The Mahabharata of Vyasa

(Proză tradusă în română)

Santi Parva

(Book 12)

Kisari Mohan Ganguli

Mahabharata

lui

Vyasa

Cartea 12 - Santi Parva

(Cartea păcii)

Tradusă în română după textul englez
a lui

Kisari Mohan Ganguli

[1883-1896]

NOTIFICARE DE ATRIBUIRE

Scanat la sacred-texts.com, 2004. Corectat de John Bruno Hare, octombrie 2004. Acest text este în domeniul public. Aceste fişiere pot fi utilizate în orice scop necomercial, cu condiţia ca această notificare de atribuire să fie lăsată intactă.

CUPRINS

Introducere
Partea I
Rajadharmanusasana Parva (secţiunile 1 – 130)
Apaddharmanusasana Parva (secţiunile 131 – 173)

Partea a-II-a
Moksha Dharma Parva (secţiunile 174 – 301)

Partea a-III-a
Santi Parva (secţiunile 302 – 365)

INTRODUCERE

Shanti Parva este a douăsprezecea din clasificarea de 18 parva şi este cea mai lungă parva din *Mahabharata*, având trei capitole.

RAJA-DHARMA PARVA

Raja înseamnă rege, iar *raja dharma* este ”dharma regilor”. Ştiind că Karna era fiul lui Kunti, Yudhishthira îl plânge, iar Narada povesteşte despre blestemul lui Karna şi despre faptele sale. Yudhishthira doreşte să plece în pădure, dar este descurajat. I se cere să înveţe despre *dharma* de la Bhishma şi intră în Hastinapura. Yudhishthira este încoronat. Bhishma îl învaţă pe Yudhishthira despre ”*raja dharma*”, dharma celor patru *vamas* şi patru *ashramas*.

APAD DHARMA PARVA

Apad înseamnă *nenorocire* sau calamitate. În astfel de situaţii, natura *dharmei* care trebuie urmată este diferită, iar Bhishma îl instruieşte pe Yudhishthira în acest sens.

MOKSHA DHARMA PARVA

Moksha înseamnă *eliberare*, spre deosebire de urmărirea *dhanna*, *artha* şi *kama*.

SANTI PARVA

Shanti Parva este o parva care este despre pace, *shanti* înseamnă *pace*.

PARTEA I

Rajadharmanusasana Parva

SECȚIUNEA I

OM! După ce ne-am închinat lui Narayana, lui Nara, cel mai important dintre bărbați, și zeiței Saraswati, trebuie rostit cuvântul **Jaya**.

Vaisampayana spuse: După ce au făcut ofrande de apă tuturor prietenilor și rudelor lor, fiii lui Pandu, și Vidura, și Dhritarashtra, și toate doamnele Bharata, au continuat să locuiască acolo (pe malurile pârâului sacru). Fiii cu suflet înalt ai lui Pandu au dorit să petreacă perioada de doliu,[1] care se întindea pe o lună, în afara orașului Kuru. După ce regele Yudhishthira cel drept a îndeplinit riturile de apă, mulți înțelepți cu suflet înalt încoronați cu succes ascetic și mulți dintre cei mai de frunte Rishi regenerați au venit acolo să vadă monarhul. Printre ei se aflau cel Născut pe Insulă (Vyasa), și Narada, și marele Rishi Devala, și Devasthana, și Kanwa. Toți erau însoțiți de cei mai buni dintre ucenicii lor. Mulți alți membri ai ordinului regenerat, înzestrați cu înțelepciune și împliniți în *Vede*, ducând vieți domestice sau aparținând clasei Snataka, au venit să privească regele Kuru. Acei oameni cu suflet înalt, pe măsură ce veneau, au fost veneraţi cuvenit de Yudhishthira. Marii Rishi s-au așezat apoi pe covoare scumpe. Acceptând veneraţia potrivită acelei perioade (de doliu și impuritate) care le-a fost oferită, s-au așezat în ordine în jurul regelui. Mii de Brahmani au oferit consolare și alinare acestui rege al regilor care locuia pe malurile sacre ale Bhagirathi, cu inima extrem de agitată de durere. Apoi Narada, după ce i-a salutat mai întâi pe Rishi, având-l pe cel Născut pe Insulă alături, la momentul potrivit, i s-a adresat lui Yudhishthira, fiul lui Dharma, spunând: ”Prin puterea brațelor tale și harul lui Madhava, întregul Pământ, O, Yudhishthira, a fost cucerită cu dreptate de tine. Din bună soartă, ai scăpat cu viață din această bătălie groaznică. Fiind atent la datoriile unui Kshatriya, nu te bucuri, O, fiu al lui Pandu? După ce i-ai ucis pe toți dușmanii tăi, nu-ți vei răsplăti prietenii, O, rege? Obținând această prosperitate, sper că durerea nu te mai afectează.”

Yudhishthira a zis: Într-adevăr, întregul Pământ a fost subjugat de mine prin încrederea în puterea brațelor lui Krishna, prin grația Brahmaniilor și prin forța lui Bhima și Arjuna. Această grea tristețe, însă, stă mereu în inima mea, anume că din pofte de bogăție am pricinuit acest măcel teribil de rude. După ce am pricinuit moartea fiului iubit al Subhadrei și a fiilor Draupadii, această victorie, O, sfântule, mi se arată ca o înfrângere. Ce va spune nepoata lui Vrishni, cumnata mea Subhadra, despre mine? Ce vor zice și oamenii din Dwaraka despre ucigașul lui Madhu când se va duce acolo de aici? Această Draupadi iarăși, care se ocupă mereu să facă ceea ce ne este pe plac, lipsită de fii și de rude, mă chinuie nespus. Acesta este un alt subiect, O, sfântule Narada, despre care îți voi vorbi. Din pricina faptului că o chestiune foarte importantă i-a fost ținută secretă de către Kunti, mare mi-a fost suferința. Acel erou care avea puterea a zece mii de elefanți, care în această lume era un luptător neîntrecut pe caretă, care avea un fel de mândrie și mers de leu, care era înzestrat cu mare inteligență și compasiune, a cărui dărnicie era foarte mare, care a practicat multe jurăminte înalte, care era refugiul Dhartarashthrilor, care era sensibil la onoarea sa, a cărui putere era irezistibilă, care era gata să răsplătească toate nedreptățile și era mereu furios (în luptă), care ne-a învins în confruntări repetate, care era iute în folosirea armelor, versat în orice mod de război, înzestrat cu mare iscusință și înzestrat cu un curaj minunat (acel Karna) era un fiu al Kuntii, născut în taină de ea, și, prin urmare, fratele nostru uterin. În timp ce noi oferam ofrande de apă morților, Kunti a vorbit despre el ca fiind fiul lui Surya. Înzestrat cu toate virtuțile, acel copil fusese aruncat în apă. Așezându-l într-un coș făcut din materiale ușoare, Kunti l-a lăsat în voia curentului Gangelui. Cel care era privit de lume ca fiind fiul unui Suta născut din Radha, era în realitate cel mai mare fiu al Kuntii și, prin urmare, fratele nostru uterin. Poftind la regat, vai, l-am lăsat pe acel frate al meu să fie ucis fără să vreau. Acesta este lucrul care îmi arde membrele ca un foc care arde

1 Literal, perioada de impuritate. Perioada de doliu este perioada de impuritate, conform scripturilor hinduse. Prin efectuarea ritului Sraddha, cineva devine din nou pur. Până atunci, nu se pot efectua ritualuri religioase.

un morman de bumbac. Arjuna cel cu cai albi nu l-a cunoscut ca frate. Nici eu, nici Bhima, nici gemenii, nu l-am cunoscut ca atare. El, însă, cel cu arc excelent, ne-a cunoscut (ca fraţi). Am auzit că odată Pritha s-a dus la el cerându-i binele nostru şi i-a spus: «Tu eşti fiul meu!» Acel erou ilustru, însă, a refuzat să asculte dorinţele Prithăi. Ulterior, am aflat, i-a spus mamei sale aceste cuvinte: «Nu pot să-l părăsesc pe Duryodhana în luptă! Dacă aş face-o, ar fi un act lipsit de onoare, crud şi nemulţumitor. Dacă, cedând dorinţelor tale, fac pace cu Yudhishthira, oamenii vor spune că mi-e teamă de Arjuna cel cu cai albi. După ce îl voi învinge pe Arjuna împreună cu Kesava, în luptă, voi face ulterior pace cu fiul lui Dharma.» Chiar acestea au fost cuvintele lui, aşa cum am auzit. Astfel răspunzând, Pritha i-a vorbit din nou fiului său cu piept lat şi i-a spus: «Luptă cu Phalguna, dar cruţă-i pe ceilalţi patru fii ai mei.» Înţeleptul Karna, cu mâinile împreunate, i-a răspuns apoi mamei sale tremurânde, spunând: «Dacă îi voi avea pe ceilalţi patru fii ai tăi sub puterea mea, nu-i voi ucide. Fără îndoială, O, zeiţă, vei continua să ai cinci fii. Dacă Karna este ucis alături de Arjuna, vei avea cinci! Dacă, pe de altă parte, Arjuna este ucis, vei avea cinci, numărându-mă pe mine.» Dorind binele copiilor ei, mama sa i-a spus din nou: «Du-te, O, Karna, fă bine fraţilor tăi de care întotdeauna cauţi binele.» După ce a spus aceste cuvinte, Pritha şi-a luat rămas bun şi s-a întors la lăcaşul ei. Acel erou a fost ucis de Arjuna — frate de sânge de către frate! Nici Pritha, nici el, nu divulgaseră vreodată secretul, O, stăpâne! Acel erou şi mare arcaş a fost, aşadar, ucis de Arjuna în luptă. Ulterior am aflat, O, cel mai bun dintre cei reîntorşi la viaţă, că el mi-a fost frate de sânge. Într-adevăr, la cuvintele Prithăi, am aflat că Karna a fost cel mai mare dintre fraţi! După ce mi-am ucis fratele, inima îmi arde nespus. Dacă i-aş fi avut pe Karna şi pe Arjuna alături de mine, l-aş fi învins chiar şi pe Vasudeva. În timp ce eram chinuit în mijlocul adunării de către fiii cu suflet hain ai lui Dhritarashtra, furia mea, brusc provocată, s-a potolit la vederea lui Karna. Chiar şi când ascultam cuvintele dure şi amare ale lui Karna însuşi în acea împrejurare a potrivirii noastre la zaruri, cuvintele pe care Karna le-a rostit din dorinţa de a-i face pe plac lui Duryodhana, furia mea s-a potolit la vederea picioarelor lui Karna. Mi s-a părut că picioarele lui Karna seamănă cu picioarele mamei noastre Kunti. Dorind să aflu motivul acelei asemănări dintre el şi mama noastră, am reflectat mult timp. Chiar şi cu cele mai bune eforturi ale mele, nu am reuşit să găsesc cauza. De ce, într-adevăr, pământul i-a înghiţit roţile carului în timpul luptei? De ce a fost blestemat fratele meu? Se cuvine să-mi recitești toate acestea. Doresc să aud totul de la tine, O, sfântule! Eşti cunoscător al lumii întregi şi ştii atât trecutul, cât şi viitorul!”

SECȚIUNEA II

Vaisampayana a spus: Cel mai important dintre vorbitori, înţeleptul Narada, astfel întrebat, a povestit totul despre modul în care cel despre care se credea că este fiul unei Sute fusese blestemat (în zilele de demult).

Narada a spus: Este aşa, O, cu braţe puternice, cum spui, O, Bharata! Nimic nu i-ar fi putut rezista lui Karna şi lui Arjuna în luptă. Aceasta, O, fără de păcat, pe care am să ţi-o spun, este necunoscută chiar şi zeilor. Ascultă-mă, O, cu braţe puternice, cum s-a întâmplat în vremuri apuse. Întrebarea era cum toţi Kshatriya, curăţaţi prin arme, ar putea ajunge în regiuni de fericire. Pentru aceasta, un copil a fost conceput de Kunti în fecioria ei, capabil să provoace un război general. Înzestrat cu energie mare, acel copil a ajuns să aibă statutul de Suta. Ulterior, el a dobândit ştiinţa armelor de la învăţător (Drona), acel descendent de frunte al rasei lui Angirasa. Gândindu-se la puterea lui Bhimasena, la promptitudinea lui Arjuna în folosirea armelor, la inteligenţa ta, O, rege, la umilinţa gemenilor, la prietenia, din anii timpurii, dintre Vasudeva şi purtătorul de *Gandiva*, şi la afecţiunea poporului pentru voi toţi, acel tânăr a ars de invidie. De mic s-a împrietenit cu regele Duryodhana, împins de un accident şi de propria natură şi de ura pe care o purta faţă de voi toţi. Văzându-l pe Dhananjaya superior tuturor în ştiinţa armelor, Karna, într-o zi, s-a apropiat de Drona în secret şi i-a spus următoarele cuvinte: „Doresc să fiu iniţiat în arma *Brahma*, cu toate *mantrele* ei şi cu puterea de a o retrage, căci doresc să lupt cu Arjuna. Fără îndoială, afecţiunea pe care o porţi fiecărui discipol al tău este egală cu cea pe care o porţi propriului tău fiu. Mă rog ca toţi maeştrii

ştiinţei armelor să mă considere, prin harul tău, o persoană desăvârşită în arme!” Astfel abordat de el, Drona, din parţialitate pentru Phalguna, precum şi din cunoaşterea vicleniei lui Karna, i-a spus: „Nimeni în afară de un Brahmana, care şi-a respectat cuvenit toate jurămintele, nu ar trebui să fie iniţiat în arma *Brahma*, sau un Kshatriya care a practicat penitenţe austere, şi nimeni altcineva.” După ce Drona îi răspunse astfel, Karna, după ce îl veneră, obţinu îngăduinţa sa şi porni fără întârziere spre Rama, care locuia atunci pe munţii Mahendra. Apropiindu-se de Rama, acesta îşi plecă fruntea înaintea lui şi spuse: „Sunt un Brahman din rasa lui Bhrigu.” Aceasta i-a adus onoarea. Cu această cunoaştere despre naşterea şi familia sa, Rama îl primi cu amabilitate şi spuse: „Eşti binevenit!”, la care Karna deveni foarte fericit. În timp ce locuia pe munţii Mahendra care semănau cu însuşi cerul, Karna s-a întâlnit şi a legat prietenie cu mulţi Gandharva, Yaksha şi zei. Locuind acolo, a dobândit toate armele cuvenit şi a devenit un mare favorit al zeilor, Gandharva şi Rakshasa. Într-o zi, se plimba pe ţărmul mării, lângă acea asceză. Într-adevăr, fiul lui Surya, înarmat cu arc şi sabie, rătăcea singur. În timp ce făcea asta, O, Partha, el a ucis din greşeală, fără să ştie, vaca Homa a unui anume vorbitor de Brahma care îşi făcea zilnic rânduiala *Agnihotra*. Ştiind că săvârşise acel act din neatenţie, i-a spus Brahmanului. Într-adevăr, Karna, cu scopul de a-l mulţumi pe proprietar, i-a spus în mod repetat: „O, sfinte, ţi-am ucis vaca fără să vreau. Iartă-mă pentru acest act!” Plin de mânie, Brahmana, mustrându-l, i-a spus următoarele cuvinte: „O, tu cu purtare rea, meriţi să fii ucis. Fie ca rodul acestui act să fie al tău, O, tu cu suflet rău. În lupta cu el, O, ticălos pe care îl provoci mereu şi pentru care te zbaţi atât în fiecare zi, pământul va înghiţi roata carului tău! Iar în timp ce roata carului tău va fi astfel înghiţită de pământ, duşmanul tău, punându-şi în valoare puterea, îţi va tăia capul, tu fiind ameţit în acelaşi timp! Pleacă de la mine, O, om josnic! După cum ai ucis din neatenţie vaca mea, tot aşa duşmanul tău îţi va tăia capul în timp ce vei fi neatenţionat!” Deşi blestemat, Karna a căutat totuşi să îl mulţumească pe acel fruntaş al Brahmanilor oferindu-i vaci, bogăţii şi pietre preţioase. Acesta, însă, i-a răspuns din nou: „Toate cuvintele nu vor reuşi să invalideze vorbele mele! Pleacă sau rămâi, fă ce vrei.” Astfel vorbit de Brahmana, Karna, cu capul plecat de dezolare, s-a întors temător la Rama, reflectând asupra acelei chestiuni.”

SECŢIUNEA III

Narada a spus: Acel tigru din rasa lui Bhrigu (şi anume Rama) a fost foarte mulţumit de puterea braţelor lui Karna, de afecţiunea acestuia, de stăpânirea de sine şi de serviciile pe care le-a adus învăţătorului său. Respectând penitenţele ascetice, Rama i-a comunicat cu bucurie, cu formele cuvenite, discipolului său care practica penitenţe, totul despre arma *Brahma*, împreună cu *mantrele* pentru retragerea ei. După ce a dobândit cunoaşterea acelei arme, Karna a început să-şi petreacă zilele fericit în reşedinţa lui Bhrigu şi, înzestrat cu o putere minunată, s-a dedicat cu mare ardoare ştiinţei armelor. Într-o zi, Rama, cel de o mare inteligenţă, în timp ce se plimba cu Karna în apropierea reşedinţei sale, s-a simţit foarte slăbit din cauza posturilor pe care le ţinuse. Din afecţiunea născută din încredere, fiul obosit al lui Jamadagni şi-a aşezat capul în poala lui Karna şi a adormit profund. În timp ce învăţătorul său dormea astfel (cu capul) în poala sa, un vierme înfricoşător, a cărui muşcătură era foarte dureroasă şi care se hrănea cu flegmă, grăsime, carne şi sânge, s-a apropiat de Karna. Acel vierme care sorbea sânge, apropiindu-se de coapsa lui Karna, a început să-l înţepe. De frica de a-şi (trezi) învăţătorul, Karna nu a putut nici să arunce, nici să ucidă acel vierme. Deşi membrul său era străpuns de acel vierme, O, Bharata, fiul lui Surya, ca să nu se trezească învăţătorul său, i-a permis să-şi facă voia. Deşi durerea era intolerabilă, Karna a suportat-o cu răbdare eroică şi a continuat să-l ţină pe fiul lui Bhrigu în poala sa, fără să tresară deloc şi fără să manifeste vreun semn de durere. Când, în sfârşit, sângele lui Karna a atins corpul lui Rama, cel cu mare energie, acesta s-a trezit şi a spus aceste cuvinte înspăimântat: „Vai, am fost făcut necurat! Ce faci tu? Spune-mi, lăsând la o parte orice teamă, care este adevărul acestei chestiuni!” Atunci Karna i-a povestit despre muşcătura acelui vierme. Rama a văzut acel vierme care semăna cu un porc la formă. Avea opt picioare şi dinţi foarte ascuţiţi şi era acoperit de ţepi care erau toţi ascuţiţi ca nişte ace. Numit Alarka, membrele sale erau apoi zbârcite (de frică). Imediat ce Rama şi-a aruncat ochii asupra lui, viermele şi-a dat duhul, topindu-se în sângele pe care îl supsese. Toate acestea i s-au

părut minunate. Atunci, pe cer, a fost văzut un Rakshasa de formă terifiantă, de culoare închisă, cu gâtul roşu, capabil să-şi schimbe forma după bunul plac şi plutind pe nori – scopul său fiind îndeplinit, Rakshasa, cu mâinile împreunate, i-a spus lui Rama: „O, cel mai bun dintre asceţi, tu m-ai mântuit de acest iad! Fii binecuvântat, te venerez, mi-ai făcut un bine!” Posesorul unei energii mari, puternicul fiu al lui Jamadagni i-a zis: „Cine eşti tu? Şi de ce ai căzut în iad? Spune-mi totul despre asta.” Acesta a răspuns: „Demult am fost un mare Asura pe nume Dansa. În perioada *Krita*, O, stăpâne, eram de aceeaşi vârstă cu Bhrigu. Am răpit pe soţia iubită a acelui înţelept. Prin blestemul său am căzut pe pământ în forma unui vierme. Mânioşi, strămoşii tăi mi-au zis: «Hrănindu-te cu urină şi flegmă, ticălosule, vei duce o viaţă de iad.» Atunci l-am rugat, zicând: «Când, O, Brahmane, se va sfârşi acest blestem?» Bhrigu mi-a răspuns, zicând: «Acest blestem se va sfârşi prin Rama din rasa mea. De aceea am obţinut o astfel de soartă ca una cu suflet necurat. O, dreptule, tu însă m-ai scăpat de acea viaţă păcătoasă.’” După ce a spus aceste cuvinte, marele Asura, plecându-şi capul în faţa lui Rama, a plecat. Atunci Rama i-a zis plin de furie lui Karna: „Nebunule, niciun Brahmana nu ar putea suporta o astfel de agonie. Răbdarea ta este ca a unui Kshatriya. Spune-mi adevărul, fără frică.” Întrebat astfel, Karna, temându-se să nu fie blestemat şi dorind să-l mulţumească, i-a spus aceste cuvinte: „O, tu din rasa lui Bhrigu, să mă ştii drept un Suta, o rasă care a izvorât din amestecul Brahmanilor cu Kshatriya. Oamenii mă numesc Karna, fiul Radei. O, tu din rasa lui Bhrigu, fii mulţumit de sărmana mea fiinţă care a acţionat din dorinţa de a obţine arme. Nu este nicio îndoială că un învăţător venerat în *Vede* şi în alte ramuri ale cunoaşterii este tatăl. De aceea mi-am prezentat ca fiind din rasa ta.” Către Karna, lipsit de veselie şi tremurând, plecat cu mâinile împreunate pe pământ, cel dintâi din rasa lui Bhrigu, zâmbind deşi plin de furie, i-a răspuns: „Deoarece, din lăcomia armelor, te-ai purtat aici cu neadevăr, de aceea, ticălosule, această armă *Brahma* nu va rămâne în amintirea ta.[2] Deoarece nu eşti un Brahmana, cu adevărat această armă *Brahma* nu va rămâne în tine până la moarte, când vei fi angajat cu un războinic egal cu tine![3] Pleacă de aici, acesta nu este locul pentru o persoană cu un astfel de comportament fals ca tine! Pe pământ, niciun Kshatriya nu va fi egalul tău în luptă.” Astfel vorbit de Rama, Karna a plecat, după ce şi-a luat cuvenitul rămas bun. Ajungând apoi în faţa lui Duryodhana, i-a spus: „Stăpânesc toate armele!”

SECŢIUNEA IV

Narada spuse: Obţinând astfel arme de la cel de neamul lui Bhrigu, Karna a început să-şi petreacă zilele în mare bucurie, în compania lui Duryodhana, O, taur al neamului Bharata! Odată, O, monarhule, mulţi regi s-au îndreptat spre o alegere a soţiei la capitala lui Chitrangada, suveranul ţării Kalingilor. Oraşul, O, Bharata, plin de bogăţii, era cunoscut sub numele de Rajapura. Sute de suverani s-au adunat acolo pentru a obţine mâna fecioarei. Auzind că diverse regat veniseră acolo, şi Duryodhana, pe carul său de aur, a plecat acolo, însoţit de Karna. Când festivităţile au început la acea alegere, diverşi suverani, O, cel mai bun dintre regi, au venit acolo pentru mâna fecioarei. Printre ei se aflau Sisupala şi Jarasandha şi Bhishmaka şi Vakra, şi Kapotaroman şi Nila şi Rukmi cu putere neclintită, şi Sringa, care era suveranul regatului femeilor, şi Asoka şi Satadhanvan şi viteazul suveran al Bhojilor. Pe lângă aceştia, mulţi alţii care locuiau în ţările din Sud, şi mulţi pricepuţi (în arme) ai triburilor *mlechcha*, şi mulţi suverani din Est şi Nord, O, Bharata, au venit acolo. Toţi erau împodobiţi cu Angada de aur şi posedau splendoarea aurului curat. Cu trupuri strălucitoare, ei erau ca nişte tigri de o forţă feroce. După ce toţi acei regi au luat loc, O, Bharata, fecioara a intrat în arenă, însoţită de doica ei şi de o gardă de eunuci. În timp ce i se prezentau numele regilor (pe măsură ce făcea rondul), acea fecioară cu cea mai frumoasă înfăţişare a trecut pe lângă fiul lui Dhritarashtra (aşa cum trecuse pe lângă alţii înaintea lui). Duryodhana, însă, de neamul Kuru, nu a putut tolera acea respingere a sa. Disprețuind toți regii, el a poruncit fecioarei să se oprească. Îmbătat de mândria energiei şi bazându-se pe Bhishma şi Drona, regele Duryodhana,

2 Literal, ”nu-ți va apărea prin lumina interioară”.

3 Înțelesul este acesta: „Această armă nu va rămâne cu tine până în ultimele tale clipe. O vei uita sau nu va apărea la porunca ta, când moartea ta va fi aproape, deşi în alte momente, ai putea fi stăpânul ei.”

luând acea fecioară pe carul său, a răpit-o cu forța. Înarmat cu sabie, îmbrăcat în zale și cu degetele protejate de apărători de piele, Karna, cel mai de seamă dintre toți mânuitorii de arme, călare pe carul său, mergea în urma lui Duryodhana. Atunci s-a iscat o mare agitație printre regi, toți fiind animați de dorința de luptă: „Puneți-vă zalele! Pregătiți carele!” (Acestea erau sunetele auzite). Plini de furie, ei i-au urmărit pe Karna și Duryodhana, aruncând săgeți asupra lor ca niște nori care revarsă ploaie peste două coline. În timp ce îi urmăreau astfel, Karna le-a doborât pe pământ arcurile și săgețile, fiecare cu o singură săgeată. Printre ei, unii au rămas fără arc, unii au năvălit cu arcul în mână, unii erau pe punctul de a trage săgețile, iar alții i-au urmărit, înarmați cu lănci și bâte. Posedând o mare agilitate, Karna, cel mai de seamă dintre toți luptătorii, i-a bătut pe toți. El a lăsat mulți regi fără vizitiii cailor și astfel a învins toți acei stăpâni ai pământului. Aceștia și-au luat apoi însuși frâiele cailor și, spunând: „Plecați, plecați,” s-au retras din luptă cu inima mâhnită. Protejat de Karna, Duryodhana a scăpat și el, cu inima plină de bucurie, aducând cu el fecioara în orașul numit după elefant.

SECȚIUNEA V

Narada spuse: Auzind de faima puterii lui Karna, stăpânul Magadhelor, regele Jarasandha, l-a provocat la un singur combat. Amândoi versanți în arme cerești, o luptă crâncenă a avut loc între ei, în care s-au lovit reciproc cu diverse tipuri de arme. În cele din urmă, când săgețile lor s-au epuizat și arcurile și săbiile erau rupte și amândoi rămăseseră fără cai, au început, deși erau puternici, să lupte cu brațele goale. În timp ce se lupta cu el în luptă pe viață și pe moarte cu brațele goale, Karna era pe punctul de a tăia cele două porțiuni ale corpului antagonistului său care fuseseră unite de Jara. Regele (Magadhei), apoi, simțindu-se foarte rănit, a renunțat la orice dorință de ostilitate și i-a spus lui Karna: «Sunt mulțumit». Din prietenie, i-a dăruit apoi lui Karna orașul Malini. Înainte de aceasta, acel tigru printre oameni și subjugator al tuturor dușmanilor (și anume Karna) fusese rege doar al Angașilor, dar de atunci măcinătorul forțelor ostile a început să domnească și peste Champa, conform dorințelor lui Duryodhana, așa cum știi. Astfel, Karna a devenit faimos pe pământ pentru vigoarea brațelor sale. Când, pentru binele tău, Domnul celeștilor i-a cerut armura sa (naturală) și cerceii, amețit de iluzia cerească, a renunțat la acele prețioase posesiuni. Lipsit de cerceii săi și dezbrăcat de armura sa naturală, a fost ucis de Arjuna în prezența lui Vasudeva. În urma blestemului unui Brahmana, precum și a blestemului ilustrului Rama, a darului acordat lui Kunti și a iluziei practicate de Indra asupra lui, a subestimării sale de către Bhishma ca fiind doar un războinic de carete pe jumătate, la povestea Rathașilor și Atirathașilor, a distrugerii energiei sale cauzată de Salya (cu vorbele sale ascuțite), a politicii lui Vasudeva și, în cele din urmă, a armelor cerești obținute de Arjuna de la Rudra și Indra și Yama și Varuna și Kuvera și Drona și ilustrul Kripa, purtătorul de *Gandiva* a reușit să-l ucidă pe fiul lui Vikartana, Karna, cu o strălucire asemănătoare cu a Soarelui însuși. Astfel, fratele tău fusese blestemat și înșelat de mulți. Cu toate acestea, deoarece a căzut în bătălie, nu ar trebui să te întristezi pentru acel tigru printre oameni!

SECȚIUNEA VI

Vaisampayana spuse: După ce a rostit aceste cuvinte, marele înțelept ceresc Narada a tăcut. Înțeleptul-rege Yudhishthira, cuprins de jale, s-a scufundat în meditație. Văzându-l pe acest erou lipsit de suflet și descurajat de durere, oftând ca un șarpe și vărsând lacrimi abundente, Kunti, ea însăși plină de durere și aproape amețită de suferință, i-a vorbit în aceste cuvinte dulci, de mare însemnătate și potrivite împrejurării: «O, Yudhishthira cu brațe puternice, nu se cuvine să te lași copleșit de o astfel de tristețe. O, tu, cel cu înțelepciune mare, alungă această durere a ta și ascultă ce îți spun. Am încercat în trecut să-l informez pe Karna despre frăția sa cu tine. Zeul Surya, de asemenea, O, cel mai drept dintre toți, a făcut la fel. Tot ceea ce un prieten binevoitor, din dorința de bine, ar trebui să-i spună cuiva, i-a fost spus lui Karna de acel zeu într-un vis și încă o dată în prezența mea. Nici prin suferință, nici prin raționamente, Surya sau eu nu am reușit să-l liniștim sau

să-l convingem să se alăture ţie. Cedând influenţei Timpului, el a rămas hotărât să-şi răzbune vechea duşmănie faţă de tine. De vreme ce el era hotărât să vă facă rău tuturor, eu însămi am renunţat la efort.» Adresat astfel de către mama sa, regele Yudhishthira, cu ochii plini de lacrimi şi inima agitată de jale, a rostit aceste cuvinte: «Din cauza faptului că tu ţi-ai ascuns sfaturile, această mare nenorocire m-a lovit!» De mare energie, regele drept, apoi, în suferinţă, a blestemat toate femeile lumii, spunând: „De acum înainte, nicio femeie nu va reuşi să păstreze un secret.” Regele, apoi, amintindu-şi de fiii şi nepoţii săi, de rude şi prieteni, s-a umplut de neliniște și durere. Afectat de suferinţă, regele înţelept, asemănător unui foc acoperit cu fum, a fost copleşit de deznădejde.

SECȚIUNEA VII

Vaisampayana spuse: Dreptul Yudhishthira, cu inima tulburată şi arzând de durere, a început să plângă pentru acel viteaz războinic, Karna. Oftând în repetate rânduri, i-a spus lui Arjuna: „Dacă, O, Arjuna, am fi dus o viaţă de cerşetorie în oraşele Vrishniilor şi Andhakas, atunci acest sfârşit mizerabil nu ne-ar fi fost dat ca urmare a exterminării rudelor noastre. Duşmanii noştri, Kurus, au sporit în prosperitate, în timp ce noi am fost deposedaţi de toate scopurile vieţii, căci ce roade de dreptate putem avea când ne-am făcut vinovaţi de auto-omor?[4] Vai de rânduielile Kshatriyilor, vai de forţă şi vitejie, şi vai de mânie, deoarece prin acestea o asemenea calamitate ne-a lovit. Fericiţi sunt iertarea, autocontrolul şi puritatea, împreună cu renunţarea şi umilinţa, şi abţinerea de la vătămare, şi adevărul în vorbire în toate ocaziile, pe care toţi pustnicii le practică. Noi, însă, plini de mândrie şi aroganţă, din cauza lăcomiei şi a nebuniei şi din dorinţa de a ne bucura de dulceaţa suveranităţii, am ajuns în această situaţie. Văzându-i pe aceşti veri ai noştri care erau hotărâţi să dobândească suveranitatea lumii ucişi pe câmpul de luptă, o asemenea jale ne-a cuprins încât nimeni nu ne poate bucura oferindu-ne suveranitatea chiar şi a celor trei lumi. Vai, după ce i-am ucis, pentru pământ, pe astfel de stăpâni ai pământului care nu meritau să fie ucişi de noi, purtăm povara existenţei, lipsiţi de prieteni şi deposedaţi de scopurile vieţii. Ca o haită de câini care se luptă între ei pentru o bucată de carne, un dezastru mare ne-a lovit! Acea bucată de carne nu ne mai este dragă. Dimpotrivă, va fi aruncată. Cei care au fost ucişi nu ar fi trebuit să fie ucişi pentru întregul pământ, sau pentru munţi de aur, sau pentru toate cirezile şi caii din această lume. Plini de invidie şi de o dorinţă nesăţioasă pentru toate obiectele lumeşti, şi influenţaţi de mânie şi plăcere, toţi, mergând pe Calea Morţii, s-au dus în tărâmurile lui Yama. Practicând asceza şi *Brahmacharya*, şi adevărul şi renunţarea, taţii îşi doresc fii înzestraţi cu toată prosperitatea. La fel, prin posturi şi jertfe şi jurăminte şi rituri sacre şi ceremonii de bun augur, mamele zămislesc. Apoi ele ţin fătul timp de zece luni. Petrecându-şi timpul în suferinţă şi în aşteptarea fructului, ele se întreabă mereu cu neliniște: „Vor ieşi aceştia în siguranţă din pântece? Vor trăi aceştia după naştere? Vor avea ei parte de putere şi vor fi obiecte de admiraţie pe pământ? Vor putea ei să ne aducă fericire în această lume şi în cealaltă?” Vai, de vreme ce fiii lor, tineri la ani şi strălucind de cercei, au fost ucişi, prin urmare, acele speranţe ale lor, rămase fără rod, au fost abandonate de ei. Fără să se fi bucurat de plăcerile acestei lumi şi fără să-şi fi achitat datoriile pe care le aveau faţă de strămoşii şi zeii lor, ei s-au îndreptat spre sălaşul lui Yama. Vai, O, mamă, acei regi au fost ucişi tocmai în clipa în care părinţii lor se aşteptau să culeagă roadele puterii şi bogăţiei lor.[5] Ei erau mereu cuprinşi de invidie şi de o poftă după lucrurile lumeşti şi erau supuşi în exces mâniei şi bucuriei. Din această cauză, nu se putea aştepta ca ei să se bucure vreodată sau undeva de roadele victoriei.[6] Cred că aceia dintre Panchali şi Kuru care au căzut (în această bătălie) s-au pierdut, altfel cel care a ucis, prin acel fapt al său, ar obţine toate tărâmurile fericirii.[7] Noi suntem priviţi ca fiind cauza distrugerii care s-a abătut

4 Kurus, duşmanii noştri, căzuţi în luptă, au plecat cu toţii în rai, în timp ce durerea a devenit soarta noastră.

5 *Sanjata Valaratnesu* este lectura adevărată.

6 Lectura din Bombay *Jayaphalam* este corectă. Lectura din Bengal *Jammaphalam*, totuşi, nu este lipsită de sens.

7 Ceea ce spune Yudhishthira aici este următorul: toţi războinicii care au fost ucişi în această bătălie au pierit, nu au ajuns în rai; dacă, într-adevăr, raiul a fost al lor, atunci şi ucigaşii ar dobândi raiul, aşa cum a spus rânduiala scripturală. Este imposibil, însă. Să presupunem de asemenea că oamenii de mânie care au săvârşit fapte atât de rele ar trebui să obţină astfel de regiuni de fericire de acum încolo.

asupra lumii. Fapta, însă, este de fapt de învinovăţit pentru fiii lui Dhritarashtra. Inima lui Duryodhana era mereu setată pe viclenie. Cultivând mereu răutatea, el era dependent de înşelăciune. Deşi noi nu l-am supărat niciodată, el s-a purtat mereu fals cu noi. Noi nu ne-am atins scopul, nici ei pe al lor. Noi nu i-am învins, nici ei nu ne-au învins. Dhartarashtra nu s-au putut bucura de acest pământ, nici nu s-au putut bucura de femei şi muzică. Ei nu au ascultat sfaturile miniştrilor şi prietenilor şi ale oamenilor învăţaţi în scripturi. Ei nu s-au putut, într-adevăr, bucura de pietrele lor preţioase scumpe şi de tezaurul plin şi de vastele teritorii. Arşi de ura pe care ne-o purtau, ei nu au putut dobândi fericirea şi pacea. Văzându-ne sporirea (puterii), Duryodhana a devenit fără culoare, palid şi emaciat. Fiul lui Suvala l-a informat pe regele Dhritarashtra despre aceasta. Ca un tată plin de afecţiune pentru fiul său, Dhritarashtra a tolerat politica rea pe care fiul său o urma. Fără îndoială, neglijându-l pe Vidura şi pe fiul cu suflet măreţ al lui Ganga şi ca urmare a neglijenţei sale de a-şi reţine fiul rău şi lacom, condus în totalitate de patimile sale, regele a ajuns la pieire, la fel ca nenorocitul de mine însumi. Fără îndoială, Suyodhana, după ce şi-a făcut fraţii uterini ucişi şi după ce a aruncat acest cuplu în jale arzândă, s-a lepădat de faima sa strălucitoare. Arzând de ura pe care ne-o purta, Duryodhana avea mereu un suflet păcătos. Ce altă rudă de neam ales ar fi putut folosi astfel de cuvinte faţă de rude cum a folosit el, din dorinţa de luptă, în prezenţa lui Krishna? Şi noi am fost, din vina lui Duryodhana, pierduţi pentru veşnicie, asemenea unor sori care ard totul în jur cu propria lor energie. Acel suflet nelegiuit, acea întruchipare a ostilităţii, ne-a fost steaua rea. Vai, numai pentru faptele lui Duryodhana, neamul nostru a fost nimicit. După ce i-am ucis pe cei pe care nu ar fi trebuit să-i ucidem niciodată, am atras asupra noastră osânda lumii. Regele Dhritarashtra, după ce l-a instalat pe acel prinţ cu suflet nelegiuit, cu fapte păcătoase, pe acel nimicitor de neam, în suveranitate, este obligat să se jeluiască astăzi. Eroicii noştri inamici au fost ucişi. Noi am săvârşit păcat. Posesiunile şi regatul lor s-au dus. După ce i-am ucis, mânia noastră s-a potolit. Dar jalea mă învăluie. O, Dhananjaya, un păcat săvârşit este iertat prin acte de bun augur, prin a-l face public cu vehemenţă, prin căinţă, prin milostenie, prin penitenţe, prin călătorii la locuri sfinte după renunţarea la toate, prin meditaţie constantă asupra scripturilor. Dintre toate acestea, cel care a practicat renunţarea este considerat incapabil să mai comită păcate. Sannyasinii spun că cel care practică renunţarea scapă de naştere şi moarte şi, dobândind calea dreaptă, acea persoană cu suflet ferm ajunge la Brahma. Prin urmare, O, Dhananjaya, mă voi duce în pădure, cu permisiunea ta, O, cel ce arzi duşmanii, ignorând toate perechile de opuşi, adoptând jurământul de tăcere, şi mergând pe calea indicată de cunoaştere.[8] O, ucigaş de duşmani, Sannyasinii o spun şi eu am văzut-o cu ochii mei, că acela care este legat de acest pământ nu poate dobândi niciodată tot felul de merite religioase. Dorind să obţin lucrurile acestui pământ, am săvârşit păcat, prin care, cum spun Sannyasinii, se aduc naşterea şi moartea. Abandonând, prin urmare, toată împărăţia mea şi lucrurile acestui pământ, mă voi duce în pădure, scăpând de legăturile lumii, eliberat de jale şi fără ataşament faţă de nimic. Tu guvernează acest pământ, pe care pacea a fost restabilită şi care a fost eliberat de toţi spinii săi. O, cel mai bun dintre rasa Kuru, eu nu am nevoie de regat sau de plăcere.” După ce a rostit aceste cuvinte, regele Yudhishthira cel drept s-a oprit. Fratele său mai mic, Arjuna, i-a adresat atunci următoarele cuvinte:

SECŢIUNEA VIII

Vaisampayana spuse: Ca o persoană care nu vrea să ierte o insultă, Arjuna cu vorbă ascuţită şi iscusinţă, şi plin de energie, arătând o mare ferocitate şi lingându-şi colţurile gurii, a rostit aceste cuvinte de mare însemnătate, zâmbind în acelaşi timp: „Oh, cât de dureros, cât de tulburător! Mă întristează să văd această mare agitaţie a inimii tale, din moment ce, după ce ai realizat o faptă atât de supraomenească, eşti hotărât să renunţi la această mare prosperitate. După ce ţi-ai ucis duşmanii şi ai dobândit suveranitatea pământului, care a fost câştigată prin îndeplinirea datoriilor proprii, de ce ai abandona totul din cauza unei schimbări sufleteşti? Unde pe pământ a dobândit vreodată un eunuc sau o persoană nehotărâtă suveranitatea? De ce atunci tu, orbit de furie, ai ucis toţi regii pământului? Cel ce vrea să trăiască din cerşit nu poate, prin nicio faptă a sa, să se bucure de

8 Perechi de contrarii, cum ar fi căldura şi frigul, bucuria şi durerea etc. Comf. *Gita*.

bunătățile pământului. Lipsit de prosperitate și fără resurse, el nu poate câștiga niciodată faimă pe pământ sau să dobândească fii și animale. Dacă, O, rege, abandonând acest regat înfloritor, trăiești urmând modul de viață jalnic al unui cerșetor, ce va spune lumea despre tine? De ce spui că, renunțând la toate bunătățile pământului, lipsit de prosperitate și ruinat de resurse, vei duce o viață de cerșetorie ca o persoană vulgară? Tu ești născut în această stirpe de regi. După ce ai cucerit prin forță întregul pământ, dorești din prostie să trăiești în pădure după ce ai abandonat tot ce ține de virtute și de profit? Dacă te retragi în pădure, în absența ta, oamenii necinstiți vor distruge jertfele. Acel păcat te va polua cu siguranță. Regele Nahusha, după ce a făcut multe fapte rele în sărăcie, a zis «fie» acelei stări și a spus că sărăcia este pentru asceți. A nu face provizii pentru ziua de mâine este o practică potrivită pentru Rishi. Știi bine acest lucru. Totuși, ceea ce s-a numit religia regalității depinde în întregime de bogăție. Cel ce jefuiește pe altul de avere, îl jefuiește și de religia sa.[9] Cine dintre noi, așadar, O, rege, ar ierta un act de deposedare care ni se practică? Se vede că un om sărac, chiar și atunci când este aproape, este acuzat pe nedrept. Sărăcia este o stare plină de păcat. Prin urmare, nu ți se potrivește să aprobi sărăcia. Omul căzut, O, rege, suferă, la fel și cel sărac. Nu văd nicio diferență între un om căzut și un om sărac. Toate felurile de acte meritorii izvorăsc din posesia unei mari bogății, ca un munte. Din bogăție izvorăsc toate actele religioase, toate plăcerile și chiar raiul, O, rege! Fără bogăție, un om nu poate găsi mijloacele necesare pentru a-și susține viața. Faptele unei persoane care, posedând puțină inteligență, se lasă deposedată de bogăție, sunt toate secate ca pâraiele mici în timpul verii. Cel care are bogăție are prieteni. Cel care are bogăție are rude. Cel care are bogăție este considerat un om adevărat în lume. Cel care are bogăție este considerat un om învățat. Dacă o persoană care nu are bogăție dorește să atingă un scop anume, se lovește de eșec. Bogăția aduce spor de bogăție, ca elefanții care capturează (alți) elefanți. Actele religioase, plăcerile, bucuria, curajul, mânia, învățătura și simțul demnității, toate acestea provin din bogăție, O, rege! Din bogăție se dobândește onoarea familiei. Din bogăție, meritul religios crește. Cel ce nu are bogăție nu are nici această lume, nici pe cea de dincolo, O, cel mai bun dintre oameni! Omul care nu are bogăție nu reușește să îndeplinească acte religioase, căci acestea din urmă izvorăsc din bogăție, ca râurile dintr-un munte. Cel care este slab în privința (posesiilor sale de) cai, vite, slugi și oaspeți, este cu adevărat slab, și nu cel ale cărui membre sunt așa. Judecă drept, O, rege, și privește faptele zeilor și ale Danava. O, rege, zeii își doresc vreodată altceva decât măcelărirea rudelor lor (Asura)? Dacă însușirea averii altora nu este considerată dreaptă, cum, O, monarh, vor practica regii virtutea pe acest pământ? Înțelepții au stabilit această concluzie în *Vedă*. Înțelepții au stabilit că regii ar trebui să trăiască, recitând în fiecare zi cele trei *Vede*, căutând să acumuleze bogăție și îndeplinind cu grijă sacrificii cu bogăția astfel obținută. Zeii, prin certuri intestine, au obținut un loc în cer. Când chiar și zeii și-au câștigat prosperitatea prin certuri între ei, ce vină poate exista în astfel de certe? Vezi, zeii acționează astfel. Preceptele eterne ale *Vedelor* le susțin de asemenea. A învăța, a preda, a sacrifica și a asista la jertfele altora – acestea sunt datoriile noastre principale. Bogăția pe care regii o iau de la alții devine mijlocul prosperității lor. Nu vedem niciodată bogăție obținută fără a face vreun rău altora. Astfel cuceresc regii această lume. După ce au cucerit, ei numesc acea bogăție a lor, la fel cum fiii își spun averea taților lor. Înțelepții regi care au plecat în cer au declarat aceasta ca fiind datoria regilor. Ca apa care curge în toate direcțiile dintr-un ocean umflat, acea bogăție curge în toate direcțiile din vistieriile regilor. Acest pământ a aparținut odată regelui Dilipa, Nahusha, Amvarisha și Mandhatri. Acum îți aparține ție! Un mare sacrificiu, așadar, cu ofrande din belșug de tot felul și care necesită un teanc vast din rodul pământului, te așteaptă. Dacă nu săvârșești acel sacrificiu, O, rege, atunci păcatele acestui regat vor fi toate ale tale. Acei supuși al cărui rege săvârșește un sacrificiu de cai cu ofrande din belșug, devin toți curățați și sfințiți prin vederea slujbelor de la sfârșitul sacrificiului. Însuși Mahadeva, de formă universală, într-un mare sacrificiu care necesita libații din toate felurile de carne, a vărsat toate creaturile ca libații și apoi pe sine însuși. Eternă este această cale fericită. Fructele ei nu se pierd niciodată. Aceasta este calea cea mare numită Dasaratha. Abandonând-o, O, rege, pe ce altă cale ai mai umbla?"

9 Pentru că bogăția îi permite posesorului său să practice riturile religiei.

SECȚIUNEA IX

Yudhishthira a spus: Pentru puţin timp, O, Arjuna, concentrează-ţi atenţia şi fixează-ţi mintea şi auzul asupra sufletului tău lăuntric. Dacă vei asculta cuvintele mele într-o astfel de stare, ele îţi vor plăcea. Abandonând toate plăcerile lumeşti, voi urma calea pe care o calcă cei drepţi. Nu voi merge, de dragul tău, pe calea pe care o recomanzi tu. Dacă mă întrebi care este calea cea mai propice pe care ar trebui să o urmeze cineva singur, îţi voi spune. Chiar dacă nu doreşti să mă întrebi, îţi voi vorbi despre ea, chiar şi fără a fi întrebat. Abandonând plăcerile şi practicile oamenilor din lume, angajat în cele mai austere penitenţe, voi umbla prin pădure, cu animalele care îşi au sălaşul acolo, trăind din fructe şi rădăcini. Turnând ofrande pe foc la orele potrivite şi făcând băi dimineaţa şi seara, mă voi subţia printr-o dietă redusă, şi acoperit cu piei, voi purta părul împletit pe cap. Suportând frigul, vântul şi căldura, precum şi foamea, setea şi truda, îmi voi emacia trupul prin penitenţele stabilite de precepte. Ascultând zilnic, încântător pentru inimă şi ureche, strunele clare şi vesele ale păsărilor şi animalelor care locuiesc în păduri. Mă voi bucura de parfumul copacilor şi viţelor încărcate de flori şi voi vedea diverse feluri de produse încântătoare care cresc în pădure. De asemenea, voi vedea mulţi pustnici excelenţi ai pădurii. Nu voi face nici cea mai mică vătămare niciunei creaturi, ce să mai spun de cele care locuiesc în sate şi oraşe?[10] Trăind retras şi dedicându-mă contemplaţiei, voi supravieţui din fructe coapte şi necoapte şi îi voi mulţumi pe Pindzi şi pe zei cu ofrande de fructe de pădure şi apă de izvor şi cu imnuri pline de recunoştinţă. Respectând astfel reglementările austere ale vieţii de pădure, îmi voi petrece zilele, aşteptând calm descompunerea trupului meu. Sau, trăind singur şi respectând jurământul de tăcere, cu capul tuns, îmi voi procura hrana cerând zilnic doar de la un singur copac.[11] Ungându-mi trupul cu cenuşă şi folosind adăpostul caselor abandonate sau culcându-mă la rădăcina copacilor, voi trăi, renunţând la tot ce îmi este drag sau detestabil. Fără a mă lăsa pradă tristeţii sau bucuriei, şi considerând la fel mustrarea şi lauda, speranţa şi necazul, şi biruind fiecare pereche de opuşi, voi trăi renunţând la toate lucrurile lumii. Fără a vorbi cu nimeni, voi lua înfăţişarea unui idiot orb şi surd, trăind în mulţumire şi găsind fericirea în propriul suflet. Fără să fac cea mai mică vătămare creaturilor mobile şi imobile, mă voi comporta la fel cu toate creaturile, fie că îşi cunosc datoriile sau că urmează doar dictatele simţurilor. Nu voi batjocori pe nimeni, nici nu voi mârâi la nimeni. Îmi voi reţine toate simţurile şi voi avea întotdeauna o faţă veselă. Fără a întreba pe nimeni de drum, mergând pe orice rută aş întâlni, voi merge înainte, fără a ţine cont de ţara sau de punctul cardinal în care sau spre care mă îndrept. Indiferent unde mă voi duce, nu voi privi înapoi. Dezbrăcându-mă de dorinţă şi furie, şi privind înăuntru, voi merge înainte, renunţând la mândria sufletului şi a trupului. Natura merge mereu în faţă; de aceea, hrana şi băutura se vor realiza cumva. Nu mă voi gândi la acele perechi de opuşi care stau în calea unei astfel de vieţi. Dacă hrana pură, chiar şi într-o cantitate mică, nu poate fi obţinută la prima casă (la care merg), o voi obţine mergând la alte case. Dacă nu reuşesc să o procur nici printr-o astfel de rundă, voi merge la şapte case la rând şi îmi voi satisface poftele. Când fumul caselor va înceta, focul lor stingându-se, când beţele de treierat vor fi puse deoparte şi toţi locatarii vor fi mâncat, când cerşetorii şi oaspeţii vor înceta să umble, voi alege un moment pentru runda mea de cerşit şi voi cere pomană la două, trei sau cinci case cel mult. Voi umbla pe pământ, după ce voi rupe legăturile dorinţei. Păstrând echilibrul în succes şi eşec, voi acumula mare merit ascetic. Nu mă voi comporta nici ca unul care iubeşte viaţa, nici ca unul care este pe moarte. Nu voi manifesta nicio plăcere pentru viaţă sau aversiune faţă de moarte. Dacă cineva îmi va tăia un braţ şi altul îmi va unge celălalt braţ cu pastă de lemn de santal, nu voi dori rău celui dintâi şi nici bine celui de-al doilea. Renunţând la toate acele acte ce duc la prosperitate pe care oricine le poate face în viaţă, singurele acte pe care le voi săvârşi vor fi să deschid şi să închid ochii şi să iau atâta hrană şi băutură cât să-mi menţină viaţa la limită. Fără să fiu vreodată ataşat de acţiune şi oprind mereu funcţiile simţurilor, voi renunţa la toate dorinţele şi voi purifica sufletul de

10 Sensul este că, atunci când nu voi nedreptăţi nici măcar locuitorii pădurilor, există puţine şanse să nedreptăţesc oamenii lumii.

11 Există o clasă de pustnici care îşi întreţin viaţa adunând fructele căzute ale pomilor. Crezând că pomul este viu, umblă la umbra lui şi cerşesc roadele. Acele fructe care cad în astfel de ocazii sunt considerate pomană acordată de pom oaspetelui său cerşetor.

toate impurităţile. Eliberat de toate ataşamentele şi rupând toate legăturile şi lanţurile, voi trăi liber ca vântul. Trăind într-o astfel de libertate de afecte, mulţumirea veşnică va fi a mea. Prin dorinţă, am săvârşit, din ignoranţă, mari păcate. Un anumit neam de oameni, făcând acte atât propice, cât şi nefaste aici, îşi menţin soţiile, copiii şi rudele, toţi legaţi de ei în relaţii de cauză şi efect.[12] Când perioada vieţii lor se sfârşeşte, lepădându-şi trupurile slăbite, ei îşi asumă toate efectele faptelor lor păcătoase, căci nimeni altul decât cel care acţionează nu este împovărat de consecinţele faptelor sale.[13] Chiar şi aşa, înzestrate cu acţiuni, creaturile ajung în această roată a vieţii care se învârte neîncetat ca roata unui car, şi chiar aşa, ajungând acolo, îşi întâlnesc semenii. Acela însă, care abandonează cursul lumesc al vieţii, care este o iluzie trecătoare deşi pare etern, şi care este afectat de naştere, moarte, decrepitudine, boală şi durere, este sigur că va obţine fericirea. Când, din nou, chiar zeii cad din ceruri şi marii Înţelepţi din locurile lor de eminenţă respective, cine, cunoscând adevărurile cauzelor (şi efectelor), ar dori măcar prosperitatea cerească?[14] Regi insignifianţi, săvârşind diverse acte legate de diversele mijloace ale artei regale (cunoscute prin mijloace de împăcare, dar, etc.) ucid adesea un rege printr-o anumită născocire. Reflectând la aceste circumstanţe, acest nectar al înţelepciunii mi-a venit. Ajungând la el, doresc să obţin un loc permanent, etern şi neschimbător (pentru mine). Întotdeauna (conducându-mă) cu o astfel de înţelepciune şi acţionând astfel, voi pune capăt, luând calea vieţii lipsite de frică, acestui trup fizic supus naşterii, morţii, decrepitudinii, bolii şi durerii.

SECŢIUNEA X

Bhimasena a spus: Înţelegerea ta, O rege, a devenit oarbă la adevăr, asemenea celei a unui recitator de *Vede* prost şi neînţelegător, din cauza recitării repetate a acelor scripturi. Dacă, prin criticarea datoriilor regilor, ai duce o viaţă de lene, atunci, O, taur al neamului lui Bharata, această distrugere a Dhartaraştrilor a fost complet nejustificată. Iertarea, compasiunea, mila şi abţinerea de la vătămare nu se găsesc la nimeni care merge pe calea datoriilor de Kshatriya? Dacă am fi ştiut că aceasta este intenţia ta, nu am fi ridicat niciodată arme şi nu am fi ucis nicio fiinţă. Am fi trăit din cerşit până la moartea acestui trup. Această bătălie teribilă între conducătorii pământului nu s-ar fi întâmplat niciodată. Înţelepţii au spus că tot ceea ce vedem este hrană pentru cel puternic. Într-adevăr, această lume mobilă şi nemişcată este obiectul nostru de bucurie pentru cel puternic. Înţelepţii cunoscuţi ai datoriilor de Kshatriya au declarat că cei care stau în calea persoanei care preia suveranitatea pământului ar trebui ucişi. Vinovaţi de acea greşeală, toţi cei care s-au opus regatului nostru au fost ucişi de noi. După ce i-ai ucis, O, Yudhishthira, guvernează drept acest pământ. Acest act al nostru (în refuzarea regatului) este ca al unei persoane care, după ce a săpat o fântână, se opreşte din lucrare înainte de a obţine apă şi iese murdară de nămol. Sau, actul nostru este ca al unei persoane care, după ce a urcat într-un copac înalt şi a luat miere de acolo, moare înainte de a o gusta. Sau, este ca al unei persoane care, după ce a pornit într-o călătorie lungă, se întoarce în disperare fără a-şi atinge destinaţia. Sau, este ca al unei persoane care, după ce şi-a ucis toţi duşmanii, O, tu din neamul lui Kuru, cade în cele din urmă prin propria sa mână. Sau, este ca al unei persoane suferindă de foame, care, după ce a obţinut mâncare, refuză să o ia, sau al unei persoane sub influenţa dorinţei, care, după ce a obţinut o femeie care îi corespunde pasiunii, refuză să se întâlnească cu ea. Am devenit obiecte de blamare, O, Bharata, pentru că, O, rege, te urmăm pe tine, cel cu înţelegere slabă, fiind tu cel mai mare frate al nostru. Suntem înzestraţi cu braţe puternice; suntem împliniţi în cunoaştere şi înzestraţi cu mare energie. Cu toate acestea, suntem supuşi cuvintelor unui eunuc, ca şi cum am fi complet neputincioşi. Suntem refugiul tuturor persoanelor fără apărare. Cu toate acestea, când oamenii ne văd aşa, de ce nu ar spune că în ceea ce priveşte dobândirea obiectivelor noastre suntem complet lipsiţi de putere? Reflectează asupra a ceea

12 Toate bunurile unui om depind de faptele unei vieţi anterioare. Soţiile, copiii şi rudele, aşadar, ca agenţi ai fericirii sau invers, depind de faptele trecute ale cuiva. Acestea sunt efectele unor cauze preexistente. Pe de altă parte, pot fi cauze ale unor efecte care se vor manifesta în viaţa viitoare, căci se presupune că faptele lor afectează şi viaţa viitoare a celui căruia îi aparţin.

13 Adică cei pentru care acţionează nu îşi asumă consecinţele faptelor sale.

14 *Bhagena* este explicată de Nilakantha ca *swargaisysaryena*.

ce spun. S-a stabilit că (o viață de) renunțare ar trebui adoptată numai în vremuri de primejdie, de către regii copleșiți de bătrânețe sau învinși de dușmani. Prin urmare, oamenii înțelepți nu aplaudă renunțarea ca fiind datoria unui Kshatriya. Pe de altă parte, cei care au o vedere clară consideră că adoptarea acelei vieți (de către un Kshatriya) implică chiar pierderea virtuții. Cum pot cei care provin din acea ordine, care sunt devotați practicilor acelei ordine și care se refugiază în ele, să cenzureze acele datorii? Într-adevăr, dacă acele datorii sunt demne de blam, atunci de ce să nu fie blamat Ordonatorul Suprem?[15] Numai acei oameni lipsiți de prosperitate și bogăție și care sunt necredincioși în credință au promulgat acest precept al *Vedelor* (despre moralitatea adoptării de către un Kshatriya a vieții de renunțare) ca adevăr. În realitate, însă, nu este niciodată potrivit ca un Kshatriya să facă asta. Cel care este capabil să-și susțină viața prin forță, cel care se poate susține prin propriile eforturi, nu trăiește, ci de fapt se îndepărtează de datoria sa, prin aparențele ipocrite ale unei vieți de renunțare. Numai acel om este capabil să ducă o viață solitară fericită în păduri, care nu este în stare să-și susțină fiii și nepoții, precum și zeii, Rishișii, oaspeții și Pitrișii. Așa cum căprioarele, mistreții și păsările (deși duc o viață în pădure) nu pot ajunge în rai, la fel și acei Kshatriya care nu sunt lipsiți de forță, dar nu se dedică faptelor bune, nu pot ajunge în rai ducând doar o viață de pădure. Ei ar trebui să dobândească merit religios prin alte mijloace. Dacă, O, rege, cineva ar obține succes din renunțare, atunci munții și copacii ar obține cu siguranță succes! Aceștia din urmă sunt văzuți mereu ducând vieți de renunțare. Nu vatămă pe nimeni. Sunt, de asemenea, mereu în afara vieții lumești și sunt toți *Brahmacharini*. Dacă este adevărat că succesul unei persoane depinde de propria sa soartă, și nu de cea a altuia, atunci (ca persoană născută în ordinul Kshatriya) ar trebui să te dedici acțiunii. Cel lipsit de acțiune nu poate avea niciodată succes. Dacă cei care își umplu doar stomacul ar putea atinge succesul, atunci toate creaturile acvatice ar obține-o, căci acestea nu au pe nimeni altcineva de susținut decât pe ele însele. Privește, lumea se mișcă, fiecare creatură de pe ea fiind angajată în acte potrivite naturii sale. Prin urmare, ar trebui să te dedici acțiunii. Omul lipsit de acțiune nu poate obține niciodată succesul.

SECȚIUNEA XI

Arjuna a spus: În legătură cu aceasta, se citează o istorie veche, și anume, discuția dintre anumiți asceți și Śakra, O, taur din rasa lui Bharata! Un număr de tineri Brahmani bine născuți, cu puțină înțelegere, fără onorurile păroase ale masculinității, părăsindu-și casele, au venit în pădure pentru a duce o viață de sihastru. Considerând aceasta virtute, acei tineri cu resurse abundente au devenit dornici să trăiască ca *Brahmacharini*, părăsindu-și frații și părinții. S-a întâmplat ca Indra să devină plin de compasiune față de ei. Asumând forma unei păsări aurii, sfântul Śakra li s-a adresat, spunând: „Ceea ce este făcut de persoanele care mănâncă rămășițele unei jertfe este cel mai dificil dintre acte pe care oamenii le pot realiza.[16] Un astfel de act este extrem de meritoriu. Viețile unor astfel de oameni sunt demne de toată lauda. După ce au atins scopul vieții, acei oameni, devotați virtuții, obțin cel mai înalt scop.” Auzind aceste cuvinte, Rishișii au spus: „Iată, această pasăre îi aplaudă pe cei care se hrănesc cu rămășițele jertfelor. Ne informează despre asta, căci noi trăim din astfel de rămășițe.” Pasărea a spus apoi: „Eu nu vă aplaud. Voi sunteți așezați în noroi și foarte impuri. Hrănindu-vă cu gunoaie, sunteți răi. Nu sunteți persoane care se hrănesc cu rămășițele jertfelor.”

Rishii au spus: Considerăm că această cale a vieții noastre este extrem de binecuvântată. Spune-ne, O, pasăre, ce este spre binele nostru. Cuvintele tale ne inspiră o mare credință.

Pasărea a spus: Dacă nu-mi refuzi credința ta așezându-te împotriva sinelui tău mai bun, atunci îți voi spune cuvinte adevărate și benefice.

15 Sensul este că, întrucât Cel care a rânduit nu poate fi cenzurat, prin urmare, ceea ce El a rânduit pentru Kshatriya nu poate fi demn de cenzură.

16 Înțelesul este că cei care săvârșesc sacrificii și se împărtășesc cu mâncarea sacrificială după ce o oferă zeilor și oaspeților, dobândesc un asemenea merit religios încât alți oameni nu pot dobândi așa ceva. Prin urmare, sacrificiul este actul cel mai înalt din viață și cel mai meritoriu pe care omul îl poate face.

Rishii au spus: Vom asculta cuvintele tale, O, sire, căci diferitele căi îți sunt toate cunoscute. O, tu cu suflet drept, și noi dorim să ne supunem poruncilor tale. Învață-ne acum.

Păsărea a spus: Dintre cele cu patru picioare, vaca este cea mai de seamă. Dintre metale, aurul este cel mai de seamă. Dintre cuvinte, *mantrele*, iar dintre cei cu două picioare, Brahmanii, sunt cei mai de seamă. Aceste *mantre* reglementează toate riturile vieții unui Brahman, începând cu cele referitoare la naștere și perioada de după, și terminând cu cele referitoare la moarte și crematoriu. Aceste rituri vedice sunt raiul lor, calea lor și cea mai de seamă jertfă. Dacă ar fi altfel, cum aș putea găsi că faptele (celor care caută raiul) reușesc prin *mantre*? Cel care, în această lume, își venerează sufletul, considerându-l ferm ca fiind o zeitate de un anumit fel, obține succesul în concordanță cu natura acelei zeități anume.[17] Sezoanele măsurate de jumătăți de luni duc la Soare, Lună sau Stele.[18] Aceste trei feluri de succes, depinzând de acțiune, sunt dorite de fiecare creatură. Modul de viață casnic este foarte superior și sacru și este numit terenul (pentru cultivarea) succesului. Pe ce cale merg acei oameni care critică acțiunea? De mică înțelegere și lipsiți de avere, ei săvârșesc păcat. Și deoarece acei oameni de mică înțelegere trăiesc abandonând căile eterne ale zeilor, căile Rishiilor și căile lui Brahma, ei ajung pe căi dezaprobate de *Sruti*.[19] Există o poruncă în *mantre* care spune: „Voi, jertfe, săvârșiți jertfa reprezentată de daruri de bunuri prețioase. Eu îți voi da fericirea reprezentată de fii, animale și rai!" – A trăi, așadar, în conformitate cu porunca este numită cea mai înaltă asceză a asceților. De aceea, voi ar trebui să săvârșiți astfel de jertfe și astfel de penitențe sub formă de daruri. Săvârșirea corespunzătoare a acestor datorii eterne, și anume, închinarea zeilor, studiul *Vedelor* și satisfacerea Pitrilor, precum și serviciile pline de respect către învățători – acestea sunt numite cele mai aspre penitențe. Zeii, săvârșind astfel de penitențe deosebit de dificile, au obținut cea mai înaltă glorie și putere. De aceea, eu vă spun să purtați povara foarte grea a datoriilor domestice. Fără îndoială, penitențele sunt cele mai de seamă dintre toate lucrurile și sunt rădăcina tuturor creaturilor. Ascetismul, însă, trebuie obținut prin ducerea unei vieți domestice, de care depinde totul. Cei care mănâncă rămășițele ospățurilor, după ce au împărțit cuvenit mâncarea dimineața și seara între rude, ating scopuri deosebit de greu de atins. Ei sunt numiți mâncători de rămășițe de ospăț cei care mănâncă după ce au servit oaspeții, zeii, Rishiile și rudele. De aceea, acei oameni care își respectă datoriile, care practică jurăminte excelente și spun adevărul, devin obiecte de mare respect în lume, cu propria lor credință întărită excepțional. Lipsiți de mândrie, acei înfăptuitori ai celor mai dificile fapte ajung în rai și trăiesc pentru timp nelimitat în regiunile lui Śakra.

Arjuna a continuat: Acei asceți, auzind aceste cuvinte benefice și pline de dreptate, au abandonat religia renunțării, spunând: «Nu este nimic în ea» și s-au îndreptat spre o viață domestică. Prin urmare, O, tu, care ești familiarizat cu dreptatea, chemând în ajutorul tău înțelepciunea veșnică, conduci lumea largă, O, monarhe care acum ești lipsit de dușmani.

---

17 „*Iti*" de după „*vadi*" este de fapt „*eti*", absența lui „*sandhi*" în forma corectă este „*Arsha*". Redus literal, versul devine: „În funcție de modul în care persoana cu convingeri ferme se apropie de Suflet, așa va fi succesul pe care îl obține aici". După cum declară *Sruti*, dacă cineva se consideră cu fermitate a fi „Șiva", succesul pe care îl obține aici și în viață este după felul acelei zeități.

18 Concizia unor astfel de pasaje este principalul obstacol în calea înțelegerii lor clare. Din fericire, aluziile sunt foarte clare. Ceea ce se înțelege este că cei care mor în timpul celor două săptămâni luminoase ale solstițiului de vară ajung în regiuni solare ale fericirii. Cei care mor în timpul celor două săptămâni întunecate ale solstițiului de iarnă ajung în regiunile lunare. Acestea din urmă trebuie să se întoarcă după ce trec de perioadele lor alocate de bucurie și fericire. În timp ce cei care sunt eliberați de atașamente, indiferent de momentul morții lor, merg în regiuni stelare care sunt egale cu cea a lui Brahma.

19 Fără a atinge tovărășia zeilor și a Pitrilor și fără a-l obține pe Brahma, ei coboară pe scara ființei și devin viermi și dăunători.

SECȚIUNEA XII

Vaisampayana a spus: Auzind aceste cuvinte ale lui Arjuna, O, pedepsitor al dușmanilor, Nakula cu brațe puternice și piept lat, cumpătat în vorbire și posedat de o mare înțelepciune, cu o față a cărei culoare semăna atunci cu cea a cuprului, s-a uitat la rege, cel mai important dintre toți oamenii drepți, și a rostit aceste cuvinte, asediind inima fratelui său (cu dreptate).

Nakula a spus: Chiar zeii și-au aprins focurile în regiunea numită Visakha-yupa. Să știi, așadar, O, rege, că zeii înșiși depind de roadele acțiunii.[20] Pitrii, care susțin (prin ploaie) viețile chiar și ale tuturor necredincioșilor, respectând rânduielile (ale Creatorului așa cum sunt declarate în *Vede*), sunt, O, rege, angajați în acțiune.[21] Să-i cunoști ca fiind atei categorici care resping declarația *Vedelor* (care insuflă acțiunea). Persoana care este învățată în *Vede*, urmând declarațiile lor în toate actele sale, ajunge, O, Bharata, la cea mai înaltă regiune a cerului pe calea zeităților.[22] Aceasta (viața casnică din nou) a fost considerată de toți cei familiarizați cu adevărurile *Vedice* ca fiind superioară tuturor celorlalte moduri de viață. Știind aceasta, O, rege, că persoana care în jertfe dă averea dobândită pe drept către acei Brahmani care cunosc bine *Vedele*, și își reține sufletul, este, O, monarh, considerată adevăratul renunțător. El, însă, cel care, nesocotind (viața domestică, care este) sursa multor fericiri, sare la următorul mod de viață — acel renunțător de sine însuși,[23] O, monarh, este un renunțător care suferă de calitatea întunericului. Acel om care nu are casă, care rătăcește prin lume (în rondurile sale de cerșetorie), care are talpa unui copac drept adăpost, care ține jurământul tăcerii, nu gătește niciodată pentru sine și caută să stăvilească toate funcțiile simțurilor sale, este, O, Partha, un renunțător care ține jurământul de cerșetorie.[24] Acel Brahmana care, nesocotind mânia și bucuria, și mai ales înșelăciunea, își folosește întotdeauna timpul studiind *Vedele*, este un renunțător care ține jurământul de reținere, tărie, adevăr, puritate, simplitate, jertfe, perseverență și dreptate, — acestea sunt întotdeauna considerate virtuți recomandate de Rishi. În viața domestică, se spune, sunt fapte destinate strămoșilor (Pitris), zeilor, oaspeților. Numai în acest mod de viață, O, monarh, se ating cele trei scopuri. Acei cerșetori.[25] Cele patru moduri de viață diferite au fost odată cântărite în balanță. Înțelepții au spus, O, rege, că atunci când viața domestică a fost pusă pe o balanță, a necesitat celelalte trei pentru a o balansa pe cealaltă. Văzând rezultatul acestei examinări cu balanțe, O, Partha, și văzând mai departe, O, Bharata, că viața domestică singură conținea atât raiul, cât și plăcerea, aceasta a devenit calea marilor Rishi și refugiul tuturor persoanelor cunoscătoare ale cutumelor lumii. El, așadar, O, taur din rasa lui Bharata, cel care se ocupă de acest mod de viață, considerându-l ca fiind datoria sa și abandonând orice dorință de rod, este un adevărat renunțător, și nu acel om cu înțelegerea tulburată care se duce în păduri, abandonând casa și împrejurimile ei. O persoană, din nou, care sub un înveliș ipocrit de dreptate nu reușește să își uite dorințele (chiar și trăind în păduri), este legată de crâncenul Rege al morții cu legăturile sale de moarte în jurul gâtului. Acele acțiuni care sunt făcute din vanitate, se spune că nu produc rod. Acele acțiuni, pe de altă parte, O, monarh, care sunt făcute din spirit de renunțare, poartă întotdeauna roade din belșug.[26] Liniștea, autocontrolul, tăria, adevărul, puritatea, simplitatea, jertfele, perseverența și dreptatea, — acestea sunt întotdeauna considerate virtuți recomandate de Rishi. În viața domestică, se spune, sunt fapte destinate strămoșilor (Pitris), zeilor, oaspeților. Numai în acest mod de viață, O, monarh, se ating cele trei scopuri.[27] Renunțătorul care aderă cu strictețe la acest mod de viață, în care se poate

---

20 Sensul este că zeii înșiși au devenit astfel prin acțiune.

21 Primul cuvânt este compus din „*an*” și „*astika*”.

22 *Deva-yana* este *Yana* sau calea pe care au mers zeitățile, respectarea strictă a riturilor vedice.

23 *Renunțând la propriul sine*, pentru că își usucă chiar trupul refuzându-și hrana.

24 O astfel de persoană nu este, de asemenea, un adevărat renunțător. Pentru un Kshatriya, din nou, un astfel de mod de viață ar fi păcătos.

25 Nilakantha consideră că scopul acestui verset este de a arăta că până și o astfel de viață aparține în mod propriu unui Brahmana și nu unui Kshatriya. Prin urmare, dacă Yudhishthira, fără a domni, ar trăi liniștit în regatul guvernat de un frate de-al său, atunci ar păcătui în egală măsură.

26 *Fapte săvârșite din vanitate*, adică cu conștiința lăudătoare de a fi el însuși actorul și aranjatorul tuturor lucrurilor, *Fapte săvârșite dintr-un spirit de renunțare*, adică fără speranța de a-și culege roadele.

27 Cele trei obiective, adică religia, plăcerea și profitul.

face orice acţiune, nu trebuie să întâmpine ruină nici aici, nici în viitor. Domnul fără de păcat al tuturor creaturilor, cu suflet drept, a creat creaturile, cu intenţia ca acestea să Îl venereze prin jertfe cu daruri din belşug. Vrejurile şi copacii şi ierburile căzătoare, şi animalele curate, şi untul clarificat, au fost create ca ingrediente de jertfă. Pentru cel care ţine modul de viaţă domestic, îndeplinirea jertfei este plină de impedimente. De aceea, acest mod de viaţă a fost spus a fi extrem de dificil şi de neatins. Acele persoane, aşadar, care ţin modul de viaţă domestic, care posedă bogăţii, grâne şi animale, dar nu fac jertfe, dobândesc, O, monarh, păcat veşnic. Printre Rishi, sunt unii care consideră studiul *Vedelor* ca fiind o jertfă: şi unii care consideră contemplaţia ca fiind o mare jertfă pe care o săvârşesc în mintea lor. Înşişi zeii, O, monarh, poftesc compania unei astfel de persoane regenerate, care, ca urmare a faptului că urmează o astfel de cale care constă în concentrarea minţii, a devenit egal cu Brahma. Refuzând să cheltuieşti în jertfe diversele feluri de bogăţii pe care le-ai luat de la duşmani, tu doar îţi arăţi lipsa de credinţă. Nu am văzut niciodată, O, monarh, un rege care ţine viaţa domestică renunţându-şi bogăţiile în alt mod decât în *Rajasuya*, *Astwamedha* şi alte feluri de jertfe. Ca şi Sakra, şeful celor cereşti, O, tată, săvârşeşte acele alte jertfe lăudate de Brahmani. Acel rege, prin neglijenţa căruia supuşii sunt aruncaţi în mâinile hoţilor şi care nu oferă protecţie celor pe care este chemat să-i guverneze, este spus a fi întruchiparea însăşi a lui Kali. Dacă, fără a dărui cai, şi boi, şi sclave, şi elefanţi împodobiţi cu hamuri, şi sate, şi regiuni populate, şi câmpuri, şi case, Brahmanilor, ne retragem în păduri cu inimi care nu nutresc sentimente prieteneşti faţă de rude, chiar şi noi vom fi, O, monarh, astfel de Kali ai ordinului regal. Acei membri ai ordinului regal care nu practică caritatea şi nu oferă protecţie (altora), acumulează păcat. Vai, a lor va fi partea de apoi şi nu fericirea. Dacă, O, stăpâne, fără a îndeplini mari jertfe şi ritualurile în onoarea strămoşilor tăi decedaţi, şi fără a te scălda în ape sfinte, te îndrepţi spre o viaţă rătăcitoare, atunci vei întâmpina distrugerea ca un nor mic separat de o masă şi spulberat de vânturi. Atunci vei cădea din ambele lumi şi va trebui să te naşti în ordinul Pisacha.[28] O persoană devine un adevărat renunţător prin lepădarea de orice ataşament intern şi extern, şi nu doar prin abandonarea casei pentru a locui în păduri. Un Brahmana care trăieşte în observarea acestor orânduiri, în care nu există piedici, nu cade din această lume sau din cealaltă. Respectând datoriile propriului ordin – datorii respectate de cei din vechime şi practicate de cei mai buni dintre oameni – cine, O, Partha, s-ar întrista, O, rege, pentru că a pătat în luptă în scurt timp pe duşmanii care erau umflaţi de prosperitate, asemenea lui Şakra omorând forţele Daityaslor? După ce, în respectarea datoriilor Kshatriya, ai cucerit lumea cu ajutorul iscusinţei tale şi după ce ai făcut daruri celor versaţi în *Vede*, poţi, O, monarh, să mergi în regiuni mai înalte decât cerul. Nu se cuvine ţie, O, Partha, să te complaci în tristeţe.

SECŢIUNEA XIII

Sahadeva spuse: Prin renunţarea doar la obiectele exterioare, O, Bharata, nu se atinge succesul. Prin renunţarea chiar şi la ataşamentele mentale, atingerea succesului este îndoielnică.[29] Fie ca acel merit religios şi acea fericire care aparţin celui ce a renunţat la obiectele exterioare, dar a cărui minte încă le doreşte lăuntric, să fie partea duşmanilor noştri! Pe de altă parte, fie ca acel merit religios şi acea fericire care aparţin celui ce guvernează pământul, având renunţat şi la toate ataşamentele interne, să fie partea prietenilor noştri. Cuvântul ”*mama*” (al meu), format din două litere, este Moartea însăşi; în schimb, cuvântul opus ”*na-mama*” (nu al meu), format din trei litere, este Brahma eternă.[30] Brahma şi moartea, O, rege, pătrunzând nevăzute în fiecare suflet, fără îndoială, fac toate creaturile să acţioneze. Dacă această fiinţă, O, Bharata, numită Suflet, nu este niciodată supusă distrugerii, atunci prin distrugerea corpurilor creaturilor nu se poate comite omor. Dacă, pe de altă parte, sufletul şi trupul unei fiinţe se nasc sau dispar împreună, astfel încât atunci când trupul este distrus dispare şi sufletul, atunci calea (prescrisă în scripturi) a riturilor şi faptelor

28 *Antarala* este astfel explicat de Nilakantha.

29 *Sariram* este diferit de *Vahyam*. Primul este explicat ca aparţinând sau fiind încapsulat în *Sarira*, adică mintea.

30 Ceea ce doreşte Sahadeva să spună este că tot ceea ce provine din egoism produce moartea, în timp ce tot ceea ce provine dintr-o stare de spirit opusă duce la Brahma sau la nemurire.

ar fi zadarnică. Prin urmare, alungând toate îndoielile cu privire la nemurirea sufletului, omul înţelept ar trebui să urmeze calea bătătorită de dreptul vechi şi cel mai vechi. Viaţa regelui este cu siguranţă zadarnică, dacă acesta, după ce a cucerit întregul pământ cu creaturile sale mobile şi nemobile, nu se bucură de el. Cât despre omul care trăieşte în pădure din fructe sălbatice şi rădăcini, dar a cărui ataşament faţă de lucrurile pământeşti nu a încetat, un astfel de om, O, rege, trăieşte în fălcile Morţii. Priveşte, O, Bharata, inimile şi formele exterioare ale tuturor creaturilor ca fiind simple manifestări ale propriei tale fiinţe. Cei care privesc toate creaturile ca fiind propriul lor sine scapă de marele frică (de distrugere).[31] Tu eşti tatăl meu, tu eşti sprijinul meu, tu eşti fratele meu şi eşti seniorul şi învăţătorul meu. Se cuvine, prin urmare, să ierţi aceste afirmaţii incoerente în tristeţea unei persoane îndurerate. Adevărat sau fals, ceea ce am rostit, O, domn al pământului, a fost rostit din deosebită consideraţie pentru tine, O, cel mai bun dintre Bharata, pe care o am!

SECŢIUNEA XIV

Vaisampayana spuse: Când fiul lui Kunti, regele Yudhishthira cel drept, a rămas fără cuvinte după ce i-a ascultat pe fraţii săi care rosteau aceste adevăruri din *Veda*, acea femeie supremă, anume Draupadi, cu ochi mari şi o frumuseţe deosebită şi de neam nobil, O, monarhule, i-a spus aceste cuvinte acelui taur dintre regi, şezând în mijlocul fraţilor săi care semănau cu lei şi tigri, şi ca liderul unei turme de elefanţi. Mereu în aşteptarea unor gesturi afectuoase din partea tuturor soţilor ei, dar mai ales de la Yudhishthira, ea era întotdeauna tratată cu afecţiune şi indulgenţă de către rege. Versată în datorii şi practicantă a lor, acea doamnă cu şolduri late, aruncându-şi privirea asupra stăpânului ei, şi-a dorit atenţia lui prin cuvinte duioase şi dulci şi a spus următoarele:

Draupadi spuse: Aceşti fraţi ai tăi, O, Partha, plâng şi îşi usucă palatele ca nişte *chataka*, dar tu nu-i bucuri. O, monarh, bucură-i pe aceşti fraţi ai tăi, care se aseamănă cu elefanţi furioşi (în vitejie), cu cuvinte potrivite—aceşti eroi care au băut mereu din cupa suferinţei. De ce, O, rege, în timp ce locuiaţi lângă lacul Dwaita, le-ai spus acestor fraţi ai tăi care locuiau atunci cu tine şi sufereau de frig, vânt şi soare, exact aceste cuvinte, anume: ”ne repezim la luptă din dorinţa de victorie, îl vom ucide pe Duryodhana şi vom stăpâni pământul capabil să ofere orice dorinţă. Deposedând mari războinici de carele lor şi omorând elefanţi uriaşi şi presărând câmpul de luptă cu trupuri îngrozitoare de călăreţi şi eroi, voi, nimicitori de duşmani, veţi îndeplini sacrificii mari de diverse feluri cu daruri în abundenţă. Toate aceste suferinţe, datorate unei vieţi de exil în pădure, se vor sfârşi apoi în fericire.” O, cel mai proeminent dintre toţi cei ce practică virtutea, după ce tu însuţi ai rostit aceste cuvinte fraţilor tăi atunci, de ce, O, erou, ne întristezi acum inimile? Un eunuc nu poate niciodată să se bucure de bogăţie. Un eunuc nu poate avea niciodată copii, aşa cum nu poate exista peşte într-o mlaştină (lipsită de apă). Un Kshatriya fără *toiagul de pedepsire* nu poate străluci niciodată. Un Kshatriya fără toiagul de pedepsire nu poate niciodată să se bucure de pământ. Subiecţii unui rege care nu are toiag de pedepsire nu pot avea fericire. Prietenia pentru toate creaturile, caritatea, studiul *Vedelor*, penitenţele—acestea constituie datoriile unui Brahmana şi nu ale unui rege, O, cel mai bun dintre regi! A restrânge pe cei răi, a preţui pe cei oneşti şi a nu se retrage niciodată din luptă—acestea sunt cele mai înalte datorii ale regilor. El este considerat a fi versat în datorii în care se găsesc iertarea şi mânia, dăruirea şi primirea, teroarea şi neînfricarea şi pedeapsa şi răsplata. Nu prin studiu, sau prin dar, sau prin cerşetorie ai dobândit pământul. Acea forţă a inamicului, O, erou, gata să te asalteze cu toată puterea ei, abundând în elefanţi şi cai şi care, întărită cu trei feluri de forţă[32] apărată de Drona şi Karna şi Aswatthaman şi Kripa, a fost învinsă şi ucisă de tine, O, erou! Pentru asta-ţi cer să te bucuri de pământ. În trecut, O, puternicule, ai domnit,

31 Semnificaţia depinde în întregime de cuvântul *Swabhavam*, manifestarea sinelui. În al doilea rând, dacă *Vrittam* ar fi citit în loc de *Bhutam*, sensul ar rămâne neschimbat.

32 Cele trei tipuri de *angas* la care se face referire, aşa cum sunt explicate de Nilakantha, sunt (1) puterea care depinde de stăpân, (2) cea care depinde de sfaturi bune şi (3) cea care depinde de perseverenţa şi curajul oamenilor înşişi.

O, monarh, cu forţă[33] regiunea numită Jambu, O, tigru printre oameni, abundentă în districte populate. Ai domnit, de asemenea, cu forţă, O, conducător de oameni, acea altă regiune numită Kraunchadwipa situată la vestul marelui Meru şi egală cu Jambu-dwipa însăşi. Ai domnit cu forţă, O, rege, acea altă regiune numită Sakadwipa la estul marelui Meru şi egală cu Krauncha-dwipa însăşi. Regiunea numită Bhadraswa, la nordul marelui Meru şi egală cu Sakadwipa, a fost, de asemenea, domnită de tine, O, tigru printre oameni! Chiar ai pătruns în ocean şi ai domnit cu forţă şi în alte regiuni, O, erou, şi însuşi insulele înconjurate de mare şi care conţin multe provincii populate. După ce ai realizat, O, Bharata, isprăvi atât de nemăsurate şi ai obţinut (prin ele) adoraţia Brahmanilor, cum se face că sufletul tău nu este satisfăcut? Văzându-i pe aceşti fraţi ai tăi înaintea ta, O, Bharata—aceşti eroi umflându-se de putere şi asemănându-se cu tauri sau elefanţi furioşi (în vitejie)—de ce nu le vorbeşti în cuvinte încântătoare? Voi toţi sunteţi ca nişte cereşti. Toţi sunteţi capabili să rezistaţi duşmanilor. Toţi sunteţi competenţi să vă ardeţi inamicii. Dacă numai unul dintre voi îmi era soţ, fericirea mea ar fi fost foarte mare. Ce mai este nevoie să spun, O, tigru printre oameni, când voi toţi, cinci la număr, îmi sunteţi soţi (şi aveţi grijă de mine) ca cele cinci simţuri care inspiră corpul fizic? Cuvintele soacrei mele, care este înzestrată cu mare cunoaştere şi mare viziune, nu pot fi mincinoase. Adresându-mi-se mie, ea mi-a spus: „O prinţesă din Panchala, Yudhishthira te va ţine mereu în fericire, O, doamnă excelentă!” După ce ai ucis multe mii de regi înzestraţi cu putere activă, văd, O monarh, că prin nebunia ta eşti pe cale să faci acel fapt de prisos. Cei al căror frate mai mare devine nebun, toţi trebuie să-l urmeze în nebunie. Prin nebunia ta, O, rege, toţi Pandava sunt pe cale să devină nebuni. Dacă, O, monarh, aceşti fraţi ai tăi ar fi fost cu mintea întreagă, ei te-ar fi închis pe tine împreună cu toţi necredincioşii (într-o închisoare) şi şi-ar fi asumat guvernarea pământului. Persoana care din josnicie a intelectului acţionează astfel nu reuşeşte niciodată să dobândească prosperitate. Cel care păşeşte pe calea nebuniei trebuie supus unui tratament medical cu ajutorul tămâii şi al colirului, al medicamentelor aplicate pe nas şi al altor medicamente. O, cel mai bun dintre Bharata, eu sunt cea mai rea dintre toate femeile, deoarece îmi doresc să trăiesc chiar şi atunci când sunt lipsită de copiii mei. Nu ar trebui să neglijezi cuvintele spuse de mine şi de aceşti fraţi ai tăi care încearcă astfel (să te descurajeze de scopul tău). Într-adevăr, abandonând întregul pământ, inviţi adversitatea şi pericolul să vină asupra ta. Tu străluceşti acum, O, monarh, la fel cum au strălucit în vremurile trecute acei doi regi excelenţi, adică Mandhatri şi Amvarisha, preţuiţi de toţi stăpânii pământului. Protejându-ţi supuşii cu dreptate, guvernează pe zeiţa Pământ cu munţii şi pădurile şi insulele ei. Nu deveni, O, rege, descurajat. Adoră zeii în diverse sacrificii. Luptă cu duşmanii tăi. Fă daruri de bogăţii şi haine şi alte obiecte de plăcere Brahmanilor, O, cel mai bun dintre regi!

SECŢIUNEA XV

Vaisampayana a spus: Auzind aceste cuvinte ale fiicei lui Yajnasena, Arjuna a arătat respectul cuvenit pentru fratele său cel mare, cu braţe puternice şi o glorie nepieritoare.

Arjuna spuse: Omul înzestrat cu *toiagul mustrării* guvernează toţi supuşii şi îi protejează. Toiagul mustrării este treaz când totul doarme. Din acest motiv, cei înţelepţi au caracterizat toiagul mustrării ca fiind însăşi Dreptatea. Toiagul mustrării protejează Dreptatea şi Avântul. El protejează, de asemenea, O, rege! Din acest motiv, toiagul mustrării este identificat cu cele trei scopuri ale vieţii. Cerealele şi bogăţia sunt ambele protejate de toiagul mustrării. Ştiind aceasta, O, tu cel învăţat, ia toiagul mustrării şi observă mersul lumii. O clasă de oameni păcătoşi se reţin de la păcat de frica toiagului mustrării din mâinile regelui. O altă clasă se reţine de la fapte similare de frica toiagului lui Yama, şi încă una de frica lumii de apoi. O altă clasă de oameni se reţine de la faptele păcătoase de frica societăţii. Astfel, O, rege, în această lume, al cărei mers este acesta, totul depinde de toiagul mustrării. Există o clasă de oameni care sunt reţinuţi doar de toiagul mustrării de a se devora unii pe alţii. Dacă toiagul mustrării nu ar proteja oamenii, ei ar fi căzut în întunericul iadului. Toiagul mustrării (*danda*) a fost numit astfel de către cei înţelepţi, deoarece el reţine pe cei

33 Literal, „zdrobit cu nuiaua pedepsei”.

neascultători și pedepsește pe cei răi. Mustrarea Brahmanilor ar trebui să fie prin cuvânt rostit; a Kshatriyilor, prin a le da doar cât hrană este suficientă pentru susținerea vieții; a Vaisyasilor, prin impunerea de amenzi și confiscări de proprietate, în timp ce pentru Sudra nu există nicio pedeapsă.[34] Pentru a menține oamenii treji (la datoriile lor) și pentru protecția proprietății, au fost stabilite în lume, O, rege, ordine sub numele de mustrare (sau legislație punitivă). Acolo unde mustrarea, de culoare închisă și cu ochi roșii, stă pregătită (să se confrunte cu orice făptaș) și regele are viziune dreaptă, supușii nu uită niciodată de ei înșiși. Brahmacharinul și gospodarul, pustnicul din pădure și cerșetorul religios, toți aceștia merg pe căile lor respective doar de frica mustrării. Cel care nu are nicio teamă, O, rege, niciodată nu face o jertfă. Cel care nu are frică niciodată nu dă daruri.Omul care nu are nicio frică nu dorește niciodată să adere la vreo angajament sau pact. Fără a pătrunde în vitalele celorlalți, fără a realiza cele mai dificile isprăvi și fără a ucide creaturi precum un pescar (vânând pești), nicio persoană nu poate obține o mare prosperitate.[35] Fără măcel, niciun om nu a putut obține faimă în această lume sau dobândi bogății sau supuși. Însuși Indra, prin măcelul lui Vritra, a devenit marele Indra. Cei dintre zei care se dedică măcelăririi altora sunt venerați mult mai mult de către oameni. Rudra, Skanda, Sakra, Agni, Varuna, sunt toți măcelari. Kala, Mrityu, Vayu, Kuvera, Surya, Vasu, Maruți, Sadhya și Viswadeva, O, Bharata, sunt toți măcelari. Înfrânți de puterea lor, toți oamenii se pleacă înaintea acelor zei, dar nu înaintea lui Brahman, Dhatri sau Pushan niciodată. Doar puțini oameni de natură nobilă îi venerează în toate acțiunile lor pe acei zei care sunt la fel dispuși față de toate creaturile și care sunt reținuți și pașnici. Nu zăresc nicio creatură în această lume care să-și susțină viața fără a face vreun act de vătămare altora. Animalele trăiesc din animale, cele mai puternice din cele mai slabe. Șoarecele este devorat de mangustă; pisica devorează mangusta; câinele devorează pisica; câinele este la rândul său devorat de leopardul pătat. Privește cum toate lucrurile sunt devorate de Distrugător când acesta sosește! Acest univers mobil și imobil este hrană pentru ființele vii. Aceasta a fost orânduită de zei. Omul înțelept, prin urmare, nu este niciodată stupefiat de aceasta. Se cuvine ție, O, mare rege, să devii ceea ce ești prin naștere. Numai (Kșatriyașii) cei proști, reținându-și furia și bucuria, se refugiază în păduri. Nici călugării înșiși nu pot să își susțină viața fără a ucide creaturi. În apă, pe pământ și în fructe, există nenumărate creaturi. Nu este adevărat că nu le ucizi. Ce datorie mai înaltă este decât susținerea vieții tale?[36] Există multe creaturi atât de minuscule încât existența lor poate fi doar dedusă. Doar prin clipirea ochilor, ele sunt distruse. Există oameni care, stăpânind furia și mândria, se dedică vieții ascetice și, părăsind satele și orașele, se retrag în păduri. Ajunși acolo, acei oameni pot fi văzuți atât de stupefiați încât reiau modul de viață domestic. Alții pot fi văzuți, care (în practica vieții domestice) arând pământul, smulgând ierburi, tăind copaci și omorând păsări și animale, oficiază jertfe și, în cele din urmă, ajung în cer. O, fiu al lui Kunti, nu am nicio îndoială că faptele tuturor creaturilor sunt încununate de succes doar atunci când politica de pedeapsă este aplicată corect. Dacă pedeapsa ar fi abolită din lume, creaturile ar fi curând distruse. Ca peștii din apă, animalele mai puternice se hrănesc cu cele mai slabe. Acest adevăr a fost spus odată de Brahman însuși, anume că pedeapsa, aplicată corect, susține creaturile. Privește, chiar și focurile, când sunt stinse, izbucnesc din nou, înfricoșate, când sunt suflate. Aceasta se datorează fricii de forță sau pedeapsă. Dacă nu ar exista nicio pedeapsă în lume care să distingă pe cei buni de cei răi, atunci întreaga lume ar fi fost învăluită în întuneric complet și toate lucrurile ar fi fost amestecate. Chiar și cei care încalcă regulile, cei care sunt atei și batjocoritori ai *Vedelor*, afectați de pedeapsă, devin repede dispuși să respecte regulile și restricțiile.[37] Toată lumea în această lume este ținută pe drumul cel bun de pedeapsă. O persoană curată și dreaptă din fire este rară. Câștigând teren de frica pedepsei, omul devine dispus să respecte reguli și restricții. Pedeapsa a fost rânduită de Creatorul

34 Condamnarea este singura pedeapsă pentru un vinovat de Brahmana. Un Kshatriya poate fi pedepsit prin luarea tuturor bunurilor, dar trebuie avută grijă să i se dea hrană suficientă pentru a-și menține viața. Un Vaisya ar trebui pedepsit prin confiscarea bunurilor. Nu există practic nicio pedeapsă pentru un Sudra, deoarece, fiind incapabil să posede bogății, deposedarea de bogăție nu poate fi o pedeapsă în cazul său; din nou, serviciul fiind datoria sa, impunerea muncii asupra sa nu poate fi o pedeapsă. Cu toate acestea, i se poate impune muncă grea.

35 Un pescar care nu ar ucide pește ar rămâne fără mâncare.

36 Sensul este că, dacă cineva, pentru a susține viața, ucide aceste creaturi, nu comite în niciun fel un păcat.

37 *Bhoga* este explicat de Nilakantha ca *Palanaya* {*maryyadaya*).

însuși pentru protejarea religiei și a profitului, pentru fericirea tuturor celor patru ordine și pentru a le face drepte și modeste. Dacă pedeapsa nu ar putea inspira frică, atunci corbii și fiarele de pradă ar fi mâncat toate celelalte animale și oamenii, precum și untura clarificată destinată jertfei. Dacă pedeapsa nu ar susține și proteja, atunci nimeni nu ar fi studiat *Vedele*, nimeni nu ar fi muls o vacă de muls și nicio domnișoară nu s-ar fi măritat.[38] Dacă pedeapsa nu ar susține și proteja, atunci pustiirea și confuzia s-ar fi instalat peste tot, iar toate barierele ar fi fost spulberate, iar ideea de proprietate ar fi dispărut. Dacă pedeapsa nu ar susține și proteja, oamenii nu ar putea îndeplini cuvenit jertfele anuale cu daruri mari. Dacă pedeapsa nu ar susține și proteja, nimeni, indiferent de modul de viață la care ar aparține, nu ar respecta datoriile acelui mod, așa cum sunt declarate (în scripturi), și nimeni nu ar fi reușit să dobândească cunoaștere.[39] Nici cămilele, nici boii, nici caii, nici catârii, nici măgarii nu ar trage căruțe și trăsuri, chiar dacă ar fi înhămați, dacă pedeapsa nu ar susține și proteja. De pedeapsă depind toate creaturile. Înțelepții, așadar, spun că pedeapsa este rădăcina a toate. De pedeapsă depinde cerul pe care îl doresc oamenii, și de ea depinde și această lume. Acolo unde pedeapsa care distruge dușmanii este aplicată corect, nu se vede nicio vină, nicio înșelăciune și nicio răutate. Dacă nu s-ar ridica toiagul pedepsei, câinele ar linge untura de jertfă. Corbul ar lua și el prima ofrandă (de jertfă), dacă acel toiag nu ar fi ținut ridicat. Drept sau nedrept, acest regat ne-a aparținut acum. Datoria noastră acum este să abandonăm durerea. Așadar, bucură-te de el și oficiază jertfe. Oamenii norocoși, trăind alături de soțiile lor dragi (și copiii), mănâncă mâncare bună, poartă haine excelente și dobândesc cu bucurie virtutea. Toate acțiunile noastre, fără îndoială, depind de bogăție; acea bogăție depinde din nou de pedeapsă. Privește, așadar, importanța pedepsei. Datoriile au fost declarate doar pentru menținerea relațiilor lumii. Există aici două lucruri, anume, abținerea de la vătămare și vătămarea determinată de motive drepte. Dintre acestea două, cea superioară este cea prin care se poate dobândi dreptatea.[40] Nu există o faptă care să fie complet meritorie, nici una care să fie complet rea. Drept sau greșit, în toate faptele, ceva din ambele este văzut. Supunând animalele castrării, le sunt tăiate din nou coarnele. Apoi sunt puse să poarte greutăți, sunt înlănțuite și pedepsite. În această lume care este lipsită de substanță și stricată de abuzuri și făcută dureroasă, O, monarhule, practică obiceiurile străvechi ale oamenilor, urmând regulile și analogiile citate mai sus. Oficiază jertfe, dă milostenie, protejează-ți supușii și practică dreptatea. Ucide-ți dușmanii, O, fiu al lui Kunti, și protejează-ți prietenii. Să nu te cuprindă descurajarea, O, rege, în timp ce ucizi dușmanii. Cel care face asta, O, Bharata, nu săvârșește nici cel mai mic păcat. Cel care ridică o armă și ucide un dușman înarmat care avansează spre el, nu săvârșește păcatul de a ucide un făt, deoarece este mânia dușmanului care avansează cea care provoacă mânia ucigașului. Sufletul interior al fiecărei creaturi este incapabil de a fi ucis. Când sufletul este incapabil de a fi ucis, cum poate fi atunci cineva ucis de altul? Așa cum o persoană intră într-o casă nouă, tot așa o creatură intră în corpuri succesive. Abandonând formele care s-au învechit, o creatură dobândește forme noi. Oamenii capabili să vadă adevărul consideră această transformare drept moarte.

SECȚIUNEA XVI

Vaisampayana spuse: „După încheierea discursului lui Arjuna, Bhimasena, de o mare mânie și energie, adunându-și toată răbdarea, i-a spus fratelui său mai mare aceste cuvinte: Tu ești, o, monarh, cunoscător al tuturor datoriilor. Nu-ți este necunoscut nimic. Noi dorim întotdeauna să

38 Înțelesul pare a fi că vaca de lapte se lasă mulsă doar de teama pedepsei, iar fecioarele se căsătoresc, de asemenea, fără a practica dragostea liberă, de teama pedepsei din partea regelui, a societății sau a lui Yama în lumea următoare.

39 Dacă aceasta nu atinge grosolănia doctrinei — nu pedepsi și strică copilul — cel puțin este clar că frica de a fi considerat un neghiob și un prost și de a atrage ridicolul sau dezaprobarea profesorului și a colegilor de clasă, ne induce să dobândim cunoștințe.

40 Ilustrația folosită de comentator este că este mai bine să omori tigrul care a invadat stâna, decât să rămâi tăcut de frica de a răni acea fiară de pradă și de a păcătui. Pentru acea măcelărire de la pagina 28 există merit, deoarece, dacă nu este măcelărit, fiara va măcelări vacile sub ochii privitorului, iar acesta din urmă ar fi vinovat de păcat prin simpla asistență pasivă la scenă. În orice caz, pentru a vorbi mai general, este mai bine să rănești, spune Arjuna, din motive drepte, decât să nu rănești de frica păcatului.

imităm conduita ta, dar, vai, nu putem! – Nu voi spune nimic! Nu voi spune nimic! – Chiar şi asta îmi doream! Împins, însă, de o mare tristeţe, sunt constrâns să spun ceva. Ascultă aceste cuvinte ale mele, o, conducător de oameni! Din cauza ameţelii facultăţilor tale, totul este pus în pericol, iar noi suntem făcuţi lipsiţi de veselie şi slăbiţi. Cum se face că tu, care eşti stăpânul lumii, tu, care eşti cunoscător al tuturor ramurilor de cunoaştere, îţi laşi înţelegerea întunecată, din cauza lipsei de veselie, ca un laş? Căile drepte şi cele nedrepte ale lumii îţi sunt cunoscute. Nu există nimic aparţinând viitorului sau prezentului care să-ţi fie necunoscut, o, puternicule! Dacă stau lucrurile aşa, o, monarh, voi indica, o, conducător de oameni, motivele în favoarea preluării suveranităţii de către tine. Ascultă-mă cu atenţie nedivizată. Există două feluri de boli, şi anume: fizice şi mentale. Fiecare izvorăşte din cealaltă. Niciuna nu poate fi văzută existând independent. Fără îndoială, bolile mentale izvorăsc din cele fizice. La fel, bolile fizice izvorăsc din cele mentale. Acesta este adevărul. Cel care se lasă pradă regretelor din cauza suferinţelor fizice sau mentale trecute, culege nenorocire din nenorocire şi suferă o nenorocire dublă. Frigul, căldura şi vântul – acestea trei sunt atributele corpului.[41] Existenţa lor în armonie este semnul sănătăţii. Dacă unul dintre cele trei le covârşeşte pe celelalte, au fost stabilite remedii." Răceala este controlată de căldură, iar căldura este controlată de răceală. Bunătatea, pasiunea şi inerţia (întunericul) sunt cele trei atribute ale minţii. Existenţa acestora trei în armonie este semnul sănătăţii (mintale). Dacă unul dintre acestea îl domină pe celelalte, au fost prescrise remedii. Tristeţea este controlată de bucurie, iar bucuria este controlată de tristeţe. Unul, trăind în bucuria prezentă a acesteia, doreşte să-şi amintească de suferinţele trecute. Altul, trăind în suferinţa prezentă a nenorocirii, doreşte să-şi amintească de fericirea trecută. Tu însă, nu ai fost niciodată trist în tristeţe, nici fericit în bucurie.[42] Prin urmare, nu ar trebui să-ţi foloseşti memoria pentru a deveni trist în momente de fericire sau fericit în momente de nenorocire. Se pare că Destinul este atotputernic. Sau, dacă este natura ta, din cauza căreia eşti astfel afectat, cum se face că nu se cuvine să-ţi aminteşti vederea pe care ai văzut-o înainte, vizibil, pe Krishna, puţin îmbrăcată, târâtă, în perioada ei, în faţa adunării.[43] De ce nu se cuvine să-ţi aminteşti alungarea noastră din oraşul (Kuru) şi exilul (în păduri) îmbrăcaţi în piei de căprioară, precum şi traiul nostru în marile păduri? De ce ai uitat suferinţele provocate de Jatasura, lupta cu Chitrasena şi necazul suferit din partea regelui Sindhu? De ce ai uitat lovitura primită de prinţesa Draupadi de la Kichaka în timp ce trăiam ascunşi? O, tu, cel ce-i pedepseşti pe duşmani, o bătălie crâncenă, asemenea celei pe care ai purtat-o cu Bhishma şi Drona, se află acum în faţa ta, dar ea trebuie purtată doar cu mintea ta. Într-adevăr, acea bătălie este acum în faţa ta în care nu este nevoie de săgeţi, de prieteni, de rude şi de neamuri, dar care va trebui purtată doar cu mintea ta. Dacă îţi vei da viaţa înainte de a câştiga această bătălie, atunci, luând o altă înfăţişare, va trebui să lupţi din nou cu aceiaşi duşmani.[44] Prin urmare, luptă această bătălie chiar astăzi, o, taur al rasei lui Bharata, ignorând preocupările corpului tău şi, ajutat de propriile tale fapte, învinge şi identifică-te cu duşmanul minţii tale.[45] Dacă nu poţi câştiga acea bătălie, care va fi condiţia ta? Pe de altă parte, câştigând-o, o, rege, vei fi atins marele scop al vieţii. Aplicându-ţi intelectul la aceasta şi cercetând căile drepte şi greşite ale creaturilor, urmează cursul adoptat de tatăl tău înaintea ta şi guvernează-ţi regatul cuviincios. Din bunăvoinţă, o, rege, păcătosul Duryodhana a fost înecat cu toţi adepţii săi. Din bunăvoinţă, şi tu ai

41 Altfel denumite flegmă, bilă şi gaze.

42 Sensul este că ai fost întotdeauna superior bucuriei şi durerii şi niciodată nu te-ai lăsat să fii încântat de bucurie sau deprimat de durere.

43 Argumentul pare să fie acesta: dacă ţi-e în fire să-ţi aminteşti de necazuri chiar şi atunci când fericirea este în faţa ta, de ce nu-ţi aminteşti atunci de insulta adusă soţiei tale? Amintirea acestei insulte te va umple de mânie şi te va convinge că, ucigându-ţi duşmanii - acei insultători ai soţiei tale - ai acţionat foarte cum se cuvine.

44 Înţelesul este că, în consecinţă a abandonării prosperităţii şi a împărăţiei şi, prin urmare, a mijloacelor de a-ţi realiza mântuirea prin sacrificii, daruri şi alte acte de evlavie, va trebui să te naşti din nou şi să reînnoieşti această luptă mentală cu îndoielile tale.

45 Acesta este un vers dificil şi nu sunt sigur că l-am înţeles corect. *Gantavyam* este explicat de Nilakantha ca fiind legat de *paramavyaktarupa*. Conform lui Nilakantha, aceasta înseamnă că ar trebui să mergi **la**, adică să cucereşti şi să te identifici **cu**, *param* sau duşmanul a ceea ce este de formă nemanifestată, mintea; desigur, aceasta ar însemna că Yudhishthira ar trebui să se identifice cu propriul său suflet, deoarece sufletul este duşmanul său şi cu care se luptă. O astfel de cucerire şi identificare implică încetarea luptei şi, prin urmare, atingerea liniştii.

ajuns la starea de a fi mângâiat de şuviţele Draupadii.[46] Efectuează cu riturile cuvenite şi cu daruri bogate sacrificiul de cai. Noi suntem slujitorii tăi, o, fiu al lui Pritha, la fel şi Vasudeva, cel cu energie mare!"

SECŢIUNEA XVII

Yudhishthira a zis: Nemulţumirea, ataşamentul nepăsător faţă de bunurile lumeşti, absenţa liniştii, mânia, nebunia, vanitatea şi anxietatea – afectat de aceste păcate, O, Bhima, tu râvneşti la suveranitate. Eliberat de dorinţe, stăpânind bucuria excesivă şi tristeţea şi ajungând la linişte, străduieşte-te să fii fericit. Acel monarh fără seamăn care va guverna acest pământ nelimitat va avea doar un singur stomac. De ce aplauzi atunci acest mod de viaţă? Dorinţele cuiva, O, taur al neamului lui Bharata, nu pot fi împlinite într-o zi sau în multe luni. Dorinţa, incapabilă de satisfacţie, nu poate fi, într-adevăr, îndeplinită în cursul întregii vieţi. Focul, când este hrănit cu lemne, erupe; când nu este hrănit astfel, este stins. Stinge, aşadar, cu puţină hrană focul din stomacul tău atunci când apare. Cel lipsit de înţelepciune caută multă hrană pentru stomacul său. Învinge-ţi mai întâi stomacul. (Atunci vei putea cuceri Pământul). Pământul fiind cucerit, ceea ce este pentru binele tău permanent îţi va fi câştigat atunci. Tu aplauzi dorinţele, plăcerile şi prosperitatea. Cei care au renunţat la toate plăcerile şi şi-au redus corpurile prin penitenţe, ating regiunile beatitudinii. Acumularea şi păstrarea unui regat implică atât dreptate, cât şi nedreptate. Dorinţa pentru ele există în tine. Eliberează-te, însă, de poverile tale mari şi adoptă renunţarea. Tigrul, pentru a-şi umple un singur stomac, omoară multe animale. Alte animale lipsite de forţă şi mişcate de lăcomie trăiesc din prada tigrului.[47] Dacă regii, acceptând posesiunile lumeşti, practică renunţarea, ei nu pot avea niciodată mulţumire. Priveşte pierderea de înţelegere care se observă la ei. De fapt, însă, cei care trăiesc din frunze de copac, sau folosesc doar două pietre sau doar dinţii lor pentru a-şi curăţa cerealele, sau trăiesc doar din apă sau doar din aer, reuşesc să învingă iadul.[48] Regele care conduce acest larg pământ nelimitat şi persoana care tratează aurul şi pietricelele la fel, dintre aceştia doi, cel din urmă este spus că şi-a atins scopul vieţii, iar celălalt nu. Bazându-te, aşadar, pe refugiul etern al bucuriei atât aici, cât şi în viitor, încetează să acţionezi şi să speri în privinţa dorinţelor tale şi încetează să ai ataşament faţă de ele. Cei care au renunţat la dorinţă şi plăcere nu trebuie să sufere niciodată. Tu, însă, suferi din cauza plăcerilor.[49] Renunţând la dorinţă şi plăcere, poţi reuşi să te eliberezi de vorbirea falsă.[50] Există pentru noi două căi binecunoscute, şi anume calea strămoşilor (Pitris) şi calea zeilor. Cei care fac jertfe merg pe calea strămoşilor, în timp ce cei care aspiră la mântuire merg pe calea zeilor.[51] Prin penitenţe, prin *Brahmacharya*, prin studiu (al *Vedelor*), marii Rishi au renunţat la trupurile lor şi au mers în regiuni care sunt deasupra puterii Morţii. Plăcerile lumeşti au fost numite legături; ele au fost numite şi Acţiune. Eliberat de aceste două păcate (şi anume, legături şi acţiune), atinge scopul suprem. Se menţionează un vers cântat (în vechime) de către Janaka, cel eliberat de perechile de contrarii, eliberat de dorinţă şi de plăceri, şi cel care respecta religia eliberării (*Moksha*). Acel vers sună astfel: „Averea mea este imensă, dar eu

---

46 *Starea şuviţei lui Draupadi* - adică ai fost readus la starea lor normală. Draupadi îşi păstrase şuviţele ciufulite din ziua în care fuseseră apucate de Duhsasana. După uciderea Kuruţilor, acele şuviţe au fost legate ca înainte sau readuse la starea lor normală.

47 Tigrul bengalez acţionează ca un pescar atât pentru animale, cât şi pentru oameni. Când tigrul pleacă la pescuit, de obicei prinde peşti mari din pâraie puţin adânci şi îi aruncă pe uscat, departe de marginea apei. Animalul sărman este foarte des urmărit, neobservat, de animalele carnivore mai mici şi uneori de grupuri de pescari. Am văzut peşti mari cu urme de gheare de tigru pe ei expuşi la vânzare într-o piaţă de sat.

48 Sensul pare a fi că, dacă regii nu îndeplinesc astfel de penitenţe, nu pot scăpa de iad. Astfel de penitenţe, însă, le sunt imposibile atâta timp cât se află în mijlocul luxului. Prin urmare, a accepta bogăţii şi a nu le folosi este impracticabil.

49 Adică nu eşti eliberat de dorinţă.

50 Falsul discurs, în acest caz, constă în a mărturisi că eşti cu adevărat neataşat, bucurându-te de bogăţie şi putere, adică, mărturisirea ipocrită a renunţării în mijlocul luxului. Aşa cum a spus deja Yudhishthira, o astfel de renunţare este impracticabilă.

51 Calea Pitriilor înseamnă parcurgerea riturilor vedice prin care se atinge fericirea în viaţa de apoi. Calea zeilor înseamnă abandonarea riturilor religioase pentru contemplare şi o conduită pioasă.

nu posed nimic! Dacă din nou întreaga Mithila ar fi arsă și redusă la cenușă, nimic al meu nu va fi ars!" Așa cum o persoană de pe vârful dealului privește în jos la oamenii de pe câmpia de jos, tot așa cel care a ajuns pe culmea conacului cunoașterii vede oameni jelind după lucruri care nu necesită jale. El, însă, cel cu înțelegere nesăbuită, nu vede acest lucru. Cel care, aruncându-și privirea asupra lucrurilor vizibile, le vede cu adevărat, se spune că are ochi și înțelegere. Facultatea numită înțelegere este numită astfel datorită cunoașterii și cuprinderii pe care le oferă în legătură cu lucrurile necunoscute și de neînțeles. Cel care cunoaște cuvintele celor care sunt învățați, care au suflete curățate și care au atins o stare de *Brahma*, reușește să obțină onoruri mari. Când cineva vede creaturi de o diversitate infinită ca fiind toate una și aceeași și ca fiind doar emanații diversificate din aceeași esență, atunci se spune că a atins *Brahma*.[52] Cei care ajung la acest înalt nivel de cultură ating acel sfârșit suprem și fericit, și nu cei fără cunoaștere, sau cei cu suflet mic și îngust, sau cei lipsiți de înțelegere, sau cei fără penitențe. Într-adevăr, totul depinde de înțelegerea (cultivată)!

SECȚIUNEA XVIII

Vaisampayana spuse: Când Yudhishthira, după ce a rostit aceste cuvinte, a tăcut, Arjuna, îndurerat de acele cuvinte ale regelui și arzând de tristețe și jale, s-a adresat din nou fraților săi mai mari, zicând: „Oamenii spun această veche istorie, O, Bharata, despre discuția dintre suveranul din ținutul Videha și regina sa. Această istorie are legătură cu cuvintele pe care soția îndurerată a suveranului din Videha i le spusese soțului ei, când acesta, părăsindu-și regatul, hotărâse să ducă o viață de cerșetor. Lepădând bogățiile și copiii și nevestele și bunurile prețioase de tot felul și calea stabilită pentru dobândirea meritelor religioase și chiar focul,[53] Regele Janaka și-a ras capul (și a îmbrăcat veșmântul unui cerșetor). Soția sa dragă l-a văzut lipsit de bogății, instalat în practicarea jurământului de cerșetorie, hotărât să se abțină de la a provoca orice fel de vătămare altora, lipsit de orice fel de vanitate și pregătit să trăiască dintr-o mână de orz căzut de pe spic și pe care să-l adune din crăpăturile câmpului. Apropiindu-se de stăpânul ei într-un moment în care nu era nimeni cu el, regina, înzestrată cu o mare tărie de suflet, i-a spus fără teamă și cu mânie aceste cuvinte încărcate de rațiune: „De ce ai adoptat o viață de cerșetorie, abandonându-ți regatul plin de bogății și grâne? O mână de orz căzut nu-ți poate fi potrivită. Rezoluția ta nu se potrivește cu faptele tale,[54] deoarece, abandonându-ți marele regat, râvnești, O, rege, o mână de grăunte! Cu această mână de orz, O, rege, vei reuși să-ți mulțumești oaspeții, zeii, Rishișii și Pitrii? Această trudă a ta, așadar, este zadarnică. Vai, părăsit de toți aceștia, anume de zei, oaspeți și Pitri, duci o viață de cerșetorie rătăcitoare, O, rege, după ce ai renunțat la orice acțiune. Înainte de aceasta, erai sprijinul a mii de Brahmani versați în cele trei *Vede* și al multora în plus. Cum poți dori să cerșești de la ei propria ta hrană astăzi? Abandonându-ți prosperitatea strălucitoare, îți arunci ochii împrejur ca un câine (după mâncarea sa). Mama ta a rămas astăzi fără fiu din cauza ta, iar soția ta, prințesa din Kosala, văduvă. Acești Kshatriya neajutorați, așteptând roade și merite religioase, te slujesc, punându-și toate speranțele în tine. Prin uciderea acestor speranțe ale lor, în ce regiuni vei merge, O, rege, mai ales când salvarea este îndoielnică și creaturile depind de acțiuni?[55] Fiind păcătos, nu ai nici această lume, nici pe cea de dincolo, din moment ce dorești să trăiești după ce ți-ai alungat soția la care te-ai legat prin jurământ?[56] De ce, de fapt, duci o viață de cerșetorie rătăcitoare, abținându-te de la toate acțiunile, după ce ai abandonat ghirlandele și parfumurile și podoabele și veșmintele de felurite feluri? Fiind,

---

52 Acest adevăr a fost exprimat în diverse forme de limbaj în diverse pasaje din *Mahabharata*. Adevărul este că unificarea varietății infinite și identificarea acesteia cu Sufletul Suprem reprezintă atingerea nivelului de Brahma. Prin urmare, cel care a atins nivelul de Brahma încetează să se mai considere separat de restul universului. Egoismul, rădăcina păcatului și a prejudiciului, dispare din el.

53 Adică Sacrificiu.

54 Literal, "hotărârea ta este de un fel, în timp ce faptele tale sunt de un alt fel!"

55 *Paratantreshu* este explicat de Nilakantha ca fiind „dependent de destin". Dacă aceasta înseamnă soarta care leagă viața prezentă a cuiva de faptele uneia anterioare, explicația nu este incorectă. Înțelesul mai evident, însă, este „dependent de acțiune".

56 O soție căsătorită este tovarășa actelor religioase ale cuiva.

ca să zicem așa, un lac mare și sfânt pentru toate creaturile, fiind un copac măreț vrednic de admirație și oferind adăpost tuturor, vai, cum poți să îi slujești și să-i venerezi pe alții? Dacă chiar și un elefant ar înceta orice muncă, creaturi carnivore venind în haită și nenumărați viermi l-ar mânca. Ce mai este de spus despre tine, care ești atât de lipsit de putere?[57] Cum ar fi putut inima ta să fie setată pe acel mod de viață care recomandă un vas de lut și un toiag cu trei capete și care te forțează să-ți abandonezi chiar și hainele și care permite acceptarea doar a unei mâini de orz după abandonarea a tot? Dacă, din nou, spui că împărăția și o mână de orz sunt același lucru pentru tine, atunci de ce o abandonezi pe prima! Dacă, din nou, o mână de orz devine un obiect de atașament pentru tine, atunci rezoluția ta inițială (de a renunța la tot) cade în desuetudine. Dacă, din nou, poți acționa conform rezoluției tale de a renunța la tot, atunci cine sunt eu pentru tine, cine ești tu pentru mine și ce poate fi harul tău pentru mine?[58] Dacă ești înclinat spre har, domnește atunci peste această Lume! Cei care doresc fericirea, dar sunt foarte săraci și nevoiași și abandonați de prieteni, pot adopta renunțarea. Dar cel care îi imită pe acei oameni abandonând palatele, paturile, vehiculele, veșmintele și ornamentele, acționează într-adevăr necorespunzător. Unul acceptă întotdeauna daruri făcute de alții; altul face întotdeauna daruri. Tu cunoști diferența dintre cei doi. Cine dintre acești doi ar trebui considerat superior? Dacă un dar este făcut celui care acceptă mereu daruri sau celui care posedă mândrie, acel dar devine zadarnic, ca untura topită turnată într-o conflagrație de pădure.[59] După cum un foc, O, rege, nu se stinge niciodată până nu a consumat tot ce a fost aruncat în el, la fel un cerșetor nu poate fi redus la tăcere până nu primește o danie. În această lume, hrana dată de o persoană caritabilă este sprijinul sigur al celor pioși. Dacă, prin urmare, regele nu dă (mâncare), unde vor merge cei pioși care doresc mântuirea?[60] Cei care au mâncare (în casele lor) sunt gospodari. Călugării sunt susținuți de ei. Viața izvorăște din hrană. Prin urmare, cel care dă hrană este cel care dă viață. Ieșind dintre cei care duc un mod de viață domestic, călugării depind de aceleași persoane de la care provin. Acești oameni cu autodominare, făcând acest lucru, dobândesc și se bucură de faimă și putere. Unul nu trebuie numit călugăr pentru că el a renunțat doar la posesiunile sale sau pentru că a adoptat doar o viață de dependență de caritate elementară. Cel care renunță la posesiunile și plăcerile lumii cu un suflet sincer este considerat un adevărat călugăr.[61] Neatașat la suflet, deși atașat în înfățișare exterioară, stând departe de lume, după ce și-a rupt toate legăturile și considerând pe prieten și inamic la fel, un astfel de om, O, rege, este considerat eliberat! După ce își tund capetele perfect și adoptă haina maronie, se poate vedea cum oamenii se îndreaptă spre o viață de mendicitate umblătoare, deși legați de diverse înlănțuiri și deși mereu în căutarea unei averi zadarnice. Cei care, lepădând cele trei *Vede*, ocupațiile lor obișnuite și copiii, adoptă o viață de mendicitate luând toiagul cu trei capete și haina maronie, sunt în realitate persoane cu puțină înțelegere. Fără a fi lepădat furia și alte defecte, adoptarea doar a hainei maronii, să știi, O, rege, este datorată dorinței de a câștiga mijloacele de subzistență. Acei oameni cu capetele tunse perfect care și-au ridicat stindardul virtuții, au doar acest lucru (și anume, achiziționarea subzistenței) ca scop al vieții lor. Prin urmare, O, rege, ținându-ți pasiunile sub control, dobândește-ți regiunile de fericire de apoi susținându-i pe cei cu adevărat pioși dintre oamenii cu părul împletit sau cu capetele tunse perfect, goi sau îmbrăcați în zdrențe, sau piei sau haine maronii. Cine este mai virtuos decât cel care își menține focul sacru, care săvârșește jertfe cu daruri de animale și Dakshina și care practică caritatea zi și noapte?”

---

57 Prin urmare, nu ar trebui să abandonezi acțiunea.

58 Înțelesul pare a fi acesta: dacă o persoană poate acționa cu adevărat în conformitate cu hotărârea sa de renunțare completă la orice, atunci acea persoană stă singură în mijlocul lumii și nu este a nimănui, și nimeni nu este al ei. Prin urmare, ea nu poate fi nici pe placul, nici nemulțumită de nimeni. Renunțarea Regelui Janaka, prin urmare, la soție și regat, este inconsecventă cu acea renunțare perfectă sau retragere a sinelui în sine. El ar fi putut continua să se bucure de posesiunile sale fără a fi deloc atașat sau afectat de ele.

59 Astfel de libații, pentru a fi eficiente, ar trebui turnate pe focuri aprinse corespunzător cu *mantre*.

60 Prin urmare, Janaka ar trebui să-și reia regatul și să practice caritatea; altfel, cerșetorii religioși ar fi distruși.

61 Un astfel de om ar putea conduce chiar și un regat fără a-și pierde titlul de a fi considerat cerșetor, căci ar putea conduce fără atașament.

Arjuna continuă: „Regele Janaka este considerat o persoană care cunoştea adevărul în această lume. Chiar şi el, în această chestiune (şi anume, clarificarea datoriei), devenise uluit. Nu ceda uluielii! Chiar şi aşa, datoriile vieţii domestice sunt îndeplinite de cei care practică caritatea. Abţinându-ne de la orice fel de vătămări, lepădând dorinţa şi mânia, angajându-ne în protejarea tuturor creaturilor, urmând excelenta datorie a caritǎţii şi, în cele din urmă, cinstind pe superiori şi pe cei în vârstă, vom reuşi să atingem regiunile de fericire pe care le dorim. Mulţumind cuvenit zeilor, oaspeţilor şi tuturor creaturilor, venerând Brahmanii şi prin veridicitatea vorbirii, vom ajunge cu siguranţă la regiunile dorite de fericire.”

SECȚIUNEA XIX

Yudhishthira spuse: Eu cunosc atât *Vedele*, cât şi scripturile care duc la dobândirea lui Brahma. În *Vede* există precepte de ambele feluri, anume cele care îndeamnă la acţiune şi cele care îndeamnă la renunţarea la acţiune. Scripturile sunt derutante şi concluziile lor se bazează pe raţionamente. Adevărul, însă, cel care se află în *Mantra*, îmi este cunoscut cuvenit. Tu eşti versat doar în arme şi serveşti practicile eroilor. Eşti incapabil să înţelegi cu adevărat sensul scripturilor. Dacă ai fi cunoscut cu adevărat datoria, atunci nu ar fi trebuit să-mi adresezi cuvinte ca acestea nici măcar de către cel cu cea mai clară viziune asupra sensului scripturilor şi cunoscător al adevărurilor religiei. Aceea, însă, pe care mi-ai spus-o, îndemnat de afecţiune frăţească, a fost potrivită şi cuvenită, O, fiu al lui Kunti! Eu sunt, pentru aceasta, mulţumit de tine, O, Arjuna! Nu este nimeni egal cu tine în cele trei lumi în toate datoriile legate de luptă şi în iscusinţa în ceea ce priveşte diversele feluri de acte. Drept urmare, poţi vorbi despre subtilităţile legate de aceste subiecte – subtilităţi, adică, ce sunt impenetrabile pentru alţii. Nu ţi se cuvine însă, O, Dhananjaya, să te îndoieşti de inteligenţa mea. Tu eşti versat în ştiinţa luptei, dar nu ai slujit niciodată pe cei bătrâni. Nu cunoşti concluziile la care au ajuns cei care au studiat subiectul pe scurt şi în detaliu. Chiar aceasta este concluzia celor înţelepţi, ale căror înţelegere este orientată spre atingerea mântuirii, anume că, dintre penitenţele asceţilor, renunţarea şi cunoaşterea lui *Brahma*, a doua este superioară primei, iar a treia este superioară celei de-a doua. Aceasta, însă, pe care tu o gândeşti, anume că nu există nimic superior bogăţiei, este o greşeală. Te voi convinge de aceasta, ca bogăţia să nu-ţi mai apară în acea lumină. Toţi oamenii drepţi sunt văzuţi ca fiind devotaţi penitenţelor asceţilor şi studiului *Vedelor.* Rishii, care au multe regiuni eterne pentru ei, au meritul penitenţelor. Alţii, stăpâniţi de liniştea sufletului, fără duşmani şi locuind în păduri, au ajuns în paradis prin penitenţe şi studiul *Vedelor.* Oamenii pioşi, prin stăpânirea dorinţei pentru posesiunile lumeşti şi lepădând întunericul născut din nebunie, merg spre nord (adică pe căi luminoase) către regiunile rezervate celor ce practică renunţarea. Calea care duce spre sud şi care conduce la regiunile de lumină (adică regiunile lunare), sunt rezervate oamenilor devotaţi acţiunii. Acestea sunt atinse de fiinţe supuse naşterii şi morţii. Scopul, însă, pe care îl au înaintea ochilor cei ce doresc mântuirea, este inefabil. Yoga este cel mai bun mijloc pentru a-l atinge. Nu este uşor să-ţi explic (ţie). Cei învăţaţi trăiesc, reflectând la scripturi din dorinţa de a găsi ceea ce este ireal. Ei, totuşi, sunt adesea duşi în acea direcţie şi în cealaltă, crezând că obiectul căutării lor există în aceasta şi în aceea. După ce au stăpânit, totuşi, *Vedele, Aranyakele* şi celelalte scripturi, ei ratează ceea ce este real, ca nişte oameni care nu reuşesc să găsească lemn solid într-o plantă de bananier smulsă din rădăcini. Unii sunt aceia care, neîncrezători în unitatea Sa, consideră Sufletul, care sălăşluieşte în acest cadru fizic compus din cele cinci elemente, ca fiind posedat de atributele dorinţei şi aversiunii (şi altele).[62] Incapabil de a fi văzut cu ochiul liber, extrem de subtil şi inexpresibil prin cuvinte, el se roteşte într-un cerc (de renaşteri) printre creaturile pământului, având înaintea sa ceea ce este rădăcina acţiunii.[63] După ce

62 Se referă la binecunoscuta definiţie a sufletului sau minţii din filosofia *Nyaya*, care spune că aceasta se distinge prin atributele dorinţei, aversiunii, voinţei, plăcerii şi durerii, precum şi prin facultăţile cognitive.

63 Sufletul, deşi este în realitate lipsit de atribute, se învârte totuşi într-un cerc printre creaturi, adică intră în alte corpuri la dizolvarea celor ocupate anterior. Motivul acestui cerc sau al acestei călătorii continue este *Avidya* sau iluzia, şi anume absenţa adevăratei cunoaşteri în urma căreia oamenii se angajează în acţiune. Când sufletul este eliberat de această *Avidya*, acţiunea încetează, iar sufletul se revelează în adevărata sa natură, care constă în absenţa tuturor atributelor.

au făcut Sufletul să înainteze spre Sinele care este izvorul oricărui tip de binecuvântare, după ce au reținut toate dorințele minții și după ce au lepădat orice fel de acțiune, unul poate deveni perfect independent și fericit. Când există o astfel de cale care este urmată de cei drepți și care poate fi atinsă prin Cunoaștere, de ce, O, Arjuna, lauzi tu bogăția care este plină de orice fel de calamitate? Oamenii din vremurile vechi care erau versați în scripturi, O, Bharata, oameni care erau neîncetat angajați în daruri, jertfe și acțiuni, aveau această părere. O, Bharata! Sunt unii nebuni care, pricepuți în știința argumentării, neagă existența Sufletului, din cauza tăriei convingerilor lor dintr-o viață anterioară. Este foarte greu să-i faci să accepte acest adevăr despre eliberarea finală.[64] Acei oameni păcătoși, deși posedați de o mare erudiție, rătăcesc pe tot pământul, ținând discursuri în adunări și defăimând doctrina adevărată despre eliberare. O, Partha, cine altcineva va reuși să înțeleagă ceea ce noi nu înțelegem? Într-adevăr, (de vreme ce acei oameni nu pot înțelege sensul adevărat al scripturilor), la fel nu pot reuși să îi cunoască pe acei înțelepți și pioși care sunt cu adevărat mari și care au o cunoaștere profundă a scripturilor. O, fiu al Kunti, oamenii cunoscători ai adevărului obțin pe Brahma prin asceză și inteligență, și fericire mare prin renunțare.

SECȚIUNEA XX

Vaisampayana a spus: După ce Yudhishthira s-a oprit, marele ascet Devasthana, posesor de elocvență, i-a spus regelui aceste cuvinte, pline de rațiune.

Devasthana a spus: Phalguna ți-a spus că nimic nu este superior averii. Voi discuta cu tine pe această temă. Ascultă-mă cu o atenție nedivizată, O Ajatasatru, ai câștigat cu dreptate pământul. După ce ai cucerit-o, nu ți se cuvine, O, rege, să o abandonezi fără motiv. Patru moduri de viață sunt indicate în *Vede*. Tu, O, rege, să le parcurgi cuvenit, unul după altul. Prin urmare, în prezent ar trebui să oficiezi mari sacrificii cu daruri din belșug. Chiar printre Rishi, unii sunt angajați în sacrificiul reprezentat de studiul vedic, iar alții în cel prezentat de cunoaștere. Prin urmare, O, Bharata, trebuie să știi că și asceții sunt dedicați acțiunii. Vaikhanasa, însă, se spune că predică faptul că cel care nu caută avere este superior celui care o caută.[65] Cred că cel care ar urma acest precept ar acumula multe greșeli. Oamenii adună diverse lucruri (pentru efectuarea sacrificiilor) pur și simplu din cauza (Vedicei) porunci. Cel care, pătat de propria sa înțelegere, dă averea unui nemeritor fără a o da celui meritoriu, nu știe că acumulează păcatul de a ucide un făt.[66] Exercitarea datoriei de caritate după discriminarea celui meritoriu de cel nemeritor nu este ușoară. Cel mai Mare Aranjator a creat averea pentru sacrificiu, și a creat și omul pentru a avea grijă de acea avere și pentru a efectua sacrificiul. Din acest motiv, întreaga avere a unuia ar trebui aplicată sacrificiului. Plăcerea ar urma din aceasta ca o consecință naturală. Posedând o energie abundentă, Indra, prin efectuarea de diverse sacrificii cu daruri valoroase din belșug, i-a depășit pe toți zeii. Obținând conducerea lor prin această metodă, el strălucește în ceruri. Prin urmare, totul ar trebui aplicat sacrificiilor. Îmbrăcat în piei de căprioară, Mahadeva, cu suflet nobil, după ce și-a vărsat propria ființă ca ofrandă în sacrificiul numit *Sarva*, a devenit primul dintre zei și, depășind toate creaturile din univers și prevalând asupra lor prin această realizare, strălucește în splendoare. Regele Marutta, fiul lui Avikshit, prin bogăția sa, l-a învins pe însuși Sakra, șeful zeilor. În marele sacrificiu pe care l-a oficiat, toate vasele erau din aur, iar Sree însăși a venit personal. Ai auzit că marele rege Harischandra, după ce a oficiat sacrificii, a obținut mare merit și mare fericire. Deși era om, el l-a învins totuși pe Sakra prin averea sa. Din acest motiv, totul ar trebui aplicat sacrificiului.

---

64 *Hetumantah Panditah* înseamnă — învățat în știința raționamentului; *Dridhapurve* este explicat de Nilakantha ca fiind persoane înzestrate cu convingeri puternice despre o viață trecută: *Suduravartah* înseamnă dificil de înțeles.

65 Sensul este că, în loc să se efectueze sacrificii după dobândirea averii, este mai bine să nu se efectueze sacrificii dacă acestea nu pot fi efectuate fără bogăție. Nilakantha, interpretând *Dhanahetu* ca sacrificii care au bogăția drept mijloc de realizare, ar ajunge direct la acest sens.

66 Nilakantha explică *Atmanam* ca însemnând ceva considerat la fel de scump ca sinele, adică bogăția. O astfel de persoană comite păcatul de a ucide un făt, deoarece acest păcat provine din uciderea propriei persoane. Folosirea necorespunzătoare a bogăției este, desigur, considerată ca o ucidere a propriei persoane.

SECȚIUNEA XXI

Devasthana a spus: În legătură cu aceasta se citează o istorie veche, anume, discursul pe care Vrihaspati, întrebat de Indra, i l-a ținut acestuia. Vrihaspati a spus: „Mulțumirea este cel mai înalt rai, mulțumirea este cea mai înaltă fericire. Nimic nu este mai presus de mulțumire. Mulțumirea stă cel mai sus. Când cineva își retrage toate dorințele ca o broască țestoasă care-și retrage toate membrele, atunci splendoarea naturală a sufletului său se manifestă curând. Când cineva nu se teme de nicio creatură și nicio creatură nu se sperie de el, când cineva își cucerește dorința și aversiunea, atunci se spune că își vede sufletul. Când cineva, într-adevăr, prin cuvânt și gând, nu caută să rănească pe nimeni și nu nutrește nicio dorință, se spune că ajunge la Brahma. Astfel, O, fiu al lui Kunti, indiferent ce religie urmează creaturile, ele obțin fructe corespunzătoare. Trezește-te prin această considerație, O, Bharata![67] Unii laudă Liniștea, alții laudă Efortul; unii laudă Contemplarea; iar alții laudă atât Liniștea cât și Efortul.[68] Unii laudă jertfa; alții, renunțarea. Unii laudă darurile; alții, acceptarea. Unii, abandonând totul, trăiesc în meditație tăcută. Unii laudă suveranitatea și îngrijirea supușilor, după ce s-au luptat, tăiat și străpuns (dușmanii). Unii sunt pentru a-și petrece zilele în retragere. Observând toate acestea, concluzia celor învățați este că acea religie care constă în a nu răni nicio creatură este demnă de aprobarea celor drepți. Abținerea de la vătămare, adevărul în vorbire, dreptatea, compasiunea, autocontrolul, procrearea (de urmași) asupra propriilor soții, amabilitatea, modestia, răbdarea — practica acestora este cea mai bună dintre religii, așa cum a spus însuși cel auto-creat Manu. Prin urmare, O, fiu al lui Kunti, observă această religie cu grijă. Acel Kshatriya care, cunoscător al adevărurilor datoriilor regale, își asumă suveranitatea, stăpânindu-și sufletul în orice moment, tratând la fel ceea ce îi este drag și ceea ce nu îi este, și trăind din resturile ospățurilor jertfelnice, care este angajat în a-i restrânge pe cei nelegiuiți și a-i ocroti pe cei drepți, care își obligă supușii să meargă pe calea virtuții și el însuși merge pe acea cale, care la sfârșit își transmite coroana fiului său și se retrage în pădure, acolo pentru a trăi din produsele sălbăticiei și a acționa conform orânduirilor *Vedelor* după ce a lepădat orice lene, acel Kshatriya care se poartă astfel, conformându-se în toate datoriilor bine-cunoscute ale regilor, va obține cu siguranță fructe excelente atât în această lume, cât și în cea de apoi. Acea eliberare finală, despre care vorbești tu, este deosebit de greu de obținut, iar urmărirea ei este însoțită de multe impedimente. Cei care adoptă astfel de datorii și practică caritatea și penitențele ascetice, care posedă calitatea compasiunii și sunt eliberați de dorință și mânie, care sunt angajați în a-și conduce supușii cu dreptate și a lupta pentru vaci și Brahmani, obțin în cele din urmă un sfârșit înalt. Căci Rudra cu Vasu și Aditya, O, arzătorule de dușmani, și Sadhya și cetele de regi adoptă această religie. Practicând fără neglijență datoriile inculcate de acea religie, ei ajung în cer prin acele fapte ale lor.

SECȚIUNEA XXII

Vaisampayana spuse: După aceasta, Arjuna i s-a adresat din nou fratelui său mai mare de o glorie necurmată, și anume regelui Yudhishthira, cu inima fără vlagă, și i-a spus aceste cuvinte: „O, tu care cunoști toate felurile de datorii, care, prin practicarea datoriilor Kshatriya, ai obținut suveranitatea atât de greu de dobândit și care ți-ai învins toți dușmanii, de ce arzi în suferință? O, rege, pentru Kshatriya, moartea în luptă este considerată mai meritorie decât efectuarea a diverse jertfe. Așa se declară în orânduirea care stabilește datoriile Kshatriya. Pocăința și Renunțarea sunt datoriile Brahmanilor. Aceasta este orânduirea (care afectează cele două ordine) despre lumea de apoi. Într-adevăr, O, puternice, moartea în luptă este stabilită pentru Kshatriya. Datoriile Kshatriya sunt extrem de cumplite și sunt întotdeauna legate de folosirea armelor, și s-a stabilit, O, șef al

---

67 *Sruti* declară că cel care îi sperie pe alții este el însuși speriat; în timp ce cel care nu se sperie, nu este el însuși speriat. Roadele obținute de o persoană corespund practicilor sale. Prin urmare, Yudhishthira este îndemnat să preia suveranitatea, căci suveranitatea, exercitată cu dreptate și fără atașament, îl va încununa cu fericire în viața de apoi.

68 *Naikam na chapare* este explicat de Nilakantha astfel. Literalmente, aceasta înseamnă că nu este vorba despre faptul că alții nu (laudă) *ekam* sau contemplarea, adică există unii care laudă contemplarea sau meditația.

Bharata, ca, atunci când vine timpul, să piară de arme pe câmpul de bătălie. Viaţa chiar şi a unui Brahmana, O, rege, care trăieşte în urmarea datoriilor Kshatriya, nu este de blamat, căci şi Kshatriya s-au născut din Brahmana. Nici Renunţarea, nici Jertfa, nici Pocăinţa, nici dependenţa de averile altora, O, stăpân al oamenilor, nu au fost orânduite pentru Kshatriya. Tu eşti cunoscător al tuturor datoriilor şi eşti de suflet drept, O, taur al neamului Bharata! Eşti un rege înţelept, priceput în toate acţiunile. Poţi deosebi ce este drept în această lume de ce este greşit. Alungă această lipsă de vlagă prin pocăinţă, apucă-te cu voinţă puternică de acţiune. Inima unui Kshatriya în special este tare ca tunetul. După ce, prin exercitarea datoriilor Kshatriya, ţi-ai învins duşmanii şi ai dobândit un imperiu fără niciun necaz, cucereşte-ţi sufletul, O, stăpân al oamenilor, şi fii angajat în efectuarea de jertfe şi în practica caritătii. Însuşi Indra, deşi era un Brahmana, a devenit un Kshatriya în faptele sale şi s-a luptat cu rudele sale păcătoase de opt sute zece ori. Aceste fapte ale sale, O, monarh, sunt demne de admiraţie şi lăudabile. Prin ele a obţinut, aşa cum am auzit, conducerea zeilor. Fă, aşadar, O, monarh, jertfe cu daruri din belşug, aşa cum a făcut Indra, O, stăpân al oamenilor, şi astfel eliberează-te de febra ta. Nu te mâhni astfel pentru cele trecute, O, taur printre Kshatriya. Cei care au fost ucişi au ajuns la cea mai înaltă stare, sfinţiţi de arme şi conform orânduirilor religiei Kshatriya. Ceea ce s-a întâmplat era sortit să se întâmple. Destinul, O, tigru printre regi, nu poate fi înfrânt.”

SECŢIUNEA XXIII

Vaisampayana a spus: Astfel, adresat de Arjuna cu părul creţ, regele Kuru născut din Kunti a rămas fără cuvinte. Apoi, născutul pe insulă (Vyasa) a rostit aceste cuvinte.

Vyasa a zis: Cuvintele lui Arjuna, O, iubite Yudhishthira, sunt adevărate. Cea mai înaltă religie, aşa cum este declarată de scripturi, depinde de datoriile legăturilor domestice. Eşti familiarizat cu toate datoriile. Practică atunci în mod corespunzător datoriile prescrise pentru tine (şi anume, datoriile legăturilor domestice). O viaţă de retragere în pădure, lepădând datoriile legăturilor domestice, nu ţi-a fost hotărâtă. Zeii, Pitrii, oaspeţii şi servitorii, toţi depind (pentru subzistenţa lor) de persoana care duce o viaţă de familie. Susţine-i atunci pe toţi aceştia, O, stăpân al pământului! Păsările şi animalele şi diverse alte creaturi, O, conducător de oameni, sunt susţinute de oamenii care duc vieţi de familie. Cel care aparţine acestui mod de viaţă este, prin urmare, superior (tuturor celorlalţi). Viaţa de familie este cea mai dificilă dintre toate cele patru moduri de viaţă. Practică atunci acel mod de viaţă, O, Partha, care este greu de practicat de către persoanele cu simţuri dezlănţuite. Ai o cunoaştere bună a tuturor *Vedelor.* Ai dobândit un mare merit ascetic. Se cuvine, aşadar, ca tu să suporţi ca un bou povara regatului tău strămoşesc. Penitenţele, jertfele, iertarea, învăţătura, cerşetoria, stăpânirea simţurilor, contemplaţia, traiul în singurătate, mulţumirea şi cunoaşterea (Brahma) trebuie, O, rege, căutate de către Brahmani din răsputeri pentru atingerea succesului. Voi spune acum care sunt datoriile Kshatriyilor. Nu îţi sunt necunoscute. Jertfa, învăţătura, efortul, ambiţia,[69] folosirea '*toiagului pedepsei*', ferocitatea, protecţia supuşilor, cunoaşterea *Vedelor*, practicarea tuturor felurilor de penitenţe, bunăvoinţa, achiziţionarea de bogăţii şi darurile către persoanele demne, — acestea, O, rege, bine îndeplinite şi dobândite de către persoanele din ordinul regal, le asigură atât această lume, cât şi pe cea de apoi, după cum am auzit. Dintre acestea, O, fiu al lui Kunti, folosirea '*toiagului pedepsei*' a fost spusă a fi cea mai importantă. Puterea trebuie să rezide întotdeauna într-un Kshatriya, iar de puterea depinde mustrarea. Acele datorii pe care le-am menţionat sunt, O, rege, principale pentru Kshatriyaşi şi contribuie foarte mult la succesul lor. Vrihaspati, în acest context, a cântat acest vers: ”Ca un şarpe care devorează un şoarece, Pământul devorează un rege înclinat spre pace şi un Brahmana excesiv de ataşat de o viaţă de familie.” Se aude din nou că regele-înţelept Sudyumna, numai prin folosirea '*toiagului pedepsei*', a obţinut cel mai mare succes, la fel ca Daksha însuşi, fiul lui Prachetas.

69 Literalmente, absenţa mulţumirii faţă de prosperitatea prezentă.

Yudhishthira a spus: O, sfinte, prin ce fapte a obținut Sudyumna, acel stăpân al pământului, cel mai mare succes? Doresc să aud istoria acelui rege!

Vyasa spuse: În această privință este citată această veche istorie. Erau doi frați, anume Sankha și Likhita, cu jurăminte rigide. Cei doi frați aveau două reședințe separate, ambele fiind frumoase. Situate pe malul pârâului numit Vahuda, ambele reședințe erau împodobite cu copaci care erau mereu încărcați cu flori și fructe. Odată, Likhita a venit la reședința fratelui său Sankha. În acel moment însă, Sankha plecase din azilul său fără un scop anume. Ajuns la azilul fratelui său, Likhita a cules multe fructe coapte. Obținându-le, Likhita renăscut a început să le mănânce fără nicio strângere de conștiință. În timp ce încă se ocupa cu actul de a mânca, Sankha s-a întors în sihăstria sa. Văzându-l mâncând, Sankha i-a zis fratelui său: ‚De unde au fost obținute aceste fructe și din ce motiv le mănânci?' Apropiindu-se de fratele său mai mare și salutându-l, Likhita a răspuns zâmbind: "Le-am luat chiar din această sihăstrie." Umplut de mare furie, Sankha i-a spus: "Ai comis furt mâncând singur aceste fructe. Du-te și, apropiindu-te de rege, mărturisește-i ce ai făcut. Spune-i, O, cel mai bun dintre regi, că am comis ofensa de a lua ceea ce nu mi-a fost dat. Cunoscându-mă drept hoț și respectând datoria ordinului tău, aplică-mi curând, O, conducător de oameni, pedeapsa unui hoț." Astfel vorbit, cel foarte binecuvântat Likhita, cu jurăminte rigide, la comanda fratelui său, a plecat la regele Sudyumna. Auzind de la porțile sale că Likhita venise, regele Sudyumna, împreună cu sfetnicii săi, a ieșit (să întâmpine pe sfânt). Întâlnindu-l, regele i-a vorbit primului dintre toți cei care cunoșteau datoriile, spunând: "Spune-mi, O, venerabile, motivul venirii tale. Consideră că este deja îndeplinit." Astfel întrebat, acel înțelept renăscut i-a spus lui Sudyumna: "Promite mai întâi că vei îndeplini asta. Atunci îți va fi cuvenit, după ce mă vei auzi, să îndeplinești acea promisiune. O, taur printre oameni, am mâncat niște fructe care nu-mi fuseseră date de fratele meu mai mare. Tu, O, monarh, pedepsește-mă pentru asta fără întârziere." Sudyumna a răspuns: "Dacă regele este considerat competent să folosească '*toiagului pedepsei*', el trebuie considerat, O, taur printre Brahmani, la fel de competent și să ierte. Purificat în privința faptei tale, O, tu cu jurăminte înalte, consideră-te iertat. Spune-mi acum ce alte dorințe mai ai. Voi îndeplini cu siguranță acele porunci ale tale!"

Vyasa a continuat: Astfel onorat de regele cu suflet înalt, înțeleptul reînnoit Likhita, totuși, nu i-a cerut nicio altă favoare. Atunci acel stăpân al pământului a poruncit ca cele două mâini ale lui Likhita cu suflet înalt să fie tăiate, după care acesta din urmă, suportând pedeapsa, a plecat. Revenind la fratele său Sankha, Likhita a spus, cu mare afecțiune: „Se cuvine acum să-l ierți pe acest ticălos care a fost pedepsit cuvenit (pentru ceea ce a făcut)". Sankha a răspuns: „Eu nu sunt supărat pe tine, nici nu m-ai jignit, O, cel mai prescurtat dintre toți cei care cunosc datoriile. Virtutea ta, însă, suferise un șoc. Te-am salvat din acea situație. Mergi fără întârziere la râul Vahuda și mulțumește-i cuvenit, cu ofrande de apă, zeilor, Rishișilor și Pitrișilor și nu-ți mai pune inima niciodată pe păcat". Auzind aceste cuvinte ale lui Sankha, Likhita s-a scăldat în cursul sacru și s-a pregătit să înceapă ritualul apei. În acel moment, două mâini, asemănătoare cu doi lotuși, au apărut la extremitățile bonturilor sale. Plin de uimire, s-a întors la fratele său și i-a arătat cele două mâini. Sankha i-a spus: „Toate acestea au fost realizate de mine prin penitențele mele. Nu te mira de asta. Providența a fost instrumentul aici". Likhita a răspuns: „O, tu de mare splendoare, de ce nu m-ai purificat la început, când, O, cel mai bun dintre reînnoiți, era asemenea energiei penitențelor tale?" Sankha a spus: „Nu aș fi acționat altfel. Nu sunt eu cel care te-a pedepsit. Regele (care te-a pedepsit) a fost el însuși purificat, la fel ca și tine, împreună cu Pitrișii."

Vyasa a continuat: Acel rege, O, fiu cel mai mare al lui Pandu, a devenit eminent prin acest act și a obținut cea mai înaltă reușită, asemenea domnului Daksha însuși! Aceasta este chiar datoria Kshatriyilor, și anume, conducerea supușilor. Orice altceva, O, monarh, ar fi considerat o cale greșită pentru ei. Nu te lăsa cuprins de tristețe. O, cel mai bun dintre toți cei care cunosc datoria, ascultă cuvintele benefice ale acestui frate al tău. Purtarea '*toiagului pedepsei*', O, rege, este datoria regilor, nu tunderea capului.

SECȚIUNEA XXIV

Vaisampayana spuse: Încă o dată, marele înțelept Krishna-Dwaipayana i-a spus aceste cuvinte lui Ajatasatru, fiul lui Kunti: „Fie ca acești mari războinici de pe carete, de o energie mentală abundentă, O, monarh, ca acești frați ai tăi, O, Yudhishthira, șeful Bharatașilor, să-și obțină dorințele pe care le-au avut în timp ce locuiau în păduri. Domnește tu peste pământ, O, fiu al lui Pritha, ca (un alt) Yayati, fiul lui Nahusha. Înaintea aceasta, ai avut parte de nenorocire în timp ce locuiați în păduri în urmarea unor penitențe ascetice. Această nenorocire s-a sfârșit, O, tigru printre oameni! Bucură-te de fericire, așadar, pentru puțin timp. După ce ai dobândit și te-ai bucurat de merit religios, bogăție și plăcere pentru puțin timp cu frații tăi, O, Bharata, te poți apoi, O, rege, retrage în păduri. Eliberează-te mai întâi, O, Bharata, de datoria pe care o ai față de cei care pot cere de la tine, față de Pitri și față de zei. Poți apoi, O, fiu al lui Kunti, să practici toate celelalte moduri de viață (care urmează). Fă tu, O, fiu al rasei Kuru, sacrificiile *Sarvamedha* și *Aswamedha*. Vei atinge apoi, O, monarh, cel mai înalt scop de apoi. Instalându-ți și pe frații tăi la sacrificii mari cu daruri (către Brahmani), vei dobândi, O, fiu al lui Pandu, o mare faimă. Există un proverb, O, tigru printre oameni și cel mai bun dintre Kurui! Ascultă-l, căci acționând conform lui, O, rege, nu vei devia de la virtute. ”Doar acei oameni, O, Yudhishthira, ale căror practici seamănă cu cele ale hoților, îl fac pe un rege, prin sfaturile lor, să pornească pe o carieră de război și victorie.[70] Acel rege care, ghidat de considerații de loc și timp și mișcat de o înțelegere bazată pe scripturi, iartă chiar și un număr de hoți, nu săvârșește păcat. Acel rege care, realizându-și tributul de o șesime, nu-și protejează regatul, ia a patra parte din păcatele regatului său.”[71] Ascultă și despre cum un rege nu poate devia de la virtute. Prin nerespectarea scripturilor (se acumulează păcat), în timp ce prin respectarea lor se poate trăi fără frică. Acel rege care, ghidat de o înțelegere bazată pe scripturi și ignorând lăcomia și furia, se comportă imparțial, ca un tată, față de toți supușii săi, nu acumulează niciodată păcat. O, tu cu splendoare mare, dacă un rege, lovit de soartă, nu reușește să îndeplinească un act pe care ar trebui, un asemenea eșec nu va fi numit o greșeală. Prin forță și politică, regele trebuie să-și înfrângă dușmanii. El nu trebuie să permită să se comită păcat în regatul său, ci trebuie să facă virtutea să fie practicată. Oameni viteji, cei respectabili în practicile lor, cei virtuoși în faptele lor, cei înzestrați cu învățătură, O, Yudhishthira, Brahmani versați în texte și rituri vedice, și oameni bogați, ar trebui protejați în mod special. În judecarea litigiilor și îndeplinirea actelor religioase, doar cei cu o mare înțelepciune ar trebui angajați. Un rege prudent nu-și va odihni niciodată încrederea într-o singură persoană, oricât de realizată ar fi aceasta. Acel rege care nu-și protejează supușii, ale cărui pasiuni sunt necontrolabile, care este plin de vanitate, care este pătat de aroganță și răutate, acumulează păcat și își atrage reprosul de tiran. Dacă supușii unui rege, O, monarh, se ofilesc din lipsă de protecție și sunt loviți de zei și zdrobiți de hoți, păcatul întregului acestuia îl pătează pe rege însuși. Nu este niciun păcat, O, Yudhishthira, în a face un act cu inimă, după o deliberare completă și consultare cu oameni capabili să ofere sfaturi bune. Sarcinile noastre eșuează sau reușesc prin soartă. Dacă, totuși, se aplică efort, păcatul nu-l va atinge pe rege. Îți voi recita ție, O, tigru printre regi, povestea a ceea ce i s-a întâmplat unui rege antic pe nume Hayagriva, O, fiu al lui Pandu,—povestea, anume, a lui Hayagriva cel eroic, cu fapte nepătate, care, după ce a ucis un număr mare de dușmani în bătălie, a fost el însuși învins și ucis în timp ce nu avea niciun păzitor alături. După ce a realizat tot ce trebuia făcut pentru a ține dușmanii sub control și a adoptat toate acele mijloace principale prin care oamenii pot fi protejați. Hayagriva a dobândit o mare faimă din bătăliile pe care le-a purtat și se bucură acum de o mare fericire în cer. Măcelărit de hoți cu arme, luptând cu curaj cu ei și renunțând la viața sa în bătălie, Hayagriva cu suflet înalt, mereu atent la datoriile sale (regale), și-a îndeplinit scopul vieții și se bucură acum de o mare fericire în cer. Arcul era țărușul (său sacrificial) și coarda arcului era sfoara pentru legarea victimelor. Săgețile erau lingura mică și sabia cea mare, iar sângele era untul clarificat pe care îl turna. Carul a fost altarul, iar furia pe care o simțea în luptă a fost focul, iar cei patru marginași în frunte ai cailor înjugați la vehiculul său erau cei patru Hotri. După ce a vărsat pe acel foc sacrificial pe dușmanii săi ca

70 *Adadana* este explicată ca un tâlhar sau o persoană care ia cu forța bunurile altora. Unele texte citesc *nareswarah*. Sensul ar trebui să rămână neschimbat.

71 Manu menționează, de asemenea, o șesime din produse ca parte a regelui.

ofrande, iar apoi propriile suflări de viață la încheierea jertfei, acel leu viguros dintre regi, și anume Hayagriva, a fost eliberat de păcat și acum se bucură în regiunile zeilor. După ce și-a protejat regatul cu înțelepciune și inteligență, Hayagriva cu suflet înalt, cu sinele resemnat și cu o mare tărie de spirit și obișnuit cu efectuarea de sacrificii, a umplut toate lumile cu faima sa și acum se bucură în regiunea zeilor.[72] După ce a dobândit meritul dependent de efectuarea de jertfe, precum și orice fel de merit legat de afacerile umane, el a mânuit "*toiagul de pedeapsă*" și a condus Pământul cu vigoare și fără mândrie. Pentru aceasta, virtuosul și înaltul suflet Hayagriva se bucură în regiunea zeilor.[73] Posedând învățătură, practicând renunțarea, acționat de credință și plin de recunoștință, acel rege, după ce a îndeplinit acte diverse, a părăsit această lume a oamenilor și a câștigat regiunile rezervate celor inteligenți și înțelepți și celor cu obiceiuri și comportament aprobate și pregătiți să își abandoneze viețile în luptă. După ce a studiat bine *Vedele* și celelalte scripturi, după ce și-a condus regatul corespunzător și a făcut ca toate cele patru ordine să adere la datoriile lor respective, Hayagriva cu suflet înalt se bucură plin de veselie în regiunile zeilor. După ce a câștigat multe bătălii și și-a prețuit supușii, după ce a băut sucul de Soma în jertfe și i-a mulțumit pe cei mai importanți Brahmani cu daruri și după ce a mânuit cu chibzuință "*toiagul de pedeapsă*" asupra celor supuși domniei sale și, în cele din urmă, și-a dat viața în luptă, acel rege trăiește fericit în cer. Viața lui a fost demnă de fiecare laudă. Oamenii învățați și cinstiți o aplaudă, fiind demnă de fiecare aplauze. După ce a câștigat cerul și a dobândit regiunile rezervate eroilor, acel monarh cu suflet înalt de fapte virtuoase a fost încununat de succes.

SECȚIUNEA XXV

Vaisampayana a spus: Auzind cuvintele lui Rishi născut pe insulă și văzându-l pe Dhananjaya furios, Yudhishthira, fiul lui Kunti, l-a salutat pe Vyasa și a dat următorul răspuns.

Yudhishthira a spus: Această suveranitate pământească și diversele bucurii (aferente ei) nu reușesc să-mi aducă nicio bucurie inimii. Pe de altă parte, această durere sfâșietoare (consecință pierderii rudelor mele) îi roade miezul. Auzind lamentările acestor femei care și-au pierdut soții și copiii eroici, nu reușesc să ating pacea, O, înțeleptule!

Vaisampayana a continuat: Așa i s-a adresat virtuosul Vyasa, cel mai important dintre toți cei familiarizați cu Yoga, posesor de o mare înțelepciune și familiarizat intim cu *Vedele*, i-a spus lui Yudhishthira (următoarele cuvinte).

Vyasa a spus: Nimeni nu poate dobândi nimic prin faptele sale sau prin jertfe și închinare. Nimeni nu poate dărui nimic unui semen de-al său. Omul dobândește totul prin Timp. Ordonatorul Suprem a făcut ca mersul Timpului să fie mijlocul de dobândire. Prin simplă inteligență sau studiu al scripturilor, oamenii, dacă Timpul este nefavorabil, nu pot dobândi nicio posesiune lumească. Uneori, un prost ignorant reușește să câștige bogăție. Timpul este mijlocul eficace pentru împlinirea tuturor acțiunilor. În vremuri de adversitate, nici știința, nici incantațiile, nici medicamentele nu dau niciun rod. În vremuri, însă, de prosperitate, aceleași lucruri, aplicate corect, devin eficace și aduc succes. Prin Timp vânturile suflă cu putere; prin Timp norii se încarcă de ploaie; prin Timp iazurile sunt împodobite cu nuferi de feluri diferite; prin Timp copacii din pădure sunt îmbrăcați în flori. Prin Timp nopțile devin întunecate sau luminate. Prin Timp Luna devine plină. Dacă Timpul pentru asta nu vine, copacii nu dau flori și fructe. Dacă Timpul pentru asta nu vine, curenții râurilor nu devin iuți. Păsările, șerpii, căprioriii, elefanții și alte animale nu se entuziasmează niciodată când Timpul pentru asta nu vine. Dacă Timpul pentru asta nu vine, femeile nu rămân însărcinate. Odată cu Timpul vin iarna, vara și anotimpul ploios. Dacă Timpul pentru asta nu vine, nimeni nu se naște și nimeni nu moare. Dacă Timpul nu vine, copilul nu dobândește puterea de a vorbi. Dacă Timpul nu vine, nu se ajunge la tinerețe. Odată cu Timpul, sămânța semănată își arată lăstarii. Dacă Timpul

72 *Santyakatma* este explicată de Nilakantha ca fiind lipsită de mândrie sau de sine resemnat.

73 Yoga este explicată ca vigoare în acțiune, iar *nyasa* ca abandonarea mândriei.

nu vine, Soarele nu apare deasupra orizontului, nici, când Timpul pentru asta nu vine, nu se retrage spre colinele Asta. Dacă Timpul pentru asta nu vine, Luna nu creşte şi nu scade, nici oceanul, cu valurile sale înalte, nu urcă şi nu se retrage. În legătură cu aceasta este amintită vechea poveste spusă, O, Yudhishthira, de către regele Senajit în durere. Cursul irezistibil al Timpului afectează toţi muritorii. Toate lucrurile lumeşti, coapte de Timp, suferă distrugere. Unii, O, rege, ucid pe anumiţi oameni. Ucigaşii, la rândul lor, sunt ucişi de alţii. Aceasta este limbajul lumii. În realitate, însă, nimeni nu rămâne şi nimeni nu este ucis. Unii cred că oamenii ucid (semenii lor). Alţii cred că oamenii nu ucid. Adevărul este că naşterea şi distrugerea tuturor creaturilor au fost rânduite să se întâmple ca urmare a naturii lor proprii. La pierderea averii sau la moartea soţiei, fiului sau tatălui, cineva strigă, zicând „*Ah, ce jale!*” şi, adâncindu-se în acea tristeţe, o sporeşte mereu. De ce, ca o persoană fără minte, te laşi pradă tristeţii? De ce jeleşti pentru cei supuşi tristeţii?[74] Vezi, tristeţea este mărită prin indulgenţă, aşa cum frica este mărită prin cedare. Acest corp nici măcar nu-mi aparţine. Nimic de pe acest pământ nu-mi aparţine. Sau, lucrurile de pe acest pământ apar la fel de mult altora ca şi mie. Înţelepţii, văzând asta, nu se lasă înşelaţi. Există mii de cauze pentru tristeţe şi sute de cauze pentru bucurie. Acestea afectează zilnic doar pe cei neştiutori, dar nu şi pe cel înţelept. Acestea, în curs de Timp, devin obiecte de afecţiune sau aversiune, şi apărând ca fericire sau nenorocire, se rotesc (ca într-o roată) pentru a afecta creaturile vii. Există numai suferinţă în această lume, dar nu şi fericire. Este pentru aceasta că numai suferinţa este simţită. Într-adevăr, suferinţa izvorăşte din acea aflicţiune numită dorinţă, iar fericirea izvorăşte din aflicţiunea numită suferinţă. Suferinţa vine după fericire, iar fericirea după suferinţă. Nu se suferă întotdeauna de suferinţă sau nu se bucură întotdeauna de fericire. Fericirea se sfârşeşte întotdeauna în suferinţă şi uneori provine chiar din suferinţă. Cel care, aşadar, doreşte fericirea veşnică trebuie să le abandoneze pe amândouă. Când suferinţa trebuie să apară la expirarea fericirii, şi fericirea la expirarea suferinţei, unul ar trebui, pentru aceasta, să lepede, ca pe un membru al corpului (muşcat de şarpe), acel lucru din care experimentează suferinţă sau acea arsură interioară hrănită de suferinţă sau acel lucru care este rădăcina anxietăţii sale.[75] Fie fericire sau suferinţă, fie plăcut sau neplăcut, orice vine trebuie suportat cu o inimă neafectată. O, cel iubit, dacă te vei abţine, chiar şi într-o mică măsură, de a face ceea ce este pe placul soţiilor şi copiilor tăi, vei cunoaşte atunci cine cui este şi de ce şi pentru ce. Cei care sunt foarte proşti şi cei care sunt stăpânii sufletelor lor se bucură de fericire aici. Cei care ocupă un loc intermediar suferă mizerie. Acesta, O, Yudhishthira, este ceea ce a spus Senajit cel cu mare înţelepciune, acel om care era versat în ceea ce este bun sau rău în această lume, în datorii, şi în fericire şi mizerie. Cel care este mâhnit de suferinţele altor oameni nu poate fi niciodată fericit. Nu există sfârşit pentru durere, iar durerea provine din fericirea însăşi. Fericirea şi mizeria, prosperitatea şi adversitatea, câştigul şi pierderea, moartea şi viaţa, la rândul lor, aşteaptă toate creaturile. Din acest motiv, omul înţelept cu suflet liniştit nu trebuie să fie nici el înălţat de bucurie, nici deprimat de suferinţă. A fi angajat în bătălie a fost spus a fi Sacrificiul pentru un rege; o observare corectă a ştiinţei pedepsei este Yoga lui; iar darul de bogăţii în sacrificii sub forma de Dakshina este Legea lui de Renunţare. Toate acestea ar trebui considerate acte care îl sfinţesc. Prin guvernarea regatului cu inteligenţă şi politică, lepădând mândria, efectuând sacrificii şi privind la tot şi la toţi cu bunătate şi imparţialitate, un rege cu suflet înalt, după moarte, se joacă în regiunea zeilor. Prin câştigarea bătăliilor, protejarea regatului său, băutul sucului Soma, avansarea supuşilor săi, mânuind cu chibzuinţă ”*toiagul pedepsei*” şi lepădându-şi corpul în cele din urmă în luptă, un rege se bucură de fericire în cer. După ce a studiat toate *Vedele* şi celelalte scripturi despre datorie, după ce a protejat regatul în mod corespunzător şi după ce a făcut ca toate cele patru ordine să adere la datoriile lor respective, un rege devine sfinţit şi, în cele din urmă, se joacă în cer. El este cel mai bun dintre regi a cărui conduită, chiar şi după moartea sa, este aclamată de locuitorii oraşului şi ai ţării, precum şi de sfătuitorii şi prietenii săi.

74 Şi care, prin moartea lor, au scăpat de orice durere

75 *Murcchitah* este explicat de Nilakantha ca *Vardhitah*.

SECȚIUNEA XXVI

Vaisampayana spuse: În legătură cu aceasta, cel cu suflet înalt, Yudhishthira, i-a spus lui Arjuna aceste cuvinte pline de rațiune. ”Tu crezi, O, Partha, că nu există nimic superior averii și că omul sărac nu poate avea nici Rai, nici fericire, nici împlinirea dorințelor sale. Totuși, aceasta nu este adevărat. Se văd multe persoane care au fost încununate cu succes prin jertfa sub forma studiului vedic. Mulți înțelepți se văd că au dobândit regiuni eterne de fericire prin devoțiunea față de penitențe. Aceia, O, Dhananjaya, care observă întotdeauna practicile Rishi-lor, devenind brahmani prin urmarea *Brahmacharya* și care devin cunoscuți în toate datoriile, sunt considerați de zei ca fiind Brahmani. O, Dhananjaya, tu ar trebui să-i consideri întotdeauna virtuoși pe acei Rishi care sunt devotați studiului *Vedelor* și pe cei care sunt devotați urmării cunoașterii adevărate. O, fiu al lui Pandu, toate acțiunile noastre depind de cei devotați dobândirii cunoașterii adevărate.[76] Știm că acesta este și punctul de vedere al Vaikhanasa-lor, o, puternice! Ajas, Prishnis, Sikatas, O, Bharata, Arunas și Kitavas, toți au mers în rai prin meritul studiului vedic. Prin îndeplinirea acelor acte indicate în *Vede*, O, Dhananjaya, și anume lupta, studiul *Vedelor,* jertfele, reținerea atât de dificilă a pasiunii, omul merge în Rai pe calea sudică a Soarelui (*Dakshinayana*). Ți-am mai spus că aceleași regiuni aparțin celor care respectă actele (vedice). Vei vedea însă că drumul nordic (*Uttarayana*) este urmat de cei devotați penitențelor prin Yoga. Acele regiuni eterne și luminoase spre care duce drumul aparțin oamenilor de Yoga. Dintre aceste două, calea nordică este mult lăudată de cei care sunt versanți în *Purane*. Tu ar trebui să știi că omul dobândește raiul prin mulțumire. Din mulțumire izvorăște o mare fericire. Nu este nimic mai presus de mulțumire. Pentru Yoginul care și-a stăpânit mânia și bucuria, mulțumirea este lauda și succesul său suprem. În acest context este citată vechea discuție a lui Yayati. Ascultând acea discuție, se poate reuși retragerea tuturor dorințelor, asemenea unei broaște țestoase care își retrage toate membrele. Când cineva nu mai nutrește teamă de nimic, când nimeni nu se teme de el, când nu mai are nicio dorință, când nu mai poartă ură, atunci se spune că a atins starea de *Brahma*. Când cineva nu acționează păcătos față de nicio creatură, nici în faptă, nici în gând, nici în cuvânt, atunci se spune că a atins *Brahma*. Când cineva și-a stăpânit mândria și nebunia și s-a retras de la toate atașamentele, atunci acel om pios cu sufletul luminat devine apt pentru a atinge acea mântuire care constă în anihilarea existenței separate. Ascultă-mă acum cu atenție concentrată, O, fiu al Pritha, pe măsură ce îți spun. Unii doresc virtutea; alții, un comportament bun; iar alții, averea. Cineva poate dori averea (ca mijloc pentru dobândirea virtuții). Abandonarea, totuși, a unei astfel de dorințe i-ar fi mai potrivită.[77] Sunt alipite numeroase defecte de bogăție și, prin urmare, de acele acte religioase care sunt săvârșite cu bogăție. Am văzut asta cu ochii noștri. Trebuie să vezi și tu acest lucru. Cel care dorește bogăție găsește foarte greu să renunțe la ceea ce ar trebui abandonat cu orice preț. Faptele bune sunt foarte rare la cei care adună averi. Se spune că bogăția nu poate fi niciodată dobândită fără a-i vătăma pe alții și că, odată câștigată, aduce numeroase necazuri. O persoană cu inima îngustă, nesocotind teama de pocăință, comite acte de agresiune față de alții, ispitită chiar și de o mică bogăție, neștiind în același timp de păcatul Uciderii de Brahmani pe care și-l atrage prin faptele sale. Obținând bogăție atât de greu de dobândit, cineva arde de tristețe dacă trebuie să dea o parte din ea slujitorilor săi — de o tristețe, adică, egală cu cea pe care ar simți-o dacă ar fi jefuit de către tâlhari. Dacă, pe de altă parte, nu se desparte de bogăția sa, osânda devine partea sa. Cel care nu are bogăție, însă, nu devine niciodată subiect de cenzură. Retras de la toate atașamentele, o astfel de persoană poate deveni fericită în toate privințele trăind din ceea ce ar putea obține din milostenie. Nimeni, însă, nu poate fi fericit prin dobândirea bogăției. În acest context, anumiți versete referitoare la sacrificii sunt recitate de persoane cunoscătoare ale scripturilor antice. Bogăția a fost creată de Creator pentru sacrificii, iar omul a fost creat de el pentru a proteja acea bogăție și a face sacrificii. Pentru aceasta, toată bogăția trebuie aplicată sacrificiilor. Nu este potrivit ca ea să fie cheltuită pentru satisfacerea

---

76 Adevărata cunoaștere este cunoașterea lui *Brahma*. Ceea ce se spune aici este că conduita (actele) noastre ar trebui să fie structurate conform opiniei persoanelor care posedă o astfel de cunoaștere.

77 Ceea ce spune poetul aici este următorul lucru: este mai bine să nu dorești sau să râvnești după bogăție ca mijloc pentru a săvârși sacrificii decât să o râvnești pentru a săvârși sacrificii. Un om sărac va acționa mai bine nesăvârșind deloc sacrificii decât să le săvârșească cu bogăție dobândită prin mijloace obișnuite.

dorinței de plăcere. Creatorul conferă apoi bogăție muritorilor pentru sacrificii. Știu aceasta, O, fiu al lui Kunti, tu care ești cel dintâi dintre toți cei bogați! Din acest motiv, cei înțelepți consideră că bogăția, fără îndoială, nu aparține nimănui pe pământ. Ar trebui să se facă sacrificii cu ea și să se dea cu inima încrezătoare. Ar trebui să se cheltuiască (în dar) ceea ce s-a dobândit, și nu să se irosească sau să se cheltuiască în satisfacerea dorinței de plăcere. Ce rost are să aduni bogăție când există astfel de scopuri potrivite în care să o cheltui? Acei oameni cu puțină înțelegere care dau (bogăție) acelora care au deviat de la datoriile stării lor sociale, trebuie să trăiască pe viitor o sută de ani din excremente și noroi. Faptul că oamenii dau celor nevrednici și se reține să dea celor vrednici se datorează incapacității de a discerne între cel vrednic și cel nevrednic. Din acest motiv, chiar și practica virtuții carității este dificilă. Acestea sunt cele două defecte legate de bogăție chiar și atunci când este dobândită: darul făcut unui om nevrednic și reținerea de a da celui care este vrednic."

SECȚIUNEA XXVII

Yudhishthira spuse: În urma căderii în luptă a lui Abhimanyu de fragedă vârstă, a fiilor Draupadei, a lui Dhrishtadyumna, a lui Virata, a regelui Drupada, a lui Vasusena cunoscător al oricărei datorii, a regalului Dhrishtaketu și a multor alți regi veniți din regiuni diverse, tristețea nu-l părăsește pe nenorocitul meu suflet care sunt ucigaș de neam. Într-adevăr, sunt nemăsurat de lacom după regat și sunt un exterminator al propriei mele rase. Acel fiu al Gangei, pe pieptul și membrele căruia mă rostogoleam în joacă odinioară, vai, el a fost ucis de mine în luptă din râvna de a avea suveranitatea. Când l-am văzut pe acel leu printre oameni, bunicul nostru, asaltat de Sikhandin și tremurând și clătinându-se sub săgețile lui Partha ce semănau cu trăsnetele ca energie, când i-am văzut trupul înalt străpuns peste tot de săgeți arzânde și pe el slăbit ca un leu bătrân, inima mi-a fost profund îndurerată. Când l-am văzut pe acel chinuitor al carelor inamice legănându-se ca un pisc de munte și căzând lipsit de putere pe terasa vehiculului său cu fața spre est, simțurile mi s-au sfărâmat. Acel vlăstar al rasei Kuru care, cu arc și săgeată în mână, a luptat în bătălii înfiorătoare zile în șir cu Rama din neamul Bhrigu, pe câmpul sfințit de Kuru, acel fiu al Gangei, acel erou, care la Baranasi, pentru mirese, a provocat la luptă toți Kshatriyanii lumii pe un singur car, el care arsese prin energia armelor sale pe acel rege de neînvins și fruntaș, Ugrayudha, vai, pe acel erou l-am făcut să fie ucis în luptă. Știind foarte bine că prințul Panchalei, Sikhandin, era ucigașul său, acel erou totuși s-a abținut să-l ucidă pe prinț cu săgețile sale. Vai, un asemenea războinic plin de măreție a fost ucis de Arjuna. O, cel mai bun dintre înțelepți, în momentul în care l-am văzut pe bunic întins pe pământ și acoperit de sânge, o febră violentă mi-a cuprins inima. El cel care ne-a protejat și crescut când eram copii, vai, el a fost făcut să fie ucis de hoțul de mine, cel lacom de regat, cel care ucide seniori veneranți și un prost desăvârșit, pentru dragul unei suveranități ce avea să dureze doar câteva zile. Învățătorul nostru, marele trăgător cu arcul Drona, adorat de toți regii, a fost abordat de mine și i-am vorbit mincinos despre fiul său. Amintirea acelui fapt mă arde pe toți membrele. Învățătorul mi-a zis: „Spune-mi adevărul, O, rege, dacă fiul meu mai trăiește." Așteptând adevărul de la mine, Brahmana m-a întrebat ca pe toți ceilalți. Pronunțând în șoaptă cuvântul elefant, am fost mincinos față de el. Pungaș ce sunt, extrem de lacom după regat și ucigaș de seniori veneranți, m-am purtat astfel față de învățătorul meu în luptă, lepădând mantia adevărului (pe care se credea că o port), căci i-am spus că Aswatthaman a fost ucis, când de fapt fuseseră ucis un elefant cu acest nume. În ce regiuni voi merge (după aceea), după ce am comis asemenea fapte infame? L-am făcut să fie ucis și pe fratele meu mai mare Karna, acel războinic teribil care nu s-a retras niciodată din luptă. Cine este mai păcătos ca mine? Din cauza lăcomiei, l-am făcut pe Abhimanyu de fragedă vârstă, acel erou ce semăna cu munții, să pătrundă în formația apărată chiar de Drona. Sunt ca un vinovat de omor de prunc. Pungaș ce sunt, nu am mai putut să-l privesc în față pe Arjuna sau pe Krishna cu ochi de lotus de atunci. Sufăr și pentru Draupadi care este lipsită de cei cinci fii, ca Pământul lipsit de cei cinci munți ai săi. Sunt un mare ofensator, un mare păcătos și un distrugător al pământului! Fără să mă ridic de pe acest loc unde stau acum, îmi voi slăbi trupul (prin înfometare) și voi muri. Să mă cunoașteți ca fiind cel care și-a ucis învățătorul, cel care s-a așezat aici în respectarea jurământului *Praya*. Exterminator al rasei mele, trebuie să fac asta pentru a nu

mă naşte din nou în nicio altă ordine de fiinţe![78] Voi renunţa la orice hrană şi băutură şi, fără să mă mişc din acest loc, O, mare ascet, îmi voi usca suflările vieţii care îmi sunt atât de dragi. Te rog cu umilinţă să-mi acorzi permisiunea pentru asta şi să mergi oriunde doreşti. Să-mi dea voie toată lumea. Voi lepăda acest trup al meu.

Vaisampayana continuă: Reţinându-l pe fiul Pritei care, ameţit de durere pentru rudele sale, rostea astfel de cuvinte, Vyasa, cel mai nobil dintre asceţi, spuse următoarele, zicându-i mai întâi: „*Aşa nu se poate!*”.

Vyasa spuse: Nu-ţi şade bine, O, monarhule, să te complaci într-o asemenea durere sfâşietoare! Voi repeta ceea ce am spus odată. Toate acestea sunt Destinul, O, puternice! Fără îndoială, toate creaturile care se nasc arată la început o unire (a diverselor materiale şi forţe). Descompunerea, însă, le cuprinde la sfârşit. Ca nişte bule în apă, ele apar şi dispar. Toate lucrurile adunate sunt sortite să se destrame, iar toate cele care se ridică trebuie să cadă. Uniunea se sfârşeşte în descompunere, iar viaţa se sfârşeşte în moarte. Lenea, deşi agreabilă temporar, se sfârşeşte în suferinţă, iar munca cu iscusinţă, deşi dureroasă temporar, se sfârşeşte în fericire. Abundenţa, Prosperitatea, Modestia, Mulţumirea şi Faima se află în muncă şi iscusinţă, dar nu în lene. Prietenii nu sunt capabili să aducă fericirea, iar duşmanii nu sunt capabili să aducă nefericirea. La fel, înţelepciunea nu aduce bogăţie, iar bogăţia nu aduce fericirea. Deoarece, O, fiu al lui Kunti, ai fost creat de către Creator pentru a te dedica Muncii. Succesul izvorăşte din Muncă. Nu eşti potrivit, O, rege, să eviţi Munca.

SECŢIUNEA XXVIII

Vaisampayana a spus: Vyasa a risipit apoi durerea fiului cel mare al lui Pandu, care, arzând de tristeţe din cauza uciderii rudelor sale, hotărâse să-şi pună capăt.

Vyasa a spus: În acest context este citată vechea poveste, O, tigru printre oameni, cunoscută sub numele de discursul lui Asma. Ascultă-l, O, Yudhishthira! Janaka, conducătorul Videhas, O, rege, cuprins de tristeţe şi durere, a întrebat un brahman înţelept pe nume Asma pentru a-i rezolva îndoielile.

Janaka a spus: Cum ar trebui să se comporte un om dornic de propriul bine în ocaziile ascensiunii pe tron şi ale distrugerii atât a rudelor, cât şi a bogăţiei?

Asma a spus: Imediat după formarea corpului unui om, bucuriile şi necazurile i se ataşează. Deşi există posibilitatea ca oricare dintre cele două să-l copleşească pe om, totuşi, oricare dintre ele îl stăpâneşte, îi fură rapid raţiunea ca vântul care risipeşte norii adunaţi. (În vremuri de prosperitate) unul gândeşte în felul acesta, şi anume: „Sunt de neam mare! Pot face ce vreau! Nu sunt un om obişnuit!” Mintea lui este îmbibată de o astfel de vanitate triplă. Adâncit în toate plăcerile lumeşti, el începe să irosească bogăţia adunată de strămoşii săi. Împovărat de lipsuri în timp, el consideră chiar şi aproprierea de ceea ce aparţine altora ca fiind lăudabilă. Ca un vânător care străpunge un cerb cu săgeţile sale, regele îl pedepseşte apoi pe acel ticălos rău, acel jefuitor al posesiunilor altora, acel călcător al legii şi al rânduielii. Nesfârşind o sută de ani (perioada obişnuită a vieţii umane), astfel de oameni rareori trăiesc mai mult de douăzeci sau treizeci de ani. Observând cu atenţie comportamentul tuturor creaturilor, un rege ar trebui, prin exercitarea inteligenţei sale, să aplice remedii pentru a alina marile suferinţe ale supuşilor săi. Cauzele tuturor suferinţelor mentale sunt două, şi anume: iluzia minţii şi apariţia suferinţei. Nu există o a treia cauză. Toate aceste diverse tipuri de rele, precum şi cele care provin din ataşamentul faţă de plăcerile lumeşti, care-l lovesc pe

78 Înţelesul este că trebuie să mă supun unei penitenţe atât de severe nu pentru a nu mă naşte ca un animal inferior, ci pentru a reuşi să iau naştere printre oameni.

om, sunt exact aşa.[79] Senilitatea şi Moartea, ca o pereche de lupi, devorează toate creaturile, puternice sau slabe, scunde sau înalte. Niciun om nu poate scăpa de senilitate şi moarte, nici măcar cuceritorul întregii lumi încercuite de mare. Fie că fericirea sau fie că suferinţa îi vine creaturilor, ea ar trebui să fie trăită sau suportată fără lamentări sau deprimare. Nu există nicio metodă de scăpare de ele. Răurile vieţii, O, rege, te lovesc la tinereţe sau la mijlocul vieţii sau la bătrâneţe. Ele nu pot fi niciodată evitate, în timp ce acele (surse de fericire) dorite nu vin niciodată.[80] Absenţa a ceea ce este plăcut, prezenţa a ceea ce este neplăcut, bine şi rău, fericire şi suferinţă, urmează Destinul. În mod similar, naşterea creaturilor şi moartea lor, şi apariţiile câştigului şi pierderii, sunt toate prestabilite. Aşa cum mirosul, culoarea, gustul şi atingerea apar natural, fericirea şi nefericirea provin din ceea ce a fost prestabilit. Scaunele şi paturile şi vehiculele, prosperitatea şi băutura şi hrana, se apropie mereu lăsând creaturi conform cursului Timpului.[81] Chiar şi medicii se îmbolnăvesc. Cei puternici devin slabi. Cei care se bucură de prosperitate pierd totul şi devin săraci. Cursul Timpului este foarte minunat. Naşterea înaltă, sănătatea, frumuseţea, prosperitatea şi obiectele de plăcere sunt toate cucerite prin Destin. Săracii, chiar dacă nu-şi doresc, au mulţi copii. Cei înstăriţi, în schimb, sunt văzuţi ca fiind fără copii. Minunat este cursul Destinului. Răul cauzat de boală, foc, apă, arme, foamete, otravă, febră şi moarte, şi căderile de la înălţimi, îl lovesc pe un om conform Destinului sub care s-a născut. Se vede în această lume că cineva, fără să fi păcătuit, suferă diverse boli, în timp ce altul, care a păcătuit, nu este doborât de greutatea calamităţii. Se vede că cineva care se bucură de bogăţie piere în tinereţe; în timp ce cineva sărac îşi trage existenţa, doborât de bătrâneţe, pentru o sută de ani. Cel născut într-o rasă umilă poate avea o viaţă foarte lungă, în timp ce cel născut dintr-o linie nobilă moare repede ca o insectă. În această lume, este foarte comun ca persoanele înstărite să nu aibă poftă de mâncare, în timp ce cei nevoiaşi pot digera aşchii de lemn. Împins de destin, orice păcat pe care omul cu suflet rău, nemulţumit de starea sa, îl comite, spunând „*Eu sunt făptuitorul*”, îl consideră totul spre binele său. Vânătoarea, jocurile de noroc, femeile, vinul, bătăile, acestea sunt condamnate de cei înţelepţi. Multe persoane, însă, chiar şi cele cu o cunoaştere extinsă a scripturilor, sunt văzute ca fiind adeptele lor. Obiecte, fie dorite, fie nu, vin asupra creaturilor în consecinţa cursului Timpului. Nicio altă cauză nu poate fi urmărită. Aerul, spaţiul, focul, luna, soarele, ziua, noaptea, corpurile luminoase (din firmament), râurile şi munţii — cine le face şi cine le susţine? Frigul şi căldura şi ploaia vin unul după altul în consecinţa cursului Timpului. Aşa este, O, taur printre oameni, cu fericirea şi mizeria omenirii. Nici medicamentele, nici incantaţiile nu pot salva omul asaltat de bătrâneţe sau cuprins de moarte. Aşa cum doi buşteni plutind pe marele ocean se întâlnesc şi apoi (când vine vremea) se despart, tot aşa creaturile se adună şi apoi (când vine vremea) se despart. Timpul acţionează la fel faţă de acei oameni care (sunt înstăriţi şi care) se bucură de plăcerile cântecului şi dansului în compania femeilor şi faţă de acei oameni neajutoraţi care trăiesc din mâncarea pe care o furnizează alţii. În această lume se contractă o mie de feluri de relaţii, cum ar fi mamă şi tată şi fiu şi soţie. În realitate, însă, ai cui sunt ei şi ai cui suntem noi? Nimeni nu poate deveni al nimănui, şi nici nimeni nu poate deveni al nimănui altcuiva. Legătura noastră cu soţiile şi rudele şi cei care ne vor binele este ca a unor călători la o pensiune de la marginea drumului. Unde sunt eu? Unde voi merge? Cine sunt eu? Cum am ajuns aici! Pentru ce şi pe cine jelesc? Reflectând la aceste întrebări, se obţine liniştea. Viaţa şi mediul înconjurător se rotesc constant ca o roată, iar compania celor dragi este tranzitorie. Unirea cu fratele, mama, tatăl şi prietenul este ca a unor călători într-o pensiune. Oamenii înţelepţi văd, de parcă ar avea ochi trupeşti, lumea următoare care este nevăzută. Fără a neglija scripturile, cel care doreşte cunoaştere ar trebui să aibă credinţă. Cel înzestrat cu cunoaştere ar trebui să îndeplinească riturile stabilite în privinţa Pitrilor şi a zeilor, să practice toate datoriile religioase, să facă jertfe, să urmărească cu înţelepciune virtutea, câştigul şi plăcerea. Vai, nimeni nu înţelege că lumea se scufundă în oceanul Timpului care este atât de adânc şi infestat de acei crocodili uriaşi numiţi bătrâneţe şi moarte. Mulţi medici sunt văzuţi suferind de toţi membrii familiilor lor, deşi au

79 Chiar şi astfel de lucruri, adică izvorăsc din astfel de cauze.

80 Omul râvneşte după libertatea de decădere şi nemurire, dar în loc să obţină ceea ce râvneşte, decăderea şi moartea devin partea lui pe Pământ.

81 Adică acestea apar şi dispar în cursul Timpului.

studiat cu atenție știința Medicinei.[82] Luând plămădiri amare și diverse feluri de medicamente uleioase, aceștia nu reușesc să scape de moarte, la fel cum oceanul nu reușește să-și transceadă continentele. Oamenii bine versați în chimie, în ciuda compușilor chimici aplicați cu înțelepciune, sunt văzuți degradându-se din cauza bătrâneții ca niște copaci doborâți de elefanți. În mod similar, persoanele înzestrate cu merit ascetic, dedicate studiului *Vedelor*, care practică caritatea și fac frecvent jertfe, nu reușesc să scape de bătrânețe și moarte. În ceea ce privește toate creaturile care s-au născut, nici anii, nici lunile, nici cincisprezecile, nici zilele, nici nopțile care au trecut vreodată nu se mai întorc. Omul, a cărui existență este atât de tranzitorie, este forțat, în cursul Timpului, fie că vrea sau nu, să pășească pe acest drum inevitabil și larg pe care fiecare creatură trebuie să-l urmeze.[83] Fie că trupul provine din creatură sau creatura din trup, unirea cu soțiile și alți prieteni este totuși ca a unor călători într-o pensiune,[84] nu se poate obține o companie de durată cu nimeni. Nu se poate obține o astfel de companie doar cu propriul corp. Cum se poate avea atunci cu oricine altcineva? Unde, O, rege, este tatăl tău astăzi și unde bunicul tău? Nu îi vezi astăzi și ei nu te văd pe tine. O, fără de păcat! Nicio persoană nu poate vedea nici Raiul, nici Iadul. Scripturile, însă, sunt ochii celor virtuoși. O, rege, modelează-ți purtarea după Scripturi. Cu ce inimă curată, ar trebui să practice mai întâi jurământul de *Brahmacharya*, apoi să procreeze copii și apoi să îndeplinească sacrificii, pentru a plăti datoria pe care o are față de Pitri, zei și oameni. Îndeplinind sacrificii și angajat în procrearea copiilor, după ce a respectat mai întâi jurământul de *Brahmacharya*, cel care are înțelepciunea drept ochi, lepădând orice neliniște sufletească, ar trebui să se închine Raiului, acestei lumi și propriului suflet.[85] Acel rege, dornic de practica virtuții, care se străduiește judicios pentru a dobândi Raiul și Pământul și care ia din bunurile pământești doar ceea ce este orânduit (ca parte a regelui) în Scripturi, își câștigă o reputație care se răspândește în toate lumile și printre toate creaturile, mobile și nemobile. Stăpânul Videhilor, cu înțelegere limpede, auzind aceste cuvinte pline de rațiune, a scăpat de durere și, luându-și rămas bun de la Asma, s-a îndreptat spre lăcașul său. O, tu, de glorie nepieritoare, lepădă-ți durerea și ridică-te. Ești egal cu însuși Indra. Permite-i sufletului să se bucure. Pământul a fost câștigat de tine prin exercitarea datoriilor de Kshatriya. Bucură-te de el, O, fiu al lui Kunti, și nu disprețui cuvintele mele.

SECȚIUNEA XXIX

Vaisampayana a spus: Cel mai important dintre regi, și anume Yudhishthira, fiul lui Dharma, rămânând încă fără cuvinte, fiul lui Pandu, Arjuna, i s-a adresat lui Krishna și a vorbit astfel:

Arjuna a spus: Acest arzător de dușmani, și anume fiul lui Dharma, arde de durere din cauza rudelor sale (masacrate). Mângâie-l, O, Madhava! Încă o dată, O, Janardana, cu toții am căzut într-un mare pericol. Ți se cuvine! O, tu, cel cu brațe puternice, să-i risipești durerea.

Vaisampayana a continuat: Astfel, adresat de nobilul Arjuna, Govinda, cu ochi de lotus și o glorie nepieritoare, și-a întors fața spre rege. Kesava nu putea fi în niciun caz ignorat de Yudhishthira. Încă din primii ani, Govinda i-a fost mai drag lui Yudhishthira decât Arjuna însuși. Luând mâna regelui, împodobită cu pastă de sandal și care semăna cu o coloană de marmură, Saurin cel cu brațe puternice a început să vorbească, înveselind (inimile tuturor celor care îl ascultau). Fața

82 Literar, știința Vieții.

83 Această cale inevitabilă și largă este calea Vieții. Ceea ce se spune aici este că fiecare creatură este supusă nașterii.

84 Prima linie a acestui verset se referă la chestiunea disputată dacă trupul există independent de viață sau creatura există independent de trup. Aceasta este mult disputată de filozofii hinduși. Trupul grosier poate fi dizolvat, dar corpul **linga sarira** (compus din elementele cele mai subtile) există ca o cauză pentru Sufletul nenăscut. Aceasta este susținută de mulți.

85 *Param* este explicat aici de Nilakantha ca *Paramatma*. *Fă curte*, adică caută să le obții și să te bucuri de ele.

sa, împodobită cu dinți și ochi foarte frumoși, strălucea puternic ca un lotus în plină expansiune la răsăritul soarelui.

Vasudeva a spus: Nu te dedica, O, tigru printre oameni, unei astfel de jale care îți ofilește trupul. Aceia care au fost uciși în această bătălie nu vor putea fi în niciun caz readuși. Acei Kshatriya, O, rege, care au căzut în această mare bătălie, sunt asemenea unor obiecte pe care le dobândești în vis și care dispar când te trezești. Toți aceștia erau eroi și podoabe ale luptei. Ei au fost învinși în timp ce se avântau cu fețele spre dușmanii lor. Niciunul dintre ei nu a fost ucis cu răni pe spate sau în timp ce fugea. Toți aceștia, după ce s-au luptat cu eroi în mare bătălie și și-au părăsit suflul vieții, s-au înălțat în ceruri, sfințiți de arme. Nu se cuvine să-i deplângi. Devotați datoriilor de Kshatriya, posesori de curaj, pe deplin conversați cu *Vedele* și ramurile lor, toți au atins acel sfârșit fericit care este accesibil eroilor. Nu se cuvine să-i deplângi după ce ai auzit despre acei lorzi ai pământului cu suflet înalt, din zilele de demult, care au plecat din această lume. În acest context este citată vechea poveste a lui Narada adresată lui Srinjaya, atunci când acesta era profund afectat de jalea morții fiului său. (Narada a spus): ”Supuși la fericire și la suferință, eu, tu și toate creaturile, O, Srinjaya, vom trebui să murim. Care este, deci, motivul pentru tristețe. Ascultă-mă în timp ce recit marea fericire a (unui anume) rege străvechi. Ascultă-mă cu atenție concentrată. Atunci, O, rege, vei alunga tristețea. Ascultând povestea acelor lorzi ai pământului cu suflet înalt, alină-ți durerea. O, ascultă-mă cum îți recit poveștile în detaliu. Ascultând istoria fermecătoare și delicioasă a acelor regi din vremuri străvechi, stelele malefice pot fi împăciuite și perioada vieții tale poate fi mărită. Noi auzim, O, Srinjaya, că a existat un rege pe nume Marutta, fiul lui Avikshit. Și el a căzut pradă morții. Zeii, având-l în frunte pe Indra, Varuna și Vrihaspati, au venit la sacrificiul numit *Viswasrij*, efectuat de acel monarh cu suflet nobil.[86] Provocându-l pe Sakra, șeful zeilor, acel rege l-a învins în bătălie. Învățatul Vrihaspati, din dorința de a-l ajuta pe Indra, a refuzat să oficieze la sacrificiul lui Marutta. Atunci Samvarta, fratele mai mic al lui Vrihaspati, a acceptat cererea regelui. În timpul domniei acelui rege, O, cel mai bun dintre monarhi, pământul a dat recolte fără a fi cultivat și era împodobit cu diverse tipuri de ornamente. La sacrificiul acelui rege, Viswedevas au stat ca oaspeți de onoare, Mantras au acționat ca distribuitori (de mâncare și daruri) și Sadhyas cu suflet nobil au fost, de asemenea, prezenți. La acel sacrificiu al lui Marutta, Maruts au băut Soma. Darurile sacrificiale pe care le-a făcut regele au depășit (în valoare) pe cele făcute vreodată de zei, Gandharva și oameni. Când chiar și acel rege, O, Srinjaya, care te-a depășit în merit religios, cunoaștere, renunțare și avuție, și care era mai pur decât fiul tău, a căzut pradă morții, nu-l deplânge pe fiul tău. A mai existat un alt rege pe nume Suhotra, fiul lui Atithi. Noi auzim, O, Srinjaya, că și el a căzut pradă morții. În timpul domniei sale, Maghavat a plouat aur timp de un an întreg peste regatul său. Câștigând acel rege ca stăpân, pământul a devenit cu adevărat (și nu doar cu numele, ca înainte) Vasumati.[87] Râurile, în timpul domniei acelui rege, purtau țestoase de aur, crabi, aligatori, rechini și marsuini, pentru că adorația lui Indra, O, rege, le-a stropit cu acestea. Văzând acei pești, rechini și țestoase de aur în sute și mii, fiul lui Atithi a fost plin de uimire. Adunând acea vastă bogăție de aur care acoperea pământul, Suhotra a efectuat un sacrificiu la Kurujangala și l-a dat Brahmanilor. Când acel rege, O, Srinjaya, care te-a depășit în cele patru atribute de merit religios, cunoaștere, renunțare și avuție, și care era mai pur decât fiul tău, a căzut pradă morții, nu-l deplânge pe fiul tău (cel mort). Fiul tău nu a efectuat niciodată un sacrificiu și nu a făcut daruri. Știind acestea, liniștește-ți mintea și nu te lăsa pradă tristeții.[88] Auzim, de asemenea, O, Srinjaya, că Vrihadratha, regele Angașilor, a căzut pradă morții. El a dat o sută de mii de cai. O sută de mii de fecioare, împodobite cu ornamente de aur, le-a dat drept daruri la un sacrificiu pe care l-a efectuat. O sută de mii de elefanți, tot de cea mai bună rasă, a dăruit în dar la un alt sacrificiu oficiat de el. O sută de milioane de tauri, împodobiți cu lanțuri de aur, însoțiți de mii de vaci, i-a dăruit ca ofrande de sacrificiu. În timp ce regele din Anga își îndeplinea sacrificiul lângă dealul numit Vishnupada,

86 Acest sacrificiu este unul în care executantul se desparte de toată averea sa.

87 *Vasumati* înseamnă posesor de bogăție (din *Vasu* și silaba ***mat***).

88 Citirea în bengaleză ”*chainam*” din primul rând al versului 31 este mai bună decât citirea în Bombay ”*chetya*”, care, explică Nilakantha, înseamnă ”*chetanavan bhava*”.

Indra s-a îmbătat de Soma pe care a băut-o, iar Brahmanii de darurile pe care le-au primit. În sacrificiile, O, monarhule, în număr de sute, pe care acest rege le-a efectuat în vechime, darurile pe care le-a făcut au depășit cu mult pe cele făcute vreodată de zei, de Gandharva și de oameni. Niciun alt om nu s-a născut și nu se va naște vreodată care să fi dăruit sau va dărui atâta bogăție cât a dăruit regele din Anga în cele șapte sacrificii pe care le-a oficiat, fiecare fiind caracterizat prin consacrarea Somei.[89] Când chiar acest Vrihadratha, care îți era superior în cele patru atribute și care era mai pur decât fiul tău, a căzut pradă morții, nu te necăji pentru fiul tău care a murit. Auzim, de asemenea, O, Srinjaya, că Sivi, fiul lui Usinara, a căzut pradă morții. Acel rege a stăpânit întregul pământ ca pe scutul de piele din mâna sa. Călărind pe un singur car care a ieșit victorios în fiecare bătălie, regele Sivi a făcut ca întreaga lume să răsune de zgomotul roților sale și a supus toți monarhii.[90] Usinara, fiul lui Sivi, a dăruit, într-un sacrificiu, toate vacile și caii pe care îi avea, atât domestici cât și sălbatici. Creatorul însuși a considerat că nimeni dintre regii din trecut sau din viitor nu avea și nici nu va avea capacitatea de a suporta povara, O, Srinjaya, pe care Usinara, fiul lui Sivi, acel rege desăvârșit, acel erou care avea o putere egală cu a lui Indra, a suportat-o. Nu te necăji, așadar, pentru fiul tău care nu a efectuat niciun sacrificiu și nu a făcut nicio donație. Într-adevăr, O, Srinjaya, când Sivi, care era cu mult superior ție în cele patru atribute și care era mai pur decât fiul tău, a căzut pradă morții, nu te necăji pentru fiul tău care a murit. Auzim, O, Srinjaya, că și nobilul Bharata, fiul lui Dushmanta și Sakuntala, care avea o comoară vastă și bine umplută, a căzut pradă morții. Dăruind trei sute de cai zeilor pe malurile Yamunei, douăzeci pe malurile Saraswati și paisprezece pe malurile Gangei, acel rege de mare energie, în vechime, a efectuat (în această ordine) o mie de sacrificii ecvestre și o sută de *Rajasuyas*. Niciunul dintre regii pământului nu poate imita faptele măreție ale lui Bharata, la fel cum niciun om nu poate, prin puterea brațelor sale, să se ridice în văzduh. Ridicând numeroase altare de sacrificiu, el a dăruit nenumărați cai și bogății nenumărate înțeleptului Kanwa.[91] Când chiar și el, O, Srinjaya, care era cu mult superior ție în cele patru atribute și care era mai pur decât fiul tău, a căzut pradă morții, nu te necăji pentru fiul tău care a murit. Auzim, O, Srinjaya, că și Rama, fiul lui Dasaratha, a căzut pradă morții. El își prețuia întotdeauna supușii ca și cum ar fi fost fiii propriilor sale soții. În domeniile sale nu erau văduve și nici oameni neajutorați. Într-adevăr, Rama, în guvernarea regatului său, a acționat mereu ca tatăl său Dasaratha. Norii, aducând ploi la timp, au făcut ca recoltele să crească abundent. În perioada domniei sale, hrana era întotdeauna din belșug în regatul său. Nu a existat nicio moarte prin înec sau prin foc. Atâta timp cât Rama a guvernat, nu a existat nicio teamă în regatul său de vreo boală. Fiecare om trăia o mie de ani și fiecare om era înzestrat cu o mie de copii. În perioada domniei lui Rama, toți oamenii erau sănătoși și toți oamenii își îndeplineau dorințele. Chiar și femeile nu se certau între ele, dar ce să mai spunem de bărbați? În timpul domniei sale, supușii săi erau întotdeauna devotați virtuții. Mulțumiți, încununați cu împlinirea tuturor dorințelor lor, lipsiți de teamă, liberi și dedicați jurământului adevărului, erau toți oamenii când Rama guverna regatul. Copacii au purtat întotdeauna flori și fructe și nu au fost supuși nici unor accidente. Fiecare vacă oferea lapte umplând o *drona* până la refuz. Viețuind, în împlinirea unor penitențe severe, timp de paisprezece ani în păduri, Rama a oficiat zece sacrificii de cai de mare splendoare[92] și accesul liber le-a fost permis tuturor. Deplin înzestrat cu tinerețe, de culoare închisă, cu ochi roșii, el arăta ca liderul unui stol de elefanți. Cu scopuri ce se întindeau până la genunchi și cu o față frumoasă, umerii săi erau ca cei ai unui leu, iar puterea brațelor sale era mare. Urcând pe tronul Ayodhyāi, a domnit timp de zece mii și o sută de ani. Când el, O, Srinjaya, care te-a depășit în cele patru atribute principale și care a fost mai pur decât fiul tău, a căzut pradă morții, nu te întrista pentru fiul tău care a murit. Aflăm, O, Srinjaya, că și regele Bhagiratha a murit. În unul dintre sacrificiile acelui rege, amețit de Soma pe care o băuse, Indra, adorația lui Paka și șeful zeilor, a învins, punând în valoare

89 Aceste șapte sacrificii au fost *Agnishtoma, Atyagnishtoma, Ukthya, Shodashi, Vajapeya, Atiratra* și *Aptoryama*. Fiecare dintre acestea necesita consacrarea Somei.

90 Expresia folosită este „A pus să fie ridicată o singură umbrelă. Nimeni în afară de regi nu putea pune umbrele deasupra capetelor lor.”

91 Kanwa o crescuse în refugiul său pe mama lui Bharata, Sakuntala, care fusese părăsită, imediat după naștere, de mama ei, Menaka. Bharata însuși s-a născut în refugiul lui Kanwa.

92 *Jaruthyan* este explicat de Nilakantha ca *Stutyan*. Poate însemna și *Triguna-dakshinan*.

puterea brațelor sale, mii de Asura. Regele Bhagiratha, într-unul dintre sacrificiile pe care le-a oficiat, a dăruit un milion de fecioare împodobite cu ornamente de aur. Fiecare dintre aceste fecioare stătea pe un car, iar la fiecare car erau ataşaţi patru cai. Cu fiecare car erau o sută de elefanţi, toţi din rasă de frunte şi decoraţi cu lanţuri de aur. În spatele fiecărui elefant erau o mie de cai, iar în spatele fiecărui cal o mie de vaci, şi în spatele fiecărei vaci o mie de capre şi oi. (Râul-zeiță) Ganga, numită (dinainte) Bhagirathi, stătea în poala acestui rege care locuia lângă (râul ei), şi de la acest incident a ajuns să fie numită Urvasi.[93] Ganga cu triplu curs s-a învoit să fie fiica lui Bhagiratha din rasa Ikshvaku, acel monarh mereu angajat în împlinirea sacrificiilor cu daruri în belşug pentru Brahmani.[94] Când el, O, Srinjaya, care te-a depăşit în ceea ce priveşte cele patru atribute principale şi care a fost mai pur decât fiul tău, a căzut pradă morţii, nu te întrista pentru fiul tău. Aflăm, O, Srinjaya, că şi nobilul Dilipa a căzut pradă morţii. Brahmanii adorau să recite nenumăratele sale fapte. Într-unul dintre marile sale sacrificii, acel rege, cu inima pe deplin de acord, a dăruit întregul pământ, abundent în bogăţii, Brahmanilor. În fiecare sacrificiu oficiat de el, preotul şef primea ca taxă sacrificială o mie de elefanţi făcuţi din aur. Într-unul dintre sacrificiile sale, ţăruşul (pus pentru sacrificarea vitelor) era făcut din aur şi arăta extrem de frumos. Îndeplinind datoriile care le erau alocate, zeii avându-l pe Śakra ca şef, obişnuiau să caute protecţia acelui rege. Pe acel ţăruş de aur, posedând o mare strălucire şi împodobit cu un inel, şase mii de Zei şi Gandharva au dansat de bucurie, iar Visvavasu însuşi, în mijlocul lor, a cântat la Vina sa cele şapte note conform regulilor care le guvernează combinaţiile. Aceasta era natura muzicii lui Visvavasu încât fiecare creatură (oricine ar fi fost) credea că marele Gandharva cânta numai pentru el. Niciun alt monarh nu putea imita această realizare a regelui Dilipa. Elefanţii acelui rege, ameţiţi şi împodobiţi cu harnaşamente din aur, obişnuiau să se culce pe drumuri.[95] Acei oameni au ajuns în cer care au reuşit să obţină o privire chiar şi a nobilului rege Dilipa, care era mereu veridic în vorbă şi al cărui arc putea suporta o sută de inamici egali în energie cu o sută de *Ananta*.[96] Aceste trei sunete nu încetau niciodată în locuinţa lui Dilipa, şi anume, vocea recitărilor vedice, sunetul arcurilor şi strigătele „*Să fie dat*”. Când el, O, Srinjaya, care te-a excelat în cele patru atribute principale şi care a fost mai pur decât fiul tău, a căzut pradă morţii, nu plânge pentru fiul tău care a murit. Fiul lui Yuvanaswa, Mandhatri, de asemenea, O, Sanjaya, am auzit, a căzut pradă morţii. Zeii numiţi Maruts au extras acel copil din stomacul tatălui său printr-una dintre laturi. Născut dintr-o cantitate de unt clarificat sfinţit prin *mantre* (şi care fusese băut din greşeală de tatăl său în locul soţiei tatălui său), Mandhatri s-a născut în stomacul celui cu suflet măreţ Yuvanaswa. Posesor al unei mari prosperităţi, regele Mandhatri a cucerit cele trei lumi. Văzându-l pe acest copil de frumuseţe celestă întins în poala tatălui său, Zeii se întrebau unul pe altul: «De la cine va primi acest copil lapte să sugă?». Atunci Indra s-a apropiat de el, spunând: «Lapte va primi de la mine!». Datorită acestui fapt, şeful zeilor a ajuns să-l numească pe copil Mandhatri.[97] Din hrana acelui copil cu suflet măreţ al lui Yuvanaswa, degetul lui Indra, aşezat în gura sa, a început să dea un jet de lapte. Sugând degetul lui Indra, el a crescut într-un tânăr viguros în o sută de zile. În douăsprezece zile, părea că are doisprezece ani. Întregul pământ de la răsăritul Soarelui până la apusul său a intrat sub stăpânirea acestui rege cu suflet măreţ, virtuos şi curajos, care semăna cu însuşi Indra ca putere în luptă. El i-a învins pe regele Angada, Marutta, Asita, Gaya şi Vrihadratha, regele Angaşilor.[98] Când fiul lui Yuvanaswa lupta în bătălie cu Angada, Zeii credeau că cerul se rupea de sunetul arcului său.

93 Legenda despre coborârea Gangei este foarte frumoasă. Ganga nu este altceva decât forma topită a lui Vishnu. Pentru o vreme, ea a locuit în oala (Kamandalu) lui Brahman. Strămoşii lui Bhagiratha, pierind prin blestemul lui Kapila, Bhagiratha a hotărât să le salveze sufletele chemând Gangele din cer şi făcând apele ei sfinte să curgă peste locul unde zăceau cenuşa lor. A reuşit să-şi ducă la îndeplinire hotărârea după ce a învins multe dificultăţi. *Urvashi* înseamnă literalmente cea care stă în poală.

94 Cu trei cursuri, deoarece se presupune că Ganga are un curs în ceruri, unul pe pământ şi un al treilea în regiunile inferioare.

95 Cred că averea Dilipei era atât de mare încât nu s-a luat nicio grijă pentru a ţine elefanţii împodobiţi cu aur în ţarcuri păzite.

96 *Satadhanwan* este explicat de Nilakantha ca unul al cărui arc este capabil să poarte o sută de *Ananta*.

97 Literal, ”Mă va suge”

98 Traducătorii Burdwan îi consideră pe Asita şi Gaya ca fiind o singură persoană numită *Asitangaya*, iar K.P. Singha îi consideră pe Anga şi Vrihadratha două persoane diferite. Desigur, amândoi greşesc.

Întregul pământ de unde răsare Soarele până unde apune este considerat a fi domeniul lui Mandhatri. După ce a efectuat sacrificii de cai şi o sută de *Rajasuyas*, el le-a dăruit brahmanilor mulţi peşti Rohita. Acei peşti aveau fiecare zece *Yojanas* lungime şi una lăţime. Cei care au rămas după ce i-au mulţumit pe Brahmani au fost împărţiţi între ei de către celelalte clase. Când el, O, Srinjaya, care te-a depăşit în ceea ce priveşte cele patru atribute principale şi care a fost mai pur decât fiul tău, a căzut pradă morţii, nu te întrista pentru fiul tău care a murit. Auzim, O, Sanjaya, că şi Yayati, fiul lui Nahusha, a căzut pradă morţii. După ce a cucerit întreaga lume cu mările ei, a călătorit prin ea, împodobind-o cu altare sacrificiale succesive, ale căror intervale erau măsurate prin aruncări ale unei bucăţi grele de lemn. Într-adevăr, a ajuns până la malurile mării pe măsură ce înaintea, îndeplinind mari jertfe (pe acele altare de pe drumul său).[99] După ce a îndeplinit o mie de jertfe şi o sută de *Vajapeya*, i-a mulţumit pe cei mai de seamă Brahmani cu trei munţi de aur. După ce a ucis mulţi Daitya şi Danava în luptă, fiul lui Nahusha, Yayati, a împărţit întregul pământ între fiii săi. În cele din urmă, renunţând la ceilalţi fii ai săi, conduşi de Yadu şi Drahyu, l-a instalat pe tron pe fiul său cel mai mic, Puru, şi apoi s-a retras în pădure însoţit de soţia sa. Când el, O, Srinjaya, care te-a depăşit cu mult în cele patru atribute principale şi care a fost mai pur decât fiul tău, a căzut pradă morţii, nu te întrista pentru fiul tău care a murit. Auzim, O, Srinjaya, că şi Ambarisha, fiul lui Nabhaga, a căzut pradă morţii. Acel protector (al lumii) şi cel mai de seamă dintre regi era considerat de supuşii săi ca fiind întruchiparea virtuţii. Acel monarh, într-una din jertfele sale, a alocat Brahmanilor, pentru a-i servi, un milion de regi care înşişi îndepliniseră mii de jertfe fiecare. Oamenii pioşi îl lăudau pe Ambarisha, fiul lui Nabhaga, spunând că astfel de isprăvi nu fuseseră niciodată îndeplinite înainte şi nici nu vor fi îndeplinite în viitor.[100] Acei sute şi sute şi mii şi mii de regi (care la comanda lui Ambarisha fuseseră să aştepte la jertfele sale Brahmanii care venea acolo) au fost (prin meritele lui Ambarisha) încununaţi cu roadele Jertfei de Cal şi l-au urmat pe stăpânul lor pe Calea de Sud (către regiuni de strălucire şi fericire). Când el, O, Srinjaya, care te-a depăşit cu mult în cele patru atribute principale şi care a fost mai pur decât fiul tău, a căzut pradă morţii, nu te întrista pentru copilul tău care a murit. Auzim, O, Srinjaya, că şi Sasavindu, fiul lui Chitrasena, a simţit că a căzut pradă morţii. Acel rege cu suflet nobil avea o sută de mii de soţii şi milioane de feluri de prinţi. Toţi purtau armură de aur şi toţi erau arcaşi excelenţi. Fiecare dintre acei prinţi a luat de soţie o sută de prinţese, iar fiecare prinţesă a adus o sută de elefanţi. Cu fiecare dintre acei elefanţi erau o sută de care. Cu fiecare car erau o sută de cabaline, toate de rasă bună şi toate împodobite cu harnaşamente de aur. Cu fiecare cabalină erau o sută de vaci, iar cu fiecare vacă erau o sută de oi şi capre. Această bogăţie nenumărată, O, monarh, Sasavindu a dăruit-o, într-un sacrificiu de cai, Brahmanilor. Când el, O, Srinjaya, care te-a depăşit cu mult în cele patru atribute principale şi care a fost mai pur decât fiul tău, a căzut pradă morţii, nu te mâhni pentru copilul tău mort. Auzim, O, Srinjaya, că şi Gaya, fiul lui Amurtarayas, a căzut pradă morţii. Timp de o sută de ani, acel rege a trăit din rămăşiţele ofrandelor de sacrificiu. (Mulţumit de o astfel de devoţiune) Agni a dorit să-i ofere daruri. Darurile cerute de Gaya au fost: «Fie ca bogăţia mea să fie inepuizabilă chiar dacă dau neîncetat. Fie ca evlavia mea faţă de virtute să existe pentru vecie. Fie ca inima mea să se bucure mereu de Adevăr, prin harul tău, O, cel care hrăneşte ofrandele de sacrificiu.» S-a auzit de noi că regele Gaya a obţinut toate acele dorinţe de la Agni. În zilele de lună nouă, în cele de lună plină şi la fiecare a patra lună, timp de o mie de ani, Gaya a efectuat în mod repetat sacrificiul de cai. Ridicându-se (la încheierea fiecărui sacrificiu) a dăruit o sută de mii de vaci şi sute de catâri (Brahmanilor) în această perioadă. Acel taur printre oameni a mulţumit zeilor cu Soma, Brahmanilor cu bogăţie, Părinţilor străbuni (Pitri) cu Swadha, iar femeilor cu împlinirea tuturor dorinţelor lor. În marele său sacrificiu de cai, regele Gaya a făcut să se creeze un teren de aur, măsurând o sută de coţi lungime şi cincizeci lăţime, şi l-a dăruit ca taxă sacrificială. Acel suprem bărbat, anume Gaya, fiul lui Amurtarayas, a dăruit atâtea vaci câte sunt boabe de nisip, O, rege, în râul Gange. Când el, O, Srinjaya, care te-a depăşit cu mult în cele patru atribute principale

99 *Samyapat* este explicat ca aruncarea unei bucăţi grele de lemn. Ceea ce însemna aici este că Yayati, după ce a ridicat un altar, a luat şi a aruncat o bucată de lemn înainte, iar în locul unde a căzut, a ridicat un alt altar. În acest fel a continuat până a ajuns chiar la ţărmul mării.

100 *Dakshinah* este explicată de Nilakantha ca fiind bărbaţi posedaţi de *Dakshya*. Ar putea însemna bărbaţi cu gândire liberală.

şi care a fost mai pur decât fiul tău, a căzut pradă morţii, nu te mâhni pentru fiul tău mort. Auzim, O, Srinjaya, că şi Rantideva, fiul lui Sankriti, a căzut pradă morţii. După ce a suferit cele mai aspre penitenţe şi L-a adorat cu mare reverenţă, el a obţinut aceste daruri de la Indra, cerându-le, spunând: «Să avem hrană din belşug şi mulţi oaspeţi. Să nu scadă credinţa mea şi să nu fim nevoiţi să cerem nimic de la nimeni.» Animalele, atât domestice cât şi sălbatice, sacrificate în jertfa sa, veneau la el, anume la Rantideva, cu suflet nobil, cu jurăminte stricte şi faimă mare, de bunăvoie. Secreţiile care curgeau din pieile animalelor (sacrificate în jertfele sale), au produs un râu puternic şi renumit care şi astăzi este cunoscut sub numele de Charmanwati. Regele Rantideva făcea daruri Brahmanilor într-un perimetru extins. Când regele spunea: «Ţie îţi dau o sută de *nishka*. Ţie îţi dau o sută,» Brahmanii (fără a accepta ce se oferea) făceau un zgomot (exprimând refuzul). Însă, când regele spunea: «Eu dau o mie de *nishka*,» darurile erau toate acceptate. Toate vasele şi farfuriile, din palatul lui Rantideva, pentru a ţine mâncare şi alte articole, toate ulcioarele şi oalele, tigăile şi farfuriile şi cupele, erau de aur. În nopţile în care oaspeţii obişnuiau să locuiască în casa lui Rantideva, trebuiau sacrificate douăzeci de mii şi o sută de vaci. Cu toate acestea, chiar şi în astfel de ocazii, bucătarii, împodobiţi cu cercei, obişnuiau să proclame (printre cei care se aşezau la cină): «Supa este din belşug, luaţi cât doriţi; dar carne nu avem astăzi la fel de mult ca în ocaziile anterioare.» Când el, O, Srinjaya, care te-a depăşit cu mult în cele patru atribute principale şi care a fost mai pur decât fiul tău, a căzut pradă morţii, nu te mâhni pentru fiul tău mort. Auzim, O, Srinjaya, că şi Sagara, cu suflet mare, a căzut pradă morţii. El era din rasa Ikshvaku, un tigru printre oameni, şi de putere supraomenească. Şaizeci de mii de fii mergeau în urma lui, ca miriade peste miriade de stele care aşteptau Luna în firmamentul senin al toamnei. Stăpânirea sa se întindea peste întregul pământ.[101] El a mulţumit zeilor săvârşind o mie de jertfe de cai. El a dăruit brahmanilor merituoşi palate cu coloane de aur şi (alte părţi) făcute în întregime din acest metal preţios, cuprinzând paturi scumpe şi grupuri de femei frumoase cu ochi asemănători cu petalele de lotus şi diverse alte tipuri de obiecte valoroase. La comanda sa, brahmanii au împărţit acele daruri între ei. Prin mânie, acel rege a poruncit să fie săpat pământul, moment în care el a ajuns să aibă oceanul în poală, iar din această cauză, oceanul a ajuns să fie numit Sagara după numele său. Când el, O, Srinjaya, care te-a depăşit cu mult în cele patru atribute principale şi care a fost mai pur decât fiul tău, a căzut pradă morţii, nu te întrista pentru fiul tău mort. Aflăm, O, Srinjaya, că şi regele Prithu, fiul lui Vena, a căzut pradă morţii. Marii Rishi, adunându-se împreună în marea pădure, l-au instalat în suveranitatea pământului. Şi deoarece s-a considerat că va avansa întreaga omenire, el a fost, din acest motiv, numit Prithu (cel ce avansează). Şi deoarece el a protejat oamenii de răni (Kshatd), el a fost, din acest motiv, numit Kshatriya (protector de răni). Văzându-l pe Prithu, fiul lui Vena, toate creaturile pământului au exclamat: «Am fost ataşate cu dragoste de el.» Din această împrejurare a ataşamentului iubitor (faţă de el al tuturor creaturilor), el a ajuns să fie numit Raja (cel ce poate inspira ataşament). Pământul, în timpul domniei sale, a dat recolte fără a fi arat, fiecare frunză pe care o aveau copacii purta miere; iar fiecare vacă dădea un lighean de lapte. Toţi oamenii erau sănătoşi şi toate dorinţele lor se împlineau. Ei nu aveau nici un fel de teamă. Ei obişnuiau să trăiască, după cum doreau, în câmpii sau în case (adăpostite). Când Prithu a dorit să treacă peste mare, apele s-au solidificat. Râurile, de asemenea, nu se umflau niciodată când el trebuia să le traverseze, ci rămâneau perfect calme. Stindardul de pe carul său se mişca liber pretutindeni (fără a fi împiedicat de nici un obstacol). Regele Prithu, la una dintre marile sale jertfe de cai, a dăruit brahmanilor douăzeci şi unu de munţi de aur, fiecare având trei *nalve*.[102] Când el, O, Srinjaya, care te-a depăşit cu mult în cele patru atribute principale şi care a fost mai pur decât fiul tău, a căzut pradă morţii, nu te întrista pentru fiul tău mort. La ce te gândeşti în tăcere, O, Srinjaya? Se pare, O, rege, că nu asculţi aceste cuvinte ale mele. Dacă nu le-ai auzit, atunci acest discurs al meu a fost o rapsodie fără rod, ca o medicină sau un regim alimentar, pentru o persoană pe moarte."

Srinjaya spuse: Ascult, O, Narada, acest discurs al tău, de o importanţă excelentă şi

---

101 Literal, „în vremea lui nu era decât o singură umbrelă deschisă pe pământ".

102 Cuvântul din original este **nala**. Nilakantha presupune că a fost folosit astfel de dragul ritmului, forma corectă fiind *nalwa*, însemnând o distanţă de patru sute de coţi.

parfumată ca o ghirlandă de flori, — acest discurs despre felul de viață a înțelepților regi cu suflet înalt, cu fapte merituoase și renume mare, care cu siguranță poate alunga durerea. Discursul tău, O, mare înțelept, nu a fost o rapsodie fără rod. Am fost eliberat de durere doar la vederea ta. Ca unul care nu se satură niciodată de băut nectar, eu nu mă satur de cuvintele tale. O, tu cu vedere adevărată, dacă tu, O, stăpâne, ești înclinat să arăți har acestei persoane care arde din cauza morții fiului său, atunci acel fiu, prin harul tău, este sigur că va reînvia și se va reîntoarce iar la mine (în această viață).

Narada spuse: Îți voi reda acel fiu al tău, pe nume Suvarnashthivin, pe care Parvata ți l-a dat și care și-a pierdut viața. De splendoarea aurului, acel copil va atinge o mie de ani.

SECȚIUNEA XXX

Yudhishthira a întrebat: Cum a devenit fiul lui Srinjaya *Suvarnashthivin*?[103] De ce i-a dat Parvata și lui Srinjaya acel copil? Și de ce a murit? Când viețile tuturor oamenilor din acele zile se întindeau pe mii de ani, de ce a murit fiul lui Srinjaya în copilărie? Sau, era el doar *Suvarnashthivin*? doar cu numele? Cum a ajuns să fie așa? Doresc să aflu toate acestea.

Krishna spuse: Îți voi relata, O, rege, faptele așa cum s-au petrecut. Sunt doi Rishi, cei mai de frunte din lume, pe nume Narada și Parvata. Narada este unchiul matern, iar Parvata este fiul surorii sale. Cu inimi vesele, unchiul Narada și nepotul Parvata au părăsit, în vremuri străvechi, O, rege, cerul pentru o plimbare plăcută pe pământ, pentru a gusta din unt clarificat și orez. Amândoi, înzestrați cu mare merit ascetic, au rătăcit pe pământ, trăind din mâncarea luată de la oameni. Umpluți de bucurie și având o mare afecțiune unul pentru celălalt, au încheiat un pact ca, orice dorință, bună sau rea, ar fi avut unul, să i-o dezvăluie celuilalt, dar în cazul în care unul ar fi acționat altfel, el să fie supus blestemului celuilalt. De acord cu acea înțelegere, cei doi mari Rishi, adorați de toate lumile, s-au îndreptat spre regele Srinjaya, fiul lui Sitya, și i-au spus: „Noi doi, pentru binele tău, vom locui la tine câteva zile. O, stăpân al pământului, tu vei avea grijă de toate nevoile noastre cuvenite.” Regele, spunând: „*Așa să fie*”, s-a ocupat să-i găzduiască cu ospitalitate. După un timp, într-o zi, regele, plin de bucurie, i-a prezentat celor doi iluștri asceți pe fiica sa cu cea mai frumoasă înfățișare, spunând: „Această fiică a mea vă va sluji pe amândoi. Strălucind ca filamentele de lotus, ea este frumoasă și are membre fără cusur, este iscusită și are maniere dulci, și se numește Sukumari.” „*Foarte bine*”, au răspuns Rishi, după care regele i-a dat poruncă fiicei sale, spunându-i: „O, copilă, slujește acești doi Brahmani așa cum ai sluji zeii sau pe tatăl tău.” Prințesa virtuoasă, spunând: „*Așa să fie*”, a început să îi slujească în obediență față de porunca tatălui ei. Serviciile ei pline de devotament și frumusețea ei fără egal i-au inspirat în scurt timp lui Narada un sentiment tandru față de ea. Acel sentiment tandru a început să crească în inima ilustrului sfânt ca luna care crește treptat la ivirea celei de-a doua jumătăți a lunii. Virtuosul Narada, totuși, copleșit de rușine, nu a putut să dezvăluie acel atașament arzător nepotului său, sufletul nobil Parvata. Prin puterea sa ascetică, precum și prin semne, Parvata a înțeles totul. Înecat de furie, acesta din urmă a hotărât apoi să blesteme pe Narada, îndrăgostit. Și a zis el: „Făcând de bunăvoie un legământ cu mine că orice dorință, bună sau rea, pe care unul dintre noi ar avea-o, i-ar fi dezvăluită celuilalt, tu l-ai încălcat. Acestea au fost propriile tale cuvinte. O, Brahmane! Pentru asta te voi blestema. Nu mi-ai spus înainte că inima ta a fost străpunsă de farmecul fecioarei Sukumari! Pentru asta te voi blestema. Ești un Brahmacharin. Ești învățătorul meu. Ești un ascet și un Brahmana. Cu toate acestea, ai încălcat legământul pe care mi-l făcuseși. Plin de furie, te voi blestema chiar și pe tine pentru asta. Ascultă-mă. Această Sukumari se va face, fără îndoială, soția ta. Însă, din ziua nunții tale, O, puternice, atât ea, cât și toți oamenii te vor vedea ca pe un maimuțoi, căci trăsăturile tale adevărate dispărând, vei părea un maimuțoi tuturor.” Auzind aceste cuvinte ale lui, unchiul Narada, cuprins de mânie, l-a blestemat pe nepotul său Parvata la rândul său, zicând: „Chiar dacă ai merite ascetice și Brahmacharya și adevăr și autocontrol, și chiar dacă ești mereu dedicat virtuții, totuși nu vei reuși să

103 Literalmente, cineva ale cărui excremente sunt aur.

ajungi în ceruri." Cuprinși de furie și dorința de răzbunare, ei s-au blestemat și s-au aprins unul împotriva celuilalt ca o pereche de elefanți înfuriați. Din acel moment, Parvata cu suflet nobil a început să rătăcească pe pământ, respectat așa cum merita, O, Bharata, pentru propria sa energie. Narada, acel suprem dintre Brahmine, a obținut conform riturilor cuvenite mâna fiicei lui Srinjaya, fără cusur Sukumari. Prințesa, totuși, îl vedea pe Narada exact așa cum spunea blestemul. Într-adevăr, imediat după ce au fost rostite ultimele *mantre* de nuntă, Sukumari l-a văzut pe Rishi-ul ceresc având o față ca a unei maimuțe. Ea, însă, nu l-a nesocotit pe soțul ei din acest motiv. Dimpotrivă, i-a dedicat dragostea. Într-adevăr, prințesa, castă cum era, s-a dedicat în întregime soțului ei și nu și-a dorit în inima ei nici pe altcineva dintre zei, Muni și Yaksha ca soț. Într-o zi, în timp ce ilustrul Parvata, în cursul rătăcirilor sale, intra într-o pădure singuratică, l-a văzut pe Narada acolo. Salutându-l, Parvata a zis: „Arată-mi harul tău, permițându-mi, O, puternice, să merg în ceruri." Văzându-l pe Parvata lipsit de veselie îngenuncheat în fața sa cu mâinile împreunate, Narada, el însuși lipsit de veselie, i-a spus: „M-ai blestemat tu primul, zicând: «Fii tu o maimuță!» După ce mi-ai spus asta, te-am blestemat eu, din mânie, zicând: «Din această zi nu vei mai locui în ceruri!» Nu a fost bine din partea ta, din moment ce îmi eşti ca un fiu." Cei doi sfinți și-au anulat reciproc blestemele. Văzându-și soțul posedat de formă cerească și strălucind de frumusețe, Sukumari a fugit de el, crezându-l a fi altcineva decât soțul ei. Văzând prințesa frumoasă fugind de soțul ei, Parvata i s-a adresat, zicând: «Acesta este soțul tău. Nu avea nicio reținere. Acesta este ilustrul și puternicul Rishi Narada, acel suprem dintre ființele virtuoase. El este soțul tău, de un suflet cu tine. Nu avea nicio îndoială.» Asigurată în diverse moduri de înaltul Parvata și conștientă de blestemul aruncat asupra soțului ei, prințesa și-a recăpătat echilibrul. Apoi Parvata a plecat în ceruri și Narada la casa lui."

Vasudeva a continuat: Ilustrul Rishi Narada, care el însuși a fost un actor în această chestiune, este aici. O, cel mai bun dintre oameni, întrebat de tine, el îți va spune tot ce s-a întâmplat.

SECȚIUNEA XXXI

Vaisampayana a spus: Fiul regal al lui Pandu i s-a adresat apoi lui Narada, spunând: «O, sfinte, doresc să aud despre naşterea copilului ale cărui excremente erau de aur». Astfel, adresat de regele Yudhishthira cel drept, înțeleptul Narada a început să-i povestească tot ce se întâmplase în legătură cu acel copil al excrementelor de aur.

Narada spuse: Așa este, O, tu cu brațe puternice, precum a spus Kesava aici. Întrebat de tine, voi recita acum partea care a mai rămas din această poveste. Eu și nepotul surorii mele, marele ascet Parvata, am venit (o dată) la Srinjaya, cel dintâi dintre toți regii victorioși, pentru a locui la el. Cinstit de el cu riturile cuvenite și cu fiecare dorință a noastră împlinită, ne-am început reședința în casa lui. După ce sezonul ploios a trecut și când a venit timpul plecării noastre, Parvata mi-a spus acele cuvinte de mare importanță potrivite pentru acel moment: „Noi, O, Brahmane, am locuit în casa acestui rege pentru o vreme, fiind foarte onorați de el. Gândește-te ce răsplată ar trebui să-i oferim." Eu atunci, O, monarh, i-am vorbit lui Parvata cu aspect binecuvântat, spunând: „O, nepotule, aceasta ți se cuvine și, O, tu cu mare putere, totul depinde de tine. Prin binecuvântările tale, regele să fie făcut fericit și să își atingă dorințele. Sau, dacă dorești, să fie încununat cu succes prin meritele ascetice ale amândurora." După aceasta, Parvata, chemându-l pe regele Srinjaya, cel dintâi dintre ființele victorioase, i-a spus aceste cuvinte, O, taur al rasei Kuru: „Am fost extrem de mulțumiți, O, rege, de atențiile tale ospitaliere oferite nouă cu toată sinceritatea. Cu permisiunea noastră, O, cel dintâi dintre oameni, gândește-te la binecuvântarea pe care ar trebui să o soliciți. Fie ca binecuvântarea să fie totuși una care să nu implice dușmănie față de zei sau distrugere pentru oameni! Primește, așadar, O, rege, o binecuvântare, căci, în opinia noastră, o meriți." Auzind aceste cuvinte, Srinjaya a răspuns: „Dacă ați fost mulțumiți de mine, atunci scopul meu a fost atins, căci aceasta în sine a fost cea mai mare împlinire a mea și aceasta este considerată de mine ca fiind

împlinirea întregii mele dorințe.” Lui Srinjaya care spunea asta, Parvata i-a spus din nou: „Solicită, O, rege, împlinirea acelei dorințe pe care o ai în inimă de mult timp.” Srinjaya a răspuns: „Doresc un fiu care să fie viteaz și plin de mare energie, ferm în jurămintele sale și cu viață lungă, foarte binecuvântat și cu splendoare egală cu a Șefului zeilor însuși.” La aceasta, Parvata a spus: „Această dorință a ta va fi îndeplinită. Copilul tău, însă, nu va trăi mult, căci dorința ta pentru un astfel de fiu este menită să îl întreacă pe Șeful zeilor. Fiul tău va fi cunoscut sub numele de *Suvarnashthivin*. El va poseda splendoare ca a Șefului zeilor, dar ai grijă să îl protejezi mereu de acel zeu.”Auzind aceste cuvinte ale lui Parvata, cel cu suflet nobil, Srinjaya a început să implore acel sfânt să ordone altfel, spunând: „Fie ca fiul meu să fie longeviv, O Muni, prin meritele tale ascetice.” Parvata, însă, nu a spus nimic, din parțialitate pentru Indra. Văzându-l pe rege foarte abătut, i-am spus: „Gândește-te la mine, O, rege, (în necazul tău), și îți promit că voi veni când te vei gândi la mine. Nu te întrista, O, stăpân al pământului! Îți voi da înapoi copilul tău iubit, chiar dacă a murit, în forma lui vie.” După ce i-am spus acestea acelui monarh, amândoi am plecat din prezența lui pentru a merge unde doream, iar Srinjaya s-a întors la locuința sa după bunul plac. După ce a trecut ceva timp, înțeleptul regal Srinjaya a născut un fiu de mare forță și strălucind de energie. Copilul a crescut ca un crin mare într-un lac și a devenit *Suvarnashthivin* în realitate, la fel ca în nume. Acest fapt extraordinar, O, cel mai bun dintre Kuruși, a devenit curând cunoscut în toată lumea. Și Căpetenia zeilor a aflat despre el ca urmare a darului lui Parvata. Temându-se de umilire (din partea copilului, când acesta va crește), ucigașul lui Vala și Vritra a început să aștepte greșelile prințului. I-a poruncit armei sale cerești, Tunetul, care stătea în fața lui sub formă întruchipată, spunând: „Du-te, O puternice, și luând forma unui tigru, ucide acest prinț. Când va crește, acest copil al lui Srinjaya m-ar putea umili prin faptele sale, O Tunet, așa cum a spus Parvata.” Astfel adresat de Sakra, arma cerească Tunetul, cel care subjuga orașele inamice, a început din acea zi să aștepte în mod continuu greșelile prințului. Srinjaya, între timp, după ce obținuse acel copil a cărui splendoare semăna cu cea a lui Indra, s-a umplut de bucurie. Regele, însoțit de soțiile sale și de celelalte doamne ale gospodăriei, s-a stabilit în mijlocul unei păduri. Într-o zi, pe malul Bhagirathi, băiatul, însoțit de doica sa, alerga încoace și încolo jucându-se. Deși avea doar cinci ani, forța sa, chiar și atunci, semăna cu cea a unui elefant puternic. În timp ce se juca astfel, copilul a dat peste un tigru puternic care a apărut brusc în fața lui. Prințul-copil a tremurat violent în timp ce era strivit de tigru și a căzut curând fără viață pe pământ. Văzând aceasta, doica a scos strigăte puternice de jale. După ce a ucis prințul, tigrul, prin puterile de iluzie ale lui Indra, a dispărut acolo pe loc. Auzind vocea doicii care plângea, regele, cuprins de mare angoasă, a fugit la locul respectiv. L-a văzut pe fiul său acolo, sângele sorbit și zăcând fără viață pe pământ ca luna căzută din firmament. Luând pe brațe copilul acoperit de sânge, regele, cu inima lovită de durere, a început să se lamenteze jalnic. Doamnele regale, apoi, afectate de durere și plângând, au fugit repede spre locul unde se afla regele Srinjaya. În acea situație, regele s-a gândit la mine cu gând concentrat. Știind că regele se gândea la mine, i-am apărut în față. Zdrobit de durere, regele, i-am recitat toate acele povești, O monarh, pe care acel erou al rasei lui Yadu ți le-a recitat deja. L-am readus la viață pe copilul lui Srinjaya, cu permisiunea lui Indra. Ceea ce este hotărât trebuie să se întâmple. Este imposibil să fie altfel. După aceasta, prințul Suvarnashthivin, de mare renume și energie, a început să încânte inimile părinților săi. De mare forță, el a urcat pe tronul tatălui său după ce acesta s-a retras în tărâmul ceresc și a domnit timp de o mie o sută de ani. El făcea slujbă zeilor prin multe sacrificii măreție caracterizate prin ofrande din belșug. Fiind plin de o mare splendoare, El îi mulțumea pe zei și pe Pitri. După ce a procreat mulți fii, care prin urmașii lor au înmulțit neamul, el a plecat pe calea tuturor ființelor, O, rege, după mulți ani. Tu, O, cel mai de seamă dintre regi, alungă această durere născută în inima ta, așa cum te-a sfătuit Kesava, precum și Vyasa cu aspre penitențe. Ridică-te, O, rege, și poartă povara acestui regat străbun, și îndeplinește sacrificii înalte și mari, ca să obții (în cele de apoi) orice regiuni îți dorești!

SECȚIUNEA XXXII

Vaisampayana spuse: Regelui Yudhishthira, care încă rămânea fără cuvinte și cufundat în

durere, Vyasa născut pe insulă, acel mare ascetic, versat în adevărurile religiei, i-a vorbit din nou.

Vyasa a spus: O tu cu ochi ca petalele de lotus, protecţia supuşilor este datoria regilor. Oamenii care respectă întotdeauna datoria consideră datoria ca fiind atotputernică. Fă, aşadar, tu, O rege, paşii strămoşilor tăi. Cu. Brahmanii, penitenţele sunt o datorie. Aceasta este orânduiala eternă a *Vedelor.* Penitenţele, aşadar, O, taur din rasa lui Bharata, constituie datoria eternă a brahmanilor. Un Kshatriya este protectorul tuturor persoanelor în ceea ce priveşte datoriile lor.[104] Acel om care, dependent de posesiunile lumeşti, încalcă restrângerile sănătoase, acel transgresor al armoniei sociale, ar trebui pedepsit cu mână fermă. Acel neinspirat care încearcă să încalce autoritatea, fie că este un slujitor, un fiu sau chiar un sfânt, într-adevăr, — toţi oamenii de o natură atât de păcătoasă, ar trebui pedepsiţi prin toate mijloacele sau chiar ucişi. Regele care se comportă altfel săvârşeşte un păcat. Cel care nu protejează moralitatea atunci când aceasta este nesocotită este el însuşi un transgresor al moralităţii. Kauravii au fost transgresori ai moralităţii. Ei au fost ucişi de tine, împreună cu adepţii lor. Ai respectat datoriile propriului tău ordin. De ce, atunci, O, fiu al lui Pandu, te complaci într-o astfel de durere? Regele trebuie să-i omoare pe cei care merită moartea, să facă daruri persoanelor care merită caritate şi să-şi protejeze supuşii conform orânduielii.

Yudhishthira a spus: Nu mă îndoiesc de cuvintele care îţi ies de pe buze, O, tu cu mare merit ascetic! Tot ceea ce aparţine moralităţii şi datoriei îţi este bine cunoscut, O, cel mai prestigios dintre toţi cei care cunosc moralitatea şi datoria! Cu toate acestea, eu, de dragul regatului, am lăsat să fie ucişi mulţi oameni! Acele fapte, O, Brahmane, mă ard şi mă consumă!

Vyasa a spus: O, Bharata, Fiinţa Supremă este cea care face sau omul este cel care face? Totul este rezultatul hazardului în lume sau fructele pe care le savurăm sau le suferim sunt rezultatul acţiunilor (anterioare)? Dacă omul, O, Bharata, face toate faptele, bune sau rele, fiind îndemnat la aceasta de Fiinţa Supremă, atunci fructele acestor fapte ar trebui să se ataşeze de Fiinţa Supremă însăşi. Dacă o persoană taie un copac în pădure cu un topor, persoana este cea care îşi atrage păcatul, nu toporul sub nicio formă. Sau, dacă se spune că toporul fiind doar cauza materială, consecinţa faptei (tăierii) ar trebui să revină agentului animat (şi nu uneltei inanimate), atunci păcatul s-ar putea spune că aparţine persoanei care a făcut toporul. Totuşi, aceasta poate fi greu de crezut. Dacă nu este raţional, O, fiu al lui Kunti, ca o persoană să suporte consecinţele unei fapte făcute de altcineva, atunci, ghidat de aceasta, ar trebui să arunci toată responsabilitatea asupra Fiinţei Supreme.[105] Dacă, din nou, omul însuşi este agentul tuturor faptelor sale, virtuoase şi păcătoase, atunci Director Suprem nu există, şi, prin urmare, orice ai făcut nu poate aduce consecinţe rele asupra ta.[106] Nimeni, O, rege, nu se poate abate niciodată de la ceea ce este sortit. Dacă, din nou, Destinul este rezultatul faptelor vieţilor anterioare, atunci niciun păcat nu i se poate ataşa cuiva în această viaţă, la fel cum păcatul tăierii unui copac nu îl atinge pe cel care a făcut toporul.[107] Dacă crezi că doar hazardul acţionează în lume, atunci un astfel de act de distrugere nu s-ar fi putut întâmpla niciodată şi nici nu se va mai întâmpla vreodată.[108] Dacă este necesar să se stabilească ce este bine şi ce este rău în lume, fii atent la scripturi. În acele scripturi s-a stipulat că regii ar trebui să stea cu *toiagul de pedeapsă* ridicat în mâini. Cred că, O, Bharata, actele, bune şi rele, se rotesc continuu aici ca o roată, iar oamenii obţin fructele acelor fapte, bune sau rele, pe care le fac. Un act păcătos provine din altul. Prin urmare, O, tigru printre regi, evită toate faptele rele şi

---

104 Un Kshatriya ar trebui să protejeze un Brahmana în ceea ce priveşte penitenţe şi un Vaisya în ceea ce priveşte îndatoririle ordinului său. Orice impedimente pe care un Brahmana sau un Vaisya le-ar putea întâmpina în îndeplinirea îndatoririlor sale, trebuie înlăturate de un Kshatriya.

105 Adică, ar trebui să crezi că consecinţele tuturor actelor trebuie să se ataşeze Fiinţei Supreme însăşi, el fiind îndemnul nostru, al tuturor.

106 *Na Para* etc., adică nu există o Fiinţă Supremă şi nici o lume viitoare.

107 Nimeni nefiind liber în această viaţă, toate faptele cuiva fiind rezultatul unor fapte anterioare, nu poate exista nicio responsabilitate pentru faptele acestei vieţi.

108 Modul în care a fost declanşată această mare bătălie arată dovezi ale intenţiei şi nu ale simplei întâmplări. Nilakantha citeşte *hatam*, ceea ce este evident greşit. Nu există nicio îndoială că interpretarea corectă este *hatham*.

nu-ți pune inima în suferință. Ar trebui să aderi, O, Bharata, la datoriile, chiar dacă sunt reprobabile, ale propriei tale categorii. Această auto-distrugere, O, rege, nu-ți stă bine. Mântuirile, O, rege, au fost orânduite pentru actele (rele). Cel care este în viață le poate îndeplini, dar cel care moare eșuează în îndeplinirea lor. Prin urmare, O, rege, fără să-ți dai viața, îndeplinește acele acte de ispășire. Dacă nu le îndeplinești, s-ar putea să trebuiască să regreți în lumea cealaltă.

SECȚIUNEA XXXIII

Yudhishthira spuse: Fii, nepoți, frați, strămoși, socri, preoți, unchi materni și bunici, mulți Kshatriya cu suflet înalt, multe rude (prin căsătorie), prieteni, tovarăși, fii ai surorilor și neamuri, O, bunicule, și mulți dintre cei mai de frunte oameni veniți din țări diverse, au căzut. Toți aceștia, O, bunicule, au fost uciși numai de mine, din dorința de regat. După ce am făcut să fie uciși atâția regi eroi care erau mereu devotați dreptății și care toți băuseră Soma în jertfe, ce soartă voi atinge, O, mare ascet! Gândind că acest pământ a fost lipsit de mulți lei printre regi, cu toții bucurându-se de o mare prosperitate, ard necontenit până în ziua de azi. Văzând această măcelărire de neamuri și milioane de alți oameni, ard de durere, O, bunicule! Ah, care va fi soarta acelor doamne de seamă care au fost private de fii, de soți și de frați. Blamând Pandavii și pe Vrishni ca fiind ucigași cruzi, acele doamne, cu fețe slăbite și cufundate în jale, se vor arunca la pământ! Nevăzându-și strămoșii, frații, soții și fiii, acele doamne, din pricina suferinței, lepădându-și suflarea vieții, vor merge în sălașul lui Yama, O, cel mai de frunte dintre Brahmani! Nu am nicio îndoială în privința asta. Calea moralității este foarte subtilă. Este clar că vom fi pângăriți de vina uciderii femeilor pentru asta. După ce ne-am ucis neamurile și prietenii și am săvârșit astfel un păcat de neșters, va trebui să cădem în infern cu capul în jos. O, cel mai bun dintre oameni, de aceea ne vom irosi membrele cu cele mai aspre penitențe. Spune-mi, O, bunicule, la ce fel de viață ar trebui să mă retrag atunci?

Vaisampayana a continuat: Auzind aceste cuvinte ale lui Yudhishthira, Înțeleptul născut pe insulă, după ce a meditat profund o vreme, i-a vorbit fiului lui Pandu astfel:

Vyasa spuse: Amintindu-ți de datoriile unui Kshatriya, O, rege, nu ceda tristeții. Toți acei Kshatriya, O, taur printre Kshatriya, au pierit în îndeplinirea datoriilor lor corespunzătoare. În urmărirea unei mari prosperități și a unei mari faime pe pământ, acei oameni de frunte, toți supuși morții,[109] au pierit sub influența Timpului. Nu tu i-ai ucis, nici acest Bhima, nici Arjuna, nici gemenii. Este Timpul cel care le-a luat suflarea vieții conform marii legi a schimbării. Timpul nu are nici mamă, nici tată, nici pe cineva față de care să arate vreo înclinație. El este martorul faptelor tuturor creaturilor. Prin el au fost luați. Această bătălie, O, taur din neamul lui Bharata, a fost doar o ocazie hotărâtă de el. El face ca ființele să fie ucise prin intermediul altor ființe. Acesta este modul în care își manifestă puterea irezistibilă. Să știi că Timpul (în relația sa cu ființele) depinde de legătura acțiunii și este martorul tuturor acțiunilor bune și rele. Este Timpul cel care aduce rodul, plin de fericire sau suferință, al acțiunilor noastre. Gândește-te, O, cu brațe puternice, la faptele acelor Kshatriya care au pierit. Acele fapte au fost cauzele distrugerii lor și în urma lor au pierit. Gândește-te și la propriile tale fapte care constau în îndeplinirea de jurăminte cu sufletul reținut. Și gândește-te și cum ai fost forțat de Providența Supremă să faci un astfel de act (cum ar fi măcelărirea atâtor ființe umane). Așa cum o unealtă făcută de un fierar sau tâmplar este sub controlul persoanei care o manevrează și se mișcă așa cum o mișcă el, tot așa acest univers, controlat de acțiunile făcute în Timp, se mișcă așa cum îl mișcă acele acțiuni. Văzând că nașterile și morțile creaturilor au loc fără nicio cauză (atribuibilă) și în perfectă nechibzuință, durerea și bucuria sunt perfect de prisos. Deși această încurcătură a inimii tale este doar o iluzie, totuși, dacă îți place, O, rege, săvârșește ritualuri de ispășire (pentru a te curăța de presupusul tău păcat). Se aude, O, Partha, că zeii și Asura au luptat unul împotriva celuilalt. Asura erau mai mari, iar zeii frații mai tineri. Poftind la prosperitate, o luptă înverșunată a fost purtată între ei. Lupta a durat doi și apoi

109 Nilakantha explică acest lucru într-un mod diferit. El consideră că expresia *Kritantavidhisanjuktah* înseamnă „prin propriile lor greșeli”.

treizeci de mii de ani. Făcând din pământ o vastă întindere de sânge, zeii au ucis Daitya şi au obţinut posesia cerului. După ce au obţinut posesia pământului, un număr (mare) de Brahmani, cunoscători ai *Vedelor,* s-au înarmat, ameţiţi de mândrie, cu ajutorul Danava pentru a-i ajuta în luptă. Ei erau cunoscuţi sub numele de *Salavrika* şi erau optzeci şi opt de mii. Toţi, însă, au fost ucişi de zei. Acele suflete nelegiuite care doresc stingerea virtuţii şi care pun în mişcare păcătoşenia merită să fie ucise la fel cum au fost ucişi de zei Asura furioşi. Dacă prin uciderea unei singure fiinţe o familie poate fi salvată, sau, dacă prin uciderea unei singure familii întregul regat poate fi salvat, un astfel de act de măcelărire nu va fi o transgresiune. Păcatul, O, rege, uneori ia forma virtuţii, iar virtutea uneori ia forma păcatului. Aceia însă care sunt învăţaţi ştiu care este aceasta. Prin urmare, consolează-te, O, fiu al lui Pandu, căci eşti bine versat în scripturi. Tu, O Bharata, ai urmat doar calea pe care au călcat odinioară chiar zeii. Oameni ca voi nu merg niciodată în iad, O, taur al rasei lui Pandu! Mângâie pe aceşti fraţi şi pe toţi prietenii tăi, O, cel care arde duşmanii! Cel care se angajează deliberat în fapte păcătoase şi, comiţând fapte păcătoase, nu simte ruşine, dar continuă la fel ca înainte, este numit (în scriptură) un mare păcătos. Nu există ispăşire pentru el, iar păcatele lui nu cunosc nicio diminuare. Tu te-ai născut dintr-o rasă nobilă. Forţat de greşelile altora, ai făcut asta poate fără voia ta şi, după ce ai făcut asta, te căieşti. Sacrificiul de cai, acel ritual măreţ, ţi-a fost indicat ca ispăşire. Pregăteşte-te pentru acel sacrificiu, O, monarh, şi vei fi eliberat de păcatele tale. Posesorul divin al lui Paka, după ce i-a învins pe duşmanii săi cu ajutorul Maruţilor, a efectuat treptat o sută de sacrificii şi a devenit *Satakratu*.[110] Eliberat de păcat, posesor al cerului şi după ce a obţinut multe regiuni de fericire, precum şi mare fericire şi prosperitate, Indra, înconjurat de Maruţi, străluceşte în frumuseţe şi iluminează toate direcţiile cu splendoarea sa. Stăpânul Sachi este adorat în ceruri de către Apsare. Rishi şi ceilalţi zei îl venerează cu toţii cu reverenţă. Tu ai obţinut pământul prin vitejia ta. Toţi regii au fost învinşi de tine, O, fără păcat, prin vitejia ta. Mergând cu prietenii tăi în regatul lor, O, rege, instalează pe tronuri fraţii, fiii sau nepoţii lor. Acţionând cu bunătate chiar şi faţă de copiii din pântece, fă-ţi supuşii fericiţi şi bucuroşi şi guvernează pământul. Instalează pe tronuri fiicele celor care nu au fii. Femeile sunt înclinate spre plăcere şi putere. Prin acest mijloc, ele îşi vor alunga suferinţele şi vor deveni fericite. După ce ai mângâiat astfel întregul imperiu, O, Bharata, venerează zeii printr-un sacrificiu de cai, aşa cum a făcut dreptul Indra în zilele de demult. Nu este potrivit pentru noi să ne întristăm pentru acei Kshatriya cu suflet mare (care au căzut în luptă). Amorţiţi de puterea distrugătorului, ei au pierit în împlinirea datoriilor propriei lor categorii. Tu ţi-ai îndeplinit datoriile unui Kshatriya şi ai obţinut pământul fără nicio obiecţie. Respectă-ţi propriile datorii, O, fiu al Kunti, căci atunci, O, Bharata, vei putea obţine fericirea în lumea cealaltă.

SECŢIUNEA XXXIV-XXXV

Yudhishthira spuse: După ce fapte devine un om dator să efectueze ispăşirea? Ce acte trebuie să facă pentru a fi eliberat de păcat? Spune-mi aceasta, O, bunicule.

Vyasa a zis: Cel care a omis să facă faptele poruncite şi a făcut pe cele oprite, şi care s-a purtat înşelător, devine pasibil de ispăşire. Persoana care, ţinând jurământul de *Brahmacharya*, se ridică din pat după ce soarele a răsărit sau se culcă în timp ce soarele apune, cel care are o unghie putredă sau dinţii negri, cel al cărui frate mai mic se însoară primul, cel care se căsătoreşte înainte ca fratele său mai mare să fie căsătorit, cel care s-a făcut vinovat de uciderea unui Brahmana, cel care vorbeşte de rău despre alţii, cel care se căsătoreşte cu o soră mai mică înainte ca sora mai mare să fie căsătorită, cel care se căsătoreşte cu o soră mai mare după ce s-a însurat cu una mai mică, cel care cade de la un jurământ, cel care ucide pe oricare dintre clasele regenerate, cel care nu împărtăşeşte cunoaşterea *Vedelor* unei persoane nevrednice de ea, cel care nu împărtăşeşte această cunoaştere unei persoane care este vrednică de ea, cel care ia multe vieţi, cel care vinde carne, cel care şi-a abandonat focul (sacru), cel care vinde cunoaşterea *Vedelor,*[111] cel care îşi ucide învăţătorul

110 Cel care a săvârşit o sută de sacrificii.

111 Adică le cere elevilor săi o taxă pentru că îi predau scripturile.

sau o femeie, cel născut într-o familie păcătoasă, cel care ucide un animal cu intenție,[112] cel care dă foc unei case, cel care trăiește din înșelăciune, cel care acționează în opoziție față de învățătorul său și cel care a încălcat un pact, – toți aceștia sunt vinovați de păcate care necesită ispășire. Voi menționa acum alte fapte pe care oamenii nu ar trebui să le facă, adică fapte interzise atât de lume, cât și de *Vede*. Ascultă-mă cu atenție concentrată. Respingerea propriei doctrine, practica doctrinei altora, asistența la sacrificiul sau la riturile religioase ale celui nevrednic de o astfel de asistență, mâncarea de alimente interzise, abandonarea celui care cere protecție, neglijența în întreținerea servitorilor și a celor dependenți, vânzarea de sare și melasă (și alte substanțe similare), uciderea de păsări și animale, refuzul, deși capabil, de a procrea pe o femeie care solicită, omisiunea de a prezenta darurile zilnice (mănunchiuri de iarbă vacilor și altele asemenea), omisiunea de a prezenta *dakshina*, umilirea unui Brahmana – toate acestea au fost declarate de cei versanți în datorie ca fiind fapte pe care nimeni nu ar trebui să le facă. Fiul care se ceartă cu tatăl, persoana care încalcă patul învățătorului său, cel care neglijează să aibă urmași cu soția sa căsătorită, toți sunt păcătoși, O, rege printre oameni! Ți-am declarat acum, pe scurt și în detaliu, acele fapte și omisiuni prin care un om devine pasibil de ispășire. Ascultă acum circumstanțele în care oamenii, chiar și prin comiterea acestor fapte, nu sunt pângăriți de păcat. Dacă un Brahmana bine versat în *Vede* își ia armele și se năpustește asupra ta în luptă pentru a te ucide, poți să acționezi împotriva lui pentru a-i lua viața. Printr-un astfel de act, ucigașul nu devine vinovat de uciderea unui Brahmana.[113] Există o *mantră* în *Vede*, O, fiu al lui Kunti, care stipulează acest lucru, îți declar doar practicile sancționate de autoritatea *Vedelor.* Cel care ucide un Brahmana care a căzut de la îndatoririle sale și care înaintează, cu arma în mână, cu intenția de a ucide, nu devine cu adevărat ucigașul unui Brahmana. În acest caz, este mânia ucigașului care se răzbună pe mânia celui ucis. O persoană care bea stimulente alcoolice din necunoștință sau la sfatul unui medic virtuos atunci când viața îi este în pericol, trebuie să i se facă din nou ceremoniile de regenerare. Tot ceea ce ți-am spus, O, fiu al lui Kunti, despre mâncarea alimentelor interzise, poate fi curățat prin astfel de rituri ispășitoare. Contactul cu soția învățătorului la comanda învățătorului nu pângărește ucenicul. Înțeleptul Uddalaka și-a făcut fiul Swetaketu să fie conceput de un discipol. O persoană care comite furt de dragul învățătorului său într-o perioadă de nevoie nu este pângărită de păcat. Totuși, cel care recurge la furt pentru a-și procura plăceri pentru sine devine pângărit. Unul nu este pângărit prin furtul de la alții decât Brahmani (într-o perioadă de nevoie și pentru binele învățătorului său). Numai cel care fură în astfel de circumstanțe fără a-și însuși vreo parte din ce a furat este neatins de păcat. O minciună poate fi spusă pentru a-ți salva propria viață sau pe a altcuiva, sau pentru binele învățătorului tău, sau pentru a satisface o femeie, sau pentru a realiza o căsătorie. Jurământul tău de Brahmacharya nu este rupt de vise umede. În astfel de cazuri, ispășirea stabilită constă în turnarea de ofrande de unt clarificat pe focul aprins. Dacă fratele mai mare este căzut sau a renunțat la lume, fratele mai mic nu comite păcat prin căsătorie. Solicitat de o femeie, contactul cu ea nu distruge virtutea. Nimeni nu trebuie să ucidă sau să facă să fie ucis un animal, cu excepția unei jertfe. Animalele au devenit sacre (potrivite pentru jertfă) prin bunătatea manifestată față de ele de către Creatorul însuși în orânduirea stabilită de El. Făcând un dar din ignoranță unui Brahmana nedemn, nu săvârșești păcat. Omiterea (din ignoranță) de a acționa cu generozitate față de o persoană merituoasă nu duce la păcat. Prin alungarea unei soții adulterine nu săvârșești păcat. Prin acest tratament, femeia însăși se poate purifica, în timp ce soțul poate evita păcatul. Cel care cunoaște întrebuințarea adevărată a sucului de Soma nu săvârșește păcat vânzându-l.[114] Prin concedierea unui servitor care nu este competent să îndeplinească serviciul, nu ești atins de păcat. Ți-am spus acum acele fapte prin îndeplinirea cărora nu săvârșești păcat. Voi vorbi acum cu tine despre ispășire în detaliu.

SECȚIUNEA XXXVI

Vyasa a zis: Prin penitențe, rituri religioase și donații, O, Bharata, un om își poate spăla

112 Adică nu printr-un sacrificiu.

113 *Jighansiat* este *Jighansi* și *iat*, adică poate proceda cu intenția de a ucide.

114 Adică cineva care știe că Soma este folosită în sacrificii pentru satisfacerea zeilor.

păcatele dacă nu le mai săvârşeşte. Trăind cu o singură masă pe zi, obţinută din cerşit, făcându-şi toate faptele singur (fără ajutorul unui servitor), făcându-şi rondul de cerşit cu un craniu uman într-o mână şi un *khattanga* în cealaltă, devenind un *Brahmacharin* şi mereu gata de efort, lepădând toată răutatea, dormind pe pământul gol, mărturisindu-şi fapta în faţa lumii, făcând toate acestea timp de doisprezece ani întregi, o persoană se poate curăţa de păcatul uciderii unui Brahmana. Pierind de arma unei persoane care trăieşte din săbii, de bunăvoie şi după sfatul persoanelor învăţate în scripturi, sau aruncându-se de trei ori cu capul în jos într-un foc aprins, sau mergând o sută de *Yojanas* recitând neîncetat *Vedele*, sau dăruind toată proprietatea sa unui Brahmana versat în *Vede*, sau cel puţin cât să îi asigure o trai decent pentru viaţă, sau o casă bine echipată, şi protejând vitele şi Brahmanii, unul se poate curăţa de păcatul uciderii unui Brahmana. Trăind cu cea mai mică masă în fiecare zi timp de şase ani, o persoană se poate curăţa de acel păcat.[115] Prin observarea unui jurământ mai aspru în ceea ce priveşte hrana, se poate curăţa în trei ani.[116] Mâncând o dată pe lună, se poate curăţa într-un singur an. Respectând, din nou, un post absolut, se poate curăţa într-un timp foarte scurt. Nu există nicio îndoială din nou că te cureţi prin sacrificiul de cal. Bărbaţii care au săvârşit uciderea unui Brahmana şi au reuşit să facă scăldatul final la finalizarea sacrificiului de cal, devin curaţi de toate păcatele lor. Aceasta este o poruncă de mare autoritate în *Sruti*. Unul, prin pierderea vieţii într-o bătălie întreprinsă pentru un Brahmana, devine curat de păcatul uciderii unui Brahmana. Dăruind o sută de mii de vite persoanelor demne de daruri, unul se curăţă de păcatul uciderii unui Brahmana, precum şi, într-adevăr, de toate păcatele sale. Cel care dăruieşte douăzeci şi cinci de mii de vite din specia Kapila şi în timp ce toate au fătat, se curăţă de toate păcatele sale. Cel care, pe patul morţii, dăruieşte o mie de vite cu viţei persoanelor sărace, dar merituoase, este eliberat de păcat. Acel om, O, rege, care dăruieşte o sută de cai din rasa Kamvoja Brahmanilor cu un comportament reglementat, este eliberat de păcat. Acel bărbat, O, Bharata, care dă chiar şi unui singur om tot ce cere acesta şi care, după ce a dat, nu vorbeşte nimănui despre fapta sa, scapă de păcat. Dacă o persoană care a consumat alcool bea (ca ispăşire) tărie fierbinte, se sfinţeşte atât aici, cât şi în lumea de dincolo. Căzând de pe vârful unui munte, aruncându-se într-un foc arzător sau plecând într-o călătorie veşnică după ce a renunţat la lume, omul se eliberează de toate păcatele. Prin îndeplinirea sacrificiului stabilit de Vrihaspati, un Brahmana care bea lichioruri alcoolice poate reuşi să ajungă în regiunea lui Brahman. Aceasta a fost spusă de Însuşi Brahman. Dacă o persoană, după ce a băut lichior alcoolic, devine umilă, face un dar de pământ şi se abţine de la asta pentru totdeauna, el devine sfinţit şi curăţat. Persoana care i-a violat patul învăţătorului său ar trebui să se culce pe o placă de fier după ce a încălzit-o şi, tăindu-şi emblema sexuală, ar trebui să părăsească lumea pentru o viaţă în pădure, cu ochii mereu ridicaţi spre cer. Prin aruncarea corpului, devine curat de toate faptele sale rele. Femeile, trăind o viaţă reglementată timp de un an, se curăţă de toate păcatele lor. Persoana care respectă un jurământ foarte riguros, sau îşi dă toată averea, sau pier în luptă pentru învăţătorul său, se curăţă de toate păcatele sale. Cel care foloseşte minciuna în faţa învăţătorului său sau acţionează în opoziţie cu el se curăţă de acel păcat făcând ceva plăcut învăţătorului său. Cel care a căzut de la jurământul (de *Brahmacharya*) poate fi curăţat de acel păcat purtând pielea unei vaci timp de şase luni şi respectând penitenţele stabilite în cazul uciderii unui Brahmana. Cel vinovat de adulter sau de furt poate fi curăţat respectând jurăminte riguroase timp de un an. Când cineva fură proprietatea altuia, ar trebui, prin toate mijloacele posibile, să returneze acea proprietate de valoarea celei furate. Atunci se poate curăţa de păcatul (furtului). Fratele mai mic care s-a căsătorit înaintea fratelui mai mare, precum şi fratele mai mare al cărui frate mai mic s-a căsătorit înaintea lui, se curăţă respectând un jurământ riguros, cu sufletul concentrat, timp de douăsprezece nopţi. Fratele mai mic, totuşi, ar trebui să se căsătorească din nou pentru a-şi salva

115 Regula stabilită este ca el să mănânce dimineaţa primele trei zile, seara pentru următoarele trei zile, să nu mănânce nimic altceva decât ce primeşte fără a cere, pentru următoarele trei zile, şi să nu mănânce absolut nimic în cele trei zile care urmează. Aceasta se numeşte *Krischara-bhojana*. Respectând această regulă timp de şase ani, cineva se poate curăţa de păcatul uciderii unui Brahmana.

116 Regula mai dificilă la care se face referire este mâncatul dimineaţa timp de şapte zile; seara, timp de următoarele şapte zile; mâncatul a ceea ce se obţine fără a cere, timp de următoarele şapte zile; şi postul complet, timp de următoarele şapte zile.

strămoșii decedați. La o astfel de a doua nuntă, prima soție devine curată și soțul ei nu va comite păcat luând-o. Bărbații cunoscători ai scripturilor declară că femeile pot fi curățate chiar și de cele mai mari păcate respectând jurământul "*chaturmasya*", trăind în acest timp cu o hrană săracă și purificatoare. Persoanele cunoscătoare ale scripturilor nu iau în considerare păcatele pe care femeile le-ar putea comite în sinea lor. Oricare ar fi păcatele lor (de acest fel), ele sunt curățate prin ciclul menstrual, asemenea unei plăci metalice care este frecată cu cenușă. Plăcile (făcute din aliaj de alamă și cupru) pătate de un Sudra care mănâncă de pe ele, sau un vas din același metal care a fost ars de o vacă, sau pătat de Gandușa unui Brahmana, pot fi curățate prin cele zece substanțe purificatoare.[117] S-a stabilit că un Brahmana trebuie să dobândească și să practice măsura deplină a virtuții. Pentru o persoană de ordine regală s-a stabilit că trebuie să dobândească și să practice o măsură de virtute mai mică cu o pătrime. Astfel, un Vaișya trebuie să dobândească o măsură mai mică (decât un Kșatriya) cu o pătrime, iar un Sudra mai mică (decât un Vaișya) cu o pătrime. Gravitatea sau ușurința păcatelor (în scopuri de ispășire) pentru fiecare dintre cele patru ordine, trebuie determinată pe baza acestui principiu. După ce a ucis o pasăre sau un animal, sau a tăiat copaci vii, o persoană trebuie să-și publice păcatul și să jelească timp de trei nopți. Prin întreținerea de relații cu o persoană cu care relațiile sunt interzise, ispășirea pentru unul este rătăcirea în haine ude și dormitul pe un pat de cenușă. Acestea, O, rege, sunt ispășirile pentru faptele păcătoase, conform precedentului și rațiunii, scripturilor și ordonanțelor. Un Brahmana poate fi curățat de toate păcatele prin recitarea lui *Gayatri* într-un loc sacru, trăind în același timp cu hrană frugală, lepădând răutatea, abandonând furia și ura, neclintit de laude și mustrări și abținându-se de la vorbire. Ziua trebuie să fie sub adăpostul cerului și noaptea să se culce în același loc. De trei ori pe zi și de trei ori pe noapte, trebuie să se scufunde și cu hainele într-un pârâu sau lac pentru a-și face băile. Respectând jurăminte stricte, el trebuie să se abțină de la vorbă cu femeile, Sudrașii și persoanele decăzute. Un Brahmana, respectând astfel de reglementări, poate fi curățat de toate păcatele comise fără voie. O persoană obține în lumea cealaltă roadele, bune sau rele, ale faptelor sale de aici, care sunt toate martore ale elementelor. Fie că este vorba de virtute sau de viciu, conform măsurii adevărate pe care o dobândește din oricare dintre ele, se bucură sau suferă consecințele (chiar și aici). Prin cunoaștere, prin penitențe și prin acte drepte, cineva își sporește astfel bunăstarea (chiar și aici). Prin urmare, cineva își poate spori la fel de bine și mizeria comițând acte nedrepte. Prin urmare, cineva ar trebui întotdeauna să îndeplinească fapte drepte și să se abțină în totalitate de la cele nedrepte. Am indicat acum care sunt ispășirile pentru păcatele menționate. Există ispășire pentru fiecare păcat, cu excepția celor numite *Mahapatakas* (păcate foarte grave). În ceea ce privește păcatele legate de alimente impure și altele asemenea, și vorbele neadecvate etc., acestea sunt de două feluri, adică cele comise conștient și cele comise inconștient. Toate păcatele comise conștient sunt grave, în timp ce cele comise inconștient sunt minore sau ușoare. Există ispășire pentru ambele. Într-adevăr, păcatul este capabil să fie spălat prin (respectarea) ordonanțelor menționate. Aceste ordonanțe, însă, au fost stabilite doar pentru credincioși (în Dumnezeu) și pentru cei care au credință. Ele nu sunt pentru atei sau pentru cei fără credință, sau pentru cei în care predomină mândria și răutatea. O persoană, O, leu al bărbaților, care dorește bunăstare atât aici, cât și în viitor, ar trebui, O, cel mai de seamă dintre cei virtuoși, să recurgă la un comportament drept, la (sfaturile) oamenilor drepți și la datoriile care i-au fost orânduite. Prin urmare, din motivele deja avansate (de mine), tu, O, rege, vei fi curățat de toate păcatele tale, deoarece ți-ai ucis dușmanii în îndeplinirea datoriilor tale de rege și pentru protecția suflului tău vital și a moștenirii tale. Sau, dacă în ciuda acestui fapt te consideri păcătos, fă ispășire. Nu-ți pierde viața din cauza unei astfel de dureri care nu se cuvine unui înțelept.

Vaisampayana a continuat: Astfel, adresat de sfântul Rishi, regele Yudhishthira cel drept, după ce a reflectat puțin, i-a spus aceste cuvinte înțeleptului.

117 Acestea sunt cele cinci produse ale vacii, pe lângă pământ, apă, cenușă, acizi și foc.

SECȚIUNEA XXXVII

Vyasa a spus: În acest context este citată vechea relatare a unei discuţii între asceţi şi acel domn al creaţiei, şi anume Manu. În epoca *Krita*, o adunare de Rishi, cu jurăminte stricte, venind la marele şi puternicul domn al creaţiei, Manu, în timp ce acesta şedea comod, l-au rugat să vorbească despre datorii, spunând: „Ce hrană ar trebui să fie luată, cine este considerat o persoană demnă (pentru daruri), ce daruri ar trebui făcute, cum ar trebui o persoană să studieze, şi ce penitenţe ar trebui să îndeplinească şi cum, şi ce fapte ar trebui făcute şi ce fapte nu ar trebui făcute, O, domn al creaţiei, spune-ne totul despre toate acestea." Astfel adresaţi de ei, divinul şi de la sine născutul Manu le-a spus: „Ascultaţi-mă în timp ce expun datoriile pe scurt şi în detaliu." În regiunile care nu au fost interzise, recitarea tăcută (a *mantrelor* sacre, jertfă), posturi, cunoaşterea de sine, râurile sacre, regiunile locuite de oameni devotaţi acestor acte pioase – acestea au fost stabilite ca fiind fapte şi obiecte care curăţă. Anumiţi munţi sunt de asemenea purificatori, precum şi mâncarea de aur şi băile în ape în care au fost scufundate pietre preţioase şi rubine. Pelerinajul la locuri sfinte şi consumul de unt clarificat sfinţit – acestea, de asemenea, fără îndoială, curăţă rapid un om. Niciun om nu va fi vreodată numit înţelept dacă se lasă pradă mândriei. Dacă doreşte să aibă o viaţă lungă, ar trebui să bea apă fierbinte timp de trei nopţi (ca ispăşire pentru că s-a lăsat pradă mândriei). Refuzul de a se însuşi ceea ce nu i s-a dat, darul, studiul (scripturilor), penitenţa, abţinerea de la vătămare, adevărul, lipsa de mânie şi venerarea zeilor în jertfe – acestea sunt caracteristicile virtuţii. Ceea ce este virtute poate, în funcţie de timp şi loc, să fie păcat. Astfel, însuşirea (a ceea ce aparţine altora), minciuna şi vătămarea şi uciderea pot deveni virtute în circumstanţe speciale. În ceea ce priveşte persoanele capabile să judece, faptele sunt de două feluri, şi anume virtuoase şi păcătoase. Din punct de vedere mondial şi vedic, din nou, virtutea şi păcatul sunt bune sau rele (în funcţie de consecinţele lor). Din punct de vedere vedic, virtutea şi păcatul (adică tot ceea ce poate face sau nu un om) ar fi clasificate sub acţiune şi inacţiune. Inacţiunea (adică abţinerea de la ritualurile vedice şi adoptarea unei vieţi de contemplaţie) duce la eliberare (de renaştere); în timp ce consecinţele acţiunii (adică practica ritualurilor vedice) sunt moarte şi renaştere repetate. Din punct de vedere mondial, faptele care sunt rele duc la rău şi cele bune la consecinţe bune. Din punct de vedere mondial, prin urmare, virtutea şi păcatul trebuie să fie distinse prin caracterul bun şi rău al consecinţelor lor.[118] Faptele care sunt (aparent) rele, atunci când sunt întreprinse din consideraţii legate de zei, scripturi, viaţă în sine şi mijloacele prin care viaţa este susţinută, produc consecinţe bune. Când o faptă este întreprinsă din aşteptarea, oricât de îndoielnică, că va produce necaz (cuiva) în viitor, sau când se face o faptă a cărei consecinţă este vizibil vătămătoare, s-a stabilit ispăşirea. Când o faptă este făcută din mânie sau judecată înceţoşată, atunci ispăşirea trebuie efectuată prin provocarea de durere corpului, ghidată de precedent, de scripturi şi de raţiune. Când ceva, din nou, este făcut pentru a plăcea sau a nu plăcea minţii, păcatul rezultat poate fi curăţat prin hrană sfinţită şi recitarea *mantrelor.* Regele care renunţă (într-un caz anume) la *toiagul de pedeapsă*, ar trebui să postească o noapte. Preotul care (într-un caz anume) se abţine să-l sfătuiască pe rege să aplice pedeapsa, ar trebui să postească trei nopţi ca ispăşire. Persoana care, din tristeţe, încearcă să se sinucidă cu ajutorul armelor, ar trebui să postească trei nopţi. Nu există ispăşire pentru cei care renunţă la datoriile şi practicile ordinului şi clasei lor, ţării şi familiei şi care îşi abandonează chiar şi credinţa. Când apare o îndoială cu privire la ceea ce ar trebui făcut, aceea ar trebui considerată o poruncă a scripturilor pe care zece persoane versate în scripturile vedice sau trei dintre cei care le recită frecvent o pot declara.[119] Taurul, pământul, furnicile mici, viermii generaţi în murdărie şi otrava, nu ar trebui mâncate de Brahmani. Nu ar trebui să mănânce nici peşti fără solzi şi animale acvatice cu patru picioare precum broaştele şi altele, cu excepţia broaştei ţestoase. Păsări de apă numite Bhasas, raţe, Suparnas, Chakravakas, raţe scufundătoare, cocori, corbi, cormorani, vulturi, şoimi, bufniţe, precum şi toate animalele cu patru picioare care sunt carnivore şi care au dinţi

118 *Însușire* etc., ca în cazul în care regele impune amenzi contravenienților și le însușiește pentru uzurile statului. Minciuna, ca cea a servitorului sau adept loial pentru protejarea vieții stăpânului său. Uciderea, ca cea a unui contravenţional de către rege sau în exercitarea dreptului la autoapărare.

119 Existau, ca și acum, persoane cu care citirea sau recitarea scripturilor. Funcțiile acelor oameni nu erau diferite de cele ale rapsozilor din Grecia antică.

ascuțiți și lungi, și păsări, și animale cu doi dinți și cele cu patru dinți, precum și laptele de oaie, măgarul, cămila, vaca nou născută, femeia și cerbul, nu ar trebui să fie consumate de un Brahmana. Pe lângă aceasta, nu trebuie mâncată mâncarea care a fost oferită bărbatului, cea gătită de o femeie care a născut recent un copil, și mâncarea gătită de o persoană necunoscută. De asemenea, laptele de la o vacă care a fătat recent nu trebuie consumat. Dacă un Brahmana mănâncă mâncare gătită de un Kshatriya, îi scade energia; dacă mănâncă mâncarea oferită de un Sudra, îi diminuează strălucirea brahmanică; iar dacă mănâncă mâncarea oferită de un bijutier sau de o femeie care nu are nici soț, nici copii, i se scurtează perioada vieții. Mâncarea oferită de un cămătar este echivalentă cu murdăria, în timp ce cea oferită de o femeie care trăiește din prostituție este echivalentă cu sperma. De asemenea, sunt interzise mâncarea oferită de persoanele care tolerează imoralitatea soțiilor lor și cea oferită de persoanele care sunt conduse de soțiile lor. Mâncarea oferită de o persoană selectată (pentru a primi daruri) la o anumită etapă a unei jertfe, de către cel care nu se bucură de averea sa sau nu face daruri, cea oferită de cel care vinde Soma, sau de un cizmar, de o femeie imorală, de un spălător, de un medic, de persoanele care servesc drept paznici, de o multitudine de persoane, de cel care este arătat cu degetul de către întregul sat, de cel care își trage existența din întreținerea dansatoarelor, de cei care se căsătoresc înainte ca frații lor mai mari să fie căsătoriți, de elogioși profesioniști și menestreli, și de cei care sunt jucători la jocuri de noroc, mâncarea adusă cu mâna stângă sau cea stricată, mâncarea amestecată cu alcool, mâncarea din care o parte a fost deja gustată, și mâncarea care reprezintă restul unei ospăț, nu trebuie luate (de către un Brahmana). Prăjiturile, trestia de zahăr, legumele și orezul fiert în lapte îndulcit, dacă și-au pierdut gustul, nu trebuie consumate. Pudra de orz prăjit și de alte tipuri de cereale prăjite, amestecată cu lapte bătut, dacă s-a învechit, nu trebuie consumată. Orezul fiert în lapte îndulcit, mâncarea amestecată cu semințe de *tila*, carnea și prăjiturile care nu au fost dedicate zeilor, nu trebuie consumate de către brahmanii care duc o viață casnică. După ce a mulțumit mai întâi zeităților, Rishii, oaspeții, Pitrii și zeitățile casei, un Brahmana care duce o viață casnică ar trebui apoi să ia masa. Un căminist care trăiește astfel în propria casă devine ca o persoană din ordinul Bhikshu care a renunțat la lume. Un om cu un astfel de comportament, care trăiește în căsnicie cu soțiile sale, acumulează mare merit religios. Nimeni nu ar trebui să facă un dar în vederea obținerii faimei, sau de frică (a mustrării și altele asemenea) sau către un binefăcător. Un om virtuos nu ar face daruri către persoane care trăiesc din cântat și dansat sau către acei care sunt bufonii profesioniști, sau către o persoană care este îmbătată, sau către cineva care este nebun, sau către un hoț, sau către un clevetitor, sau către un idiot, sau către cel care este palid la față, sau către cel care are un membru defect, sau către un pitic, sau către o persoană nelegiuită, sau către cel născut într-o familie de jos și rea, sau către cel care nu a fost sfințit prin respectarea jurămintelor. Niciun dar nu ar trebui făcut unui Brahmana lipsit de cunoașterea *Vedelor.* Darurile ar trebui făcute numai aceluia care este un *Srotriya*.[120] Un dar nepotrivit și o acceptare nepotrivită produc consecințe rele atât pentru cel care dă, cât și pentru cel care primește. Așa cum o persoană care caută să traverseze oceanul cu ajutorul unei stânci sau al unei mase de vegetale se scufundă împreună cu sprijinul ei, tot așa cel care dă și cel care primește (în astfel de caz) se scufundă împreună. Așa cum un foc acoperit cu lemne umede nu izbucnește în flăcări, tot așa primitorul unui dar care este lipsit de penitențe, studiu și pietate nu poate aduce niciun beneficiu (dăruitorului). Așa cum apa într-un (craniu uman) și laptele într-un sac făcut din piele de câine devin murdare din cauza murdăriei vaselor în care sunt păstrate, tot așa *Vedele* devin fără rod la o persoană care nu are un comportament bun. Se poate da din compasiune unui Brahmana de rang inferior care nu are *mantre* și jurăminte, care nu cunoaște scripturile și care nutrește invidie. Se poate, din compasiune, da unei persoane care este săracă sau suferindă sau bolnavă. Dar el nu ar trebui să dea unei astfel de persoane cu credința că va obține vreun beneficiu (spiritual) de pe urma acestuia sau că va câștiga vreun merit religios prin aceasta. Nu este nicio îndoială că un dar făcut unui Brahmana lipsit de *Vede* devine complet fără rod din cauza greșelii primitorului. Așa cum un elefant făcut din lemn sau o antilopă făcută din piele, tot așa este un Brahmana care nu a studiat *Vedele*. Toate trei nu au nimic altceva decât nume.[121] Așa cum un eunuc este nerodnic în privința femeilor, așa cum o vacă este nerodnică în raport cu un bou, așa cum o

120 Adică cineva care poseda cunoștințe despre *Vede.*

pasăre trăiește degeaba dacă este fără pene, tot așa este un Brahmana fără *mantre*. Așa cum un bob fără miez, așa cum o fântână fără apă, așa cum libațiile turnate pe cenușă, tot așa este un dar făcut unui Brahmana lipsit de învățătură. Un Brahmana neînvățat este un dușman (pentru toți) și este distrugătorul mâncării prezentate zeilor și strămoșilor (Pitris). Un dar făcut unei astfel de persoane nu valorează nimic. El este, prin urmare, ca un tâlhar (al averilor altora). El nu poate reuși niciodată să dobândească regiunile fericirii de dincolo. Ți-am spus acum pe scurt, O, Yudhishthira, tot ce a fost spus (de către Manu în acea ocazie). Acest înalt discurs ar trebui ascultat de toți, O taur al rasei lui Bharata.

SECȚIUNEA XXXVIII

Yudhishthira a spus: O, sfântule și mare ascet, doresc să aud în detaliu care sunt îndatoririle regilor și care sunt îndatoririle, în întregime, ale tuturor celor patru ordine. De asemenea, doresc să aud, O, cel mai important dintre brahmani, ce comportament ar trebui adoptat în perioadele de necaz și cum pot subjuga lumea pășind pe calea moralității. Acest discurs despre ispășire, care tratează (în același timp) posturile și este capabil să stârnească o mare curiozitate, mă umple de bucurie. Practicarea virtuții și îndeplinirea îndatoririlor regale sunt întotdeauna incompatibile. Căci gândindu-mă mereu cum se pot împăca cele două, mintea mea este constant stupefiată.

Vaisampayana a continuat: Atunci Vyasa, O, monarhule, cel mai eminent dintre toți cei care cunoșteau *Vedele*, aruncându-și privirea asupra acelei ființe străvechi și atotștiutoare, anume Narada, a spus: ”Dacă, O, rege, dorești să asculți în întregime despre datorii și moralitate, atunci întreabă-l pe Bhishma, O, cu brațe puternice, pe acel bunic bătrân al Kurușilor. Cunoscător al tuturor datoriilor și înzestrat cu cunoaștere universală, acel fiu al Bhagirathi-ei l-a adus pe lume. El a văzut cu ochii săi trupești pe toți zeii cu Indra în frunte. După ce a mulțumit prin serviciile sale pline de datorie pe Rishii cerești cu Vrihaspati în frunte, a dobândit cunoașterea datoriilor regilor. Acel eminent dintre Kurușii a dobândit cunoașterea și a acelei științe, cu interpretările ei, de la Usanas și de la acel reîntinerit care este învățătorul celeștilor. Practicând jurăminte riguroase, cel cu brațe puternice a dobândit cunoașterea tuturor *Vedelor* și a ramurilor lor, de la Vasishtha și de la Chyavana din neamul lui Bhrigu. În vremuri străvechi a studiat sub fiul cel mai mare al Marelui Bunic însuși, anume Sanatkumara cu strălucire incandescentă, bine versat în adevărurile științei mentale și spirituale. A învățat datoriile în întregime ale Yati-lor de pe buzele lui Markandeya. Taurul printre oameni a dobândit toate armele de la Rama și de la Sakra. Deși născut între ființe umane, moartea sa este încă sub controlul său propriu. Deși fără copii, el are totuși multe tărâmuri de fericire viitoare, așa cum am auzit de la noi. Rishii reîntineriți de mare merit erau mereu curtenii săi. Nu există nimic printre obiectele ce trebuie cunoscute ce să nu fie cunoscut de el. Cunoscător al tuturor datoriilor și familiarizat cu toate adevărurile subtile ale moralității, chiar și el îți va vorbi despre datorie și moralitate. Mergi la el înainte ca el să-și abandoneze suflarea vieții.” Astfel sfătuit de el, fiul cu suflet nobil al lui Kunti, de mare înțelepciune, i-a spus următoarele cuvinte fiului lui Satyavati, Vyasa, cel dintâi dintre cei elocvenți.

Yudhishthira a spus: După ce am provocat o mare și oribilă măcelărire a rudelor, am devenit un vinovat în fața tuturor și un distrugător al pământului. După ce l-am făcut pe acel Bhishma însuși, acel războinic care a luptat întotdeauna corect, să fie ucis cu ajutorul înșelăciunii, cum să mă apropii de el pentru a-l întreba (despre datorii și moralitate)?

Vaisampayana a continuat: Mânat de dorința de a ajuta toate cele patru ordine, șeful de rasă Yadu, înarmat cu putere și cu suflet înalt, s-a adresat din nou acelui rege vestit (în următoarele cuvinte).

---

121 Cu foarte mici modificări verbale, acest verset, ca și prima jumătate sau următorul, asemenea multor altele, apare în Manu, *Vide Manu*, Cap. II, V, 157-58.

Vasudeva a spus: Nu este potrivit pentru tine să arăți o asemenea insistență în suferință. Fă, O, cel mai bun dintre regi, ceea ce a spus sfântul Vyasa. Brahmanii, O, cel cu brațe puternice, și acești frați ai tăi cu energie mare stau în fața ta implorând ca persoanele care imploră zeitatea norilor la sfârșitul verii. Rămășița neînfrântă a regilor adunați și poporul aparținând tuturor celor patru ordine ale regatului tău Kurujangala, O, rege, sunt aici. Pentru a le face plăcere acestor Brahmani cu suflet înalt, în conformitate și cu comanda venerabilului tău senior Vyasa de energie nemăsurabilă, și la cererea noastră care îți suntem binevoitori, și a lui Draupadi, O, arzătorule de dușmani, fă ceea ce ne place, O, ucigaș de dușmani, și ceea ce este benefic lumii.

Vaisampayana continuă: Astfel abordat de Krishna, regele cu suflet înalt (Yudhishthira), cu ochi asemenea petalelor de lotus, s-a ridicat de pe scaun pentru binele lumii întregi. Tigrul printre oameni, și anume Yudhishthira de mare faimă, rugat de însuși Krishna, de cel Născut pe Insulă (Vyasa), de Devasthana, de Jishnu, de aceștia și de mulți alții, și-a lepădat durerea și neliniștea. Pe deplin versat în declarațiile *Śrutis*, în știința care tratează interpretarea acestor declarații, și în tot ceea ce oamenii obișnuiesc să audă și tot ce merită ascultat, fiul lui Pandu și-a găsit liniștea sufletească și a hotărât ce trebuia să facă în continuare. Înconjurat de toți ca Luna de stele, regele, punându-l pe Dhritarashtra în fruntea alaiului, a pornit să intre în oraș. Dorind să intre în oraș, Yudhishthira, fiul Kuntiei, versat în orice datorie, a adus închinare zeilor și miilor de Brahmani. Apoi a urcat într-un car nou și alb, acoperit cu pături și piei de cerb, la care erau înhămați șaisprezece boi albi posesori de semne propice, sfințiți cu *mantre* vedice. Adorat de elogiatori și de menestreli, regele a urcat în acel car ca Soma călare pe vehiculul său ambroziatic. Fratele său Bhima, de o putere teribilă, a ținut frâiele. Arjuna a ținut deasupra capului său o umbrelă albă de mare strălucire. Acea umbrelă albă ținută pe car arăta frumos ca un nor alb presărat cu stele pe firmament. Cei doi fii eroi ai lui Madri, și anume Nakula și Sahadeva, au luat două cozi de iac albe ca razele lunii și împodobite cu bijuterii pentru a-l ventila pe rege. Cei cinci frați împodobiți cu ornamente, după ce au urcat în car, O, rege, arătau ca cele cinci elemente (care compun ființa fiecăruia). Călărind într-un alt car alb la care erau înhămați cai iuți ca gândul, Yuyutsu, O, rege, a urmat pe fiul cel mare al lui Pandu în spate. Pe propriul său car strălucitor de aur la care erau înhămați Saivya și Sugriva, Krishna, împreună cu Satyaki, au urmat Kurușii. Unchiul cel mare al fiului Prithăi, O, Bharata, însoțit de Gandhari, a mers în fruntea alaiului, pe un vehicul purtat pe umerii oamenilor. Celelalte doamne din gospodăria Kuru, precum și Kunti și Krishna, au mers toate pe vehicule excelente, având-l în frunte pe Vidura. În urma lor a urmat un număr mare de care și elefanți împodobiți cu ornamente, precum și pedestrași și cai. Fiind lăudat cu voci dulci de elogiatori și menestreli, regele s-a îndreptat spre orașul numit după elefant. Mergerea, O, cu brațe puternice, a regelui Yudhishthira a fost atât de frumoasă încât nu se mai văzuse asemenea pe pământ. Zgomotul de fond al nenumăratelor voci umplea orașul, plin de oameni sănătoși și veseli. În timpul înaintării fiului Prithăi, orașul și străzile au fost împodobite cu cetățeni în sărbătoare (toți ieșiseră pentru a onora regele). Locul pe unde trecea regele fusese decorat cu ghirlande de flori și nenumărate stindarde. Străzile orașului erau parfumate cu tămâie. Locul era acoperit cu parfumuri zdrobite și flori și plante aromate, și împodobit cu ghirlande și lauri. Vase noi de metal, pline cu apă până la margine, erau așezate la ușa fiecărei case, iar grupuri de fecioare frumoase de cea mai frumoasă înfățișare stăteau în locurile lor. Însoțit de prietenii săi, fiul lui Pandu, cinstit cu vorbe dulci, a intrat în oraș pe poarta sa bine împodobită.

SECȚIUNEA XXXIX

Vaisampayana spuse: În momentul în care Parthașii au intrat în oraș, mii și mii de cetățeni au ieșit să vadă priveliștea. Piețele și străzile frumos împodobite, cu mulțimea crescând la fiecare moment, arătau la fel de frumoase ca oceanul care se umflă la răsăritul lunii. Marile conace care se aflau de-a lungul străzilor, împodobite cu toate ornamentele și pline de doamne, păreau să se clatine, O, Bharata, sub greutatea lor. Cu voci blânde și modeste, ele rosteau laude lui Yudhishthira, ale lui Bhima și Arjuna și ale celor doi fii ai lui Madri. Și spuneau: „Ești demnă de toată lauda. O,

prințesă fericită a Panchalei, care aștepți alături de acești oameni de frunte, la fel ca Gautami lângă (cei șapte) Rishi. Actele și jurămintele tale și-au dat roadele, O, doamnă!" În acest ton, O, monarh, doamnele o lăudau pe prințesa Krishna. Ca urmare a acestor laude, O, Bharata, și a discuțiilor lor între ele, și a strigătelor de bucurie (rostit de bărbați), orașul s-a umplut de un mare zgomot. După ce a trecut pe străzi cu o purtare potrivită, Yudhishthira a intrat în frumosul palat (a Kuruşilor) împodobit cu toate ornamentele. Oamenii din oraș și din provincii, apropiindu-se de palat, i-au rostit cuvinte plăcute urechilor lui: „Din fericire, O, rege suprem, ți-ai învins dușmanii, O, ucigaș de dușmani! Din fericire, ți-ai recuperat regatul prin virtute și vitejie. Fii, O, rege suprem, monarhul nostru timp de o sută de ani și protejează-ți supușii cu virtute, la fel cum Indra protejează locuitorii cerului." Astfel onorat la poarta palatului cu cuvinte pline de binecuvântare și acceptând binecuvântările rostite de Brahmani din toate părțile, regele, înzestrat cu victorie și cu binecuvântările poporului, a intrat în palatul care semăna cu reședința lui Indra însuși și apoi a coborât din carul său. Intrând în încăperi, binecuvântatul Yudhishthira s-a apropiat de zeii casei și i-a venerat cu pietre prețioase, parfumuri și ghirlande de flori. Deținând o mare faimă și prosperitate, regele a ieșit din nou și a văzut un număr de Brahmani așteptând cu obiecte de bun augur în mâini (pentru a rosti asupra lui binecuvântări). Înconjurat de acei Brahmani dornici să-i rostească binecuvântări, regele arăta la fel de frumos ca luna fără pată în mijlocul stelelor. Însoțit de preotul său Dhaumya și de unchiul său cel mai mare, fiul Kunti a venerat cu bucurie, cu riturile cuvenite, pe acei Brahmani cu (daruri de) dulciuri, pietre prețioase și aur în abundență, și cu vaci și robe, O, monarh, și cu diverse alte obiecte pe care fiecare le dorea. Apoi au răsunat strigăte puternice de „*Aceasta este o zi fericită*", umplând întregul firmament, O, Bharata. Acest sunet sacru, dulce pentru ureche, a fost foarte reconfortant pentru prietenii și binevoitorii (Pandavașilor). Regele a auzit acel sunet rostit de acei Brahmani învățați și care era la fel de tare și clar ca sunetul unei stol de lebede. A ascultat, de asemenea, discursurile, pline de cuvinte melodioase și de însemnătate gravă, ale acelor persoane bine versate în *Vede*. Apoi, O, rege, a răsunat vuietul tobelor și al trompetelor de învingători, indicând triumful. Puțin mai târziu, când Brahmanii au tăcut, un Rakshasa pe nume Charvaka, care se deghizase în Brahman, s-a adresat regelui. El era un prieten al lui Duryodhana și stătea în haina unui călugăr religios. Cu un șirag de mătănii, cu un moț de păr pe cap și cu toiagul cu trei brațe în mână, stătea mândru și fără frică în mijlocul tuturor acelor Brahmani care veniseră să rostească binecuvântări (asupra regelui), numărând în mii, O, rege, și toți devotați ascezei și jurămintelor. Acel suflet rău, dorind rău Pandavașilor cu suflete nobile și fără a fi consultat pe acei Brahmani, i-a spus regelui aceste cuvinte.

Charvaka a spus: Toți acești Brahmani, făcându-mă pe mine vorbitorul lor, spun: „Rușine ție! Ești un rege ticălos. Ești un ucigaș de neam. Ce vei câștiga, O, fiu al lui Kunti, după ce ți-ai exterminat astfel rasa? După ce i-ai ucis și pe superiorii tăi și pe învățător, este potrivit pentru tine să-ți abandonezi viața." Auzind aceste cuvinte ale acelui Rakshasa ticălos, Brahmanii de acolo s-au agitat profund. Înțepați de acea vorbă, au făcut o mare agitație. Și toți, odată cu regele Yudhishthira, O, monarh, au rămas fără cuvinte de angoasă și rușine.

Yudhishthira a spus: Mă plec în fața voastră și vă rog umil, fiți mulțumiți de mine. Nu vi se cuvine să strigați rușine asupra mea. Îmi voi pune capăt vieții în curând.[122]

Vaisampayana a continuat: Atunci toți acei Brahmani, O, rege, au spus cu voce tare: "Acestea nu sunt cuvintele noastre. Prosperitate ție, O, monarh!" Acele suflete nobile, cunoscătoare ale *Vedelor*, cu înțelegerea clarificată prin asceză, au pătruns atunci deghizarea vorbitorului prin vederea lor spirituală. Și ei au spus: "Acesta este Rakshasa Charvaka, prietenul lui Duryodhana. Îmbrăcat în haine de călugăr religios, el caută binele prietenului său Duryodhana. Noi nu am spus,

122 *Pratyasanna-vyasaninam* este explicat de Nilakantha ca „Stau lângă acești frați ai mei necăjiți" (pentru a căror *sake* accept suveranitatea). Aceasta este cu siguranță foarte fantezist. Sensul simplu este: „Sunt pe cale să-mi dau viața."

O, tu cu suflet drept, nimic de acest gen. Fie ca această neliniște a ta să fie alungată. Fie ca prosperitatea să te însoțească pe tine și pe frații tăi.”

Vaisampayana a continuat: Acești Brahmani apoi, inconștienți de furie, au rostit sunetul ***Hun***. Curățați de toate păcatele, ei l-au mustrat pe păcătosul Rakshasa și l-au ucis acolo (cu acel sunet). Consumat de energia celor ce rostiseră *Brahma*, Charvaka a căzut mort, ca un copac cu toți lăstarii săi sfărâmați de tunetul lui Indra. După ce au fost venerați cuvenit, Brahmanii au plecat, înseninând pe rege cu binecuvântările lor. Fiul regelui Pandu, de asemenea, împreună cu toți prietenii săi, au simțit o mare fericire.

SECȚIUNEA XL

Vaisampayana spuse: Atunci, Janardana, fiul lui Devaki, cel cu cunoaștere universală, s-a adresat regelui Yudhishthira, care stătea acolo cu frații săi, spunând: „În această lume, O, stăpâne, Brahmanii sunt întotdeauna obiecte de venerație pentru mine. Ei sunt zei pe pământ, având otravă în vorbire și sunt extrem de ușor de mulțumit. În trecut, în epoca *Krita*, O, rege, un Rakshasa pe nume Charvaka, O, cu brațe puternice, a săvârșit penitențe severe timp de mulți ani în Vadari. Brahman l-a rugat în mod repetat să ceară danii. În sfârșit, Rakshasa a cerut dania, O, Bharata, de imunitate la frică din partea oricărei ființe din univers. Domnul universului i-a acordat această înaltă danie de imunitate la frică din partea tuturor creaturilor, cu singura condiție să fie atent la modul în care îi ofensează pe Brahmani. Obținând acea danie, Rakshasa cel păcătos și puternic, cu fapte feroce și forță mare, a început să îi necăjească pe zei. Zeii, persecutați de puterea Rakshasei, adunându-se, s-au apropiat de Brahman, pentru a-i grăbi pieirea inamicului. Zeul etern și neschimbător le-a răspuns, O, Bharata, spunând: „Am aranjat deja mijloacele prin care moartea acestui Rakshasa va fi curând adusă. Va exista un rege pe nume Duryodhana. Dintre oameni, el va fi prietenul acestui ticălos. Legat de afecțiune față de el, Rakshasa îi va insulta pe Brahmani. Înțepați de nedreptatea pe care le-o va face, Brahmanii, a căror putere constă în vorbire, îl vor cenzura cu mânie, prin care el va fi nimicit.” Chiar acel Rakshasa Charvaka, O, cel mai de seamă dintre regi, ucis de blestemul Brahmanilor, zace acolo lipsit de viață. Nu te lăsa pradă tristeții, O, taur din rasa lui Bharata. Rudeniile, O, rege, au pierit toate în îndeplinirea datoriilor Kshatriya. Acei butuci printre Kshatriya, acei eroi cu suflet înalt, au mers toți în cer. Acum, ocupă-te de datoriile tale. O, tu cu slavă neînvechită, nu te lăsa cuprins de tristețe. Stăvilește-ți dușmanii, protejează-ți supușii și venerează-i pe Brahmani.

SECȚIUNEA XLI

Vaisampayana spuse: Fiul regilor din Kunti, eliberat de durere și de febra inimii sale, s-a așezat, cu fața spre est, pe un scaun excelent făcut din aur. Pe un alt scaun, frumos și strălucitor și făcut din aur, au stat cu fața spre el cei doi pedepsitori ai dușmanilor, anume Satyaki și Vasudeva. Așezându-l pe rege între ei, pe cele două laturi ale sale au stat Bhima și Arjuna pe două scaune frumoase împodobite cu bijuterii. Pe un tron alb de fildeș, împodobit cu aur, a stat Pritha împreună cu Sahadeva și Nakula. Sudharman,[123] și Vidura, și Dhaumya, și regele Kuru Dhritarashtra, fiecare a stat separat pe scaune separate care sclipeau cu strălucirea focului. Yuyutsu și Sanjaya și Gandhari de mare renume, toți s-au așezat unde se așezase regele Dhritarashtra. Regele cu suflet drept, așezat acolo, a atins florile albe frumoase, Svastika, vase pline cu diverse articole, pământ, aur, argint și bijuterii, (care erau așezate în fața lui). Apoi toți supușii, conduși de preot, au venit să-l vadă pe regele Yudhishthira, aducând cu ei diverse tipuri de articole de bun augur. Atunci pământul, și aurul, și multe tipuri de bijuterii, și toate lucrurile din belșug necesare pentru îndeplinirea ritului de încoronare, au fost aduse acolo. Erau ulcioare de aur pline până la refuz (cu apă), și cele făcute din cupru și argint și pământ, și flori, și orez prăjit, și iarbă Kusa, și lapte de vacă, și (combustibil de jertfă) constând din lemn de Sami, Pippala și Palasa, și miere și unt clarificat și (linguri de jertfă)

123 Preotul Kauravașilor.

făcute din Udumvara, şi scoici de mare împodobite cu aur. [124] Apoi preotul Dhaumya, la cererea lui Krishna, a construit, conform regulii, un altar înclinat treptat spre est şi spre nord. Făcându-l pe Yudhishthira cu suflet nobil, apoi, împreună cu Krishna, fiica lui Drupada, să fie aşezat pe un scaun frumos, numit *Sarvatobhadra*, cu picioarele ferme şi acoperit cu piele de tigru şi sclipind de strălucire, a început să verse libaţii de unt clarificat (în focul de sacrificiu) cu *mantrele* potrivite. Apoi cel din rasa lui Dasaratha, ridicându-se de pe scaunul său, a luat scoica sfinţită, a turnat apa pe care o conţinea pe capul acelui domn al pământului, anume Yudhishthira, fiul lui Kunti. Înţeleptul rege Dhritarashtra şi toţi supuşii au făcut acelaşi lucru la cererea lui Krishna. Fiul lui Pandu, apoi, împreună cu fraţii săi, astfel încoronaţi cu apa sfinţită a scoicii, arătau extraordinar de frumoşi. Apoi s-au bătut tobele, fanfara şi instrumentele de suflat. Regele Yudhishthira cel drept a primit cuvenit darurile făcute de supuşi. Întotdeauna dăruind în exces la toate jertfele sale, regele şi-a onorat supuşii în schimb, acordând o mie de *nishka* brahmanilor care i-au adus (speciale) binecuvântări. Toţi aceştia studiaseră *Vedele* şi erau înzestraţi cu înţelepciune şi un bun comportament. Mulţumiţi (cu daruri), brahmanii, O, rege, i-au dorit prosperitate şi victorie şi, cu o voce melodioasă ca a lebedelor, i-au lăudat, spunând: „O Yudhishthira cu braţe puternice, din bun augur, O, fiu al lui Pandu, victoria ţi-a aparţinut. Din bun augur, O, tu cu mare splendoare, ţi-ai recuperat poziţia prin iscusinţă. Din bun augur, cel ce mânuieşte *Gandiva*, şi Bhimasena, şi tu, O, rege, şi cei doi fii ai lui Madri, sunteţi toţi nevătămaţi, după ce v-aţi ucis toţi inamicii şi aţi scăpat cu viaţă din bătălia atât de nimicitoare pentru eroi. Să te ocupi, O, Bharata, fără întârziere de acele fapte care trebuie făcute în continuare.” Astfel venerat de aceşti oameni pioşi, regele Yudhishthira cel drept, împreună cu prietenii săi, a fost înscăunat pe tronul unui regat mare, O, Bharata!

SECŢIUNEA XLII

Vaisampayana spuse: Ascultând acele cuvinte, potrivite timpului şi locului, ale supuşilor săi, regele Yudhishthira le-a răspuns în următoarele cuvinte: „Mari trebuie să fie fiii lui Pandu, într-adevăr, ale căror merite, adevărate sau false, sunt astfel recitate de aceşti Brahmani de frunte adunaţi împreună. Fără îndoială, suntem cu toţii obiecte ale favorii voastre, din moment ce ne descrieţi atât de liber ca fiind înzestraţi cu astfel de atribute. Regele Dhritarashtra, însă, este tatăl şi zeul nostru. Dacă doriţi să faceţi ceea ce îmi este plăcut, manifestaţi-vă întotdeauna supunerea faţă de el şi faţă de ceea ce îi este plăcut. După ce am măcelărit toate rudele mele, trăiesc doar pentru el. Marea mea datorie este să-l servesc întotdeauna în toate privinţele cu vigilenţă. Dacă voi, precum şi prietenii mei, credeţi că ar trebui să fiu un obiect al favorii voastre şi a lor, permiteţi-mi atunci să vă rog pe toţi să arătaţi aceeaşi conduită faţă de Dhritarashtra ca şi cea pe care o arătaţi înainte. El este stăpânul lumii, al vostru şi al meu. Întreaga lume, împreună cu Pandava, îi aparţine. Voi ar trebui să ţineţi întotdeauna aceste cuvinte ale mele în minte.” Regele le-a spus apoi să meargă încotro doreau. După ce a eliberat cetăţenii şi oamenii din provincii, cel care delecta Kurus l-a numit pe fratele său Bhimasena drept *Yuvaraja*. Şi l-a numit cu bucurie pe Vidura cel înzestrat cu multă inteligenţă pentru a-l asista în deliberările sale şi pentru a supraveghea cerinţele de şase ori ale statului. [125] Şi l-a numit pe Sanjaya cel în vârstă şi înzestrat cu fiecare realizare, drept director general şi supraveghetor al finanţelor. Şi regele l-a numit pe Nakula să ţină registrul forţelor, să le dea hrană şi plată şi să supravegheze celelalte afaceri ale armatei. Şi regele Yudhishthira l-a numit pe Phalguna pentru a rezista forţelor ostile şi a-i pedepsi pe cei răi. Şi l-a numit pe Dhaumya, cel mai de frunte dintre preoţi, să se ocupe zilnic de Brahmani şi de toate riturile în onoarea zeilor şi de alte acte de natură religioasă. Şi l-a numit pe Sahadeva să rămână mereu lângă el, căci regele credea, O, monarh, că ar trebui să fie protejat în orice circumstanţă de acel frate al său. Şi regele i-a angajat cu bucurie pe alţii în alte acte după cum le considera potrivite. Acel ucigaş de eroi ostili, anume, dreptul sufletului rege Yudhishthira, mereu devotat virtuţii, i-a poruncit lui Vidura şi celui cu

124 Sami este *Acacia suma*; Pippala este *Piper longum*; iar Palasa este *Frondosa Butea*. Udumvara este *Ficus glomerata*.

125 Acestea sunt pacea, războiul, marşul, opririle, semănarea disensiunilor şi apărarea regatului prin căutarea de alianţe şi construirea de fortăreţe etc.

sufletul înalt Yuyutsu, spunând: „Voi ar trebui să faceți întotdeauna cu promptitudine și atenție tot ceea ce dorește tatăl meu regal Dhritarashtra. Orice ar trebui făcut în legătură cu cetățenii și rezidenții provinciilor ar trebui să fie îndeplinit de voi în departamentele voastre respective, după ce ați luat permisiunea regelui.”

SECȚIUNEA XLIII

Vaisampayana spuse: După aceasta, regele Yudhishthira, cu suflet mărinimos, a făcut să se săvârșească riturile *Sraddha* pentru fiecare dintre rudele sale ucise în bătălie. Regele Dhritarashtra, de asemenea, de mare renume, a dăruit, pentru binele fiilor săi din lumea de dincolo, hrană excelentă, vite și multă avere, precum și multe pietre prețioase frumoase și scumpe (brahmanilor). Yudhishthira, însoțit de Draupadi, a dăruit multă avere pentru sufletele lui Drona și Karna cel cu suflet înalt, ale lui Dhrishtadyumna și Abhimanyu, ale *Rakshasa* Ghatotkacha, fiul lui Hidimva, ale lui Virata și ale celorlalți binevoitori care i-au slujit cu loialitate, precum și ale lui Drupada și ale celor cinci fii ai Draupadii. Pentru fiecare dintre aceștia, regele a mulțumit mii de brahmani cu daruri de avere și pietre prețioase, vite și haine. Regele a efectuat ritul *Sraddha* pentru binele în lumea de apoi al fiecărui rege care căzuse în luptă fără a lăsa rude sau prieteni în urmă. Și regele, pentru binele sufletelor tuturor prietenilor săi, a poruncit să se fondeze case pentru distribuirea hranei, locuri pentru distribuirea apei și să se sape iazuri în numele lor. Astfel, plătindu-și datoria față de ei și evitând orice șansă de critică în lume,[126] regele a devenit fericit și a continuat să-și protejeze supușii cu sfințenie. El a arătat respectul cuvenit, ca înainte, lui Dhritarashtra și Gandhari și Vidura, și tuturor Kauravașilor superiori și tuturor funcționarilor. Plin de bunătate, regele Kuru a onorat și protejat și pe toate acele doamne care, în urma bătăliei, fuseseră private de soții și fii eroici. Puternicul rege, cu multă compasiune, și-a extins favorurile asupra celor fără sprijin, orbi și neajutorați, oferindu-le hrană, haine și adăpost. Eliberat de dușmani și cucerind întregul Pământ, regele Yudhishthira a început să se bucure de o mare fericire.

SECȚIUNEA XLIV

Vaisampayana a spus: Regăsind regatul, regele Yudhishthira, de mare înțelepciune și puritate, după ce ceremonia de înscăunare s-a încheiat, unind mâinile, i s-a adresat lui Krishna, cu ochi de lotus, din rasa Dasarha, spunând: «Prin harul tău, O Krishna, prin politica, forța, inteligența și vitejia ta, O, tigru printre Yadu, mi-am recăpătat acest regat strămoșesc. O, tu cu ochi ca petalele de lotus, mă înclin în fața ta în mod repetat, O, nimicitorule de dușmani! Ai fost numit Unicul, Ființa Unică. S-a spus că ești refugiul tuturor închinătorilor. Cei reînnoiți te venerează sub nenumărate nume.[127] Salutări ție, O, Creator al Universului! Ești sufletul Universului și Universul a izvorât din tine. Ești Vishnu, ești Jishnu, ești Hari, ești Krishna, ești Vaikuntha și ești cel dintâi dintre toate ființele. Ai născut, așa cum se spune în *Purane*, de șapte ori în pântecele lui Aditi. Tu ai fost cel care a născut în pântecele lui Prishni.[128] Înțelepții spun că tu ești cele trei *Yuga*.[129] Toate împlinirile tale sunt sfinte. Ești stăpânul simțurilor noastre. Ești Marele Domn venerat în jertfe. Ești numit Marea Lebădă. Ești Sambhu cu trei ochi. Ești Unu, deși ești cunoscut ca Vibhu și Damodara. Ești Marele Mistreț, ești Focul, ești Soarele, ai taurul ca emblemă pe stindardul tău și îl ai și pe Garuda ca emblemă. Ești sfărâmătorul hoardelor ostile, ești Ființa care pătrunde orice formă din univers și ai o putere irezistibilă. Ești cel dintâi dintre toate lucrurile, ești fioros, ești generalul suprem în bătălie, ești Adevărul, ești cel care dă hrană și ești Guha (generalul suprem ceresc); Neschimbător, îi faci pe dușmanii tăi să se ofilească și să se stingă. Ești brahmanul cu sânge pur și ești aceia care s-au născut din amestec. Ești mare. Mergi sus, ești munții și ești numit Vrishadarbha

126 Căci dacă ar fi procedat altfel, ar fi fost numit nerecunoscător.

127 Sensul literal al cuvântului *Purusha*, aplicat Ființei Supreme, este „Cel care pătrunde în toate formele din Univers”.

128 Adică Aditi și despre sinele lui Aditi ca născut în forme diferite în momente diferite.

129 *Yugas* poate însemna fie cele trei epoci *Krita*, *Treta* și *Dwapara*, fie Cunoaștere, Renunțare și Dominație, și Prosperitate și Faimă.

și Vrishakapi. Ești Oceanul, ești fără atribute, ai trei cămile, ai trei lăcașuri și iei forme umane pe pământ, coborând din cer. Ești Împărat, ești Viral și ești Swarat.[130] Ești Șeful celeștilor și ești cauza din care a izvorât Universul. Ești Atotputernic, ești existența în orice formă, ești fără formă, ești Krishna și ești foc. Ești Creatorul, ești tatăl medicilor cerești, ești (*sagele*) Kapila și ești Pitic.[131] Ești Sacrificiul întrupat, ești Dhruva,[132] ești Garuda și ești numit Yajnasena. Ești Sikhandin, ești Nahusha și ești Vabhru. Ești constelația Punarvasu extinsă în firmament. Ești de o nuanță foarte maro-gălbui, ești sacrificiul cunoscut sub numele de Uktha, ești Sushena, ești toba (care își trimite sunetul în toate părțile). Urma roților carului tău este ușoară. Ești lotusul Prosperității, ești norul numit Pushkara și ești împodobit cu ghirlande de flori. Ești bogat, ești puternic, ești cel mai subtil, și tu ești cel descris de *Vede*. Ești marele rezervor de ape, ești Brahman, ești refugiul sacru și cunoști lăcașurile tuturor. Ești numit Hiranyagarbha, ești *mantrele* sacre *swadha* și *swaha*, ești Kesava. Ești cauza din care totul a izvorât și ești dizolvarea acestuia. La început, Tu ești cel care creează universul. Acest univers este sub controlul tău, O, Creator al universului! Salutări ție, O, purtătorule de *Sarnga*, disc și sabie!» Astfel, după ce a fost lăudat de regele Yudhishthira cel drept în mijlocul curții, Krishna cu ochi de lotus a fost mulțumit. Acel cel dintâi dintre Yadava a început apoi să însenineze pe cel mai mare fiu al lui Pandu cu multe vorbe plăcute.

SECȚIUNEA XLV

Vaisampayana a spus: Regele și-a trimis înapoi toți supușii, care, la porunca monarhului, s-au întors la casele lor. Mângâindu-și frații, Yudhishthira, strălucind de frumusețe, apoi s-a adresat fraților săi, Bhima cu o tărie teribilă, și Arjuna și gemenilor, spunând: „Corpurile voastre au fost, în marea bătălie, sfâșiate cu diverse feluri de arme de către inamic. Sunteți foarte obosiți, durerea și furia v-au ars inimile. Din vina mea, voi, tauri ai rasei lui Bharata, ați suferit mizeriile exilului în păduri ca niște oameni obișnuiți. În bucurie și în ușurință fericită, bucurați-vă de această victorie (pe care ați câștigat-o). După ce vă veți odihni și vă veți recăpăta pe deplin facultățile, reîntâlniți-mă dimineață.” După aceasta, puternicul Vrikodara, asemenea lui Maghavat care intră în propriul său sanctuar frumos, a intrat în palatul lui Duryodhana, împodobit cu multe clădiri și camere excelente, împodobit cu pietre prețioase de diverse feluri, plin de servitori, bărbați și femei, și pe care Yudhishthira i-l alocase cu aprobarea lui Dhritarashtra. Puternicul Arjuna, de asemenea, la porunca regelui, a primit palatul lui Dussasana, care nu era inferior celui al lui Duryodhana și care consta din multe structuri excelente și era împodobit cu o poartă de aur, și care abunda în bogății și era plin de însoțitori de ambele sexe. Palatul lui Durmarshana era chiar superior celui al lui Dussasana. Semănând cu reședința lui Kuvera, era împodobit cu aur și cu tot felul de pietre prețioase. Regele Yudhishthira i l-a dat cu bucurie lui Nakula, care îl merita cel mai mult și care fusese slăbit (de suferințele vieții petrecute) în marea pădure. Cel mai de frunte dintre palatele lui Durmukha era deosebit de frumos și împodobit cu aur. Abundă în paturi și femei frumoase, cu ochi asemenea petalelor de lotus. Regele i l-a dat lui Sahadeva, care se ocupa mereu de ceea ce îi era plăcut. Obținându-l, Sahadeva s-a bucurat ca Stăpânul comorilor la obținerea Muntelui Kailasa. Yuyutsu și Vidura și Sanjaya, O, monarh, și Sudharman și Dhaumya, s-au îndreptat spre lăcașurile pe care le deținuseră înainte.[133] Ca un tigru care intră în peștera sa din dealuri, acel tigru dintre oameni, anume Saurin, însoțit de Satyaki, a intrat în palatul lui Arjuna. Sărbătorind cu bucatele și băuturile (care fuseseră pregătite pentru ei), prinții și-au petrecut noaptea fericiți. Trezindu-se dimineața cu sufletele bine mulțumite, s-au prezentat în fața regelui Yudhishthira.

---

130 Virat este superior unui Împărat, iar Swarat este superior unui Virat.

131 Vishnu, luând forma unui pitic, l-a amăgit pe *Asura* Vali să-i dăruiască trei lumi pe care acesta i le-a redat imediat lui Indra.

132 Fiul lui Uttanapada, care în epoca *Krita* l-a adorat pe Vishnu la o vârstă foarte fragedă și a obținut cele mai valoroase binecuvântări.

133 Sudharman era preotul Kuru. Cum a ajuns Dhaumya, care era preotul Pandavelor, să aibă dinainte o locuință în capitala Kuru?

SECȚIUNEA XLVI

Janamejaya a spus: Se cuvine ție, O, învățatule brahman, să-mi spui ce a făcut apoi Yudhishthira, fiul cu brațe puternice al lui Dharma, după ce și-a recâștigat regatul. Se cuvine să-mi spui și tu, O, Rishi, ce a făcut după aceea eroicul Hrishikesa, maestrul suprem al celor trei lumi».

Vaisampayana spuse: Ascultă-mă, O, rege, cum narez în detaliu, O, fără de păcat, ce au făcut Pandavii, conduși de Vasudeva, după aceasta. Obținându-și regatul, O, monarh, fiul Kunti, Yudhishthira, a desemnat fiecărei dintre cele patru ordine de oameni îndatoririle lor respective. Fiul cel mai mare al lui Pandu a dăruit o mie de *Nishka* fiecărui dintre o mie de Brahmāni cu suflet înalt din ordinul Snataka. Apoi i-a mulțumit pe servitorii care depindeau de el și pe oaspeții care veneau la el, inclusiv pe persoane nevrednice și pe cei cu vederi eretice, împlinindu-le dorințele. Preotului său, Dhaumya, i-a dat mii de bovine și multă avere, aur și argint și veșminte de felurite feluri. Față de Kripa, O, monarh, regele s-a purtat așa cum se cuvine față de învățătorul său. Păzind jurămintele, regele l-a onorat în continuare cu mult respect pe Vidura. Cel dintâi dintre oamenii caritabili i-a mulțumit fiecărei persoane cu daruri de mâncare și băutură și veșminte de felurite feluri și paturi și scaune. Restabilind pacea în regatul său, regele, O, cel mai bun dintre monarhi, cu faimă mare, i-a adus onorurile cuvenite lui Yuyutsu și Dhritarashtra. Punând regatul său la dispoziția lui Dhritarashtra, a Gandharii și a lui Vidura, regele Yudhishthira și-a petrecut zilele fericit. Mulțumind tuturor, inclusiv cetățenilor, în acest fel, Yudhishthira, O, taur al rasei lui Bharata, s-a îndreptat apoi cu mâinile împreunate înaintea sufletului înalt Vasudeva. L-a văzut pe Krishna, cu nuanța unui nor albastru, așezat pe un șezlong mare, împodobit cu aur și cu pietre prețioase. Îmbrăcat în veșminte galbene de mătase și împodobit cu ornamente cerești, trupul său strălucea de splendoare ca o piatră prețioasă așezată pe aur. Sânul său împodobit cu piatra prețioasă Kaustubha, arăta ca Muntele Udaya care decora Soarele răsare. Atât de frumos arăta încât nu există o comparație în cele trei lumi. Apropiindu-se de cel cu suflet înalt care era însuși Vishnu întrupat, regele Yudhishthira i s-a adresat dulce și zâmbind, spunând: „O cel dintâi dintre oamenii inteligenți, ți-ai petrecut noaptea fericit? O tu cu glorie nevestejită, sunt toate facultățile tale în deplină vigoare? O cel dintâi dintre persoanele inteligente, este totul în ordine cu înțelegerea ta? Ne-am recuperat regatul și întreaga lume ne-a intrat sub control, O, domn divin, prin mila ta, O, refugiu al celor trei lumi și, O, cu trei pași, [134] prin mila ta am obținut victoria și am dobândit mare faimă și nu ne-am abătut de la datoriile ordinului nostru!” Către acel potolitor de dușmani, anume regele Yudhishthira cel drept, care i-a vorbit astfel, divinul Krishna nu a spus niciun cuvânt, căci era atunci cuprins de meditație.

SECȚIUNEA XLVII

Yudhishthira a spus: Ce minunat este acest lucru, O, tu cu putere nemăsurată, că ești cufundat în meditație! O, mare refugiu al universului, este totul în regulă cu cele trei lumi? Când tu, O, Dumnezeu, te-ai retras (din lume), având, O, taur printre oameni, adoptat-o pe a patra, mintea mea s-a umplut de uimire.[135] Cele cinci respirații vitale care acționează în corp au fost controlate de tine până la liniște. Simțurile tale pline de încântare le-ai concentrat în mintea ta. Atât vorbirea, cât și mintea, O, Govinda, au fost concentrate în înțelegerea ta. Toate simțurile tale, într-adevăr, au fost retrase în sufletul tău.[136] Părul de pe corpul tău stă înțepenit. Mintea și înțelegerea ta sunt ambele liniștite. Ești la fel de nemișcat acum, O, Madhava, ca un stâlp de lemn sau o piatră. O, Dumnezeu ilustru, ești la fel de liniștit ca flacăra unei lămpi care arde într-un loc fără vânt. Ești la fel de

134 Aceasta este o aluzie la faptul că Krishna a acoperit cele trei lumi cu trei dintre pașii săi pentru a-l înșela pe *Asura* Vali și a-l priva de suveranitatea universală.

135 Există trei stări de conștiință în cazul oamenilor obișnuiți, și anume: veghe, vis și somn profund. A patra stare, realizabilă doar de yoghini, se numește *Turiya*. Este starea de inconștiență perfectă a acestei lumi, când sufletul, abstractizat în sine, se spune că este fixat asupra Ființei Supreme sau asupra unui singur obiect.

136 Mintea, așa cum este folosită în general în filosofia hindusă, este sediul simțurilor și al sentimentelor. *Buddhi* este Înțelegerea sau facultățile cognitive ale școlii kantiene. Interpretarea din Bombay a celui de-al doilea rând este corectă. Este *Gunadevah Kshetrajne* etc. Nilakantha o explică corect ca *Savdadiguna-bhajodevah*, adică simțurile.

nemișcat ca o masă de stâncă. Dacă sunt apt să aud cauza, dacă nu este un secret al tău, alungă, O zeu, îndoiala mea, căci te rog și îți solicit acest lucru ca pe un favor. Tu ești Creatorul și tu ești Distrugătorul. Tu ești distructibil și tu ești indestructibil. Tu ești fără început și tu ești fără sfârșit. Tu ești primul și cel mai de seamă dintre Ființe. O, cel mai de seamă dintre ființele drepte, spune-mi cauza acestei (Yoga) abstracțiuni. Îți solicit favoarea, și sunt devotatul tău slujitor, și mi închin capul." Așa fiind întrebat, fratele mai mic ilustru al lui Vasava, readucând mintea, înțelegerea și simțurile la sfera lor obișnuită, a rostit aceste cuvinte cu un zâmbet blând.

Vasudeva spuse: "Acel tigru printre oameni, Bhishma, care acum zace pe un pat de săgeți și care acum este asemenea unei flăcări pe cale să se stingă, se gândește la mine. De aceea și mintea mea a fost concentrată asupra lui. Mintea mea a fost concentrată asupra celui a cărui coardă de arc și al cărui sunet de palme nici măcar Indra nu le putea suporta. Mă gândeam la cel care, învingând într-o clipă toți regii adunați (la alegerea fiicelor regelui din Kasi), a răpit cele trei prințese pentru căsătoria fratelui său Vichitravirya. Mă gândeam la cel care a luptat neîncetat timp de douăzeci și trei de zile cu Rama însuși, din rasa lui Bhrigu, și pe care Rama nu a reușit să-l învingă. Adunându-și toate simțurile și concentrându-și mintea cu ajutorul înțelegerii sale, el a căutat refugiul meu (gândindu-se la mine). De aceea îmi centrasem mintea asupra lui. Mă gândeam la cel pe care Gange l-a conceput și l-a născut conform legilor obișnuite ale oamenilor și pe care Vasishtha l-a luat ca discipol. Mă gândeam la acest erou de o energie puternică și de o mare inteligență, care posedă cunoașterea tuturor armelor cerești, precum și a celor patru *Vede* cu toate ramificațiile lor. Mă gândeam la cel, O, fiu al lui Pandu, care este discipolul preferat al lui Rama, fiul lui Jamadagni, și care este depozitarul științelor. Mă gândeam la cel mai de frunte dintre toți cei versați în moralitate și datorie, la el, O, taur al rasei lui Bharata, care cunoaște Trecutul, Viitorul și Prezentul. După ce acest tigru printre regi se va fi ridicat la ceruri, în urma propriilor sale fapte, pământul, O, fiu al lui Pritha, va arăta ca o noapte fără lună. De aceea, O, Yudhishthira, apropiindu-te cu umilință de fiul lui Ganga, și anume de Bhishma de temută putere, întreabă-l despre ceea ce ai dori să înveți. O, stăpân al pământului, întreabă-l despre cele patru ramuri ale cunoașterii (în privința moralității, profitului, plăcerii și mântuirii), despre jertfele și riturile stabilite pentru cele patru ordine, despre cele patru moduri de viață și despre datoriile regale în întregime. Când Bhishma, cel mai de frunte din rasa Kuru, va dispărea din lume, tot felul de cunoștințe vor dispărea odată cu el. De aceea te îndemn (să mergi la el acum)". Auzind aceste cuvinte folositoare de mare însemnătate de la Vasudeva, dreptul Yudhishthira, cu vocea înecată în lacrimi, i-a răspuns lui Janardana, spunând: „Ceea ce ai spus, O, Madhava, despre eminența lui Bhishma, este perfect adevărat. Nu am cea mai mică îndoială în privința asta. Într-adevăr, auzisem despre înalta fericire, precum și despre măreția ilustrului Bhishma de la Brahmani cu suflet înalt care discutau despre asta. Tu, O, ucigaș de dușmani, ești Creatorul tuturor lumilor. Nu poate exista, așadar, O, bucuria Yadavașilor, nici cea mai mică îndoială în ceea ce spui. Dacă inima ta este înclinată să arăți grație, O, Madhava, atunci vom merge la Bhishma cu tine în frunte. Când divinul Surya se va fi întors spre nord, Bhishma va părăsi (această lume) pentru regiunile de fericire pe care și le-a câștigat. Acel descendent al rasei lui Kuru, așadar, O, cel cu brațe puternice, merită să aibă o vedere a ta. (Dacă îmi vei îndeplini rugămintea), Bhishma va avea atunci o vedere a ta, cel care ești primul dintre Zei, cel care ești distructibil și indestructibil. Într-adevăr, O, stăpâne, tu ești vastul depozit al lui *Brahma*."

Vaisampayana a continuat: Auzind aceste cuvinte ale dreptului rege Yudhishthira, ucigașul lui Madhu i-a spus lui Satyaki, care ședea lângă el, spunând: „*Să fie înhămat carul meu*." La aceasta, Satyaki a plecat iute din fața lui Kesava și ieșind, i-a poruncit lui Daruka, spunând: „Să fie pregătit carul lui Krishna." Auzind cuvintele lui Satyaki, Daruka a înhămat repede carul lui Krishna. Acel vehicul, cel mai de frunte, împodobit cu aur, înzestrat cu o mulțime de smaralde și cu pietre de lună și de soare, dotat cu roți acoperite de aur, posedând strălucire, iute ca vântul, având în mijloc diverse alte feluri de bijuterii, frumos ca soarele de dimineață, echipat cu un stindard frumos încoronat cu Garuda și vesel cu numeroase flamuri, avea înhămați la el acei cai de frunte, și iuți ca

gândul, anume Sugriva și Saivya și ceilalți doi, în veșminte de aur. După ce i-a înhămat, O, tigrule dintre regi, Daruka, cu mâinile împreunate, l-a informat pe Krishna despre acest fapt.

SECȚIUNEA XLVIII

Janamejaya a spus: Cum și-a lepădat trupul bunicul Bharata, care zăcea pe un pat de săgeți, și ce fel de Yoga a adoptat?

Vaisampayana spuse: Ascultă, O, rege, cu inimă curată și atenție concentrată, cum, O, tigru dintre Kuruși, Bhishma cel cu suflet înalt și-a părăsit trupul. De îndată ce Soarele, trecând punctul solstițial, și-a început cursul spre nord, Bhishma, cu atenție concentrată, și-a făcut sufletul (ca legat de și independent de trup) să intre în sufletul său (în starea sa independentă și absolută). Înconjurat de mulți Brahmani fruntași, acel erou, cu trupul străpuns de nenumărate săgeți, strălucea cu o mare frumusețe ca însuși Surya cu razele sale nenumărate. Înconjurat de Vyasa cunoscător al *Vedelor,* de Rishiul ceresc Narada, de Devasthana, de Asmaka Sumantu, de Jaimini, de Paila cel cu suflet înalt, de Sandilya, de Devarata, de Maitreya cel cu mare inteligență, de Asita și Vasishtha și de Kausika cel cu suflet înalt, de Harita și Lomasa și de fiul lui Atri cel cu mare inteligență, de Vrihaspati și Sukra și de marele înțelept Chyavana, de Sanatkumara și Kapila și Valmiki și Tumvuru și Kuru, de Maudgalya și Rama din neamul lui Bhrigu, și de marele înțelept Trinavindu, de Pippalada și Vayu și Samvarta și Pulaha și Katha, de Kasyapa și Pulastya și Kratu și Daksha și Parasara, de Marichi și Angiras și Kasmya și Gautama și de înțeleptul Galava, de Dhaumya și Vibhanda și Mandavya și Dhaumra și Krishnanubhautika, de Uluka, acel fruntaș al Brahmanilor și marele înțelept Markandeya, de Bhaskari și Purana și Krishna și Suta, — acel fruntaș al celor virtuoși, înconjurat de aceștia și de mulți alți înțelepți cu suflet mare și binecuvântați, posedați de credință, stăpânire de sine și seninătate a minții, eroul Kuru arăta ca Luna în mijlocul planetelor și stelelor. Întins pe patul său de săgeți, acel tigru printre oameni, Bhishma, cu inimă curată și palme împreunate, s-a gândit la Krishna în minte, cuvânt și faptă. Cu o voce voioasă și puternică, el a lăudat pe cel ce l-a ucis pe Madhu, acel maestru de yoga, cu lotusul în ombilic, acel stăpân al universului, numit Vishnu și Jishnu. Cu palmele împreunate, acel fruntaș al celor elocvenți, acel puternic, anume Bhishma cel cu suflet foarte virtuos, astfel L-a lăudat pe Vasudeva.

Bhishma spuse: O Krishna, O, cel mai presăvârșit dintre Ființe, fii mulțumit de aceste cuvinte pe care le rostesc, pe scurt și în detaliu, din dorința de a-ți lăuda faptele. Tu ești pur și puritatea însăși. Tu transcendezi totul. Tu ești ceea ce oamenii spun că este ACELA. Tu ești Domnul Suprem. Cu toată inima mea îți cer adăpost, O, Suflet universal și Stăpân al tuturor creaturilor![137] Ești fără început și fără sfârșit. Tu ești cel mai înalt dintre cei înalți și *Brahma*. Nici zeii, nici Rishii nu te cunosc. Creatorul divin, numit Narayana sau Hari, singur te cunoaște. Prin Narayana, Rishi, Siddha, marii Naga, zeii și Rishi cerești cunosc puțin din tine. Tu ești cel mai înalt dintre cei înalți și nu cunoști degradare. Zeii, Danava, Gandharva, Yaksha, Pannaga, nu știu cine ești și de unde vii. Toate lumile și toate lucrurile create trăiesc în tine și intră în tine (când vine dizolvarea). Ca niște giuvaieruri înșirate pe o sfoară, toate lucrurile care au atribute rezidă în tine, Domnule Suprem.[138] Având universul ca operă și universul ca membre, acest univers compus din minte și materie sălășluiește în sufletul tău etern și omniprezent ca o serie de flori înșirate pe o sfoară rezistentă. Ești numit Hari, cu o mie de capete, o mie de picioare, o mie de ochi, o mie de brațe, o mie de coroane și o mie de fețe de mare splendoare. Ești numit Narayana, divinitate și adăpostul universului. Ești cel mai subtil dintre cele subtile, cel mai grosier dintre cele grosiere, cel mai greu dintre cele grele și cel mai înalt dintre cele înalte. În *Vaks*, *Anuvaks*, *Nishads* și *Upanishad,* ești considerat Ființa Supremă

137 Ființa Supremă este numită aici și în alte părți Hansa, adică lebădă, deoarece, așa cum se presupune că lebăda transcende toate creaturile înaripate din raza sa de zbor, tot așa Ființa Supremă transcende toate creaturile din univers. Ea este numită Acela, ca în formula vedică a Laudei, „Tu ești Acela”, adică „Tu ești de neconceput și incapabil să fii descris în cuvinte”.

138 Lucrurile create au atribute. Doar *Brahma* este cel care nu are atribute, în sensul că niciun atribut cu care suntem familiarizați nu poate fi afirmat despre el.

de forţă irezistibilă. În *Samans*, ale căror declaraţii sunt întotdeauna adevărate, eşti considerat Adevărul însuşi![139] Eşti de suflet cvadruplu. Eşti arătat doar în înţelegerea (tuturor creaturilor). Eşti Domnul celor care sunt legaţi de tine prin credinţă. O, Dumnezeule, eşti adorat (de cei credincioşi) sub patru nume excelente, înalte şi secrete.[140] Penitenţele sunt mereu prezente în tine. Făcute (de alte creaturi pentru a te mulţumi), penitenţele trăiesc în forma ta. Tu eşti Sufletul Universal. Tu ai cunoaştere universală. Tu eşti universul. Tu eşti omniscient. Tu eşti creatorul a tot ce există în univers.[141] Ca un foc născut din două beţe, Te-ai născut din divina Devaki şi Vasudeva pentru protecţia lui *Brahma* pe pământ.[142] Pentru această mântuire eternă, închinătorul evlavios, cu mintea retrasă de la toate celelalte şi lepădând toate dorinţele, Te vede pe Tine, O, Govinda, care eşti Sufletul pur, în propriul său suflet. Transcendezi pe Surya în glorie. Eşti dincolo de înţelegerea simţurilor şi a intelectului. O, Stăpân al tuturor creaturilor, mă aşez în mâinile Tale. În *Purane* ai fost numit Purusha (spiritul omniprezent). În momentele de început ale *Yugelor*, eşti numit *Brahma*, în timp ce în momentele de dizolvare universală eşti numit *Sankarshana*. Eşti demn de veneraţie, şi de aceea Te venerez. Deşi Unul, Te-ai născut în nenumărate forme. Ţi-ai stăpânit perfect pasiunile. Adepţii tăi evlavioşi, îndeplinind cu credinţă riturile stabilite în scripturi, îţi aduc jertfe, O, dătătorule a tuturor dorinţelor! Eşti numit teaca în care zace universul. Toate lucrurile create trăiesc în Tine. Ca lebedele şi raţele care înoată pe apă, toate lumile pe care le vedem plutesc în Tine. Eşti Adevăr. Eşti Unul şi nealterabil. Eşti *Brahma*, Eşti Ceea ce este dincolo de Minte şi Materie. Eşti fără început, mijloc şi sfârşit. Nici zeii, nici Rishii nu Te cunosc. Zeii, Asura, Gandharva, Siddha, Rishi şi marii Uraga cu suflete concentrate, Te venerează mereu. Eşti panaceul cel mare pentru toată suferinţa. Eşti fără naştere şi moarte. Eşti Divin. Eşti auto-creat. Eşti etern. Eşti invizibil şi de neînţeles. Eşti numit Hari şi Narayana, O, puternicule. *Vedele* Te declară Creatorul universului şi Stăpânul a tot ce există în univers. Eşti protectorul suprem al universului. Nu cunoşti degradarea şi eşti ceea ce se numeşte cel mai înalt. Ai culoarea aurului. Eşti ucigaşul Asurilor. Deşi Unul, Aditi Te-a născut în douăsprezece forme.[143] Salutare Ţie care eşti sufletul Soarelui. Salutare Ţie în forma Ta de Soma, care eşti considerat cel mai de seamă dintre toţi cei reînnoiţi şi care mulţumeşti cu nectar zeii în perioada luminată şi pe Pithas în perioada întunecată. Eşti Fiinţa Unică de strălucire transcendentă care locuieşte dincolo de întunericul gros. Cunoscându-Te, omul încetează să mai aibă frică de moarte. Salutare Ţie în forma care este un obiect al cunoaşterii.[144] În măreţul sacrificiu Uktha, Brahmanii Te venerează ca pe marele Rich. În marele sacrificiu de foc, Te cântă ca pe principalul Adhyaryu (preot). Eşti sufletul *Vedelor*. Salutare Ţie. Rich-urile, Yajus şi *Samanele* sunt locaşul Tău. Eşti cele cinci feluri de ofrande sfinţite (folosite în sacrificii). Eşti cele şapte urzeli folosite în *Vede*. Salutare Ţie în forma Ta de Sacrificiu.[145] Ofrandele sunt turnate în focul Homa însoţite de cele şaptesprezece sunete monosilabice. Eşti sufletul Homa. Salutare Ţie! Eşti acel Purusha pe care *Vedele* îl cântă. Numele Tău este Yajus. Metrii vedici sunt membrele Tale. Sacrificiile stabilite în cele trei *Vede* sunt cele trei capete ale Tale. Marele sacrificiu numit *Rathantara* este vocea Ta care exprimă mulţumirea. Salutare Ţie în forma Ta de imnuri sacre! Eşti Rishi-ul care a apărut în marele sacrificiu ce a durat o mie de ani, efectuat de creatorii universului.

---

139 *Vak*-urile sunt *mantrele*; *Anuvak*-urile sunt acele porţiuni ale *Vedelor* numite *Brahmana*; *Nishad*-urile sunt acele porţiuni ale ritualului vedic care duc la cunoaşterea zeilor. *Upanishadele* sunt acele porţiuni care tratează exclusiv cunoaşterea Sufletului.

140 Suflet cvadruplu, adică Brahma, Jiva, Mintea şi Conştiinţa. Cele patru nume sub care Fiinţa Supremă este adorată de credincioşi sunt Vasudeva, Sankarsana, Pradyumna şi Aniruddha.

141 Penitenţele sunt mereu prezente în tine, în sensul că nu eşti niciodată lipsit de ele, penitenţe care constituie esenţa ta. Săvârşite de creaturi, ele trăiesc în mădularele tale, în sensul că penitenţe săvârşite nu se pierd niciodată.

142 În India antică, Rishii care trăiau în păduri îşi făceau focul frecând două beţe una de alta. Acestea le numeau *Arani*. *Brahma* pe pământ este explicat de Nilakantha ca însemnând *Vedele, Brahmanele* şi Sacrificiile.

143 Aceştia sunt cei doisprezece *Aditya* sau zei principali.

144 Tu eşti Cunoaştere pură şi locuieşti dincolo de întunericul ignoranţei. Mă închin ţie nu în niciuna dintre formele în care eşti adorat în mod obişnuit, ci în acea formă de lumină pură pe care yoghinii o pot contempla doar prin vedere spirituală.

145 Cele cinci libaţii sunt *Dhana, Karambha, Pahvapa* şi apa. Cele şapte bătături sunt cele şapte *mantre* (Cchandas) care predomină în imnurile vedice, cum ar fi *Gayatri* etc.

Eşti marea lebădă cu aripi de aur. Salutare Ţie în forma Ta de lebădă.[146] Rădăcinile cu tot felul de afixe şi sufixe sunt membrele Tale. *Sandhi*-urile sunt încheieturile Tale. Consonantele şi vocalele sunt ornamentele Tale. *Vedele* Te-au declarat cuvântul divin. Salutare Ţie în forma Ta de cuvânt![147] Îmbrăcând forma de mistreţ ale cărui membre erau alcătuite din sacrificiu, ai ridicat pământul scufundat pentru binele celor trei lumi. Salutare Ţie în forma Ta de putere infinită! Dormi în Yoga pe canapeaua Ta cu şarpe, alcătuită din cele o mie de glugi (ale Naga-ului). Salutare Ţie în forma Ta de somn! Construieşti podul pentru cei buni (de a traversa marea vieţii) cu Adevărul, cu acele mijloace prin care se poate obţine eliberarea şi cu mijloacele prin care simţurile pot fi controlate. Salutare Ţie în forma Ta de Adevăr! Oamenii care practică diverse credinţe, acţionaţi de dorinţa de diverse fructe, Te venerează prin diverse rituri. Salutare Ţie în forma Ta de Credinţă! Din Tine au izvorât toate lucrurile. Tu eşti cel care incită toate creaturile având corpuri fizice ce conţin principiul dorinţei. Salutare Ţie în forma Ta de Excitaţie. Marii Rishi caută sinele Tău nemanifest în interiorul celui manifest. Numit Kshetrajna, şezi în Kshetra. Salutare Ţie în forma Ta de Kshetra![148] Mereu conştient şi prezent în sine, Sankhya Te descriu totuşi ca existând în cele trei stări de veghe, vis şi somn adânc. Ei vorbesc despre Tine ca fiind înzestrat cu şaisprezece atribute şi reprezentând numărul şaptesprezece. Salutare formei Tale aşa cum este concepută de *Sankhya*![149] Lepădând somnul, oprind respiraţia, retraşi în sine înşişi, Yoghinii cu simţurile oprite Te văd ca lumină eternă. Salutare formei Tale de Yoga! Sannyasinii paşnici, eliberaţi de frica reîncarnării în urma distrugerii păcatelor şi meritelor lor, Te dobândesc. Salutare formei Tale de eliberare![150] La sfârşitul unui mileniu de *Yuga*, Tu îţi asumi forma unui foc cu flăcări scânteietoare şi consumi toate creaturile. Salutare formei Tale de ferocitate! După ce ai consumat toate creaturile şi ai făcut universul o vastă întindere de apă, Tu dormi pe ape în forma unui copil. Salutare formei Tale ca Maya (iluzie)! Din ombilicul celui născut de Sine, cu ochi asemenea petalelor de lotus, a răsărit un lotus. Pe acel lotus este aşezat acest univers. Sărbătoare formei Tale de lotus! Ai o mie de capete. Prevezi totul. Eşti de suflet inestimabil. Ai subjugat cele patru feluri de dorinţe care sunt la fel de vaste ca cele patru oceane. Salutare formei Tale de somn Yoga! Norii sunt în părul capului Tău. Râurile sunt în diferitele articulaţii ale membrelor Tale. Cele patru oceane sunt în stomacul Tău. Salutare formei Tale ca apă! Naşterea şi schimbarea reprezentată de moarte izvorăsc din Tine. Toate lucrurile, din nou, la dizolvarea universală se dizolvă în Tine. Salutare formei Tale drept cauză! Nu dormi noaptea. Eşti ocupat şi ziua. Observi acţiunile bune şi rele (ale tuturor). Salutare formei Tale de (universal) observator! Nu există faptă pe care nu o poţi face. Eşti, din nou, mereu gata să îndeplineşti fapte drepte. Salutare formei Tale de Lucrare, forma, numită Vaikuntha! În mânie, Tu ai exterminat în luptă de trei ori câte şapte ori pe Kshatriya care au călcat în picioare virtutea şi autoritatea. Sărbătoare formei Tale de Cruzime! Împărţindu-Te în cinci porţiuni, ai devenit cele cinci sufluri vitale care acţionează în toată lumea şi fac să se mişte fiecare fiinţă vie. Salutare formei Tale de aer! Te arăţi în fiecare *Yuga* sub forma numită lună şi anotimp şi semi-an şi an, şi eşti cauza atât a creaţiei, cât şi a dizolvării. Salutare formei Tale de Timp! Brahmanii sunt gura Ta, Kshatriya sunt cele două braţe ale Tale, Vaisya sunt stomacul şi coapsele Tale, iar Sudra locuiesc în picioarele Tale. Salutare formei Tale de castă! Focul constituie gura Ta. Cerurile sunt coroana capului Tău. Cerul este ombilicul Tău. Pământul este picioarele Tale. Soarele este ochiul Tău. Punctele cardinale sunt urechile Tale. Salutare formei Tale ca cele (trei) lumi! Eşti superior Timpului. Eşti superior

146 *Prajapatii*, creatorii universului, au săvârşit un sacrificiu care s-a întins pe o mie de ani. Fiinţa Supremă a apărut în acel sacrificiu ca un act de graţie faţă de sacrificatori.

147 *Sandhi*-urile sunt acele schimbări ale vocalelor contigue (în compunerea a două cuvinte) care sunt cerute de regulile eufoniei. *Akshara* este literalmente un caracter sau o literă; cuvânt alcătuit din caractere sau litere.

148 Manifestul este corpul. Rishii îşi caută sinele nemanifest în interiorul corpului, în propriile inimi. *Kshetra* este *buddhi* sau inteligenţa. Fiinţa Supremă este numită Kshetrajna deoarece cunoaşte fiecare minte. Inteligenţa sau mintea este una dintre formele sale.

149 Cele şaisprezece atribute sunt cele unsprezece simţuri şi cele cinci elemente în formele lor subtile numite *Mahabhutas*. La acestea se adaugă Infinitul. Fiinţa Supremă, conform doctrinei *Sankhya*, este astfel întruchiparea numărului şaptesprezece. Forma ta aşa cum este concepută de *Sankhya*, adică forma ta ca Număr.

150 În cazul celor care sunt născuţi din nou, există întotdeauna un reziduu de păcat şi merite pentru care trebuie să sufere şi să se bucure în viaţa lor pământească. În cazul celor care s-au dedicat unei vieţi de renunţare, marea străduinţă este de a epuiza acest reziduu.

Sacrificiului. Eşti mai presus de cel mai înalt. Fiind fără origine, eşti originea universului. Salutare formei Tale ca Univers! Oamenii lumii, conform atributelor atribuite Ţie de teoria *Vaisheshika*, Te consideră Protectorul lumii. Salutare formei Tale de Protector! Asumându-ţi formele de hrană, băutură şi combustibil, Tu măreşti umorile şi suflurile de viaţă ale creaturilor şi le susţii existenţa. Salutare ţie în forma ta de viaţă! Pentru susţinerea suflărilor vieţii, tu mănânci cele patru feluri de mâncare.[151] Luând totodată forma lui Agni în stomac, digeri acea mâncare. Salutări ţie în forma de căldură digestivă! Luând forma de jumătate om şi jumătate leu, cu coamă de culoarea roşcată şi ochi de culoarea roşcată, cu dinţi şi gheare pentru armele tale, i-ai luat viaţa şefului Asurilor. Salutări ţie în forma ta de putere crescândă! Nici zeii, nici Gandharva, nici Daitya, nici Danava, nu te cunosc cu adevărat. Salutări formei tale de subtilitate excesivă! Luând forma lui Ananta cel chipeş, ilustru şi puternic în regiunea inferioară, susţii lumea. Salutări formei tale de Putere! Ameţeşti toate creaturile prin legăturile afecţiunii şi iubirii pentru continuarea creaţiei. Salutări ţie în forma ta de ameţeală.[152] În legătură cu acea cunoaştere care se ocupă de cele cinci elemente ca fiind adevărata cunoaştere de Sine (pentru care yoghinii se străduiesc), oamenii ajung la tine prin cunoaştere! Salutări ţie în forma ta de Cunoaştere! Corpul tău este imens. Înţelegerea şi ochii tăi sunt dedicaţi tuturor lucrurilor. Eşti infinit, fiind dincolo de toate măsurile. Salutări ţie în forma ta de măreţie! Ai luat forma unui pustnic cu părul încâlcit pe cap, toiag în mână, stomac lung şi având bolul de cerşit drept tocul tău de săgeţi. Salutări ţie în forma ta de *Brahma*.[153] Porţi tridentul, eşti stăpânul celor cereşti, ai trei ochi şi eşti cu suflet înalt. Corpul tău este mereu uns cu cenuşă, iar emblema ta falică este mereu îndreptat în sus. Salutări ţie în forma ta de Rudra! Semiluna formează ornamentul frunţii tale. Ai şerpi pentru sfoara sacră care îţi înconjoară gâtul. Eşti înarmat cu *Pinaka* şi trident. Salutări formei tale de Ferocitate! Eşti sufletul tuturor creaturilor. Eşti Creatorul şi Distrugătorul tuturor creaturilor. Eşti fără furie, fără dușmănie, fără afecţiune. Salutări ţie în forma ta de Pace! Totul este în tine. Totul provine din tine. Tu însuţi eşti Totul. Eşti pretutindeni. Eşti mereu Totul. Salutări ţie în forma ta de Tot! Salutări ţie a cărui lucrare este universul, ţie care eşti sufletul universului, ţie din care a izvorât universul, ţie care eşti dizolvarea tuturor lucrurilor, ţie care eşti dincolo de cele cinci (elemente care constituie toate lucrurile)! Salutări ţie care eşti cele trei lumi, ţie care eşti deasupra celor trei lumi! Salutări ţie care eşti toate direcţiile! Eşti totul şi eşti singurul loc care cuprinde Totul. Salutări ţie, O, Stăpân divin, O, Vishnu, şi O, origine eternă a tuturor lumilor! Tu, O, Hrishikesa, eşti Creatorul, tu eşti Distrugătorul şi eşti invincibil. Nu pot vedea acea formă cerească în care eşti manifestat în Trecut, Prezent şi Viitor. Pot, însă, să văd cu adevărat forma ta eternă (aşa cum este manifestată în lucrările tale). Ai umplut cerul cu capul tău şi pământul cu picioarele tale: cu eroismul tău ai umplut cele trei lumi. Eşti Etern şi pătrunzi totul în univers. Direcţiile sunt braţele tale, Soarele este ochiul tău, iar eroismul este fluidul tău vital. Eşti stăpânul tuturor creaturilor. Stai, astupând cele şapte căi ale Vântului a cărui energie este de necuprins. Ei sunt eliberaţi de toate faptele celor care te venerează, O, Govinda cu eroism nevestejit, tu care eşti îmbrăcat în veşminte galbene de culoarea florii Atasi.[154] Chiar o singură plecăciune a capului în faţa ta, O, Krishna, este egală cu împlinirea a zece sacrificii de cai. Omul care a făcut zece sacrificii de cai nu este eliberat de obligaţia renaşterii. Omul, însă, care se înclină în faţa lui Krishna scapă de reîncarnare. Cei care îl au pe Krishna ca jurământ, cei care se gândesc la Krishna noaptea şi la trezirea din somn, pot fi consideraţi că îl au pe Krishna ca trup. Acei oameni (după moarte) intră în sinele lui Krishna, la fel cum untul clarificat sfinţit cu *mantre* intră în focul arzător. Salutări ţie care alungi frica de iad, ţie, O, Vishnu, care eşti o barcă pentru cei care sunt scufundaţi în vârtejurile oceanului reprezentat de viaţa lumească! Salutări ţie, O, Dumnezeu, care eşti sinele Brahmanului, ţie care eşti binefăcătorul Brahmanilor şi vacilor, ţie care eşti binefăcătorul universului, ţie care eşti Krishna şi Govinda! Cele două silabe "**Hari**" constituie zestrea celor care călătoresc prin sălbăticia vieţii şi medicamentul care vindecă în mod eficient toate înclinaţiile

151 Adică ceea ce se mestecă, ceea ce se suge, ceea ce se linge şi ceea ce se bea.

152 Toate creaturile sunt ameţite de iubire şi afecţiune. Marele scop pe care yoghinii şi-l propun este să rupă aceste legături, ridicându-se deasupra tuturor atracţiilor cărnii, pentru a realiza eliberarea sau emanciparea lor de renaştere.

153 Adică *Brahmacharin*.

154 *Linum usitatissimun*.

lumești, pe lângă faptul că sunt mijloacele care aliniază tristețea și suferința.[155] După cum adevărul este plin de Vishnu, după cum universul este plin de Vishnu, după cum totul este plin de Vishnu, la fel să fie sufletul meu plin de Vishnu și păcatele mele distruse! Caut protecția ta și îți sunt devotat, dorind un sfârșit fericit, O, tu cu ochi ca petalele de lotus, O, cel mai bun dintre zei, gândește-te la ce va fi pentru binele meu! Tu însuți fără origine, O, Vishnu, ești originea Cunoașterii și a Penitențelor. Astfel ești lăudat! O, Janardana, astfel fiind închinat de mine în Sacrificiul constituit doar din vorbire, fii, O, zeu, mulţumit de mine! *Vedele* sunt dedicate lui Narayana. Penitențele sunt dedicate lui Narayana. Zeii sunt dedicați lui Narayana. Totul este întotdeauna Narayana!

Vaisampayana a continuat: Rostind aceste cuvinte, Bhishma, cu mintea concentrată asupra lui Krishna, a spus: «*Să fie slăvit Krishna!*» și i-a adus închinăciune. Aflând prin puterea sa de Yoga despre devoțiunea lui Bhishma, Madhava, cunoscut și ca Hari, (intrând în corpul său) i-a dăruit cunoaștere cerească cuprinzând Trecutul, Prezentul și Viitorul, și a plecat. Când Bhishma a tăcut, acei vorbitori ai lui Brahma (care ședeau în jurul său), cu vocile înăbușite de lacrimi, l-au adorat pe acel șef de suflet înalt al Kurușilor în cuvinte excelente. Acești brahmani de frunte au rostit laude și pentru Krishna, acel prim dintre Ființe, și apoi au continuat cu voci blânde să îl laude pe Bhishma în mod repetat. Aflând (prin puterile sale de Yoga) despre devoțiunea lui Bhishma față de el, acel prim dintre Ființe, adică Madhava, s-a ridicat brusc de pe locul său și a urcat în careta sa, Kesava și Satyaki au mers cu un singur car. Pe o alta au mers acei doi prinți iluștri, adică Yudhishthira și Dhananjaya. Bhimasena și gemenii au călărit pe o a treia; în timp ce acei tauri printre oameni, Kripa și Yuyutsu, și acel arzător al dușmanilor, Sanjaya de castă Suta, au mers pe caretele lor respective, fiecare dintre ele asemănătoare unui oraș. Și toți au pornit, făcând pământul să tremure cu zdrăngănitul roților carelor lor. Acel om de frunte, în timp ce mergea, a ascultat cu bucurie discursurile, pline de laudele sale, rostite de brahmani. Ucigașul lui Kesi, cu inima înveselită, a salutat oamenii care așteptau (de-a lungul străzilor) cu mâinile împreunate și capetele plecate.

SECȚIUNEA XLIX

Vaisampayana spuse: Atunci Hṛṣīkeśa și regele Yudhiṣthira, și toți acei oameni conduși de Kṛpa, și cei patru Pāṇḍava, călărind pe acele care de luptă asemănătoare unor cetăți fortificate și împodobite cu stindarde și fanioane, s-au îndreptat în grabă spre Kurukṣetra cu ajutorul cailor lor rapizi. Au descălecat pe acel câmp acoperit cu păr, măduvă și oase și unde milioane de Kshatriya cu suflet înalt îșI aruncaseră trupurile. Acesta se înmulţea și cu multe dealuri formate din trupurile și oasele elefanților și ale cailor, iar capete și cranii umane erau întinse pe el ca niște scoici. Variat cu mii de ruguri funerare și plin de movile de armuri și arme, vastul câmp semăna cu grădina de băut a Distrugătorului însuși, folosită și abandonată recent. Măreții războinici pe care de luptă au înaintat repede, privind câmpul de bătălie bântuit de mulțimi de spirite și plin de Rākṣasa. În timp ce înaintau, cel cu brațe puternice Keśava, cel care-i bucura pe toți Yadava, i-a vorbit lui Yudhiṣthira despre vitejia fiului lui Jamadagni: „Dincolo, la distanță, O, Pārtha, se văd cele cinci lacuri ale lui Rāma! Acolo Rāma a oferit ofrande de sânge Kshatriya strămoșilor săi. Aici a venit cel puternic Rāma, după ce a eliberat pământul de Kshatriya de trei ori câte șapte ori, și-a abandonat sarcina.”

Yudhishthira spuse: Am mari îndoieli în legătură cu ce spui despre faptul că Rama a exterminat de trei ori câte șapte oșteni în zilele de demult. Când însăși sămânța de oșteni a fost arsă de Rama, O, taur printre Yadu, cum a fost reînviată casta oșenilor, O, tu cu putere nemăsurată? Cum, O, taur al Yaduilor, a fost exterminată casta oșenilor de către ilustrul și nepătatul Rama, și cum a crescut din nou? În înspăimântătoarele lupte de care, milioane de oșteni au fost uciși. Pământul, O, cel mai priceput dintre oameni, a fost umplut de cadavre de oșteni. Pentru ce motiv a

155 *Samsara* este lumea sau viața lumească caracterizată de diverse atașamente. Reflecția asupra lui Hari eliberează pe cineva de aceste atașamente. Sau, *Samsara* poate însemna morțile și nașterile repetate la care este supus sufletul neemancipat. Contemplarea Ființei divine poate preveni astfel de nașteri și morți repetate, ducând la emancipare.

fost exterminată astfel casta oșenilor în zilele de demult de Rama, nepătatul descendent al lui Bhrigu, O, tigru printre Yadu? O, tu din neamul lui Vrishni, alungă această îndoială a mea, O, erou cu stindard de pasăre! O, Krishna, O, frate mai mic al lui Baladeva, cea mai înaltă înțelepciune vine de la tine.

Vaisampayana spuse: Fratele mai mare și puternic al lui Gada i-a povestit lui Yudhishthira cu putere fără seamăn tot ce s-a întâmplat, în detaliu complet, despre cum pământul devenise plin de oșteni.

SECȚIUNEA L

Vasudeva spuse: Ascultă, O, fiu al lui Kunti, povestea energiei și puterilor lui Rama și a nașterii sale, așa cum am auzit-o de la marii Rishi care discutau pe acest subiect. Ascultă povestea despre cum milioane de Kshatriya au fost uciși de fiul lui Jamadagni și cum cei care s-au născut din nou în diversele neamuri regale din Bharata au fost din nou măcelăriți. Jadu a avut un fiu pe nume Rajas. Rajas a avut un fiu pe nume Valakaswa. Regele Valakaswa a avut un fiu pe nume Kusika, cu un comportament drept. Semănând cu Indra cel cu o mie de ochi pe pământ, Kusika a suferit cele mai aspre penitențe din dorința de a obține șefia celor trei lumi pentru un fiu. Văzându-l angajat în cele mai aspre penitențe și capabil să zămislească un fiu, Purandara cel cu o mie de ochi l-a inspirat pe rege (cu forța sa). Marele stăpân al celor trei lumi, cel care îl pedepsește pe Paka, O, rege, a devenit apoi fiul lui Kusika cunoscut sub numele de Gadhi. Gadhi a avut o fiică, O, monarh, pe nume Satyavati. Puternicul Gadhi a dat-o (de soție) lui Richika, un descendent al lui Bhrigu. Domnul ei din neamul lui Bhrigu, O, bucurie a Kuruşilor, a fost foarte mulțumit de ea pentru puritatea comportamentului ei. El a gătit mâncarea jertfei constând din lapte și orez pentru a-i da tatălui ei, Gadhi, un fiu. Chemându-și soția, Richika din neamul lui Bhrigu a spus: „Această porțiune din mâncarea sfințită trebuie luată de tine, iar această (altă) porțiune de către mama ta. Un fiu se va naște din ea care va străluci de energie și va fi un taur printre Kshatriya. Neînvins de Kshatriya pe pământ, el va fi cel care va ucide pe cel mai de seamă dintre Kshatriya. În ceea ce te privește pe tine, O, doamnă binecuvântată, această porțiune de mâncare îți va da un fiu de mare înțelepciune, o întruchipare a seninătății, înzestrat cu penitențe ascetice și cel mai de seamă dintre Brahmani.” După ce i-a spus aceste cuvinte soției sale, binecuvântata Richika din neamul lui Bhrigu, punându-și inima pe penitențe, a plecat spre păduri. În acest timp, regele Gadhi, hotărât să facă un pelerinaj la apele sfinte, a ajuns cu regina sa la refugiul lui Richika. Satyavati, în acest moment, O, rege, luând cele două porțiuni din mâncarea sfințită, a reprezentat cu bucurie și în mare grabă cuvintele stăpânului ei mamei sale. Regina-mamă, O, fiu al lui Kunti, i-a dat porțiunea destinată ei fiicei sale, iar ea însăși a luat din ignoranță porțiunea destinată celeilalte. În consecință, Satyavati, cu trupul ei strălucind de lumină, a zămislit un copil de formă teribilă destinat să devină exterminatorul Kshatriya. Văzând un copil Brahmana zăcând în pântecul ei, acel tigru printre Bhrigu a spus soției sale de frumusețe cerească aceste cuvinte: „Ai fost înșelată de mama, O, doamnă binecuvântată, din cauza schimbării bucăților sfințite. Fiul tău va deveni o persoană cu fapte crude și inimă răzbunătoare. Fratele tău, pe de altă parte (născut din mama ta), va fi un Brahmana devotat penitențelor ascetice. În mâncarea sfințită menită pentru tine fusese pusă sămânța supremei și universalei *Brahma*, în timp ce în cea menită pentru mama ta fusese pus totalul energiei Kshatriya. Ca urmare, însă, a schimbării celor două porțiuni, O, doamnă binecuvântată, ceea ce fusese intenționat nu se va întâmpla. Mama ta va obține un copil Brahmana, în timp ce tu vei obține un fiu care va deveni un Kshatriya.” Astfel vorbită de soțul ei, foarte binecuvântata Satyavati s-a prosternat și, așezându-și capul la picioarele lui, tremurând, a spus: „Nu-i potrivit pentru tine, O, sfântule, să-mi spui astfel de cuvinte, anume: «Vei obține un ticălos printre Brahmani (pentru fiul tău)».”

Richika spuse: Aceasta nu a fost intenția mea, O, doamnă binecuvântată, în privința ta. Un fiu de fapte cumplite a fost conceput de tine pur și simplu ca urmare a înlocuirii bucăților sfințite.

Satyavati răspunse spunând: Dacă dorești, O, înțeleptule, poți crea alte lumi, ce nevoie mai este să se vorbească de un copil? Se cuvine ție, O, puternice, să-mi dăruiești un fiu care să fie drept și devotat păcii.

Richika spuse: Niciodată nu am rostit vreo minciună înainte, O, doamnă binecuvântată, nici măcar în glumă. Ce nevoie mai este să se vorbească despre (un asemenea moment solemn ca) pregătirea mâncării sfințite cu ajutorul formulelor Vedice după aprinderea focului? Așa a fost hotărât din veac de Destin, O, drăgălașă! Am aflat totul prin asprele mele penitențe. Toți descendenții tatălui tău vor fi înzestrați cu virtuți brahmanice.

Satyavati spuse: O puternice, fie ca nepotul nostru să fie astfel, dar, O, cel mai de seamă dintre asceți, să-mi dai un fiu cu ocupații pașnice.

Richika spuse: O, tu cu cea mai frumoasă înfățișare, nu văd nicio deosebire între un fiu și un nepot. Va fi, O, drăgălașă, așa cum spui tu.

Vasudeva a continuat: Apoi, Satyavati a născut un fiu în neamul lui Bhrigu, devotat penitențelor și caracterizat prin ocupații liniștite, anume Jamadagni, cu legăminte reglementate. Gadhi, fiul lui Kusika, l-a născut pe Visvamitra. Fiul (deși născut în ordinul Kshatriya), posedând toate atributele unui Brahmana, era egal cu un Brahmana. Richika i-a născut astfel pe Jamadagni, acel ocean de penitențe. Jamadagni a născut un fiu cu fapte feroce. Cel dintâi dintre oameni, acel fiu a stăpânit științele, inclusiv știința armelor. Asemănător unui foc arzător, acel fiu a fost Rama, exterminatorul Kshatriyașilor. După ce l-a mulțumit pe Mahadeva pe munții Gandhamadana, el a cerut arme de la acel mare zeu, în special securea cu energie feroce în mâinile sale. În consecință a acelei securi de neegalat, cu splendoare de foc și tăiș irezistibil, a devenit neegalat pe pământ. Între timp, fiul puternic al lui Kritavirya, anume Arjuna din ordinul Kshatriya și conducător al Haihayașilor, înzestrat cu mare energie, cu un comportament foarte virtuos și posesor a o mie de brațe prin grația (marelui Rishi) Dattatreya, după ce a supus prin luptă, prin puterea propriilor brațe, întreaga lume cu munții și cele șapte insule ale ei, a devenit un împărat foarte puternic și (în cele din urmă) a dăruit pământul Brahmanilor printr-un sacrificiu de cai. Cu o anumită ocazie, solicitat de zeul focului însetat, O, fiu al lui Kunti, monarhul cu o mie de brațe și de mare forță a oferit daruri acelui zeu. Sărind din vârful săgeților sale, zeul focului, posedat de mare energie, dorind să mistuie (ceea ce i s-a oferit), a ars sate, orașe și regate și cătune de păstori. Prin puterea acelui om de frunte, anume Kritavirya, de mare energie, zeul focului a ars munți și mari păduri. Ajutat de regele Haihayașilor, zeul focului, făcut să ardă cu energie de vânt, a mistuit retragerea nelocuită, dar încântătoare, a lui Apava, cel cu suflet înalt. Posedând mare energie pe pământ, Apava, O, rege cu brațe puternice, văzându-și retragerea mistuită de puternicul Kshatriya, l-a blestemat pe acel monarh înfuriat, spunând: „Deoarece, O, Arjuna, fără a cruța acești lemnișori ai mei, i-ai ars, de aceea, Rama (din neamul lui Bhrigu) îți va tăia brațele (cele o mie)”. Puternicul Arjuna, însă, de mare forță, mereu devotat păcii, mereu respectuos față de Brahmani și dispus să ofere protecție (tuturor claselor), și caritabil și curajos, O, Bharata, nu s-a gândit la acel blestem aruncat asupra lui de către acel Rishi cu suflet înalt. Fiii săi puternici, mereu aroganți și cruzi, în consecință cu acest curs, au devenit cauza indirectă a morții sale. Prinții, O, taur al neamului lui Bharata, au luat și au dus vițelul vacii de jertfă a lui Jamadagni, fără știrea lui Kritavirya, conducătorul Haihayașilor. Din acest motiv a avut loc o dispută între Jamadagni cel cu suflet înalt (și Haihayași). Puternicul Rama, fiul lui Jamadagni, umplut de furie, i-a tăiat brațele lui Arjuna și a adus înapoi, O, monarh, vițelul tatălui său care rătăcea prin incintele interioare ale palatului regal. Atunci fiul prost al lui Arjuna, mergând împreună la retragerea lui Jamadagni cel cu suflet înalt, i-a retezat cu vârfurile sulițelor lor, O, rege, capul Rishi-ului de pe trunchi în timp ce celebrul Rama era plecat după lemne de foc și iarbă sacră. Umplut de furie la moartea tatălui său și inspirat de răzbunare, Rama a jurat să elibereze pământul de Kshatriya și a luat armele. Atunci acel tigru printre Bhrigu, posedând mare energie, punând în valoare forța sa, a măcelărit rapid toți fiii și nepoții lui Kritavirya. Măcelărind mii de Haihayași în

furie, descendentul lui Bhrigu, O, rege, a făcut pământul mlăștinos de sânge. Posedând mare energie, el a lipsit rapid pământul de toți Kshatriyașii. Umplut apoi de compasiune, s-a retras în păduri. Mai târziu, când au trecut câteva mii de ani, puternicul Rama, care era de natură furioasă, a fost supus unor acuzații (de lașitate). Nepotul lui Visvamitra și fiul lui Raivya, posedând multă meritare ascetică, numit Paravasu, O, monarh, a început să arunce acuzații asupra lui Rama în public, spunând: „O, Rama, nu erau acei oameni drepți, anume Pratardana și alții, care erau adunați la un sacrificiu în timpul căderii lui Yayati, Kshatriya de neam? Tu nu ai legăminte adevărate, O, Rama! A ta este o laudă goală în fața oamenilor. De frica eroilor Kshatriya te-ai refugiat în munți." Descendentul lui Bhrigu, auzind aceste cuvinte ale lui Paravasu, a luat din nou armele și a presărat din nou pământul cu sute de trupuri de Kshatriya. Acei Kshatriya, însă, O, rege, numărați cu sutele, care au fost cruțați de Rama, s-au înmulțit (în timp) și au devenit monarhi puternici pe pământ. Rama i-a măcelărit din nou rapid, fără să cruțe nici măcar copiii, O, rege! Într-adevăr, pământul a fost din nou presărat cu trupurile copiilor Kshatriya născuți prematur. Imediat ce copiii Kshatriya se nășteau, Rama îi măcelărea. Totuși, unele doamne Kshatriya au reușit să-și protejeze copiii (de mânia lui Rama). După ce a făcut pământul pustiu de Kshatriya de trei ori câte șapte ori, puternicul Bhargava, la împlinirea unui sacrificiu de cal, a dăruit pământul ca ofrandă sacrificială lui Kasyapa. Pentru a salva rămășița Kshatriyașilor, Kasyapa, O, rege, arătând cu mâna care încă ținea lingura de sacrificiu, a rostit aceste cuvinte: „O, mare înțelept, mergi la țărmurile oceanului de sud. Nu se cuvine ție, O, Rama, să locuiești în (ceea ce este) domeniul meu." La auzul acestor cuvinte, Oceanul a creat pe loc pentru fiul lui Jamadagni, pe celălalt țărm al său, o regiune numită Surparaka. Kasyapa, de asemenea, O, monarh, după ce a acceptat pământul în dar și l-a dăruit Brahmanilor, a intrat în marea pădure. Atunci Sudrașii și Vaisyașii, acționând foarte haotic, au început să se unească, O, taur al neamului lui Bharata, cu soțiile Brahmanilor. Când anarhia se instalează pe pământ, cei slabi sunt oprimați de cei puternici, și nimeni nu este stăpân pe propria sa proprietate. Neprotejată cum se cuvine de către Kshatriyașii virtuoși și oprimați de cei răi în consecință cu acea dezordine, pământul s-a afundat repede spre cele mai de jos adâncuri. Văzând pământul scufundându-se de frică, Kasyapa cel cu suflet înalt a ținut-o în poala sa; și deoarece marele Rishi o ținea în poala sa (*uru*), de aceea pământul este cunoscut sub numele de Urvi. Zeița pământ, pentru siguranța protecției, l-a mulțumit pe Kasyapa și i-a cerut un rege.

Pământul a spus: Sunt, O, reînnoitule, câțiva din primii Kshatriya ascunși de mine printre femei. Ei s-au născut în rasa Haihayas. Fie ca ei, O, înțelepte, să mă apere. Există o altă persoană din rasa lui Puru, anume fiul lui Viduratha, O, puternicule, care a fost crescut printre urși în munții Rikșavat. Un altul, anume fiul lui Saudasa, a fost protejat, din milă, de Parasara cu energie inepuizabilă și mereu angajat în sacrificii. Deși născut într-una din ordinele reînnoite, el face totul pentru acel Rishi ca un Sudra și a fost, prin urmare, numit Sarvakarman (slujitor la toate treburile). Fiul lui Sivi, cu energie mare, anume Gopati pe nume, a fost crescut în pădure printre bovine. Fie ca el, O, înțelepte, să mă apere. Fiul lui Pratardana, numit Vatsa cu mare putere, a fost crescut printre viței într-un grajd. Fie ca acela din ordinul regal să mă apere. Nepotul lui Dadhivahana și fiul lui Diviratha a fost ascuns și protejat pe malurile Gangei de către înțeleptul Gautama. Numele lui este Vrihadratha. Posibil cu energie mare și împodobit cu numeroase calități binecuvântate, acest prinț binecuvântat a fost protejat de lupi și de munții Gridhrakuta. Mulți Kshatriya aparținând rasei Maratta au fost protejați. Egali cu stăpânul Maruților în energie, ei au fost crescuți de Ocean. Acești copii ai ordinului Kshatriya au fost auziți ca existând în locuri diferite. Ei trăiesc printre artizani și aurari. Dacă mă vor proteja, atunci voi rămâne nemișcată. Tații și bunicul lor au fost uciși pentru mine de către Rama cu mare vitejie. Este datoria mea, O, mare înțelepte, să mă asigur că ritualurile lor funerare sunt îndeplinite corespunzător. Nu doresc să fiu protejată de conducătorii mei actuali. Fă Tu, O, înțelepte, aranjamente grabnice pentru ca eu să pot exista (ca înainte).

Vasudeva a continuat: Înțeleptul Kasyapa, căutând acei Kshatriya cu energie mare pe care zeița i-a indicat, i-a instalat în mod corespunzător ca regi (pentru a o proteja). Rasele Kshatriya care

există acum sunt progenitura acelor prinți. Ceea ce m-ai întrebat pe mine, O, fiu al lui Panda, s-a întâmplat în zilele de demult chiar așa.

Vaisampayana continuă: Vorbind astfel cu Yudhishthira, acel erou Yadava cu suflet înalt și cel mai de frunte dintre cei drepți, a pornit repede pe acel car, luminând toate punctele cardinale asemenea divinului Surya însuși.

SECȚIUNEA LI

Vaisampayana spuse: Regele Yudhishthira, auzind de acele isprăvi ale lui Rama, s-a umplut de uimire și i-a spus lui Janardana: ”O, tu din neamul lui Vrishni, vitejia lui Rama cel cu suflet măreț, care în mânie a eliberat pământul de Kshatriya, a fost ca a lui însuși Sakra! Descendenții Kshatriya, tulburați de frica lui Rama, erau ascunși (și crescuți) de către vaci, Ocean, leoparzi, urși și maimuțe. Această lume a oamenilor este demnă de toată lauda și fericiți sunt cei care locuiesc în ea, unde o ispravă, care a fost din nou atât de dreaptă, a fost înfăptuită de un Brahmana.” După încheierea acestui discurs, cele două persoane ilustre, anume Krishna de glorie nevestejită și Yudhishthira, au mers acolo unde fiul puternic al Gangei zăcea pe patul său de săgeți. Ei l-au văzut apoi pe Bhishma întins pe patul său de săgeți și asemănător în strălucire Soarelui de seară acoperit de propriile sale raze. Eroul Kuru era înconjurat de mulți asceți, ca cel cu o sută de sacrificii de către zeitățile cerului. Locul pe care zăcea era foarte sfânt, situat pe malurile râului Oghavati. Văzându-l de la distanță, Krishna, fiul lui Dharma, și cei patru Pandava, și ceilalți conduși de Saradwat, au coborât din vehiculele lor și, adunându-și mințile neliniștite și concentrându-și toate simțurile, s-au apropiat de marii Rishi. După ce au salutat pe acești fruntași Rishi conduși de Vyasa, Govinda și Satyaki și ceilalți s-au apropiat de fiul Gangei. Văzându-l pe fiul Gangei de mare merit ascetic, prinții Yadu și Kuru, acei fruntași dintre oameni, au luat loc, înconjurându-l. Văzându-l pe Bhishma care semăna cu un foc pe cale să se stingă, Kesava, cu inima oarecum sumbră, i-a adresat următoarele.

Kesava spuse: Sunt percepțiile tale acum la fel de clare ca înainte? Sper că înțelegerea ta, O, cel mai elocvent dintre oameni, nu este tulburată. Sper că membrele tale nu sunt chinuite de durerea provenită din rănile provocate de săgeți. Și din suferința sufletească trupul devine slab. Datorită darului primit de la tatăl tău, dreptul Santanu, moartea ta, O, erou puternic, depinde de propria ta voință. Eu însumi nu am acel merit în virtutea căruia tu ai obținut acest dar. Cel mai mic ac introdus în corp provoacă durere. Ce mai trebuie spus, O, rege, despre sutele de săgeți care te-au străpuns? Cu siguranță, durerea nu te poate afecta. Ești capabil, O, Bharata, să-i instruiești chiar și pe zei cu privire la geneza și dizolvarea ființelor vii. Posesor al unei mari cunoașteri, tot ceea ce aparține Trecutului, Viitorului și Prezentului, îți este bine cunoscut. Dizolvarea creaturilor și recompensa neprihănirii îți sunt bine cunoscute, O, tu de mare înțelepciune, căci ești un ocean de virtute și datorie. În timp ce trăiai în bucuria unei suveranități înfloritoare, te-am văzut renunțând la relațiile intime cu femeile, deși aveai membre sănătoase și erai în deplină formă și înconjurat de tovarăși de sex feminin. În afară de Bhishma, fiul lui Santanu, de mare energie și ferm devotat neprihănirii, posesor de eroism și având virtutea ca unicul său scop, nu am auzit niciodată de o altă persoană în cele trei lumi care să poată, prin puterea sa ascetică, deși zăcea pe un pat de săgeți și pe punctul de a muri, să aibă o asemenea stăpânire completă asupra morții (să o țină astfel în frâu). Nu am auzit de nimeni altcineva care să fie atât de devotat adevărului, penitențelor, daniilor, îndeplinirii jertfelor, științei armelor, *Vedelor* și protejării celor care solicită protecție, și care să fie atât de inofensiv pentru toate creaturile, de o puritate atât de mare în comportare, atât de stăpân pe sine și atât de înclinat spre binele tuturor creaturilor, și care să fie de asemenea un atât de mare războinic cu carul ca tine. Fără îndoială, ești capabil să subjugi, pe un singur car, zeii, Gandharvii, Asurii, Yakșii și Rakșasii. O, Bhishma cu brațe puternice, ești întotdeauna numit de către Brahmāni al nouălea dintre Vasu. Prin virtuțile tale, însă, i-ai depășit pe toți și ești egal cu însuși Vasava. Știu, O, cel mai bun dintre oameni, că ești renumit pentru vitejia ta, O, cel mai de seamă dintre ființe, chiar și printre zei.

Dintre oamenii de pe pământ, O, cel mai de seamă dintre oameni, nu am văzut şi nici nu am auzit de cineva care să posede atribute ca ale tale. O, tu din neamul regal, depăşeşti pe zei înşişi în ceea ce priveşte orice atribut. Prin puterea ta ascetică poţi crea un univers de creaturi mobile şi nemobile. Ce mai trebuie spus despre faptul că ai dobândit multe tărâmuri binecuvântate prin virtuţile tale de frunte? Alungă acum tristeţea celui mai mare fiu al lui Panda, care arde de jale din cauza măcelului rudelor sale. Toate datoriile care au fost declarate pentru cele patru ordine despre cele patru moduri de viaţă îţi sunt bine cunoscute. Tot ceea ce este indicat în cele patru ramuri ale cunoaşterii, în cele patru Hotra, O, Bharata, precum şi acele datorii eterne care sunt stabilite în filozofia Yoga şi *Sankhya*, datoriile celor patru ordine şi aceste datorii care nu contravin practicilor lor declarate — toate acestea, împreună cu interpretările lor, O, fiu al Gangei, îţi sunt cunoscute. Datoriile stabilite pentru cei ce provin dintr-o amestecare a celor patru ordine şi cele stabilite pentru regiuni, triburi şi familii anume, şi cele declarate de *Vede* şi de oamenii înţelepţi, îţi sunt toate bine cunoscute. Subiectele istoriilor şi ale *Purānelor* îţi sunt toate cunoscute. Toate scripturile care tratează despre datorie şi practică sălăşluiesc în mintea ta. Te salut, O, taurule printre oameni, nu există nicio altă persoană care să poată înlătura îndoielile care ar putea apărea în legătură cu acele subiecte de cunoaştere studiate în lume. Cu ajutorul inteligenţei tale, tu, O, prinţ al oamenilor, alungă tristeţea resimţită de fiul lui Pandu. Oamenii posedaţi de o asemenea cunoaştere mare şi atât de variată trăiesc numai pentru a-i mângâia pe oamenii ale căror minţi au fost stupefiate.

Vaisampayana a spus: Ascultând acele cuvinte ale lui Vasudeva de mare inteligenţă, Bhishma, ridicându-şi capul puţin, a rostit aceste cuvinte cu mâinile împreunate.

Bhishma spuse: Salutare ţie, O, divine Krishna! Tu eşti originea şi tu eşti dizolvarea tuturor lumilor. Tu eşti Creatorul şi tu eşti Distrugătorul. Tu, O, Hrishikesa, nu poţi fi învins de nimeni. Universul este lucrarea mâinilor tale. Tu eşti sufletul universului şi universul a izvorât din tine. Salutare ţie! Tu eşti sfârşitul tuturor lucrurilor create. Tu eşti deasupra celor cinci elemente. Salutare ţie care eşti cele trei lumi şi care eşti din nou deasupra celor trei lumi. O, stăpân al yoghinilor, Salutare ţie care eşti refugiul tuturor. O, cel mai de frunte dintre fiinţe, cuvintele pe care mi le-ai spus despre mine m-au făcut să-ţi văd atributele divine manifestate în cele trei lumi. (În consecinţa acelei bunăvoinţe), O, Govinda, îţi văd şi forma eternă. Stai oprind cele şapte căi ale Vântului, posesor de energie nemăsurată. Firmamentul este ocupat de capul tău, iar pământul de picioarele tale. Punctele cardinale sunt cele două braţe ale tale, iar Soarele este ochiul tău, iar Indra constituie vitejia ta. O, tu cu glorie neînvechită, Persoana ta, îmbrăcată în veşminte galbene ce seamănă cu nuanţa florii de Atasi, ni se pare a fi ca un nor încărcat cu fulgere. Gândeşte-te la ce ar fi bine, O, tu cu ochi de lotus preabun, pentru mine smeritul, care sunt devotat ţie, care caut protecţia ta şi care doresc să obţin un sfârşit fericit.

Vasudeva spuse: De vreme ce, O, taur printre oameni, devotamentul tău faţă de mine este foarte mare, de aceea, O, prinţ, ţi-am arătat forma mea celestă. Nu Mă arăt, O, rege suprem, celui care nu-Mi este devotat, sau unui devotat care nu este sincer, sau aceluia, O, Bharata, care nu are sufletul stăpânit. Tu Îmi eşti devotat şi eşti mereu pios. Cu inima curată, tu eşti mereu stăpânit şi mereu pios prin penitenţe şi daruri. Prin propriile tale penitenţe, O, Bhishma, eşti capabil să Mă vezi. Acele regiuni, O, rege, sunt pregătite pentru tine, de unde nu mai este întoarcere.[156] Cincizeci şi şase de zile, O, suprem dintre rasa lui Kuru, îţi mai rămân de trăit! Lepădându-ţi trupul, vei obţine atunci, O, Bhishma, recompensa binecuvântată a faptelor tale. Priveşte, acei zei şi Vasu-i, toţi înzestraţi cu forme de splendoare de foc, călare pe carele lor, te aşteaptă nevăzuţi până în momentul când soarele intră pe cursul nordic. Supus timpului universal, când Surya cel divin se întoarce pe cursul său nordic, tu, O, suprem dintre oameni, vei merge în acele regiuni de unde niciun om cu cunoaştere nu se mai întoarce pe acest pământ! Când tu, O, Bhishma, vei părăsi această lume pentru aceea, toată Cunoaşterea, O, erou, va pieri odată cu tine. Din acest motiv, toţi aceşti oameni, adunaţi împreună, s-au apropiat de tine pentru a asculta discursuri despre datorie şi moralitate. Vorbeşte dar

156 Adică cel care merge acolo nu este supus renaşterii.

cuvinte de adevăr, pline de moralitate şi Yoga, lui Yudhishthira, care este ferm în adevăr, dar a cărui învăţătură a fost întunecată de durerea cauzată de măcelul rudelor sale, şi alungă-i repede acea durere!

SECŢIUNEA LII

Vaisampayana spuse: Auzind astfel de cuvinte ale lui Krishna pline de moralitate şi folos, Bhishma al lui Santanu i-a răspuns în următoarele cuvinte.

Bhishma spuse: O, stăpân al tuturor lumilor, O, cel cu braţe puternice, O, Şiva, O, Narayana, O, tu cu slavă neînvechită, auzind cuvintele rostite de tine, am fost umplut de bucurie. Dar ce cuvinte (de învăţătură), O, stăpân al vorbirii, pot să spun în prezenţa ta, mai ales când toate subiectele vorbirii au fost abordate în cuvântul tău?[157] Tot ceea ce trebuie făcut sau se face în oricare lume provine din intelectul tău, O, zeu! Acel om care este capabil să vorbească despre cer în prezenţa şefului zeilor însuşi este capabil să vorbească despre interpretarea moralităţii, plăcerii, folosului şi mântuirii în prezenţa ta. Mintea mea, O, ucigaş al lui Madhu, este extins agitată de durerea rănilor de săgeţi. Membrele mele sunt slăbite. Înţelegerea mea nu este limpede. Sunt atât de chinuit, O, Govinda, de aceste săgeţi asemănătoare otrăvii sau focului, încât nu am puterea de a rosti nimic. Forţa mea mă părăseşte. Suflul meu de viaţă se grăbeşte să mă părăsească. Chiar măruntaiele corpului meu ard. Înţelegerea mea este tulburată. Din slăbiciune, rostirea mea devine indistinctă. Cum aş putea atunci să îndrăznesc să vorbesc? O, cel ce sporeşti (gloria) rasei lui Dasarha, fii mulţumit de mine. O, cel cu braţe puternice, nu voi spune nimic. Iartă-mă (pentru ezitarea mea). Chiar stăpânul vorbirii (Brihaspati), vorbind în prezenţa ta, ar fi copleşit de ezitare. Nu mai pot distinge punctele cardinale, nici cerul de pământ! Prin energia ta, O, ucigaş al lui Madhu, sunt abia în viaţă. Tu, aşadar, vorbeşte tu însuţi pentru binele regelui Yudhishthira cel drept, căci tu eşti cel care orânduieşte toate legile. Cum, O, Krishna, când tu, creatorul etern al universului, eşti prezent, poate unul ca mine să vorbească (despre astfel de subiecte) ca un discipol în prezenţa învăţătorului?

Vasudeva a zis: Cuvintele rostite de tine sunt vrednice de tine, care eşti cel dintâi din rasa lui Kuru, tu, care eşti înzestrat cu mare energie, tu, care ai un suflet măreţ şi tu, care eşti plin de mare răbdare şi versat în orice subiect. În legătură cu ceea ce mi-ai spus despre durerea rănilor tale de săgeată, primeşte, O, Bhishma, această binecuvântare pe care ţi-o acord din mila mea. Necazul şi uimirea şi arsurile şi durerea şi foamea şi setea nu te vor birui, O, fiu al Gangelui, tu, a cărui glorie nu se veştejeşte! Percepţiile şi memoria ta, O, fără de păcat, nu se vor tulbura.[158] Mintea nu te va părăsi. Mintea ta, O, Bhishma, eliberată de calităţile patimii şi ale întunericului, va fi întotdeauna supusă calităţii bunătăţii, asemenea Lunii ieşită din nori. Înţelegerea ta va pătrunde orice subiect legat de datorie, moralitate sau profit, la care te vei gândi. O, tigru printre regi, obţinând viziunea celestă, vei reuşi, tu, cu putere nemăsurată, să zăreşti cele patru ordine ale lucrurilor create. Înzestrat cu ochiul cunoaşterii, vei vedea, O, Bhishma, asemenea peştilor într-un pârâu limpede, toate lucrurile create pe care s-ar putea să încerci să ţi le aminteşti!

Vaisampayana a continuat: Atunci acei mari Rishi, avându-l pe Vyasa printre ei, L-au preamărit pe Krishna cu imnuri din *Rigveda*, *Yajurveda* şi *Samaveda*. O ploaie cerească de flori specifice fiecărui anotimp a căzut în locul unde se aflau cel din neamul lui Vrishni, împreună cu fiul Gangei şi fiul lui Pandu. Instrumente cereşti de tot felul cântau în văzduh şi cetele de Apsare au început să cânte. Nimic rău şi nicio prevestire de rău nu s-au văzut acolo. O briză plină de augur, plăcut şi pură, purtând tot felul de parfumuri, a început să bată. Toate punctele cardinale au devenit limpezi şi liniştite, iar toate animalele şi păsările au început să se mişte în pace. Curând după aceea, ca un foc la marginea unei mari păduri, divinul Surya cu o mie de raze a fost văzut apunând în vest. Marii Rishi, ridicându-se atunci, L-au salutat pe Janardana, pe Bhishma şi pe regele Yudhishthira. În

157 *Vedele* constituie discursul Fiinţei Supreme. Tot ce ţine de moralitate apare în ele.

158 Literal, ”Tot ce ştii îţi va apărea prin lumină interioară”.

urma acestui fapt, Kesava, fiii lui Pandu, Satyaki, Sanjaya şi Kripa, fiul lui Saradwata, s-au înclinat cu reverenţă în faţa acelor înţelepţi. Dăruiţi practicii virtuţii, acei înţelepţi, astfel veneraţi de Kesava şi de alţii, s-au îndreptat iute spre lăcaşurile lor respective, spunând: „*Ne vom întoarce mâine*.” După aceasta, Kesava şi Pandavii, salutându-l pe Bhishma şi înconjurându-l cu veneraţie, au urcat în caii lor frumoşi. Acei eroi au pornit apoi, însoţiţi de multe alte care împodobite cu Kuvara aurite, de elefanţi înfuriaţi ce păreau munţi şi de cai iuţi ca Garuda, precum şi de pedestraşi înarmaţi cu arcuri şi arme. Acea armată, mişcându-se cu mare viteză, a înaintat în două divizii, una în frunte şi alta în urma acelor prinţi. Scena semăna cu cele două curente ale marilor râuri Narmada în punctul unde este despărţită de munţii Rikshavat care stau în calea ei. Încântând acea mare mulţime, divinul Chandramas a răsărit înaintea ei în firmament, reînviind cu umiditate, prin propria sa forţă, ierburile şi plantele pământeşti al căror suc fusese absorbit de Soare. Apoi, acel taur din neamul lui Yadu şi fiii lui Pandu, intrând în oraşul (Kuru), a cărui splendoare semăna cu cea a oraşului lui Indra însuşi, s-au îndreptat spre lăcaşurile lor respective ca nişte lei obosiţi căutându-şi peşterile.

SECŢIUNEA LIII

Vaisampayana spuse: Ucigaşul lui Madhu, retrăgându-se la culcare, a dormit fericit. Deşteptându-se când lipsea o jumătate de Yama să aducă ziua, s-a dedicat contemplaţiei. Fixându-şi toate simţurile, a meditat la Brahma cel etern. Atunci, un grup de persoane bine instruite şi cu voci dulci, cunoscătoare de imnuri şi *Purane*, au început să laude pe Vasudeva, stăpânul tuturor creaturilor şi creatorul universului. Alţii, marcând ritmul prin bătăi din palme, au început să recite imnuri dulci, iar vocaliştii au început să cânte. Scoici şi tobe au fost suflate şi bătute de mii de ori. Sunetul încântător al Vinelor, Panavelor şi flautelor de bambus s-a auzit. Vasta reşedinţă a lui Krishna, ca urmare, părea că râde de muzică. În palatul regelui Yudhishthira, de asemenea, se auzeau voci dulci, rostind urări de bine, precum şi sunete de cântece şi instrumente muzicale. Apoi, cel din neamul lui Dasarha şi-a făcut toaleta. Împreunându-şi mâinile, viteazul cu braţe puternice şi glorie nepieritoare şi-a recitat în tăcere *mantrele* sale secrete şi, aprinzând un foc, a turnat libaţii de unt clarificat pe el. Oferind o mie de vaci la o mie de Brahmani, dintre care toţi erau pe deplin cunoscători a celor patru *Vede*, i-a determinat să-i rostească binecuvântări. Apoi, atingând diverse articole de bun augur şi privindu-se într-o oglindă curată, Krishna i-a zis lui Satyaki: „Mergi, O, descendent al lui Sini, şi mergând la locuinţa lui Yudhishthira, află dacă acel rege de mare energie este îmbrăcat pentru a-l vizita pe Bhishma.” La aceste cuvinte ale lui Krishna, Satyaki, mergând repede la fiul regal al lui Pandu, i-a spus: „Cea mai bună căruţă, aparţinând lui Vasudeva cel cu mare inteligenţă, este gata, O, rege, căci Janardana va merge să-l vadă pe fiul Gangei. O, rege drept cu mare splendoare, te aşteaptă. Se cuvine acum să faci ce trebuie făcut în continuare.” Astfel abordat, fiul lui Dharma, Yudhishthira, a răspuns după cum urmează.

Yudhishthira spuse: O Phalguna cu splendoare fără egal, fie ca cel mai bun dintre carele mele să fie gata. Nu ar trebui să fim însoţiţi (astăzi) de soldaţi, ci vom merge singuri. Acel Bhishma, cel mai drept dintre oameni, – nu ar trebui să fie supărat. Aşadar, lasă gărzile, O, Dhananjaya, să stea azi. De azi înainte, fiul Gangei va vorbi despre lucruri care sunt mari mistere. Nu doresc, aşadar, O, fiu al Kuntii, să fie o adunare amestecată (în prezenţa lui Bhishma).

Vaisampayana a continuat: Auzind aceste cuvinte ale regelui, Dhananjaya, fiul Kuntii, cel mai bun dintre oameni (a ieşit şi, întorcându-se) i-a spus că cel mai bun dintre carele sale era gata tras. Regele Yudhishthira, şi gemenii, şi Bhima şi Arjuna, cei cinci asemănători cu cele cinci elemente, au pornit apoi spre locuinţa lui Krishna. În timp ce Pandavii cu suflet mare veneau, Krishna cel cu inteligenţă mare, însoţit de nepotul lui Sini, s-a urcat în carul său. Salutându-se unul pe altul din carele lor şi fiecare întrebându-l pe celălalt dacă şi-a petrecut noaptea fericit, acei tauri printre oameni au mers înainte, fără să se oprească pe acele care de frunte ale căror zgomot semăna cu urletul norilor. Caii lui Krishna, şi anume Valahaka şi Meghapushpa şi Saivya şi Sugriva, au fost îndemnaţi de Daruka. Animalele, îndemnate de el, O, rege, au avansat, făcând urme în pământ cu

copitele lor. Înzestrați cu forță mare și viteză mare, au zburat înainte, devorând cerul însuși. Traversând câmpul sacru al lui Kuru, prinții au ajuns în locul unde puternicul Bhishma, pe patul său de săgeți, zăcea, înconjurat de acei mari Rishi, ca Brahman însuși în mijlocul zeilor. Apoi Govinda și Yudhishthira și Bhima și cel care mânuia *Gandiva* și gemenii și Satyaki, coborând din vehiculele lor, i-au salutat pe Rishi ridicând mâinile drepte. Înconjurat de ei, regele Yudhishthira, ca luna în mijlocul stelelor, s-a apropiat de fiul Gangei, ca Vasava apropiindu-se de Brahman. Copleșit de frică, regele și-a aruncat timid ochii asupra eroului cu brațe puternice care zăcea pe patul său de săgeți ca Soarele însuși căzut din firmament.

SECȚIUNEA LIV

Janamejaya a zis: Când acel tigru printre oameni, cu suflet drept și energie mare, ținând cu tărie de adevăr și având pasiunile sub control deplin, și anume fiul lui Șantanu și al Gangei, numit Devavrata sau Bhishma de glorie nevestejită, zăcea pe un pat de erou cu fiii lui Pandu așezați în jurul lui, spune-mi, O, mare înțelepte, ce fel de conversație a avut loc în acea adunare de eroi după măcelul trupelor.

Vaisampayana a zis: Când Bhishma, acel șef al Kurușilor, zăcea pe patul său de săgeți, mulți Rishi și Siddha, O, rege, conduși de Narada, au venit la acel loc. Rămășița neucisă a regilor (adunați) cu Yudhishthira în frunte, și Dhritarashtra și Krishna și Bhima și Arjuna și gemenii au venit și ei acolo. Acele suflete înalte, apropiindu-se de bunicul Bharata, care semăna cu Soarele însuși căzut din firmament, s-au dedat la plângeri pentru el. Atunci Narada, cu trăsături dumnezeiești, după ce a reflectat pentru scurt timp, s-a adresat tuturor Pandavașilor și rămășiței neucise a regilor, spunând: „Cred că a sosit timpul ca voi să-l întrebați pe Bhishma (despre moralitate și religie), căci fiul Gangei este pe cale să-și dea ultima suflare ca Soarele care este aproape de asfințit. El este pe cale să-și părăsească suflarea vieții. Prin urmare, rugați-l toți să vă vorbească despre asta? El este familiarizat cu diversele datorii ale tuturor celor patru ordine. În vârstă, după ce își va abandona corpul, va obține regiuni înalte de fericire. Rugați-l, așadar, fără întârziere, să vă clarifice îndoielile care există în mințile voastre.” Așa fiind apostrofat de Narada, acei prinți s-au apropiat de Bhishma, dar fiind incapabili să-l întrebe ceva, s-au privit unii pe alții. Atunci Yudhishthira, fiul lui Pandu, adresându-se lui Hrishikesa, i-a zis: „Nu este nimeni altcineva decât fiul Devaki care poate întreba pe bunicul. O, cel dintâi dintre neamul lui Yadu, vorbește tu, așadar, O, ucigaș a lui Madhu, primul. Tu, O, părinte, ești cel dintâi dintre noi toți și ești versat în fiecare datorie și practică.” Așa fiind apostrofat de fiul lui Pandu, ilustrul Kesava de glorie veșnică, apropiindu-se de Bhishma cel de neînvins, i-a vorbit astfel.

Vasudeva spuse: Ai petrecut, O, cel mai bun dintre regi, noaptea fericit? A devenit mintea ta limpede? Cunoștințele tale, O, cel fără de păcat, strălucesc în tine prin lumină interioară? Sper că inima ta nu mai simte durere și mintea ta nu mai este agitată.

Bhishma spuse: Arsura, uimirea, oboseala, epuizarea, boala și durerea, prin harul tău, O, tu din neamul Vrishni, m-au părăsit toate într-o singură zi. O, cel cu splendoare incomparabilă, tot ce este trecut, tot ce este viitor și tot ce este prezent, îl văd la fel de clar ca un fruct pus în mâna mea. Toate datoriile declarate în *Vede*, toate cele stabilite în *Vedanta*, le văd clar, O, tu cu glorie nevestejită, datorită darului pe care mi l-ai acordat. Datoriile declarate de oameni învățați și cu comportament drept îmi stau în amintire. Sunt versat și, O, Janardana, în datoriile și practicile predominante în anumite țări și în anumite triburi și familii. Tot ce ține de cele patru moduri de viață mi-a revenit în memorie. Sunt familiarizat și, O, Kesava, cu datoriile legate de arta regală. Orice ar trebui spus la orice moment, aș spune, O, Janardana! Prin harul tău, am dobândit o înțelegere plină de succes. Întărit prin meditația asupra ta, simt ca și cum aș fi redevenit un tânăr. Prin favorul tău, O, Janardana, am devenit competent să discut despre ceea ce este benefic (pentru lume). De ce,

totuși, O, sfântule, nu-i vorbești tu însuți fiului lui Pandu despre tot ceea ce este bun? Ce explicație ai pentru aceasta? Spune-mi repede, O, Madhava!

Vasudeva a spus: Înțelege, O, tu din neamul lui Kuru, că Eu sunt rădăcina faimei și a tot ceea ce duce la bine. Toate lucrurile, bune sau rele, provin de la Mine. Cine pe pământ s-ar mira dacă s-ar spune că Luna are raze reci? La fel, cine s-ar mira dacă aș fi descris ca fiind posedat de măsura completă a faimei?[159] Am hotărât însă să-ți sporesc faima, O, tu cu splendoare mare! Este pentru aceasta, O, Bhishma, că ți-am inspirat tocmai o inteligență măreață. Atâta timp cât pământul va dăinui, atâta timp faima ta va călători cu luciu neîntrerupt prin toate lumile. Orice vei spune tu, O, Bhishma, fiului lui Pandu care te întreabă, va fi considerat pe pământ la fel de autoritar ca declarațiile din *Vede*. Persoana care se va purta aici în conformitate cu autoritatea declarațiilor tale, va obține în cele din urmă recompensa fiecărei fapte meritorii. Din acest motiv, O, Bhishma, ți-am împărtășit înțelegere cerească pentru ca faima ta să fie sporită pe pământ. Atâta timp cât faima unui om dăinuiește în lume, atâta timp se spune că realizările sale trăiesc. Rămășița neînsângerată a regilor adunați stă în jurul tău, dorind să asculte discursurile tale despre moralitate și datorie. Vorbește-le, O, Bharata! Ești bătrân în ani și purtarea ta este în concordanță cu orânduiala *Sruti*-urilor. Ești bine versat în datoriile regilor și în orice altă știință a datoriei. Nimeni nu a observat vreodată cea mai mică abatere la tine din fiecare naștere a ta. Toți regii te știu ca fiind versat în toate științele moralității și datoriei. Ca un tată față de fiii săi, așadar, O, rege, vorbește-le despre înalta moralitate. Tu i-ai venerat întotdeauna pe Rishi și pe zei. Îți cade în sarcină să discuți în detaliu despre aceste subiecte celor dornici să asculte discursuri despre moralitate și datorie. O persoană învățată, mai ales când este solicitată de cei drepți, ar trebui să discute despre acestea. Înțelepții au declarat aceasta ca fiind o datorie. O, puternice, dacă nu vorbești despre astfel de subiecte, vei suferi păcat. Prin urmare, întrebat de fiii și nepoții tăi, O, învățatule, despre datoriile eterne (ale oamenilor), vorbește tu despre ele, O, taur printre Bharata!

SECȚIUNEA LV

Vaisampayana a spus: Înzestrat cu o mare energie, cel care încântă Kurușii (și anume Bhishma), a spus: „Voi vorbi despre subiectul datoriei. Discursul și mintea mea s-au stabilizat, prin harul tău, O, Govinda, deoarece tu ești sufletul etern al fiecărei ființe. Fie ca Yudhishthira, cel cu suflet drept, să mă întrebe despre moralitate și datorie. Voi fi apoi foarte mulțumit și voi vorbi despre toate datoriile. Fie ca fiul lui Pandu, acel rege-înțelept cu suflet virtuos și mare, la nașterea căruia toți Vrishniștii s-au umplut de bucurie, să mă întrebe. Fie ca fiul lui Pandu, care nu are egal printre toți Kurușii, printre toate persoanele de comportament drept și printre oamenii de mare celebritate, să mă întrebe. Fie ca fiul lui Pandu, în care se află inteligență, autocontrol, *Brahmacharya*, iertare, dreptate, vigoare mentală și energie, să mă întrebe. Fie ca fiul lui Pandu, care întotdeauna prin faptele sale bune își onorează rudele și oaspeții și servitorii și alții care depind de el, să mă întrebe. Fie ca fiul lui Pandu, în care se află adevăr și caritate și penitență, eroism, pace, istețime și neînfricare, să mă întrebe. Fie ca fiul lui Pandu, cel cu suflet drept, care nu ar comite niciodată un păcat influențat de dorința de plăcere sau de profit sau de frică, să mă întrebe. Fie ca fiul lui Pandu, care este mereu devotat adevărului, iertării, cunoașterii și oaspeților, și care face întotdeauna daruri celor drepți, să mă întrebe. Fie ca fiul lui Pandu, care este mereu angajat în sacrificii și studiu al *Vedelor* și practica moralității și datoriei, care este mereu pașnic și care a auzit toate misterele, să mă întrebe.

Vasudeva spuse: Regele Yudhishthira cel drept, copleșit de mare rușine și temându-se de (blestemul tău), nu îndrăznește să se apropie de tine. Acel stăpân al pământului, O, monarh, după ce a provocat o mare măcelărire, nu îndrăznește să se apropie de tine de frica (blestemului tău). După ce a străpuns cu săgeți pe cei care meritau închinarea sa, pe cei care îi erau devotați, pe cei care erau

159 Sensul este că eu, care dețin deja întreaga faimă, abia dacă pot adăuga la ea făcând sau spunând ceva.

învățătorii săi, pe rudele și afinii săi și pe cei care erau demni de cea mai înaltă considerație a sa, nu îndrăznește să se apropie de tine.

Bhishma spuse: După cum datoria Brahmanilor constă în practica caritățiii, studiului și penitențelor, tot așa datoria Kshatriyilor este să-și lase trupurile, O, Krishna, în luptă. Un Kshatriya ar trebui să-i înfrunte pe părinți și bunici, și frați și învățători și rude și afini care s-ar putea angaja cu el în luptă nedreaptă. Aceasta este datoria lor declarată. Acel Kshatriya, O, Kesava, se spune că își cunoaște datoria cel care își ucide în luptă pe propriii săi învățători dacă aceștia se întâmplă să fie păcătoși și lacomi și nepăsători față de restricții și jurăminte. Acel Kshatriya se spune că își cunoaște datoria cel care ucide în luptă persoana care, din lăcomie, nesocotește barierele eterne ale virtuții.[160] Acel Kshatriya se spune că își cunoaște datoria cel care în luptă face pământul un lac de sânge, având părul războinicilor uciși drept iarbă și paie plutind pe el, și având elefanții drept stânci, și stindardele drept copaci pe malurile sale. Un Kshatriya, atunci când este provocat, trebuie să lupte întotdeauna în luptă, deoarece Manu a spus că o luptă dreaptă (în cazul unui Kshatriya) duce și la cer și la faimă pe pământ.

Vaisampayana continuă: După ce Bhishma vorbise astfel, Yudhishthira, fiul lui Dharma, cu mare umilință, s-a apropiat de eroul Kuru și a stat în fața lui. A apucat picioarele lui Bhishma, care, la rândul său, l-a bucurat cu cuvinte afectuoase. Mirosindu-i capul, Bhishma i-a cerut lui Yudhishthira să ia loc. Atunci, fiul Gangei, cel mai bun dintre arcași, i-a spus lui Yudhishthira: „Nu te teme, O, cel mai bun dintre Kuruși! Întreabă-mă, O, copil, fără nicio neliniște.”

SECȚIUNEA LVI

Vaisampayana a spus: După ce s-a înclinat în fața lui Hrisikeșa, l-a salutat pe Bhishma și a cerut permisiunea tuturor celor în vârstă adunați acolo, Yudhishthira a început să-i adreseze întrebări lui Bhishma.

Yudhishthira a spus: Persoanele versate în datorie și moralitate spun că datoriile regale constituie cea mai înaltă știință a datoriei. Eu, de asemenea, cred că povara acestor datorii este extrem de apăsătoare. Așadar, tu, O, rege, vorbrște despre aceste datorii. O, bunicule, vorbește în detaliu despre datoriile regilor. Știința datoriilor regale este refugiul întregii lumi a vieții. O, tu din rasa lui Kuru, Moralitatea, Profitul și Plăcerea depind de datoriile regale. Este, de asemenea, clar că practicile care duc la eliberare depind la fel de mult de acestea. Așa cum frâiele sunt pentru armăsar sau cârligul de fier pentru elefant, tot așa și știința datoriilor regale constituie frâiele pentru a stăpâni lumea. Dacă cineva devine uluit în privința datoriilor respectate de înțelepții regi, dezordinea s-ar instala pe pământ și totul ar deveni confuz. Așa cum Soarele, răsărind, alungă întunericul nefavorabil, la fel și această știință distruge orice fel de consecință rea în privința lumii. Prin urmare, O, bunicule, te rog, pentru mine, vorbește în primul rând despre datoriile regilor, căci tu, O, fruntaș al Bharatașilor, ești cel mai important dintre toți cei versanți în datorii. O, cel care arzi dușmanii, Vasudeva te consideră cel mai deștept dintre toți oamenii inteligenți. Prin urmare, toți așteptăm cea mai înaltă cunoaștere de la tine.

Bhishma a spus: Închinându-mă în fața lui Dharma, care este Suprem, în fața lui Krishna, care este *Brahma* deplină, și în fața Brahmanilor, voi diserta despre datoriile eterne (ale oamenilor). Ascultă de la mine, O, Yudhishthira, cu atenție concentrată, întreaga gamă de datorii regale descrise cu detalii exacte, și alte datorii pe care ai dori să le cunoști. În primul rând, O, cel mai proeminent din rasa lui Kuru, regele ar trebui, din dorința de a-i mulțumi (pe supușii săi), să slujească cu umilință zeii și Brahmanii, purtându-se întotdeauna în conformitate cu porunca. Prin venerarea zeităților și a Brahmanilor, O, perpetuator al rasei lui Kuru, regele își plătește datoria față de datorie și moralitate și primește respectul supușilor săi. Fiule, ar trebui să te străduiești întotdeauna cu

160 Literal, ”podul etern al virtuții”.

promptitudine, O, Yudhishthira, căci fără promptitudinea efortului, destinul singur nu realizează niciodată scopurile dragi regilor. Aceste două, şi anume efortul şi destinul, sunt egale (în opera lor). Dintre ele, consider efortul superior, căci destinul este stabilit din rezultatele a ceea ce este început cu efort. Nu te înjosi în suferinţă dacă ceea ce ai început se termină dezastruos, căci atunci ar trebui să te străduieşti în acelaşi act cu atenţie dublată. Aceasta este înalta datorie a regilor. Nimic nu contribuie atât de mult la succesul regilor ca Adevărul. Regele care este devotat Adevărului găseşte fericirea atât aici, cât şi în lumea de dincolo. În ceea ce priveşte Rishi, de asemenea, O, rege, Adevărul este marea lor bogăţie. În mod similar, în ceea ce priveşte regii, nu există nimic care să inspire atâta încredere în ei ca Adevărul. Regele care posedă toate realizările şi un comportament bun, care este stăpân pe sine, umil şi drept, care îşi are pasiunile sub control, care are înfăţişare frumoasă şi nu este prea curios,[161] nu pierde niciodată prosperitatea. Prin administrarea justiţiei, prin acordarea de atenţie acestor trei, şi anume ascunderea propriilor slăbiciuni, stabilirea slăbiciunilor duşmanilor şi păstrarea secretelor proprii, precum şi prin respectarea unui comportament drept, regele, O, cel care delectează pe Kuruşi, obţine prosperitatea. Dacă regele devine blând, toată lumea îl disprețuieşte. Pe de altă parte, dacă devine feroce, supuşii săi atunci devin tulburaţi. Aşadar, tu observă ambele feluri de comportament. O, cel dintâi dintre oamenii liberali, Brahmanii nu trebuie să fie niciodată pedepsiţi de tine, căci Brahmanul, O, fiu al lui Pandu, este cel dintâi dintre fiinţe pe Pământ. Înţeleptul Manu, O, rege al regilor, a cântat două strofe. Cu privire la datoriile tale, O, tu din neamul lui Kuru, ar trebui să le ai mereu în minte. Focul a izvorât din apă, Kshatriya din Brahman, iar fierul din piatră. Cele trei (adică focul, Kshatriya şi fierul) pot să îşi exercite forţa asupra oricărui alt lucru, dar venind în contact cu progenitorii lor respectivi, forţa lor devine neutralizată. Când fierul loveşte piatra, sau focul luptă cu apa, sau Kshatriya nutreşte duşmănie faţă de Brahman, aceste trei slăbesc repede. Când starea aceasta este, O, monarh, (vei vedea că) Brahmanii sunt vrednici de a fi veneraţi. Cei ce sunt în fruntea Brahmanilor sunt zei pe pământ. Veneraţi cum se cuvine, ei susţin *Vedele* şi Jertfele. Dar pe aceia, O, tigru printre regi, care doresc să aibă o asemenea cinste, oricât de mult ar fi ei piedici pentru cele trei lumi, trebuie să fie mereu reprimaţi prin puterea braţului tău. Marele *Rishi* Uşanas, O, fiu, a cântat odinioară două strofe. Ascultă-le, O, rege, cu atenţie concentrată. ”Kshatriya drept, având în minte datoriile sale, ar trebui să pedepsească un Brahman care ar fi un adevărat maestru al *Vedelor* dacă acesta ar năvăli în bătălie cu o armă ridicată. Kshatriya, cunoscător al datoriilor, care susţine dreptatea când aceasta este încălcată, nu devine păcătos prin acel act, căci mânia celui ce asaltează justifică mânia celui ce pedepseşte.” Sub aceste restricţii, O, tigru printre regi, Brahmanii trebuie să fie protejaţi. Dacă devin vinovaţi, ei ar trebui apoi exilaţi dincolo de domeniile tale. Chiar şi atunci când merită pedeapsă, tu, O, regi, ar trebui să le arăţi compasiune. Dacă un Brahman se face vinovat de omucidere de Brahman, sau de violarea patului învăţătorului său sau al altui senior respectat, sau de avort, sau de trădare împotriva regelui, pedeapsa sa trebuie să fie exilul din domeniile tale. Nicio pedeapsă corporală nu este stabilită pentru ei. Acei oameni care arată respect faţă de Brahmani – ar trebui să fie învoiţi de tine (cu funcţii în stat). Nu există o comoară mai valoroasă pentru regi decât aceea care constă în selecţia şi adunarea slujitorilor. Dintre cele şase feluri de cetăţi indicate în scripturi, într-adevăr în orice fel de cetate, aceea care constă în (slujirea promptă şi dragostea) supuşilor este cea mai de netrecut. Prin urmare, regele care posedă înţelepciune ar trebui să arate mereu compasiune faţă de cele patru ordine ale supuşilor săi. Regele care are suflet drept şi vorbă adevărată reuşeşte să îşi mulţumească supuşii. Tu nu trebuie, totuşi, O, fiu, să te porţi mereu cu iertare faţă de toată lumea, căci regele blând este considerat cel mai rău de acest soi, ca un elefant lipsit de ferocitate. În scripturile compuse de Vrihaspati, o strofă a fost odinioară aplicabilă în chestiunea de faţă. Ascult-o, O, rege, cum o recit. ”*Dacă regele este mereu iertător, cel mai de jos dintre oameni îl domină, la fel cum vizitiul care stă pe capul elefantului pe care îl conduce*.” Regele, prin urmare, nu trebuie să fie mereu blând. Nici nu trebuie să fie mereu fioros. El trebuie să fie ca Soarele de primăvară, nici rece, nici atât de fierbinte încât să producă transpiraţie. Prin dovezile directe ale simţurilor, prin presupuneri, prin comparaţii şi prin canoanele scripturilor, O, monarh,

161 În sensul de a fi liberal. Un rege nu ar trebui să investigheze prea amănunţit ce se face cu lucrurile care îi aparţin.

regele ar trebui să studieze prietenii şi duşmanii. O, tu de mare generozitate, ar trebui să eviţi toate acele practici rele care se numesc *Vyasane*. Nu este necesar să te complaci niciodată în ele. Ceea ce este necesar este să nu fii ataşat de ele. Cel ce se ataşează de acele practici este învins de oricine. Regele care nu nutreşte dragoste pentru poporul său linspiră acestuia anxietate. Regele ar trebui să se poarte mereu faţă de supuşii săi aşa ca o mamă faţă de copilul ei. Ascultă, O, monarh, motivul pentru care acest lucru devine dezirabil. Aşa cum mama, neglijând acele lucruri care îi sunt cele mai dragi, caută binele copilului ei singur, tot aşa, fără îndoială, ar trebui să se conducă regii (faţă de supuşii lor). Regele care este drept, O, cel mai ilustru din neamul lui Kuru, ar trebui să se comporte întotdeauna într-un mod care să preţuiască ceea ce îi este drag, de dragul de a face ceea ce ar aduce beneficii poporului său. Tu nu ar trebui să renunţi niciodată la tărie, O, fiu al lui Pandu. Regele care este înzestrat cu tărie şi care este cunoscut că îi pedepseşte pe cei ce greşesc, nu are de ce să se teamă. O, cel mai priceput dintre vorbitori, nu ar trebui să faci glume cu slujitorii tăi. O, tigru printre regi, ascultă greşelile unui astfel de comportament. Dacă stăpânul se amestecă prea liber cu ei, subordonaţii încep să-l dispreţuiască. Ei uită propria lor poziţie şi, cu adevărat, îl depăşesc pe stăpân. Însărcinaţi cu o faptă, ei ezită şi divulge secretele stăpânului. Ei cer lucruri care nu ar trebui cerute şi iau mâncarea destinată stăpânului. Ei ajung până la a-şi arăta mânia şi caută să-l întreacă în splendoare pe stăpân. Ei chiar caută să domine asupra regelui şi, acceptând mită şi practicând înşelăciunea, obstrucţionează treburile statului. Ei fac ca statul să putrezească de abuzuri prin falsificări şi înşelătorii. Ei fac amor cu gardiencele de la palat şi se îmbracă în acelaşi stil ca stăpânul lor. Ei devin atât de nesimţitori încât se dedau la eructaţii şi la altele asemenea, şi scuipă chiar în prezenţa stăpânului lor, O, tigru printre regi, şi nu se tem nici măcar să vorbească despre el cu uşurătate în faţa altora. Dacă regele devine blând şi înclinat spre glumă, slujitorii lui, ignorându-l, călăresc pe mânji, elefanţi şi care la fel de bune ca ale regelui.[162] Consilierii săi, adunaţi în curte, îşi dau în gura mare astfel de discursuri precum: „Aceasta este dincolo de puterea ta. Aceasta este o încercare nelegiuită.” Dacă regele se supără, ei râd; nici nu se bucură dacă li se fac favoruri, deşi pot exprima bucurie din alte motive. Ei divulgă sfaturile secrete ale stăpânului lor şi le răspândesc faptele rele. Fără cea mai mică îngrijorare, ei iau în derizoriu poruncile regelui. Dacă bijuteriile, mâncarea sau lucrurile necesare băii sau unguentele regelui nu sunt la îndemână, slujitorii, în prezenţa lui, nu arată nici cea mai mică îngrijorare. Ei nu iau ceea ce le aparţine de drept. Pe de altă parte, fără să fie mulţumiţi cu ceea ce le-a fost alocat, îşi aproprie ceea ce aparţine regelui. Ei doresc să se joace cu regele ca cu o pasăre legată cu o sfoară şi le dau întotdeauna de înţeles oamenilor că regele este foarte intim cu ei şi îi iubeşte mult. Dacă regele devine blând şi înclinat spre glumă, O, Yudhishthira, aceste şi multe alte rele izvorăsc din aceasta.

SECŢIUNEA LVII

Bhishma spuse: Regele, O, Yudhishthira, – ar trebui să fie întotdeauna gata de acţiune. Acel rege nu este demn de laudă care, ca o femeie, este lipsit de efort. În acest sens, sfântul Usanas a compus un *şloka*, O, monarhule. Ascultă-l cu atenţie, O, rege, cum ţi-l recit: „Ca un şarpe care înghite şoareci, pământul îi înghite pe aceşti doi: regele care se fereşte de luptă şi brahmanul care este excesiv de ataşat de soţii şi copii”.[163] Se cuvine să ţii aceasta întotdeauna în inima ta, O, tigru printre regi. Fă pace cu acei duşmani cu care (conform orânduielii) trebuie făcută pace şi poartă război cu cei cu care trebuie purtat război. Fie că este tutorele tău sau prietenul tău, cel care acţionează ostil împotriva regatului tău compus din şapte membre trebuie ucis.[164] Există un *şloka* vechi cântat de regele Marutta, pe placul opiniei lui Vrihaspati, O, monarhule, despre datoria regilor. ”Conform proviziunii eterne, există pedeapsă chiar şi pentru tutore dacă devine arogant şi nesocotitor faţă de ceea ce se cuvine făcut şi ce nu se cuvine făcut şi dacă încalcă toate limitele.” Fiul lui Jadu, regele Sagara, de mare inteligenţă, din dorinţa de a face bine cetăţenilor, şi-a exilat propriul fiu cel mare, Asamanja. Asamanja, O, rege, obişnuia să înece copiii cetăţenilor în Sarayu.

---

162 Literal, ”demn de a fi folosit de rege”.

163 Literal, ”Brahmana care nu voia să-şi părăsească casa”. Versetul a fost citat anterior chiar în acest Parvan.

164 Aceste şapte membre sunt regele, armata, consilierii, prietenii, tezaurul, teritoriul şi forturile.

Tatăl său, prin urmare, l-a mustrat şi l-a trimis în exil. *Rishi*-ul Uddalaka şi-a alungat fiul său favorit, Swetaketu (ulterior), de aspre penitenţe, deoarece acesta din urmă obişnuia să invite brahmani cu promisiuni înşelătoare de ospitalitate. Fericirea supuşilor lor, respectarea adevărului şi sinceritatea comportamentului sunt datoria eternă a regilor. Regele nu ar trebui să poftească averile altora. El ar trebui să dea la timp ceea ce trebuie dat. Dacă regele dobândeşte forţă, este adevărat în vorbire şi iertător la temperament, nu va pierde niciodată prosperitatea. Cu sufletul curăţat de vicii, regele ar trebui să fie capabil să-şi stăpânească mânia, iar toate concluziile sale ar trebui să fie conforme cu scripturile. El ar trebui, de asemenea, să urmărească întotdeauna moralitatea, profitul, plăcerea şi mântuirea (cu înţelepciune). Regele ar trebui să-şi ascundă întotdeauna sfaturile în ceea ce priveşte aceste trei (şi anume, moralitatea, profitul şi plăcerea). Niciun rău mai mare nu poate lovi regele decât dezvăluirea sfaturilor sale. Regii ar trebui să protejeze cele patru ordine în îndeplinirea datoriilor lor. Este datoria eternă a regilor să prevină o confuzie a datoriilor în ceea ce priveşte diferitele ordine. Regele nu ar trebui să aibă încredere (în alţii decât în slujitorii săi), nici nu ar trebui să aibă încredere deplină (nici măcar în slujitorii săi). El ar trebui, prin propria sa inteligenţă, să preia meritele şi defectele celor şase cerinţe esenţiale ale suveranităţii.[165] Regele care este atent la greşelile duşmanilor săi şi judicios în urmărirea moralităţii, profitului şi plăcerii, care plasează spioni isteţi pentru a afla secrete şi caută să îşi atragă ofiţerii inamicilor prin daruri de bogăţii, merită aplauze. Regele ar trebui să administreze justiţia ca Yama şi să adune bogăţii ca Kuvera. El ar trebui, de asemenea, să fie atent la meritele şi defectele propriilor sale achiziţii şi pierderi şi ale propriilor sale domenii. El ar trebui să-i hrănească pe cei care nu au fost hrăniţi şi să se intereseze de cei care au fost hrăniţi. Posedând un discurs dulce, el ar putea vorbi cu o faţă zâmbitoare (şi nu cu una acră). El ar trebui să îi venereze mereu pe cei în vârstă şi să reprime amânarea. El nu ar trebui să ia niciodată ceea ce aparţine altora. El ar trebui să urmeze cu fermitate comportamentul celor drepţi şi, prin urmare, să observe cu atenţie acest comportament. El nu ar trebui să ia niciodată bogăţii de la cei drepţi. Luând bogăţiile celor nedrepţi, el ar trebui să le dea celor drepţi. Regele însuşi ar trebui să fie iscusit în a lovi. El ar trebui să practice liberalitatea. El ar trebui să-şi aibă sufletul sub control. El ar trebui să se îmbrace cu splendoare. El ar trebui să facă daruri la timp şi să fie regulat în mesele sale. De asemenea, ar trebui să aibă un comportament bun. Regele care doreşte să obţină prosperitate ar trebui să-şi lege întotdeauna de slujba sa bărbaţi viteji, devotaţi, incapabili să fie înşelaţi de duşmani,[166] bine-născuţi, sănătoşi, cu un comportament ireproşabil şi legaţi de familii cu un comportament ireproşabil, respectabile, niciodată înclinate să jignească pe alţii, versate în toate ştiinţele, posesori ai unei cunoaşteri a lumii şi a afacerilor acesteia, nepăsători la starea viitoare a existenţei, mereu atenţi la datoriile lor, oneşti şi statornici ca munţii. Nu ar trebui să existe nicio diferenţă între el şi ei în ceea ce priveşte obiectele de plăcere. Singura distincţie ar trebui să constea în umbrela sa şi în puterea sa sau în emiterea de ordine. Comportamentul său faţă de ei, înainte sau în spate, ar trebui să fie acelaşi. Regele care se poartă astfel nu ajunge niciodată la necaz. Acel rege şiret şi lacom care suspectează pe toată lumea şi care impozitează greu supuşii săi, este curând deposedat de viaţă de către propriii săi slujitori şi rude. Acel rege, însă, care are un comportament drept şi care este mereu angajat în a atrage inimile supuşilor săi, nu se scufundă niciodată când este atacat de duşmani. Dacă este învins, îşi recapătă rapid poziţia. Dacă regele nu este mânios, dacă nu este dependent de practici rele şi nu este sever în pedepsele sale, dacă reuşeşte să-şi ţină pasiunile sub control, atunci devine un obiect de încredere pentru toţi, asemenea munţilor Himavat (pentru toate creaturile). El este cel mai bun rege care are înţelepciune, care este înzestrat cu liberalitate, care este pregătit să profite de slăbiciunile duşmanilor, care are trăsături plăcute, care cunoaşte ce este rău pentru fiecare dintre cele patru ordine ale supuşilor săi, care este prompt în acţiune, care şi-a ţinut mânia sub control, care nu este răzbunător, care este mărinimos, care nu este irascibil de fire, care este egal angajat în sacrificii şi alte acte religioase, care nu se laudă şi care duce la bun sfârşit cu vigoare toate lucrările începute de

165 Aceste şase sunt pacea (cu un duşman mai puternic), războiul (cu unul de putere egală), marşul (pentru a invada teritoriile cuiva mai slab), oprirea, căutarea de protecţie (dacă eşti slab în propria fortăreaţă) şi semănarea disensiunilor (printre ofiţerii principali ai inamicului).

166 *Asambhayan* este explicat de Nilakantha ca fiind „inposibil să fie depăşit de duşmani”.

el. El este cel mai bun rege în ale cărui domenii oamenii trăiesc fără frică, ca niște fii în casa tatălui lor. El este cel mai bun rege ale cărui supuși nu trebuie să-și ascundă bogățiile și care cunosc ce este bine și ce este rău pentru ei. El este într-adevăr un rege ale cărui supuși sunt angajați în datoriile lor respective și nu se tem să-și lase trupurile când datoria o cere; a cărui populație, protejată cum se cuvine, are un comportament pașnic, este supusă, docilă, manevrabilă, neînclinată spre dispute și înclinată spre liberalitate. Acel rege câștigă merit etern în ale cărui domenii nu există răutate, prefăcătorie, înșelăciune și invidie. Acel rege merită să domnească, care onorează cunoașterea, care este devotat scripturilor și binelui poporului său, care calcă pe calea celor drepți și care este liberal. Acel rege merită să domnească, ale cărui spioni, sfaturi și acte, împlinite și neîmplinite, rămân necunoscute dușmanilor săi. Versetul următor a fost cântat în zilele de demult de către Ușanas din rasa lui Bhrigu, în narațiunea numită *Ramacharita*, pe tema, O, Bharata, a datoriilor regale: „Unul ar trebui mai întâi să aleagă un rege (în ale cărui domenii să trăiască). Apoi ar trebui să aleagă o soție și apoi să câștige bogății. Dacă nu există un rege, ce s-ar întâmpla cu soția și cu achizițiile sale?” În ceea ce privește pe cei care doresc regatul, nu există altă datorie eternă mai obligatorie decât protecția (supușilor). Protecția pe care regele o acordă supușilor săi susține lumea.[167] Manu, fiul lui Prachetas, a cântat aceste două versete referitoare la datoriile regilor. Ascultă-le cu atenție: „Aceste șase persoane ar trebui evitate ca o barcă ce se scufundă pe mare, și anume: un învățător care nu vorbește, un preot care nu a studiat scripturile, un rege care nu oferă protecție, o soție care rostește cuvinte dezagreabile, un păstor de vaci căruia îi place să umble prin sat și un frizer care dorește să plece în pădure.”[168]

SECȚIUNEA LVIII

Bhishma a zis: Protecția supușilor, O, Yudhishthira, este însăși esența datoriilor regale. Divinul Vrihaspati nu aplaudă nicio altă datorie (atât de mult ca aceasta). Divinul Kavi (Usanas) cu ochi mari și penitențe austere, Indra cel cu o mie de ochi, și Manu fiul lui Prachetas, divinul Bharadwaja, și saga Gaurasiras, toți dedicați lui *Brahma* și vorbitori ai lui *Brahma*, au compus tratate despre datoriile regilor. Toți laudă datoria protecției, O cel mai virtuos dintre oameni, în ceea ce privește regii. O, tu cu ochi ca frunze de lotus și cu nuanța cuprului, ascultă mijloacele prin care protecția poate fi asigurată. Aceste mijloace constau în angajarea de spioni și servitori, oferindu-le meritele cuvenite fără aroganță, colectarea taxelor cu considerație, nepreluarea niciodată a nimic (de la supuși) capricios și fără motiv, O, Yudhishthira, alegerea de oameni onești (pentru îndeplinirea funcțiilor administrative), eroism, îndemânare și istețime (în tranzacționarea afacerilor), adevăr, căutarea binelui poporului, producerea de dezbinare și neînțelegere în rândul inamicului prin mijloace corecte sau incorecte, repararea clădirilor vechi sau pe punctul de a se prăbuși, aplicarea de pedepse corporale și amenzi reglementate prin observarea ocaziei, neabandonarea niciodată a celor onești, acordarea de angajare și protecție persoanelor de naștere respectabilă, stocarea a ceea ce trebuie stocat, compania cu persoane inteligente, satisfacerea întotdeauna a soldaților, supravegherea supușilor, fermitatea în tranzacționarea afacerilor, umplerea trezoreriei, absența încrederii orbești în gardienii orașului, producerea de neloialitate în rândul cetățenilor unui oraș ostil, acordarea de atenție sporită prietenilor și aliaților care trăiesc în mijlocul teritoriului inamic, urmărirea strictă a servitorilor și ofițerilor statului, observarea personală a orașului, neîncrederea în servitori, mângâierea inamicului cu asigurări, urmărirea constantă a dictaturilor politice, pregătirea pentru acțiune, neignorarea niciodată a unui inamic și lepădarea celor răi. Pregătirea pentru efort în rândul regilor este rădăcina datoriilor regale. Așa a spus Vrihaspati. Ascultă versurile cântate de el: „Prin efort a fost obținut *amrita*; prin efort Asura au fost uciși, prin efort însuși Indra a obținut suveranitatea în cer și pe pământ. Eroul efortului este superior eroilor vorbirii. Eroii vorbirii îi

167 În sensul că, fără protecție regală, lumea ajunge curând la prăbușire.

168 Sarcinile păstorului de vaci ar trebui să-l ducă la câmpuri. Dacă fără a manifesta nicio înclinație de a merge la câmpuri, el preferă să zăbovească în sat, nu ar trebui angajat. În mod similar, sarcinile frizerului necesită prezența sa în sat. Dacă, fără a fi prezent acolo, preferă să rătăcească în păduri, nu ar trebui angajat niciodată, deoarece s-ar putea presupune că îi lipsește acea îndemânare pe care o aduc experiența și obișnuința. Aceste două versuri sunt adesea citate în conversație atât de către învățați, cât și de către neînvățați în egală măsură.

satisfac și îi venerează pe eroii efortului.[169] Regele lipsit de efort, chiar dacă posedă intelect, este întotdeauna învins de dușmani ca un șarpe lipsit de otravă. Regele, chiar dacă posedă forță, nu ar trebui să neglijeze un dușman, oricât de slab ar fi. O scânteie de foc poate produce un incendiu și o particulă de otravă poate ucide. Cu un singur fel de forță, un inamic din interiorul unui fort poate afecta întreaga țară chiar și a unui rege puternic și prosper. Discursurile secrete ale unui rege, adunarea trupelor pentru a obține victoria, scopurile ascunse din inima sa, intențiile similare pentru îndeplinirea anumitor obiecte și faptele greșite pe care le face sau intenționează să le facă, ar trebui ascunse prin adoptarea unei aparențe de sinceritate. El ar trebui să acționeze drept pentru a-și menține poporul supus. Persoanele cu minți viclene nu pot suporta povara unui imperiu vast. Un rege care este blând nu poate obține o poziție superioară, a cărei dobândire depinde de muncă. O împărăție, râvnită de toți ca o carne, nu poate fi niciodată protejată prin sinceritate și simplitate." Un rege, O, Yudhishthira, ar trebui, așadar, să se comporte întotdeauna atât cu sinceritate, cât și cu viclenie. Dacă în protejarea supușilor săi un rege se confruntă cu pericol, el acumulează mare merit. Chiar și acesta ar trebui să fie comportamentul regilor. Ți-am spus acum doar o parte din datoriile regilor. Spune-mi, O, cel mai bun dintre Kurus, ce altceva dorești să știi.

Vaisampayana a continuat: Ilustrul Vyasa și Devasthana și Aswa, și Vasudeva și Kripa și Satyaki și Sanjaya, plini de bucurie și cu fețele asemănătoare florilor în plină înflorire, au spus: „*Excelent! Excelent!*" și au cântat laude acelui tigru dintre oameni, și anume Bhishma, cel mai de seamă dintre persoanele virtuoase. Atunci Yudhishthira, șeful rasei Kuru, cu inima fără veselie și ochii scăldați în lacrimi, a atins cu blândețe picioarele lui Bhishma și a spus: „O, bunicule, voi întreba mâine despre acele puncte despre care am îndoieli, căci astăzi, soarele, după ce a uscat umezeala tuturor obiectelor pământești, este pe cale să apună." Atunci Kesava și Kripa și Yudhishthira și alții, salutându-i pe Brahmanii (adunați acolo) și înconjurând fiul marilor râuri, s-au urcat veseli în carele lor. Toți aceștia, respectând jurăminte excelente, s-au scăldat apoi în curentul Drishadwati. După ce au oferit ofrande de apă strămoșilor lor și au recitat în tăcere *mantrele* sacre și au făcut alte fapte de bun augur, și după ce au îndeplinit rugăciunea de seară cu rânduielile cuvenite, acei arzători de dușmani au intrat în orașul numit după elefant.

SECȚIUNEA LIX

Vaisampayana a spus: Sculându-se din paturile lor în ziua următoare și îndeplinind riturile de dimineață stabilite în scripturi, Pandavașii și Iadavașii au plecat (spre locul unde zăcea Bhishma) în carele lor asemănătoare unor fortărețe. Ajungând pe câmpul Kurus și apropiindu-se de Bhishma cel fără de păcat, l-au întrebat pe cel dintâi dintre luptătorii de care dacă și-a petrecut noaptea fericit. Salutându-i pe toți Rishii și fiind binecuvântați de aceștia la rândul lor, prinții s-au așezat în jurul lui Bhishma. Apoi, regele Yudhishthira cel drept și plin de mare energie, după ce l-a venerat cum se cuvine pe Bhishma, a rostit aceste cuvinte cu mâinile împreunate.

Yudhishthira a spus: De unde provine cuvântul *Rajan* (Rege), care este folosit, O, Bharata, pe pământ? Spune-mi acest lucru, O, cel care arzi dușmanii! Deținând mâini și brațe și gât asemănătoare cu ale celorlalți, având înțelegere și simțuri ca ale celorlalți, supus ca și ceilalți acelorași feluri de bucurie și tristețe, înzestrat cu spate, gură și stomac asemănătoare cu ale restului lumii, având fluide vitale, oase, măduvă, carne și sânge similare cu cele ale restului lumii, inspirând și expirând respirații ca și alții, posedând suflări de viață și trupuri ca ceilalți oameni, asemănător celorlalți în naștere și moarte, în fapt, similar celorlalți în ceea ce privește toate atributele umanității, pentru ce motiv un singur om, și anume regele, guvernează restul lumii care numără mulți oameni înzestrați cu mare inteligență și vitejie? De unde vine că un singur om conduce lumea cea mare, plină de oameni viteji, energici și de viță nobilă, cu un comportament bun? De ce toți oamenii caută să obțină grația lui? De ce se întâmplă ca, dacă o singură persoană se bucură, întreaga lume se bucură, iar dacă acea singură persoană este tulburată, întreaga lume este tulburată? Doresc să aud

169 Brahmanii elocvenți învățați în scripturi sunt eroi ai vorbirii, marii regi Kshatriya sunt eroi ai efortului.

acest lucru în detaliu, O, taur din rasa lui Bharata! O cel mai iscusit vorbitor, vorbește-mi pe larg despre asta. O rege, trebuie să existe un motiv serios pentru toate acestea, din moment ce se vede că întreaga lume se pleacă în fața unui singur om, ca în fața unui zeu.

Bhishma a zis: Cu atenție concentrată, O, tigru printre regi, ascultă în detaliu cum a început suveranitatea în epoca *Krita*. La început nu exista suveranitate, nici rege, nici pedeapsă și nici cel care pedepsea. Toți oamenii aveau grijă unul de celălalt în mod drept. Pe măsură ce trăiau astfel, O, Bharata, având grijă unul de celălalt în mod drept, sarcina le-a devenit (după un timp) dureroasă. Eroarea a început apoi să le asalteze inima. Fiind supuși erorii, percepțiile oamenilor, O, prințe, s-au întunecat, iar de acolo virtutea lor a început să decline. Când percepțiile lor s-au estompat și când oamenii au devenit supuși erorii, toți au devenit lacomi. O, șef al Bharata! Și deoarece oamenii căutau să obțină obiecte pe care nu le posedau, o altă pasiune numită lăcomie (a achiziției) i-a cuprins. Când au devenit supuși lăcomiei, o altă pasiune, numită mânie, i-a pătat curând. Odată supuși mâniei, și-au pierdut orice considerație pentru ce ar trebui făcut și ce nu ar trebui făcut. A urmat o indulgență sexuală neînfrânată. Oamenii au început să spună ce doreau. Toate distincțiile între mâncarea curată și cea necurată și între virtute și viciu au dispărut. Când această confuzie s-a instalat printre oameni, *Vedele* au dispărut. La dispariția *Vedelor*, Dreptatea a fost pierdută. Când atât *Vedele*, cât și dreptatea au fost pierdute, zeii au fost cuprinși de frică. Cuprinși de frică, O, tigru printre oameni, au căutat protecția Brahmanului. După ce l-au mulțumit pe Divinul Strămoș al universului, zeii, afectați de durere, i-au spus, cu mâinile împreunate: „O, zeu, *Vedele* eterne au fost afectate în lumea oamenilor de lăcomie și eroare. Din această cauză, am fost loviți de frică. Prin pierderea *Vedelor*, O, Domn Suprem, și dreptatea a fost pierdută. Din această cauză, O, Domn al celor trei lumi, suntem pe cale să coborâm la nivelul ființelor umane. Oamenii obișnuiau să verse jertfe în sus, în timp ce noi obișnuiam să turnăm ploaie în jos.[170] Drept urmare, însă, a încetării tuturor riturilor pioase printre oameni, o mare suferință ne va fi sortită. Gândește-te apoi, O, Strămoșule, la ceea ce ne-ar putea fi de folos, pentru ca universul, creat de puterea ta, să nu fie distrus.” Astfel adresat, Domnul de Sine Născut și divin le-a spus: „Mă voi gândi la ce va fi de folos tuturor. Voi, cei mai de frunte dintre zei, lăsați-vă temerile să fie alungate!” Strămoșul a compus apoi prin propria sa inteligență un tratat compus din o sută de mii de capitole. În el au fost tratate subiectele Virtuții, Profitului și Plăcerii, pe care Sinele Născut le-a numit triplul agregat. El a tratat un al patrulea subiect numit Eliberare, cu înțeles și atribute opuse. Triplul agregat în ceea ce privește Eliberarea, și anume, atributele Bunătății, Pasiunii și Întunericului, și un altul (un al patrulea, și anume, practica datoriei fără speranța de fericire sau recompensă în această lume sau în cealaltă), au fost tratate în el. Un alt triplu agregat legat de Pedeapsă, și anume, Conversație, Creștere și Distrugere, a fost tratat în el.[171] Un alt agregat de șase, constând din inimile oamenilor, loc, timp, mijloace, acte vădite și alianțe și cauze, a fost tratat în ea. Riturile religioase prescrise în cele trei *Vede*, cunoașterea și actele necesare pentru susținerea vieții (adică agricultura, comerțul etc.), O, taur al rasei lui Bharata, și ramura foarte extinsă a învățăturii numită legislație punitivă, au fost stabilite în ea. De asemenea, subiectele legate de comportamentul față de consilieri, de spioni, indicațiile prinților, ale agenților secreți posesoare de diverse mijloace, ale trimișilor și ale altor feluri de agenți, concilierea, fermentarea discordiei, darurile și mustrarea, O, rege, cu toleranța ca al cincilea, au fost tratate pe deplin în aceasta. S-au descris în detaliu deliberarea de toate felurile, sfaturile pentru producerea dezbinării, erorile deliberației, rezultatele succesului sau eșecului sfaturilor, tratatele de trei feluri, adică rele, mediocre și bune, făcute prin frică, bunăvoință și daruri de bogăție. Primele patru feluri de timp pentru călătorii, detaliile agregatului de trei, cele trei feluri de victorie, adică cea obținută prin dreptate, cea câștigată prin bogăție și cea obținută prin mijloace înșelătoare, au fost descrise în detaliu. Cele trei feluri de atribute, adică rele, mediocre și bune, ale agregatului de cinci (adică consilieri, regat, fortăreață, armată și trezorerie) au fost, de asemenea,

170 Oamenii, turnând libații de unt clarificat pe focurile de sacrificiu, hrănesc zeii. Aceștia din urmă, hrăniți cu aceste libații, varsă ploaie pe pământul de unde oamenii își iau hrana. Prin urmare, se spune că oamenii toarnă în sus, iar zeii toarnă în jos.

171 Conversație cu privire la bogăția comercianților și negustorilor: Creștere în ceea ce privește penitențe ale asceților; și Distrugere în ceea ce privește hoții și oamenii răi. Toate acestea depind de Pedeapsă.

tratate în ea. S-au indicat două feluri de mustrare, adică deschisă și secretă. Cele opt feluri de mustrare deschisă, precum și cele opt feluri de mustrare secretă, au fost tratate în detaliu. Carele, elefanții, caii și pedestrașii, O, fiu al lui Pandu, muncitorii, echipajele și servitorii plătiți (ai armatelor) și ghizii luați din țara care este teatrul de război, acestea sunt cele opt instrumente, O, Kauravya, ale mustrării deschise sau forțelor care acționează în mod deschis. Utilizarea și administrarea otrăvii mobile și imobile au fost, de asemenea, menționate în legătură cu cele trei feluri de lucruri, adică îmbrăcămintea, hrana și incantațiile. Dușmanii, aliații și neutrii – și aceștia au fost descriși. Diversele caracteristici ale drumurilor (de urmat, în funcție de stele și planete etc.), atributele solului (pe care să fie stabilită tabăra), protecția sinelui, supravegherea construcției carelor și a altor ustensile de război și de uz, diversele mijloace pentru protejarea și îmbunătățirea oamenilor, elefanților, carelor și cailor, diversele feluri de aranjamente de luptă, strategii și manevre în război, conjuncțiile planetare prevestitoare de rău, vizitele calamităților (cum ar fi cutremurele), metodele iscusite de război și de retragere, cunoașterea armelor și păstrarea lor corespunzătoare, tulburările trupelor și modul de a le înlătura, mijloacele de a inspira armata cu bucurie și încredere, bolile, momentele de primejdie și pericol, cunoașterea ghidării pedestrașilor în luptă, metodele de a da alarme și de a notifica ordinele, inspirarea fricii în dușman prin afișarea stindardelor, diversele metode de a afecta regatul inamicului prin tâlhari și triburi sălbatice fioroase, și incendiatori, otrăvitori și falsificatori prin producerea de dezbinare în rândul ofițerilor principali ai armatelor ostile, prin tăierea culturilor și plantelor, prin distrugerea eficienței elefanților inamicului, prin producerea de alarme, prin onorarea acelora dintre supușii inamicului care sunt bine dispuși față de invadator și prin inspirarea încrederii în inamic, risipa, creșterea și armonia celor șapte cerințe esențiale ale suveranității, capacitatea pentru lucrările (proiectate), mijloacele pentru realizarea lor, metodele de extindere a regatului, mijloacele de a câștiga pe persoanele care locuiesc pe teritoriul inamic, mustrarea și distrugerea celor puternici, administrarea exactă a justiției, exterminarea celor răi, luptele, aruncarea și prinderea armelor, metodele de a face daruri și de a stoca lucrurile necesare, hrănirea celor flămânzi și supravegherea celor hrăniți, daruri de bogăție la timp, eliberarea de viciile numite *Vyasanas*, atributele regilor, calificările ofițerilor militari, sursele agregatului de trei și meritele și defectele acestuia, diversele feluri de intenții malefice, comportamentul celor dependenți, suspiciunea față de toată lumea, evitarea neglijenței, dobândirea obiectelor neatinse, îmbunătățirea obiectelor deja dobândite, daruri către persoanele demne ale celor astfel îmbunătățite, cheltuirea bogăției în scopuri pietoase, pentru dobândirea obiectelor de dorință și pentru alungarea pericolului și a necazului, au fost toate tratate în acea lucrare. Viciile cumplite, O, șef al Kurușilor, născute din mânie, și cele născute din dorință, în total de zece feluri, au fost menționate în acel tratat. Cele patru feluri de vicii pe care învățații spun că sunt născute din dorință, și anume vânătoarea, jocurile de noroc, băutura și plăcerile trupești, au fost menționate de Cel Născut din Sine în acea lucrare. Rudenia în vorbire, asprimea, severitatea pedepsei, provocarea de durere trupului, sinuciderea și zădărnicirea propriilor scopuri, acestea sunt cele șase feluri de greșeli născute din mânie, care au fost de asemenea menționate. Diverse feluri de mașinării și acțiunile lor au fost descrise acolo. Devastarea teritoriilor inamicului, atacurile asupra dușmanilor, distrugerea și îndepărtarea bornelor și a altor indicații, tăierea copacilor mari (pentru a priva inamicul și supușii inamicului de umbra lor reconfortantă), asediul fortărețelor, supravegherea agriculturii și a altor operațiuni utile, depozitarea celor necesare, veșmintelor și a hainelor (ale trupelor) și cele mai bune mijloace de a le fabrica, au fost toate descrise. Caracteristicile și utilizările Panavelor, Anacelor, scoicilor și tobelor. O, Yudhishthira, cele șase feluri de articole (și anume, pietre prețioase, animale, pământuri, veșminte, sclave și aur) și mijloacele de a le dobândi (pentru sine) și de a le distruge (pentru a-l vătăma pe dușman), pacificarea teritoriilor nou dobândite, onorarea celor buni, cultivarea prieteniei cu învățații, cunoașterea regulilor privind darurile și riturile religioase, cum ar fi *homa*, atingerea articolelor de bun augur, atenția acordată podoabei corpului, modul de preparare și utilizare a hranei, comportamentul pios, atingerea prosperității urmând o singură cale, veridicitatea vorbirii, dulceața vorbirii, respectarea actelor făcute cu ocazia festivităților și adunărilor sociale și a celor făcute în gospodărie, acțiunile deschise și secrete ale persoanelor în toate locurile de întâlnire, supravegherea constantă a comportamentului oamenilor, imunitatea de pedeapsă a Brahmanilor,

aplicarea rezonabilă a pedepsei, onorurile aduse celor dependenţi în considerare rudeniei şi meritului, protecţia supuşilor şi mijloacele de extindere a regatului, sfaturile pe care un rege care trăieşte în mijlocul a douăsprezece regi ar trebui să le urmeze în legătură cu cele patru feluri de duşmani, cele patru feluri de aliaţi şi cele patru feluri de neutri, cele şaptezeci şi două de acte stabilite în lucrările medicale privind protecţia, exerciţiul şi îmbunătăţirea corpului, şi practicile ţărilor, triburilor şi familiilor particulare, au fost toate tratate în acea lucrare. Virtutea, Profitul şi Plăcerea şi Eliberarea au fost de asemenea descrise în ea. Diversele mijloace de achiziţie, dorinţa pentru diverse feluri de bogăţii. O, dătător de daruri generoase, metodele de agricultură şi alte operaţiuni care formează principala sursă de venit, şi diversele mijloace de a produce şi aplica iluzii, metodele prin care apa stătătoare devine împuţită, au fost stabilite în ea. Toate acele mijloace, O, tigru printre regi, prin care oamenii ar putea fi împiedicaţi să devieze de la calea dreptăţii şi onestităţii, au fost toate descrise în ea. După ce a compus acel tratat extrem de benefic, Domnul divin a spus cu veselie zeităţilor avându-l pe Indra în frunte, aceste cuvinte: „Pentru binele lumii şi pentru stabilirea triplului agregat (şi anume Virtute, Profit şi Plăcere), am compus această ştiinţă reprezentând însăşi esenţa vorbirii. Asistată de pedeapsă, această ştiinţă va proteja lumea. Tratând recompense şi pedepse, această ştiinţă va opera printre oameni. Şi deoarece oamenii sunt conduşi (spre dobândirea scopurilor existenţei lor) de pedeapsă, sau, cu alte cuvinte, pedeapsa conduce sau guvernează totul, de aceea această ştiinţă va fi cunoscută în cele trei lumi ca *Dandaniti* (ştiinţa pedepsei).[172] Conţinând esenţa tuturor atributelor agregatului de şase, această ştiinţă va fi întotdeauna mult preţuită de toţi cei cu suflet înalt. Virtutea, Profitul, Plăcerea şi Mântuirea au fost toate tratate în ea. După aceasta, stăpânul Umăi — divinul şi polimorfic Siva cu ochi mari, Sursa tuturor binecuvântărilor, a studiat şi a stăpânit-o primul. Cu toate acestea, în vederea scăderii treptate a duratei de viaţă a fiinţelor umane, divinul Siva a scurtat acea ştiinţă de mare importanţă compilată de *Brahma*. |Scurtarea, numită *Vaisalakasha*, constând din zece mii de lecţii, a fost apoi primită de Indra devotat lui *Brahma* şi înzestrat cu mare merit ascetic. Divinul Indra, de asemenea, a scurtat-o într-un tratat constând din cinci mii de lecţii şi a numit-o *Vahudantaka*. Ulterior, puternicul Brihaspati, prin inteligenţa sa, a scurtat şi mai mult lucrarea într-un tratat constând din trei mii de lecţii şi a numit-o *Varhaspatya*. În continuare, acel îndrumător al Yoga, de mare renume, anume Kavi, cu înţelepciune nemăsurată, l-a redus şi mai mult într-o lucrare de o mie de lecţii. Având în vedere perioada vieţii oamenilor şi scăderea generală (a tuturor lucrurilor), marii Rishi au procedat astfel, pentru beneficiul lumii, scurtând acea ştiinţă. Zeii, atunci, apropiindu-se de acel stăpân al creaturilor, anume Vishnu, i-au spus: „Indică, O, zeu, acela dintre muritori care merită să aibă superioritate faţă de ceilalţi.” Divinul şi puternicul Narayana, reflectând puţin, a creat, printr-o poruncă a voinţei Sale, un fiu născut din energia Sa, numit Virajas. Cel binecuvântat, Virajas, însă, nu şi-a dorit suveranitatea pe pământ. Mintea sa, O, fiu al lui Pandu, s-a înclinat spre o viaţă de renunţare. Virajas a avut un fiu numit Krittimat. Şi el a renunţat la plăcere şi desfătare.[173] Krittimat a avut un fiu numit Kardama. Şi Kardama a practicat aspre austerităţi. Stăpânul creaturilor, Kardama, a născut un fiu numit Ananga. Ananga a devenit un protector al creaturilor, pios în comportament şi pe deplin versat în ştiinţa pedepsei. Ananga a născut un fiu numit Ativala, bine versat în politică. Obţinând un imperiu vast după moartea tatălui său, el a devenit un sclav al propriilor patimi. Mrityu, O, rege, a avut o fiică născută din mintea sa, numită Sunita şi renumită în cele trei lumi. Ea s-a căsătorit cu Ativala şi a dat naştere unui fiu numit Vena. Vena, sclav al mâniei şi răutăţii, a devenit nedrept în conduita sa faţă de toate creaturile. Rishi, acei rostitori ai *Brahmăi*, l-au ucis cu lame Kusa (ca armă) însufleţite cu *mantre*. Rostind *mantre* în acelaşi timp, acei Rishi i-au străpuns coapsa dreaptă lui Vena. Atunci, din acea coapsă, a ieşit pe pământ o persoană cu membre scurte, asemănătoare cu un ciot carbonizat, cu ochi roşii de sânge şi păr negru. Acei rostitori ai *Brahmăi*

172 Experţii din Burdwan au fost foarte neglijenţi în traducerea cărţii *Santi Parva*. Versiunea lor este plină de erori în aproape fiecare pagină. Ei au redat strofa 78 într-un mod ridicol. Prima linie a strofei explică doar etimologia cuvântului *Dandaniti*, verbul ”*ni*” fiind folosit mai întâi la diateza pasivă şi apoi la diateza activă. Termenul ”*idam*” se referă la lume, adică la oameni în general. Versiunea lui K.P. Singha a cărţii *Santi* este mai bună şi, desigur, redă sensul corect al acestei strofe.

173 Literal, s-a ridicat deasupra celor cinci în sensul de a fi renunţat la lume. Experţii Burdwan îl redau în mod eronat „a murit”.

i-au spus: „*Nishida (şezi) aici!*” Din el s-au născut Nishada, adică acele triburi nelegiuite care au munţii şi pădurile drept locuinţă, precum şi acele sute şi mii de alţi Mlechchha, care locuiesc pe munţii Vindhya. Marii Rishi i-au străpuns apoi braţul drept lui Vena. De acolo s-a născut o persoană care era un al doilea Indra ca înfăţişare. Îmbrăcat în zale, înarmat cu săbii, arcuri şi săgeţi, şi bine versat în ştiinţa armelor, el era pe deplin familiarizat cu *Vedele* şi ramurile lor. Toate poruncile ştiinţei pedepsei, O, rege, (în formele lor întrupate) au venit la acest om desăvârşit. Fiul lui Vena, atunci, cu mâinile împreunate, le-a spus acelor mari Rishi: „Am dobândit o înţelegere foarte ascuţită şi care observă dreptatea. Spuneţi-mi în detaliu ce ar trebui să fac cu ea. Sarcina utilă pe care veţi avea bunătatea să o indicaţi, o voi îndeplini fără ezitare.” Astfel vorbit, zeii care erau prezenţi acolo, precum şi Rishi, i-au spus: „Fă, fără teamă, toate acele sarcini în care chiar şi dreptatea rezidă.” Privind toate fiinţele cu ochi egal, fără a distinge ce este drag sau nu, alungă de la tine dreptatea, mânia, lăcomia şi onoarea şi, respectând întotdeauna preceptele dreptăţii, pedepseşte cu mâinile tale pe oricine se abate de la calea datoriei. Jură, de asemenea, că vei menţine întotdeauna în gând, vorbă şi fapt religia revelată pe pământ de către *Vede*. Jură în plus că vei menţine neînfricat datoriile stabilite în *Vede* cu ajutorul ştiinţei pedepsei şi că nu vei acţiona niciodată arbitrar. O, puternice, să ştii că Brahmanii sunt scutiţi de pedeapsă şi jură în plus că vei proteja lumea de amestecul castelor.” Astfel vorbit, fiul lui Vena i-a răspuns zeităţilor conduse de Rishi, spunând: „Aceşti tauri printre oameni, anume Brahmanii binecuvântaţi, vor fi întotdeauna veneraţi de mine.” Acei rostitori de Brahma i-au zis apoi: „*Aşa să fie!*” Atunci Shukra, acel vast recipient al Brahmanului, i-a devenit preot. Valakhilya au devenit consilieri, iar Saraswata i-au fost tovarăşi. Marele şi ilustrul *Rishi* Garga i-a devenit astrolog. Această înaltă declaraţie a *Sruti*-urilor este răspândită printre oameni că Prithu este al optulea de la Vishnu. Cu puţin timp înainte, cei doi numiţi Suta şi Magadha apăruseră. Ei au devenit trubadurii şi lăudătorii săi. Mulţumit, Prithu, fiul regal al lui Vena, înzestrat cu mare putere, i-a dăruit lui Suta pământul de pe ţărmul mării, iar lui Magadha ţara devenită cunoscută de atunci sub numele de Magadha. Am auzit că suprafaţa pământului era înainte foarte inegală. Prithu a fost cel care a nivelat suprafaţa terestră. În fiecare *Manvantara*, pământul devine inegal.[174] Fiul lui Vena a îndepărtat rocile şi masele de piatră de jur împrejur, O, monarhule, cu coarda arcului său. Prin acest mijloc, dealurile şi munţii au crescut în înălţime. Apoi Vishnu, zeităţile lui Indra, Rishii, Regenţii lumii şi Brahmanii s-au adunat pentru a-l încorona pe Prithu (ca rege al lumii). Pământul însuşi, O, fiu al lui Pandu, în forma sa întrupată, a venit la el, cu un tribut de pietre preţioase şi bijuterii. Oceanul, stăpânul râurilor, şi Himavat, regele munţilor, şi Indra, O, Yudhishthira, i-au dăruit bogăţii inepuizabile. Marele Meru, acel munte de aur, i-a oferit grămezi din acel metal preţios. Divinul Kuvera, purtat pe umerii oamenilor, stăpânul Yakshasilor şi Rakshasilor, i-a dat bogăţii suficiente pentru a satisface nevoile religiei, profitului şi plăcerii. Cai, care, elefanţi şi oameni, în milioane, O, fiu al lui Pandu, au prins viaţă imediat ce fiul lui Vena s-a gândit la ei. În acel timp nu existau nici degradare, nici foamete, nici calamitate, nici boală (pe pământ). Ca urmare a protecţiei oferite de acel rege, nimeni nu avea frică de reptile, hoţi sau de orice altă sursă. Când mergea spre mare, apele se solidificau. Munţii i-au făcut loc, iar stindardul său nu a fost niciodată obstrucţionat nicăieri. El a extras din pământ, ca o vacă de muls, şaptezeci de tipuri de culturi pentru hrana Yakshasilor, Rakshasilor, Naga şi a altor creaturi. Acest rege cu suflet înalt a făcut ca toate creaturile să considere dreptatea ca fiind cel mai important lucru; şi pentru că a mulţumit pe toţi oamenii, de aceea a fost numit *Rajan* (rege). Şi pentru că a vindecat rănile Brahmanilor, de aceea a dobândit numele de Kshatriya. Şi pentru că pământul (în regiunea sa) a devenit renumit pentru practica virtuţii, de aceea a fost numită de mulţi Prithvi. Însuşi veşnicul Vishnu, O, Bharata, i-a confirmat puterea, spunându-i: „Nimeni, O, rege, nu te va depăşi.” Divinul Vishnu a intrat în corpul acelui monarh datorită penitenţelor sale. Din acest motiv, întregul univers i-a oferit închinare divină lui Prithu, numărat printre zeii umani.[175] O rege, împărăţia ta ar trebui să fie mereu protejată cu ajutorul ştiinţei pedepsei. De asemenea, ar trebui să o protejezi printr-o observaţie atentă făcută prin mişcările spionilor tăi, astfel încât nimeni să nu o poată vătăma.[176] Toate faptele bune, O, rege, duc

174 O *Manwantara* este o perioadă foarte lungă de timp, nu inegală cu o epocă geologică.

175 „Numărat printre zeii oamenilor”, adică printre regi.

176 Citirea corectă este *charanishpanda*, aşa cum este dată în ediţia din Bombay.

la binele (monarhului). Comportamentul unui rege ar trebui să fie reglementat de propria sa inteligență, precum și de oportunitățile și mijloacele care se pot oferi.[177] Ce alt motiv există, în consecință căruia mulțimea trăiește în ascultare față de unul, în afară de divinitatea monarhului? În acel timp, un lotus de aur s-a născut din fruntea lui Vishnu. Zeița Sree s-a născut din acel lotus. Ea a devenit soția lui Dharma, cel cu inteligență mare, iar din Sree, O, fiu al lui Pandu, Dharma l-a născut pe Artha. Toți trei, și anume Dharma, Artha și Sree, s-au stabilit în suveranitate. O persoană, la epuizarea meritelor sale, coboară din cer pe pământ și se naște ca rege cunoscător al științei pedepsei. O astfel de persoană devine înzestrată cu măreție și este, în realitate, o parte a lui Vishnu pe pământ. El devine posesor al unei inteligențe mari și obține superioritate față de ceilalți. Stabilit de zei, nimeni nu îl transcende. Acesta este motivul pentru care toată lumea acționează în ascultare față de unul și acesta este motivul pentru care lumea nu îl poate comanda. Faptele bune, O, rege, duc la bine. Acesta este motivul pentru care mulțimea ascultă cuvintele lui de poruncă, deși el aparține aceleiași lumi și este înzestrat cu un corp similar. Cel care a văzut odată chipul plăcut al lui Prithu a devenit ascultător față de el. De atunci, el a început să îl considere chipeș, bogat și foarte binecuvântat.[178] În consecința puterii sceptrului său, practica moralității și a comportamentului corect a devenit atât de vizibilă pe pământ. Din acest motiv, pământul s-a acoperit de virtute. Astfel, O, Yudhishthira, istoriile tuturor evenimentelor trecute, originea marilor Rishi, apele sfinte, planetele, stelele și asterismele, datoriile referitoare la cele patru moduri de viață, cele patru tipuri de Homa, caracteristicile celor patru ordine de oameni și cele patru ramuri ale învățăturii, au fost toate tratate în acea lucrare (a Străbunicului). Orice obiecte sau lucruri, O, fiu al lui Pandu, care există pe pământ, au fost toate incluse în acel tratat al Străbunicului. Istoriile și *Vedele* și știința *Nyaya* au fost toate tratate în el, la fel și penitențele, cunoașterea, abținerea de a dăuna tuturor creaturilor, adevărul, minciuna și înalta moralitate. Închinarea față de persoanele în vârstă, darurile, puritatea comportamentului, promptitudinea la efort și compasiunea față de toate creaturile au fost descrise foarte amănunțit în el. Nu există nicio îndoială în privința asta. De atunci, O, monarhule, cei învățați au început să spună că nu există nicio diferență între un zeu și un rege. Ți-am spus acum totul despre măreția regilor. Ce alt subiect este, O, șef al Bharatașilor, despre care ar trebui să vorbesc în continuare?

SECȚIUNEA LX

Vaisampayana a zis: După aceasta, Yudhishthira, salutându-și bunicul, adică pe fiul Gangei, și cu mâinile împreunate și cu atenția concentrată, l-a întrebat din nou, zicând: „Care sunt datoriile generale ale celor patru ordine de oameni și care sunt datoriile speciale ale fiecărui ordin? Ce mod de viață ar trebui adoptat de fiecare ordin? Ce datorii sunt numite în mod special datorii ale regilor? Prin ce mijloace crește o împărăție și care sunt acele mijloace prin care crește regele însuși? Cum cresc, de asemenea, O, taur din rasa lui Bharata, cetățenii și servitorii regelui? Ce feluri de trezorerii, pedepse, forturi, aliați, consilieri, preoți și învățători ar trebui să evite un rege? În ce fel de necazuri și pericole ar trebui să aibă încredere regele?[179] De ce rele ar trebui să se ferească regele cu fermitate? Spune-mi toate acestea, O, bunicule!”

Bhishma a zis: Mă închin în fața lui Dharma, care este mare, și în fața lui Krishna, care este *Brahma*. După ce m-am închinat și în fața Brahmanilor (adunați aici), voi vorbi despre datorii care sunt eterne. Stăpânirea mâniei, adevărul vorbirii, dreptatea, iertarea, procrearea de copii cu propriile

177 În ambele versiuni vernaculare, al doilea rând din 130 a fost redat greșit. Cele două rânduri sunt complet independente unul de celălalt. Nilakantha presupune pe bună dreptate că *Karyam* este înțeles după *Mahikshitah*. *Karana*, însă, nu este *kriya* așa cum este explicat de Nilakantha, ci oportunități și mijloace.

178 Nilakantha explică acest verset în mod eronat. El crede că sensul este: „Regele devine ascultător acelei persoane care îi vede fața amabilă etc. etc.” Trebuie ținut cont de faptul că Bhishma răspunde la întrebarea lui Yudhishthira despre motivul pentru care întreaga lume adoră un singur om. Unul dintre motive este o influență misterioasă care îl determină pe fiecare om care privește fața amabilă a regelui să-i aducă omagiu.

179 Diferența dintre un *Ritwija* și un *Purohita* este că primul este angajat în ocazii speciale, în timp ce serviciile celui de-al doilea sunt permanente și constante.

soţii căsătorite, puritatea purtării, evitarea certurilor, simplitatea şi întreţinerea celor dependenţi – aceste nouă datorii aparţin tuturor celor patru ordine (în mod egal). Datoriile, însă, care aparţin exclusiv Brahmanilor, ţi le voi spune acum ţie. Stăpânirea de sine, O, rege, a fost declarată a fi prima datorie a Brahmanilor. Studiul *Vedelor* şi răbdarea în suportarea asprelor discipline (sunt, de asemenea, celelalte datorii ale lor). Prin practicarea acestor două, toate actele lor sunt împlinite. Dacă, în timp ce se angajează în îndeplinirea propriilor datorii, fără a face niciun act nepotrivit, bogăţia îi vine unui Brahman paşnic, posesor de înţelepciune, el ar trebui apoi să se căsătorească şi să caute să procreeze copii şi ar trebui, de asemenea, să practice caritatea şi să săvârşească jertfe. A fost declarat de către cei înţelepţi că bogăţia obţinută astfel ar trebui savurată prin distribuirea ei (către persoane şi rude demne). Prin studiul său al *Vedelor,* toate actele pioase (stabilite pentru Brahman) sunt împlinite. Fie că realizează sau nu altceva, dacă se dedică studiului *Vedelor,* el devine (prin aceasta) cunoscut drept un Brahman sau prietenul tuturor creaturilor. Îţi voi spune şi ţie, O, Bharata, care sunt datoriile unui Kshatriya. Un Kshatriya, O, rege, ar trebui să dea, dar să nu cerşească, ar trebui să săvârşească el însuşi jertfe, dar să nu oficieze ca preot la jertfele altora. Nu ar trebui să predea niciodată (*Vedele*), ci să le studieze (cu un învăţător Brahman). El ar trebui să protejeze poporul. Exersându-se mereu pentru distrugerea tâlharilor şi a oamenilor răi, el ar trebui să-şi pună în valoare vitejia în luptă. Cei dintre regii Kshatriya care îndeplinesc mari jertfe, care posedă cunoaşterea *Vedelor* şi care obţin victorii în luptă, devin cei mai de frunte dintre cei care dobândesc multe regiuni binecuvântate în viaţa de apoi prin meritul lor. Persoanele cunoscătoare ale scripturilor vechi nu aplaudă acel Kshatriya care se întoarce nevătămat din luptă. Aceasta a fost declarată a fi conduita unui Kshatriya jalnic.[180] Nu există o datorie mai înaltă pentru el decât suprimarea tâlharilor. Darurile, studiul şi jertfele aduc prosperitate regilor. Prin urmare, un rege care doreşte să dobândească merit religios ar trebui să se angajeze în luptă.[181] Stabilind toţi supuşii săi în îndeplinirea respectivelor lor datorii, un rege ar trebui să îi facă pe toţi să facă totul conform dictatelor dreptăţii. Fie că face sau nu orice alt act, dacă doar îşi protejează supuşii, el este considerat că îndeplineşte toate actele religioase şi este numit Kshatriya şi cel mai de frunte dintre oameni. Îţi voi spune acum ţie, O, Yudhishthira, care sunt datoriile eterne ale Vaisya. Un Vaisya ar trebui să facă daruri, să studieze *Vedele,* să îndeplinească jertfe şi să dobândească bogăţie prin mijloace cinstite. Cu atenţie adecvată, el ar trebui, de asemenea, să protejeze şi să crească toate animalele (domestice) ca un tată care îşi protejează fiii. Orice altceva ce ar face el va fi considerat nepotrivit pentru el. Prin protejarea animalelor (domestice), el ar obţine o mare fericire. Creatorul, după ce a creat animalele (domestice), le-a încredinţat în grija Vaisya-ului. Brahmanului şi Kshatriya-ului le-a conferit (grija) tuturor creaturilor. Îţi voi spune care este profesia Vaisya-ului şi cum îşi poate câştiga mijloacele de subzistenţă. Dacă păstrează (pentru alţii) şase vaci, poate lua laptele unei vaci ca remuneraţie; şi dacă păstrează (pentru alţii) o sută de vaci, poate lua o singură pereche ca atare onorariu. Dacă face comerţ cu averea altora, poate lua a şaptea parte din profituri (ca parte a sa). A şaptea parte este, de asemenea, partea sa din profiturile obţinute din comerţul cu coarne, dar ar trebui să ia a şaisprezecea parte dacă comerţul este cu copite. Dacă se angajează în agricultură cu seminţe furnizate de alţii, poate lua a şaptea parte din recoltă. Aceasta ar trebui să fie remuneraţia sa anuală. Un Vaisya nu ar trebui să dorească niciodată să nu îngrijească vite. Dacă un Vaisya doreşte să îngrijească vite, nimeni altcineva nu ar trebui să fie angajat în acea sarcină. Ar trebui să îţi spun ţie, O, Bharata, care sunt datoriile Sudra-ului. Creatorul l-a intenţionat pe Sudra să devină slujitorul celorlalte trei ordine. Pentru aceasta, slujirea celorlalte trei clase este datoria Sudra-ului. Prin astfel de slujire a celorlalte trei, un Sudra poate obţine o mare fericire. El ar trebui să îi servească pe celelalte trei clase conform ordinii lor de vechime. Un Sudra nu ar trebui niciodată să adune bogăţii, ca nu cumva, prin bogăţia sa, să îi facă pe membrii celor trei clase superioare să îi fie obedienţi. Prin aceasta el ar acumula păcat. Cu permisiunea regelui, totuşi, un Sudra, pentru a îndeplini acte religioase, poate câştiga bogăţii. Îţi voi spune acum ce profesie ar trebui să urmeze şi prin ce mijloace îşi poate câştiga traiul. Se spune că Sudraşii ar trebui să fie cu siguranţă întreţinuţi

180 Adică, întoarcerea nerănit din luptă.

181 Căci fără luptă, el nu-şi poate extinde regatul şi nu poate dobândi bogăţii pentru a le oferi şi a acoperi cheltuielile sacrificiilor.

de celelalte trei ordine. Umbrelele, turbanurile, paturile şi scaunele, încălţămintea şi evantaiele uzate ar trebui date servitorilor Sudra.[182] Hainele rupte care nu mai sunt potrivite pentru purtare ar trebui date de către clasele regenerate Sudrei. Acestea sunt achiziţiile legale ale acestuia din urmă. Oamenii cunoscători de moralitate spun că, dacă Sudra se apropie de oricare dintre cele trei ordine regenerate din dorinţa de a presta servicii umile, acesta din urmă ar trebui să-i atribuie o muncă adecvată. Fiului Sudra fără copii, stăpânul său ar trebui să-i ofere turta de înmormântare. Cei slabi şi bătrâni dintre ei ar trebui întreţinuţi.[183] Sudra nu ar trebui să-şi părăsească niciodată stăpânul, indiferent de natura sau gradul de suferinţă în care s-ar afla acesta din urmă. Dacă stăpânul îşi pierde averea, Sudra servitor ar trebui să-l susţină cu zel excesiv. Un Sudra nu poate avea nicio avere proprie. Tot ce posedă aparţine de drept stăpânului său.[184] Sacrificiul a fost stabilit ca o datorie a celorlalte trei ordine. A fost orânduit şi pentru Sudra, O, Bharata! Un Sudra, totuşi, nu este competent să pronunţe cuvintele *Swaha* şi *Swadha* sau orice altă *mantră* vedică. Din acest motiv, Sudra, fără a respecta jurămintele stabilite în *Vede*, ar trebui să venereze zeii în sacrificii minore numite *Paka-yajnas*. Darul numit *Purna-patra* este declarat a fi *Dakshina* acestor sacrificii.[185] Am auzit că în zilele de demult un Sudra pe nume Paijavana a dat o *Dakshina* (într-unul dintre sacrificiile sale) constând din o sută de mii *Purnapatra*, conform ordonanţei numite *Aindragni*.[186] Sacrificiul (aşa cum s-a spus deja) este la fel stabilit pentru Sudra ca şi pentru celelalte trei clase. Dintre toate sacrificiile, devotamentul a fost stabilit ca fiind cel mai important.[187] Devotamentul este o zeitate înaltă. Curăţă pe toţi cei care jertfesc. Mai mult, Brahmanii sunt zeităţile principale pentru asistenţii lor Sudra respectivi. Ei venerează zeii în sacrificii, pentru a obţine împlinirea diferitelor dorinţe. Membrii celorlalte trei ordine provin cu toţii din Brahmani.[188] Brahmanii sunt zeii zeităţilor însele. Tot ce ar spune ei ar fi pentru marele tău bine. Prin urmare, toate tipurile de sacrificii aparţin în mod natural tuturor celor patru ordine. Obligaţia nu este una a cărei îndeplinire este opţională. Brahmanul, care cunoaşte *Richs*, *Yajuses* şi *Samans*, ar trebui întotdeauna venerat ca un zeu. Sudra, care nu are *Richs* şi *Yajuses* şi *Samans*, îl are pe Prajapati ca zeu al său.[189] Sacrificiul mental. O, tată, este stabilit pentru toate ordinele, O, Bharata! Nu este adevărat că zeii şi alte persoane (superioare) nu manifestă dorinţa de a împărtăşi ofrandele în astfel de sacrificii chiar şi ale Sudrei.[190] Din acest motiv, sacrificiul care constă în devotament este stabilit pentru toate clasele.[191] Brahmanul este

---

182 O *Beshtana* este literalmente o pânză legată în jurul (capului); de unde şi un turban sau *pagree*. Cuvântul *Ousira* este aplicat atât paturilor, cât şi scaunelor. *Upanaha* hinduse aveau tălpi de lemn.

183 Experţii Burdwan înţeleg acest verset ca însemnând că Sudra ar trebui să ofere prăjitura funerară stăpânului său fără copii şi să-i sprijine pe stăpâni dacă sunt bătrâni şi slabi. Nu există nicio îndoială că greşesc.

184 Evident, *Atirekena* înseamnă „cu zel excesiv". Nilakantha explică acest lucru ca fiind „cu un zel mai mare decât cel arătat în susţinerea propriilor rude". Nu poate însemna, aşa cum spune K.P. Sinha, "cu surplusul rămas după susţinerea propriilor rude".

185 Un *Paka-yajna* este un sacrificiu minor, cum ar fi ispăşirea unei planete care prevesteşte răul sau închinarea adusă zeităţilor inferioare numite Viswadeva. Un *Purnapatra* este literalmente o farfurie mare sau un coş plin cu orez. Ar trebui să fie format din 256 de pumni. Dincolo de un *Purnapatra*, Sudra nu ar trebui să ofere nicio altă *Dakshina* în niciun sacrificiu al său.

186 Această ordonanţă prevede că *Dakshina* ar trebui să fie alcătuită din o sută de mii de animale, cum ar fi vaci sau cai. În cazul acestei Sudre anume, acea ordonanţă (fără *mantrele* sale) a fost urmată şi o sută de mii de *Purnapatra* au fost înlocuite cu vaci sau cai din acel număr.

187 Prin urmare, Sudra, prin devoţiune faţă de membrii celorlalte trei clase, poate câştiga meritul sacrificiilor, deşi nu este competent să rostească *mantre*.

188 Din acest motiv, Sudra câştigă meritul sacrificiilor săvârşite de maeştrii şi strămoşii lor Brahmana.

189 Brahmanul care cunoaşte *Vedele* este el însuşi un zeu. Sudra, deşi incompetent să citească *Vedele* şi să rostească *mantre* vedice, îl are pe Prajapati ca zeu, pe care îl poate venera cu alte ritualuri decât cele stabilite în *Vede*. Brahmanii îl au pe Agni ca zeu, iar Kshatriya, pe Indra. *Upadravah* înseamnă servitor sau însoţitor, prin urmare, un Sudra.

190 Sacrificiile sunt efectuate prin corp, prin cuvinte şi prin minte. Brahmana poate efectua sacrificii prin toate cele trei metode. Kshatriya şi Vaisya nu pot efectua sacrificii prin intermediul corpurilor lor. Ei trebuie să folosească Brahmana în sacrificiile lor. Aceste două ordine, însă, pot rosti *mantre* şi pot efectua sacrificii mentale. Sudra singur nu îşi poate folosi corpul sau rosti *mantre* în sacrificii. Sacrificiul sfânt, în cazul său, este sacrificiul mental. Un sacrificiu mental este o hotărâre de a oferi ceva în onoarea zeilor sau zeilor fără ajutorul ritualului vedic. Hotărârea trebuie să fie urmată de daruri concrete.

191 Adică şi pentru Sudra.

zeitatea principală. Nu este adevărat că cei care aparţin acelei ordine nu îndeplinesc sacrificiile celorlalte ordine. Focul numit *Vitana*, deşi procurat de la Vaisya şi însufleţit cu *mantre*, este totuşi inferior.[192] Brahmanul este cel care săvârşeşte sacrificiile celorlalte trei ordine. Din acest motiv, toate cele patru ordine sunt sfinte. Toate ordinele poartă una faţă de cealaltă o relaţie de rudenie, prin clasele intermediare. Toate acestea au izvorât din Brahmani. La stabilirea (priorităţii sau succesiunii oamenilor în privinţa creaţiei lor) se va vedea că, dintre toate ordinele, Brahmanul a fost creat primul. Iniţial, Saman era unul, Yajus era unul şi Rich era unul.[193] În acest context, persoanele versate în istoriile antice citează un verset, O, rege, cântat în lauda jertfei de către *Munii* Vaikhanasa, cu ocazia efectuării unei jertfe a lor. Înainte sau după răsăritul soarelui, o persoană cu simţurile stăpânite, cu inima plină de devoţiune, toarnă ofrande în focul (sacrificial) conform orânduielii. Devoţiunea este un agent puternic. În legătură cu ”*homa*”-urile, acea varietate numită ”*skanna*” este cea iniţială, în timp ce cea numită ”*askanna*” este cea de pe urmă (dar cea mai importantă din punct de vedere al meritelor). Jertfele sunt nenumărate. Riturile şi fructele lor sunt iarăşi nenumărate. Brahmanul înzestrat cu devoţiune, dotat cu învăţătură scripturală, care le cunoaşte pe toate, este competent să efectueze jertfe. Acea persoană care doreşte să efectueze o jertfă este considerată dreaptă, chiar dacă ar fi un hoţ, un păcătos sau cel mai mare dintre păcătoşi. Rishii îl aplaudă pe un astfel de om. Fără îndoială că au dreptate. Aceasta este, deci, concluzia: toate ordinele ar trebui să efectueze jertfe întotdeauna şi prin toate mijloacele de care dispun. Nu există nimic în cele trei lumi egal cu jertfa. De aceea, s-a spus că oricine, cu inima liberă de răutate, ar trebui să efectueze jertfe, ajutat de devoţiune care este sacră, după cum poate şi după cum îi place.

SECŢIUNEA LXI

Bhishma a zis: O, cel cu braţe puternice, ascultă-mă acum, O, tu cu putere ce nu poate fi zădărnicită, în timp ce menţionez cele patru moduri de viaţă şi datoriile aferente fiecăruia. Cele patru moduri sunt *Vanaprastha*, *Bhaikshya*, *Garhasthya* de mare merit şi *Brahmacharya*, adoptat de Brahmani. După ce a suferit ritul de purificare pentru purtarea de şuviţe de păr încâlcite, după ce a trecut prin ritul de regenerare şi a îndeplinit pentru o vreme riturile legate de focul sacru şi a studiat *Vedele*, cel cu sufletul curăţat şi simţurile sub control, după ce a îndeplinit mai întâi cu atenţie toate datoriile modului numit *Garhasthya*, ar trebui să meargă, cu sau fără soţia sa, în pădure pentru a adopta modul numit *Vanaprastha*. După ce a studiat scripturile numite *Aranyakas*, după ce şi-a reţinut fluidul vital şi s-a retras din toate afacerile lumeşti, reculesul virtuos poate apoi să atingă absorbţia în Sinele etern care nu cunoaşte degradare. Acestea sunt indicaţiile Munilor care şi-au reţinut fluidul vital. Un Brahmana învăţat, O, rege, ar trebui să le practice şi să le îndeplinească mai întâi. Brahmana, O, rege, care doreşte eliberarea, este bine ştiut că este în măsură să adopte modul *Bhaikshya* după ce a trecut prin modul numit *Brahmacharya*. Dormind în acel loc (în timpul rătăcirilor) unde îl prinde seara, fără dorinţa de a-şi îmbunătăţi situaţia, fără o casă, – subzistând din ce hrană primeşte (din pomană), dedicat contemplaţiei, practicând autocontrolul, cu simţurile stăpânite, fără dorinţe, considerând toate creaturile egale, fără plăceri, fără a se despovăra de nimic, Brahmana înzestrat cu învăţătură, adoptând acest mod de viaţă, atinge absorbţia în Sinele etern care nu cunoaşte degradare. Persoana care duce modul de viaţă *Garhasthya* ar trebui, după ce a studiat *Vedele*, să îndeplinească toate actele religioase prevăzute pentru el. El ar trebui să aibă copii şi să se bucure de plăceri şi confort. Cu atenţie ar trebui să îndeplinească toate datoriile acestui mod de viaţă, lăudat de asceţi şi extrem de dificil de parcurs (fără greşeli). El ar trebui să fie mulţumit cu propria soţie şi să nu se apropie de ea decât în perioada ei de fertilitate. El ar trebui să respecte orânduirile scripturilor, să nu fie viclean şi înşelător. Ar trebui să fie abstinent în dietă, devotat zeilor, recunoscător, blând, lipsit de cruzime şi iertător. El ar trebui să aibă o inimă liniştită, docil şi atent în a face ofrande zeilor şi Pitris. El ar trebui să fie întotdeauna ospitalier cu Brahmanii. El ar

192 Toate focurile sacrificiale, de regulă, sunt aduse din casele Vaisya. Focul sacrificial al Sudrei se numeşte *Vitana*.

193 Deşi iniţial una, *Vedele* au devenit diverse. În mod similar, din Brahmana, care a creat primul, au izvorât toate celelalte.

trebui să fie lipsit de mândrie, iar caritatea lui nu ar trebui să fie limitată la o singură sectă. De asemenea, ar trebui să fie întotdeauna devotat îndeplinirii riturilor vedice. În această privinţă, iluştrii şi marii Rishi citează un vers cântat chiar de Narayana, de o importanţă solemnă şi înzestrat cu un înalt merit ascetic. Ascultaţi-mă cum îl repet. „Prin adevăr, simplitate, venerarea oaspeţilor, dobândirea moralităţii şi a câştigului şi bucurarea de propriile soţii, se cuvine să se bucure de fericiri de tot felul, atât aici, cât şi în cele de apoi.” Marii Rishi au spus că sprijinirea fiilor şi a soţiilor şi studiul *Vedelor* formează datoriile celor care duc acest mod înalt de viaţă. Acel Brahmana care, mereu angajat în săvârşirea sacrificiilor, parcurge cuvenit acest mod de viaţă şi îşi îndeplineşte corespunzător toate datoriile, obţine răsplăţi binecuvântate în ceruri. După moartea sa, răsplăţile pe care şi le-a dorit devin nemuritoare. Într-adevăr, acestea îl aşteaptă pe vecie, ca nişte slujitori mereu în stare de alertă să execute poruncile stăpânului lor.[194] Mereu atent la *Vede*, recitând în tăcere *mantrele* primite de la învăţătorul său, închinându-se tuturor zeităţilor, O, Yudhishthira, aşteptându-l cu sârguinţă şi slujindu-şi învăţătorul cu propriul corp uns cu lut şi murdărie, persoana care duce modul de viaţă *Brahmacharya* ar trebui să respecte întotdeauna jurăminte rigide şi, având simţurile sub control, ar trebui să fie mereu atent la instrucţiunile primite. Reflectând la *Vede* şi îndeplinind toate datoriile (în ceea ce priveşte contemplarea şi faptele vădite), el ar trebui să trăiască, aşteptându-l cu sârguinţă pe învăţătorul său şi plecându-se întotdeauna în faţa lui. Neangajat în cele şase feluri de muncă (precum oficierea la sacrificiile altora), şi niciodată angajat cu ataşament faţă de vreo faptă, fără a arăta vreodată favoare sau dezaprobare faţă de cineva, făcând bine chiar şi duşmanilor săi, acestea, O, tată, sunt îndatoririle stabilite pentru un *Brahmacharin*!

SECŢIUNEA LXII

Yudhishthira a zis: Spune-mi acele datorii ale tale faţă de persoane ca noi, care sunt propice, duc la fericire în viitor, binevoitoare, aprobate de toţi, plăcute şi agreabile.

Bhishma a zis: Cele patru moduri de viaţă, O, puternice, au fost stabilite pentru Brahmana. Celelalte trei ordine nu le adoptă, O, cel mai bun dintre Bharata! Multe fapte, O, rege, care duc la cer şi sunt deosebit de potrivite pentru ordinul regal, au fost deja declarate. Acestea, însă, nu pot fi menţionate ca răspuns la întrebarea ta actuală, deoarece toate au fost stabilite în mod corespunzător pentru acei Kshatriya care nu sunt înclinaţi spre cruzime. Brahmanul care se dedică practicilor Kshatriyasilor, Vaisyaşilor şi Sudraşilor, atrage cenzuri în această lume ca o persoană cu suflet rău şi merge în iad în lumea de apoi. Numele care sunt aplicate printre oameni sclavilor, câinilor, lupilor şi (altor) fiare, sunt aplicate, O, fiu al lui Pandu, Brahmanului care se angajează în activităţi nepotrivite pentru el. Brahmanul care, în toate cele patru moduri de viaţă, este angajat în mod corespunzător în cele şase tipuri de acte (de reglare a respiraţiei, contemplaţie etc.), care îşi îndeplineşte toate datoriile, care nu este neliniştit, care îşi stăpâneşte pasiunile, al cărui suflet este pur şi care este mereu angajat în penitenţe, care nu are dorinţa de a-şi îmbunătăţi perspectivele şi care este caritabil, are regiuni de fericire inepuizabile în lumea de apoi. Fiecare îşi extrage natura din natura faptelor sale, în ceea ce priveşte circumstanţele, locul, mijloacele şi motivele acestora. Prin urmare, O, rege, ar trebui să consideri studiul *Vedelor*, care este plin de un merit atât de mare, egal cu efortul puterii regale, sau cu practicile agriculturii, comerţului şi vânătorii. Lumea este părăsită de Timp. Operaţiunile sale sunt stabilite de cursul Timpului. Omul îşi face toate faptele, bune, rele şi mediocre, influenţat în întregime de Timp.[195] Acele fapte bune ale vieţii trecute ale unui om care exercită cea mai mare influenţă asupra următoarei sunt predispuse să se epuizeze. Oamenii, însă, sunt întotdeauna angajaţi în acele fapte către care îi duc propensiunile lor. Acele propensiuni, la rândul lor, duc o fiinţă vie în orice direcţie.[196]

194 Literal, ”cu ochi, cap şi faţă din toate părţile”.

195 Sensul pare a fi că, influenţat de faptele trecute, fiecare acţionează în vieţile ulterioare. Dacă este vânător în această viaţă, este pentru că influenţa multor fapte crude dintr-o viaţă trecută îl urmăreşte chiar şi în aceasta.

196 Prin urmare, oamenii nu au întotdeauna o serie de fapte bune la bătaie. Aceştia sunt, însă, agenţi liberi; noile fapte pe care le săvârşesc determină caracterul vieţilor lor viitoare.

SECȚIUNEA LXIII

Bhishma a zis: Întinderea corzii arcului, distrugerea dușmanilor, agricultura, comerțul, creșterea vitelor și servirea altora pentru bogăție, acestea sunt necorespunzătoare pentru un Brahmana. Un Brahmana înțelept, care duce o viață domestică, ar trebui să îndeplinească în mod corespunzător cele șase acte vedice. Retragerea unui Brahmana în pădure, după ce și-a îndeplinit în mod corespunzător toate datoriile vieții domestice, este lăudată. Un Brahmana ar trebui să evite slujba regelui, bogăția obținută din agricultură, subzistența derivată din comerț, toate tipurile de comportament șiret, compania oricui în afară de soțiile sale legitime și cămătăria. Acel Brahmana nenorocit care se abate de la datoriile sale și al cărui comportament devine rău, devine, O, rege, un Sudra. Brahmanul care se căsătorește cu o femeie Sudra, care devine josnică în conduită sau o dansatoare sau un servitor de sat sau face alte acte necorespunzătoare, devine Sudra. Fie că recită *Vedele* sau nu, O, rege, dacă face astfel de acte necorespunzătoare, el devine egal cu un Sudra și în ocaziile de ospăț ar trebui să i se acorde un loc printre Sudra. Astfel de Brahmani devin egali cu Sudrașii, O, rege, și ar trebui să fie înlăturați în ocaziile de venerare a Zeilor.[197] Orice ofrande de mâncare dedicate zeilor și Pitrilor sunt făcute Brahmanilor care au încălcat toate reținerile sau au devenit impuri în comportament sau dependenți de urmăriri viclene și acte crude sau s-au abătut de la datoriile lor legitime, nu conferă niciun merit (dăruitorului). Din acest motiv, O, rege, stăpânirea de sine, puritatea și simplitatea au fost stabilite ca datorii ale unui Brahmana. Pe lângă acestea, O, monarh, toate cele patru moduri de viață au fost așezate de *Brahma*. Cel care este stăpânit de sine, a băut Soma în sacrificii, are un comportament bun, are compasiune pentru toate creaturile și răbdare să suporte totul, nu are dorința de a-și îmbunătăți poziția prin achiziționarea de bogății, este franc și simplu, blând, lipsit de cruzime și iertător, este cu adevărat un Brahmana și nu cel care este păcătos în fapte. Oamenii care doresc să dobândească virtute, caută asistența, O, rege, a Sudrașilor, Vaisyașilor și Kshatriyașilor. Dacă, prin urmare, membrii acestor (trei) ordine nu adoptă datorii pașnice (astfel încât să poată asista pe alții în dobândirea virtuții), Vishnu, O, fiu al lui Pandu, nu le extinde niciodată grația Sa. Dacă Vishnu nu este mulțumit, fericirea tuturor oamenilor în cer, meritul care rezultă din datoriile stabilite pentru cele patru ordine, declarațiile *Vedelor*, toate tipurile de sacrificii și toate celelalte acte religioase ale oamenilor, și toate datoriile referitoare la diferitele moduri de viață, se pierd.

Ascultă acum, O, fiu al lui Pandu, acele datorii care trebuie respectate în cele patru moduri de viață. Acestea trebuie cunoscute de către Kshatriya care dorește ca membrii celorlalte trei ordine (din regatul său) să adere cu strictețe la datoriile respective ale acelor moduri. Pentru un Sudra care dorește să asculte (Scripturi care nu-i sunt interzise),[198] cine și-a îndeplinit datoriile, cine și-a întemeiat o familie, între care și ordinele superioare nu există o mare diferență datorită purității conduitei sale, toate modurile de viață i-au fost stabilite, cu excepția practicii păcii universale (pentru el). Pentru un Sudra care practică toate aceste datorii, precum și pentru un Vaisya, O, rege, și un Kshatriya, modul de viață al *Bhikshu*-ului (călugărului) a fost stabilit. După ce și-a îndeplinit datoriile ordinului său și a slujit familia, un Vaisya de ani venerabili, cu permisiunea regelui, se poate dedica unui alt mod de viață. După ce a studiat cuvenit *Vedele* și tratatele despre datoriile regilor, O, fără de păcat, după ce a avut copii și a îndeplinit alte acte de natură similară, după ce a băut Soma și a condus și protejat toți supușii săi cu dreptate, O, cel mai elocvent, după ce a efectuat *Rajasuya*, sacrificiul calului și alte sacrificii mărețe, după ce a invitat Brahmani învățați să recite scripturile și le-a făcut daruri după dorința lor, după ce a obținut victorii mici sau mari în luptă, după ce l-a așezat pe tron pe fiul său sau pe un alt Kshatriya de neam bun pentru protecția supușilor, după ce a venerat Pitrii prin efectuarea cu rituri adecvate a sacrificiilor stabilite pentru a-i onora, după ce a venerat cu sârguință zeii prin efectuarea de sacrificii și pe Rishi prin studierea *Vedelor*, Kshatriya-

197 Adică, serviciile lor ca preoți nu ar trebui luate.

198 Deși adopt aici explicația lui Nilakantha despre *Susrushu*, cred totuși că acel cuvânt poate fi înțeles aici, ca și în alte părți, ca fiind folosit în sensul de a presta un serviciu (umilitor).

ul, care la bătrânețe dorește un alt mod de viață, poate, O, rege, să îl adopte, lăsând deoparte pe cel care îl precede imediat, și prin acest fapt va obține cu siguranță succesul (ascetic). Un Kshatriya, pentru a trăi ca un Rishi, O, rege, poate adopta modul de viață al *Bhikshu*-ului; dar nu ar trebui să facă niciodată acest lucru pentru a se bucura de plăcerile lumii. După ce a părăsit modul de viață casnic, el poate adopta viața de cerșetor, cerșind doar cât să-și susțină existența. Viața de cerșetor nu este obligatorie pentru cele trei ordine (și anume Kshatriya, Vaisya și Sudra), O, cel care oferă daruri din belșug! Cu toate acestea, deoarece le este permis să o adopte dacă aleg, acest mod de viață este, prin urmare, deschis celor patru ordine. Dintre oameni, cele mai înalte datorii sunt cele practicate de Kshatriya. Întreaga lume este supusă puterii brațelor lor. Toate datoriile, principale și secundare, ale celorlalte trei ordine, depind (pentru respectarea lor) de datoriile Kshatriya-ului. *Vedele* au declarat acest lucru. Știu că, așa cum urmele tuturor celorlalte animale sunt înghițite de cele ale elefantului, tot astfel toate datoriile celorlalte ordine, în orice circumstanțe, sunt înghițite de cele ale Kshatriya-ului. Oamenii care cunosc scripturile spun că datoriile celorlalte trei ordine oferă puțină ușurare sau protecție și produc recompense mici. Înțelepții au spus că datoriile Kshatriya-ului oferă mare ușurare și produc recompense mari. Toate datoriile au ca cea mai importantă pe cea regală. Toate ordinele sunt protejate de acestea. Orice fel de renunțare se întâlnește în datoriile regale, O, monarh, iar renunțarea a fost numită virtute eternă și cea mai de seamă dintre toate.[199] Dacă știința pedepsei dispare, *Vedele* vor dispărea. De asemenea, toate acele scripturi care inculcă datoriile oamenilor se pierd. Într-adevăr, dacă aceste datorii străvechi aparținând Kshatriya-lor sunt abandonate, toate datoriile în ceea ce privește toate modurile de viață se pierd. Toate formele de renunțare se văd în datoriile regale; toate formele de inițiere se întâlnesc în ele; toate formele de învățătură sunt legate de ele; și toate formele de comportament lumesc se introduc în ele. Așa cum animalele, dacă sunt sacrificate de către cei de rând, devin mijloace de distrugere a virtuții și a actelor religioase ale celor ce le taie, tot așa toate celelalte datorii, dacă sunt private de protecția oferită de datoriile regale, devin supuse atacului și distrugerii, iar oamenii, plini de angoasă, neglijează practicile stabilite pentru ei.

SECȚIUNEA LXIV

Bhishma a spus: Datoriile referitoare la toate cele patru moduri de viață, cele ale țăranilor, O, fiu al lui Pandu, și obiceiurile referitoare la purtarea generală a oamenilor, sunt toate incluse în datoriile regale. Toate aceste acte, O, căpetenie a Bharatașilor, se întâlnesc în datoriile Kshatriya. Dacă funcțiile regalității sunt perturbate, toate creaturile sunt cuprinse de necaz. Datoriile oamenilor nu sunt evidente. Ele au, din nou, multe ieșiri.[200] Conduse de multe (false) sisteme, natura lor eternă este uneori încălcată. Alții care își bazează credința pe concluziile la care ajung oamenii, fără a cunoaște cu adevărat adevărurile datoriilor (așa cum sunt declarate în scripturi), se trezesc în cele din urmă ajunși și derutați pe credințe ale căror scopuri finale sunt necunoscute. Datoriile impuse Kshatriyasilor sunt clare, productive de mare fericire, evidente în ceea ce privește rezultatele lor, lipsite de înșelăciune și benefice pentru întreaga lume. Așa cum datoriile celor trei ordine, precum și ale Brahmanilor și ale celor care s-au retras din lume, O, Yudhishthira, au fost spuse înainte să fie cuprinse în cele ale acelui mod de viață sacru (numit *Garhasthya*), la fel, întreaga lume, cu toate faptele bune, este supusă datoriilor regale. Ți-am spus, O, monarh, câți regi viteji au mers în zilele de demult la acel stăpân a tuturor creaturilor, și anume, la divinul și puternicul Vishnu, de mare putere, pentru a-și rezolva îndoielile cu privire la știința pedepsei. Acei regi, având în minte declarațiile scripturilor întărite de exemple, l-au slujit în zilele de demult pe Narayana, după ce și-au cântărit fiecare faptă în raport cu datoriile fiecărui mod de viață.[201] Acei zei, și anume, Sadhyas, Vasus, Aswins, Rudras, Viswas, Maruts și Siddhas, creați în zilele de demult de primul dintre zei, sunt toți respectuoși ai datoriilor Kshatriya. Voi recita acum o istorie plină de concluzii atât de

199 Regele are dreptul la o șesime din meritele dobândite de supușii săi. Prin urmare, meritul total al regelui, care decurge din renunțare, este foarte mare. În plus, meritul oricărui fel de renunțare îi aparține în acest fel.

200 Adică, pentru a stabili dacă îndatoririle regale sunt superioare celor stabilite pentru diferitele moduri de viață.

201 Probabil, în sensul că există excepții și limitări în ceea ce privește acestea.

moralitate, cât şi de profit. În zilele de demult, când Danavas se înmulţiseră şi spălaseră toate barierele şi distincţiile[202] puternicul Mandhatri, O, monarh, a devenit rege. Acel conducător al pământului, şi anume regele Mandhatri, a efectuat un mare sacrificiu din dorinţa de a-l vedea pe puternicul Narayana, acel zeu al zeilor, fără început, mijloc şi sfârşit. În acel sacrificiu l-a venerat cu umilinţă pe marele Vishnu.[203] Domnul Suprem, luând forma lui Indra, i s-a arătat. Însoţit de mulţi regi buni, el i-a adus adoraţiile sale acelui zeu puternic. Discuţia înaltă a avut loc între acel leu printre regi şi acel zeu ilustru în forma lui Indra, atingând subiectul Vishnu de mare strălucire.

Indra a zis: Care este scopul tău, O, cel dintâi dintre persoanele virtuoase, în a căuta astfel să vezi Vechiul şi Primul dintre zei, adică Narayana, de energie de neconceput şi iluzii infinite? Nici eu, nici Brahman însuşi, nu putem obţine o vedere a acelui zeu cu formă universală. Îţi voi acorda orice alte obiecte care se pot afla în inima ta, căci tu eşti cel dintâi dintre muritori. Sufletul tău sălăşluieşte în pace; eşti devotat dreptăţii; îţi stăpâneşti simţurile şi eşti înzestrat cu eroism. Cauţi cu neclintire să faci ceea ce este pe placul zeilor. Pentru binele inteligenţei tale, devotamentului şi credinţei înalte, îţi voi acorda orice favori se pot dori de tine.

Mandhatri a spus: Îmi plec capul pentru a te mulţumi. Fără îndoială, totuşi, îmi doresc să-l văd pe primul dintre zei. O, Domn divin! Lăsând deoparte toate dorinţele (pământeşti), doresc să dobândesc merit religios şi să duc cel mai înalt mod de viaţă, acea cale a celor buni, foarte apreciată de toţi. Prin exercitarea înaltelor datorii ale unui Kshatriya, am dobândit multe regiuni de merit inepuizabil în lumea de dincolo şi, de asemenea, prin acele datorii, mi-am răspândit faima. Nu ştiu totuşi cum să îmi îndeplinesc acele datorii, cele dintâi din lume, care au izvorât de la primul dintre zei.

Indra spuse: Cei care nu sunt regi, oricât de atenţi ar fi la datoriile lor, nu pot obţine uşor cele mai înalte recompense ale datoriei. Datoriile regale au izvorât întâi din zeul originar. Celelalte datorii au izvorât ulterior din trupul Său. Infinite erau celelalte datorii, împreună cu cele ale modului de viaţă *Vanaprastha*, care au fost create ulterior. Fructele tuturor acestora sunt consumabile. Datoriile regale, însă, se disting deasupra lor. În ele sunt incluse toate celelalte datorii. Din acest motiv, se spune că datoriile Kshatriya sunt cele dintâi dintre toate. Cu mult timp în urmă, Vishnu, acţionând în conformitate cu datoriile Kshatriya, şi-a suprimat şi distrus cu forţa duşmanii şi a oferit astfel uşurare zeilor şi Rishişilor cu energie nemăsurabilă. Dacă zeiescul Vishnu cu energie de neconceput nu ar fi ucis toţi duşmanii săi dintre Asura, atunci Brahmana, şi (Brahma) Creatorul lumilor şi datoriile Kshatriya, şi datoriile care au izvorât întâi din divinitatea Supremă, ar fi fost toate distruse. Dacă acel zeu întâi şi mai presus de toţi nu ar fi subjugat pământul cu toţi Asura săi prin exercitarea puterii sale, atunci toate datoriile, celor patru ordine şi toate datoriile referitoare la cele patru moduri de viaţă ar fi fost toate distruse ca urmare a distrugerii Brahmanilor. Datoriile eterne (ale oamenilor) suferiseră toate distrugere. Prin exercitarea datoriilor Kshatriya au fost reînviate.[204] În fiecare *Yuga*, datoriile Brahmanilor în ceea ce priveşte atingerea lui *Brahma* au început primele. Acestea, însă, sunt toate protejate de datoriile regale. Acestea din urmă, din acest motiv, sunt considerate cele dintâi. Renunţarea la viaţă în luptă, compasiunea pentru toate creaturile, cunoaşterea afacerilor lumii, protecţia oamenilor, salvarea lor din pericol, uşurarea celor în suferinţă şi a celor asupriţi, toate acestea se întâlnesc în datoriile Kshatriya practicate de Regi. Persoanele care nu respectă restricţiile sănătoase şi care sunt guvernate de lăcomie şi mânie, nu comit acte evidente de păcat de frica regilor. Ceilalţi, care sunt docili şi de un comportament drept, reuşesc, în virtutea aceleiaşi influenţe, să-şi îndeplinească toate datoriile. Din acest motiv, datoriile Kshatriya sunt considerate drepte. Fără îndoială, toate creaturile trăiesc fericite în lume, protejate de regi care exercită datoriile Kshatriya ca nişte copii protejaţi de părinţii lor. Datoriile Kshatriya sunt cele dintâi

202 Adică „a răspândi confuzie pe pământ”.
203 Sensul pare a fi că, nereuşind, după o astfel de comparaţie, să-şi rezolve îndoielile, l-au aşteptat pe Vishnu.
204 Citirea bengaleză a cuvântului „*swatah*” pare a fi o eroare. Textul din Bombay are „*saswatah*”.

dintre toate datoriile. Acele datorii eterne, considerate primele în lume, cuprind protecția fiecărei creaturi. Ele însele fiind eterne, duc la eliberarea eternă.

SECȚIUNEA LXV

Indra a spus: Datoriile Kshatriya, O, rege, care posedă o asemenea energie, care includ în exercitarea lor toate celelalte datorii și care sunt cele mai importante dintre toate datoriile, ar trebui îndeplinite de persoanele care sunt, ca tine, atât de nobile și atât de angajate în căutarea binelui lumii. Dacă aceste datorii nu sunt îndeplinite corespunzător, toate creaturile vor fi cuprinse de ruină. Regii care posedă compasiune pentru toate creaturile ar trebui să considere acestea ca fiind cele mai importante dintre datoriile lor: recuperarea pământului pentru cultivare și fertilizarea lui, îndeplinirea de sacrificii măreţe pentru purificarea proprie, ignorarea cerșitului și protecția supușilor. Renunțarea (donația) este considerată de către înțelepți ca fiind cea mai importantă virtute. Dintre toate felurile de renunțare, din nou, cea a corpului în bătălie este cea mai importantă. Ai văzut cu ochii tăi cum conducătorii pământului, care respectă întotdeauna datoriile Kshatriya, după ce și-au respectat cuvenit învățătorii și au dobândit cunoștințe vaste, și-au abandonat în cele din urmă corpurile, angajați în luptă unii împotriva altora. Kshatriya, dorind să dobândească merit religios, după ce a parcurs modul *Brahmacharya*, ar trebui să ducă o viață domestică care este întotdeauna meritorie. În judecarea chestiunilor obișnuite de dreptate (între supușii săi), el ar trebui să fie complet imparțial. Pentru a determina toate ordinele să respecte datoriile lor respective, pentru protecția pe care o oferă tuturor, pentru diversele înscenări și mijloace, precum și pentru puterea și efortul (cu care urmăresc îndeplinirea obiectivelor lor), datoriile Kshatriya, care includ toate celelalte datorii în sfera lor, sunt considerate cele mai importante. Celelalte ordine sunt capabile să își îndeplinească datoriile respective în virtutea datoriilor regale. Din acest motiv, primele sunt considerate a fi dependente de cele din urmă în ceea ce privește meritul pe care îl produc.[205] Acei oameni care neglijează toate reținerile sănătoase și care sunt prea atașați de urmărirea obiectivelor lumești sunt considerați a fi de natura fiarelor. Ei sunt constrânși să acționeze cu justiție prin exercitarea datoriilor regale. Prin urmare, acele datorii sunt considerate cele mai importante dintre toate. Cursul de conduită care a fost prescris pentru Brahmani care urmează cele trei *Vede*, și acele moduri de viață care au fost stabilite pentru Brahmani, ar trebui, înainte de toate, să fie respectate de fiecare Brahmana. Dacă un Brahmana acționează altfel, el ar trebui să fie pedepsit ca un Sudra. Datoriile celor patru moduri de viață și ritualul prescris în *Vede*, O, rege, ar trebui să fie întotdeauna urmate de un Brahmana. Să știi că el nu are alte datorii. Pentru un Brahmana care acționează altfel, un Kshatriya nu ar trebui să facă nicio aranjare pentru subzistență. Meritului său religios îi crește în virtutea faptelor sale. Un Brahmana, într-adevăr, este ca Dharma însăși. Brahmana care este angajat în fapte care nu sunt prescrise pentru el, nu merită respect. Dacă nu este angajat în acțiunile sale proprii, nu ar trebui să aibă încredere. Acestea sunt datoriile care aparțin ordinelor respective. Kshatriyas ar trebui să aibă grijă de ele, astfel încât respectarea lor să fie îmbunătățită. Chiar acestea sunt datoriile Kshatriya. Din aceste motive și datoriile regale și nici altele, sunt cele mai importante dintre toate. Ele sunt, cred eu, datoriile eroilor, și cei care sunt eroi sunt cei mai importanți în practicarea lor.

Mandhatri a spus: Ce datorii ar trebui să îndeplinească Iavanele, Kiratele, Gandharvii, Chinezele, Savara, Barbaroșii, Saka, Tushara, Kanka, Pathava, Andhra, Madraka, Paundra, Pulinda, Ramatha, Kamvoja, diferitele caste care s-au născut din Brahmani și Kshatriyi, Vaisya și Sudra, care locuiesc în domeniile regilor (Arya)? Care sunt acele datorii din nou la respectarea cărora regi ca noi ar trebui să forțeze acele triburi care trăiesc din jaf? Doresc să aud toate acestea. O, zeu ilustru, instruiește-mă. O, șef al tuturor zeităților, tu ești prietenul nostru, al Kshatriyilor.

Indra a spus: Toate triburile de tâlhari ar trebui să-și slujească mamele și tații, învățătorii și alți seniori și retrași care trăiesc în păduri. Toate triburile de tâlhari ar trebui să-și slujească și regii.

205 *Yama* este explicat de Nilakantha ca însemnând *Kshatriya dharmena*.

Datoriile și riturile inculcate în *Vede* ar trebui, de asemenea, urmate de ei. Ei ar trebui să efectueze sacrificii în onoarea Pitrilor, să sape fântâni (și să le dedice serviciului universal), să ofere apă călătorilor însetați, să ofere paturi și alte daruri de sezon Brahmanilor. Abținerea de la vătămare, adevărul, suprimarea mâniei, sprijinirea Brahmanilor și a rudelor oferindu-le ce li se cuvine, întreținerea soțiilor și copiilor, puritatea, pacea, oferirea de daruri Brahmanilor la toate tipurile de sacrificii, sunt datorii care ar trebui practicate de fiecare persoană din această clasă care își dorește propria prosperitate. O astfel de persoană ar trebui să efectueze, de asemenea, toate tipurile de *Paka-yajna* cu daruri costisitoare de mâncare și bogăție. Acestea și datorii similare, O, fără păcat, au fost stabilite în vechime pentru persoanele din această clasă. Toate aceste acte care au fost stabilite pentru toți ceilalți ar trebui să fie făcute și de persoane din clasa tâlharilor, O, rege.

Mandhatri a spus: În lumea oamenilor, astfel de oameni răi pot fi văzuți trăind deghizați printre toate cele patru ordine și în toate cele patru moduri de viață.

Indra a spus: La dispariția îndatoririlor regale și a științei pedepsei, toate făpturile au devenit extrem de suferinde, o nepătatule, din cauza tiraniei regilor. După expirarea acestei epoci *Krita*, se va instaura o confuzie în ceea ce privește diferitele moduri de viață, și nenumărați Bhikșu vor apărea cu semne sectare de diverse feluri. Neglijând *Puranele* și înaltele adevăruri ale religiei, oamenii, împinși de lăcomie și mânie, vor devia pe căi greșite. Când oamenii păcătoși sunt reținuți (de la fapte nelegiuite) de către persoane cu suflet înalt, cu ajutorul științei pedepsei, atunci religia, care este superioară oricărui lucru și eternă, și care este sursa oricărui bine, se stabilește ferm. Darurile, libațiile și ofrandele aduse Pitrilor celui care nu respectă pe regele care este superior tuturor devin neroditoare. Nici măcar zeii nu neglijează un rege virtuos care este un zeu cu adevărat etern. Domnul divin al tuturor făpturilor, după ce a creat universul, a intenționat ca Kshatriya să conducă oamenii în ceea ce privește înclinațiile și neînclinațiile lor referitoare la datorii. Eu respect și venerez acea persoană care, ajutată de înțelegerea sa, veghează asupra cursului datoriilor îndeplinite de oameni. Pe o astfel de supraveghere se sprijină datoriile Kshatriya.

Bhishma a continuat: După ce a rostit aceste cuvinte, divinul și puternicul Narayana sub forma lui Indra, însoțit de Maruți, s-a retras în a sa veșnică reședință a fericirii inepuizabile. Când, O, nepătatule, datoriile practicate de cei buni au avut un astfel de curs în vremuri străvechi, ce om cu suflet curat și cu învățătură ar putea să neglijeze pe Kshatriya? Ca niște orbi rătăciți pe drum, făpturile care acționează și se abțin în mod nedrept se duc la pieire. O, tigru printre oameni, supune-te acelor cercuri (de datorii) care a fost puse în mișcare prima dată și la care au recurs strămoșii. Știu, O, nepătatule, că ești pe deplin capabil să faci acest lucru.

SECȚIUNEA LXVI

Yudhishthira a spus: Mi-ai vorbit despre cele patru moduri ale vieții umane. Doresc să aflu mai multe despre ele. Vorbește-mi despre ele în detaliu.

Bhishma spuse: O Yudhishthira cu brațe puternice, toate datoriile practicate în această lume de către cei drepți îți sunt cunoscute la fel cum îmi sunt cunoscute și mie. O, cel mai însemnat dintre oamenii virtuoși, ascultă acum la mine despre ceea ce întrebi, și anume, meritul (pe care îl dobândește un rege) în urma datoriilor practicate de alții care duc alte moduri de viață.[206] Toate meritele, O, fiu al lui Kunti, care aparțin persoanelor care practică datoriile celor patru moduri de viață, se atașează, O, cel mai însemnat dintre oameni, de regii drepți. Un rege care nu este guvernat de lăcomie și ură, care conduce cu ajutorul științei pedepsei și care privește cu egalitate toate

206 Nilakantha crede că *Lingantargatam* înseamnă *omniscient*. El este de acord să interpreteze acest verset ca însemnând — Ascultă acum acele îndatoriri despre care îl întrebi pe sinele meu omniscient. Bhishma, dobândind omnisciența prin darul lui Krishna, se referă la ele aici. Interpretarea pare a fi foarte exagerată.

creaturile, O, Yudhishthira, atinge scopul modului de viaţă *Bhaikshya*.[207] Acel rege care posedă cunoaştere, care face daruri persoanelor merituoase la momente potrivite, care ştie să favorizeze şi să pedepsească, care se conduce în toate după poruncile scripturilor şi care are linişte sufletească, atinge scopul modului de viaţă *Garhasthya*. Acel rege care se închină mereu celor care merită închinare dându-le ceea ce li se cuvine, atinge în întregime, O, fiu al lui Kunti, scopul modului de viaţă *Bhaikshya*. Acel rege, O, Yudhishthira, care îi salvează din necaz, după puterile sale, pe rudele şi prietenii săi, atinge scopul modului de viaţă *Vanaprashtha*. Acel rege care onorează la fiecare ocazie pe cei mai de seamă dintre oameni şi pe cei mai de seamă dintre Yati, atinge, O, fiu al lui Kunti, scopul modului de viaţă *Vanaprashtha*. Acel rege, O, Partha, care zilnic face ofrande Pitrilor şi ofrande mari tuturor fiinţelor vii, inclusiv oamenilor, atinge scopul aceluiaşi mod de viaţă. Acel rege, O, tigru al oamenilor, care zdrobeşte regatele altora pentru a-i proteja pe cei drepţi, atinge scopul aceluiaşi mod de viaţă. În urma protecţiei tuturor creaturilor, precum şi a protecţiei corespunzătoare a propriului său regat, un rege câştigă meritul atâtor sacrificii câte sunt numărul creaturilor protejate şi, în consecinţă, atinge scopul modului de viaţă *Sannyasa*. Studiul *Vedelor* în fiecare zi, iertarea şi închinarea adusă învăţătorilor, precum şi serviciile aduse propriului dascăl, duc la atingerea scopului *Brahmacharya*. Acel rege care recită zilnic în tăcere *mantrele* sale şi care venerează mereu zeii conform orânduielii, atinge, O, tigru al oamenilor, scopul modului de viaţă *Garhasthya*. Acel rege care se angajează în luptă cu hotărârea de a-şi proteja regatul sau de a muri, atinge scopul modului de viaţă *Vanaprastha*. Acel rege care dă celor care duc un mod de viaţă *Vanaprastha* şi Brahmanilor versaţi în cele trei *Vede* atinge scopul modului de viaţă *Vanaprastha*. Acel rege care manifestă compasiune faţă de toate creaturile şi se abţine complet de la cruzime, atinge scopurile tuturor modurilor de viaţă. Acel rege, O, Yudhishthira, care arată compasiune faţă de cei tineri şi cei bătrâni, O, fiu al lui Kunti, în orice circumstanţă, atinge scopurile fiecărui mod de viaţă. Acel rege, O, perpetuator al rasei Kuru, care oferă alinare tuturor oamenilor oprimaţi care îi cer protecţie, atinge scopul modului de viaţă *Garhasthya*. Acel rege care protejează toate creaturile mobile şi imobile şi le onorează aşa cum merită, atinge scopul modului de viaţă *Garhasthya*. Îndatorirea domestică a unui rege este de a face favoruri şi de a aplica pedepse soţiilor şi fraţilor, mai mari şi mai mici, precum şi fiilor şi nepoţilor acestora, iar acestea constituie cele mai bune penitenţe ale sale. Onorând pe cei drepţi şi vrednici de închinare şi protejând pe cei care prin penitenţele lor au dobândit cunoaşterea de sine, un rege, O, tigru printre oameni, atinge scopul modului de viaţă ”*Garhasthya*”. Invitarea în această casă, O, Bharata, a persoanelor care s-au dedicat modului de viaţă ”*Vanaprastha*” şi altora, şi tratarea lor cu hrană, constituie însăşi datoria domestică a unui rege. Regele care se conformează cu strictețe datoriilor stabilite de Creator, obţine meritele binecuvântate ale tuturor modurilor de viaţă. Acel rege, O, fiu al lui Kunti, în care nicio virtute nu lipseşte, acel întâi dintre oameni, O, Yudhishthira, este considerat de învăţaţi ca fiind o persoană în care se observă ”*Vanaprastha*” şi toate celelalte moduri de viaţă. Regele care onorează cuvenit funcţia sau rangul ce merită cinste, familia sau neamul ce merită cinste, şi acei bătrâni ce merită cinste, se spune, O, Yudhishthira, că trăieşte în toate modurile de viaţă.[208] Un rege, O, fiu al lui Kunti, prin îndeplinirea datoriilor ţării sale şi ale familiei sale, dobândeşte, O, tigru printre oameni, meritele tuturor modurilor de viaţă. Regele care, în sezoane potrivite, oferă persoanelor drepte înstărire sau daruri de valoare, câştigă meritele, O, rege, ale tuturor modurilor de viaţă. Regele, O, fiu al lui Kunti, care, chiar şi copleşit de pericol şi frică, îşi menţine privirea asupra datoriilor tuturor oamenilor,[209] câştigă meritele tuturor modurilor de viaţă. Regele obţine o parte din meritele câştigate sub protecţia sa de către oamenii drepţi din domeniile sale. Pe de altă parte, dacă regii, O, tigru printre oameni, nu protejează oamenii drepţi din domeniile lor, ei preiau păcatele celor din urmă (de omisiune şi comitere). Acei oameni, de asemenea, O, Yudhishthira, care îi asistă pe regi (în protejarea supuşilor lor), devin în mod egal îndreptăţiţi, O, fără de păcat, la o parte din meritele câştigate de alţii (în urma acelei protecţii). Învăţaţii spun că ”*Garhasthya*”, pe care l-am

207 Acel obiect este *Brahma*.

208 Adică un astfel de om dobândeşte meritele tuturor modurilor de viaţă.

209 *Dasadharmagatam* este explicat de Nilakantha ca „depăşit de îndatoririle tuturor oamenilor”, adică protejează toţi oamenii în îndeplinirea îndatoririlor lor.

adoptat, este superior tuturor celorlalte moduri de viață. Concluziile în privința acestuia sunt foarte clare. Este cu siguranță sacru, O, tigru printre oameni. Omul care privește toate creaturile ca fiind egale cu sine însuși, care nu face niciodată rău și își ține mâniile sub control, obține o mare fericire atât aici, cât și în celelalte lumi.[210] Un rege poate traversa cu ușurință oceanul lumii, având datoriile regale drept barcă de mare viteză, împinsă de vântul darurilor, având scripturile drept aparate și inteligența drept forța cârmaciului, și menținut pe linia de plutire de puterea dreptății. Când principiul dorinței din inima sa este retras de la orice obiect pământesc, el este considerat atunci ca odihnindu-se doar pe înțelegerea sa. În această stare, el atinge curând "*Brahma*".[211] Devenind vesel prin meditație și prin reținerea dorinței și a celorlalte pasiuni ale inimii, O, tigru printre oameni, un rege, angajat în îndeplinirea datoriei de protecție, reușește să obțină un mare merit. De aceea, O, Yudhishthira, străduiește-te cu grijă să protejezi pe "Brahmani" cu fapte pioase și dedicați studiului *Vedelor*, precum și pe toți ceilalți oameni. Prin exercitarea doar a datoriei de protecție, O, Bharata, regele câștigă un merit de o sută de ori mai mare decât cel câștigat de pustnicii în azilurile lor din pădure.

Am descris acum, O, fiu cel mai mare al lui Pandu, diversele datorii ale oamenilor. Tu să te alături datoriilor regale care sunt eterne și care au fost practicate de oamenii mari din vremuri străvechi. Dacă te angajezi cu atenție concentrată în datoria de a proteja (sărmanul), O, tigru printre oameni, tu poți, O, fiu al lui Pandu, să obții meritele tuturor celor patru moduri de viață și ale tuturor celor patru ordine ale oamenilor!

SECȚIUNEA LXVII

Yudhishthira a spus: Tu ai spus care sunt îndatoririle celor patru moduri de viață și ale celor patru ordine. Spune-mi acum, O, străbunicule, care sunt principalele îndatoriri ale unui regat.

Bhishma spuse: Alegerea și încoronarea unui rege este prima datorie a unui regat. Un regat în care domnește anarhia slăbește și este curând afectat de tâlhari.[212] În regatele sfâșiate de anarhie, dreptatea nu poate să sălășluiască. Locuitorii se devorează unul pe altul. Anarhia este cea mai rea stare posibilă. *Sruturile* declară că prin încoronarea unui rege, este încoronat Indra (în persoana regelui). O persoană care dorește prosperitate ar trebui să venereze regele așa cum ar venerează pe însuși Indra. Nimeni nu ar trebui să locuiască în regate sfâșiate de anarhie. Agni nu duce (la zei) libațiile care i se toarnă în regatele unde domnește anarhia. Dacă un rege puternic se apropie de regate slăbite de anarhie, din dorința de a le anexa domeniilor sale, poporul ar trebui să meargă înainte și să primească invadatorul cu respect. Un anumit comportament ar fi în concordanță cu sfaturi înțelepte. Nu există un rău mai mare decât anarhia. Dacă invadatorul puternic este înclinat spre echitate, totul va fi în ordine. Dacă, pe de altă parte, este angajat, el poate extermina pe toți. Ea, vaca care nu poate fi mulsă ușor, trebuie să sufere multă tortură. Pe de altă parte, acea vacă care poate fi mulsă ușor, nu trebuie să sufere nicio tortură. Lemnul care se îndoaie ușor nu trebuie încălzit. Copacul care se îndoaie ușor, nu trebuie să sufere nicio tortură (din partea grădinarului). Ghidați de aceste exemple, O, erou, oamenii ar trebui să se plece în fața celor puternici. Omul care își pleacă capul în fața unei persoane puternice, își pleacă de fapt capul în fața lui Indra. Din aceste motive, oamenii care doresc prosperitate ar trebui să aleagă și să încoroneze pe cineva ca rege. Cei care trăiesc în țări unde domnește anarhia nu își pot bucura de bogățiile și nevestele lor. În vremuri de anarhie, omul păcătos derivează mare plăcere jefuind bogățiile altor oameni. Când, însă, bogăția sa (câștigată pe nedrept) este smulsă de alții, el dorește un rege. Este evident, așadar, că în vremuri de anarhie nici măcar cei foarte răi nu pot fi fericiți. Bogăția unuia este smulsă de alții. A acelora alții este smulsă de mulți acționând împreună. Cel care nu este sclav este făcut sclav. Femeile, din

210 Dacă acest verset se referă la regi, *nyastadandah* ar însemna cineva care pedepsește fără mânie.

211 În acest verset și în cele precedente, *Sattwa*, fără a fi înțeles ca fiind folosit pentru inteligență, însemnând și „calitatea bunătății".

212 *Anidram* este explicat de Nilakantha ca un regat în care predomină anarhia, insomnia fiind un indiciu cert al acestuia.

nou, sunt răpite cu forța. Din aceste motive, zeii au creat regi pentru a proteja poporul. Dacă nu ar fi existat niciun rege pe pământ care să mânuiască *toiagul de pedeapsă*, cei puternici s-ar fi hrănit cu cei slabi după modelul peștilor din apă. Am auzit că oamenii, în vremuri străvechi, din cauza anarhiei, au suferit distrugerea, devorându-se unul pe altul ca peștii mai mari devorând pe cei mai slabi din apă. Am auzit că puțini dintre ei, adunându-se, au făcut anumite pacte, spunând: „Cel care devine aspru la vorbă, sau violent la temperament, cel care seduce sau răpește nevestele altor oameni sau fură bogățiile care aparțin altora, ar trebui să fie alungat de noi." Pentru a inspira încredere tuturor claselor de oameni, ei au făcut un astfel de pact și au trăit pentru o vreme. Adunându-se după o vreme, s-au dus plini de suferință la Marele Bunic, spunând: „Fără un rege, O, domnule divin, mergem spre pieire. Numește pe cineva regele nostru. Toți îl vom venera și el ne va proteja." Astfel solicitat, Marele Bunic l-a întrebat pe Manu. Manu, însă, nu a fost de acord cu propunerea.

Manu a spus: Mă tem de toate actele păcătoase. A guverna un regat este extraordinar de dificil, mai ales printre oamenii care sunt mereu falși și înșelători în comportamentul lor.

Bhishma a continuat: Locuitorii pământului i-au spus atunci: „Nu te teme. Păcatele pe care le comit oamenii îi vor atinge doar pe cei care le comit (fără să te pângărească nici măcar puțin). Pentru mărirea trezoreriei tale, îți vom da a cincizecea parte din animalele și metalele prețioase și a zecea parte din cerealele noastre. Când și domnișoarele noastre vor dori să se mărite, îți vom da, atunci când va veni vorba, pe cele mai frumoase dintre ele. Aceia dintre oameni care vor deveni cei mai de frunte în folosirea armelor și în călăria pe animale și conducerea vehiculelor, vor merge în urma ta ca zeitățile în urma lui Indra. Cu forța ta sporită în acest fel, devenind invincibil și plin de mare putere, vei fi regele nostru și ne vei proteja fericit, ca și Kuvera protejându-i pe Yaksha și Rakshasa. A patra parte din meritul pe care oamenii îl vor câștiga sub protecția ta va fi al tău. Întărit de acest merit obținut atât de ușor de tine, protejează-ne, O, rege, ca Acela care a făcut o sută de sacrificii protejându-i pe zei. Ca Soarele care arde totul cu razele sale, pleacă pentru a obține victorii. Zdrobește mândria dușmanilor și lasă neprihănirea să triumfe mereu (în lume)." Astfel vorbit de către locuitorii pământului, Manu, plin de mare energie, a plecat, însoțit de o mare forță. De neam înalt, el părea atunci să strălucească de putere. Văzând puterea lui Manu, ca zeii care privesc puterea lui Indra, locuitorii pământului s-au umplut de frică și și-au îndreptat inima către datoriile lor respective. Manu și-a făcut apoi rondul prin lume, oprind peste tot toate faptele de răutate și punând pe toți oamenii la datoriile lor respective, ca un nor încărcat de ploaie (în misiunea sa de binefacere).

Acei, O, Yudhishthira, acei oameni de pe pământ care doresc prosperitate ar trebui mai întâi să aleagă și să încoroneze un rege pentru protecția tuturor. La fel cum ucenicii se umilesc în fața învățătorilor sau zeii în fața lui Indra, toți oamenii ar trebui să se umilească în fața regelui. Cel care este onorat de propriii săi oameni devine un obiect de respect și pentru dușmanii săi, în timp ce cel care este nesocotit de ai săi este asuprit de dușmani. Dacă regele este asuprit de dușmanii săi, toți supușii săi devin nefericiți. Prin urmare, umbrelele și vehiculele și podoabele exterioare, și bucatele, și băuturile, și conacele, și scaunele, și paturile, și toate ustensilele de folosință și de etalare, ar trebui să i se aloce regelui. Prin astfel de mijloace, regele va reuși să-și îndeplinească datoriile de protecție (mai bine) și va deveni irezistibil. Ar trebui să vorbească cu zâmbetul pe buze. Adresat cu blândețe de către alții, el ar trebui să adreseze și el cu blândețe. Recunoscător (celor care îl slujesc), ferm devotat (celor care merită respectul său) și cu pasiunile sub control, ar trebui să acorde fiecăruia ceea ce i se datorează. Privit de alții, ar trebui să-i privească pe aceștia blând, dulce și frumos.

SECȚIUNEA LXVIII

Yudhishthira a spus: De ce, O, taur al rasei lui Bharata, au spus brahmanii că regele, acel conducător al oamenilor, este un zeu?

Bhishma a spus: În acest context, este citată vechea poveste, O, Bharata, despre discursul lui Vrihaspati către Vasumanas. A existat un rege din Kosala, posedat de o mare inteligență, pe nume Vasumanas. Cu o anumită ocazie, l-a întrebat pe marele înțelept Vrihaspati, care era foarte înțelept. Cunoscând cerințele umilinței, regele Vasumanas, mereu devotat bunăstării tuturor, după ce a respectat umilințele cuvenite și după ce l-a înconjurat pe marele înțelept și s-a închinat cum se cuvine, l-a întrebat pe virtuosul Vrihaspati despre rânduielile referitoare la un regat, mișcat de dorința de a asigura fericirea oamenilor.

Vasumanas a spus: ”Prin ce mijloace cresc creaturile și prin ce sunt ele distruse? O, tu cu mare înțelepciune, prin adorarea cui reușesc ele să obțină fericirea eternă?” Astfel, întrebat de regele Kosala, cu o energie incomensurabilă, Vrihaspati, cel cu mare înțelepciune, i-a vorbit cu calm despre respectul care ar trebui acordat regilor.

Vrihaspati a spus: Datoriile tuturor oamenilor, O, tu cu mare înțelepciune, se poate observa că au rădăcina în rege. Numai de teama regelui oamenii nu se devorează unii pe alții. Regele este cel care aduce pace pe pământ, prin respectarea cuvenită a datoriilor, prin stăvilirea oricărei disprețuiri a frânelor sănătoase și a tuturor felurilor de lăcomie. Realizând aceasta, el sclipește în glorie. Așa cum, O, rege, toate creaturile devin incapabile să se vadă una pe alta și se scufundă în întuneric deplin dacă soarele și luna nu răsar, la fel cum peștii în ape puțin adânci și păsările într-un loc ferit de primejdie se aventurează și rătăcesc după bunul plac (pentru o vreme) și apoi se atacă și se zdrobesc reciproc cu forță, ajungând la o pieire sigură, la fel oamenii se scufundă în întuneric deplin și ajung la pierire dacă nu au un rege care să îi protejeze, ca o turmă de vite fără păstorul care să aibă grijă de ea. Dacă regele nu și-ar exercita datoria de protecție, cei puternici ar lua cu forța posesiunile celor slabi, iar dacă aceștia din urmă ar refuza să le predea ușor, chiar viețile le-ar fi luate. Atunci nimeni, cu referire la vreun bun pe care îl deține, nu ar putea spune „*Acesta este al meu*”. Soțiile, fiii, hrana și alte feluri de proprietate nu ar mai exista. Ruina ar cuprinde totul dacă regele nu și-ar exercita datoria de protecție. Oamenii răi ar lua cu forța vehiculele, veșmintele, podoabele și pietrele prețioase și alte feluri de bunuri ale altora, dacă regele nu ar proteja. În lipsa protecției regale, diverse feluri de arme s-ar abate asupra celor care au practici drepte, iar lipsa de moralitate ar fi adoptată de toți. În lipsa protecției regale, oamenii ar neglija sau chiar ar răni pe proprii lor părinți dacă sunt în vârstă, pe propriii lor învățători, oaspeți și pe cei mai în vârstă. Dacă regele nu ar proteja, toți cei înzestrați cu avere ar trebui să înfrunte moartea, încarcerarea și persecuția, iar însăși ideea de proprietate ar dispărea. Dacă regele nu ar proteja, totul ar fi exterminat prematur, iar fiecare parte a țării ar fi invadată de tâlhari, și toată lumea ar cădea într-un iad teribil. Dacă regele nu ar proteja, toate restricțiile privind căsătoria și relațiile (datorate rudeniei și altor tipuri de relații) ar înceta; toate afacerile legate de agricultură și comerț ar ajunge în confuzie, moralitatea ar decădea și s-ar pierde; iar cele trei *Vede* ar dispărea. Sacrificiile, împlinite cu daruri conform orânduielilor, nu s-ar mai face; nicio căsătorie nu s-ar mai încheia; societatea însăși ar înceta să existe, dacă regele nu și-ar exercita datoria de protecție. Chiar taurii nu ar mai acoperi vacile și ulcelele cu lapte nu ar mai fi ”bătute”, iar oamenii care trăiesc din creșterea vitelor ar ajunge la pieire, dacă regele nu și-ar exercita datoria de protecție. În absența protecției regale, toate lucrurile, cuprinse de frică și anxietate și devenind fără simțire și scoțând strigăte de jale, ar ajunge la distrugere într-o clipă. Nicio jertfă care durează un an și este împlinită cu daruri conform orânduielilor nu ar avea loc dacă regele nu și-ar exercita datoria de protecție. În absența protecției regale, Brahmanii nu ar mai studia niciodată cele patru *Vede* sau nu ar mai suporta asceze sau nu ar fi purificați prin cunoaștere și jurăminte stricte. În absența protecției regale, ucigașul unei persoane vinovate de uciderea unui Brahman nu ar obține nicio răsplată; dimpotrivă, persoana vinovată de *Brahmanicid* s-ar bucura de imunitate totală. În absența protecției regale, oamenii ar smulge averea altora din mâinile lor, iar toate barierele sănătoase ar fi înlăturate, și toată lumea, cuprinsă de frică, ar căuta siguranță în fugă. În absența protecției regale, toate felurile de nedreptate s-ar instala; ar avea loc un amestec de caste; și foametea ar devasta regatul. Consecința din nou a protecției regale

este că oamenii pot dormi pretutindeni fără teamă şi în voie, fără a-şi încuia casele şi uşile cu zăvoare şi bare. Nimeni nu ar auzi vorbele rele ale altora, darămite agresiunile reale, dacă regele nu ar proteja cu dreptate pământul.[213] Dacă regele îşi îndeplineşte datoria de protecţie, femeile împodobite cu podoabe pot umbla fără teamă pretutindeni, fără rude de sex masculin care să le însoţească. Oamenii devin drepţi şi se slujesc unul pe altul fără a se răni, deoarece regele îşi îndeplineşte datoria de protecţie. Datorită protecţiei regale, membrii celor trei ordine sunt în măsură să îndeplinească mari jertfe şi să se dedice cu atenţie dobândirii cunoştinţelor. Lumea depinde de agricultură şi comerţ şi este protejată de *Vedă*. Toate acestea, la rândul lor, sunt protejate în mod corespunzător de rege, care îşi îndeplineşte datoria principală. Deoarece regele, asumându-şi o sarcină grea, îşi protejează supuşii cu ajutorul unei forţe puternice, din acest motiv oamenii sunt capabili să trăiască în fericire. Cine este cel care nu îl va adora pe el, în a cărui existenţă oamenii există şi în a cărui distrugere oamenii sunt nimiciţi? Acel om care face ceea ce este plăcut şi benefic pentru rege şi care poartă (o parte din) povara datoriilor regale care lovesc de frică fiecare castă, cucereşte atât această lume, cât şi pe cealaltă.[214] Acel om care chiar se gândeşte să îi facă vreun rău regelui, fără îndoială dă de necaz aici şi merge în iad după moarte. Nimeni nu ar trebui să îl dispreţuiască pe rege considerându-l un om, căci el este în realitate o divinitate înaltă în formă umană. Regele îşi asumă cinci forme diferite în funcţie de cinci ocazii diferite. El devine Agni, Aditya, Mrityu, Vaisravana şi Yama. Când regele, înşelat de minciună, arde cu energia sa feroce pe cei vinovaţi din faţa sa, se spune că atunci îşi asumă forma lui Agni. Când observă prin spionii săi faptele tuturor persoanelor şi face ceea ce este pentru binele general, se spune că atunci îşi asumă forma lui Aditya. Când distruge în mânie sute de oameni răi împreună cu fiii, nepoţii şi rudele lor, se spune că atunci îşi asumă forma Distrugătorului. Când îi restrânge pe cei răi impunându-le pedepse severe şi îi favorizează pe cei drepţi acordându-le recompense, se spune că atunci îşi asumă forma lui Yama. Când îi satisface cu daruri bogate de bogăţii pe cei care i-au adus servicii valoroase şi smulge bogăţiile şi pietrele preţioase ale celor care l-au jignit, într-adevăr, când acordă prosperitate unora şi o ia de la alţii, se spune că atunci, O, rege, îşi asumă pe pământ forma lui Kuvera. Nicio persoană înzestrată cu isteţime, capabilă de muncă, care doreşte dobândirea virtuţii şi este lipsită de răutate, nu ar trebui să răspândească niciodată zvonuri rele despre rege. Niciun om, acţionând împotriva regelui, nu poate fi vreodată fericit, chiar dacă ar fi fiul, fratele sau tovarăşul regelui sau cel pe care regele îl consideră a doua sa fiinţă. Focul, având vântul ca suflător, arzând (printre obiectele inflamabile), poate lăsa o rămăşiţă.[215] Mânia regelui, însă, nu lasă nimic din persoana care o atrage. Tot ce aparţine regelui ar trebui evitat de la distanţă.[216] Cineva ar trebui să se îndepărteze de ceea ce aparţine regelui, aşa cum s-ar îndepărta de moarte însăşi. O persoană care îşi însuşeşte ceea ce aparţine regelui întâmpină repede distrugerea, asemenea unui cerb care atinge o otravă. Omul înţelept ar trebui să protejeze ca fiind al său ceea ce aparţine regelui. Cei care îşi însuşesc bogăţiile regelui se scufundă leşinaţi într-un iad adânc de întuneric etern şi infamie. Cine este cel care nu îl va adora pe regele care este adorat prin termeni precum încântătorul poporului, dătătorul de fericire, posesorul de prosperitate, cel dintâi dintre toţi, vindecătorul rănilor, stăpânul pământului şi protectorul oamenilor? Acel om, aşadar, care îşi doreşte propria prosperitate, care respectă toate limitele sănătoase, care îşi are sufletul sub control, care este stăpân pe pasiunile sale, care este înzestrat cu inteligenţă şi memorie şi care este iscusit (în gestionarea afacerilor), ar trebui să fie întotdeauna ataşat de rege. Regele ar trebui să onoreze cuvenit ministrul care este recunoscător, înzestrat cu înţelepciune, mare la suflet, loial, posesor al stăpânirii asupra simţurilor sale, virtuos şi respectuos faţă de dictaturile politicii. Regele ar trebui să îl întreţină pe omul care este loial, recunoscător, virtuos, posedând autocontrol, curajos, mărinimos în faptele sale şi competent să îndeplinească sarcini fără ajutorul altora. Cunoaşterea face oamenii mândri. Regele îi

213 Sensul pare a fi că oamenii suportă cu răbdare rănile provocate de alţii, fără a căuta să se îndrepte prin forţă, deoarece îl pot invoca pe rege pentru a-i pedepsi pe vinovaţi. Dacă nu ar exista regi, răzbunarea imediată chiar şi pentru cele mai mici răni ar fi practica universală.

214 Adică, devenind cel mai important şi fericit aici, atinge fericirea de apoi.

215 Se spune că Vântul este călăuza Focului, deoarece ori de câte ori are loc o conflagraţie, Vântul, apărând, ajută la extinderea ei.

216 Adică nimeni nu ar trebui să râvnească la bunurile regelui.

face pe oameni umili. Omul care este afectat de rege nu poate obține niciodată fericirea. Pe de altă parte, omul care este favorizat de rege devine fericit. Regele este inima poporului său; el este refugiul lor mare; el este gloria lor; și el este fericirea lor supremă. Acei oameni, O, monarh, care sunt atașați de rege reușesc să cucerească atât această lume, cât și pe cealaltă. După ce a guvernat pământul cu ajutorul calităților autocontrolului, adevărului și prieteniei și după ce a adorat zeii prin mari jertfe, regele, dobândind mare glorie, obține o locuință eternă în cer. Acel rege suprem, și anume eroul Vasumanas, suveranul din Kosala, astfel instruit de Vrihaspati, fiul lui Angiras, a început de atunci să își protejeze supușii.

SECȚIUNEA LXIX

Yudhishthira a spus: Ce alte îndatoriri speciale mai are de îndeplinit regele? Cum ar trebui să-și protejeze regatul și cum să-și supună dușmanii? Cum ar trebui să-și angajeze spionii? Cum ar trebui să inspire încredere celor patru ordine de supuși ai săi, propriilor săi servitori, soții și fii, O, Bharata?

Bhishma a spus: Ascultă, O, monarh, cu atenție diferitele datorii ale regilor – acele acte pe care regele sau cel care se află în poziția de rege ar trebui să le facă mai întâi. Regele ar trebui să se învingă mai întâi pe sine și apoi să încerce să-și învingă dușmanii. Cum poate un rege care nu a reușit să-și cucerească propriul sine să-și poată învinge dușmanii? Cucerirea acestora, și anume, agregatul de cinci, este considerată cucerirea sinelui. Regele care a reușit să-și stăpânească simțurile este competent să reziste dușmanilor. El ar trebui să plaseze corpuri de pedestrași în fortărețele sale, pe frontiere, în orașe, parcuri și grădini de plăcere, O, încântătorule al Kurus, precum și în toate locurile unde merge el însuși, și în propriul său palat, O, tigru printre oameni! El ar trebui să angajeze ca spioni oameni care arată ca niște idioți sau ca cei care sunt orbi și surzi. Aceștia ar trebui să fie toți persoane care au fost examinate amănunțit (în ceea ce privește capacitatea lor), care posedă înțelepciune și care sunt capabile să suporte foamea și setea. Cu atenție adecvată, regele ar trebui să-și trimită spionii asupra tuturor consilierilor, prietenilor și fiilor săi, în orașul său și în provincii, și în domeniile șefilor de sub el. Spionii săi ar trebui să fie angajați astfel încât să nu se cunoască între ei. El ar trebui, de asemenea, O, taur al rasei lui Bharata, să cunoască spionii dușmanilor săi, stabilind el însuși spioni în magazine și locuri de agrement, în adunările de oameni, printre cerșetori, în grădinile și parcurile sale de plăcere, în întâlnirile și conclavurile învățaților, în țară, în locurile publice, în locurile unde își ține propria curte și în casele cetățenilor. Regele înzestrat cu inteligență poate astfel să afle spionii trimiși de dușmanii săi. Dacă aceștia sunt cunoscuți, regele poate obține mult beneficiu, O, fiu al lui Pandu! Când regele, printr-o examinare a sa, se găsește slab, atunci, consultându-se cu consilierii săi, ar trebui să facă pace cu un dușman mai puternic. Regele înțelept ar trebui să facă pace rapid cu un dușman, chiar și atunci când știe că nu este slab, dacă din aceasta rezultă vreun avantaj. Angajat în protejarea regatului său cu dreptate, regele ar trebui să facă pace cu cei care sunt înzestrați cu toate realizările, capabili de eforturi mari, virtuoși și onești. Când regele se găsește amenințat de pericol și pe cale să fie învins de ruină, ar trebui să ucidă toți infractorii pe care i-a trecut cu vederea înainte și toate acele persoane indicate de oameni. Un rege nu ar trebui să aibă nimic de-a face cu acea persoană care nu îl poate nici beneficia, nici vătăma, sau cu unul care nu se poate salva din necaz. În ceea ce privește operațiunile militare, un rege încrezător în forța sa, ar trebui, în fruntea unei forțe mari, să dea cu bucurie și cu curaj ordinul de a mărșălui, fără a-și proclama destinația împotriva unuia lipsit de aliați și prieteni sau deja în război cu altul și (prin urmare) nepăsător (la pericol din alte părți), sau unuia mai slab decât el însuși, după ce a făcut mai întâi aranjamente pentru protecția capitalei sale.[217] Un rege nu ar trebui să trăiască pentru totdeauna în supunere față de altul posedând o putere mai mare. Chiar dacă este slab, ar trebui să încerce să-l asuprească pe cel mai puternic și, rezolvat la aceasta, să continue

217 *Kalya* înseamnă capabil sau puternic; *anakrandam* înseamnă „fără aliați”; *anantaram* înseamnă „fără prieteni”; iar *Vyasaktam* înseamnă „angajat în război cu altcineva”.

să-l guverneze pe al său.[218] El ar trebui să asupreasca regatul celui mai puternic prin arme, foc şi aplicarea de otravă. El ar trebui, de asemenea, să provoace dezbinări printre consilierii şi servitorii săi. Vrihaspati a spus că un rege înzestrat cu inteligenţă ar trebui să evite întotdeauna războiul pentru dobândirea de teritorii. Dobândirea dominaţiei ar trebui făcută prin cele trei mijloace bine cunoscute (de conciliere, dar şi de dezbinare). Regele înzestrat cu înţelepciune ar trebui să fie mulţumit de acele achiziţii care se fac prin conciliere, dar şi prin dezbinare. Regele, O, încântătorule al Kurus, ar trebui să ia o şesime din veniturile supuşilor săi ca tribut pentru a acoperi cheltuielile de protecţie a acestora. El ar trebui, de asemenea, să ia cu forţa avere, mare sau mică (după cum cere cazul), de la cele zece tipuri de infractori menţionate în scripturi, pentru protecţia supuşilor săi. Un rege ar trebui, fără îndoială, să-şi privească supuşii ca pe proprii săi copii. În soluţionarea disputelor lor, el nu ar trebui să arate compasiune. Pentru a asculta plângerile şi răspunsurile celor care se judecă în procese, regele ar trebui să numească întotdeauna persoane înzestrate cu înţelepciune şi cunoaştere a treburilor lumii, deoarece statul se sprijină de fapt pe o administrare corectă a justiţiei. Regele ar trebui să pună oameni oneşti şi de încredere peste minele sale, sare, cereale, trecători şi corpul de elefanţi. Regele care mânuieşte întotdeauna cu respect *toiagul de mustrare* acumulează mare merite. Reglementarea corectă a mustrării este datoria înaltă a regilor şi merită mari aplauze. Regele ar trebui să fie versat în *Vede* şi ramurile lor, înzestrat cu înţelepciune, angajat în penitenţe, caritabil şi devotat îndeplinirii sacrificiilor. Toate aceste calităţi ar trebui să rezide permanent într-un rege. Dacă regele nu reuşeşte să administreze justiţia, el nu poate avea nici rai, nici faimă. Dacă un rege este asuprit de unul mai puternic, primul, dacă este înzestrat cu inteligenţă, ar trebui să se refugieze într-o fortăreaţă. Adunându-şi prietenii pentru consultare, el ar trebui să dezvolte mijloace adecvate. Adoptând politica de conciliere şi de creare a dezbinărilor, el ar trebui să dezvolte mijloace pentru a purta război cu asaltatorul. El ar trebui să aşeze locuitorii pădurilor pe drumurile principale şi, dacă este necesar, să facă sate întregi să fie mutate, transplantând toţi locuitorii în oraşe mici sau la periferiile oraşelor mari. Asigurându-şi în mod repetat supuşii bogaţi şi ofiţerii principali ai armatei, el ar trebui să facă locuitorii din câmpie să se refugieze în fortăreţe bine protejate. El însuşi ar trebui să retragă toate proviziile de cereale (din câmpie în fortăreţele sale). Dacă acest lucru devine imposibil, el ar trebui să le distrugă complet prin foc. El ar trebui să trimită oameni pentru a distruge recoltele de pe câmpiile inamicului (prin producerea de dezbinare printre supuşii inamicului). Dacă nu reuşeşte acest lucru, el ar trebui să distrugă acele recolte cu ajutorul propriilor trupe. El ar trebui să distrugă toate podurile de peste râurile din regatul său. El ar trebui să golească apele tuturor iazurilor din domeniile sale sau, dacă nu este în măsură să le golească, să le otrăvească. Ignorând datoria de a-şi proteja prietenii, el ar trebui, având în vedere atât circumstanţele prezente, cât şi cele viitoare, să caute protecţia conducătorului unui alt regat care ar putea fi duşmanul duşmanului său şi care ar putea fi competent să facă faţă duşmanului său pe câmpul de luptă.[219] El ar trebui să distrugă toate fortăreţele mai mici din regatul său. El ar trebui, de asemenea, să taie toţi copacii mai mici, cu excepţia celor numiţi Chaitya.[220] El ar trebui să dea ordin ca ramurile tuturor copacilor mai mari să fie tăiate, dar să nu atingă frunzele celor numiţi Chaitya. El ar trebui să ridice fortificaţii exterioare în jurul fortăreţelor sale, cu incinte în ele, şi să-şi umple şanţurile cu apă, săpând ţăruşi ascuţiţi la fundul lor şi umplându-le cu crocodili şi rechini. El ar trebui să lase mici deschideri în zidurile sale pentru a face ieşiri rapide din fortăreaţa sa şi să facă aranjamente atente pentru apărarea lor, la fel ca pentru porţile mai mari.[221] La toate porţile sale ar trebui să instaleze maşini distructive. Ar trebui să instaleze pe fortificaţii (ale fortăreţelor sale) *Sataghnis* şi alte arme. Ar trebui să depoziteze lemn de foc şi să sape şi să repare fântâni pentru aprovizionarea cu apă a garnizoanei. El ar trebui să dea ordin ca toate casele făcute din iarbă şi paie să fie tencuite cu noroi, şi, dacă este luna de vară, ar trebui să retragă (într-un loc sigur) toate proviziile de iarbă şi paie, de frica incendiilor. Ar trebui să ordone ca toată mâncarea să fie gătită noaptea. Niciun foc nu ar trebui aprins în timpul zilei, cu excepţia *homa*-ului zilnic. O atenţie

218 *Tatparah* este explicat de Nilakantha ca *Karshanaparah*.

219 Îl urmez pe Nilakantha în citirea acestui verset.

220 Copacii *Chaitya* sunt cei consideraţi sfinţi şi cărora oamenii le adună veneraţie.

221 Nilakantha crede că *ucchvasa* înseamnă respiraţie sau aer. Uşile mici, crede el, sunt menite să fie păstrate pentru admisia aerului.

deosebită ar trebui acordată focului din fierării și din sălile de naștere. Focurile ținute în casele locuitorilor ar trebui să fie bine acoperite. Pentru protecția eficientă a orașului, ar trebui proclamat că o pedeapsă aspră va lovi persoana care aprinde focuri în timpul zilei. În astfel de momente, toți cerșetorii, eunucii, lunaticii și clovnii ar trebui, O, cel mai de seamă dintre oameni, să fie alungați din oraș, pentru că, dacă li se permite să rămână, răul va urma. În locuri publice, în *tirthas*, în adunări și în casele cetățenilor, regele ar trebui să plaseze spioni competenți.[222] Regele ar trebui să dispună construirea de drumuri largi și să ordone deschiderea de magazine și locuri pentru distribuirea apei la stațiile corespunzătoare. Depozitele (de necesități diverse), arsenalele, taberele și cartierele soldaților, stațiile pentru păstrarea cailor și elefanților, taberele de soldați, șanțurile, străzile și potecile, casele și grădinile pentru retragere și plăcere, ar trebui să fie aranjate astfel încât locațiile lor să nu fie cunoscute de alții, O, Yudhishthira. Un rege asediat de o armată ostilă ar trebui să adune bogății și să stocheze ulei și grăsime și miere, și unt clarificat, și medicamente de toate felurile, și cărbune și iarbă *munja*, frunze, săgeți, scribi și desenatori, iarbă, combustibil, săgeți otrăvite, arme de tot felul, cum ar fi sulițe, săbii, lănci și altele. Regele ar trebui să stocheze astfel de articole. El ar trebui să țină pregătite mai ales medicamente de tot felul, rădăcini și fructe, cele patru feluri de medici, actori și dansatori, atleți și persoane capabile să ia înfățișări diverse. El ar trebui să-și decoreze capitala și să-i bucure pe toți supușii săi. Regele nu ar trebui să piardă timp în a-i aduce sub control pe acei oameni care ar putea să-i inspire frică, fie că sunt slujitorii sau sfătuitorii săi, fie că sunt cetățeni sau monarhi vecini. După ce o sarcină a regelui a fost îndeplinită, el ar trebui să-i recompenseze pe cei care au ajutat la îndeplinirea ei cu bogății și alte daruri proporționale și discursuri pline de recunoștință. S-a stabilit în scripturi, O, desfătarea Kurus, că un rege își plătește datoria când își învinge inamicul sau îl ucide pe loc.[223] Un rege ar trebui să acorde atenție la șapte lucruri. Ascultă-mă cum le recit. Acestea sunt sinele său, sfătuitorii săi, trezoreria sa, mecanismul său de acordare a pedepselor, prietenii săi, provinciile sale și capitala sa. El ar trebui să-și protejeze cu grijă regatul care constă din aceste șapte membre. Acel rege, O, tigru printre oameni, care cunoaște agregatul de șase, agregatul triplu și agregatul înalt de trei, reușește să câștige suveranitatea întregului pământ. Ascultă, O, Yudhishthira, ce s-a numit agregatul de șase. Acestea sunt a domni în pace după încheierea unui tratat (cu inamicul), a mărșălui la luptă, a provoca dezbinare în rândul inamicului, concentrarea forțelor, a inspira frică inamicului, pregătirea pentru război cu disponibilitatea pentru pace și alianța cu alții. Ascultă acum cu atenție ce s-a numit agregatul triplu. Acestea sunt scăderea, menținerea a ceea ce este și creșterea. Agregatul înalt de trei constă din Virtute, Profit și Plăcere. Acestea ar trebui urmărite cu chibzuință. Prin ajutorul virtuții, un rege reușește să domnească pământul pentru totdeauna. Atingând acest subiect, fiul lui Angirasa, Vrihaspati însuși, a cântat două versuri. Fii binecuvântat, O, fiu al lui Devaki, se cuvine să le auzi. ”După ce și-a îndeplinit toate datoriile și după ce a protejat pământul, și după ce și-a protejat și orașele, un rege atinge fericirea cea mare în cer. Ce sunt penitențele pentru un astfel de rege, și de ce are el nevoie de sacrificii dacă își protejează poporul în mod corespunzător? Un astfel de rege ar trebui considerat ca fiind versat în fiecare virtute!”

Yudhishthira a spus: Există știința pedepsei, există regele și există supușii. Spune-mi, O, bunicule, ce avantaj derivă unul dintre aceștia de la ceilalți.

Bhishma a zis: Ascultă-mă, O, rege, cum descriu, O, Bharata, marea binecuvântare a științei pedepsei, în cuvinte sacre de o importanță gravă. Știința pedepsei forțează toți oamenii la respectarea datoriilor ordinelor lor respective. Făcută în mod corespunzător, forțează oamenii la fapte virtuoase.[224] Când cele patru ordine își îndeplinesc datoriile respective, când toate barierele sănătoase sunt menținute, când pacea și fericirea curg din știința pedepsei, când poporul este eliberat de orice frică, iar cele trei ordine superioare se străduiesc, conform datoriilor lor respective, să mențină armonia, să știi că oamenii devin cu adevărat fericiți în astfel de vremuri. Fie regele

222 *Tirtha*-urile sunt în număr de optsprezece, cum ar fi sala de consiliu etc.
223 Își achită datoria, adică își achită obligațiile față de supuși.
224 Ablativul are aici sensul de „spre”.

creează epoca, fie epoca îl creează pe rege, este o întrebare despre care nu ar trebui să ai nicio îndoială. Adevărul este că regele creează epoca. Când regele domnește cu o dependență deplină și strictă de știința pedepsei, cea mai însemnată dintre epoci, numită *Krita*, se spune că se așază.[225] Dreptatea se așază în epoca *Krita*. Nimic din nedreptate nu există atunci. Inimile oamenilor din toate cele patru ordine nu găsesc nicio plăcere în nedreptate. Fără îndoială, toți oamenii reușesc să dobândească obiectele dorite și să le păstreze pe cele dobândite. Toate ritualurile vedice devin roditoare de merit. Toate anotimpurile devin încântătoare și lipsite de rău. Vocația, pronunția și mințile tuturor oamenilor devin clare și vesele. Bolile dispar și toți oamenii devin longevivi. Soțiile nu devin văduve și nimeni nu devine avar. Pământul dă roade fără a fi arat, iar iarba și plantele cresc în abundență. Scoarța, frunzele, fructele și rădăcinile devin viguroase și abundente. Nu se vede nicio nedreptate. Nu există decât dreptate. Cunoaște acestea ca fiind caracteristicile, O, Yudhishthira, ale epocii *Krita*. Când regele se bazează doar pe trei din cele patru părți ale științei pedepsei, lăsând deoparte o pătrime, se așază epoca numită *Treta*. O pătrime de nedreptate urmează în urma unei astfel de respectări (a marii științe) de trei sferturi. Pământul dă roade, dar așteaptă aratul. Ierburile și plantele cresc (în funcție de arat). Când regele respectă marea știință doar pe jumătate, lăsând deoparte cealaltă jumătate, atunci epoca care se așază se numește *Dwapara*. O jumătate de nedreptate urmează în urma unei astfel de respectări a marii științe pe jumătate. Pământul necesită arătură și dă roade pe jumătate. Când regele, abandonând în totalitate marea știință, își opresează supușii prin mijloace rele de tot felul, epoca ce se instalează se numește *Kali*. În timpul epocii numite *Kali*, nelegiuirea devine deplină și nimic din dreptate nu se mai vede. Inimile oamenilor, din toate categoriile, se îndepărtează de datoriile lor respective. Sudrașii trăiesc adoptând vieți de cerșetorie, iar Brahmani trăiesc servind pe alții. Oamenii nu reușesc să dobândească obiectele dorite și să le păstreze pe cele deja dobândite. Are loc amestecul celor patru ordine. Riturile vedice nu mai produc roade. Toate anotimpurile încetează să mai fie încântătoare și devin pline de primejdii. Vocea, pronunția și mințile oamenilor își pierd vigoarea. Apar boli, iar oamenii mor prematur. Soțiile devin văduve și se văd mulți oameni cruzi. Norii nu plouă la timp, iar recoltele eșuează. Tot felul de umezeală lipsește, când regele nu protejează supușii cu atenție corespunzătoare la marea știință. Regele este creatorul epocii *Krita*, al *Treta* și al *Dwapara*. Regele este cauza celei de-a patra epoci (numită *Kali*). Dacă el cauzează epoca *Krita*, el atinge raiul etern. Dacă el cauzează epoca *Treta*, el dobândește raiul pentru o perioadă limitată. Dacă el cauzează *Dwapara*, el atinge fericirea în rai conform măsurii meritelor sale. Prin cauzarea epocii *Kali*, regele acumulează o povară grea de păcat. Pătat de nelegiuire, putrezește în iad pentru nenumărați ani, căci, scufundându-se în păcatele supușilor săi, el însuși săvârșește un mare păcat și își atrage infamia. Păstrând marea știință în vedere, Kshatriya înzestrat cu învățătură ar trebui să se străduiască să dobândească acele obiecte pe care le dorește și să le protejeze pe cele deja dobândite. Știința pedepsei, care așază toți oamenii în respectarea datoriilor lor respective, care este fundamentul tuturor distincțiilor folositoare și care susține cu adevărat lumea și o pune în mișcare, dacă este administrată corect, protejează toți oamenii așa cum mama și tatăl își protejează copiii. Află, O, taur printre oameni, că însăși viețile creaturilor depind de aceasta. Cea mai înaltă virtute pe care un rege o poate dobândi este cunoașterea științei pedepsei și administrarea ei corectă. Prin urmare, O, tu din rasa lui Kuru, protejează-ți supușii cu dreptate, cu ajutorul acelei mari științe. Prin protejarea supușilor și adoptarea unei astfel de conduceri, tu vei atinge cu siguranță o fericire în rai care este greu de dobândit.

SECȚIUNEA LXX

Yudhishthira a spus: Adoptând această conduită, O, tu care ești familiarizat cu orice fel de comportament, poate un rege să reușească să dobândească cu ușurință, atât aici, cât și în viață, obiecte producătoare de fericire în cele din urmă?

225 Interpretarea corectă pare a fi *sreshtham* și nu *srishtam*. Dacă s-ar prefera ultima interpretare, ar însemna „epoca numită *Krita* care vine în cursul Timpului”.

Bhishma a zis: Există aceste treizeci și șase de virtuți (pe care un rege ar trebui să le respecte). Acestea sunt legate de treizeci și șase de altele. O persoană virtuoasă, acordând atenție acestor calități, poate dobândi cu siguranță un mare merit. Regele ar trebui să-și îndeplinească datoriile fără mânie și răutate. El nu ar trebui să abandoneze bunătatea. El ar trebui să aibă credință. Ar trebui să dobândească bogăție fără persecuție și cruzime. Ar trebui să urmărească plăcerea fără atașamente. Ar trebui să rostească cu veselie ceea ce este plăcut și să fie curajos fără lăudăroșenie. Ar trebui să fie liberal, dar să nu facă daruri persoanelor care nu respectă. Ar trebui să aibă putere fără cruzime. Ar trebui să încheie alianțe, evitându-i pe cei răi. Nu ar trebui să acționeze ostil față de prieteni. Nu ar trebui să folosească niciodată persoane care nu îi sunt devotate ca spioni și agenți secreți. Nu ar trebui să-și îndeplinească niciodată scopurile prin persecuție. Nu ar trebui să-și dezvăluie niciodată intențiile în fața persoanelor rele. Ar trebui să vorbească despre meritele altora, dar niciodată despre ale sale. Ar trebui să ia bogăție de la supușii săi, dar niciodată de la cei buni. Nu ar trebui să angajeze sau să accepte ajutorul persoanelor rele. Nu ar trebui să aplice niciodată pedeapsa fără o anchetă atentă. Nu ar trebui să-și dezvăluie niciodată sfaturile. Ar trebui să dea, dar nu celor lacomi. Ar trebui să aibă încredere în alții, dar niciodată în cei care l-au rănit. Nu ar trebui să țină ranchiună. Ar trebui să-și protejeze soțiile luate în căsătorie. Ar trebui să fie pur și să nu fie întotdeauna topit de compasiune. Nu ar trebui să se dedea prea mult companiei femeilor. Ar trebui să mănânce alimente sănătoase și niciodată pe celelalte. Ar trebui să respecte fără mândrie pe cei care merită și să-și servească învățătorii și seniorii cu sinceritate. Ar trebui să venereze zeii fără mândrie. Ar trebui să caute prosperitatea, dar să nu facă niciodată nimic care să aducă infamie. Ar trebui să aștepte (pe seniorii săi) cu umilință. Ar trebui să fie isteț în afaceri, dar să aștepte întotdeauna momentul potrivit. Ar trebui să mângâie oamenii și să nu-i trimită niciodată înapoi cu vorbe goale. După ce a favorizat o persoană, nu ar trebui să o abandoneze. Nu ar trebui să lovească niciodată din ignoranță. După ce și-a ucis dușmanul, nu ar trebui să se bucure de tristețe. Ar trebui să-și arate temperamentul, dar nu ar trebui să o facă atunci când nu este cazul. Ar trebui să fie blând, dar niciodată cu cei care au greșit. Poartă-te astfel în timp ce conduci regatul dacă dorești să ai prosperitate. Regele care nu se poartă altfel se expune unui mare pericol. Acel rege care respectă toate aceste virtuți pe care le-am menționat, culege multe binecuvântări pe pământ și mari recompense în cer.

Vaisampayana a continuat: Auzind aceste cuvinte ale fiului lui Santanu, regele Yudhishthira, docil în primirea instrucțiunilor, înzestrat cu mare inteligență și protejat de Bhima și alții, și-a venerat apoi bunicul și de atunci a început să domnească urmând acea învățătură.

SECȚIUNEA LXXI

Yudhishthira a spus: Spune-mi, O, mare sire, în ce fel ar trebui regele să-și protejeze supușii pentru a putea evita durerea și pentru a nu ofensa dreptatea?

Bhishma spuse: Voi recita, O, rege, acele datorii eterne pe scurt, căci dacă le-aș menționa în detaliu, nu le-aș atinge niciodată sfârșitul. Ar trebui să venerezi acei Brahmani care sunt dedicați datoriilor lor, stăpâniți de învățătură, sârguincioși în închinarea zeilor, păzitori ai unor jurăminte înalte și înzestrați cu alte merite, când vin în locuința ta, și să-i folosești pentru a oficia în jertfele tale. Însoțit de preotul tău, ar trebui să te ridici când se apropie și să le atingi și să le venerezi picioarele, și să faci toate celelalte acte necesare. Făcând aceste acte de pietate și îndeplinind alte acte benefice pentru tine, ar trebui (prin daruri) să-i faci pe acei Brahmani să-ți rostească binecuvântări pentru reușita scopurilor tale. Înzestrat cu sinceritate, înțelepciune și inteligență, O, Bharata, ar trebui să îmbrățișezi adevărul și să eviți lăcomia și mânia. Acel rege nechibzuit care urmărește Profitul fără a alunga lăcomia și mânia, eșuează în dobândirea virtuții și în cele din urmă sacrifică și Profitul. Nu angaja niciodată pe cei lacomi și proști în chestiuni legate de Plăcere și Profit. Ar trebui să angajezi întotdeauna în toate acțiunile tale pe cei fără de lăcomie și înzestrați cu inteligență. Pătați de lăcomie și mânie și neîndemânatici în tranzacțiile de afaceri, persoanele

nechibzuite, dacă sunt investite cu autoritate în chestiuni de Profit, asupresc întotdeauna poporul prin diverse înscenări care aduc nenorocire. Cu a şasea parte, calculată corect, din recolta solului ca tribut, cu amenzi şi confiscări impuse infractorilor, cu dările, conform scripturilor, asupra negustorilor şi comercianţilor în schimbul protecţiei acordate acestora, un rege ar trebui să-şi umple vistieria.[226] Realizând acest tribut drept şi conducând regatul corect, regele ar trebui, cu prudenţă, să acţioneze astfel încât supuşii săi să nu simtă povara lipsei. Oamenii devin profund devotaţi acelui rege care îndeplineşte corect datoria de protecţie, care este înzestrat cu liberalitate, care este ferm în urmarea dreptăţii, care este vigilent şi care este lipsit de lăcomie şi ură. Nu dori niciodată să-ţi umpli vistieria acţionând necinstit sau din lăcomie. Acel rege care nu acţionează conform scripturilor nu reuşeşte să dobândească bogăţie şi merit religios. Regele care este atent doar la mijloacele de a dobândi bogăţie, nu reuşeşte niciodată să dobândească atât merit religios, cât şi bogăţie. Bogăţia pe care o dobândeşte (prin astfel de mijloace) se vede risipită pe obiecte nevrednice.[227] Acel rege lacom care prin prostie îşi asupreşte supuşii prin impunerea de taxe nesancţionate de scripturi, se spune că îşi face rău sieşi. Aşa cum o persoană care doreşte lapte nu obţine niciodată nimic tăind ugerii unei vaci, la fel un regat afectat de mijloace necorespunzătoare nu aduce niciun profit regelui.[228] Cel care tratează cu blândeţe o vacă de muls obţine întotdeauna lapte de la ea. În mod similar, regele care îşi conduce regatul cu ajutorul mijloacelor adecvate obţine multe roade de la acesta. Prin protejarea temeinică a unui regat şi conducerea acestuia cu mijloace judicioase, un rege, O, Yudhishthira, poate reuşi să obţină întotdeauna multă bogăţie. Pământul, bine protejat de rege, dă recolte şi aur (domnitorului şi supuşilor) la fel ca o mamă mulţumită care oferă lapte copilului ei. Imitaţi exemplul florarului şi nu al cărbunarului. Devenind astfel şi îndeplinind datoria de protecţie, vei putea să te bucuri de pământ pentru totdeauna.[229] Dacă în atacarea regatului unui duşman vistieria ta se epuizează, o poţi reumple luând bogăţii de la toţi, cu excepţia brahmanilor. Nu-ţi lăsa inima să fie mişcată, nici măcar atunci când eşti în mare suferinţă, la vederea brahmanilor înstăriţi. Nici nu mai trebuie să spun ce ar trebui să faci când eşti în belşug. Ar trebui să le oferi bogăţii după putere şi cum merită, şi să-i protejezi, mângâindu-i în toate ocaziile. Comportându-te astfel, poţi dobândi regiuni viitoare, cele mai greu de obţinut. Adoptând un astfel de comportament virtuos, protejează-ţi supuşii. Atunci vei putea obţine, O, făcător de bucurie al Kuruşilor, o faimă care este veşnică, înaltă şi pură. Protejează-ţi supuşii cu dreptate, O, fiu al lui Pandu, căci nu vei avea regrete sau durere. Protecţia supuşilor este cea mai înaltă datorie a regelui, deoarece compasiunea faţă de toate creaturile şi protejarea acestora de vătămare este considerată cea mai mare virtute. Cei familiari cu datoriile consideră că cea mai mare virtute a regelui este atunci când, angajat în protejarea tuturor creaturilor, regele manifestă compasiune faţă de ele. Păcatul pe care un rege îl acumulează prin neprotejarea supuşilor săi faţă de frică timp de o singură zi este unul pe care nu-şi găseşte sfârşitul suferinţelor (pentru el) în iad înainte de o mie de ani. Meritul pe care un rege îl câştigă prin protejarea dreaptă a supuşilor săi timp de o singură zi este unul de care se bucură în ceruri timp de zece mii de ani. Toate acele tărâmuri care sunt dobândite de persoanele care duc în mod corespunzător modurilee de viaţă *Garhasthya*, *Brahmacharya* şi *Vanaprastha*, sunt dobândite rapid de un rege doar prin protejarea dreaptă a supuşilor săi. Respectă cu multă grijă, O, fiu al lui Kunti, această datorie (de protecţie). Atunci vei obţine răsplata dreptăţii, şi nicio suferinţă şi durere nu te vor atinge. Tu vei obţine, O, fiu al lui Pandu, mare prosperitate în cer. Un astfel de merit este imposibil de dobândit de către persoane care nu sunt regi. Prin urmare, o persoană care este un rege, şi nicio alta, poate reuşi să dobândească o astfel de răsplată a virtuţii. Înzestrat cu inteligenţă, ai obţinut un regat. Protejează-ţi supuşii cu dreptate. Încântă-l pe Indra cu ofrande de Soma şi pe prieteni şi binevoitori cu obiectele dorinţelor lor.

---

226 Adică acestea sunt adevăratele surse ale veniturilor regale.

227 Semnificaţia este că, dacă un rege se concentrează doar pe dobândirea de bogăţii, poate reuşi să dobândească bogăţii, dar nu va reuşi niciodată să câştige merite religioase.

228 Literalmente, ”nu înfloreşte niciodată”.

229 Cărbunarul smulge din rădăcini copacii şi plantele şi le arde pentru a-şi produce marfa. Florarul, pe de altă parte, îşi udă copacii şi plantele şi le culege doar produsele.

SECȚIUNEA LXXII

Bhishma spuse: Acel om, o rege, care ar proteja pe cei buni şi ar pedepsi pe cei răi, ar trebui numit preot al regelui de către acesta. În acest context este citată vechea poveste despre discuția dintre Pururavas, fiul lui Aila, şi Matariswan.

Pururavas spuse: „De unde a apărut Brahmanul şi de unde celelalte trei ordine? Din ce motiv a devenit Brahmanul cel dintâi? Se cuvine să-mi spui toate acestea.

Matariswan răspunse: „Brahmanul, o, rege al celor mai buni, a izvorât din gura lui Brahman. Kshatriya a izvorât din brațele sale, iar Vaisya din cele două coapse ale sale. Pentru a servi aceste trei ordine, o, conducător de oameni, a apărut al patrulea ordin, şi anume Sudra, creat din picioarele (lui Brahman). Creat inițial astfel, Brahmanul se naşte pe pământ ca stăpân al tuturor făpturilor, datoria sa fiind păzirea Vedelor şi a celorlalte scripturi.[230] Apoi, pentru a conduce pământul şi a mânui toiagul de pedeapsă şi pentru a proteja toate făpturile, a fost creat al doilea ordin, şi anume Kshatriya. Vaisya a fost creat pentru a susține celelalte două ordine şi pe sine însuşi prin cultură şi comerț, şi în cele din urmă, Brahman a hotărât ca Sudra să slujească cele trei ordine ca un om de rând.

Pururavas spuse: „Spune-mi adevărul, o, zeu al Vânturilor, cui aparține cu dreptate acest pământ. Aparține Brahmanului sau Kshatriyei?”

Zeul Vânturilor a spus: 'Tot ce există în univers aparține Brahmanului în virtutea naşterii sale şi a poziției anterioare (față de celelalte caste). Aşa spun cei cunoscuători de moralitate. Ce mănâncă Brahmanul este al său. Locul pe care îl locuieşte este al său. Ce dă el este al său. El merită veneraţia tuturor (celorlalte) ordine. El este primul născut şi cel dintâi. Aşa cum o femeie, în absența soțului ei, îl acceptă pe fratele său mai mic în locul acestuia, la fel şi pământul, în virtutea refuzului Brahmanului, l-a acceptat pe cel ce i-a urmat, şi anume Kshatriya, ca stăpân. Aceasta este prima regulă. Totuşi, în vremuri de nevoie, există o excepție de la aceasta. Dacă doreşti să îndeplineşti datoriile varna (ordinea) şi doreşti să obții locul cel mai înalt în ceruri, atunci dă-i Brahmanului toată pământul pe care reuşeşti să-l cucereşti, celui ce posedă învățătură şi conduită virtuoasă, celui ce cunoaşte datoriile şi ține posturi (penitențe), celui ce este mulțumit de datoriile varna sa şi nu este lacom de bogății. Brahmanul bine-născut, înzestrat cu înțelepciune şi umilință, îl ghidează pe rege în orice chestiune prin propria sa mare inteligență. Prin sfaturi bune, îl face pe rege să dobândească prosperitate. Brahmanul îi arată regelui datoriile pe care acesta din urmă trebuie să le observe. Atât timp cât un rege înțelept, care respectă datoriile rasei sale şi este lipsit de mândrie, doreşte să asculte învățăturile Brahmanului, atâta timp este onorat şi atâta timp se bucură de faimă. Preotul regelui are, prin urmare, o parte din meritul pe care îl dobândeşte regele. Când regele se comportă astfel, toți supuşii săi, bazându-se pe el, devin virtuoşi în comportamentul lor, atenți la datoriile lor şi eliberați de orice teamă. Regele obține a patra parte din acele acte drepte pe care supuşii săi, protejați corespunzător de el, le săvârşesc în regatul său. Zeii, oamenii, Pitrii, Gandharvii, Uragasii şi Rakshasii, toți depind de jertfe pentru subzistența lor. Într-o țară lipsită de rege, nu pot exista jertfe. Zeii şi Pitrii se hrănesc din ofrandele făcute în jertfe. Jertfa, însă, depinde de rege. În anotimpul verii, oamenii îşi doresc confort din umbra copacilor, apă rece şi vânturi răcoroase. În anotimpul iernii, ei găsesc confort în foc, haine călduroase şi soare. Inima omului se poate bucura de sunet, atingere, gust, vedere şi miros. Omul, însă, care este cuprins de frică, nu găseşte plăcere în toate acestea. Persoana care alungă frica oamenilor dobândeşte un mare merit. Nu există dar mai prețios în cele trei lumi decât darul vieții. Regele este Indra. Regele este Yama. Regele este Dharma. Regele ia diferite forme. Regele susține şi sprijină totul.'

230 *Dharmakosha* înseamnă literalmente „depozitarul tuturor îndatoririlor”.

SECȚIUNEA LXXIII

Bhishma spuse: Regele, având în vedere atât meritul religios, cât şi profitul, consideraţii care sunt adesea foarte complicate, ar trebui, fără întârziere, să numească un preot posesor de învăţătură şi cunoaştere intimă a *Vedelor* şi a (altor) scripturi. Acei regi care au preoţi cu suflete virtuoase şi versate în politică, şi care sunt ei înşişi înzestraţi cu astfel de atribute, se bucură de prosperitate în orice direcţie. Atât preotul, cât şi regele ar trebui să posede calităţi demne de respect şi să fie respectuoşi ai jurămintelor şi penitenţelor. Atunci vor reuşi să sprijine şi să mărească supuşii şi zeii, Pitris şi copiii.[231] Este stabilit că ei ar trebui să posede inimi similare şi să fie prieteni unul altuia. Ca urmare a unei astfel de prietenii între Brahmani şi Kshatriya, supuşii devin fericiţi. Dacă nu se respectă reciproc, distrugerea îi va cuprinde pe oameni. Brahmana şi Kshatriya sunt consideraţi strămoşii tuturor oamenilor. În acest context este citită vechea poveste despre discuţia dintre fiul lui Aila şi Kasyapa. Ascultă-o, O, Yudhishthira.

Aila spuse: Când Brahmanul îl părăseşte pe Kshatriya sau Kshatriya îl părăseşte pe Brahman, care dintre ei ar trebui considerat superior şi pe cine se bazează şi se întreţin celelalte ordine?

Kasyapa spuse: Distrugerea cuprinde regatul Kshatriya atunci când Brahmana şi Kshatriya se luptă între ei. Tâlharii infestează acel regat în care domneşte confuzia, iar toţi oamenii buni îl consideră pe conducător un *Mleccha* (barbar). Boii lor nu prosperă, nici copiii lor. Ulcioarele lor (cu lapte) nu sunt smântânite şi nu se fac jertfe acolo. Copiii nu studiază *Vedele* în regatele unde Brahmanii îi părăsesc pe Kshatriya. În casele lor, bogăţia nu creşte. Copiii lor nu devin buni şi nu studiază scripturile şi nu fac jertfe. Acei Kshatriya care îi părăsesc pe Brahmani devin impuri în sânge şi capătă natura de tâlhari. Brahmana şi Kshatriya sunt conectaţi unul cu celălalt în mod natural, şi fiecare îl protejează pe celălalt. Kshatriya este cauza dezvoltării Brahmana, iar Brahmana este cauza dezvoltării Kshatriya. Când fiecare se ajută reciproc, ambii ajung la o mare prosperitate. Dacă prietenia lor, existentă din vremuri străvechi, se rupe, o confuzie se aşterne peste toate. Nicio persoană care doreşte să traverseze oceanul vieţii nu-şi reuşeşte sarcina, la fel ca o barcă mică plutind pe abisul mării. Cele patru ordine ale oamenilor devin confuze şi distrugerea îi cuprinde pe toţi. Dacă Brahmana, care este ca un copac, este protejat, aurul şi mierea curg ca ploaia. Dacă, pe de altă parte, el nu este protejat, atunci lacrimi şi păcate curg ca ploaia. Când Brahmanii se îndepărtează de *Vede* şi (în absenţa unui conducător Kshatriya) caută protecţie din partea scripturilor, atunci Indra nu plouă la timp şi diverse feluri de calamităţi lovesc neîncetat regatul. Când un ticălos păcătos, după ce a ucis o femeie sau un Brahmana, nu suferă obiecţii în adunările semenilor şi nu trebuie să stea în frica regelui, atunci pericolul îl ameninţă pe conducătorul Kshatriya. Ca urmare a păcatelor săvârşite de oameni păcătoşi, zeul Rudra apare în regat. Într-adevăr, cei păcătoşi, prin păcatele lor, îl aduc asupra lor pe acel zeu al răzbunării. El distruge apoi pe toţi, pe cei oneşti şi pe cei răi deopotrivă (fără a face nicio deosebire).

Aila spuse: De unde provine Rudra? Care este şi forma sa? Se vede că fiinţele sunt distruse de către creaturi. Spune-mi toate acestea, O, Kasyapa! De unde provine zeul Rudra?

Kasyapa spuse: Rudra există în inima oamenilor. El distruge trupurile în care locuieşte, precum şi trupurile celorlalţi. Rudra a fost spus a fi asemenea unor vizite atmosferice, iar forma sa este asemenea celei a zeilor vântului.

Aila spuse: Vântul nu distruge vizibil oamenii de fiecare dată când suflă, nici zeitatea norilor nu o face prin ploaie. Pe de altă parte, se vede la oameni că îşi pierd simţurile şi sunt ucişi din cauza lăcomiei şi a răutăţii.

---

231 *Copii* este un eufemism pentru *subiecte*, sugerat de cuvântul *pitris* faţă de care este antitetic.

Kasyapa spuse: Focul, arzând într-o singură casă, mistuie un sfert întreg sau un sat întreg. În mod similar, acest zeu ameţeşte simţurile cuiva şi apoi acea ameţeală atinge pe toţi, pe cei oneşti şi pe cei răi deopotrivă, fără nicio deosebire.

Aila spuse: Dacă pedeapsa îi atinge pe toţi, şi anume pe cinstiţi şi pe cei răi la fel, ca urmare a păcatelor săvârşite de cei păcătoşi, de ce ar face oamenii, în acest caz, fapte bune? Într-adevăr, de ce nu ar săvârşi fapte rele?

Kasyapa a răspuns: Evitând orice legătură cu cei păcătoşi, devii pur şi fără pată. Din cauza amestecului cu cei păcătoşi, însă, cei fără de păcat sunt cuprinşi de pedeapsă. Lemnul ud, dacă este amestecat cu lemnul uscat, este mistuit de foc în urma acestei coexistente. Cei fără de păcat, aşadar, nu ar trebui să se amestece niciodată cu cei păcătoşi.

Aila a zis: Pământul îi ţine pe cei cinstiţi şi pe cei răi. Soarele îi încălzeşte pe cei cinstiţi şi pe cei răi. Vântul suflă la fel pentru ei. Apa îi curăţă la fel.

Kasyapa a zis: Aşa este, într-adevăr, cursul acestei lumi, O, prinţule! Nu este însă aşa după aceea. În cealaltă lume, există o mare diferenţă de condiţie între cel care acţionează drept şi cel care acţionează păcătos. Regiunile pe care le dobândesc oamenii merituoşi sunt pline de miere şi posedă splendoarea aurului sau a unui foc în care s-a turnat unt clarificat. Acele regiuni sunt de asemenea asemănate cu buricul ambroziei. Persoana merituoasă se bucură acolo de o mare fericire. Moartea, decrepitudinea şi tristeţea nu sunt acolo. Regiunea pentru cei păcătoşi este iadul. Întuneric şi durere neîncetată sunt acolo, şi este plin de tristeţe. Cufundat în infamie, omul cu fapte păcătoase se zvârcolea acolo de remuşcări mulţi ani. Ca urmare a unei dezbinări între Brahmani şi Kshatriya, poporul este afectat de suferinţe de nesupus. Ştiind aceasta, un rege ar trebui să numească un preot (Brahman) posedat de experienţă şi cunoştinţe vaste. Un rege ar trebui să instaleze mai întâi preotul în funcţia sa şi apoi să-şi înscăuneze propria încoronare. Acest lucru a fost stipulat în ordonanţă. Ordonanţele declară că Brahmanul este cel dintâi dintre toate creaturile. Oamenii care cunosc *Vedele* spun că Brahmanul a fost creat primul. Ca urmare a întâietăţii naşterii sale, toate lucrurile bune din această lume îi sunt încredinţate. Proprietarul de drept al tuturor lucrurilor cele mai bune care au izvorât din Creator, Brahmanul este, de asemenea, datorită acestei întâietăţi, vrednic de respectul şi închinarea tuturor creaturilor. Un rege, oricât de puternic, ar trebui, conform dictatelor scripturilor, să-i acorde Brahmanului tot ce este mai bun şi mai distins dintre toate. Brahmanul contribuie la mărirea Kshatriya-ului, iar Kshatriya la mărirea Brahmanului. Brahmani ar trebui, aşadar, să fie în mod special şi întotdeauna veneraţi de regi.

SECŢIUNEA LXXIV

Bhishma spuse: Se spune că păstrarea şi creşterea regatului depind de rege. Păstrarea şi creşterea regelui depind de preotul regelui. Într-adevăr fericit este acel regat în care temerile nevăzute ale supuşilor sunt alungate de Brahmani şi toate temerile vizibile sunt alungate de rege cu puterea armelor sale. În această legătură este citată vechea naraţiune a dialogului dintre regele Muchukunda şi Vaisravana. Regele Muchukunda, după ce a cucerit întreaga lume, s-a îndreptat spre stăpânul Alakăi pentru a-şi testa puterea. Regele Vaisravana a creat (prin putere ascetică) o forţă mare de Rakshasa. Aceştia au măcelărit forţele conduse de Muchukunda. Văzând măcelul armatei sale, regele Muchukunda, O, înfrângător al duşmanilor, a început să-şi mustre propriul preot învăţat (Vasishtha). Atunci cel dintâi dintre cei drepţi, anume Vasishtha, a suferit penitenţe foarte grele şi, făcând ca acei Rakshasa să fie ucişi, a înţeles adevărata cale pe care Muchukunda era hotărât să o urmeze. Când trupele regelui Vaisravana erau măcelărite, acesta i s-a arătat lui Muchukunda şi i-a spus aceste cuvinte.

Stăpânul comoarilor a spus: ”Mulți regi de altădată, mai puternici decât tine, ajutați de preoții lor, nu s-au apropiat niciodată de mine astfel? Toți erau pricepuți în arme și toți posedau putere. Considerându-mă pe mine dătătorul de bine și de rău, ei s-au apropiat de mine pentru a aduce închinare. În adevăr, dacă ai putere în arme, se cuvine să o arăți. De ce te comporți cu atâta mândrie, ajutat de puterea Brahmanilor?” Înfuriat de aceste cuvinte, Muchukunda, fără mândrie și teamă, i-a spus stăpânului comorilor aceste cuvinte pline de rațiune și justiție: „Cel născut din sine, Brahman, a creat Brahmanul și Kshatriya. Ei au o origine comună. Dacă își aplică forțele separat, nu vor putea niciodată să susțină lumea. Puterea penitențelor și a *mantrelor* le-a fost dăruită Brahmanilor; puterea armelor și a armelor de război le-a fost dăruită Kshatriyașilor. Întăriți de ambele feluri de putere, regii ar trebui să-și protejeze supușii. Eu acționez în acest fel. De ce mă mustri tu, O, stăpân al Alakăi, atunci?” Adresat astfel, Vaisravana i-a spus lui Muchukunda și preotului său: „Eu nu dau niciodată suzeranitatea nimănui fără să fiu ordonat de către cel (născut din sine). Nici nu o iau vreodată de la cineva fără să fiu ordonat. Să știi aceasta, O, rege! Guvernează tu întreaga lume fără hotare.” Astfel adresat, regele Muchukunda a răspuns, zicând: „Nu doresc, O, rege, să mă bucur de suzeranitatea obținută ca dar de la tine! Doresc să mă bucur de suzeranitatea obținută prin puterea propriilor mele brațe.”

Bhishma continuă: La aceste cuvinte ale lui Muchukunda, Vaisravana, văzând regele neînfricat în îndeplinirea datoriilor Kshatriya, a fost cuprins de uimire. Regele Muchukunda, devotat datoriilor Kshatriya, a continuat să guverneze întregul pământ obținută prin puterea propriilor sale brațe. Acel rege virtuos care își guvernează regatul, ajutat și cedând întâietate Brahmanului, reușește să subjugă întregul pământ și să obțină mare faimă. Brahmanul ar trebui să își îndeplinească în fiecare zi ritualurile religioase, iar Kshatriya ar trebui să fie întotdeauna înarmat. Între ei, ei sunt proprietarii de drept ai tuturor lucrurilor din univers.

SECȚIUNEA LXXV

Yudhishthira a spus: Spune-mi, O, bunicele, prin ce conduită un rege reușește să-și mărească supușii și să câștige regiuni de fericire în lumea cealaltă.

Bhishma a spus: Regele ar trebui să fie liberal și să facă jertfe, O, Bharata! El ar trebui să fie păzitor al legămintelor și al penitențelor și devotat datoriei de a-și proteja supușii. Protejându-și cu dreptate toți supușii, el ar trebui să onoreze toate persoanele drepte ridicându-se în picioare când sosesc și făcându-le daruri. Dacă regele ia în considerare, dreptatea este respectată pretutindeni. Orice fapte și lucruri sunt pe placul regelui sunt pe placul supușilor săi. Față de dușmanii săi, regele ar trebui să fie întotdeauna ca Moartea, cu toiagul de mustrare ridicat în mâini. El ar trebui să extermine tâlharii de pretutindeni din regatul său și să nu ierte niciodată pe nimeni din capriciu. Regele, O, Bharata, câștigă a patra parte din meritul pe care îl câștigă supușii săi sub protecția sa. Numai prin protejarea supușilor săi, regele dobândește a patra parte din meritul pe care îl dobândesc supușii săi prin studiu, prin daruri, prin revărsarea de libații și prin venerarea zeilor. Regele dobândește și a patra parte din păcatul pe care îl săvârșesc supușii săi în urma oricărei suferințe din regat cauzată de neglijența regelui în îndeplinirea datoriei de protecție. Unii spun că regele câștigă o jumătate, iar alții spun măsura deplină, din orice păcat este cauzat de devenirea sa crudă și mincinoasă în vorbire. Ascultă acum mijloacele prin care regele poate fi curățat de astfel de păcate. Dacă regele nu reușește să restituie unui supus averea furată de hoți, el ar trebui atunci să compenseze pe cel vătămat din trezoreria sa proprie sau, în caz de incapacitate, cu avere obținută de la cei dependenți de el. Toate ordinele ar trebui să protejeze averea unui Brahmana la fel cum ar trebui să protejeze copilul sau viața Brahmanului. Persoana care îl ofensează pe Brahmani ar trebui exilată din regat. Totul este protejat prin protejarea averii Brahmanului. Prin harul Brahmanului, care poate fi astfel obținut, regele este încununat cu succes. Oamenii caută protecția unui rege competent la fel cum creaturile caută alinare de la nori sau păsările caută refugiu într-un copac

mare. Un rege crud și lacom, cu suflet pătimaș și veșnic căutând satisfacerea dorinței sale, nu reușește niciodată să-și protejeze supușii.

Yudhishthira a spus: Nu doresc, nici măcar o clipă, fericirea pe care o dăruiește suveranitatea sau suveranitatea însăși de dragul ei. O doresc, însă, de dragul meritului pe care cineva îl poate dobândi de pe urma ei. Mi se pare că nu i se atașează niciun merit. Nu este nevoie, așadar, de suveranitate prin care nu se poate dobândi niciun merit. Prin urmare, mă voi retrage în pădure din dorința de a câștiga merit. Lăsând deoparte *nuiaua pedepsei* și supunându-mi simțurile, voi merge în pădurile care sunt sacre și voi căuta să dobândesc meritul dreptății devenind un ascet care se hrănește cu fructe și rădăcini.

Bhishma a spus: Știu, O, Yudhishthira, care este natura inimii tale și cât de inofensivă este dispoziția ta. Cu toate acestea, nu vei reuși să-ți conduci regatul doar prin inofensivitate. Inima ta este înclinată spre blândețe, ești plin de compasiune și ești extrem de drept. Ești lipsit de energie, dar ești virtuos și plin de milă. Prin urmare, oamenii nu te prețuiesc prea mult. Urmează-i purtarea tatălui tău și a bunicului tău. Regii nu trebuie să adopte niciodată conduita pe care tu dorești să o adopți. Nu te lăsa atins de o astfel de neliniște (în a-ți îndeplini datoria) și nu adopta niciodată o asemenea inofensivitate în conduită. Devenind așa, nu vei reuși să obții acele merite a dreptății care provine din protejarea supușilor. Comportamentul pe care dorești să-l adopți, impulsionat de propria ta inteligență și înțelepciune, nu este în concordanță cu acele binecuvântări pe care tatăl tău Pandu sau mama ta Kunti obișnuiau să le solicite pentru tine. Tatăl tău a solicitat pentru tine întotdeauna curaj, forță și adevăr. Kunti a solicitat pentru tine întotdeauna noblețe de suflet și generozitate. Ofertele cu *Swaha* și *Swadha* în *Sraddha*-uri și sacrificii sunt întotdeauna cerute de la copii de către Pitri și zeități. Fie că dăruirea, studiul, sacrificiile și protecția supușilor sunt meritorii sau păcătoase, tu ai fost născut pentru a le practica și îndeplini. Faima, O, fiu al lui Kunti, nu este niciodată pătată de bărbații care chiar eșuează în a purta poverile care le sunt puse și cărora sunt legați în viață. Chiar și un cal, dacă este dresat corespunzător, reușește să suporte o povară fără să cadă. (Ce mai trebuie spus despre tine care ești om?) Nimeni nu primește o mustrare dacă acțiunile și cuvintele sale sunt potrivite, căci succesul se spune că depinde de fapte (și cuvinte). Nicio persoană, fie că este un bărbat care urmează virtuos modul de viață casnic, fie că este un rege, fie că este un Brahmacharin, nu a reușit niciodată să conducă fără căderi. Este mai bine să faci un act bun și în care există puțină virtute, decât să te abții complet de la orice acțiune, căci abținerea totală de la acțiuni este foarte păcătoasă. Atunci când o persoană de neam mare și virtuoasă reușește să obțină avuție, regele reușește apoi să obțină prosperitate în toate afacerile sale. Un rege virtuos, obținând un regat, ar trebui să încerce să-i supună pe unii prin daruri, pe alții prin forță și pe alții prin cuvinte dulci. Nu există nimeni mai virtuos decât cel pe care persoanele de neam mare și învățate se bazează de teama de a-și pierde mijloacele de trai și pe care se bazează trăind în mulțumire.

Yudhishthira a spus: Ce fapte, O, părinte, conduc la Rai? Care este natura marii fericiri care se obține din ele? Care este, de asemenea, prosperitatea înaltă care poate fi obținută de acolo? Spune-mi toate acestea, dacă știi.

Bhishma a spus: Omul de la care o persoană afectată de frică obține alinare chiar și pentru un moment, este cel mai vrednic de rai dintre noi. Ceea ce îți spun este foarte adevărat. Fii cu bucurie rege al Kurușilor, O, cel mai de frunte al rasei Kuru, dobândește raiul, apără-i pe cei buni și ucide-i pe cei răi. Fie ca prietenii tăi, împreună cu toți oamenii onești, să-și tragă sprijinul de la tine, la fel cum toate creaturile se bazează pe zeitatea norilor și păsările pe un copac mare cu fructe delicioase. Oamenii caută protecția acelei persoane care este demnă, curajoasă, capabilă să lovească, plină de compasiune, cu simțurile sub control, plină de afecțiune față de toți și echitabilă și dreaptă.

SECȚIUNEA LXXVI

Yudhishthira a spus: O, străMoşule, printre brahmani, unii sunt ocupați cu îndatoririle specifice ordinului lor, în timp ce alții sunt ocupați cu alte îndatoriri. Spune-mi care este diferența dintre aceste două clase!

Bhishma spuse: Acei Brahmani, O, rege, care posedă învățătură și însușiri lăudabile și care privesc toate creaturile cu ochi egal, sunt considerați egali cu *Brahma*. Cei care cunosc *Rigveda*, *Yajurveda* și *Samaveda* și care sunt devotați practicilor rânduielii lor sunt, O, rege, egali cu zeii înșiși. Aceia însă dintre ei care nu sunt bine născuți și nu sunt dedicați datoriilor rânduielii lor și care, în plus, sunt legați de practici rele, sunt ca Sudrașii. Un rege virtuos ar trebui să colecteze tribut și să folosească fără plată în serviciul public acei Brahmani care nu posedă cunoașterea *Vedelor* și care nu au propriile focuri pentru a se închina. Cei care sunt angajați în instanțele de judecată pentru a cita oamenii, cei care oficiază slujbe pentru alții pentru o taxă, cei care oficiază sacrificiile Vaisyașilor și Sudrașilor, cei care oficiază în sacrificiile pentru un întreg sat și cei care fac călătorii pe ocean – acești cinci sunt considerați *Chandala* printre Brahmani.[232] Cei dintre ei care devin *Ritvici*, *Purohitași*, consilieri, trimiși și mesageri devin, O, rege, egali cu Kshatriyașii.[233] Cei dintre ei care călăresc cai sau elefanți sau care lucrează în care sau devin soldați de infanterie devin, O, rege, egali cu Vaisyașii. Dacă vistieria regelui nu este plină, el poate colecta tribut de la aceştia. Totuși, la colectarea tributului, regele ar trebui să excludă acei Brahmani care sunt (datorită conduitei lor) egali cu zeii sau cu *Brahma*. *Vedele* spun că regele este stăpânul averii tuturor rânduielilor, cu excepția Brahmanilor. El poate lua averea și a acelor Brahmani care au decăzut de la datoriile lor legitime. Regele nu ar trebui să fie niciodată indiferent față de acei Brahmani care nu își respectă datoriile. De dragul de a-și face poporul virtuos, el ar trebui să îi pedepsească și să îi separe de superiorii lor. Acel rege, O, monarh, în teritoriile căruia un Brahmana devine hoț, este considerat de cei învățați ca fiind autorul acelei fapte greșite. Cei care cunosc *Vedele* declară că dacă un Brahmana versat în *Vede* și respectând jurămintele devine, din lipsă de subzistență, hoț, datoria regelui este să îi asigure sprijinul. Dacă, după ce i s-a asigurat sprijinul, el nu se abține de la furt, atunci, O doborâtorule de dușmani, el ar trebui să fie exilat din regat împreună cu toate rudele sale.

SECȚIUNEA LXXVII

Yudhishthira a spus: A cui avere, O, taur al rasei lui Bharata, este regele considerat stăpân? Și ce conduită ar trebui să adopte regele? Vorbește-mi despre asta, O, bunicule.

Bhishma a spus: *Vedele* declară că regele este stăpânul averii care aparține tuturor persoanelor, cu excepția Brahmanilor, precum și al acelor Brahmani care nu își îndeplinesc datoriile corespunzătoare. Regele nu ar trebui să cruțe pe acei Brahmani care nu își îndeplinesc datoriile. Cei drepți spun că aceasta este practica străveche a regilor. Acel rege, O, monarhule, în a cărui domnie un Brahmana devine hoț, este considerat autorul acelei greșeli. Regele devine păcătos din acest motiv. În consecință a unei astfel de circumstanțe, regii se consideră demni de reproș. Toți regii drepți, prin urmare, oferă Brahmanilor mijloace de subzistență. În acest context este citată vechea narațiune a discursului ținut de regele Kaikeyilor către un Rakshasa în timp ce acesta din urmă era pe punctul de a-l răpi. Cu jurăminte stricte și posesor al cunoașterii Vedice, regele Kaikeyilor, O, monarhule, în timp ce trăia în păduri, a fost prins cu forța la un moment dat de un Rakshasa!

Regele a zis: În teritoriile mele nu este nici un hoț, nici o persoană cu un comportament păcătos, nici vreunul care bea alcool. Nu este nimeni în domeniile mele care să nu aibă focul său sacru sau care să nu facă sacrificii. Cum ai reușit să-mi cucerești inima? Nu este niciun Brahmana în

232 Se crede că *Mahapathika* înseamnă o persoană care face o călătorie pe mare sau pe ocean. Sensul literal pare a fi „o persoană care face o călătorie lungă sau îndepărtată”.

233 Un *Ritwij* este un preot angajat la o ocazie specială. Un *Purohita* este cineva care acționează întotdeauna ca preot.

domeniile mele care să nu fie înzestrat cu învățătură sau care să nu respecte jurăminte sau care să nu fi băut Soma. Nu este nimeni care să nu aibă focul său sacru sau care să nu facă sacrificii. Cum ai reuşit să-mi cucereşti sufletul? În domeniile mele, niciun sacrificiu nu a fost efectuat fără a fi completat cu Dakshina. Nimeni în domeniile mele nu studiază *Vedele* dacă nu respectă jurăminte. Cum ai reuşit să-mi cucereşti sufletul? Brahmanii din regatul meu predică, studiază, oficiază, oficiază la sacrificiile altora, dau şi primesc daruri. Toţi respectă aceste şase acţiuni. Brahmanii din regatul meu sunt toţi dedicaţi îndeplinirii datoriilor stării lor. Adoraţi şi întreţinuţi, ei sunt blânzi şi sinceri în vorbire. Cum ai reuşit să-mi cucereşti sufletul? Kshatriyii din regatul meu sunt toţi dedicaţi datoriilor stării lor. Ei nu cer niciodată, ci dau, şi cunosc adevărul şi virtutea. Ei nu predică niciodată, ci studiază, şi fac sacrificii, dar niciodată nu oficiază la sacrificiile altora. Ei protejează Brahmanii şi nu fug niciodată din luptă. Cum ai reuşit să-mi cucereşti sufletul? Vaisyii din domeniul meu respectă toate datoriile stării lor. Cu simplitate şi fără viclenie îşi câştigă existenţa din agricultură, creşterea vitelor şi comerţ. Toţi sunt atenţi, respectă riturile religioase şi jurămintele excelente şi sunt sinceri în vorbire. Ei oferă oaspeţilor ceea ce li se cuvine, şi stăpâni pe ei înşişi, curaţi şi ataşaţi de rudele şi neamurile lor. Cum ai reuşit să-mi cucereşti inima? Sudrii din regatul meu, respectând datoriile stării lor, servesc şi asistă în mod umil şi cuviincios celelalte trei stări, fără a avea vreo rea-voinţă faţă de ele. Cum ai reuşit să-mi cucereşti inima? Eu susţin pe cei neajutoraţi şi pe bătrâni, pe cei slabi, pe cei bolnavi şi pe femei (fără susţinători), asigurându-le toate cele necesare. Cum ai reuşit să-mi cucereşti inima? Eu nu sunt niciodată un nimicitor al obiceiurilor speciale ale familiilor şi ţărilor existente în mod corespunzător din vremuri străvechi. Cum ai reuşit să-mi cucereşti inima? Asceţii din regatul meu sunt protejaţi şi veneraţi. Ei sunt mereu onoraţi şi hrăniţi cu mâncare. Cum ai reuşit să-mi cucereşti inima? Eu nu mănânc niciodată fără să-i hrănesc şi pe alţii din porţiile mele. Nu umblu niciodată cu femeile altora. Nu mă recreez sau petrec niciodată singur. Cum ai reuşit să-mi cucereşti inima? Nimeni în regatul meu care nu este *Brahmacharin* nu îşi cere hrana, şi nimeni care duce modul de viaţă de *Bhikshu* nu doreşte să fie *Brahmacharin*. Nimeni care nu este *Ritwij* nu varsă libaţii (de unt clarificat) în focul de sacrificiu. Cum ai reuşit să-mi cucereşti sufletul? Eu nu-i disprețuiesc niciodată pe cei învăţaţi sau pe cei bătrâni sau pe cei care se dedică penitenţelor. Când întreaga populaţie doarme, eu rămân treaz (pentru a veghea şi a proteja). Cum ai reuşit să-mi cucereşti inima? Preotul meu posedă cunoaşterea de sine. El este dedicat penitenţelor şi cunoaşte toate datoriile. Înzestrat cu inteligenţă mare, el are puterea deplină asupra regatului meu. Prin daruri doresc să dobândesc cunoştinţe, iar prin adevăr şi protecţia Brahmanilor, doresc să ajung în regiunile binecuvântate din cer. Prin slujire mă ataşez de învăţătorii mei, nu am teamă de Rakshasa. În regatul meu nu sunt văduve, nu sunt Brahmani păcătoşi, nu sunt Brahmani care au căzut de la datoriile lor, nu sunt persoane viclene, nu sunt hoţi, nu este un Brahmana care oficiază la sacrificiile unor oameni pentru care nu ar trebui să oficieze, şi nu sunt făptaşi de fapte păcătoase. Nu am teamă de Rakshasa. Nu este niciun spaţiu în corpul meu, de nici două degete lăţime, care să nu poarte cicatricea unei răni de armă. Eu lupt întotdeauna pentru dreptate. Cum ai reuşit să-mi cucereşti inima? Oamenii din regatul meu invocă întotdeauna binecuvântări asupra mea, ca eu să pot fi întotdeauna capabil să protejez vacile şi Brahmanii şi să fac sacrificii. Cum ai reuşit să mă cucereşti?

Rākṣasa a zis: De vreme ce eşti pios în toate împrejurările, de aceea, O, rege al Kaikeyilor, întoarce-te la sălaşul tău. Fii binecuvântat, te las. Cei care, O, rege al Kaikeyilor, păzesc vacile şi pe Brahmani şi pe toţi supuşii lor, nu au de temut nimic de la Rākṣasi, şi cu atât mai puţin de la cei păcătoşi. Regii care iau drept călăuză pe Brahmani şi a căror putere depinde de cea a Brahmanilor, şi ale căror popoare îndeplinesc datoriile ospitalităţii, reuşesc întotdeauna să dobândească raiul.

Bhisma a continuat: Ar trebui, aşadar, să protejezi pe Brahmani. Protejaţi de tine, ei te vor proteja în schimb. Binecuvântările lor, O, rege, se vor revărsa cu siguranţă asupra regilor cu un comportament drept. De dragul dreptăţii, acei Brahmani care nu respectă datoriile ordinului lor ar trebui pedepsiţi şi separaţi (într-o clasă distinctă) de superiori lor. Un rege care se poartă astfel faţă de oamenii din oraşul său şi din provincii, obţine prosperitate aici şi locuire în rai alături de Indra.

SECȚIUNEA LXXVIII

Yudhishthira spuse: S-a spus că, în vremuri de restriște, un Brahmana se poate întreține prin îndeplinirea datoriilor unui Kshatriya. Însă el se poate întreține, în orice moment, prin îndeplinirea datoriilor stabilite pentru Vaisyas?

Bhishma a spus: Când un Brahmana își pierde mijloacele de trai și ajunge la ananghie, el se poate într-adevăr deda la practicile unui Vaisya și își poate câștiga existența prin agricultură și creșterea vitelor, dacă, desigur, este incompetent pentru datoriile unui Kshatriya.

Yudhishthira spuse: Dacă un Brahmana, O, taur al rasei lui Bharata, se agață de datoriile unui Vaisya, ce articole poate vinde fără a-și pierde șansa la Rai?

Bhishma spuse: Vinuri, sare, semințe de susan, animale cu coamă, tauri, miere, carne și mâncare gătită, O, Yudhishthira, în orice circumstanțe, un Brahmana ar trebui să le evite. Un Brahmana, vânzând acestea, ar cădea în iad. Un Brahmana, vânzând o capră, săvârșește păcatul de a vinde zeul focului; vânzând o oaie, păcatul de a vinde zeul apei; vânzând un cal, păcatul de a vinde zeul soarelui; vânzând mâncare gătită, păcatul de a vinde pământ; și vânzând o vacă, păcatul de a vinde jertfa și sucul Soma. Acestea, prin urmare, nu trebuie vândute (de către un Brahmana). Cei buni nu aplaudă cumpărarea de mâncare nefiertă dând în schimb mâncare gătită. Totuși, mâncarea nefiertă poate fi dată pentru a obține mâncare gătită, O, Bharata![234] „Noi vom mânca această mâncare gătită a ta. Tu poți găti aceste lucruri crude (pe care le dăm în schimb).” – Într-un astfel de pact nu există păcat. Ascultă, O, Yudhishthira, îți voi vorbi despre practica eternă, existentă din vremuri străvechi, a persoanelor care se comportă conform uzanțelor aprobate. „Ți-o dau pe aceasta. Dă-mi acest alt lucru în schimb.” Schimbul prin astfel de acord este drept. A lua lucruri cu forța, însă, este păcat. Așa este cursul uzanței urmate de Rishi și alții. Fără îndoială, aceasta este dreaptă.

Yudhishthira a zis: Când, O, stăpâne, toate clasele, renunțând la datoriile lor respective, se înarmează împotriva regelui, atunci, desigur, puterea regelui scade. — Prin ce mijloace ar trebui regele să devină protectorul și refugiul poporului? Rezolvă-mi această îndoială, O, rege, vorbindu-mi în detaliu.

Bhishma a zis: Prin daruri, prin penitențe, prin jertfe, prin pace și prin autocontrol, toate clasele conduse de Brahmani ar trebui, în astfel de ocazii, să caute binele lor propriu. Cei dintre ei care sunt dotați cu putere vedică ar trebui să se ridice din toate părțile și, asemenea zeilor care îl întăresc pe Indra, să contribuie (prin rituri vedice) la sporirea puterii regelui. Se spune că Brahmanii sunt refugiul regelui în timp ce puterea acestuia suferă o degradare. Un rege înțelept caută sporirea puterii sale prin puterea Brahmanilor. Când regele, încununat cu victorie, caută restabilirea păcii, toate clasele se întorc apoi la datoriile lor respective. Când tâlharii, încălcând toate restricțiile, răspândesc devastare în jur, toate clasele pot lua armele. Făcând astfel, ei nu comit niciun păcat, O, Yudhishthira!

Yudhishthira a zis: Dacă toți Kshatriya devin ostili față de Brahmami, cine îi va proteja atunci pe Brahmani și *Vedele* lor? Care va fi atunci datoria Brahmanilor și cine va fi refugiul lor?

Bhishma a spus: Prin asceze, prin *Brahmacharya*, prin arme și prin forța (fizică), aplicate cu sau fără ajutorul înșelăciunii, Kshatriya trebuie să fie supuși. Dacă Kshatriya se poartă necorespunzător, în special față de Brahmani, însăși *Vedele* îi vor subjuga. Kshatriya s-au născut din Brahmani. Focul a izvorât din apă; Kshatriya din Brahmana; și fierul din piatră. Energia focului, a Kshatriya și a fierului este irezistibilă. Dar când acestea intră în contact cu sursele lor de origine, forța lor devine neutralizată. Când fierul lovește piatra, sau focul luptă cu apa, sau Kshatriya devine

234 *Ama* este mâncare crudă, cum ar fi orezul nedecorticat sau nefiert, fructele etc.

ostil față de Brahmana, atunci tăria fiecăruia dintre aceşti trei devine distrusă. Astfel, O, Yudhishthira, energia şi puterea, oricât de mari şi irezistibile ar fi, ale Kshatriya sunt alungate imediat ce sunt îndreptate împotriva Brahmanilor. Când energia Brahmanilor devine blândă, când energia Kshatriya devine slabă, când toţi oamenii se comportă necorespunzător faţă de Brahmani, cei care se angajează în luptă atunci, lăsând deoparte orice frică de moarte, pentru protecţia Brahmanilor, a moralităţii şi a sinelui lor – acele persoane, mişcate de o indignare dreaptă şi posedate de o mare tărie de spirit, reuşesc să obţină regiuni înalte de fericire în cele de apoi. Toate persoanele ar trebui să ridice arme pentru binele Brahmanilor. Acei oameni curajoşi care luptă pentru Brahmani ajung în acele regiuni fericite din cer care sunt rezervate persoanelor care au studiat întotdeauna *Vedele* cu atenţie, care au îndeplinit cele mai aspre asceze şi care, după post, şi-au lăsat trupurile în focuri arzânde. Brahmana, luând armele pentru cele trei ordine, nu săvârşeşte păcat. Oamenii spun că nu există o datorie mai înaltă decât a-ţi da viaţa în astfel de circumstanţe. Mă înclin în faţa lor şi binecuvântaţi să fie cei care îşi dau viaţa astfel, căutând să-i pedepsească pe duşmanii Brahmanilor. Să ajungem în regiunea care le este destinată. Manu însuşi a spus că acei eroi se îndreaptă spre regiunea lui Brahman. Aşa cum oamenii sunt curăţaţi de toate păcatele lor prin baia finală la un sacrificiu de cai, tot aşa cei care mor de tăişul armelor în timp ce luptă împotriva oamenilor răi, sunt curăţaţi de păcatele lor. Dreptatea devine nedreptate, iar nedreptatea devine dreptate, în funcţie de loc şi timp. Aceasta este puterea locului şi timpului (în determinarea caracterului actelor umane). Prietenii umanităţii, prin săvârşirea chiar şi a unor acte de cruzime, au ajuns în cerul înalt. Kshatriya drepţi, chiar şi prin săvârşirea unor acte păcătoase, au atins destine fericite.[235] Brahmana, luând armele în aceste trei ocazii, nu săvârşeşte păcat, şi anume: pentru auto-protecţie, pentru a forţa celelalte ordine să-şi îndeplinească datoriile şi pentru a pedepsi tâlharii.

Yudhishthira spuse: Dacă, atunci când tâlharii se ridică şi are loc o amestecare a ordinelor din cauza confuziei, iar Kshatriyas devin incompetenţi, o persoană puternică, altcineva decât un Kshatriya, încearcă să-i învingă pe acei tâlhari pentru a proteja poporul,[236] într-adevăr, O, cel mai bun dintre regi, dacă acea persoană puternică este un Brahmana sau un Vaisya sau un Sudra, şi dacă reuşeşte să protejeze poporul folosind cu dreptate *toiagul pedepsei*, este el îndreptăţit să facă ceea ce face sau este el împiedicat de ordinele de a-şi îndeplini acea datorie? Se pare că ceilalţi, atunci când Kshatriyas se dovedesc atât de jalnici, ar trebui să ridice arme.

Bhishma spuse: Fie el un Sudra sau fie el membru al oricărei alte ordine, cel care devine o plută pe un curent fără plută, sau un mijloc de trecere acolo unde nu există mijloace, merită cu siguranţă respect în orice fel. Acea persoană, O, rege, pe care se bazează oamenii neajutoraţi, asupriţi şi făcuţi nefericiţi de tâlhari, trăiesc fericiţi, merită să fie venerat cu dragoste de toţi ca şi cum ar fi o rudă apropiată. Persoana, O, tu din rasa Kuru, care alungă temerile celorlalţi, merită întotdeauna respect. Ce folos este de boii care nu vor să care povară, sau de vacile care nu vor să dea lapte, sau de o soţie sterilă? În mod similar, ce nevoie este de un rege care nu este capabil să acorde protecţie? La fel ca un elefant din lemn, sau un cerb din piele, ca o persoană fără avere, sau unul care este eunuc, sau un câmp care este steril, la fel este un Brahmana lipsit de cunoaşterea Vedică şi un rege incapabil să acorde protecţie. Amândoi sunt ca un nor care nu plouă. Acea persoană care protejează întotdeauna pe cei buni şi îi reţine pe cei răi merită să devină o rudă şi să guverneze lumea.

SECŢIUNEA LXXIX

Yudhishthira spuse: Ce, O, bunicule, ar trebui să fie faptele şi cum ar trebui să fie

---

235 Aluzia este la oameni precum Utanka şi Parasara, care, deşi au săvârşit acte crude precum sacrificiul şarpelui şi sacrificiul Rakshasa, aveau totuşi dreptul la rai. Aşadar, regii Kshatriya, invadând regatele duşmanilor lor şi ucigând mii de Mali şi animale, sunt consideraţi totuşi drepţi şi, în cele din urmă, ajung în rai.

236 *Kshatrarthe*, adică pentru protejarea supuşilor. *Anya* înseamnă cineva care nu este un Kshatriya. *Abhibhavet* înseamnă „supune”.

comportamentul persoanelor angajate ca preoți în jertfele noastre? Ce fel de persoane ar trebui să fie, O, rege? Spune-mi toate acestea, O, cel mai înzestrat vorbitor.

Bhishma spuse: Este stipulat de acei Brahmani care sunt eligibili ca preoți că ar trebui să fie versanți în *Chhandas*, inclusiv *Samans*, și în toate riturile predate în *Sruti*, și că ar trebui să poată îndeplini toate actele religioase care duc la prosperitatea regelui. Ei ar trebui să fie devotați și loiali și să rostească cuvinte plăcute când se adresează regilor. De asemenea, ar trebui să fie prietenoși unii cu alții și să privească pe toți cu ochi egal. Ar trebui să fie lipsiți de cruzime și adevărați în vorbire. Nu ar trebui să fie niciodată cămătari și ar trebui să fie întotdeauna simpli și sinceri. Cel care are un temperament pașnic, lipsit de vanitate, modest, caritabil, cu stăpânire de sine și mulțumit, înzestrat cu inteligență, adevăr, respectarea jurămintelor și inofensiv pentru toate creaturile, fără lăcomie și răutate și înzestrat cu cele trei calități excelente, lipsit de invidie și înzestrat cu cunoaștere, merită scaunul lui Brahman însuși. Persoanele cu astfel de calități, O, tată, sunt cei mai buni preoți și merită tot respectul.

Yudhishthira spuse: Există texte vedice despre darul Dakshinei (plata preoților) în jertfe. Nu există totuși o poruncă care să stipuleze cât de mult trebuie dat. Această poruncă (despre darul Dakshinei) nu a provenit din motive legate de distribuirea averii. Porunca, în virtutea prevederii pentru cazuri de incapacitate, este teribilă. Această poruncă este oarbă la competența celui care face jertfa.[237] Ascultarea din *Vede* spune că o persoană ar trebui să efectueze o jertfă cu devotament. Dar ce poate face devotamentul când cel care face jertfa este pătat de minciună?[238]

Bhishma spuse: Niciun om nu dobândește fericirea sau meritul prin nesocotirea *Vedelor* sau prin înșelăciune sau minciună. Niciodată să nu crezi că este altfel. Dakshina constituie unul dintre membrele sacrificiului și contribuie la hrănirea *Vedelor.* Un sacrificiu fără Dakshina nu poate duce niciodată la mântuire. Totuși, eficacitatea unui singur *Purnapatra* este egală cu cea a oricărei Dakshina, oricât de bogată ar fi. Prin urmare, O, stăpâne, oricine aparține celor trei ordine ar trebui să efectueze sacrificii.[239] *Vedele* au stabilit că Soma este ca regele însuși pentru Brahmani. Cu toate acestea, ei doresc să o vândă pentru scopul de a efectua sacrificii, deși nu doresc niciodată să o vândă pentru a-și câștiga traiul. Înțelepții cu purtare dreaptă au declarat, în conformitate cu dictatul moralei, că un sacrificiu efectuat cu banii obținuți din vânzarea Somei servește la extinderea sacrificiilor.[240] Aceste trei, și anume: o persoană, un sacrificiu și Soma, trebuie să fie de bune moravuri. O persoană cu moravuri rele nu este nici pentru aceasta, nici pentru cealaltă lume. Această auzire ne-a fost revelată că sacrificiul pe care îl fac Brahmanii cu suflet înalt prin bogăție obținută prin muncă fizică excesivă nu produce un mare merit. Există o declarație în *Vede* că penitențele sunt mai presus de sacrificii. Voi vorbi acum cu tine despre penitențe. O, prinț învățat, ascultă-mă. Abținerea de la vătămare, veridicitatea vorbirii, bunătatea, compasiunea - acestea sunt considerate penitențe de către cei înțelepți și nu epuizarea corpului. Nesocotirea *Vedelor*, neascultarea dictatelor scripturilor și încălcarea tuturor restricțiilor sănătoase duc la auto-distrugere. Ascultă, O, fiu al lui Pritha, ceea ce a fost stabilit de cei care toarnă zece ofrande în foc la zece momente ale zilei. Pentru cei care efectuează sacrificiul penitenței, Yoga pe care o încearcă cu Brahma este lingura lor; inima este untul lor clarificat; iar cunoașterea înaltă constituie *Pavitra* lor.[241] Toate felurile de șiretlic înseamnă moarte, iar toate felurile de sinceritate se numesc Brahma.

---

237 *Idam sastram pratidhanam na* este explicat astfel de Nilakantha. În cazurile de incapacitate, din nou, de a oferi Dakshina prescrisă, sacrificatorul este îndrumat să renunțe la tot ce are. Această îndrumare sau poruncă este cu siguranță teribilă, căci cine se poate hotărî să renunțe la toată averea sa pentru a finaliza un sacrificiu?

238 Falsitatea constă în găsirea de înlocuitori pentru Dakshina efectiv depusă. Sunt bucățele de mâncare gătită pentru o vacă vie, un bob de orz pentru o bucată de pânză; o monedă de cupru pentru aur; etc.

239 Adevărul este că, deși sacrificatorul s-ar putea să nu fie capabil să ofere Dakshina așa cum este de fapt prevăzută în *Vede*, totuși, dând înlocuitorul acesteia, el nu pierde niciun merit, căci o singură *Purnapatra* (256 de pumni de orez) este la fel de eficientă, dacă este dăruită cu devotament, ca cea mai bogată Dakshina.

240 Adică, un astfel de sacrificiu, în loc să nu producă niciun merit, devine mijlocul de extindere a cauzei sacrificiilor. Cu alte cuvinte, un astfel de sacrificiu este plin de merite.

241 O *Pavitra* este realizată din două lame Kusa pentru presărarea untului clarificat peste focul de sacrificiu.

Acesta constituie subiectul cunoașterii. Rapsodiile celor ce construiesc sisteme nu pot afecta acest lucru.

SECȚIUNEA LXXX

Yudhishthira a zis: Cel mai nesemnificativ act, O, bunicule, nu poate fi înfăptuit de niciun om fără ajutor. Ce să se mai spună atunci despre rege (care trebuie să conducă un regat)? Care ar trebui să fie purtarea și care faptele ministrului regelui? În cine ar trebui să aibă încredere regele și în cine nu?

Bhishma a zis: Regii, O, monarhule, au patru feluri de prieteni. Aceștia sunt cel care are același scop, cel care este devotat, cel înrudit prin sânge și cel care a fost câștigat (prin daruri și bunătate). O persoană cu suflet drept, care ar servi o singură parte și nu pe ambele, este a cincea în enumerarea prietenilor regelui. O astfel de persoană adoptă partea pe care se află dreptatea și acționează în consecință cu dreptate. În legătură cu o astfel de persoană, regele nu ar trebui să-și dezvăluie niciodată scopurile care nu i-ar atrage simpatia. Regii dornici de succes sunt obligați să adopte ambele tipuri de căi, dreaptă și nedreaptă. Dintre cele patru feluri de prieteni, al doilea și al treilea sunt superiori, în timp ce primul și al patrulea ar trebui priviți întotdeauna cu suspiciune. Privind însă actele pe care regele ar trebui să le facă personal, el ar trebui să-i privească întotdeauna pe toți cei patru cu suspiciune. Regele nu ar trebui să acționeze niciodată fără prudență în privința supravegherii prietenilor săi. Un rege fără prudență este întotdeauna învins de alții. Un om rău își asumă înfățișarea onestității, iar cel onest devine altfel. Un dușman poate deveni prieten și un prieten poate deveni dușman. Un om nu poate avea întotdeauna aceeași dispoziție. Cine este cel pe care cineva ar putea avea încredere deplină? Toate actele principale, așadar, ale unui rege, el ar trebui să le îndeplinească în prezența sa. O încredere deplină (în miniștrii săi) este distructivă atât pentru moralitate, cât și pentru profit. O lipsă de încredere, în schimb, în privința tuturor este mai rea decât moartea. Încrederea deplină este o moarte prematură. Se ajunge la pericol prin sinceritate. Dacă cineva are încredere deplină în altul, se spune că trăiește din îngăduința persoanei de încredere. Din acest motiv fiecare ar trebui să fie încrezător, dar și neîncrezător. Această regulă eternă a politicii, O, sire, trebuie avută în vedere. Trebuie să nu ai niciodată încredere în acea persoană care, la dorința ta, îți va obține averea. Înțelepții declară o astfel de persoană ca fiind dușmanul tău. O persoană a cărei bucurie nu cunoaște limite la vederea agățării regelui și care se simte mizerabilă văzând decăderea regelui, oferă indiciile unuia dintre cei mai buni prieteni ai regelui. Cel a cărui cădere ar fi adusă de căderea ta, ar trebui să aibă deplină încredere în tine, la fel cum ai avea încredere în tatăl tău. Ar trebui să îl mărești, pe cât îți stă în putință, la fel cum îți obții propria mărire. Cel care, chiar și în riturile tale religioase, caută să te salveze de primejdie, ar căuta să te salveze de primejdie în orice altă afacere. Un astfel de om ar trebui considerat cel mai bun prieten al tău. Cei, pe de altă parte, care îți doresc rău sunt dușmanii tăi. Acel prieten este spus a fi ca tine însuți, care este cuprins de frică atunci când te lovește o calamitate și de bucurie când prosperitatea strălucește asupra ta. O persoană posedând frumusețe, ten plăcut, voce excelentă, liberalitate, bunătate și neam bun, nu poate fi un astfel de prieten. Acea persoană care este înzestrată cu inteligență și memorie, care este pricepută în tranzacțiile de afaceri, care este în mod natural având o aversiune față de cruzime, care nu se lasă niciodată pradă mâniei și care, fie că este respectată sau ignorată, nu este niciodată nemulțumită, fie că este preotul sau învățătorul tău sau un prieten onorat, ar trebui să primească întotdeauna închinarea ta dacă acceptă funcția de consilier al tău și locuiește în casa ta. O astfel de persoană poate fi informată despre cele mai secrete sfaturi ale tale și despre starea reală a tuturor afacerilor tale, fie ele religioase, fie legate de chestiuni de câștig. Poți avea încredere în el ca în propriul tată. O singură persoană ar trebui numită la o singură sarcină, și nu la două sau trei. Acelea nu se pot tolera reciproc. Se observă întotdeauna că mai multe persoane, dacă sunt puse la o singură sarcină, nu sunt de acord între ele. Acea persoană care obține celebritate, care respectă toate reținerile, care nu este niciodată geloasă pe alții capabili și competenți, care nu săvârșește niciun act rău, care nu abandonează niciodată dreptatea din lăcomie, frică, poftă, mânie, care este pricepută în tranzacțiile de afaceri și care este înzestrată cu vorbire

înțeleaptă și grea, ar trebui să fie cel mai de frunte dintre miniștrii tăi. Persoanele de neam bun și cu comportament bun, care sunt liberale și care nu se laudă niciodată, care sunt curajoase și respectabile, și învățate și pline de resurse, ar trebui numite miniștri pentru supravegherea tuturor afacerilor tale. Onorați de tine și mulțumiți cu averi, ei ar acționa pentru binele tău și ți-ar fi de mare ajutor. Numite în funcții legate de câștig și alte chestiuni importante, ele aduc întotdeauna o mare prosperitate. Mișcați de un sentiment de rivalitate sănătoasă, își îndeplinesc toate datoriile legate de câștig, consultându-se unii cu alții atunci când este necesar. Ar trebui să te temi de rudele tale așa cum te-ai teme de moarte însăși. O rudă nu poate suporta niciodată prosperitatea unei rude, la fel cum un șef feudal nu poate suporta să vadă prosperitatea stăpânului său. Nimeni în afară de o rudă nu poate simți bucurie la distrugerea unei rude împodobite cu sinceritate, blândețe, liberalitate, modestie și veridicitatea vorbirii. Aceia, din nou, care nu au rude, nu pot fi fericiți. Niciun om nu poate fi mai disprețuitor decât cei care sunt lipsiți de rude. O persoană care nu are rude este ușor învinsă de dușmani. Rudele constituie refugiul celui care este asuprit de alți oameni, căci rudele nu pot suporta niciodată să vadă o rudă asuprită de alți oameni. Când o rudă este persecutată chiar și de prietenii săi, fiecare rudă a celui persecutat consideră vătămarea ca fiind cauzată sieși. În rude, așadar, există atât merite, cât și defecte. O persoană lipsită de rude nu arată favoruri nimănui și nici nu se umilește în fața nimănui. În rude, așadar, se pot observa atât merite, cât și nemerite. Din acest motiv, ar trebui să-ți onorezi și să-ți venerezi întotdeauna rudele în cuvinte și fapte, și să le faci servicii plăcute fără a le răni niciodată. Având neîncredere în ele în sinea ta, ar trebui să te comporți cu ele ca și cum ai avea încredere deplină în ele. Reflectând asupra naturii lor, se pare că nu au nici defecte, nici merite. O persoană care se conduce cu atenție în acest fel își vede chiar și dușmanii dezarmați de ostilitate și transformați în prieteni. Cel care se conduce întotdeauna în acest fel în mijlocul rudelor și al apropiaților și se poartă astfel față de prieteni și dușmani, reușește să câștige o faimă eternă.

SECȚIUNEA LXXXI

Yudhishthira a spus: Dacă cineva nu reușește să-și câștige rudele și rudele (prin această cale), cei meniți să devină prieteni devin dușmani. Cum ar trebui, așadar, să se comporte cineva astfel încât să poată câștiga inimile atât ale prietenilor, cât și ale dușmanilor?

Bhishma spuse: În legătură cu aceasta este citată istoria veche a unei discuții dintre Vasudeva și savantul ceresc Narada. Cu o anumită ocazie, Vasudeva i-a spus lui Narada: „Nici un prieten analfabet și prost, nici un prieten învățat cu suflet schimbător, nu merită, O, Narada, să-i cunoști sfaturile secrete. Bazându-mă pe prietenia ta față de mine, îți voi spune ceva, O, înțelepte! O, tu care poți merge în cer după bunul plac, unul ar trebui să vorbească altuia dacă este convins de inteligența celuilalt. Eu nu mă comport niciodată cu umilință slugarnică față de rudele mele prin laude despre prosperitatea lor. Le dau jumătate din ce am și le iert vorbele rele. Așa cum o bucată de lemn de foc este frecată de o persoană doritoare să obțină foc, tot așa inima mea este măcinată de rudele mele cu vorbele lor crude. Într-adevăr, O, Rishi ceresc, acele vorbe crude îmi ard inima în fiecare zi. Puterea rezidă în Sankarshana; blândețea în Gada; iar în ceea ce privește Pradyumna, el mă depășește chiar și pe mine în frumusețea fizică. (Deși am pe toți aceștia de partea mea) totuși sunt neajutorat, O, Narada! Mulți alții dintre Andhaka și Vrishni posedă o mare prosperitate și putere, și au curaj și perseverență constantă. Acela de partea căruia nu se aliază este distrus. Acela, de partea căruia se aliază, obține totul. Fiind descurajat (pe rând) de amândoi (și anume Ahuka și Akrura), nu mă aliniez nici unuia dintre ei. Ce poate fi mai dureros pentru o persoană decât să aibă și pe Ahuka și pe Akrura de partea sa? Ce poate fi, din nou, mai dureros pentru cineva decât să nu-i aibă pe amândoi de partea sa?[242] Eu sunt ca mama a doi frați care se luptă unul împotriva celuilalt,

242 Adevărul este că Ahuka și Akrura se opuneau amarnic unul altuia. Amândoi, însă, îl iubeau pe Krishna. Ahuka îl sfătuia întotdeauna pe Krishna să-l evite pe Akrura, iar Akrura îl sfătuia întotdeauna pe el să-l evite pe Ahuka. Krishna prețuia prietenia amândurora și cu greu se putea lipsi de oricare dintre ele. Ceea ce spune el aici este că a le avea pe amândouă este dureros, dar a nu le avea pe amândouă este la fel de dureros.

invocând victoria pentru amândoi. Sunt astfel, O, Narada, chinuit de amândoi. Se cuvine să-mi spui ce este pentru binele meu şi al rudelor mele."

Nārada a spus: Calamităţile, O, Krishna, sunt de două feluri, şi anume: externe şi interne. Ele izvorăsc, O, tu din rasa Vrishni, din faptele proprii sau din faptele altora. Calamitatea care te-a lovit acum este internă şi s-a născut din faptele tale proprii. Valadeva şi alţii din rasa Bhoja sunt partizanii lui Akrura şi i-au luat partea fie de dragul avuţiei, fie din simplu moft, fie mişcaţi de cuvinte sau de ură. În ceea ce te priveşte pe tine, ai dăruit o avuţie obţinută de tine altcuiva. Deşi eşti înzestrat cu oameni care ar trebui să-ţi fie prieteni, totuşi, prin fapta proprie, ţi-ai atras o calamitate. Nu poţi retrage acea avuţie, la fel cum nu poţi înghiţi din nou mâncarea pe care ai vărsat-o. Regatul nu poate fi retras lui Babhu şi Ugrasena (cărora le-a fost dat). Tu însuţi, O, Krishna, nu poţi, în mod deosebit, să-l retragi (de la ei) de teama de a produce dezbinări intestine. Presupunând că efortul ar reuşi, aceasta s-ar întâmpla după multă bătaie de cap şi după îndeplinirea celor mai dificile fapte. Ar urma o mare măcelărire şi o mare pierdere de avuţie, poate chiar anihilare totală. Foloseşte aşadar o armă care nu este din oţel, care este foarte blândă şi totuşi capabilă să străpungă toate inimile. Asigurându-te că ascuţimea este corectă, îndreaptă limbile rudelor tale.

Vasudeva a spus: Care este acea armă, O, înţelepte, care nu este din oţel, care este blândă, care totuşi străpunge toate inimile şi pe care trebuie să o folosesc pentru a îndrepta limbile rudelor mele?

Narada a spus: Oferirea de hrană cu toată puterea ta, iertarea, sinceritatea, blândeţea şi onoarea celui căruia i se datorează onoare, acestea constituie o armă care nu este făcută din oţel. Cu cuvinte blânde singure, alungă mânia rudelor din cauza discursurilor complet crude şi le calmează inimile şi minţile şi limbile viclene. Nimeni care nu este un om mare, cu suflet curăţat, înzestrat cu realizări şi prieteni, nu poate suporta o povară grea. Ia această grea povară (a guvernării Vrishnilor) şi poart-o pe umerii tăi. Toţi boii pot suporta poveri grele pe un drum plat. Numai cei mai puternici dintre ei pot suporta astfel de poveri pe un drum dificil. Din dezbinare va izvorî distrugerea şi îi va cuprinde pe toţi Bhojii şi Vrishnii. Tu, O, Kesava, eşti cel dintâi dintre ei. Acţionează astfel încât Bhojii şi Vrishnii să nu aibă parte de distrugere. Nimic altceva decât inteligenţa şi iertarea, reţinerea simţurilor şi liberalitatea se găsesc într-o persoană înţeleaptă. Propăşirea propriilor neamuri este întotdeauna lăudabilă şi glorioasă şi prielnică vieţii lungi. Acţionează tu, O, Krishna, în aşa fel încât distrugerea să nu-i cuprindă pe rudele tale. Nu-ţi este necunoscut nimic în privinţa politicii şi a artei războiului, O, Doamne! Yadavaşii, Kukuraşii, Bhojii, Andhakaşii şi Vrishnii depind toţi de tine, la fel cum depind toate lumile şi toţi regii acelor lumi, O, cu braţe puternice! Rishişii, O, Madhava, îţi urează mereu avansarea. Tu eşti stăpânul tuturor creaturilor. Tu ştii trecutul, prezentul şi viitorul. Eşti cel dintâi dintre toţi Yadavaşii. Bazându-se pe tine, ei speră să trăiască în fericire.

SECŢIUNEA LXXXII

Bhishma spuse: Ceea ce ţi-am spus constituie prima măsură. Ascultă acum, O, Bharata, a doua măsură. Omul care caută să avanseze interesele regelui trebuie să fie întotdeauna protejat de rege. Dacă o persoană, O, Yudhishthira, plătită sau neplătită, vine la tine pentru a-ţi spune despre daunele aduse trezoreriei tale prin deturnarea resurselor acesteia de către un ministru, ar trebui să-i acorzi o audienţă privată şi să-l protejezi şi pe el de ministrul acuzat. Miniştrii vinovaţi de deturnare, O, Bharata, încearcă să ucidă astfel de informatori. Cei care jefuiesc trezoreria regală se unesc pentru a se opune celui care încearcă să o protejeze, iar dacă acesta din urmă rămâne neprotejat, este sortit pieirii. În acest context, este citată şi o poveste veche despre ceea ce a spus înţeleptul Kalakavrikshiya regelui Kosalei. Am auzit că odată, înţeleptul Kalakavrikshiya a venit la Kshemadarsin, care urcase pe tronul regatului Kosala. Dorind să examineze conduita tuturor funcţionarilor lui Kshemadarsin, înţeleptul, ţinând în mână o cioară într-o cuşcă, a călătorit în mod

repetat prin toate părțile domeniilor acelui rege. Și spunea tuturor oamenilor: „Studiați, voi, știința corvină. Ciorile îmi spun trecutul, prezentul și viitorul.” Proclamând aceasta în regat, înțeleptul, însoțit de un număr mare de oameni, a început să observe faptele rele ale tuturor funcționarilor regelui. După ce a aflat toate detaliile referitoare la acel regat și a înțeles că toți funcționarii numiți de rege erau vinovați de *malpraxis*, înțeleptul, împreună cu cioara sa, a venit să-l vadă pe rege. De o rigoare a jurămintelor, i-a spus regelui: „*Știu totul (despre regatul tău)*”. Ajuns în prezența regelui, i-a spus ministrului său împodobit cu însemnele funcției sale că fusese informat de cioara sa că ministrul comisese o astfel de faptă rea într-un anumit loc și că anumiți oameni știau că acesta jefuise trezoreria regală. „Cioara mea îmi spune asta. Recunoaște sau dovedește rapid minciuna acuzației.” Apoi, înțeleptul a proclamat numele altor funcționari care fuseseră la fel de vinovați de deturnare, adăugând: „Cioara mea nu spune niciodată nimic fals”. Astfel acuzați și vătămați de către înțelept, toți funcționarii regelui, O, tu din rasa Kuru, (s-au unit și) i-au străpuns cioara, în timp ce înțeleptul dormea, în timpul nopții. Văzându-și cioara străpunsă de o săgeată înăuntrul cuștii, Rishi regenerat, mergând dimineața la Kshemadarsin, i-a spus: „O, rege, caut protecția ta. Ești atotputernic și ești stăpânul vieților și averilor tuturor. Dacă primesc porunca ta, pot spune atunci ce este spre binele tău. Îngrijorat pentru tine, pe care te consider prieten, am venit la tine, împins de devotamentul meu și gata să te servesc cu toată inima. Ești jefuit de averea ta, am venit la tine pentru a o dezvălui fără a ține cont de hoți. Ca un vizitiu care îndeamnă un cal bun, am venit aici pentru a te trezi pe tine, pe care te consider prieten. Un prieten care își dă seama de propriile interese și dorește propria prosperitate și mărire ar trebui să ierte un prieten care se impune forțat, împins de devotament și furie, pentru a face ceea ce este benefic.” Regele i-a răspuns, spunând: „De ce nu aș suporta orice vei spune, din moment ce nu sunt orb la ceea ce este spre binele meu? Îți acord permisiunea, O, reînnoitule! Spune-mi ce dorești, voi respecta cu siguranță instrucțiunile pe care mi le vei da, O, Brahman.”

Înțeleptul a spus: Aflând meritele și defectele slujitorilor tăi, precum și pericolele pe care le întâmpini din partea lor, am venit la tine, împins de devotamentul meu, pentru a-ți reprezenta totul. Profesorii (oamenilor) au declarat de mult care sunt blestemele celor care servesc pe alții. Soarta celor care servesc regele este foarte dureroasă și jalnică. Cel care are o legătură cu regii trebuie să aibă legătură cu șerpi cu otravă virulentă. Regii au mulți prieteni, dar și mulți dușmani. Cei care servesc regii trebuie să se teamă de toți aceștia. În fiecare moment, din nou, ei au frică de rege însuși, O, monarh. O persoană care servește regele nu poate (cu impunitate) să fie neglijentă în îndeplinirea treburilor regelui. Într-adevăr, un servitor care dorește să obțină prosperitate nu ar trebui să dea niciodată dovadă de neglijență în îndeplinirea îndatoririlor sale. Neglijența sa poate stârni mânia regelui, iar o astfel de mânie poate aduce distrugerea (asupra slujitorului). Aflând cu grijă cum să se poarte, ar trebui să stea în prezența regelui așa cum ar sta în prezența unui foc arzător. Pregătit să-și dea viața în fiecare moment, ar trebui să-l slujească pe rege cu atenție, căci regele este atotputernic și stăpân peste viețile și averile tuturor, și, prin urmare, asemenea unui șarpe cu otravă virulentă. Ar trebui să se teamă mereu să nu adreseze vorbiri rele în fața regelui, sau să stea mohorât sau în posturi lipsite de respect sau să aștepte în atitudini de dispreț sau să meargă cu aroganță sau să afișeze gesturi insolente și mișcări lipsite de respect ale membrelor. Dacă regele se bucură, el poate revărsa prosperitate ca un zeu. Dacă se înfurie, poate mistui până la rădăcini ca un foc arzător. Aceasta, O, rege, a spus Yama. Adevărul ei se vede în treburile lumii. Voi face acum (acționând conform acestor precepte) ceea ce i-ar spori prosperitatea. Prieteni ca noi pot oferi prietenilor ca tine ajutorul inteligenței lor în vremuri de pericol. Această cioară a mea, O, rege, a fost ucisă pentru că îți făcea treaba. Nu te pot învinovăți, totuși, pentru asta. Nu ești iubit de cei care (au ucis) această pasăre. Află cine sunt prietenii tăi și cine dușmanii tăi. Fă totul singur, fără a-ți preda inteligența altora. Cei care sunt în administrația ta sunt toți uzurpatori. Ei nu doresc binele supușilor tăi. Mi-am atras ostilitatea lor. Punând la cale comploturi cu acei slujitori care au acces constant la tine, ei râvnesc la regat după tine, pregătind distrugerea ta. Planurile lor, însă, nu reușesc din cauza unor circumstanțe neprevăzute. De frica acelor oameni, O, rege, voi părăsi acest regat pentru un alt azil. Nu am nicio dorință lumească, totuși acei oameni cu intenții înșelătoare au

aruncat această săgeată în cioara mea şi au trimis pasărea, O, domnule, în lăcaşul lui Yama. Am văzut acest lucru, O, rege, cu ochi a căror vedere a fost îmbunătăţită prin asceză. Cu ajutorul acestei singure ciori am străbătut acest regat al tău care este ca un râu plin de aligatori şi rechini şi crocodili şi balene. Într-adevăr, cu ajutorul acelei păsări, am trecut prin domeniile tale ca printr-o vale himalayană, impenetrabilă şi inaccesibilă din cauza trunchiurilor de copaci (căzuţi) şi a stâncilor împrăştiate şi a tufişurilor spinoase şi a leilor şi tigrilor şi a altor fiare sălbatice. Cei învăţaţi spun că o regiune inaccesibilă din cauza întunericului poate fi străbătută cu ajutorul unei lumini, iar un râu care nu poate fi străbătut poate fi traversat cu ajutorul unei bărci. Nu există însă mijloace pentru a pătrunde sau a trece prin labirintul afacerilor regale. Regatul tău este ca o pădure inaccesibilă învăluită în întuneric. Tu (cel care eşti stăpânul ei) nu poţi avea încredere în el. Cum aş putea eu, atunci? Binele şi răul sunt privite aici în acelaşi mod. Reşedinţa aici nu poate, prin urmare, fi sigură. Aici o persoană cu fapte drepte întâmpină moartea, în timp ce una cu fapte nedrepte nu suferă niciun pericol. Conform cerinţelor justiţiei, o persoană cu fapte nedrepte ar trebui ucisă, dar niciodată cel care este drept în faptele sale. Nu este, prin urmare, potrivit ca cineva să şadă mult timp în acest regat. Un om înţelept ar trebui să părăsească această ţară curând. Există un râu, O, rege, cu numele Sita. Bărci se scufundă în el. Acest regat al tău este asemenea acelui râu. O plasă care distruge totul pare să fi fost aruncată în jurul lui. Eşti asemenea căderii care aşteaptă culegătorii de miere, sau asemenea unei mâncări atrăgătoare ce conţine otravă. Natura ta seamănă acum cu aceea a oamenilor necinstiţi şi nu cu cea a celor buni. Eşti asemenea unei gropi, O, rege, plină de şerpi cu otravă virulentă. Eşti asemenea, O, rege, unui râu plin cu apă dulce, dar extrem de greu accesibil, cu maluri abrupte acoperite de Karira şi trestii spinoase. Eşti asemenea unei lebede în mijlocul câinilor, vulturilor şi şacalilor. Plante parazite ierbacee, care îşi trag hrana dintr-un copac măreţ, se umflă într-o creştere luxuriantă şi, în cele din urmă, acoperind copacul însuşi, îl umbresc complet. Se porneşte un incendiu de vegetaţie, care prinde mai întâi acele plante ierbacee şi mistuie odată cu ele arborele domnesc. Miniştrii tăi, O, rege, seamănă cu acele plante parazite despre care vorbesc. Caută să îi opreşti şi să îi corectezi. Au fost hrăniţi de tine. Dar uneltind împotriva ta, ei îţi distrug prosperitatea. Ascunzând (de tine) greşelile slujitorilor tăi, trăiesc în lăcaşul tău într-o teamă constantă de pericol, asemenea unei persoane care locuieşte într-o cameră cu un şarpe înăuntru sau asemenea iubitului soţiei unui erou. Obiectul meu este să aflu comportamentul regelui care îmi este coleg de gazdă. Doresc să ştiu dacă regele îşi are patimile sub control, dacă slujitorii săi îi sunt supuşi, dacă este iubit de ei şi dacă îşi iubeşte supuşii. Pentru scopul de a afla toate aceste puncte, O, cel mai bun dintre regi, am venit la tine. Ca mâncarea pentru o persoană flămândă, ai devenit drag mie. Îi disprețuiesc însă pe miniştrii tăi, aşa cum disprețuieşte băutura cineva a cărui sete a fost potolită. Ei mi-au găsit cusur pentru că doresc binele tău. Nu am nicio îndoială că nu există alt motiv pentru ostilitatea lor faţă de mine. Nu nutresc intenţii ostile faţă de ei. Sunt angajat doar în a le remarca greşelile. Aşa cum ar trebui să se teamă de un şarpe rănit, oricine ar trebui să se teamă de un duşman cu inima rea! [243]

Regele a spus: Locuieşte în palatul meu, O, brahmane! Te voi trata întotdeauna cu respect şi onoare şi te voi venera întotdeauna. Cei care te vor antipatiza nu vor locui cu mine. Fă tu însuţi ce trebuie făcut în continuare cu acele persoane (despre care ai vorbit). Vezi tu, O, sfântule, că *nuiaua pedepsei* este mânuită cum se cuvine şi că totul se face bine în regatul meu. Reflectând la toate, călăuzeşte-mă în aşa fel încât să pot obţine prosperitatea.

Înţeleptul a spus: ”Închizând mai întâi ochii la această ofensă a lor (şi anume, uciderea ciorii), slăbeşte-i pe rând. Dovedeşte-le apoi greşelile şi loveşte-i pe unul după altul. Când mulţi oameni devin vinovaţi de aceeaşi ofensă, pot, acţionând împreună, să înmoaie chiar şi vârfurile spinilor. Ca nu cumva miniştrii tăi (fiind suspectaţi, să acţioneze împotriva ta şi să-ţi divulge consiliile secrete), te sfătuiesc să procedezi cu atâta prudenţă. În ceea ce ne priveşte, noi suntem

243 Credința este încă răspândită că un şarpe rănit se va răzbuna cu siguranță, chiar dacă persoana care l-a rănit plasează kilometri întregi distanță între el şi reptilă. Prin urmare, locuitorii acestei țări ucid întotdeauna un şarpe direct şi îl ard în foc dacă îl capturează vreodată.

Brahmani, în mod natural plini de compasiune şi neavând dorinţa de a provoca durere nimănui. Ne dorim binele tău, precum şi binele celorlalţi, la fel cum ne dorim binele nostru. Vorbesc despre mine, O, rege! Sunt prietenul tău. Sunt cunoscut ca înţeleptul Kalakavrikshiya. Eu ader întotdeauna la adevăr. Tatăl tău mă considera cu dragoste ca pe un prieten. Când suferinţa a cuprins acest regat în timpul domniei tatălui tău, O, rege, am îndeplinit multe penitenţe (pentru a o alunga), abandonând orice altă ocupaţie. Din afecţiune pentru tine îţi spun aceasta, ca să nu mai comiţi din nou greşeala (de a avea încredere în persoane nevrednice). Ai obţinut un regat fără efort. Reflectează la tot ce ţine de bunăstarea şi nenorocirea lui. Ai miniştri în regatul tău. Dar de ce, O, rege, ar trebui să te faci vinovat de neatenţie?" După aceasta, regele Kosalei a ales un ministru din ordinul Kshatriya şi l-a numit pe acel taur printre Brahmani (şi anume, înţeleptul Kalakavrikshiya) ca *Purohita* al său. După ce aceste schimbări au fost efectuate, regele Kosalei a cucerit întreaga lume şi a dobândit o mare faimă. Înţeleptul Kalakavrikshiya a venerat zeii în multe sacrificii măreţe efectuate pentru rege. După ce i-a ascultat sfaturile benefice, regele Kosalei a cucerit întreaga lume şi s-a purtat în toate privinţele aşa cum l-a dirijat înţeleptul.

SECŢIUNEA LXXXIII

Yudhishthira a spus: Care ar trebui să fie caracteristicile, O, străvechiule, ale legislatorilor, miniştrilor de război, curtenilor, generalisimilor şi consilierilor unui rege?

Bhishma spuse: Cei înzestraţi cu pudoare, autocontrol, adevăr, sinceritate şi curajul de a spune ce se cuvine ar trebui să fie legiuitorii tăi. Cei care sunt mereu alături de tine, care sunt înzestraţi cu mare curaj, care sunt din casta celor renăscuţi, posesori de mare învăţătură, mulţumiţi de tine şi înzestraţi cu perseverenţă în toate acţiunile, ar trebui, O, fiu al Kunti, să fie doriţi de tine pentru a deveni miniştrii tăi de război în toate clipele de strâmtorare, O, Bharata! Cel de neam înalt, care, tratat cu onoare de tine, îşi exercită întotdeauna puterile la maximum în numele tău, şi care nu te va abandona niciodată la bine sau rău, în boală sau moarte, ar trebui primit de tine ca un curtean. Cei de neam înalt, născuţi în regatul tău, care au înţelepciune, frumuseţe a formei şi trăsăturilor, mare învăţătură şi demnitate în comportament, şi care, pe lângă aceasta, îţi sunt devotaţi, ar trebui angajaţi ca ofiţeri ai armatei tale. Oameni de neam jos şi cu dispoziţii lacome, care sunt cruzi şi nesimţitori, te-ar curta, O, stăpâne, atâta timp cât mâinile lor ar rămâne umede.[244] Cei de bun neam şi cu bun comportament, care pot citi toate semnele şi gesturile, care sunt lipsiţi de cruzime, care ştiu care sunt cerinţele locului şi timpului, care caută întotdeauna binele stăpânului în toate acţiunile, ar trebui numiţi miniştri de către rege în toate treburile sale. Cei care au fost câştigaţi prin daruri de bogăţii, onoruri, primiri pline de consideraţie şi mijloace de a procura fericirea, şi care, din acest motiv, pot fi consideraţi de tine ca persoane înclinate să-ţi fie de folos în toate acţiunile tale, ar trebui să fie întotdeauna făcuţi părtaşi la fericirea ta. Cei care sunt de o conduită neschimbătoare, înzestraţi cu învăţătură şi bun comportament, care respectă jurăminte excelente, care sunt generoşi şi adevăraţi în vorbire, vor fi mereu atenţi la treburile tale şi nu te vor abandona niciodată. Cei, pe de altă parte, care sunt lipsiţi de Respect, care nu respectă restricţii, care au suflet răuvoitor şi care au deviat de la practicile bune, ar trebui întotdeauna constrânşi de tine să respecte toate restricţiile sănătoase. Când chestiunea este care dintre cele două părţi trebuie adoptată, nu ar trebui să-i abandonezi pe mulţi pentru a adopta partea unuia. Când, totuşi, acea singură persoană transcende pe mulţi prin posesia multor realizări, atunci ar trebui să-i abandonezi pe mulţi pentru acea persoană. Acestea sunt considerate semne de superioritate: măiestria, devotamentul faţă de acţiunile care aduc faimă şi respectarea restricţiilor sănătoase. El, în plus, care onorează pe toţi oamenii înzestraţi cu abilităţi, care nu se bucură niciodată de sentimente de rivalitate cu cei lipsiţi de merite, care nu abandonează niciodată dreptatea din cauza lăcomiei sau fricii sau mâniei sau poftei, care este înzestrat cu umilinţă, care este adevărat în vorbire şi iertător în temperament, care îşi controlează sufletul, care are un simţ al demnităţii şi care a fost încercat în orice situaţie, ar trebui angajat de tine ca sfetnic. Neamul înalt, puritatea sângelui, iertarea, isteţimea şi puritatea sufletească, vitejia,

244 Adică, atâta timp cât sunt plătiţi şi au în mâini ceea ce li s-a dat.

recunoştinţa şi adevărul, sunt, O, fiu al Pritha, semne de superioritate şi bunătate. Un înţelept care se conduce astfel,[245] reuşeşte să-şi dezarmeze chiar şi duşmanii de ostilitate şi să-i transforme în prieteni. Un rege care îşi ţine sufletul sub control, care este înzestrat cu înţelepciune şi doreşte prosperitate, ar trebui să examineze cu atenţie meritele şi nemeritele miniştrilor săi. Un rege care doreşte prosperitatea şi să strălucească în mijlocul contemporanilor săi, ar trebui să aibă ca miniştri persoane legate de prietenii săi de încredere, de înaltă naştere, născute în propriul său regat, incapabile să fie corupte, nestricate de adulter şi vicii similare, bine încercate, aparţinând unor familii bune, înzestrate cu învăţătură, provenind de la strămoşi şi bunici care deţineau funcţii similare şi înnobilate cu umilinţă. Regele ar trebui să angajeze cinci astfel de persoane pentru a se ocupa de afacerile sale, care să fie înzestrate cu inteligenţă nestricată de mândrie, o dispoziţie bună, energie, răbdare, iertare, puritate, loialitate, fermitate şi curaj, ale căror merite şi defecte au fost bine testate, care sunt de vârstă matură, care sunt capabile să poarte poveri şi care sunt libere de înşelăciune. Oameni care sunt înţelepţi în vorbire, care sunt înzestraţi cu eroism, care sunt plini de resurse în dificultăţi, care sunt de înaltă naştere, care sunt adevăraţi, care pot citi semnele, care sunt lipsiţi de cruzime, care cunosc cerinţele locului şi timpului şi care doresc binele stăpânilor lor, ar trebui să fie angajaţi de către rege ca miniştri în toate afacerile regatului. Cel care este lipsit de energie şi care a fost abandonat de prieteni nu poate niciodată lucra cu perseverenţă. Un astfel de om, dacă este angajat, eşuează în aproape orice afacere. Un ministru lipsit de prea multă învăţătură, chiar dacă este binecuvântat cu naştere înaltă şi atent la virtute, plăcere şi satisfacţie, devine incompetent în alegerea cursurilor de acţiune potrivite. În mod similar, o persoană de descendenţă joasă, chiar dacă posedă o vastă învăţătură, greşeşte mereu, ca un orb fără ghid, în toate acţiunile care necesită dexteritate şi previziune. O persoană, din nou, cu intenţii slabe, chiar dacă posedă inteligenţă şi învăţătură şi chiar dacă este versată în mijloace, nu poate acţiona mult timp cu succes. Un om cu inimă rea şi lipsit de învăţătură se poate apuca de lucru, dar nu reuşeşte să afle care vor fi rezultatele muncii sale. Un rege nu ar trebui să aibă niciodată încredere într-un ministru care nu îi este devotat. De aceea, nu ar trebui să îşi dezvăluie niciodată sfaturile unui ministru care nu îi este devotat. Un astfel de ministru ticălos, unindu-se cu ceilalţi miniştri ai regelui, îl poate ruina pe stăpânul său, ca un foc care consumă un copac intrând în intestinele sale prin găurile din corp cu ajutorul vântului. Cedând mâniei, un stăpân poate într-o zi să îl demită pe un slujitor sau să îl mustre, din furie, cu cuvinte aspre, şi să îl repună în funcţie din nou. Nimeni altcineva decât un slujitor devotat stăpânului nu poate suporta şi ierta un astfel de tratament. Miniştrii devin uneori şi ei foarte ofensaţi de stăpânii lor regali. Acela, însă, dintre ei care îşi stăpâneşte mânia din dorinţa de a-i face bine stăpânului său – acea persoană care este părtaşă cu regele la binele şi răul său – ar trebui consultat de rege în toate afacerile sale. O persoană care are inima strâmbă, chiar dacă este devotată stăpânului şi posedă înţelepciune şi este înnobilată cu numeroase virtuţi, nu ar trebui niciodată consultată de rege. Cel care este aliat cu duşmanii şi nu ţine cont de interesele supuşilor regelui, ar trebui cunoscut ca un inamic. Regele nu ar trebui să se sfătuiască niciodată cu el. Cel care nu posedă învăţătură, care nu este pur, care este pătat de mândrie, care îi curtează pe duşmanii regelui, care se dedă la lăudăroşenie, care este neprietenos, mânios şi lacom, nu ar trebui consultat de rege. Un străin, chiar dacă îi este devotat regelui şi posedă o vastă învăţătură, poate fi onorat de rege şi gratificat cu mijloace de subzistenţă, dar regele nu ar trebui să se consulte cu el în afacerile sale. O persoană al cărui tată a fost alungat pe nedrept prin edict regal nu ar trebui consultată de rege, chiar dacă regele ulterior i-a acordat onoruri şi i-a alocat mijloace de subzistenţă. Un binevoitor a cărui proprietate a fost odată confiscată pentru o mică greşeală, chiar dacă posedă toate realizările, nu ar trebui totuşi consultat de rege. O persoană înzestrată cu înţelepciune, inteligenţă şi învăţătură, născută în regat, pură şi dreaptă în toate faptele sale, merită să fie consultată de rege. Cel care este înzestrat cu cunoştinţe şi înţelepciune, care cunoaşte dispoziţiile prietenilor şi duşmanilor săi, care este un prieten atât de apropiat al regelui încât să fie al doilea sine al său, merită să fie consultat. Cel care este adevărat în vorbire şi modest şi blând şi care este un slujitor ereditar al regelui, merită să fie consultat. Cel care este mulţumit şi onorat, care este adevărat şi demn, care urăşte răutatea şi pe cei răi, care cunoaşte politica şi cerinţele timpului şi care este curajos, merită să

245 Adică, arată aceste virtuţi în conduita sa.

fie consultat de rege. Cel care este capabil să câștige pe toți oamenii prin conciliere ar trebui consultat, O, monarh, de către regele care dorește să conducă conform dictatelor științei pedepsei. Cel pe care locuitorii atât ai capitalei, cât și ai provinciilor îl privesc cu încredere pentru conduita sa dreaptă, care este capabil să lupte și versat în regulile politicii, merită să fie consultat de rege. Prin urmare, oamenii posedați de astfel de calități, oamenii versați în dispozițiile tuturor și dornici să înfăptuiască acte mărețe, ar trebui onorați de regi și făcuți miniștri. Și numărul lor nu trebuie să fie mai mic de trei.[246] Miniștrii ar trebui să fie angajați în observarea greșelilor stăpânilor lor, ale lor înșiși, ale supușilor și ale dușmanilor stăpânului lor. Regatul își are rădăcinile în sfaturile de politică ce izvorăsc din miniștri, iar creșterea sa provine din aceeași sursă. Miniștrii ar trebui să acționeze în așa fel încât inamicii stăpânului lor să nu le poată detecta greșelile. Pe de altă parte, când greșelile lor devin vizibile, ar trebui atacate. Asemenea broaștei țestoase care își protejează membrele retrăgându-le în carapace, miniștrii ar trebui să-și ascundă propriile sfaturi. Ei ar trebui, în același mod, să-și ascundă propriile greșeli. Acei miniștri ai unui regat care reușesc să-și ascundă sfaturile se spune că sunt înzestrați cu înțelepciune. Sfaturile constituie armura unui rege și membrele supușilor și ale funcționarilor săi. Se spune că un regat își are rădăcinile în spioni și agenți secreți, iar puterea sa rezidă în sfaturile de politică. Dacă stăpânii și miniștrii se susțin reciproc, înfrângând mândria și furia, vanitatea și invidia, amândoi pot deveni fericiți. Un rege ar trebui să consulte și acei miniștri care sunt liberi de cele cinci feluri de înșelăciune. După ce a stabilit bine, în primul rând, diferitele opinii ale celor trei dintre ei cu care a consultat, regele ar trebui să se adreseze învățătorului său pentru o deliberare ulterioară, pentru a-l informa despre acele opinii și despre ale sale. Învățătorul său ar trebui să fie un Brahmana bine versat în toate chestiunile de virtute, profit și plăcere. Adresându-se lui pentru o astfel de deliberare ulterioară, regele ar trebui, cu mintea adunată, să-i ceară opinia. Când o decizie este luată după deliberarea cu el, regele ar trebui apoi, fără atașament, să o pună în practică. Cei care cunosc concluziile științei consultării spun că regii ar trebui să consulte întotdeauna în acest fel. După ce au stabilit sfaturile în acest fel, acestea ar trebui puse în practică, căci atunci vor fi capabili să câștige toți supușii. Nu ar trebui să fie pitici, cocoșați, cu o constituție emaciată, șchiopi sau orbi, idioți, femei sau eunuci, în locul unde regele ține consultările. Nimic nu ar trebui să se miște acolo înainte sau înapoi, sus sau jos, sau în direcții transversale. Urcând pe o barcă, sau mergând într-un spațiu deschis lipsit de iarbă sau tufișuri ierboase și de unde pământul înconjurător poate fi văzut clar, regele ar trebui să țină consultările la momentul potrivit, evitând greșelile de vorbire și gesturi.

SECȚIUNEA LXXXIV

Bhishma spuse: În acest context, O, Yudhishthira, este citată vechea relatare a unei conversații dintre Brihaspati și Indra.

Indra spuse: Care este acel singur act, O, reînnoitule, care, îndeplinit cu grijă, îl poate face pe un om obiect de admirație pentru toate creaturile și să dobândească o mare celebritate?

Brihaspati spuse: Plăcutul vorbirii, O, Indra, este singurul lucru prin practicarea căruia un om poate deveni obiect de admirație pentru toate creaturile și poate dobândi o mare celebritate. Acesta este singurul lucru, O, Indra, care aduce fericire tuturor. Prin practicarea lui, se poate obține întotdeauna iubirea tuturor creaturilor. Persoana care nu rostește un cuvânt și a cărei față este mereu încrețită de sprâncene încruntate, devine obiect de ură pentru toate creaturile. Abținerea de la vorbirea plăcută îl face așa. Persoana care, văzând pe alții, le adresează primul salut și o face cu zâmbete, reușește să-i mulțumească pe toți cu el. Chiar și darurile, dacă nu sunt făcute cu vorbire plăcută, nu-i bucură pe cei care le primesc, ca orezul fără garnitură. Dacă chiar și posesiunile oamenilor, O, Indra, sunt luate cu vorbire dulce, o asemenea dulceață în comportament reușește să împace pe cel jefuit. Un rege, așadar, care dorește chiar și să aplice o pedeapsă ar trebui să rostească

246 *Tryavarah* este explicat de Nilakantha ca „nu mai puțin de trei”. Numărul stabilit în general este cinci. În niciun caz nu ar trebui să fie mai mic de trei.

cuvinte dulci. Dulceața vorbirii nu eșuează niciodată în scopul ei, iar în același timp nu rănește nicio inimă. O persoană cu fapte bune și vorbe bune, plăcute și dulci, nu are egal.

Bhishma continuă: Astfel vorbit de preotul său, Indra a început să acționeze conform acestor instrucțiuni. Și tu, O, fiu al lui Kunti, practică această virtute.

SECȚIUNEA LXXXV

Yudhishthira a zis: O, cel mai de seamă dintre regi, care este metoda prin care un rege care își conduce supușii poate obține, ca urmare a acesteia, mare binecuvântare și faimă eternă?

Bhishma a zis: Un rege cu suflet curat și atent la datoria de a-și proteja supușii câștigă merit și faimă, atât aici, cât și în cele de apoi, comportându-se drept.

Yudhishthira a zis: Cu cine ar trebui regele să se comporte și în ce fel? Întrebat de mine, O, tu cu mare înțelepciune, este datoria ta să-mi spui totul cuvenit. Acele virtuți despre care ai vorbit deja cu privire la o persoană, nu cred că pot fi găsite la un singur individ.

Bhishma a spus: Ești înzestrat cu o mare inteligență, O, Yudhishthira! Așa este cum spui. Persoana care posedă toate aceste calități bune este foarte rară. Pe scurt, un astfel de comportament (adică, prezența tuturor virtuților menționate) este foarte greu de găsit chiar și după o căutare atentă. Voi relata totuși ce fel de miniștri ar trebui să numești. Patru Brahmani, învățați în *Vede*, cu simțul demnității, aparținând ordinului Snataka și de comportament pur, și opt kshatriya, toți posesori de forță fizică și capabili să mânuiască arme, și douăzeci și unu de vaisya, toți posesori de avere, și trei Sudra, fiecare dintre ei umil, de conduită pură și devotat datoriilor zilnice, și un om din casta Suta, posesor de cunoștințe despre *Purane* și cele opt virtuți cardinale, ar trebui să fie miniștrii tăi. Fiecare dintre ei ar trebui să aibă cincizeci de ani, să posede simțul demnității, să fie lipsit de invidie, să cunoască *Śruti*-urile și *Smriti*-urile, să fie umil, imparțial, capabil să decidă prompt în mijlocul disputanților care susțin cursuri de acțiune diferite, lipsit de lăcomie și de cele șapte vicii înfricoșătoare numite *Vyasanas*. Regele ar trebui să se consulte cu acești opt miniștri și să conducă printre ei. Apoi ar trebui să publice în regatul său, spre informarea supușilor săi, rezultatele acestei deliberări. Ar trebui să veghezi mereu asupra poporului său, adoptând un astfel de comportament. Nu ar trebui să confiști niciodată ceea ce ți-a fost încredințat sau să-ți însușești lucrul în legătură cu proprietatea căruia doi oameni se ceartă. Un astfel de comportament ar strica administrarea justiției. Dacă administrația justiției este astfel rănită, păcatul te va afecta pe tine și îți va afecta regatul și le va inspira supușilor tăi frică, la fel cum păsările mici se sperie la vederea șoimului. Regatul tău se va topi atunci ca o navă scufundată în mare. Dacă un rege își guvernează supușii cu nedreptate, frica îi ia în stăpânire inima și ușa raiului i se închide. Un regat, O taur printre oameni, își are rădăcina în dreptate. Acel ministru, sau fiu de rege, care acționează nedrept, ocupând scaunul justiției, și acei funcționari care, acceptând sarcina afacerilor, acționează pe nedrept, mișcați de interes personal, toți se scufundă în iad împreună cu regele însuși. Acei oameni fără apărare care sunt asupriți de cei puternici și care, din acest motiv, se plâng jalnic și în hohote, îl au ca protector pe rege. În cazurile de dispută între două părți, decizia ar trebui să se bazeze pe mărturia martorilor. Dacă unul dintre disputanți nu are martori și este neajutorat, regele ar trebui să acorde cazului cea mai bună considerație. Regele ar trebui să aplice pedepse infractorilor în funcție de măsura faptelor lor. Cei bogați ar trebui pedepsiți cu amenzi și confiscări; cei săraci, cu pierderea libertății. Cei cu un comportament foarte nelegiuit ar trebui pedepsiți de rege chiar și cu pedepse corporale. Regele ar trebui să-și trateze cu duioșie toți oamenii buni cu vorbe plăcute și daruri de bogății. Cel care caută să-l ucidă pe rege ar trebui pedepsit cu moartea, să fie efectuată prin diverse mijloace. Aceeași pedeapsă ar trebui să fie aplicată celui care se face vinovat de incendiu sau furt sau de o asemenea conviețuire cu femeile care ar putea duce la confuzia castelor. Un rege, O, monarh, care aplică pedepse în mod regulat și în conformitate cu preceptele științei pedepsei, nu săvârșește niciun păcat

prin acest act. Dimpotrivă, el capătă merite eterne. Acel rege nebun care aplică pedepse capricios, capătă infamie aici şi se afundă în iad în viitor. Nimeni nu ar trebui pedepsit pentru greşeala altuia. Reflectând bine asupra codului (penal), o persoană ar trebui să fie condamnată sau achitată. Un rege nu ar trebui să ucidă niciodată un trimis în circumstanţe oarecare. Regele care ucide un trimis se scufundă în iad împreună cu toţi miniştrii săi. Regele care observă practicile kshatriya şi care ucide un trimis care rosteşte cu credinţă mesajul cu care a fost însărcinat, le pângăreşte sufletele strămoşilor săi decedaţi cu păcatul de a ucide un făt. Un trimis ar trebui să posede aceste şapte realizări, şi anume: să fie de neam înalt, de familie bună, elocvent, isteţ, cu vorbă dulce, credincios în transmiterea mesajului cu care este însărcinat şi înzestrat cu o memorie bună. Apărătorul de luptă al regelui care îi protejează persoana trebuie să fie înzestrat cu calităţi similare. Ofiţerul care îi păzeşte capitala sau citadela trebuie să posede aceleaşi realizări. Ministrul regelui ar trebui să fie versat în concluziile scripturilor şi competent în conducerea războaielor şi încheierea tratatelor. Mai mult, ar trebui să fie inteligent, să posede curaj, să fie modest şi capabil să păstreze secrete. De asemenea, ar trebui să fie de neam înalt, înzestrat cu tărie de suflet şi curat în conduită. Dacă posedă aceste calităţi, ar trebui considerat vrednic. Comandantul forţelor regelui ar trebui să posede realizări similare. De asemenea, ar trebui să fie versat în diferitele tipuri de rânduri de luptă şi în utilizarea maşinilor de război şi a armelor. Ar trebui să poată suporta expunerea la ploaie, frig, căldură şi vânt şi să fie vigilent la greşelile duşmanilor. Regele, O, monarh, ar trebui să-şi poată linişti duşmanii într-un sentiment de securitate. El nu ar trebui, totuşi, să aibă încredere în nimeni. A avea încredere chiar şi în propriul fiu nu este de aprobat. Ţi-am declarat acum, O, cel fără de păcat, care sunt concluziile scripturilor. Refuzul de a te încrede în nimeni a fost spus că este unul dintre cele mai înalte mistere ale artei de a fi rege.

SECŢIUNEA LXXXVI

Yudhishthira a spus: Ce fel de oraş ar trebui să locuiască regele? Ar trebui să aleagă unul deja construit sau ar trebui să construiască unul special? Spune-mi asta, O, bunicele!

Bhishma spuse: Este potrivit, O, Bharata, să te interesezi despre conduita ce trebuie urmată şi despre apărările ce trebuie adoptate în privinţa cetăţii în care, O, fiu al Kunti, un rege ar trebui să locuiască. Voi diserta, aşadar, în faţa ta pe această temă, referindu-mă în special la fortificaţiile cetăţilor. După ce m-ai ascultat, va trebui să faci aranjamentele necesare şi să te porţi cu atenţie conform celor direcţionate. Având în vedere cele şase tipuri diferite de cetăţi, regele ar trebui să-şi zidească oraşele conţinând din belşug tot felul de avuţie şi toate celelalte articole de trebuinţă. Aceste şase varietăţi sunt cetăţile pe apă, cetăţile de pământ, cetăţile de munte, cetăţile omeneşti, cetăţile de noroi şi cetăţile de pădure.[247] Regele, având miniştrii şi armata sa pe deplin loiali, ar trebui să locuiască în acel oraş care este apărat de o fortăreaţă ce posedă un stoc abundent de orez şi arme, – care este protejat cu ziduri de nesurmontat şi un şanţ, care este plin de elefanţi, cai şi care, care este locuit de oameni posesori de învăţătură şi versaţi în artele mecanice, unde proviziile de tot felul au fost bine depozitate, a cărui populaţie este virtuoasă în conduită şi isteaţă în afaceri şi constă din bărbaţi şi animale puternice şi energice, care este împodobit cu multe pieţe deschise şi rânduri de prăvălii, unde comportamentul tuturor persoanelor este drept, unde pacea domneşte, unde nu există pericol, care străluceşte de frumuseţe şi răsună de muzică şi cântece, unde casele sunt toate spaţioase, unde printre locuitori se numără mulţi indivizi curajoşi şi bogaţi, care răsună de cântările imnurilor vedice, unde au loc frecvent festivităţi şi sărbători şi unde zeităţile sunt întotdeauna venerate.[248] Locuind acolo, regele ar trebui să se ocupe de umplerea visteriei sale, de mărirea forţelor sale, de sporirea numărului prietenilor săi şi de înfiinţarea de tribunale de justiţie. El ar trebui să oprească toate abuzurile şi relele atât în oraşele sale, cât şi în provinciile sale. Ar trebui să

247 Cetăţile de apă sunt cele înconjurate din toate părţile de un râu sau râuri sau de mare. Cetăţile de pământ sunt cele construite pe câmpii fortificate cu ziduri înalte şi înconjurate de tranşee de jur împrejur. Cetăţile umane sunt oraşe nefortificate, protejate corespunzător de gărzi şi o populaţie loială.

248 Nilakantha spune că aceasta se referă la a doua varietate de citadele menţionate în versetul anterior.

fie angajat în colectarea proviziilor de tot felul şi în umplerea depozitelor sale cu grijă. De asemenea, ar trebui să mărească stocurile sale de orez şi alte cereale şi să-şi întărească sfaturile (cu înţelepciune). În plus, el ar trebui să mărească stocurile de combustibil, fier, pleavă, cărbune, lemn, coarne, oase, bambus, măduvă, uleiuri şi *ghee*, grăsime, miere, medicamente, in, răşini exudate, orez, arme, săgeţi, intestine de piele (pentru coarda arcului), care şi sfori şi funii făcute din iarbă *munja* şi alte plante şi liane. Ar trebui, de asemenea, să mărească numărul de rezervoare şi fântâni, care conţin cantităţi mari de apă, şi ar trebui să protejeze toţi copacii fructiferi.[249] Ar trebui să onoreze cu cinste şi atenţie învăţătorii (diferitelor ştiinţe), *Ritvijas* şi preoţii, arcaşii puternici, persoanele pricepute în arhitectură, astronomii şi astrologii, şi medicii, precum şi pe toţi oamenii posesori de înţelepciune şi inteligenţă şi autocontrol şi iscusinţă şi curaj şi învăţătură şi naştere înaltă şi energie mentală, şi capabili de aplicare atentă la toate felurile de muncă. Regele ar trebui să onoreze pe cei drepţi şi să-i pedepsească pe cei nedrepţi. El ar trebui, acţionând cu hotărâre, să stabilească diferitele ordine la datoriile lor respective. Aflând în mod corespunzător, prin intermediul spionilor, comportamentul exterior şi starea de spirit a locuitorilor oraşului şi provinciilor sale, ar trebui să adopte măsurile necesare. Regele ar trebui să-şi supravegheze el însuşi spionii şi consilierii, trezoreria şi agenţiile pentru aplicarea pedepselor. De acestea poate depinde totul. Cu spioni care îi constituie vederea, regele ar trebui să afle toate acţiunile şi intenţiile duşmanilor, prietenilor şi neutrilor săi. Apoi, cu necesitate, să-şi elaboreze propriile măsuri, onorându-i pe cei loiali lui şi pedepsindu-i pe cei ostili. Regele ar trebui să venereze întotdeauna zeii în sacrificii şi să facă daruri fără a supăra pe nimeni. Ar trebui să-şi protejeze supuşii, fără a face vreodată ceva care să obstrucţioneze sau să zădărnicească dreptatea. Ar trebui să menţină şi să protejeze întotdeauna pe cei neajutoraţi, pe cei fără stăpân şi pe bătrâni şi femeile văduve. Regele ar trebui să onoreze întotdeauna asceţii şi să le facă daruri, la momente potrivite, de haine şi vase şi mâncare. Regele ar trebui să informeze cu atenţie pe asceţii (din domeniul său) despre starea sa proprie, despre toate măsurile sale şi despre regat, şi ar trebui să se comporte întotdeauna cu umilinţă în prezenţa lor. Când vede asceţi de neam mare şi mult învăţaţi care au renunţat la toate bunurile lumeşti, ar trebui să-i onoreze cu daruri de paturi şi scaune şi mâncare. Indiferent de natura necazului în care ar cădea, ar trebui să se încreadă într-un ascet. Chiar şi hoţii se încred în persoane de acest gen. Regele ar trebui să-şi pună averea în sarcina unui ascet şi să ia înţelepciune de la el. Nu ar trebui, însă, să-i slujească mereu sau să-i venereze în toate ocaziile.[250] Dintre cei care locuiesc în regatul său, ar trebui să aleagă unul pentru prietenie. În mod similar, ar trebui să aleagă altul dintre cei care locuiesc în regatul inamicului său. Ar trebui să aleagă un al treilea dintre cei care locuiesc în păduri şi un al patrulea dintre cei care locuiesc în regatele tributare lui. Ar trebui să le arate ospitalitate şi să le acorde onoruri şi să le asigure mijloacele de subzistenţă. Ar trebui să se comporte faţă de asceţii care locuiesc în regatele inamice şi în păduri în acelaşi mod ca faţă de cei care locuiesc în regatul său. Angajaţi în penitenţe şi jurăminte rigide, dacă o calamitate îl loveşte pe rege şi dacă acesta solicită protecţie, îi vor acorda ceea ce îşi doreşte. Ţi-am spus acum pe scurt indicaţiile oraşului în care ar trebui să locuiască rudele.

SECŢIUNEA LXXXVII

Yudhishthira a spus: Cum poate fi consolidată o împărăţie, O, rege, şi cum ar trebui protejată? Doresc să ştiu asta. Spune-mi toate acestea, O, taur al rasei lui Bharata!

Bhishma a spus: Ascultă-mă cu atenţie concentrată. Îţi voi spune cum poate fi consolidat un regat şi cum poate fi acesta apărat. Ar trebui numită o căpetenie de sat pentru fiecare sat. Peste zece sate (sau zece căpetenii) ar trebui să existe un supraveghetor. Peste doi astfel de supraveghetori ar trebui să fie un ofiţer (având astfel controlul a douăzeci de sate). Deasupra acestuia din urmă ar trebui numiţi oameni sub comanda cărora se află o sută de sate; iar deasupra ultimului tip de ofiţeri,

249 Cum ar fi banianul, peepul etc. Acestea oferă o umbră răcoritoare călătorilor arşi de soare.

250 „Fiţi înţelepţi”, adică, consultaţi-vă cu ei. „Nu ar trebui să-i serviţi mereu etc.”, ca nu cumva tâlharii să-i omoare, bănuindu-i că sunt depozitarii averii regelui.

ar trebui numiți oameni care au sub controlul lor o mie de sate. Căpetenia de sat ar trebui să stabilească caracteristicile fiecărei persoane din sat și toate defectele care necesită corecție. El ar trebui să raporteze totul ofițerului (care este deasupra lui și) care este responsabil de zece sate. La rândul său, acesta din urmă ar trebui să raporteze aceleași lucruri ofițerului (care este deasupra lui și) care este responsabil de douăzeci de sate. Acesta din urmă, la rândul său, ar trebui să raporteze conduita tuturor persoanelor din jurisdicția sa ofițerului (care este deasupra lui și) care este responsabil de o sută de sate. Căpetenia de sat ar trebui să aibă controlul asupra întregii producții și averilor satului. Fiecare căpetenie ar trebui să contribuie cu partea sa pentru întreținerea stăpânului celor zece sate, iar acesta din urmă ar trebui să facă același lucru pentru susținerea stăpânului celor douăzeci de sate. Stăpânul celor o sută de sate ar trebui să primească toate onorurile de la rege și ar trebui să aibă pentru susținere un sat mare, O, Bharata, populat și plin de bogății. Un astfel de sat, alocat stăpânului celor o sută de sate, ar trebui să fie totuși sub controlul stăpânului celor o mie de sate. Acel înalt ofițer, adică stăpânul celor o mie de sate, ar trebui să aibă un oraș mic pentru susținere. El ar trebui să se bucure de recoltele de cereale, aur și alte bunuri derivate din acesta. El ar trebui să îndeplinească toate datoriile legate de războaiele și de afacerile interne ale acestuia. Un ministru virtuos, cu simțul mâniei, ar trebui să supravegheze afacerile administrative și relațiile reciproce ale acelor ofițeri. În fiecare oraș, de altfel, ar trebui să existe un ofițer care să se ocupe de fiecare problemă legată de jurisdicția sa. Ca o planetă de formă de temut care se mișcă deasupra tuturor asterismelor de dedesubt, ofițerul (cu puteri depline) menționat ultima dată ar trebui să se miște și să acționeze deasupra tuturor ofițerilor subordonați lui. Un astfel de ofițer ar trebui să constate conduita celor de sub el prin spionii săi. Acești înalți ofițeri ar trebui să protejeze poporul de toți oamenii cu dispoziții ucigașe, toți oamenii cu fapte rele, toți cei care jefuiesc pe alții de averile lor și toți cei care sunt plini de înșelăciune, toți considerați a fi posedați de diavol. Luând notă de vânzări și cumpărări, starea drumurilor, hrana și îmbrăcămintea, precum și stocurile și profiturile celor care se ocupă de comerț, regele ar trebui să le perceapă taxe. Stabilind în toate ocaziile amploarea producției, veniturile și cheltuielile celor care se ocupă de acestea, precum și starea artelor, regele ar trebui să perceapă taxe de la meșteri în raport cu artele pe care le practică. Regele, O, Yudhishthira, poate percepe taxe mari, dar nu ar trebui să impună niciodată taxe care să-i diminueze poporul. Nicio taxă nu ar trebui impusă fără a se stabili randamentul și cantitatea de muncă necesară pentru a-l produce. Nimeni nu ar lucra sau nu ar căuta randamente fără un motiv suficient.[251] Regele ar trebui, după reflecție, să impună taxe în așa fel încât atât el, cât și persoana care depune efort pentru a produce articolul impozitat să împartă valoarea. Regele nu ar trebui, din setea sa, să-și distrugă propriile fundații, precum și pe cele ale altora. El ar trebui să evite întotdeauna acele acțiuni în urma cărora ar putea deveni un obiect de ură pentru poporul său. Într-adevăr, acționând astfel, el poate reuși să câștige popularitate. Supușii urăsc acel rege care dobândește o notorietate pentru lăcomia poftei sale (în ceea ce privește taxele și dările). De unde poate avea prosperitate un rege care devine obiect de ură? Un astfel de rege nu poate dobândi niciodată ceea ce este în binele său. Acel rege care posedă o inteligență sănătoasă ar trebui să-și mulgă regatul după analogia (modul în care acționează oamenii în privința) vițeilor. Dacă vițelului i se permite să sugă, el crește puternic, O, Bharata, și suportă poveri grele. Dacă, pe de altă parte, O, Yudhishthira, vaca este mulsă prea mult, vițelul slăbește și nu reușește să-i fie de mare ajutor stăpânului. Similar, dacă regatul este drenat mult, supușii nu reușesc să înfăptuiască nimic măreț. Acel rege care își protejează regatul însuși și arată favoare supușilor săi (în ceea ce privește taxele și dările) și se susține din ceea ce se obține ușor, reușește să obțină multe rezultate grandioase. Nu obține oare regele atunci suficiente bogății pentru a-și putea face față nevoilor?[252] Întregul regat, în acest caz, devine pentru el trezoreria sa, în timp ce ceea ce este trezoreria sa devine dormitorul său. Dacă locuitorii orașelor și ai provinciilor sunt săraci, regele ar trebui, indiferent dacă depind de el imediat sau intermediar, să le arate milă, cât poate de bine. Pedepsind toți tâlharii care jefuiesc

251 Sensul pare a fi că, dacă nu există o marjă de profit suficientă, capabilă să mențină pe cineva în largul său, acesta s-ar abține absolut de la muncă. Prin urmare, regele, atunci când impozitează rezultatele muncii, ar trebui să lase o astfel de marjă de profit producătorilor.

252 Simțământul este că supușii, atunci când suveranul lor are nevoie, se grăbesc să-i pună resursele la dispoziție.

periferiile, regele ar trebui să protejeze oamenii din satele sale şi să-i facă fericiţi. Supuşii, în acest caz, devenind părtaşi la binele şi suferinţa regelui, se simt extrem de mulţumiţi de el. Gândind, în primul rând, la colectarea de bogăţii, regele ar trebui să se îndrepte succesiv către principalele centre ale regatului său şi să încerce să-şi inspire poporul cu teamă. El ar trebui să le spună: „Iată, o calamitate ne ameninţă. Un mare pericol a apărut din cauza acţiunilor inamicului. Există toate motivele, însă, să sperăm că pericolul va trece, căci inamicul, asemenea unui bambus care a înflorit, va cunoaşte foarte curând pieirea. Mulţi duşmani ai mei, ridicându-se şi unindu-se cu un număr mare de tâlhari, doresc să pună regatul nostru în încurcătură, ei înşişi întâmpinând pieirea. În vederea acestei mari calamităţi pline de pericol înfricoşător, vă solicit bogăţia pentru a găsi mijloacele de protecţie a dumneavoastră. Când pericolul va trece, vă voi restitui ceea ce iau acum. Duşmanii noştri, însă, nu vor înapoia ceea ce (dacă nu li se opune nimeni) vă vor lua cu forţa. Pe de altă parte, (dacă nu li se opune nimeni) vă vor ucide chiar şi pe toate rudele, începând cu soţiile dumneavoastră. Cu siguranţă doriţi bogăţie de dragul copiilor şi soţiilor dumneavoastră. Sunt bucuros de prosperitatea dumneavoastră şi vă implor ca pe propriii mei copii. Voi lua de la dumneavoastră cât vă va sta în putinţă să îmi daţi. Nu doresc să fac rău nimănui. În vremuri de calamitate, ar trebui să purtaţi asemenea poveri, precum boii puternici. În vremuri de strâmtorare, bogăţia nu ar trebui să vă fie atât de dragă. Un rege înzestrat cu înţelegerea consideraţiilor legate de Timp ar trebui, cu cuvinte atât de plăcute, dulci şi măgulitoare, să îşi trimită agenţii şi să adune dări de la poporul său. Atrăgându-le atenţia asupra necesităţii de a-şi repara fortificaţiile, de a acoperi cheltuielile stabilimentului său şi alte capitole, insuflându-le frica de invazia străină şi subliniindu-le necesitatea de a-i proteja şi de a le asigura mijloacele de trai în pace, regele ar trebui să impună dări asupra Vaisyaşilor din regatul său. Dacă regele îi neglijează pe Vaisyaşi, aceştia se pierd pentru el, părăsesc domeniile sale şi se retrag în păduri. Prin urmare, regele ar trebui să se comporte cu îngăduinţă faţă de ei. Regele, O, fiu al Prithăi, ar trebui întotdeauna să-i împace şi să-i protejeze pe Vaisyaşi, să adopte măsuri pentru a le insufla un sentiment de securitate şi pentru a le asigura bucuria celor pe care le posedă, şi să facă întotdeauna ceea ce le este plăcut. Regele, O, Bharata, ar trebui să acţioneze întotdeauna faţă de Vaisyaşi în aşa fel încât capacităţile lor productive să fie sporite. Vaisyaşii măresc forţa unui regat, îmbunătăţesc agricultura acestuia şi dezvoltă comerţul. Un rege înţelept, prin urmare, ar trebui să-i mulţumească întotdeauna. Acţionând cu necesitate şi îngăduinţă, el ar trebui să impună dări blânde asupra lor. Este întotdeauna uşor să te porţi cu bunătate faţă de Vaisyaşi. Nu există nimic care să aducă un beneficiu mai mare unui regat, O, Yudhishthira, decât adoptarea unui astfel de comportament faţă de Vaisyaşii din ţinut.

SECŢIUNEA LXXXVIII

Yudhishthira a spus: Spune-mi, O, bunicele, cum ar trebui să se comporte regele dacă, în ciuda marii sale bogăţii, îşi doreşte mai mult.

Bhishma spuse: Un rege care doreşte să obţină merite religioase ar trebui să se dedice binelui supuşilor săi şi să îi protejeze în funcţie de consideraţiile de loc şi timp, şi după cele mai bune cunoştinţe şi putere ale sale. Ar trebui să adopte în domeniile sale toate măsurile care, în estimarea sa, le-ar asigura binele lor, precum şi pe al său. Un rege ar trebui să-şi mulgă regatul ca o albină care adună miere din flori.[253] Ar trebui să acţioneze ca îngrijitorul unei vaci, care scoate laptele fără să îi rănească ugerul şi fără să lase viţelul să moară de foame. Regele ar trebui (în ceea ce priveşte taxele) să acţioneze ca lipitoarea care extrage sângele cu blândeţe. Ar trebui să se comporte faţă de supuşii săi ca o tigroaică în ceea ce priveşte purtarea puilor, atingându-i cu dinţii, dar fără să îi înţepe. Ar trebui să se comporte ca un şoarece, care, deşi posedă dinţi ascuţiţi şi zimţaţi, taie picioarele animalelor adormite în aşa fel încât acestea să nu observe deloc. Puţin câte puţin ar trebui luat de la un supus în creştere, şi prin această metodă ar trebui tuns. Cererea ar trebui apoi mărită treptat până când ceea ce se ia capătă o proporţie rezonabilă. Regele ar trebui să mărească treptat povara supuşilor săi, ca o persoană care măreşte treptat povara unui viţel tânăr.

253 Adică, fără a răni sursa.

Acționând cu grijă și blândețe, el ar trebui în cele din urmă să le pună la gât frâiele. Dacă frâiele sunt puse astfel, ele nu vor deveni neascultătoare. Într-adevăr, ar trebui folosite măsuri adecvate pentru a-i face obedienți. Simple rugăminți pentru a-i supune nu sunt suficiente. Este imposibil să te porți egal cu toți oamenii. Conciliindu-i pe cei care sunt în frunte, poporul de rând ar trebui redus la supunere. Producând dezbinare (prin agenții liderilor lor) în rândul poporului de rând care trebuie să poarte poverile, regele ar trebui să vină el însuși să îi concilieze și apoi să se bucure în fericire de ceea ce reușește să extragă de la ei. Regele nu ar trebui să impună niciodată taxe nepotrivit de sezon sau pe persoane incapabile să le suporte. Ar trebui să le impună treptat și cu conciliere, la momentul potrivit și conform formelor de cuviință. Aceste procedee pe care ți le declar sunt mijloace legitime de artă regală. Nu sunt considerate metode pline de înșelăciune. Cel care încearcă să stăpânească caii prin metode improprii nu face decât să îi înfurie. Localurile de băutură, femeile publice, proxeneții, actorii, jucătorii de noroc și proprietarii caselor de jocuri, și alte persoane de acest gen, care sunt surse de dezordine pentru stat, ar trebui oprite. Rezidând în regat, acestea afectează și rănesc clasele mai bune ale supușilor. Nimeni nu ar trebui să ceară nimic de la nimeni fără o necesitate. Manu însuși a stabilit această interdicție în vechime în privința tuturor oamenilor.[254] Dacă toți oamenii ar trăi din cerșit sau cerșetorie și s-ar abține de la muncă, lumea ar ajunge fără îndoială la sfârșit. Numai regele este în măsură să restrângă și să împiedice. Regele care nu își restrânge supușii (de păcat) acumulează o pătrime din păcatele comise de poporul său (din cauza lipsei de protecție regală). Aceasta este declarația Sruti-urilor. Deoarece regele împărtășește păcatele supușilor săi la fel ca și meritele acestora, el ar trebui, așadar, O, monarhule, să îi restrângă pe acei supuși ai săi care sunt păcătoși. Regele care neglijează să îi restrângă devine el însuși păcătos. El acumulează (așa cum s-a spus) o pătrime din păcatele lor, la fel cum acumulează o pătrime din meritele lor. Defectele următoare despre care vorbesc ar trebui verificate. Acestea sunt de natură să sărăcească pe toată lumea. Ce act nelegiuit ar putea face o persoană guvernată de pasiune? O persoană guvernată de pasiune se delectează cu stimulente și carne, și își însușește soțiile și averea altor oameni, și dă un exemplu negativ (de imitat de către alții). Cei care nu trăiesc din pomană pot cerși în vremuri de nevoie. Regele ar trebui, observând dreptatea, să facă daruri acestora din compasiune, dar nu din frică. Să nu fie cerșetori în regatul tău, nici tâlhari. Sunt tâlharii (și nu oamenii virtuoși) cei care dau la cerșetori. Astfel de darnici nu sunt adevărați binefăcători ai oamenilor. Să locuiască în domeniile tale astfel de oameni care avansează interesele altora și le fac bine, dar nu astfel de oameni care extermină pe alții. Acei funcționari, O, rege, care iau de la supuși mai mult decât li se cuvine, ar trebui pedepsiți. Apoi ar trebui să numești alții, astfel încât aceștia să ia doar cât li se cuvine. Agricultura, creșterea vitelor, comerțul și alte activități similare ar trebui făcute de mai multe persoane pe principiul diviziunii muncii.[255] Dacă o persoană angajată în agricultură, creșterea vitelor sau comerț devine neliniștită (din cauza hoților și a funcționarilor tirani), regele, ca urmare, este învăluit în infamie. Regele ar trebui întotdeauna să îi onoreze pe acei supuși ai săi care sunt bogați și să le spună: „Voi, împreună cu mine, să avansați interesul poporului.” În fiecare regat, cei bogați constituie o stare în tărâm. Fără îndoială, o persoană bogată este cea mai de seamă dintre oameni.[256] Cel care este înțelept, sau curajos, sau bogat, sau influent, sau drept, sau angajat în penitențe, sau sincer în vorbire, sau înzestrat cu inteligență, ajută la protejarea (celorlalți supuși).

Pentru aceste motive, O, monarhule, iubește toate creaturile și manifestă calitățile de adevăr, sinceritate, absența mâniei și abținerea de la vătămare! Astfel, ar trebui să folosești *toiagul pedepsei*

254 Interpretarea în bengaleză a primului **I-me** al acestui verset este vicioasă. Interpretarea în Bombay a cuvântului „*kinchidanapadi*” (pentru „*Kasyanchidpadi*”) este cea corectă. Comentatorul explică faptul că aceasta se referă la pomană, împrumuturi și taxe. Ambii traducători în bengaleză au considerat absurd acest verset și următorul.

255 *Karmabhedatah* este explicată diferit de Nilakantha. El crede că înseamnă „ca acele acte să nu sufere prejudicii”.

256 *Anga* este literalmente *o parte*. Ideea, însă, este că bogații formează o moșie în tărâm. *Kakud* este cocoașa taurului. Înțelesul, desigur, este că omul bogat ocupă o poziție foarte superioară.

și să îți extinzi vistieria și să îți sprijini prietenii și să îți consolidezi astfel regatul, practicând calitățile de veridicitate și sinceritate și fiind sprijinit de prietenii tăi, vistierie și forțe!

SECȚIUNEA LXXXIX

Bhishma spuse: Să nu se taie în domeniile tale copaci care dau fructe comestibile. Fructele și rădăcinile constituie proprietatea Brahmanilor. Înțelepții au declarat aceasta ca fiind o poruncă religioasă. Excedentul, după susținerea Brahmanilor, ar trebui să meargă la sprijinirea altor oameni. Nimeni nu ar trebui să ia nimic făcând o nedreptate Brahmanilor.[257] Dacă un Brahmana, afectat de lipsa de sprijin, dorește să părăsească un regat pentru a obține traiul (în altă parte), regele, O, monarh, ar trebui, cu afecțiune și respect, să-i acorde mijloacele de subzistență. Dacă tot nu se abține (să plece din regat), regele ar trebui să meargă la o adunare de Brahmani și să spună: „Un astfel de Brahmana părăsește regatul. În cine își vor găsi atunci poporul meu o autoritate care să-i ghideze?”[258] Dacă după aceea nu renunță la intenția de a pleca și spune ceva, regele ar trebui să-i spună: „*Uită trecutul*.” Aceasta, O, fiu al lui Kunti, este calea eternă a datoriei regale.[259] Regele ar trebui să-i mai spună: „Într-adevăr, O, Brahmana, oamenii spun că unui Brahmana i se cuvine doar ceea ce este suficient pentru a-l menține. Eu, însă, nu accept această opinie. Pe de altă parte, cred că, dacă un Brahmana încearcă să părăsească un regat din cauza neglijenței regelui de a-i asigura mijloacele de subzistență, acele mijloace ar trebui să i se acorde, și, mai mult, dacă intenționează să facă acest pas pentru a obține mijloace de lux, ar trebui totuși rugat să rămână și aprovizionat în continuare cu acele mijloace”.[260] Agricultura, creșterea vitelor și comerțul oferă tuturor oamenilor mijloacele de trai. Cunoașterea *Vedelor*, însă, le oferă mijloacele de a obține raiul. Prin urmare, aceia care împiedică studiul *Vedelor* și cauza practicilor vedice sunt considerați dușmani ai societății.[261] Pentru exterminarea acestora, *Brahma* a creat Kshatriyii. Înfrânge-ți dușmanii, apără-ți supușii, venerează divinitățile în jertfe și luptă bătălii cu curaj, O, cel care dă bucurie Kurușilor! Un rege ar trebui să-i protejeze pe cei care merită protecție. Regele care face acest lucru este cel mai bun dintre conducători. Regii care nu își exercită datoria de protecție trăiesc o viață în van. Pentru binele tuturor supușilor săi, regele ar trebui să caute întotdeauna să afle faptele și gândurile tuturor, O, Yudhishthira; și din acest motiv ar trebui să angajeze spioni și agenți secreți.[262] Protejându-i pe alții de ai tăi, și pe ai tăi de alții, precum și pe unii de alții, și pe ai tăi de ai tăi, cinstește mereu poporul tău. Protejându-se pe sine însuși de toți, regele ar trebui să protejeze pământul. Oamenii înțelepți au spus că totul are rădăcina în sine. Regele ar trebui să reflecteze întotdeauna asupra următoarelor: care sunt neglijențele sale, de ce obiceiuri rele este dependent, care sunt sursele slăbiciunii sale și care sunt sursele greșelilor sale. Regele ar trebui să trimită agenți secreți și de încredere să umble prin regat pentru a afla dacă faptele sale din ziua precedentă au sau nu fost pe placul poporului. De fapt, el ar trebui să afle dacă faptele sale sunt sau nu în general lăudate, sau dacă sunt sau nu acceptabile pentru oamenii din provincii și dacă a reușit sau nu să-și câștige o reputație bună în regatul său. Dintre cei virtuoși și înzestrați cu înțelepciune, cei care nu se retrag niciodată din luptă și cei care nu locuiesc în regatul tău, cei care depind de tine și cei care îți sunt miniștri, precum și cei care nu aparțin unei facțiuni, cei care te laudă sau te critică – nu ar trebui să fie niciodată ignorați de tine, O, Yudhishthira![263] Niciun om, O, stăpâne, nu poate reuși să câștige părerea bună a tuturor oamenilor din lume. Toți oamenii au prieteni, dușmani și neutri, O, Bharata!

---

257 Adică înainte ca brahmanii să se sature.

258 Brahmanii sunt autorități care îi îndrumă pe alți oameni. Prin urmare, atunci când un anumit Brahman părăsește regatul, oamenii pierd în el un prieten, un învățător și un ghid.

259 Regele ar trebui să descurajeze în modul indicat în versetul 4. Dacă acest lucru nu este suficient și dacă persoana care intenționează să plece face referire la neglijența anterioară a regelui, regele ar trebui să ceară iertare și, bineînțeles, să-i atribuie mijloacele de întreținere.

260 Originalul are o construcție eliptică. Starea primului rând a fost furnizată în traducere. La redarea celui de-al doilea rând, a doua jumătate ar trebui să fie prima. Versiunea Burdwan, ca de obicei, este eronată. Și cea a lui K.P. Singh este incompletă și inexactă.

261 Cuvântul folosit este *Dasyus*, literalmente *tâlhari*; aici, dușmani ai societății și ai ordinii.

262 Unele texte citesc *Yoddhyavyam* pentru *Boddhyavyam* și *bhunjita* pentru *yunjita*.

263 Adică, ar trebui să ții cont de o astfel de opinie, fără să te mânii pe cei care te critică sau te învinovățesc.

Yudhishthira a zis: Dintre oamenii egali cu toţii în tăria armelor şi în înzestrări, de unde îşi trage unul superioritatea faţă de toţi ceilalţi şi cum reuşeşte să-i conducă?

Bhishma a zis: Creaturile mobile devorează lucrurile nemobile; animalele care au dinţi devorează pe cele care nu au dinţi; şerpii veninoşi şi furioşi devorează pe cei mai mici din propria lor specie. (Conform acestui principiu), şi printre oameni, regele, cel puternic, îi prădează pe cei slabi. Regele, O, Yudhishthira, ar trebui să fie întotdeauna atent la supuşii săi, precum şi la duşmanii săi. Dacă devine neatent, aceştia îl atacă la fel ca vulturii (pe o ţestoasă). Ai grijă, O, rege, ca negustorii din regatul tău care cumpără articole la preţuri mari şi mici (pentru vânzare) şi care, în timpul călătoriilor lor, trebuie să doarmă sau să se odihnească în pădure şi în regiuni inaccesibile,[264] să nu fie afectaţi de impunerea unor taxe mari. Nu lăsa agricultorii din regatul tău să plece din cauza opresiunii; ei, cei care poartă poverile regelui, îi susţin şi pe ceilalţi locuitori ai regatului.[265] Dăruirile tale făcute în această lume susţin zeii, Pitrii, oamenii, Nagii, Rakshasaşii, păsările şi animalele. Acestea, O, Bharata, sunt mijloacele de a guverna un regat şi de a-şi proteja conducătorii. Îţi voi vorbi din nou despre acest subiect, O, fiu al lui Pandu!

SECŢIUNEA XC

Bhishma a spus: Cel mai important dintre toţi cunoscătorii *Vedelor*, şi anume Utathya din rasa lui Angirasa, a discutat cu veselie (cu ocazia anterioară) cu Mandhatri, fiul lui Yuvanaswa. Acum, O, Yudhishthira, îţi voi recita tot ce i-a spus acelui rege Utathya, cel mai important dintre toţi cunoscătorii *Vedelor.*

Utathya a spus: Devii rege pentru că acţionezi în interesul dreptăţii şi nu pentru că te comporţi capricios. Să ştii aceasta, O, Mandhatri; regele este, într-adevăr, protectorul lumii. Dacă regele acţionează cu dreptate, el ajunge în poziţia unui zeu.[266] Pe de altă parte, dacă acţionează cu nedreptate, el se afundă în iad. Toate creaturile se sprijină pe dreptate. Dreptatea, la rândul ei, se sprijină pe rege. Aşadar, regele care susţine dreptatea este cu adevărat un rege. Regele care este înzestrat cu un suflet drept şi cu tot felul de graţie este numit întruchipare a virtuţii. Dacă un rege nu reuşeşte să pedepsească nedreptatea, zeii părăsesc lăcaşul lui şi el atrage ocară printre oameni. Eforturile oamenilor care îşi respectă datoriile sunt întotdeauna încununate de succes. Din acest motiv, toţi oamenii caută să respecte preceptele dreptăţii, care produc prosperitate. Când păcătoşenia nu este stăvilită, comportamentul drept încetează, iar comportamentul nedrept creşte foarte mult. Când păcătoşenia nu este stăvilită, nimeni nu poate spune, conform drepturilor de proprietate stabilite în scripturi: „Această chestie este a mea şi aceasta nu este a mea”. Când păcătoşenia prevalează în lume, oamenii nu îşi pot deţine şi bucura soţiile, animalele, câmpurile şi casele. Zeii nu primesc închinare, Pitrii nu primesc ofrande la Sraddha, iar oaspeţii nu primesc ospitalitate, când păcătoşenia nu este stăvilită. Clasele regenerate nu studiază *Vedele*, nu respectă jurăminte înalte şi nu săvârşesc jertfe, când păcătoşenia nu este stăvilită. Minţile oamenilor, O, rege, devin slabe şi derutate ca ale celor răniţi cu arme, când păcătoşenia nu este stăvilită. Privind ambele lumi, Rishii l-au creat pe rege, acea fiinţă superioară, intenţionând ca el să fie întruchiparea dreptăţii pe pământ.[267] El este numit *Raja* în care dreptatea străluceşte. Acel rege, în care nu există dreptate, este numit *Vrishala*.[268] Zeiescul Dharma (dreptatea) are un alt nume, anume Vrisha. Cel care îl slăbeşte pe Vrisha este numit Vrishala. Aşadar, un rege ar trebui să promoveze cauza dreptăţii. Toate

264 Adică, cei care trebuie să treacă prin astfel de privaţiuni în desfăşurarea ocupaţiei lor utile nu ar trebui să fie impozitaţi puternic.

265 Citirea corectă este *bharanti*. Şi „*taranti*” ar putea da acelaşi înţeles. K. P. Singh a tradus eronat al doilea rând.

266 Adică merge în rai.

267 Bhishma spune că acest discurs este foarte vechi. Probabil că acest verset face referire la ideea scriitorului despre motivele care i-au determinat pe Rishii din Brahmavarta când au conceput pentru colonia lor indiană forma de guvernare regală.

creaturile cresc odată cu creşterea dreptăţii şi dispar odată cu declinul ei. Prin urmare, dreptatea nu ar trebui permisă niciodată să decadă. Dreptatea este numită Dharma deoarece ajută la achiziţionarea şi păstrarea averii (Dhana). Înţelepţii, O, rege, au declarat că Dharma reţine şi stabileşte limite tuturor faptelor rele ale oamenilor. Cel născut singur (Brahman) a creat Dharma pentru avansarea şi creşterea creaturilor. Din acest motiv, un rege ar trebui să acţioneze conform preceptele lui Dharma pentru binele supuşilor săi. Din acest motiv, de asemenea, O, tigru printre regi, Dharma a fost spusă ca fiind cea mai importantă dintre toate lucrurile. Acel om de seamă care îşi conduce supuşii cu dreptate este numit rege. Neglijând plăcerea şi mânia, respectă preceptele dreptăţii. Dintre toate lucrurile, O, şef al neamului lui Bharata, care contribuie la prosperitatea regilor, dreptatea este cea mai importantă. Dharma, din nou, a izvorât din Brahman. Din acest motiv, Brahmanul ar trebui întotdeauna venerat. Ar trebui să asculţi, O, Mandhatri, dorinţele Brahmanilor cu umilinţă. Neglijând să satisfacă dorinţele Brahmanilor, regele îşi atrage pericolul. Ca urmare a unei astfel de neglijenţe, nu obţine niciun spor de prieteni, în timp ce duşmanii săi se înmulţesc. Ca urmare a răutăţii faţă de Brahmani izvorâtă din nebunia sa, zeiţa prosperităţii care locuise odinioară cu el s-a înfuriat şi l-a părăsit pe *Asura* Vali, fiul lui Virochana. Părăsindu-l pe Asura, ea s-a dus la Indra, şeful zeilor. Văzând zeiţa alături de Purandara, Vali s-a complăcut în multe regrete zadarnice. Acesta, O, puternice, este rezultatul răutăţii şi al mândriei. Trezeşte-te, O, Mandhatri, ca zeiţa prosperităţii să nu te părăsească în mânie. *Sruti*-urile declară că Nedreptatea a născut un fiu numit Mândrie din zeiţa prosperităţii. Această Mândrie, O, rege, i-a ruinat pe mulţi dintre zei şi Asura. Mulţi regi-înţelepţi au suferit distrugere din cauza ei. Trezeşte-te, aşadar, O, rege! Cel care reuşeşte să îl învingă devine rege. Cel, pe de altă parte, care se lasă învins de el, devine sclav. Dacă, O, Mandhatri, îţi doreşti o viaţă eternă (de fericire), trăieşte cum ar trebui să trăiască un rege care nu se dedă la aceste două, anume: Mândria şi Nedreptatea! Abţine-te de la tovărăşia celui care este îmbătat (de mândrie), celui nechibzuit (la preceptele onestităţii), celui care batjocoreşte religia, celui nesimţit, şi fereşte-te să nu îi preţuieşti atunci când sunt uniţi. Păstrează-te departe de compania miniştrilor pe care i-ai pedepsit odată şi mai ales de femei, precum şi de munţi şi terenuri denivelate şi cetăţi inaccesibile şi elefanţi şi cai şi şerpi (nocivi). Ar trebui, de asemenea, să renunţi la a rătăci noaptea şi să eviţi defectele lăcomiei, vanităţii, trufiei şi mâniei. Niciodată nu ar trebui să ai relaţii intime cu femei necunoscute, sau cu cele de sex echivoc, sau cu cele lascive, sau cu cele care sunt soţiile altor bărbaţi, sau cu cele care sunt fecioare. Când regele nu reţine viciul, urmează o confuzie a castelor, iar Rakshase păcătoase, şi persoane de sex neutru, şi copii lipsiţi de membre sau cu limbi groase, şi idioţi, încep să se nască chiar şi în familii respectabile. Prin urmare, regele ar trebui să depună un efort deosebit să acţioneze cu dreptate, pentru binele supuşilor săi. Dacă un rege acţionează neglijent, un mare rău devine consecinţa. Nedreptatea creşte, provocând o confuzie a castelor. Se instalează frigul în lunile de vară şi dispare când vine anotimpul potrivit. Seceta, inundaţiile şi ciuma afectează oamenii. Stele de rău augur apar şi comete înfricoşătoare apar în astfel de ocazii. Diverse alte semne prevestitoare, care indică distrugerea regatului, îşi fac apariţia. Dacă regele nu ia măsuri pentru propria sa siguranţă şi nu îşi protejează supuşii, aceştia din urmă întâmpină primii distrugerea, iar apoi distrugerea îl cuprinde chiar şi pe rege. Două persoane care se unesc fură averea unei singure persoane, iar mai mulţi acţionând în concert jefuiesc pe cei doi. Fecioarele sunt violate. Un astfel de lanţ de evenimente se spune că provine din greşelile regelui. Toate drepturile de proprietate încetează printre oameni, când regele, abandonând dreptatea, acţionează neglijent.

SECŢIUNEA XCI

Utathya a spus: Dacă zeitatea norilor plouă la timp şi regele acţionează virtuos, prosperitatea care rezultă menţine supuşii în fericire. Tăbăcarul care nu ştie să spele murdăria de pe pânză fără a-i lua culoarea, este foarte neîndemânatic în meseria lui. Acea persoană dintre Brahmani, Kshatriya sau Vaisya care, căzând de la datoriile potrivite ale stării sale, a devenit un

268 Acest verset oferă etimologia cuvintelor *Rajan* şi *Vrishala*. Cel în care dreptatea străluceşte (*rájate*) este un *Rajan*; iar cel în care dreptatea, numită *Vrisha*, dispare, este un *Vrishala*. Vezi versetul următor.

Sudra, este cu adevărat de comparat cu un astfel de tăbăcar. Serviciul umil atașează de Sudra; agricultura de Vaisya; știința pedepsei de Kshatriya, iar *Brahmacharya*, penitențele, *mantrele* și adevărul se atașează de Brahmana. Acel Kshatriya care știe cum să corecteze greșelile de comportament ale celorlalte ordine și să le spele curat ca un tăbăcar este cu adevărat tatăl lor și merită să fie regele lor. Vârstele respective numite *Krita, Treta, Dwapara* și *Kali*, O, taur al rasei lui Bharata, depind toate de conduita regelui. Regele este cel care constituie vârsta.[269] Cele patru ordine, *Vedele* și datoriile referitoare la cele patru moduri de viață, toate devin confuze și slăbite când regele devine nepăsător. Cele trei feluri de Foc, cele trei *Vede* și jertfele cu Dakshina, toate pier când regele devine nepăsător. Regele este creatorul tuturor creaturilor, iar regele este distrugătorul lor. Regele care are suflet drept este considerat creator, în timp ce cel păcătos este considerat distrugător. Soțiile, fiii, rudele și prietenii regelui devin toți nefericiți și suferă când regele devine nepăsător. Elefanții și caii și vacile și cămilele și catârii și măgarii și alte animale își pierd toți vigoarea când regele devine nedrept. Se spune, O, Mandhatri, că Creatorul a creat Puterea (reprezentată de rege) cu scopul de a proteja Slăbiciunea. Slăbiciunea este într-adevăr o ființă mare, căci totul depinde de ea.[270] Toate creaturile îl venerează pe rege. Toate creaturile sunt copiii regelui. Dacă, deci, O, monarh, regele devine nedrept, toate creaturile suferă. Ochii celor slabi, ai Muni-ului și ai șarpelui cu otravă virulentă, ar trebui considerați de nesuportat. Nu intra, așadar, în contact (ostil) cu cei slabi. Ar trebui să consideri pe cei slabi ca fiind mereu supuși umilinței. Ai grijă ca ochii celor slabi să nu te ardă pe tine și pe rudele tale. Într-o rasă arsă de ochii celor slabi, nu se nasc copii. Astfel de ochi ard rasa până la rădăcini. Nu intra, așadar, în contact (ostil) cu cei slabi. Slăbiciunea este mai puternică decât chiar și cea mai mare Putere, căci acea Putere care este arsă de Slăbiciune devine complet exterminată. Dacă o persoană, care a fost umilită sau lovită, nu reușește, strigând după ajutor, să găsească un protector, pedeapsa divină îl cuprinde pe rege și duce la distrugerea acestuia. Nu lua, O, stăpâne, în timp ce te bucuri de Putere, avere de la cei Slabi. Ai grijă ca ochii celor Slabi să nu te ardă ca o flacără aprinsă. Lacrimile vărsate de oamenii care plâng, afectați de nedreptate, ucid copiii și animalele celor care au rostit acele nedreptăți. Ca o vacă, un act păcătos comis nu produce fructe imediate.[271] Dacă fructul nu este văzut la făptuitorul însuși, el este văzut la fiul său sau la fiul fiului său sau la fiul fiicei sale. Când o persoană slabă nu reușește să găsească un salvator, marea *vergea a pedepsei* divine cade (asupra regelui). Când toți supușii unui rege (sunt obligați de strâmtorare) să trăiască ca Brahmani, din cerșit, un astfel de cerșit aduce distrugerea asupra regelui. Când toți funcționarii regelui trimiși în provincii se unesc și acționează cu nedreptate, se spune că regele aduce o stare de rău pur în regatul său. Când funcționarii regelui extorchează avere, prin mijloace nedrepte sau acționând din lăcomie sau avariție, de la persoane care cer cu mila îndurare, o mare distrugere îl va cuprinde cu siguranță pe rege. Un copac mare, apărut la viață, crește în proporții mari. Numeroase creaturi vin apoi și caută adăpost sub el. Când, însă, este tăiat sau consumat într-o conflagrație, cei care s-au refugiat sub el rămân toți fără adăpost.[272] Când locuitorii unui regat îndeplinesc acte de dreptate și toate riturile religioase și laudă calitățile regelui, acesta din urmă are parte de o sporire a averii. Când, pe de altă parte, locuitorii, mișcați de ignoranță, abandonează dreptatea și acționează nedrept, regele este cuprins de mizerie. Când oamenii păcătoși ale căror fapte sunt cunoscute sunt lăsați să se miște printre cei drepți (fără a fi pedepsiți pentru faptele lor rele), *Kali* îi cuprinde pe conducătorii acelor tărâmuri.[273] Când regele face să ajungă pedeapsa asupra tuturor celor răi, regatul său prosperă în bogăție. Regatul acelui rege prosperă cu siguranță care îi acordă onoare cuvenită miniștrilor săi și îi folosește în măsuri de politică și în bătălii. Un astfel de conducător se bucură de lumea largă pentru totdeauna. Regele care

---

269 Adresarea la Bharatarshabha este greșită, deoarece Utathya este cel care vorbește, iar Mandhatri este cea care ascultă. Sensul versetului este că regele este cel care provoacă era, căci dacă acționează cu dreptate, era care se instalează este *Krita*; dacă, dimpotrivă, acționează cu păcat, el face ca era *Kali* să se instaleze; etc. etc.

270 Cel care protejează Slăbiciunea câștigă raiul, în timp ce cel care o persecută ajunge la adăpost. Slăbiciunea este, așadar, un lucru măreț. Puterea ei, ca să spunem așa, este de așa natură încât îi poate duce în rai și în iad pe toți cei cu care intră în contact.

271 Îngrijitorul unei vaci trebuie să aștepte până ce aceasta fată pentru a obține laptele.

272 Sensul este, presupun, că, dacă regele este cuprins de distrugere, nici ofițerii săi nu scapă.

273 *Rajnah*, crede Nilakantha, este un plural acuzativ.

onorează cuvenit toate faptele bune şi cuvintele bune reuşeşte să câştige mare merit. Bucuria bunătăţilor după ce le-a împărţit cu alţii, acordarea onoarei cuvenite miniştrilor şi supunerea persoanelor îmbătate de putere sunt considerate a fi marea datorie a unui rege. Protejarea tuturor oamenilor prin cuvinte, fapte şi gesturi şi faptul de a nu-l ierta niciodată pe propriul fiu (dacă a greşit) constituie marea datorie a regelui. Întreţinerea celor slabi, împărţind cu ei ceea ce are şi sporindu-le astfel puterea, constituie datoria regelui. Protejarea regatului, exterminarea tâlharilor şi cucerirea în bătălie constituie datoria regelui. Niciodată să nu ierţi o persoană, oricât de dragă, dacă a comis o ofensă prin faptă sau cuvânt, constituie datoria regelui. Protejarea celor care cer adăpost, aşa cum şi-ar proteja propriii copii, şi niciodată deposedarea cuiva de onorurile la care are dreptul constituie datoria regelui.[274] Adorarea divinităţilor, cu inimă devotată, în jertfe încheiate cu ofrande şi supunerea lăcomiei şi a invidiei constituie datoria regelui. Ştergerea lacrimilor celor aflaţi în suferinţă, celor fără ajutor şi celor bătrâni şi inspirarea bucuriei în ei constituie datoria regelui. Mărirea prietenilor, slăbirea duşmanilor şi onorarea celor buni constituie datoria regelui. Respectarea cu bucurie a obligaţiilor adevărului, a face întotdeauna donaţii de pământ, a găzdui oaspeţi şi a sprijini dependenţii constituie datoria regelui. Regele care favorizează pe cei care merită favoruri şi pedepseşte pe cei care merită pedeapsă câştigă mare merit atât aici, cât şi în viitor. Regele este Yama însuşi. El este, O, Mandhatri, zeul (întruchipat) pentru toţi cei drepţi. Prin stăpânirea simţurilor sale el reuşeşte să dobândească mare bogăţie. Prin necontrolarea lor, el acumulează păcat.[275] Să plăteşti onorurile cuvenite preoţilor, învăţătorilor şi celor consacraţi în ritualuri, şi să le faci servicii plăcute constituie datoria regelui. Yama guvernează toate creaturile fără a ţine seama de deosebiri. Regele ar trebui să-l imite în comportamentul său, restricţionându-şi cuvenit supuşii. Regele se spune că seamănă în toate privinţele cu cel cu o mie de ochi (Indra). Aceea, O, taur printre oameni, ar trebui considerată dreptate, pe care el o consideră astfel. Tu ar trebui, fără a fi neglijent, să cultivi iertarea, inteligenţa, răbdarea şi iubirea pentru toate creaturile. De asemenea, ar trebui să stabileşti puterea şi slăbiciunea tuturor oamenilor şi să înveţi să distingi între corect şi greşit. Ar trebui să te porţi cu bună cuviinţă faţă de toate creaturile, să faci daruri şi să rosteşti cuvinte plăcute şi dulci. Ar trebui să menţii locuitorii oraşului tău şi ai provinciilor în fericire. Un rege care nu este isteţ, nu reuşeşte niciodată să-şi protejeze supuşii. Suveranitatea, O, stăpâne, este o povară foarte fericită de purtat. Doar acel rege care posedă înţelepciune şi curaj şi care cunoaşte ştiinţa pedepsei poate proteja un regat. Cel care, pe de altă parte, este lipsit de energie şi inteligenţă şi nu este versat în marea ştiinţă, este incapabil să suporte povara suveranităţii. Ajutat de miniştri cu înfăţişare atrăgătoare şi de neam bun, iscusiţi în treburile lor, devotaţi stăpânului lor şi posesori de mare erudiţie, tu ar trebui să examinezi inimile şi faptele tuturor oamenilor, inclusiv ale asceţilor din păduri. Comportându-te astfel, vei putea învăţa datoriile tuturor ordinelor de oameni. Asta te va ajuta să-ţi îndeplineşti propriile datorii, fie când eşti în ţara ta, fie când te deplasezi în alte tărâmuri. Dintre aceste trei obiecte, anume: Virtutea, Profitul şi Plăcerea, Virtutea este cea mai importantă. Cel care are un suflet virtuos obţine mare fericire atât aici, cât şi în lumea de apoi. Dacă oamenii sunt trataţi cu onoare, ei pot renunţa (de dragul onoarei pe care le-o oferi) la propriile soţii şi fii. Legându-i pe oamenii buni de sine (făcându-le servicii plăcute), prin daruri, cuvinte dulci, atenţie şi puritate de comportament, un rege poate câştiga o mare prosperitate. Nu fi, aşadar, O, Mandhatri, neglijent faţă de aceste calităţi şi fapte. Regele nu ar trebui să fie niciodată neglijent în a supraveghea propriile sale greşeli, precum şi pe cele ale duşmanilor săi. El ar trebui să acţioneze în aşa fel încât duşmanii săi să nu-i poată detecta greşelile, iar el însuşi să-i atace când ale lor sunt vizibile. Acesta este modul în care au acţionat Vasava, şi Yama, şi Varuna, şi toţi marii regi-înţelepţi. Tu urmează aceeaşi conduită. Tu, O, mare rege, adoptă acest comportament pe care l-au urmat acei regi-înţelepţi. Tu, în curând, O, taur al rasei lui Bharata, adoptă această cale cerească. Zeii, Rishii, Pitrii şi Ghandharvii, posesori de mare energie, cântă laudele, atât aici, cât şi în lumea de apoi, regelui a cărui conduită este dreaptă.

274 Unele texte spun *Saranikan*, adică negustori care fac călătorii şi voiajuri.

275 Regele este Dumnezeu (întrupat) pentru toţi oamenii drepţi, deoarece aceştia pot aştepta totul de la el. În ceea ce priveşte al doilea rând, sensul depinde de *bharati*, care, aşa cum explică comentatorul, înseamnă „obţine afluenţă sau prosperitate”. Pentru *Patukah*, unele texte citesc *Pavakah*. Înţelesul ar fi atunci „devine ca un foc”, adică îşi distruge propriile rădăcini sau, probabil, devine distructiv pentru alţii.

Bhishma a continuat: Astfel, adresat de Utathya, O, Bharata, Mandhatri a făcut fără ezitare aşa cum i s-a poruncit şi a devenit singurul stăpân al pământului vast. Şi tu, O, rege, acţionează cu dreptate precum Mandhatri. Atunci, după ce vei domni peste pământ, vei obţine o locuinţă în ceruri.

SECŢIUNEA XCII

Yudhishthira spuse: Cum ar trebui să se comporte un rege drept, care doreşte să urmeze o cale a dreptăţii? Te întreb pe tine aceasta, O, cel mai mare dintre oameni! Răspunde-mi, O, Bunicule!

Bhishma spuse: În legătură cu aceasta este citită vechea poveste pe care Vamadeva, înzestrat cu o mare inteligenţă şi cunoscător al adevăratei semnificaţii a tuturor lucrurilor, a cântat-o în vremuri străvechi. Odată, regele Vasumanas, înzestrat cu cunoaştere, tărie şi puritate de comportament, l-a întrebat pe marele *Rishi* Vamadeva, cu înalt merit ascetic, spunând: „Instruieşte-mă, O, sfântule, în cuvinte încărcate de dreptate şi cu semnificaţie profundă, cu privire la conduita pe care ar trebui să o urmez, ca să nu mă abat de la datoriile mele prescrise.” Către el, de chip auriu şi aşezat în largul său ca Yayati, fiul lui Nahusha, acel cel mai de seamă dintre asceţi, anume Vamadeva, de mare energie, a vorbit astfel:

Vamadeva spuse: Acţionează cu dreptate. Nu există nimic superior dreptăţii. Acei regi care respectă dreptatea reuşesc să cucerească întregul pământ. Regele care consideră dreptatea cel mai eficient mijloc pentru îndeplinirea obiectivelor sale şi care acţionează conform sfaturilor celor drepţi, străluceşte prin dreptate. Regele care neglijează dreptatea şi doreşte să acţioneze cu forţă brută, curând se îndepărtează de dreptate şi pierde atât Dreptatea, cât şi Progresul. Regele care acţionează conform sfaturilor unui ministru vicios şi păcătos devine un nimicitor al dreptăţii şi merită să fie ucis de supuşii săi împreună cu toată familia sa. Într-adevăr, el se autodistruge foarte curând. Regele care nu este în stare să îşi îndeplinească îndatoririle de stat, care este guvernat de capricii în toate acţiunile sale şi care se laudă, se autodistruge curând, chiar dacă este stăpânul întregii lumi. Pe de altă parte, regele care doreşte prosperitate, care este lipsit de răutate, care îşi stăpâneşte simţurile şi care este înzestrat cu inteligenţă, prosperă în belşug ca oceanul care se umflă cu apele revărsate de o sută de râuri. El nu ar trebui să se considere niciodată sătul de virtute, de plăceri, de bogăţie, de inteligenţă şi de prieteni. De acestea depinde conduita lumii. Ascultând aceste sfaturi, un rege obţine faimă, realizări, prosperitate şi supuşi. Devotat virtuţii, regele care caută dobândirea virtuţii şi a bogăţiei prin astfel de mijloace şi care începe toate măsurile după ce le reflectă obiectivele, reuşeşte să obţină o mare prosperitate. Regele care este zgârcit şi lipsit de afecţiune, care îşi necăjeşte supuşii prin pedepse exagerate şi care este nechibzuit în acţiunile sale, se autodistruge curând. Regele care nu este înzestrat cu inteligenţă nu îşi vede propriile greşeli. Acoperit de infamie aici, el ajunge în infern după moarte. Dacă regele le acordă respectul cuvenit celor care îl merită, face daruri şi recunoaşte valoarea cuvintelor dulci pronunţându-le el însuşi în toate ocaziile, supuşii săi alungă calamităţile care îl lovesc, ca şi cum acestea i-ar fi căzut lor înşişi. Regele care nu are un învăţător în căile dreptăţii şi care nu cere niciodată sfaturi de la alţii, şi care caută să obţină bogăţie prin mijloace sugerate de capricii, nu reuşeşte mult timp să se bucure de fericire. Regele, pe de altă parte, care ascultă instrucţiunile învăţătorilor săi în chestiuni legate de virtute, care supraveghează el însuşi afacerile regatului său şi care, în toate dobândirile sale, este ghidat de consideraţii de virtute, reuşeşte să se bucure de fericire pentru mult timp.[276]

276 Cred că K.P. Singh traduce acest verset în mod eronat. Versiunea Burdwan este corectă. Vorbitorul, în acest verset, doreşte să ilustreze forţa unei conduite drepte. **Notă a transcrierilor**: *Nu a existat nicio referinţă corespunzătoare la o notă de subsol în text, aşa că am atribuit această notă de subsol unei locaţii arbitrare pe pagină* - JBH.

SECȚIUNEA XCIII

Vamadeva a continuat: Când regele, care este puternic, acționează nelegiuit față de cei slabi, cei care se nasc în rasa lui imită aceeași conduită. Alții, din nou, îl imită pe acel ticălos care dă naștere păcatului. O astfel de imitație a omului neguvernabil de frâu aduce în curând distrugerea regatului. Conduita unui rege care își respectă datoriile cuvenite este acceptată de oameni în general ca model de imitație. Conduita, însă, a unui rege care se abate de la datoriile sale nu este tolerată nici măcar de propriile sale rude. Acel rege nechibzuit care, nesocotind prescripțiile din scripturi, acționează cu forța în regatul său, foarte curând are parte de distrugere. Acel Kshatriya care nu urmează conduita respectată din vremuri străvechi de alți Kshatriya, cuceriți sau necuceriți, se spune că se abate de la datoriile Kshatriya. Capturându-l în luptă pe un dușman regal care i-a făcut un bine cuceritorului într-o ocazie anterioară, acel rege care, mânați de ranchiună, nu îi acordă onoruri, se spune că se abate de la datoriile Kshatriya. Regele ar trebui să își arate puterea, să trăiască vesel și să facă ce este necesar în momente de pericol. Un astfel de conducător devine iubit de toate creaturile și nu se abate niciodată de la prosperitate. Dacă faci un deserviciu cuiva, ar trebui, când îți vine rândul, să îl servești. Cel care nu este iubit devine obiect de dragoste dacă face ceea ce este agreabil. Discursurile mincinoase trebuie evitate. Ar trebui să faci bine altora fără a fi solicitat. Nu ar trebui să abandonezi niciodată dreptatea din cauza lăcomiei, mâniei sau ranchiunii. Nu da răspunsuri dure când ești întrebat de oricine. Nu rosti discursuri necuviincioase. Nu te grăbi niciodată să faci ceva. Nu te înfuria niciodată. Prin astfel de mijloace este câștigat un dușman. Nu te lăsa cuprins de bucurie exclusivă când apare ceva plăcut, și nici nu te lăsa copleșit de tristețe când apare ceva neplăcut. Nu te lăsa cuprins de jale când resursele tale bănești sunt epuizate și amintește-ți întotdeauna datoria de a face bine supușilor tăi. Acel rege care face întotdeauna ceea ce este agreabil prin dispoziția sa, are succes în toate măsurile sale și nu este niciodată lipsit de prosperitate. Regele ar trebui întotdeauna, cu prudență, să prețuiască acel servitor devotat care se abține de la a face ceea ce este dăunător stăpânului său și care face întotdeauna ceea ce este pentru binele lui. Ar trebui să numească în toate afacerile mari persoane care și-au stăpânit simțurile, care sunt devotați loiali și de o conduită pură, și care posedă abilitate. Acea persoană, care prin posesia unor astfel de calități îl mulțumește pe rege și care nu este niciodată neglijentă în a avea grijă de interesele stăpânului său, ar trebui numită de rege în afacerile regatului său. Pe de altă parte, regele este deposedat de prosperitate prin numirea în funcții importante a unor oameni care sunt proști și sclavi ai simțurilor lor, care sunt lacomi și de o conduită lipsită de respect, care sunt înșelători și ipocriți, care sunt răuvoitori, cu suflet rău și ignoranți, care sunt de jos, și dependenți de băutură, jocuri de noroc, femei și vânătoare. Acel rege, care mai întâi se protejează pe sine și apoi protejează pe cei care merită protecție, simte satisfacția de a-și vedea supușii crescând în prosperitate. Un astfel de rege reușește și să obțină măreția. Un rege ar trebui, prin agenți secreți devotați lui, să urmărească conduita și faptele altor regi. Prin aceste mijloace poate obține superioritatea. După ce a rănit un rege puternic, nu ar trebui să se consoleze cu gândul că el (rănitorul) se află la o mare distanță de cel rănit. Un astfel de rege, când este rănit, cade asupra rănitorului ca uliul care se repede asupra prăzii sale, în momente de neatenție. Un rege a cărui putere a fost consolidată și care este încrezător în propria forță, ar trebui să asalteze un vecin care este mai slab decât el, dar niciodată unul care este mai puternic. Un rege devotat virtuții, după ce a dobândit suveranitatea asupra Pământului prin eroism, ar trebui să își protejeze supușii în mod drept și să ucidă dușmanii în luptă. Tot ce aparține acestei lumi este sortit distrugerii. Nimic de aici nu este durabil. Din acest motiv, regele, aderând la dreptate, ar trebui să își protejeze supușii în mod drept. Apărarea fortărețelor, lupta, administrarea justiției, consultările privind chestiuni de politică și menținerea supușilor în fericire - aceste cinci acte contribuie la mărirea domeniilor unui rege. Acel rege care are grijă corespunzătoare de acestea este considerat cel mai bun dintre regi. Prin acordarea constantă de atenție acestora, un rege reușește să își protejeze regatul. Este însă imposibil ca o singură persoană să supravegheze toate aceste chestiuni în orice moment. Delegând o astfel de supraveghere miniștrilor săi, un rege poate guverna pământul pentru totdeauna.[277] Oamenii fac astfel de persoană rege, care este liberal, care împarte

277 *Teshu*, adică către slujitorii despre care s-a vorbit deja.

toate obiectele de plăcere cu alții, care posedă o dispoziție blândă, care are o conduită pură și care nu își va abandona niciodată supușii. El este ascultat în lume cel care, după ce a ascultat sfaturi de înțelepciune, le acceptă, abandonându-și propriile opinii. Acel rege care nu tolerează sfaturile unui binevoitor din cauza opoziției acestora față de propriile sale păreri, care ascultă cu neatenție ceea ce i se spune în opoziție cu părerile sale, și care nu urmează întotdeauna conduita celor înzestrați cu noblețe, cuceriți sau necuceriți, se spune că se abate de la datoriile Kshatriya. De miniștrii care au fost odată pedepsiți, de femei în mod special, de munți și regiuni inaccesibile, de elefanți și cai și reptile, regele ar trebui întotdeauna, cu prudență, să își protejeze propria persoană.[278] Acel rege care, abandonându-și miniștrii principali, își face favoriți din oameni de rang inferior, în curând ajunge la necaz și nu reușește niciodată să atingă scopurile (intenționate) ale măsurilor sale. Acel rege cu suflet slab, care, cedând influenței mâniei și răutății, nu iubește și nu onorează dintre rudele sale pe aceia care posedă calități bune, se spune că trăiește chiar pe muchia pieirii. Acel rege, care atașează de sine persoane realizate făcându-le bine chiar dacă nu le place sincer, reușește să se bucure de faimă pentru totdeauna. Nu ar trebui să impui niciodată taxe nepotrivit cu vremea. Nu ar trebui să fii întristat de apariția a ceva neplăcut, nici să te bucuri excesiv de ceva plăcut. Ar trebui să te străduiești întotdeauna pentru îndeplinirea faptelor bune. Care dintre regii dependenți este cu adevărat devotat ție și care îți este loial de frică, și care dintre ei are defecte, ar trebui să fie întotdeauna aflat de tine. Regele, chiar dacă este puternic, nu ar trebui să aibă încredere în cei slabi, căci în momente de neatenție cei slabi pot asalta pe puternici ca o turmă de vulturi care își apucă prada. Un om cu suflet păcătos caută să-și rănească stăpânul chiar dacă acesta din urmă este blând în vorbire și posedă orice realizare. Nu-ți pune, deci, încrederea în astfel de oameni. Fiul lui Nahuşa, Yayati, declarând misterele artei de a conduce, a spus că o persoană angajată în conducerea oamenilor ar trebui să ucidă chiar și dușmanii care sunt de disprețuit.

SECȚIUNEA XCIV

Vamadeva spuse: Regele ar trebui să obțină victorii fără bătălii. Victoriile obținute prin bătălii nu sunt lăudate prea mult, O, monarh, de către cei înțelepți. Atunci când propria putere a suveranului nu a fost confirmată, el nu ar trebui să caute să facă noi achiziții. Nu este potrivit ca un rege a cărui putere nu a fost consolidată să caute să facă astfel de achiziții. Puterea acelui rege ale cărui domenii sunt vaste și abundă în bogății, ale cărui supuși sunt loiali și mulțumiți și care are un număr mare de funcționari este considerată confirmată. Acel rege ale cărui oștiri sunt mulțumite, satisfăcute (cu plată și pradă) și capabile să înșele inamicii poate subjuga întregul pământ cu o forță chiar mică. Puterea acelui rege ale cărui supuși, fie că aparțin orașelor sau provinciilor, au compasiune pentru toate creaturile și sunt înzestrați cu bogăție și grâne, este considerată confirmată. Când regele crede că puterea sa este mai mare decât cea a unui inamic, atunci, ajutat de inteligența sa, ar trebui să caute să dobândească teritoriile și bogățiile acestuia din urmă. Un rege ale cărui resurse cresc, care este plin de compasiune pentru toate creaturile, care nu pierde niciodată timp prin amânare și care este atent în a-și proteja propria persoană, reușește să obțină avansare. Acel rege care se poartă înșelător față de propriul său popor care nu a săvârșit nicio vină, se taie pe sine, la fel ca o persoană care taie o pădure cu un topor. Dacă regele nu se ocupă întotdeauna de sarcina de a-și ucide dușmanii, aceștia din urmă nu scad. Acel rege, pe de altă parte, care știe cum să-și învingă propria mânie, nu găsește dușmani. Dacă regele este înzestrat cu înțelepciune, el nu ar face niciodată un act care este dezaprobat de oamenii buni. În schimb, s-ar angaja întotdeauna în astfel de acțiuni care ar duce la beneficiul său propriu și al celorlalți. Acel rege care, îndeplinindu-și toate datoriile, devine fericit în aprobarea propriei sale conștiințe, nu trebuie niciodată să suporte mustrările altora și să se complace în regrete. Acel rege care manifestă un astfel de comportament față de oameni reușește să subjuge ambele lumi și să se bucure de roadele victoriei.

278 Sensul pasajului este că regele nu ar trebui să călărească elefanți și cai feroce, ar trebui să se păzească de reptilele veninoase și de vicleșugurile femeilor și ar trebui să fie deosebit de atent atunci când urcă pe munți sau intră în regiuni inaccesibile, cum ar fi pădurile și văile împădurite.

Bhishma a continuat: Astfel mustrat de Vamadeva, regele Vasumana a făcut cum i s-a spus. Fără îndoială, şi tu, urmând aceste sfaturi, vei reuşi să cucereşti ambele lumi.

SECȚIUNEA XCV

Yudhishthira a spus: Dacă un Kshatriya doreşte să subjuge un alt Kshatriya în luptă, cum ar trebui să acţioneze cel dintâi în privinţa acelei victorii? Întrebat de mine, răspunde-mi.

Bhishma a spus: Regele, cu sau fără armată în spate, intrând în teritoriile regelui pe care doreşte să-l subjuge, ar trebui să spună tuturor oamenilor: „Eu sunt regele vostru. Vă voi proteja întotdeauna. Daţi-mi tributul cuvenit sau înfruntaţi-mă în luptă." Dacă oamenii îl acceptă ca rege, nu este nevoie de luptă. Dacă, fără a fi Kshatriya de neam, ei manifestă semne de ostilitate, ei ar trebui apoi, fiind observatori ai unor practici care nu le sunt destinate, să fie căutaţi să fie reţinuţi prin orice mijloace. Oamenii din celelalte ordine iau armele (pentru a rezista invadatorului) dacă îl văd pe Kshatriya neînarmat pentru luptă, incapabil să se protejeze şi acordând prea multă importanţă duşmanului.[279]

Yudhishthira a spus: Spune-mi, O, bunicule, cum ar trebui să se poarte în luptă acel rege Kshatriya care înaintează împotriva unui alt rege Kshatriya.

Bhishma spuse: Un Kshatriya nu trebuie să se înarmeze pentru a lupta cu un Kshatriya neînarmat. Ar trebui să lupţi cu unul şi să-l abandonezi pe adversar când acesta din urmă devine neajutorat.[280] Dacă inamicul vine înarmat, şi adversarul său ar trebui să se înarmeze. Dacă inamicul avansează susţinut de o armată, ar trebui să-l provoci la luptă susţinut de o armată. Dacă inamicul luptă ajutat de viclenie, ar trebui întâmpinat cu viclenie. Dacă, pe de altă parte, luptă corect, ar trebui combătut cu mijloace drepte. Nu se cuvine să ataci călare un războinic pe car. Un războinic pe car ar trebui să lupte cu un războinic pe car. Când un antagonist a ajuns în suferinţă, nu ar trebui lovit; nici pe cel speriat, nici pe cel învins.[281] Nu ar trebui folosite săgeţi otrăvite sau cu ţepi. Acestea sunt armele celor fără de lege. Ar trebui să lupţi drept, fără a ceda mâniei sau dorinţei de a ucide. Un om slab sau rănit nu ar trebui ucis, sau unul fără fiu; sau cel căruia i s-a rupt arma; sau cel care a ajuns în suferinţă; sau cel căruia i s-a tăiat coarda arcului; sau cel care şi-a pierdut vehiculul. Un adversar rănit ar trebui fie trimis înapoi la el acasă, fie, dacă este adus în tabăra învingătorului, rănile sale ar trebui îngrijite de chirurgi pricepuţi. Când, în urma unei dispute între regi drepţi, un războinic drept suferă (rănile sale trebuie îngrijite şi) după ce se vindecă, ar trebui eliberat. Aceasta este datoria eternă. Manu însuşi, fiul Celui Autonăscut (Brahman), a spus că bătăliile trebuie purtate corect. Cei drepţi ar trebui să acţioneze întotdeauna drept faţă de cei drepţi. Ei ar trebui să adere la dreptate fără a o distruge. Dacă un Kshatriya, a cărui datorie este să lupte drept, obţine o victorie prin mijloace nedrepte, el devine păcătos. Din cauza unui comportament înşelător, se spune că o astfel de persoană se sinucide. Aceasta este practica celor răi. Chiar şi cel rău ar trebui supus prin mijloace drepte. Este mai bine să-ţi dai viaţa în respectarea dreptăţii decât să obţii victoria prin mijloace păcătoase. Asemenea unei vaci, O, rege, păcatul săvârşit nu-şi produce imediat roadele. Păcatul îl copleşeşte pe făptaş după ce îi consumă rădăcinile şi ramurile. O persoană păcătoasă, dobândind bogăţie prin mijloace păcătoase, se bucură foarte mult. Dar păcătosul, dobândind progres

279 Sensul este că, deşi este stabilit că regii ar trebui să lupte doar împotriva celor care aparţin ordinului regal, totuşi, atunci când Kshatriya nu se înarmează pentru a rezista unui invadator sau alte ordine, pot lupta pentru a-i înăbuşi pe cei care se înarmează astfel împotriva regilor.

280 Interpretarea bengaleză a acestui verset, pe care o adopt, este mai bună decât interpretarea din Bombay. Interpretarea bengaleză este mai consistentă cu ceea ce urmează în versetul 8. Dacă s-ar adopta interpretarea din Bombay, traducerea ar suna astfel: — „Nu ar trebui să lupţi cu un Kshatriya în luptă decât dacă acesta şi-a pus armură. Ar trebui să lupţi cu unul, după ce l-ai provocat cu aceste cuvinte — Trage, căci trag în tine." Redarea lui K.P. Singh este în mare parte corectă. Versiunea Burdwan, ca de obicei, este greşită.

281 Suferinţa la care se face referire aici este aceea de a fi dat jos de pe cal sau lipsit de maşină sau de arme etc.

pe căi păcătoase, se căsătorește cu păcatul. Crezând că virtutea nu are nicio eficacitate, el îi batjocorește pe oamenii cu un comportament drept. Necrezând în virtute, în cele din urmă se confruntă cu distrugerea. Deși prins în lațul lui Varuna, el se consideră totuși nemuritor. Asemenea unei pungi mari de piele umflate de vânt, păcătosul se disociază complet de virtute. Curând, însă, dispare ca un copac de pe malul râului spălat cu rădăcinile sale. Apoi, oamenii, privindu-l ca o oală de lut spartă pe o suprafață pietroasă, vorbesc despre el așa cum merită. Prin urmare, regele ar trebui să urmărească atât victoria, cât și sporirea resurselor sale, prin mijloace drepte.

SECȚIUNEA XCVI

Bhishma a zis: Un rege nu ar trebui să dorească niciodată să subjugă pământul prin mijloace nedrepte, chiar dacă o astfel de subjugare l-ar face suveran al întregului pământ. Ce rege s-ar bucura după ce a obținut victoria prin mijloace neloiale? O victorie pătată de nedreptate este incertă și nu duce niciodată în cer. O astfel de victorie, O, taur al rasei lui Bharata, slăbește atât pe rege, cât și pământul. Un războinic al cărui armură a căzut, sau care cere milă, spunând: „*Sunt al tău!*” sau strângând mâinile, sau care și-a lăsat arma deoparte, poate fi pur și simplu capturat, dar niciodată ucis. Dacă un rege dușman este învins de trupele invadatorului, acesta din urmă nu ar trebui să lupte el însuși cu dușmanul său învins. Pe de altă parte, ar trebui să-l aducă în palatul său și să-l convingă timp de un an întreg să spună: „*Sunt sclavul tău!*” Fie că spune sau nu acest lucru, inamicul învins, trăind un an în casa învingătorului său, obține o nouă șansă la viață.[282] Dacă un rege reușește să aducă cu forța o domnișoară din casa inamicului său învins, ar trebui să o țină un an și să o întrebe dacă ar dori să se căsătorească cu el sau cu altcineva. Dacă ea nu este de acord, ar trebui apoi trimisă înapoi. Ar trebui să se comporte similar în ceea ce privește toate celelalte tipuri de bogății (cum ar fi sclavii) care sunt dobândite prin forță. Regele nu ar trebui să confișteniciodată averile luate de la hoți și alții care așteaptă execuția. Vacile luate de la inamic cu forța ar trebui dăruite brahmanilor, pentru ca aceștia să poată bea laptele acestor animale. Taurii luați de la inamic ar trebui puși la muncile agricole sau returnați inamicului.[283] S-a stipulat că un rege ar trebui să lupte cu cel care este rege. Cel care nu este rege nu ar trebui să lovească niciodată pe cel care este rege. Dacă un Brahmana, dorind pacea, trece fără frică între două armate care se luptă, ambele ar trebui să se abțină imediat de la luptă. Ar încălca o lege eternă cel care ar ucide sau răni un Brahmana. Dacă vreun Kshatriya încalcă această regulă, el ar deveni un ticălos al ordinului său. În plus, acel Kshatriya care distruge dreptatea și încalcă toate barierele sănătoase nu merită să fie considerat un Kshatriya și ar trebui alungat din societate. Un rege care dorește să obțină victoria nu ar trebui să urmeze niciodată un astfel de comportament. Ce câștig poate fi mai mare decât victoria obținută prin dreptate? Clasele irascibile (dintr-un regat cucerit recent) ar trebui, fără întârziere, să fie împăcate cu vorbe liniștitoare și daruri. Aceasta este o politică bună pe care regele ar trebui să o adopte. Dacă în loc să facă acest lucru, acești oameni sunt căutați să fie guvernați cu lipsă de înțelepciune, ei ar părăsi regatul și s-ar alătura inamicilor (ai biruitorului) și ar aștepta apariția calamităților (pentru a putea apoi să se ridice împotriva biruitorului). Oamenii nemulțumiți, care așteaptă calamitățile regelui, se alătură prompt inamicilor acestuia, O, monarh, în vremuri de pericol. Un inamic nu ar trebui înșelat prin mijloace neloiale, nici nu ar trebui rănit mortal. Căci, dacă este lovit mortal, chiar sufletul său ar putea pieri.[284] Dacă un rege înzestrat cu puține resurse este mulțumit cu ele, el ar considera viața singură ca fiind mult.[285] Acel rege ale cărui domenii sunt extinse și pline de bogății, ale cărui supuși sunt loiali, ale cărui slugi și ofițeri sunt toți mulțumiți, se spune că își are rădăcinile ferme. Acel rege ale cărui *Ritwija* și preoți și mentori și alții din jurul său, care sunt versanți în toate scripturile și demni de onoare, sunt respectați în mod corespunzător, se spune că este versat în căile lumii. Prin astfel de comportament Indra a obținut suveranitatea lumii.

282 Originalul este eliptic și ironic. Prin urmare, îl dezvolt în maniera comentatorului. În ceea ce privește ultima jumătate a celui de-al doilea rând, nu îl urmăresc pe Nilakantha în interpretarea sa.

283 Și acest verset este extrem de eliptic în original.

284 Sensul pare a fi că, în lupta cu ajutorul înșelăciunii, inamicul nu ar trebui ucis pe loc, un astfel de măcel fiind un păcat. Uciderea unui inamic, însă, într-o luptă dreaptă este meritorie.

285 Acest verset nu este inteligibil și nici nu pare să aibă legătură cu ceea ce este anterior.

Prin acest comportament, regii pământeni reușesc să obțină statutul de Indra. Regele Pratardana, subjugându-și inamicii într-o mare bătălie, le-a luat toate averile, inclusiv cerealele și ierburile lor medicinale, dar le-a lăsat pământul neatins. Regele Divodasa, după ce și-a învins inamicii, a adus chiar rămășițele focarelor lor de sacrificiu, untul lor clarificat (destinat libațiilor) și mâncarea lor. Din acest motiv a fost deposedat de meritul cuceririlor sale.[286] Regele Nabhaga (după cuceririle sale) a dăruit regate întregi cu conducătorii lor ca ofrande de sacrificiu brahmanilor, cu excepția averii brahmanilor învățați și a asceților. Comportamentul, O, Yudhishthira, al tuturor regilor drepți din vechime, a fost excelent și îl aprob în totalitate. Regele care își dorește prosperitatea ar trebui să urmărească cuceriri cu ajutorul oricărui fel de excelență, dar niciodată cu ajutorul înșelăciunii sau al mândriei.

SECȚIUNEA XCVII

Yudhishthira a spus: Nu există practici, O, rege, mai păcătoase decât cele ale kshatriya. În marș sau în luptă, regele ucide mulțimi mari.[287] Prin ce fapte câștigă regele fericirea regală? O, taur al rasei lui Bharata, spune-mi aceasta, O, învățatule, mie, celui care vrea să știe.

Bhishma spuse: Prin pedepsirea celor nelegiuiți, prin atașamentul și ocrotirea celor buni, prin jertfe și daruri, regii devin curați și purificați. Este adevărat, regii doritori de victorie rănesc multe creaturi, dar după victorie ei avansează și îi măresc pe toți. Prin puterea darurilor, jertfelor și penitențelor, ei își distrug păcatele, iar meritele lor cresc pentru ca ei să poată face bine tuturor creaturilor. Cel ce reia un câmp, pentru a-l reface, ridică atât firele de orez, cât și buruienile. Acțiunea sa, însă, în loc să distrugă firele sau orezul, le face să crească mai viguros. Cei ce mânuiesc arme distrug mulți care merită distrugere. O astfel de distrugere extinsă, totuși, provoacă creșterea și avansarea celor care rămân. Cel ce protejează oamenii de jaf, măcel și suferință, în consecință că le apără viața de tâlhari, ajunge să fie privit ca dătător de avere, de viață și de hrană. Regele, așadar, prin adorarea zeităților în acest fel, printr-o uniune a tuturor jertfelor a căror Dakshina este înlăturarea fricii tuturor, se bucură de orice fel de fericire aici și atinge o reședință în cerul lui Indra mai târziu.[288] Acel rege care iese și luptă cu dușmanii săi în bătălii născute pentru brahmanii și își dă viața, ajunge să fie privit ca întruchiparea unei jertfe cu daruri nelimitate. Dacă un rege, cu tolbele pline de săgeți, le trage fără teamă în dușmanii săi, nici măcar zeii nu văd pe nimeni pe pământ care să fie superior lui. În astfel de caz, egal cu numărul de săgeți cu care străpunge trupurile dușmanilor săi, este numărul de regiuni de care se bucură, eterne și capabile să îndeplinească orice dorință. Sângele care curge din corpul său îl curăță de toate păcatele sale, împreună cu durerea pe care o simte în acel moment. Persoanele care cunosc scripturile spun că durerile pe care un Kshatriya le suferă în bătălie funcționează ca penitențe pentru a-i spori meritele. Persoanele drepte, cuprinse de frică, stau în spate, cerând viață eroilor care s-au repezit în bătălie, la fel cum oamenii cer ploaie de la nori. Dacă acei eroi, fără a permite celor ce cerșesc să suporte pericolele bătăliei, îi țin în spate, înfruntând singuri acele pericole și îi apără în acel moment de frică, mare devine meritul lor. Dacă, din nou, acele persoane timide, apreciind acea faptă de vitejie, îi respectă întotdeauna pe acei apărători, fac ceea ce este potrivit și just. Prin acțiunile contrare, ei nu se pot elibera de frică. Există o mare diferență între oamenii aparent egali. Unii se avântă în bătălie, în vuietul ei teribil, împotriva unor rânduri de dușmani înarmați. Într-adevăr, eroul se avântă împotriva mulțimilor de dușmani, urmând calea spre cer. Totuși, cel care este cuprins de o frică lașă

286 Înțelesul este că regele Pratardana a luat ceea ce era potrivit să fie luat și, prin urmare, nu a comis niciun păcat. Regele Divodasa, însă, luând ceea ce nu ar fi trebuit să ia, a pierdut tot meritul cuceririlor sale.

287 Nilakantha interpreta *Mahajanam* ca fiind negustorii Vaisya care însoțesc toate forțele. Urmându-l, traducătorii vernaculari iau acest cuvânt în același sens. Nu poate exista însă nicio îndoială că acest lucru este greșit. Cuvântul înseamnă „mulțimi vaste”. De ce ar face Yudhishthira aluzie la măcelul doar al Vaisya în mijlocul trupelor ca motiv pentru a considera practicile Kshatriya ca fiind păcătoase? *Apayana* înseamnă „fugă”. Prefer să citesc *Avayana* însemnând „marș”.

288 Protecția supușilor este asemănată aici cu efectuarea unui sacrificiu care sacrifică. Ultimul dar al acestui sacrificiu este risipirea fricii tuturor.

caută siguranța în fugă, părăsindu-și camarazii în pericol. Să nu se nască în rasa ta astfel de ticăloși printre oameni. Înșiși zeii, avându-l pe Indra în frunte, trimit calamități asupra celor care își părăsesc camarazii în luptă și vin nevătămați. Cel care dorește să-și scape propriile suflări de viață părăsindu-și camarazii, ar trebui să fie ucis cu bâte sau pietre sau rostogolit într-o rogojină de iarbă uscată pentru a fi ars de viu. Cei dintre Kshatriya care s-ar face vinovați de un astfel de comportament ar trebui uciși în modul în care sunt ucise animalele.[289] Moartea pe un pat de repaus, după ce a eliminat flegma și urina și a scos gemete jalnice, este păcătoasă pentru un Kshatriya. Persoanele cunoscătoare ale scripturilor nu aplaudă moartea pe care o întâmpină un Kshatriya cu trupul nevătămat. Moartea unui Kshatriya, O, stăpâne, acasă nu este lăudabilă. Ei sunt eroi. Orice faptă neeroică a lor este păcătoasă și lipsită de glorie. În boală, se poate auzi un om strigând: „Ce durere! Cât de dureros! Trebuie să fi fost un mare păcătos.” Cu fața emaciată și un miros emanând din corpul și hainele sale, bolnavul îi scufundă pe cei dragi în jale. Poftind condiția celor sănătoși, un astfel de om (în mijlocul chinurilor sale) dorește în mod repetat moartea însăși. Un om care este un erou, având demnitate și mândrie, nu merită o astfel de moarte lipsită de glorie. Înconjurat de rude și măcelărindu-și dușmanii în luptă, un Kshatriya ar trebui să moară de tăișul armelor ascuțite. Mișcat de dorința de plăcere și plin de furie, un erou luptă cu furie și nu simte rănile provocate membrelor sale de dușmani. Înfruntând moartea în luptă, el acumulează acea mare virtute plină de faimă și respectul lumii care îi aparține și, în cele din urmă, obține o reședință în cerul lui Indra. Eroul, neîntorcând spatele în luptă și luptând cu toate puterile sale, neglijând în totalitate viața însăși, în fruntea bătăliei, obține compania lui Indra. Oriunde eroul a întâmpinat moartea în mijlocul dușmanilor fără a manifesta frică lașă sau lipsă de vlagă, el a reușit să obțină tărâmuri viitoare de fericire eternă.

SECȚIUNEA XCVIII

Yudhishthira spuse: Spune-mi, O, bunicule, ce regiuni obțin eroii care nu se întorc din luptă, întâmpinând moartea pe câmpul de bătălie.

Bhishma spuse: În legătură cu aceasta, O, Yudhishthira, se citează vechea poveste a discuției dintre Amvarisha și Indra. Amvarisha, fiul lui Nabhaga, ajuns în cerul atât de greu de dobândit, și-a văzut propriul general în acele regiuni cerești, în compania lui Indra. Regele l-a văzut pe generalul său atotputernic, strălucind de tot felul de energii, înzestrat cu formă cerească, așezat pe un car foarte frumos și călătorind (în acel vehicul) tot mai sus, spre regiuni și mai înalte. Văzând prosperitatea generalului său Sudeva și observând cum acesta traversa regiuni încă mai înalte, Amvarisha, cu suflet nobil, plin de uimire, s-a adresat lui Vasava în următoarele cuvinte:

Amvarisha spuse: După ce am guvernat cuvenit întregul pământ, mărginit de mări, după ce, din dorința de a dobândi merit religios, am îndeplinit toate datoriile comune celor patru ordine, așa cum sunt declarate în scripturi, după ce am practicat cu austeritate rigidă toate datoriile modului *Brahmacharya*, după ce am servit cu supunere plină de respect pe învățătorii mei și alți seniori venerabili, după ce am studiat cu îndeplinire cuvenită *Vedele* și scripturile despre datoriile regale, după ce am mulțumit oaspeții cu mâncare și băutură, pe Pitri cu ofrande la Sraddha, pe Rishi cu studiu atent al scripturilor și cu inițiere (în formele corecte în misterele religiei) și pe zei cu multe sacrificii excelente și înalte, după ce am respectat cuvenit datoriile Kshatriya conform prescripțiilor scripturilor, după ce mi-am aruncat privirea fără frică asupra trupelor inamice, am obținut multe victorii în luptă, O, Vasava!, acest Sudeva, O, șef al zeilor, a fost odinioară generalul forțelor mele. Este adevărat. El a fost un războinic cu suflet liniștit. Din ce motiv, însă, a reușit să mă transcende? El nu a venerat niciodată zeii în sacrificii înalte și mari. Nu a mulțumit niciodată pe Brahmani (prin daruri frecvente și costisitoare) conform rânduielilor. Din ce motiv, totuși, a reușit să mă transcende?

289 Adică nu cu tăișul de armă, ci altfel.

Indra spuse: În ce privește pe acest Sudeva, O, stăpâne, marele sacrificiu al luptei a fost adesea pregătit de el. Același lucru se întâmplă cu orice alt om care se angajează în luptă. Fiecare războinic echipat în armură, avansând împotriva dușmanilor în formație de luptă, este așezat în acel sacrificiu. Într-adevăr, este o concluzie stabilită că o astfel de persoană, acționând în acest fel, ajunge să fie considerată realizatorul sacrificiului luptei.

Amvarisha spuse: Ce constituie libațiile în acel sacrificiu? Ce constituie ofrandele lichide ale acestuia? Care este Dakshina (donația) sa? Cine, din nou, sunt considerați *Ritvijas* (preoții care oficiază)? Spune-mi toate acestea, O, realizatorule a o sută de sacrificii.

Indra spuse: Elefanții constituie *Ritvijas* acelei jertfe, iar steagurile sunt *Audharyus*-ul ei. Carnea dușmanilor constituie libațiile ei, iar sângele este ofranda ei lichidă.[290] Șacalii, vulturii și corbii, precum și săgețile cu aripi, constituie *Sadasyas*-ii ei. Aceștia beau rămășițele ofrandei lichide din această jertfă și mănâncă rămășițele libațiilor ei. Grămezile de lănci și sulițe, de săbii și săgeți și de topoare, strălucitoare, ascuțite și bine călite, constituie lingurile sacrificatorului. Săgețile drepte, ascuțite și bine călite, cu vârfuri tăioase și capabile să străpungă trupurile dușmanilor, aruncate din arcuri bine întinse, constituie amforele sale mari cu gură dublă. Înfășurate în teci făcute din piele de tigru și echipate cu mânere de fildeș, și capabile să taie trompa elefantului, săbiile formează *Sphise*-le acestei jertfe.[291] Loviturile aplicate cu lănci și săgeți și săbii și topoare strălucitoare și ascuțite, toate din fier tare, constituie bogăția ei abundentă obținută de la oamenii respectabili prin acord în ceea ce privește suma și perioada. Sângele care curge pe câmp ca urmare a furiei atacului constituie libația finală, plină de mare merit și capabilă să acorde orice dorință, în Homa acestei jertfe. Sunetele de Tăiere, Înțepare și altele asemenea, care se aud în primele rânduri ale formației, constituie *Samanele* și *Veda* cântate de preoții săi în sălașul lui Yama. Primele rânduri ale formației inamice constituie vasul pentru păstrarea libațiilor ei. Mulțimea de elefanți, cai și oameni echipați cu scuturi sunt considerate a constitui focul *Syenachit* al acelei jertfe. Trunchiurile fără cap care se ridică după ce mii de oameni au fost măcelăriți constituie țărușul octogonal, făcut din lemn de Khadira, pentru eroul care îndeplinește acea jertfă. Țipetele pe care le scot elefanții când sunt îndemnați cu cârlige constituie *mantrele* Ida ale ei. Tobe mari, cu bătăile palmelor formând Vashats, O, rege, sunt *Trisaman Udgatri*-ul ei. Când proprietatea sau un Brahmana este luată, cel care își aruncă trupul atât de drag pentru a proteja acea proprietate, dobândește prin acel act de devotament meritul unei jertfe cu daruri infinite. Eroul care, de dragul stăpânului său, își arată vitejia în fruntea formației și nu-și arată spatele de frică, câștigă acele regiuni ale fericirii care sunt ale mele. Cel care presară altarul jertfei constituit de bătălie cu săbii în teci albastre și brațe tăiate asemănătoare unor butuci grei, reușește să câștige regiuni ale fericirii asemenea celor ale mele. Acel războinic care, hotărât să obțină victoria, pătrunde în mijlocul rândurilor inamice fără să aștepte nicio asistență, reușește să câștige regiuni de fericire asemenea ale mele. Acel războinic care în luptă provoacă un râu de sânge, teribil și greu de traversat, având tobe de război drept broaște și broaște țestoase, oasele eroilor drept nisipuri, sânge și carne drept mâl, săbii și scuturi drept plute, părul războinicilor uciși drept alge și mușchi plutitori, mulțimile de cai, elefanți și care drept poduri, stindarde și podoabe drept tufișuri de trestie, trupurile elefanților uciși drept bărci și aligatori uriași, săbii și *cimbire* drept vase mai mari, vulturi, kankas și corbi drept plutele care plutesc pe el, acel războinic care face un astfel de râu, greu de traversat chiar și de cei posedați de curaj și putere și care inspiră frică tuturor celor timizi, se spune că încheie jertfa îndeplinind abluțiunile finale. Acel erou al cărui altar (într-o astfel de jertfă) este presărat cu capete (smulse) de inamici, de cai și de elefanți, obține regiuni de fericire asemenea ale mele. Înțelepții au spus că acel războinic care consideră fruntea armatei ostile drept camerele soțiilor sale, care privește fruntea propriei armate drept vasul pentru păstrarea ofrandei de jertfă, care ia luptătorii din sudul său drept Sadasya și pe cei din nordul său drept Agnidhra, și care privește forțele ostile drept soția sa legată prin căsătorie, reușește să câștige

290 *Ajya* este orice substanță lichidă, în general, desigur, unt clarificat, care se toarnă peste focul de sacrificiu.
291 *Sphis* este bățul de lemn cu care se trasează linii pe platforma de sacrificiu.

toate regiunile de fericire.[292] Spațiul deschis care se află între două tabere trase în luptă constituie altarul unui astfel de sacrificator, iar cele trei *Vede* sunt cele trei focuri de jertfă ale sale. Pe acel altar, ajutat de amintirea *Vedelor,* își săvârșește jertfa. Războinicul fără glorie care, fugind de luptă de frică, este ucis de dușmani, se scufundă în iad. Nu există nicio îndoială în aceasta. Acel războinic, pe de altă parte, al cărui sânge udă altarul de jertfă deja presărat cu păr, carne și oase, cu siguranță reușește să atingă un scop înalt. Acel puternic războinic care, după ce a ucis comandantul armatei ostile, se urcă în vehiculul adversarului său căzut, ajunge să fie considerat posedând vitejia lui Vishnu însuși și inteligența lui Vrihaspati, învățătorul zeilor. Acel războinic care reușește să captureze viu comandantul armatei ostile sau pe fiul său sau pe vreun alt lider respectat, reușește să câștige regiuni de fericire asemenea alor mele. Nu ar trebui să se jelească niciodată un erou ucis în luptă. Un erou ucis, dacă nimeni nu îl jelește, merge în cer și își câștigă respectul locuitorilor acestuia. Oamenii nu doresc să dedice (pentru mântuirea lui) mâncare și băutură. Nici nu se spală (după primirea veștii), nici nu intră în doliu pentru el. Ascultați-mă cum enumăr fericirea care îl așteaptă pe o astfel de persoană. Cele mai frumoase Apsare, numărate cu miile, se grăbesc (pentru a primi spiritul eroului ucis) dorindu-l ca stăpân a lor. Acel Kshatriya care își îndeplinește corect datoria în luptă, dobândește prin acest act meritul penitențelor și al dreptății. Într-adevăr, un astfel de comportament din partea sa se conformează cu calea eternă a datoriei. Un astfel de om dobândește meritele tuturor celor patru moduri de viață. Pe cei bătrâni și pe copii nu trebuie să-i omoare; nici pe o femeie; nici pe cineva care fuge; nici pe cineva care ține o pai în gură[293]; nici pe cineva care spune „*Eu sunt al tău*”. După ce am ucis în luptă pe Jambha, Vritra, Vala, Paka, Satamaya, Virochana, irezistibilul Namuchi, Samvara cu iluzii nenumărate, Viprachitti - toți acești fii ai lui Diti și Danu, precum și pe Prahlada, eu însumi am devenit cel dintâi dintre zei.

Bhishma a continuat: Ascultând aceste cuvinte ale lui Śakra și aprobându-le, regele Ambarisha a înțeles cum războinicii reușesc, (prin luptă ca mijloc) să-și asigure succesul (în ceea ce privește câștigarea regiunilor de beatitudine în cer).

SECȚIUNEA XCIX

Bhishma a zis: În acest context, este citată vechea poveste a bătăliei dintre Pratardana și conducătorul din Mithila. Conducătorul din Mithila, și anume Janaka, după instalarea în sacrificiul luptei, și-a bucurat toate trupele (în ajunul luptei). Ascultați-mă, în timp ce spun povestea. Janaka, regele cu suflet înalt al Mithilei, cunoscător al adevărului fiecărui lucru, le-a arătat atât cerul, cât și iadul propriilor săi războinici. Le-a vorbit, spunând: „Priviți, acestea sunt regiunile, înzestrate cu mare splendoare, pentru cei care luptă fără frică. Pline de fete Gandharva, aceste regiuni sunt eterne și capabile să îndeplinească orice dorință. Acolo, de cealaltă parte, sunt regiunile iadului, destinate celor care fug de luptă. Acolo vor zace în putrefacție pentru eternitate într-o lipsă de glorie nesfârșită. Hotărâți să vă aruncați viețile, învingeți-vă dușmanii. Nu cădeți în iadul lipsit de glorie. A renunța la viață (în luptă) constituie, în ceea ce privește eroii, poarta lor fericită către cer.” Astfel vorbiți de către regele lor, O, cuceritor de orașe ostile, războinicii din Mithila, bucurându-și conducătorii, și-au învins dușmanii în luptă. Cei cu suflete ferme ar trebui să stea în fruntea luptei. Războinicii în care ar trebui plasați în mijlocul elefanților. În spatele războinicilor în care ar trebui să stea călăreții. În spatele ultimilor ar trebui plasați pedestrașii, toți echipați cu zale. Regele care își formează astfel oastea reușește întotdeauna să-și învingă dușmanii. De aceea, O, Yudhishthira, rânduiala de luptă ar trebui formată întotdeauna astfel. Umpluți de furie, eroii doresc să obțină binecuvântarea în cer prin luptă dreaptă. Ca niște Makara care agită oceanul, ei agită rândurile dușmanului. Asigurându-se unul pe celălalt, ar trebui să-i bucure pe cei (dintre ei) care sunt fără vlagă. Învingătorul ar trebui să protejeze teritoriul nou cucerit (de acte de agresiune). El nu ar trebui să-și lase trupele să urmărească prea mult inamicul învins. Atacul este irezistibil al celor care se

292 Avangarda armatei inamice este locul soțiilor sale, căci merge acolo la fel de vesel ca și la o astfel de reședință. *Agnidhras* sunt acei preoți care au grijă de focurile cerești.

293 A lua un pai și a-l ține între buze este o dovadă de predare necondiționată.

redresează după înfrângere şi care, dezamăgiţi de siguranţă, asaltează pe cei care îi urmăresc. Din acest motiv, O, rege, nu ar trebui să-ţi laşi trupele să urmărească prea mult inamicul învins. Războinicii curajoşi nu doresc să lovească pe cei care fug în viteză. Acesta este un alt motiv pentru care inamicul învins nu ar trebui urmărit cu ardoare. Lucrurile nemişcate sunt devorate de cele mobile; creaturile fără dinţi sunt devorate de cele cu dinţi; apa este băută de cei însetaţi; laşii sunt devoraţi de eroi. Laşii suferă înfrângere deşi au, la fel ca învingătorii, spate, burţi, braţe şi picioare similare. Cei afectaţi de frică îşi apleacă capetele şi, unind mâinile, stau în faţa celor care posedă curaj. Această lume se sprijină pe braţele eroilor ca un fiu pe cele ale părintelui său. El, prin urmare, cel care este un erou, merită respect în orice circumstanţă. Nu există nimic mai înalt în cele trei lumi decât eroismul. Eroul protejează şi răsfaţă pe toţi, şi toate lucrurile depind de erou.

SECŢIUNEA C

Yudhishthira a zis: Spune-mi, O, bunicule, cum ar trebui regii dornici de victorie, O, taur al rasei lui Bharata, să-şi conducă trupele la luptă, chiar şi prin încălcarea uşoară a regulilor dreptăţii!

Bhishma a zis: Unii spun că dreptatea este stabilită prin adevăr; unii, prin raţionament; unii, prin bun comportament; şi unii, prin aplicarea de mijloace şi trucuri.[294] Îţi voi spune imediat care sunt mijloacele şi trucurile care produc fructe imediate. Hoţii, încălcând toate limitele sănătoase, devin foarte adesea distrugători de proprietate şi de merit religios. Pentru a le rezista şi a-i reţine, îţi voi spune care sunt trucurile indicate în scripturi. Ascultă-mă cum vorbesc despre acele mijloace pentru succesul tuturor acţiunilor. Ambele feluri de înţelepciune, dreaptă şi şireată, ar trebui să fie la îndemâna regelui. Deşi o cunoaşte, el nu ar trebui, totuşi, să aplice acea înţelepciune şireată (pentru a leza pe alţii). El o poate folosi pentru a rezista pericolelor care l-ar putea cuprinde. Inamicii îi fac frecvent rău unui rege producând dezbinare (printre miniştrii sau trupele sale sau aliaţi sau supuşi). Regele, versat în înşelăciune, îi poate contracara pe acei inamici prin înşelăciune. Armuri de piele pentru protecţia corpului elefanţilor, armuri de acelaşi material pentru taurii de vită, oase, spini şi arme ascuţite făcute din fier, platoşe, cozi de iac, arme ascuţite şi bine călite, tot felul de armuri, galbene şi roşii, stindarde şi insigne de nuanţe diverse, săbii, lănci şi iatagane de mare fineţe şi topoare de luptă, şi suliţe şi scuturi, ar trebui fabricate şi depozitate din abundenţă. Toate armele ar trebui să fie bine ascuţite. Soldaţii ar trebui să fie inspiraţi cu curaj şi hotărâre. Este potrivit să pui trupele în mişcare în luna *Chaitra* sau *Agrahayana*. Recoltele se coc în jurul acelei perioade şi apa, de asemenea, nu devine rară. Acea perioadă a anului, O, Bharata, nu este nici foarte rece, nici foarte caldă. Trupele ar trebui, aşadar, să se mişte în acel moment. Dacă inamicul, totuşi, este lovit de necaz, trupele ar trebui puse imediat în mişcare (fără a aştepta un astfel de moment favorabil). Acestea (două) sunt cele mai bune ocazii pentru mişcarea trupelor în vederea subjugării duşmanilor. Drumul care are abundenţă de apă şi iarbă de-a lungul său, care este plat şi uşor de parcurs, ar trebui adoptat (la mişcarea trupelor). Regiunile situate în apropierea drumului (de ambele părţi) ar trebui cunoscute în prealabil prin spioni pricepuţi şi cu o cunoaştere intimă a pădurilor. Trupele nu trebuie, ca animalele, să fie conduse prin regiuni împădurite. Regii dornici de victorie ar trebui, aşadar, să adopte drumuri bune pentru a-şi conduce trupele. În frunte ar trebui plasată o divizie de oameni curajoşi, înzestraţi cu putere şi de neam bun. În ceea ce priveşte fortăreţele, aceea care are ziduri şi un şanţ plin cu apă pe fiecare parte şi o singură intrare, este demnă de laudă. În privinţa atacării inamicilor, rezistenţa poate fi oferită din interiorul ei. În ceea ce priveşte înfăşurarea taberei, o regiune situată în apropierea pădurii este considerată mult mai bună decât una descoperită, de către oamenii pricepuţi în război şi posesoare de cunoştinţe militare. Tabăra ar trebui să fie amplasată

294 Nu înţeleg cum aceasta este un răspuns la întrebarea lui Yudhishthira. Nilakantha crede că adevărul, în cele de mai sus, se referă la ordinele privind datoriile Kshatriya; că *Upapatti*, pe care o înţeleg ca însemnând raţionament (sau concluzie), indică o lipsă de respect pentru viaţă, deoarece acele ordine nu duc la altă concluzie. Conduita bună, conform lui, înseamnă încurajarea soldaţilor, vorbirea politicoasă cu ei şi promovarea celor curajoşi etc. Mijloacele şi ingeniozitatea constau în pedepsirea dezertării şi a laşităţii etc. Dacă Nilakantha are dreptate, ceea ce spune Bhishma este că bătăliile (care, desigur, sunt menite pentru protecţia dreptăţii) devin posibile în urma acestor patru cauze.

pentru trupe nu departe de o astfel de pădure. Amplasarea taberei într-un astfel de loc, plantarea infanteriei într-o poziție sigură și ciocnirea cu inamicul imediat ce acesta vine sunt mijloacele de îndepărtare a pericolului și a necazului. Având constelația numită Ursa Mare[295] în spate, trupele ar trebui să lupte luând poziție ca niște dealuri. Prin acest mijloc, se pot învinge chiar și inamici de neînvins. Trupele ar trebui așezate într-o poziție astfel încât vântul, soarele și planeta Venus[296] să sufle și să strălucească din spatele lor. Ca mijloace pentru asigurarea victoriei, vântul este superior Soarelui, iar Soarele este superior lui Venus, O, Yudhishthira. Oamenii pricepuți în război aprobă o regiune care nu este mlăștinoasă, nu este apoasă, nu este denivelată și nu e plină de cărămizi și pietre, ca fiind potrivită pentru operațiunile cavaleriei. Un teren lipsit de mlaștină și gropi este potrivit pentru luptătorii în care. O regiune acoperită de tufișuri și copaci mari și care este sub apă este potrivită pentru luptătorii cu elefanți. O, Bharata, o regiune cu multe locuri inaccesibile, acoperită de copaci mari și desișuri de trestie, precum și o zonă muntoasă sau împădurită, este foarte potrivită pentru operațiunile infanteriei. O armată, O, Bharata, care are o forță mare de infanterie, este considerată foarte puternică. O armată în care predomină carele și călăreții este considerată foarte eficientă într-o zi senină (fără ploaie). O armată, din nou, în care predomină pedestrașii și elefanții devine eficientă în sezonul ploios. După ce a luat în considerare aceste aspecte (despre caracteristicile diferitelor tipuri de forțe și modul de marș, cantonare și conducere a lor), regele ar trebui să-și îndrepte atenția către caracteristicile locului și timpului. Acel rege care, după ce a luat în considerare toate aceste considerații, pleacă sub o constelație potrivită și o lună auspicioasă, reușește întotdeauna să obțină victoria conducându-și trupele în mod corespunzător. Nimeni nu ar trebui să-i ucidă pe cei care dorm sau sunt însetați sau obosiți, sau pe cei ale căror însemne de luptă au căzut, sau pe cel care și-a pus inima pe eliberarea finală,[297] sau pe cel care fuge, sau pe cel care merge (nepregătit) pe un drum, sau pe cel prins bând sau mâncând, sau pe cel nebun, sau pe cel alienat, sau pe cel rănit mortal, sau pe cel slăbit excesiv de rănile sale, sau pe cel care stă cu încredere, sau pe cel care a început o sarcină fără a o fi putut termina,[298] sau pe cel priceput într-o anumită artă specială (cum ar fi mineritul etc.), sau pe cel îndurerat, sau pe cel care iese din tabără pentru a procura furaje sau hrană pentru animale, sau pe oamenii care stabilesc tabere sau sunt așezări de tabără, sau pe cei care așteaptă la porțile regelui sau ale miniștrilor săi, sau pe cei care îndeplinesc servicii umile (pentru șefii armatei), sau pe cei care sunt șefii unor astfel de servitori. Războinicilor tăi care sparg rândurile inamicilor sau reunesc trupele tale retrase, ar trebui să li se dubleze solda și să fie onorați de tine cu hrană, băutură și locuri egale cu ale tale. Cei dintre aceștia care sunt șefi de zece soldați ar trebui făcuți șefi de o sută. Acel erou atent, din nou (dintre ei), care este șeful a o sută de soldați, ar trebui făcut șeful a o mie. Adunându-i pe principalii războinici, ei ar trebui adresați astfel: „Să jurăm să cucerim și să nu ne părăsim niciodată unul pe altul. Cei care sunt inspirați de frică să rămână aici. Să rămână aici și cei care și-ar cauza moartea șefilor prin neîndeplinirea eroică în toiul luptei. Să vină cei care n-ar fugi niciodată din luptă sau nu și-ar lăsa camarazii să fie uciși. Protejându-se pe ei înșiși și pe camarazii lor, sunt hotărâți să-i ucidă pe inamici în luptă. Consecințele fugii din luptă sunt pierderea averii, moartea, infamia și mustrarea. Discursuri neplăcute și tăioase trebuie să audă omul care fuge din luptă, care își pierde buzele și dinții,[299] care își aruncă toate armele sau se lasă luat prizonier de inamic. Astfel de consecințe rele să îi cuprindă întotdeauna pe războinicii inamicilor noștri. Cei care fug din luptă sunt niște nenorociți printre oameni. Ei măresc doar numărul ființelor umane pe pământ. Pentru bărbăția adevărată, însă, nu sunt nici aici, nici dincolo. Inamicii victorioși, O, stăpâne, înaintează veseli. Laudele lor rostite de poeți, în urmărirea luptătorilor care fug. Când inamicii, venind la luptă, pângăresc faima unei persoane, suferința pe care o simte acesta din urmă este mai pătrunzătoare, cred eu, decât cea a morții în sine. Să știi că victoria este rădăcina binelui religios și a oricărui fel de fericire. Ceea ce

295 Se presupune că cele șapte stele ale acestei constelații sunt cei șapte mari Rishi, adică Marichi, Atri, Angira, Pulastya, Pulaha, Kratu și Vasishtha.

296 Venus.

297 Ca Bhurisravas pe câmpul lui Kurukshetra.

298 Probabil, unul care a început un sacrificiu care se întinde pe o perioadă lungă de timp. Eroul Yadava, Akrura, a evitat provocările în luptă începând un sacrificiu. Vezi Harivansa, secțiunile de pe piatra Syamantaka.

299 O formă de exprimare care înseamnă *nerușinat*.

este considerat cea mai mare suferinţă de către laşi este suportat cu bucurie de către cei care sunt eroi.[300] Hotărâţi să dobândim raiul, ar trebui să luptăm, indiferent de viaţă, şi hotărâţi să învingem sau să murim, să dobândim un sfârşit fericit în rai." După ce au făcut un astfel de jurământ şi s-au pregătit să-şi arunce viaţa, eroii ar trebui să se avânte curajos împotriva rândurilor inamicului. În frunte ar trebui plasată o divizie de oameni înarmaţi cu săbii şi scuturi. În spate ar trebui plasată divizia de care. În spaţiul dintre ele ar trebui plasaţi celelalte clase de combatanţi. Aceasta ar trebui să fie aranjamentul făcut pentru asaltarea inamicului. Combatanţii din armată care sunt veterani ar trebui să lupte în faţă. Ei i-ar proteja pe camarazii lor din spate. Cei din armată care ar fi consideraţi proeminenţi pentru forţă şi curaj, ar trebui plasaţi în faţă. Ceilalţi ar trebui să stea în spatele lor. Cei inspiraţi de frică ar trebui, cu grijă, îmbărbătaţi şi încurajaţi. Aceşti combatanţi mai slabi ar trebui plasaţi pe câmpul de luptă (fără a fi retraşi) pentru a arăta cel puţin numărul armatei (inamicului).[301] Dacă trupele sunt puţine, ele ar trebui aduse aproape una de alta pentru luptă. Uneori, dacă liderul doreşte, rândul compact poate fi extins larg. Când un număr mic de trupe trebuie să lupte cu o armată mare, ar trebui format rândul numit *Suchimukha*.[302] Când o forţă mică se angajează cu una mare, liderul primei poate da mâna cu oamenii săi şi să rostească strigăte puternice pentru a încuraja: „Inamicul a rupt rândurile! Inamicul a rupt rândurile!" Cei dintre ei care sunt înzestraţi cu forţă ar trebui să reziste inamicului, strigând tare către camarazii lor: „Au sosit prieteni proaspeţi! Atacaţi-vă inamicii fără frică!" Cei care sunt înaintea celorlalţi ar trebui să scoată strigăte puternice şi să facă diverse feluri de zgomote, şi să sune şi să bată Krakachas, coarne de vită, tobe, cinele şi timpane.

SECȚIUNEA CI

Yudhishthira a spus: Ce fire, ce comportament, ce formă, cât de bine pregătiţi şi cât de înarmaţi ar trebui să aibă combatanţii pentru a fi competenţi pentru luptă?

Bhishma spuse: Este potrivit ca acele arme şi vehicule cu care s-au obişnuit prin uz să fie adoptate (de anumite corpuri de luptători) de către aceştia. Soldaţii curajoşi, adoptând acele arme şi vehicule, intră în luptă. Gandharva, Sindhu şi Sauvira luptă cel mai bine cu unghiile şi sulițele lor. Sunt curajoşi şi înzestraţi cu forţă mare. Armatele lor sunt capabile să învingă toate forţele. Usinara sunt posedaţi de forţă mare şi sunt pricepuţi în tot felul de arme. Cei din Est sunt pricepuţi în lupta de pe spatele elefanţilor şi sunt versanţi în toate modurile de luptă necinstită. Yavana, Kamvoja şi cei care locuiesc în jurul Mathurei sunt pricepuţi în lupta cu mâinile goale. Cei din Sud sunt pricepuţi în lupta cu sabia în mână. Este binecunoscut faptul că persoane înzestrate cu forţă mare şi curaj mare se nasc în aproape fiecare ţară. Ascultaţi-mă cum descriu semnele lor. Cei care au vocea şi ochii asemenea leului sau tigrului, cei care au mersul asemănător leului şi tigrului, şi cei care au ochii asemănători porumbelului sau şarpelui, sunt toţi eroi capabili să zdrobească şirurile inamice.[303] Cei care au vocea ca de cerb, şi ochi ca de leopard sau taur, sunt posedaţi de activitate mare. Cei a căror voce seamănă cu cea a clopotelor, sunt exaltaţi, răi şi mânioşi. Cei care au vocea adâncă ca a norilor, au faţa încruntată sau feţele asemănătoare celor de cămilă, cei care au nasul şi limba cârlige, sunt posedaţi de viteză mare şi pot trage sau arunca armele la distanţă mare. Cei care au corpul curbat ca al pisicii, şi părul şi pielea subţire, devin înzestraţi cu viteză şi neliniște mare şi aproape de neînvins în luptă. Unii care sunt posedaţi de ochi închişi ca ai şopârlei, cu o dispoziţie blândă, şi viteză şi voce ca ale cailor, sunt capabili să lupte împotriva tuturor duşmanilor. Cei care au un corp bine închegat, frumos şi simetric, şi piept lat, care se enervează la auzul tobei sau a trâmbiţei inamicului, care se bucură de orice fel de confruntare, care au ochi ce indică gravitate, sau ochi care par să iasă în afară, sau ochi verzi, cei care au feţele întunecate de sprâncene încruntate, sau ochi ca ai mangustei, sunt toţi curajoşi şi capabili să-şi arunce viețile în luptă. Cei care au ochi saşii şi frunte

300 Aceasta se referă la moarte şi durere fizică, aşa cum a explicat Nilakantha.

301 *Skandha*, crede Nilakantha, înseamnă aici *Samuha*.

302 Adică, soldaţii ar trebui să fie îndreptaţi astfel încât să formeze un aspect asemănător unei pene, cu un cap îngust.

303 *Kulinja* are multe înţelesuri. Nilakantha crede că cuvântul, aşa cum este folosit aici, înseamnă „şarpe".

lată și pomeți neacoperiți de carne și brațe puternice ca fulgerele și degete cu semne circulare, și care sunt slabi cu arterele și nervii vizibili, se aruncă cu viteză mare când are loc ciocnirea luptei. Semănând cu elefanți înfuriați, devin de nesupus. Cei care au părul verzui terminat în bucle, care au flancurile, obrajii și fețele grase și pline de carne, care au umeri ridicați și gât lat, care au înfățișare înfricoșătoare și gambe groase, care sunt arzătoare ca (calul lui Vasudeva) Sugriva sau ca urmașul lui Garuda, fiul lui Vinata, care au capul rotund, gura mare, fețele ca ale pisicilor, voce stridentă și temperament mânios, care se aruncă în luptă, ghidați de vuietul ei, care sunt răi în comportament și plini de aroganță, care au înfățișări teribile, și care locuiesc în zonele mărginașe, sunt toți nechibzuiți cu viețile lor și nu fug niciodată din luptă. Astfel de trupe ar trebui plasate întotdeauna în avangardă. Ei îi ucid întotdeauna pe dușmanii lor în luptă și ei înșiși suferă să fie uciși fără să se retragă. De comportament rău și moravuri ciudate, ei privesc vorbele blânde ca semne de înfrângere. Dacă sunt tratați cu blândețe, ei manifestă întotdeauna furie împotriva suveranului lor.

SECȚIUNEA CII

Yudhishthira a spus: Care sunt indiciile binecunoscute, O, taur al rasei lui Bharata, ale succesului (viitor) al unei armate? Doresc să le cunosc.

Bhishma a spus: Îți voi spune, O, taur al rasei lui Bharata, toate indicațiile cunoscute ale succesului (viitor) al unei armate. Când zeii devin furioși și leneșii sunt împinși de soartă, oamenii învățați, privind totul cu ochiul cunoașterii cerești, săvârșesc diverse acte de bun augur și rituri de ispășire, inclusiv *homa* și recitarea tăcută a *mantrelor*, și astfel alungă toate relele.[304] Acea armată în care trupele și animalele sunt toate neînvinse și vesele, O, Bharata, este sortită să obțină o victorie decisivă. Vântul bate favorabil din spatele acestor trupe. Curcubeie apar pe cer. Norii își aruncă umbrele peste ei și uneori soarele strălucește peste ei. Șacalii devin de bun augur pentru ei, la fel și corbii și vulturii. Când acestea arată un astfel de respect față de armată, succesul înalt este sigur că va fi obținut de ea. Focurile lor (de sacrificiu) ard cu un luciu pur, lumina îndreptându-se în sus și flăcările fără fum se îndoaie ușor spre sud. Ofertele turnate pe ele emană o mireasmă plăcută. Acestea au fost menționate ca fiind indicații ale succesului viitor. Scoicile și tobele, suflate și bătute, scot sunete puternice și profunde. Combatanții devin plini de zel. Acestea au fost menționate ca fiind indicații ale succesului viitor. Dacă căprioare și alte animale cu patru picioare sunt văzute în spatele sau în stânga celor care au pornit deja la luptă sau ale celor care sunt pe cale să plece, ele sunt considerate de bun augur. Dacă apar în dreapta războinicilor în timp ce se pregătesc să măcelărească, aceasta este considerată o indicație a succesului. Dacă, totuși, apar în fața acestor persoane, ele indică dezastru și înfrângere. Dacă aceste păsări, și anume lebede, cocori, Satapatra și Chasha scot strigăte de bun augur, și toți combatanții în forță devin veseli, acestea sunt considerate indicații ale succesului viitor. Cei ale căror rânduri strălucesc cu splendoare și devin teribile de privit din cauza luciului armelor, mașinilor, armurilor și stindardelor lor, precum și a coloritului radiant al fețelor bărbaților viguroși care stau înăuntru, reușesc întotdeauna să-și învingă dușmanii. Dacă combatanții unei forțe au un comportament pur și o ținută modestă și se îngrijesc unii pe alții cu iubire, aceasta este considerată o indicație a succesului viitor. Dacă sunete, ordine și senzații tactile plăcute predomină și dacă combatanții devin inspirați cu recunoștință și răbdare, aceasta este considerată rădăcina succesului. Corbul din stânga unei persoane angajate în luptă și din dreapta celui care este pe cale să lupte este considerat de bun augur. Apărut în spate, indică neîndeplinirea obiectivelor, în timp ce apariția sa în față prevestește pericol. Chiar și după ce ai înrolat o armată mare formată din cele patru tipuri de forțe, tu ar trebui, O, Yudhishthira, să te comporți mai întâi pașnic. Dacă eforturile tale pentru pace eșuează, atunci poți să te angajezi în luptă. Victoria, O, Bharata, pe care o dobândești prin luptă este foarte inferioară. Victoria în luptă, se pare, depinde de capriciu sau destin. Când o armată mare se sparge și trupele încep să fugă, este extrem de dificil să le oprești fuga. Impetuozitatea fugii seamănă cu cea a unui curent puternic de apă sau a unei turme

304 Scopul acestor două versete este de a indica faptul că un astrolog învățat și un preot învățat sunt mijloace sigure pentru a obține victorii, alungând toate calamitățile cauzate de soarta nefavorabilă și de mânia zeilor.

înspăimântate de căprioare. Unii s-au spart. Din acest motiv, fără un motiv adecvat, alții se sparg, chiar și cei curajoși și pricepuți la luptă. O armată mare, formată chiar și din soldați curajoși, este ca o turmă mare de căprioare Ruru.[305] Uneori se poate observa că chiar și cincizeci de oameni, hotărâți și încrezători unul în celălalt, veseli și pregătiți să-și dea viața, reușesc să zdrobească inamici numeric superiori. Uneori chiar cinci, șase sau șapte bărbați, hotărâți și stând apropiați, de descendență înaltă și bucurându-se de stima celor care îi cunosc, învinq duşmani mult superiori în număr. Coliziunea luptei nu este de dorit atâta timp cât poate fi evitată. Tactica concilierii, sau producerea dezbinării, și oferirea de daruri ar trebui încercate mai întâi, lupta, se spune, ar trebui să vină după acestea. La simpla vedere a unei forțe (ostile), frica paralizează pe cei timizi, la fel cum la vederea fulgerului strălucitor întreabă: *„Oh, pe ce va cădea?”*[306] După ce a constatat că are loc o bătălie, membrele celor care merg să se alăture luptei, precum și ale celui care învinge, transpiră abundent.[307] Întreaga țară, O, rege, (care este locul războiului), devine agitată și afectată cu toată populația sa mobilă și imobilă. Măduva creaturilor întrupate, uscată de căldura armelor, slăbește de durere. Un rege ar trebui, așadar, în toate ocaziile, să aplice artele concilierii, amestecându-le cu măsuri de severitate. Când oamenii sunt afectați de dușmani, ei manifestă întotdeauna o dispoziție de a ajunge la înțelegere.[308] Agenți secreți ar trebui trimiși pentru a produce dezbinare printre aliații inamicului. După ce a produs dezbinare, este foarte de dorit ca pacea să fie făcută apoi cu acel rege care se întâmplă să fie mai puternic decât dușmanul (care se dorește a fi zdrobit). Dacă invadatorul nu procedează în acest fel, nu va reuși niciodată să-și zdrobească complet dușmanul. În relația cu dușmanul, trebuie acordată atenție pentru a-l încolți din toate părțile. Iertarea vine întotdeauna la cei buni. Niciodată la cei răi. Ascultă acum, O, Partha, despre întrebuințările iertării și ale severității. Faima unui rege care manifestă iertare după cucerire se răspândește mai larg. Chiar și dușmanii unei persoane cu o dispoziție iertătoare au încredere în ea chiar și atunci când aceasta comite o grea transgresiune. Samvara a spus că, după ce a fost afectat un dușman, iertarea ar trebui arătată ulterior, deoarece un țăruș de lemn, dacă este îndreptat fără căldură la prima instanță, revine foarte repede la starea sa inițială. Persoanele iscusite în scripturi, totuși, nu aplaudă acest lucru. Nici nu consideră asta un semn al unui rege bun. Pe de altă parte, spun că un dușman trebuie supus și reținut, ca un tată care își supune și reține un fiu, fără mânie și fără a-l distruge. Dacă, O, Yudhishthira, un rege devine sever, el devine obiect de ură pentru toate creaturile. Dacă, pe de altă parte, devine blând, este ignorat de toți. Practică, așadar, atât severitatea, cât și blândețea. Înainte de a lovi, O, Bharata, și în timp ce lovești, rostește cuvinte dulci; și după ce ai lovit, arată-le compasiune și fă-i să înțeleagă că suferi și plângi pentru ei. După ce a învins o armată, regele ar trebui să le spună supraviețuitorilor: „Nu mă bucur deloc că atât de mulți au fost uciși de trupele mele. Vai, acestea, deși le-am descurajat în mod repetat, nu mi-au urmat direcția. Aș dori ca aceia (cei uciși) să fie toți în viață. Nu merită o astfel de moarte. Cu toții erau oameni buni și adevărați și nu s-au retras din luptă. Astfel de oameni sunt rari. Cel care a ucis un astfel de erou în luptă a făcut, desigur, ceva ce nu-mi place.” După ce a rostit astfel de cuvinte în fața supraviețuitorilor dușmanului învins, regele ar trebui, în secret, să-i onoreze pe cei din propriile sale trupe care au ucis cu vitejie dușmanul. Pentru a-i alina pe ucigașii răniți pentru suferințele lor provocate de dușman, regele, dorind să-i atașeze de sine, ar trebui chiar să plângă, apucându-i afectuos de mâini. Astfel, în orice circumstanțe, regele ar trebui să se comporte cu conciliere. Un rege neînfricat și virtuos devine iubitul tuturor creaturilor. Toate creaturile, de asemenea, O, Bharata, au încredere într-un astfel de conducător. Câștigându-le încrederea, el reușește să se bucure de pământ după bunul plac. Regele ar

---

305 Dacă un singur cerb se sperie și fuge într-o anumită direcție, întreaga turmă îl urmează fără să știe cauza. Similitudinea este deosebit de potrivită în cazul armatelor mari, în special a hoardelor asiatice; dacă o singură divizie o ia la fugă, restul o urmează. Frica este foarte contagioasă. Citirea bengală "*jangha*" este evident incorectă. Citirea bombay este "*sangha*". Traducătorii din Burdwan au încercat isprava imposibilă de a găsi sens aderând la citirea incorectă. Faptul este că nu au suspectat viciul textului.

306 M-am străduit să redau exact interpretarea originalului. Este curios de văzut cum au înțeles greșit experții Burdwan acest verset simplu.

307 Nilakantha explică *Samiti* ca însemnând *luptă*, iar *vijasyasya* ca *vijigishamanasya*. Cu excepția cazului în care este un exemplu de cruce, *vijasyasya* cu greu poate fi înțeles într-un astfel de sens.

308 Adică, regele ar trebui să încerce concilierea, trimițând în același timp o forță de invazie sau organizând o demonstrație armată. Astfel de măsuri politice reușesc să aducă pacea.

trebui, aşadar, abandonând înşelăciunea, să caute să obţină încrederea tuturor creaturilor. Ar trebui, de asemenea, să caute să-şi protejeze supuşii de orice frică dacă doreşte să se bucure de pământ.

SECȚIUNEA CIII

Yudhishthira spuse: Spune-mi, O, bunicule, cum ar trebui să se comporte o rudă faţă de un duşman blând, faţă de unul fioros şi faţă de unul care are mulţi aliaţi şi o forţă mare.

Bhishma a spus: În această privinţă este citată, O, Yudhishthira, vechea naraţiune a discuţiei dintre Vrihaspati şi Indra. Odată, acel ucigaş de eroi ostili, anume Vasava, şeful zeilor, unind palmele, s-a apropiat de Vrihaspati şi, salutându-l, a rostit aceste cuvinte:

Indra a spus: ”Cum ar trebui să mă port, O, reînnoitule, faţă de duşmanii mei? Cum ar trebui să-i înving prin înscenări, fără a-i extermina? Într-o ciocnire între două armate, victoria poate fi câştigată de oricare parte. În ce mod ar trebui să mă comport pentru ca această prosperitate arzândă pe care am obţinut-o şi care îi arde pe toţi duşmanii mei să nu mă părăsească?” Astfel întrebat, Vrihaspati, priceput în virtute, profit şi plăcere, posesor al cunoştinţelor despre datorită regală şi înzestrat cu mare inteligenţă, i-a răspuns pe Indra cu următoarele cuvinte:

Vrihaspati a spus: Nimeni nu ar trebui să dorească să-şi învingă duşmanii prin ceartă. Aprinşi de mânie şi lipsiţi de iertare, doar băieţii caută cearta. Cel ce doreşte distrugerea unui duşman nu ar trebui să-l avertizeze pe acel duşman. Pe de altă parte, nu ar trebui să-şi arate niciodată furia, nici frica, nici bucuria. Acestea ar trebui ascunse în sânul său. Fără a avea încredere în duşmanul său în realitate, ar trebui să se comporte faţă de el ca şi cum ar avea toată încrederea în el. Ar trebui să rostească întotdeauna cuvinte dulci duşmanilor săi şi să nu facă niciodată nimic neplăcut. Ar trebui să se abţină de la acte de ostilitate inutile, precum şi de la insolenţă în vorbire. Aşa cum un păsărar, rostind cu grijă sunete asemănătoare cu cele ale păsărilor pe care doreşte să le prindă sau să le ucidă, le capturează şi le aduce sub controlul său, la fel ar trebui un rege, O, Purandara, să-şi aducă duşmanii sub stăpânire şi apoi să-i ucidă dacă doreşte. După ce şi-a învins duşmanii, nu ar trebui să doarmă liniştit. Un duşman viclean ridică din nou capul ca un foc stins neglijent care reapare. Când victoria poate fi obţinută de oricare parte, o ciocnire ostilă a armelor ar trebui evitată. După ce l-a adormit pe un duşman, ar trebui să-l reducă sub stăpânire şi să-şi atingă scopul. După ce s-a consultat cu miniştrii săi şi cu persoane inteligente, cunoscătoare de politică, un duşman ignorat şi neglijat, având tot timpul ostilitate în inimă, loveşte la momentul potrivit, mai ales când inamicul face un pas greşit. Prin utilizarea unor agenţi de încredere ai săi, un astfel de duşman ar putea, de asemenea, să facă forţele celuilalt neeficiente, producând dezbinare. Determinând începutul, mijlocul şi sfârşitul duşmanilor săi,[309] un rege ar trebui să-şi păstreze în secret sentimente de ostilitate faţă de ei. Ar trebui să corupă forţele duşmanului său, aflând totul prin dovezi concrete, folosind artele dezbinării, făcând daruri şi aplicând otravă. Un rege nu ar trebui să trăiască în companie cu duşmanii săi. Un rege ar trebui să aştepte mult şi apoi să-şi ucidă duşmanii. Într-adevăr, ar trebui să aştepte, aşteptând oportunitatea, astfel încât să poată năvăli asupra duşmanului său într-un moment când acesta nu se aşteaptă deloc. Un rege nu ar trebui să ucidă un număr mare de trupe ale duşmanului său, deşi ar trebui, desigur, să facă ceea ce îi va asigura o victorie decisivă. Regele nu ar trebui să facă un astfel de rău duşmanului său care să-l rănească în inimă.[310] Nici nu ar trebui să provoace răni prin săgeţi şi lovituri verbale. Dacă oportunitatea apare, ar trebui să lovească, fără să o lase să treacă. Aceasta, O, şef al zeilor, ar trebui să fie conduita unui rege doritor să-şi ucidă duşmanii faţă de aceia care sunt duşmanii săi. Dacă o oportunitate, în ceea ce priveşte bărbatul care o aşteaptă, odată trece, nu mai poate fi obţinută de persoana care doreşte să

309 Adică, constatarea a tot ce îl priveşte.

310 Francezii cuceriseră Alsacia şi Lorena. Acesta a fost un pas nepoliticos, deşi, poate, şi Germania, recuperând acele provincii după ce fuseseră complet francezificate, a comis aceeaşi greşeală. Astfel de răni mănâncă inima şi nu se uită niciodată.

acţioneze. Acţionând conform opiniilor celor înţelepţi, un rege ar trebui doar să rupă puterea duşmanului său. Nu ar trebui, când oportunitatea nu este favorabilă, să încerce să-şi realizeze obiectivele. Nici nu ar trebui, când oportunitatea este la îndemână, să-şi persecute duşmanul.[311] Renunţând la lăcomie, mânie şi mândrie, regele ar trebui, acţionând cu prudenţă, să vegheze continuu la greşelile duşmanilor săi. Blândeţea sa, severitatea pedepselor sale, inactivitatea şi neatenţia sa, O, şef al zeilor, şi micile invenţii perfide aplicate bine (de către duşmanii săi), ruinează un conducător prost. Acel rege care poate învinge aceste patru defecte şi poate contracara micile invenţii perfide ale inamicilor săi reuşeşte, fără îndoială, să-i ucidă pe toţi. Când doar un singur ministru (fără a avea nevoie de ajutor) este capabil să îndeplinească un obiectiv secret (al regelui), regele ar trebui să se consulte cu acel singur ministru în legătură cu un astfel de obiectiv. Mulţi miniştri, dacă sunt consultaţi, încearcă să transfere sarcina unul altuia şi chiar fac public obiectul care ar trebui păstrat în secret. Dacă consultarea cu unul nu este potrivită, abia atunci regele ar trebui să se consulte cu mai mulţi. Când duşmanii sunt nevăzuţi, pedeapsa divină ar trebui invocată asupra lor; când sunt văzuţi, armata, formată din patru tipuri de forţe, ar trebui mişcată.[312] Regele ar trebui să folosească mai întâi artele dezbinării, precum şi pe cele ale concilierii. Când vine momentul pentru fiecare mijloc anume, acel mijloc anume ar trebui aplicat. Uneori, regele ar trebui chiar să se plece în faţa unui duşman puternic. Este din nou de dorit ca, acţionând cu prudenţă el însuşi, să încerce să obţină distrugerea învingătorului atunci când acesta devine nepăsător. Prin a se arăta cu smerenie, prin dar de tribut, prin cuvinte dulci, unul ar trebui să se umilească în faţa unui rege mai puternic. El nu ar trebui (când ocazia pentru astfel de acte apare) să facă nimic ce ar putea stârni suspiciunile duşmanului său puternic. Conducătorul mai slab ar trebui, în astfel de circumstanţe, să evite cu grijă orice act care ar putea trezi suspiciunea. Un rege victorios, din nou, nu ar trebui să aibă încredere în cei învinşi, căci cei învinşi rămân mereu vigilenţi. Nu există nimic, O, cel mai bun adept al datoriei, care să fie mai greu de realizat decât achiziţionarea prosperităţii, O, suveran al nemuritorilor, de către persoane cu o fire neliniştită. Existenţa însăşi a persoanelor cu suflet neliniştit este plină de primejdii. Regii ar trebui, prin urmare, cu atenţie deosebită, să-şi cunoască prietenii şi duşmanii. Dacă un rege devine blând, este ignorat. Dacă devine feroce, inspiră poporului teroare. Prin urmare, nu fi feroce. Nu fi, din nou, blând. Ci fii şi feroce şi blând. Aşa cum un curent rapid erodează neîncetat malul înalt şi provoacă alunecări mari de pământ, tot aşa neglijenţa şi greşeala duc la ruina unui regat. Nu ataca niciodată mulţi duşmani în acelaşi timp. Prin aplicarea metodelor de conciliere, sau de dar, sau de producere a dezbinării, O, Purandara, ei ar trebui zdrobiţi unul câte unul. În ceea ce priveşte rămăşiţa, (fiind puţini la număr,) victoriosul poate avea o atitudine paşnică faţă de ei. Un rege înţelept, chiar dacă este capabil, nu ar trebui să înceapă să-i zdrobească pe toţi (duşmanii săi) deodată.[313] Când un rege se întâmplă să aibă o armată mare compusă din şase forţe[314] şi plină de cai, elefanţi, care, pedestraşi şi maşinării, toţi devotaţi lui, când se consideră superior duşmanului său în multe privinţe la o comparaţie echitabilă, atunci ar trebui să-l lovească deschis pe duşman fără ezitare. Dacă duşmanul este puternic, adoptarea unei politici de conciliere (faţă de el) nu este lăudabilă. Pe de altă parte, corecţia prin mijloace secrete este politica ce ar trebui adoptată. Nici blândeţea în comportament nu ar trebui adoptată faţă de astfel de duşmani, nici expediţii repetate, deoarece pierderea recoltelor, otrăvirea fântânilor şi a bazinelor, şi suspiciunea în ceea ce priveşte cele şapte ramuri ale administraţiei, ar trebui evitate.[315] Regele ar trebui, în astfel de ocazii, să aplice diverse feluri de înşelăciune, diverse conspiraţii pentru a-şi pune duşmanii unii împotriva altora şi diferite feluri de comportament ipocrit. De asemenea, prin agenţi

311 Adică, să-l distrugă complet.

312 *Brahma-dandah* este pedeapsa prin intermediul zeilor. Când duşmanii nu sunt văzuţi, adică atunci când sunt la distanţă, regele ar trebui să-şi angajeze preotul pentru a îndeplini ritualurile *Atharvan*-ului pentru a-i distruge. În cazul în care duşmanii sunt văzuţi, adică atunci când sunt aproape, regele ar trebui să-şi mişte trupele fără a se baza pe ritualurile *Atharvan*-ului.

313 *Nipunam* este explicat de Nilakantha ca *Kusalam*; iar după *drabhet pestum* este înţeles.

314 Cele şase forţe sunt infanterie, cavalerie, elefanţi, care, trezorerie şi negustori care urmează tabăra.

315 Adopt explicaţia lui Nilakantha pentru acest verset. Pierderea recoltelor etc. sunt consecinţele inevitabile ale expediţiilor. Regele, în astfel de ocazii, este obligat, de asemenea, să aibă o grijă deosebită de cele şapte ramuri ale administraţiei. Întrucât toate acestea sunt neplăcute, ele ar trebui evitate.

de încredere, el ar trebui să afle faptele dușmanilor săi în orașele și provinciile lor. Regii, O, ucigaș al lui Vala și Vritra, urmărindu-și dușmanii și intrând în turnurile lor, iau și își însușesc cele mai bune bunuri care se găsesc acolo și elaborează măsuri politice adecvate în propriile lor orașe și domenii. Făcând daruri de bogăție acestora în secret, și confiscându-le bunurile în public, fără însă a-i vătăma material, și proclamând că sunt toți oameni răi care au suferit pentru propriile lor greșeli, regii își trimit agenții în orașele și provinciile dușmanilor lor. În același timp, în orașele lor, prin alți oameni versanți în scripturi, înzestrați cu fiecare iscusință, cunoscuți cu ordinele cărților sacre și posesori de învățătură, fac să se efectueze incantații și rituri de ucidere a dușmanilor.

Indra a spus: Care sunt semnele, O, cel mai bun dintre reîntorșii la viață, ale unei persoane vicioase? Întrebat de mine, spune-mi cum să cunosc cine este rău.

Vrihaspati a spus: Un om ticălos este cel care le proslăvește defectele altora pe la spate, cel care este cuprins de invidie la realizările altora și cel care rămâne tăcut când meritele altor persoane sunt lăudate în prezența sa, simțind o reticență de a se alătura corului. O simplă tăcere în astfel de ocazii nu este un semn de ticăloșie. Un om ticălos, însă, în astfel de momente, respiră greu, își mușcă buzele și dă din cap. Un astfel de om se amestecă mereu în societate și vorbește irelevant.[316] Un astfel de om nu face niciodată ceea ce promite, atunci când ochiul persoanei căreia i-a dat asigurarea nu este ațintit asupra lui. Când ochiul persoanei asigurate este asupra lui, omul ticălos nici măcar nu face aluzii la subiect. Omul ticălos mănâncă singur (și nu cu alții la aceeași masă) și găsește defecte în mâncarea care i se pune în față, spunând: „Astăzi nu este totul cum trebuie ca în alte zile.” Dispoziția lui se arată în circumstanțele legate de așezarea, culcarea și călăritul său. A suferi la ocazii de tristețe și a se bucura la ocazii de bucurie sunt indicațiile unui prieten. Un comportament opus oferă indicațiile unui dușman. Păstrează în inima ta aceste spuse, O, conducător al zeilor! Dispoziția oamenilor ticăloși nu poate fi niciodată ascunsă. Ți-am spus acum, O, cel dintâi dintre zei, care sunt indicațiile unei persoane ticăloase. După ce ai ascultat adevărurile stabilite în scripturi, urmează-le cuvenit, O, conducător al celeștilor!

Bhishma a continuat: După ce a auzit aceste cuvinte ale lui Vrihaspati, Purandara, angajat în zdrobirea dușmanilor săi, a acționat cu strictețe conform acestora. Hotărât asupra victoriei, acel ucigător de dușmani, când a venit ocazia, a respectat aceste instrucțiuni și i-a redus pe toți dușmanii săi la supunere.

SECȚIUNEA CIV

Yudhishthira spuse: Cum ar trebui să se conducă un rege drept, care este combătut de propriii săi ofițeri, a cărui trezorerie și armată nu se mai află sub controlul său și care nu mai are bogății, pentru a-și dobândi fericirea?

Bhishma spuse: În acest sens, se pomenește adesea povestea lui Kshemadarsin. Îți voi relata acea poveste. Ascult-o, O, Yudhishthira! Am auzit că în vremuri străvechi, când prințul Kshemadarsin a slăbit în forță și a ajuns în mare suferință, s-a adresat înțeleptului Kalakavrikshiya și, salutându-l cu umilință, i-a spus aceste cuvinte.[317]

Regele spuse: ”Ce ar trebui să facă cineva ca mine, care merită bogății, dar care, după eforturi repetate, nu a reușit să-și recupereze regatul, O, Brahmane, în afară de sinucidere, furt și tâlhărie, acceptarea refugiului la alții și alte acte de josnicie de același fel? O, cel mai bun dintre oameni, spune-mi asta. Unul ca tine, care cunoaște morala și este plin de recunoștință, este refugiul

316 Adică, inițiază conversații despre subiecte care nu se nasc în mod natural, căci ceea ce are în vedere este proclamarea defectelor altor oameni, un subiect de care este interesat doar pe el și nu pe ascultătorii săi.

317 În textele bengaleze există o eroare de citire, și anume, *Satru* pentru *Yatra* în primul rând al versetului 3. Experții Burdwan repetă eroarea în versiunea lor vernaculară. K.P. Singha, desigur, o evită.

unei persoane afectate de boală fie mintală, fie fizică. Omul ar trebui să-şi abandoneze dorinţele. Acţionând astfel, abandonând bucuria şi tristeţea şi dobândind bogăţia cunoaşterii, el reuşeşte să obţină fericirea.[318] Stau în jale pentru cei care se agaţă de fericirea lumească, depinzând de bogăţie. Toate acestea, însă, dispar ca un vis. Cei care pot abandona bogăţia vastă realizează un fapt foarte dificil. În ceea ce ne priveşte pe noi, suntem incapabili să abandonăm acea bogăţie care, oricum, nu mai există.[319] Sunt lipsit de prosperitate şi am ajuns într-o stare mizerabilă şi lipsită de bucurie. Instruieşte-mă, O, Brahmane, ce fericire aş mai putea căuta." Astfel adresat de inteligentul prinţ al Kosalei, înţeleptul Kalakavrikshiya, de mare splendoare, a dat următorul răspuns:

Înţeleptul a zis: Se pare că ai înţeles deja. Dotat fiind cu cunoaştere, ar trebui să acţionezi aşa cum crezi. Credinţa ta este corectă, şi anume: "Tot ce văd eu este instabil, eu însumi, la fel ca tot ce posed." Ştiu, O, prinţe, că acele lucruri pe care le consideri ca existând sunt în realitate inexistente. Omul înţelept ştie asta şi, în consecinţă, nu este niciodată întristat, oricare ar fi necazul care îl cuprinde. Tot ce s-a întâmplat şi tot ce se va întâmpla sunt iluzorii. Când vei şti acest lucru, care ar trebui să fie cunoscut de toţi, vei fi eliberat de nedreptate. Toate lucrurile care au fost dobândite şi acumulate de cei care au venit înainte, şi tot ce a fost dobândit şi acumulat de cei care i-au urmat, toate s-au pierdut. Reflectând la asta, cine ar putea să cedeze în faţa durerii? Lucrurile care au fost, nu mai sunt. Lucrurile care sunt, din nou nu vor mai fi. Durerea nu are putere să le readucă. Prin urmare, cineva nu ar trebui să se lase pradă tristeţii. Unde este astăzi tatăl tău, O, rege, şi unde este bunicul tău? Nu-i vezi astăzi, şi nici ei nu te văd pe tine acum. Reflectând la propria ta instabilitate, pentru ce te întristezi pentru ei? Reflectează cu ajutorul inteligenţei tale, şi vei înţelege că, într-adevăr, vei înceta să exişti. Eu, tu, O, rege, prietenii tăi şi duşmanii tăi, vom înceta fără îndoială să fim. Într-adevăr, totul va înceta să fie. Acei oameni care au acum douăzeci sau treizeci de ani vor muri fără îndoială în decursul următorilor o sută de ani. Dacă un om nu poate avea tăria să renunţe la posesiunile sale vaste, ar trebui să se străduiască să considere că posesiunile sale nu sunt ale sale şi, prin acest mijloc, să încerce să facă bine sieşi.[320] Dobândirile viitoare ar trebui privite de către unul ca nefiindu-i proprii. Dobândirile care au dispărut ar trebui, de asemenea, privite de către unul ca nefiindu-i proprii. Destinul ar trebui considerat atotputernic. Cei care gândesc astfel se spune că sunt înzestraţi cu înţelepciune. Un astfel de mod de a vedea lucrurile este un atribut al celor buni. Mulţi oameni egali sau superiori ţie în inteligenţă şi efort, deşi lipsiţi de avere, nu numai că trăiesc, dar nu conduc niciodată regate. Ei nu sunt ca tine. Ei nu se lăsă pradă tristeţii ca tine. Prin urmare, încetează să te întristezi în acest fel. Nu eşti tu Superior acelor oameni, sau cel puţin egal cu ei în inteligenţă şi efort?

Regele a spus: Consider că regatul pe care îl aveam cu toate anexele sale a fost câştigat de mine fără vreun efort. Timpul atotputernic, însă, O, reîntineritule, l-a spulberat. Consecinţa pe care o văd, totuşi, a faptului că regatul meu a fost măturat de Timp ca de un râu, este că sunt obligat să mă susţin din ceea ce obţin (prin pomană).

Înţeleptul spuse: Mişcat de cunoaşterea a ceea ce este adevărat (în viaţă), nu ar trebui să te mâhneşti niciodată nici pentru trecut, nici pentru viitor. Păstrează o astfel de stare de spirit, O, prinţ al Kosalei, în privinţa oricărei afaceri care îţi atrage atenţia. Dorind să obţii doar ceea ce este posibil de obţinut şi nu ceea ce nu este posibil de obţinut, bucură-te de posesiunile tale prezente şi nu te mâhni niciodată pentru ceea ce îţi lipseşte. Fii încântat, O, prinţ al Kosalei, de orice reuşeşti să obţii cu uşurinţă. Chiar dacă eşti lipsit de prosperitate, nu te mâhni, ci străduieşte-te să-ţi păstrezi o dispoziţie pură. Numai un om nefericit, cu o înţelegere nesăbuită, atunci când este lipsit de prosperitatea anterioară, îl învinovăţeşte pe Cel care dispune Suprem, fără a fi mulţumit de posesiunile sale prezente. O astfel de persoană îi consideră pe alţii, oricât de nevrednici ar fi, ca

318 Textele bengaleze, în al doilea rând al versetului 7, conţin o eroare. *Saktincha* este evident o interpretare greşită pentru *Sokancha*. Versiunea Burdwan, ca fapt evident, repetă eroarea, în timp ce K.P. Singha o evită.

319 Adică, deşi sunt deposedat de regatul meu, nu pot încă să lepăd speranţa de a-l recupera.

320 Adică, ar trebui să creadă că averea sa i-a fost dată de dragul prietenilor, rudelor şi altora. Atunci va reuşi să practice caritatea.

fiind oameni binecuvântați cu prosperitate. Din acest motiv, cei care sunt posedați de răutate și vanitate și sunt plini de sentimentul propriei lor importanțe, suferă și mai multă nenorocire. Tu însă, O, rege, nu ești pătat de astfel de vicii. Suportă prosperitatea altora, chiar dacă tu însuți ești lipsit de prosperitate. Cei care posedă îndemânare reușesc să se bucure de prosperitatea care aparține altora.[321] Prosperitatea părăsește persoana care-i urăște pe ceilalți. Oamenii posedați de un comportament drept și înțelepciune și familiari cu datoriile Yoga renunță de bunăvoie la prosperitate și la fii și nepoți. Alții, considerând bogăția pământească ca fiind extrem de instabilă și de neobținut, dependentă de acțiune și efort neîncetat, sunt, de asemenea, văzuți renunțând la ea.[322] Tu pari a fi înzestrat cu înțelepciune. De ce te mâhnești atunci atât de lamentabil, dorind lucruri care nu ar trebui dorite, care sunt instabile și care depind de alții? Dorești să te interesezi de acea stare de spirit anume (care ți-ar permite să te bucuri de fericire în ciuda pierderii posesiunilor tale). Sfatul pe care ți-l dau este să renunți la toate acele obiecte de dorință. Obiectele care ar trebui evitate apar sub înfățișarea celor care ar trebui căutate, în timp ce acelea care ar trebui căutate apar sub înfățișarea obiectelor care ar trebui evitate. Unii își pierd averea în urmărirea averii. Alții consideră averea ca fiind rădăcina fericirii infinite și, prin urmare, o urmăresc cu ardoare. Alții, încântați de bogăție, cred că nu există nimic superior ei. În dorința sa arzătoare de a dobândi avuții, o astfel de persoană pierde din vedere toate celelalte scopuri ale vieții. Dacă, O, prinț al Kosalei, o persoană pierde acele bogății care au fost câștigate cu greu și care erau proporționale cu dorințele sale, atunci, copleșită de inactivitatea deznădejdii, renunță la orice dorință de avuție. Unii oameni cu suflete drepte și de neam mare se dedică dobândirii virtuții. Aceștia renunță la orice fel de fericire lumească din dorința de a câștiga fericirea în lumea de dincolo. Unii oameni își pun viața la bătaie, mișcați de dorința de a dobândi avuții. Aceștia nu consideră că viața are vreun folos dacă este despărțită de bogăție. Privește condiția lor jalnică. Privește-le nebunia. Când viața este atât de scurtă și nesigură, acești oameni, mișcați de ignoranță, își îndreaptă privirea spre bogății. Cine ar putea să-și pună inima pe a tezauriza când distrugerea este scopul ei, pe viață când moartea este scopul ei, și pe unire când despărțirea este scopul ei? Uneori, omul renunță la bogăție, iar alteori, bogăția renunță la om. Ce om înzestrat cu cunoaștere s-ar întrista de pierderea bogăției? Sunt mulți alți oameni în lume care pierd bogății și prieteni. Privește, O, rege, cu intelectul tău, și vei înțelege că calamitățile care lovesc oamenii sunt toate cauzate de propriile lor fapte. De aceea, tu (ca remediu), înfrânează-ți simțurile, mintea și vorbirea. Căci, dacă acestea devin slabe și aducătoare de rău, nu există om care să se poată feri de ispita obiectelor exterioare de care este mereu înconjurat. Deoarece nimeni nu poate forma o idee adecvată despre trecut, nici nu poate prevedea viitorul, existând multe intervale de timp și spațiu, o persoană ca tine, înzestrată cu atâta înțelepciune și atâta putere, nu se lasă pradă tristeții pentru unire și despărțire, pentru bine sau rău. O persoană cu o dispoziție atât de blândă, cu sufletul bine stăpânit, cu concluzii ferme și care respectă jurămintele de *Brahmacharya*, nu se întristează niciodată și nu devine neliniștită din dorința de a dobândi sau frica de a pierde ceva de mică valoare. Nu este potrivit ca un astfel de om să adopte o viață mincinoasă de cerșetorie, o viață păcătoasă, rea și crudă, demnă doar de un ticălos printre oameni. Du-te în marele codru și du acolo o viață fericită, singur și hrănindu-te cu fructe și rădăcini, înfrânându-ți vorbirea și sufletul, și plin de compasiune pentru toate creaturile. Cel care duce cu bucurie o astfel de viață în pădure, având ca tovarăși elefanți cu colți mari, fără niciun om alături și mulțumit cu ce oferă sălbăticia, se spune că acționează în felul înțelepților. Un lac mare, când devine tulbure, își recapătă seninătatea de la sine. În mod similar, un om înțelept, când este tulburat în astfel de chestiuni, se liniștește de la sine. Văd că o persoană care a ajuns într-o astfel de situație ca a ta poate trăi fericit chiar și astfel. Când prosperitatea ta este aproape imposibil de recuperat și când ești fără miniștri și sfătuitori, un astfel de drum îți este deschis. Speri să obții vreun folos bazându-te pe destin?

SECȚIUNEA CV

Înțeleptul a zis: Dacă, pe de altă parte, O, Kshatriya, crezi că mai ai vreo putere, îți voi

321 Nilakantha explică *Kusalah* ca *niamatsarah* și *anyatra* ca *Satrau*. Nu-l urmez.

322 Textele bengaleze scriu *Vidhitsa dhanameva cha*. Acest lucru este evident eronat. Interpretarea corectă, așa cum este dată în textul din Bombay, este *Vidhitsasadhanena cha*. Ambele versiuni bengaleze sunt incorecte.

vorbi despre linia de conduită pe care o poți adopta pentru a-ți recâștiga regatul. Dacă poți urma acea linie de conduită și încerca să te zbați, îți poți recăpăta încă prosperitatea. Ascultă cu atenție tot ce îți spun în detaliu. Dacă poți acționa conform acelor sfaturi, poți obține încă avuții mari, într-adevăr, regatul tău și puterea regală și mare prosperitate. Dacă îți place, O, rege, spune-mi, căci atunci îți voi vorbi despre acea politică.

Regele a zis: Spune-mi, O, sfântule, ce dorești să spui. Sunt dispus să ascult și să acționez conform sfaturilor tale. Fie ca această întâlnire a mea cu tine de astăzi să fie rodnică în consecințe (pentru mine).

Înțeleptul spuse: Renunță la mândrie și dorință, la mânie și bucurie și la frică, așteaptă-ți chiar dușmanii, smerindu-te și unindu-ți mâinile. Tu trebuie să-l slujești pe Janaka, conducătorul Mithilei, îndeplinind întotdeauna fapte bune și pure. Ferm și devotat adevărului, regele din Videha îți va da cu siguranță mari bogății. Atunci vei deveni brațul drept al acelui rege și te vei bucura de încrederea tuturor persoanelor. Ca urmare a acestui fapt, vei reuși apoi să obții mulți aliați înzestrați cu curaj și perseverență, puri în comportament și liberi de cele șapte ofense principale. O persoană cu sufletul stăpânit și cu simțurile sub control, adăpându-se la datoriile sale, reușește să se ridice și să-i bucure pe alții. Onorat de Janaka, înzestrat cu inteligență și prosperitate, vei deveni cu siguranță brațul drept al acelui conducător și te vei bucura de încrederea tuturor. După aceea, adunând o forță mare și având consultări cu miniștri buni, provoacă dezbinare printre dușmanii tăi și, întorcându-i unul împotriva celuilalt, zdrobește-i pe toți ca o persoană care zdrobește un *vilva* (măr sălbatic) cu un *vilva*. Sau, fă pace cu dușmanii dușmanului tău și distruge-i puterea acestuia.[323] Apoi vei face ca dușmanul tău să fie atras de bunătăți greu de obținut, de femei și haine frumoase, paturi și scaune și vehicule, toate de feluri foarte scumpe, și case, și păsări și animale de specii diverse, și sucuri și parfumuri și fructe, astfel încât dușmanul tău să fie ruinat de la sine.[324] Dacă un dușman este gestionat astfel, sau dacă trebuie să i se arate indiferență, cel care dorește să acționeze conform unei politici bune nu ar trebui să-l lase niciodată pe acel dușman să știe asta. Urmând comportamentul aprobat de cei înțelepți, bucură-te de orice fel de plăcere în domeniile dușmanului tău și, imitând comportamentul câinelui, al căpriorului și al corbului, poartă-te, cu prietenie aparentă, față de dușmanii tăi. Fă-i să întreprindă realizări mărețe și greu de îndeplinit. Vezi de asemenea ca ei să intre în ostilități cu dușmani puternici. Atrăgându-le atenția către grădini plăcute și paturi și scaune scumpe, tu, oferind astfel obiecte de plăcere, golește vistieria inamicului tău. Sfătuindu-ți inamicul să facă sacrificii și să facă daruri, bucură Brahmanii. Aceștia din urmă, (având acele daruri prin mâinile tale), îți vor face bine în schimb (prin îndeplinirea de penitențe și rituri vedice) și îți vor devora inamicul ca lupii. Fără îndoială, o persoană cu fapte drepte obține un sfârșit înalt. Prin astfel de fapte, oamenii reușesc să obțină regiuni ale celei mai mari fericiri în cer. Dacă vistieria dușmanilor tăi este epuizată (fie prin fapte drepte, fie prin cele nedrepte), fiecare dintre ei, O, prinț al Kosalei, poate fi redus la supunere. Vistieria este rădăcina fericirii în cer și a victoriei pe pământ. Este în consecința vistieriilor lor că dușmanii se bucură de o astfel de fericire. Vistieria, prin urmare, ar trebui golită prin orice mijloace. Nu lăuda Efortul în prezența dușmanului tău, ci laudă Destinul. Fără îndoială, omul care se bazează prea mult pe acțiuni legate de venerarea zeilor cunoaște curând pieirea. Fă-l pe inamicul tău să facă marele sacrificiu numit *Viswajit* și deposedează-l prin acest mijloc de toate bunurile sale. Prin aceasta, obiectivul tău va fi îndeplinit. Apoi îi poți spune inamicului tău faptul că cei mai buni oameni din regatul său sunt asupriți (cu acțiuni pentru a reumple vistieria goală) și indică un ascet eminent versat în datoriile Yoga (care îl va îndepărta pe dușmanul tău de toate bunurile lumești). Inamicul va dori apoi să adopte renunțarea și să se retragă în păduri, dorind mântuirea. Tu, apoi, cu ajutorul unor medicamente preparate prin fierberea unor ierburi și plante foarte eficiente și al unor săruri artificiale, distruge elefanții, caii și oamenii (din

323 *Vilwa* este fructul soiului *Egle marmelos*.

324 Sensul pare a fi că, făcându-l pe dușmanul tău să se atașeze de aceste lucruri, este probabil ca comoara dușmanului tău să se epuizeze. Dacă acest lucru poate fi realizat, dușmanul tău va fi în curând ruinat.

teritoriul inamicului tău). Aceste scheme şi multe altele bine concepute sunt disponibile, toate legate de fraudă. O persoană inteligentă poate distruge astfel populaţia unui regat ostil cu otravă.

SECŢIUNEA CVI

Regele a spus: Nu doresc, O, Brahmane, să-mi susţin viaţa prin înşelăciune sau fraudă. Nu doresc avere, oricât de mare, care să fie obţinută prin mijloace nedrepte. Chiar de la începutul discursului nostru actual am exceptat aceste mijloace. Prin adoptarea numai a unor mijloace care nu ar duce la mustrare, a unor mijloace care mi-ar fi de folos în orice privinţă, prin practicarea numai a unor acte care nu sunt dăunătoare în consecinţe, doresc să trăiesc în această lume. Sunt incapabil să adopt aceste căi pe care mi le arăţi. Într-adevăr, aceste instrucţiuni nu mi se potrivesc.

Înţeleptul a spus: Aceste cuvinte, O, Kshatriyo, pe care le rosteşti, arată că eşti posesor de sentimente drepte. Într-adevăr, eşti drept la dispoziţie şi înţelegere, O, tu cu multă experienţă. Mă voi strădui pentru binele vostru la amândoi, şi anume pentru tine şi pentru el.[325] Voi face să se stabilească o uniune, eternă şi de nespus, între tine şi acel rege. Cine ar fi cel care nu şi-ar dori un ministru ca tine care eşti născut dintr-o rasă nobilă, care te abţii de la toate faptele de nedreptate şi cruzime, care eşti posesor de multă învăţătură şi care eşti versat în arta guvernării şi a concilierii tuturor persoanelor? Spun asta deoarece, O, Kshatriyo, deşi deposedat de regat şi cufundat în mare suferinţă, tu încă doreşti să trăieşti adoptând un comportament drept. Stăpânul Videhilor, ţinând ferm de adevăr, va veni curând la sălaşul meu. Fără îndoială, el va face ceea ce îl voi îndemna să facă.

Bhishma a continuat: Înţeleptul, după aceasta, invitându-l pe suveranul din Videha, i-a spus aceste cuvinte: ”Acest personaj este de neam regal. Îi cunosc sufletul. Sufletul lui este la fel de pur ca suprafaţa unei oglinzi sau ca discul lunii de toamnă. L-am examinat în toate privinţele. Nu văd niciun defect în el. Fie să fie prietenie între el şi tine. Ai încredere în el ca în mine. Un rege care nu are un ministru (competent) nu îşi poate guverna regatul nici măcar trei zile. Ministrul trebuie să fie curajos, precum şi înzestrat cu o mare inteligenţă. Prin aceste două calităţi, se pot cuceri ambele lumi. Priveşte, O, rege, aceste două calităţi sunt necesare pentru a conduce un regat. Regii drepţi nu au un alt sprijin decât un ministru înzestrat cu astfel de atribute. Persoana cu suflet înalt este de descendenţă regală. El merge pe calea celor drepţi. Acesta care are mereu în vedere dreptatea a fost o achiziţie valoroasă. Dacă este tratat cu onoare de tine, el îţi va reduce la supunere toţi duşmanii. Dacă se va angaja în luptă cu tine, va face ceea ce se cuvine unui Kshatriya. Într-adevăr, dacă în maniera strămoşilor şi bunicilor săi luptă pentru a te cuceri, îţi va fi datoria să lupţi cu el, fiind tu ascultător de datoria Kshatriya de a cuceri antagoniştii. Fără a te angaja în luptă, totuşi, la comanda mea, angajează-l sub tine din dorinţa de a te folosi. Priveşte dreptatea, renunţând la lăcomia nepotrivită. Nu ţi se cuvine să renunţi la datoriile ordinului tău din pofte sau din dorinţa de luptă. Victoria, O, stăpâne, nu este sigură. Nici înfrângerea nu este sigură. Având în vedere acest lucru, pacea trebuie încheiată cu un inamic oferindu-i hrană şi alte articole de plăcere. Cineva poate vedea victoria şi înfrângerea în cazul său. Cei care caută să extermine un inamic sunt uneori exterminaţi ei înşişi în timpul eforturilor lor.” Astfel abordat, regele Janaka, salutându-l şi onorându-l cuvenit pe acel taur dintre Brahmani care merita toată cinstea, i-a răspuns, spunând: „Eşti de o mare erudiţie şi o mare înţelepciune. Ceea ce ai spus din dorinţa de a ne fi de folos, este cu siguranţă avantajos pentru amândoi. Un astfel de curs de conduită este foarte benefic (pentru noi). Nu am nicio îndoială în a spune asta.” Suveranul din Videha, apoi, adresându-se prinţului din Kosala, i-a spus aceste cuvinte: „În respectarea datoriilor Kshatriya, precum şi cu ajutorul Politicii, am cucerit lumea. Am fost însă, O, cel mai bun dintre regi, cucerit de tine prin calităţile tale bune. Fără a nutri o senzaţie de umilinţă (dacă rămâi alături de mine), trăieşte cu mine ca un învingător.[326] Îţi onorez inteligenţa şi îţi onorez vitejia. Nu te disprețuiesc, spunând că te-am învins. Dimpotrivă, trăieşte cu mine ca un

325 Adică, pentru conducătorul din Videhas.

326 *Jitavat* este explicat de Nilakantha ca *prapta jaya*.

învingător. Onorat cuvenit de mine, O, rege, vei merge la locuința mea.” Ambii regi l-au venerat apoi pe acel Brahmana și, având încredere unul în celălalt, au plecat spre capitala Mithilei. Suveranul din Videha, făcându-l pe prințul din Kosala să intre în locuința sa, l-a onorat, el care merita toată cinstea, cu ofrande de apă pentru a-i spăla picioarele, miere și caș, și articolele obișnuite. Regele Janaka i-a dăruit oaspetelui său și pe fiica sa și diverse feluri de pietre prețioase și bijuterii. Aceasta (stabilirea păcii) este înalta datorie a regilor; victoria și înfrângerea sunt ambele incerte.

SECȚIUNEA CVII

Yudhishthira spuse: Tu ai descris, O, arzător de dușmani, cursul datoriilor, conduita generală, mijloacele de trai, cu rezultatele lor, ale Brahmanilor și Kshatriyaşilor și Vaisyăşilor și Sudraşilor. Ai vorbit și despre datoriile regilor, subiectul trezoreriei lor, mijloacele de a o umple și subiectul cuceririi și victoriei. Ai vorbit și despre caracteristicile miniștrilor, măsurile care duc la înflorirea supușilor, caracteristicile celor șase membre ale unui regat, calitățile armatelor, mijloacele de a-i deosebi pe cei răi și semnele celor buni, atributele celor egali, celor inferiori și celor superiori, comportamentul pe care un rege doritor de avansare ar trebui să-l adopte față de mase, și modul în care cei slabi ar trebui protejați și îngrijiți. Ai vorbit despre toate aceste subiecte, O, Bharata, stabilind instrucțiuni clare conform celor inculcate în tratatele sacre. Ai vorbit și despre comportamentul pe care trebuie să-l adopte regii doritori să-și cucerească dușmanii. Doresc acum, O, cel mai înalt dintre înțelepți, să ascult comportamentul pe care trebuie să-l respecte cineva față de mulțimea de bărbați curajoși care se adună în jurul unui rege![327] Doresc să aud cum aceștia pot crește, cum pot fi atașați de rege, O, Bharata, cum pot reuși să-și subjugă dușmanii și să-și facă prieteni. Mi se pare că dezbinarea singură poate duce la distrugerea lor. Cred că este întotdeauna dificil de păstrat secretele sfaturilor când sunt mulți implicați. Doresc să aud toate acestea în detaliu, O, arzător de dușmani! Spune-mi și mie, O, rege, mijloacele prin care ei pot fi împiedicați să intre în conflict cu regele.

Bhishma spuse: Între aristocrație pe de o parte și regi pe de altă parte, lăcomia și mânia, O, monarhule, sunt cauzele care produc inamiciția.[328] Una dintre aceste părți (și anume regele) cedează lăcomiei. Prin urmare, mânia pune stăpânire pe cealaltă parte (aristocrația). Fiecare, urmărind să o slăbească și să o risipească pe cealaltă, ambii ajung la pieire. Prin folosirea de spioni, de înscenări politice și de forță fizică, precum și prin adoptarea artelor concilierii, a darurilor și a dezbinării și aplicarea altor metode pentru a produce slăbiciune, risipă și frică, părțile se atacă reciproc. Aristocrația unei regat, având caracteristicile unui corp compact, se desparte de rege dacă acesta din urmă încearcă să le ia prea mult. Despărțită de rege, toți devin nemulțumiți și, acționând din frică, se aliază cu dușmanii stăpânului lor. Dacă, din nou, aristocrația unei regat este dezbinată între ei, aceștia ajung la pieire. Dezbinați, devin pradă ușoară pentru dușmani. Nobilimii, deci, ar trebui să acționeze întotdeauna în concert. Dacă sunt uniți, pot obține achiziții valoroase prin forța și vitejia lor. Într-adevăr, când sunt uniți astfel, mulți străini caută alianța lor. Oamenii de știință îi aplaudă pe acei nobili care sunt uniți între ei prin legături de dragoste. Dacă sunt uniți în intenții, toți pot fi fericiți. Ei pot (prin exemplul lor) stabili căi de conduită dreaptă. Comportându-se corect, avansează în prosperitate. Prin reținerea fiilor și fraților lor și prin învățarea lor a datoriilor, și prin comportarea cu bunătate față de toate persoanele a căror mândrie a fost potolită prin cunoaștere,[329] aristocrația avansează în prosperitate. Prin acordarea mereu atentă datoriilor de a plasa spioni și de a elabora mijloace de politică, precum și chestiunii umplerii visteriilor lor, aristocrația, O, tu cu brațe puternice, avansează în prosperitate. Prin manifestarea unei reverențe adecvate față de cei care posedă înțelepciune, curaj și perseverență și care dau dovadă de o vitejie constantă în toate felurile

---

327 Cuvântul este *Gana*. Înseamnă literalmente o *adunare*. Nu există nicio îndoială că, în această lecție, cuvântul a fost folosit pentru a desemna aristocrația bogăției și a sângelui care înconjoară un tron.

328 Dacă regele, îndemnat de lăcomie, îi taxează mult, aristocrația se supără și caută să-l doboare pe rege.

329 Adică, oameni învățați ai smereniei.

de muncă, aristocrația avansează în prosperitate. Posedând bogăție și resurse, cunoașterea scripturilor și a tuturor artelor și științelor, aristocrația salvează masele ignorante din orice fel de suferință și pericol. Mânia (din partea regelui), ruptura,[330] teroarea, mustrarea, persecuția, opresiunea și execuțiile, O, șef al Bharatei, fac repede aristocrația să se îndepărteze de rege și să se alieze cu dușmanii regelui. Prin urmare, cei care sunt liderii aristocrației ar trebui să fie onorați de rege. Afacerile regatului, O, rege, depind în mare măsură de aceștia. Consultările ar trebui să se țină doar cu cei care sunt liderii aristocrației, iar agenți secreți ar trebui plasați, O, zdrobitorule de dușmani, doar cu aceștia. Regele nu ar trebui, O, Bharata, să consulte fiecare membru al aristocrației. Regele, acționând în concert cu liderii, ar trebui să facă ceea ce este spre binele întregii ordini. Când, însă, aristocrația devine separată și dezbinată și lipsită de lideri, ar trebui urmate alte cursuri de acțiune. Dacă membrii aristocrației se ceartă între ei și acționează, fiecare după propriile resurse, fără combinație, prosperitatea lor se diminuează și apar diverse feluri de rău. Cei dintre ei care posedă învățătură și înțelepciune ar trebui să zdrobească o dispută imediat ce aceasta se ivește. Într-adevăr, dacă bătrânii unei rase privesc cu indiferență, izbucnesc certuri între membri. Asemenea certuri aduc pieirea unei rase și produc dezbinare în rândul (întregii ordini a) nobililor. Protejează-te, O, rege, de toate temerile care vin din interior. Temerile, însă, care vin din exterior sunt de mică importanță. Primul fel de frică, O, rege, îți poate tăia rădăcinile într-o singură zi. Persoanele egale între ele ca familie și sânge, influențate de mânie sau nebunie sau lăcomie provenind din natura lor, încetează să-și mai vorbească una alteia. Aceasta este o indicație de înfrângere. Nu prin curaj, nici prin inteligență, nici prin frumusețe, nici prin bogăție, reușesc dușmanii să distrugă aristocrația. Numai prin dezbinare și daruri poate fi redusă la supunere. Din acest motiv, combinația a fost numită marele refugiu al aristocrației.[331]

SECȚIUNEA CVIII

Yudhishthira a spus: Calea datoriei este lungă. Ea are, de asemenea, O, Bharata, multe ramuri. Care sunt, în opinia ta, acele datorii care merită cel mai mult să fie practicate? Care fapte, după părerea ta, sunt cele mai importante dintre toate datoriile, prin practica cărora pot câștiga cel mai mare merit atât aici, cât și în viitor?

Bhishma a spus: Cea mai importantă venerație, după părerea mea, este cea a mamei, tatălui și învățătorului. Omul care îndeplinește acest datorii aici, reușește să dobândească mare faimă și multe regiuni de fericire. Venerat cu respect de tine, orice îți vor porunci, fie că este în conformitate cu dreptatea sau în dezacord cu ea, trebuie făcut fără ezitare, O, Yudhishthira! Nu trebuie făcut niciodată ceea ce interzic. Fără îndoială, ceea ce comandă trebuie făcut întotdeauna.[332] Ei sunt cele trei lumi. Ei sunt cele trei moduri de viață. Ei sunt cele trei *Vede*. Ei sunt cele trei focuri sacre. Tatăl este considerat focul *Garhapatya*; mama, focul *Dakshina*, iar învățătorul este focul pe care se fac arderile de jertfe. Aceste trei focuri sunt, desigur, cele mai înalte. Dacă te ocupi cu sârguință de aceste trei focuri, vei reuși să cucerești cele trei lumi. Prin slujirea regulată a tatălui, se poate traversa această lume. Prin slujirea în același mod a mamei, se pot atinge regiunile de fericire dincolo. Prin slujirea regulată a învățătorului, se poate obține regiunea lui Brahma. Poartă-te cu respect față de acești trei, O, Bharata, vei obține apoi mare faimă în cele trei lumi, și fii binecuvântat, mare va fi meritul și răsplata ta. Nu-i încălca niciodată în nicio faptă. Nu mânca niciodată înaintea lor, și nu mânca nimic ce este mai bun decât ceea ce mănânci tu. Nu le atribui niciodată niciun defect. Trebuie să-i slujești întotdeauna cu umilință. Aceasta este o faptă de mare merit. Acționând în acest fel, O, rege al celor mai buni, poți obține faimă, merit, onoare și regiuni de fericire în viitor. Cel ce îi onorează pe acești trei este onorat în toate lumile. Cel care, pe de altă

330 Probabil, cu regele.

331 Experții Burdwan încalcă ultimele două versete. În 31, există o interpretare incorectă în textele bengaleze. Este *Pradhanaccha* pentru *pradanaccha*. Versiunea Burdwan repetă eroarea. K.P. Singha, desigur, o evită, dar versiunea sa este destul de incompletă.

332 Literal, ”Nu ar trebui să urmezi calea datoriei pe care ei nu o indică. Aceea este din nou datoria pe care ei o poruncesc. Acest lucru este stabilit.”

parte, îi nesocotește pe acești trei, nu obține niciun merit din vreo faptă a sa. Un astfel de om, O, ucigaș al dușmanilor, nu dobândește merit nici în această lume, nici în cea de apoi. Cel ce îi nesocotește mereu pe acești trei bătrâni nu obține niciodată faimă nici aici, nici în viitor. Un astfel de om nu câștigă niciodată vreun bine în lumea de apoi. Tot ce am dăruit în onoarea celor trei s-a înmulțit de o sută sau o mie de ori măsura sa reală. Datorită acestui merit, chiar și acum, O, Yudhishthira, cele trei lumi sunt clar înaintea ochilor mei. Un Acharya este superior la zece Brahmani deținători de cunoștințe Vedice. Un Upadhyaya este din nou superior la zece Acharya. Tatăl, din nou, este superior la zece Upadhyayas. Mama, din nou, este superioară la zece tați, sau poate, întregii lumi, în importanță. Nu există nimeni care să merite atâta reverență cât mama. După părerea mea, totuși, învățătorul este demn de o reverență mai mare decât tatăl sau chiar decât mama. Tatăl și mama sunt autorii existenței cuiva. Tatăl și mama, O, Bharata, creează doar corpul. Viața, pe de altă parte, pe care o obții de la învățător, este cerească. Acea viață este supusă niciunei descompuneri și este nemuritoare. Tatăl și mama, oricât de mult ar greși, nu ar trebui să fie niciodată uciși. Prin faptul că nu se pedepsește un tată și o mamă (chiar dacă merită pedeapsă), nu se săvârșește păcat. Într-adevăr, astfel de persoane venerabile, bucurându-se de impunitate, nu-l pângăresc pe rege. Zeii și Rishiții nu își reține favoarea față de acei oameni care se străduiesc să-și îngrijească chiar și părinții păcătoși cu reverență. Cel care favorizează o persoană oferindu-i instrucțiune adevărată, comunicându-i *Vedele* și dându-i cunoaștere nemuritoare, ar trebui considerat atât tată, cât și mamă. Discipolul, în recunoștința pentru ceea ce a făcut instructorul, nu ar trebui să facă niciodată ceva ce l-ar vătăma pe acesta din urmă. Cei care nu-și venerează învățătorii după ce au primit instrucțiuni de la ei, ascultându-i cu devotament în gând și faptă, săvârșesc păcatul uciderii unui făt. Nu există păcătos în această lume ca ei.[333] Învățătorii arată întotdeauna o mare afecțiune față de discipolii lor. Aceștia din urmă ar trebui, prin urmare, să arate învățătorilor lor o reverență pe măsură. Prin urmare, cel care dorește să obțină acel mare merite care a existat din vremuri străvechi, ar trebui să-și venereze și să-și adore învățătorii și să le împărtășească cu bucurie fiecare obiect de plăcere. Cu cel care îl mulțumește pe tatăl său, se bucură Prajapati însuși. Cel care o mulțumește pe mama sa, încântă pământul însuși. Cel care îl mulțumește pe învățătorul său, îl mulțumește pe Brahma prin actul său. Din acest motiv, învățătorul este vrednic de o reverență mai mare decât tatăl sau mama. Dacă învățătorii sunt veneraţi, chiar și Rishiții și zeii, împreună cu Pitrișii, sunt toți mulțumiți. Prin urmare, învățătorul este vrednic de cea mai înaltă reverență. Învățătorul nu ar trebui să fie niciodată ignorat în niciun fel de către discipol. Nici mama, nici tatăl nu merită o asemenea considerație ca învățătorul. Tatăl, mama și învățătorul nu ar trebui să fie insultați niciodată. Niciun act al lor nu ar trebui găsit greșit. Zeii și marii Rishi sunt mulțumiți de cel care se comportă cu reverență față de învățătorii săi. Cei care le fac rău în gând și faptă învățătorilor lor, sau părinților, sau mamelor, săvârșesc păcatul uciderii unui făt. Nu există păcătos în lume egal cu ei. Acel fiu al șoldurilor tatălui și al pântecului mamei, care, fiind crescut de ei și ajuns la vârstă, nu îi sprijină la rândul său, săvârșește păcatul uciderii unui făt. Nu există păcătos în lume ca el. Nu am auzit niciodată ca acești patru, și anume, cel care rănește un prieten, cel care este nemulțumitor, cel care ucide o femeie și cel care ucide un învățător, să reușească vreodată să se purifice. Ți-am spus acum în general tot ce ar trebui să facă o persoană în această lume. În afară de acele datorii pe care le-am indicat, nu există nimic care să producă o fericire mai mare. Gândind la toate datoriile, ți-am spus esența lor.

SECȚIUNEA CIX

Yudhishthira a spus: Cum ar trebui să acționeze, O, Bharata, o persoană care dorește să adere la virtute? O, taur al rasei lui Bharata, posedat cum ești de învățătură, spune-mi aceasta, întrebat de mine. Adevărul și falsitatea există, acoperind toate lumile. Care dintre aceste două, O, rege, ar trebui să adopte o persoană care este fermă în virtute? Ce este adevărul? Ce este falsitatea? Ce este, din nou, virtutea eternă? În ce ocazii ar trebui o persoană să spună adevărul și în ce ocazii ar trebui să spună un neadevăr?

333 *Pratyasannah* este explicată de Nilakantha într-un mod diferit. Cred că interpretarea lui este exagerată.

Bhishma a spus: A spune adevărul este în concordanţă cu dreptatea. Nu există nimic mai presus de adevăr. Îţi voi spune acum ţie, O, Bharata, ceea ce nu este cunoscut în general de oameni. Unde minciuna ar lua aspectul adevărului, adevărul nu ar trebui spus. Acolo din nou, unde adevărul ar lua aspectul minciunii, chiar minciuna ar trebui spusă. Acel ignorant săvârşeşte păcat care spune adevărul dezlegat de dreptate. Acel om este numit cunoscător al datoriilor care poate distinge adevărul de minciună.[334] Chiar şi o persoană lipsită de respect, cu suflet necurăţat şi foarte crudă, poate reuşi să obţină un mare merit, ca vânatul Valaka, prin uciderea fiarei oarbe (care ameninţa să distrugă toate creaturile).[335] Cât de extraordinar este că o persoană cu înţelegere nechibzuită, deşi doreşte să dobândească merit (prin penitenţe austere), a comis totuşi un act păcătos![336] O bufniţă, din nou, pe malurile Gangelui, (prin săvârşirea unui fapt nedrept) a obţinut un mare merit.[337] Întrebarea pe care mi-ai pus-o este dificilă, deoarece este greu de spus ce este dreptatea. Nu este uşor de arătat. Nimeni în discursul despre dreptate nu o poate indica cu exactitate. Dreptatea a fost declarată (de Brahman) pentru avansarea şi creşterea tuturor creaturilor. Prin urmare, ceea ce duce la avansare şi creştere este dreptatea. Dreptatea a fost declarată pentru a restrânge creaturile de a se răni reciproc. Prin urmare, aceea este Dreptatea care împiedică rănirea creaturilor. Dreptatea (Dharma) este numită astfel deoarece susţine toate creaturile. De fapt, toate creaturile sunt susţinute de dreptate. Prin urmare, aceea este dreptatea care este capabilă să susţină toate creaturile. Unii spun că dreptatea constă în ceea ce a fost prescris în *Śruti*. Alţii nu sunt de acord cu asta. Nu aş critica pe cei care spun aşa. De asemenea, totul nu a fost stabilit în *Śruti*.[338] Uneori, oamenii (tâlharii), dorind să obţină averea cuiva, fac întrebări (pentru a facilita actul de jaf). Nimeni nu ar trebui să răspundă la astfel de întrebări vreodată. Aceasta este o datorie stabilită. Dacă prin menţinerea tăcerii, cineva reuşeşte să scape, ar trebui să tacă. Dacă, pe de altă parte, tăcerea sa într-un moment când trebuie să vorbească stârneşte suspiciune, ar fi mai bine în astfel de ocazie să spună ceva ce nu este adevărat decât ceea ce este adevărat. Aceasta este o concluzie stabilită. Dacă cineva poate scăpa de oamenii păcătoşi chiar şi printr-un jurământ (fals), poate să-l facă fără a săvârşi păcat. Nimeni nu ar trebui, chiar dacă ar putea, să-şi dea averea oamenilor păcătoşi. Averile oferite bărbaţilor păcătoşi îl supără chiar şi pe cel care le dă. Dacă un creditor doreşte să-şi facă debitorul să plătească datoria prin prestarea de servicii corporale, martorii ar fi toţi mincinoşi, dacă, chemaţi de creditor pentru a stabili adevărul contractului, nu ar spune ceea ce ar trebui spus. Când viaţa este în pericol, sau cu ocazia căsătoriei, se poate spune o neadevăr. Cel care caută virtutea nu săvârşeşte un păcat spunând un neadevăr, dacă acel neadevăr este spus pentru a salva averea şi prosperitatea altora sau în scopuri religioase. După ce a promis să plătească, acela devine obligat să-şi îndeplinească promisiunea. În caz de neîndeplinire, cel care este dator să fie înrobit forţat. Dacă o persoană fără a îndeplini un angajament drept acţionează în mod necorespunzător, ea ar trebui, desigur, să fie pedepsită cu *toiagul mustrării* pentru adoptarea unui astfel de comportament.[339] O persoană înşelătoare, lepădată de toate datoriile şi care-şi abandonează obligaţiile propriei sale categorii, doreşte mereu să se îndrepte spre practicile Asurilor pentru a-şi susţine viaţa. Un astfel de ticălos păcătos care trăieşte prin înşelăciune ar trebui ucis prin toate mijloacele. Astfel de oameni păcătoşi cred că nu există nimic în această lume mai înalt decât averea. Astfel de oameni nu ar trebui toleraţi niciodată.

---

334 Adică, cine ştie când adevărul devine la fel de dăunător ca neadevărul, iar neadevărul devine la fel de drept ca adevărul.

335 Vezi mai sus, *Kama Parva*.

336 Aluzie la ante, *Kama Parva*. Rishi, arătând locul unde anumite persoane nevinovate se ascunseseră în timp ce fugeau de o ceată de tâlhari, a comis păcatul de crimă.

337 Aluzia este la povestea unei bufniţe care merge în rai pentru că a spart, cu ciocurile sale, o mie de ouă depuse de un şarpe-femeie cu otravă mortală. Experţii Burdwan au transformat primul vers al versetului 8 în absurd. Nu există nicio legătură între primul şi al doilea vers al acestui vers. K.P. Singha a redat-o corect.

338 Aceasta se referă la binecunoscuta definiţie a Dharmei atribuită lui Vasishtha, şi anume: „Ceea ce este stabilit în *Srutis* şi *Smritis* este Dharma". Defectul acestei definiţii este că *Srutis* şi *Smritis* nu includ fiecare îndatorire. Prin urmare, Vasishtha a fost obligat să adauge că, acolo unde acestea sunt tăcute, exemplele şi practicile binelui ar trebui să fie călăuzitoarele oamenilor etc.

339 Traducătorul de la Burdwan a făcut o încurcătură cu versetul 21. K.P. Singha îl omite în linişte. Ideea este că *Swakaryastu* este *Swakariastu*, adică „lasă-l pe însuşitor în pace".

Nimeni nu ar trebui să mănânce cu ei. Ei ar trebui consideraţi că au decăzut ca urmare a păcatelor lor. Într-adevăr, lepădaţi de condiţia umană şi respinşi de graţia zeilor, ei sunt chiar ca nişte spirite malefice. Lipsiţi de sacrificii şi de penitenţe, feriţi-vă de compania lor. Dacă li se pierde averea, ei comit chiar sinucidere, ceea ce este extrem de deplâns. Printre acei oameni păcătoşi nu este nimeni căruia să-i poţi spune: „Aceasta este datoria ta. Fie ca inima ta să se întoarcă la ea.” Convingerile lor ferme sunt că nu există nimic în această lume care să fie egal cu averea. Persoana care ar ucide o astfel de creatură nu ar contracta niciun păcat. Cel care îl ucide ucide pe cineva care a fost deja ucis de propriile sale fapte. Dacă este ucis, cel mort este cel ucis. Cel care jură să distrugă aceste persoane fără minte trebuie să-şi păstreze jurămintele.[340] Astfel de păcătoşi sunt, la fel ca cioara şi vulturul, dependenţi de înşelăciune pentru traiul lor. După dizolvarea trupurilor lor (umane), ei se reîncarnează ca ciori şi vulturi. Cineva ar trebui, în orice chestiune, să se comporte faţă de altul aşa cum se comportă celălalt în acea chestiune. Cel care practică înşelăciunea ar trebui combătut cu înşelăciune, în timp ce cel onest ar trebui tratat cu onestitate.

SECŢIUNEA CX

Yudhishthira a spus: Se vede că creaturile sunt afectate prin diverse mijloace şi aproape continuu. Spune-mi, O, străbunicule, în ce fel se pot depăşi toate aceste dificultăţi.

Bhishma a spus: Acei membri ai clasei regenerate care practică în mod corespunzător, cu sufletele reţinute, datoriile stabilite în scripturi pentru diferitele moduri de viaţă, reuşesc să depăşească toate aceste dificultăţi. Cei care nu practică niciodată înşelăciunea, cei a căror comportament este reţinut de restricţii salutare şi cei care controlează toate dorinţele lumeşti reuşesc să depăşească toate dificultăţile. Cei care nu vorbesc atunci când sunt adresaţi cu limbaj rău, cei care nu îi rănesc pe alţii atunci când sunt răniţi ei înşişi, cei care dau, dar nu iau, reuşesc să depăşească toate dificultăţile. Cei care oferă întotdeauna adăpost ospitalier oaspeţilor, cei care nu se lasă pradă răutăţii, cei care sunt constant angajaţi în studiul *Vedelor*, reuşesc să depăşească toate dificultăţile. Acei oameni care, fiind versanţi în chestiuni de datorie, adoptă comportamentul potrivit faţă de părinţi, cei care se abţin de la somnul de pe timpul zilei, reuşesc să depăşească toate dificultăţile. Cei care nu comit niciun fel de păcat în gând, vorbă şi faptă, cei care nu rănesc niciodată nicio creatură, reuşesc să depăşească toate dificultăţile. Acei regi care nu impun impozite opresive sub influenţa pasiunii şi a lăcomiei, şi cei care îşi protejează propriile domenii, reuşesc să depăşească toate dificultăţile. Cei care merg la propriile soţii învoite la vreme, fără a căuta compania altor femei, cei care sunt oneşti şi sârguincioşi cu *Agni-hotra*-urile lor, reuşesc să depăşească toate dificultăţile. Cei care au curaj şi care, lăsând deoparte orice teamă de moarte, se angajează în luptă, dorind victoria prin mijloace oneste, reuşesc să depăşească toate dificultăţile. Cei care spun întotdeauna adevărul în această lume chiar şi atunci când viaţa este în joc, şi care sunt exemple de urmat pentru toate creaturile, reuşesc să depăşească toate dificultăţile. Cei ale căror fapte nu înşală niciodată, ale căror cuvinte sunt întotdeauna plăcute şi ale căror averi sunt întotdeauna bine cheltuite, reuşesc să depăşească toate dificultăţile. Acei Brahmani care nu studiază *Vedele* în afara orelor destinate studiului şi care practică penitenţe cu devoţiune, reuşesc să depăşească toate dificultăţile. Acei Brahmani care se dedică unei vieţi de celibat şi *Brahmacharya*, care efectuează penitenţe şi care sunt purificaţi prin învăţătură, cunoaştere vedică şi jurăminte corespunzătoare, reuşesc să depăşească toate dificultăţile. Cei care şi-au stăpânit toate calităţile aparţinând Pasiunii şi Întunericului, cei care sunt înzestraţi cu suflete nobile şi care practică calităţile numite Bine, reuşesc să depăşească toate dificultăţile. Cei de care nicio creatură nu se teme şi cei care nu se tem de nicio creatură ei înşişi, cei care privesc toate creaturile ca fiind propriile lor fiinţe, reuşesc să depăşească toate dificultăţile. Acei tauri printre oameni care sunt buni, care nu sunt ispitiţi niciodată de invidie la vederea prosperităţii altor oameni şi care se abţin de la orice fel de comportament josnic, reuşesc să depăşească toate dificultăţile. Cei care se închină tuturor zeilor, care ascultă doctrinele tuturor credinţelor, care au credinţă şi care sunt înzestraţi cu suflete liniştite,

340 Construcţia este eliptică. *Yah samqyam chikrashet tat kurvit*.

reuşesc să depăşească toate dificultăţile. Cei care nu doresc onoare pentru ei înşişi, care oferă onoare altora, care se pleacă în faţa celor ce merită închinarea lor, reuşesc să depăşească toate dificultăţile. Cei care oficiază *Śrāddha* în zilele lunare potrivite, cu suflet pur, din dorinţa de a avea urmaşi, reuşesc să depăşească toate dificultăţile. Cei care îşi stăpânesc propria mânie şi potolesc mânia altora şi care nu se înfurie niciodată pe nicio creatură, reuşesc să depăşească toate dificultăţile. Cei care se abţin, încă de la naştere, de la miere, carne şi băuturi ameţitoare, reuşesc să depăşească toate dificultăţile. Cei care mănâncă doar pentru a-şi susţine viaţa, care caută compania femeilor doar în scopul procreării şi care îşi deschid buzele doar pentru a spune adevărul, reuşesc să depăşească toate dificultăţile. Cei care îl venerează cu devoţiune pe zeul Narayana, acel Stăpân Suprem al tuturor creaturilor, origine şi distrugere a universului, reuşesc să depăşească toate dificultăţile. Acest Krishna de aici, cu ochi roşii ca floarea de lotus, îmbrăcat în veşminte galbene, înzestrat cu braţe puternice — acest Krishna care este binefăcătorul, fratele, prietenul şi ruda noastră — este Narayana de glorie neînvechită. El acoperă toate lumile ca o carcasă de piele, după propria sa voinţă. El este Stăpânul puternic, cu suflet de neconceput. El este Govinda, cel dintâi dintre toate fiinţele. Acest Krishna care este mereu angajat să facă ceea ce este plăcut şi benefic pentru Jişnu, precum şi pentru tine, O, rege, este cel dintâi dintre toate fiinţele, cel de nezdruncinat, lăcaşul fericirii eterne. Cei care caută cu devoţiune refugiu la acest Narayana, numit şi Hari, reuşesc să depăşească toate dificultăţile. Cei care citesc aceste versete despre depăşirea dificultăţilor, care le recită altora şi care vorbesc despre ele Brahmanilor, reuşesc să depăşească toate dificultăţile. Ţi-am spus acum, O, fără păcat, toate acele fapte prin care oamenii pot depăşi toate dificultăţile, atât aici, cât şi în celelalte lumi.

SECŢIUNEA CXI

Yudhishthira spuse: Mulţi oameni aici care nu au suflete cu adevărat liniştite apar ca oameni cu suflete liniştite la înfăţişare. Există din nou alţii care au suflete cu adevărat liniştite, dar care par a fi altfel. Cum, O, stăpâne, vom reuşi să cunoaştem aceşti oameni?

Bhishma spuse: În acest sens este recitată vechea poveste a discursului dintre un tigru şi un şacal. Ascult-o, O, Yudhishthira! În vremuri străvechi, într-un oraş numit Purika, plin de prosperitate, era un rege pe nume Paurika. Acest om cel mai rău se bucura de cruzime şi de a face rău altora. La expirarea perioadei vieţii sale, a avut un sfârşit nedorit. De fapt, pătat de faptele rele ale vieţii sale umane, s-a reîncarnat ca şacal. Amintindu-şi prosperitatea anterioară, a fost cuprins de tristeţe şi s-a abţinut de la carne chiar şi atunci când i-a fost adusă de alţii. Şi a devenit plin de compasiune faţă de toate creaturile, adevărat în vorbire şi ferm în respectarea unor jurăminte austere. La momentul stabilit, el mânca fructe care căzuseră din copaci. Acel şacal locuia într-un vast cimitir şi îi plăcea să locuiască acolo. Şi deoarece era locul lui de naştere, nu şi-a dorit niciodată să-l schimbe cu o localitate mai frumoasă. Neîndurând puritatea comportamentului său, ceilalţi membri ai speciei sale au încercat să îl facă să-şi schimbe hotărârea, adresându-i-se în următoarele cuvinte pline de umilinţă: „Chiar dacă locuieşti în acest cimitir teribil, doreşti totuşi să trăieşti cu o asemenea puritate de comportament. Nu este aceasta o perversitate a înţelegerii din partea ta, din moment ce eşti prin natură un mâncător de carne moartă? Fii ca noi. Cu toţii îţi vom da mâncare. Mănâncă ceea ce ar trebui să fie întotdeauna hrana ta, abandonând un astfel de comportament pur.” Auzind aceste cuvinte ale lor, şacalul le-a răspuns, cu atenţie sporită, în aceste cuvinte dulci pline de raţiune şi care îndeamnă la non-violenţă faţă de toţi: „Naşterea mea a fost umilă. Comportamentul, însă, determină rasa.[341] Doresc să mă comport într-un mod în care faima mea să se răspândească. Deşi locuinţa mea este acest cimitir, ascultă totuşi jurămintele mele în ceea ce priveşte comportamentul. Sinele propriu este cauza actelor proprii. Modul de viaţă pe care cineva

341 Înţelesul este că, deşi m-am născut într-o rasă inferioară, acesta nu este un motiv pentru care ar trebui să mă comport ca o persoană inferioară. Conduita este cea care determină rasa şi nu rasa cea care determină comportamentul. Prin urmare, pot exista persoane pioase, în fiecare rasă. Versiunea Burdwan a acestei replici este pur şi simplu ridicolă,

îl poate adopta nu este cauza actelor sale religioase. Dacă cineva, în timp ce respectă un anumit mod de viață, ucide un Brahmana, nu i se va atașa păcatul de omucidere a unui Brahmana? Dacă, pe de altă parte, cineva donează o vacă în timp ce nu respectă niciun mod de viață anume, acel dar pios nu va aduce niciun merit? Mânați de dorința de a obține ceea ce este plăcut, voi sunteți angajați doar să vă umpleți stomacurile. Amorțiți de nebunie, nu vedeți cele trei defecte care sunt la final. Nu-mi place să adopt viața pe care o duceți voi, plină de rău atât aici, cât și în viitor, și caracterizată de o pierdere atât de reprobabilă a virtuții cauzată de nemulțumire și tentație." Un tigru, renumit pentru vitejie, a auzit întâmplător această conversație și, în consecință, potrivit propriei sale naturi, și-a exprimat apoi dorința de a-l numi ministru.

Tigrul a spus: "O, ființă dreaptă, știu ce ești. Ocupă-te împreună cu mine de sarcinile guvernării. Savurează orice bunuri îți sunt dorite, abandonând orice nu se potrivește gustului tău.[342] În ceea ce ne privește pe noi, știm că avem o dispoziție fioroasă. Te informăm în prealabil despre asta. Dacă te vei comporta cu blândețe, vei beneficia și vei obține avantaje pentru tine." – Onorând aceste cuvinte ale stăpânului suprem al tuturor animalelor cu suflet înalt, șacalul, lăsând capul puțin în jos, a spus aceste cuvinte pline de umilință.

Șacalul a zis: „O, rege al fiarelor, aceste cuvinte ale tale în privința mea sunt asemenea celor ce ți se cuvin. De asemenea, este demn de tine să cauți miniștri cu purtare curată și cunoscători ai îndatoririlor și ai treburilor lumești. Nu-ți poți menține măreția fără un ministru pios, O, viteazule, sau cu un ministru rău care urmărește să-ți pună capăt chiar vieții. Ar trebui, O, cel mai binecuvântat, să-i privești pe acei miniștri ai tăi care îți sunt devotați, care sunt cunoscători ai politicii, care sunt independenți unul de altul, dornici să te încoroneze cu victorie, neîntinați de lăcomie, liberi de înșelăciune, înzestrați cu înțelepciune mereu ocupată de binele tău și înzestrați cu mare vigoare mintală, la fel cum îi privești pe învățătorii sau pe părinții tăi. Dar, O, rege al fiarelor, deoarece sunt complet mulțumit de poziția mea actuală, nu doresc să o schimb pentru nimic altceva. Nu poftesc la plăcerile luxoase sau la fericirea care rezultă din ele. Comportamentul meu, din nou, s-ar putea să nu se potrivească cu cel al vechilor tăi slujitori. Dacă aceștia ar avea o conduită rea, ar produce dezbinare între tine și mine. Dependența de altul, chiar dacă acela este înzestrat cu splendoare, nu este de dorit sau lăudabilă. Am sufletul curățit, sunt foarte binecuvântat. Sunt incapabil să arăt severitate nici măcar față de păcătoși. Am mare viziune. Am capacitatea de efort mare. Nu mă uit la lucruri mărunte. Sunt înzestrat cu mare forță. Am succes în fapte. Nu acționez niciodată zadarnic. Sunt împodobit cu tot obiectul de plăcere. Nu sunt niciodată mulțumit cu puțin. Nu am servit niciodată pe altcineva. Sunt, în plus, neîndemânatic în a servi. Trăiesc după plăcerea mea în pădure. Toți cei care trăiesc pe lângă regi trebuie să suporte mari dureri din cauza discursurilor rele despre ei înșiși. Cei care locuiesc în păduri, însă, își petrec zilele, fără frică și fără anxietate, în îndeplinirea jurămintelor. Frica ce apare în inima unei persoane care este chemată de rege este necunoscută persoanelor care își petrec zilele mulțumite în păduri, susținându-și viața din fructe și rădăcini. Mâncarea și băutura simple obținute fără efort și mâncarea luxoasă obținută cu frică diferă mult una de cealaltă. Reflectând asupra acestora două, sunt de părere că fericirea este acolo unde nu este anxietate. Puțini dintre cei care slujesc regii sunt pedepsiți pe drept pentru greșelile lor. Un număr mare dintre ei, însă, suferă moartea sub acuzații false. Dacă, în ciuda tuturor acestora, mă numești, O, rege al fiarelor, ministru al tău, doresc să fac un pact cu tine în privința comportamentului pe care ar trebui să-l adopți întotdeauna față de mine. Cuvintele pe care le voi spune pentru binele tău ar trebui ascultate și luate în considerare de tine. Dispoziția pe care o vei face pentru mine nu va fi împiedicată de tine. Nu mă voi sfătui niciodată cu ceilalți miniștri ai tăi. Dacă aș face-o, dorind superioritatea, ei îmi vor imputa diverse feluri de defecte. Întâlnindu-mă cu tine singur și în secret, îți voi spune ce este pentru binele tău. În toate chestiunile legate de rudele tale, nu mă vei întreba ce este pentru binele tău sau ce nu este. După ce te-ai consultat cu mine, nu-i vei pedepsi pe ceilalți miniștri ai tăi ulterior, cedând furiei, nu-i vei pedepsi pe adepții și dependenții mei." Astfel vorbit de șacal, regele fiarelor i-a răspuns, spunând: '*Fie așa*', și i-a arătat toate

342 *Yatram* înseamnă, așa cum explică comentatorul, *îndatoririle guvernului*.

onorurile. Șacalul a acceptat apoi ministeriatul tigrului. Văzându-l pe șacal tratat cu respect și onorat în toate acțiunile sale, vechii slujitori ai regelui, complotând împreună, au început neîncetat să-i arate ura lor față de el. Acei oameni răi s-au străduit mai întâi să-l mulțumească și să-l câștige prin comportament prietenos și să-l facă să tolereze diversele abuzuri care existau în regat. Despoliatori ai proprietății altor oameni, trăiau de mult timp în bucuria privilegiilor lor. Acum, însă, fiind conduși de șacal, nu au putut lua nimic ce aparținea altora. Dorind avansare și prosperitate, au început să-l tenteze cu vorbe dulci. Într-adevăr, au fost oferite chiar și mari mituiri pentru a-i fura inima. Posedând o mare înțelepciune, șacalul nu a arătat niciun semn de a ceda acestor tentații. Atunci, unii dintre ei, făcând un pact între ei pentru a-l distruge, au luat carnea bine gătită care era destinată și mult dorită de regele fiarelor și au plasat-o în secret în casa șacalului. Șacalul știa cine furase carnea și cine complotase să facă asta. Dar, deși știa totul, a tolerat-o pentru un anumit scop. Făcuse un pact cu regele în momentul acceptării ministeriatului, spunând: «Îți dorești prietenia mea, dar, O, monarhule, să nu ai neîncredere în mine fără motiv.»

Bhishma continuă: «Când regele fiarelor, simțind foame, a venit să mănânce, nu a văzut carnea care trebuia să fie pregătită pentru cina lui. Regele a ordonat apoi: „*Hoțul să fie găsit*.” Miniștrii săi prefăcuți i-au reprezentat că pâinea pregătită pentru el fusese furată de ministrul său învățat, șacalul, care era atât de mândru de propria sa înțelepciune. Neaderând la acest act nejudicios din partea șacalului, tigrul s-a umplut de furie. Într-adevăr, regele, cedând furiei sale, a ordonat ca ministrul său să fie ucis. Văzând ocazia, foștii miniștri s-au adresat regelui, spunând: „Șacalul este mereu gata să ne ia tuturor mijloacele de subzistență.” După ce au spus asta, au vorbit din nou despre actul șacalului de a-l jefui pe rege de mâncare. Și au spus: „Așa este deci acțiunea lui! Ce lucru nu ar îndrăzni să facă? El nu este așa cum ai auzit. El este drept în vorbire, dar adevărata lui dispoziție este păcătoasă. Un nefericit în realitate, s-a deghizat punându-și o haină de virtute. Comportamentul său este cu adevărat păcătos. Pentru a-și servi propriile interese a practicat asceza în ceea ce privește dieta și jurămintele. Dacă nu crezi asta, îți vom oferi o dovadă oculară.” După ce au spus asta, au făcut imediat ca acea carne să fie descoperită intrând în locuința șacalului. Constatând că mâncarea fusese adusă înapoi din casa șacalului și auzind toate acele reprezentări ale vechilor săi servitori, regele a ordonat, spunând: „*Să fie ucis șacalul.*” Auzind aceste cuvinte ale tigrului, mama sa a venit la acel loc pentru a-i reaminti fiului său bunul simț cu sfaturi benefice. Venerabila doamnă a spus: „O, fiule, nu ar trebui să accepți această acuzație plină de înșelăciune. Oamenii răi impută greșeli chiar și unei persoane cinstite, mișcați de invidie și rivalitate. Dușmanii care doresc ceartă nu pot suporta ridicarea unui dușman adusă de faptele sale mărețe. Greșeli li se atribuie chiar și unei persoane cu suflet pur angajată în penitențe. În ceea ce privește chiar și un pustnic care trăiește în pădure și este angajat în propriile sale acțiuni (inofensive), se ridică trei părți, și anume: prieteni, neutri și dușmani. Cei lacomi urăsc pe cei puri. Cei inactivi îi urăsc pe cei activi. Cei fără carte urăsc pe cei învățați. Cei săraci urăsc pe cei bogați. Cei fără de lege urăsc pe cei drepți. Cei urâți urăsc pe cei frumoși. Mulți dintre cei învățați, cei neștiutori, cei lacomi și cei vicleni ar acuza pe nedrept o persoană nevinovată, chiar dacă aceasta ar poseda virtuțile și inteligența lui Vrihaspati însuși. Dacă într-adevăr s-ar fi furat carne din casa ta în absența ta, amintește-ți că șacalul refuză chiar și carnea care i se oferă. Acest fapt trebuie bine luat în considerare (la găsirea hoțului). Persoanele rele se prefac uneori că sunt bune, iar cele bune se prefac uneori că sunt rele. Diverse feluri de înfățișări sunt observabile la creaturi. Prin urmare, este necesară examinarea pentru a distinge care este vinovat. Firmamentul pare a fi ca baza solidă a unui vas. Licuriciul pare a fi ca scânteia reală de foc. În realitate, însă, cerul nu are bază și nu este foc în licurici. Vezi, deci, este necesară cercetarea chiar și în privința lucrurilor percepute de ochi. Dacă o persoană lămurește totul după cercetare, nu va fi niciodată nevoită să se îndulcească în vreun regret ulterior. Nu este deloc greu, O, fiule, pentru un stăpân să-și ucidă servitorul. Iertarea, însă, la persoanele înzestrate cu putere, este întotdeauna lăudabilă și aducătoare de renume. Tu îl făcuseși pe șacal prim-ministrul tău. În consecință, ai obținut o faimă mare printre toți șefii vecini. Un slujitor bun nu se obține ușor. Șacalul este binevoitorul tău. Lasă-l, așadar, să fie sprijinit. Regele care consideră vinovat o persoană cu adevărat inocentă acuzată pe nedrept de inamicii săi, curând își

găsește pieirea din cauza slujitorilor răi care îl conduc la acea convingere." După ce mama tigru și-a încheiat discursul, un agent drept al șacalului, ieșind din acea falangă a dușmanilor săi, a descoperit totul despre modul în care fusese făcută acea acuzație falsă. Nevinovăția șacalului fiind făcută manifestă, el a fost achitat și onorat de stăpânul său. Regele fiarelor l-a îmbrățișat cu afecțiune din nou și din nou. Șacalul, însă, care era versat în știința politicii, arzând de jale, a salutat regele fiarelor și i-a cerut permisiunea de a-și pune capăt vieții prin respectarea jurământului *Praya*. Tigrul, aruncându-i asupra șacalului virtuos ochii măriți de afecțiune și onorându-l cu veneraţie, a căutat să-l descurajeze de îndeplinirea dorințelor sale. Șacalul, văzându-și stăpânul tulburat de afecțiune, i-a dat onoare și a spus cuvintele acestea cu vocea înecată în lacrimi: "Onorat de tine mai întâi, am fost apoi insultat de tine. Comportamentul tău față de mine este de natură să mă facă inamicul tău. Nu este, așadar, potrivit să mai locuiesc cu tine. Servitorii nemulțumiți, alungați din datoriile lor sau retrogradați din onorurile care le-au aparținut, care și-au adus sărăcia, sau care au fost ruinați de dușmanii lor (prin mânia stăpânului), care au fost slăbiți, care sunt lacomi sau înfuriați, sau alarmați, sau înșelați (în privința stăpânilor lor), cărora li s-a confiscat averea, care sunt mândri și dornici să realizeze fapte măreţe, dar lipsiți de mijloace sau de a câștiga bogății, și care ard de jale sau furie în urma vreunei nedreptăți suferite, așteaptă întotdeauna ca nenorociri să se abată asupra stăpânilor lor. Înșelați, ei părăsesc stăpânii și devin instrumente eficiente în mâinile dușmanilor.[343] Am fost insultat de tine și dat jos din poziția mea. Cum vei mai avea încredere în mine? Cum voi putea eu să mai locuiesc cu tine? Considerându-mă competent, m-ai luat, și examinându-mă m-ai pus în funcție. Încălcând pactul încheiat (între noi), m-ai insultat. Dacă cineva vorbește despre o anumită persoană care înainte avea un comportament drept, nu ar trebui, dacă dorește să-și mențină coerența, să descrie aceeași persoană ulterior ca fiind rea. Eu, care am fost astfel ignorat de tine, nu mă mai pot bucura de încrederea ta. În ceea ce mă privește, când te voi vedea retrăgându-ți încrederea de la mine, voi fi cuprins de alarmă și anxietate. Tu, fiind suspicios, iar eu în alarmă, dușmanii noștri vor căuta oportunități să ne vatăme. Supușii tăi, ca urmare, vor deveni neliniștiți și nemulțumiți. Un astfel de lucru are multe defecte. Înțelepții nu consideră fericită acea situație în care există onoare mai întâi și apoi dezonoare. Este greu să reunești cele două care au fost despărțite, la fel cum este greu să separi cele două care sunt unite. Dacă persoane reunite după despărțire se apropie din nou una de alta, comportamentul lor nu poate fi afectuos. Nu se vede niciun servitor care este mișcat (în ceea ce face) doar de dorința de a-și beneficia stăpânul. Serviciul provine din motivul de a face bine stăpânului, precum și propriei persoane. Toate actele sunt întreprinse din motive egoiste. Actele sau motivele neegoiste sunt foarte rare. Regii ale căror inimi sunt neliniștite și agitate nu pot dobândi o cunoaștere adevărată a oamenilor. Doar unul din o sută poate fi găsit care este fie capabil, fie fără frică. Prosperitatea oamenilor, precum și căderea lor, vin de la sine. Prosperitatea și adversitatea, și mărimea, toate provin din slăbiciunea înțelegerii.”»[344]

Bhishma a continuat: După ce a rostit aceste cuvinte conciliatoare pline de virtute, plăcere și profit, și după ce a mulțumit regele, șacalul s-a retras în pădure. Fără să asculte rugăminţile regelui fiarelor, șacalul înțelept și-a lepădat trupul stând în *praya* și a plecat în cer (ca răsplată pentru faptele sale bune pe pământ).

SECȚIUNEA CXII

Yudhishthira spuse: Ce fapte trebuie să săvârșească un rege și care sunt acele fapte prin îndeplinirea cărora un rege poate deveni fericit? Spune-mi aceasta în detaliu, O, tu care ești cel dintâi dintre toți cei ce cunosc datoriile.

Bhishma spuse: Îți voi spune ceea ce dorești să știi. Ascultă adevărul stabilit despre ceea ce trebuie să facă un rege în această lume și care sunt acele acte prin îndeplinirea cărora un rege poate

343 Nilakantha explică *aparasadhanah* ca *aparasa adhanah*, adică fără *rasa* sau afecțiune și fără *dhana* sau bogăție. Aceasta este o exagerare.

344 Poate că sensul este că oamenii cu o înțelegere viguroasă consideră că toate statele sunt egale.

deveni fericit. Un rege nu ar trebui să se poarte în felul dezvăluit în înalta istorie a unei cămile despre care am auzit. Ascultă acea istorie, O, Yudhishthira! Exista, în epoca *Krita*, o cămilă uriaşă care îşi amintea toate faptele vieţii sale anterioare. Respectând cele mai stricte jurăminte, acea cămilă a practicat asceze foarte severe în pădure. Spre sfârşitul penitenţelor sale, puternicul Brahman a fost mulţumit de el. Bunicul cel Mare, aşadar, a dorit să-i acorde daruri.

Cămila a zis: Fie ca gâtul meu, O, sfânt, să devină lung prin graţia ta, astfel încât, O, domn puternic, să pot apuca orice mâncare care s-ar afla chiar la capătul unui *Yojanas*, oricât de departe ar fi." Atotputernicul dătător de daruri a zis: „*Aşa să fie*." Cămila, obţinând darul, s-a întors în pădurea ei. Animalul prost, din ziua în care a obţinut darul, a devenit leneş. Într-adevăr, bietul, ameţit de soartă, nu s-a mai dus de atunci la păscut. Într-o zi când, întinzându-şi gâtul lung de o sută de *Yojanas*, animalul se ocupa să-şi culeagă hrana fără niciun efort, o furtună mare s-a ridicat. Cămila, punându-şi capul şi o parte a gâtului în peştera unui munte, a hotărât să aştepte până când furtuna se va termina. Între timp, a început să plouă cu torente, inundând tot pământul. Un şacal, cu soţia sa, înnămoliţi de ploaie şi tremurând de frig, s-au târât cu greu spre aceeaşi peşteră şi au intrat repede în ea pentru adăpost. Trăind din carne, şi fiind extrem de flămând şi obosit, O, taur al rasei lui Bharata, şacalul, văzând gâtul cămilei, a început să mănânce cât de mult putea din el. Cămila, când a simţit că gâtul îi este mâncat, s-a străduit cu tristeţe să îl scurteze. Dar pe măsură ce îl mişca în sus şi în jos, şacalul şi soţia sa, fără a-şi pierde aderenţa, au continuat să îl mănânce. În scurt timp, cămila a rămas fără viaţă. Şacalul, după aceea, (aşa) omorând şi mâncând cămila, a ieşit din peşteră după ce furtuna şi ploaia încetaseră. Astfel şi-a găsit moartea acea cămilă proastă. Vezi ce mare rău a urmat lenei. În privinţa ta, evitând lenevia şi stăpânindu-ţi simţurile, fă totul în lume cu mijloacele potrivite. Însuşi Manu a spus că victoria depinde de inteligenţă. Toate actele înfăptuite cu ajutorul inteligenţei sunt considerate cele dintâi, cele înfăptuite cu ajutorul braţelor sunt mediocre, cele înfăptuite cu ajutorul picioarelor sunt inferioare, în timp ce cele făcute prin cărat sarcini sunt cele mai joase. Dacă regele este iscusit în tranzacţiile de afaceri şi îşi stăpâneşte simţurile, regatul său dăinuie. Însuşi Manu a spus că tot cu ajutorul inteligenţei o persoană ambiţioasă reuşeşte să obţină victorii. În această lume, O, Yudhishthira, cei care ascultă sfaturi înţelepte care nu sunt cunoscute pe scară largă, care, O, fără de păcat, posedă aliaţi şi care acţionează după o analiză atentă, reuşesc să-şi atingă toate obiectivele. O persoană care posedă astfel de ajutoare reuşeşte să stăpânească întregul pământ. O, tu care posezi o putere similară cu a lui Indra, aceasta a fost spusă de înţelepţi din vremuri străvechi, în conversaţii despre orânduielile stabilite în scripturi. Şi eu, cu privirea îndreptată spre scripturi, ţi-am spus acelaşi lucru. Folosindu-ţi inteligenţa, acţionează în această lume, O, rege!

SECŢIUNEA CXIII

Yudhishthira a spus: Spune-mi, O, taur al rasei Bharata, cum se poartă un rege, fără ajutoarele obişnuite, după ce a obţinut un regat care este o posesie atât de preţioasă, faţă de un duşman puternic.

Bhishma a spus: În această privinţă este citată vechea poveste a discuţiei dintre Ocean şi Râuri. Demult, Oceanul etern, acel stăpân al Râurilor, acel refugiu al duşmanilor zeilor, a întrebat toate Râurile pentru a-i rezolva această îndoială ce i se ivise în minte.

Oceanul a spus: "Voi, Râuri, văd că toate, cu curenţii voştri plini, aduceţi copaci cu trunchiuri mari, smulgându-i din rădăcini şi ramuri. Totuşi, nu aduceţi niciodată la mine o trestie. Trestiile care cresc pe malurile voastre sunt cu tulpină umilă şi lipsite de tărie. Refuzaţi să le spălaţi din dispreţ sau ele vă sunt de vreun folos? Doresc, aşadar, să aud care este motivul care vă inspiră pe toate. Într-adevăr, de ce niciuna dintre voi nu spălă trestii, smulgându-le din malurile pe care cresc?" Astfel întrebat, Râul Gange i-a răspuns Oceanului, stăpânul tuturor Râurilor, în aceste cuvinte de o gravitate însemnată, pline de raţiune şi, prin urmare, acceptabile pentru toţi.

Ganga a spus: Arborii stau într-un singur loc și sunt inflexibili în privința locului unde stau. Ca urmare a acestei dispoziții a lor de a rezista curenților noștri, ei sunt obligați să părăsească locul unde cresc. Trestia, însă, se comportă diferit. Trestia, văzând curentul care se apropie, se pleacă în fața lui. Celelalte nu acționează așa. După ce curentul a trecut, trestia își reia postura anterioară. Trestia cunoaște virtuțile Timpului și ale oportunității. Este docilă și ascultătoare. Este supusă, fără a fi rigidă. Din aceste motive, ea stă unde crește, fără a fi nevoie să vină cu noi. Acele plante, arbori și liane care se apleacă și se ridică în fața forței vântului și a apei, nu suferă niciodată dezonoare (fiind smulse din rădăcini).

Bhishma continuă: Acel om care nu se supune puterii unui dușman care și-a mărit forța și care este capabil să-l încarcereze sau să-l ucidă, întâmpină curând pieirea.[345] Acel om înțelept care acționează după ce a stabilit pe deplin forța și slăbiciunea, puterea și energia, sa și ale dușmanului său, nu trebuie să sufere niciodată înfrângere. Un om inteligent, prin urmare, atunci când își vede inamicul mai puternic decât el însuși, ar trebui să adopte comportamentul trestiei. Aceasta este o dovadă de înțelepciune.

SECȚIUNEA CXIV

Yudhishthira a întrebat: Cum ar trebui să se poarte un om învățat, înzestrat cu modestie, O, doborâtorule de dușmani, când este asaltat cu vorbe dure într-o adunare de către o persoană ignorantă, umflată de mândrie?[346]

Bhishma a spus: Ascultă, O, stăpân al pământului, cum a fost tratată această chestiune (în scripturi), cum ar trebui o persoană cu suflet bun să suporte în această lume vorbele abuzive ale celor lipsiți de inteligență. Dacă o persoană, atunci când este abuzată de altcineva, nu cedează mâniei, ea cu siguranță va lua cu sine (meritul) tuturor faptelor bune pe care le-a făcut cel care abuzează. Cel care suportă, în acest caz, îi transferă nemeritul tuturor faptelor sale rele celui care, sub influența mâniei, se delectează cu abuzul. Un om inteligent ar trebui să ignore un limbaj abuziv care nu seamănă, în cele din urmă, decât cu o cioară care scoate strigăte discordante.[347] Se spune că cel care cedează urii trăiește degeaba. Un nebun este adesea auzit spunând: „Unui om atât de respectabil i-am vorbit astfel într-o asemenea adunare de oameni” și chiar se laudă cu acel act rău. El ar adăuga: „Abuzat de mine, omul a rămas tăcut ca mort de rușine”. Chiar și așa se laudă un om fără rușine cu un act de care nimeni nu ar trebui să se laude. Un astfel de ticălos printre oameni ar trebui neglijat cu grijă. Omul înțelept ar trebui să suporte tot ce ar putea spune o astfel de persoană cu puțină inteligență. Ce poate face un om vulgar fie prin lauda sau prin blamul său? El este chiar ca o cioară care ciripește degeaba în pădure. Dacă cei care acuză pe alții doar prin cuvintele lor ar putea confirma acele acuzații prin astfel de mijloace, atunci, poate, cuvintele lor ar fi considerate a avea o oarecare valoare. De fapt, însă, aceste cuvinte sunt la fel de eficiente ca cele rostite de nebuni care invocă moartea asupra celor cu care se ceartă.[348] Acela om își proclamă pur și simplu lipsa de educație care se dedă unui astfel de comportament și cuvinte. Într-adevăr, el este chiar ca un păun care dansează arătând o parte a corpului său care ar trebui să fie mereu ascunsă vederii.[349] O persoană cu un comportament pur nu ar trebui niciodată să vorbească cu acel suflet cu un comportament păcătos care nu ezită să rostească sau să facă nimic. Omul acela care vorbește despre meritele cuiva când îi este în față și care vorbește de rău despre cineva când nu este de față, este cu adevărat ca un câine. O astfel de persoană își pierde toate regiunile în cer și fructele oricărei

345 Prin urmare, adevărata politică este să aștepți momentul în care dușmanul devine slăbit.

346 *Mridustikshnena* este mai bună decât *Mridutikshnena*.

347 O pasăre identificată de Dr. Wilson cu *Parra Jacana*.

348 În India, cea mai frecventă formă de abuz verbal în rândul bărbaților și femeilor ignoranți este „Vei fi cu moartea” sau „Du-te la casa lui Yama”. Ceea ce spune Bhishma este că, deși aceste cuvinte sunt rostite în zadar, tot așa acuzațiile verbale ale oamenilor răi se dovedesc complet eșuate.

349 Experții Burdwan au înțeles complet greșit primul rând al acestui verset. K.P. Singha l-a redat corect.

cunoaşteri şi virtuţi pe care le-ar fi putut avea.[350] Omul care vorbeşte de rău despre cineva când nu-i este la ochi pierde fără întârziere fructele tuturor libaţiilor sale pe foc şi ale darurilor pe care le face chiar şi la o sută de persoane. Un om înţelept, prin urmare, ar trebui să evite fără şovăială o persoană cu un astfel de suflet păcătos care merită să fie evitată de toţi oamenii oneşti, aşa cum ar evita carnea de câine. Acel ticălos cu suflet rău care proclamă greşelile unei persoane cu suflet înalt, îşi publică, de fapt (prin acel act), propria natură rea, aşa cum un şarpe îşi afişează gluga (când este deranjat de alţii). Omul cu simţ care încearcă să contracareze un astfel de bârfitor mereu angajat într-o ocupaţie pe placul său, se află în condiţia dureroasă a unui măgar stupid scufundat într-o grămadă de cenuşă. Un om care este mereu angajat în a vorbi de rău pe alţii ar trebui evitat ca un lup furios, sau un elefant înfuriat care urlă în nebunie, sau un câine fioros. Ruşine acelui ticălos păcătos care s-a dedat pe calea celor proşti şi a decăzut din toate reţinerile sănătoase şi modeste, care este mereu angajat în a face rău altora şi care nu ţine cont de propria prosperitate. Dacă un om onest doreşte să schimbe cuvinte cu astfel de ticăloşi când aceştia caută să-l umilească, i se cuvine să i se spună aceste cuvinte: ”Nu te lăsa afectat”. Un schimb de cuvinte între o persoană înaltă şi una joasă este întotdeauna dezaprobat de persoanele cu inteligenţă liniştită. Un ticălos calomniator, când este înfuriat, poate lovi pe altul cu palmele, sau arunca praf sau pleavă peste altul, sau înfricoşa pe altul arătând sau scrâşnind din dinţi. Toate acestea sunt bine cunoscute. Omul acela care suportă reproşurile şi calomniile sufletelor rele rostite în adunări, sau care citeşte frecvent aceste instrucţiuni, nu suferă niciodată nicio durere cauzată de vorbire.

SECŢIUNEA CXV

Yudhishthira spuse: O mare bunic, O tu cel înzestrat cu mare înţelepciune, am o mare îndoială care mă tulbură. Ar trebui, O, rege, să o rezolvi. Tu eşti un strămoş al familiei noastre. Ne-ai vorbit despre vorbele calomnioase rostite de ticăloşi cu suflet rău şi de purtare necorespunzătoare. Aş dori însă să te întreb mai multe. Acele subiecte despre care doresc să discuţi sunt cele care aduc beneficii unui regat, cele care produc fericirea stirpei regale, cele care aduc binele şi progresul în viitor şi în prezent, cele care sunt bune în privinţa hranei şi băuturii, precum şi în privinţa corpului. Cum ar trebui un rege care a fost aşezat pe tron şi continuă să îl ocupe, înconjurat de prieteni, miniştri şi slujitori, să îşi mulţumească poporul? Acel rege care, purtat de afecţiunile şi înclinaţiile sale, devine devotat asociaţilor răi şi care dă onoare oamenilor nelegiuiţi din cauza faptului că este înrobit de simţurile sale, îşi pierde toţi slujitorii de neam şi sânge bun. Un astfel de rege nu reuşeşte niciodată să obţină acele scopuri a căror îndeplinire depinde de a avea mulţi slujitori buni în preajma sa. Se cuvine ca tu, care eşti egal cu Vrihaspati în inteligenţă, să îmi vorbeşti despre aceste datorii ale regilor care sunt dificil de aflat şi astfel să îmi alungi îndoielile. Tu, O, tigru printre oameni, eşti mereu angajat în realizarea binelui neamului nostru. Din acest motiv ne vorbeşti întotdeauna despre datoriile artei de a fi rege. Şi Kshatri (Vidura), înzestrat cu mare înţelepciune, ne oferă întotdeauna instrucţiuni valoroase. Ascultând de la tine instrucţiuni care aduc bine neamului şi regatului nostru, voi putea să îmi petrec zilele în fericire, ca o persoană răsfăţată cu *ambra* nemuritoare. Ce feluri de slujitori trebuie consideraţi inferiori şi ce fel de slujitori posedă toate realizările? Cu ajutorul cărui fel de slujitori sau al slujitorilor de ce fel de neam este indicat să se îndeplinească datoriile de a conduce? Dacă regele alege să acţioneze singur şi fără slujitori, nu va reuşi niciodată să îşi protejeze poporul. Cu toate acestea, toţi oamenii de neam superior tânjesc după dobândirea suveranităţii.

Bhishma a spus: Regele, O, Bharata, nu poate singur să-şi conducă regatul. Fără slujitori care să-l ajute, el nu poate reuşi să îndeplinească niciun obiectiv. Chiar dacă reuşeşte să obţină vreun obiectiv, nu îl poate (dacă este singur) păstra. Acel rege ale cărui slujitori sunt toţi înzestraţi cu cunoaştere şi înţelepciune, care sunt toţi devotaţi binelui stăpânului lor şi care sunt de neam înalt şi cu dispoziţie liniştită, reuşeşte să se bucure de fericirea legată de suveranitate. Acel rege ale cărui miniştri sunt toţi de neam bun, care nu pot fi îndepărtaţi de el (prin mită şi alte influenţe), care

350 Un câine este un animal necurat în opinia hindusă.

trăiesc mereu cu el, care sunt dedicați sfătuirii stăpânului lor, care sunt înzestrați cu înțelepciune și bunătate, care au o cunoaștere a relațiilor lucrurilor, care pot prevedea evenimente și eventualități viitoare, care au o bună cunoaștere a virtuților timpului și care nu deplâng niciodată trecutul, reușește să se bucure de fericirea ce aparține suveranității. Acel rege ale cărui slujitori îi împărtășesc necazurile și bucuriile, care fac mereu ceea ce îi este plăcut, care își îndreaptă mereu atenția spre îndeplinirea obiectivelor stăpânului lor și care sunt toți credincioși, reușește să se bucure de fericirea ce aparține suveranității. Regele ale cărui supuși sunt mereu veseli și cu sufletul înalt și care merg mereu pe calea dreptății, reușește să se bucure de fericirea legată de suveranitate. El este cel mai bun dintre regi, toate sursele sale de venit fiind gestionate și supravegheate de oameni mulțumiți și de încredere, bine familiarizați cu mijloacele de creștere a finanțelor. Acel rege reușește să obțină înstărite și mare merit ale cărui depozite și hambare sunt supravegheate de slujitori incoruptibili, de încredere, devotați și neavizi, mereu preocupați de a aduna. Acel rege în al cărui oraș justiția este administrată corect, cu rezultatul acelei administrări ducând la rezultatele cunoscute ale amendării reclamantului sau pârâtului dacă cazul său este neadevărat, și în care legile penale sunt administrate chiar și după modul lui *Sankha* și *Likhita*, reușește să dobândească meritul ce aparține suveranității. Acel rege care își atașează supușii de el prin bunătate, care cunoaște datoriile regilor și care este atent la totalitatea celor șase, reușește să dobândească meritul ce aparține suveranității.

SECȚIUNEA CXVI

Bhishma spuse: În legătură cu aceasta este citată următoarea istorie din vremurile demult apuse. Această istorie este considerată un precedent înalt printre oamenii buni și înțelepți. Această istorie are legătură cu subiectul actual. Am auzit-o în sihăstria lui Rama, fiul lui Jamadagni, spusă de mulți Rishi de frunte. Într-o anumită pădure mare nelocuită de oameni, trăia un ascet care se hrănea cu fructe și rădăcini, păzind jurăminte rigide și având simțurile sub control. De asemenea, respectând reglementări stricte și autocenzură, având un suflet liniștit și pur, mereu atent la recitările vedice și cu inima curățată de posturi, el a adoptat o viață de bunătate față de toate făpturile. Dezvoltând o mare inteligență, în timp ce ședea pe locul său, bunătatea comportamentului său fiind cunoscută de toate creaturile care trăiau în acea pădure, acestea veneau la el cu afecțiune. Lei și tigri fioroși, elefanți de dimensiuni uriașe, îndârjiți, leoparzi, rinoceri, urși și alte animale cu aspect feroce, hrănindu-se cu sânge, veneau la Rishi și îi adresau întrebările obișnuite de politețe. Într-adevăr, toate se purtau față de el ca ucenici și sclavi și îi făceau întotdeauna ceea ce îi plăcea. Ajungând la el, adresau întrebările obișnuite și apoi plecau spre locurile lor de reședință. Un animal de casă, însă, locuia acolo permanent, neplecând niciodată de lângă Muni. Era devotat înțeleptului și extrem de atașat de el. Slab și slăbit de posturi, se hrănea cu fructe, rădăcini și apă, fiind liniștit și de aspect neamenințător. Culcându-se la picioarele acelui Rishi cu suflet nobil în timp ce acesta ședea, câinele, cu o inimă ca a unui om, a devenit extrem de atașat de el datorită afecțiunii cu care era tratat. Într-o zi, a venit acolo un leopard de mare forță, hrănindu-se cu sânge. Cu un temperament crud și mereu plin de bucurie la perspectiva prăzii, fiara feroce arăta ca un al doilea Yama. Lingându-și colțurile gurii cu limba și lovind din coadă furios, leopardul a venit acolo, flămând și însetat, cu fălcile larg deschise, dorind să apuce câinele ca pradă. Văzând acea fiară feroce venind, O, rege, câinele, de frica vieții sale, i-a adresat Muni-ului următoarele cuvinte. Ascultă-le, O, monarh! „O, sfântule, acest leopard este un dușman al câinilor. Vrea să mă ucidă. O, mare înțelept, fă astfel încât toate temerile mele față de această fiară să fie alungate prin harul tău. O, tu cu brațe puternice, fără îndoială ești atotștiutor.” Cunoscând gândurile tuturor făpturilor, înțeleptul a simțit că din belșug avea câinele un motiv de temere. Posesor al celor șase atribute și capabil să descifreze vocile tuturor animalelor, înțeleptul a rostit următoarele cuvinte.

Înțeleptul a spus: „Nu vei mai avea teamă de moarte de la leoparzi. Forma ta naturală să dispară și să devii leopard, O, fiule!” La aceste cuvinte, câinele s-a transformat într-un leopard cu blana strălucitoare ca aurul. Cu dungi pe corp și cu dinți mari, de atunci el a început să trăiască în acea pădure fără frică. Între timp, leopardul, văzând în fața sa o făptură de aceeași specie, și-a lăsat

imediat orice sentiment de ostilitate față de el. După o vreme, a venit în sihăstrie un tigru feroce și flămând cu gura deschisă. Lingându-și colțurile gurii cu limba și dorind cu ardoare să bea sânge, tigrul a început să se apropie de animalul care se transformase în leopard. Văzând tigrul flămând cu dinți teribili apropiindu-se de acea pădure, leopardul (transformat) a căutat protecția Rishiului pentru a-și salva viața. Înțeleptul, care arăta mare afecțiune față de leopard datorită faptului că acesta locuia în același loc cu el, a transformat pe loc leopardul într-un tigru puternic pentru toți dușmanii. Tigrul văzând o fiară de aceeași specie nu i-a făcut niciun rău, O, rege. Câinele, transformat în timp într-un tigru puternic care se hrănea cu carne și sânge, a renunțat la hrana sa anterioară care constă în fructe și rădăcini. Într-adevăr, de atunci, O, monarh, tigrul transformat a trăit, hrănindu-se cu celelalte animale din pădure, ca un adevărat rege al fiarelor.

SECȚIUNEA CXVII

Bhishma spuse: Câinele, transformat în tigru, mulțumit de carnea fiarelor ucise, dormea liniștit. Într-o zi, în timp ce zăcea în curtea sihăstriei, a venit acolo un elefant furios, asemănător unui nor ridicat. De statură uriașă, cu obraji sfârșiați, având semne de lotus pe corp și cu frunțile late, animalul avea colți lungi și un glas adânc ca al norilor. Văzând acel elefant furios, mândru de forța sa, apropiindu-se de el, tigrul agitat de frică, căută protecția Înțeleptului. Acel vestit înțelept a transformat apoi tigrul într-un elefant. Elefantul adevărat, văzând o ființă a propriei sale specii, uriașă ca un nor, s-a înspăimântat. Elefantul Înțeleptului, pătat de praful filamentelor de lotus, s-a scufundat cu încântare în lacurile crescute cu lotuși și s-a plimbat pe malurile lor zimțate cu găuri de iepuri. A trecut un timp considerabil în acest fel. Într-o zi, în timp ce elefantul mergea voios în vecinătatea sihăstriei, i-a apărut în cale un leu cu coamă, născut într-o peșteră de munte și obișnuit să ucidă elefanți. Văzând leul venind, elefantul Înțeleptului, de frica vieții, a început să tremure și a căutat protecția înțeleptului. Înțeleptul a transformat apoi acel prinț al elefanților într-un leu. Deoarece leul sălbatic era un animal de aceeași specie cu el, leul Înțeleptului nu se mai temea de el. Dimpotrivă, leul sălbatic, văzând o fiară mai puternică de propria sa specie înaintea sa, s-a înspăimântat. Leul Înțeleptului a început să locuiască în acea sihăstrie din pădure. De frica acelui animal, celelalte animale nu mai îndrăzneau să se apropie de sihăstrie. Într-adevăr, toate păreau să fie inspirate de frică pentru siguranța vieții lor. După ceva timp, într-o zi, un ucigaș al tuturor animalelor, dotat cu o mare forță care inspira frică tuturor creaturilor, având opt picioare și ochi pe frunte, adică un *Sarabha*, a ajuns în acel loc. Într-adevăr, venise la aceeași sihăstrie pentru a ucide leul Înțeleptului. Văzând aceasta, înțeleptul și-a transformat leul într-un *Sarabha* de mare forță. *Sarabha*-ul sălbatic, văzând *Sarabha*-ul Înțeleptului înaintea sa ca fiind mai feroce și mai puternic, a fugit repede din acea pădure. După ce a fost transformat astfel în *Sarabha* de către înțelept, animalul a trăit fericit lângă cel care îl transformase. Toate animalele care locuiau în apropiere au fost apoi inspirate de frica acelui *Sarabha*. Frica și dorința de a-și salva viețile le-au făcut pe toate să fugă din acea pădure. Plin de încântare, *Sarabha*-ul continua în fiecare zi să ucidă animale pentru hrana sa. Transformându-se într-o fiară carnivoră, nu mai punea preț pe fructe și rădăcini pe care trăise anterior. Într-o zi, acel animal nemulțumitor care fusese mai întâi un câine, dar care acum fusese transformat într-un *Sarabha*, dornic de sânge, a dorit să ucidă înțeleptul. Acesta, prin puterea ascetică, a văzut totul prin cunoașterea sa spirituală. Dotat cu înțelepciune mare, înțeleptul, după ce a înțeles intențiile fiarei, i-a adresat aceste cuvinte.

Înțeleptul spuse: ”O, câine, ai fost mai întâi transformat într-un leopard. Din leopard ai fost apoi făcut un tigru. Din tigru ai fost transformat în elefant cu seva temporală șiroindu-ți pe obraji. Următoarea ta transformare a fost în leu. Din leu puternic ai fost apoi transformat în *Sarabha*. Plin de afecțiune pentru tine, eu te-am transformat în aceste forme diverse. Nu ai aparținut și nu aparții, prin naștere, niciunei dintre aceste specii. Deoarece, însă, O, nenorocitule, dorești să mă oprești pe mine care nu ți-am făcut niciun rău, te vei întoarce la specia ta și vei fi din nou un câine.” După aceasta, acel animal josnic și prost, cu suflet rău, transformat în *Sarabha*, și-a asumat din nou, în urma blestemului Înțeleptului, forma sa proprie de câine.”

SECȚIUNEA CXVIII

Bhishma a spus: După ce și-a recăpătat din nou forma sa adecvată, câinele a devenit foarte mâhnit. Înțeleptul, mustrându-l, a alungat făptura păcătoasă din sihăstria sa. Un rege înțelept ar trebui, ghidat de acest precedent, să numească slujitori, fiecare potrivit pentru sarcina care i-a fost desemnată, și să exercite o supraveghere adecvată asupra lor, după ce a stabilit mai întâi calitățile lor în ceea ce privește onestitatea și puritatea, sinceritatea, dispoziția generală, cunoașterea scripturilor, conduita, nașterea, autocontrolul, compasiunea, forța, energia, demnitatea și iertarea. Un rege nu ar trebui să ia niciodată un ministru fără să-l fi examinat mai întâi. Dacă un rege își adună în preajma sa persoane de neam jos, el nu va fi niciodată fericit. O persoană de neam înalt, chiar dacă este persecutată fără niciun motiv de către stăpânul său regal, nu se gândește niciodată, datorită respectabilității sângelui său, să-și rănească stăpânul. Un individ, însă, care este josnic și de neam umil, chiar dacă obține o mare avere din legătura sa cu un om cinstit, devine un dușman al acestuia dacă este mustrat doar cu vorba.[351] Un ministru ar trebui să fie de neam înalt și puternic; ar trebui să fie iertător și stăpân pe sine, și să-și aibă toate simțurile sub control; ar trebui să fie liber de viciul lăcomiei, mulțumit cu câștigurile sale drepte, încântat de prosperitatea stăpânului și a prietenilor săi, versat în cerințele locului și timpului, mereu ocupat să atașeze oamenii de sine sau de stăpânul său făcându-le bine, mereu atent la îndatoririle sale, dorind binele stăpânului său, mereu precaut, fidel în îndeplinirea propriilor sarcini, un maestru desăvârșit al artei războiului și păcii, versat în cerințele stăpânului în ceea ce privește marele ansamblu al celor trei, iubit atât de cetățeni, cât și de locuitorii provinciilor, cunoscător al tuturor tipurilor de formații inginerești pentru a străpunge și sparge liniile inamice, capabil să insufle forțelor stăpânului său cheful și bucuria, capabil să citească semne și gesturi, cunoscător al tuturor cerințelor în ceea ce privește marșul, priceput în arta dresajului elefanților, liber de mândrie, încrezător în propriile puteri, isteț în tranzacționarea afacerilor, făcând mereu ceea ce este corect, cu o conduită dreaptă, înconjurat de prieteni drepți, cu vorbire dulce, posedând trăsături plăcute, capabil să conducă oamenii, bine versat în politică, posedând realizări, energic în acțiune, activ, posedând ingeniozitate, cu un temperament dulce, modest în adresare, răbdător, curajos, bogat și capabil să-și adapteze măsurile la cerințele locului și timpului. Acel rege care reușește să obțină un astfel de ministru nu poate fi niciodată umilit sau învins de nimeni. Într-adevăr, regatul său se extinde treptat pe pământ ca lumina lunii. Un rege, din nou, care este versat în scripturi, care consideră dreptatea superioară oricărui lucru, care este mereu angajat în protejarea supușilor săi, și care posedă următoarele virtuți, obține dragostea tuturor. El ar trebui să fie răbdător, iertător, pur în conduită, sever când ocazia o cere, conștient de eficacitatea efortului, respectuos în comportamentul său față de toți seniorii săi, posedând o cunoaștere a scripturilor, gata să asculte instrucțiunile și sfaturile celor competenți să instruiască și să dea sfaturi, capabil să judece corect printre diferite sau opuse cursuri de acțiune sugerate, inteligent, cu o memorie reținută, gata să facă ceea ce este drept, stăpân pe sine, întotdeauna cu vorbă dulce, iertător chiar și față de dușmani, practicând caritatea personal, posedând credință, cu trăsături plăcute, gata să întindă mâna de ajutor persoanelor cufundate în necaz, posedând miniștri care caută mereu binele său, liber de defectul egoismului, niciodată fără o soție,[352] și neînclinat să facă nimic în grabă. El ar trebui să-și recompenseze întotdeauna miniștrii atunci când realizează ceva remarcabil. Ar trebui să-i iubească pe cei care îi sunt devotați. Evitând lenea, ar trebui să atragă întotdeauna oamenii spre sine făcându-le bine. Fața sa ar trebui să fie mereu veselă. Ar trebui să fie întotdeauna atent la nevoile slujitorilor săi și să nu cedeze niciodată în fața mâniei. Ar trebui, de asemenea, să fie mărinimos. Fără a renunța la *toiagul pedepsei*, ar trebui să-l folosească cu promptitudine. El ar trebui să-i facă pe toți cei din jurul lui să acționeze drept. Având spioni ca ochi, el ar trebui să supravegheze întotdeauna treburile supușilor săi și ar trebui să fie versat în toate chestiunile legate de virtute și bogăție. Un rege care posedă aceste o sută de calități câștigă dragostea tuturor. Fiecare conducător ar trebui să se străduiască să fie așa. Regele ar trebui, de

351 Antiteza, așa cum a subliniat Nilakantha, constă în aceasta, și anume, omul de viță nobilă, chiar dacă este ruinat pe nedrept, nu și-ar face rău stăpânului. Însă, omul de viță umilă ar deveni dușmanul unui stăpân bun dacă i s-ar adresa doar câteva cuvinte de mustrare.

352 Nilakantha explică că *na nìrddandvah* înseamnă *na nishparigrahah*.

asemenea, O, monarhule, să caute războinici buni (pentru a-i înrola în armata sa) care ar trebui să fie cu toții posesori a calificărilor necesare, pentru a-l ajuta în protejarea regatului său. Un rege care își dorește avansarea nu ar trebui să-și neglijeze niciodată armata. Acel rege ale cărui soldați sunt curajoși în luptă, recunoscători și versați în scripturi, a cărui armată constă din pedestrași versați în tratatele despre religie și datorie, ale cărui unități de elefanți sunt neînfricate, ale căror unități de care sunt pricepute în modul lor propriu de luptă și bine documentate în trasul cu săgeți și în mânuirea altor arme, reușește să subjuge întreaga lume. Acel rege care este mereu angajat în a atașa toți oamenii de sine, care este gata pentru efort, care este bogat în prieteni și aliați, devine cel mai de seamă dintre conducători. Un rege care a reușit să atașeze pe toți oamenii de sine, poate, O, Bharata, cu ajutorul chiar și a o mie de călăreți curajoși, reuși să cucerească întreaga lume.

SECȚIUNEA CXIX

Bhishma a spus: Acel rege care, ghidat de lecția ce trebuie extrasă din povestea câinelui, își numește servitorii în funcții pentru care fiecare este potrivit, reușește să se bucure de fericirea atașată suveranității. Un câine nu ar trebui, cu onoruri, să fie pus într-o poziție mai înaltă decât cea pentru care este potrivit. Dacă un câine este pus mai presus de situația care i se cuvine, devine îmbătat de mândrie. Miniștrii ar trebui numiți în funcții pentru care sunt potriviți și ar trebui să posede calificările necesare pentru ocupațiile lor respective. Numirile de persoane nepotrivite nu sunt deloc aprobate. Acel rege care conferă servitorilor săi funcții pentru care fiecare este potrivit, reușește, în consecință a acestui merit, să se bucure de fericirea atașată suveranității. Un *Sarabha* ar trebui să ocupe poziția unui *Sarabha*; un leu ar trebui să se umfle cu puterea unui leu; un tigru ar trebui să fie pus în poziția unui tigru; iar un leopard ar trebui să fie pus ca leopard. Servitorii ar trebui, conform orânduielii, numiți în funcții pentru care fiecare este potrivit. Dacă dorești să obții succes, nu ar trebui niciodată să numești servitori în situații mai înalte decât merită. Acel rege neînțelept care, încălcând precedentul, numește servitori în funcții pentru care nu sunt potriviți, eșuează în a-și mulțumi poporul. Un rege care dorește să aibă servitori iscusiți nu ar trebui să numească niciodată persoane lipsite de inteligență, cu suflet josnic, lipsite de înțelepciune, care nu își stăpânesc simțurile și care nu sunt de neam mare. Oamenii onești, de neam mare, viteji, învățați, lipsiți de răutate și invidie, cu suflet nobil, cu purtare curată și iscusiți în treburile de stat merită să fie numiți miniștri. Persoanele umile, pregătite în îndeplinirea datoriilor lor, cu un temperament liniștit, cu suflet curat, înzestrate cu diverse alte daruri ale naturii și care nu sunt niciodată obiecte de calomnie în legătură cu funcțiile pe care le dețin, ar trebui să fie asociații apropiați ai regelui. Un leu ar trebui să fie întotdeauna însoțit de un leu. Dacă cel care nu este leu devine tovarășul unui leu, se dobândesc toate avantajele care aparțin unui leu. Însă acel leu care, în timp ce îndeplinește datoriile unui leu, are ca asociați doar o haită de câini, nu reușește niciodată din cauza acestei însoțiri să-și îndeplinească acele datorii. Tot astfel, O, conducător de oameni, un rege poate reuși să subjugă întregul pământ dacă are ca miniștri oameni înzestrați cu curaj, înțelepciune, mare învățătură și de neam mare. O, cel mai de seamă dintre stăpânii regilor, regii nu ar trebui să țină niciodată un servitor lipsit de învățătură, de sinceritate, de înțelepciune și de mare bogăție. Acești oameni devotați serviciului stăpânului lor nu sunt opriți de niciun impediment. Regii ar trebui să vorbească întotdeauna în termeni liniștitori cu acei servitori care se străduiesc întotdeauna să facă binele stăpânilor lor. Regii ar trebui să aibă întotdeauna grijă mare de vistieriile lor. Într-adevăr, rădăcinile regilor se află în vistieriile lor. Un rege ar trebui să caute întotdeauna să-și mărească vistieria. Grânarele tale, O, rege, să fie pline cu grâu. Și păstrarea lor să fie încredințată unor servitori onești. Tu să cauți să-ți mărești averea și grânele. Servitorii tăi, iscusiți în luptă, să fie întotdeauna atenți la datoriile lor. Este de dorit ca ei să fie iscusiți în mânuirea cailor. O, alinare a Kurus, ia aminte la nevoile rudelor și prietenilor tăi. Fii înconjurat de prieteni și rude. Caută binele orașului tău. Prin citarea precedentului câinelui, te-am instruit în privința datoriilor pe care ar trebui să le adopți față de supușii tăi. Ce altceva dorești să auzi?

SECȚIUNEA CXX

Yudhishthira a spus: Tu, O, Bharata, ai vorbit despre numeroasele îndatoriri regale care erau respectate și stabilite în vremurile de demult de către persoanele din vremurile străvechi familiarizate cu îndatoririle regale. Într-adevăr, ai vorbit în detaliu despre aceste îndatoriri așa cum sunt aprobate de înțelepți. Tu însă, O, taur al rasei lui Bharata, vorbește despre ele în așa fel încât să reușesc să le reții în memorie.[353]

Bhishma a zis: Protecția tuturor creaturilor este considerată cea mai înaltă datorie a Kshatriya-ului. Ascultă acum de mine, O, rege, cum trebuie exercitată datoria de protecție. Un rege versat în datoriile sale ar trebui să-și asume multe forme, la fel cum păunul își etalează penajul de nuanțe diverse. Asprimea, șiretenia, adevărul și sinceritatea sunt calitățile pe care trebuie să le posede. Cu o imparțialitate deplină, el ar trebui să practice calitățile binelui dacă dorește să obțină fericirea. El trebuie să-și asume acea nuanță sau formă care este benefică în vederea obiectivului anume pe care încearcă să-l îndeplinească.[354] Un rege care poate lua forme diverse reușește să îndeplinească chiar și cele mai subtile obiective. Tăcut ca păunul toamna, el ar trebui să-și ascundă sfaturile. Ar trebui să vorbească puțin, iar puținul pe care îl rostește să fie dulce. Ar trebui să aibă înfățișare plăcută și să fie bine versat în scripturi. El ar trebui să fie întotdeauna atent în privința porților prin care pot veni pericolele și să-l ajungă, asemenea oamenilor care au grijă de rupturile din diguri prin care apele marilor rezervoare pot năvăli și le pot inunda câmpurile și casele. El ar trebui să caute refugiu la Brahmani încununați cu succes ascetic, la fel cum oamenii caută refugiu sau râurile puternice generate de apa de ploaie adunată în lacurile de munte. Acel rege care dorește să acumuleze bogăție ar trebui să acționeze ca niște ipocriți religioși în privința păstrării unui moț coronal.[355] Regele ar trebui să aibă întotdeauna *toiagul pedepsei* ridicat în mâinile sale. Ar trebui să acționeze întotdeauna cu atenție (în ceea ce privește colectarea taxelor) după ce a examinat veniturile și cheltuielile supușilor săi, asemenea oamenilor care se îndreaptă spre un palmier ajuns la maturitate pentru a-i extrage seva.[356] Ar trebui să acționeze echitabil față de propriii supuși; să facă ca recoltele dușmanilor să fie zdrobite de copitele cavaleriei sale, să mărșăluiască împotriva inamicilor când propriile sale aripi au devenit puternice; și să observe toate sursele propriei sale slăbiciuni. Ar trebui să proclame greșelile dușmanilor săi; să-i zdrobească pe cei care le sunt partizani; și să colecteze bogăție din exterior ca o persoană care culege flori din pădure. Ar trebui să-i distrugă pe acei monarhi de frunte care se umflă de putere și se ridică cu capetele sus, asemenea munților, căutând adăpostul unor umbre necunoscute[357] și prin ambuscade și atacuri surpriză. La fel ca păunul în sezonul ploios, ar trebui să-și intre în locuința de noapte singur și nevăzut. Într-adevăr, ar trebui să se bucure, în stilul păunului, în apartamentele sale interioare, de compania soțiilor sale. Nu ar trebui să-și scoată armura. Nu ar trebui să-și amâne corespondența. Ar trebui să se protejeze pe sine și să evite plasele întinse pentru el de spionii și agenții secreți ai dușmanilor săi. De asemenea, ar trebui să câștige afecțiunea spionilor inamicilor săi, dar să-i extirpe când se ivește ocazia. Ca și păunii, regele ar trebui să-și ucidă dușmanii puternici și furioși cu politică șiretă și să le distrugă forța și să-i alunge din casă. Regele ar trebui, de asemenea, ca și păunul, să facă ceea ce este bine pentru el și să culeagă înțelepciune de pretutindeni, așa cum culeg ei insecte chiar și din pădure. Un rege înțelept și asemănător unui păun ar trebui să-și conducă astfel regatul și să adopte o politică benefică pentru el. Exersându-și propria inteligență, el ar trebui să decidă ce are de făcut.

---

353 Adică „vorbește pe scurt despre ele sau dă-ne o prescurtare a discursurilor tale elaborate”.

354 Adică, așa cum explică comentatorul, asprime, atunci când pedepsește și inofensivă atunci când arată favoare.

355 Adică „ar trebui să își asume calitățile (cum ar fi perspicacitatea etc.) necesare pentru obiectivul său”. Versiunea lui K.P. Singha pentru ultimul rând din 8 este eronată. Versiunea Burdwan este corectă.

356 *Vhhadvhkshamivasravat* este explicat de Nilakantha ca *Vhhantak Vrikshah Yatra*; *asravat* este explicat ca *rasamprasravat*. Cred că *Vrihadwiksham* poate fi considerat un arbore Palmyra (1) complet dezvoltat. Sensul este că, așa cum oamenii trag întotdeauna sucul dintr-un arbore complet dezvoltat și „săracul” dintr-unul tânăr, tot așa și regele ar trebui să aibă grijă de modul în care taxele ar trebui impuse supușilor care nu le pot suporta.

357 Adică, prin temperarea relațiilor cu guvernatorii cetăților și cu garnizoanele dușmanilor săi, așa cum explică comentatorul.

Consultându-se cu alţii, ar trebui fie să abandoneze, fie să confirme o astfel de hotărâre. Ajutat de acea inteligenţă ascuţită de scripturi, se pot stabili cursurile de acţiune. În aceasta constă utilitatea scripturilor. Prin practicarea artelor de conciliere, el ar trebui să inspire încredere în inimile duşmanilor săi. El ar trebui să-şi arate propria forţă. Analizând diferitele cursuri de acţiune în mintea sa, el ar trebui, exersându-şi propria inteligenţă, să ajungă la concluzii. Regele ar trebui să fie versat în artele politicii conciliatoare, ar trebui să posede înţelepciune; şi să fie capabil să facă ceea ce trebuie făcut şi să evite ceea ce nu trebuie făcut. O persoană înţeleaptă şi cu inteligenţă profundă nu are nevoie de sfaturi sau instrucţiuni. Un om înţelept care posedă inteligenţă ca Vrihaspati, dacă suferă o ocară, îşi recapătă repede dispoziţia ca fierul încins scufundat în apă. Regele ar trebui să realizeze toate obiectivele, ale sale sau ale altora, conform mijloacelor prevăzute în scripturi. Un rege versat în modurile de a obţine bogăţie ar trebui să angajeze întotdeauna în acţiunile sale oameni blânzi, înţelepţi, curajoşi şi cu mare forţă. Văzându-şi servitorii angajaţi în acţiuni pentru care fiecare este potrivit, regele ar trebui să acţioneze în conformitate cu toţi, ca strunele unui instrument muzical, întinse la tensiunea corectă, acordându-se cu notele intenţionate. Regele ar trebui să facă bine tuturor persoanelor fără a încălca dictaturile dreptăţii. Acel rege stă nemişcat ca un deal pe care toată lumea îl priveşte - '*El este al meu*.' Angajat în sarcina de a judeca între litiganţi, regele, fără a face vreo diferenţă între persoanele pe care le iubeşte şi cele pe care nu le iubeşte, ar trebui să susţină justiţia. Regele ar trebui să numească în toate funcţiile sale oameni care cunosc caracteristicile familiilor anume, ale maselor de oameni şi ale diferitelor ţări; care sunt blânzi în vorbire; care sunt de vârstă mijlocie; care nu au defecte; care sunt devotaţi faptelor bune; care nu sunt niciodată neglijenţi; care sunt liberi de lăcomie; care posedă învăţătură şi autocontrol; care sunt fermi în virtute şi mereu pregătiţi să susţină interesele atât ale virtuţii, cât şi ale profitului. În acest fel, după ce a stabilit cursul acţiunilor şi obiectivele finale, regele ar trebui să le îndeplinească cu atenţie; şi instruit în toate privinţele de spionii săi, el poate trăi în veselie. Regele care nu cedează niciodată furiei sau bucuriei fără un motiv suficient, care îşi supraveghează el însuşi toate actele şi care îşi urmăreşte veniturile şi cheltuielile cu proprii ochi, reuşeşte să obţină bogăţii mari pe pământ. Acel rege este considerat versat în datoriile regalităţii care îşi recompensează public ofiţerii şi supuşii (pentru orice bine fac), care îi pedepseşte pe cei care merită pedeapsa, care se protejează pe sine şi care îşi protejează regatul de orice rău. Ca Soarele care îşi revarsă razele asupra a tot ce este jos, regele ar trebui să-şi supravegheze întotdeauna el însuşi regatul şi, ajutat de inteligenţa sa, ar trebui să-şi supravegheze toţi spionii şi ofiţerii. Regele ar trebui să ia bogăţii de la supuşii săi la momentul potrivit. El nu ar trebui să proclame niciodată ceea ce face. Ca un om inteligent care îşi mulge vaca în fiecare zi, regele ar trebui să-şi mulgă regatul în fiecare zi. Aşa cum albina adună mierea din flori treptat, tot astfel regele ar trebui să extragă treptat bogăţia din regatul său pentru a o stoca. După ce a pus deoparte o porţiune suficientă, ceea ce rămâne ar trebui cheltuit pentru dobândirea de merit religios şi satisfacerea dorinţei de plăcere. Regele care cunoaşte datoriile şi care posedă inteligenţă nu va risipi niciodată ceea ce a fost stocat. Regele nu trebuie să neglijeze nicio bogăţie din cauza insignifianţei ei; nu trebuie să-i neglijeze pe duşmani din cauza neputinţei lor; el trebuie, exercitându-şi propria inteligenţă, să se examineze pe sine; nu trebuie să acorde încredere persoanelor lipsite de inteligenţă. Statornicia, isteţimea, autocontrolul, inteligenţa, sănătatea, răbdarea, vitejia şi atenţia la cerinţele timpului şi locului – aceste opt calităţi duc la creşterea bogăţiei, fie ea mică sau mare. Un foc mic, hrănit cu unt clarificat, poate izbucni într-o conflagraţie. O singură sămânţă poate produce o mie de copaci. Un rege, aşadar, chiar şi când aude că veniturile şi cheltuielile sale sunt mari, nu ar trebui să neglijeze aspectele mai mici. Un duşman, fie că este un copil, un tânăr sau un bătrân, reuşeşte să doboare o persoană nesăbuită. Un duşman nesemnificativ, când devine puternic, poate anihila un rege. Un rege, aşadar, care cunoaşte cerinţele timpului este cel mai de seamă dintre toţi conducătorii. Un duşman, puternic sau slab, ghidat de răutate, poate distruge foarte repede faima unui rege, să-i împiedice dobândirea meritului religios şi să-l priveze chiar şi de energia sa. Prin urmare, un rege cu mintea ordonată nu ar trebui să fie niciodată neglijent când are un duşman. Dacă un rege înzestrat cu inteligenţă doreşte avere şi victorie, el ar trebui, după ce îşi examinează cheltuielile, veniturile, economiile şi administraţia, să facă fie pace, fie război. Din acest motiv, regele ar trebui să caute sprijinul unui ministru inteligent.

Inteligența strălucitoare slăbește chiar și o persoană puternică; prin inteligență poate fi protejată puterea în creștere; un dușman în creștere este slăbit prin sprijinul inteligenței; prin urmare, fiecare acțiune întreprinsă conform dictatelor inteligenței este demnă de laudă. Un rege care posedă răbdare și nu are defecte, poate, dacă dorește, să obțină împlinirea tuturor dorințelor sale, cu ajutorul chiar și unei forțe mici. Totuși, acel rege care dorește să fie înconjurat de o suită de linguşitori lacomi de câștig propriu,[358] niciodată nu reușește să obțină nici măcar cel mai mic beneficiu. Din aceste motive, regele ar trebui să acționeze cu blândețe atunci când ia bogății de la supușii săi. Dacă un rege își opresează continuu poporul, el ajunge la pieire, asemenea unui fulger care se aprinde doar pentru o secundă. Învățătura, penitențele, bogăția vastă, într-adevăr, orice, poate fi dobândit prin efort. Efortul, așa cum se manifestă în creaturile cu trup, este guvernat de inteligență. Prin urmare, efortul ar trebui considerat cel mai important dintre toate lucrurile. Corpul uman este reşedinţa multor creaturi inteligente cu mare energie, ale lui Sakra, ale lui Vishnu, ale Saraswati și ale altor ființe. Un om înțelept, prin urmare, nu ar trebui să neglijeze niciodată corpul.[359] Un om lacom ar trebui subjugat prin daruri constante. Cel care este lacom nu este niciodată sătul de a-și însuși bogățiile altora. Totuși, oricine devine lacom în ceea ce privește bucuria de a se delecta. Dacă o persoană, prin urmare, rămâne lipsită de bogăție, devine lipsită și de virtute și de plăcere (care sunt obiecte ce pot fi obținute prin bogăție). Un om lacom caută să-și însușească bogățiile, plăcerile, fiii și fiicele și averea altora. În oamenii lacomi se pot vedea tot felul de defecte. Prin urmare, regele nu ar trebui să ia niciodată un om lacom ca ministru sau ofițer. Un rege (în lipsa unor agenți potriviți) ar trebui să trimită chiar și o persoană de rang inferior pentru a verifica dispoziția și faptele dușmanilor. Un conducător înzestrat cu înțelepciune ar trebui să zădărnicească toate eforturile și obiectivele inamicilor săi. Acel rege încrezător și de neam mare, care cere sfatul de la Brahmani învățați și virtuoși și care este protejat de miniștrii săi, reușește să-și țină toți șefii tributari sub control adecvat. O, prinț al oamenilor, ți-am vorbit pe scurt despre toate datoriile stabilite în scripturi. Acordă-le atenție, ajutat de inteligența ta. Acel rege care, ascultând de învățătorul său, le ia în seamă, reușește să conducă întregul pământ. Regele care neglijează fericirea ce provine din politică și caută ceea ce destinul ar putea aduce, niciodată nu reușește să se bucure de fericirea atașată suveranității sau să câștige regiuni de fericire în viitor.[360] Un rege atent, acordând atenție corespunzătoare cerințelor de război și pace, reușește să-i ucidă chiar și pe acei dușmani care se remarcă prin bogăție, sunt veneraţi pentru inteligență și bună conduită, posedă realizări, sunt viteji în luptă și gata de efort. Regele ar trebui să descopere acele mijloace care sunt oferite de diferite tipuri de acțiuni și măsuri. Nu ar trebui să se bazeze pe destin. Cel care vede defecte în persoane fără defecte nu reușește niciodată să obțină prosperitate și faimă. Când doi prieteni se angajează să îndeplinească aceeași faptă, un om înțelept îl aplaudă întotdeauna pe cel dintre cei doi care își asumă partea mai grea a muncii. Practică aceste datorii de rege pe care ți le-am spus. Pune-ți inima pe datoria de a proteja oamenii. Atunci vei putea obține ușor recompensa virtuții. Toate regiunile fericirii viitoare depind de merit![361]

SECȚIUNEA CXXI

Yudhishthira spuse: O bunicule, ai terminat acum discursul tău despre datoriile regilor. Din ceea ce ai spus, se pare că Pedepsirea ocupă o poziție înaltă și este stăpână peste toate, deoarece totul depinde de Pedepsire. Se pare, O, puternicule, că Pedepsirea, care posedă o mare energie și care este prezentă pretutindeni, este cea mai de frunte dintre toate ființele, fie dintre zei și Rishi, fie dintre strămoșii cu suflet mare și Yaksha, fie dintre Rakshasa și Pisacha și Sadhyas, sau dintre ființele vii din această lume, inclusiv fiarele și păsările. Ai spus că întregul univers, mobil și imobil,

358 Adică, regele care este vanitos și lacom.

359 Fie că îi aparține lui însuși sau oricărei alte persoane.

360 Sensul pare a fi că un rege ar trebui să se ghideze întotdeauna după preceptele științei artizanatului regal, fără a depinde de întâmplare.

361 Adică, cel care câștigă merite religioase este sigur că va obține astfel de regiuni; și, întrucât se pot dobândi mari merite prin îndeplinirea corespunzătoare a îndatoririlor regale, se poate, printr-o astfel de conduită, să se câștige multă fericire în viitor.

inclusiv zeii, Asura și oamenii, se poate vedea că depinde de Pedepsire. Acum doresc, O, taur al rasei lui Bharata, să știu cu adevărat cine este Pedepsirea. De ce fel este ea? Care este forma Ei? Care este dispoziția Ei? Din ce este Ea făcută? Care este originea Ei? Care sunt trăsăturile Ei? Care este splendoarea Ei? Cum rămâne Ea treză printre ființele vii atât de necesar? Cine este Acela care rămâne veșnic treaz, protejând acest univers? Cine este Acela cunoscut ca fiind primul dintre toate lucrurile? Cine este, într-adevăr, acea înaltă persoană numită Pedeapsă? De ce depinde Pedeapsa? Și care este cursul Ei?

Bhishma a spus: Ascultă, O, descendent al lui Kuru, ce este Pedeapsa și de ce este numită și Vyavahara. Cel de care depind toate lucrurile este numit Pedeapsă. Pedeapsa este aceea prin care se menține dreptatea. Uneori i se spune și Vyavdhara. Pentru ca dreptatea unui rege care este treaz din necesitate să nu sufere stingerea (Pedeapsa a ajuns să fie numită cu acest nume). Din acest motiv, numele Vyavahara i se aplică.[362] În vremuri străvechi, Manu, O, rege, a declarat mai întâi acest adevăr, anume: „Cel care protejează toate creaturile, pe cele iubite și pe cele urâte în mod egal, prin exercitarea imparțială a stăpânului Pedepsei, se spune că este întruchiparea dreptății.” Aceste cuvinte pe care le-am spus au fost, O, rege, rostite mai întâi în vremuri străvechi de către Manu. Ele reprezintă cuvintele înalte ale lui Brahman. Și deoarece aceste cuvinte au fost rostite primele, de aceea sunt cunoscute ca primele cuvinte. Și deoarece prin Pedeapsă se oprește sustragerea bunurilor altora, de aceea Pedeapsa a ajuns să fie numită Vyavahara. Totalitatea celor trei stă întotdeauna pe Pedeapsă aplicată corect. Pedeapsa este un zeu mare. În formă arată ca un foc arzător. Culoarea lui este închisă ca cea a petalelor de lotus albastru. Este echipat cu patru dinți, are patru brațe și opt picioare și multe ochi. Urechile sale sunt ascuțite ca niște săgeți, iar părul lui stă drept. Are părul încâlcit și două limbi. Fața lui are nuanța cuprului și este îmbrăcat într-o piele de leu.[363] Acest zeu irezistibil își asumă o formă atât de feroce. Asumându-și din nou forma sabiei, arcului, buzduganului, suliței, tridentului, ciocanului, săgeții, butucului gros și scurt, toporului de luptă, discului, lațului, butucului greu, spadei, lăncii și, de fapt, a oricărui tip de armă care există pe pământ. Pedeapsa se mișcă în lume. Într-adevăr, Pedeapsa se mișcă pe pământ, străpungând și tăind și jignind și retezând și despărțind și lovind și ucigând și năpustindu-se asupra victimelor sale. Acestea, O, Yudhishthira, sunt unele dintre numele pe care le poartă Pedeapsa, anume Sabie, Sabre, Dreptate, Furie, Cel Irezistibil, Părintele prosperității, Victorie, Pedepsitor, Îngrăditor, Cel Etern, Scripturile, Brahmana, Mantra, Răzbunătorul, Cel dintâi dintre primii Legiuitori, Judecător, Cel care nu se ofilește, Zeu, individul al cărui curs este irezistibil, Cel care merge mereu, Cel născut primul, individul fără afecțiuni, Sufletul lui Rudra, cel mai vechi Manu și marele Binefăcător. Pedeapsa este sfântul Vishnu. El este puternicul Narayana. Și deoarece își asumă întotdeauna o formă teribilă, de aceea este numit Mahapurusha. Soția sa, Moralitatea, este cunoscută și sub numele de Fiica lui Brahmana, Lakshmi, Vriti, Saraswati și Mama universului. Pedeapsa are astfel multe forme. Binecuvântări și blesteme, plăcere și durere, dreptate și nedreptate, forță și slăbiciune, noroc și nenoroc, merit și nemerit, virtute și viciu, dorință și aversiune, anotimp și lună, noapte și zi și oră, necesitate și neatenție, bucurie și furie, pace și autocontrol, soartă și efort, mântuire și condamnare, frică și lipsă de frică, vătămare și abținere de la vătămare, penitențe și sacrificiu și abstinență rigidă, otravă și hrană sănătoasă, începutul, mijlocul și sfârșitul, rezultatul tuturor actelor de omucidere, insolentă, nebunie, aroganță, mândrie, răbdare, politică, nepolitică, lipsă de putere și putere, respect, lipsă de respect, decădere și stabilitate, umilință, caritate, potrivirea timpului și nepotrivirea timpului, minciună, înțelepciune, adevăr, credință, necredință, impotență, comerț, profit, pierdere, succes, înfrângere, ferocitate, blândețe, moarte, achiziție și neachiziție, acord și dezacord, ceea ce trebuie făcut și ceea ce nu trebuie făcut, forță și slăbiciune, răutate și bunăvoință, dreptate și nedreptate, rușine și lipsă de rușine, modestie, prosperitate și adversitate, energie, acte, învățare, elocvență, ascuțime a înțelegerii – toate acestea, O, Yudhishthira, sunt forme ale Pedepsei în această

362 *Vyavahara* este **vi** și *avahara*, deci ceea ce înseamnă oprirea tuturor tipurilor de deturnare de drepturi. Este un nume aplicat Legii și administrării justiției.

363 Într-o notă lungă, comentatorul oferă explicații foarte fanteziste cu privire la fiecare dintre aceste particularități ale formei. El înțelege că *Mrigaraja* se referă la antilopa neagră. Nu pot respinge sensul evident al cuvântului. Scopul poetului este pur și simplu de a crea o formă înspăimântătoare.

lume. Prin urmare, Pedeapsa este extrem de multiformă. Dacă Pedeapsa nu ar fi existat, toate creaturile s-ar fi măcinat reciproc. De teama Pedepsei, O, Yudhisthira, creaturile nu se omoară una pe alta. Subiecții, O, rege, protejați întotdeauna de Pedeapsă, măresc puterea conducătorului lor. Pentru acest motiv Pedeapsa este considerată cel mai de seamă refugiu al tuturor. Pedeapsa, O, rege, îndreaptă repede lumea pe calea dreptății. Dependentă de adevăr, dreptatea există în Brahmani. Înzestrați cu dreptate, primii Brahmani s-au atașat de *Vedă*. Din Vedă izvorăsc sacrificiile. Sacrificiile mulțumesc zeitățile. Zeitățile, fiind mulțumite, recomandă locuitorii pământului lui Indra. Pentru a-i beneficia pe locuitorii pământului, Indra le dă hrană (sub formă de ploaie fără de care culturile și vegetația ar dispărea). Viața tuturor creaturilor depinde de hrană. Din hrană creaturile își trag sprijinul și creșterea. Pedeapsa (sub forma conducătorului Kshatriya) veghează printre ei. Pentru a servi acestui scop, Pedeapsa își asumă forma unui Kshatriya printre oameni. Protejând oamenii, el veghează, mereu atent și niciodată în declin. Pedeapsa are din nou aceste alte opt nume, anume: Zeu, Om, Viață, Putere, Inimă, Stăpânul tuturor creaturilor, Sufletul tuturor lucrurilor și Creatura vie. Zeul a dat atât avere, cât și *toiagul pedepsei* regelui care posedă forță (sub formă de forțe militare) și care este o combinație de cinci ingrediente.[364] Nobilimea de sânge, miniștri de mare bogăție, cunoaștere, diferitele tipuri de forțe (cum ar fi forța fizică, energia minții etc.), împreună cu cele opt obiecte menționate mai jos și cealaltă forță (și anume, cea care depinde de un trezorerie bine aprovizionată), ar trebui căutate pentru rege, O, Yudhishthira. Acele opt obiecte sunt elefanții, caii, carele de luptă, pedestrașii, bărcile, muncitorii înrobiți (pentru a urma tabăra și a îndeplini alte sarcini), creșterea populației și vitele (cum ar fi oile, etc.). Din armata echipată cu platoșă și alte accesorii, războinicii din care, războinicii pe elefanți, cavaleria, infanteria, ofițerii și chirurgii constituie membrele. Cerșetorii, judecătorii principali, astrologii, cei care oficiază ritualuri de împăcare și cele de tip Atharvan, trezoreria, aliații, cerealele și toate celelalte necesități, constituie corpul, compus din șapte atribute și opt membre, al unui regat. Pedeapsa este un alt membru puternic al unui regat. Pedeapsa (sub forma unei armate) este autorul unui regat. Însuși Zeul, cu mare grijă, a trimis Pedeapsa spre folosul Kshatriya-ului. Acest univers etern este însuși arbitru al Pedepsei. Nu există nimic mai demn de respect de către regi decât Pedeapsa prin care sunt indicate căile Dreptății. Însuși Brahman, pentru protecția lumii și pentru stabilirea datoriilor diferitelor indivizi, a trimis (sau a creat) Pedeapsa. Există un alt tip de Vyavahara care izvorăște din disputa dintre litiganți, care de asemenea a izvorât din Brahman. Caracterizat în principal printr-o credință în una dintre cele două părți, acel Vyavahara este văzut ca fiind productiv de bine. Există un alt tip de Vyavahara care are *Vedele* drept suflet. Se spune, de asemenea, că are *Vedele* drept cauză. Există, O, tigru, printre regi, un (al treilea) tip de Vyavahara care este legat de obiceiurile familiale, dar care este în concordanță cu scripturile.[365] Acel Vyavahara care, așa cum s-a menționat mai sus, este caracterizat printr-o credință în oricare dintre cele două părți litigante, ar trebui cunoscut de noi ca aparținând regelui. Ar trebui cunoscut și sub numele de Pedeapsă, precum și sub numele de Dovadă. Deși Pedeapsa pare a fi reglementată de Dovadă, s-a spus că are sufletul în Vyavahara. Ceea ce s-a numit Vyavahara se bazează în realitate pe precepte *Vedice*. Acel Vyavahara care a fost indicat să aibă *Vedele* drept suflet este Moralitatea sau datoria. Este, de asemenea, productiv de bine pentru persoanele care cred în datorie și moralitate, oamenii cu suflet

364 Acestea sunt Dreptatea, Legea, Pedeapsa, Dumnezeu și Creatura Vie.

365 Cea mai apropiată traducere în engleză pentru ceea ce se înțelege prin *Vyavahara* aici este Legea. Trei feluri de *Vyavahara* sau Lege sunt menționate aici. Primul este Legea obișnuită, conform paginii 264, conform căreia se soluționează litigiile părților, aceasta include atât dreptul civil, cât și cel penal, este descrisă pitoresc aici ca *Vattripratyayalakskana*, adică „caracterizată printr-o credință acordată uneia dintre cele două părți litigante". Când se inițiază un proces, civil sau penal, regele sau cei care acționează în numele regelui trebuie să solicite Probe și să decidă chestiunea crezând una dintre cele două părți. Apoi urmează restituirea sau pedeapsa. În ambele cazuri, este o formă de *Chastisement* (Pedeapsă/Corecție). Al doilea fel de *Vyavahara* sau Lege este legea bisericească a *Vedelor.* Acestea sunt preceptele sau injoncțiunile stabilite în acele cărți sacre pentru reglementarea fiecărei părți a datoriei umane. Al treilea fel de *Vyavahara* sau Lege este reprezentat de obiceiurile particulare ale familiilor sau raselor. Se numește și *kulachara*. Unde *Kulachara* nu este inconsistentă sau în contradicție deschisă cu Legea civilă sau penală stabilită, sau nu se opune spiritului legii bisericești așa cum este stabilită în *Vede*, este susținută. (Chiar și tribunalele britanice susțin *Kulachara*, interpretând-o foarte strict). Ceea ce spune Bhishma aici este că nici măcar *Kulachara* nu ar trebui considerată inconsistentă cu scripturile (*Vede* și *Smriti*).

curățit au vorbit despre acel Vyavahara așa cum au făcut-o despre legea obișnuită.[366] Al treilea tip de Vyavahara este, de asemenea, un precept de oameni și își are, de asemenea, rădăcinile în *Vede*, O, Yudhishthira! Susține cele trei lumi. Are Adevărul drept suflet și este productiv de prosperitate. Ceea ce este Pedeapsă am văzut că este un Vyavahara etern. Ceea ce s-a spus că este Vyavahara este, într-adevăr, *Veda*. Ceea ce este *Veda* este moralitate, datorie. Ceea ce este moralitate și datorie este calea Dreptății. Această din urmă a fost la început Străbunicul Brahman, Domnul tuturor creaturilor. Brahman este Creatorul întregului univers împreună cu zeii și Asura și Rakshasa și ființele umane și șerpii, și al oricărui alt lucru. De aceea, acel Vyavahara care este caracterizat printr-o credință în oricare dintre cele două părți litigante a izvorât și El. Din acest motiv El a stabilit următoarele în ceea ce privește Vyavahara: Nici mama, nici tatăl, nici fratele, nici soția, nici preotul nu sunt scutiți de pedeapsă de către regele care conduce în conformitate cu datoria sa.

SECȚIUNEA CXXII

Bhishma spuse: În această privință este citită vechea poveste care urmează. Era printre Anga un rege de mare splendoare, numit Vasuhoma. Acel rege era mereu angajat în acte de pietate și, însoțit de soția sa, practica întotdeauna cele mai rigide penitențe. El a mers în locul numit Munjaprishtha, ținut în mare stimă de către Părinți (Pitris) și de către Rishi-ii cerești. Acolo, pe acel vârf al Himavatului, lângă munții de aur ai lui Merit, (marele Brahmana de aici) Rama, așezat sub umbra unui banian cunoscut, și-a legat părul său împletit.[367] De atunci, O, monarhule, locul, care este un loc preferat de Rudra, a ajuns să fie numit Munjaprishtha de către Rishi-ii cu jurăminte rigide. Regele Vasuhoma, locuind în acel loc, a dobândit multe atribute pioase și, câștigând stimă Brahmanilor, a început să fie considerat un Rishi ceresc în sfințenie. Într-o zi, acel zdrobitor de dușmani, acel prieten al lui Indra (Sakra), și anume regele cu suflet mare Mandhatri, a venit la Vasuhoma în retragerea sa montană. Ajuns acolo, Mandhatri, văzându-l pe regele Vasuhoma cu penitențe austere, a stat în fața acestuia într-o atitudine de umilință. Vasuhoma i-a oferit oaspetelui său apă pentru a-și spăla picioarele și Arghya care conținea articolele obișnuite și l-a întrebat despre starea bună sau nu a regatului său compus din șapte membre. După aceasta, Vasuhoma s-a adresat oaspetelui său regal, care urma cu credință practicile drepților din vechime, spunând: „Ce, O, rege, să fac pentru tine?” Astfel întrebat, O, încântător al Kurus, Mandhatri, cel mai bun dintre regi, foarte mulțumit, i-a răspuns lui Vasuhoma, cel plin de înțelepciune, așezat comod, cu următoarele cuvinte.

Mandhatri a spus: Tu, O, rege, ai studiat toate doctrinele lui Brihaspati. O, cel mai bun dintre oameni, doctrinele stabilite de Usanas îți sunt, de asemenea, cunoscute. Doresc să știu care este originea Pedepsei (*Chastisement*). Ce era treaz înainte de Pedeapsă? Ce se spune că este sfârșitul ei? Cum a ajuns Pedeapsa să depindă de Kshatriya? Spune-mi toate acestea. O, tu, cel plin de mare înțelepciune! Vin la tine ca un discipol gata să-ți plătească taxa de mentorat.[368]

Vasuhoma spuse: Ascultă, O, rege, cum a apărut Pedeapsa, acest sprijinitor al lumii. Sufletul dreptății este etern și a fost creat pentru menținerea guvernării adecvate a tuturor creaturilor. S-a auzit de noi că odată, Bunicul tuturor lumilor, adică divinul Brahman, dorind să facă un sacrificiu, nu a găsit un preot cu calificări asemănătoare cu ale sale. Din acest motiv, a conceput în creierul său și a ținut fătul acolo timp de mulți ani. După ce au trecut o mie de ani, marele zeu a strănutat. În acel gest, fătul i-a căzut de pe cap. Ființa divină, O, cel ce pedepsești dușmanii, care s-a născut astfel din Brahman, a fost numită Kshupa. Dotat cu puteri mari, el a devenit un stăpân al

366 În versetul 52, Bhishma spune că primul tip de *Vyavahara* sau Lege, adică legea civilă și penală obișnuită a unui tărâm, trebuie considerată ca aparținând regelui. Dar, întrucât acest tip de lege are *Veda* ca suflet și a izvorât inițial din Brahman, un rege nu păcătuiește administrând-o și aplicând pedepse în administrarea ei. Pe scurt, sensul versetului 54 este că Manu și alții, vorbind despre Moralitate și datorie, au spus că este la fel de obligatorie ca legea obișnuită administrată de regi.

367 *Jataharamadisat* poate însemna și „a ordonat îndepărtarea șuvițelor sale încâlcite” - cu alte cuvinte, ”i-a fost rușine”.

368 Adică, să te recunosc ca tutore.

creaturilor. Acel Kshupa a devenit preotul, O, rege, în sacrificiul Bunicului cu suflet înalt. La începutul acelui sacrificiu al lui Brahman, O, cel mai bun dintre regi, Pedeapsa a dispărut ca urmare a formei vizibile pe care Bunicul a fost obligat să o ia atunci.[369] Dispărând Pedeapsa, o mare confuzie s-a instalat printre toate creaturile. Nu mai exista nicio distincție între ce trebuia făcut și ce nu trebuia făcut. Toată distincția dintre hrana curată și cea necurată a încetat. Oamenii nu au mai deosebit ce băutură era permisă și ce băutură nu era. Toate creaturile au început să se rănească reciproc. Nu existau restricții în ceea ce privește uniunea dintre sexe. Orice idee de proprietate a dispărut. Toate creaturile au început să jefuiască și să smulgă carne unele de la altele. Cei puternici au început să-i omoare pe cei slabi. Nimeni nu avea cea mai mică considerație pentru semenul său. Bunicul, apoi, după ce a venerat pe divinul și eternul Vishnu, i-a vorbit acelui mare zeu care dăruiește binecuvântări, spunând: „Se cuvine ție, O, Kesava, să ai milă în această ocazie. Fie ca Domnul să orânduiască astfel încât confuzia care a avut loc să dispară.” Astfel vorbit, acel cel mai de frunte dintre zei, înarmat cu un Sula enorm,[370] după ce a reflectat mult timp, și-a creat propria ființă în forma de Pedeapsă. Din acea formă, având Dreptatea ca picioare, zeița Saraswati a creat *Danda-niti* (Știința Pedeapsei), care a devenit foarte curând celebră în lume. După aceasta, marele zeu înarmat cu Sula enorm, după ce a reflectat din nou pentru o vreme, a numit câțiva dintre zei drept stăpâni sau conducători ai claselor lor respective. Atunci l-a făcut pe divinul Indra cu o mie de ochi stăpânul zeităților. Yama, fiul lui Vivaswat, a fost făcut stăpânul Pitris. Kuvera a fost făcut stăpânul comorilor și al tuturor Rakshaselor. Meru a fost făcut regele munților, iar Oceanul a fost făcut stăpânul râurilor. Puternicul Varuna a fost instalat în suveranitatea apelor și a Asurilor. Moartea a fost făcută stăpânul vieții și al tuturor ființelor vii, iar Focul a fost numit stăpânul tuturor lucrurilor înzestrate cu energie. Puternicul Isana, cel cu suflet înalt și etern Mahadeva, cu trei ochi, a fost făcut stăpânul Rudrelor. Vasishtha a fost făcut stăpânul Brahmanilor, iar Jatavedas a fost făcut șeful Vasuilor. Surya a fost făcut stăpânul tuturor corpurilor luminoase, iar Chandramas a fost făcut regele stelelor și al constelațiilor. Ansumat a fost făcut stăpânul tuturor ierburilor, iar puternicul și cel mai de frunte dintre zei, Kumara sau Skanda, cu doisprezece brațe, a fost făcut șeful tuturor spiritelor și ființelor fantomatice (care îl slujesc pe Mahadeva). Timpul, posedând sămânța atât a distrugerii, cât și a creșterii, a fost făcut suveranul tuturor creaturilor, precum și al celor patru părți ale Morții (și anume: arme, boli, Yama și acte) și, în cele din urmă, al tristeții și al bucuriei. *Sruti*-urile declară că supremul zeu Mahadeva, acel stăpân al stăpânilor, O, rege, înarmat cu Sula, este șeful Rudrelor. *Toiagul pedepsei* i-a fost dat fiului lui Brahmana, născut ulterior, și anume Kshupa, acel stăpân al tuturor creaturilor și cel mai prescurtat dintre toți oamenii virtuoși. După finalizarea acelui sacrificiu conform riturilor cuvenite, Mahadeva, după ce a adus cuviincioasa reverență, i-a predat Pedeapsa lui Vishnu, acelui protector al Dreptății.[371] Vishnu i-a dat-o lui Angiras; iar Angiras, acel mai prescurtat dintre toți asceții, i-a dat-o lui Indra și Marichi. Marichi i-a dat-o lui Bhrigu. Bhrigu a dat acel toiag menit pentru protecția dreptății tuturor Rishiilor. Rishiilor l-au dat Regilor lumii, iar Regii l-au dat înapoi lui Kshupa. Kshupa l-a dat-o apoi lui Manu, fiul lui Surya. Zeul Sraddha-urilor (și anume Manu) l-a dat fiilor săi de dragul dreptății adevărate și al bogăției. Pedeapsa trebuie aplicată cu discernământ, ghidată de dreptate și nu de capriciu. Ea este menită să-i rețină pe cei răi. Amenzile și confiscările sunt menite să sperie, nu să umple vistieria regelui. Mutilarea corpului sau aplicarea morții nu ar trebui să provină din cauze triviale. Aplicarea durerii fizice prin diverse mijloace, aruncarea de pe vârfuri de munți și exilul, de asemenea, nu ar trebui să provină din cauze similare. Fiul lui Surya, Manu, a dat Toiagul pedepsei (fiilor săi) pentru protecția lumii. Pedeapsa, în mâinile deținătorilor succesivi, rămâne trează, protejând toate creaturile. În vârful scării, divinul Indra este treaz (cu toiagul pedepsei); după el, Agni cel cu flăcări strălucitoare; după Agni, Varuna; după Varuna, Prajapati; după Prajapati, Dreptatea al cărei esență constă în

369 Sensul este că, întrucât Bunicul, care era guvernatorul universului, a asumat aspectul blând și pașnic al unui sacrificator, Pedeapsa care sălășluise în forma sa furioasă nu mai putea exista.

370 Deși este menționată Sula, totuși este vorba despre Vishnu și nu Mahadeva. În general, cuvântul înseamnă orice armă.

371 Întreaga relatare conține mai mult de o inconsecvență. Comentatorul tace. Cred că inconsecvențele sunt imposibil de explicat. Este foarte probabil să fi existat interpolări în pasaj. Versetul 34 este probabil o interpolare, la fel ca și versetul 36.

reținere,[372] după Dreptate fiul lui Brahman, și anume Legea eternă; după Lege, Energia este trează, angajată în actul de protecție; după Energie, ierburile (oferite în sacrificii pentru susținerea zeilor și folosite ca hrană și medicamente); după ierburi, munții; după munți, toate felurile de sucuri și atributele lor; după acestea, zeița Niriti; după Niriti, planetele și corpurile luminoase din cer; după acestea, *Vedele*; după *Vede*, forma puternică a lui Vishnu cu cap de cal; după el, Atotputernicul și eternul Marele Părinte, și anume Brahman; după Marele Părinte, divinul și binecuvântatul Mahadeva; după Mahadeva, Prezența (Viswedevas); după ei, marii Rishi; după Rishi, divinul Soma; după Soma, zeitățile care sunt toate eterne; după zeități, să știi că Brahmana sunt trezi. După Brahmana, Kshatriya protejează drept toate creaturile. Universul etern, compus din creaturi mobile și imobile, este menținut treaz de către Kshatriya. Creaturile sunt menținute treze în această lume, iar Pedeapsa este trează printre ele. Posedând o splendoare asemănătoare celei a Marelui Părinte însuși, Pedeapsa ține totul împreună și susține totul.[373] Timpul, O, Bharata, este mereu treaz, la început, la mijloc și la sfârșit. Stăpânul tuturor lumilor, stăpânul tuturor creaturilor, puternicul și binecuvântatul Mahadeva, zeul zeilor, este mereu treaz. El este numit și cu aceste nume, și anume: Kapardin, Sankara, Rudra, Bhava, Sthanu și stăpânul Umăi. Astfel, Pedeapsa rămâne, de asemenea, trează la început, la mijloc și la sfârșit. Un rege virtuos ar trebui să conducă corect, ghidat de Pedeapsă.

Bhishma continuă: Persoana care ascultă această învățătură a lui Vasuhoma și, după ce a ascultat-o, se conduce conform prevederilor ei, este sigur că își va îndeplini toate dorințele. Ți-am spus acum, O, taur printre oameni, totul despre cine este Pedeapsa, acel îngrăditor al universului care este guvernat de dreptate.

SECȚIUNEA CXXIII

Yudhishthira a zis: Doresc, O, stăpâne, să aud concluziile stabilite pe tema Virtuții, Bogăției și Plăcerii. Pe care dintre acestea se bazează cursul vieții? Care sunt rădăcinile respective ale Virtuții, Bogăției și Plăcerii? Care sunt, la rândul lor, rezultatele acestora trei? Uneori se vede că se amestecă una cu alta, iar alteori că există separat și independent una de alta.

Bhishma a spus: Când oamenii din această lume se străduiesc cu inimă bună să dobândească Bogăție cu ajutorul Virtuții, atunci cele trei, anume Virtutea, Bogăția și Plăcerea, pot fi văzute coexistând într-o stare de uniune în ceea ce privește timpul, cauza și acțiunea.[374] Bogăția își are rădăcina în Virtute, iar Plăcerea este spusă a fi fructul Bogăției. Toate cele trei au, din nou, rădăcina în Voie. Voința se ocupă de obiecte. Toate obiectele, din totalitatea lor, există pentru a satisface dorința de plăcere. Pe acestea se bazează apoi agregatul celor trei. Abstracția totală de toate obiectele este Eliberarea. Se spune că Virtutea este căutată pentru protecția trupului, iar Bogăția este pentru achiziționarea Virtuții. Plăcerea este doar satisfacerea simțurilor. Toate cele trei au, prin urmare, calitatea Pasiunii.[375] Virtutea, Bogăția și Plăcerea, atunci când sunt căutate pentru cer sau alte astfel de recompense, sunt considerate a fi îndepărtate, deoarece recompensele în sine sunt îndepărtate. Când sunt căutate, totuși, pentru Cunoașterea de Sine, sunt considerate a fi apropiate. Ar trebui căutate atunci când au acest caracter.[376] Nu ar trebui lepădate nici măcar cu gândul. Dacă Virtutea, Bogăția și Plăcerea trebuie abandonate, ele ar trebui abandonate atunci când

372 Adică abnegație sau disciplină.

373 Nu am nici cea mai vagă idee despre ce se înțelege prin aceste versete, și anume 43 și 51. Nilakantha tace. Este foarte puțin probabil ca ele să aibă cu adevărat vreun sens.

374 Comentatorul ilustrează acest lucru prin acțiunea unui soț virtuos care caută să se întâlnească cu soția sa la momentul potrivit. Există merit religios în îndeplinirea riturilor cunoscute sub numele de *Garbhadhana*; există plăcere în actul în sine; și, în cele din urmă, se dobândește și bogăție sau profit sub forma unui fiu.

375 Există trei calități sau atribute care caracterizează actele umane, și anume Bunătatea, Pasiunea și Întunericul. Vezi ultimele secțiuni ale *Bhagavadgitei*. Prin urmare, o astfel de Virtute, Bogăție și Plăcere nu sunt obiecte foarte înalte de urmărire. Lucrurile care posedă doar atributul Bunătății sunt demne de urmărire.

376 Adică, cineva ar trebui să caute virtutea doar pentru a obține puritatea sufletului; bogăția pentru a o putea cheltui în acte întreprinse fără dorința de a obține roade; și plăcerea doar pentru a susține trupul.

cineva s-a eliberat prin penitențe ascetice.[377] Scopul triplului agregat este către eliberare, dacă acel om ar putea-o obține! Faptele cuiva, întreprinse și încheiate cu ajutorul inteligenței, pot sau nu să ducă la rezultatele așteptate. Virtutea nu este întotdeauna rădăcina Averii, căci și alte lucruri în afară de Virtute duc la Avere (cum ar fi serviciul, agricultura etc.). Există din nou o opinie contrară (căci unii spun că Averea este câștigată prin șansă, naștere sau cauze similare). În unele cazuri, Averea dobândită a produs rău. Alte lucruri, iarăși, cum ar fi posturile și jurămintele, au dus la dobândirea Virtuții. În ceea ce privește acest subiect, un neisprăvit a cărui înțelegere a fost degradată de ignoranță, nu reușește niciodată să dobândească scopul suprem al Virtuții și Averii, și anume Eliberarea. Scara Virtuții constă în dorința de recompensă; zgura Averii constă în acumularea ei; când sunt purificate de aceste impurități, ele produc rezultate mărețe. În acest context este citată narațiunea discuției care a avut loc odinioară între Kamandaka și Angaristha. Într-o zi, regele Angaristha, așteptând ocazia potrivită, l-a salutat pe *Rishi* Kamandaka în timp ce acesta stătea relaxat și i-a pus următoarele întrebări: „Dacă un rege, forțat de lăcomie și nebunie, săvârșește un păcat pentru care ulterior se căiește, prin ce fapte, O, Rishi, pot fi distruse acele păcate? Dacă din nou un om, împins de ignoranță, face ceea ce este păcătos crezând că acționează cu dreptate, cum va opri regele ca acel păcat să nu intre în vogă printre oameni?”

Kamandaka a spus: Acel om care, părăsind Virtutea și Averea, urmărește numai Plăcerea, are ca urmare a unei astfel de conduite distrugerea inteligenței sale. Distrugerea inteligenței este urmată de nepăsare, care este în același timp distructivă și pentru Virtute și pentru Avere. Din această nepăsare provin ateismul cumplit și răutatea sistematică a conduitei. Dacă regele nu-i reține pe acei oameni răi cu conduită păcătoasă, toți supușii buni trăiesc în teroare de el, ca locatarul unei camere în care șarpele s-a ascuns. Supușii nu urmează un astfel de rege. Brahmanii și toți oamenii pioși acționează la fel. Ca urmare, regele ajunge la un mare pericol și, în cele din urmă, la riscul propriei distrugeri. Cuprins de infamie și insultă, el trebuie să ducă o existență mizerabilă. O viață plină de infamie este însă egală cu moartea. Oamenii învățați în scripturi au indicat următoarele mijloace pentru a opri păcatul. Regele ar trebui să se dedice mereu studiului celor trei *Vede*. Ar trebui să respecte pe Brahmani și să le facă servicii bune. Ar trebui să fie devotat dreptății. Ar trebui să formeze alianțe (de căsătorie) cu familii înalte. Ar trebui să-i asiste pe Brahmanii cu suflet nobil, înzestrați cu virtutea iertării. Ar trebui să facă băi rituale și să recite *mantre* sacre, petrecându-și astfel timpul cu bucurie. Alungându-i pe toți supușii răi de lângă el și din regatul său, ar trebui să caute compania oamenilor virtuoși. Ar trebui să mulțumească pe toți prin cuvinte sau fapte bune. Ar trebui să spună tuturor: „*Eu sunt al vostru*” — să proclame virtuțile chiar și ale dușmanilor săi. Urmând o astfel de conduită, el se poate curăța rapid de păcatele sale și câștiga înalta stimă a tuturor. Fără îndoială, prin astfel de fapte, toate păcatele sale vor fi distruse. Ar trebui să îndeplinești toate acele datorii înalte pe care bătrânii și învățătorii tăi le-ar indica. Ești sigur că vei obține o mare binecuvântare prin grația bătrânilor și învățătorilor tăi.

SECȚIUNEA CXXIV

Yudhishthira a zis: Toți oamenii de pe pământ, O, cel mai ilustru dintre oameni, laudă comportamentul virtuos. Am, totuși, mari îndoieli cu privire la acest obiect al laudei lor. Dacă subiectul poate fi înțeles de noi, O, cel mai ilustru dintre oamenii virtuoși, doresc să aud totul despre modul în care se poate dobândi un comportament virtuos. Cum anume se dobândește acel comportament, O, Bharata! Doresc să aflu. Spune-mi, de asemenea, O, cel mai ilustru dintre vorbitori, care au fost caracteristicile acelui comportament.

Bhishma a zis: În trecut, O, dătătorule de onoruri, Duryodhana, arzând de durere la vederea acelei prosperități bine-cunoscute care aparținea ție și fraților tăi din Indraprastha și din cauza glumelor pe care le-a primit în legătură cu greșelile sale în casa cea mare, i-a pus aceeași întrebare

377 *Dharmadinkamanaishthikan*, adică având Dharma pentru prima și Kama pentru ultima, de unde și Virtutea, Bogăția și Plăcerea.

tatălui său Dhritarashtra. Ascultă ce s-a întâmplat în acea ocazie, O, Bharata! Văzând casa cea mare a ta şi înalta prosperitate de care erai stăpân, Duryodhana, în timp ce stătea în faţa tatălui său, i-a vorbit acestuia despre ceea ce văzuse. Auzind cuvintele lui Duryodhana, Dhritarashtra, adresându-i-se fiului său şi lui Karna, i-a răspuns astfel.

Dhritarashtra a zis: De ce eşti întristat, fiule? Doresc să aud cauza în detaliu. Dacă, după ce motivele vor fi constatate, acestea vor părea adecvate, atunci voi încerca să te instruiesc. O, cuceritor de oraşe ostile, şi tu ai obţinut o mare avere. Toţi fraţii tăi îţi sunt mereu supuşi, la fel şi toţi prietenii şi rudele tale. Îţi acoperi membrele cu cele mai bune veşminte. Mănânci hrana cea mai bogată.[378] Cai de cea mai bună rasă te poartă. De ce te-ai făcut atunci palid şi slăbit?

Duryodhana a zis: Zece mii de *Brahmani* Snataka cu suflet înalt mănâncă zilnic în palatul lui Yudhishthira de pe farfurii de aur. Văzând casa lui excelentă, împodobită cu flori şi fructe excelente, caii lui de rasele Tittiri şi Kalmasha, veşmintele lui de feluri diverse, într-adevăr, văzând acea înaltă prosperitate a inamicilor mei, adică a fiilor lui Pandu, o prosperitate care seamănă cu înalta avere a lui Vaisravana însuşi, ard de durere, O, Bharata!

Dhritarashtra spuse: Dacă doreşti, O, părinte, să obţii o prosperitate asemenea celei a lui Yudhishthira sau chiar superioară acesteia, atunci, O, fiule, forţează-te să ai o conduită virtuoasă. Fără îndoială, cineva poate cuceri cele trei lumi doar prin conduită. Nimic nu este imposibil de atins pentru cei cu o conduită virtuoasă. Mandhatri a cucerit întreaga lume într-o singură noapte, Janamejaya, în cursul a trei; iar Nabhaga, în cursul a şapte. Toţi aceşti regi erau plini de compasiune şi de o conduită virtuoasă. Din acest motiv, pământul le-a venit de la sine, cucerit de virtutea lor.

Duryodhana spuse: Doresc să aud, O, Bharata, cum se dobândeşte acea conduită, acea conduită în urma căreia pământul a fost cucerit atât de repede (de către regii menţionaţi de tine).

Dhritarashtra spuse: În acest sens, este citată următoarea naraţiune veche. Ea a fost recitată anterior de Narada pe tema conduitei virtuoase. Cu mult timp în urmă, *Daitya* Prahlada, prin meritul conduitei sale, i-a smuls suveranitatea lui Indra cel cu suflet înalt şi a redus cele trei lumi la supunere. Sukra, apoi, cu mâinile împreunate, s-a apropiat de Brihaspati. Înzestrat cu mare înţelepciune, şeful zeilor i-a spus marelui învăţător: „Doresc să-mi spui care este sursa fericirii.” Astfel întrebat, Brihaspati i-a spus că Înţelepciunea (ce duce la eliberare) este sursa celei mai înalte fericiri. Într-adevăr, Brihaspati a indicat Înţelepciunea ca fiind sursa fericirii supreme. Indra, însă, l-a întrebat din nou dacă există ceva mai presus de aceasta.

Vrihaspati a spus: Există ceva, O, fiule, care este încă mai înalt. Bhargava cel cu suflet măreţ (Usanas) te va instrui mai bine. Mergi la el, binecuvântat să fii, şi întreabă-l pe el, O, şef al zeilor! Înzestrat cu mare merit ascetic şi înzestrat cu mare splendoare, şeful zeilor s-a îndreptat apoi către Bhargava şi a obţinut de la el, cu o inimă întărită, cunoaşterea a ceea ce era pentru marele său bine. Obţinând permisiunea lui Bhargava cel cu suflet măreţ, cel ce efectua o sută de sacrificii l-a întrebat din nou pe înţelept dacă există ceva mai înalt (ca mijloc pentru dobândirea fericirii) decât ceea ce îi spusese deja înţeleptul. Omniscientul Bhargava a zis: „Prahlada cel cu suflet măreţ are o cunoaştere mai bună.” Aflând acest lucru, Indra s-a bucurat nespus. Pedepsitorul lui Paka, înzestrat cu o mare inteligenţă, a luat înfăţişarea unui Brahmana şi, îndreptându-se către Prahlada, l-a întrebat, zicând: „Doresc să aud ce anume conduce la fericire.” Prahlada i-a răspuns Brahmanului, zicând: „O, şef al celor reîntorşi la viaţă, nu am timp, fiind complet ocupat cu sarcina de a conduce cele trei lumi. Nu te pot, aşadar, instrui.” Brahmanul a zis: „O, rege, când vei avea timp liber, doresc să îţi ascult instrucţiunile despre ce curs de conduită este rodnic pentru bine. La acest răspuns, regele Prahlada a fost încântat de acel vestitor al lui Brahma. Zicând: „*Aşa să fie!*”, el a profitat de o ocazie favorabilă pentru a-i împărtăşi Brahmanului adevărurile cunoaşterii. Brahmanul a observat

378 *Pisitaudanam* este mâncare amestecată cu carne pisată; un fel de Pilaf sau, poate, Kabab.

cuvenit față de Prahlada conduita pe care un discipol ar trebui să o respecte față de învățătorul său și a început cu toată inima să facă ceea ce dorea Prahlada. De multe ori, Brahmanul a întrebat, zicând: „O, pedepsitor al dușmanilor, prin ce mijloace ai reușit să dobândești suveranitatea celor trei lumi? Spune-mi, O, rege drept, care sunt acele mijloace." Prahlada, O, monarh, a răspuns la întrebarea pe care i-o pusese Brahmanul.

Prahlada spuse: Nu simt nicio mândrie din faptul că sunt rege și nu nutresc sentimente ostile față de Brahmani. Dimpotrivă, accept și urmez sfaturile de politică pe care mi le dau, bazate pe învățăturile lui Sukra. Cu deplină încredere îmi spun ce doresc și mă opresc de la acțiuni nedrepte sau nepotrivite. Sunt întotdeauna ascultător la învățăturile lui Sukra. Îi servesc pe Brahmani și pe cei în vârstă. Nu port ranchiună. Sufletul meu este drept. Mi-am stăpânit mânia. Sunt temperat, iar toate simțurile mele sunt sub control. Acești instructori regenerați îmi oferă învățături folositoare, ca niște albine care picură miere în fagurii lor. Gust nectarul picurat de acei înțelepți și, asemenea Lunii printre constelații, trăiesc printre membrii rasei mele.[379] Chiar și aceasta este nectar pe pământ, chiar și acesta este cel mai limpede ochi: a asculta învățătura lui Sukra de pe buzele Brahmanilor și a acționa conform ei. În acestea constă binele unui om." Așa a spus Prahlada celui care rostea cuvinte despre Brahma. Servit cu pioșenie de el, șeful Daitya a spus din nou: „O, cel mai de frunte dintre cei regenerați, sunt nespus de mulțumit de purtarea ta cuvenită față de mine. Cere-mi în darul pe care îl dorești, să fii binecuvântat, căci, într-adevăr, îți voi îndeplini orice cerere." Brahmanul a răspuns șefului Daitya spunând: „Foarte bine. Te voi asculta." Prahlada, mulțumit de el, a spus: „*Ia ce dorești*."

Brahmana a răspuns: Dacă, o rege, ai fost mulțumit de mine și dacă dorești să faci ce îmi place, atunci doresc să dobândesc comportamentul tău. Acesta este darul pe care îl cer."[380] Atunci, deși încântat, Prahlada a fost cuprins de o mare frică. Într-adevăr, când acest dar a fost indicat de Brahmana, șeful Daitya a crezut că solicitantul nu putea fi o persoană de energie obișnuită. Mirându-se mult, Prahlada a spus în cele din urmă: „*Fie așa.*" După ce a acordat darul, șeful Daitya a fost cuprins de tristețe. Brahmana, primind darul, a plecat, dar Prahlada, O, rege, a fost pătruns de o adâncă anxietate și nu știa ce să facă. În timp ce șeful Daitya stătea gândindu-se la chestiune, o flacără de lumină a ieșit din corpul său. Avea o formă umbroasă de mare splendoare și proporții uriașe. Prahlada a întrebat forma, spunând: „*Cine ești tu?*" Forma a răspuns, spunând: „Eu sunt întruchiparea Comportamentului tău. Părăsită de tine, plec. Voi locui de acum înainte, O, rege, în acel Brahmana fără cusur și cel mai presus care a devenit discipolul tău devotat." După ce a rostit aceste cuvinte, forma a dispărut și la scurt timp după aceea a intrat în corpul lui Sakra. După dispariția acelei forme, o alta de formă similară a ieșit din corpul lui Prahlada. Șeful Daitya i-a vorbit, spunând: „*Cine ești tu?*" Forma a răspuns, spunând: „Cunoaște-mă, O, Prahlada, ca întruchipare a Dreptății. Mă voi duce acolo unde se află acel Brahmana presus, pentru că, O, șef al Daityilor, locuiesc acolo unde locuiește Comportamentul." După dispariția Dreptății, o a treia formă, O, monarh, strălucind de splendoare, a ieșit din corpul lui Prahlada cu suflet înalt. Întrebat de Prahlada cine este, acea formă cu mare strălucire a răspuns, spunând: „Cunoaște, O, șef al Daityilor, că eu sunt Adevărul. Te voi părăsi, urmând calea Dreptății." După ce Adevărul l-a părăsit pe Prahlada, urmând urmele Dreptății, o altă ființă măreață a ieșit din corpul lui Prahlada. Întrebat de regele Daityilor, ființa puternică a răspuns: „Sunt întruchiparea faptelor bune. Știi, O, Prahlada, că trăiesc acolo unde trăiește Adevărul." După ce această ființă l-a părăsit pe Prahlada, o altă ființă a apărut, scoțând strigăte puternice și adânci. Adresat de Prahlada, acesta a răspuns: „Să știi că eu sunt Puterea. Locuiesc acolo unde sunt faptele bune." După ce a spus aceste cuvinte, Puterea a plecat în locul unde merseseră faptele bune. După aceasta, o zeiță de mare splendoare a ieșit din corpul lui Prahlada. Șeful Daitya a întrebat-o și ea i-a răspuns spunând că ea este întruchiparea Prosperității, adăugând: „Am locuit în tine, O, erou, O, tu cu putere care nu poate fi învinsă! Părăsită de tine, voi

379 *Vagagravidyanam* este explicat de Nilakantha ca însemnând persoane a căror învățătură este la capătul limbii și nu este îngropată în cărți; prin urmare, persoane cu o memorie ascuțită.

380 Întrebatorul dorește să-l priveze pe Prahlada de conduita sa.

urma urmele Puterii.” Prahlada cu suflet înalt, pătruns de mare frică, a întrebat-o din nou pe zeiță, spunând: „Unde mergi, O, zeiță, O, tu care locuiești printre lotuși? Ești mereu devotată adevărului, O, zeiță, și ești prima dintre zei. Cine este acel Brahmana (care a fost discipolul meu)? Doresc să știu adevărul.”

Zeița Prosperității a spus: Dedicat jurământului de *Brahmacarya*, acel Brahmana care a fost instruit de tine a fost Sukra. O, puternicule, el te-a deposedat de suveranitatea pe care o aveai asupra celor trei lumi. O, dreptule, prin comportamentul tău ai redus cele trei lumi la supunere. Știind acest lucru, șeful celeștilor te-a deposedat de comportamentul tău. Dreptatea, Adevărul, Faptele Bune, Puterea și eu însămi, O, tu cu înțelepciune mare, toate avem rădăcina în Comportament.

Bhishma a continuat: După ce a rostit aceste cuvinte, zeița Prosperității a plecat, la fel ca toate celelalte, O, Yudhishthira! Duryodhana, adresându-se din nou tatălui său, a spus aceste cuvinte: „O, cel ce aduce bucurie Kurușilor, doresc să știu adevărul despre Comportament. Spune-mi mijloacele prin care acesta poate fi dobândit.

Dhritarashtra a spus: Aceste mijloace au fost indicate de nobilul Prahlada în timp ce îi vorbea lui Indra. Ascultă, însă, O, conducător al oamenilor, cum, pe scurt, se poate dobândi Comportamentul. Abținerea de la vătămare, prin faptă, gând și cuvânt, față de toate ființele, compasiunea și darul, constituie un comportament demn de laudă. Acea faptă sau efort prin care alții nu sunt ajutați, sau acea faptă în urma căreia cineva trebuie să simtă rușine, - nu ar trebui să fie niciodată făcută. Acea faptă, pe de altă parte, ar trebui făcută în urma căreia cineva poate câștiga laudă în societate. O, cel mai bun dintre Kuruși, ți-am spus acum pe scurt care este Comportamentul. Dacă, O, rege, oamenii cu comportament viclean dobândesc vreodată prosperitate, ei nu se bucură de ea mult timp, O, fiule, și sunt văzuți ca fiind nimiciți din rădăcină.

Dhritarashtra a continuat: Știind toate acestea cu adevărat, fii, O, fiule, cu un comportament bun, dacă dorești să obții o prosperitate mai mare decât cea a lui Yudhishthira.

Bhishma a continuat: Chiar acestea i-a spus regele Dhritarashtra fiului său. Acționează conform acestor instrucțiuni, O, fiu al lui Kunti, și atunci vei obține cu siguranță rodul lor.

SECȚIUNEA CXXV

Yudhishthira a spus: Tu ai spus, O, bunicele, că purtarea este prima (dintre cerințele unui om). De unde, totuși, apare speranța? Spune-mi ce este. Această mare îndoială mi-a pus stăpânire pe minte. Nu există altă persoană decât tine, O, subjugătorul orașelor ostile, care să o poată înlătura. O, bunicele, aveam o mare speranță în ceea ce-l privește pe Suyodhana că, atunci când va urma o bătălie (din cauza propriei sale încăpățânări), el, O, stăpâne, va face ceea ce este cuvenit. În fiecare om, speranța este mare. Când această speranță este distrusă, mare este durerea care urmează și care, fără îndoială, este egală aproape cu moartea însăși. Nebunul ce sunt, fiul cu suflet rău al lui Dhritarashtra, Duryodhana, a distrus speranța pe care o nutrisem. Iată, O, rege, nebunia minții mele! Cred că speranța este mai vastă decât un munte cu toți copacii săi. Sau, poate, este mai vastă decât firmamentul însuși. Sau, poate, O, rege, este într-adevăr incomensurabilă. Speranța, O, căpetenie a Kurușilor, este extrem de greu de înțeles și la fel de greu de supus. Privind acest ultim atribut al Speranței, întreb: ce altceva este atât de invincibil?

Bhishma spuse: Îți voi nara, O, Yudhishthira, în această privință, discuția dintre Sumitra și Rishabha care a avut loc în vremuri străvechi. Ascultă-l. Un rege-înțelept din neamul Haihaya, pe nume Sumitra, a ieșit la vânătoare. El a urmărit un cerb, străpungându-l cu o săgeată dreaptă. Dotat cu mare forță, cerbul a fugit înainte, cu săgeata înfiptă în el. Regele, de asemenea dotat cu mare

forță, a urmărit prada cu mare viteză. Animalul, dotat cu iuțeală de picior, a traversat repede o zonă joasă și apoi o câmpie netedă. Regele, tânăr, activ și puternic, înarmat cu arc și sabie și îmbrăcat în armură, încă îl urmărea. Neînsoțit, în urmărirea animalului prin pădure, regele a traversat multe râuri, pârâuri, lacuri și desișuri. Dotat cu mare viteză, animalul, după bunul său plac, arătându-se din când în când regelui, alerga repede. Străpuns de multe săgeți de către rege, acel locuitor al sălbăticiei, O, monarhule, ca într-un joc, micșora în mod repetat distanța dintre el și urmăritor. Repetându-și viteza și traversând o pădure după alta, i se arăta din când în când regelui de la o distanță mică. În cele din urmă, acel zdrobitor de dușmani, luând o săgeată de calitate superioară, ascuțită, teribilă și capabilă să pătrundă chiar în organele vitale, a fixat-o pe coarda arcului său. Animalul, de proporții imense, ca și cum ar fi râs de eforturile urmăritorului, l-a distanțat brusc ajungând la o distanță de opt kilometri în fața razei de acțiune a săgeții. Această săgeată de splendoare arzândă a căzut astfel la pământ. Cerbul a intrat într-o pădure mare, dar regele a continuat urmărirea.

SECȚIUNEA CXXVI

Bhishma spuse: Regele, după ce a intrat în acea pădure mare, a dat peste o sihăstrie de asceți. Obosit de truda pe care o depusese, s-a așezat la odihnă. Văzându-l înarmat cu arc, istovit de muncă și flămând, asceții s-au apropiat de el și l-au cinstit cuvenit. Acceptând onorurile oferite de Rishi, regele i-a întrebat despre progresul și avansarea penitențelor lor. După ce au răspuns cuviincios la întrebările regelui, acei Rishi înzestrați cu bogăția ascezei i-au întrebat pe acel rege-tigru despre motivul care i-a îndreptat pașii spre acea reședință. Și au zis: „Fii tu binecuvântat, pentru ce obiect încântător te-ai aflat, O, rege, la această sihăstrie, venind pe jos și înarmat cu sabie, arc și săgeți? Dorim să auzim de unde vii, O, dătător de onoruri. Spune-ne și în ce neam ești născut și care îți este numele.” Astfel întrebat, O, taur al oamenilor, regele a procedat să le dea tuturor acelor Brahmani o descriere a sa, O, Bharata, spunând: „Eu sunt născut în neamul Haihayas. După nume sunt Sumitra, și sunt fiul lui Mitra. Vânez cirezile de cerbi, omorându-i cu miile cu săgețile mele. Însoțit de o mare forță și de miniștrii mei și de doamnele casei mele, am ieșit la o expediție de vânătoare. Am străpuns un cerb cu o săgeată, dar animalul cu țeapa înfiptă în corp a fugit cu mare viteză. În urmărirea lui, am ajuns fără de rost în această pădure și mă aflu în prezența voastră, lipsit de splendoare, istovit de oboseală și cu speranța înșelată. Ce poate fi mai de plâns decât aceasta, anume că am sosit la această sihăstrie, sleit de oboseală, lipsit de semnele regalității și dezamăgit în speranțele mele. Nu îmi pare deloc rău, O, asceți, că acum sunt lipsit de semnele regalității sau că sunt acum departe de capitala mea. Simt, totuși, o durere ascuțită ca urmare a faptului că speranța mi-a fost înșelată. Prințul munților, anume Himavat, și acel vast rezervor de ape, anume oceanul, nu pot, din cauza vastității lor, să măsoare întinderea firmamentului. Voi, asceți, la fel, nici eu nu pot discerne limita speranței. Voi, cei înzestrați cu bogăția penitențelor, sunteți omniscienți. Nimic nu vă este necunoscut. Voi sunteți, de asemenea, foarte binecuvântați. Prin urmare, vă solicit să îmi rezolvați îndoiala. Speranța pe care omul o nutrește și firmamentul larg, care dintre acestea două vi se pare mai vast? Doresc să aud în detaliu ce este acel ceva de neînvins de speranță. Dacă subiectul este unul despre care nu este nepotrivit pentru voi să discutați, atunci spuneți-mi totul fără întârziere. Nu doresc, O, voi cei dintâi dintre cei reîntorși la viață, să aud nimic de la Voi care ar putea fi un mister nepotrivit pentru discuție. Dacă, din nou, discursul este dăunător penitențelor voastre, nu aș dori să vorbiți. Dacă întrebarea pe care am pus-o este un subiect demn de discuție, atunci doresc să aud cauza în detaliu. Devotați penitențelor, voi toți învățați-mă pe acest subiect.

SECȚIUNEA CXXVII

Bhishma a spus: Apoi, cel mai bun dintre Rishi, anume, Rishi reîncarnat Rishabha, șezând în mijlocul tuturor aceloraşi Rishi, a zâmbit puțin și a rostit aceste cuvinte: „În trecut, O, tigru dintre regi, în timp ce călătoream printre locuri sfinte, am ajuns, O, stăpâne, la frumoasa sihăstrie a lui Nara și Narayana. Acolo se află locul încântător numit Vadri, și acolo este și acel lac din firmament

(de unde își trage seva Sfânta Ganga).[381] Acolo înțeleptul Aswasiras, O, rege, citește (mereu) *Vedele* eterne. După ce mi-am făcut băile în acel lac și am oferit cu riturile cuvenite ofrande de apă Pithilor și câinilor, am intrat în sihăstrie. În acea retragere, *Rishii* Nara și Narayana își petrec timpul mereu în adevărată plăcere.[382] Nu departe de acel loc m-am dus la o altă retragere pentru a-mi lua locuința. În timp ce ședeam acolo, am zărit un Rishi foarte înalt și emaciat, îmbrăcat în zdrențe și piei, apropiindu-se de mine. Înzestrat cu bogăția penitentelor, el se numea Tanu. Comparată, O, cu brațe puternice, cu alți oameni, înălțimea lui părea de opt ori mai mare. În ceea ce privește slăbiciunea lui, O, rege înțelept, pot spune că nu am mai văzut așa ceva. Trupul lui, O, rege, era subțire ca degetul mic. Gâtul, brațele, picioarele și părul lui erau toate de aspect extraordinar. Capul lui era proporțional cu trupul, iar urechile și ochii erau la fel. Vorbirea lui, O, cel mai bun dintre regi, și mișcările lui erau extrem de slabe. Văzând acest Brahmana extrem de slăbit, am devenit foarte abătut și speriat. Sărutându-i picioarele, am stat în fața lui cu mâinile împreunate. După ce i-am comunicat numele și familia, și spunându-i și numele tatălui meu, O, taur printre oameni, m-am așezat încet pe un scaun care mi-a fost indicat de el. Atunci, O, monarh, cel mai de seamă dintre cei virtuoși, anume Tanu, a început să povestească în mijlocul Rishilor care locuiau în acea sihăstrie despre subiecte legate de Dreptate și Profit. În timp ce vorbea, un rege, cu ochi asemenea petalelor de lotus și însoțit de forțele sale și de doamnele casei sale, a ajuns în acel loc într-o căruță trasă de cai iuți. Numele acestui rege era Viradyumna. Cu înfățișare frumoasă, era înzestrat cu faimă mare. Numele fiului său era Bhuridyumna. Copilul dispăruse, iar tatăl, extrem de abătut, a ajuns acolo în rătăcirile sale prin pădure în căutarea celui dispărut. „Îl voi găsi pe fiul meu aici!” „Îl voi găsi pe fiul meu aici!” Tras de speranță în acest fel, regele rătăcea prin acea pădure în acele zile. Adresându-se Rishi-ului emaciat, el a spus: „Fără îndoială, acest fiu al meu, înțelept și virtuos, este extrem de greu de găsit de către mine. Vai, el era singurul meu copil. S-a pierdut și nu poate fi găsit nicăieri! Deși incapabil de a fi găsit, speranța mea de a-l găsi este foarte mare. Umplut de acea speranță (care este constant dezamăgită), sunt pe punctul de a muri.” Auzind aceste cuvinte ale regelui, cel mai de frunte dintre Muni, anume sfântul Tanu, a rămas pentru scurt timp cu capul plecat și cu sine însuși cufundat în contemplație. Văzându-l pe acesta cufundat în contemplație, regele a devenit extrem de fără vlagă. Cu mare jale a început să spună încet și încet: „Ce, O, Rishi ceresc, este de neînvins și ce este mai mare decât speranța? O, sfântule, spune-mi asta dacă pot să aud fără împotrivire.”

Muniul a spus: Un Rishi sfânt și mare fusese insultat de fiul tău. El o făcuse din ghinion, mișcat de înțelegerea sa prostească. Rishiul ceruse fiului tău un vas de aur și scoarțe de legume. Fiul tău refuzase cu dispreț să satisfacă ascetul. Astfel tratat de fiul tău, marele înțelept a fost dezamăgit. Astfel vorbit, regele a venerat acel ascet care era venerat de întreaga lume. De suflet virtuos, Viradyumna a stat acolo, epuizat de oboseală, la fel cum ești tu acum, O, cel mai bun dintre oameni. Marele Rishi, în schimb, i-a oferit regelui, conform riturilor respectate de locuitorii pădurilor, apă pentru a-și spăla picioarele și ingredientele obișnuite care alcătuiesc Arghya. Apoi toți Rishii, O, tigru dintre regi, au stat acolo, înconjurând acel taur dintre oameni ca stelele constelației Ursa Mare înconjurând steaua Polară. Și l-au întrebat pe regele neînvins despre motivul sosirii sale la acel azil.

SECȚIUNEA CXXVIII

Regele a spus: Eu sunt un rege numit Viradyumna. Faima mea s-a răspândit în toate direcțiile. Fiul meu Bhuridyumna a fost pierdut. Sunt în căutarea lui că am venit în această pădure. Voi, cei mai buni dintre Brahmani, acel copil era singurul meu fiu și, voi, cei fără de păcat, este de o vârstă foarte fragedă. El, totuși, nu poate fi găsit aici. Rătăcesc pretutindeni pentru a-l găsi.

381 Acest lac se află la o altitudine mare în Himalaya.

382 Se presupune că spiritele acelor doi înțelepți nemuritori locuiesc veșnic în acel refugiu, bucurându-se de adevărata fericire.

Rishabha a continuat: După ce regele a rostit aceste cuvinte, ascetul Tanu și-a lăsat capul în jos. A rămas perfect tăcut, fără să scoată un singur cuvânt ca răspuns. În vremurile de demult, acel Brahmana nu fusese prea onorat de către rege. Dezamăgit fiind, O, monarh, el practicase din această cauză penitențe austere îndelungate, hotărându-și în minte că nu va mai primi niciodată daruri nici de la regi, nici de la membri ai oricărei alte stări. Și spunea în sinea sa: „Speranța agită orice om cu înțelegere proastă. Voi alunga speranța din mintea mea.” Așa fusese hotărârea lui. Viradyumna l-a întrebat din nou pe cel mai bun dintre asceți în aceste cuvinte:

Regele a spus: Care este măsura subțirimii Speranței? Ce anume pe lume este deosebit de greu de dobândit? Spune-mi asta, O, sfântule, căci ești foarte versat în moralitate și profit.

Rishabha a continuat: Amintindu-și el însuși toate întâmplările din trecut (despre lipsa de respect primită din partea regelui) și readucându-le aminte regelui, acel sfânt Brahmana cu trupul slăbit i-a adresat regelui următoarele cuvinte:

Înțeleptul a spus: Nimic nu se compară cu Speranța în subțirime, O, rege. Am solicitat mulți regi și am constatat că nimic nu este mai greu de dobândit decât o imagine pe care Speranța o așază în minte.

Regele a spus: Prin cuvintele tale, O, Brahmane, înțeleg ce este subțire și ce nu este așa.[383] Înțeleg, de asemenea, cât de greu de obținut sunt imaginile pe care Speranța le așază în fața minții. Consider aceste cuvinte ale tale ca fiind rostiri din *Sruti*. O, tu cu mare înțelepciune, o îndoială, totuși, mi-a apărut în minte. Se cuvine ție, O, înțelepte, să mi-o explici în detaliu mie care te întreb. Ce este mai subțire decât trupul tău? Spune-mi aceasta, O, sfântule, dacă, desigur, O, cel mai bun dintre înțelepți, subiectul este unul despre care se poate discuta fără necuviință.

Înțeleptul slăbit a spus: Un solicitant mulțumit este extrem de greu de întâlnit. Poate că nu există niciunul astfel în lume. Ceva și mai rar, O, tată, este persoana care nu-și neglijează niciodată un solicitant. Speranța care se bazează pe astfel de persoane care nu îndeplinesc, după ce și-au dat promisiunile, fapte bune celorlalți, după puterile lor și conform cuvenirii solicitanților, este mai subțire decât chiar trupul meu.[384] Speranța care se bazează pe un om nerecunoscător, sau pe unul crud, sau leneș, sau pe cel care rănește pe alții, este mai subțire decât chiar trupul meu.[385] Speranța pe care o poartă un tată care are un singur fiu, de a-l revedea din nou pe acel fiu după ce a fost pierdut sau rătăcit, este mai subțire decât chiar trupul meu. Speranța pe care o au femeile în vârstă de a naște fii, O, rege, și cea pe care o au oamenii bogați, este mai subțire decât chiar trupul meu. Speranța care se naște în inimile domnișoarelor crescute de a se căsători atunci când aud pe cineva vorbind doar despre asta în prezența lor, este mai subțire decât chiar trupul meu.”[386] Auzind aceste cuvinte, O, monarh, regele Viradyumna și doamnele din gospodăria sa, au îngenuncheat în fața acelui taur printre Brahmani și i-au atins picioarele cu capetele lor plecate.

Regele a spus: Îți cer harul, O, sfântule! Doresc să-l întâlnesc pe copilul meu. Ceea ce ai spus, O, cel mai bun dintre Brahmani, este foarte adevărat. Nu este nicio îndoială asupra adevărului cuvintelor tale.

---

383 Adică, speranța este subțire; în timp ce lucrurile care nu au legătură cu speranța sunt invers.

384 Sensul este că astfel de persoane ar trebui întotdeauna lipsite de încredere. Totuși, există oameni care speră la bine de la ele. O astfel de speranță, spune înțeleptul, este mai subțire decât corpul său subțire.

385 Sensul este că astfel de persoane ar trebui întotdeauna lipsite de încredere. Totuși, există oameni care speră la bine de la ele. O astfel de speranță, spune înțeleptul, este mai subțire decât corpul său subțire.

386 Cuvântul *maya*, repetat în versetele 14-18, este explicat de Nilakantha ca având sensul de *mattah*. Înțelesul este, desigur, foarte clar. Totuși, traducătorul Burdwan l-a înțeles greșit în mod ciudat. K.P. Singha, desigur, oferă o versiune exactă.

Rishabha a continuat: Sfântul Tanu, acel ales al persoanelor virtuoase, zâmbind, a făcut, prin învățătura și penitențele sale, ca fiul regelui să fie adus în acel loc. După ce a făcut ca prințul să fie adus acolo, înțeleptul l-a mustrat pe rege (tatăl său).[387] Acel ales al persoanelor virtuoase s-a arătat apoi ca fiind zeul dreptății. Într-adevăr, arătându-și forma sa minunată și celestă, el a intrat într-o pădure adiacentă, cu inima eliberată de mânie și de dorința de răzbunare. Am văzut toate acestea, O, rege, și am auzit cuvintele pe care le-am spus. Alungă-ți speranța, care este chiar mai subțire (decât oricare dintre cele pe care înțeleptul le-a indicat).

Bhishma a continuat: Astfel adresat, O, monarh, de către cel cu suflet înalt Rishabha, regele Sumitra și-a lepădat repede speranța pe care o avea în inima sa și care era mai subțire (decât oricare dintre tipurile de speranță indicate de Rishiul slăbit). Tu, de asemenea, O, fiu al lui Kunti, auzind aceste cuvinte ale mele, fii calm și liniștit ca Himavat. Copleșit de durere,[388] m-ai întrebat și mi-ai auzit răspunsul. După ce l-ai auzit, O, monarh, se cuvine să-ți alungi aceste regrete!

SECȚIUNEA CXXIX

Yudhishthira spuse: Ca unul care bea nectar, nu mă satur niciodată să te ascult cum vorbești. Așa cum o persoană care posedă cunoașterea de sine nu se satură niciodată de meditație, tot astfel eu nu mă satur niciodată să te ascult. Discută, așadar, din nou despre moralitate, O, bunicule. Nu mă satur niciodată să beau nectarul discursului tău despre moralitate.

Bhishma spuse: În acest context este citată vechea narațiune a discursului dintre Gotama și ilustrul Yama. Gotama deținea o largă reședință pe dealurile Paripatra. Ascultă-mă cum a locuit atâția ani în acea locuință. Timp de șaizeci de mii de ani, acel înțelept a suferit austerități ascetice în acel azil. Într-o zi, Regentul lumii, Yama, O, tigru printre oameni, a mers la acel mare înțelept cu suflet curățat în timp ce acesta era angajat în cele mai severe austerități. Înțeleptul ascet Gotama, cu penitențe rigide, a fost văzut de Yama. Înțeleptul renăscut, înțelegând că a venit Yama, l-a salutat iute și s-a așezat cu mâinile împreunate într-o atitudine atentă (așteptând ordinele lui). Regele Dharma, văzând acel taur printre Brahmani, l-a salutat cuvenit (la rândul lui) și, adresându-i-se, l-a întrebat ce să facă pentru el.

Gotama spuse: Prin ce fapte își eliberează cineva datoria pe care o are față de mama și tatăl său? Cum reușește cineva să câștige regiuni de fericire pură, atât de greu de atins?

Yama spuse: Devotându-se datoriei adevărului și practicând puritatea și penitențele, trebuie să-și venereze neîncetat mama și tatăl. De asemenea, trebuie să săvârșească sacrificii de cai cu ofrande din abundență către Brahmani. Prin astfel de fapte, cineva câștigă multe regiuni (de fericire) de aspect minunat.

SECȚIUNEA CXXX

Yudhishthira a spus: Ce conduită ar trebui să adopte un rege lipsit de prieteni, având mulți dușmani, posedând o comoară epuizată și lipsit de trupe, O, Bharata! Cum ar trebui să fie, de fapt, conduita lui când este înconjurat de miniștri răi, când sfaturile sale sunt toate divulgate, când nu-și vede clar calea, când atacă un alt regat, când este angajat în măcinarea unui regat ostil și când, deși slab, este în război cu un conducător mai puternic? Care ar trebui să fie, într-adevăr, conduita unui rege ale cărui treburi sunt prost reglementate, care ignoră cerințele locului și timpului, care nu este capabil, din cauza opresiunii sale, să aducă pacea și să provoace dezbinare printre dușmanii săi? Ar trebui să caute să dobândească bogăție prin mijloace rele sau ar trebui să-și dea viața fără să caute bogăție?

---

387 Pentru nesocotirea regelui față de înțelept în zilele de odinioară.

388 Suferința pe care a simțit-o Yudhishthira la gândul măcelului din luptă.

Bhishma spuse: Fiind tu cunoscător al datoriei, mi-ai pus, O taur al rasei lui Bharata, o întrebare cu privire la mister (în legătură cu datoriile).[389] Fără a fi întrebat, O, Yudhishthira, nu aş fi îndrăznit să discut despre această datorie. Moralitatea este foarte subtilă. Cineva o înţelege, O, taur al rasei lui Bharata, cu ajutorul textelor scripturilor. Amintindu-şi ce a auzit şi practicând fapte bune, cineva, undeva, poate deveni o persoană dreaptă. Acţionând cu inteligenţă, regele poate sau nu reuşi să dobândească bogăţie.[390] Ajutat de propria ta inteligenţă, gândeşte ce răspuns ar trebui dat la întrebarea ta pe această temă. Ascultă, O, Bharata, mijloacele, pline de mare merit, prin care regii se pot conduce (în perioade de criză). Totuşi, de dragul adevăratei moralităţi, nu aş numi acele mijloace drepte. Dacă vistieria este umplută prin opresiune, o astfel de conduită îl aduce pe rege pe marginea distrugerii. Acesta este concluzia tuturor oamenilor inteligenţi care s-au gândit la subiect. Felul de scripturi sau ştiinţă pe care cineva îl studiază întotdeauna îi dă felul de cunoaştere pe care este capabil să o ofere. Această cunoaştere îi devine într-adevăr agreabilă. Ignoranţa duce la sterilitatea invenţiei în privinţa mijloacelor. Potrivirea mijloacelor, din nou, cu ajutorul cunoaşterii, devine sursa unei mari fericiri. Fără a avea reţineri şi fără răutate,[391] ascultă aceste instrucţiuni. Prin scăderea vistieriei, forţele regelui sunt diminuate. Regele ar trebui, prin urmare, să-şi umple vistieria (prin orice mijloace) asemenea celui care creează apă într-un deşert lipsit de apă. În conformitate cu acest cod de cvasi-moralitate practicat de strămoşi, regele ar trebui, atunci când timpul se iveşte,[392] să arate compasiune faţă de poporul său. Aceasta este datoria eternă. Pentru oamenii capabili şi competenţi,[393] datoriile sunt de un fel. În perioade de criză, însă, datoriile cuiva sunt de un alt fel. Fără bogăţie, un rege poate (prin penitenţe şi altele asemenea) dobândi merit religios. Viaţa, însă, este mult mai importantă decât meritul religios. (Şi deoarece viaţa nu poate fi susţinută fără bogăţie, niciun astfel de merit nu ar trebui căutat care să stea în calea dobândirii bogăţiei). Un rege slab, dobândind doar merit religios, nu reuşeşte niciodată să obţină mijloace de subzistenţă juste şi potrivite; şi deoarece el nu poate, nici prin cele mai bune eforturi ale sale, să dobândească putere doar cu ajutorul meritului religios, prin urmare practicile din vremuri de primejdie sunt uneori considerate a fi nu inconsistente cu moralitatea. Înţelepţii, însă, sunt de părere că acele practici duc la păcătoşenie. După ce perioada de primejdie a trecut, ce ar trebui să facă Kshatriya? El ar trebui (în astfel de momente) să se comporte în aşa fel încât meritul său să nu fie distrus. El ar trebui să acţioneze şi în aşa fel încât să nu fie nevoit să cedeze în faţa duşmanilor săi.[394] Chiar acestea i-au fost declarate ca fiind datoriile sale. El nu ar trebui să cadă în deznădejde. El nu ar trebui (în vremuri de primejdie) să încerce să salveze (din pericolul distrugerii) meritul altora sau al său. Pe de altă parte, el ar trebui să se salveze pe sine. Aceasta este concluzia stabilită.[395] Există această *Sruti*, anume că este stabilit că Brahmanii, care cunosc datoriile, ar trebui să aibă pricepere în privinţa datoriilor. În mod similar, în ceea ce priveşte Kshatriya, priceperea sa ar trebui să constea în efort, deoarece forţa armelor este marea sa posesiune. Când mijloacele de subzistenţă ale unui Kshatriya dispar, ce ar trebui să ia el, exceptând ceea ce aparţine asceţilor şi ceea ce este proprietatea Brahmanilor? La fel cum un Brahmana într-o perioadă de primejdie poate oficia la sacrificiul unei persoane pentru care nu ar trebui să oficieze niciodată (în alte momente obişnuite) şi poate mânca alimente interzise, la fel nu există nicio îndoială că un Kshatriya (în primejdie) poate lua bogăţie de la oricine, cu excepţia asceţilor şi a Brahmanilor. Pentru cel afectat (de un duşman şi căutând mijloace de scăpare) ce poate fi o ieşire nepotrivită? Pentru o persoană încarcerată (într-o temniţă şi

389 Adică, acesta nu este un subiect despre care cineva poate sau ar trebui să discute în faţa unui public divers.

390 Adică, prin iscusinţe ingenioase, un rege poate reuşi să-şi umple tezaurul sau cea mai bună ingeniozitate şi calcule ale sale pot eşua.

391 Adică, cu o inimă curată.

392 Adică, când sezonul necazurilor se termină.

393 Adică, în situaţii sau împrejurări obişnuite.

394 Adică, el ar trebui să facă ispăşire şi să facă bine celor pe care i-a vătămat, pentru ca aceştia să nu rămână nemulţumiţi de el.

395 El nu ar trebui să caute să salveze meritul altuia sau al său, adică, în astfel de momente, nu ar trebui să se abţină de la orice act care i-ar putea prejudicia propriul merit sau pe cel al altora; cu alte cuvinte, poate ignora toate consideraţiile legate de meritele religioase ale altora şi ale său. Singura sa preocupare, în astfel de momente, ar trebui să fie să se salveze pe sine, adică viaţa sa.

căutând eliberare) ce poate fi o cale nepotrivită? Când o persoană este afectată, ea scapă chiar şi pe o ieşire nepotrivită. Pentru un Kshatriya care, din cauza slăbiciunii trezoreriei şi armatei sale, a devenit extrem de umilit, nici viaţa de cerşetor, nici profesia de Vaisya sau cea de Sudra nu i-au fost stipulate. Profesiunea hotărâtă pentru un Kshatriya este dobândirea de bogăţie prin luptă şi victorie. El nu ar trebui să cerşească niciodată de la un membru al propriei sale ordine. Persoana care se întreţine în vremuri obişnuite urmând practicile stabilite în primul rând pentru el, se poate întreţine în vremuri de primejdie urmând practicile stabilite ca alternativă. Într-o perioadă de primejdie, când practicile obişnuite nu pot fi urmate, un Kshatriya poate trăi chiar şi prin mijloace nedrepte şi nepotrivite. Se vede că şi Brahmanii înşişi fac la fel atunci când mijloacele lor de trai sunt distruse. Când Brahmanii (în astfel de momente) se comportă astfel, ce îndoială există în privinţa Kshatriyaşilor? Aceasta este, într-adevăr, stabilită. Fără a se lăsa pradă deznădejdii şi a ceda pieirii, un Kshatriya poate lua (prin forţă) de la cei bogaţi ceea ce poate. Ştiţi că Kshatriya este protectorul şi distrugătorul poporului. Prin urmare, un Kshatriya aflat în nevoie ar trebui să ia (prin forţă) ceea ce poate, în vederea (în cele din urmă) protejării poporului. Nicio fiinţă din această lume, O, rege, nu poate subzista fără a vătăma alte creaturi. Nici măcar sihastrul care trăieşte în pustietăţile codrului nu face excepţie. Un Kshatriya nu ar trebui să trăiască bazându-se pe destin,[396] mai ales el, O, vlăstar al Kauravaşilor, care doreşte să conducă. Regele şi regatul ar trebui să se protejeze reciproc întotdeauna. Aceasta este o datorie eternă. Aşa cum regele protejează, cheltuindu-şi toate bunurile, regatul atunci când acesta se află în dificultate, tot aşa regatul ar trebui să-l protejeze pe rege când acesta se află în dificultate. Regele, chiar şi în pragul ultimei suferinţe, nu ar trebui să renunţe niciodată[397] la trezoreria sa, la aparatul său de pedepsire a celor răi, la armata sa, la prietenii şi aliaţii săi şi la alte instituţii necesare şi la şefii existenţi în regatul său. Cei care cunosc bine datoria spun că trebuie să-ţi păstrezi seminţele, scăzându-le chiar din hrana ta. Aceasta este un adevăr citat din tratatul lui Samvara, bine cunoscut pentru marile sale puteri de iluzie. Vai de viaţa acelui rege al cărui regat se ofileşte. Vai de viaţa acelui om care, din lipsă de mijloace, pleacă în străinătate pentru a-şi câştiga traiul. Rădăcinile regelui sunt trezoreria şi armata sa. Armata sa, la rândul ei, are rădăcinile în trezoreria sa. Armata sa este rădăcina tuturor meritelor sale religioase. Meritele sale religioase, din nou, sunt rădăcina supuşilor săi. Trezoreria nu poate fi umplută niciodată fără a-i asupri pe alţii. Cum anume poate fi menţinută armata fără asuprire? Regele, prin urmare, în vremuri de nevoie, nu greşeşte prin asuprirea supuşilor săi pentru a umple trezoreria. Pentru săvârşirea sacrificiilor se fac multe fapte neadecvate. Din acest motiv, regele nu greşeşte făcând fapte neadecvate (atunci când scopul este umplerea trezoreriei într-un timp de criză). Pentru obţinerea bogăţiei se urmează practici altele decât cele adecvate (în timp de criză). Dacă (în astfel de momente) practici neadecvate nu sunt adoptate, răul este sigur. Toate acele instituţii care sunt menţinute pentru a lucra distrugerea şi suferinţa există pentru colectarea bogăţiei.[398] Ghidat de astfel de consideraţii, orice rege înţelept îşi va stabili cursul (în astfel de momente). Aşa cum animalele şi alte lucruri sunt necesare pentru sacrificii, aşa cum sacrificiile sunt pentru purificarea inimii, şi aşa cum animalele, sacrificiile şi puritatea inimii sunt toate pentru eliberarea finală, tot aşa politica şi pedepsirea există pentru trezorerie, trezoreria există pentru armată, iar politica, trezoreria şi armata, toate trei, există pentru învingerea duşmanilor şi protejarea sau extinderea regatului. Voi cita aici un exemplu care ilustrează adevăratele căi ale moralităţii. Un copac mare este tăiat pentru a face din el un par funerar. Tăind acel copac, şi alţi copaci care stau în calea sa trebuie tăiaţi. Şi aceştia, căzând, ucid şi alte fiinţe care stau în acel loc. Chiar şi aşa, cei care stau în calea constituirii unei visterii bine aprovizionată trebuie să fie ucişi. Nu văd cum altfel s-ar putea obţine succesul. Prin avere se poate obţine ambele lumi, şi anume, aceasta şi cealaltă, precum şi Adevărul şi meritul religios. O persoană fără avere este mai mult moartă decât vie. Averea pentru îndeplinirea jertfelor trebuie dobândită prin orice mijloace. Nemeritul care se ataşează unei fapte făcute într-un moment de necaz nu este egal cu cel care se ataşează aceleiaşi fapte dacă este făcută în alte momente, O, Bharata! Dobândirea averii şi renunţarea la ea nu pot fi văzute ambele la aceeaşi persoană, O, rege! Nu văd

396 *Sankhalikhitam*, adică ceea ce este scris pe frunte de către Cel care a Hirotonisit.
397 Literal, ”a face să fie înlăturat”.
398 Armata şi instanţele penale.

un om bogat în pădure. În legătură cu orice avere care se vede în această lume, fiecare se luptă cu fiecare, spunând: *„Acesta va fi al meu!”*, *”Acesta va fi al meu!”*. Nu există nimic, O, arzător al dușmanilor, care să fie atât de meritoriu pentru un rege ca posesia unui regat. Este păcat pentru un rege să-și asuprească supușii cu dări grele în vremuri obișnuite. Într-un moment de necaz, însă, este cu totul altceva. Unii dobândesc avere prin daruri și jertfe; unii care au o predilecție pentru penitențe dobândesc avere prin penitențe; unii o dobândesc prin ajutorul inteligenței și istețimii lor. O persoană fără avere este considerată slabă, în timp ce cel care are avere devine puternic. Un om bogat poate obține totul. Un rege care are o visterie bine umplută reușește să îndeplinească totul. Prin visteria sa, un rege poate câștiga merit religios, își poate satisface dorința de plăcere, poate obține lumea de dincolo și pe aceasta de asemenea. Visteria, însă, ar trebui umplută cu ajutorul dreptății și niciodată prin practici nedrepte, cum ar fi cele care par drepte în momente de necaz.

Apaddharmanusasana Parva

SECȚIUNEA CXXXI

Yudhishthira a zis: Ce altceva ar trebui să facă un rege care este slab și amânător, care nu se angajează în luptă din cauza anxietății pentru viețile prietenilor săi, care este mereu sub influența fricii și care nu își poate ține secretele? Ce ar trebui să facă, într-adevăr, un rege ale cărui cetăți și regat au fost împărțite și însușite de dușmani, care este lipsit de avere, care este incapabil (din cauza sărăciei) să-și onoreze prietenii și să-i atragă de partea sa, ale cărui ministere sunt dezbinate sau cumpărate de inamicii săi, care este obligat să stea în fața dușmanilor, a cărui armată s-a micșorat și a cărui inimă a fost agitată de un dușman puternic?

Bhishma spuse: Dacă inamicul invadator are inima pură și este versat atât în moralitate, cât și în profit, un rege de tipul celui indicat de tine ar trebui, fără nicio întârziere, să facă pace cu invadatorul și să restabilească acele părți ale regatului care au fost deja cucerite. Dacă, din nou, invadatorul este puternic și păcătos și caută să obțină victoria prin mijloace nedrepte, regele ar trebui să facă pace cu el, de asemenea, abandonând o parte a teritoriilor sale. Dacă invadatorul nu este dispus să facă pace, regele ar trebui apoi să-și abandoneze chiar capitala și toate posesiunile sale pentru a scăpa de pericol. Dacă își poate salva viața, el poate spera la acumulări similare în viitor. Ce om, versat în moralitate, ar fi acela care și-ar sacrifica propria ființă, o posesie mai valoroasă, pentru a înfrunta un pericol din care se poate scăpa prin abandonarea tezaurului și armatei sale? Un rege ar trebui să protejeze doamnele din gospodăria sa. Dacă acestea ajung în mâinile inamicului, el nu ar trebui să arate nicio compasiune pentru ele (asumându-și riscul propriei arestări pentru a le elibera). Atâta timp cât este în puterea sa, el nu ar trebui să se predea niciodată inamicului.

Yudhishthira a zis: Când propriii săi supuși nu sunt mulțumiți de el, când este asediat de invadatori, când tezaurul său este epuizat și când sfaturile sale sunt divulgate, ce ar trebui să facă regele atunci?

Bhishma spuse: Un rege, în astfel de circumstanțe, ar trebui (dacă inamicul său este drept) să caute să facă pace cu el. Dacă inamicul este nedrept, atunci ar trebui să-și arate vitejia. Prin astfel de mijloace, ar trebui să încerce să-l facă pe inamic să se retragă din regatul său; sau, luptând cu bărbăție, ar trebui să-și dea viața și să urce în ceruri. Un rege poate cuceri întregul pământ cu ajutorul chiar și al unei forțe mici, dacă acea forță este loială, veselă și devotată binelui său. Dacă este ucis în luptă, este sigur că va urca în ceruri. Dacă reușește să-i ucidă (pe dușmanii săi), este sigur că se va bucura de pământ. Prin renunțarea la viață în luptă, cineva obține compania lui Indra însuși.

SECȚIUNEA CXXXII

Yudhishthira spuse: Când practicile pline de moralitate înaltă și benefice lumii (adică cele care țin de guvernarea dreaptă) dispar, când toate mijloacele și resursele pentru susținerea vieții ajung în mâinile tâlharilor, când, într-adevăr, se instalează un astfel de timp calamitos, prin ce mijloace ar trebui să trăiască un Brahmana, O, bunicule, care din afecțiune nu poate să-și părăsească fiii și nepoții?

Bhishma spuse: Când un astfel de timp se instalează, Brahmana ar trebui să trăiască ajutându-se de cunoaștere. Totul în această lume este pentru cei buni. Nimic aici nu este pentru cei răi. Cel care, făcându-se un instrument de achiziție, ia averea de la cei răi și o dă celor buni, se spune că stăpânește morala adversității. Dorind să-și mențină domnia, regele, O, monarhule, fără a-și înstrăina supușii spre indignare și rebeliune, poate lua ceea ce nu este dat de bunăvoie de către proprietar, spunând: *„Acest lucru este al meu”*. Acel om înțelept care, curățat de posesia cunoașterii, puterii și conduitei drepte în alte vremuri, acționează reprehensibil în astfel de anotimpuri, nu merită de fapt să fie mustrat. Aceia care se susțin întotdeauna prin forța lor nu agreează niciodată altă metodă de trai. Cei înzestrați cu putere, O, Yudhishthira, trăiesc întotdeauna cu ajutorul măiestriei. Scripturile obișnuite, care există (pentru vremuri de primejdie) fără nicio excepție, ar trebui să fie practicate de un rege (în astfel de vremuri). Un rege, însă, care este înzestrat cu inteligență, în timp ce urmează acele scripturi, ar face ceva în plus.[399] În astfel de vremuri, însă, regele nu ar trebui să-i asuprească pe *Ritwijas*, *Purohitas*, preoți și pe Brahmani, toți fiind onorați și ținuți în mare stimă. Asuprindu-i, chiar și în astfel de vremuri, el atrage ocară și păcat. Ceea ce îți spun este considerat o autoritate în lume. Într-adevăr, acesta este ochiul etern (prin care trebuie privite practicile în vremuri de primejdie). Cineva trebuie să se ghideze după autoritatea sa. După aceasta se judecă dacă un rege este bun sau rău. Se vede că mulți oameni care locuiesc în sate și orașe, mânați de gelozie și mânie, se acuză reciproc. Regele nu ar trebui niciodată, la cuvintele lor, să onoreze sau să pedepsească pe cineva. Calomnia nu ar trebui spusă niciodată. Dacă este spusă, nu ar trebui ascultată niciodată. Când conversația calomnioasă are loc, cineva ar trebui să-și astupe urechile sau să părăsească locul imediat. Conversația calomnioasă este caracteristica oamenilor răi. Este un semn de depravare. Aceia, pe de altă parte, O, rege, care vorbesc despre virtuțile altora în adunările celor buni, sunt oameni buni. Ca doi de tauri cu temperament dulce, cu mană și bine dresați și obișnuiți să ducă poveri, își pun greabănul la jug și trag căruciorul de bunăvoie, tot așa ar trebui și regele să-și poarte poverile (în vremuri de restriște). Alții spun că un rege (în astfel de vremuri) ar trebui să se comporte astfel încât să reușească să obțină un număr mare de aliați. Unii consideră uzanța străveche ca fiind cea mai înaltă indicație a dreptății. Alții, anume cei care sunt în favoarea conduitei urmate de Sankha față de Likhita, nu împărtășesc această opinie. Ei nu avansează o astfel de opinie nici din răutate, nici din lăcomie.[400] Se văd exemple de chiar mari Rishi care au stabilit că chiar și învățătorii, dacă sunt dependenți de practici rele, ar trebui pedepsiți. Dar nu există o autoritate aprobată pentru o astfel de propunere. Zeii pot fi lăsați să pedepsească astfel de oameni atunci când se întâmplă să fie ticăloși și vinovați de practici nelegiuite. Regele care își umple trezoreria apelând la tertipuri frauduloase, cu siguranță se abate de la justiție. Codul moralității care este onorat în toate privințele de către cei buni și înstăriți și care este aprobat de fiecare inimă

399 Comentatorul explică în felul următor. Textele obișnuite, fără nicio excepție, stabilite pentru perioade de angoasă, permit unui rege să-și umple tezaurul prin colectarea de contribuții grele atât de la propriii supuși, cât și de la cei ai regatelor ostile. Un rege obișnuit, într-un astfel de moment, acționează în acest fel. Un rege, însă, cel care este înzestrat cu inteligență, în timp ce colectează astfel de contribuții, are grijă să le perceapă de la cei răi și pedepsibili dintre propriii supuși și dintre supușii altor regate și se abține de a-i molesta pe cei buni. Comparați conduita lui Warren Hastings în perceperea unui tribut greu, atunci când tezaurul său era gol, de la Cheyt Singh, a cărui neamicalitate față de puterea britanică era de notorietate.

400 Sensul pare a fi că există persoane care susțin că preoții și brahmani nu ar trebui niciodată pedepsiți sau impozitați. Aceasta este practica eternă și, prin urmare, aceasta este moralitatea. Alții, care aprobă conduita lui Śaṅkha față de fratele său Likhita, cu ocazia însușirii de către acesta din urmă de câteva fructe care îi aparțineau, au o opinie diferită. Această ultimă clasă de persoane, spune Bhīṣma, este la fel de sinceră în opinia ei ca și prima. Ei nu pot fi blamați pentru că susțin că chiar și preoții și brahmani pot fi pedepsiți atunci când greșesc.

cinstită, ar trebui urmat. Se spune că este versat în datorie cel care cunoaşte datoria ca fiind dependentă de toate cele patru fundaţii. Este dificil de descoperit motivele pe care se bazează datoriile, la fel cum este dificil de descoperit picioarele şarpelui.[401] Aşa cum un vânător de fiare descoperă urma unui căprior lovit de săgeată observând pete de sânge pe pământ, tot aşa ar trebui să caute cineva să descopere motivele datoriilor. Pe această cale ar trebui să păşească un om cu umilinţă pe calea bătătorită de cei buni. Aşa, într-adevăr, a fost conduita marilor regi-înţelepţi din vechime, O, Yudhishthira!'

SECŢIUNEA CXXXIII

Bhishma a spus: Regele ar trebui, extrăgând bogăţii din propriul său regat, precum şi din regatele duşmanilor săi, să îşi umple tezaurul. Din tezaur izvorăşte meritul său religios, O, fiu al lui Kunti, şi este în consecinţă tezaurului că rădăcinile regatului său se extind. Din aceste motive tezaurul trebuie umplut; şi când este plin, trebuie protejat cu grijă (pune capăt tuturor cheltuielilor inutile) şi chiar căutat să fie mărit. Aceasta este practica eternă. Tezaurul nu poate fi umplut prin (a acţiona cu) puritate şi dreptate, nici prin (a acţiona cu) cruzime nemiloasă. El ar trebui umplut adoptând o cale de mijloc. Cum poate un rege slab să aibă un tezaur? Cum poate din nou un rege care nu are tezaur să aibă putere? Cum poate un om slab să aibă regat? De unde din nou poate unul fără regat să obţină prosperitate? Pentru o persoană de rang înalt, adversitatea este ca moartea. Din acest motiv regele ar trebui să îşi mărească întotdeauna tezaurul, şi armata, şi aliaţii şi prietenii. Toţi oamenii disprețuiesc un rege cu tezaurul gol. Fără a fi mulţumiţi cu puţinul pe care un astfel de rege îl poate da, slujitorii săi nu manifestă niciodată vreo silinţă în treburile sale. În consecinţa prosperităţii sale, regele reuşeşte să obţină mari onoruri. Într-adevăr, avuţia îi ascunde chiar şi păcatele, ca veşmintele care ascund acele părţi ale formei feminine care nu ar trebui să fie expuse privirii. Cei cu care regele a avut în mod obişnuit neînţelegeri se umplu de tristeţe la vederea noii sale avuţii. Ca nişte câini, ei se angajează din nou în slujba sa, şi deşi aşteaptă doar o oportunitate să îl omoare, el se ataşează de ei ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Cum, O, Bharata, poate un astfel de rege să obţină fericirea? Regele ar trebui să se străduiască întotdeauna pentru dobândirea măreţiei. El nu ar trebui să se plece niciodată în umilinţă.[402] Efortul este bărbăţie. El ar trebui mai degrabă să se rupă într-o ocazie nefavorabilă decât să se plece în faţa cuiva. El ar trebui mai degrabă să se retragă în pădure şi să trăiască acolo cu animalele sălbatice. Dar el nu ar trebui totuşi să trăiască printre miniştri şi ofiţeri care, ca nişte hoţi, au rupt toate frânele. Chiar şi hoţii din pădure pot furniza un număr mare de soldaţi pentru îndeplinirea celor mai înverşunate fapte. O, Bharata! Dacă regele încalcă toate frânele sănătoase, toţi oamenii se umplu de alarmă. Chiar şi hoţii care nu ştiu ce este compasiunea se tem de un astfel de rege.[403] Din acest motiv, regele ar trebui să stabilească întotdeauna reguli şi frâne pentru a încânta inimile poporului său. Regulile în ceea ce priveşte chiar şi chestiunile foarte triviale sunt întâmpinate cu bucurie de către oameni. Există bărbaţi care cred că această lume nu este nimic, iar viitorul este, de asemenea, o mită. Acel om care este un ateu de acest tip, deşi inima lui este agitată de temeri secrete, nu trebuie să aibă niciodată încredere. Dacă tâlharii din pădure, în timp ce respectă alte virtuţi, comit jefuiri doar în ceea ce priveşte proprietatea, acele jefuiri pot fi considerate inofensive. Vieţile a mii de creaturi sunt protejate ca urmare a faptului că tâlharii respectă astfel de reţineri. Uciderea unui inamic care se retrage din luptă, violarea soţiilor, ingratitudinea, jefuirea proprietăţii unui Brahmana, deposedarea unei persoane de întreaga sa avere, violarea fecioarelor, ocupaţia continuă a satelor şi oraşelor ca stăpâni legitimi şi adulterul cu soţiile altora – acestea sunt considerate acte nelegiuite chiar şi printre tâlhari, iar tâlharii ar trebui să se abţină întotdeauna de la ele. Este din nou cert că acei regi care se străduiesc (făcând pace) să inspire încredere în inimile tâlharilor, reuşesc, după ce le observă toate aspectele, să îi extermine. Din acest motiv, atunci când se tratează cu tâlharii, este necesar ca aceştia

401 Datoria depinde de toate cele patru fundamente, adică aşa cum este stabilită în *Vede*; aşa cum este stabilită în *Smritis*; aşa cum este sancţionată de uzanţe şi obiceiuri străvechi; şi aşa cum este aprobată de inimă sau de propria conştiinţă.

402 Adică, cedează cu uşurinţă.

403 Gramatical, ultimul rând ar putea însemna: „Chiar şi tâlharii se tem de un rege lipsit de compasiune.”

să nu fie exterminați imediat.[404] Ar trebui să fie căutați să fie aduși sub stăpânirea regelui. Regele nu ar trebui să se comporte cu cruzime față de ei, gândind că este mai puternic decât ei. Acei regi care nu îi extermină imediat nu se tem de exterminare pentru ei înșiși. Însă, cei care îi extermină trăiesc mereu în frică în urma acestui act.

SECȚIUNEA CXXXIV

Bhishma spuse: În această privință, persoanele cunoscătoare de scripturi declară acest text referitor la datorie, anume: pentru un Kshatriya înzestrat cu inteligență și cunoaștere, (câștigarea) meritului religios și (dobândirea) bogăției constituie datoriile sale evidente. El nu ar trebui, prin discuții subtile despre datorie și consecințe nevăzute în ceea ce privește lumea viitoare, să se abțină de la îndeplinirea acestor două datorii. Așa cum este inutil să se argumenteze, văzând anumiți pași pe pământ, dacă sunt de lup sau nu, la fel este orice discuție despre natura dreptății și opusul ei. Nimeni în această lume nu vede vreodată roadele dreptății și nedreptății. Un Kshatriya, prin urmare, ar trebui să urmărească dobândirea puterii. Cel puternic este stăpânul a tot. Bogăția duce la posesia unei armate. Cel puternic[405] obține sfătuitori înțelepți. Cel fără bogăție este cu adevărat căzut. Puțin (din orice în lume) este considerat restul murdar al unei mese.[406] Dacă un om puternic face chiar multe fapte rele, nimeni, de frică, nu spune sau face nimic (pentru a-l certa sau a-l opri). Dacă dreptatea și Puterea sunt asociate cu Adevărul, ele pot atunci să-i scape pe oameni din pericole mari. Dacă, însă, cele două sunt comparate, Puterea va părea superioară Dreptății. Din Putere izvorăște Dreptatea. Dreptatea se sprijină pe Putere, așa cum toate lucrurile nemișcate se sprijină pe pământ. Cum fumul depinde de vânt (pentru mișcarea sa), la fel și Dreptatea depinde de Putere. Dreptatea, care este cea mai slabă dintre cele două, depinde de susținerea celor puternici, la fel cum plăcerea depinde de cei dedicați desfătării. Nu există nimic ce oamenii puternici nu pot face. Totul este pur pentru cei puternici. Un om lipsit de putere, săvârșind fapte rele, nu poate scăpa niciodată. Oamenii se alarmează la conduita lui, așa cum se alarmează la apariția unui lup. Cel decăzut dintr-o stare de bunăstare duce o viață de umilință și tristețe. O viață de umilință și reproș este ca moartea însăși. Învățații au spus că atunci când, în urma conduitei păcătoase, ești părăsit de prieteni și tovarăși, ești înjunghiat în mod repetat de săgețile verbale ale celorlalți și trebuie să arzi de tristețe din această cauză. Profesorii de scripturi au spus, în ceea ce privește ispita păcătoșeniei, că ar trebui (dacă este pătat de păcat) să studieze cele trei *Vede*, să slujească și să venereze Brahmani, să mulțumească pe toți oamenii prin priviri, cuvinte și fapte, să renunțe la orice josnicie, să se căsătorească în familii înalte, să proclame laudele altora mărturisindu-și propria nevrednicie, să recite *mantre*, să îndeplinească riturile obișnuite cu apă, să adopte o blândețe în comportament și să se abțină de la a vorbi mult, și să îndeplinească penitențe severe, să caute refugiul Brahmanilor și Kshatriyașilor. Într-adevăr, cel care a comis multe fapte rele ar trebui să facă toate acestea, fără a se înfuria la reproșurile rostite de oameni. Conducându-se în acest fel, se poate curăța curând de toate păcatele și poate recâștiga respectul lumii. Într-adevăr, cineva câștigă un mare respect în această lume și mari recompense în cea de apoi, și se bucură de diverse feluri de fericire aici, urmând o astfel de conduită și împărțind averea sa cu alții.

SECȚIUNEA CXXXV

Bhishma spuse: În acest context este citată vechea poveste a unui tâlhar care, deși practicant al acestui mestecat, nu a suferit pieirea în viața următoare. Era odată un tâlhar pe nume Kayavya, născut dintr-un tată Kshatriya și o mamă Nishada. Kayavya era un practicant al datoriilor Kshatriya. Capabil să lovească, dotat cu inteligență și curaj, versat în scripturi, lipsit de cruzime, devotat

404 Soțiile și copiii lor ar trebui salvați, iar locuințele, îmbrăcămintea, ustensilele casnice etc. nu ar trebui distruse.

405 Adică „cel care are bogăție și forțe”.

406 Sensul pare a fi că un om sărac poate avea doar câte puțin din toate lucrurile pământești. Acel puțin, însă, este ca rămășița cinei unui om puternic.

Brahmanilor şi venerându-şi bătrânii şi învăţătorii cu reverenţă, el îi proteja pe asceţi în practicarea obiceiurilor lor. Deşi era un tâlhar, a reuşit totuşi să obţină fericirea în ceruri. Dimineaţa şi seara obişnuia să stârnească mânia cerbilor fugărindu-i. Era foarte versat în toate practicile Nishada, precum şi în cele ale tuturor animalelor care trăiau în pădure. Bine înarmat cu cunoaşterea timpului potrivit şi a locului, rătăcea pe munţi. Fiind la curent cu obiceiurile tuturor animalelor, săgeţile sale nu ratau niciodată ţinta, iar armele sale erau puternice. Singur, putea învinge multe sute de trupe. Îşi venera zilnic părinţii bătrâni, orbi şi surzi, în pădure. Cu miere, carne, fructe, rădăcini şi alte feluri de hrană excelentă, îi găzduia cu ospitalitate pe toţi cei demni de onoare şi le făcea multe fapte bune. Arăta mare respect acelora dintre Brahmani care se retrăseseră din lume pentru a se stabili în păduri. Ucigând cerbi, le ducea adesea carne. În ceea ce priveşte pe cei care, de frica altora, nu voiau să primească daruri de la el din cauza profesiei sale, el obişnuia să le meargă la case înainte de zori şi să le lase carne la uşi.[407] Într-o zi, multe mii de tâlhari, lipsiţi de compasiune în purtarea lor şi fără a ţine cont de nicio restricţie, au dorit să-l aleagă ca lider al lor.

Tâlharii au spus: Tu cunoşti cerinţele locului şi timpului. Ai înţelepciune şi curaj. Fermitatea ta este de asemenea mare în orice întreprinzi. Fii tu cel mai de seamă lider al nostru, respectat de toţi. Vom face cum ne vei porunci tu. Protejează-ne cuvenit, ca un tată sau o mamă.

Kayavya a spus: Niciodată să nu ucideţi o femeie, sau pe cineva care se fereşte de luptă de frică, sau pe un copil, sau pe un ascet. Cel care se abţine de la luptă nu trebuie ucis niciodată, şi nici femeile nu trebuie luate sau aduse prin forţă. Niciunul dintre voi nu ar trebui să ucidă vreodată o femeie dintre toate creaturile. Brahmanii să fie întotdeauna binecuvântaţi şi voi ar trebui să luptaţi întotdeauna pentru binele lor. Adevărul nu ar trebui sacrificat niciodată. Căsătoriile bărbaţilor nu ar trebui să fie niciodată obstrucţionate. Nicio vătămare nu ar trebui să fie adusă caselor în care sunt veneraţi zeii, Pitrii şi oaspeţii. Dintre creaturi, brahmanii merită să fie scutiţi de voi în incursiunile voastre de jefuire. Chiar dând totul, voi ar trebui să îi veneraţi. Cel care îşi atrage mânia brahmanilor, cel pentru a cărui înfrângere ei îşi doresc, nu găseşte un salvator în cele trei lumi. Cel care vorbeşte de rău despre brahmani şi îşi doreşte distrugerea lor, el însuşi are parte de distrugere, ca întunericul la răsăritul soarelui. Rămânând aici, veţi dobândi roadele vitejiei voastre. Trupe vor fi trimise împotriva celor care vor refuza să ne dea ceea ce ni se cuvine. *Toiagul pedepsei* este destinat celor răi. Nu este destinat auto-măririi. Cei care îi opresează pe zei merită moartea, se spune. Cei care caută să-şi sporească averile prin a afecta regatele în mod fără scrupule, curând ajung să fie consideraţi viermi într-un corp mort. Acei tâlhari, în schimb, care s-ar conduce respectând aceste restrângeri ale scripturilor, ar câştiga curând mântuirea, deşi duc o viaţă de jefuitori.

Bhishma a continuat: Acei tâlhari, astfel mustraţi, au respectat toate ordinele lui Kayavya. Abţinându-se de la păcat, au obţinut o mare prosperitate. Comportându-se în acest fel, făcând bine celor oneşti şi oprind tâlharii de la practicile rele, Kayavya a obţinut un mare succes (în lumea cealaltă). Cel care se gândeşte întotdeauna la această naraţiune a lui Kayavya nu va avea nicio teamă de locuitorii pădurii, de fapt, de nicio creatură pământeană. Un astfel de om nu va avea teamă de nicio creatură, O, Bharata! Nu va avea teamă de oamenii răi. Dacă un astfel de om merge în pădure, el va putea trăi acolo cu siguranţa unui rege.

SECŢIUNEA CXXXVI

Bhishma spuse: În această privinţă, anume metoda prin care un rege îşi poate umple tezaurul, persoanele înzestrate cu cunoaşterea scripturilor din vremurile de demult citează următoarele versete cântate de Brahman însuşi. ”Averea celor dedicaţi săvârşirii de jertfe, precum şi averea dedicată zeilor, nu trebuie niciodată luată. Un Kshatriya ar trebui să ia averea celor care nu îndeplinesc niciodată rituri religioase şi jertfe, fiind consideraţi din acest motiv egali cu tâlharii.” Toate creaturile care locuiesc pământul şi toate plăcerile ce ţin de suveranitate, O, Bharata, aparţin

407 Este întotdeauna reproşabil să accepţi cadouri de la persoane cu un caracter îndoielnic.

Kshatriya-ilor. Toată averea pământului aparține Kshatriya-ului, și nu oricărei altei persoane. Acea avere Kshatriya ar trebui să o folosească pentru întreținerea armatei sale și pentru săvârșirea de jertfe. Smulgând acele liane și plante care nu au niciun folos, oamenii le ard pentru a găti acele legume care servesc drept hrană.[408] Oamenii care cunosc datoria au spus că averea celui care nu hrănește zeii, strămoșii (Pitris) și oamenii cu ofrande de unt clarificat este fără folos. Un conducător virtuos, O, rege, ar trebui să ia o astfel de avere. Prin acea avere pot fi satisfăcuți un număr mare de oameni buni. El nu ar trebui, însă, să tezaurizeze acea avere în visteria sa. Cel care se face instrument de achiziție și ia averea de la cei răi și o dă celor buni este considerat că înțelege întreaga știință a moralei. Un rege ar trebui să-și extindă cuceririle în lumea de apoi conform măsuri puterii sale și la fel de treptat cum se vede că cresc produsele vegetale. Așa cum unele furnici cresc fără o cauză adecvată, tot așa jertfele izvorăsc fără o cauză adecvată.[409] Așa cum muștele, țânțarii și furnicile sunt alungate de pe corpul vacilor și al altor bovine domestice (în timpul mulsului), tot așa ar trebui alungați din regat cei care sunt avari de a săvârși jertfe. Acest lucru este în concordanță cu moralitatea. Așa cum praful care se află pe pământ, dacă este măcinat între două pietre, devine din ce în ce mai fin, tot la fel chestiunile de moralitate, cu cât sunt mai mult reflectate și discutate, devin din ce în ce mai subtile.

SECȚIUNEA CXXXVII

Bhishma spuse: Aceștia doi, anume cel care prevede viitorul și cel posedat de prezență de spirit, se bucură întotdeauna de fericire. Omul amânării, însă, este pierdut. În acest sens, ascultați cu atenție povestea excelentă care urmează despre o persoană amânătoare în ceea ce privește stabilirea cursului său de acțiune. Într-un lac care nu era foarte adânc și care era plin de pești, trăiau trei pești Sakula care erau prieteni și tovarăși apropiați. Dintre aceștia trei, unul avea multă previziune și îi plăcea întotdeauna să se pregătească pentru ce avea să vină. Altul era dotat cu o prezență de spirit deosebită. Cel de-al treilea era amânător. Într-o zi, anumiți pescari venind la acel lac au început să-i scurgă apa într-un loc mai jos prin diverse ieșiri. Văzând apa lacului scăzând treptat, peștele care avea multă previziune, adresându-se celor doi tovarăși ai săi în acea ocazie de pericol, a zis: „Un mare pericol este pe punctul de a cuprinde pe toate viețuitoarele acvatice care trăiesc în acest lac. Să mergem repede într-un alt loc înainte ca drumul nostru să devină blocat. Cel ce se opune răului viitor cu ajutorul unei politici bune, nu se expune niciodată unui pericol serios. Să prevaleze sfaturile mele. Să plecăm toți din acest loc.” Acela dintre cei trei care era amânător răspunse atunci: „Bine zis este. Nu este, însă, nevoie de atâta grabă. Aceasta este opinia mea deliberată.” Apoi, celălalt pește, care era cunoscut pentru prezența sa de spirit, s-a adresat tovarășului său amânător și a zis: „Când vine vremea pentru ceva, nu eșuez niciodată să mă pregătesc potrivit politicii.” Auzind răspunsurile celor doi tovarăși ai săi, cel cu previziune mare și inteligență considerabilă a plecat imediat printr-un curent și a ajuns într-un alt lac adânc. Pescarii, văzând că toată apa fusese scursă, au înconjurat peștii rămași prin diverse mijloace. Apoi au început să agite puținul de apă rămas și, pe măsură ce au început să prindă peștii, peștele Sakula amânător a fost prins împreună cu mulți alții. Când pescarii au început să lege peștii prinși de un șnur lung, peștele Sakula care era cunoscut pentru prezența de spirit s-a strecurat în compania celor care fuseseră astfel legați și a rămas liniștit printre ei, mușcând șnurul, căci se gândea că ar trebui să facă asta pentru a da aparența că fusese prins. Pescarii au crezut că toți peștii atașați de șnur fuseseră prinși. Apoi i-au dus într-un loc cu apă adâncă pentru a-i spăla. Chiar în acel moment, peștele Sakula renumit pentru prezența de spirit, lăsând șnurul, a scăpat repede. Acel pește, însă, care fusese amânător, fraier și fără de nicio inteligență și, prin urmare, incapabil să scape, și-a găsit sfârșitul.

Astfel, fiecare întâlnește pieirea, asemenea peștelui amânător, care din lipsă de inteligență nu

408 În mod similar, regele ar trebui să-i prețuiască pe cei buni, pedepsindu-i pe cei răi.

409 Sensul pare a fi că sacrificiul provine mai mult dintr-o dorință interioară decât dintr-o sumă mare de bani aflată în vistierie. Dacă dorința există, banii vin treptat pentru a o îndeplini. Forța comparației constă în faptul că furnicile (probabil furnici albe) sunt văzute adunându-se și înmulțindu-se fără o cauză aparentă.

poate ghici ora pericolului. Acel om, iarăşi, care se consideră deştept şi nu caută binele său la timp, se expune unui mare pericol, asemenea lui Sakula care avea prezenţă de spirit. Prin urmare, doar aceşti doi, şi anume cel cu multă prevedere şi cel cu prezenţă de spirit, reuşesc să obţină fericirea. Cel care amână, însă, are parte de pieire. Diverse sunt diviziunile timpului, cum ar fi *Kashtha*, *Kala*, *Muhurta*, zi, noapte, Lava, lună, cincisprezece zile, cele şase anotimpuri, *Kalpa*, an. Diviziunile pământului se numesc loc. Timpul nu poate fi văzut. În ceea ce priveşte reuşita unui obiectiv sau scop, aceasta este atinsă sau nu, în funcţie de modul în care mintea este setată să se gândească la el. Aceştia doi, şi anume persoana cu prevedere şi persoana cu prezenţă de spirit, au fost declaraţi de către Înţelepţi ca fiind cei mai de frunte oameni în toate tratatele despre moralitate şi profit şi în cele care tratează despre eliberare. Cel care face totul după reflecţie şi examinare, cel care foloseşte mijloacele adecvate pentru realizarea scopurilor sale, reuşeşte întotdeauna să obţină mult. Cei care acţionează având în vedere timpul şi locul reuşesc să obţină rezultate mai bune decât simplul om prevăzător şi omul cu prezenţă de spirit.

SECŢIUNEA CXXXVIII

Yudhishthira spuse: Tu ai spus, O, taur al rasei lui Bharata, că acea inteligenţă care prevede viitorul, precum şi cea care poate face faţă urgenţelor prezente, este pretutindeni superioară, în timp ce amânarea duce la distrugere. Doresc, O, mare bunicule, să aud despre acea inteligenţă superioară cu ajutorul căreia un rege, versat în scripturi şi bine versat în moralitate şi profit, nu se va încurca nici măcar atunci când este înconjurat de mulţi duşmani. Te întreb asta, O, şef al rasei Kuru! Se cuvine să-mi vorbeşti despre asta. Doresc să aflu totul, în concordanţă cu ceea ce s-a stabilit în scripturi, despre modul în care un rege ar trebui să se poarte atunci când este asediat de mulţi duşmani. Când un rege ajunge în impas, un număr mare de duşmani, provocaţi de acţiunile sale trecute, se războiesc împotriva lui şi caută să-l învingă. Cum poate un rege, slab şi singur, reuşi să-şi ţină capul sus când este provocat din toate părţile de mulţi regi puternici uniţi în ligă? Cum îşi face prieteni şi duşmani în astfel de momente? Cum ar trebui să se poarte, O, taur al rasei lui Bharata, în astfel de momente faţă de prieteni şi duşmani deopotrivă? Când cei care par a fi prieteni devin de fapt duşmanii săi, ce ar trebui să facă regele atunci dacă vrea să obţină fericirea? Cu cine ar trebui să se războiască şi cu cine ar trebui să facă pace? Chiar dacă este puternic, cum ar trebui să se comporte în mijlocul duşmanilor? O, cel care arde duşmanii, consider aceasta cea mai înaltă dintre toate întrebările legate de îndeplinirea datoriilor regale. Sunt puţini oameni care să asculte răspunsul la această întrebare şi nimeni altul în afară de fiul lui Santanu, Bhishma, ferm angajat în adevăr şi stăpân pe toate simţurile sale. O, cel foarte binecuvântat, reflectează asupra acestui lucru şi vorbeşte-mi despre asta!

Bhishma spuse: O Yudhishthira, această întrebare este cu siguranţă potrivită pentru tine. Răspunsul ei este plin de mare fericire. Ascultă-mă, O, fiule, în timp ce îţi declar ţie, O, Bharata, toate datoriile cunoscute în general care trebuie practicate în perioade de suferinţă. Un duşman devine prieten şi un prieten devine de asemenea duşman. Cursul acţiunilor umane, prin combinaţia de circumstanţe, devine foarte incert. În ceea ce priveşte, aşadar, ce trebuie făcut şi ce nu, este necesar ca, acordând atenţie cerinţelor de timp şi loc, cineva să aibă încredere în duşmanii săi sau să facă război. Cineva ar trebui, chiar şi depunând eforturi, întru tot ce poate, să se împrietenească cu oameni de inteligenţă şi cunoştinţe care îşi doresc binele. Cineva ar trebui să facă pace chiar şi cu duşmanii săi, atunci când, O, Bharata, viaţa nu poate fi salvată altfel. Acel om prost care nu face niciodată pace cu duşmanii, nu reuşeşte niciodată să obţină niciun câştig sau să dobândească vreunul dintre acele roade pentru care alţii se străduiesc. Cel care face pace cu duşmanii şi se ceartă chiar şi cu prietenii după o analiză completă a circumstanţelor, reuşeşte să obţină mari roade. În acest context este citită vechea poveste a discursului dintre o pisică şi un şoarece la baza unui banyan.

Bhishma a continuat: Într-o mare pădure se afla un smochin mare. Acoperit de multe feluri

de liane, era loc de odihnă pentru diverse specii de păsări. Avea un trunchi mare de la care se întindeau numeroase ramuri în toate direcţiile. Plăcut la vedere, umbra pe care o oferea era foarte reconfortantă. Stătea în mijlocul pădurii, iar animale de diverse specii locuiau pe el. Un şoarece de mare înţelepciune, pe nume Palita, locuia la poalele acelui copac, făcându-şi acolo o gaură cu o sută de ieşiri. Pe ramurile copacului locuia o pisică, pe nume Lomasa, în mare fericire, devorând zilnic un număr mare de păsări. După puţin timp, un Ciandala a venit în pădure şi şi-a construit o colibă. În fiecare seară, după apusul soarelui, îşi întindea capcanele. Într-adevăr, întinzându-şi plasele făcute din sfori de piele, se întorcea la coliba sa şi, trecând noaptea fericit în somn, se întorcea la loc în zori. Diverse animale cădeau în capcanele lui în fiecare noapte. Şi s-a întâmplat ca într-o zi pisica, într-un moment de neatenţie, să fie prinsă în laţ. O, tu de mare înţelepciune, când inamicul său, pisica, care era mereu un duşman al speciei de şoareci, a fost prinsă astfel în plasă, şoarecele Palita a ieşit din gaura sa şi a început să rătăcească fără frică. În timp ce rătăcea cu încredere prin pădure în căutare de hrană, şoarecele după puţin timp a văzut carnea (pe care Ciandalul o întinsese acolo ca momeală). Urcându-se pe capcană, micul animal a început să mănânce carnea. Râzând în sinea sa, s-a urcat chiar pe inamicul său prins neajutorat în plasă. Concentrat pe mâncarea cărnii, nu şi-a dat seama de propria pericol, căci dintr-o dată, aruncându-şi privirea, a văzut un duşman teribil sosit în acel loc. Acel duşman nu era altul decât un chiţcan neliniştit cu ochi arămii, pe nume Harita. Locuind în găuri subterane, corpul său semăna cu floarea unei trestii. Atras în acel loc de mirosul şoarecelui, animalul a venit acolo cu mare viteză pentru a-şi devora prada. Şi stătea pe labele din spate, cu capul ridicat, lingându-şi colţurile gurii cu limba. Şoarecele a zărit în acelaşi timp un alt duşman care trăia în copaci, stând pe ramura smochinului. Era o bufniţă nocturnă pe nume Chandraka, cu ciocul ascuţit. Devenind vizibil atât pentru chiţcan, cât şi pentru bufniţă, şoarecele, în mare alarmă, a început să se gândească astfel: „Într-un astfel de moment de mare pericol, când moartea însăşi mă priveşte în faţă, când frica este peste tot, cum ar trebui să acţioneze cel care îşi doreşte binele? Încercuit din toate părţile de pericol, văzând frică în fiecare direcţie, şoarecele, cuprins de alarmă pentru siguranţa sa, a luat o hotărâre înaltă. Respingând chiar nenumărate pericole prin sute de mijloace, cineva ar trebui să-şi salveze întotdeauna viaţa. Pericolul, în momentul de faţă, mă înconjoară din toate părţile. Dacă aş coborî din această capcană la pământ, fără precauţii adecvate, chiţcanul mă va prinde şi mă va devora cu siguranţă. Dacă rămân pe această capcană, bufniţa mă va prinde cu siguranţă. Dacă, din nou, pisica reuşeşte să se elibereze din plasă, şi ea este sortită să mă devoreze. Nu este însă potrivit ca o persoană cu inteligenţa noastră să-şi piardă minţile. Voi încerca, aşadar, din răsputeri să-mi salvez viaţa, ajutat de mijloace adecvate şi inteligenţă. O persoană posedată de inteligenţă şi înţelepciune şi versată în ştiinţa politicii nu se scufundă niciodată, oricât de mare şi teribil ar fi pericolul care îl ameninţă. În acest moment, însă, nu văd niciun alt refugiu în afară de această pisică. El este un duşman. Dar el este în suferinţă. Serviciul pe care i-l pot face este foarte mare. Vizat să fiu pradă la trei duşmani, cum ar trebui să acţionez acum pentru a-mi salva viaţa? Ar trebui să caut protecţia unuia dintre aceşti duşmani, şi anume pisica. Folosind ajutorul ştiinţei politicii, să o sfătuiesc pe pisică pentru binele lui, astfel încât, cu inteligenţa mea, să pot scăpa de toţi trei. Pisica este marele meu duşman, dar suferinţa în care a căzut este foarte mare. Voi încerca dacă pot reuşi să-l fac pe acest neghiob să-şi înţeleagă propriile interese. Ajunşi într-o astfel de suferinţă, el ar putea face pace cu mine. O persoană afectată de una mai puternică ar trebui să facă pace chiar şi cu un duşman. Profesorii ştiinţei politicii spun că şi aceasta ar trebui să fie conduita celui care, ajuns în suferinţă, îşi caută siguranţa vieţii. Este mai bine să ai un om învăţat ca duşman decât un prost ca prieten. În ceea ce mă priveşte, viaţa mea atârnă acum în întregime în mâinile duşmanului meu, pisica. Voi adresa acum pisicii subiectul eliberării sale. Poate, în acest moment, nu ar fi greşit să consider pisica un duşman inteligent şi învăţat.” Aşa se gândea şi şoarecele, înconjurat de duşmani, urmându-şi reflecţiile. După ce a meditat în acest sens, şoarecele, cunoscător al ştiinţei Profitului şi foarte familiarizat cu ocaziile când trebuie declarat război şi când se face pace, i-a vorbit blând pisicii, spunând: „Te abordez cu prietenie, O, pisică! Eşti în viaţă? Îţi doresc să trăieşti! Doresc binele amândurora. O, iubită fiinţă, nu ai niciun motiv să te temi. Vei trăi în fericire. Te voi salva eu, dacă, într-adevăr, tu nu mă vei

ucide. Există un exponent excelent în acest caz, care îmi vine în minte şi prin care tu poţi scăpa şi eu pot obţine un mare beneficiu. Reflectând cu seriozitate, am conceput acest exponent pentru tine şi pentru mine, căci va fi benefic pentru amândoi. Sunt nevăstuica şi bufniţa, amândoi aşteptând cu intenţii rele. Numai atâta timp, O, pisică, cât nu mă ataci pe mine, viaţa mea este în siguranţă. Iată, acea nenorocită bufniţă, cu priviri neliniştite şi strigăte oribile, mă pândeşte din creanga acelui copac. Sunt îngrozit de ea. Prietenia, în ceea ce priveşte binele, se întinde pe şapte paşi.[410] Fiind înzestrată cu înţelepciune, eşti prietena mea. Eu voi acţiona faţă de tine ca un prieten. Nu mai trebuie să te temi acum. Fără ajutorul meu, O, pisică, nu vei reuşi să rupi plasa. Eu, însă, voi tăia plasa ca să te servesc, dacă tu te abţii să mă ucizi. Tu ai trăit în acest copac şi eu la rădăcina lui. Amândoi am locuit aici de mulţi ani. Toate acestea îţi sunt cunoscute. Cel în care nimeni nu are încredere şi cel care nu are niciodată încredere în altul nu sunt niciodată lăudaţi de cei înţelepţi. Amândoi sunt nefericiţi. Din acest motiv, să crească dragostea noastră unul pentru celălalt şi să fie unire între noi doi. Oamenii înţelepţi nu laudă niciodată încercarea de a face un lucru după ce oportunitatea a trecut. Să ştii că acesta este momentul potrivit pentru o astfel de înţelegere între noi. Doresc ca tu să trăieşti, şi şi tu doreşti ca eu să trăiesc. Un om traversează un râu adânc şi mare cu un bucată de lemn. Se vede că omul duce bucata de lemn pe celălalt mal, şi şi bucata de lemn îl duce pe om pe celălalt mal. La fel, pactul nostru va aduce fericire amândurora. Eu te voi salva, şi tu mă vei salva şi pe mine." După ce a rostit aceste cuvinte benefice pentru amândoi, pline de raţiune şi, din acest motiv, foarte acceptabile, şoarecele Palita aşteptă un răspuns. Auzind aceste cuvinte bine alese, pline de raţiune şi foarte acceptabile, pe care le-a spus şoarecele, duşmanul şoarecelui, stăpân pe judecată şi previziune, şi anume pisica, a răspuns. Înzestrată cu inteligenţă mare şi cu elocinţă, pisica, reflectând asupra propriei sale stări, a lăudat cuvintele vorbitorului şi l-a onorat cu cuvinte blânde în schimb. Cu dinţi incisivi ascuţiţi şi ochi care semănau cu pietrele numite *lapis lazuli*, pisica pe nume Lomasa, cu o privire blândă, s-a adresat şoarecelui şi a răspuns astfel: "Mă bucur de tine, O, prieten iubit! Fii binecuvântat că doreşti să trăiesc! Fă fără ezitare ceea ce crezi că va avea consecinţe benefice. Sunt într-adevăr în mare suferinţă. Tu eşti, dacă se poate, într-o suferinţă şi mai mare. Să se facă un legământ între noi fără întârziere. Voi face ceea ce este oportun şi necesar pentru îndeplinirea afacerii noastre, O, Puternicule! Dacă mă vei salva, serviciul va fi fără plată. Mă pun în mâinile tale. Îţi sunt devotat. Îţi voi sluji şi te voi servi ca un discipol. Caut protecţia ta şi voi asculta întotdeauna poruncile tale." Astfel abordat, şoarecele Palita, răspunzând pisicii care era complet sub controlul său, a rostit aceste cuvinte de mare însemnătate şi înţelepciune înaltă: „Ai vorbit foarte mărinimos. Era greu de aşteptat de la cineva ca tine. Ascultă-mă cum îţi dezvălui expedientul la care am recurs pentru binele nostru la amândoi. Mă voi ghemui sub corpul tău. Sunt deosebit de speriat de nevăstuică. Tu să mă salvezi. Nu mă omorî. Sunt capabil să te salvez. Protejează-mă şi pe mine de bufniţă, căci şi acel ticălos doreşte să mă prindă ca pradă. Voi tăia laţul care te încurcă. Jur pe Adevăr, O, prietene!" Auzind aceste cuvinte judicioase, pline de raţiune, Lomasa, plin de bucurie, şi-a aruncat ochii asupra lui Palita şi l-a aplaudat cu exclamaţii de bun venit. După ce l-a aclamat pe Palita, pisica, dispusă la prietenie, a reflectat o clipă şi a spus cu bucurie fără a pierde timp: „Vino repede la mine! Fii binecuvântat, eşti într-adevăr un prieten la fel de drag mie ca viaţa. O, tu cu înţelepciune mare, prin graţia ta mi-am recăpătat aproape viaţa. Orice este în puterea mea să fac pentru tine acum, spune-mi şi o voi face. Să fie pace între noi, O, prietene! Eliberat de acest pericol, voi face, împreună cu toţi prietenii şi rudele mele, tot ce îţi poate fi plăcut şi benefic. O, prieten iubit, eliberat de această suferinţă, voi căuta cu siguranţă să te bucur şi să te venerez şi să te onorez la fiecare ocazie în schimbul serviciilor tale. O persoană, chiar făcând servicii abundente în schimb, nu devine niciodată egală cu persoana care i-a făcut bine la început. Primul face acele servicii pentru serviciile primite. Ultimul, totuşi, ar trebui considerat că a acţionat fără un astfel de motiv.

Bhishma a continuat: Şoarecele, după ce a făcut astfel pisica să înţeleagă propriile sale interese, s-a ghemuit cu încredere sub corpul duşmanului său. Posedând cunoştinţe şi astfel asigurat

410 Înţelesul este că, în ceea ce-i priveşte pe oamenii buni, aceştia devin prieteni în cel mai scurt timp. Făcând doar şapte paşi împreună, doi astfel de oameni devin prieteni.

de pisică, şoarecele s-a culcat cu încredere sub pieptul pisicii ca şi cum ar fi fost poala tatălui sau mamei sale. Văzându-l astfel adăpostit în corpul pisicii, nevăstuicaa şi bufniţa au rămas amândoi fără speranţă de a-şi prinde prada. Într-adevăr, văzând acea intimitate strânsă dintre şoarece şi pisică, atât Harita cât şi Chandraka au devenit alarmaţi şi plini de uimire. Amândoi aveau forţă şi inteligenţă. Abili în a-şi prinde prada, deşi apropiaţi, nevăstuicaa şi bufniţa s-au simţit incapabile să-i despartă pe şoarece şi pisică de acel pact. Într-adevăr, văzând pisica şi şoarecele făcând acel legământ pentru a-şi îndeplini scopurile reciproce, nevăstuicaa şi bufniţa au părăsit amândouă acel loc şi s-au dus la lăcaşurile lor respective. După aceasta, şoarecele Palita, versat în cerinţele timpului şi locului, a început, în timp ce zăcea sub corpul pisicii, să taie încet sforile laţului, aşteptând momentul potrivit pentru a-şi termina lucrarea. Îngrijorată de sforile care o încurcau, pisica a devenit nerăbdătoare văzând şoarecele tăind încet laţul. Văzând şoarecele îndeletnicit atât de încet cu lucrul, pisica dorind să-l grăbească la sarcină, a spus: „Cum se face, O, prietenoasă fiinţă, că nu mergi cu grabă în lucrul tău? Mă disprețuieşti acum, după ce tu însuţi ţi-ai atins scopul? O, ucigaş de duşmani, taie aceste sfori iute. Vânătorul va veni curând aici.” Astfel abordat de pisica ce devenise nerăbdătoare, şoarecele posedat de inteligenţă a rostit aceste cuvinte folositoare, pline de binele său, către pisica ce nu părea să posede multă înţelepciune: „Aşteaptă în tăcere, O, prietenoasă fiinţă! Fuga nu este necesară. Alungă toate temerile tale. Cunoaştem cerinţele timpului. Nu irosim timpul. Când un act este început la un moment nepotrivit, nu devine niciodată profitabil când este îndeplinit. Actul acela, pe de altă parte, care este început la momentul potrivit, produce întotdeauna roade splendide. Dacă ai fi eliberată la un moment nepotrivit, ar trebui să-ţi fiu plin de mare teamă. De aceea, aşteaptă momentul potrivit. Nu fi nerăbdător, O, prietene! Când îl voi vedea pe vânător apropiindu-se de acest loc înarmat, voi tăia aţele în acel moment de frică pentru amândoi. Eliberat atunci, vei urca în copac. În acel moment nu te vei gândi la nimic altceva decât la siguranţa vieţii tale. Şi când tu, O, Lomasa, vei zbura speriat, eu mă voi retrage în vizuina mea şi tu te vei urca în copac.” Aşa grăit de şoarece în cuvinte care îi erau de folos, pisica, înzestrată cu inteligenţă şi elocvenţă, şi nerăbdătoare să-şi scape viaţa, i-a răspuns şoarecelui în următoarele cuvinte. Într-adevăr, pisica, care îşi îndeplinise rapid şi corect partea sa de legământ, adresându-se şoarecelui care nu era prompt în a-şi îndeplini partea sa, a spus: ”Te-am salvat de un mare pericol cu destulă promptitudine. Vai! Oamenii onești nu fac niciodată afacerile prietenilor lor în acest mod. Plini de încântare în timp ce o fac, o fac altfel. Ar trebui să faci ceea ce este pentru binele meu cu mai multă grabă. O, tu cel plin de înţelepciune, fă un mic efort pentru ca ambilor să ne fie bine. Dacă, pe de altă parte, amintindu-ţi de ostilitatea noastră anterioară, laşi timpul să se scurgă, să ştii, O, ticălosule, că răsplata acestui fapt al tău va fi cu siguranţă scurtarea duratei vieţii tale![411] Dacă vreodată, înainte de aceasta, ţi-am făcut vreun rău fără voie, nu ar trebui să-l ţii minte. Îţi cer iertare. Fii mulţumit de mine.” După ce pisica a rostit aceste cuvinte, şoarecele, înzestrat cu inteligenţă şi înţelepciune şi cunoaştere a scripturilor, i-a spus aceste cuvinte excelente: ”Am auzit, O, pisică, ceea ce ai spus în favoarea obiectivului tău. Ascultă însă ce-ţi spun eu, ce este în concordanţă cu propriile mele scopuri. Acea prietenie în care există frică şi care nu poate fi menţinută fără frică, ar trebui păstrată cu multă precauţie, ca mâna (a celui ce dresează şerpi) de colţii şarpelui. Persoana care nu se protejează după ce a făcut un legământ cu un individ mai puternic, constată că acel legământ este generator de vătămare în loc de beneficiu. Nimeni nu este prietenul nimănui; nimeni nu este binevoitorul nimănui; oamenii devin prieteni sau duşmani numai din motive de interes. Interesul atrage interesul, la fel cum elefanţii dresaţi prind indivizi sălbatici din specia lor. În plus, după ce un act a fost îndeplinit, cel care l-a făcut este rar luat în seamă. Din acest motiv, toate actele – ar trebui făcute astfel încât să rămână ceva de făcut. Când te voi elibera, tu, afectat de frica vânătorului, vei fugi pentru viaţa ta fără să te gândeşti niciodată să mă apuci. Vezi, toate părţile acestei sfori au fost tăiate de mine. Doar una a rămas de tăiat. O voi tăia şi pe aceea cu grabă. Fii liniştit, O, Lomasa!” În timp ce şoarecele şi pisica vorbeau astfel unul cu celălalt, amândoi în pericol serios, noaptea s-a scurs încet. O mare frică, însă, a pătruns în inima pisicii. Când, în cele din urmă, a sosit dimineaţa, Chandala, pe nume Parigha, a apărut pe scenă. Chipul său era

411 Virtutea prelungeşte viaţa, iar păcatul şi răutatea o scurtează întotdeauna. Acest lucru este menţionat aproape peste tot în scripturile hinduse.

înspăimântător. Părul său era negru și gălbui. Șoldurile sale erau foarte mari și înfățișarea sa foarte fioroasă. Cu o gură mare care se întindea de la o ureche la alta, și extrem de murdară, urechile sale erau foarte lungi. Înarmat cu arme și însoțit de o haită de câini, omul cu înfățișare sumbră a apărut pe scenă. Văzând individul care semăna cu un mesager al lui Yama, pisica s-a umplut de frică. Pătruns de spaimă, i-a spus lui Palita și a zis: „*Ce vei face acum?*”. Șoarecele a tăiat foarte repede șnurul rămas care ținea strâns pisica. Eliberată din laț, pisica a fugit cu viteză și s-a urcat pe banian. Palita, de asemenea, eliberat din acea situație de pericol și din prezența unui inamic teribil, a fugit repede și s-a strecurat în vizuina sa. Lomasa, între timp, urcase în copacul înalt. Vânătorul, văzând totul, și-a luat plasa. Speranțele sale fiind zădărnicite, el a plecat repede din acel loc. Într-adevăr, O, taur al rasei lui Bharata, Chandala s-a întors la locuința sa. Eliberată de acel mare pericol și recăpătându-și viața care este atât de prețioasă, pisica de pe ramurile acelui copac i-a vorbit șoarecelui Palita, care se afla atunci în vizuină, și i-a spus: „Fără să fi vorbit cu mine, ai fugit brusc. Sper că nu mă suspectezi de vreo intenție rea. Sunt cu siguranță recunoscător și mi-ai făcut un mare serviciu. După ce m-ai inspirat cu încredere și mi-ai dăruit viața, de ce nu te apropii de mine într-un moment în care prietenii ar trebui să se bucure de dulceața prieteniei? După ce își fac prieteni, cel care îi uită ulterior este considerat o persoană rea și nu reușește niciodată să obțină prieteni în momente de pericol și nevoie. Am fost, O, prietene, onorat și servit de tine cât ai putut de bine. Se cuvine să te bucuri de compania mea umilă care a devenit prietenul tău. Ca ucenicii care-și venerează învățătorul, toți prietenii mei, toate rudele și neamurile mele, te vor onora și se vor închina în fața ta. Eu însumi te voi venera pe tine cu toți prietenii și rudele tale. Ce persoană recunoscătoare nu va venera pe cel care i-a dăruit viața? Fii tu stăpânul atât al corpului meu, cât și al casei mele. Fii tu cel care dispune de toate bunurile și posesiunile mele. Fii tu sfătuitorul meu onorat și guvernează-mă ca pe un tată. Jur pe viața mea că nu ai nici o teamă de noi. În inteligență, tu ești Usanas însuși. Prin puterea înțelegerii tale ne-ai învins. Posedând forța politicii, ne-ai dăruit viața.” Adresat cu astfel de cuvinte liniștitoare de către pisică, șoarecele, cunoscător al tot ceea ce produce cel mai mare bine, a răspuns în aceste cuvinte dulci care îi erau benefice: „Am auzit, O, Lomasa, tot ce ai spus. Ascultă acum ce mi se pare mie. Prietenii trebuie examinați bine. Și dușmanii trebuie studiați bine. În această lume, o astfel de sarcină este considerată de către chiar și cei învățați ca fiind dificilă și depinzând de o inteligență ascuțită. Prietenii iau înfățișarea dușmanilor, iar dușmanii iau înfățișarea prietenilor. Când se formează pacte de prietenie, este dificil pentru părți să înțeleagă dacă celelalte părți sunt într-adevăr mișcate de lăcomie și de furie. Nu există un dușman. Nu există un prieten în sine. Este forța circumstanțelor cea care creează prieteni și dușmani. Cel care își consideră propriile interese asigurate atâta timp cât o altă persoană trăiește și le consideră amenințate atunci când acea altă persoană va înceta să mai trăiască, îl consideră pe celălalt prieten și îl consideră astfel atâta timp cât interesele sale nu sunt contrazise. Nu există o condiție care să merite permanent denumirea de prietenie sau ostilitate. Atât prietenii, cât și dușmanii provin din considerații de interes și câștig. Prietenia se transformă în dușmănie în decursul timpului. Și un dușman poate deveni prieten. Autosuficiența este foarte puternică. Cel care își pune încrederea oarbă în prieteni și se comportă mereu cu neîncredere față de dușmani, fără a ține seamă de considerațiile de politică, își găsește viața nesigură. Cel care, ignorând toate considerațiile de politică, își pune inima într-o uniune afectuoasă cu prietenii sau dușmanii, ajunge să fie considerat o persoană al cărei raționament s-a dereglat. Nu trebuie să ai încredere într-o persoană care nu merită încredere, și nici nu trebuie să ai prea multă încredere într-o persoană care merită încredere. Pericolul care provine din încrederea oarbă este astfel că taie chiar rădăcinile (persoanei care depune această încredere). Tatăl, mama, fiul, unchiul matern, fiul surorii, alte rude și cunoscuți, sunt toți ghidați de considerații de interes și profit. Tatăl și mama pot fi văzuți cum îl abandonează pe fiul drag dacă a căzut.[412] Oamenii au grijă de propriul lor bine. Privește eficacitatea interesului personal. O, tu cel care ești înzestrat cu mare înțelepciune, scăparea lui este foarte dificilă care imediat după ce este eliberat de pericol caută mijloacele de fericire ale inamicului său. Ai coborât de susul copacului până în acest loc. Nu ai putut, din ușurința înțelegerii, să afli că o plasă a fost întinsă aici. O persoană, înzestrată cu ușurința înțelegerii, nu reușește să se protejeze pe sine. Cum poate el să-i

412 Adică, dacă a fost exclus din sistemul religios pentru practici nereligioase.

protejeze pe alții? O astfel de persoană, fără îndoială, își ruinează toate faptele. Îmi spui cu cuvinte dulci că îți sunt foarte drag. Ascultă-mă, însă, O, prietene, motivele care există din partea mea. Cineva devine drag dintr-un motiv adecvat. Cineva devine dușman dintr-un motiv adecvat. Această lume întreagă de creaturi este mișcată de dorința de câștig (sub o formă sau alta). Nimeni nu devine drag pentru altul (fără motiv). Prietenia dintre doi frați uterini, dragostea dintre soț și soție, depind de interes. Nu cunosc niciun fel de afecțiune între vreo persoană care să nu se bazeze pe un motiv de interes personal. Dacă, așa cum se vede uneori, frații uterini sau soțul și soția certăreți se reunesc dintr-o afecțiune naturală, un astfel de lucru nu se vede la persoane neînrudite. Cineva devine drag pentru generozitatea sa. Altul devine drag pentru cuvintele sale dulci. Un al treilea o face în urma actelor sale religioase. În general, o persoană devine dragă pentru scopul pe care îl servește. Afecțiunea dintre noi a apărut dintr-un motiv suficient. Acel motiv nu mai există. Pe de altă parte, dintr-un motiv adecvat, acea afecțiune dintre noi a luat sfârșit. Care este motivul, întreb, pentru care ți-am devenit atât de drag, în afară de dorința ta de a mă face prada ta? Ar trebui să știi că nu uit asta. Timpul strică motivele. Tu îți cauți propriile interese. Alții, însă, înzestrați cu înțelepciune, își înțeleg propriile interese. Lumea se sprijină pe exemplul celor înțelepți. Nu ar trebui să adresezi astfel de cuvinte unei persoane înzestrate cu învățătură și capabilă să-și înțeleagă propriile interese. Tu ești puternic. Motivul acestei afecțiuni pe care mi-o arăți acum este nepotrivit. Ghidat, însă, de propriile mele interese, eu însumi sunt ferm în pace și război, care sunt ele însele foarte instabile. Circumstanțele în care se face pacea sau se declară război se schimbă la fel de repede cum norii își schimbă forma. Chiar în această zi erai dușmanul meu. Chiar în această zi, din nou, erai prietenul meu. Chiar în această zi, te-ai reunit din nou ca inamicul meu. Privește ușurința considerațiilor care mișcă creaturile vii. A fost prietenie între noi atâta timp cât a existat un motiv pentru existența ei. Acel motiv, dependent de timp, a dispărut. Fără el, și acea prietenie a dispărut. Prin natură ești dușmanul meu. Din circumstanțe devii prietenul meu. Starea lucrurilor a dispărut. Vechea stare de învrăjbire care este naturală s-a întors. Fiind pe deplin convins de dictaturile politicii care au fost astfel stabilite, spune-mi, de ce ar trebui să intru eu astăzi, de dragul tău, în plasa care este întinsă pentru mine. Prin puterea ta am fost eliberat dintr-un mare pericol. Prin puterea mea tu ai fost eliberat dintr-un pericol similar. Fiecare dintre noi a servit pe celălalt. Nu este nevoie să ne unim din nou în relații prietenești. O, minunatule, scopul pe care îl aveai a fost îndeplinit. Scopul pe care îl aveam și eu a fost de asemenea îndeplinit. Acum nu ai nicio altă utilitate de mine decât să mă faci masa ta. Eu sunt hrana ta. Tu ești mâncătorul. Sunt slab. Tu ești puternic. Nu poate exista o uniune prietenoasă între noi când suntem situați atât de inegal. Înțeleg înțelepciunea ta. Deoarece ai fost salvat din plasă, mă aplauzi atât de mult încât să poți reuși să mă mănânci cu ușurință. Ai fost încolțit în plasă de dragul hranei. Ai fost eliberat din ea. Simți acum durerile foamei. Recurgând la acea înțelepciune care provine din studiul scripturilor, cauți cu adevărat să mă mănânci astăzi. Știu că îți este foame. Știu că aceasta este ora ta de a lua masa. Îți cauți prada, având ochii îndreptați spre mine. Ai fii și soții. Cauți totuși o uniune prietenoasă cu mine și dorești să mă tratezi cu afecțiune și să-mi faci servicii. O, prietene, sunt incapabil să accept această propunere. Văzându-mă cu tine, de ce soția ta iubită și copiii tăi iubitori nu te vor mânca cu toții cu bucurie? Nu mă voi uni, așadar, cu tine în prietenie. Motivul pentru o astfel de uniune nu mai există. Dacă, într-adevăr, nu uiți faptele mele bune, gândește-te la ceea ce îmi va fi benefic și fii liniștit. Ce persoană posedă vreo înțelepciune care să se plaseze sub puterea unui inamic care nu se distinge prin dreptate, care este în chinurile foamei și care este în căutarea unei prăzi? Fii fericit atunci, voi pleca imediat de la tine. Sunt cuprins de alarmă chiar dacă te văd de la distanță. Nu mă voi amesteca cu tine, renunță la încercările tale, O Lomasa! Dacă crezi că ți-am făcut un serviciu, urmează apoi dictaturile prieteniei când s-ar putea să rătăcesc cu încredere sau din neatenție. Chiar și asta va fi recunoștință în tine. O reședință lângă o persoană posedată de forță și putere nu este niciodată lăudată, chiar dacă pericolul care a existat este considerat a fi trecut. Ar trebui să fiu mereu în frică de unul mai puternic decât mine. Dacă nu îți urmărești propriile interese (de felul indicat), spune-mi atunci ce este de făcut pentru tine. Îți voi da cu siguranță totul, în afară de viața mea. Pentru a se proteja pe sine, ar trebui să renunțe la proprii copii, la regat, la bijuterii și la bogății. Ar trebui să-și sacrifice totul pentru a-și proteja sinele. Dacă o persoană trăiește, poate recupera toată bogăția pe care ar putea fi nevoită să o

cedeze dușmanilor pentru a-și proteja viața. Nu este de dorit să renunți la viață ca la averea ta. Într-adevăr, propria persoană ar trebui întotdeauna protejată, cum am mai spus, renunțând la soții și la bogății. Persoanele care sunt atente la protejarea propriei persoane și care își fac toate faptele după o examinare și o evaluare corespunzătoare, nu se confruntă niciodată cu pericol ca urmare a acțiunilor lor. Cei slabi îl cunosc întotdeauna pe cel care posedă o forță mai mare ca dușman. Înțelegerea lor, fermă în adevărurile scripturilor, nu-și pierde niciodată stabilitatea."

Astfel mustrată aspru de șoarecele Palita, pisica, roșind de rușine, i-a vorbit șoarecelui și i-a spus următoarele cuvinte.

Lomasa a spus: ”Ție îți jur că a răni un prieten este, în părerea mea, foarte reprobabil. Cunosc înțelepciunea ta. Știu, de asemenea, că ești devotat binelui meu. Ghidat de știința Profitului, ai spus că există un motiv pentru o ruptură între tine și mine. Nu se cuvine însă, O, bun prieten, să mă iei drept ceea ce nu sunt. Îți port o mare prietenie datorită faptului că mi-ai cruțat viața. Cunosc din nou datoriile. Apreciez foarte mult meritele altor oameni. Sunt foarte recunoscător pentru serviciile primite. Sunt devotat serviciului prietenilor. Mai mult, îți sunt deosebit de devotat ție. Din aceste motive, O, bun prieten, se cade să te reîntorci la mine. Dacă îmi vei porunci, pot, împreună cu toate neamurile și rudele mele, să-mi dau viața. Cei înzestrați cu învățătură și înțelepciune văd un motiv suficient pentru a-și pune încrederea în persoane cu o dispoziție mentală ca a noastră. O, tu care cunoști adevărurile moralei, nu se cuvine să nutrești nicio suspiciune față de mine.” Astfel adresat de către pisică, șoarecele, după o scurtă reflecție, i-a spus pisicii cuvinte de mare însemnătate: ”Ești extrem de bună. Am auzit tot ce ai spus și mă bucur să te aud. Cu toate acestea, nu am încredere în tine. Este imposibil pentru tine să mă convingi să mă unesc din nou cu tine prin astfel de laude sau prin daruri de mare bogăție. Îți spun, O, prietene, că cei înzestrați cu înțelepciune nu se plasează niciodată, fără un motiv suficient, sub puterea unui dușman. O persoană slabă care a făcut un pact cu una mai puternică atunci când amândoi sunt amenințați de dușmani, ar trebui (când pericolul comun trece) să se comporte potrivit necesității și considerațiilor de politică. După ce și-a atins scopul, partea mai slabă nu ar trebui să mai acorde încredere celei mai puternice. Nimeni nu ar trebui să aibă încredere într-o persoană care nu merită încredere. Nici nu ar trebui să se acorde încredere oarbă unei persoane care merită încredere. Fiecare ar trebui să depună eforturi pentru a inspira încredere în sine. Nu ar trebui, însă, să aibă încredere în dușmani. Din aceste motive, fiecare ar trebui să se protejeze în toate circumstanțele. Posesiunile și copiii și totul au valoare atâta timp cât cineva este în viață. Pe scurt, cel mai înaltă adevăr din toate tratatele de politică este neîncrederea. Din acest motiv, neîncrederea față de toți este productivă de cel mai mare bine. Oricât de slabi ar fi oamenii, dacă nu au încredere în dușmanii lor, aceștia din urmă, chiar dacă sunt puternici, nu reușesc niciodată să-i domine. O, pisică, cineva ca mine ar trebui să-și protejeze întotdeauna viața de cei ca tine. Tu de asemenea protejează-ți viața de Ciandalul a cărui furie a fost stârnită.”[413] În timp ce șoarecele vorbea astfel, pisica, speriată la menționarea vânătorului, a părăsit în grabă ramura copacului și a fugit cu mare viteză. După ce și-a arătat astfel puterea de înțelegere, șoarecele Palita, cunoscător al adevărurilor scripturale și înzestrat cu înțelepciune, a intrat într-o altă gaură.

Bhishma a continuat: Chiar și așa, șoarecele Palita, înzestrat cu înțelepciune, deși slab și singur, a reușit să încurce mulți dușmani puternici. Cel înzestrat cu inteligență și învățătură ar trebui să facă pace cu un dușman puternic. Șoarecele și pisica și-au datorat scăparea faptului că s-au bazat unul pe serviciile celuilalt. Ți-am arătat astfel în detaliu calea datoriilor Kshatriya. Ascultă-mă acum pe scurt. Când două persoane care au fost odinioară angajate în ostilități fac pace una cu cealaltă, este cert că fiecare dintre ei are în inimă să-l depășească pe celălalt. În acest caz, cel care este înzestrat cu înțelepciune reușește prin puterea înțelegerii sale să-l depășească pe celălalt. Celălalt, lipsit de înțelepciune, se lasă, din cauza neatenției sale, depășit de cel înțelept. Prin urmare, este necesar ca, de frică, să pară neînfricat, iar în timp ce nu are încredere în alții, să pară plin de

413 Citirea corectă este *Jatakilwishat*.

încredere. Cel care acționează cu o astfel de prudență nu se împiedică niciodată sau, împiedicându-se, nu este niciodată ruinat. Când vine timpul, ar trebui să facă pace cu un dușman; și când vine timpul, ar trebui să ducă război chiar și cu un prieten. Chiar așa ar trebui să se conducă cineva, O, rege, așa cum au spus cei versați în considerațiile păcii (și ale războiului). Cunoscând aceasta, O, monarh, și având în minte adevărurile scripturii, cineva ar trebui, având toți simțurile activate și fără neglijență, să acționeze ca o persoană temătoare înainte ca motivul fricii să se ivească efectiv. Cineva ar trebui, înainte ca motivul fricii să fi apărut, să acționeze ca o persoană temătoare și să facă pace cu dușmanii. Astfel frica și prudența duc la agerimea înțelegerii. Dacă cineva acționează ca un om speriat înainte ca motivul fricii să fie prezent, nu este niciodată cuprins de frică atunci când acel motiv este prezent. Din frica, însă, a unei persoane care acționează întotdeauna fără frică, se vede că apare o frică foarte mare.[414] *„Nu nutri niciodată frică”* – un astfel de sfat nu ar trebui dat niciodată nimănui. Persoana care nutrește frică, mișcată de o conștiință a slăbiciunii sale, caută întotdeauna „sfatul oamenilor înțelepți și experimentați”. Din aceste motive, cineva ar trebui, când îi este frică, să pară neînfricat, și când nu are încredere (în alții) să pară plin de încredere. Nu ar trebui, chiar și în vederea celor mai grave acțiuni, să se comporte cu ceilalți cu falsitate. Astfel ți-am recitat, O, Yudhishthira, vechea poveste (despre șoarece și pisică). După ce ai ascultat-o, acționează cuvenit în mijlocul prietenilor și rudelor tale. Dobândind din acea poveste o înțelegere înaltă și învățând diferența dintre prieten și dușman și momentul potrivit pentru război și pace, vei descoperi mijloace de scăpare atunci când ești copleșit de pericol. Făcând pace, într-un moment de pericol comun, cu cineva care este puternic, ar trebui să acționezi cu o considerație adecvată în privința unirii tale cu dușmanul (când pericolul comun a trecut). Într-adevăr, după ce ți-ai atins scopul, nu ar trebui să ai din nou încredere în dușman. Această cale de înțelepciune este în concordanță cu agregatul celor trei (și anume: Virtute, Profit și Plăcere), O, rege! Ghidat de această *Sruti*, câștigă prosperitate protejându-ți din nou supușii. O, fiu al lui Pandu, caută întotdeauna compania Brahmanilor în toate acțiunile tale. Brahmanii constituie marea sursă de beneficiu atât în această lume, cât și în cea de dincolo. Ei sunt învățători ai datoriei și moralității. Ei sunt întotdeauna recunoscători, O, puternicule! Dacă sunt veneraţi, cu siguranță îți vor face bine. Prin urmare, O, rege, ar trebui să-i venerezi întotdeauna. Atunci, O, rege, vei obține cuvenit regatul, marele bine, faima, realizările și progenitura în ordinea lor corectă. Privind această istorie a păcii și a războiului dintre șoarece și pisică, această istorie înșirată în cuvinte excelente și capabilă să ascută inteligența, un rege ar trebui să se comporte întotdeauna în mijlocul dușmanilor săi.

SECȚIUNEA CXXXIX

Yudhishthira a spus: Tu ai hotărât, O, puternicule, să nu se încreadă în dușmani. Dar cum s-ar întreține regele dacă nu ar avea încredere în nimeni? Din încredere, O, rege, ai spus tu, apare un mare pericol pentru regi. Dar cum poate un rege, O, monarh, fără să aibă încredere în alții, să-și învingă dușmanii? Te rog, înlătură-mi această îndoială. Mintea mea s-a încurcat, O, bunicele, din cauza a ceea ce te-am auzit spunând pe tema neîncrederii.

Bhishma spuse: Ascultă, O, rege, ce s-a întâmplat în sălile lui Brahmadatta, și anume conversația dintre Pujani și regele Brahmadatta. Exista o pasăre numită Pujani care locuia de mult timp cu regele Brahmadatta în apartamentele interioare ale palatului său din Kampilya. La fel ca pasărea Jivajivaka, Pujani putea imita sunetele tuturor animalelor. Deși era pasăre prin naștere, avea o cunoaștere vastă și era familiarizată cu fiecare adevăr. În timp ce locuia acolo, a dat naștere unei progenituri de mare splendoare. În același timp, și regele a avut un fiu de la regina sa. Pujani, recunoscătoare pentru adăpostul oferit de rege, obișnuia în fiecare zi să meargă pe malurile oceanului și să aducă un cuplu de fructe pentru hrana puiului ei și a micului prinț. Unul dintre aceste fructe îl oferea puiului ei, iar celălalt prințului. Fructele pe care le aducea erau dulci ca nectarul și

414 Sensul este, desigur, că un astfel de om, atunci când este cuprins de frică, devine incapabil să se ferească de pericolele și calamitățile sale. Prudența cere să ne temem atâta timp cât cauza fricii nu este la îndemână. Totuși, când acea cauză s-a prezentat, trebuie să ne dăm seama de curaj.

capabile să mărească forța și energia. În fiecare zi le aducea și în fiecare zi le aranja în același mod. Micuțul prinț căpăta o mare tărie din fructul oferit de Pujani pe care îl mânca. Într-o zi, micuțul prinț, purtat în brațele doicii sale, a zărit puiul mic al lui Pujani. Coborând din brațele doicii, copilul a alergat spre pasăre și, mișcat de impulsul copilăresc, a început să se joace cu ea, bucurându-se mult de joacă. În cele din urmă, ridicând pasărea, de aceeași vârstă cu el, în mâinile sale, prințul i-a strivit viața micuțului ei pui și apoi s-a întors la doica sa. Pasărea, O, rege, care plecase în căutarea fructelor obișnuite, întorcându-se la palat, și-a văzut puiul zăcând pe jos, ucis de prinț. Văzându-și fiul lipsit de viață, Pujani, cu lacrimi șiroind pe obraji și inima arzând de durere, a plâns amarnic și a spus: „Vai, nimeni nu ar trebui să trăiască alături de un Kshatriya, să se împrietenească cu el sau să se bucure de vreo legătură cu el. Când au un scop de îndeplinit, se poartă cu curtoazie. Când acel scop a fost atins, ei aruncă instrumentul. Kshatriya fac rău tuturor. Nu ar trebui să aibă niciodată încredere. Chiar și după ce au făcut un rău, caută mereu să liniștească și să asigure pe cel vătămat pentru nimic. Voi lua cu siguranță răzbunare, pentru acest act de ostilitate, asupra acestui trădător crud și nerecunoscător al încrederii. El a comis un triplu păcat rănind pe cel care s-a născut în aceeași zi cu el și care a fost crescut împreună cu el în același loc, care mânca cu el și care depindea de el pentru protecție.” După ce și-a spus aceste cuvinte, Pujani, cu ghearele ei, a scobit ochii prințului și, simțind o oarecare alinare din acest act de răzbunare, a spus din nou: „Un act păcătos, comis deliberat, îl atinge pe cel care îl săvârșește fără întârziere. Cei care se răzbună pentru o vătămare, în schimb, nu își pierd niciodată meritele printr-un astfel de comportament. Dacă urmarea unui act păcătos nu se vede la cel care l-a comis, ea se va vedea, O, rege, la fiii sau nepoții sau strănepoții lui.” Brahmadatta, văzându-și fiul orbit de Pujani și considerând actul ca fiind o răzbunare potrivită pentru ceea ce făcuse fiul său, i-a spus aceste cuvinte lui Pujani.

Brahmadatta a spus: Un rău a fost săvârșit de noi împotriva ta. Tu te-ai răzbunat făcând un rău în schimb. Contul a fost șters. Nu pleca din actuala ta reședință. Pe de altă parte, continuă să locuiești aici, O, Pujani.

Pujani a spus: Dacă o persoană care a rănit pe cineva continuă să locuiască în preajma acestuia, cei învățați nu-i aprobă niciodată purtarea. În astfel de circumstanțe, este întotdeauna mai bine pentru cel care a rănit să-și părăsească vechea locuință. Nu ar trebui să te încrezi niciodată în asigurările liniștitoare primite de la partea vătămată. Nebunul care are încredere în astfel de asigurări ajunge curând la pierzanie. Inamiciția nu se domolește ușor. Chiar fiii și nepoții persoanelor care s-au rănit reciproc ajung la pieire (din cauza dușmăniei transmise ca o moștenire). Din cauza pierderii descendenței lor, ei pierd și lumea de apoi. Printre oamenii care s-au rănit unii pe alții, neîncrederea ar fi productivă de fericire. Cel care a trădat încrederea nu ar trebui să fie crezut nici cel mai puțin. Cel care nu merită încredere nu ar trebui să fie crezut; dar nici nu trebuie pusă prea multă încredere într-o persoană care merită încredere. Pericolul care apare din încrederea oarbă duce la o distrugere completă. O persoană ar trebui să încerce să inspire celorlalți încredere în sine. Cu toate acestea, nu ar trebui să-și pună încrederea în alții. Tatăl și mama sunt cei mai de seamă prieteni. Soția este doar un vas pentru primirea seminței. Fiul este doar sămânța cuiva. Fratele este un dușman. Prietenul sau tovarășul trebuie să aibă palmele unse pentru a rămâne astfel. Propria persoană este cea care se bucură sau suferă fericirea sau nenorocirea sa. Nu este recomandabil să existe pace (adevărată) printre persoanele care s-au rănit reciproc. Nu mai există motivele pentru care am trăit aici. Mintea unei persoane care a rănit pe cineva se umple în mod firesc de neîncredere, dacă vede persoana rănită venindu-i cu daruri și onoruri. Un astfel de comportament, mai ales cel afișat de cei puternici, îi alarmează întotdeauna pe cei slabi. O persoană înzestrată cu inteligență ar trebui să părăsească locul unde primește întâi onoare pentru a întâlni doar lipsa de onoare și rănirea în continuare. În ciuda oricărei onorări ulterioare pe care ar putea-o obține de la dușmanul său, el ar trebui să procedeze astfel. Am locuit în adăpostul tău pentru mult timp, fiind mereu onorat de tine. Totuși, a apărut o cauză de inamiciție. Prin urmare, ar trebui să părăsesc acest loc fără nicio ezitare.

Brahmadatta spuse: Cel care face un rău în schimbul unui rău primit nu este niciodată considerat vinovat. Într-adevăr, răzbunătorul își echilibrează contul prin astfel de purtare. Prin urmare, O, Pujani, continuă să locuiești aici fără a părăsi acest loc.

Pujani spuse: Nicio prietenie nu poate fi cimentată din nou între o persoană care a făcut un rău și cea care a făcut un rău în schimb. Inimile niciunuia nu pot uita ce s-a întâmplat.

Brahmadatta spuse: Este necesar ca o uniune să aibă loc între un vătămător și răzbunătorul acelui rău. Animozitatea reciprocă, în urma unei astfel de uniuni, s-a văzut că se răcește. Niciun rău nou nu a urmat în astfel de cazuri.

Pujani spuse: Animozitatea (care izvorăște din răutăți reciproce) nu va muri niciodată. Persoana vătămată nu ar trebui să aibă niciodată încredere în dușmanii săi, gândind: „O, am fost mângâiat cu asigurări de bunăvoință.” În această lume, oamenii întâlnesc frecvent distrugerea din cauza încrederii (plasate greșit). Din acest motiv este necesar să nu ne mai întâlnim. Cei care nu pot fi aduși la supunere prin aplicarea chiar și a forței și a armelor ascuțite, pot fi învinși prin conciliere (necinstită) ca (elefanții) sălbatici prin (o) elefantă (îmblânzită).

Brahmadatta spuse: Din faptul că doi oameni locuiesc împreună, chiar dacă unul îi face celuilalt o vătămare mortală, o afecțiune apare în mod natural între ei, precum și încrederea reciprocă, ca în cazul Chandalei și al câinelui. Dintre persoanele care și-au făcut rău una alteia, co-rezidența diminuează ascuțimea animozității. Într-adevăr, acea animozitate nu durează mult, ci dispare repede ca apa vărsată pe frunza unui lotus.

Pujani a spus: Ostilitatea izvorăște din cinci cauze. Persoanele înzestrate cu învățătură o cunosc. Aceste cinci cauze sunt: femeia, pământul, cuvintele dure, incompatibilitatea naturală și vătămarea.[415] Când persoana cu care apare ostilitatea este un om cu suflet mare, el nu ar trebui niciodată ucis, în special de către un Kshatriya, fie pe față, fie pe ascuns. În astfel de caz, greșeala bărbatului ar trebui cântărită corespunzător.[416] Când ostilitatea a apărut chiar și cu un prieten, nu ar trebui să mai existe încredere în el. Sentimentele de animozitate stau ascunse ca focul în lemn. Ca focul Aurvya din apele oceanului, focul animozității nu poate fi niciodată stins prin daruri de bogății, prin arătarea puterii, prin conciliere sau prin învățătură scripturală. Focul animozității, odată aprins, rezultatul unei vătămări odată provocate, nu este niciodată stins, O, rege, fără a mistui partea dreaptă dintre părți. Cel care a vătămat pe cineva nu ar trebui să aibă din nou încredere în el ca în prietenul său, chiar dacă (după producerea vătămării) l-ar fi cinstit cu bogății și onoruri. Faptul vătămării provocate îl umple pe vătămător de frică. Eu nu te-am vătămat niciodată. Tu, de asemenea, nu mi-ai făcut niciodată o vătămare. Din acest motiv am locuit în casa ta. Totul s-a schimbat, și în prezent nu am încredere în tine.

Brahmadatta a spus: Timpul face fiecare acțiune. Acțiunile sunt de feluri diverse, și toate provin din Timp. Cine, așadar, vatămă pe cine?[417] Nașterea și Moartea se întâmplă la fel. Creaturile acționează (adică se nasc și trăiesc) în virtutea Timpului, și tot în virtutea Timpului ele încetează să mai trăiască. Unele sunt văzute murind imediat. Unele mor pe rând. Unele sunt văzute trăind perioade lungi. Ca focul care mistuie combustibilul, Timpul mistuie toate creaturile. O, doamnă binecuvântată, eu nu sunt, așadar, cauza tristeții tale, nici tu nu ești cauza tristeții mele. Timpul este cel care hotărăște întotdeauna binele și răul creaturilor încarcerate. Rămâi, așadar, aici după

---

415 Ostilitatea dintre Krishna și Sisupala se datora primei dintre aceste cauze; cea dintre Kuru și Pandava celei de-a doua; cea dintre Drona și Drupada celei de-a treia; cea dintre pisică și șoarece celei de-a patra; iar cea dintre pasăre și rege (în povestea de față) celei de-a cincea.

416 Sensul pare a fi că actul care a dus la ostilitate ar trebui analizat cu calm de către inamic înainte de a ceda mâniei.

417 Dacă Timpul este cel care face toate acțiunile, nu poate exista responsabilitate individuală.

plăcerea ta, cu afecțiune pentru mine și fără teama de vreo vătămare din partea mea. Ceea ce ai făcut a fost iertat de mine. Iartă-mă și tu, O, Pujani!

Pujani a spus: Dacă Timpul, după părerea ta, este cauza tuturor faptelor, atunci, desigur, nimeni nu poate nutri sentimente de dușmănie față de nimeni pe pământ. Întreb însă, de ce prietenii și rudele caută să se răzbune pentru cei uciși. De ce s-au mai lovit zeii și Asurii în zilele tale în luptă? Dacă Timpul este cel care cauzează binele și răul, nașterea și moartea, de ce medicii mai caută să administreze medicamente bolnavilor? Dacă Timpul este cel care modelează totul, ce nevoie mai este de medicamente? De ce oamenii, lipsiți de simțuri de durere, se dedau la astfel de rapsodii delirante? Dacă Timpul, după cum spui, este cauza faptelor, cum poate fi dobândit meritul religios de către persoanele care fac acte religioase? Fiul tău mi-a ucis copilul. L-am rănit pentru asta. Prin acel act, O, rege, am devenit pasibil de a fi ucis de tine. Mișcat de durerea pentru fiul meu, am făcut această nedreptate fiului tău. Ascultă acum motivul pentru care am devenit pasibil de a fi ucis de tine. Oamenii doresc păsări fie pentru a le ucide pentru hrană, fie pentru a le ține în cuști pentru distracție. Nu există un al treilea motiv în afară de uciderea sau încarcerarea pentru care oamenii ar căuta membri ai speciei noastre. Păsările, din nou, de frica de a fi ucise sau încarcerate de oameni, caută siguranță în Dreptate. Persoanele cunoscătoare de *Vede* au spus că moartea și încarcerarea sunt ambele dureroase. Viața este dragă tuturor. Toate creaturile sunt făcute nefericite de durere și suferință. Toate creaturile doresc fericirea. Mizeria provine din diverse surse. Bătrânețea, O, Brahmadatta, este mizerie. Pierderea averii este mizerie. Șterpelirea oricărui lucru dezagreabil sau rău este mizerie. Despărțirea sau disocierea de prieteni și obiecte agreabile este mizerie. Mizeria provine din moarte și încarcerare. Mizeria provine din cauze legate de femei și din alte cauze naturale. Mizeria care provine din moartea copiilor alterează și afectează foarte mult toate creaturile. Unii oameni proști spun că nu există mizerie în suferința altora.[418] Doar cel care nu a simțit el însuși nicio mizerie poate spune asta în mijlocul oamenilor. Cel care, însă, a simțit durerile și mizeriile, nu ar încerca niciodată să spună așa. Cel care a simțit chinurile fiecărui tip de mizerie, simte mizeria celorlalți ca pe a sa. Ceea ce ți-am făcut ție, O, rege, și ceea ce mi-ai făcut tu mie, nu poate fi șters nici măcar în o sută de ani. După ceea ce ne-am făcut unul altuia, nu poate exista împăcare. De fiecare dată când îți vei aminti de fiul tău, dușmănia ta față de mine va deveni proaspătă. Dacă o persoană, după ce s-a răzbunat pentru o nedreptate, dorește să facă pace cu cel nedreptățit, părțile nu se pot reuni corect, ca fragmentele unui vas de pământ. Oamenii cunoscători de scripturi au stabilit că încrederea nu aduce niciodată fericire. Însuși Usanas a cântat două versuri lui Prahlada în zilele de demult. ”Cel care se încrede în cuvintele, adevărate sau false, ale unui dușman, suferă distrugerea ca un căutător de miere, într-o groapă acoperită cu iarbă uscată.”[419] Animozitățile sunt văzute supraviețuind chiar și morții dușmanilor, pentru că oamenii vor vorbi despre vechile certuri ale strămoșilor lor decedați în fața copiilor lor supraviețuitori. Regii sting animozitățile apelând la conciliere, dar, când vine ocazia, își sparg dușmanii în bucăți ca niște vase de pământ pline cu apă lovite de piatră. Dacă regele face rău cuiva, nu ar trebui să aibă încredere în el din nou. Având încredere într-o persoană care a fost rănită, trebuie să sufere o mare mizerie.

Brahmadatta a spus: Niciun om nu poate obține rodul vreunui obiect dacă încetează să aibă încredere (în ceilalți).

Pujani a spus: Cel ale cărui picioare s-au rănit cu siguranță se va împiedica dacă încearcă să se miște, oricât de precaut s-ar mișca. Un om care are ochii tulburi, deschizându-i împotriva vântului, simte o durere cumplită din cauza vântului. Cel care, fără să-și cunoască propria forță, pășește pe un drum vicios și stăruie să meargă pe el, curând își pierde propria viață ca urmare. Omul care, lipsit de efort, își lucrează pământul, ignorând sezonul ploios, nu reușește niciodată să obțină o recoltă. Cel care mănâncă în fiecare zi alimente hrănitoare, fie ele amare sau astringente, fie

418 Adică, sunt indiferenți față de durerea altor oameni.

419 Căutătorii de miere își direcționează opririle prin dealuri și văi, marcând cu atenție cursul zborului albinelor. De aceea, se confruntă cu căderi frecvente.

gustoase sau dulci, se bucură de o viaţă lungă. Cel, pe de altă parte, care ignoră mâncarea sănătoasă şi consumă ceea ce este vătămător fără să ţină cont de consecinţe, moare curând. Destinul şi Efortul există, depinzând unul de celălalt. Cei cu suflet mare realizează fapte bune şi măreţe, în timp ce eunucii doar linguşesc Destinul. Fie că este aspru sau blând, un act care este benefic trebuie făcut. Omul ghinionist, lipsit de acţiune, este însă întotdeauna copleşit de tot felul de calamităţi. Prin urmare, abandonând orice altceva, ar trebui să depună energie. Într-adevăr, ignorând totul, oamenii ar trebui să facă ceea ce le este benefic lor înşişi. Cunoaşterea, curajul, isteţimea, forţa şi răbdarea sunt considerate prietenii naturali ai omului. Cei înzestraţi cu înţelepciune îşi petrec viaţa în această lume cu ajutorul acestora cinci. Casele, metalele preţioase, pământul, soţia şi prietenii – acestea sunt considerate de către cei învăţaţi ca fiind surse secundare de bine. Un om le poate obţine de pretutindeni. O persoană înzestrată cu înţelepciune poate fi fericită pretutindeni. Un astfel de om străluceşte pretutindeni. El nu inspiră nimănui frică. Dacă cineva încearcă să-l sperie, el însuşi nu cedează fricii. Avuţia, oricât de mică ar fi, pe care o deţine în orice moment un om inteligent este sortită să crească. Un astfel de om face fiecare acţiune cu isteţime. Ca urmare a autocontrolului, reuşeşte să câştige o mare faimă. Bărbaţii casnici cu puţină înţelegere trebuie să tolereze neveste rele care le mănâncă carnea ca progeniturile unei steluţe de mare care îşi devorează mama. Sunt oameni care, din cauza pierderii înţelegerii, devin foarte fără speranţă la perspectiva de a părăsi casa. Ei îşi spun: – Aceştia sunt prietenii noştri! Aceasta este ţara noastră! Vai, cum să le lăsăm? – Ar trebui să părăseşti cu siguranţă ţara în care te-ai născut, dacă este afectată de ciumă sau foamete. Ar trebui să trăieşti în propria ţară, respectat de toţi, sau să te îndrepţi spre o ţară străină pentru a locui acolo. În acest scop, voi pleca într-o altă regiune. Nu îndrăznesc să mai trăiesc în acest loc, căci am săvârşit un mare rău copilului tău, O, rege. De la distanţă ar trebui să se abandoneze o soţie rea, un fiu rău, un rege rău, un prieten rău, o alianţă rea şi o ţară rea. Nu ar trebui să se acorde nicio încredere unui fiu rău. Ce bucurie poate simţi cineva într-o soţie rea? Nu poate exista fericire într-o împărăţie rea. Într-o ţară rea nu se poate spera obţinerea traiului. Nu poate exista tovărăşie de durată cu un prieten rău, a cărui ataşament este foarte nesigur. Într-o alianţă rea, când nu este necesară, există o ruşine. Într-adevăr, ea este o soţie care spune doar ceea ce este plăcut. El este un fiu care îl face pe tată fericit. El este un prieten în care se poate avea încredere. Aceea într-adevăr este ţara unde îţi câştigi traiul. El este un rege cu regulă strictă care nu opresează, care îi iubeşte pe cei săraci şi în ale cărui teritorii nu există frică. Soţie, ţară, prieteni, fiu, neamuri şi rude, pe toate acestea le poate avea cineva dacă regele este înzestrat cu însuşiri şi ochi virtuoşi. Dacă regele este păcătos, supuşii săi, în consecinţă a opresiunilor sale, ajung la pieire. Regele este rădăcina tripartiţiei (adică Virtute, Avere şi Plăcere). El ar trebui să-şi protejeze supuşii cu atenţie. Luând de la supuşii săi a şasea parte din averea lor, el ar trebui să-i protejeze pe toţi. Acel rege care nu îşi protejează supuşii este cu adevărat un hoţ. Acel rege care, după ce a dat asigurări de protecţie, nu le îndeplineşte din lăcomie – acel conducător cu suflet păcătos – îşi asumă păcatele tuturor supuşilor săi şi, în cele din urmă, se afundă în iad. Pe de altă parte, regele care, după ce a dat asigurări de protecţie, le îndeplineşte, ajunge să fie considerat un binefăcător universal în consecinţa protejării tuturor supuşilor săi. Domnul tuturor creaturilor, adică Manu, a spus că regele are şapte atribute: el este mamă, tată, învăţător, protector, foc, Vaisravana şi Yama. Regele, comportându-se cu compasiune faţă de poporul său, este numit tatăl lor. Supusul care se comportă fals faţă de el se naşte în următoarea sa viaţă ca animal sau pasăre. Făcându-le bine şi îngrijind pe cei săraci, regele devine o mamă pentru poporul său. Prin arderea celor răi, el ajunge să fie considerat foc, iar prin reţinerea celor păcătoşi el este numit Yama. Făcând daruri de avere celor dragi lui, regele ajunge să fie considerat Kuvera, cel care îndeplineşte dorinţele. Dând instrucţiuni în moralitate şi virtute, el devine un învăţător, iar prin exercitarea datoriei de protecţie devine protectorul. Acel rege care bucură oamenii din oraşele şi provinciile sale prin realizările sale, nu este niciodată deposedat de împărăţia sa în consecinţa unei astfel de respectări a datoriei. Acel rege care ştie să-şi onoreze supuşii nu suferă niciodată mizerie nici aici, nici în viitor. Acel rege ale cărui supuşi sunt mereu plini de anxietate sau împovăraţi de taxe şi copleşiţi de tot felul de rele, suferă înfrângere în mâinile duşmanilor săi. Pe de altă parte, regele ale cărui supuşi cresc ca un nufăr mare într-un lac reuşeşte să obţină orice răsplată aici şi, în cele din urmă, are parte de onoare în ceruri. Ostilitatea cu o persoană

puternică nu este niciodată lăudată, O, rege. Acel rege care şi-a atras ostilitatea unuia mai puternic decât el, îşi pierde şi împărăţia, şi fericirea.

Bhishma a continuat: Pasărea, după ce a spus aceste cuvinte, O, monarhule, regelui Brahmadatta, şi-a luat rămas bun de la rege şi s-a îndreptat spre regiunea pe care a ales-o. Ţi-am recitat astfel, O, cel mai în frunte dintre regi, discuţia dintre Brahmadatta şi Pujani. Ce altceva vrei să auzi?

SECŢIUNEA CXL

Yudhishthira a spus: Când atât dreptatea, cât şi oamenii, O, Bharata, decade ca urmare a trecerii treptate a *Yuga* şi când lumea devine afectată de tâlhari, cum ar trebui să se comporte atunci, O, Bunicule, un rege?[420]

Bhishma spuse: Îţi voi spune ţie, O, Bharata, ce politică ar trebui să urmeze regele în vremuri atât de grele. Îţi voi spune cum ar trebui să se poarte într-o astfel de vreme, lepădând compasiunea. În acest context este citată vechea poveste a discuţiei dintre Bharadwaja şi regele Satrunjaya. A fost un rege pe nume Satrunjaya printre Sauviras. El era un mare războinic în caretă. Mergând la Bharadwaja, l-a întrebat pe Rishi despre adevărurile ştiinţei Profitului, spunând: ”Cum poate fi dobândit un obiect neachiziţionat? Cum, odată dobândit, poate fi sporit? Şi cum, odată sporit, poate fi apărat? Şi cum, odată apărat, ar trebui folosit?” Astfel întrebat despre adevărurile ştiinţei Profitului, Rishi-ul renăscut i-a spus acele cuvinte pline de raţiune excelentă acelui suveran pentru a explica acele adevăruri.

Rishiul a spus: Regele ar trebui să stea întotdeauna cu *toiagul de mustrare* ridicat în mână. Ar trebui să-şi arate întotdeauna vitejia. El însuşi nesăbuit, ar trebui să observe neglijenţa duşmanilor săi. Într-adevăr, ochii săi ar trebui folosiţi mereu în acest scop. La vederea unui rege care are *toiagul de mustrare* ridicat mereu în mână, toată lumea este cuprinsă de frică. Din acest motiv, regele ar trebui să conducă toate creaturile cu *toiagul de mustrare*. Oamenii posedaţi de învăţătură şi cunoaştere a adevărului aplaudă Mustrarea. De aceea, dintre cele patru elemente necesare guvernării, şi anume: Concilierea, Darul, Dezbinarea şi Mustrarea, Mustrarea este considerată supremă. Când fundaţia a ceea ce serveşte drept refugiu este tăiată, toţi refugiaţii pier. Când rădăcinile unui copac sunt tăiate, cum ar putea trăi crengile? Un rege înzestrat cu înţelepciune ar trebui să taie chiar rădăcinile duşmanului său. Apoi ar trebui să câştige şi să aducă sub control aliaţii şi partizanii acelui duşman. Când calamităţile îl lovesc pe rege, el ar trebui, fără a pierde timp, să sfătuiască cu înţelepciune, să-şi arate vitejia corespunzător, să lupte cu abilitate şi chiar să se retragă cu înţelepciune. Numai în vorbire regele ar trebui să-şi arate umilinţa, dar în suflet ar trebui să fie ascuţit ca o lamă de ras. Ar trebui să lepede lăcomia şi mânia şi să vorbească dulce şi blând. Când vine momentul pentru interacţiunea cu un inamic, un rege prevăzător ar trebui să facă pace, fără a avea încredere oarbă în el. După ce afacerea este terminată, ar trebui să se îndepărteze repede de noul aliat. Unul ar trebui să-şi împace un duşman cu asigurări dulci, ca şi cum ar fi un prieten. Totuşi, unul ar trebui să se teamă mereu de acel duşman, ca şi cum ar trăi într-o cameră în care se află un şarpe. Aceluia a cărui înţelegere trebuie să fie dominată de tine (cu ajutorul intelectului tău) ar trebui să i se ofere mângâiere prin asigurările date în trecut. Cel care are o înţelegere rea ar trebui asigurat prin promisiuni de bine în viitor. Persoana, însă, care posedă înţelepciune, ar trebui asigurată prin servicii prezente. Persoana care doreşte să obţină prosperitate ar trebui să dea mâna, să jure, să folosească cuvinte dulci, să se închine plecându-şi capul şi să verse lacrimi.[421] Unul ar trebui să-şi poarte duşmanul pe umeri atâta timp cât timpul nu este favorabil. Când, însă, oportunitatea a sosit, ar trebui să-l spargă în bucăţi ca pe un vas de lut pe o piatră. Este mai bine, O, monarh, ca un rege să izbucnească pentru o clipă ca jarul de lemn de abanos, decât să

420 Totul se degradează în decursul timpului. Vezi caracteristicile diferitelor *Yuga*, ante.

421 Adică, faceţi oricare dintre acestea sau pe toate, după cum cere situaţia.

mocnească şi să fumege ca pleava timp de mulţi ani. Un om care are multe scopuri de îndeplinit nu ar trebui să ezite să se ocupe chiar şi de o persoană ingrată. Dacă reuşeşte, poate avea parte de fericire. Dacă eşuează, îşi pierde respectul. De aceea, în îndeplinirea actelor acestor persoane, unul ar trebui, fără a le finaliza complet, să lase mereu ceva neterminat. Un rege ar trebui să facă ceea ce este spre binele său, imitând o cucuvea, un mistreţ, munţii Meru, o cameră goală, un actor şi un prieten devotat.[422] Regele ar trebui să viziteze frecvent, cu atenţie aplicată, casele duşmanilor săi şi, chiar dacă i-ar lovi calamităţile, să-i întrebe de binele lor. Cei inactivi nu obţin niciodată avere; nici cei lipsiţi de bărbăţie şi efort; nici cei pângăriţi de vanitate; nici cei care se tem de nepopularitate; nici cei care amână mereu. Regele ar trebui să acţioneze astfel încât duşmanul său să nu reuşească să-i detecteze greşelile. El, însă, ar trebui să observe el însuşi greşelile duşmanilor săi. Ar trebui să imite broasca ţestoasă care îşi ascunde membrele. Într-adevăr, el ar trebui să-şi ascundă mereu gropile. Ar trebui să se gândească la toate chestiunile legate de finanţe ca o barză.[423] Ar trebui să-şi pună în aplicare puterea ca un leu. Ar trebui să stea la pândă ca un lup şi să-şi atace şi să-şi înţepe duşmanii ca o săgeată. Băutura, jocurile de noroc, femeile, vânătoarea şi muzica — acestea ar trebui să le savureze cu moderaţie. Adicţia de acestea produce rău. Ar trebui să facă arcuri din bambus etc.; ar trebui să doarmă precaut ca un cerb; ar trebui să fie orb când este necesar să fie aşa, sau chiar surd când este necesar să fie surd. Regele înzestrat cu înţelepciune ar trebui să-şi manifeste puterea, ţinând cont de timp şi loc. Dacă acestea nu sunt favorabile, puterea devine inutilă. Observând oportunitatea şi nepotrivirea, reflectând asupra propriei forţe şi slăbiciuni şi îmbunătăţindu-şi forţa prin comparaţie cu cea a inamicului, regele ar trebui să se apuce de acţiune. Acel rege care nu zdrobeşte un inamic redus la supunere prin forţă militară, îşi pregăteşte propria moarte la fel ca racul atunci când acesta concepe. Un copac cu flori frumoase poate să nu aibă tărie. Un copac care poartă fructe poate fi greu de urcat; şi uneori copacii cu fructe necoapte arată ca şi cei cu fructe coapte. Văzând toate aceste fapte, un rege nu ar trebui să se lase deprimat. Dacă se conduce în aşa fel, atunci va reuşi să se menţină împotriva tuturor duşmanilor. Regele ar trebui mai întâi să întărească speranţele (celor care i se adresează ca pretendenţi). Apoi ar trebui să pună obstacole în calea îndeplinirii acelor speranţe. Ar trebui să spună că acele obstacole sunt doar din cauza ocaziei. Apoi ar trebui să reprezinte că acele ocazii sunt, de fapt, rezultatul unor cauze grave. Atâta timp cât cauza de frică nu apare efectiv, regele ar trebui să îşi facă toate aranjamentele ca o persoană inspirată de frică. Când, însă, cauza fricii îl cuprinde, el ar trebui să lovească fără frică. Niciun om nu poate culege bine fără a întâmpina pericol. Dacă, din nou, reuşeşte să îşi păstreze viaţa în mijlocul pericolului, este sigur că va obţine mari beneficii.[424] Un rege ar trebui să afle toate pericolele viitoare; când acestea sunt prezente, el ar trebui să le învingă; şi ca să nu crească din nou, el ar trebui, chiar şi după ce le-a învins, să le considere neînvinse. Renunţarea la fericirea prezentă şi urmărirea celei viitoare, nu este niciodată politica unei persoane înzestrate cu inteligenţă. Regele care, după ce a încheiat pace cu un duşman, doarme fericit în adevăr este ca un om care, dormind în vârful unui copac, se trezeşte după o cădere. Când cineva cade în suferinţă, ar trebui să se ridice cu toate mijloacele la îndemână, blânde sau aspre; şi după o astfel de ridicare, când este competent, ar trebui să practice dreptatea. Regele ar trebui să onoreze întotdeauna duşmanii duşmanilor săi. Ar trebui să îşi considere propriii spioni ca agenţi angajaţi de duşmanii săi. Regele ar trebui să se asigure că propriii săi spioni nu sunt recunoscuţi de duşmanul său. Ar trebui să facă spioni din atei şi asceţi şi să îi trimită în teritoriile inamicilor săi. Hoţii păcătoşi, care încalcă legile dreptăţii şi care sunt un ghimpe în coasta oricărei persoane, intră în grădini şi locuri de agrement şi case amenajate pentru a da apă de băut călătorilor însetaţi şi hanuri publice şi locuri de băut şi case de moravuri îndoielnice şi locuri sfinte şi adunări publice. Aceştia ar trebui recunoscuţi şi arestaţi şi înlăturaţi. Regele nu ar trebui să aibă încredere în persoana care nu merită încredere, nici nu ar trebui să aibă

422 Regele ar trebui să imite cucul, făcându-şi proprii prieteni sau supuşi să fie întreţinuţi de alţii; ar trebui să imite mistreţul, smulgându-şi duşmanii din rădăcini; ar trebui să imite munţii Meru, prezentând o astfel de faţadă încât nimeni să nu-l poată depăşi; ar trebui să imite o cameră goală, păstrând suficient spaţiu pentru depozitarea achiziţiilor; ar trebui să imite actorul, asumându-şi diferite înfăţişări; şi, în cele din urmă, ar trebui să imite prietenul devotat, îngrijindu-se de interesele supuşilor săi iubitori.

423 Macara stă răbdătoare pe malul apei ore în şir, aşteptând peştii.

424 Adică, dacă trece în siguranţă prin pericol.

prea multă încredere în persoana care merită încredere. Pericolul izvorăşte din încredere. Încrederea nu ar trebui să fie niciodată acordată fără examinare prealabilă. După ce a inspirat încredere inamicului prin motive plauzibile, regele ar trebui să îl lovească atunci când acesta face o greşeală. Regele ar trebui să se teamă de cel de la care nu este nici o frică; el ar trebui, de asemenea, să se teamă întotdeauna de cei de care ar trebui să se teamă. Frica care provine de la cineva de care nu se teme poate duce la exterminare totală. Prin atenţie (la obţinerea meritelor religioase), prin tăcere, prin veşmântul roşiatic al asceţilor, şi purtând părul încurcat şi piei, ar trebui să inspire încredere duşmanului său, şi apoi (când ocazia se iveşte) să sară asupra lui ca lupul. Un rege doritor de prosperitate nu ar trebui să ezite să ucidă fiu sau frate sau tată sau prieten, dacă vreunul dintre aceştia încearcă să îi zădărnicească scopurile. Chiar şi învăţătorul, dacă se întâmplă să fie arogant, ignorant în legătură cu ce ar trebui făcut şi ce nu, şi un călcător de căi nedrepte, merită să fie reţinut prin pedeapsă. Aşa cum anumite insecte cu ace ascuţite taie toate florile şi fructele copacilor pe care stau, regele ar trebui, după ce a inspirat încredere duşmanului prin onoruri, salutări şi daruri, să se întoarcă împotriva lui şi să îl deposedeze de orice. Fără a pătrunde în însăşi vitalele altora, fără a îndeplini multe fapte aspre, fără a ucide fiinţe vii în felul pescarului, nu se poate dobândi o mare prosperitate. Nu există o specie separată de creaturi numite duşmani sau prieteni. Oamenii devin prieteni sau duşmani în funcţie de forţa circumstanţelor. Regele nu ar trebui niciodată să-şi lase duşmanul să scape, chiar dacă acesta ar rosti plângeri jalnice. Nu ar trebui să fie mişcat de acestea; pe de altă parte, este datoria lui să distrugă persoana care i-a făcut un rău. Un rege doritor de prosperitate ar trebui să aibă grijă să-şi atragă alături cât mai mulţi oameni şi să le facă bine. În comportamentul său faţă de supuşii săi, ar trebui să fie întotdeauna lipsit de răutate. De asemenea, cu mare grijă, ar trebui să pedepsească şi să reţină pe cei răi şi nemulţumiţi. Când intenţionează să ia avere, ar trebui să spună lucruri plăcute. După ce a luat averea, ar trebui să spună lucruri similare. După ce i-a retezat capul cu sabia, ar trebui să se întristeze şi să verse lacrimi. Un rege doritor de prosperitate ar trebui să-i atragă pe alţii către sine prin cuvinte dulci, onoruri şi daruri. Astfel ar trebui să-i lege pe oameni în serviciul său. Regele nu ar trebui să se angajeze niciodată în dispute inutile. Nu ar trebui să traverseze un râu doar cu ajutorul a două braţe. A mânca coarne de vacă este inutil şi niciodată întăritor. Mâncându-le, dinţii se rup, în timp ce gustul nu este satisfăcut. Agregatul triplu are trei dezavantaje cu trei adjuncte inseparabile. Analizând cu atenţie acele adjuncte, dezavantajele ar trebui evitate.[425] Soldul neplătit al unei datorii, rămăşiţa nestinsă a unui foc şi rămăşiţa nerealizată a duşmanilor cresc şi se măresc în mod repetat. Prin urmare, toate acestea ar trebui stinse şi exterminate complet. Datoria, care creşte mereu, este sortită să rămână dacă nu este stinsă în totalitate. Acelaşi lucru este valabil pentru duşmanii învinşi şi bolile neglijate. Acestea produc întotdeauna o mare frică. (Prin urmare, ele ar trebui eradicate întotdeauna). Fiecare acţiune trebuie făcută pe deplin. Trebuie să fii mereu atent. Un lucru atât de mic ca un spin, dacă este scos prost, duce la gangrenă încăpăţânată. Distrugând populaţia unui regat ostil, rupând drumurile şi rănindu-le în alte moduri, şi arzând şi dărâmând casele, un rege ar trebui să distrugă un regat ostil. Un rege ar trebui să aibă videre lungă ca vulturul, nemişcat ca o cocor, vigilent ca un câine, viteaz ca un leu, temător ca o cioară şi să pătrundă teritoriile duşmanilor săi ca un şarpe cu uşurinţă şi fără anxietate. Un rege ar trebui să câştige un erou prin unirea palmelor sale, un laş inspirându-i frică, un om lacom prin daruri de avere, în timp ce cu un egal ar trebui să poarte război. Ar trebui să fie atent să producă dezbinare între liderii sectelor şi să-i împace pe cei dragi lui. Ar trebui să-şi protejeze miniştrii de dezbinare şi distrugere. Dacă regele devine blând, oamenii îl ignoră. Dacă devine aspru, oamenii simt asta ca pe o suferinţă. Regula este că el ar trebui să fie aspru atunci când situaţia o cere şi blând când situaţia cere blândeţe. Prin blândeţe ar trebui să fie tăiat cel blând. Prin blândeţe se poate distruge ceea ce este feroce. Nu există nimic ce blândeţea nu poate realiza. Din acest motiv, se spune că blândeţea este mai ascuţită decât ferocitatea. Regele care devine blând când situaţia o cere

425 Tripla combinaţie este formată din Virtute, Bogăţie şi Plăcere. Dezavantajele apar toate dintr-o urmărire imprudentă a fiecăreia. Virtutea stă în calea Bogăţiei; Bogăţia stă în calea Virtuţii; iar Plăcerea stă în calea amândurora. Adjuvantele inseparabile ale celor trei, în cazul vulgului, sunt că Virtutea este practicată ca Mijloc de Bogăţie, Bogăţia este căutată ca mijloc de Plăcere; şi Plăcerea este căutată pentru satisfacerea simţurilor. În cazul celor cu adevărat înţelepţi, aceste adjuvante sunt puritatea sufletului ca scop al virtuţii, efectuarea de sacrificii ca scop al Bogăţiei; şi susţinerea corpului ca scop al Plăcerii.

blândețe și care devine aspru când ferocitatea este cerută, reușește să-și îndeplinească toate obiectivele și să-și învingă dușmanii. După ce a stârnit animozitatea unei persoane înzestrate cu cunoaștere și înțelepciune, nu ar trebui să se consoleze cu convingerea că este departe (de dușmanul său). Departe ajung brațele unui om inteligent prin care rănește atunci când este rănit. Nu ar trebui căutat să fie traversat ceea ce este de fapt netraversabil. Nu ar trebui smuls de la dușman ceea ce dușmanul ar putea recupera. Nu ar trebui să încerce să sape deloc dacă prin săpat nu reușește să ajungă la rădăcina lucrului pentru care sapă. Nu ar trebui să lovească niciodată pe cineva al cărui cap nu l-ar tăia. Un rege nu ar trebui să acționeze întotdeauna astfel. Această cursă de conduită pe care am stabilit-o ar trebui urmată doar în vremuri de necaz. Inspirat de motivul de a-ți face bine, am spus asta pentru a te instrui cu privire la modul în care ar trebui să te porți atunci când ești asaltat de dușmani.

Bhishma a continuat: Conducătorul regatului Sauvira, auzind aceste cuvinte rostite de acel Brahmana inspirat de dorința de a-i face bine, a ascultat cu bucurie acele instrucțiuni și a obținut împreună cu rudele și prietenii săi o prosperitate fulgerătoare.

SECȚIUNEA CXLI

Yudhishthira a spus: Când înalta dreptate suferă degradare și este încălcată de toți, când nelegiuirea devine dreptate, iar dreptatea își schimbă forma în contrariul ei, când toate frânele sănătoase dispar, iar toate adevărurile referitoare la dreptate sunt tulburate și amestecate, când oamenii sunt opresați de regi și tâlhari, când bărbații din toate cele patru ordine de viață devin amorțiți în privința datoriilor lor, iar toate faptele își pierd meritul, când oamenii văd pericol în fiecare direcție din cauza lăcomiei, a poftei și a nebuniei, când toate creaturile încetează să aibă încredere una în alta, când se ucid unele pe altele prin mijloace viclene și se înșală reciproc în schimburile lor, când casele ard în toată țara, când Brahmanii sunt deosebit de afectați, când norii nu plouă nicio picătură de ploaie, când mâna fiecăruia este ridicată împotriva vecinului său, când toate cele necesare vieții cad sub puterea tâlharilor, când, într-adevăr, un astfel de anotimp de suferință teribilă se instalează, prin ce mijloace ar trebui să trăiască un Brahmana care nu vrea să-și abandoneze compasiunea și copiii? Cum, într-adevăr, ar trebui să se întrețină un Brahmana în astfel de timpuri? Spune-mi aceasta, O, bunicule! Cum ar trebui să trăiască regele în astfel de timpuri, când păcătoșenia cuprinde lumea? Cum, O, cel care arde dușmanii, ar trebui să trăiască regele astfel încât să nu se îndepărteze nici de dreptate, nici de profit?

Bhishma a zis: O, puternice în brațe, pacea și prosperitatea supușilor,[426] suficiența și oportunitatea ploilor, boala, moartea și alte temeri, depind toate de rege.[427] Nu am nicio îndoială nici în privința aceasta. O, taur al rasei lui Bharata, că *Krita, Treta, Dwapara* și *Kali*, în ceea ce privește stabilirea lor, depind toate de conduita regelui. Când un astfel de anotimp de mizerie, așa cum a fost descris de tine, se instalează, cei drepți ar trebui să-și susțină viața cu ajutorul judecății. În acest context este citită vechea poveste a discuției dintre Visvamitra și Chandala într-un cătun locuit de Chandala. Spre sfârșitul erei *Treta* și la începutul erei *Dwapara*, a avut loc o secetă înfricoșătoare, care a durat doisprezece ani, ca urmare a ceea ce zeii ordonaseră. În acel timp, care era sfârșitul erei *Treta* și începutul erei *Dwapara*, când venise perioada ca multe creaturi senilizate de bătrânețe să-și predea sufletul, zeul cerului cu o mie de ochi nu a mai turnat ploaie. Planeta Vrihaspati a început să se miște într-o mișcare retrogradă, iar Soma, părăsindu-și propria orbită, s-a retras spre sud. Nici măcar o picătură de rouă nu se putea vedea, ce nevoie mai era să se vorbească despre nori care se adună? Râurile s-au micșorat toate în șuvoaie înguste. Pretutindeni lacurile, fântânile și izvoarele au dispărut și și-au pierdut frumusețea în consecința acelei ordini pe care zeii au adus-o. Apa devenind

426 Literal, ”păstrarea a ceea ce a fost obținut și dobândirea a ceea ce este dorit”.

427 Acestea depind de rege, adică, dacă regele se întâmplă să fie bun, se observă prosperitate etc. Pe de altă parte, dacă regele devine opresiv și păcătos, prosperitatea dispare și se instalează orice fel de rău.

rară, locurile stabilite prin caritate pentru distribuirea ei au devenit pustii.[428] Brahmanii s-au abținut de la sacrificii și recitarea *Vedelor.* Nu au mai rostit *Vashats* și nu au mai efectuat alte rituri de împăcare. Agricultura și creșterea vitelor au fost abandonate. Pieţele și magazinele au fost pustiite. Mizele pentru legarea animalelor de sacrificiu au dispărut. Oamenii nu mai colectau diverse articole pentru jertfe. Toate festivalurile și amuzamentele au pierit. Peste tot erau vizibile grămezi de oase, iar fiecare loc răsuna de strigătele ascuțite și urletele creaturilor feroce.[429] Orașele și târgurile pământului au rămas fără locuitori. Satele și cătunele au fost arse. Unii loviți de tâlhari, alții de arme și unii de regi răi, și temându-se unii de alții, au început să fugă. Templele și locurile de închinare au devenit pustii. Cei în vârstă au fost alungați cu forța din casele lor. Vacile, caprele, oile și bivolițele s-au luptat (pentru hrană) și au pierit în număr mare. Brahmanii au început să moară pe toate părțile. Protecția a luat sfârșit. Ierburile și plantele s-au uscat. Pământul a fost despuiat de toată frumusețea sa și a devenit nespus de înfricoșător, ca arborii dintr-un cimitir. În acea perioadă de teroare, când neprihănirea nu mai exista nicăieri, O, Yudhishthira, oamenii, mistuiți de foame, și-au pierdut mințile și au început să se mănânce unii pe alții. Chiar și Rishi, renunțând la jurămintele lor și abandonându-și focul sacru și zeitățile, și părăsindu-și locurile retrase din păduri, au început să rătăcească încoace și încolo (în căutare de hrană). Sfântul și marele *Rishi* Viswamitra, înzestrat cu o inteligență deosebită, a rătăcit fără adăpost și chinuit de foame. Lăsându-și soția și fiul într-un loc de adăpost, Rishi a rătăcit, fără foc[430] și fără casă, nepăsându-i de hrana curată și necurată. Într-o zi a ajuns la un cătun, în mijlocul unei păduri, locuit de vânători cruzi dependenți de măcelărirea ființelor vii. Cătunul mic era plin de ulcioare și oale sparte din lut. Piele de câine erau întinse ici și colo. Oase și cranii, adunate în grămezi, de mistreți și măgari, zăceau în diferite locuri. Haine smulse de pe morți zăceau ici și colo, iar colibele erau împodobite cu ghirlande de flori folosite.[431] Multe dintre locuințe erau umplute cu piei lăsate de șerpi. Locul răsuna de cântatul puternic al cocoșilor și găinilor și de mugetul disonant al măgarilor. Ici și colo, locuitorii se certau unii cu alții, rostind cuvinte dure în voci ascuțite. Ici și colo erau temple din pământ cu însemne de bufnițe și alte păsări. Răsunând de clinchetul clopoțeilor de fier, cătunul era plin de haite de câini stând sau culcate pe toate părțile. Marele *Rishi* Viswamitra, împins de durerile foamei și angajat în căutarea hranei, a intrat în acel cătun și s-a străduit din răsputeri să găsească ceva de mâncare. Deși fiul lui Kusika a cerșit în mod repetat, nu a reușit să obțină carne, orez, fructe, rădăcină sau orice alt fel de mâncare. Apoi, exclamând: „Vai, mare este necazul care m-a lovit!”, a căzut de slăbiciune în acel cătun al Chandalilor. Înțeleptul a început să reflecteze, spunându-și în sinea lui: „Ce este mai bine să fac acum?” Într-adevăr, O, cel mai bun dintre regi, gândul care îl preocupa era mijlocul prin care ar putea evita moartea imediată. El a zărit, O, rege, o bucată mare de carne, de la un câine ce fusese ucis recent cu o armă, întinsă pe podeaua unei colibe de Chandala. Înțeleptul a reflectat și a ajuns la concluzia că ar trebui să fure acea carne. Și și-a zis în sinea lui: „Nu am acum niciun mijloc de a-mi susține viața. Furtul este permis într-un anotimp de suferință chiar și pentru o persoană eminentă. Nu îi va știrbi gloria. Chiar și un Brahmana o poate face pentru a-și salva viața. Asta e sigur. În primul rând, ar trebui să furi de la o persoană de rang inferior. Dacă nu găsești o astfel de persoană, poți fura de la cineva egalul tău. Dacă nu ai un egal, poți fura chiar și de la un om eminent și drept. Voi fura, deci, în acest moment când însăși viața mea se stinge, această carne. Nu văd vreun defect în acest furt. Voi fura, așadar, această pulpă de carne de câine.” Având această hotărâre, marele înțelept Viswamitra s-a culcat să doarmă în locul unde se afla Chandala. Văzând după un timp că bezna se așternuse și că tot cătunul de Chandala adormise, sfântul Viswamitra, ridicându-se în liniște, a intrat în acea colibă. Chandala care era proprietarul, cu ochii acoperiți de flegmă, zăcea ca unul adormit. De înfățișare neplăcută, a rostit aceste cuvinte dure cu o voce răgușită și stâlcită.

---

428 În India, în timpul lunilor fierbinți, persoanele caritabile instalează acoperișuri umbroase pe marginea drumurilor pentru distribuirea apei reci, zahărului brut și ovăzului înmuiat în apă. Printre principalele drumuri care traversează țara, în timpul lunilor fierbinți se mai pot vedea sute de astfel de instituții care oferă o adevărată ușurare călătorilor însetați.

429 Cum ar fi Rakshasas și Pisachas și păsări și animale carnivore.

430 Abandonând focul său Homa.

431 Adică flori oferite deja zeităților.

Chandala a spus: „Cine este acolo, care desface zăvorul? Întreaga aşezare a Chandala doarme. Eu însă sunt treaz şi nu dorm. Oricine ai fi, vei fi ucis." Acestea au fost cuvintele dure care au ajuns la urechile înţeleptului. Cuprins de frică, cu faţa roşie de ruşine şi inima agitată de angoasa cauzată de acel act de furt pe care încercase să-l comită, el a răspuns, spunând: „O, tu cel binecuvântat cu o viaţă lungă, eu sunt Viswamitra. Am venit aici chinuit de durerile foamei. O, tu cu înţelegere dreaptă, nu mă ucide, dacă vederea ta este limpede." Auzind aceste cuvinte ale marelui Rishi cu suflet curăţit, Chandala s-a ridicat înspăimântat din patul său şi s-a apropiat de înţelept. Punându-şi palmele în reverenţă şi cu ochii scăldaţi în lacrimi, i-a spus fiului lui Kusika: „Ce cauţi aici noaptea, O, Brahmane?" Îndulcindu-l pe Chandala, Viswamitra a spus: „Sunt nespus de flămând şi pe moarte de înfometare. Doresc să iau acea pulpă de carne de câine. Fiind flămând, am devenit păcătos. Cel care doreşte mâncare nu are ruşine. Foamea mă îndeamnă la această faptă rea. Pentru aceasta doresc să iau acea pulpă de carne de câine. O, suflările vieţii mele zac în slăbiciune. Foamea mi-a distrus cunoştinţele vedice. Sunt slab şi mi-am pierdut simţurile. Nu am niciun scrupul cu privire la mâncarea curată sau necurată. Deşi ştiu că este păcat, totuşi doresc să iau acea pulpă de carne de câine. După ce am eşuat în a obţine orice pomană, rătăcind din casă în casă în aşezarea voastră, mi-am pus inima asupra acestui act păcătos de a lua această pulpă de carne de câine. Focul este gura zeilor. El este şi preotul lor. Prin urmare, nu ar trebui să ia decât lucruri pure şi curate. Uneori, totuşi, acel zeu măreţ devine consumator al tuturor lucrurilor. Să ştii că am ajuns acum la fel ca el în acest sens." Auzind cuvintele marelui Rishi, Chandala i-a răspuns, spunând: „Ascultă-mă. După ce ai auzit cuvintele adevărului pe care ţi le spun, acţionează astfel încât meritul tău religios să nu piară. Ascultă, O, Rishi regenerat, ce îţi spun despre datoria ta. Înţelepţii spun că un câine este mai puţin curat decât un şacal. Pulpa, din nou, a unui câine este o parte mult mai rea decât alte părţi ale corpului său. Aceasta nu a fost rezolvată cu înţelepciune de tine, prin urmare, O, mare Rishi, acest act care este inconsecvent cu dreptatea, acest furt a ceea ce aparţine unui Chandala, acest furt, de hrană care este necurată este în plus. Binecuvântat fii tu, caută o altă metodă de a-ţi păstra viaţa. O, mare înţelept, nu-ţi lăsa penitenţele să fie distruse ca urmare a acestei dorinţe puternice de carne de câine. Ştiind care sunt datoriile stabilite în scripturi, nu ar trebui să faci un act a cărui consecinţă este o confuzie de datorii.[432] Nu renunţa la neprihănire, căci eşti cel mai de seamă dintre toţi cei care respectă neprihănirea." Aşa fiind mustrat, O, rege, marele *Rishi* Viswamitra, chinuit de foame, O, taur al rasei lui Bharata, a spus din nou: „A trecut mult timp de când nu am mai mâncat nimic. Nu văd nicio altă modalitate de a-mi păstra viaţa. Atunci când cineva este pe moarte, ar trebui să-şi păstreze viaţa prin orice mijloace îi stau în putinţă, fără a judeca natura acestora. După aceea, când va fi capabil, ar trebui să caute dobândirea de merite. Kshatriya trebuie să urmeze practicile lui Indra. Datoria Brahmanilor este să se comporte ca Agni. *Vedele* sunt foc. Acestea constituie puterea mea. Prin urmare, voi mânca chiar şi această hrană necurată pentru a-mi potoli foamea. Ceea prin care viaţa poate fi menţinută ar trebui îndeplinită fără scrupule. Viaţa este mai bună decât moartea. Trăind, se poate dobândi virtute. Dorind să-mi păstrez viaţa, doresc, cu exercitarea deplină a înţelegerii mele, să mănânc această hrană necurată. Dă-mi permisiunea ta. Continuând să trăiesc, voi căuta dobândirea virtuţii şi voi distruge prin penitenţe şi cunoaştere calamităţile care rezultă din conduita mea prezentă, asemenea luminătorilor cerului care distrug chiar şi cea mai deasă întunecime."

Chandala a spus: Mâncând această hrană, unul ca tine nu poate obţine o viaţă lungă. Nici nu poate obţine forţă (din astfel de hrană), nici acea satisfacţie pe care o oferă ambrozia. Caută un alt fel de pomană. Nu-ţi lăsa inima să se încline spre a mânca carne de câine. Câinele este cu siguranţă o hrană necurată pentru membrii claselor regenerate.

Viswamitra a spus: Alte feluri de carne nu se găsesc uşor într-o foamete ca aceasta. În plus, O, Chandala, nu am avere (cu care să cumpăr mâncare). Sunt extrem de flămând. Nu mai pot

---

432 Niciunul dintre cele trei ordine regenerate nu ar trebui să mănânce carne de câine. Dacă ai mânca o astfel de carne, unde ar fi atunci distincţia dintre persoanele din acele ordine şi oamenii precum Chandalas?

merge. Sunt complet fără speranță. Cred că toate cele șase feluri de gust se găsesc în acea bucată de carne de câine.

Chandala a spus: Numai cele cinci feluri de animale cu cinci gheare sunt hrană curată pentru Brahmani, Kshatriya și Vaisya, așa cum este stabilit în scripturi. Nu-ți pune inima pe ceea ce este necurat (pentru tine).

Viswamitra a spus: Marele *Rishi* Agastya, fiind flămând, a înghițit Asura numit Vatapi. Am ajuns în dificultate. Sunt flămând. Voi mânca, așadar, acea pulpă de carne de câine.

Chandala a spus: Numai cele cinci feluri de animale cu cinci gheare sunt hrană curată pentru Brahmani, Kshatriyi și Vaishya, așa cum este stabilit în scripturi. Nu-ți pune inima pe ceea ce este necurat (pentru tine).

Viswamitra a spus: Marele Călugăr Agastya, fiind flămând, a mâncat Asura numit Vatapi. Eu sunt ajuns în ananghie. Sunt flămând. Voi mânca, prin urmare, această pulpă de carne de câine.

Chandala a spus: Caută altă pomană. Nu-ți stă în fire să faci un asemenea lucru. Într-adevăr, un astfel de act nu ar trebui să fie făcut niciodată de tine. Dacă totuși îți place, poți să iei această bucată de carne de câine.

Viswamitra a spus: Cei care sunt numiți buni sunt autorități în materie de datorie. Urmez exemplul lor. Consider acum această pulpă de câine ca fiind hrană mai bună decât orice care este extrem de pură.

Chandala a spus: Ceea ce este fapta unei persoane nedrepte nu poate fi niciodată considerată o practică eternă. Ceea ce este un act nepotrivit nu poate fi niciodată unul potrivit. Nu comite un act păcătos prin înșelăciune.

Viswamitra a spus: Un om care este un Rishi nu poate face ceea ce este păcătos.[433] În cazul de față, căprioara și câinele, cred, sunt la fel (ambele fiind animale). Voi mânca, prin urmare, această pulpă de câine.

Chandala a spus: Solicitat de Brahmani, Rishi-ul (Agastya) a făcut acel act. În circumstanțe, aceasta nu putea fi un păcat. Aceea este dreptatea în care nu există păcat. Mai mult, Brahmanii, care sunt căpeteniile celorlalte trei ordine, trebuie protejați și păstrați prin orice mijloace.

Viswamitra spuse: Sunt un Brahmana. Acest trup este un prieten al meu. Îmi este foarte drag și este vrednic de cea mai înaltă reverență din partea mea. Din dorința de a-mi susține trupul, am gândul de a lua acea pulpă de câine. Am devenit atât de nerăbdător încât nu mai am niciun fel de teamă de tine și de frații tăi fioroși.

Chandala spuse: Oamenii își dau viața, dar tot nu se atașează de mâncarea care este necurată. Ei obțin împlinirea tuturor dorințelor lor chiar și în această lume biruind foamea. Biruie și tu foamea și obține acele recompense.

Viswamitra spuse: În ceea ce mă privește, eu sunt plin de jurăminte rigide și inima mea este setată pe pace. Pentru păstrarea rădăcinii tuturor meritelor religioase, voi mânca hrană necurată. Este evident că un astfel de act ar fi considerat drept într-o persoană cu suflet curat. Pentru o persoană, însă, cu suflet necurat, mâncarea de carne de câine ar părea păcătoasă. Chiar dacă

433 Agastya era un Rishi. Nu putea face ceea ce era păcătos.

concluzia la care am ajuns este greșită, (și dacă mănânc această carne de câine) nu voi deveni ca tine din cauza acelui act.

Chandala spuse: Este concluzia mea fermă că ar trebui să mă străduiesc să te opresc de la acest păcat. Un Brahmana, comițând un act nelegiuit, cade din starea sa înaltă. De aceea te mustru.

Viswamitra spuse: Vacile continuă să bea, indiferent de mârâitul broaștelor. Nu poți pretinde dreptul asupra a ceea ce constituie dreptatea (și ceea ce nu). Nu te lăuda singur.

Chandala spuse: Am devenit prietenul tău. Din acest motiv te învăț. Fă ceea ce este benefic. Nu face, din ispită, ceea ce este păcătos.

Viswamitra spuse: Dacă ești un prieten doritor de fericirea mea, atunci ridică-mă din această nenorocire. În acest caz, renunțând la această pulpă de câine, mă pot considera salvat prin ajutorul dreptății (și nu prin cel al păcatului).

Chandala spuse: Nu îndrăznesc să îți ofer acest bucată de carne, nici nu te pot lăsa să îmi furi propria mâncare. Dacă îți dau această carne și dacă tu o iei, tu fiind un Brahmana, amândoi vom deveni pasibili să cădem în locuri de jale în lumea de apoi.

Viswamitra spuse: Comițând acest act păcătos astăzi, îmi voi salva cu siguranță viața care este foarte sacră. După ce mi-am salvat viața, ulterior voi practica virtutea și îmi voi curăți sufletul. Spune-mi care dintre aceste două este mai preferabilă (să mor de foame sau să îmi salvez viața mâncând această hrană necurată).

Chandala spuse: În îndeplinirea datoriilor care aparțin ordinului sau rasei sale, propria persoană este cel mai bun judecător (al corectitudinii sau incorectitudinii sale). Tu însuți știi care dintre acele două acte este păcătoasă. Cel care ar considera carnea de câine mâncare curată, cred, nu s-ar abține de la nimic în materie de hrană!

Viswamitra *spuse*: În acceptarea (unui dar necurat) sau în mâncarea (unei mâncări necurate) există păcat. Când viața cuiva este în pericol, nu este păcat să accepți un astfel de dar sau să mănânci o astfel de mâncare. În plus, mâncarea necurată, când nu este însoțită de măcelărire și înșelăciune și când actul va provoca doar o mustrare blândă, nu este un lucru de mare importanță.

Chandala spuse: Dacă acesta este motivul tău pentru a mânca mâncare necurată, atunci este clar că nu iei în considerare *Veda* și moralitatea *Arya*. Învățat de ceea ce ești pe cale să faci, văd, O, cel mai de seamă dintre Brahmani, că nu există niciun păcat în a ignora distincția dintre mâncarea curată și mâncarea necurată.

Viswamitra spuse: Nu se vede că o persoană săvârșește un păcat grav mâncând (mâncare interzisă). Acela că devine căzut prin băutura de vin este doar un precept verbal (pentru a opri oamenii de a bea). Celelalte acte interzise (de aceeași specie), oricare ar fi ele, de fapt, fiecare păcat, nu pot distruge meritul cuiva.

Chandala spuse: Persoana învățată care ia carne de câine dintr-un loc nepotrivit (de genul acesta), de la un ticălos necurat (ca mine), de la cineva care (ca mine) duce o viață atât de nelegiuită, comite un act care este opus comportamentului celor numiți buni. În consecință, din nou, din cauza conexiunii sale cu un astfel de fapt, este sigur că va suferi chinurile remușcării.

Bhishma a continuat: Chandala, după ce a rostit aceste cuvinte fiului lui Kusika, a tăcut. Viswamitra, apoi, cu înțelegerea cultivată, a luat acea pulpă de carne de câine. Marele ascet,

punându-şi mâna pe acea bucată de carne de câine pentru a-şi salva viaţa, a dus-o în pădure şi a dorit să o mănânce împreună cu soţia sa. El a hotărât că, după ce mai întâi şi-a mulţumit zeităţile conform riturilor datorate, ar trebui apoi să mănânce acea pulpă de carne de câine după plăcere. Aprinzând un foc conform riturilor Brahma, ascetul, în concordanţă cu acele rituri cunoscute sub numele de *Aindragneya*, a început el însuşi să gătească acea carne într-un Charu sacrificial. El a început apoi, O, Bharata, ceremoniile în onoarea zeilor şi a Pitris, împărţind acel Chant în atâtea porţiuni câte erau necesare, conform prescripţiilor scripturilor, şi invocând zeii cu Indra în frunte (pentru a le accepta părţile). Între timp, conducătorul celeştilor a început să ploaie din abundenţă. Reîmprospătând toate creaturile cu acele ploi, El a făcut ca plantele şi ierburile să crească din nou. Viswāmitra, totuşi, după ce a încheiat riturile în onoarea zeilor şi a Pitris şi după ce i-a mulţumit în mod corespunzător, a mâncat el însuşi acea carne. Arzând apoi toate păcatele sale prin penitenţele sale, înţeleptul, după mult timp, a dobândit cea mai minunată (asceză) reuşită. Tot astfel, când scopul este păstrarea însăşi a vieţii tale, o persoană cu suflet înalt, înzestrată cu învăţătură şi cunoscătoare de mijloace, ar trebui să-şi salveze propriul sine lipsit de suflet, căzut în primejdie, prin toate mijloacele la dispoziţia sa. Recurgând la o astfel de înţelegere, cineva ar trebui să-şi păstreze întotdeauna viaţa. O persoană, dacă trăieşte, poate câştiga merite religioase şi se poate bucura de fericire şi prosperitate. Din acest motiv, O, fiu al Kunti, o persoană cu suflet curat şi înzestrată cu învăţătură ar trebui să trăiască şi să acţioneze în această lume, bazându-se pe propria sa inteligenţă în a discerne între dreptate şi opusul ei.

SECŢIUNEA CXLII

Yudhishthira a spus: Dacă ceea ce este atât de oribil şi care, asemenea falsităţii, nu ar trebui niciodată să fie un obiect de respect, ar trebui să fie considerat (ca datorie), atunci la ce faptă ar trebui să mă abţin? De ce nu ar trebui respectaţi şi tâlharii? Sunt stupefiat! Inima mă doare! Toate legăturile care mă leagă de moralitate s-au slăbit! Nu-mi pot linişti mintea şi nu mă pot aventura să acţionez în felul sugerat de tine.

Bhishma spuse: Nu te învăţ în privinţa datoriei numai pe baza a ceea ce am auzit din *Vede*. Ceea ce ţi-am spus este rezultatul înţelepciunii şi experienţei. Aceasta este mierea pe care au adunat-o învăţaţii. Regii ar trebui să adune înţelepciune din diverse surse. Nu se poate ajunge la bun sfârşit în lume cu ajutorul unei moralităţi unilaterale. Datoria trebuie să izvorască din înţelegere; iar practicile celor buni trebuie întotdeauna lămurite, O, fiu al lui Kuru! Ascultă aceste cuvinte ale mele. Numai regi posesori de o inteligenţă superioară pot domni, aşteptând victoria. Un rege ar trebui să asigure respectarea moralităţii cu ajutorul înţelegerii sale şi ghidat de cunoştinţe derivate din diverse surse. Datoriile unui rege nu pot fi niciodată îndeplinite prin reguli trase dintr-o moralitate unilaterală. Un rege cu o minte slabă nu poate niciodată să manifeste înţelepciune (în îndeplinirea datoriilor sale) din cauză că nu a preluat nicio înţelepciune din exemplele din faţa sa. Dreptatea ia uneori înfăţişarea nelegiuirii. Iar aceasta din urmă ia uneori înfăţişarea celei dintâi. Cel care nu ştie acest lucru se încurcă atunci când se confruntă cu un caz concret de acest fel. Înainte ca ocazia să apară, ar trebui, O, Bharata, să înţelegi circumstanţele în care dreptatea şi opusul ei devin confuze. După ce a dobândit această cunoaştere, un rege înţelept ar trebui, atunci când ocazia se iveşte, să acţioneze în consecinţă, ajutat de judecata sa. Actele pe care le face în astfel de momente sunt înţelese greşit de oamenii obişnuiţi. Unii oameni posedă cunoaştere adevărată. Unii oameni au cunoaştere falsă. Lămurind cu adevărat natura fiecărui fel de cunoaştere, un rege înţelept îşi trage cunoştinţe de la cei consideraţi buni. Cei care sunt cu adevărat călcători ai moralităţii găsesc greşeli în scripturi. Cei care nu au ei înşişi avere proclamă inconsecvenţele tratatelor despre acumularea averii. Cei care caută să dobândească cunoaştere doar cu scopul de a-şi susţine existenţa prin ea, O, rege, sunt păcătoşi pe lângă faptul că sunt duşmanii moralităţii. Oamenii răi, cu o înţelegere imatură, nu pot şti niciodată lucrurile cu adevărat, la fel cum cei neiniţiaţi în scripturi nu pot fi ghidaţi de raţiune în toate faptele lor. Cu ochii îndreptaţi spre greşelile scripturilor, ei discreditează scripturile. Chiar dacă înţeleg adevăratul sens al scripturilor, ei au totuşi obiceiul de a proclama că

injoncțiunile scripturale sunt nesăbuite. Astfel de oameni, discreditând cunoașterea altora, proclamă superioritatea propriei lor cunoașteri. Ei au cuvinte pentru săgețile lor și vorbesc ca și cum ar fi adevărați maeștri ai științelor lor. Să știi, O, Bharata, că aceștia sunt comercianți de învățătură și Rakshasa printre oameni. Cu ajutorul unor simple pretexte, ei au lepădat acea moralitate care a fost stabilită de oameni buni și înțelepți. Am auzit că textele morale nu trebuie înțelese nici prin discuții, nici prin intelectul propriu. Însuși Indra a spus că aceasta este opinia înțeleptului Brihaspati. Unii sunt de părere că niciun text scriptural nu a fost stabilit fără un motiv. Alții, chiar dacă înțeleg corect scripturile, nu acționează niciodată conform lor. O clasă de înțelepți declară că moralitatea nu este altceva decât calea aprobată a lumii. Omul cu adevărat înțelept ar trebui să descopere singur moralitatea stabilită pentru cei buni. Dacă chiar și un înțelept vorbește despre moralitate sub influența mâniei, confuziei minții sau ignoranței, spusele lui nu valorează nimic. Discursurile despre moralitate făcute cu ajutorul unei inteligențe derivate din sensul și spiritul adevărat al scripturilor sunt demne de laudă, nu cele făcute cu ajutorul a altceva. Chiar și cuvintele auzite de la o persoană ignorantă, dacă ele în sine sunt pline de sens, ajung să fie considerate pioase și înțelepte. În vremuri străvechi, Uşanas a spus Daitiaşilor acest adevăr, care ar trebui să înlăture toate îndoielile, că scripturile nu sunt scripturi dacă nu pot trece testul rațiunii. Preluarea sau lipsa unei cunoștințe amestecate cu îndoieli este același lucru. Se cuvine să alungi o astfel de cunoaștere după ce ai smuls-o din rădăcini. Cel care nu ascultă aceste cuvinte ale mele este considerat ca fiind înșelat. Nu vezi că ai fost creat pentru îndeplinirea de fapte odioase? Privește-mă, O, copil drag, cum, dedicându-mă datoriilor ordinului meu de naștere, am trimis în cer nenumărați Kshatriya! Sunt unii care nu se bucură pentru asta. Capra, calul și Kshatriya au fost creați de Brahma în același scop (și anume: pentru a fi utili tuturor). Un Kshatriya, prin urmare, ar trebui să caute neîncetat fericirea tuturor creaturilor. Păcatul care se atașează de uciderea unei persoane care nu ar trebui ucisă este egal cu cel care se acumulează prin neuciderea celui care merită să fie ucis. Așa este ordinea stabilită a lucrurilor la care un rege cu minte slabă nu se gândește niciodată. Prin urmare, un rege ar trebui să afișeze severitate în a-și face toți supușii să-și respecte datoriile respective. Dacă acest lucru nu se face, ei vor bântui ca lupii, devorându-se unii pe alții. El este un ticălos printre Kshatriya în ale cărui teritorii tâlharii umblă jefuind proprietatea altor oameni ca niște ciori care scot peștișori din apă. Numind bărbați de neam bun, posesoare de cunoștințe Vedice, ca miniștri, guvernează pământul, protejându-ți supușii cu dreptate. Kshatriya care, neștiind obiceiurile și înțelepciunea stabilite, impune în mod necorespunzător taxe poporului său, este considerat un eunuc al ordinului său. Un rege nu ar trebui să fie nici sever, nici blând. Dacă guvernează cu dreptate, merită laudă. Un rege nu ar trebui să lepede ambele calități; pe de altă parte, devenind sever (în momentele care cer severitate), el ar trebui să fie blând atunci când este necesar să fie așa. Suferință este îndeplinirea datoriilor Kshatriya. Te iubesc mult. Ai fost creat pentru îndeplinirea de acte severe. Prin urmare, guvernează-ți regatul. Sakra, posedând o mare inteligență, a spus că în vremuri de nevoie, marea datorie a unui rege este pedepsirea celor răi și protejarea celor buni.

Yudhishthira spuse: Există o astfel de regulă (în ceea ce privește datoriile regale) care, în niciun caz, nu ar trebui încălcată? Te întreb asta, O, cel mai eminent dintre cei virtuoși! Spune-mi, O, bunicule!

Bhishma spuse: Ar trebui să îi venerăm întotdeauna pe Brahmanii venerabili pentru învățătură, devotați ascezei și bogați în conduită conformă cu indicațiile *Vedelor.* Aceasta este, într-adevăr, o datorie înaltă și sacră. Conduita ta față de Brahmani ar trebui să fie întotdeauna cea pe care o menții față de zei. Brahmanii, dacă sunt înfuriați, pot provoca diverse tipuri de rău, O, rege. Dacă sunt mulțumiți, faima înaltă îți va aparține. În caz contrariu, frica ta va fi mare. Dacă sunt mulțumiți, Brahmanii devin ca nectarul. Dacă sunt înfuriați, ei devin ca otrava.

SECȚIUNEA CXLIII

Yudhishthira a zis: O, dragă bunicule, O, tu cu mare înțelepciune, O, tu care cunoști orice

fel de scriptură, spune-mi care este meritul celui care adăpostește un cerșetor ce imploră protecție.

Bhishma a zis: Mare este meritul, O, monarh, în a adăposti un cerșetor. Ești vrednic, O, cel mai bun dintre Bharata, să pui o astfel de întrebare. Acei regi cu suflet înalt din vechime, și anume Sivi și alții, O, rege, au atins binecuvântarea cea mare în cer prin protejarea cerșetorilor. S-a auzit că un porumbel a primit cu respect un dușman care a implorat protecție, conform riturilor cuvenite, și chiar l-a hrănit cu propria carne.

Yudhishthira a zis: Cum, într-adevăr, un porumbel din vechime și-a hrănit un dușman care a implorat protecție cu propria carne? Ce sfârșit a obținut el O, Bharata, prin un astfel de comportament?

Bhishma a zis: Ascultă, O, rege, această poveste excelentă care curăță pe cel ce ascultă de orice păcat, povestea pe care fiul lui Bhrigu (Rama) a spus-o regelui Muchukunda. Aceeași întrebare, O, fiu al lui Pritha, fusese pusă fiului lui Bhrigu de către Muchukunda cu umilință cuvenită. Aceluia care dorea să asculte cu umilință, fiul lui Bhrigu i-a povestit această poveste despre cum un porumbel, O, monarh, a obținut succesul (ce i-a dat dreptul la cea mai înaltă fericire cerească).

Înțeleptul a spus: O, monarh cu brațe puternice, ascultă-mă cum îți voi povesti această istorie plină de adevăruri legate de Virtute, Profit și Plăcere. Un vânător de păsări rău și teribil, asemănător cu Însuși Distrugătorul, rătăcea în vremuri străvechi prin pădurea cea mare. Era negru ca un corb, iar ochii lui erau de culoarea sângelui. Semăna cu Yama însuși. Avea picioarele lungi, tălpile scurte, gura mare și obrajii umflați. Nu avea prieten, nici rudă, nici cunoștință. Toți îl respinseseră din cauza vieții sale de o cruzime extremă. Într-adevăr, un om cu purtare rea ar trebui să fie alungat de la distanță de către cei înțelepți, deoarece cel care își vatămă propria ființă nu poate fi așteptat să facă bine altora. Acei oameni cruzi și cu suflet rău, care iau viețile altor creaturi, sunt întotdeauna ca niște șerpi veninoși, o sursă de necaz pentru toate făpturile. Luându-și plasele, și ucigând păsări în pădure, el vindea carnea acelor creaturi înaripate, O, rege (pentru trai). Urmând o astfel de conduită, nenorocitul cu suflet rău a trăit mulți ani lungi fără să înțeleagă vreodată păcătoșenia vieții sale. Obișnuit de mulți ani să se joace cu soția sa în pădure în urmărirea acestei profesii, și amețit de soartă, nicio altă meserie nu-i plăcea. Într-o zi, pe când rătăcea prin pădure fixat pe treaba sa, a izbucnit o furtună mare care zguduia copacii și părea că îi va smulge din rădăcini. Într-o clipă, nori denși au apărut pe cer, cu fulgere jucându-se printre ei, prezentând aspectul unei mări acoperite de bărci și vase de negustori. Cel al celor o sută de jertfe a intrat în nori cu o provizie mare de ploaie, și într-o clipă pământul a fost inundat cu apă. În timp ce ploaia cădea în torente, vânătorul și-a pierdut cunoștința de frică. Tremurând de frig și agitat de frică, el a rătăcit prin pădure. Ucigașul de păsări nu a reușit să găsească niciun loc înalt (care să nu fie sub apă). Căile pădurii erau toate inundate. În consecința forței aversului, multe păsări au fost private de viață sau au căzut la pământ. Lei și urși și alte animale, profitând de unele locuri înalte pe care le găsiseră, s-au culcat să se odihnească. Toți locuitorii pădurii erau cuprinși de frică în urma acelei furtuni și ploi înfricoșătoare. Speriați și flămânzi, ei rătăceau prin pădure în haite, mici și mari. Vânătorul, însă, cu membrele înțepenite de frig, nu putea nici să stea pe loc, nici să se miște. În această stare, a zărit o porumbiță întinsă pe pământ, înțepenită de frig. Ticălosul păcătos, deși el însuși în aceeași situație, văzând pasărea, a ridicat-o și a închis-o într-o cușcă. El însuși copleșit de suferință, nu a ezitat să copleșească o altă creatură cu suferință. Într-adevăr, nenorocitul, din forța obișnuinței, a comis acel păcat chiar și într-un astfel de moment. Apoi a zărit în mijlocul acelei păduri un copac maiestuos, albastru ca norii. Era refugiul a nenumărate păsări doritoare de umbră și adăpost. Părea că fusese așezat acolo de către Creator pentru binele tuturor creaturilor, ca un om bun în lume. Curând cerul s-a limpezit și a fost împodobit cu nenumărate stele, prezentând aspectul unui lac magnific zâmbind cu nuferi înfloriți. Întorcându-și ochii spre firmamentul senin, bogat în stele, vânătorul a început să înainteze, tremurând încă de frig. Văzând cerul curățat de nori, și-a aruncat

privirea în toate părțile și, văzând că noaptea sosise deja, a început să se gândească: „Casa mea este la mare distanță de locul unde mă aflu.” A hotărât apoi să petreacă noaptea sub umbra acelui copac. Închinându-se în fața lui cu mâinile împreunate, i-a vorbit acelui monarh al pădurii, spunând: „Sunt un rugător pentru adăpost către toate zeitățile care au acest copac drept loc de resort.” După ce a rostit aceste cuvinte, și-a întins niște frunze ca pat, și s-a culcat pe ele, sprijinindu-și capul pe o piatră. Deși copleșit de suferință, omul a adormit curând.

SECȚIUNEA CXLIV

Bhishma spuse: Într-o ramură a aceluiași copac, un porumbel cu pene frumoase, O, rege, a trăit mulți ani împreună cu familia sa. În acea dimineață, soția sa plecase în căutare de hrană, dar nu se întorsese încă. Văzând că se apropia noaptea și soția sa nu se întorsese, pasărea a început să se lamenteze: „Vai, ce furtună mare și ce ploaie dureroasă a fost astăzi! Vai, nu te-ai întors încă, O, dragă soție! Vai de mine, care poate fi cauza pentru care nu s-a întors încă la noi? Este totul în ordine cu acea prețioasă soție a mea în pădure? Despărțit de ea, această casă a mea mi se pare goală! Casa unui cap de familie, chiar dacă este plină de fii, nepoți, nurori și slujitori, este considerată goală dacă este lipsită de stăpâna casei. Casa nu este căminul, soția este căminul. O casă fără soție este la fel de pustie ca o regiune sălbatică. Dacă acea iubită soție a mea, cu ochi conturați în roșu, cu pene pestrițe și cu voce dulce, nu se va întoarce azi, viața mea în sine nu va mai avea nicio valoare. Cu jurăminte excelente, ea nu mănâncă înainte ca eu să mănânc și nu se spală înainte ca eu să mă spăl. Nu stă jos înainte ca eu să mă așez și nu se culcă înainte ca eu să mă culc. Se bucură dacă eu mă bucur și devine tristă când eu sunt trist. Când eu sunt plecat, ea devine fără veselie, iar când eu sunt supărat, ea nu încetează să vorbească dulce. Întotdeauna devotată stăpânului său și întotdeauna bazându-se pe stăpânul ei, ea a fost mereu ocupată să facă ceea ce îi era agreabil și benefic stăpânului ei. Demn de laudă este pe pământ cel care are o astfel de soție. Această creatură amabilă știe că sunt obosit și flămând. Devotată mie și constantă în dragostea ei, renumita mea soție este extrem de blândă și mă venerează cu sfințenie. Chiar și piciorul unui copac este casă dacă cineva locuiește acolo cu soția ca tovarășă. Fără soție, chiar și un palat este cu adevărat o pustietate dezolantă. Soția este tovarășa la toate actele de Virtute, Câștig și Plăcere. Când cineva pleacă într-o țară străină, soția sa este tovarășul de încredere. Se spune că soția este cea mai bogată posesiune a stăpânului ei. În această lume, soția este singurul tovarăș al stăpânului în toate treburile vieții.[434] Soția este întotdeauna cel mai bun medicament pe care îl poți avea în boală și necaz. Nu există prieten ca soția. Nu există refugiu mai bun decât soția. Nu există aliat mai bun în lume decât soția în faptele întreprinse pentru dobândirea meritului religios. Cel care nu are în casă o soție castă și cu vorbă plăcută, ar trebui să meargă în pădure. Pentru un astfel de om, nu există nicio diferență între casă și sălbăticie.”

SECȚIUNEA CXLV

Bhishma spuse: „Auzind acele jelanii penibile ale porumbelului din copac, porumbița prinsă de păsărar începu să-și spună următoarele.” Porumbița spuse: „Fie că am vreun merit sau nu, într-adevăr nu este niciun sfârșit bunului noroc când dragul meu stăpân vorbește astfel despre mine. Aceea nu este o soție cu care stăpânul ei nu este mulțumit. În cazul femeilor, dacă stăpânii lor sunt mulțumiți de ele, toate zeitățile devin la fel. Deoarece uniunea maritală are loc în prezența focului, soțul este cea mai înaltă zeitate a soției. Soția cu care soțul ei nu este mulțumit devine consumată în cenușă, la fel ca o liană împodobită cu ciorchini de flori într-un incendiu de pădure.” Reflectând astfel, porumbița, lovită de durere și închisă de păsărar în cușca lui, spuse lordului ei, sfâșiat de durere, următoarele: „Voi spune ce este acum benefic pentru tine.” Auzindu-mă, urmează sfatul

434 Ideea este că omul vine singur pe lume și iese singur din ea. Doar soția este adevărata sa asociată, căci numai ea este părtașă la meritele sale și fără ea nu se poate câștiga niciun merit. Ideea hindusă despre căsătorie este o uniune completă. Din ziua căsătoriei, cele două persoane devin un singur individ pentru îndeplinirea tuturor actelor religioase și de altă natură.

meu, O, dragă domn, fii tu salvatorul unui suplicant. Acest păsărar zace aici lângă locuința ta, lovit de frig și de foame. Fă-i datoriile ospitalității. Păcatul pe care o persoană îl comite ucigând un Brahmana sau acea mamă a lumii, adică o vacă, este egal cu cel pe care ți-l asumi lăsând un suplicant să piară (de lipsă de ajutor). Tu ești înzestrat cu cunoașterea sinelui. Întotdeauna se cuvine unuia ca tine, prin urmare, să urmeze calea care ne-a fost rânduită ca porumbei prin ordinea nașterii noastre.[435] Am auzit că gospodarul care practică virtutea în măsura capacităților sale, câștigă în viitor regiuni de fericire inepuizabile. Tu ai fii. Tu ai descendenți. O, pasăre, renunțând la orice milă pentru propriul tău trup, și pentru a câștiga virtute și profit, adu-i închinare acestui păsărar, ca inima lui să se bucure. Nu te abate, O, pasăre, la nicio tristețe din cauza mea. (Vezi cât de neînsemnată sunt!) Tu poți continua să trăiești, luând alte soții!" Porumbița amabilă, copleșită de tristețe și aruncându-și privirea asupra stăpânului ei din cușca păsărarului în care fusese închisă, i-a spus aceste cuvinte.

SECȚIUNEA CXLVI

Bhishma spuse: Auzind aceste cuvinte pline de moralitate și rațiune rostit de soția sa, porumbelul s-a umplut de mare încântare, iar ochii i s-au scăldat în lacrimi de bucurie. Văzându-l pe acel păsărar a cărui ocupație era măcelărirea păsărilor, porumbelul l-a cinstit cu scrupulozitate conform riturilor stabilite în orânduire. Adresându-i-se, i-a spus: „Ești binevenit astăzi. Spune-mi, ce pot face pentru tine. Nu ar trebui să te necăjești. Aceasta este casa ta.[436] Spune-mi repede ce am de făcut și care îți este dorința. Te întreb aceasta cu afecțiune, căci ai solicitat adăpost la noi. Ospitalitatea trebuie acordată chiar și dușmanului atunci când acesta îți vine în casă. Copacul nu își retrage umbra nici celui care vine să-l taie. Ar trebui să îndeplinești cu grijă datoriile ospitalității față de cel care cere adăpost. Într-adevăr, unul este deosebit de obligat să facă acest lucru dacă duce o viață domestică ce constă în cele cinci sacrificii. Dacă cineva, în timp ce duce o viață domestică, nu îndeplinește, din lipsă de judecată, cele cinci sacrificii, pierde, conform scripturilor, atât această lume, cât și pe cea viitoare. Spune-mi atunci cu încredere și în cuvinte inteligibile care sunt dorințele tale. Le voi îndeplini pe toate. Nu-ți pune inima în tristețe." Auzind aceste cuvinte ale păsării, păsărarul i-a răspuns, zicând: „Sunt înțepenit de frig. Să se facă provizie pentru a mă încălzi." Astfel adresat, pasărea a adunat o grămadă de frunze uscate pe pământ și, luând o singură frunză în cioc, a plecat repede să aducă foc. Ajungând într-un loc unde se păstrează focul, a obținut puțin foc și s-a întors la locul respectiv. Apoi a pus foc acestor frunze uscate, iar când acestea au izbucnit în flăcări viguroase, i-a spus oaspetelui său: „Încălzește-ți trupul cu încredere și fără teamă." Astfel adresat, păsărarul a zis: „*Așa să fie*." Și s-a așezat să-și încălzească membrele înțepenite. Regăsindu-și (ca să zicem așa) suflul vieții, păsărarul i-a spus gazdei sale înaripate: „Foamea mă chinuie. Doresc să-mi dai ceva de mâncare." Auzindu-i cuvintele, pasărea a zis: „Nu am provizii prin care să-ți pot potoli foamea. Noi, locuitorii pădurilor, trăim mereu din ce prindem zilnic. Ca și asceții din pădure, nu punem niciodată deoparte pentru ziua de mâine." După ce a rostit aceste cuvinte, fața păsării s-a făcut palidă (de rușine). A început să reflecteze în tăcere la ce ar trebui să facă și și-a blamat mental modul de viață. Curând, însă, mintea i s-a limpezit. Adresându-se măcelarului speciei sale, pasărea a zis: „Te voi gratifica. Așteaptă o clipă." Zicând aceste cuvinte, a aprins un foc cu ajutorul unor frunze uscate și, plin de bucurie, a spus: „Am auzit odinioară de la Rishi, zeități și Pitri cu suflet mare că este un mare merit în a cinsti un oaspete. O, cel amabil, fii blând cu mine. Îți spun adevărul că inima mea este setată să te onorez pe tine, care ești oaspetele meu." Având această hotărâre, pasărea cu suflet mare, cu fața zâmbitoare, a făcut de trei ori înconjurul focului și apoi a intrat în flăcări. Văzând pasărea intrând în foc, păsărarul a început să se gândească și și-a spus: „Ce am făcut? Vai, păcatul meu va fi întunecat și teribil, fără îndoială, din

435 Sensul pare a fi că puterile noastre, deși puține, ar trebui să fie folosite de noi pentru a ne îndeplini îndatoririle ospitalității în felul nostru propriu.

436 Literalmente, "ești acasă", adică nu voi precupeți nicio efort să te fac să te simți și să te bucuri de tot confortul de acasă în acest loc.

cauza faptelor mele! Sunt deosebit de crud și demn de mustrare. Într-adevăr, observând pasărea cum își dă viața, păsărarul, blamându-și faptele, a început să se jeluiască în hohote ca tine.

SECȚIUNEA CXLVII

Bhishma a zis: Vânătorul, văzând porumbelul căzând în foc, s-a umplut de compasiune și a spus din nou: „Vai, cât de crud și fără simțire sunt, ce am făcut! Sunt cu siguranță un neînsemnat ticălos! Mare va fi păcatul meu pentru veșnici ani!” Îngăduindu-și astfel de mustrări de sine, a început să spună, în mod repetat: „Nu merit nicio încredere. Înțelegerea mea este ticăloasă. Sunt mereu păcătos în hotărârile mele. Vai, abandonând tot felul de ocupații onorabile, am devenit vânător. Un ticălos crud, fără îndoială, acest porumbel cu suflet înalt, prin sacrificarea propriei vieți, mi-a dat o lecție serioasă. Abandonând soția și copiii, cu siguranță voi renunța la însăși suflarea vieții, atât de dragă. Porumbelul cu suflet înalt m-a învățat care este datoria. Din această zi, negând orice confort corpului meu, îl voi epuiza ca pe un iaz puțin adânc în anotimpul verii. Capabil să suporte foamea, setea și penitențele, redus la epuizare și acoperit de vene vizibile pe tot corpul, voi practica, prin diverse feluri de practici, jurăminte care au referire la lumea de dincolo. Vai, prin renunțarea la corpul său, porumbelul a arătat ospitalitatea care i se datorează unui oaspete. Învățat de exemplul său, de acum înainte voi practica dreptatea. Dreptatea este cel mai înalt refugiu (al tuturor creaturilor). Într-adevăr, voi practica o astfel de dreptate care a fost văzută la porumbelul drept, cel mai de frunte dintre toate creaturile cu aripi.” După ce a luat o astfel de hotărâre și a spus aceste cuvinte, acel vânător, odinioară făcând fapte de temut, a plecat să facă un tur al lumii fără întoarcere,[437] respectând pentru o vreme cele mai riguroase jurăminte. A aruncat toiagul său cel zdravăn, toiagul său de fier cu vârf ascuțit, plasele și lațurile sale, și cușca sa de fier, și a eliberat porumbița pe care o capturase și o închisese.

SECȚIUNEA CXLVIII

Bhishma spuse: După ce vânătorul a plecat din acel loc, femela de porumbel, amintindu-și de soțul ei și apăsată de durere din cauza lui, a plâns în hohote și s-a complăcut în aceste lamentații: „Nu-mi amintesc, O, dragă stăpâne, nici un singur exemplu în care tu să-mi fi făcut o nedreptate! Văduvele, chiar dacă sunt mame ale multor copii, sunt totuși nenorocite! Lipsită de soțul ei, o femeie devine neajutorată și un subiect de milă pentru prietenii ei. Eram mereu răsfățată de tine, și în consecință cu marea stimă pe care mi-o purtai, eram mereu onorată de tine cu cuvinte dulci, plăcute, fermecătoare și încântătoare. Mă jucam cu tine în văi, în izvoarele râurilor și pe vârfurile încântătoare ale copacilor. Eram de asemenea făcută fericită de tine în timp ce mă plimbam cu tine prin ceruri. Mă jucam cu tine înainte, O, dragă stăpâne, dar unde sunt acele bucurii acum? Limitate sunt darurile tatălui, ale fratelui și ale fiului pentru o femeie. Darurile pe care numai soțul ei i le face sunt nelimitate. Ce femeie, așadar, nu și-ar preamări stăpânul? O femeie nu are protector ca stăpânul ei și nicio fericire ca stăpânul ei. Abandonându-și toate averile și posesiunile, o femeie ar trebui să ia pe stăpânul ei ca singurul ei refugiu. Viața aici nu-mi folosește la nimic, O, stăpâne, acum că sunt despărțită de tine. Ce femeie castă ar îndrăzni, când este lipsită de soțul ei, să suporte povara vieții?” Umplută de durere și complăcându-se în astfel de lamentații plângăcioase, femela de porumbel, devotată stăpânului ei, s-a aruncat în focul arzând. Ea l-a văzut apoi pe soțul ei (decedat) împodobit cu brățări, așezat pe un car (celest) și venerat de numeroase ființe cu suflet nobil și merituoase care stăteau în jurul lui. Într-adevăr, el era acolo în firmament, împodobit cu ghirlande frumoase și îmbrăcat în veșminte excelente, și ornat cu fiecare ornament. În jurul lui erau nenumărate care cereşti pe care se aflau ființe care au acționat meritoriu în această lume. Așezat pe propriul său car ceresc, pasărea s-a înălțat spre cer și, obținând onorurile cuvenite pentru faptele sale în această lume, a continuat să se bucure fericită, însoțită de soția sa.

---

437 *Mahaprasthana* este literalmente o plecare fără întoarcere. Când o persoană își părăsește casa pentru a rătăci prin lume până când moartea îi pune capăt rătăcirilor, se spune că merge în *Mahaprasthana*.

SECȚIUNEA CXLIX

Bhishma a spus: Vânătorul, O, rege, a avut întâmplarea să vadă acest cuplu în timp ce ședeau pe carul lor ceresc. Văzând perechea, a fost umplut de tristețe (la gândul nenorocirii sale) și a început să reflecteze la mijloacele de a obține același scop. Și și-a spus în sinea lui: „Trebuie să obțin un astfel de scop înalt prin asceze asemenea celor ale porumbelului!" Fiind ferm în această hotărâre, vânătorul, care trăise din măcelul păsărilor, a pornit într-o călătorie fără întoarcere. Fără niciun efort (pentru a-și procura hrană) și trăind doar din aer, a lepădat toate atașamentele din dorința de a dobândi raiul. După ce a înaintat o distanță, a văzut un lac întins și încântător, plin cu apă rece și pură, și împodobit cu nuferi și plin de diverse specii de păsări acvatice. Fără îndoială, simpla vedere a unui astfel de lac este capabilă să potolească setea unei persoane însetate. Înfometat de posturi, vânătorul, totuși, O, rege, fără să arunce privirea asupra lui, a pătruns cu bucurie într-o pădure locuită de fiare sălbatice, după ce îi stabilise în prealabil întinderea mare. După ce a intrat în pădure, a fost mult tulburat de țepii ascuțiți. Sfâșiat și rănit de ghimpi, și acoperit tot de sânge, a început să rătăcească prin acea pădure lipsită de oameni, dar plină de animale de diverse specii. Ceva mai târziu, din cauza frecării unor copaci puternici cauzată de un vânt puternic, a izbucnit un incendiu de vegetație răspândit. Elementul în flăcări, afișând o splendoare asemenea celei pe care o ia la sfârșitul *Yugăi*, a început să consume acea pădure mare plină de copaci înalți și tufișuri și liane dese. Într-adevăr, cu flăcări fâlfâite de vânt și miriade de scântei zburând în toate direcțiile, zeitatea care consumă totul a început să ardă acea pădure densă plină de păsări și fiare. Vânătorul, dorind să-și lepede trupul, a alergat cu inima încântată spre acea conflagrație în expansiune. Mistuit de acel foc, vânătorul a fost curățat de toate păcatele sale și a atins, O, cel mai bun dintre Bharata, un scop înalt. Febra inimii sale risipită, el s-a văzut în cele din urmă în rai, strălucind în splendoare ca Indra în mijlocul Yakshașilor și Gandharvilor și al celor încoronați cu succes ascetic. Astfel, într-adevăr, porumbelul și soția sa devotată, împreună cu vânătorul, s-au ridicat în rai pentru faptele lor pline de merite. Femeia care astfel își urmează stăpânul urcă repede în rai și strălucește acolo în splendoare ca familia porumbelului despre care am vorbit. Aceasta este istoria veche a vânătorului cu suflet nobil și a porumbelului. Tot astfel au câștigat un sfârșit foarte meritoriu prin faptele lor drepte. Niciun rău nu se întâmplă persoanei care ascultă în fiecare zi această poveste sau care o recitește în fiecare zi, chiar dacă eroarea îi invadează mintea.[438] O, Yudhisthira, O, cel mai de frunte dintre toți cei drepți, protecția unui cerșetor este într-adevăr un act de mare merit. Chiar și ucigașul unei vaci, prin practicarea acestei datorii, poate fi eliberat de păcat. Acel om, însă, nu va fi niciodată eliberat care ucide un cerșetor. Ascultând această poveste sacră și care curăță de păcat, devii eliberat de suferință și ajungi în cele din urmă în rai.

SECȚIUNEA CL

Yudhishthira a spus: O, cel mai bun dintre Bharata, când o persoană comite un păcat din lipsă de judecată, cum poate fi curățită de el? Spune-mi totul despre asta.

Bhishma spuse: Voi recita în acest context narațiunea veche, lăudată de Rishi, despre ce i-a spus Indrota, fiul lui Sunaka, renăscutul, lui Janamejaya. A existat odată un rege cu o mare energie, numit Janamejaya, fiul lui Parikshit. Acest stăpân al pământului, într-o ocazie, din lipsă de judecată, a devenit vinovat de uciderea unui Brahmana. După aceasta, toți Brahmanii, împreună cu preoții săi, l-au abandonat. Arzând zi și noapte de regret, regele s-a retras în pădure. De asemenea, părăsit de supușii săi, a făcut acest pas pentru a atinge o mare virtute. Mistuit de căință, monarhul a îndurat cele mai riguroase asceze. Pentru a se spăla de păcatul uciderii unui Brahmana, a întrebat mulți Brahmani și a rătăcit din țară în țară pe tot pământul. Voi spune acum povestea ispășirii sale. Arzând la amintirea faptei sale păcătoase, Janamejaya a rătăcit. Într-o zi, în timpul rătăcirilor sale, l-a întâlnit pe Indrota, fiul lui Sunaka, cu legăminte rigide, și apropiindu-se de el, i-a atins picioarele. Înțeleptul, văzându-l pe rege în fața sa, l-a mustrat grav, spunând: „Ai comis un mare păcat. Ai fost

438 Teoria este că toate necazurile apar inițial din erori mentale care întunecă înțelegerea. Vezi *Bhagavadgita*.

vinovat de avort. De ce ai venit aici? Ce treabă ai cu noi? Nu mă atinge sub nicio formă! Du-te, du-te de aici! Prezența ta nu ne face plăcere. Persoana ta miroase a sânge. Aspectul tău este ca al unui cadavru. Deși impur, pari a fi pur, și deși mort, te miști ca un viu! Mort înăuntru, ai sufletul impur, căci ești mereu înclinat spre păcat. Deși dormi și te trezești, viața ta trece oricum în mare suferință. Viața ta, O, rege, este inutilă. Trăiești în cel mai mizerabil mod. Ai fost creat pentru fapte josnice și păcătoase. Părinții își doresc fii din dorința de a obține diverse feluri de binecuvântări, și în speranța lor, ei fac penitențe și sacrificii, venerează zeii și practică renunțarea.[439] Vezi, întreaga rasă a strămoșilor tăi a căzut în iad în urma faptelor tale. Toate speranțele pe care le puseseră strămoșii tăi în tine s-au dovedit zadarnice. Trăiești în zadar, căci ești mereu inspirat de ură și răutate față de Brahmani – aceia, pe care venerându-i, alți oameni obțin viață lungă, faimă și rai. Părăsind această lume (când vine sorocul), va trebui să cazi (în iad) cu capul în jos și să rămâi în acea postură timp de nenumărați ani din cauza faptelor tale păcătoase. Acolo vei fi torturat de vulturi și păuni cu ciocuri de fier. Întorcându-te de acolo în această lume, va trebui să te naști într-o ordine mizerabilă de creaturi. Dacă crezi, O, rege, că această lume nu înseamnă nimic și că lumea de dincolo este umbra unei umbre, slujitorii lui Yama din tărâmurile infernale te vor convinge, alungând necredința ta."

SECȚIUNEA CLI

Bhishma spuse: Astfel adresat, Janamejaya i-a răspuns înțeleptului, zicând: "Tu mustri pe cel ce merită mustrare. Tu dojenești pe cel ce merită dojană. Tu mă mustri pe mine și faptele mele. Te implor să fii binevoitor față de mine. Toate faptele mele au fost păcătoase. Totuși, ard de căință, ca și cum aș fi în mijlocul unui foc arzător! Mintea mea, amintindu-și de faptele mele, este deosebit de abătută. Într-adevăr, mă tem foarte de Yama. Cum pot să suport să trăiesc fără să scot acea săgeată din inima mea? O, Saunaka, suprimându-ți toată mânia, instruiește-mă acum. În trecut arătam respect Brahmanilor. Declar solemn că voi arăta din nou același respect față de tine. Să nu se stingă neamul meu. Să nu se prăbușească în praf rasa din care m-am născut. Nu este potrivit ca cei care au greșit Brahmanilor și care, în consecință, în baza prescripțiilor *Vedelor*, au pierdut orice drept la respectul lumii și la interacțiunea socială cu semenii lor, să mai aibă vreun urmaș care să le ducă numele. Sunt copleșit de disperare. Prin urmare, îmi repet hotărârile (privind îndreptarea conduitei mele). Te rog să mă protejezi că înțelepții care nu primesc daruri îi protejează pe cei săraci. Sufletele păcătoase care se abțin de la sacrificii nu ajung niciodată în cer.[440] Părăsind (această lume), ele trebuie să-și petreacă timpul în gropile iadului, precum Pullindașii și Khasii.[441] Fiind ignorant, dă-mi înțelepciune ca un învățător eminent elevului său sau ca un tată fiului său. Fii mulțumit de mine, O, Saunaka!"

Saunaka a spus: Ce minune este că o persoană lipsită de înțelepciune săvârșește multe fapte nepotrivite? Știind aceasta, o persoană cu înțelepciune adevărată nu devine niciodată furioasă pe creaturi (când acestea se fac vinovate de nebunie). Urcând pe culmea palatului înțelepciunii, cineva se întristează pentru alții, propria sa ființă fiind atunci prea pură pentru a deveni obiectul tristeții altora. În consecință cu înțelepciunea sa, el privește toate creaturile din lume ca o persoană de pe vârful unui munte care privește oamenii de jos. Persoana care devine obiect de mustrare din partea oamenilor buni, care urăște oamenii buni și care se ascunde de vederea lor, nu reușește niciodată să obțină vreo binecuvântare și nu înțelege niciodată corectitudinea faptelor. Tu știi care este energia și noblețea Brahmanului așa cum este stabilită în *Vede* și în alte scripturi. Acționează acum în așa fel încât să ai seninătate sufletească și fă din Brahmani refugiul tău. Dacă Brahmanii încetează să fie furioși pe tine, aceasta îți va asigura fericirea în cer. Dacă, din nou, te căiești de păcat, vederea ta va fi limpede și vei reuși să privești dreptatea.

---

439 A face cadouri etc.

440 Aici, "*amum*" (acuzativul lui „*adas*") înseamnă evident „aceasta" și nu „acesta". Prin urmare, cred că referința este la cer și nu la această lume.

441 Acestea sunt triburi Mleccha cu comportament impur.

Janamejaya a zis: Mă căiesc pentru păcatele mele. Nu voi mai încerca niciodată să sting virtutea. Doresc să obțin fericirea. Fii mulţumit cu mine.

Saunaka a zis: Alungând aroganța și mândria, O, rege, doresc să-mi arăți respect![442] Îndeletnicește-te cu binele tuturor creaturilor, amintindu-ți mereu de poruncile dreptății. Nu te mustru din frică sau din îngustime de suflet sau din lăcomie. Ascultă acum, împreună cu aceşti Brahmani de aici, cuvintele adevărului pe care le spun. Nu cer nimic. Totuşi, te voi îndruma în căile dreptății. Toți oamenii vor croncăni și vor zbiera și îmi vor reproșa (ceea ce am să fac). Mă vor numi chiar și păcătos. Rudele și prietenii mei mă vor respinge.[443] Fără îndoială, totuşi, rudele și prietenii mei, auzind cuvintele pe care le spun, vor reuşi să treacă cu vigoare prin dificultățile vieții. Unii care posedă o mare înțelepciune (motivele mele) le vor înțelege corect. Știi, O, copil, care sunt gândurile mele în privința Brahmanilor. Acționează (după ce m-ai ascultat) în așa fel încât ei să poată obține orice binecuvântare prin eforturile mele. Jură și tu, O, rege, că nu vei mai răni Brahmanii.

Janamejaya a zis: Jur, atingând chiar și picioarele tale, că niciodată, în gând, cuvânt sau faptă, nu voi mai răni Brahmanii.

SECȚIUNEA CLII

Saunaka a spus: Din aceste motive îți voi vorbi despre dreptate, ție a cărui inimă a fost extrem de agitată. Înzestrat cu cunoaștere și mare putere și cu o inimă mulțumită, cauți dreptatea din proprie voință. Un rege, devenind mai întâi extrem de sever, apoi arată compasiune și face bine tuturor creaturilor prin faptele sale. Aceasta este într-adevăr minunat. Oamenii spun că regele care începe cu severitate arde întreaga lume. Tu erai sever înainte. Dar acum îți îndrepți atenția spre dreptate. Părăsind hrana luxoasă și toate obiectele de plăcere, te-ai dedicat pentru mult timp penitențelor rigide. Toate acestea, O, Janamejaya, vor părea cu siguranță minunate aceloraşi regi care sunt scufundați în păcat. Faptul că cel care are belșug devine liberal, sau că cel înzestrat cu bogăția ascezei devine reticent să o cheltuiască, nu este deloc minunat. S-a spus că celălalt nu trăiește departe de celălalt.[444] Ceea ce este judecat greşit produce o mizerie abundentă. Ceea ce, în schimb, este realizat cu ajutorul unui raționament sănătos, duce la rezultate excelente.[445] Sacrificiul, darul, compasiunile, *Vedele* și adevărul, O, stăpân al pământului — acestea cinci — sunt purificatoare. A șasea este penitența bine îndeplinită. Aceasta din urmă, O, Janamejaya, este foarte purificatoare pentru regi. Dedicându-te ei în mod corespunzător, vei dobândi cu siguranță mare merit și fericire. Vizitarea locurilor sacre a fost de asemenea spusă ca fiind foarte purificatoare. În acest context sunt citate următoarele versuri cântate de Yayati: «Muritorul care dorește să obțină viață și longevitate ar trebui, după ce a îndeplinit cu devotament sacrificii, să le renunțe (la bătrânețe) și să practice penitențe.» Câmpia Kuru a fost considerată sacră. Râul Saraswati a fost considerat și mai sfânt. *Tirthalele* (locurile de pelerinaj) din Saraswati sunt mai sfinte decât Saraswati însuși; iar *tirtha* numită Prithudaka este mai sfântă decât toate *tirthalele* din Saraswati. Cel care s-a scăldat în Prithudaka și i-a băut apele nu va trebui să plângă pentru o moarte prematură. Ar trebui să mergi la Mahasaras, la toate *tirthalele* desemnate cu numele de Pushkara, la Prabhasa, la lacul nordic Manasa și la Kalodaka. Atunci vei recăpăta viața și vei dobândi longevitate. Lacul

442 Adică, pentru instrucțiunile mele.

443 Atât de mare era repulsia simțită față de ucigașul unui brahman, încât chiar și a vorbi cu el era considerat un păcat. A-l instrui pe un astfel de om în adevărurile *Vedelor* și ale moralității însemna a profana însăși religia.

444 Versiunea lui 5 este oferită cu titlu provizoriu. Faptul că o persoană bogată ar trebui să devină caritabilă nu este minunat. Un ascet, din nou, este foarte reticent în a-și exercita puterea. (Vedeți reticența lui Agastya de a crea bogăție pentru a-și satisface soția.) Ceea ce se înțelege prin faptul că aceste două persoane nu locuiesc la distanță una de cealaltă este că aceeași cauză care face o persoană bogată caritabilă acționează pentru a-l face pe un ascet atent la tipul de bogăție pe care îl deține.

445 Ceea ce este *asamikshitam* este *samagram karpanyam*.

Manasa este locul unde Saraswati şi Drisadwati se întâlnesc. O persoană înzestrată cu cunoştinţe vedice ar trebui să se îmbăieze în aceste locuri. Manu a spus că liberalitatea este cea mai bună dintre toate datoriile şi că renunţarea este mai bună decât liberalitatea. În acest sens, este citat următorul vers compus de Satyavat. (Ar trebui să acţionezi) ca un copil plin de simplitate şi lipsit atât de merit, cât şi de păcat. În ceea ce priveşte toate creaturile, nu există în această lume nici suferinţă, nici fericire. (Ceea ce se numeşte suferinţă şi ceea ce se numeşte fericire sunt rezultatele unei imaginaţii tulburate.) Chiar aceasta este natura adevărată a tuturor fiinţelor vii. Dintre toate creaturile, vieţile lor sunt superioare celor care s-au dedicat renunţării şi s-au abţinut de la fapte atât meritorii, cât şi păcătoase. Îţi voi spune acum faptele care sunt cele mai bune pentru un rege. Prin manifestarea forţei şi liberalităţii tale, cucereşte cerul, O, rege! Omul care posedă atributele forţei şi energiei reuşeşte să ajungă la dreptate.[446] Domneşte asupra pământului, O, rege, pentru binele Brahmanilor şi pentru fericire. Obişnuiai să condamni Brahmanii. Împacă-i acum. Chiar dacă te-au strigat „fie” şi chiar dacă te-au părăsit, promite-ţi solemn, ghidat de cunoaşterea de sine, să nu-i răneşti niciodată. Angajat în fapte potrivite ţie, caută ceea ce este pentru binele tău suprem. Printre conducători, unii devin reci ca gheaţa; unii, fioroşi ca focul; unii devin ca o plug (smulgând toţi inamicii); şi unii, din nou, devin ca un trăsnet (scorojindu-şi brusc duşmanii). Cel care doreşte să prevină autodistrugerea nu ar trebui să se amestece niciodată cu fiinţe nelegiuită, din motive generale sau speciale. Dintr-un act păcătos comis o singură dată, cineva se poate curăţa regretând-ul. Dintr-un act păcătos comis de două ori, cineva se poate curăţa hotărându-se să nu-l mai comită niciodată. Dintr-un astfel de act comis de trei ori, cineva se poate curăţa prin rezoluţia de a se purta drept de atunci înainte. Comiţând un astfel de act în mod repetat, cineva se poate curăţa printr-o călătorie în locuri sfinte. Cel care doreşte să obţină prosperitate ar trebui să facă tot ceea ce duce la fericire. Cei care trăiesc în mijlocul mirosurilor îmbietoare devin ei înşişi parfumaţi în consecinţă. Cei, pe de altă parte, care trăiesc în mijlocul duhorii devin ei înşişi urât mirositori. Cel devotat practicii penitenţelor ascetice este curăţat rapid de toate păcatele. Prin venerarea focului (omenesc) timp de un an, cel pătat de diverse păcate devine purificat. Cel vinovat de avort este curăţat prin venerarea focului timp de trei ani. Cel vinovat de avort devine curăţat chiar şi la o sută de *Yojanas* de Mahasaras, sau de *tirthas* numite Pushkara, sau Prabhasa, sau Manasa spre nord, dacă reuşeşte să iasă din oricare dintre ele.[447] Ucigaşul de creaturi este curăţat de păcatele sale scoţând din pericol iminent atâtea creaturi din acea specie câte a ucis. Manu a spus că prin scufundarea în apă după ce a recitat de trei ori *mantrele Aghamarshana*, cineva culege roadele băii finale într-o jertfă de cai.[448] Un astfel de act curăţă foarte repede de toate păcatele, iar în consecinţă îşi recapătă respectul lumii. Toate creaturile devin ascultătoare faţă de o astfel de persoană ca nişte idioţi neajutoraţi (ascultători de cei care îi înconjoară). Zeii şi Asurii, în zilele de demult, apropiindu-se de învăţătorul ceresc Vrihaspati, O, rege, l-au întrebat cu umilinţă, spunând: ”Tu ştii, O, mare Rishi, roadele virtuţii, precum şi roadele aceloraşi alte acte care duc la iad în lumea de apoi. Nu reuşeşte oare să se elibereze atât de merit cât şi de păcat persoana cu care cele două (binele şi răul) sunt egale? Spune-ne, O, mare Rishi, care sunt roadele dreptăţii şi cum îşi risipeşte o persoană dreaptă păcatele sale?”

Vrihaspati răspunse: Dacă, săvârşind un păcat din nebunie, cineva săvârşeşte fapte pline de merite, înţelegându-le natura, el reuşeşte, prin această dreptate, să-şi cureţe sufletul de păcat, la fel cum o bucată de pânză murdară este spălată curat cu ajutorul unei substanţe saline. Nu ar trebui să se laude cineva după ce a săvârşit un păcat. Recurgând la credinţă şi eliberându-se de răutate, omul reuşeşte să obţină fericirea. Persoana care acoperă greşelile, chiar şi atunci când acestea sunt

446 Nilakantha explică faptul că *vala* aici înseamnă răbdare (putere de a îndura) şi *ojas* (energie) înseamnă constrângeri ale simţurilor.

447 Ambii traducători vernaculari au redat greşit al doilea rând al versetului 25. Se pare că o persoană, pornind spre oricare dintre apele sacre de la o distanţă de o sută de *yojana*, devine purificată. Dacă se acceptă acest înţeles, atunci niciun om care locuieşte la o distanţă de o sută de *yojana* de oricare dintre ele nu are vreo şansă de a fi purificat. Sensul este, desigur, că eficacitatea acestor *tirtha* este atât de mare încât un om devine purificat apropiindu-se chiar şi de un loc aflat la o distanţă de o sută de *yojana* de amplasamentele lor.

448 Aceste *mantre* fac parte din rugăciunea de dimineaţă, de la prânz şi de seară a fiecărui Brahmana. Aghamarshana a fost un Rishi vedic de mare sfinţenie.

expuse, ale oamenilor buni, obține fericirea chiar și după ce a săvârșit greșeli. Așa cum soarele răsărind dimineața alungă întunericul, la fel și cel care acționează cu dreptate își alungă toate păcatele.

Bhishma continuă: Indrota, fiul lui Sunaka, după ce i-a spus aceste cuvinte regelui Janamejaya, l-a ajutat, prin slujirile sale, la îndeplinirea sacrificiului de cai. Regele, curățat de păcatele sale și recâștigând fericirea, strălucea ca un foc arzător, iar acel ucigaș de dușmani a intrat apoi în regatul său, asemenea lui Soma în forma sa cea mai deplină, intrând în ceruri.

SECȚIUNEA CLIII

Yudhishthira a spus: Ai văzut sau ai auzit vreodată, O, bunicele, de vreun muritor întors la viață după ce a cedat morții?

Bhishma spuse: Ascultă, O, rege, această poveste despre discuția dintre un vultur și un șacal, așa cum s-a întâmplat odată. Într-adevăr, întâmplarea a avut loc în pădurea Naimisha. Odată, un Brahmana obținuse, după mari dificultăți, un fiu cu ochi mari și largi. Copilul a murit de convulsii infantile. Unii (dintre rudele sale), înspăimântați de durere și plângând cu voce tare, au luat pe umeri copilul fraged, unica avere a familiei lor. Luând copilul decedat, s-au îndreptat spre crematoriu. Ajunși acolo, au început să-și ia copilul de la pieptul celuilalt și să plângă și mai amar de durere. Amintindu-și cu inimi grele vorbele dragului lor din trecut iar și iar, nu puteau să se întoarcă acasă, lăsând trupul pe pământul gol. Chemați de plânsetele lor, un vultur a venit acolo și a rostit aceste cuvinte: „Plecați și nu zăboviți, voi care trebuie să lăsați un singur copil. Rudele pleacă mereu lăsând aici mii de bărbați și mii de femei aduse în timp. Iată, universul întreg este supus la bine și la rău. Unirea și dezbinarea se văd pe rând. Cei care au venit la crematoriu aducând trupurile rudelor moarte, și cei care stau lângă acele trupuri (din afecțiune), ei înșiși dispar din lume în urma propriilor fapte când se scurg perioadele vieții lor. Nu este nevoie să zăboviți în crematoriu, acest loc oribil, plin de vulturi și șacali și care abundă în schelete și inspiră groază fiecărei creaturi. Fie că este prieten sau dușman, nimeni nu se mai întoarce la viață după ce a căzut pradă puterii Timpului. Așa este soarta tuturor creaturilor, într-adevăr. În această lume a muritorilor, oricine se naște este sortit să moară. Cine va readuce la viață pe cel care a plecat pe calea rânduită de Distrugător? În această oră când oamenii sunt pe punctul de a încheia munca zilnică, Soarele se retrage spre munții Asia. Mergeți la casele voastre, lepădând această afecțiune pentru copil.” Auzind cuvintele vulturului, durerea rudelor părea să se mai domolească, și, așezând copilul pe pământul gol, s-au pregătit să plece. Asigurându-se de faptul că băiatul murise și deznădăjduind să-l mai vadă, au început să se întoarcă din drum, plângând cu voce tare. Asigurați, fără îndoială, și deznădăjduiți că vor putea readuce mortul la viață, ei au lepădat pe acel urmaș al rasei lor și s-au pregătit să se întoarcă din acel loc. În acest timp, un șacal, negru ca o cioară, a ieșit din vizuina sa și s-a adresat rudelor care plecau, spunând: „Cu siguranță, voi, rudele acelui copil decedat, nu aveți afecțiune. Soarele încă strălucește pe cer, voi, proștilor! Exprimați-vă sentimentele, fără teamă. Multe sunt virtuțile acestui moment. Acesta s-ar putea să revină la viață! Întinzând câteva fire de iarbă Kusa pe pământ și abandonând pe acel drag copil la crematoriu, de ce plecați cu inimi de oțel și lepădând orice afecțiune pentru cel drag? Cu siguranță, nu aveți afecțiune pentru acel copil cu vorbă dulce și fraged, ale cărui cuvinte, îndată ce-i părăseau buzele, vă bucurau foarte mult. Vedeți afecțiunea pe care chiar păsările și fiarele o poartă puilor lor. Ele nu au parte de nicio răsplată pentru creșterea puilor lor. La fel ca jertfele Rishiilor (care nu sunt niciodată întreprinse din dorința de rod sau răsplată), afecțiunea patrupedelor, păsărilor și insectelor nu poartă nicio răsplată în cer. Deși se bucură de copiii lor, nu se vede niciodată să obțină vreun beneficiu de la aceștia, nici aici, nici în viitor. Cu toate acestea, ei își prețuiesc puii cu afecțiune. Copiii lor, crescând, nu-i îngrijesc niciodată la bătrânețe. Totuși, nu sunt mâhniți când nu-și văd puii? Unde, într-adevăr, se vede

afecţiune la fiinţele umane, de s-ar lăsa conduse de influenţa durerii?[449] Unde vă duceţi lăsând aici acest copil care este perpetuatorul rasei voastre? Vărsaţi lacrimi pentru el pentru o vreme şi priviţi-l puţin mai mult cu afecţiune? Obiectele atât de dragi sunt, într-adevăr, greu de abandonat. Sunt prietenii şi nu alţii care aşteaptă lângă cel care este slab, lângă cel care este urmărit în instanţă, lângă cel care este purtat spre crematoriu. Suflările de viaţă sunt dragi tuturor, şi toţi simt influenţa afecţiunii. Vedeţi afecţiunea pe care o nutresc chiar şi aceia care aparţin speciilor intermediare![450] Cum puteţi pleca, lăsând în urmă acest băiat cu ochi mari ca petalele de lotus şi frumos ca un tânăr proaspăt căsătorit, spălat şi împodobit cu ghirlande de flori?" Auzind aceste cuvinte ale şacalului care îşi exprima astfel de durere emoţionantă, oamenii s-au întors de dragul trupului.

Vulturul a zis: Vai, voi, oameni lipsiţi de tărie a minţii, de ce vă întoarceţi la porunca unui şacal crud şi jalnic, lipsit de inteligenţă? De ce plângeţi după acest compus din cinci elemente părăsit de zeităţile sale protectoare, fără locuinţă (de suflet), nemişcat şi rigid ca o bucată de lemn? De ce nu plângeţi pentru voi înşivă? Faceţi penitenţe austere prin care veţi reuşi să vă curăţaţi de păcat? Orice se poate obţine prin penitenţe. Ce vor face jelaniile? Ghinionul se naşte odată cu trupul.[451] Este în urma acelui ghinion că acest băiat a plecat, aruncându-vă într-o tristeţe infinită. Avere, vite, aur, pietre preţioase, copii, toate îşi au rădăcina în penitenţe. Penitenţele, la rândul lor, sunt rezultatul *yogăi* (uniunea sufletului cu Divinitatea). Dintre creaturi, măsura binelui sau a răului depinde de faptele unei vieţi anterioare. Într-adevăr, fiecare creatură vine în lume luând cu ea propria măsură de bine şi de rău. Fiul nu este legat de faptele tatălui, nici tatăl de cele ale fiului. Legaţi de propriile lor fapte, bune şi rele, toţi trebuie să călătorească pe acest drum comun. Practicaţi cuvenit toate datoriile şi abţineţi-vă de la fapte de nedreptate. Serviţi cu reverenţă, conform direcţiilor scripturilor, zeii şi Brahmanii. Lepădaţi-vă de tristeţe şi de nefericire şi abţineţi-vă de la afecţiunea părintească. Lăsaţi copilul pe acest pământ expus şi plecaţi fără întârziere. Numai cel care săvârşeşte fapte se bucură de rodul faptelor, bune sau rele, pe care le-a făcut. Ce treabă au rudele cu ele? După ce lasă un rudă (decedată), oricât de dragă ar fi, rudele părăsesc acest loc. Cu ochii scăldaţi în lacrimi, pleacă, încetând să mai arate afecţiune faţă de mort. Înţelept sau ignorant, bogat sau sărac, fiecare cedează în faţa Timpului, înzestrat cu fapte, bune şi rele. Ce veţi face plângând? De ce jeliţi pentru cel care a murit? Timpul este stăpânul tuturor şi, în obedienţă naturii sale, priveşte cu ochi egal la toate lucrurile. În mândria tinereţii sau în neajutorarea copilăriei, purtând greutatea anilor sau zăcând în pântecele mamei, fiecare este supus să fie asaltat de Moarte. Aşa este, într-adevăr, cursul lumii.

Şacalul a zis: Vai, afecţiunea preţuită de voi, cei care plângeţi copleşiţi de durerea pentru copilul vostru mort, a fost diminuată de acel vultur cu mintea uşoară. Chiar aşa trebuie să fie, deoarece, în urma cuvintelor lui bine aplicate, pline de seninătate şi capabile să producă convingere, iată că acela se întoarce în oraş, lepădând o afecţiune atât de greu de abandonat. Vai, presupuneam că mare este durerea simţită de oameni care se complac în lamentaţii zgomotoase pentru moartea unui copil şi pentru trupul de pe crematoriu, asemenea vacilor lipsite de viţei. Astăzi însă, înţeleg care este măsura durerii fiinţelor umane pe pământ. Văzând marea lor afecţiune, şi eu am vărsat lacrimi. (Se pare totuşi că afecţiunea lor nu este puternică)! Unul trebuie să se străduiască întotdeauna. De acolo reuşeşte cineva prin destin. Efortul şi destinul, unindu-se, produc rod. Unul ar trebui să se străduiască întotdeauna cu nădejde. Cum poate fi întâlnită fericirea din deznădejde? Obiectele dorite pot fi obţinute prin hotărâre. Atunci de ce vă întoarceţi atât de fără suflet? Unde mergeţi, lăsând în pustietate acest fiu al vostru, acest continuator al neamului strămoşilor săi? Rămâneţi aici până apune soarele şi vine amurgul. Apoi puteţi lua acest băiat cu voi sau puteţi rămâne cu el.

---

449 În primul rând din 26, citirea corectă este *Kutah*, nu *Kritah*, aşa cum este adoptată de traducătorii Burdwan.

450 Adică, fiare şi păsări. Traducătorii vernaculari îl redau greşit - „Iată afecţiunea pe care o nutresc cei care sunt buni chiar şi faţă de fiare şi păsări!"

451 Citirea corectă este *Murtina* (ca în textul din Bombay) şi nu *Mrityuna*. Versiunea Burdwan adoptă citirea incorectă.

Vulturul a zis: ”Eu sunt, voi oameni, de o mie de ani astăzi, dar nu am văzut niciodată o creatură moartă, bărbat sau femeie sau de sex ambiguu, revenind la viaţă după moarte. Unii mor în pântece; unii mor la scurt timp după naştere; unii mor (în copilărie) în timp ce se târăsc (pe toate patru labe); unii mor în tinereţe; şi unii la bătrâneţe. Soarta tuturor creaturilor, inclusiv a fiarelor şi păsărilor, este instabilă. Perioadele de viaţă ale tuturor creaturilor mobile şi imobile sunt stabilite dinainte. Lipsiţi de soţi şi cei dragi şi plini de durere pentru (moartea) copiilor, oamenii pleacă din acest loc în fiecare zi cu inimile sfâşiate pentru a se întoarce acasă. Lăsând în acest loc prieteni şi duşmani în număr de mii, rudele afectate de tristeţe se întorc la casele lor. Renunţaţi la acest corp fără viaţă, care nu mai are nicio căldură animală în el şi care este rigid ca o bucată de lemn! De ce nu plecaţi, lăsând trupul acestui copil care a devenit ca o bucată de lemn şi a cărui viaţă a intrat într-un corp nou? Această afecţiune (pe care o arătaţi) este lipsită de sens, iar această îmbrăţişare a copilului este zadarnică. El nu vede cu ochii şi nu aude cu urechile. Lăsându-l aici, plecaţi fără întârziere. Astfel adresaţi de mine prin cuvinte care sunt aparent crude, dar care în realitate sunt pline de raţiune şi au o legătură directă cu înalta religie a eliberării, întoarceţi-vă la casele voastre respective.” Adresaţi astfel de vulturul înzestrat cu înţelepciune şi cunoaştere şi capabil să insufle inteligenţă şi să trezească înţelegerea, acei oameni s-au pregătit să întoarcă spatele crematoriului. Tristeţea, într-adevăr, creşte la dublu faţă de măsura ei la vederea obiectului ei şi la amintirea faptelor acelui obiect (în viaţă). După ce au auzit aceste cuvinte ale vulturului, oamenii au hotărât să părăsească locul. Chiar în acel moment, şacalul, venind acolo cu paşi grăbiţi, şi-a aruncat privirea asupra copilului zăcând în somnul morţii.

Şacalul zise: „De ce, în adevăr, îl părăsiţi, la porunca vulturului, pe acest copil cu faţa de aur, împodobit cu ornamente şi capabil să ofere ofranda de orez strămoşilor săi? Dacă îl abandonaţi, afecţiunea voastră nu va înceta, nici aceste plângeri jalnice. Dimpotrivă, durerea voastră va fi cu siguranţă mai mare. Se aude că un Sudra pe nume Samvuka a fost ucis şi, în timp ce dreptatea a fost menţinută de Rama cu adevărată vitejie, un copil Brahmana (mort) a fost readus la viaţă.[452] În mod similar, fiul regelui-înţelept Sweta a murit (înainte de vreme). Dar monarhul, devotat virtuţii, a reuşit să-şi reînvie copilul mort. În acelaşi mod, şi în cazul vostru, vreun înţelept sau zeu ar putea fi dispus să vă îndeplinească dorinţa şi să vă arate compasiune, căci plângeţi atât de jalnic.” Astfel abordaţi de şacal, oamenii, zdrobiţi de durere şi plini de afecţiune pentru copil, şi-au întors paşii şi, aşezându-i capul copilului pe poală unul după altul, au început să se lamenteze în hohote. Chemat de strigătele lor, vulturul, venind la acel loc, le-a vorbit astfel:

Vulturul a zis: „De ce scăldaţi acest copil cu lacrimile voastre? De ce îl strângeţi în acest fel cu atingerea palmelor voastre? La porunca regelui justiţiei, cel groaznic, copilul a fost trimis în acel somn care nu cunoaşte trezirea. Aceia care posedă meritul penitenţelor, aceia care deţin bogăţii, aceia care au o înţelepciune mare, în fapt, toţi se supun morţii. Chiar acesta este locul destinat celor morţi. Se observă întotdeauna că rudele, lăsând în urmă mii de rude tinere şi bătrâne, îşi petrec nopţile şi zilele în jale, rostogolindu-se pe pământul gol. Încetaţi această ardoare în a vă înfăţişa cu semne de doliu. Credinţa că acest copil va reveni la viaţă este de necrezut. Nu se va ridica la viaţă la porunca şacalului. Dacă o persoană moare odată şi îşi ia rămas bun de la trupul său, trupul său nu mai prinde viaţă niciodată. Sute de şacali, dând dovadă de sacrificiul vieţii lor,[453] nu vor reuşi să reînvie acest copil în sute de ani. Dacă, însă, Rudra, sau Kumara, sau Brahman, sau Vishnu, îi vor acorda o favoare, abia atunci acest copil ar putea reveni la viaţă. Nici vărsarea de lacrimi, nici

---

452 Aluzia este la povestea lui Rama care a înviat un băiat brahman mort. În timpul domniei drepte a lui Rama nu au existat decese premature în regatul său. S-a întâmplat, însă, ca într-o zi un tată brahman să vină la curtea lui Rama şi să se plângă de moartea prematură a fiului său. Rama a început imediat să întrebe cauza. Se bănuia că un act păcătos dintr-un colţ al regatului a cauzat fapta. Curând, Rama a descoperit un Sudra pe nume Samvuka angajat în inima unei păduri adânci în penitenţe ascetice. Regele i-a tăiat instantaneu capul bărbatului, deoarece un Sudra prin naştere nu avea dreptul să facă ceea ce făcea acel om. De îndată ce dreptatea a fost susţinută, băiatul brahman decedat a înviat. (*Ramayana*, Uttarakandam).

453 Literal, ”renunţând la propriile corpuri”.

suspinul adânc, nici plânsetele copioase nu îl vor readuce la viață pe acesta. Eu, șacalul, voi toți și toate rudele acestuia, cu toate meritele și păcatele noastre, suntem pe același drum (pe care a plecat și el). Din acest motiv, cel înzestrat cu înțelepciune ar trebui, de la distanță, să evite un comportament care îi displace altora, vorbele aspre, vătămarea altora, plăcerea cu soțiile altora, păcatul și minciuna. Căutați cu grijă dreptatea, adevărul, binele altora, justiția, compasiunea pentru toate ființele, sinceritatea și onestitatea. Ei acumulează păcat cei care, în timp ce trăiesc, nu își îndreaptă privirea spre mamele, tații, rudele și prietenii lor. Ce veți face, plângând, pentru el după moarte, el care nu mai vede cu ochii și care nu se mai mișcă deloc?" Astfel adresați, oamenii, copleșiți de tristețe și arzând de jale din cauza afecțiunii lor pentru copil, au plecat spre casele lor, lăsând trupul (la locul de incinerare).

Șacalul a zis: Vai, cumplită este lumea muritorilor! Aici nicio creatură nu poate scăpa. Perioada de viață a fiecărei creaturi este, din nou, scurtă. Prietenii iubiți pleacă mereu. Ea abundă în vanități și în falsități, în acuzații și în zvonuri rele. Văzând din nou acest incident care mărește durerea și jalea, nu-mi place nici o clipă această lume a oamenilor. Vai de voi, oameni, că vă întoarceți așa, ca niște neghiobi, la porunca vulturului, deși ardeți de jale din cauza morții acestui copil. Suflete crude, cum puteți pleca, lăsând deoparte afecțiunea părintească la auzul cuvintelor unui vultur păcătos cu suflet necurat? Fericirea este urmată de nenorocire, iar nenorocirea de fericire. În această lume care este învăluită deopotrivă de fericire și de nenorocire, niciuna dintre acestea nu există neîntrerupt. Voi, oameni cu puțină înțelegere, unde vă duceți, lăsând pe pământul gol acest copil de atâta frumusețe, acest fiu care este o podoabă a neamului vostru? Într-adevăr, nu pot să-mi scot din minte ideea că acest copil înzestrat cu frumusețe și tinerețe și strălucind de splendoare este viu. Nu se cuvine să moară.[454] Se pare că sunteți hotărâți să obțineți fericirea. Voi, cei îndureraţi de moartea acestui copil, veți avea cu siguranță noroc astăzi. Anticipând probabilitatea inconvenientului și a durerii (dacă rămâneți aici peste noapte) și fixându-vă inimile asupra propriului confort, unde vă duceți, ca niște ființe cu puțină inteligență, lăsând acest drag?

Bhishma a continuat: Chiar așa, O, rege, rudele defunctului copil, neputând decide ce să facă, au fost induse, pentru îndeplinirea propriului scop, de acel șacal păcătos care rostea falsități măgulitoare, acei locuitori ai crematoriului care rătăceau în fiecare noapte în căutare de hrană, să rămână în acel loc.

Vulturul spuse: Groaznică este această vatră, această pustietate, care răsună de scârțâitul bufnițelor și se-nmulțește cu spirite și Iachi și Rachiți. Teribilă și înfricoșătoare, înfățișarea ei este ca a unui nor albastru. Lepădând cadavrul, terminați ritualurile funerare. Într-adevăr, aruncând trupul, îndepliniți acele ritualuri înainte ca soarele să apună și înainte ca punctele orizontului să fie învăluite în întuneric. Șoimii scot strigăte aspre. Șacalii urlă feroce. Leii mugesc. Soarele apune. Copacii de pe crematoriu capătă o nuanță întunecată din cauza fumului albastru al rugurilor funerare. Locuitorii carnivori ai acestui loc, afectați de foame, urlă încrâncenați. Toate acele creaturi cu forme oribile care trăiesc în acest loc înfricoșător, toate acele animale carnivore cu trăsături sumbre care bântuie acest deșert, vă vor ataca în curând. Această pustietate este cu siguranță înfricoșătoare. Pericolul vă va ajunge din urmă. Într-adevăr, dacă ascultați aceste cuvinte false și zadarnice ale șacalului împotriva propriului vostru simț comun, pe bune, cu toții veți fi distruși.

Șacalul spuse: Rămâneți unde sunteți! Nu este niciun pericol chiar și în acest deșert atâta timp cât soarele strălucește. Până când zeul zilei apune, rămâneți aici cu speranță, induși de afecțiunea părintească. Fără nicio frică, cedând lamentărilor cum doriți, continuați să priviți acest copil cu ochi plini de afecțiune. O, friguroasă ar fi această pustietate, niciun pericol nu vă va ajunge din urmă. În realitate, această pustietate prezintă o înfățișare de liniște și pace. Aici Pitris, cu miile, au părăsit lumea. Așteptați atâta timp cât soarele strălucește. Ce înseamnă cuvintele acestui vultur

454 Adică, cu siguranță se va întoarce la viață.

pentru voi? Dacă, cu înțelegerea stupefiată, acceptați discursurile crude și dure ale vulturului, atunci copilul vostru nu se va mai întoarce niciodată la viață!

Bhishma a continuat: Pasărea răpitoare le-a vorbit apoi acelora spunând că soarele apusese. Șacalul a spus că nu era așa. Atât vulturul, cât și șacalul simțeau chinurile foamei și, astfel, s-au adresat rudelor copilului mort. Amândoi își încordaseră mușchii pentru a-și îndeplini scopurile respective. Epuizați de sete și foame, s-au certat astfel, apelând la scripturi. Mișcate (alternativ) de aceste cuvinte, dulci ca nectarul, ale celor două creaturi, adică pasărea și fiara, amândouă înzestrate cu înțelepciunea cunoașterii, rudele au dorit o dată să plece și altă dată să rămână acolo. În cele din urmă, mișcate de durere și de deznădejde, au rămas acolo, îngăduindu-și lamentări amare. Nu știau că cel care se lăuda (vulturul) și pasărea, pricepuți în îndeplinirea propriilor lor scopuri, doar îi amețiseră (prin discursurile lor). În timp ce pasărea și fiara, amândouă posedând înțelepciune, se certau și în timp ce rudele copilului decedat stăteau să le asculte, marele zeu Șankara, îndemnat de soția sa divină (Uma), a venit acolo cu ochii scăldați în lacrimi de compasiune. Adresându-se rudelor copilului decedat, zeul a spus: „Eu sunt Șankara, cel care dă daruri”. Cu inimile grele de jale, acei oameni s-au prosternat în fața marii zeități și i-au spus în răspuns: „Lipsiți de acesta, care era singurul nostru copil, toți suntem pe punctul de a muri. Se cuvine ca tu să ne dăruiești viață dăruind viață acestui fiu al nostru.” Astfel rugat, ilustrul zeu, luând cu mâinile o cantitate de apă, i-a dăruit acelui copil mort o viață de o sută de ani. Întotdeauna dedicat binelui tuturor creaturilor, ilustrul purtător al lui *Pinaka* a acordat un dar atât șacalului, cât și vulturului, în virtutea căruia le-a fost potolită foamea. Umpluți de încântare și având parte de mare prosperitate, oamenii i-au închinat zeului. Încununați de succes, ei au părăsit atunci, O, rege, acel loc cu mare bucurie. Prin speranță neclintită și hotărâre fermă și prin harul marelui zeu, roadele faptelor cuiva sunt obținute fără întârziere. Privește, combinația de circumstanțe și hotărârea acelor rude. În timp ce plângeau cu inimi pline de agonie, lacrimile le-au fost șterse și uscate. Privește cum, în doar scurt timp, prin statornicia lor, au obținut harul lui Șankara, iar suferințele lor fiind alungate, au fost făcuți fericiți. Într-adevăr, prin harul lui Șankara, O, cel mai ilustru dintre Bharata, acele rude îndoliate au fost umplute de uimire și încântare la învierea copilului lor. Apoi, O, rege, lepădându-se de acea durere care fusese cauzată de fiul lor, acei Brahmani, plini de bucurie, s-au întors repede în orașul lor, luând cu ei copilul readus la viață. Un astfel de comportament a fost stabilit pentru toate cele patru ordine. Prin ascultarea frecventă a acestei povești propice, plină de virtute, folos și mântuire, un om obține fericirea atât aici, cât și în viitor.

SECȚIUNEA CLIV

Yudhishthira a spus: Dacă o persoană slabă, lipsită de valoare și veselă, O, mare sire, provoacă din nebunie, prin discursuri nepotrivite și lăudăroase, un dușman puternic care locuiește mereu în vecinătatea sa, capabil să facă bine (când este mulțumit) și să pedepsească (când este nemulțumit) și întotdeauna gata de acțiune, cum ar trebui primul, bazându-se pe propria putere, să acționeze atunci când cel de-al doilea avansează împotriva lui cu mânie și din dorința de a-l extermina?

Bhishma spuse: În legătură cu aceasta este citată, O, cel mai de frunte dintre Bharata, vechea poveste a discuției dintre Salmali și Pavana. Pe unul dintre vârfurile Himalayei se afla un copac măreț (Salmali). Crescut timp de multe secole, își întinsese ramurile larg în jur. Trunchiul său era, de asemenea, uriaș, iar crengile și frunzele sale erau nenumărate. Sub umbra sa se odihneau elefanți obosiți de drum, însetați, scăldați în transpirație, și multe alte specii de animale. Circumferința trunchiului său era de patru sute de coți, iar umbra ramurilor și frunzelor sale era deasă. Încărcat cu flori și fructe, era locuința unor nenumărați papagali, masculi și femele. În timpul călătoriilor lor, caravane de negustori și comercianți, și asceți care locuiau în păduri, se odihneau sub umbra acestui încântător monarh al pădurii. Într-o zi, înțeleptul Narada, O, taur al rasei Bharata, văzând ramurile largi și nenumărate ale acelui copac și circumferința trunchiului său, s-a apropiat și

i s-a adresat, spunând: „O, eşti încântător! O, eşti fermecător! O, cel mai de frunte dintre copaci, O, Salmali, mă bucur întotdeauna la vederea ta! O, copac fermecător, păsări încântătoare de feluri diverse, şi elefanţi şi alte animale, trăiesc cu veselie pe ramurile tale şi sub umbra lor. Ramurile tale, O, monarh al pădurii cu ramuri largi, şi trunchiul tău sunt gigantice. Nu văd niciodată vreunul dintre ele rupt de zeul vântului. Este oare, O, copil, cazul că Pavana este mulţumit de tine şi îţi este prieten, astfel încât te protejează mereu în aceste păduri? Iluştrii Pavana, posedaţi de mare viteză şi forţă, mişcă de pe loc cei mai înalţi şi mai puternici copaci, şi chiar vârfurile munţilor. Acest purtător sacru de parfumuri, suflând (când vrea) usucă râuri şi ia şi mări, inclusiv regiunea de jos. Fără îndoială, Pavana te protejează prin prietenie. Din acest motiv, deşi posedând ramuri nenumărate, eşti totuşi înzestrat cu frunze şi flori. O, monarh al pădurii, această verdeaţă a ta este încântătoare, deoarece aceste creaturi înaripate, O, copil, pline de bucurie, se joacă pe crengile şi ramurile tale. În sezonul în care îţi scoţi înfloriturile, notele dulci ale tuturor acestor locuitori ai ramurilor tale se aud separat, când se delectează în cântecele lor melodioase. Apoi, din nou, O, Salmali, aceşti elefanţi care sunt ornamentele speciilor lor, scăldaţi în transpiraţie şi bucurându-se de strigăte (de încântare), vin la tine şi găsesc fericirea aici. În mod similar, diverse alte specii de animale care locuiesc în păduri contribuie la a te înfrumuseţa. Într-adevăr, O, copac, arăţi frumos chiar ca munţii Meru locuiţi de creaturi de tot felul. De asemenea, frecventat de Brahmanas încununaţi cu succes ascetic, de alţii angajaţi în penitenţe, şi de *Yati* devotaţi contemplaţiei,[455] această regiune a ta, cred, seamănă cu cerul însuşi.

SECŢIUNEA CLV

Narada a zis: Fără îndoială, O, Salmali, teribilul şi irezistibilul zeu al vântului te protejează întotdeauna din prietenie sau amabilitate. Se pare, O, Salmali, că o intimitate strânsă a ajuns să se stabilească între tine şi Vânt. Se pare că i-ai spus aceste cuvinte: „*Eu sunt al tău*” şi din acest motiv zeul Vânt te protejează. Nu văd copac, munte sau conac în această lume care să nu poată, cred eu, să fie rupt de Vânt. Fără îndoială, stai aici cu toate ramurile, vlăstarele şi frunzele tale, pur şi simplu pentru că, O, Salmali, eşti protejat de Vânt dintr-un motiv sau motive (necunoscut nouă).

Salmali a zis: Vântul, O, reînnoitule, nu este nici prietenul, nici tovarăşul, nici binevoitorul meu. Într-adevăr, nu este nici Marele Meu Îndrumător ca să mă protejeze. Energia şi puterea mea feroce, O, Narada, sunt mai mari decât cele ale Vântului. În adevăr, forţa Vântului ajunge la aproximativ doar a optsprezecea parte din a mea. Când Vântul vine în furie, smulgând copaci şi munţi şi alte lucruri, îi înfrânez forţa punându-mi în valoare forţa mea. Într-adevăr, Vântul care sparge multe lucruri a fost el însuşi rupt în mod repetat de mine. Din acest motiv, O, Rishi Ceresc, nu mă tem de el nici când vine în mânie.

Narada spuse: O Salmali, protecţia ta pare a fi complet pervertită. Nu este nicio îndoială în aceasta. Nu există creatură care să fie egală cu Vântul în tărie. Nici măcar Indra, sau Yama, sau Vaisravana, stăpânul apelor, nu sunt egali cu zeul vântului în putere. Ce nevoie mai este să se vorbească despre tine, care eşti doar un copac? Orice creatură din această lume, O, Salmali, care săvârşeşte orice faptă, ilustrul Zeu Vânt este cel care este întotdeauna cauza acelei fapte, deoarece El este cel care dă viaţă. Când acel zeu se exercită cuviincios, El face ca toate fiinţele vii să trăiască în linişte. Dar când se exercită necuviincios, calamităţi îi lovesc pe locuitorii lumii. Ce altceva poate fi decât slăbiciune de înţelegere cea care te îndeamnă să-ţi retragi astfel închinarea de la zeul vântului, acel suprem dintre creaturi din univers, acea fiinţă demnă de veneraţie? Eşti lipsit de valoare şi de o înţelegere rea. Într-adevăr, tu nu te lauzi decât cu vorbe goale. Înţelegerea ta fiind confuză de mânie şi de alte pasiuni rele, tu nu rosteşti decât minciuni, O, Salmali! Sunt, desigur,

455 Cuvântul *sramana* este folosit în literatura brahmanică pentru a semnifica un anumit ordin de asceţi sau *yati* care au renunţat la muncă în favoarea meditaţiei. De asemenea, este frecvent folosit pentru a desemna o persoană de trai sau profesie umilă. Trebuie menţionat, totuşi, că în literatura budistă, cuvântul a ajuns să fie folosit exclusiv pentru călugării budişti.

supărat pe tine pentru că te lași purtat de astfel de vorbiri. Voi raporta chiar eu zeului vântului toate aceste cuvinte de defăimare ale tale. Chandanas, și Syandanas, și Salas, și Saralas, și Devadarus și Vetavas și Dhanwanas și alți copaci cu suflete bune care sunt mult mai puternici decât tine, nu au rostit niciodată, O, tu cu înțelegere rea, astfel de invective împotriva Vântului. Toți aceștia cunosc puterea Vântului, la fel și puterea pe care o posedă fiecare dintre ei. Din aceste motive, acei copaci de frunte își pleacă capetele în semn de respect în fața acelei divinități. Tu, însă, prin prostie, nu cunoști puterea infinită a Vântului. Voi pleca, așadar, în prezența acelui zeu (pentru a-l informa despre disprețul tău față de El).

SECȚIUNEA CLVI

Bhishma a continuat: După ce i-a spus aceste cuvinte lui Salmali, cel mai eminent dintre toți cei cunoscători de Brahma, anume Narada, i-a relatat zeului vântului tot ce spusese Salmali despre el.

Narada a spus: Există un anumit Salmali pe pieptul lui Himavat, împodobit cu ramuri și frunze. Rădăcinile sale se extind adânc în pământ și ramurile sale se întind larg în jur. Acest copac, O, zeu al vântului, nu ține cont de tine. A rostit multe cuvinte pline de batjocură la adresa ta. Nu este potrivit, O, Vânt, să le repet la auzul tău. Știu, O, Vânt, că ești cel mai eminent dintre toate lucrurile create. Știu, de asemenea, că ești o ființă foarte superioară și foarte puternică, și că în mânie semeni cu Însuși Distrugătorul.

Bhishma a continuat: Auzind aceste cuvinte ale lui Narada, zeul vântului, mergând la acel Salmali, i-a vorbit cu furie și i-a zis următoarele.

Zeul vântului a spus: O, Salmali, tu ai vorbit în derâdere de mine în fața lui Narada. Să știi că eu sunt zeul vântului. Cu siguranță îți voi arăta puterea și măreția mea. Te cunosc bine. Nu ești un străin pentru mine. Puternicul Bunic, în timp ce era angajat în crearea lumii, s-a odihnit sub tine pentru o vreme. Este în virtutea acestui incident că ți-am arătat până acum bunăvoință. O, cel mai rău dintre copaci, de aceea stai nevătămat, și nu în virtutea propriei tale forțe. Mă privești cu dispreț de parcă aș fi un lucru vulgar. Îți voi arăta fața mea într-un mod în care să nu mai poți să nu ții seama de mine.

Bhishma a continuat: Așa abordat, Salmali a râs cu batjocură și a răspuns, spunând: „O, zeu al vântului, ești supărat pe mine. Nu te sfii să îți arăți toată puterea. Varsă-ți toată mânia asupra mea. Cedând mâniei tale, ce îmi vei face? Chiar dacă puterea ta ar fi fost a ta (în loc să fie derivată), tot nu mi-ar fi teamă. Eu sunt superior ție în putere. Nu ar trebui să-mi fie teamă de tine. Aceia sunt cu adevărat puternici în înțelegere. Aceia, pe de altă parte, nu trebuie considerați puternici care posedă doar forță fizică.” Așa vorbit, zeul vântului a spus: „Mâine îți voi testa puterea.” După aceasta, a venit noaptea. Salmali, încheind în gând care este întinderea puterii Vântului și văzându-se pe sine inferior zeului, a început să-i spună: „Tot ce i-am spus lui Narada este fals. Sunt cu siguranță inferior în putere Vântului. În adevăr, el este puternic în forța sa. Vântul, așa cum a spus Narada, este mereu puternic. Fără îndoială, sunt mai slab decât alți copaci. Dar în inteligență niciun copac nu-i egalul meu. Prin urmare, bazându-mă pe inteligența mea, voi privi această teamă care provine de la Vânt. Dacă ceilalți copaci din pădure se bazează toți pe același fel de inteligență, atunci, într-adevăr, niciun rău nu le poate veni de la zeul vântului când se enervează. Cu toate acestea, toți sunt lipsiți de înțelegere și, prin urmare, nu știu, așa cum știu eu, de ce sau cum reușește Vântul să-i zdruncine și să-i rupă.”

SECȚIUNEA CLVII

Bhishma a spus: După ce și-a stabilit acest lucru în minte, Salmali, întristat, a făcut ca toate

ramurile sale, principale și secundare, să fie tăiate. Lepădându-și ramurile, frunzele și florile, copacul s-a uitat fix la Vânt, care venea spre el. Plin de furie și respirând greu, Vântul a înaintat, doborând copaci mari, spre locul unde stătea Salmali. Văzându-l deposedat de vârfuri, ramuri, frunze și flori, Vântul, plin de bucurie, s-a adresat zâmbind stăpânului pădurii care avusese înainte o înfățișare atât de gigantică, aceste cuvinte.

Vântul a zis: Plin de furie, O, Salmali, ți-aș fi făcut exact ce ți-ai făcut tu singur, tăindu-ți toate crengile. Acum ești lipsit de creștetul tău mândru și de florile tale, și acum ești fără vlăstare și frunze. Ca urmare a propriilor tale sfaturi rele, ai ajuns sub puterea mea.

Bhishma a continuat: Auzind aceste cuvinte ale Vântului, Salmali a simțit o mare rușine. Amintindu-și și cuvintele pe care Narada i le spusese, a început să se căiască amarnic pentru nebunia sa. Chiar și în acest fel, O, tigru printre regi, o persoană slabă și nechibzuită, prin provocarea dușmăniei unuia puternic, este în cele din urmă obligată să se căiască asemenea lui Salmali din fabulă. Chiar și având putere egală, oamenii nu pornesc brusc ostilități împotriva celor care i-au jignit. Dimpotrivă, ei își arată puterea treptat, O, rege! O persoană cu înțelegere nechibzuită nu ar trebui să provoace niciodată ostilitatea celui care posedă inteligență. În astfel de cazuri, inteligența omului înzestrat cu minte pătrunde (subiectul asupra căruia este aplicată) ca focul ce pătrunde o movilă de iarbă uscată. Inteligența este cea mai prețioasă posesiune pe care o poate avea o persoană. La fel, O, rege, un om nu poate avea aici nimic mai valoros decât puterea. Prin urmare, ar trebui să treacă cu vederea răul făcut de o persoană posedând forță superioară, la fel cum ar trebui să treacă cu vederea (din compasiune) faptele unui copil, al unui idiot sau al unui orb sau surd. Înțelepciunea acestei ziceri se vede în cazul tău, O, ucigaș de dușmani. Cele unsprezece *Akshauhini* ale lui Duryodhana, O, tu de mare splendoare, și cele șapte (adunate de tine), nu erau egale ca putere cu Arjuna cel singur, cu suflet înalt. Toate trupele (ale lui Duryodhana), prin urmare, au fost învinse și ucise de acel Pandava ilustru, fiul celui ce pedepsește pe Paka, în timp ce acesta naviga pe câmpul de luptă, bazându-se pe propria sa forță. Ți-am vorbit, O, Bharata, despre datoriile regilor și despre moralitatea datoriilor în detaliu. Ce altceva, O, rege, dorești să auzi!

SECȚIUNEA CLVIII

Yudhishthira a spus: Doresc, O, taur al rasei lui Bharata, să aud în detaliu sursa din care provine și temelia pe care se sprijină păcatul.

Bhishma a spus: Ascultă, O, Rege, care este temelia păcatului. Lăcomia singură este un mare distrugător (al meritelor și al bunătății). Din lăcomie izvorăște păcatul. Din această sursă curg păcatul și lipsa de evlavie, împreună cu marea suferință. Această lăcomie este și izvorul întregii viclenii și ipocrizii din lume. Este lăcomia cea care îi face pe oameni să păcătuiască. Din lăcomie izvorăște mânia; din lăcomie curge pofta, și din lăcomie provin pierderea judecății, înșelăciunea, mândria, aroganța și răutatea, precum și dorința de răzbunare, lipsa de rușine, pierderea prosperității, pierderea virtuții, anxietatea și infamia, zgârcenia, cupiditatea, dorința pentru orice fel de faptă nepotrivită, mândria de neam, mândria de învățătură, mândria de frumusețe, mândria de avere, lipsa de milă pentru toate creaturile, rea-voința față de toți, neîncrederea în toți, prefăcătoria față de toți, însușirea averii altora, violarea soțiilor altora, asprimea în vorbire, grija, înclinația de a vorbi de rău pe alții, pofta violentă de satisfacere a plăcerilor, lăcomia alimentară, susceptibilitatea la moarte prematură, înclinația violentă spre răutate, înclinația irezistibilă către falsitate, apetitul de neînvins pentru satisfacerea pasiunilor, dorința nesățioasă de a satisfăcea urechea, vorbirea de rău, lăudăroșenia, aroganța, neîndeplinirea datoriilor, imprudența și săvârșirea tuturor felurilor de fapte rele - toate acestea izvorăsc din lăcomie. În viață, oamenii nu reușesc, fie că sunt copii, tineri sau adulți, să scape de lăcomie. Așa este natura lăcomiei, că nu se vestejește chiar și odată cu vestejirea vieții. Așa cum oceanul nu poate fi umplut niciodată de vărsarea neîncetată a râurilor nenumărate de adâncimi inestimabile, lăcomia este incapabilă de a fi satisfăcută prin achiziții în orice măsură.

Lăcomia, însă, care nu se satură niciodată prin achiziții și nu se potolește prin împlinirea dorințelor, cea care nu este cunoscută în natura ei reală de zei, Gandharva, Asura, șerpii mari și, de fapt, de toate categoriile de ființe, acea pasiune irezistibilă, împreună cu acea nebunie care invită inima spre iluziile lumii, ar trebui să fie mereu învinsă de o persoană cu sufletul curățat. Mândria, răutatea, calomnia, înșelăciunea și incapacitatea de a auzi binele aproapelui sunt vicii, O, descendent al lui Kuru, care se văd la sufletele necizelate, sub dominația lăcomiei. Chiar și persoanele cu o mare învățătură care poartă în minte toate scripturile voluminoase și care sunt capabile să alunge îndoielile altora, se dovedesc a fi de o înțelegere slabă în acest sens și simt o mare suferință din cauza acestei pasiuni. Oamenii lacomi sunt căsătoriți cu invidia și furia. Ei se află în afara șablonului unui bun comportament. Cu inimi viclene, vorbele pe care le roiesc sunt dulci. Ei seamănă, așadar, cu gropi întunecate ale căror guri sunt acoperite cu iarbă. Ei se îmbracă în mantia ipocrită a religiei. De minte joasă, jefuiesc lumea, ridicând (dacă este necesar) standardul religiei și virtuții. Bazându-se pe forța raționamentelor aparente, ei creează diverse feluri de schisme în religie. Intenționați să îndeplinească scopurile lăcomiei, ei distrug căile dreptății. Când persoanele cu suflet rău, sub dominația lăcomiei, practică aparent datoriile dreptății, consecința rezultată este că profanările comise de ele devin curând curente printre oameni. Mândria, furia, aroganța, insensibilitatea, paroxismele de bucurie și tristețe și importanța de sine, toate acestea, O, descendent al lui Kuru, se văd la persoanele influențate de lăcomie. Să știi că aceia care sunt mereu sub influența lăcomiei sunt răi. Acum îți voi spune despre cei despre care întrebi, anume, aceia care sunt numiți buni și ale căror practici sunt pure. Cei care nu se tem de obligația de a se întoarce în această lume (după moarte), cei care nu se tem de lumea de apoi, cei care nu sunt dependenți de carnea animală și cărora nu le place ceea ce este plăcut și nu le displace ceea ce este altfel, aceia cărora buna conduită le este mereu dragă, cei în care există autocontrol, aceia pentru care plăcerea și durerea sunt egale, aceia care au adevărul ca refugiu înalt, aceia care dau daruri dar nu iau, aceia care au compasiune, aceia care venerează Pitris, zei și oaspeți, aceia care sunt mereu gata să se străduiască (pentru binele celorlalți), aceia care sunt binefăcători universali, aceia care posedă un mare curaj (al minții), aceia care respectă toate datoriile prescrise în scripturi, aceia care sunt devotați binelui tuturor, aceia care pot să ofere totul și să-și dea viața pentru alții, sunt considerați buni și virtuoși, O, Bharata! Acești promotori ai dreptății sunt incapabili să fie îndepărtați de pe calea virtuții. Conduita lor, conformă cu modelul stabilit de oamenii drepți din vechime, nu poate fi niciodată alta. Ei sunt perfect lipsiți de frică, sunt liniștiți, sunt blânzi și aderă întotdeauna la calea cea dreaptă. Pline de compasiune, ei sunt mereu veneraţi de cei buni. Ei sunt liberi de lăcomie și furie. Nu sunt atașați de nicio proprietate lumească. Nu au mândrie. Respectă jurăminte excelente. Sunt întotdeauna obiecte de respect. Prin urmare, tu ar trebui să stai mereu lângă ei și să ceri învățătură de la ei. Ei nu dobândesc niciodată virtute, O, Yudhishthira, de dragul bogăției sau al faimei. Ei o dobândesc, pe de altă parte, pentru că este o datorie la fel ca cea de a-ți întreține corpul. Frica, furia, neliniștea și tristețea nu locuiesc în ei. Nu există aparență exterioară de religie pentru a-și înșela semenii. Ei nu au secrete. Sunt perfect mulțumiți. Nu există erori de judecată rezultate din lăcomie. Ei sunt întotdeauna devotați adevărului și sincerității. Inimile lor nu se abat niciodată de la dreptate. Tu ar trebui să le arăți mereu respectul tău, O, fiu al Kuntii! Ei nu se bucură niciodată de nicio achiziție și nu sunt jigniți de nicio pierdere. Neatașați de nimic și eliberați de mândrie, ei sunt căsătoriți cu calitatea binelui și privesc egal la toți. Câștigul și pierderea, binele și răul, plăcutul și neplăcutul, viața și moartea, sunt egale în ochii acelor oameni cu pas ferm, angajați în căutarea (divinei) cunoașteri și devotați căii liniștii și dreptății. Ținându-ți simțurile sub control și fără a ceda neglijenței, ar trebui să venerezi mereu acele persoane cu suflet înalt care au o astfel de dragoste pentru virtute. O, binecuvântatule, cuvintele cuiva devin rodnice doar prin favoarea zeilor. În alte circumstanțe, cuvintele produc consecințe rele.[456]

456 Așa pare să explice Nilakantha replica: Bhishma este îngrijorat de efectul instrucțiunilor sale. El spune că acele instrucțiuni vor da roade dacă zeii vor face asta; altfel, cuvintele sale nu ar avea niciun rost, oricât de atent ar vorbi.

SECȚIUNEA CLIX

Yudhishthira spuse: Ai spus, O, bunicule, că temelia tuturor relelor este lăcomia. Aș dori, O, stăpâne, să aud despre ignoranță în detaliu.

Bhishma spuse: Persoana care comite păcat din ignoranță, care nu știe că sfârșitul său este aproape și care întotdeauna îi urăște pe cei cu purtare bună, curând atrage infamie în lume. Ca urmare a ignoranței, unul se afundă în iad. Ignoranța este izvorul suferinței. Din cauza ignoranței, cineva suferă aflicțiuni și atrage un mare pericol.

Yudhishthira spuse: Doresc, O, rege, să aud în detaliu originea, locul, creșterea, declinul, ascensiunea, rădăcina, atributul inseparabil, cursul, timpul, cauza și consecința ignoranței. Suferința simțită aici este toată născută din ignoranță.[457]

Bhishma spuse: Atașamentul, ura, pierderea judecății, bucuria, tristețea, vanitatea, pofta, furia, mândria, amânarea, lenea, dorința, aversiunea, gelozia și toate celelalte acte păcătoase sunt cunoscute sub numele comun de ignoranță.[458] Auzi acum, O, rege, în detaliu, despre tendința, creșterea și alte trăsături despre care întrebi. Aceste două, adică ignoranța și lăcomia, știi, O, rege, că sunt identice (în esență). Amândouă produc aceleași roade și aceleași defecte, O, Bharata! Ignoranța își are originea în lăcomie. Pe măsură ce lăcomia crește, crește și ignoranța. Ignoranța există acolo unde există lăcomie. Pe măsură ce lăcomia scade, scade și ignoranța. Ea se ridică odată cu ridicarea lăcomiei. Cursul pe care îl ia este, de asemenea, nenumărat. Rădăcina lăcomiei este pierderea judecății. Pierderea judecății, din nou, este atributul său inseparabil. Eternitatea este cursul ignoranței. Timpul în care apare ignoranța este atunci când obiectele lăcomiei nu sunt dobândite. Din ignoranța cuiva provine lăcomia, și din aceasta din urmă provine ignoranța. (Lăcomia, prin urmare, este atât cauza cât și consecința ignoranței). Lăcomia este cea care produce totul. Din aceste motive, fiecare ar trebui să evite lăcomia. Janaka, și Yuvanaswa, și Vrishadarbhi, și Prasenajit, și alți regi au obținut raiul în urma faptului că și-au reprimat lăcomia. Și tu, în fața tuturor, evită lăcomia printr-o hotărâre puternică, O, șef al Kurus! Evitând lăcomia, vei obține fericirea atât aici, cât și în lumea de dincolo.

SECȚIUNEA CLX

Yudhishthira a spus: „O, bunicule, O, tu cu suflet virtuos, ce se spune, într-adevăr, că produce mari merite[459] pentru o persoană angajată cu atenție în studiul *Vedelor* și dornică să dobândească virtute? Ceea ce este considerat în această lume ca producând merite înalte este de diverse feluri, așa cum este prezentat în scripturi. Spune-mi, O, bunicule, despre ceea ce este considerat ca atare atât aici, cât și în viață. Calea datoriei este lungă și are nenumărate ramificații, O, Bharata! Printre aceste îndatoriri, care sunt acele puține care, potrivit ție, ar trebui preferate tuturor celorlalte pentru respectare? Spune-mi, O, rege, în detaliu, despre ceea ce este atât de cuprinzător și care are atât de multe ramificații.

Bhishma a spus: Îți voi vorbi despre ceea ce te poate duce la un merit înalt. Fiind înzestrat cu înțelepciune, vei fi mulțumit cu cunoașterea. Îți voi împărtăși [această cunoaștere], ca o persoană mulțumită după ce a sorbit nectar. Regulile datoriei (dharma) rostită de marii Rishi, fiecare bazându-se pe propria sa înțelepciune, sunt multe. Cea mai înaltă dintre toate este autocontrolul. Cei dintre cei din vechime care erau familiarizați cu adevărul spuneau că autocontrolul duce la cel mai

457 Comentatorul explică faptul că, inclusiv prima, Yudhishthira pune în total 12 întrebări.

458 Acesta este un răspuns la prima întrebare, și anume aspectul general al ignoranței.

459 Cuvântul „*Sreyas*” are un înțeles aparte. Implică, literalmente, cel mai bun dintre toate lucrurile; prin urmare, „obișnuit”, în astfel de pasaje, înseamnă fericire sau cea mai înaltă fericire pe care o poate dobândi cineva în rai. Înseamnă, de asemenea, acele acte de virtute prin care se poate dobândi acea fericire. Nu ar trebui niciodată înțeles ca aplicabil la ceva legat de fericirea pământească, decât dacă, desigur, contextul ar sugera acest lucru.

înalt merit. În special pentru Brahmana, autocontrolul este datoria sa eternă. Din autocontrol el obține rodul cuvenit al faptelor sale. Autocontrolul, în cazul lui, îl depășește (în merit) pe cel al carității, al sacrificiului și al studierii *Vedelor.* Autocontrolul îi sporește energia. Autocontrolul este foarte sfânt. Prin autocontrol, un om se curăță de toate păcatele sale și este înzestrat cu energie, și ca urmare, atinge cea mai înaltă fericire. Nu am auzit să existe nicio altă datorie în toate lumile care să egaleze autocontrolul. Autocontrolul, după toți oamenii virtuoși, este cea mai înaltă dintre virtuți în această lume. Prin autocontrol, O, cel mai de frunte dintre oameni, o persoană dobândește cea mai înaltă fericire atât aici, cât și în viitor. Înzestrat cu autocontrol, dobândește o mare virtute. Cel stăpân pe sine doarme în fericire și se trezește în fericire și se mișcă prin lume în fericire. Mintea lui este mereu veselă. Omul care nu are autocontrol suferă mereu chinuri. Un astfel de om își atrage multe calamități, toate născute din propriile sale greșeli. S-a spus că în toate cele patru moduri de viață, autocontrolul este cel mai bun dintre jurăminte. Acum îți voi spune acele indicații a căror totalitate se numește autocontrol. Iertare, răbdare, abținere de la vătămare, imparțialitate, adevăr, sinceritate, cucerirea simțurilor, istețime, blândețe, modestie, fermitate, generozitate, absența mâniei, mulțumire, dulceața vorbirii, bunăvoință, absența răutății – unirea tuturor acestora este autocontrolul. De asemenea, constă, O, fiu al lui Kuru, în venerația față de învățător și compasiunea universală. Omul stăpân pe sine evită atât lingușirea, cât și calomnia. Viciul, infamia, vorbele mincinoase, lăcomia, setea de avere, mândria, aroganța, auto-lauda, frica, invidia și lipsa de respect, toate sunt evitate de cel stăpân pe sine. El nu ajunge niciodată la mustrare publică. El este liber de invidie. El nu este niciodată mulțumit de mici achiziții (sub formă de fericire lumească de orice fel). El este chiar ca oceanul care nu poate fi umplut niciodată.[460] Omul stăpân pe sine nu este niciodată legat de atașamentele care izvorăsc din legăturile lumești, cum ar fi cele implicate în sentimente de genul acesta: *„Eu sunt al tău. Tu ești al tău. Ei sunt în mine, iar eu sunt în ei.”* Un astfel de om, care adoptă practicile fie ale orașelor, fie ale pădurilor, și care nu se implică niciodată în bârfe sau lingușiri, atinge eliberarea. Practicând prietenia universală și fiind înzestrat cu un comportament virtuos, cu un suflet vesel și cu cunoașterea sufletului, eliberat de atașamentele diverse ale pământului, o mare răsplată obține o astfel de persoană în lume pentru sine. De o conduită excelentă și observator al datoriilor, de un suflet vesel și înzestrat cu înțelepciune și cunoașterea de sine, un astfel de om câștigă respect aici și atinge un sfârșit înalt în cele ce urmează. Toate faptele considerate bune pe pământ, toate acele fapte practicate de cei drepți, constituie calea ascetului înzestrat cu cunoaștere. O persoană bună niciodată nu deviază de la acea cale. Retrăgându-se din lume și dedicându-se unei vieți în pădure, acel om învățat, având un control complet asupra simțurilor, care pășește pe acea cale, în așteptare tăcută a plecării sale, este sigur că va atinge starea lui *Brahma*. Cel de care nicio făptură nu se teme și de care nicio făptură nu este înspăimântată, după dizolvarea corpului său, nu are de înfruntat nicio teamă.[461] Cel care își epuizează meritele (prin plăcerea actuală) fără a căuta să le acumuleze, care privește cu ochi egal la toate creaturile și practică o cale a prieteniei universale, atinge *Brahma*. Așa cum nu se poate distinge urma păsărilor pe cer sau a valurilor pe suprafața apei, tot așa nu atrage atenția urma unei astfel de persoane (pe pământ). Pentru el, O, rege, care renunță la casă și adoptă religia eliberării, multe lumi strălucitoare așteaptă să fie savurate pentru eternitate. Dacă, abandonând toate faptele, abandonând penitențele la timpul cuvenit, abandonând diversele ramuri ale studiului, în fapt, abandonând toate lucrurile (de care se agață oamenii lumești), cineva devine pur în dorințele sale, eliberat de toate constrângerile,[462] cu suflet vesel, cunoscător de sine și cu inima curată, atunci câștigă respect în această lume și, în cele din urmă, ajunge în cer. Acea regiune eternă a Bunicului care provine din penitențele Vedice și care este ascunsă într-o peșteră, poate fi câștigată numai prin auto-stăpânire.[463] Cel care găsește plăcere în cunoașterea adevărată, care a devenit luminat și care nu rănește nicio

460 Sensul este că un astfel de om nu-și pune niciodată inima pe lucrurile acestei lumi și, prin urmare, acestea, odată dobândite, nu-l pot satisface niciodată. Aspirațiile sale sunt atât de mari și atât de înalte deasupra a tot ceea ce i-ar putea oferi această lume, încât atingerea nici măcar a regiunii lui Brahma nu-l poate satisface, așa cum explică comentatorul. La prima vedere, acest lucru poate părea lipsă de mulțumire, dar în realitate nu este așa. Se caută să se impună măreția aspirațiilor sale. Mulțumirea se aplică doar achizițiilor obișnuite, inclusiv chiar și fericirii în rai.

461 Adică, un astfel de om este sigur că va atinge un scop binecuvântat.

462 Cum ar fi distincțiile de castă, de îmbrăcăminte, de mâncare etc., etc.

creatură, nu are teama de a se întoarce în această lume, cu atât mai puțin teama în ceea ce privește celelalte.[464] Există un singur defect în auto-control. Niciun al doilea defect nu este vizibil în el. O persoană care are auto-control este privită de oameni ca fiind slabă și imbecilă. O, tu cu mare înțelepciune, acest atribut are doar un singur defect. Meritele sale sunt multe. Prin iertare (care nu este decât o altă formă de auto-control), omul cu auto-control poate dobândi cu ușurință nenumărate lumi. Ce nevoie are un om cu auto-control de o pădure? La fel, O, Bharata, la ce folosește pădurea celui care nu are auto-control? Acolo unde locuiește omul cu auto-control este o pădure, și acela este chiar un lăcaș sfânt.

Vaisampayana a continuat: Ascultând aceste cuvinte ale lui Bhishma, Yudhishthira a fost foarte mulțumit, ca și cum ar fi băut nectar. Din nou regele l-a întrebat pe cel mai de frunte al bărbaților virtuoși. Acel perpetuator al rasei lui Kuru (întrebat de nepotul său) a început din nou să vorbească cu veselie (pe subiectul ridicat).

SECȚIUNEA CLXI

Bhishma a spus: Cei care posedă cunoaștere spun că totul are penitența drept rădăcină. Acel om neînțelept care nu a suferit penitențe nu obține nici măcar răsplata propriilor sale fapte. Creatorul puternic a creat toată această lume cu ajutorul penitențelor. În același mod, Rishii au dobândit *Vedele* prin puterea penitențelor. A fost cu ajutorul penitențelor că Străbunicul a creat hrana, fructele și rădăcinile. Este prin penitențe că persoanele încununate cu succes ascetic văd cele trei lumi, cu sufletul plin de extaz. Medicamentele și toate antidoturile substanțelor nocive, și acțiunile diverse (văzute aici), își produc rezultatele intenționate prin ajutorul penitenței. Realizarea tuturor scopurilor depinde de penitență. Oricare ar fi lucrurile care sunt aparent de neatins, ele sunt sigure că vor fi obținute cu ajutorul penitenței. Fără îndoială, Rishii și-au dobândit cele șase atribute divine prin penitență. O persoană care bea băuturi alcoolice, cel care își însușește posesiunile altora fără consimțământul lor, cel vinovat de avort, cel care încalcă patul învățătorului său, sunt toți curățați prin penitența practicată corect. Penitențele sunt de multe feluri. Ele se manifestă prin diverse ieșiri. Dintre toate felurile de penitențe, însă, aceea pe care o poți practica după abținerea de la plăcere și desfătare, abținerea de la mâncare este cea mai înaltă și mai bună. Penitența care implică abținerea de la mâncare este superioară, O, rege, chiar și compasiunii, adevărului în vorbire, dărniciei și stăpânirii simțurilor. Nu există faptă mai greu de îndeplinit decât darul. Nu există mod de viață superior servirii propriei mame. Nu există creatură superioară celor care cunosc cele trei *Vede*. La fel, Renunțarea constituie cea mai înaltă penitență. Oamenii își țin simțurile sub control pentru a-și păzi virtutea și raiul. În ceea ce privește un astfel de control asupra simțurilor, precum și în dobândirea virtuții, nu există penitență mai înaltă decât abținerea de la mâncare. Rishii, zeii, oamenii, fiarele, păsările și orice alte creaturi există, mobile sau imobile, sunt toate dedicate penitențelor, iar orice succes pe care îl obțin este obținut prin penitență. Astfel, prin penitență au dobândit zeii superioritatea lor. Acești (luminători din firmament) care și-au obținut partea de fericire, sunt întotdeauna rezultatul penitenței. Fără îndoială, prin penitență se poate dobândi chiar și statutul de zeu.

SECȚIUNEA CLXII

Yudhishthira a spus: Brahmani, Risi, Pitri și zeii aplaudă toți datoria adevărului. Doresc să aud despre adevăr. Discută asupra lui pentru mine, O, bunicule! Care sunt indicațiile, O, rege, ale

463 O referință la regiunea lui Brahma, despre care se presupune că se află în fiecare inimă. Se ajunge la acea regiune prin penitențe și abnegație. Sensul, desigur, este că a lui este acea fericire pură a inimii care a reușit să alunge toate pasiunile malefice din ea.

464 Cuvântul folosit aici este *Buddhasya* (genitivul lui Buddha). Nu ar putea fi acest verset o referire la ideea budistă de Buddha?

adevărului? Cum poate fi dobândit? Ce se câştigă prin practicarea adevărului şi cum? Spune-mi toate acestea.

Bhishma a spus: O confuzie a datoriilor celor patru ordine nu este niciodată aplaudată. Ceea ce se numeşte Adevăr există întotdeauna într-o stare pură şi neamestecată în fiecare dintre aceste patru ordine. Pentru cei buni, Adevărul este întotdeauna o datorie. Într-adevăr, Adevărul este o datorie eternă. Unul ar trebui să se încline cu veneraţie înaintea Adevărului. Adevărul este cel mai înalt refugiu (al tuturor). Adevărul este datorie; Adevărul este penitenţă; Adevărul este Yoga; şi Adevărul este *Brahma* etern. S-a spus că Adevărul este un Sacrificiu de înaltă ordine.[465] Totul se sprijină pe Adevăr. Acum îţi voi spune formele Adevărurilor una după alta, precum şi indicaţiile acestora în ordine. Se cuvine să asculţi şi cum poate fi dobândit Adevărul. Adevărul, O, Bharata, aşa cum există în toată lumea, este de treisprezece feluri. Formele pe care le ia Adevărul sunt imparţialitatea, autocontrolul, iertarea, modestia, anduranţa, bunătatea, renunţarea, contemplaţia, demnitatea, hotărârea, compasiunea şi abţinerea de la vătămare. Acestea, O, mare monarh, sunt cele treisprezece forme ale Adevărului. Adevărul este imuabil, etern şi neschimbător. Poate fi dobândit prin practici care nu contravin niciunei alte virtuţi. Poate fi dobândit şi prin Yoga. Când dorinţa şi aversiunea, precum şi lăcomia şi furia, sunt distruse, atributul prin care unul este capabil să privească propria sa fiinţă şi inamicul său, binele şi răul său, cu un ochi neschimbat, se numeşte imparţialitate. Autocontrolul constă în a nu dori niciodată posesiunile altui om, în gravitate şi răbdare şi capacitatea de a alina temerile celorlalţi în ceea ce priveşte propria persoană şi imunitatea de boală. Poate fi dobândit prin cunoaştere. Devotamentul faţă de practica generozităţii şi respectarea tuturor datoriilor sunt considerate de cei înţelepţi ca fiind bunăvoinţă universală. Se ajunge la bunăvoinţa universală prin devotament constant faţă de adevăr. În ceea ce priveşte neiertarea şi iertarea, trebuie spus că atributul prin care un om respectat şi bun suportă atât ceea ce este plăcut, cât şi neplăcut, se numeşte iertare. Această virtute poate fi dobândită prin practica adevărului. Virtutea în consecinţa căreia un om inteligent, mulţumit în minte şi vorbire, săvârşeşte multe fapte bune şi nu atrage niciodată mustrarea celorlalţi, se numeşte modestie. Ea se dobândeşte cu ajutorul dreptăţii. Virtutea care iartă de dragul virtuţii şi al profitului se numeşte anduranţă. Este o formă de iertare. Se dobândeşte prin răbdare, iar scopul ei este de a ataşa oamenii de sine. Renunţarea la afecţiune, precum şi la toate bunurile pământeşti, se numeşte renunţare. Renunţarea nu poate fi dobândită niciodată decât de cel care este lipsit de mânie şi rea-voinţă. Virtutea în consecinţa căreia cineva face bine, cu vigilenţă şi grijă, tuturor creaturilor se numeşte bunătate. Ea nu are o formă anume şi constă în renunţarea la toate ataşamentele egoiste. Virtutea datorită căreia cineva rămâne neschimbat în fericire şi suferinţă se numeşte forţă sufletească. Înţeleptul care îşi doreşte binele practică întotdeauna această virtute. Cineva ar trebui să practice întotdeauna iertarea şi devotamentul faţă de adevăr. Omul înţelept care reuşeşte să renunţe la bucurie, frică şi mânie, reuşeşte să dobândească forţă sufletească. Abţinerea de la vătămare în privinţa tuturor creaturilor în gând, vorbă şi faptă, bunătatea şi darul sunt datorinţele eterne ale celor buni. Aceste treisprezece atribute, deşi aparent distincte unul de celălalt, au o singură şi aceeaşi formă, anume: Adevărul. Toate acestea, O, Bharata, sprijină Adevărul şi îl întăresc. Este imposibil, O, monarh, să epuizezi meritele Adevărului. Din aceste motive brahmanii, Pitrii şi zeii aplaudă Adevărul. Nu există nicio datorie mai înaltă decât Adevărul, şi niciun păcat mai urât decât neadevărul. Într-adevăr, Adevărul este fundaţia însăşi a dreptăţii. Din acest motiv, nimeni nu ar trebui să distrugă Adevărul. Din Adevăr provin darurile şi jertfele cu ofrande, precum şi cele trei focuri Agnihotra, *Vedele* şi tot ceea ce duce la dreptate. Cândva, o mie de jertfe de cai şi Adevărul au fost puse pe cântar una împotriva celeilalte. Adevărul cântărea mai greu decât o mie de jertfe de cai.

SECŢIUNEA CLXIII

Yudhishthira a spus: Spune-mi, O, tu, cel cu mare înţelepciune, totul despre acel lucru din care izvorăsc mânia şi pofta, O, taur al rasei lui Bharata, şi tristeţea şi pierderea judecăţii, şi

465 Adică, ambele sunt la fel de eficiente.

înclinația de a face (rău altora), și gelozia și răutatea și mândria, și invidia și calomnia, și incapacitatea de a suporta binele altora, și lipsa de bunătate și frica. Spune-mi totul cu adevărat și în detaliu despre toate acestea.

Bhishma a zis: Aceste treisprezece vicii sunt considerate dușmani foarte puternici ai tuturor creaturilor. Acestea, O, Monarhule, se apropie și ispitește oamenii din toate părțile. Ele împung și îl asupresc pe cel neatenționat sau pe cel care este nesimțitor. Într-adevăr, de îndată ce văd o persoană, îl atacă cu putere ca lupii care sar asupra prăzii lor. Din acestea izvorăsc tot felul de suferințe. Din acestea izvorăsc tot felul de păcate. Fiecare muritor, O, cel mai de frunte dintre oameni, ar trebui să știe întotdeauna acest lucru. Îți voi vorbi acum despre originea lor, despre obiectele pe care se sprijină și despre mijloacele de distrugere a lor, O, domn al pământului! Ascultă, mai întâi, O, rege, cu atenție nedivizată, originea mâniei în mod real și în detaliu. Mânia izvorăște din lăcomie. Ea este întărită de defectele celorlalți. Prin iertare, ea rămâne latentă și prin iertare dispare. În ceea ce privește pofta, ea izvorăște din hotărâre. Satisfacerea o întărește. Când omul înțelept se îndepărtează cu hotărâre de ea, ea dispare și moare. Invidia față de alții provine dintre mânie și lăcomie. Ea dispare prin compasiune și cunoașterea de sine. În consecință cu compasiunea pentru toate creaturile și cu acea nepăsare față de toate obiectele lumești (care rezultă din acea cunoaștere), ea dispare. De asemenea, apare din vederea defectelor altor oameni. Dar la oamenii inteligenți dispare repede în consecință cu adevărata cunoaștere.[466] Pierderea judecății își are originea în ignoranță și provine din obiceiul păcătos. Când omul pe care îl atacă acest defect începe să se delecteze în (compania și sfaturile) celor înțelepți, viciul își retrage imediat și fără întârziere capul. Oamenii, O, tu din rasa Kuru, văd scripturi contradictorii. Din acest motiv izvorăște dorința pentru diverse feluri de acțiuni. Când Adevărata Cunoaștere a fost dobândită, acea dorință se potolește. Suferința unei creaturi întrupate provine din afecțiune, care este trezită de separare. Când, însă, cineva învață că morții nu se mai întorc (oricâtă suferință ar avea cineva pentru ei), ea se potolește. Incapacitatea de a suporta binele altora provine din mânie și lăcomie. Prin compasiune pentru fiecare creatură și ca urmare a nepăsării față de toate obiectele pământești, ea este stinsă. Răutatea provine din abandonarea adevărului și din satisfacerea în nelegiuire. Acest viciu, O, copil, dispare în urma faptului de a sta în preajma celor înțelepți și buni. Mândria, la oameni, izvorăște din naștere, învățătură și prosperitate. Când însă acestea trei sunt cunoscute cu adevărat, acel viciu dispare instantaneu. Gelozia izvorăște din poftă și plăcerea față de oameni de rând și vulgari. În consecință cu înțelepciunea, ea este distrusă. Din erori (de conduită) inconsistente cu cursul obișnuit al oamenilor și prin vorbe neplăcute care exprimă aversiune, ia naștere bârfa. Ea dispare, O, rege, la o examinare a lumii întregi. Când persoana care rănește este puternică și cel rănit nu este capabil să se răzbune, apare ura. Ea se potolește, totuși, prin bunătate. Compasiunea provine din vederea persoanelor neajutorate și nenorocite de care lumea este plină. Acest sentiment dispare atunci când cineva înțelege puterea virtuții.[467] Lăcomia la toate creaturile izvorăște din ignoranță. Văzând instabilitatea tuturor obiectelor de plăcere, suferă distrugere. S-a spus că numai liniștea sufletului poate învinge toate aceste treisprezece defecte. Toate aceste treisprezece defecte i-au pătat pe fiii lui Dhritarashtra. Tu însuți, mereu dornic de adevăr, le-ai învins pe toate aceste vicii în consecință cu respectul tău pentru bătrâni.

SECȚIUNEA CLXIV

Yudhishthira a spus: Știu ce este binevoitorul, în urma observațiilor mele asupra persoanelor bune. Nu cunosc, însă, pe cei răuvoitori, nici natura faptelor lor, O, Bharata. Într-adevăr, oamenii ocolesc persoanele răuvoitoare cu fapte crude, la fel cum ocolesc spinii, gropile și

---

466 În textele bengaleze, versetul 9 este un triplet. În al doilea rând, citirea corectă este *nirvedat* și nu *nirdesat*. *Avadya* este vina. *Vinivartate* este înțeles la sfârșitul celui de-al treilea rând, așa cum sugerează Nilakantha. Ambele versiuni bengaleze ale versetului 9 sunt incomplete, cea burdwan fiind, de asemenea, incorectă.

467 Comentatorul explică faptul că compasiunea, la fel ca defectele enumerate mai sus, frământă inima și ar trebui controlată de dragul fericirii individuale sau al liniștii sufletului.

focul. Este evident, O, Bharata, că cel răuvoitor va arde (cu suferinţă) atât aici, cât şi în cele de apoi. Prin urmare, O, tu din rasa Kuru, spune-mi care sunt, în adevăr, faptele unei astfel de persoane.

Bhishma a spus: Persoanele răuvoitoare fac întotdeauna acte rele şi simt o înclinaţie irezistibilă spre a le face. Ele îi denigrează pe alţii şi îşi atrag singure oprobriul. Ele se consideră întotdeauna înşelate din ceea ce li se cuvine. O persoană răuvoitoare se laudă cu propriile fapte de caritate. Îi priveşte pe ceilalţi cu ochi răuvoitori. Este foarte josnică. Este înşelătoare şi plină de viclenie. Nu le dă niciodată celorlalţi ceea ce li se cuvine. Este arogantă. Stă în companie rea şi se laudă mereu. Se teme şi îi bănuieşte pe toţi cu care vine în contact. Are o înţelegere dementă. Practică zgârcenia. Îşi laudă asociaţii. Nutreşte o aversiune şi o ură deosebită faţă de toţi pustnicii care s-au retras în pădure. Îşi găseşte plăcerea în a-i răni pe alţii. Nu ţine deloc seama de deosebirea dintre meritele şi defectele celorlalţi. Este plină de minciuni. Este nemulţumită. Este de o lăcomie exagerată şi acţionează întotdeauna crud. O astfel de persoană consideră un om virtuos şi realizat drept o pacoste şi, crezând că toţi ceilalţi sunt la fel ca el, nu are încredere în nimeni. O astfel de persoană proclamă defectele altora, oricât de ascunse ar fi acele defecte; în ceea ce priveşte defectele care sunt asemănătoare cu cele care îi pângăresc propria fiinţă, nu le menţionează nici măcar în treacăt, de dragul avantajului pe care îl obţine din ele. Consideră drept naiv pe cel care îi face un bine, pe care l-a înşelat cu vicleşug. Este cuprins de regret pentru că a făcut vreodată vreo donaţie de avere chiar şi unui binefăcător. Recunoaşte-l ca fiind o persoană rea şi răuvoitoare pe cel care, liniştit şi singur, ia alimente şi băuturi şi alte feluri de mâncare considerate alese, chiar şi atunci când persoanele stau alături cu ochi pofticioşi. Pe de altă parte, cel care dedică prima parte brahmanilor şi ia ce rămâne, împărţind-o cu prietenii şi rudele, atinge o mare fericire în lumea cealaltă şi o fericire infinită aici. Ţi-am spus acum, O, şef al Bharataşilor, care sunt semnele omului rău şi răuvoitor. Un astfel de om ar trebui ocolit întotdeauna de un om înţelept.

SECŢIUNEA CLXV

Bhishma a zis: Pentru a le permite brahmanilor pioşi şi săraci, care au fost deposedaţi de averea lor (de către hoţi), care se ocupă cu efectuarea sacrificiilor, care cunosc bine toate *Vedele* şi care doresc să dobândească meritul dreptăţii, să îşi îndeplinească obligaţiile faţă de învăţători şi Pitri şi să îşi petreacă zilele recitând şi studiind scripturile, ar trebui dăruite avere şi cunoaştere, O, Bharata.[468] Acelor brahmani care nu sunt săraci, doar *Dakshina*,[469] O, cel mai bun dintre Bharata, ar trebui să li se acorde. În ceea ce priveşte pe cei care au decăzut (în urma faptelor lor păcătoase) din statutul de Brahman, hrana nefiertă ar trebui să li se dea în afara limitelor altarului de sacrificiu.[470] Brahmanii sunt însuşi *Vedele* şi toate Sacrificiile cu daruri mari. Dorind să se întreacă unul pe altul, ei efectuează întotdeauna sacrificii, împinşi de înclinaţiile lor virtuoase. Regele ar trebui, aşadar, să le facă daruri de diverse feluri de bogăţii valoroase. Brahmanul care are provizii suficiente pentru a-şi hrăni familia timp de trei ani sau mai mult, merită să bea Soma.[471] Dacă, în ciuda prezenţei unui rege virtuos pe tron, sacrificiul început de oricine, mai ales de un brahman, nu poate fi finalizat din lipsă de doar a patra parte din cheltuielile estimate, atunci regele ar trebui, pentru finalizarea acelui sacrificiu, să ia de la rudele sale averea unui Vaisya care posedă o turmă mare de vite, dar care este avers la sacrificii şi se abţine de la a bea Soma. Sudra nu are competenţă pentru a efectua un sacrificiu. Prin urmare, regele ar trebui să ia (avere în acest scop) de la o casă de Sudra a noastră.[472]

468 În India, din cele mai îndepărtate timpuri, învăţătorii sunt excluşi de la a percepe elevilor lor taxe pentru instruirea pe care o oferă. Fără îndoială, se cere o taxă finală, numită *Gurudakshina*, dar aceasta este cerută după ce elevul şi-a terminat studiile. A vinde cunoştinţe pe bani este un mare păcat. Până în ziua de azi, în toate *tolurile* indigene ale ţării, instruirea este oferită gratuit. În plus, elevii sunt hrăniţi de învăţătorii lor. Aceştia din urmă, la rândul lor, sunt susţinuţi de caritatea întregii ţări.

469 *Dakshina* este cadoul sau darul făcut în sacrificii.

470 *Vahirvyedichakrita* etc. este interpretarea corectă.

471 Adică, o astfel de persoană poate efectua un mare sacrificiu în care Soma este oferită zeilor şi băută de către sacrificator şi preoţi.

472 Traducătorul Burdwan, indus în eroare de particula „*nahy*”, presupune că acest verset conţine o interdicţie împotriva spolierii unei Sudre. Adevărul este că „*nah*” aici este egal cu „al nostru”.

Regele ar trebui, de asemenea, fără scrupule, să ia de la rude averea celui care nu efectuează sacrificii deşi posedă o sută de vaci şi, de asemenea, a celui care se abţine de la sacrificii deşi posedă o mie de vaci. Regele ar trebui întotdeauna să ia public averea celui care nu practică caritatea, acţionând astfel regele câştigă un mare merit. Ascultă iarăşi de mine. Brahmanul care a fost forţat de lipsă să nu mănânce şase mese,[473] poate lua fără permisiune, conform regulii celui care se gândeşte doar la prezent fără a se gândi la viitor, doar ceea ce este necesar pentru o singură masă, din copaia de treierat sau din câmp sau din grădină sau din orice alt loc chiar şi de la un om cu ocupaţii joase. El ar trebui, totuşi, fie că este întrebat sau nu, să informeze regele despre fapta sa.[474] Dacă regele cunoaşte datoria, el nu ar trebui să aplice nicio pedeapsă unui astfel de brahman. El ar trebui să-şi amintească faptul că un brahman este afectat de foame numai din vina Kshatriya.[475] Aflând învăţătura şi comportamentul unui brahman, regele ar trebui să facă provizii pentru el şi să îl protejeze aşa cum un tată îşi protejează propriul fiu născut. La sfârşitul fiecărui an, cineva ar trebui să efectueze sacrificiul *Vaisvanara* (dacă nu poate efectua niciun sacrificiu animal sau Soma). Cei care cunosc religia spun că practicarea unei acţiuni prevăzute în mod alternativ nu distruge virtutea. Viswedeva, Sadhya, Brahmanii şi marii Rishi, temându-se de moarte în perioade de nevoie, nu ezită să recurgă la astfel de prevederi din scripturi care au fost menţionate ca alternative. Omul, însă, care, fiind capabil să trăiască conform prevederii primare, recurge la alternativa, este considerat o persoană ticăloasă şi nu reuşeşte niciodată să obţină nicio fericire în cer. Un brahman care cunoaşte Vedele nu ar trebui să vorbească niciodată regelui despre energia şi cunoştinţele sale. (Este datoria regelui să constate acest lucru singur.) Comparând din nou energia unui brahman cu cea a regelui, primul va fi întotdeauna considerat superior celui din urmă. Din acest motiv, energia brahmanilor este rar suportată sau rezistată de un rege. Brahmanul este numit creator, conducător, ordonator şi zeu. Niciun cuvânt de abuz, niciun discurs sec nu ar trebui adresat unui brahman. Kshatriya ar trebui să-şi depăşească toate dificultăţile prin puterea braţelor sale. Vaisya şi Sudra ar trebui să-şi cucerească dificultăţile prin bogăţie; brahmanul ar trebui să o facă prin *Mantre* şi *homa*. Niciunul dintre aceştia, adică o fată, o tânără femeie, o persoană neiniţiată în *mantre*, un neghiob ignorant sau unul care este impur, nu este competent să verse ofrande pe focul de sacrificiu. Dacă cineva face acest lucru, el sau ea va cădea sigur în iad, împreună cu cel pentru care lucrează. Din acest motiv, nimeni altcineva decât un brahman, cunoscător al *Vedelor* şi priceput în toate sacrificiile, nu ar trebui să fie cel care varsă libaţiile de sacrificiu. Cei care cunosc scripturile spun că omul care, după ce a aprins focul de sacrificiu, nu dă mâncarea dedicată ca *Dakshina*, nu este cel care a aprins un foc de sacrificiu. O persoană ar trebui, cu simţurile sale sub control şi cu devotament adecvat, să îndeplinească toate actele de merit (indicate în scripturi). Nu ar trebui să se venereze zeităţile în sacrificii în care nu se dă *Dakshina*. Un sacrificiu care nu este finalizat cu *Dakshina*, (în loc să producă merit) aduce distrugerea copiilor, animalelor şi a paradisului unuia. Un astfel de sacrificiu distruge, de asemenea, simţurile, faima, realizările şi chiar durata de viaţă a celui care îl face. Acei brahmani care se culcă cu femei în perioada lor menstruală, sau care nu efectuează niciodată sacrificii, sau ale căror gospodării nu au membri cunoscători ai *Vedelor*, sunt consideraţi Sudra în fapt. Acel Brahmana care, după ce s-a căsătorit cu o fată Sudra, locuieşte timp de doisprezece ani consecutivi într-un sat care are doar un puţ pentru aprovizionarea cu apă, devine Sudra în fapt. Acel Brahmana care invită în patul său o tânără necăsătorită sau care permite unui Sudra, considerându-l demn de respect, să stea pe acelaşi covor cu el, ar trebui să stea pe un pat de iarbă uscată în spatele unui Kshatriya sau Vaisya şi să-i acorde respect în acest fel.[476] Este în acest fel că el poate fi purificat. Ascultă, O, rege, cuvintele mele pe această temă. Păcatul pe care un Brahmana îl comite într-o singură noapte prin faptul că deserveşte cu respect un membru al unei ordine inferioare sau se joacă cu el în acelaşi loc sau pe acelaşi pat, este şters prin practica de a sta în spatele unui Kshatriya sau unui Vaisya pe un pat de iarbă uscată timp de trei ani consecutivi. O minciună spusă în glumă

473 Cine a postit trei zile întregi.

474 *Aswastanavidhana* este regula de a ne asigura doar pentru ziua de azi, fără a ne gândi la ziua de mâine.

475 Sensul este, desigur, că, dacă un brahmană moare de foame, asta se datorează faptului că regele şi-a neglijat datoria de a-l întreţine.

476 Îl urmez pe Nilakantha în traducerea cuvântului „*abrahmanam manyamanah*”. Poate însemna şi „considerându-se un Brahman căzut (pentru moment)”.

nu este păcătoasă; nici una care este spusă unei femei. O, rege, nici una care este spusă la o ocazie de căsătorie; nici una spusă pentru a-l ajuta pe învățătorul propriu; nici una spusă pentru a-și salva propria viață. Aceste cinci feluri de minciuni în vorbire, s-a spus, nu sunt păcătoase. Se poate dobândi cunoaștere folositoare chiar și de la o persoană cu ocupații joase, cu devoțiune și reverență. Se poate lua aur, fără scrupule, chiar dintr-un loc murdar. O femeie care este ornamentul sexului ei poate fi luată (de soție) chiar și dintr-o rasă josnică. *Amrita*, dacă este extrasă din otravă, poate fi băută; femeile, bijuteriile și alte obiecte de valoare și apa, nu pot fi niciodată, conform scripturilor, impure sau necurate. Pentru beneficiul Brahmanilor și al vacilor, și în ocazii de transfuzie de caste, chiar și un Vaisya se poate apuca de arme pentru propria sa siguranță. Consumul de băuturi alcoolice, uciderea unui Brahmana și violarea patului învățătorului sunt păcate care, dacă sunt comise în cunoștință de cauză, nu au ispășire. Singura ispășire stabilită pentru ele este moartea. Același lucru se poate spune despre furtul de aur și furtul proprietății unui Brahmana. Prin consumul de băuturi alcoolice, prin relații sexuale cu o persoană cu care relațiile sexuale sunt interzise, prin amestecul cu o persoană decăzută și (o persoană din oricare dintre celelalte trei ordine) prin relații sexuale cu un Brahman, unul devine inevitabil decăzut. Prin amestecul cu o persoană decăzută timp de un an întreg în chestiuni precum oficierea în sacrificii și predarea actului sexual, unul devine decăzut. Totuși, nu devine așa prin amestecul cu o persoană decăzută în chestiuni precum călătoria pe același vehicul, șederea pe același scaun și mâncatul în aceeași linie. Excluzând cele cinci păcate grave menționate mai sus, toate celelalte păcate au ispășiri prevăzute pentru ele. Ispășind acele păcate conform rânduielilor stabilite pentru ele, nu ar trebui să se mai comită din nou. În cazul celor care au comis primele trei dintre aceste cinci păcate (și anume, consumul de băuturi alcoolice, uciderea unui Brahmana și violarea patului învățătorului), nu există nicio restricție pentru rudele lor (supraviețuitoare) privind luarea hranei și purtarea ornamentelor, chiar dacă riturile lor funerare rămân neefectuate când mor. Rudele supraviețuitoare nu ar trebui să aibă scrupule în privința acestor lucruri în astfel de ocazii. Un om virtuos ar trebui, în îndeplinirea datoriilor sale, să-și lepede chiar și prietenii și seniorii veneraţi. De fapt, până când aceștia nu îndeplinesc ispășirea, cei virtuoși nu ar trebui să vorbească nici măcar cu acei păcătoși. Un om care a acționat păcătos își distruge păcatul acționând virtuos ulterior și prin penitențe. Prin a numi pe cineva hoț, te expui păcatului de furt. Prin a numi hoț o persoană care, totuși, nu este hoț, te expui unui păcat de două ori mai mare decât păcatul furtului. Fata care își permite ca virginitatea să fie violată suferă trei pătrimi din păcatul uciderii unui Brahmana, în timp ce bărbatul care o violează suportă un păcat egal cu o pătrime din cel al uciderii unui Brahmana. Prin defăimarea Brahmanilor sau prin lovirea lor, unul decade în infamie timp de o sută de ani. Prin uciderea unui Brahmana, unul cade în iad timp de o mie de ani. Prin urmare, nimeni nu ar trebui să vorbească de rău sau să ucidă un Brahmana. Dacă o persoană lovește un Brahmana cu o armă, va trebui să trăiască în iad atâția ani cât sunt boabele de praf udate de sângele care curge din rană. Un vinovat de avort spontan devine curat dacă moare din cauza rănilor suferite într-o luptă purtată pentru vaci și Brahmani. El poate fi, de asemenea, curățat aruncându-și trupul într-un foc arzător.[477] Un băutor de băuturi alcoolice devine curat bând alcool fierbinte. Corpul său fiind ars de acea băutură fierbinte, el este curățat prin moartea din lumea cealaltă.[478] Un Brahmana pătat de un astfel de păcat obține regiuni de fericire prin acest procedeu și nu prin altul. Pentru violarea patului unui învățător, nenorocitul cu suflet nelegiuit și păcătos devine curat prin moartea care rezultă din îmbrățișarea unei siluete feminine de fier încălzite. Sau, tăindu-și organul și testiculele și purtându-le în mâini, el ar trebui să meargă drept spre sud-vest și apoi să-și dea suflarea. Sau, întâlnind moartea pentru beneficiul unui Brahmana, el poate să-și spele păcatul. Sau, după efectuarea unui sacrificiu de cal sau a unui sacrificiu de vacă sau a unui *Agnishtoma*, el poate recâștiga respect atât aici, cât și în viitor. Ucigașul unui Brahmana trebuie să practice jurământul de *Brahmacharya* timp de doisprezece ani

477 Trebuie menționat că termenul „feticid” folosit în astfel de texte înseamnă frecvent toate păcatele considerate echivalente cu feticid. Prin urmare, uciderea unui Brahmana este feticid etc.

478 Există o diferență semnificativă de interpretare în acest verset. Urmând textele bengaleze, este prezentată versiunea de mai sus. Textul din Bombay este următorul: „după ce corpul său este ars cu aceasta sau prin moarte, el devine curățit”. Textul din Bombay pare a fi vicios. Consumul de alcool este considerat unul dintre cele cinci păcate odioase. Prin urmare, interdicția mai severă conținută în textele bengaleze pare a fi interpretarea corectă.

și, dedicându-se penitențelor, să rătăcească, purtând în mâini craniul celui ucis tot timpul și proclamându-și păcatul tuturor. Ar trebui chiar să adopte un astfel de curs, devotat penitenței și ducând o viață de ascet. Aceasta este și ispășirea prevăzută pentru cel care ucide o femeie însărcinată, știind starea ei. Bărbatul care ucide cu știință o astfel de femeie săvârșește un păcat dublu față de cel care ucide un Brahmana. Un băutor de băuturi alcoolice ar trebui să trăiască cu hrană frugală, să practice jurământul de *Brahmacharya* și să doarmă pe pământul gol, și să efectueze, timp de mai mult de trei ani, sacrificiul imediat următor *Agnishtoma*. Apoi ar trebui să facă un dar de o mie de vaci cu un taur (unui Brahmana bun). Făcând toate acestea, el și-ar recăpăta puritatea. După ce a ucis un Vaisya, ar trebui să efectueze un astfel de sacrificiu timp de doi ani și să facă un dar de o sută de vaci cu un taur. După ce a ucis un Sudra, ar trebui să efectueze un astfel de sacrificiu timp de un an și să facă un dar de o sută de vaci cu un taur. După ce a ucis un câine sau o ursoaică sau o cămilă, ar trebui să efectueze aceeași penitență care este stabilită pentru uciderea unui Sudra. Pentru uciderea unei pisici, a unui *chasa*, a unei broaște, a unei ciori, a unei reptile sau a unui șobolan, s-a spus că se încarcă cu păcatul uciderii animalelor, O, rege! Acum îți voi spune despre alte tipuri de ispășiri în ordinea lor. Pentru toate păcatele minore, ar trebui să se căiască sau să practice un vot timp de un an. Pentru contactul sexual cu soția unui Brahmana cunoscător de Vedele, ar trebui să practice votul de Brahmacharya timp de trei ani, luând puțină mâncare în a patra parte a zilei. Pentru contactul sexual cu orice altă femeie (care nu este soția sa), ar trebui să practice o penitență similară timp de doi ani. Pentru a se bucura de compania unei femei stând cu ea pe același loc sau pe același scaun, ar trebui să trăiască doar cu apă timp de trei zile. Făcând acest lucru, el se poate curăța de păcatul său. Același lucru este stabilit pentru cel care murdărește un foc arzând (aruncând lucruri impure pe el). Cel care fără un motiv adecvat își abandonează tatăl sau mama sau învățătorul, devine cu siguranță căzut, O, tu din rasa Kuru, așa cum este concluzia scripturilor. Doar hrană și haine ar trebui să fie oferite, așa cum este prescris, unei soții vinovate de adulter sau unei femei închise în închisoare. Într-adevăr, pedepsele stabilite pentru un bărbat vinovat de adulter ar trebui să fie făcute să fie respectate și de către o femeie care este vinovată de același lucru. Femeia care, abandonându-și soțul de castă superioară, a avut contact sexual cu o persoană ticăloasă (de o ordine inferioară), ar trebui să fie lăsată de rege să fie devorată de câini într-un loc public în mijlocul unei mari adunări de spectatori.[479] Un rege înțelept ar trebui să-l facă pe bărbatul care comite adulter în astfel de circumstanțe să fie așezat pe un pat de fier încălzit și apoi, punând lemne de foc dedesubt, să ardă pe păcătos. Aceeași pedeapsă, O, rege, este prevăzută pentru femeia care este vinovată de adulter. Păcătosul ticălos care nu efectuează ispășirea în decurs de un an de la săvârșirea păcatului acumulează un nemerit dublu față de cel atașat de păcatul original. Cel care se asociază cu o astfel de persoană timp de doi ani trebuie să rătăcească pe pământ, dedicându-se penitențelor și trăind din pomană. Cel care se asociază cu un păcătos timp de patru ani ar trebui să adopte un astfel de mod de viață timp de cinci ani. Dacă un frate mai mic se căsătorește înaintea fratelui său mai mare, atunci fratele mai mic, fratele mai mare și femeia care s-a căsătorit, toți trei, ca urmare a acelei căsătorii, devin căzuți. Toți ar trebui să respecte jurămintele prescrise pentru o persoană care și-a neglijat focul de sacrificiu, sau să practice jurământul *Chandrayana* timp de o lună, sau un alt jurământ dureros, pentru a se curăța de păcatul lor. Fratele mai mic, după ce se căsătorește, ar trebui să-și dea soția fratelui său mai mare necăsătorit. După aceea, obținând permisiunea fratelui mai mare, fratele mai mic își poate reprimi soția. Prin aceste mijloace, toți trei se pot curăța de păcatul lor. Prin uciderea animalelor, cu excepția vacii, ucigașul nu este pătat. Cei învățați știu că omul are stăpânire asupra tuturor animalelor inferioare. Un păcătos, ținând în mână o coadă de iac și o oală de lut, ar trebui să umble propăvăduindu-și păcatul. Ar trebui să cerșească zilnic doar de la șapte familii și să trăiască din ceea ce poate obține astfel. Făcând acest lucru timp de doisprezece zile, el se poate curăța de păcatul său. Cel care nu poate suporta coada de iac în mână în timp ce practică acest jurământ, ar trebui să respecte jurământul de cerșetorie (așa cum este menționat mai sus) timp de un an întreg. Dintre oameni, o astfel de ispășire este cea mai bună. Pentru cei care sunt capabili să practice caritatea, practica carității a fost stabilită în toate astfel de

479 Adevărata interpretare este *nigacchati* și nu *niyacchati*. Traducătorul Burdwan a înțeles greșit cuvântul papam în acest verset.

cazuri. Cei care au credință și virtute se pot curăța dăruind doar o singură vacă. Cel care mănâncă sau bea carnea, excrementele sau urina unui câine, unui mistreț, unui om, unui cocoș sau unei cămile trebuie să-și reînnoiască investirea cu firul sacru. Dacă un Brahmana care bea Soma inhalează mirosul de alcool din gura cuiva care a băut, ar trebui să bea apă caldă timp de trei zile sau lapte cald pentru aceeași perioadă. Sau, bând apă caldă timp de trei zile, el ar trebui să trăiască în acea perioadă doar din aer. Acestea sunt poruncile eterne stabilite pentru ispășirea păcatului, în special pentru un Brahmana care a comis aceste păcate din ignoranță și lipsă de judecată.

SECȚIUNEA CLXVI

Vaisampayana spuse: După terminarea acestui discurs, Nakula, care era un iscusit spadasin, l-a întrebat astfel pe bunicul Kuru, zăcând pe patul său de săgeți.

Nakula spuse: Arcul, O, bunicule, este considerat arma supremă în această lume. Totuși, mintea mea se înclină spre spadă, deoarece, atunci când arcul, O, rege, este tăiat sau rupt, când caii sunt morți sau slăbiți, un războinic bun, bine antrenat în mânuirea spadei, se poate proteja cu ajutorul sabiei sale.[480] Un erou înarmat cu sabia poate, singur, să înfrunte mulți arcași și mulți adversari înarmați cu bâte și lănci. Am această îndoială și sunt curios să aflu adevărul. Care, O, rege, este cu adevărat arma supremă în toate bătăliile? Cum a fost creată prima dată sabia și în ce scop? Cine a fost, de asemenea, primul învățător al acestei arme? Spune-mi toate acestea, O, bunicule.

Vaisampayana continuă: Auzind aceste cuvinte ale fiului înțelept al lui Madri, virtuosul Bhishma, stăpânul desăvârșit al științei arcului, întins pe patul său de săgeți, a dat acest răspuns plin de multe cuvinte rafinate cu înțelesuri încântătoare, melodios cu vocale așezate corect și care arăta o pricepere considerabilă, către nobilul Nakula, acel discipol al lui Drona, înzestrat cu o pregătire iscusită.

Bhishma spuse: Ascultă adevărul, O, fiu al lui Madri, despre ceea ce m-ai întrebat. Sunt entuziasmat de întrebarea ta, ca un deal de cretă roșie.[481] În vremuri străvechi, universul era o singură întindere vastă de apă, nemișcată și fără cer, și fără ca acest pământ să ocupe vreun spațiu în ea. Învăluit în întuneric și intangibil, aspectul său era extrem de înfricoșător. Tăcerea absolută domnea peste tot, era inegalabil în întindere. La timpul său potrivit, Străbunicul (universului) s-a născut. El a creat apoi vântul și focul, și soarele de mare energie. De asemenea, a creat cerul, cerurile, regiunile inferioare, pământul, direcțiile, firmamentul cu luna și stelele, constelațiile, planetele, anul, anotimpurile, lunile, cele două cincimi (luminoasă și întunecată) și diviziunile mai mici de timp. Străbunicul divin, luând apoi o formă vizibilă, a zămislit (prin puterea voinței Sale) câțiva fii stăpâniți de o mare energie. Aceștia sunt înțelepții Marichi, Atri, Pulastya, Pulaha, Kratu, Vasishtha, Angiras și puternicul și înzestratul stăpân Rudra și Prachetas. Ultimul l-a născut pe Daksha, care la rândul său, a născut șaizeci de fiice. Toate aceste fiice au fost luate de înțelepți regenerați pentru scopul de a procrea cu ele. Din ei au izvorât toate creaturile universului, inclusiv zeii, Pitri, Gandharva, Apsara, diverse tipuri de Rakshasa, păsări și animale și pești, maimuțe, șerpi mari și diverse specii de păsări care bântuie aerul sau se joacă pe apă, și plante, și toate ființele care sunt ovipare sau vivipare sau născute din murdărie. În acest fel, întregul univers constând din creaturi mobile și nemișcate a luat naștere. Străbunicul universal, evocând astfel în existență toate creaturile mobile și nemișcate, a promulgat apoi religia eternă stabilită în *Vede*. Această religie a fost acceptată de zei, împreună cu învățătorii, preoții, Aditya, Vasu, Rudra, Sadhya, Mantis, Aswin, Bhrigu, Atri, Angiras, Siddha, Kasyapa bogat în penitențe, Vasishtha, Gautama, Agastya, Narada, Parvata, înțelepții Valikhilya, acei alți înțelepți cunoscuți sub numele de Prabhasa, Sikata, Ghritapa,

480 Nilakantha explică corect legătura dintre *Susamsitah*.

481 Nilakantha explică faptul că întrebarea despre Nakula a încântat inima lui Bhishma și a provocat o scurgere de sânge prin rănile sale. Prin urmare, Bhishma se compară cu un deal de cretă roșie.

Somavayavya, Vaiswanara, Marichipa, Akrishta, Hansa, cei născuți din Foc, Vanaprastha și Prasni. Toți au trăit în obedienţă faţă de Brahman. Cu toate acestea, fruntașii Danava, stabilind noaptea ordinele Străbunicului și cedând furiei și lăcomiei, au început să provoace distrugerea dreptății. Aceștia erau Hiranyakasipu și Hiranyaksha, și Virochana și Samvara, și Viprachitti, și Prahlada, și Namuchi, și Vali. Aceşti şi mulţi alţi Daitya şi Danava, depăşind orice restrângere a datoriei şi a religiei, s-au jucat şi s-au bucurat de tot felul de acte rele. Considerându-se egali în ceea ce priveşte naşterea cu zeii, au început să-i provoace pe ei şi pe înţelepţii cu comportament pur. Ei nu au făcut niciodată nimic bun pentru celelalte creaturi ale universului şi nu au arătat compasiune pentru niciuna dintre ele. Neglijând cele trei mijloace binecunoscute, au început să persecute și să asupreasc toate creaturile folosind doar *toiagul de pedeapsă*. Într-adevăr, acei fruntaşi Asura, plini de mândrie, au renunţat la orice relaţie amicală cu alte creaturi. Atunci divinul Brahman, însoţit de înţelepţii regeneraţi, a mers pe un summit încântător al Himavatului, extins pe o sută de *Yojanas* în suprafaţă, ornat cu diverse tipuri de bijuterii şi pietre preţioase, şi pe suprafaţa căruia stelele păreau să se odihnească ca nişte lotuşi pe un lac. Pe acest munte al regilor, O, tată, acoperit cu păduri de copaci înfloriţi, fruntaşul zeilor, adică Brahman, a rămas o vreme pentru a îndeplini afacerile lumii. După scurgerea a o mie de ani, puternicul stăpân a făcut aranjamente pentru un grandios sacrificiu conform orânduielilor stabilite în scripturi. Altarul de sacrificiu era împodobit cu Rishi iscusiţi în sacrificiu şi în măsură să îndeplinească toate actele ce ţin de acesta, cu multe lemne de sacrificiu şi cu focuri arzânde. Şi arăta extrem de frumos în consecinţa vaselor şi platformelor de sacrificiu făcute toate din aur. Toţi cei mai de seamă dintre zei s-au aşezat pe el. Platforma era înfrumuseţată şi cu Sadasya, toţi fiind Rishi de înaltă reînnoire. Am auzit de la Rishi că în curând, ceva teribil s-a întâmplat în acel sacrificiu. Se aude că o creatură a sărit (din focul de sacrificiu) împrăştiind flăcările în jurul său, a cărei splendoare egala pe cea a Lunii însăşi când răsare pe firmament presărat cu stele. Tenul său era întunecat ca cel al petalelor de lotus albastru. Dinţii îi erau ascuţiţi. Stomacul îi era subţire. Statura îi era înaltă. Părea de neînfrânt şi înzestrat cu o energie deosebită. La apariţia acelei fiinţe, pământul s-a cutremurat. Oceanul s-a agitat cu valuri înalte şi vârtejuri înfricoşătoare. Meteoriţi prevestind dezastre mari au străbătut cerul. Crengile copacilor au început să cadă. Toate punctele cardinale au devenit neliniştite. Vânturi de rău augur au început să bată. Toate creaturile au început să tremure de frică în fiecare moment. Văzând acea agitaţie înfricoşătoare a universului şi acea Fiinţă născută din focul de sacrificiu, Străbunicul le-a spus aceste cuvinte marilor Rishi, zeilor şi Gandharva. Această Fiinţă a fost gândită de mine. Înzestrată cu o mare energie, numele ei este Asi (sabie sau spadă). Pentru protecţia lumii şi distrugerea duşmanilor zeilor, am creat-o. Acea fiinţă, apoi, abandonând forma pe care o luase iniţial, a luat chipul unei săbii de mare splendoare, foarte lustruite, cu tăiş ascuţit, ridicată ca Fiinţa atot-distrugătoare de la sfârşitul *Yugăi*. Apoi, Brahman a încredinţat acea armă ascuţită lui Rudra cu gâtul albastru, care are ca însemn pe stindardul său cel mai de frunte dintre tauri, pentru a-i da putere să înăbuşe nelegiuirea şi păcatul. Văzând acestea, Rudra cel plin de fală şi de suflet nemăsurat, lăudat de marii Înţelepţi (Rishi), a luat sabia aceea şi a luat o înfăţişare schimbată. Întinzându-şi patru braţe, a crescut atât de înalt încât, deşi stătea pe pământ, cu capul atingea chiar soarele. Cu ochii aţintiţi în sus şi cu fiecare membru întins larg, a început să vomite flăcări de foc din gură. Îmbrăcând culori felurite, cum ar fi albastru, alb şi roşu, purtând o piele de căprioară neagră împodobită cu stele de aur, purta pe frunte un al treilea ochi care semăna ca strălucire cu soarele. Ceilalţi doi ochi ai săi, unul negru şi celălalt gălbui, străluceau foarte tare. Zeiescul Mahadeva, purtătorul *Sula*-ului, cel care i-a sfâşiat ochii lui Bhaga, luând sabia a cărei strălucire semăna cu focul distrugător al epocii (Yuga) şi mânuind un scut mare cu trei umflături înalte, care arăta ca o masă de nori întunecaţi împodobiţi cu fulgere, a început să facă tot felul de mişcări. Dotat cu o putere mare, a început să învârtă sabia în aer, dorind o confruntare. Răgetele pe care le scotea erau puternice, iar râsul său era înfricoşător. Într-adevăr, O, Bharata, forma pe care şi-o luase atunci Rudra era de-a dreptul înfricoşătoare. Auzind că Rudra îşi luase acea formă pentru a săvârşi fapte groaznice, Dānava (demonii) s-au umplut de bucurie şi au început să se apropie de el cu mare viteză, aruncându-i în timp ce veneau bolovani uriaşi, torţe aprinse şi tot felul de arme teribile făcute din fier, fiecare având ascuţimea unei lame de ras. Gazda Dānavilor, însă, văzându-l pe cel

mai înalt dintre toate ființele, pe Rudra indestructibilul, crescând în putere, a fost uluită și a început să tremure. Deși Rudra era singur și fără ajutor, el se mișca atât de repede pe câmpul de luptă cu sabia în braț, încât Asura (demonii) credeau că sunt o mie de Rudra la fel care se luptă cu ei. Sfâșiind, pătrunzând, chinuind, tăind, retezând și zdrobind, marele zeu se mișca cu celeritate printre masele dese de dușmani, asemenea unui incendiu de pădure printre movile de iarbă uscată întinse în jur. Asura cei puternici, zdrobiți de zeu cu învârtirile sabiei sale, cu brațele, coapsele și piepții tăiați și străpunși, și cu capetele retezate de trunchiuri, au început să cadă la pământ. Alții dintre Dānava, loviți de sabia, s-au rupt și au fugit în toate direcțiile, încurajându-se unii pe alții în timp ce fugeau. Unii s-au scufundat în măruntaiele pământului; alții s-au adăpostit sub munți. Unii s-au dus în sus; alții au intrat în adâncurile mării. Pe parcursul acelei lupte groaznice și cumplite, pământul a devenit mâlos de carne și sânge, iar privelişti oribile se arătau la fiecare pas. Întins cu trupurile căzute ale Dānavilor acoperite de sânge, pământul arăta ca și cum ar fi fost acoperit de vârfuri de munte crescute cu arbuști Kinsuka (arbuști înfloriți care se înroșesc). Înmuiat în sânge, pământul arăta deosebit de frumos, ca o doamnă cu pielea deschisă la culoare, ameţită de alcool și îmbrăcată în veșminte crem. După ce a ucis Dānavii și a restabilit Dreptatea pe pământ, Rudra cel de bun augur și-a lăsat deoparte forma înspăimântătoare și și-a asumat forma sa benefică. Atunci toți Înțelepții (Rishi) și toți zeii l-au adorat pe acel zeu al zeilor cu aclamații puternice dorindu-i victoria. Zeiescul Rudra, după aceasta, a dat sabia, acel protector al religiei, pătată de sângele Dānavilor, lui Vishnu cu cuvenitele închinăciuni. Vishnu i-a dat-o lui Marichi. Zeiescul Marichi a dat-o tuturor marilor Înțelepți (Rishi). Aceştia din urmă au dat-o lui Vasava. Vasava i-a dat-o Regenților lumii. Regenții, O, fiule, i-au dat acea sabie mare lui Manu, fiul lui Surya. În momentul în care i-au dat-o lui Manu, au spus: ”Tu ești stăpânul tuturor oamenilor. Protejează toate creaturile cu această sabie care poartă dreptatea în pântecele ei. Tratând cu justa pedeapsă pe cei care au păşit dincolo de barierele virtuții de dragul trupului sau al minții, aceştia trebuie protejați conform poruncilor, dar niciodată după capriciu. Unii trebuie pedepsiți cu mustrări verbale, iar alții cu amenzi și confiscări. Pierderea membrelor sau moartea nu trebuie să fie impuse din motive minore. Aceste pedepse, începând cu mustrările verbale, sunt considerate a fi atâtea forme ale sabiei. Acestea sunt formele pe care le ia sabia în urma încălcărilor celor aflați sub protecția (regelui)”.[482] În timp, Manu l-a instalat pe fiul său Kshupa în suveranitatea tuturor creaturilor și i-a dat sabia pentru protecția lor. De la Kshupa a fost luată de Ikshvaku, și de la Ikshvaku de Pururavas. De la Pururavas a fost luată de Ayus, și de la Ayus de Nahusha. De la Nahusha a fost luată de Yayati, și de la Yayati de Puru. De la Puru a fost luată de Amurtarya, de la Amurtarya a coborât la regalul Bhumisaya. De la Bhumisaya a fost luată de Bharata, fiul lui Dushmanta. De la Bharata, O, monarhule, a fost luată de dreptul Ailavila. De la Ailavila a fost luată de regele Dhundumara. De la Dhundumara a fost luată de Kamvoja, și de la Kamvoja de Muchukunda. De la Muchukunda a fost luată de Marutta, și de la Marutta de Raivata. De la Raivata a fost luată de Yuvanaswa, și de la Yuvanaswa de Raghu. De la Raghu a fost luată de viteazul Harinaswa. De la Harinaswa sabia a fost luată de Sunaka și de la Sunaka de dreptul-suflet Usinara. De la acesta din urmă a fost luată de Bhojas și de Yadavas. De la Yadu a fost luată de Sivi. De la Sivi a coborât la Pratardana. De la Pratardana a fost primită de Ashtaka, și de la Ashtaka de Prishadaswa. De la Prishadaswa a fost primită de Bharadwaja, și de la acesta din urmă de Drona. După Drona a fost luată de Kripa. De la Kripa, cea mai bună dintre săbii a fost obținută de tine împreună cu frații tăi. Constelația sub care s-a născut sabia este *Krittika*. Agni este zeul ei, iar Rohini este Gotra-ul ei.[483] Rudra este învățătorul ei cel mare. Sabia are opt nume care nu sunt cunoscute în mod obișnuit. Ascultă-mă cum ți le menționez. Dacă cineva le menționează pe acestea, O, fiu al lui Pandu, poate câștiga întotdeauna victoria. Aceste nume sunt atunci Asi, Vaisasana, Khadga, cu tăiș ascuțit, greu de dobândit, Sirgarbha, victorie și protector al dreptății. Dintre toate armele, O, fiu al Madravati, sabia este cea mai de seamă. *Puranele* spun cu adevărat că a fost mânuită prima dată de Mahadeva. În ceea ce privește arcul din nou, o, pedepsitor al dușmanilor, Prithu a fost cel care l-a creat primul. Cu ajutorul acestei arme, acel fiu al lui Vena, în timp ce guverna pământul cu virtute mulți ani, a muls din ea recolte și grâne în abundență. Se cuvine ție, O,

482 *Durvarani, Durvaradini, Durvachadini*, sunt câteva dintre lecturile primului rând.

483 Literal, familie sau clan; aici origine.

fiu al lui Madri, să consideri drept probă concludentă ceea ce au spus Rishi. Toate persoanele pricepute în luptă ar trebui să venereze sabia. Ți-am spus acum cu exactitate prima parte a întrebării tale, în detaliu, despre originea și creația sabiei, O, taur al rasei lui Bharata! Prin ascultarea acestei povești excelente despre originea sabiei, un om reușește să câștige faimă în această lume și fericire eternă în cea viitoare.

SECȚIUNEA CLXVII

Vaisampayana spuse: După ce Bhishma, după ce a spus acestea, a tăcut, Yudhishthira (și ceilalți) s-au întors acasă. Regele le-a zis fraților săi, cu Vidura formând al cincilea, spunând: „Cursul lumii se bazează pe Virtute, Avere și Dorință. Dintre acestea trei, care este cea mai importantă, care a doua și care cea din urmă, ca importanță? Pentru a învinge tripla aglomerare (și anume, lăcomia, mânia și poftele), asupra căreia dintre primele trei (și anume, Virtute, Avere și Dorință) ar trebui să se fixeze mintea? Se cuvine să răspundeți cu toții cu bucurie la această întrebare în cuvinte care sunt adevărate.” Astfel adresat de șeful Kurușilor, Vidura, care era versat în știința Profitului, în cursul lumii și în adevărul (care privește natura reală a lucrurilor), și posedând o mare strălucire a intelectului, a vorbit primul aceste cuvinte, amintindu-și conținutul scripturilor.

Vidura a spus: Studiul diferitelor scripturi, asceza, darul, credința, îndeplinirea sacrificiilor, iertarea, sinceritatea dispoziției, compasiunea, adevărul, autocontrolul, acestea constituie posesiunile Virtuții. Adoptă Virtutea. Să nu se îndepărteze niciodată inima ta de ea. Atât Virtutea, cât și Profitul își au rădăcinile în acestea. Cred că toate acestea pot fi incluse într-un singur termen. Este prin Virtute că Rishii au traversat (lumea cu toate dificultățile ei). Este pe Virtute că toate lumile depind (pentru existența lor). Este prin Virtute că zeii au atins poziția lor de superioritate. Este pe Virtute că se sprijină Profitul sau Averea. Virtutea, O, rege, este cea mai importantă ca merit. Profitul este considerat a fi mijlociu. Dorința, se spune de către cei înțelepți, este cea mai de jos dintre cele trei. Din acest motiv, ar trebui să trăiești cu sufletul stăpânit, acordând cea mai mare atenție Virtuții. Ar trebui, de asemenea, să te porți cu toate creaturile așa cum te-ai comporta cu tine însuți.

Vaisampayana a continuat: După ce Vidura a terminat ce avea de spus, fiul lui Pritha, Arjuna, foarte priceput în știința Profitului și familiarizat și cu adevărurile atât ale Virtuții, cât și ale Profitului, îndemnat (de sensul întrebării lui Yudhishthira), a rostit aceste cuvinte:

Arjuna spuse: Lumea aceasta, O, rege, este terenul acțiunii. Așadar, acțiunea este lăudată aici. Agricultura, comerțul, creșterea vitelor și diverse tipuri de arte constituie ceea ce se numește Prosperitate. Prosperitatea, din nou, este scopul tuturor acestor fapte. Fără Prosperitate sau Avere, nici Virtutea, nici (obiectele) Dorinței nu pot fi obținute. Aceasta este declarația *Sruti*-ului. Chiar și persoanele cu suflete necurățate, dacă au diverse tipuri de Avere, sunt capabile să îndeplinească cele mai înalte acte de virtute și să satisfacă dorințe care par greu de satisfăcut. Virtutea și Dorința sunt membrele Averii, așa cum declară *Sruti*-ul. Prin dobândirea Averii, atât Virtutea, cât și obiectele Dorinței pot fi obținute. Asemenea tuturor creaturilor care îl venerează pe Brahman, chiar și persoanele de neam superior venerează un om înzestrat cu Avere. Chiar și cei îmbrăcați în piei de căprioară și cu șuvițe încâlcite pe cap, cei care se reține pe sine, care își ung corpurile cu noroi, care își controlează simțurile complet, chiar și cei cu capul chel și care sunt devotați *Brahmacharini*, și care trăiesc separați unii de alții, tânjesc după Avere. Alții, îmbrăcați în robe galbene, cu barba lungă, înzestrați cu modestie, posesiuni de învățătură, mulțumiți și eliberați de toate atașamentele, ajung să dorească Avere. Alții, urmând practicile strămoșilor lor și respectându-și datoriile respective, și alții care tânjesc după rai, fac același lucru. Credincioșii și necredincioșii și cei care practică cu strictețe cea mai înaltă Yoga - toți atestă excelența Averii.[484] El este considerat cu adevărat înzestrat cu Avere, cel care își răsfață supușii cu obiecte de plăcere și își pedepsește

484 A doua linie din 19 este ininteligibilă.

dușmanii cu osânde. Chiar acesta, O, cel mai înțelept dintre oameni, este cu adevărat părerea mea. Ascultă, însă, acum pe aceşti doi (şi anume Nakula şi Sahadeva) care sunt pe cale să vorbească.

Vaisampayana a continuat: După ce Arjuna a tăcut, cei doi fii ai lui Madri, şi anume Nakula şi Sahadeva, au rostit aceste cuvinte de mare însemnătate.

Nakula şi Sahadeva au spus: Fie că stăm jos sau întinşi, fie că mergem sau stăm în picioare, cineva ar trebui să se străduiască să dobândească Avere chiar şi prin cele mai energice mijloace. Dacă Averea, care este greu de dobândit şi foarte plăcută, este câştigată, persoana care a câştigat-o, fără îndoială, se vede că obține toate obiectele Dorinței. Acea Avere care este legată de Virtute, precum şi acea Virtute care este legată de Avere, este cu siguranță ca nectarul.[485] Din acest motiv, opiniile noastre sunt următoarele. O persoană fără avere nu poate satisface nicio dorință; în mod similar, nu poate exista Avere în cel care este lipsit de Virtute. Prin urmare, cel care se află în afara ambelor, Virtute şi Avere, devine un obiect de frică pentru lume. Din acest motiv, cineva ar trebui să caute dobândirea Averii cu o minte devotată, fără a neglija cerințele Virtuții. Cei care cred în (înțelepciunea) acestei ziceri reuşesc să dobândească tot ce îşi doresc. Cineva ar trebui să practice mai întâi Virtutea; apoi să dobândească Avere fără a sacrifica Virtutea; şi apoi să caute satisfacerea Dorinței, căci acesta ar trebui să fie ultimul act al celui care a reuşit să dobândească Avere.

Vaisampayana a continuat: Gemenii fiii lui Aswin, după ce au rostit aceste cuvinte, au tăcut. Apoi Bhimasena a început să spună următoarele.

Bhimasena a zis: ”Cel fără Dorință nu dorește niciodată Averea. Cel fără Dorință nu dorește niciodată Virtutea. Cel lipsit de Dorință nu poate simți nicio dorință. Din acest motiv, Dorința este cea mai importantă dintre toate trei. Sub influența Dorinței, chiar şi Rishi se dedică penitențelor - trăind din fructe, mâncând numai rădăcini sau aer. Alții, posesori de cunoştințe vedice, se ocupă cu *Vedele* şi ramurile lor sau cu ritualuri de credință şi acte de jertfă, sau cu a da sau a primi daruri. Negustorii, agricultorii, crescătorii de vite, artiştii şi meşteşugarii şi cei angajați în ritualuri de împăcare, toți acționează din Dorință. Unii se scufundă în adâncurile oceanului, induşi de Dorință. Dorința, într-adevăr, ia diverse forme. Totul este pătruns de principiul Dorinței. Un om aflat în afara sferei Dorinței nu a fost, nu este şi nu va fi văzut vreodată în această lume. Aceasta, O, rege, este adevărul. Atât Virtutea, cât şi Averea se bazează pe Dorință. Aşa cum untul reprezintă esența cașului, la fel Dorința este esența Profitului şi a Virtuții. Uleiul este mai bun decât semințele de ulei. *Ghee*-ul este mai bun decât laptele acru. Florile şi fructele sunt mai bune decât lemnul. În mod similar, Dorința este mai bună decât Virtutea şi Profitul. Aşa cum sucul dulceag este extras din flori, la fel se spune că Dorința este extrasă din acestea două. Dorința este părintele Virtuții şi al Profitului. Dorința este sufletul acestora două. Fără Dorință, Brahmanii nu ar da niciodată dulciuri sau bogății Brahmanilor. Fără Dorință, diversele tipuri de acțiune văzute în lume nu ar fi fost niciodată văzute. Din aceste motive, Dorința este văzută ca fiind cea mai importantă dintre tripla agregare. Apropiindu-te de femeile frumoase, îmbrăcate în veşminte excelente, împodobite cu toate ornamentele şi îmbătate cu vinuri dulci, joacă-te cu ele. Dorința, O, rege, ar trebui să fie cea mai importantă dintre cele trei pentru noi. Reflectând asupra întrebării până la rădăcina ei, am ajuns la această concluzie. Nu ezita să accepți această concluzie, O, fiu al Dharmei! Aceste cuvinte ale mele nu sunt de import lipsit de substanță. Încărcate de dreptate, ele vor fi acceptabile tuturor oamenilor buni. Virtutea, Profitul şi Dorința trebuie tratate în mod egal. Acel om care se dedică doar uneia dintre ele nu este cu siguranță o persoană superioară. El este considerat mediocru cel care se dedică doar la două dintre ele. El, pe de altă parte, este cel mai bun din specia sa care le acordă atenție tuturor celor trei.” După ce a rostit aceste cuvinte pe scurt, dar şi în detaliu, Bhima, înzestrat cu înțelepciune, înconjurat de prieteni, uns cu pastă de lemn de santal şi împodobit cu ghirlande şi ornamente excelente, a tăcut în fața acelor eroi.[486] Apoi regele Yudhishthira cel drept, cel mai înalt dintre oamenii virtuoşi, înzestrat cu o mare erudiție, după ce a reflectat în mod corespunzător pentru

485 *Taddhitwa* este *tat hi twa*. Nilakantha crede că *twa* aici este *twam*.

o vreme asupra cuvintelor spuse de toți, și considerând toate acele discursuri ca fiind filozofie falsă, a vorbit el însuși astfel.

Yudhişthira zise: Fără îndoială, cu toții ați stabilit concluzii în privința scripturilor și cu toții sunteți versați în autorități. Aceste cuvinte pline de certitudine pe care le-ați rostit au fost auzite de mine. Ascultați acum, cu atenție concentrată, ce vă spun. ”Cel care nu se ocupă nici de merit, nici de păcat, cel care nu acordă atenție Profitului, sau Virtuții, sau Dorinței, cel care este deasupra tuturor defectelor, cel care privește aurul și o piatră de temelie cu ochi egali, se eliberează de plăcere și durere și de necesitatea îndeplinirii scopurilor sale. Toate creaturile sunt supuse nașterii și morții. Toate sunt predispuse la pierdere și schimbare. Trezite în mod repetat de diversele beneficii și rele ale vieții, toate aplaudă Eliberarea. Noi nu știm, însă, ce este Eliberarea. Brahmanul născut din sine și divin a spus că nu există Eliberare pentru cel care este legat de legăturile atașamentului și afecțiunii. Aceia, însă, care sunt înzestrați cu învățătură caută Extincția. Din acest motiv, nimeni nu ar trebui să considere nimic ca fiind fie plăcut, fie neplăcut.[487] Această viziune pare a fi cea mai bună. Nimeni în această lume nu poate acționa după bunul plac. Eu acționez exact așa cum sunt făcut (de o putere superioară) să acționez. Mărețul Aranjator face toate creaturile să înainteze cum voiește El. Aranjatorul este Suprem. Știți asta, cu toții.[488] Nimeni nu poate, prin faptele sale, obține ceea ce nu se poate obține. Ceea ce trebuie să fie, se întâmplă. Știți asta. Și din moment ce cel care s-a retras din tripla agregare poate reuși să obțină Eliberarea, pare, prin urmare, că Eliberarea este productivă de cel mai înalt bine.”

Vaisampayana continuă: Ascultând toate aceste cuvinte de prim rang pline de rațiune și acceptabile inimii, Bhima și ceilalți au fost umpluți de încântare și, unind mâinile, s-au închinat în fața acelui prinț din rasa Kuru. Într-adevăr, acei oameni de frunte, O, rege, după ce au auzit acea vorbire a monarhului, bine împodobită cu litere și silabe dulci, acceptabilă inimii și lipsită de sunete și cuvinte disonante, au început să-l laude pe Yudhişthira cu mult. Fiul înalt al lui Dharma, de altfel, înzestrat cu mare energie, și-a lăudat auditorii convinși; și încă o dată, regele s-a adresat fiului celor mai de seamă râuri, înzestrat cu un suflet înalt, pentru a întreba despre datorii.

SECȚIUNEA CLXVIII

Yudhishthira a spus: O, bunicele meu, O, tu care posezi o mare înțelepciune, te voi întreba. Se cuvine ca tu, O, sporitorul fericirii Kuruților, să-mi vorbești pe larg despre asta. Ce fel de oameni se spune că au o fire blândă? Cu cine poate exista cea mai încântătoare prietenie? Spune-ne și cine este capabil să facă bine în prezent și la sfârșit. Sunt de părere că nici bogăția care se mărește, nici rudele, nici neamurile nu ocupă locul pe care îl ocupă prietenii binevoitori. Un prieten capabil să asculte sfaturi benefice și, de asemenea, să facă bine este extrem de rar. Se cuvine ca tu, O, cel mai important dintre oamenii virtuoși, să vorbești pe larg despre aceste subiecte.

Bhishma spuse: Ascultă-mă pe mine, O, Yudhishthira, în timp ce îți vorbesc în detaliu despre acei oameni cu care se pot forma prietenii și cu care nu se pot forma prietenii. Cel lacom, cel fără milă, cel care a renunțat la datoriile firii sale, cel necinstit, cel ticălos, cel josnic, cel cu practici păcătoase, cel care e bănuitor față de toți, cel leneș, cel care amână, cel cu o înclinație șubredă, cel

486 În textele bengaleze, 41 este transformat într-un triplet, iar 42 este format dintr-un singur rând; 42 este reprezentat ca vorbirea lui Vaisampayana. Aceasta este evident o eroare; 41 este un cuplet. Și 42 este așa. Rajna etc. se referă la Bhima. K.P. Singha evită eroarea; traducătorul Burdwan, ca de obicei, încurcă 41 considerând-o un triplet.

487 Nu există nicio îndoială că al doilea rând are o referire distinctă la principalul articol de credință din budism. Emanciparea este identificată aici cu Extincția sau Anihilarea. Cuvântul folosit este Nirvana. Sfatul dat este abținerea de la atașamente de orice fel. Aceste porțiuni din *Santi* sunt fie interpolări, fie au fost scrise după răspândirea budismului.

488 Doctrina expusă în 48 este fie doctrina Necesității Universale, așa cum a fost expusă de Leibnitz, fie cea a Cauzelor Ocazionale a școlii carteziene. De fapt, toate teoriile despre guvernarea universului sunt amestecate în mod ciudat aici.

care este subiectul oprobriului universal, cel care disprețuiește viața învățătorului său, cel dependent de cele șapte vicii bine cunoscute, cel care își abandonează prietenii aflați în suferință, cel cu suflet rău, cel fără rușine, cel ale cărui priviri sunt totdeauna îndreptate spre păcat, cel ateu, cel care batjocorește *Vedele*, cel ale cărui simțuri nu sunt stăpânite, cel care își dă liber la poftă, cel mincinos, cel părăsit de toți, cel care încalcă orice hotar, cel înșelător, cel lipsit de înțelepciune, cel invidios, cel însetat de păcat, cel cu o conduită rea, cel cu sufletul necurățit, cel crud, cel care joacă jocuri de noroc, cel care caută mereu să-și rănească prietenii, cel care cobește bogăția altora, acel suflet ticălos care nu se arată niciodată mulțumit cu ceea ce îi oferă altul în limita posibilităților sale, cel care nu e niciodată mulțumit de prietenii săi, O, taur printre oameni, cel care se înfurie fără motiv, cel cu mintea neliniștită, cel care se ceartă fără motiv, acel individ păcătos care nu simte niciun scrupul în a-și părăsi prietenii bine intenționați, acel nenorocit care este mereu atent numai la interesele sale și care, O, rege, se ceartă cu prietenii atunci când aceștia îi fac o mică nedreptate sau îi rănesc fără voie, cel care se poartă ca un dușman dar vorbește ca un prieten, cel cu percepții greșite, cel orb (în privința binelui său), cel care nu se bucură niciodată de ceea ce este bun pentru el sau pentru alții, trebuie evitat. Cel care bea băuturi alcoolice, cel care urăște pe alții, cel care este plin de mânie, cel lipsit de compasiune, cel care se mâhnește la vederea fericirii altuia, cel care își rănește prietenii, cel care se ocupă mereu cu a lua viața făpturilor vii, cel nemulțumitor, cel josnic, trebuie evitat. Alianțe (de prietenie) nu ar trebui niciodată formate cu niciunul dintre ei. La fel, nicio alianță (de prietenie) nu ar trebui formată cu cel care este mereu ocupat cu a remarca greșelile altora. Ascultă-mă acum în timp ce îți arăt persoanele cu care se pot forma alianțe (de prietenie). Cei bine-născuți, cei cu elocvență și politețe în vorbire, cei înzestrați cu cunoștințe și știință, cei care posedă merite și alte îndeletniciri, cei lipsiți de lăcomie, cei care nu obosesc niciodată prin muncă, cei buni cu prietenii lor, cei recunoscători, cei cu cunoștințe și științe variate, cei lipsiți de lăcomie, cei cu calități plăcute, cei fermi în adevăr, cei care și-au stăpânit simțurile, cei dedicați exercițiilor atletice și altor activități, cei de familii bune, cei care duc mai departe neamul lor,[489] cei lipsiți de defecte, cei renumiți, ar trebui acceptați de regi pentru a forma alianțe (de prietenie) cu ei. Aceia, în plus, O, monarh, care se bucură de mulțumire și se mulțumesc dacă cineva se poartă cu ei după puterile sale, cei care nu se înfurie niciodată fără motiv, cei care nu se supără niciodată fără un motiv suficient, acele persoane care cunosc bine știința Profitului și care, chiar și deranjate, reușesc să-și păstreze mintea calmă, cei care se dedică în slujba prietenilor sacrificându-și propriile interese, cei care nu se înstrăinează niciodată de prieteni, dar care rămân neschimbați (în atașamentul lor) ca o pătură roșie de lână (care nu-și schimbă ușor culoarea),[490] cei care nu-i disprețuiesc niciodată, din mânie, pe cei săraci, cei care nu dezonorează femeile tinere cedând în fața poftei și pierderii judecății, cei care nu arată prietenilor căi greșite, cei de încredere, cei dedicați practicii dreptății, cei care privesc aurul și pietrele de pe drum cu ochi egali, cei care rămân ferm atașați de prieteni și binevoitori, cei care își adună supușii și caută realizarea treburilor prietenilor fără a ține cont de propria demnitate și renunțând la toate semnele propriei respectabilități, ar trebui considerați persoane cu care ar trebui făcute alianțe (de prietenie). Într-adevăr, domeniile acelui rege se întind în toate direcțiile, ca lumina stăpânului stelelor, care formează alianțe de prietenie cu astfel de oameni superiori. Alianțe ar trebui făcute cu oameni bine exersați în arme, care și-au stăpânit complet mânia, care sunt mereu puternici în luptă și stăpâni de înaltă naștere, bună-manieră și îndeletniciri variate. Dintre acei oameni vicleni, O, cel fără de păcat, pe care i-am menționat, cei mai josnici, O, rege, sunt acei care sunt nemulțumitori și care își rănesc prietenii. Acele persoane cu comportament rău ar trebui evitate de toți. Aceasta, într-adevăr, este o concluzie stabilită.

Yudhishthira spuse: „Doresc să aud în detaliu această descriere. Spune-mi cine sunt aceia care sunt numiți cei ce-și vatămă prietenii și cei recunoscători.

Bhishma spuse: Îți voi recita o poveste veche ale cărei întâmplări au avut loc în țara

---

489 Adică, cei care au soții și au procreat copii.

490 „*Raktamivavikam*” și nu „*Raktamivadhikam*” este interpretarea corectă. Traducătorul Burdwan acceptă interpretarea incorectă.

Mlecșilor, care se află la nord, O, monarh. Era un anumit Brahman din țara de mijloc. Era lipsit de învățătură vedică. (Într-o zi), zărind un sat prosper, omul a intrat în el din dorința de a obține milostenie.[491] În acel sat locuia un tâlhar înzestrat cu mari bogății, cunoscător al trăsăturilor distinctive ale tuturor ordinelor (de oameni), devotat Brahmanilor, statornic în adevăr și mereu angajat în acte de milostenie. Mergând la reședința acelui tâlhar, Brahmanul a cerut pomană. Într-adevăr, el a solicitat o casă în care să locuiască și cele necesare vieții care să-i ajungă un an. Astfel cerut de Brahman, tâlharul i-a dat o bucată de pânză nouă cu capetele complete,[492] și o femeie văduvă înzestrată cu tinerețe. Obținând toate acele lucruri de la tâlhar, Brahmanul s-a umplut de bucurie. Într-adevăr, Gautama a început să locuiască fericit în acea casă spațioasă pe care i-o alocase tâlharul. A început să țină la rudele și cunoscuții femeii pe care o primise de la șeful tâlharilor. În acest fel, a locuit timp de mulți ani în acel sat prosper de vânători. A început să practice cu mare devoțiune arta arcașilor. În fiecare zi, ca și ceilalți tâlhari care locuiau acolo, Gautama, O, rege, mergea în pădure și vâna abundent cocori sălbatici. Mereu angajat în măcelărirea creaturilor vii, el a devenit foarte priceput în acel act și curând a renunțat la compasiune. Datorită intimității sale cu tâlharii, a devenit ca unul dintre ei. Cât timp a locuit fericit în acel sat de tâlhari timp de multe luni, numărul cocorilor sălbatici pe care i-a ucis a fost mare. Într-o zi, un alt Brahman a venit în acel sat. Era îmbrăcat în zdrențe și piei de căprioară și avea părul încrețit pe cap. Cu un comportament foarte pur, era devotat studiului *Vedelor.* De natură umilă, cu un regim alimentar frugal, devotat Brahmanilor, cunoscător desăvârșit al *Vedelor* și respectând jurămintele de *Brahmacharya*, acel Brahman fusese un prieten drag al lui Gautama și aparținea acelei părți a țării din care plecase Gautama. În timpul rătăcirilor sale, așa cum s-a spus deja, Brahmanul a ajuns în acel sat de tâlhari unde se stabilise Gautama. El nu accepta niciodată mâncare dacă i se oferea de către un Sudra și, prin urmare, a început să caute casa unui Brahman acolo (pentru a accepta datoriile ospitalității).[493] În consecință, a rătăcit în toate direcțiile în acel sat plin de familii de tâlhari. În cele din urmă, acel cel mai de seamă dintre Brahmani a ajuns la casa deținută de Gautama. S-a întâmplat ca tocmai atunci Gautama, întorcându-se din pădure, să intre în locuința sa. Cei doi prieteni s-au întâlnit. Înarmat cu arc și sabie, el purta pe umeri o povară de cocori uciși, iar corpul îi era uns cu sângele care se scurgea din sacul de pe umerii săi. Văzându-l pe acel om care semăna atunci cu un canibal și care se lepădase de practicile curate ale ordinului său de naștere, intrând în casa lui, oaspetele nou sosit, recunoscându-l, O, rege, a spus aceste cuvinte: „Ce faci tu aici din prostie? Ești un Brahman și cel care perpetuează o familie de Brahmani. Născut într-o familie respectabilă din Țara de Mijloc, cum se face că te porți ca un tâlhar în practicile tale? Amintește-ți, O, reîntineritule, de rudele tale celebre din trecut, toți fiind cunoscători ai *Vedelor.* Născut în rasa lor, vai, ai devenit o rușine pentru ea. Trezește-te prin propriile-ți eforturi. Amintindu-ți energia, comportamentul, învățătura, autocontrolul, compasiunea (care îți aparțin prin ordinul nașterii tale), părăsește-ți acum locuința, O, reîntineritule!” Adresat astfel de prietenul său cu intenții bune, O, rege, Gautama i-a răspuns cu mare suferință în suflet, spunând: ”O, cel mai de seamă dintre reîntineriți, sunt sărac. Sunt și lipsit de cunoștințe vedice. Știu, O, cel mai bun dintre Brahmani, că m-am stabilit aici pentru câștiguri materiale. La vederea ta, însă, sunt binecuvântat astăzi. Vom pleca împreună din acest loc mâine. Tu petrece noaptea aici cu mine.” Astfel adresat, Brahmanul nou sosit, plin de compasiune cum era, a petrecut noaptea acolo, refuzând să atingă orice. Într-adevăr, deși flămând și rugat în mod repetat, oaspetele a refuzat să guste din orice mâncare din acea casă.

SECȚIUNEA CLXIX

Bhishma a spus: După ce noaptea aceea a trecut și cel mai bun dintre Brahmani a părăsit casa, Gautama, ieșind din locuința sa, a început să se îndrepte spre mare, O, Bharata! Pe drum, a

491 Adevărata interpretare este *Brahmavarjitah* și nu cuvântul respectiv din acuzativ. Ambele versiuni bengaleze au aderat la interpretarea incorectă a textelor bengaleze.

492 Adică, nu era o bucată ruptă dintr-o bucată întreagă, ci ambele *dasas* sau capete ale sale erau acolo.

493 Până în ziua de azi există mulți Brahmana în India care sunt *asudra-pratigrahini*, adică care nu acceptă niciun dar, oricât de bogat ar fi, de la un Sudra.

văzut nişte negustori care obişnuiau să facă călătorii pe mare. Cu acea caravană de negustori a pornit spre ocean. S-a întâmplat însă, O, rege, ca acea mare caravană să fie atacată, în timp ce trecea printr-o vale, de un elefant înfuriat. Aproape toţi oamenii au fost ucişi. Scăpând cumva de acel mare pericol, Brahmanul a fugit spre nord pentru a-şi salva viaţa, fără să ştie încotro se îndrepta. Separat de caravană şi condus departe de acel loc, a început să rătăcească singur într-o pădure, asemenea lui Kimpurusha.[494] În cele din urmă, ajungând la un drum care ducea spre ocean, a călătorit mai departe până a ajuns la o pădure încântătoare şi cerească, plină de copaci înfloriţi. Era împodobită cu mango care produceau flori şi fructe pe tot parcursul anului. Semăna cu pădurile din Nandana (în rai) şi era locuită de Yaksha şi Kinnara. Era împodobită şi cu sala, palmieri şi tamala, cu ciorchini de aloe neagră şi mulţi copaci mari de santal. Pe podişurile încântătoare pe care le vedea acolo, înmiresmate cu parfumuri de diverse feluri, se auzeau mereu păsări din cele mai importante specii care îşi revărsau melodiile. Alte vieţuitoare înaripate ale văzduhului, numite Bharundas, cu feţe asemănătoare cu cele ale fiinţelor umane, şi cele numite Bhulingas, şi altele aparţinând regiunilor muntoase şi mării, ciripeau dulce acolo. Gautama a mers prin acea pădure, ascultând, pe măsură ce mergea, acele acorduri încântătoare şi fermecătoare ale coriştilor naturii. Pe drumul său, a văzut un loc de pământ foarte încântător şi plat, acoperit cu nisipuri aurii şi care semăna cu cerul însuşi, O, rege, prin frumuseţea sa. Pe acel teren se afla un banian mare şi frumos, cu un vârf sferic. Având multe ramuri care corespundeau cu arborele-mamă ca frumuseţe şi mărime, acel banian arăta ca o umbrelă aşezată deasupra câmpiei. Locul de sub acel copac magnific era scăldat cu apă parfumată cu cele mai parfumate sandale. Înzestrat cu o mare frumuseţe şi abundent în flori delicioase de jur împrejur, locul arăta ca curtea Strămoşului însuşi. Privind acel loc fermecător şi inegalabil, abundent de copaci înfloriţi, sacru şi arătând ca lăcaşul unui celest, Gautama a fost foarte încântat. Ajuns acolo, s-a aşezat cu inima mulţumită. În timp ce stătea acolo, O, fiu al lui Kunti, o briză delicioasă, fermecătoare şi de bun augur, purtând parfumul multor feluri de flori, a început să sufle uşor, răcorind membrele lui Gautama şi umplându-l de plăcere cerească, O, monarhule! Vânturat de acea briză parfumată, Brahmana s-a împrospătat şi, în urma plăcerii pe care a simţit-o, a adormit curând. Între timp, soarele a apus în spatele dealurilor Asta. Când strălucitoarea luminătoare a intrat în camerele sale din vest şi a venit amurgul, o pasăre care era cea mai importantă din specia sa s-a întors în acel loc, care era casa ei, din regiunile lui Brahman. Numele ei era Nadijangha şi era un prieten drag creatorului. Era un prinţ al Cocorilor, posesor de o mare înţelepciune şi fiu al (înţeleptului) Kasyapa. Era, de asemenea, cunoscut pe scară largă pe pământ sub numele de Rajadharman. Într-adevăr, el a întrecut pe toţi cei de pe pământ în faimă şi înţelepciune. Copil al unei fecioare celeste, posesor de o mare frumuseţe şi învăţătură, semăna cu un ceresc în splendoare. Împodobit cu numeroasele podoabe pe care le purta şi care erau la fel de strălucitoare ca soarele însuşi, acel copil al unei fete celeste părea să strălucească de frumuseţe. Privind acea pasăre sosind în acel loc, Gautama s-a umplut de uimire. Epuizat de foame şi sete, Brahmana a început să-şi arunce ochii asupra pasării din dorinţa de a o ucide.

Rajadharman a spus: Bun venit, O, brahmane! Din fericire, ai ajuns astăzi în reşedinţa mea. Soarele a apus. A venit amurgul. Venind la reşedinţa mea, eşti astăzi oaspetele meu drag şi excelent. După ce ai primit închinarea mea conform riturilor stabilite în scripturi, poţi merge oriunde doreşti mâine dimineaţă.

SECŢIUNEA CLXX

Bhishma a spus: Auzind aceste cuvinte dulci, Gautama s-a umplut de uimire. Simţind în acelaşi timp o mare curiozitate, l-a privit pe Rajadharman fără să-şi poată lua privirea de la el.

Rajadharman a spus: O, Brahmana, sunt fiul lui Kasyapa şi al uneia dintre fiicele (înţeleptului) Daksha. Având mari merite, eşti oaspetele meu astăzi. Eşti binevenit, O, cel mai important dintre Brahmani!

494 *Kimpurusha* este pe jumătate om şi pe jumătate cal. Se presupune că are corpul de cal, iar faţa de om.

Bhishma a continuat: După ce i-a oferit ospitalitate conform riturilor stabilite în scripturi, cocorul a aşezat o excelentă odihnă din florile de Şala care se aflau în jurul său. De asemenea, i-a oferit mai mulţi peşti mari prinşi din apele adânci ale Bhagirathi. Într-adevăr, fiul lui Kasyapa i-a oferit, pentru acceptarea oaspetelui său Gautama, un foc arzător şi anumiţi peşti mari. După ce Brahmana a mâncat şi a fost mulţumit, pasărea posesoare de bogăţie de penitenţe a început să-l vânture cu aripile sale pentru a-i alunga oboseala. Văzându-şi oaspetele aşezat în largul său, l-a întrebat despre neamul său. Omul a răspuns, spunând: „Sunt un Brahman cunoscut sub numele de Gautama", şi apoi a tăcut. Pasărea i-a oferit oaspetelui său un pat moale făcut din frunze şi parfumat cu multe flori odorante. Gautama s-a întins pe el şi a simţit o mare fericire. După ce Gautama s-a întins, fiul elocvent al lui Kasyapa, care semăna cu Yama însuşi în cunoaşterea datoriilor, l-a întrebat despre motivul sosirii sale acolo. Gautama i-a răspuns, spunând: „Sunt, O, suflet mare, foarte sărac. Pentru a câştiga bogăţie,[495] sunt dornic să merg la mare." Fiul lui Kasyapa i-a spus cu bucurie: „Nu este potrivit să te îngrijorezi. Vei reuşi, O, cel dintâi dintre Brahmani, şi te vei întoarce acasă aşa cum se cuvine. Înţeleptul Vrihaspati a vorbit despre patru feluri de mijloace pentru dobândirea bogăţiei, şi anume: moştenire, succesiune bruscă datorită norocului sau favoarea zeilor, dobândire prin muncă şi dobândire prin ajutorul sau bunătatea prietenilor. Eu am devenit prietenul tău. Nutresc sentimente bune faţă de tine. Mă voi strădui aşadar în aşa fel încât să reuşeşti să dobândeşti bogăţie." Noaptea a trecut şi a venit dimineaţa. Văzându-şi oaspetele ridicându-se vesel din pat, pasărea l-a abordat, spunând: „Mergi, O, cel amabil, pe acest drum şi vei reuşi sigur. La o distanţă de aproximativ trei *Yojanas* de acest loc, există un rege puternic al Rakshasilor. Posesor de mare forţă, numele său este Virupaksha şi el este un prieten de-al meu. Mergi la el, O, cel dintâi dintre Brahmani! Acel şef, înduplecat de cererea mea, îţi va da fără îndoială oricât de multă bogăţie doreşti." Astfel vorbit, O, rege, Gautama a plecat cu veselie din acel loc, mâncând pe drum, pe săturate, fructe dulci ca ambrozia. Zărind arborii de lemn de santal şi aloe şi mesteacăn care stăteau de-a lungul drumului şi bucurându-se de umbra lor răcoritoare, Brahmana a mers repede. Apoi a ajuns în oraşul cunoscut sub numele de Meruvraja. Avea pavilioane mari făcute din piatră şi ziduri înalte din acelaşi material. Era, de asemenea, înconjurat pe toate părţile de un şanţ, iar pe creneluri erau pregătite bucăţi mari de rocă şi diverse motoare. El a devenit curând cunoscut şefului de Rakshasa de mare inteligenţă, O, rege, ca un oaspete drag trimis la el de prietenul şefului (cocorul). Şeful l-a primit pe Gautama cu mare bucurie. Regele Rakshasilor, apoi, O, Yudhishthira, le-a poruncit asistenţilor săi, spunând: „Fie ca Gautama să fie adus degrabă de la poartă." La porunca regelui, anumiţi oameni, iute ca şoimii, au ieşit din palatul splendid al stăpânului lor şi, mergând la poartă, l-au adresat pe Gautama. Mesagerii regali, O, monarh, i-au spus acelui Brahmana: „Vino repede, regele doreşte să te vadă. Poate ai auzit de regele Rakshasilor, Virupaksha, pe nume, posesor de mare curaj. Chiar el este nerăbdător să te vadă. Vino repede şi nu zăbovi." Astfel vorbit, Brahmana, uitând de osteneala sa, în uimire, a alergat cu mesagerii. Văzând marea stare de belşug a oraşului, a fost cuprins de uimire. Curând a intrat în palatul regelui în compania mesagerilor, dornic să obţină o întrevedere cu regee Rakshasilor.

SECŢIUNEA CLXXI

Bhishma a spus: Condus într-o cameră spaţioasă, Gautama a fost prezentat regelui Rakshasilor. Venerat de acesta din urmă (cu ofrandele obişnuite), el s-a aşezat pe un scaun excelent. Regele l-a întrebat despre rasa din care se trăgea şi despre practicile sale, despre studiul său al *Vedelor* şi despre respectarea jurământului de *Brahmacharya*. Brahmanul, însă, fără să răspundă la celelalte întrebări, doar şi-a declarat numele şi rasa. Regele, după ce a aflat numai numele şi rasa oaspetelui său şi, văzând că era lipsit de splendoare brahmanică şi de studii vedice, a întrebat apoi despre ţara în care locuia.

---

495 Literal, "pentru obţinerea de bunuri".

Rakshasa a spus: Unde este locuința ta, O, binecuvântatule, și la ce rasă aparține soția ta? Spune-ne adevărul, nu te teme. Ai încredere în noi fără teamă.

Gautama a spus: Sunt de neam din Țara de Mijloc. Locuiesc într-un sat de vânători. M-am căsătorit cu o soție Sudra care fusese văduvă. Tot ce vă spun este adevărul.

Bhishma a continuat: Regele a început apoi să reflecteze asupra a ceea ce ar trebui să facă. Într-adevăr, regele a început să se gândească cum ar putea reuși să dobândească merit. El și-a spus în sinea lui: „Acest om este de neam Brahmana. Este, de asemenea, un prieten al înzestratului cu suflet mare Rajadharman. Mi-a fost trimis de acel fiu al lui Kasyapa. Trebuie să fac ceea ce îi este pe plac prietenului meu. El îmi este foarte apropiat. Într-adevăr, el este fratele meu și o rudă dragă. El este cu adevărat un prieten al inimii mele. În această zi a lunii *Kartika*, o mie de Brahmani de prim rang urmează să fie ospătați în casa mea. Și acest Gautama va fi ospătat împreună cu ei și îi voi da și lui avere. Aceasta este o zi sfântă. Gautama a venit aici ca oaspete. Averea care trebuie dată (Brahmanilor) este gata. Ce mai este de gândit?” Cam în acel moment, o mie de Brahmani, înzestrați cu cunoștințe vaste, cu fețe purificate prin băi și împodobiți (cu pastă de lemn de santal și flori) și îmbrăcați în veșminte lungi de in, au venit la palat. Regele Rakshasa, Virupaksha, O, monarhule, a primit oaspeții, pe măsură ce veneau, cu respect și conform riturilor stabilite în scripturi. La porunca regelui, s-au întins piei pentru ei. Slujitorii regali, O, cel mai bun dintre Bharata, au așezat apoi pe jos covorașe de iarbă Kusa.[496] Acei Brahmani de frunte, după ce au fost venerați cuvenit de către rege, s-au așezat pe acele locuri. Șeful Rakshasa și-a venerat din nou oaspeții, conform dispozițiilor, cu semințe de susan, smocuri de iarbă verde și apă. Unii dintre ei au fost aleși pentru a reprezenta pe Viswedevas, pe Pitris și pe zeitățile focului. Aceștia au fost unși cu pastă de lemn de santal și li s-au oferit flori. Ei au fost, de asemenea, adorați cu alte feluri de ofrande scumpe. După o asemenea venerare, fiecare dintre ei arăta la fel de strălucitor ca luna pe firmament. Apoi, acelor Brahmani li s-au dat farfurii de aur strălucitoare și lustruite, împodobite cu gravuri, și umplute cu mâncare excelentă preparată cu *ghee* și miere. În fiecare an (în zilele de lună plină) ale lunilor *Ashadha* și *Magha*, un număr mare de Brahmani primeau de la șeful Rakshasa, după onorurile cuvenite, cele mai bune feluri de mâncare pe care și le doreau. În special, în ziua de lună plină a lunii *Kartika*, după terminarea toamnei, regele obișnuia să ofere Brahmanilor multă avere de diverse feluri, inclusiv aur, argint, bijuterii, pietre prețioase, perle, diamante de mare valoare, pietre din varietatea *lapis lazuli*, piei de cerb și piei de cerb Ranku. Într-adevăr, O, Bharata, aruncând o grămadă de avere de multe feluri pentru a o da ca *Dakshina* (oaspeților săi regenerați), puternicul Virupaksha, adresându-se acelora dintre Brahmanii de frunte, le-a spus: „Luați din aceste bijuterii și pietre prețioase cât doriți și cât puteți spera să duceți.” Și obișnuia să le spună și aceste cuvinte: „O, Bharata, luați acele farfurii de aur și vasele pe care le-ați folosit pentru cina voastră și plecați, O, cei mai de frunte dintre Brahmani.” Când aceste cuvinte au fost rostite de nobilul rege Rakshasa (cu ocazia acelui ospăț specific), acei tauri dintre Brahmani au luat câtă avere și-a dorit fiecare. Venerați cu acele bijuterii și pietre prețioase scumpe, acei cei mai buni dintre Brahmani, îmbrăcați în veșminte excelente, s-au umplut de bucurie. Încă o dată, regele Rakshasa, după ce a reținut pe Rakshasașii care veniseră la palatul său din diverse tărâmuri, s-a adresat acelora dintre Brahmani și le-a spus: „În această zi, voi, cei regenerați, nu trebuie să vă temeți de Rakshasa aici. Jucați-vă cum doriți și apoi plecați iute.” Brahmanii apoi, părăsind acel loc, au plecat în toate direcțiile cu mare viteză. Și Gautama, după ce a luat o cantitate mare de aur fără nicio pierdere de timp, a plecat. Cărând cu greu povara, a ajuns la același banyan (sub care se întâlnise cu cocorul). S-a așezat obosit, istovit de muncă și flămând. În timp ce Gautama se odihnea acolo, acea cea mai bun dintre păsări, adică Rajadharman, O, rege, a venit acolo. Devotat prietenilor, l-a bucurat pe Gautama urându-i bun venit. Fluturându-și aripile, a început să-și ventileze oaspetele și să-i alunge oboseala. Înzestrat cu o inteligență vastă, l-a venerat pe Gautama și a aranjat masa pentru el. După ce a

496 La astfel de distracții, hindușii, și în ziua de azi, stau pe scaune separate atunci când mănâncă. Dacă cineva atinge scaunul altcuiva, amândoi devin impuri și nu mai pot mânca. Înainte de a mânca, însă, când vorbesc sau aud, oaspeții pot ocupa un loc comun, adică un covoraș mare, o pătură sau o pânză etc., întinsă pe podea.

mâncat şi s-a revigorat, Gautama a început să se gândească: „Grea este această povară pe care am luat-o de aur strălucitor, mişcat de lăcomie şi nebunie. Am de mers o distanţă lungă. Nu am hrană cu care să-mi susţin viaţa pe drum. Ce ar trebui să fac pentru a-mi susţine viaţa?” Acestea erau gândurile lui atunci. S-a întâmplat că, chiar şi după mult gândit, nu a reuşit să vadă nicio mâncare pe care să o poată mânca pe drum. Nemulţumitul cum era, O, tigru dintre oameni, chiar acest gând i-a venit în minte: „Acest prinţ al cocorilor, atât de mare şi cu o grămadă de carne, stă lângă mine. Prinzându-l, voi părăsi acest loc şi voi pleca cu mare viteză.”

SECŢIUNEA CLXXII

Bhishma spuse: Acolo, sub acel banyan, pentru protecţia oaspetelui său, prinţul păsărilor aprinsese şi menţinuse un foc cu flăcări înalte şi arzânde.[497] Pe o parte a focului, pasărea dormea plină de încredere. Mârşavul nerecunoscător şi cu sufletul ticălos se pregătea să-şi ucidă gazda care dormea. Cu ajutorul acelui foc arzând, a ucis pasărea încrezătoare şi, după ce a terminat, s-a umplut de încântare, neţinând niciodată seama că ceea ce făcuse era un păcat. Jupuind penele şi pufii, a fript carnea pe acel foc. Apoi, luând-o cu aurul pe care îl adusese, Brahmanul Roşu a plecat repede de acolo. A doua zi, regele Rakshasa, Virupaksha, adresându-se fiului său, a zis: „Vai, fiule, nu îl văd astăzi pe Rajadharman, cea mai bună dintre păsări. În fiecare dimineaţă el se duce în regiunile lui Brahman pentru a-L adora pe Străbunic. La întoarcere, nu pleacă niciodată acasă fără să mă viziteze. Aceste două dimineţi şi două nopţi au trecut fără ca el să fi venit la mine. Prin urmare, sufletul meu nu este liniştit. Să fie întrebat prietenul meu, Gautama, care a venit aici, este fără studii Vedice şi lipsit de splendoare Brahmanică. El şi-a găsit drumul spre lăcaşul prietenului meu. Mă tem foarte mult că acel cel mai rău dintre Brahmani l-a ucis pe Rajadharman. Având practici rele şi înţelegere ticăloasă, l-am citit prin semnele pe care le-a arătat. Lipsit de compasiune, cu o înfăţişare crudă şi înspăimântătoare, şi rău, acel cel mai josnic om este ca un tâlhar. Acel Gautama a plecat la lăcaşul prietenului meu. Din acest motiv, inima mea a devenit extrem de neliniştită. O, fiule, mergând de aici cu mare viteză la lăcaşul lui Rajadharman, află dacă acea pasăre cu suflet pur mai este în viaţă. Nu zăbovi.” Aşa abordat de către tatăl său, prinţul, însoţit de alţi Rakshasa, a plecat cu mare viteză. Ajuns la poalele acelui banyan, a văzut rămăşiţele lui Rajadharman. Plângând de durere, fiul regelui înţelept al Rakshasilor a fugit cu mare viteză şi cât a putut de mult, pentru a-l prinde pe Gautama. Rakshasa nu a trebuit să meargă departe când au reuşit să-l prindă pe Brahman şi să descopere cadavrul lui Rajadharman lipsit de aripi, oase şi picioare. Luându-l pe captiv cu ei, Rakshasa s-au întors cu mare viteză la Meruvraja şi i-au arătat regelui corpul mutilat al lui Rajadharman şi acel om nerecunoscător şi cântăreţ, adică Gautama. Văzând rămăşiţele prietenului său, regele, împreună cu sfătuitorii şi preotul său, au început să plângă cu voce tare. Într-adevăr, vocea jalei a fost auzită tare în lăcaşul său. Întreaga cetate a regelui Rakshasa, bărbaţi, femei şi copii, s-a scufundat în jale. Regele i-a zis apoi fiului său: „Să fie ucis acest om păcătos. Să mănânce veseli aceşti Rakshasa carnea lui. De fapte păcătoase, de obiceiuri păcătoase, de suflet păcătos şi obişnuit cu păcatul, acest ticălos, cred eu, trebuie ucis de tine.” Aşa îndemnat de către regele Rakshasa, mulţi Rakshasa de temută forţă şi-au exprimat sila de a mânca carnea acelui păcătos. Într-adevăr, acei rătăcitori ai nopţii, adresându-se regelui lor, i-au spus: „Să fie dat acest cel mai josnic om hoţilor.” Aplecându-şi capetele către regele lor, i-au spus aşa, adăugând: „Nu se cuvine ţie să ne dai acest om păcătos pentru hrană.” **Regele le-a spus**: „*Aşa să fie*! Să fie dat acest nerecunoscător hoţilor atunci fără întârziere.” Aşa vorbit de el, Rakshasa înarmaţi cu lănci şi topoare de luptă, au tocat acel ticălos în bucăţi şi le-au dat hoţilor. S-a întâmplat însă ca chiar hoţii să refuze să mănânce carnea acelui om ticălos. Chiar dacă erau canibali, O, monarhule, ei nu mâncau un om nerecunoscător. Pentru cel ce ucide un Brahman, pentru cel ce bea alcool, pentru cel ce fură, pentru

497 *Agni* sau focul este o zeitate despre care se spune că îl are pe Vayu (zeul vântului) drept conducător de car. Obiceiul, până în ziua de azi, al tuturor călătorilor din India este de a aprinde un foc mare atunci când trebuie să petreacă noaptea în păduri sau în locuri nelocuite. Astfel de focuri reuşesc întotdeauna să sperie animalele sălbatice. De fapt, nici măcar tigrii, înfuriaţi de foame, nu se apropie de locul unde este întreţinut un foc aprins.

cel ce a căzut de la un jurământ, există ispășire, O, rege. Dar nu există ispășire pentru un om nerecunoscător. Acel om crud și ticălos care rănește un prieten și devine nerecunoscător, nu este mâncat nici de canibali, nici de viermii care se hrănesc cu hoituri.

SECȚIUNEA CLXXIII

Bhishma a spus: Regele Rakshasa a făcut apoi un rug funerar pentru acel prinț al cocorilor și l-a împodobit cu bijuterii și pietre prețioase, și cu parfumuri și haine scumpe. Dându-i foc împreună cu trupul acelui prinț al păsărilor, marele șef al Rakshasilor a făcut ca practicile funerare ale prietenului său să fie îndeplinite conform rânduielii. În acel moment, zeița binecuvântată Surabhi, fiica lui Daksha, a apărut în cer deasupra locului unde fusese pregătit rugul. Sânii ei erau plini de lapte.[498] Din gura ei, O, monarh fără păcat, spumă amestecată cu lapte a căzut pe rugul funerar al lui Rajadharman. Din această cauză, prințul cocorilor a revenit la viață. Ridicându-se, el s-a apropiat de prietenul său Virupaksha, regele Rakshasilor. În acel moment, șeful zeilor însuși a venit în orașul lui Virupaksha. Adresându-se regelui Rakshasa, Indra a spus: „Din fericire, ai readus la viață prințul cocorilor.” Șeful zeităților i-a relatat în continuare lui Virupaksha vechea poveste a blestemului rostit de Străbunic asupra acelei celei mai bune păsări numite Rajadharman. Adresându-i-se regelui, el a spus: „Odată, O, monarh, acest prinț al cocorilor nu s-a prezentat în regiunea lui Brahman (când prezența lui era așteptată). În mânie, Străbunicul i-a spus acestui prinț al păsărilor: „Deoarece acest cocor ticălos nu s-a prezentat astăzi în adunarea mea, de aceea, cel cu sufletul rău nu va muri curând (pentru a putea părăsi pământul).” În urma acestor cuvinte ale Străbunicului, prințul cocorilor, deși ucis de Gautama, a revenit la viață, prin virtutea nectarului cu care i-a fost udat trupul.” După ce Indra a tăcut, Rajadharman, după ce s-a înclinat în fața șefului zeilor, a spus: „O, primul dintre zei, dacă inima ta este înclinată spre mine pentru grație, atunci lasă-l și pe dragul meu prieten Gautama să fie readus la viață!” Auzind aceste cuvinte ale sale, Vasava, O, cel mai ilustru dintre oameni, a stropit cu nectar pe brahmanul Gautama și l-a readus la viață. Prințul cocorilor, apropiindu-se de prietenul său Gautama, care încă purta pe umeri povara aurului (pe care o primise de la regele Rakshasilor) l-a îmbrățișat și a simțit o mare bucurie. Rajadharman, acel prinț al cocorilor, l-a trimis pe Gautama cu fapte păcătoase, împreună cu averea lui, înapoi la reședința sa. La ora cuvenită, el s-a deplasat (a doua zi) la regiunea Străbunicului. Acesta a onorat pasărea cu suflet nobil cu atențiile ce se arată unui oaspete. Gautama, de asemenea, întorcându-se acasă în satul vânătorilor, a născut mulți copii păcătoși din soția sa Śūdra. Un blestem greu a fost rostit asupra lui de către zei, spunând că, după ce va naște, în decurs de câțiva ani,[499] asupra trupului soției sale recăsătorite mulți copii, acel păcătos nemulțumitor va cădea într-un iad teribil pentru mulți ani. Toate acestea, O, Bharata, mi-au fost spuse odinioară de către Narada. Reamintindu-și incidentele acestei povești grave, O, taur al rasei lui Bharata, ți-am recitat toate detaliile în mod corespunzător. De unde poate un om nerecunoscător să obțină faimă? Unde este locul lui? De unde poate avea fericire? O persoană nerecunoscătoare nu merită să fie de încredere. Cel care este nerecunoscător nu poate scăpa niciodată. Nimeni nu ar trebui să-l rănească pe un prieten. Cel care rănește un prieten cade într-un iad teribil și veșnic. Fiecare ar trebui să fie recunoscător și fiecare ar trebui să încerce să-și ajute prietenii. Totul poate fi obținut de la un prieten. Onorurile pot fi obținute de la prieteni.[500] Prin prieteni, cineva poate avea parte de diverse obiecte de desfătare. Prin eforturile prietenilor, cineva poate scăpa de diverse tipuri de pericol și suferință. Cel care este înțelept își va onora prietenul cu cele mai bune atenții ale sale. Un ticălos nerecunoscător, fără rușine și păcătos ar trebui evitat de către cei înțelepți. Cel care își rănește prietenii este o zdreanță a rasei sale. Un astfel de ticălos păcătos este cel mai josnic dintre oameni. Ți-am spus astfel, O, cel mai ilustru dintre toți oamenii virtuoși, care sunt caracteristicile acelui ticălos păcătos care este pătat de ingratitudine și care își rănește prietenul. Ce altceva dorești să auzi?

498 Surabhi este vaca cerească născută din înțeleptul Daksha.

499 Este dificil de stabilit dacă cuvântul este *chirat* sau *achirat*.

500 În sanscrită, ablativul are uneori sensul de „prin”. Aici, *mitral* înseamnă atât *din*, cât și *prin intermediul*. Ceea ce se spune este că bogăția, onorurile etc. pot fi dobândite prin intermediul prietenilor, adică aceștia din urmă pot oferi bogăție sau pot fi instrumentali în dobândirea ei etc.

Vaisampayana a continuat: Ascultând aceste cuvinte rostite de Bhishma cu suflet nobil, Yudhishthira, O, Janamejaya, a fost foarte mulţumit.

Sfârşitul Santi Parva, partea întâi.

PARTEA a II-a

Mokshadharma Parva

SECȚIUNEA CLXXIV

Yudhishthira a spus: Tu, O, bunicule, ai vorbit despre datoriile de bun augur (ale persoanei aflate în dificultate) legate de datoriile regilor. Se cuvine acum ție, O, rege, să-mi spui acele datorii principale care aparțin celor care conduc (cele patru) moduri de viață.

Bhishma a spus: Religia are multe uși. Respectarea (datoriilor prescrise de) religie nu poate fi niciodată zadarnică. Datorii au fost stabilite pentru fiecare mod de viață. (Fructele acestor datorii sunt invizibile, fiind de obținut în lumea de dincolo.) Fructele, însă, ale Penitenței îndreptate către suflet sunt de obținut în această lume.[1] Oricare ar fi obiectul căruia i se dedică cineva, acel obiect, o Bharata, și nimic altceva, i se pare a fi cea mai înaltă achiziție plină de cele mai mari binecuvântări. Când cineva reflectează corect (inima sa fiind purificată de o astfel de reflecție), ajunge să știe că lucrurile acestei lumi sunt lipsite de valoare ca paiul. Fără îndoială, atunci este eliberat de atașament față de acele lucruri. Când lumea, O, Yudhishthira, care este plină de defecte, este astfel constituită, fiecare om inteligent ar trebui să se străduiască pentru atingerea eliberării sufletului său.

Yudhishthira a spus: Spune-mi, O, bunicule, cu ce fel de stare sufletească ar trebui cineva să-și ucidă durerea atunci când își pierde averea, sau când îi moare soția, sau fiul, sau tatăl.

Bhishma spuse: Când cineva își pierde averea, sau când soția, fiul sau tatăl său moare, își spune cu siguranță în sinea lui: „Ah, aceasta este o mare tristețe!” Dar apoi, cu ajutorul reflecției, ar trebui să încerce să alunge acea tristețe. În acest context este citită vechea poveste a discursului pe care un prieten reînnoit al său, venind la curtea lui Senajit, l-a ținut acelui rege. Văzându-l pe monarh agitat de durere și arzând de tristețe din cauza morții fiului său, Brahmanul s-a adresat acelui conducător cu inima foarte lipsită de veselie și i-a spus aceste cuvinte: „De ce ești ametit? Ești fără nicio inteligență. Tu însuți fiind un subiect de jale, de ce jelești (pentru alții)? Peste câteva zile, alții vor jeli pentru tine, iar la rândul lor, alții vor fi jeliți de alții. Tu însuți, eu și ceilalți care îți slujesc, O, rege, vom merge cu toții în locul de unde am venit cu toții.”

Senajit spuse: Ce este acea inteligență, ce este acea penitență, O, Brahman învățat, ce este acea concentrare a minții, O, tu care ai bogăția ascetismului, ce este acea cunoaștere și ce este acea învățătură, prin dobândirea cărora nu cedezi tristeții?

Brāhmaṇul a spus: Privește, toate creaturile — cele superioare, cele de mijloc și cele inferioare — în consecința faptelor lor respective, sunt prinse în capcana suferinței. Eu nu mă consider nici pe mine ca fiind al meu. Pe de altă parte, consider întreaga lume ca fiind a mea. Din nou, gândesc că tot ceea ce văd este la fel de mult al meu pe cât aparține și altora. Suferința nu mă poate atinge în urma acestui gând. După ce am dobândit o astfel de înțelegere, nu mă supun nici bucuriei, nici suferinței. Așa cum două bucăți de lemn plutind pe ocean se unesc la un moment dat și apoi se despart din nou, la fel este uniunea (viețuitoarelor) în această lume. Fii, nepoți, rudele, sunt toate de acest fel. Nu ar trebui să se atașeze nimeni de ele, căci separarea de ele este sigură. Fiul tău a venit dintr-o regiune invizibilă. El a plecat și a devenit invizibil. El nu te cunoștea. Tu nu îl cunoșteai. Cine ești tu și pentru cine jelești? Jalea provine din boala constituită de dorință. Fericirea, din nou, rezultă din vindecarea bolii dorinței. Din bucurie izvorăște, de asemenea, tristețea, și de aceea tristețea apare în mod repetat. Tristețea vine după bucurie, și bucuria după

---

1 Este foarte dificil să se traducă literal astfel de versete. Cuvântul *Dharma* este uneori folosit în sensul de Religie sau agregatul de datorii. Alteori, înseamnă pur și simplu o datorie sau cursul datoriilor prescrise pentru o situație particulară. *Tapah* este în general redat ca *penitență*. Aici, totuși, are o referire directă la *sravana* (ascultare), *mañana* (contemplare) și *nididhyasana* (abstragerea sufletului de la orice altceva pentru concentrare absolută). Gramatica celei de-a doua jumătăți a primei linii este *Sati apretya* etc., **Sat** fiind ceea ce este real, deci Sufletul, sau Sufletul Suprem, din care fiecare Suflet individual este doar o porțiune.

tristețe. Bucuriile și suferințele ființelor umane se rotesc pe o roată. După fericire, tristețea te-a ajuns. Vei avea din nou fericire. Nimeni nu suferă veșnic, și nimeni nu se bucură veșnic. Corpul este refugiul atât al suferinței, cât și al fericirii.[2] Orice fapte săvârșește o creatură înzestrată cu un corp cu ajutorul corpului său, consecințele acestora trebuie să le sufere în acel corp. Viața izvorăște odată cu apariția corpului. Cele două există împreună și cele două pier împreună.[3] Oamenii cu suflete necurățate, legați de lucrurile lumești prin diverse lanțuri, se nimicesc ca malurile de nisip în apă. Nenorocirile de felurite feluri, născute din ignoranță, acționează ca prese pentru semințele de ulei, atacând toate creaturile în consecința atașamentelor lor. Acestea le presează ca semințele de ulei în mașina de făcut ulei reprezentată de ciclul reîncarnărilor (căruia îi sunt supuși). Omul, de dragul soției sale (și al altora), comite numeroase fapte rele, dar suferă singur diverse feluri de mizerii atât în această lume, cât și în cea de apoi. Toți oamenii, atașați de copii și soții și rude și semeni, se scufundă în marea noroioasă a suferinței ca niște elefanți sălbatici, atunci când le lipsește forța, scufundați într-o mlaștină. Într-adevăr, O, stăpâne, la pierderea averii sau a fiului sau a rudelor, omul suferă o mare deznădejde, care seamănă, ca putere de ardere, cu o incendiu de pădure. Toate acestea, adică bucuria și suferința, existența și neexistența, depind de destin. Cel ce are prieteni ca și cel lipsit de prieteni, cel ce are dușmani ca și cel lipsit de dușmani, cel ce are înțelepciune ca și cel lipsit de înțelepciune, fiecare dintre aceștia obține fericirea prin destin. Prietenii nu sunt cauza fericirii cuiva. Dușmanii nu sunt cauza suferinței cuiva. Înțelepciunea nu este capabilă să aducă o creștere a averii; nici averea nu este capabilă să aducă o creștere a fericirii. Inteligența nu este cauza averii, nici prostia nu este cauza sărăciei. Numai cel care posedă înțelepciune, și nimeni altcineva, înțelege ordinea lumii. Printre cei inteligenți, eroici, proști, lași, idioți, învățați, slabi sau puternici, fericirea vine celui pentru care i-a fost sortită. Dintre vițel, văcarul care îl posedă și hoț, vaca aparține celui care bea laptele ei.[4] Cei a căror înțelegere este absolut dominantă și cei care au atins acea stare a minții care se află dincolo de sfera intelectului, reușesc să se bucure de fericire. Numai cei care se află între cele două clase suferă de mizerie.[5] Cei înzestrați cu înțelepciune se bucură de cele două extreme, dar nu de stările intermediare. Înțelepții spun că atingerea oricăreia dintre aceste două extreme constituie fericirea. Mizeria constă în stările intermediare dintre cele două.[6] Cei care au reușit să atingă fericirea reală (pe care o poate aduce *samadhi*) și care s-au eliberat de plăcerile și durerile acestei lumi și care sunt lipsiți de invidie, nu sunt niciodată agitați nici de venirea averii, nici de pierderea ei. Cei care nu au reușit să dobândească acea inteligență care duce la fericirea reală, dar care au depășit prostia și ignoranța (cu ajutorul cunoașterii scripturilor), cedează în fața unei bucurii excesive și a unei suferințe excesive. Oamenii lipsiți de orice noțiune de bine sau de rău, insensibili de mândrie și de succesul obținut asupra altora, cedează în fața unor accesuri de încântare asemenea zeilor din cer.[7] Fericirea trebuie să se termine în suferință. Lenea este suferință; în timp ce istețimea (în acțiune) este cauza fericirii. Abundența și prosperitatea locuiesc în cel înzestrat cu istețime, dar nu în cel leneș. Fie că este fericire sau fie că este suferință, fie că este plăcut sau fie că este neplăcut, ceea ce îi vine cuiva ar trebui să fie suportat sau savurat cu o inimă neînfrântă. În fiecare zi, o mie de ocazii de tristețe și o sută de ocazii de frică îl asaltează pe omul ignoranței și al prostiei, dar nu pe omul înzestrat cu înțelepciune. Tristețea nu poate atinge niciodată omul înzestrat cu inteligență, care a dobândit înțelepciune, care este atent la ascultarea

2 Și nu Sufletul, așa cum explică comentatorul. Odată cu moartea trupului, bucuria și durerea dispar.

3 Arta prin care corpul putea fi conservat, ca în Egipt, timp de mii de ani nu era cunoscută de Rishi.

4 Comentatorul explică sensul acestui lucru astfel: „Dar mâna îi aparține celui care bea laptele ei. Cei care nu obțin niciun avantaj de pe urma ei nu au nevoie să-i arate nicio afecțiune. Nu ar trebui să poftești la ceea ce este mai presus de nevoile tale. S-a spus că (pentru un om însetat, flămând sau obosit de trudă) o cantitate mică de lapte praf este mai utilă decât o sută de vite; o cantitate mică de orez este mai utilă decât o sută de hambare pline cu cereale; o jumătate de pat mic este mai utilă decât o casă mare.”

5 Îl urmez pe Nilakantha în redarea acestui verset. Interpretarea sa este plauzibilă. *Mudatamah*, potrivit lui, sunt cei care se află în somn profund. Există patru etape ale conștiinței. Acestea sunt (1) starea de veghe, (2) visul, (3) somnul fără vise sau somnul profund și (4) *Turiya* sau *Samadhi* absolut (pe care numai yoghinul îl poate atinge).

6 Cele două extreme sunt, desigur, somnul fără vise și *Turiya* sau *Samadhi*. Cele două intermediare sunt starea de veghe și somnul cu vise.

7 *Mândrie* față de consecințele insultării sau umilirii altora; și succes asupra altora, cum ar fi victoriile în bătălii și alte preocupări ale lumii.

instrucţiunilor celor mai buni decât el, care este lipsit de invidie şi care este stăpân pe sine. Bazându-se pe o astfel de înţelegere şi protejându-şi inima (de influenţele dorinţei şi ale pasiunilor), omul înţelept ar trebui să se poarte aici. Într-adevăr, tristeţea nu îl poate atinge pe cel care cunoaşte Acel Sine Suprem din care totul izvorăşte şi în care totul dispare.[8] Chiar rădăcina pentru care se simte jale, sau amărăciune, sau tristeţe sau pentru care cineva este împins la efort, ar trebui, chiar dacă face parte din propriul corp, să fie lepădată. Acel obiect, indiferent care ar fi, în raport cu care se menţine ideea de „al meu", devine o sursă de jale şi amărăciune. Toate obiectele, dintre cele dorite, care sunt lepădate devin surse de fericire. Omul care urmăreşte obiecte ale dorinţei întâmpină distrugerea pe parcursul urmăririi. Nici fericirea derivată din satisfacerea simţurilor, nici acea mare fericire pe care cineva o poate avea în cer, nu se apropie nici măcar de a şaisprezecea parte din fericirea care rezultă din distrugerea tuturor dorinţelor. Actele unei vieţi anterioare, bune sau rele, îşi trimit, în consecinţele lor, atât pe înţelept cât şi pe prost, pe cel curajos cât şi pe cel fricos. Astfel se întâmplă că bucuria şi tristeţea, plăcutul şi neplăcutul, se rotesc continuu (ca pe o roată) printre fiinţele vii. Bazându-se pe o astfel de înţelegere, omul inteligent şi înţelept trăieşte uşurat. O persoană ar trebui să-şi ignore toate dorinţele şi să nu-şi permită niciodată ca mânia să-l stăpânească. Această mânie izvorăşte în inimă şi creşte acolo în vigoare şi luxuriant. Această mânie care locuieşte în trupurile oamenilor şi se naşte în minţile lor, este numită de cei înţelepţi Moarte. Când o persoană reuşeşte să îşi retragă toate dorinţele ca o broască ţestoasă care îşi retrage toate membrele, atunci sufletul său, care este auto-luminos, reuşeşte să se privească pe sine însuşi[9] Acel obiect, oricare ar fi el, faţă de care se nutreşte ideea de „al meu", devine o sursă de suferinţă şi arsură în suflet.[10] Când o persoană nu simte frică şi nu este temută de nimeni, când nu nutreşte nicio dorinţă şi nicio aversiune, atunci se spune că atinge starea lui *Brahma*. Lepădând atât adevărul, cât şi falsitatea, durerea şi bucuria, frica şi curajul, plăcutul şi neplăcutul, poţi deveni cu sufletul senin. Când o persoană se abţine să facă rău vreunei creaturi, în gând, vorbă sau faptă, atunci se spune că atinge starea lui *Brahma*. Adevărata fericire este a celui care poate lepăda acea sete care nu poate fi lepădată de cei rătăciţi, care nu se degradează odată cu bătrâneţea şi care este considerată o boală fatală. În acest context, O, rege, se aud versurile cântate de Pingala despre modul în care ea a dobândit merit etern chiar şi într-un moment foarte nefavorabil. O femeie căzută pe nume Pingala, ajungând la locul de întâlnire, i s-a refuzat compania iubitului ei din cauza unui accident. În acel moment de mare suferinţă, ea a reuşit să obţină liniştea sufletului.

Pingala a spus: Vai, am trăit mulţi ani, fiind copleşită de frenezie, alături de Acel Preaiubit Sine în care nu este nimic altceva decât linişte. Moartea mi-a stat la uşă. Înainte de aceasta, totuşi, nu m-am apropiat de Acea Esenţă a Purităţii. Voi acoperi această casă cu o singură coloană şi nouă uşi (prin intermediul Cunoaşterii adevărate).[11] Ce femeie este aceea care îl priveşte pe Sufletul Suprem ca pe stăpânul ei iubit, chiar şi atunci când El se apropie? [12] Sunt trează acum. M-am deşteptat din somnul ignoranţei. Nu mai sunt influenţată de dorinţe. Iubiţii pământeşti, care sunt de fapt întruchiparea iadului, nu mă vor mai înşela apropiindu-se de mine cu lăcomie. Răul produce bine prin destin sau prin faptele unei vieţi anterioare. Deşteptată (din somnul ignoranţei), am renunţat la orice dorinţă pentru obiectele lumeşti. Am dobândit o stăpânire completă asupra simţurilor mele. Cel eliberat de dorinţă şi speranţă doarme fericit. Eliberarea de orice speranţă şi dorinţă este fericirea. Alungând dorinţa şi speranţa, Pingala doarme în fericire.

---

8 Prima jumătate a celui de-al doilea rând este interpretată în moduri diferite. Sensul, însă, rămâne, în esenţă, neschimbat. Ceea ce se spune aici este că omul care reuşeşte să atingă o stare de *Brahma* prin adevăratul *Samadhi* sau abstractizare din lume, nu poate fi niciodată atins de durere.

9 În toate tratatele de Yoga se spune că atunci când prima etapă este trecută, neofitul reuşeşte să se privească pe sine. Înţelesul pare a fi că el experimentează un fel de dublă existenţă, astfel încât reuşeşte să se privească el însuşi pe sine.

10 Este acelaşi lucru cu 46. Ediţia din Bombay nu îl repetă.

11 Casa la care se face referire este corpul. Singura coloană pe care se sprijină este coloana vertebrală, iar cele nouă uşi sunt ochii, urechile, nările etc. etc.

12 Sensul este că femeile îşi consideră întotdeauna iubiţii ca fiind dragi, fără a considera Fiinţa Supremă ca fiind astfel, deşi El este întotdeauna cu ele.

Bhishma a continuat: Convins de aceste cuvinte şi de altele rostite de brahmanul învăţat, regele Senajit (lăsându-şi deoparte durerea), a simţit bucurie şi a devenit foarte fericit.

SECŢIUNEA CLXXV

Yudhishthira a zis: Timpul, care este distrugător pentru tot ce a fost creat, trece.[13] Spune-mi, o bunicule, care este acel lucru bun care ar trebui căutat.

Bhishma a spus: În acest sens, o rege, este citată vechea naraţiune a unui discurs între tată şi fiu, O, Yudhishthira! Un anumit Brahmana, O, Partha, care era devotat studiului *Vedelor*, a avut un fiu foarte inteligent, care (din această cauză) a fost numit Medhavin.[14] Într-o zi, fiul, foarte versat în adevărurile religiei Eliberării şi cunoscut şi cu treburi lumeşti, s-a adresat tatălui său devotat studiului *Vedelor.*

Fiul a spus: Ce ar trebui să facă un înţelept, O, tată, văzând că perioada vieţii umane trece atât de repede? O tată, spune-mi calea datoriilor pe care ar trebui să le îndeplinească, fără a omite să menţionezi fructele. După ce te-am ascultat, doresc să respect acele datorii.

Tatăl a spus: O fiu, urmând modul de viaţă *Brahmacharya*, ar trebui mai întâi să studiezi *Vedele*. Apoi ar trebui să doreşti copii pentru a-ţi salva strămoşii. Stabilindu-ţi apoi focul, ar trebui să încerce să îndeplineşti jertfele (prescrise) conform riturilor cuvenite. În cele din urmă, ar trebui să intri în pădure pentru a te dedica contemplării.

Fiul a spus: Când lumea este astfel înconjurată din toate părţile şi este astfel atacată şi când asemenea lucruri irezistibile cu consecinţe fatale cad asupra ei, cum poţi rosti aceste cuvinte atât de calm?

Stăpânul a spus: Cum este atacată lumea? Ce anume o înconjoară? Ce sunt, din nou, acele lucruri irezistibile cu consecinţe fatale care cad asupra ei? De ce mă sperii aşa?

Fiul a spus: Moartea este cea prin care lumea este asaltată. Senilitatea o cuprinde. Acele lucruri irezistibile care vin şi pleacă sunt nopţile (care micşorează continuu perioada vieţii omului). Când ştiu că Moartea nu aşteaptă pe nimeni (ci se apropie constant de fiecare făptură), cum aş putea să-mi petrec timpul fără să mă acopăr cu veşmântul cunoaşterii?[15] Când fiecare noapte care trece micşorează perioada alocată existenţei cuiva, omul înţelept ar trebui să considere ziua ca fiind stearpă. (Când moartea se apropie constant) cine ar putea fi fericit ca un peşte în apă puţină? Moartea vine la om înainte ca dorinţele sale să fi fost împlinite. Moartea smulge o persoană când culege flori şi când inima sa este preocupată altfel, ca o tigroaică ce poartă un berbec. Fă chiar tu, în această zi, ceea ce este pentru binele tău. Nu lăsa să vină această Moarte la tine. Moartea îşi trage victimele înainte ca faptele lor să fie împlinite. Faptele de mâine trebuie făcute azi, cele de după-amiază în zori. Moartea nu aşteaptă să vadă dacă toate faptele victimei sale au fost împlinite sau nu. Cine ştie că Moartea nu va veni pe el chiar şi azi? În floarea vârstei, omul ar trebui să se dedice practicii virtuţii. Viaţa este trecătoare. Dacă virtutea este practicată, faima aici şi fericirea de apoi vor fi consecinţele. Copleşit de ignoranţă, cineva este gata să se zbată pentru fii şi soţii. Făptuind acte virtuoase sau viclene, unul îi creşte şi îi înalţă. Ca un tigru care poartă un cerb adormit, Moartea smulge pe omul dependent de satisfacerea dorinţei şi angajat în bucuria fiilor şi animalelor. Înainte de a fi putut culege florile la care şi-a pus inima, înainte de a fi fost mulţumit de dobândirea obiectelor dorinţei sale, Moartea îl poartă ca un tigru care îşi poartă prada. Moartea îl copleşeşte pe

13 Adică, mergând mai departe, fără să aştepte pe nimeni.

14 Literal, inteligent.

15 Citirea corectă este *Jnanena* şi nu *ajnanena*. Apoi, în ultima măsură , cuvântul este a-*pihitah* şi nu *apihitah*. Cuvintele cu *ava* şi *api* abandonează frecvent iniţiala **a**. Prin urmare, *a-pihitah* înseamnă *neacoperit*.

un om în timp ce acesta este încă în mijlocul fericirii care rezultă din satisfacerea dorinţei, şi în timp ce încă se gândeşte: „Asta s-a făcut; asta trebuie făcut; asta s-a făcut pe jumătate.” Moartea îl poartă pe om, oricum ar fi numit în funcţie de profesia sa, ataşat de câmpul său, de magazinul său sau de casa sa, înainte de a fi obţinut rodul faptelor sale. Moartea îi poartă pe cei slabi, pe cei puternici, pe cei curajoşi, pe cei timizi, pe cei idioţi şi pe cei învăţaţi, înainte ca vreunul dintre aceştia să obţină roadele faptelor sale. Când moartea, senilitatea, boala şi durerea provenite din cauze diverse locuiesc toate în corpul tău, cum de trăieşti ca şi cum ai fi complet sănătos? Imediat ce o creatură este născută, Senilitatea şi Moartea o urmăresc pentru a o distruge. Toate lucrurile existente, mobile şi imobile, sunt afectate de acestea două. Ataşamentul pe care cineva îl simte faţă de locuitul în sate şi oraşe (în mijlocul semenilor) este numit chiar gura Morţii. Pădurea, pe de altă parte, este considerată staulul în care simţurile pot fi îngrădite. Aceasta este declarată de *Sruti*.[16] Ataşamentul pe care o persoană îl simte faţă de locuitul într-un sat sau oraş (în mijlocul oamenilor) este ca o coardă care îl leagă în mod efectiv. Cei buni rup acea coardă şi ajung la emancipare, în timp ce cei răi nu reuşesc să le rupă. Cel care nu răneşte niciodată fiinţele vii prin gând, vorbă sau faptă, nu este rănit niciodată de agenţii care distrug viaţa şi proprietatea.[17] Nimic nu poate rezista mesagerilor Morţii (Boala şi Decăderea) atunci când înaintează, cu excepţia Adevărului, care devorează Neadevărul. În Adevăr se află nemurirea.[18] Din aceste motive, ar trebui să practici jurământul Adevărului; ar trebui să te dedici unei uniuni cu Adevărul; ar trebui să accepţi Adevărul ca *Vedă* a ta; şi, stăpânindu-ţi simţurile, ar trebui să-l învingi pe Distrugător prin Adevăr. Atât Nemurirea, cât şi Moartea sunt sădite în corp. Se ajunge la Moarte prin ignoranţă şi pierderea discernământului; în timp ce Nemurirea se obţine prin Adevăr. Prin urmare, mă voi abţine de la vătămare şi voi căuta să ating Adevărul, şi, transgresând stăpânirea dorinţei şi a mâniei, voi privi plăcerea şi durerea cu ochi egal, şi, atingând seninătatea, voi evita Moartea ca un nemuritor. La sosirea acelei perioade când soarele va progresa spre nord, îmi voi stăpâni simţurile şi mă voi apuca de efectuarea sacrificiului *Santi*, sacrificiul *Brahma*, sacrificiul *Minţii* şi sacrificiul *Faptei*.[19] Cum poate unul ca mine să-şi venereze Creatorul prin jertfe de animale care implică cruzime, sau jertfe ale corpului, de genul celor pe care numai Pisachii le pot îndeplini şi care produc roade trecătoare?[20] Persoana ale cărei cuvinte, gânduri, penitenţe, renunţare şi meditaţie yoga au toate fundamentul în *Brahma*, reuşeşte să obţină binele suprem. Nu există ochi egal cu (ochiul) Cunoaşterii. Nu există penitenţă egală cu (cea implicată în) Adevăr. Nu există tristeţe egală cu (cea implicată în) ataşament. Nu există fericire (cea care se obţine din) renunţare. Eu am izvorât din *Brahma* prin *Brahma*. Mă voi dedica lui *Brahma*, deşi sunt fără copii. Mă voi întoarce la *Brahma*. Nu am nevoie de un fiu pentru a mă salva. Un Brahmana nu poate avea bogăţie egală cu starea de a fi singur, starea în virtutea căreia este capabil să privească totul cu ochi egal, practica adevărului, purtarea bună, răbdarea, abţinerea de la vătămare, simplitatea şi evitarea tuturor riturilor şi jertfelor vizibile. Ce folos ai tu, O, Brahmane, de bogăţii sau de rude şi cunoscuţi, de soţii, când va trebui să mori? Caută-ţi Sinele care este ascuns într-o peşteră. Unde sunt bunicii tăi şi unde este tatăl tău? [21]

Bhishma a continuat: Şi tu, O monarhule, comportă-te în felul în care se comportă tatăl (din această poveste), devotat religiei Adevărului, după ce a ascultat vorbele fiului său.

---

16 Cuvântul folosit în text este *Devanam* (al zeilor). Nu există însă nicio îndoială că termenul *deva* este folosit aici pentru a se referi la *simţuri*.

17 Adică, fiare sălbatice şi oameni fără de lege.

18 *Asatyajyam* şi *Asatyadyam* au ambele drepturi. Sensul este acelaşi. Primul înseamnă „având neadevăr drept libaţie (pe care o mănâncă)”. Al doilea înseamnă „având neadevăr drept mâncare (pe care o devorează)”.

19 *Santi* este *linişte*. Sacrificiul Santi este efortul de a practica abnegaţia în orice; cu alte cuvinte, de a restrânge tot felul de înclinaţii sau tendinţe. Sacrificiul Brahma este reflecţia asupra adevărurilor stabilite în *Upanişade*. Sacrificiul Cuvântului constă în recitarea tăcută (*japa*) a *Pranavei* sau *Om*, *mantra* iniţială. Sacrificiul Minţii este contemplarea Sufletului Suprem. Sacrificiul Muncii constă în băi, curăţenie şi servirea învăţătorului.

20 Ambele interpretări sunt corecte, şi anume *Kshetrayajna* şi *Kshetrayajna*. *Kshetra* este, desigur, corpul. Dacă se acceptă ultima interpretare, sensul va fi „un sacrificiu precum cel al unui Kshatriya, adică o luptă”. Prin urmare, tot felul de acte care implică cruzime.

21 Sau, caută-l pe *Brahma* în înţelegerea ta. Cuvântul *Atman* este adesea sinonim cu Sinele Suprem.

SECȚIUNEA CLXXVI

Yudhishthira a spus: Spune-mi, O, bunicele, de unde și cum vin fericirea și nefericirea la cei bogați, precum și la cei săraci, dar care trăiesc respectând diferite practici și ritualuri.[22]

Bhishma a continuat: În acest context este citată vechea narațiune cântată de Sampaka, care obținuse liniștea și atinsese eliberarea pentru sine. În vremuri apuse, un anumit brahman, făcut nefericit de o soție rea, de haine proaste și de foame, trăind în respectarea jurământului de renunțare, mi-a spus aceste versuri:[23] „Felurite feluri de suferințe și fericiri îl ating, din ziua nașterii, pe cel născut pe pământ. Dacă ar putea atribui vreuna dintre ele acțiunii Destinului, nu s-ar bucura când fericirea ar veni, nici nu s-ar mâhni când suferința l-ar cuprinde. Deși mintea ta este lipsită de dorințe, porți totuși o povară grea. Nu cauți să-ți atingi binele (adică eliberarea). Nu reușești să-ți controlezi mintea? Dacă te plimbi, după ce ai renunțat la casă și la posesiunile dorite, vei gusta fericirea adevărată. O persoană lipsită de orice doarme fericită și se trezește fericită. Sărăcia completă, în această lume, este fericire. Este un regim bun, este sursa binecuvântărilor, este eliberare de primejdii. Această cale fără dușmani este de neatins (pentru cei care nutresc dorințe) și ușor de atins (pentru cei eliberați de dorințe). Privind în toate părțile celor trei lumi, nu văd pe nimeni care să fie egal cu un om sărac, cu o conduită curată și fără atașament (de lucrurile lumești). Am cântărit sărăcia și suveranitatea într-o balanță. Sărăcia a cântărit mai greu decât suveranitatea și părea să posede merite mai mari. Între sărăcie și suveranitate există această mare deosebire, anume că suveranul, înzestrat cu avuții, este mereu agitat de angoasă și pare a fi în fălcile morții. În ceea ce privește pe sărac, care, în urma lipsei de toate bunurile, s-a eliberat de speranțe și s-a emancipat, nici focul, nici dușmanul, nici moartea, nici tâlharii nu pot să îl învingă. Înșiși zeii îl prețuiesc pe un astfel de om care se plimbă după bunul său plac, care se culcă pe pământul gol cu brațul drept ca pernă și care posedă liniște. Afectat de mânie și lăcomie, omul înstărit este pătat de un suflet rău. El aruncă priviri piezișe și rostește vorbe uscate. – El devine păcătos, iar fața sa este mereu întunecată de sprâncene încruntate. Mușcându-și buzele și stârnit de mânie, el rostește cuvinte aspre și crude. Dacă un astfel de om ar dori chiar să dăruiască întreaga lume, cine ar dori măcar să-l privească? Tovărășia constantă cu Prosperitatea amețește o persoană cu judecata slabă. Ea alungă judecata ca vântul care alungă norii de toamnă. Tovărășia cu Prosperitatea îl face să gândească: «Eu posed frumusețe! Eu posed bogăție! Sunt de neam înalt! Am succes în tot ce întreprind! Nu sunt un om obișnuit!» Inima lui se îmbată din cauza acestor trei motive. Cu inima profund atașată de posesiunile lumești, el risipește averea adunată de strămoșii săi. Ajuns în nevoie, el consideră acceptabilă însușirea averilor altora. În această etapă, când încalcă toate barierele și începe să însușească bunurile altora din toate părțile, conducătorii oamenilor îl opresc și îl asupresc ca pe un vânător care asupreşte cu săgeți ascuțite un cerb văzut în pădure. Un astfel de om este apoi copleșit de multe alte suferințe similare care provin din foc și arme. Prin urmare, ignorând toate pornirile lumești (cum ar fi dorința de copii și soții) împreună cu toate irealitățile trecătoare (cum ar fi corpul, etc.), ar trebui, cu ajutorul inteligenței sale, să aplice medicamentul potrivit pentru vindecarea acestor suferințe dureroase. Fără Renunțare nu se poate atinge niciodată fericirea. Fără Renunțare nu se poate obține niciodată ceea ce este pentru cel mai înalt bine. Fără Renunțare nu se poate dormi liniștit. Prin urmare, renunțând la toate, fă din fericire posesia ta.” Toate acestea mi-au fost spuse odinioară la Hastinapur de un brahman despre ceea ce cântase Sampaka. Din acest motiv, consider Renunțarea ca fiind suprema dintre lucruri.

---

22 Comentatorul explică faptul că obiectul întrebării lui Yudhishthira este acesta: în secțiunea sau lecția precedentă s-a inculcat că se poate urmări dobândirea religiei *moksha* sau a eliberării chiar și atunci când cineva este tânăr. Yudhishthira întreabă dacă bogăția (atât de necesară pentru îndeplinirea jertfelor) este necesară pentru dobândirea acelei religii. Dacă bogăția este necesară, atunci cei săraci nu ar putea dobândi acea religie. De aceea, întrebarea este despre modul în care vin bucuria și tristețea la bogați și la săraci.

23 Se spune că versetele sunt vechi. Prin urmare, Nilakantha presupune că nu Sampaka i le-a recitat lui Bhishma, ci altcineva. Îl urmez pe comentator; dar gramatica versetului final al acestei secțiuni trebuie să fie răstălmăcită pentru a-l susține.

SECȚIUNEA CLXXVII

Yudhishthira a spus: Dacă o persoană, dorind să îndeplinească acte (de caritate şi sacrificii), nu reuşeşte să găsească bogăția (necesară) şi setea de bogăție o copleşeşte, ce trebuie să facă pentru a obține fericirea?

Bhishma spuse: Cel care priveşte totul (şi anume bucuria şi tristeţea, onoarea şi insulta etc.) cu ochi egal, cel care nu se străduieşte niciodată (pentru satisfacerea dorinţei sale de bunuri lumeşti), cel care practică adevărul în vorbire, cel care este eliberat de orice fel de ataşament şi cel care nu are dorință de acțiune, acela, O, Bharata, este un om fericit. Aceste cinci, spun bătrânii, sunt mijloacele pentru dobândirea alinării perfecte sau a eliberării. Acestea se numesc Rai. Acestea constituie Religia. Acestea reprezintă fericirea supremă. În acest context este citată vechea povestire pe care Manki a cântat-o, când s-a eliberat de ataşamente. Ascult-o, O, Yudhishthira! Dorind bogăție, Manki a constatat că era în mod repetat sortit dezamăgirilor. În cele din urmă, cu o mică parte din proprietatea sa, a cumpărat o pereche de viței tineri cu un jug pentru a-i dresa (pentru muncă agricolă). Într-o zi, cei doi tauri, legați corespunzător de jug, au fost scoşi pentru dresaj (în câmp). Speriați de vederea unei cămile care stătea culcată pe drum, animalele au fugit brusc spre cămilă şi au căzut pe gâtul acestuia. Înfuriat de faptul că taurii i-au căzut pe gât, cămila, înzestrată cu mare viteză, s-a ridicat şi a fugit iute, purtând cele două nefericite creaturi atârnând de fiecare parte a gâtului său. Văzându-şi cei doi tauri purtați astfel de acea cămilă puternică şi văzând că erau pe punctul de a muri, Manki a început să spună: „Dacă averea nu este hotărâtă de soartă, ea nu poate fi niciodată dobândită nici de un om isteț care se străduieşte cu atenție şi încredere şi care realizează cu pricepere tot ce este necesar în acest scop. Am încercat înainte, prin diverse mijloace şi devotament, să câştig avere. Priveşte această nenorocire adusă de soartă proprietății mele! Taurii mei sunt purtați, ridicându-se şi căzând, în timp ce cămila aleargă pe un traseu denivelat. Această întâmplare pare a fi un accident.[24] Vai, acei dragi tauri ai mei atârnă pe gâtul cămilei ca o pereche de bijuterii! Acesta este doar rezultatul Destinului. Efortul este zadarnic în ceea ce se datorează Întâmplării. Sau, dacă existența a ceva precum Efortul (ca agent în producerea rezultatelor) este admisă, o căutare mai profundă ar descoperi Destinul la bază.[25] Prin urmare, cel care doreşte fericirea ar trebui să renunțe la orice ataşament. Omul fără ataşamente, care nu mai nutreşte nicio dorință de a câştiga avere, poate dormi fericit. Vai, a fost bine spus de Suka în timp ce pleca spre marea pădure din casa tatălui său, renunțând la toate![26] – Dintre aceşti doi, şi anume cel care obține împlinirea tuturor dorințelor sale, şi cel care renunță la orice dorință, cel din urmă, care renunță la tot, este superior primului care obține împlinirea tuturor. Nimeni nu a putut vreodată atinge sfârşitul dorinţei.[27] Numai cel lipsit de cunoaştere şi judecată simte o lăcomie pentru protejarea corpului şi vieții sale. – Abține-te de la orice dorință de acțiune. O sufletul meu posedat de cupiditate, adoptă liniştea eliberându-te de toate ataşamentele! De atâtea ori ai fost înşelat (de dorință şi speranță). Cum de nu te eliberezi încă de ataşamente? Dacă nu sunt unul ce merită distrugere din partea ta, dacă sunt unul cu care ar trebui să te joci cu plăcere, atunci, O sufletul meu poftitor de avere, nu mă îndemna spre cupiditate. Ți-ai pierdut în mod repetat averea agonisită. O sufletul meu poftitor de avere şi prostesc, când vei reuşi să te eliberezi de dorința de avere? Rușine prostiei mele! Am devenit o jucărie a ta! Aşa devine cineva sclavul altora. Nimeni născut pe pământ nu a atins vreodată sfârşitul dorinței, şi nici cel ce se va naşte nu va reuşi să o atingă. Aruncând deoparte toate

---

24 *Kakataliyam* înseamnă, literal, ”în felul corbului şi al fructului de palmier”. Povestea spune că, odată, când un corb s-a aşezat într-un palmier, un fruct (care era copt) a căzut. Fructul a căzut din cauza coacerii sale. Ar fi o greşeală să considerăm aşezarea corbului drept cauza căderii. Ciugulirea (sau prezența) a fost doar o întâmplare. Totuşi, oamenii foarte frecvent, în căutarea cauzelor, acceptă întâmplările drept cauze determinante. Despre astfel de oameni se spune că sunt induşi în eroare de „sofismul corbului şi al fructului de palmier”.

25 Efortul depus pentru a avea succes trebuie să depindă de circumstanțe. Combinația de circumstanțe este destinul.

26 Este dificil să reziști convingerii că multe dintre pasajele din *Santi* sunt adăugiri ulterioare. Suka a fost fiul lui Vyasa. A cita o zicală a lui Suka (sau, aşa cum era numit Sukadeva Goswamin), dacă Vyasa a fost adevăratul autor al acestui pasaj, este destul de suspect.

27 Adică, să ajungă într-un asemenea punct în care nu-i mai rămânea nimic de dorit.

faptele, m-am trezit în cele din urmă din somn. Acum sunt treaz. Fără îndoială, O, Dorinţă, inima ta este tare ca diamantul, căci deşi afectată de o sută de suferinţe, nu te spargi în o sută de bucăţi! Te cunosc, O, Dorinţă, şi toate acele lucruri care îţi sunt dragi! Căutând ceea ce îţi este drag, voi simţi fericirea în Sinele meu.[28] O, Dorinţă, îţi cunosc rădăcina. Tu izvorăşti din Voinţă.[29] Prin urmare, voi evita Voinţa. Atunci vei fi distrus odată cu rădăcinile tale. Dorinţa de avere nu poate fi niciodată plină de fericire. Dacă este dobândită, mare este anxietatea pe care o simte cel ce o dobândeşte. Dacă este pierdută după dobândire, aceasta este resimţită ca moarte. În cele din urmă, în ceea ce priveşte dobândirea în sine, este foarte incertă. Averea nu poate fi obţinută nici măcar prin cedarea propriei persoane. Ce poate fi mai dureros decât asta? Când este dobândită, nu eşti niciodată satisfăcut de măsura ei, ci tot continui să o cauţi. Ca apa dulce a Gangelui, averea doar îţi sporeşte setea. Este distrugerea mea. Acum sunt treaz. Vai tu, O, Dorinţă, lasă-mă! Fie ca acea Dorinţă care şi-a găsit refugiul în acest trup al meu — acest compus de (cinci) elemente — să plece unde doreşte şi să trăiască fericită unde îi place.[30] Voi toţi care nu sunteţi ai Sufletului, nu am nicio bucurie în voi, căci urmaţi îndrumarea Poftei şi a Lăcomiei! Părăsindu-vă pe toţi, voi căuta refugiul în calitatea Bunătăţii.[31] Văzând toate creaturile în propriul meu trup şi în propria mea minte, şi dedicându-mi raţiunea Yoga-ului, viaţa mea instrucţiunilor celor înţelepţi şi sufletul Brahman-ului, voi rătăci fericit prin lume, fără ataşament şi fără calamităţi de orice fel, ca să nu mă mai poţi arunca din nou în astfel de suferinţe![32] Dacă voi continua să fiu agitat de tine, O, Dorinţă, voi fi în mod necesar fără cale (prin care să-mi realizez eliberarea). Tu, O, Dorinţă, eşti întotdeauna progenitorul setei, al tristeţii şi al oboselii şi trudei. Cred că durerea pe care o simte cineva la pierderea averii este foarte ascuţită şi mult mai mare decât cea resimţită în orice alte circumstanţe. Rudele şi prietenii îl ignoră pe cel care şi-a pierdut averea. Cu tot felul de umilinţe a căror număr este de mii, există multe defecte în proprietate care sunt şi mai dureroase. Pe de altă parte, acea foarte mică fericire care rezidă în avere este amestecată cu durere şi tristeţe.[33] Hoţii ucid, în văzul tuturor, persoana care posedă avere, sau o supun la tot felul de severităţi, sau o umplu mereu de frică. În sfârşit, după mult timp, am înţeles că dorinţa de avere este plină de suferinţă. Oricare ar fi obiectul, O, Dorinţă, pe care îţi fixezi inima, mă forţezi să-l urmăresc! Eşti fără judecată. Eşti un prost. Eşti greu de mulţumit. Nu poţi fi satisfăcută. Arzi ca focul. Nu întrebi (în urmărirea unui obiect) dacă este uşor sau greu de obţinut. Nu poţi fi umplută până la refuz, ca regiunea inferioară. Vrei să mă arunci în suferinţă. Din această zi, O, Dorinţă, nu mai pot trăi cu tine! Eu, care simţisem disperare, la început, la pierderea proprietăţii mele, am atins acum starea înaltă a eliberării perfecte de ataşamente. În acest moment nu mă mai gândesc la tine şi la alaiul tău. Înainte de aceasta, am simţit o mare mizerie din cauza ta. Nu mă consider (acum) lipsit de inteligenţă. Adoptând Renunţarea în urma pierderii proprietăţii mele, pot acum să mă odihnesc, eliberat de orice fel de febră. Te alung, O, Dorinţă, cu toate patimile inimii mele. Nu vei mai locui cu mine şi nu te vei mai juca cu mine. Voi ierta pe cei care mă vor calomnia sau vorbesc de rău despre mine. Nu voi răni nici chiar atunci când sunt rănit. Dacă cineva din aversiune îmi vorbeşte urât, ignorând acele cuvinte, îi voi răspunde cu vorbe plăcute. În mulţumire sufletească şi cu toate simţurile mele liniştite, voi trăi întotdeauna din ceea ce

---

28 Adică, cu scopul de a-ţi face bine, mă voi emancipa de toate ataşamentele şi mă voi bucura de binecuvântarea liniştii.

29 Aici, teoria dorinţei pare a fi inversată. Dorinţa este simplă dorinţă după orice. Atunci când se caută satisfacerea ei, forma pe care o ia este cea a determinării sau a voinţei. Dacă, totuşi, Kama este considerată dorinţa formulată după obiecte specifice, atunci, poate, Voinţa poate fi considerată drept fundamentul său, cel puţin în ceea ce priveşte suferinţa şi dificultăţile care vin în urma ei.

30 Cred că interpretarea Bombay a acestui verset este incorectă. *Bhuttagramah* (nom. sing.) ar trebui să fie *Bhutagramam* (acuzativ sing.). *Yah* este *Kamah*. Dorinţa este îndemnată să plece oriunde doreşte. Dacă elementele sunt astfel îndemnate, atunci vorbitorul îşi doreşte moartea. Acest lucru ar fi incompatibil cu spiritul pasajului.

31 Utilizarea pluralului *Yushmashu* ar putea duce la prima vedere la a considera că acesta reprezintă însă evident, că se referă la toate atributele care sunt fondate pe *Rajas* şi *Tamos*.

32 A contempla toate creaturile în propriul meu corp şi minte, adică a mă identifica cu toate creaturile sau a nu le considera niciodată distincte şi separate de mine: cu alte cuvinte, a mărturisi şi a practica principiul iubirii universale.

33 Cele două versuri sunt antitetice. Ceea ce se spune aici este că, deşi există mizerie în proprietate, nu există fericire reală în bogăţie. Prin urmare, Nilakantha are dreptate când presupune că ultimul cuvânt al primului vers nu este *dhane*, ci *adhane*, *Sandhi* fiind *Arsha*.

pot obține. Nu voi contribui la satisfacerea dorințelor pe care le ai tu, care ești dușmanul meu. Eliberarea de atașament, eliberarea de dorință, mulțumirea, liniștea, adevărul, autocontrolul, iertarea și compasiunea universală sunt calitățile care mi-au venit acum. Prin urmare, fie ca Dorința, lăcomia, setea, zgârcenia să mă ocolească. Am adoptat acum calea Bunătății. După ce am aruncat Dorința și Lăcomia, mare este fericirea mea acum. Nu mă voi mai supune influenței Lăcomiei și nu voi mai suferi mizerie ca o persoană cu sufletul necurățat. Unul este sigur să obțină fericirea în măsura dorințelor pe care le poate lepăda. Cu adevărat, cel care se predă Dorinței suferă mereu mizerie. Oricare patimi legate de Dorință sunt lepădate de o persoană, toate aparțin calității Pasiunilor. Întristarea, nerușinarea și nemulțumirea izvorăsc toate din Dorință și Avere. Ca o persoană care se aruncă în sezonul fierbinte într-un lac răcoros, am intrat acum în *Brahma*, m-am abținut de la muncă. M-am eliberat de suferință. O fericire pură mi-a venit acum. Fericirea care rezultă din satisfacerea Dorinței, sau acea altă fericire mai pură pe care o ai în Rai, nu se apropie nici măcar de a șaisprezecea parte din ceea ce apare odată cu abandonarea tuturor felurilor de sete! Ucigând principiul dorinței, care împreună cu corpul formează un agregat de șapte și care este un dușman amar, am intrat în orașul nemuritor al lui Brahma și îmi voi petrece zilele acolo în fericire ca un rege!" Bazându-se pe o astfel de inteligență, Manki s-a eliberat de atașamente, renunțând la toate dorințele și ajungând la *Brahma*, acel lăcaș al celei mai înalte fericiri. Într-adevăr, în urma pierderii celor doi tauri ai săi, Manki a atins nemurirea. Într-adevăr, deoarece a tăiat chiar rădăcinile dorinței, a atins, prin acest mijloc, o fericire înaltă.

SECȚIUNEA CLXXVIII

Bhishma a continuat: În acest context este citată și vechea narațiune a versurilor cântate de Janaka, suveranul din Videha, care atinsese liniștea sufletească. Ceea ce a spus monarhul a fost: „Averea mea este nelimitată. În același timp, nu am nimic, dacă întreaga (mea împărăție) Mithila este cuprinsă de o conflagrație, nu voi suferi nicio pierdere." În acest context este citată și vorba lui Vodhya rostită în legătură cu această temă, și anume, eliberarea de atașamente. Ascultă-o, O, Yudhishthira! Odată, fiul regelui Nahusha (Yayati) l-a întrebat pe *Rishi* Vodhya, care, în urma renunțării la dorințe, atinsese liniștea sufletească și avea o cunoaștere intimă a scripturilor. Monarhul a spus: „O, tu cu mare înțelepciune, dă-mi instrucțiuni despre liniște. Care este acea înțelegere pe baza căreia reușești să rătăcești prin lume cu sufletul liniștit și dezlegat de orice acțiune?"

Vodhya a spus: Mă port conform instrucțiunilor altora, dar niciodată nu instruiesc pe alții. Voi menționa totuși semnele acelor instrucțiuni (conform cărora este încadrată conduita mea). Tu poți să le înțelegi esența prin reflecție. Cei șase dascăli ai mei sunt Pingala, pescărușul, șarpele, albina din pădure, făuritorul de săgeți (din poveste) și fecioara (din poveste)![34]

Bhishma continuă: Nădejdea este foarte puternică (zguduind inima), O, Rege! Eliberarea de nădejde este fericirea cea mare. Reducând nădejdea la absența așteptării, Pingala doarme în pace.[35] Văzând un pescăruș cu carne în cioc, alții, care nu au găsit carne, o atacă și o distrug. Un anume pescăruș, abținându-se complet de la carne, a obținut fericirea. A construi o casă pentru sine este generator de tristețe și nu de fericire. Șarpele, luându-și reședința în adăpostul altuia, trăiește în fericire. Asceții trăiesc fericiți, recurgând la cerșit, fără a fi răniți de nicio creatură, asemenea albinelor din pădure. Un anume făuritor de săgeți, fiind ocupat cu lucrul său, era atât de profund atent la el încât nu a observat regele care trecea pe lângă el. Când sunt mulți laolaltă, apare disputa. Chiar și când doi locuiesc împreună, sunt siguri să vorbească. Eu, însă, rătăcesc singur ca brățările din scoici de mare de la încheietura mâinii fetei din poveste.[36]

---

34 Nilakantha explică faptul că prin *Saranga* se înțelege aici albina. *Anweshanam*-ul care urmează înseamnă "a merge în spate". Întregul compus înseamnă „imitația albinei în pădure".

35 Aluzia este la povestea lui Pingala, din Secțiunea 74 ante.

36 Povestea, evident una foarte veche, este relatată integral în *Bhagavat*. Odată, o fecioară, care locuia în casa tatălui ei, a vrut să hrănească în secret mai mulți brahmani. În timp ce scotea grâul din hambar, brățările ei de la

SECȚIUNEA CLXXIX

Yudhishthira a spus: O, tu, cel care eşti cunoscător al conduitei oamenilor, spune-mi prin ce fel de conduită poate o persoană să aibă succes în această lume, eliberată de suferinţă? Cum ar trebui, de asemenea, o persoană să acționeze în această lume pentru a atinge un sfârşit lăudabil?

Bhishma a spus: În acest context este citită vechea poveste a dialogului dintre Prahlada şi înţeleptul Ajagara. Odată, regele Prahlada, de mare inteligenţă, a întrebat un Brahmana rătăcitor, de mare inteligenţă şi cu suflet curat şi liniştit.

Prahlada a spus: Eliberat de dorinţe, cu sufletul curat, înzestrat cu umilinţă şi autocontrol, fără dorinţa de acţiune, lipsit de răutate, plăcut în vorbire, înzestrat cu demnitate, inteligenţă şi înţelepciune, tu trăieşti (în simplitate) ca un copil. Nu râvneşti niciodată la vreun câştig şi nu te întristezi niciodată la vreo pierdere. Eşti mereu mulţumit, O, Brahmana, şi nu pari să ţii la nimic din lume. În timp ce toate celelalte creaturi sunt măturate de curentul dorinţei şi al pasiunii, tu eşti perfect indiferent la toate acţiunile aparţinând Religiei, Profitului şi Plăcerii. Pari a fi într-o stare de tihnă (fără posibilitatea de agitaţie). Disprețuind toate obiectele simțurilor, te mişti ca un sine eliberat, doar observând totul (dar niciodată participând la ceva). Care, O, înţelepte, este înţelepciunea ta, care este învățătura ta şi care este comportamentul tău (în urma cărora toate acestea devin posibile)? Spune-mi acest lucru fără întârziere, dacă, O, Brahmana, crezi că îmi va face bine!

Bhishma a continuat: Acel Brahmana înţelept, care cunoştea bine datoriile lumii, fiind astfel întrebat de Prahlada, i-a răspuns în cuvinte dulci de mare însemnătate. Priveşte, O, Prahlada, originea creaturilor, creşterea, descompunerea şi moartea lor nu pot fi atribuite niciunei cauze (inteligibile). De aceea nu mă bucur nici de bucurie, nici de tristeţe.[37] Toate predispoziţiile (pentru acţiune) care există în univers pot fi văzute că izvorăsc din însăşi naturile creaturilor (cărora le aparţin). Toate lucrurile (din univers) depind de naturile lor respective. De aceea, nu mă încântă nimic.[38] Priveşte, O, Prahlada, toate felurile de uniune au o înclinaţie spre dezbinare. Toate achiziţiile sunt sortite pieirii. De aceea nu-mi pun inima pe achiziţionarea vreunui obiect. Toate lucrurile posesoare de atribute sunt sortite distrugerii. Ce mai are de făcut un om care (ca mine) cunoaşte atât originea cât şi sfârşitul lucrurilor? Sfârşitul este vizibil pentru toate lucrurile, mari sau mici, născute în oceanul apelor. Văd de asemenea moartea, care este evidentă, O, conducător al Asurilor, a tuturor lucrurilor, mobile şi imobile, aparţinând uscatului. O, cel mai bun dintre Danava, moartea vine la timp chiar şi celor mai puternice creaturi înaripate care cutreieră cerul. Văd din nou că şi corpurile luminoase, mari şi mici, care se mişcă pe firmament, cad atunci când le vine vremea. Văzând toate lucrurile create posesoare de cunoaştere, supuse morţii, şi gândind că toate lucrurile au aceeaşi natură, dorm liniştit, fără nicio teamă în inimă. Dacă primesc fără efort un ospăţ copios, nu ezit să mă bucur de el. Pe de altă parte, petrec multe zile fără să mănânc nimic. Uneori oamenii mă hrănesc cu mâncăruri scumpe din belşug, alteori cu o cantitate mică, alteori chiar mai puţin, şi alteori nu primesc nimic de mâncare. Uneori mănânc doar o parte dintr-o boabă; uneori prăjiturile uscate de susan din care s-a stors uleiul, alteori mănânc orez şi alte mâncare de cea mai bogată calitate. Uneori dorm pe un pat înalt de cea mai bună calitate. Uneori dorm pe pământul gol. Uneori patul meu este amenajat în interiorul unui palat sau conac frumos. Uneori sunt îmbrăcat în zdrenţe, alteori în sac, alteori în veşminte de textură fină, alteori în piei de cerb, alteori în haine de cel mai mare preţ. Nu resping niciodată acele plăceri care sunt în concordanţă cu virtutea şi pe care le obţin

---

glezną, făcute din scoici, au început să zornăie. Temându-se să nu fie descoperită din cauza acelui zgomot, şi-a rupt toate brăţările de la glezną, cu excepţia uneia de la fiecare mână.

37 *Animittatah* este explicată de Nilakantha ca fiind una care nu are cauză, adică *Brahma*. Comentatorul ar considera acest discurs ca fiind unul teist. Refuz să resping sensul clar şi evident al cuvântului. Toate fazele opiniei speculative sunt discutate în *Santi*. Este foarte posibil ca aici să se propovăduiască un indiferentism religios.

38 Sensul pasajului este că, întrucât totul depinde de propria sa natură, nu poate, prin acţiunea sa, nici să mă bucure, nici să mă întristeze. Dacă mi se naşte un fiu, nu sunt încântat. Dacă moare, nu sunt întristat. Naşterea şi moartea lui depind de propria sa natură de muritor. Nu am nicio putere să modific această natură sau să o afectez în vreun fel.

fără efort. În același timp, nu mă străduiesc să obțin acele obiecte greu de dobândit. Jurământul strict pe care l-am adoptat se numește *Ajagara*.[39] Acel jurământ poate aduce nemurirea. Este plin de bun augur și fără suferință. Este incomparabil și pur. Este în concordanță cu sfaturile celor înțelepți. Este dezaprobat de persoanele cu minte prostuță care nu îl urmează niciodată. Cu o inimă curată mă conduc conform acestuia. Mintea mea nu se abate niciodată de la acest jurământ. Nu m-am abătut de la practicile ordinului meu. Sunt cumpătat în toate. Cunosc trecutul și prezentul. Lipsit de frică, mânie, lăcomie și erori de judecată, urmez acest jurământ cu o inimă curată. Nu există restricții în ceea ce privește hrana, băutura și alte obiecte de plăcere pentru cel care practică acest jurământ. Deoarece totul depinde de destin, nu există respectarea considerațiilor de timp și loc pentru cineva ca mine. Jurământul pe care îl urmez contribuie la adevărata fericire a inimii. Nu este practicat niciodată de cei răi. Îl urmez cu inimă curată. Induși de lăcomie, oamenii urmăresc diferite tipuri de avuții. Dacă sunt descurajați în urmărire, devin deprimați de tristețe. Reflectând corect asupra tuturor acestora cu ajutorul inteligenței mele care a pătruns adevărurile lucrurilor, urmez acest jurământ cu o inimă pură. Am văzut persoane aflate în dificultate căutând, pentru obținerea bogăției, adăpostul oamenilor, buni și răi. Devotat liniștii și cu pasiunile mele sub control, urmez acest jurământ cu o inimă pură. Văzând, cu ajutorul adevărului, că fericirea și nefericirea, pierderea și câștigul, atașamentul și renunțarea, moartea și viața, sunt toate hotărâte de destin, urmez acest jurământ cu o inimă pură. Dezbrăcat de frică și atașament și de erorile de judecată și de mândrie, și înzestrat cu înțelepciune, inteligență și înțelegere, și devotat liniștii și auzind că șerpii mari fără să se miște se bucură de fructul care le vine de la sine, le urmez practica cu o inimă pură. Fără restricții de niciun fel în ceea ce privește patul și mâncarea, înzestrat prin natura mea cu autocontrol, abstinență, jurământ pur, adevăr și puritate de conduită, și fără nicio dorință de a stoca (pentru viitor) răsplățile acțiunii, urmez, cu o inimă plină de bucurie și pură, acest jurământ. Toate cauzele de tristețe au fugit de mine ca urmare a faptului că am alungat obiectul dorinței. Având o lumină sporită, urmez acest jurământ cu o inimă pură, pentru a-mi controla sufletul care este însetat și neînfrânat, dar care este capabil (sub o cultură adecvată) să depindă de sine (fără necesitatea unor obiecte externe pentru a-l menține angajat). Fără să acord nicio atenție preocupărilor către care inima, mintea, cuvintele mele ar dori să mă conducă, și observând că fericirea legată de acestea este atât greu de obținut, cât și efemeră în ceea ce privește durata, urmez acest jurământ cu o inimă pură. Înțelepții posedați de o mare inteligență, dorind să-și proclame isprăvile, au spus acest lucru și acela pe această temă, care nu poate fi soluționată prin dispută, în timp ce stabileau propriile teorii și le cenzurau pe ale altora. Oamenii proști nu înțeleg acest jurământ într-o lumină corectă. Eu, însă, văd că este distrugător pentru ignoranță. Considerându-l și lipsit de nemurire și ca un remediu împotriva diferitelor tipuri de rău, rătăcesc printre oameni, având toate defectele înfrânte și eliberat de setea (după bunuri lumești)!

Bhishma a continuat: Acel suflet înalt care, eliberându-se de atașamente și lipsit de frică, lăcomie, prostie și mânie, urmează acest jurământ *Ajagara*, sau se delectează în acest sport, cum ar fi numit, reușește cu siguranță să-și petreacă zilele în mare desfătare.

SECȚIUNEA CLXXX

Yudhishthira a spus: Care dintre acestea, O, bunicele, și anume, rudele, faptele, bogăția sau înțelepciunea ar trebui să fie refugiul unei persoane? Dacă te întreb, răspunde-mi la aceasta!

Bhishma spuse: Înțelepciunea este refugiul creaturilor. Înțelepciunea este considerată cea mai înaltă dintre achiziții. Înțelepciunea este cea mai mare fericire din lume. Înțelepciunea este rai în aprecierea celor buni și virtuoși. Tocmai prin înțelepciune Vali, Prahlada, Namuchi și Manki, atunci când și-au pierdut prosperitatea (pământească), au reușit să dobândească fericirea. Ce ar

39 Cuvântul *Ajagara* înseamnă „în felul unui șarpe mare care nu se poate mișca”. Se crede că astfel de șerpi, fără să se miște, stau în același loc în așteptarea prăzii, mâncând atunci când ceva se apropie de foame, când nu există nimic.

putea fi superior înțelepciunii? În acest context este citată vechea poveste a unui dialog între Indra şi Kasyapa. Ascultă-o, O, Yudhishthira! A fost odată un Vaisya înstărit, care se bucura de prosperitate şi era mândru de avuţia sa, şi care, conducând neglijent careta sa, a doborât pe un fiu de Rishi numit Kasyapa, un om cu jurăminte stricte, devotat penitenţelor. Zăcând la pământ, tânărul, simţind o durere nespusă, a cedat furiei sale; şi sub influenţa disperării a hotărât, spunând: „Îmi voi da duhul. Un om sărac nu are nevoie de viaţă în această lume.” În timp ce brahmanul zăcea în acea stare, tăcut şi agitat, lipsit de energie şi pe moarte, Indra a apărut în scenă sub forma unui şacal şi, adresându-i-se, i-a spus: „Toate creaturile (inferioare) tânjesc după naşterea în neamul omenesc. Dintre oameni, statutul de Brahman este mult dorit. Tu, O, Kasyapa, eşti un om! Printre oameni, tu eşti un Brahman. Dintre Brahmani, tu eşti din nou unul versat în *Vedă*. După ce ai obţinut ceea ce se poate obţine cu mare dificultate, nu este corect să renunţi la viaţă din prostie! Toate felurile de achiziţii (lumeşti) sunt pline de mândrie. Declaraţia *Śrutis* în acest sens este perfect adevărată. Tu arăţi ca un om mulţumit. În luarea unei asemenea hotărâri (atât de dezagreabilă pentru tine) de a-ţi părăsi viaţa, acţionezi din lăcomie! O, cei care au mâini sunt încoronaţi cu succes! Eu tânjesc după statutul acelor creaturi care au mâini! Noi dorim mâini la fel de mult pe cât tu doreşti bogăţii. Nu există achiziţie mai valoroasă decât achiziţia mâinilor! Priveşte, O, Brahman, nu pot să scot acest spin care mi-a intrat în corp, sau să zdrobesc aceşti gândaci şi viermi care mă muşcă şi mă afectează foarte tare! Cei cărora le-au fost date două mâini cu zece degete, reuşesc să arunce sau să zdrobească viermii (prin scărpinare) care le muşcă membrele. Ei reuşesc de asemenea să-şi construiască adăposturi împotriva ploii, frigului şi căldurii. Ei reuşesc de asemenea să se bucure de haine excelente pentru ei, mâncare bună, paturi confortabile şi locuinţe excelente. Zăcând pe Pământ, cei care au mâini se bucură de vaci şi alte animale şi le fac să transporte poveri sau să le tragă vehiculele, şi cu ajutorul a diverse mijloace aduc acele animale sub control (pentru scopurile lor). Acele creaturi vii care sunt fără limbă, care sunt neajutorate, de mică forţă şi lipsite de mâini, suportă toate diferitele feluri de suferinţă (indicate mai sus). Din bunăvoinţă, O, ascet, tu nu eşti ca ei. Din bunăvoinţă, tu nu eşti un şacal, nici un vierme, nici un şoarece, nici o broască, nici un animal din orice altă ordine mizerabilă. Cu această măsură de câştig (pe care ai obţinut-o), ar trebui, O, Kasyapa, să fii mulţumit! Cât de fericit, din nou, ar trebui să te simţi la gândul că dintre fiinţele vii eşti un Brahmana superior! Aceşti viermi mă muşcă! Lipsit de mâini, nu îi pot alunga. Priveşte această stare a mea mizerabilă! Nu-mi dau viaţa pentru că a face asta este un act foarte păcătos, şi ca să nu cad, într-adevăr, într-o ordine de existenţă şi mai mizerabilă! Această ordine de existenţă, şi anume cea de şacal, căreia aparţin acum, este destul de suportabilă. Oricât de mizerabilă ar fi, există multe ordine de existenţă sub ea care sunt şi mai mizere. Prin naştere, anumite clase de creaturi devin mai fericite decât altele care ajung supuse la mari suferinţe. Dar niciodată nu văd că există vreo ordine de fiinţă care să se poată spune că posedă fericirea perfectă. Oamenii, obţinând avuţie, apoi doresc suveranitatea. După ce obţin suveranitatea, următoarea lor dorinţă este statutul de zei. După ce câştigă acel statut, atunci doresc conducerea celeştilor. Dacă devii înstărit, nu vei reuşi niciodată să devii rege (pentru că eşti Brahmana prin naştere), nici să devii zeu (pentru că, în realitate, statutul tău de Brahmanitate este egal sau chiar superior celui de zeu). Dacă cumva (dus de perspectiva atrăgătoare a fericirii cereşti) devii zeu (în loc să atingi o poziţie superioară), atunci vei râvni la conducerea zeilor. În nicio condiţie nu vei fi mulţumit. Mulţumirea nu rezultă din dobândirea obiectelor dorite.[40] Setea nu este niciodată potolită deşi există o abundenţă de apă. Setea de dobândire se aprinde doar cu fiecare nouă achiziţie, ca un foc cu lemne noi aruncate în el. În tine este tristeţe. Dar bucuria locuieşte şi în tine. Atât fericirea, cât şi mizeria locuiesc în tine. Atunci de ce să te laşi pradă tristeţii? Ar trebui să închizi, ca păsările într-o cuşcă, chiar sursele, adică înţelegerea şi simţurile tuturor dorinţelor şi acţiunilor tale. Nu se poate tăia un al doilea cap, nici nu se poate adăuga o a treia mână. Ceea ce nu există nu poate produce frică. Cel care nu cunoaşte plăcerea pe care i-o oferă un anumit obiect, nu simte niciodată dorinţa pentru acel obiect. Dorinţele apar din experienţa reală a plăcerilor pe care le oferă atingerea, vederea sau auzirea. Tu nu ai idee de gustul vinului numit Varuni sau de carnea păsărilor numite Ladwaka. Nu există băutură şi mâncare

40 Înţelesul este că nici măcar înghiţiturile copioase nu potolesc setea definitiv, căci după ce este potolită, este sigur că se va întoarce.

mai delicioasă decât acestea. Nici tu nu ai idee, O, Kasyapa, despre tot felul de băuturi şi mâncăruri superioare care există printre oameni, pentru că nu le-ai gustat niciodată. Fără îndoială, prin urmare, a nu gusta, a nu vedea, ar trebui să fie jurământul unui om dacă vrea să obţină fericirea. Creaturile care au mâini, fără îndoială, devin puternice şi îşi câştigă bogăţia. Oamenii sunt reduşi de oameni la o stare de servitute şi sunt în mod repetat supuşi (de către propria lor specie) la moarte, închisoare şi alte torturi. Deşi aceasta este condiţia lor, totuşi chiar şi ei (fără a ceda în faţa tristeţii) râd şi se joacă şi se bucură de veselie. Alţii din nou, deşi înzestraţi cu putere în braţe şi posesori de cunoaştere şi mare energie a minţii, urmează profesii vrednice de mustrare, păcătoase şi mizerabile. Ei caută să îşi schimbe astfel de profesii pentru alte ocupaţii (care sunt mai demne), dar apoi sunt legaţi de propriile lor fapte (dintr-o viaţă anterioară) şi de forţa Destinului. Cel mai josnic om dintre ordinele Pukkasa sau Chandala nu doreşte niciodată să-şi lase viaţa. Este destul de mulţumit cu ordinea naşterii sale. Priveşte iluzia în acest sens! Văzându-i pe cei din specia ta care sunt lipsiţi de braţe, sau loviţi de paralizie, sau afectaţi de alte boli, te poţi considera foarte fericit şi înzestrat cu însoţitori de preţ printre membrii ordinului tău. Dacă acest corp regenerat al tău rămâne nevătămat şi sănătos şi lipsit de boală, şi toate membrele tale rămân perfecte, eşti sigur că nu vei atrage niciodată o mustrare printre oameni. Nu ţi s-ar fi cuvenit, O, Brahmane, să-ţi laşi viaţa chiar dacă o oarecare vină, întemeiată pe fapte şi capabilă să ducă la excluderea ta din castă, ţi s-ar fi ataşat! Ridică-te şi practică virtutea. Nu este potrivit să-ţi arunci viaţa! Dacă, O, fiinţă regenerată, mă asculţi şi dai crezare cuvintelor mele, atunci vei obţine cea mai înaltă recompensă a religiei învăţate în *Vedă*. Dedică-te studiilor vedice şi menţine-ţi focul sacru în mod corespunzător, şi respectă adevărul, şi auto-stăpânirea, şi caritatea. Nu te compara niciodată cu ostentaţie cu altul. Cei care, dedicându-se studiului *Vedelor,* devin apţi pentru a efectua sacrificii pentru ei înşişi şi pentru alţii, nu au nevoie să se complacă în niciun fel de regret sau să se teamă de niciun fel de rău. Cei care se nasc sub o constelaţie favorabilă într-o lună favorabilă şi la o oră favorabilă, se străduiesc din răsputeri pentru a efectua sacrificii, a practica caritatea şi a procrea copii, şi dorind să-şi petreacă timpul cu bucurie în acele acte, ajung în cele din urmă să obţină o fericire foarte mare.[41] Cei, pe de altă parte, care se nasc sub constelaţii rele, în luni nefavorabile şi la ore rele, devin lipsiţi de sacrificii şi progenitură şi ajung în cele din urmă să cadă în ordinul Asura.[42] În viaţa mea anterioară am avut multă învăţătură inutilă. Am căutat întotdeauna motive şi am avut foarte puţină credinţă. Eram un defăimător al *Vedelor.* Eram lipsit de (cele patru) scopuri ale vieţii şi eram devotat acelei ştiinţe a argumentaţiei care se bazează pe dovezi oculare sau tangibile.[43] Obişnuiam să rostim cuvinte bazate pe motive (plauzibile). Într-adevăr, în adunări, vorbeam mereu despre motive (şi niciodată despre credinţă). Obişnuiam să vorbesc cu nerespect faţă de declaraţiile *Srutilor* şi să mă adresez Brahmanilor într-un ton dominant. Eram un necredincios, sceptic la toate şi, deşi cu adevărat ignorant, mândru de învăţătura mea. Această stare de şacal pe care am obţinut-o în această viaţă este consecinţa, O, fiinţă regenerată, a aceloraşi păcate ale mele! Dacă chiar şi după sute de zile şi nopţi, eu, care sunt un şacal, pot obţine din nou statutul de om, atunci îmi voi petrece viaţa în mulţumire, atent la adevăratele scopuri ale existenţei şi angajat în sacrificii şi daruri. Atunci voi şti ce trebuie ştiut şi voi evita ceea ce trebuie evitat!" Astfel vorbit, ascetul Kasyapa, ridicându-se, a zis: „O, tu eşti cu siguranţă înzestrat cu cunoaştere şi inteligenţă mare! Sunt cu adevărat surprins de toate acestea!” Cu ochii a căror viziune era extinsă de cunoaştere, brahmanul a văzut apoi fiinţa care i se adresase fiind Indra, şeful zeilor şi stăpânul Sachiei. Kasyapa a venerat apoi pe acel zeu care avea cel mai bun dintre cai drept animalul care îl purta. După ce a primit permisiunea zeului, brahmanul s-a întors la locuinţa sa.

SECŢIUNEA CLXXXI

Yudhishthira a spus: Spune-mi, O, bunicele, dacă darurile, sacrificiile, penitenţele şi

41 În textele bengaleze, 44 este transformat într-un triplet. Citirea corectă, însă, este de a considera 44 ca un cuplu şi 45 ca un triplet. Nilakantha subliniază că *Icchantaste* etc. este legat gramatical de 45.

42 Constelaţiile de bun augur sunt precum Pushya şi altele; cele nefavorabile sunt Mula Aslesha, Magha etc.; yajnaprasava poate însemna şi roadele sacrificiilor.

43 *Anwikshikim* ar putea însemna şi „microscopic”.

serviciile sfioase întocmite învățătorilor produc înțelepciune și fericire deosebită.[44]

Bhishma spuse: Dacă mintea este afectată de dorință, mânie și alte pasiuni rele, ea se îndreaptă spre păcat. Dacă faptele cuiva sunt pătate de păcat, el este obligat să locuiască în regiuni pline de suferință. Oamenii păcătoși se nasc în condiții de sărăcie și suferă în mod repetat chinurile foametei, nenorocirii, fricii și morții. Cei virtuoși în faptele lor, plini de credință și care își țin simțurile sub control, se nasc bogați și se desfată în mod repetat în sărbători, fericire și satisfacții cerești. Necredincioșii, cu brațele înlănțuite, sunt trimiși în regiuni inaccesibile din cauza fiarelor carnivore și a elefanților și pline de teroare din cauza șerpilor și a tâlharilor. Ce mai este de spus despre ei? Aceia, pe de altă parte, care au reverență față de zei și oaspeți, care sunt generoși, care iubesc oamenii buni și onești, merg, datorită faptelor lor de caritate, pe calea fericită care aparține sufletelor purificate. Cei ce nu au reverență față de virtute sunt la fel de josnici printre oameni ca boabele fără sămânță printre cereale sau țânțarul printre păsări. Ceea ce este hotărât în urma faptelor dintr-o viață anterioară îl urmărește pe cel ce le-a făcut, chiar dacă acesta se străduiește din răsputeri să scape de ele.[45] Doarme când el doarme și face orice altceva face și el.[46] Ca umbra sa, stă când el se odihnește, merge când el merge și acționează când el acționează. Orice faptă face un om, el trebuie să obțină cu siguranță roadele ei. Moartea trage toate creaturile care sunt sortite să cadă (în ordinele existenței pe care o merită) și care sunt sortite să se bucure sau să sufere consecințele faptelor lor. Faptele unei vieți trecute își dezvoltă consecințele la timpul lor propriu, la fel cum florile și fructele, fără eforturi externe de vreun fel, nu eșuează niciodată să apară când vine timpul lor potrivit. După ce consecințele, conform celor hotărâte, ale faptelor dintr-o viață anterioară au fost epuizate (prin bucurie sau suferință), onoarea și rușinea, câștigul și pierderea, declinul și creșterea nu mai curg sau nu mai apar în legătură cu nimeni. Acest lucru se întâmplă în mod repetat.[47] O creatură, încă în pântecele mamei, se bucură sau suferă fericirea sau mizeria care i-a fost hotărâtă ca urmare a propriilor sale fapte. În copilărie, tinerețe sau bătrânețe, în orice perioadă a vieții cineva săvârșește o faptă bună sau rea, consecințele acesteia îl vor vizita cu siguranță în următoarea viață, exact în aceeași perioadă. Așa cum un vițel își recunoaște și se apropie de părintele său în mijlocul a o mie de vaci, tot astfel faptele unei vieți trecute îl recunosc și îl vizitează pe cel ce le-a săvârșit în noua sa viață. Spălată cu apă, o bucată de pânză (murdară) devine curată. În mod similar, bărbații care ard în pocăință obțin fericire nesfârșită prin penitențe corespunzătoare.[48] Cei care își pot stabili reședința în păduri și, prin îndeplinirea de austerități pentru o perioadă lungă de timp, se pot curăța de păcatele lor, reușesc să obțină obiectele pe care și le-au pus în inimă. Așa cum nimeni nu poate marca urma păsărilor pe cer sau a peștilor în apă, la fel, urma persoanelor ale căror suflete au fost curățate prin cunoaștere nu poate fi marcată de nimeni.[49] Nu este nevoie de mai multă elocvență sau de mai multe referiri la fapte păcătoase. Este de ajuns să se spună că cineva ar

---

44 Cuvântul *dattam*, tradus în general prin „daruri” sau „caritate”, înseamnă și include protejarea celor care se roagă, abținerea de la vătămarea tuturor creaturilor și darurile propriu-zise făcute în afara altarului de sacrificiu. În mod similar, menținerea focului sacru, penitențe, puritatea conduitei, studiul *Vedelor*, ospitalitatea față de oaspeți și oferirea de mâncare Viswedeva-ilor, sunt toate incluse în cuvântul *Ishta*, care este tradus în mod obișnuit prin „sacrificiu”.

45 Adică, chiar dacă încearcă să o evite.

46 Adică, devine asociatul său inseparabil.

47 Ceea ce se înțelege este că, odată ce consecințele actelor unei vieți trecute sunt epuizate, creatura (cu privire la care are loc o astfel de epuizare) este eliberată de toate vicisitudinile vieții. Totuși, pentru ca astfel de creaturi să nu se emancipeze, punctul de vedere ortodox este că rămâne întotdeauna un echilibru atât între merit, cât și între nemerit, astfel încât trebuie să aibă loc o nouă naștere, iar consecințele a ceea ce rămâne astfel ca echilibru trebuie să înceapă să fie savurate sau suferite. Acest lucru nu este menționat aici, dar acesta este punctul de vedere al tuturor hindușilor ortodocși.

48 Primul cuvânt al acestui verset este interpretat în moduri diverse. Interpretarea pe care o adopt este *samunnam*, care înseamnă *îmbibat cu apă*. Dacă ar fi *samjuktam*, ar însemna *unit*, desigur, cu murdărie. O altă interpretare este *samswinnam*, care înseamnă „îmbibat cu sudoare”. Nilakantha explică aici *upavasah* ca fiind echivalentă cu renunțarea la toate posesiunile pământești. În mod obișnuit, înseamnă „post”.

49 Acest verset apare în *Santi Parva*. Este dificil de înțeles în ce sens se spune că urmele celor virtuoși nu pot fi marcate. Poate că intenția este ca acești oameni să nu lase în urmă nicio istorie sau înregistrare, abținându-se de la orice fel de acțiune, bună sau rea.

trebui, cu o judecată adecvată și așa cum i se potrivește cel mai bine, să facă ceea ce este pentru binele său. Acesta este mijlocul prin care înțelepciunea și fericirea înaltă pot fi atinse.

SECȚIUNEA CLXXXII

Yudhishthira spuse: De unde a fost creat acest univers alcătuit din făpturi mobile și nemobile? Încotro se îndreaptă acesta când survine pieirea? Spune-mi aceasta, O, bunicule! Într-adevăr, de către cine a fost creat acest univers cu oceanele sale, cu firmamentul său, cu munții săi, cu norii săi, cu ținuturile sale, cu focul său și cu vântul său? Cum au fost create toate obiectele? De unde provine această împărțire în ordine de existență separate? De unde le vin puritatea și impuritatea, și orânduielile despre virtute și viciu? De ce fel este viața făpturilor vii? Unde se duc și cele care mor? Spune-ne totul despre aceasta și despre lumea cealaltă.

Bhishma spuse: În această privință este citată vechea narațiune a cuvintelor sacre pe care Bhrigu le-a spus ca răspuns la întrebările lui Bharadwaja. Văzându-l pe marele *Rishi* Bhrigu arzând de energie și splendoare, așezat pe culmea Kailasa, Bharadwaja i s-a adresat în următoarele cuvinte.

Bharadwaja a spus: ”De cine a fost creată această lume cu oceanul ei, firmamentul ei, munții ei, norii ei, pământurile ei, focul ei și vântul ei? Cum au fost create toate creaturile pentru prima dată? De unde această distincție de caste? De unde puritatea și impuritatea (comportamentului) și de unde rânduielile despre virtute și viciu pentru creaturile vii? De ce fel este viața creaturilor vii? Unde se duc cei care mor? Se cuvine să-mi spui totul despre această lume și despre cealaltă.” Astfel, întrebat de Bharadwaja despre îndoielile sale, ilustrul și regeneratul *Rishi* Bhrigu, care semăna cu Brahma însuși, i-a răspuns spunând aceste cuvinte.

Bhrigu a spus: Există o Ființă Primordială, cunoscută de marii Rishi, numită Manasa. Ea nu are început și nu are sfârșit. Acea Ființă Divină este incapabilă de a fi pătrunsă de arme. Ea este fără descompunere și este Nemuritoare. Se spune că este Necunoscută. Ea este Eternă, Nepieritoare și Neschimbabilă. Prin Ea se nasc creaturile și prin Ea ele mor. Ea a creat prima dată o Ființă Divină cunoscută sub numele de Mahat. [50] Mahat a creat Conștiința. Acea Ființă Divină a creat Spațiul. Acea Ființă puternică este deținătoarea tuturor obiectelor create. Din Spațiu s-a născut Apa, iar din Apă s-au născut Focul și Vântul. Prin unirea Focului și a Vântului s-a născut Pământul. Manasa, născut din Sine, a creat un Lotus divin plin de Energie. Din acel Lotus a sărit Brahman, acel Ocean de *Vedă*.[51] Scripturile spun că, de îndată ce s-a născut, acea Ființă divină a rostit cuvintele: ”*Eu sunt El!*” De aceea a ajuns să fie numită Conștiință. Ea are toate lucrurile create drept corp și Ea este Creatorul lor.[52] Aceste cinci elemente pe care le vedem sunt acel Brahman de mare energie. Munții sunt oasele Sale. Pământul este grăsimea și carnea Sa. Oceanele sunt sângele Său. Spațiul este stomacul Său. Vântul este suflarea Sa. Focul este energia Sa. Râurile sunt arterele și venele Sale. Agni și Soma, altfel numiți Soarele și Luna, sunt numiți ochii Săi. Firmamentul de deasupra este capul Său. Pământul este cele două picioare ale Sale. Punctele cardinale și subsidiare ale orizontului sunt brațele Sale. Fără îndoială, El este incapabil de a fi cunoscut, iar Sufletul Său este de neconceput chiar și pentru persoanele încoronate cu succes ascetic. Ființa Divină, care pătrunde întregul univers, este cunoscută și sub numele de *Ananta* (Infinit). Ea trăiește în Conștiință și este incapabilă de a fi cunoscută de sufletele necurățate. Întrebat de tine, ți-am vorbit acum despre Cel care a creat Conștiința pentru a da naștere tuturor obiectelor create și din care s-a născut acest univers.

---

50 *Manasa* înseamnă „aparținând minții” sau, mai degrabă, Voința. *Mahat* înseamnă literalmente măreț.

51 *Veda* este folosită aici în sensul de Cunoaștere și Putere.

52 *Sarvabhutatmakrit* este explicat de Nilakantha astfel. Cel care este *Sarvabhutatman* este din nou *bhutakrit*. Pe autoritatea *Srutilor,* comentatorul adaugă: — *ye ete pancha akasadayodhatavo-dharana-karmanah sa eva Brahma* (*Voi sunteți cele cinci acțiuni ale lui Brahma*).

Bharadwaja a spus:„Care este întinderea firmamentului, a punctelor orizontului, a suprafeței acestui pământ și a Vântului? Spunându-mi adevărul, rezolvă-mi îndoielile.

Bhrigu a spus: Cerul pe care îl vezi deasupra este Infinit. Este lăcașul persoanelor încununate cu succes ascetic și al ființelor divine. Este încântător și cuprinde diverse regiuni. Limitele sale nu pot fi determinate. Soarele și Luna nu pot vedea, nici sus, nici jos, dincolo de raza lor de acțiune. Acolo unde razele Soarelui și ale Lunii nu ajung, se află corpuri luminoase[53] care își au propria lumină și care posedă o splendoare asemenea Soarelui sau focului. Să știi, O, dătătorule de onoruri, că și acestea din urmă, înzestrate cu o splendoare renumită, nu zăresc limitele firmamentului din cauza inabordabilității și infinității acestor limite. Acest Spațiu pe care nici zeii nu-l pot măsura este plin de multe lumi strălucitoare și auto-luminoase, una deasupra celeilalte. Dincolo de limitele pământului se află oceane de apă. Dincolo de apă este întuneric. Dincolo de întuneric este din nou apă, iar dincolo de aceasta este foc. În jos, dincolo de tărâmurile inferioare, este apă. Dincolo de apă se află regiunea șerpilor mari. Dincolo de aceasta este din nou cer, iar dincolo de cer este din nou apă. Astfel, se succed apa și cerul la infinit. Astfel sunt limitele Divinității reprezentate de apă. Înșiși zeii nu pot determina limitele focului, vântului, apei și pământului. Natura focului, vântului, apei și pământului este asemănătoare cu cea a spațiului. Ele sunt deosebite prin lipsa Cunoașterii adevărate. Înțelepții citesc în diverse scripturi limitele declarate ale celor trei lumi și ale oceanului. Cine ar putea, totuși, să stabilească limite pentru ceea ce nu poate fi cuprins de vedere și pentru ceea ce este inaccesibil (în toate părțile sale)? Dacă ar deveni chiar posibilă determinarea limitelor firmamentului, care este calea zeilor și a ființelor încununate cu succes ascetic, nu ar fi niciodată posibilă stabilirea limitelor pentru ceea ce este nemărginit și cunoscut sub numele de Infinit, pentru ceea ce corespunde numelui prin care este cunoscut, și anume ceea ce a fost numit Manasa cel cu suflet înalt? Când forma Sa este uneori contractată și uneori extinsă, cum ar putea oricine altcineva decât cel egal cu El să-i înțeleagă limitele? Din Lotusul (pe care l-am menționat deja) a fost creat mai întâi stăpânul Atotștiutor, Brahman, înzestrat cu formă, având esența compusă din Dreptate, și Creatorul tuturor lucrurilor mobile și nemobile.

Bharadvaja spuse: Dacă Brahman a izvorât din Lotus, atunci Lotusul ar trebui considerat cel Întâi-născut și nu Brahman. De ce, totuși, se spune că *Brahma* este primul? Te rog să-mi lămurești această îndoială.

Bhrigu spuse: Pământul este cel numit Lotus. Acesta a fost creat pentru a oferi un loc acelei forme a lui Manasa care a devenit Brahman. Ajungând până în cer, Sumeru a devenit pericarpul Lotusului. Rămânând în el, puternicul Domn al Universului a creat toate lumile.

SECȚIUNEA CLXXXIII

Bharadvaja a zis: Spune-mi, O, cel mai bun dintre Brahmani, cum a creat atotputernicul Brahman care sălășluiește în Meru aceste feluri de obiecte diverse.

Bhrigu a zis: Marele Manasa (în forma sa de Brahman) a creat felurile diverse de obiecte prin porunca Voinței. Pentru protecția tuturor creaturilor, El a creat mai întâi apa. Apa este viața tuturor creaturilor și apa le ajută să crească. Dacă nu ar fi apă, toate creaturile ar pieri. Întregul univers este pătruns de apă. Pământul, munții, norii și toate lucrurile care au formă trebuie cunoscute ca transformări ale apei. Toate au fost produse prin solidificarea acestui element.

Bharadvaja a zis: Cum a apărut apa? Cum Focul și Vântul? Cum a fost de asemenea creat pământul? Am mari îndoieli în privința acestor aspecte.

---

53 Cuvântul „Devah” este evident folosit aici în sensul de persoane luminoase sau strălucitoare și nu în cel de zei sau zeități.

Bhrigu a zis: O, reînnoitule în vârstă, în timpurile foarte vechi, numite *Brahma-kalpa*, înalții Rishi ai ordinului reînnoit, când s-au adunat, au simțit aceeași îndoială cu privire la creația universului. Încetând vorbirea, au rămas nemișcați, angajați în contemplație (ascetică). Renunțând la orice hrană, ei s-au hrănit numai cu aer și au rămas astfel timp de o mie de ani cerești. La sfârșitul acelei perioade, anumite cuvinte la fel de sacre ca cele din *Vedă* le-au ajuns simultan la urechi tuturor. Într-adevăr, această voce cerească a fost auzită în firmament spunând: „Înainte exista doar Spațiu infinit, perfect nemișcat și imobil. Fără soare, lună, stele și vânt, părea să doarmă. Apoi apa a apărut în existență ca ceva mai întunecat în întuneric. Apoi, din presiunea apei, a apărut vântul. Așa cum un vas gol fără gaură pare la început fără sunet, dar când este umplut cu apă, aerul apare și face un zgomot puternic, tot așa, când Spațiul infinit a fost umplut cu apă, vântul a apărut cu un zgomot mare, pătrunzând prin apă.[54] Acel vânt, generat astfel prin presiunea oceanului de apă, se mișcă încă. Intrând în Spațiul (neobstrucționat), mișcarea sa nu este niciodată oprită. Apoi, ca urmare a frecării vântului și a apei, focul, posedând o mare forță și energie aprinsă, a apărut în existență, cu flăcări îndreptate în sus. Acel foc a alungat întunericul care acoperea Spațiul. Ajutat de vânt, focul a atras Spațiul și Apa împreună. Într-adevăr, combinându-se cu vântul, focul a devenit solid. În timp ce cădea din cer, partea lichidă a focului s-a solidificat din nou și a devenit ceea ce este cunoscut sub numele de pământ. Pământul sau uscatul, în care totul se naște, este originea tuturor tipurilor de gust, a tuturor tipurilor de miros, a tuturor tipurilor de lichide și a tuturor tipurilor de animale.

SECȚIUNEA CLXXXIV

Bharadvaja a spus: Când Brahmanul cu suflet înalt a creat mii de creaturi, de ce numai acestor cinci elemente pe care le-a creat primele, care străbat întregul univers și care sunt creaturi măreațe, li s-a aplicat exclusiv denumirea de creaturi? [55]

Bhrigu a spus: Toate lucrurile care aparțin categoriei Infinitului sau celui Vast primesc denumirea de Mari. Din acest motiv, aceste cinci elemente au ajuns să fie numite creaturi Mari. Activitatea este vânt. Sunetul auzit este spațiu. Căldura din el este foc. Sucurile lichide care apar în el sunt apă. Materia solidificată, și anume carnea și oasele, este pământ. Corpurile (ființelor vii) sunt astfel alcătuite din cele cinci (primordiale) elemente. Toate obiectele mobile și imobile sunt făcute din aceste cinci elemente. Cele cinci simțuri ale ființelor vii participă de asemenea la cele cinci elemente. Urechea participă la proprietățile spațiului, nasul la pământ; limba la apă; atingerea la vânt; iar ochii la lumină (foc).

Bharadvaja a spus: Dacă toate obiectele mobile și imobile sunt compuse din aceste cinci elemente, de ce în toate obiectele nemobile acele elemente nu sunt vizibile? Copacii nu par să aibă căldură. Nu par să aibă mișcare. Sunt din nou alcătuiți din particule dense. Cele cinci elemente nu sunt sesizabile în ei. Copacii nu aud; nu văd; nu sunt capabili de percepțiile de miros sau gust. De asemenea, nu au percepția atingerii. Cum pot fi atunci considerați compuși din cele cinci elemente (primordiale)? Mi se pare că din cauza absenței oricărui material lichid în ei, a oricărei călduri, a oricărui pământ, a oricărui vânt și a vreunui spațiu gol, copacii nu pot fi considerați compuși din cele cinci elemente (primordiale).

Bhrigu a spus: Fără îndoială, deși posedă densitate, copacii au spațiu în interiorul lor. Înflorirea și fructificarea au loc întotdeauna în ei. Ei au căldură în interiorul lor în consecința căreia frunza, scoarța, fructul și floarea se văd ofilite. Se îmbolnăvesc și se usucă. Asta arată că au percepție tactilă. Prin sunetul vântului, al focului și al tunetului, fructele și florile lor cad. Sunetul este perceput prin ureche. Prin urmare, copacii au urechi și aud. O viță se încolăcește în jurul unui

54 Rishii presupuneau că turnarea apei crea aerul în loc să-l arate.

55 Toate lucrurile create sunt numite *Bhutas*, dar cele cinci elemente principale, și anume focul, aerul, pământul, apa și spațiul, sunt numite în special *Bhutas* sau *Mahabhutas*.

copac şi se întinde pe toate laturile acestuia. Un orb nu-şi poate găsi calea. Din acest motiv este evident că copacii au vedere. Apoi, copacii îşi recuperează vigoarea şi înfloresc în urma mirosurilor, plăcute şi neplăcute, ale parfumului sacru al diferitelor feluri de *dhupa* (tămâie). Este clar că copacii au miros.[56] Ei beau apă prin rădăcinile lor. Prind boli de diverse feluri. Aceste boli sunt apoi vindecate prin diferite operaţiuni. Din asta este evident că copacii au percepţii gustative. Aşa cum se poate stoarce apă printr-o tulpină de lotus îndoită, şi copacii, cu ajutorul vântului, beau prin rădăcinile lor. Ei sunt susceptibili la plăcere şi durere şi cresc dacă sunt tăiaţi sau ramificaţi. Din aceste circumstanţe văd că copacii au viaţă. Nu sunt inerţi. Focul şi vântul determină digestia apei astfel aspirate. Conform, de asemenea, cantităţii de apă absorbită, copacul avansează în creştere şi devine umed. În corpurile tuturor lucrurilor mobile se găsesc cele cinci elemente. În fiecare, proporţiile sunt diferite. Este în consecinţa acestor cinci elemente că obiectele mobile îşi pot mişca corpurile. Pielea, carnea, oasele, măduva, arterele şi venele, care există împreună în corp, sunt făcute din pământ. Energia, furia, ochii, căldura internă şi acea altă căldură care digeră hrana consumată, acestea cinci, constituie focul care se găseşte în toate creaturile încorporate.[57] Urechile, nările, gura, inima şi stomacul, acestea cinci, constituie elementul de spaţiu care se găseşte în corpurile fiinţelor vii. Flegma, bila, transpiraţia, grăsimea, sângele, sunt cele cinci tipuri de apă care se găsesc în corpurile mobile. Prin respiraţia numită *Prana*, o creatură vie este capabilă să se mişte. Prin cea numită *Vyana*, îşi exercită forţa pentru acţiune. Cea numită *Apana* se mişcă în jos. Cea numită *Samana* rezidă în interiorul inimii. Prin cea numită *Udana* cineva eructează şi este capabil să vorbească în consecinţa traversării (plămânilor, gâtului şi gurii). Acestea sunt cele cinci tipuri de vânt care fac o creatură încorporată să trăiască şi să se mişte. Proprietăţile mirosului o creatură încorporată le cunoaşte prin elementul pământ din el. Din elementul apă el percepe gustul. Din elementul foc reprezentat de ochi, el percepe formele, iar din elementul vânt obţine percepţia tactilă. Mirosul, atingerea, gustul, vederea şi sunetul, sunt considerate ca fiind proprietăţile (generale) ale oricărui obiect mobil şi imobil. Voi vorbi mai întâi despre diferitele tipuri de miros. Acestea sunt plăcute, neplăcute, dulci, ascuţite, pătrunzătoare, variate, uscate, indiferente. Toate aceste nouă tipuri de miros se bazează pe elementul pământ. Lumina este văzută de ochi şi atinsă prin elementul vânt. Sunetul, atingerea, vederea şi gustul sunt proprietăţile apei. Voi vorbi (în detaliu) acum despre percepţia gustului. Ascultaţi-mă. Înţelepţi cu suflet înalt au vorbit despre diverse feluri de gusturi. Acestea sunt dulce, sărat, amar, astringent, acru şi înţepător. Acestea sunt cele şase feluri de gust care aparţin elementului apă. Lumina contribuie la vederea formei. Forma este de diverse feluri. Scurt, înalt, gros, cu patru colţuri, rotund, alb, negru, roşu, albastru, galben, roşiatic, tare, strălucitor, neted, uleios, moale şi teribil. Acestea sunt cele douăsprezece feluri diferite de formă care constituie proprietatea luminii sau a vederii. Proprietatea elementului vânt este atingerea. Atingerea este de diverse feluri: caldă, rece, plăcută, neplăcută, indiferentă, arzătoare, blândă, moale, uşoară şi grea. Atât sunetul, cât şi atingerea sunt cele două proprietăţi ale elementului vânt. Acestea sunt cele unsprezece proprietăţi care aparţin vântului. Spaţiul are o singură proprietate. I se spune sunet. Vă voi spune acum diferitele feluri de sunet. Acestea sunt cele şapte note originale numite *Shadja, Rishabha, Gandhara, Mahdhyama, Panchama, Dhaivata* şi *Nishada*. Acestea sunt cele şapte feluri de proprietăţi care aparţine spaţiului. Sunetul sălăşluieşte ca şi Fiinţa Supremă în tot spaţiul, deşi este ataşat în mod special de tobe şi alte instrumente. Orice sunet auzit de la tobe mici şi mari, şi de la scoici, şi de la nori, şi de la căruţe, şi de la creaturi vii şi neînsufleţite, toate sunt cuprinse în aceste şapte feluri de sunet deja enumerate. Astfel, sunetul, care este proprietatea spaţiului, este de diverse feluri. Învăţaţii au spus că sunetul se naşte din spaţiu. Când este ridicat de diferitele feluri de atingere, care este proprietatea vântului, poate fi auzit. Nu poate fi însă auzit, atunci când diferitele feluri de atingere sunt iniţiale. Elementele, amestecându-se cu omologii lor din corp, cresc şi se dezvoltă. Apa, focul, vântul sunt mereu treze în corpurile fiinţelor vii. Ele sunt rădăcinile corpului. Pătrunzând cele cinci sufluri vitale (menţionate anterior), ele locuiesc în corp.

---

56 Acest lucru este cu siguranţă curios, deoarece arată că hinduşii din vechime ştiau cum să trateze plantele bolnave şi să le redea vigoarea.

57 K.P. Singha redă greşit acest verset. Traducătorul din Burdwan are dreptate.

SECȚIUNEA CLXXXV

Bharadwaja a spus: Cum focul sau căldura corporală, pătrunzând în corp, rămâne acolo? Cum de asemenea vântul, obținând spațiu pentru sine, face corpul să se miște și să se străduiască?

Bhrigu a zis: Îți voi vorbi, O, regenerate, despre cursul în care vântul se mișcă și cum, O, fără de păcat, acel element măreț determină corpurile creaturilor vii să se miște și să depună efort. Căldura rezidă în cap (creier) și protejează corpul (de pieire). Vântul sau respirația numită *Prana*, care sălășluiește în cap, și căldura care se află acolo, cauzează tot felul de eforturi. Acea *Prana* este creatura vie, sufletul universal, Ființa eternă, și Mintea, Intelectul și Conștiința tuturor creaturilor vii, precum și toate obiectele simțurilor.[58] Astfel, creatura vie este, în toate privințele, determinată de *Prana* să se miște și să depună efort. Apoi, în consecință cu cealaltă respirație numită *Samana*, fiecare simț este pus să acționeze așa cum o face. Respirația numită *Apana*, bazându-se pe căldura care se află în uretră și în intestinele abdominale, se mișcă, ocupându-se de eliminarea urinei și a fecalelor. Acea singură respirație care operează în aceste trei este numită *Udana* de către cei care cunosc știința. Respirația care operează, rezidând în toate articulațiile corpurilor oamenilor, este numită *Vyana*. Există căldură în corpurile creaturilor vii care este circulată în tot sistemul de către respirația *Samana*. Sălășluind astfel în corp, acea respirație acționează asupra diferitelor tipuri de substanțe apoase și de alte elemente și asupra tuturor umorilor rele. Acea căldură, rezidând între *Apana* și *Prana*, în regiunea ombilicului, operează, cu ajutorul celor două respirații, în digerarea tuturor alimentelor ingerate de o creatură vie. Există un canal care începe de la gură și coboară până la canalul anal. Extremitatea acestuia este numită *anus*. Din acest canal principal, numeroase canale secundare se ramifică în corpurile tuturor creaturilor vii.[59] În consecința fluxului respirațiilor menționate mai sus (prin aceste canale), acele respirații se amestecă. Căldura (care sălășluiește în *Prana*) este numită *Ushman*. Aceasta este căldura care cauzează digestia la toate creaturile înzestrate cu corp. Respirația numită *Prana*, purtătoare a unui curent de căldură, coboară (din cap) spre extremitatea canalului anal și de acolo este trimisă din nou în sus. Revenind la sediul său din cap, trimite din nou în jos căldura pe care o poartă. Sub ombilic este regiunea materiei digerate. Deasupra acestuia este cea a alimentelor ingerate. În ombilic se află toate forțele vitale care susțin corpul. Împinse de cele zece tipuri de respirații, având *Prana* ca prima, canalele (menționate deja), ramificate din inimă, transportă sucurile lichide pe care le cedează hrana, în sus, în jos și în direcții transversale.[60] Canalul principal care duce de la gură la anus este calea prin care yoghinii, biruitori ai oboselii, cu echilibru perfect în bucurie și suferință și posedați de o mare răbdare, reușesc să atingă *Brahma* prin menținerea sufletului în creier.[61] Astfel, căldura este arsă în respirațiile numite *Prana* și *Apana* și altele, ale tuturor creaturilor încorporate. Acea căldură arde mereu acolo ca un foc așezat în orice vas (vizibil).

SECȚIUNEA CLXXXVI

Bharadvaja a zis: Dacă vântul este cel care ne ține în viață, dacă vântul este cel care ne face să ne mișcăm și să ne exercităm, dacă vântul este cel care ne face să respirăm și să vorbim, atunci se pare că viața valorează puțin. Dacă căldura animală (care digeră toate alimentele) este de natură

---

58 Atât textele din Bengal, cât și cele din Bombay se scriu cu „*bhutani*”. Interpretarea corectă, însă, pare a fi „*bhutanam*”.

59 Cuvântul pentru conductă este *Srotas*. Poate fi tradus și prin „canal”. Foarte asemănător cu artera principală sau aorta.

60 În ciuda multor aspecte rudimentare ale anatomiei și fiziologiei din aceste secțiuni, este evident, totuși, că anumite licăriri de adevăr au fost percepute de Rishii din timpurile străvechi. Versetul 15 arată că marea descoperire a lui Harvey din timpurile moderne era cunoscută în India antică.

61 În lucrările despre yoga se precizează că canalul principal trebuie adus sub controlul voinței. Sufletul poate apoi, printr-un act de voință, să fie retras din întregul sistem fizic în circumvoluțiile creierului din cap. Creierul, în limbajul yoghinilor, este un lot de o mie de frunze. Dacă sufletul este retras în el, creatura vie va fi atunci eliberată de nevoia de hrană și somn etc. și va trăi din veac în veac, absorbită de contemplarea divinității și în perfectă beatitudine.

focului, și dacă este acel foc care ajută la digestie prin dizolvarea hranei pe care o luăm, atunci viața valorează puțin. Când un animal moare, ceea ce se numește viața lui nu se vede niciodată părăsindu-l. Doar suflarea îl părăsește, iar căldura internă se stinge. Dacă viața nu ar fi altceva decât vânt, sau dacă viața ar depinde doar de vânt, atunci ar fi putut fi văzută ca marea exterioară de aer, iar când trecea în afară s-ar fi amestecat cu acel aer. Dacă viața depinde de aer și dacă s-ar fi sfârșit odată cu ieșirea acelui aer din corp, atunci s-ar fi amestecat cu o altă porțiune de aer (care există în exterior) ca o porțiune de apă care iese în marele ocean și prin aceasta își schimbă doar locul de reședință. Dacă o cantitate de apă este aruncată într-o fântână, sau dacă flacăra unei lămpi este aruncată într-un foc arzând, oricare dintre ele, intrând într-un element omogen, își pierde existența independentă sau separată. Dacă viața ar fi aer, ea, de asemenea, când animalul murea, s-ar fi amestecat cu marea de aer de afară. Cum putem spune că există viață în acest corp animal care este făcut din cele cinci elemente (primare)? Dacă unul dintre aceste elemente dispare, uniunea celorlalte patru se dizolvă. Elementul de apă se usucă dacă nu se ia hrană. Elementul de aer dispare dacă respirația este reținută. Elementul de spațiu dispare dacă excrețiile încetează. Tot așa și elementul de foc se stinge dacă hrana nu intră. Elementul de pământ se sparge în bucăți din cauza bolilor, rănilor și a altor suferințe. Dacă doar unul dintre cele cinci este afectat, uniunea, fiind dizolvată, cei cinci pleacă în cinci direcții diferite. Când corpul care este o unire a elementelor se separă în cinci ingrediente, unde se duce viața? Ce știe atunci? Ce aude atunci? Ce spune atunci? Această vacă (care este dată unui Brahmaan sfânt), se spune, mă va salva în lumea cealaltă. Animalul, însă, care este dat, moare el însuși. Pe cine va salva atunci această vacă? Cel care primește vaca (în dar) și cel care dă sunt amândoi egali (fiind amândoi supuși morții). Amândoi se sting în această lume. Cum se vor întâlni atunci din nou? Cum va reveni la viață cel care a fost mâncat de păsări, sau cel care a fost sfărâmat de o cădere de pe vârful unui munte, sau cel care a fost consumat de foc? Rădăcina unui copac tăiat nu mai crește. Numai semințele dau lăstari. Unde este persoana care, după ce a murit, revine (într-o formă nouă)? Numai semințele au fost create inițial. Întregul acestui univers este rezultatul semințelor succesive. Cei care mor, mor pentru a pieri. Semințele rezultă din semințe.

SECȚIUNEA CLXXXVII

Bhrigu a spus: Nu există distrugere pentru făptura vie, nici pentru ceea ce este dat, nici pentru celelalte fapte ale noastre. Făptura care moare intră doar într-o altă formă. Corpul se dizolvă în întregime. Făptura vie, deși depinde de corp, nu suferă distrugere atunci când corpul este distrus. Ea nu se mai vede după distrugerea cadrului fizic, la fel cum focul nu se mai vede după ce combustibilul care l-a aprins a fost consumat.

Bharadvaja a spus: Dacă nu există distrugere pentru făptura vie, ca în cazul focului, atunci eu susțin că focul însuși nu se mai vede după consumarea combustibilului (care l-a aprins). Când alimentarea cu combustibil este oprită, focul se stinge și, din câte știu, este anihilat. Aceea ar trebui privită cu siguranță ca fiind distrusă, ceea ce nu mai are nicio acțiune, nu oferă nicio dovadă a existenței sale și nu mai ocupă niciun spațiu.

Bhrigu a spus: Este adevărat că, odată cu consumarea combustibilului, focul nu mai este văzut. Se contopește cu spațiul deoarece nu mai există niciun obiect vizibil în care să se întrupeze și, prin urmare, devine incapabil de percepție de către noi. În mod similar, după părăsirea corpului, creatura trăiește în spațiu și nu poate fi văzută din cauza subtilității sale extreme, așa cum se întâmplă, fără îndoială, cu focul. Este focul sau căldura cea care susține respirațiile numite *Prana* și celelalte. Să știi că acea căldură (existentă astfel) se numește viață sau agentul viu. Căldura care este susținătoarea respirațiilor se stinge ca urmare a suprimării respirației. După ce căldura din structura fizică se stinge, structura însăși își pierde animația. Căzând, se transformă în pământ, căci aceasta este destinația ei finală. Respirația care se află în toate obiectele mobile și nemobile se contopește cu spațiul, iar căldura care se află în ele urmează acea respirație. Aceste trei (și anume, spațiul, aerul și focul) se contopesc împreună. Celelalte două (și anume, apa și pământul) există împreună sub

forma pământului. Există vânt acolo unde este spațiu, și există foc acolo unde este vânt. Ele sunt fără formă, trebuie știut, și capătă formă doar în ceea ce privește creaturile încorporate.

Bharadvaja a spus: Dacă în structurile fizice ale tuturor ființelor vii există căldură, vânt, pământ, spațiu și apă, care sunt atunci indicațiile agentului viu? Spune-mi-le, O, fără de păcat! Doresc să cunosc natura vieții care se află în corpurile ființelor vii – corpuri alcătuite din cele cinci elemente primordiale, angajate în cele cinci acte, înzestrate cu cele cinci simțuri și posedând animație. La dizolvarea corpului care este o uniune de carne și sânge, și o masă de grăsime, tendoane și oase, ceea ce este agentul viu nu poate fi văzut. Dacă acest corp, compus din cele cinci elemente, este lipsit de ceea ce se numește viață, cine sau ce anume este cel care simte suferință la apariția durerii fie fizice, fie mentale? Agentul viu aude ce se spune, cu ajutorul urechilor. Totuși, se întâmplă din nou, O, mare Rishi, ca același agent să nu mai audă atunci când Mintea este ocupată cu altceva. Se pare, așadar, că ceea ce se numește agent viu nu servește la nimic. Întreaga scenă pe care agentul viu o vede cu ochii care acționează în concert cu mintea, ochiul nu o vede, chiar dacă se află în fața lui, dacă mintea este ocupată cu altceva. Apoi, din nou, când este sub influența somnului, acel agent nici nu vede, nici nu miroase, nici nu aude, nici nu vorbește, nici nu experimentează percepțiile tactile și gustative. Cine sau ce anume atunci simte bucurie, se înfurie, cedează în fața tristeții și experimentează tribulații? Ce anume dorește, gândește, se revoltă și rostește cuvinte?

Bhrigu a spus: Mintea este de asemenea compusă din cele cinci elemente, la fel ca și corpul. Din acest motiv, ea nu are nicio importanță în ceea ce privește acțiunile menționate de tine. Doar unicul Suflet intern susține corpul. El este cel care percepe mirosul, gustul, sunetul, atingerea și forma și alte proprietăți (care există în natura exterioară). Acel Suflet, pătrunzând toate membrele, este martorul (acțiunilor) minții înzestrate cu cinci atribute și care sălășluiește în corpul compus din cele cinci elemente. El este cel care simte plăcere și durere, iar când este separat de el, corpul nu le mai experimentează. Când nu mai există nicio percepție a formei sau a atingerii, când nu mai există căldură în focul care sălășluiește în corp — într-adevăr, când această căldură animală se stinge — corpul, din cauza abandonării sale de către Suflet, ajunge la distrugere. Întregul univers este compus din apă. Apa este forma tuturor creaturilor încorporate. În acea apă se află Sufletul care se manifestă în minte. Acel Suflet este Creatorul Brahman care există în toate lucrurile. Când Sufletul este înzestrat cu atribute vulgare, el ajunge să fie numit *Kshetrajna*. Când este eliberat de acele atribute, el ajunge să fie numit *Paramatman* sau Sufletul Suprem. Cunoaște acel Suflet. El este inspirat cu benevolență universală. El sălășluiește în corp ca o picătură de apă într-o floare de lotus. Cunoaște bine ceea ce se numește Kshetrajna și care are benevolență universală. Întunericul, Pasiunea și Bunătatea sunt atributele agentului viu. Înțelepții spun că Sufletul are Conștiință și există cu atributele vieții. Sufletul acționează și face să acționeze totul. Persoanele care au cunoașterea Sufletului spun că Sufletul este diferit de viață. Sufletul Suprem este cel care a creat cele șapte lumi și le pune în mișcare. Nu există distrugere a agentului viu când are loc dizolvarea corpului. Oamenii lipsiți de inteligență spun că el moare. Asta este cu siguranță fals. Tot ce face agentul viu este să meargă dintr-un corp în altul. Ceea ce se numește moarte este doar dizolvarea corpului. Astfel Sufletul, învelit în forme diverse, migrează din formă în formă, nevăzut și neobservat de alții. Persoanele posedate de cunoaștere adevărată îl văd pe Suflet prin inteligența lor ascuțită și subtilă. Omul înțelept, trăind cu o hrană frugală și cu inima curățată de toate păcatele, dedicându-se meditației yoga, reușește în fiecare noapte, înainte de somn și după somn, să-și vadă Sufletul cu ajutorul sufletului său.[62] Ca urmare a unei inimi mulțumite și prin abandonarea tuturor faptelor bune și rele, se poate obține fericirea infinită bazându-se pe propriul Suflet. Regele, de o strălucire de foc, care sălășluiește în minte, este numit agentul viu. De la acest Stăpân a tot s-a născut această creație. Acesta este concluzia care trebuie atinsă în cercetarea originii creaturilor și a sufletului.

62 Se spune adesea că într-un stadiu avansat al yoga, omul este capabil să-și contemple Sufletul sau că se realizează un fel de dublă existență în urma căreia Sufletul devine un obiect de observație interioară pentru Sufletul însuși. Foarte probabil, scriitorii despre yoga folosesc acest limbaj în sens figurat.

SECȚIUNEA CLXXXVIII

Bhrigu a spus: Brahmanul a creat mai întâi câțiva Brahmani care au ajuns să fie numiți *Prajapati* (stăpâni ai creației). Înzestrați cu o splendoare egală cu cea a focului sau a Soarelui, ei au fost creați din energia acelei Ființe Prim-născute. Atotputernicul Stăpân a creat apoi Adevărul, Datoria, Pocăința, *Vedele* eterne, tot felul de fapte pioase și Puritatea, pentru a permite creaturilor să atingă cerul (prin practicarea lor). După aceasta, Zeii și Danava, Gandharva, Daitya, Asura, șerpii mari, Yaksha, Rakshasa, șerpii, Pisacha și ființele umane cu cele patru diviziuni ale lor, și anume: Brahmani, Kshatriya, Vaisya și Sudra, O, cel mai bun dintre cei reînnoiți, și toate celelalte ordine de ființe care există, au fost create. Culoarea pe care au obținut-o Brahmanii era albă; cea pe care au obținut-o Kshatriya era roșie; cea pe care au obținut-o Vaisya era galbenă; iar cea care le-a fost dată Sudra era neagră.

Bharadwaja a spus: Dacă distincția dintre cele patru ordine (de ființe umane) se face numai prin culoare (atribut), atunci se pare că toate cele patru ordine s-au amestecat.[63] Pofta, furia, frica, lăcomia, tristețea, anxietatea, foamea, munca, posedă și domină toți oamenii. Cum pot fi distinși oamenii prin posesia de atribute? Corpurile tuturor oamenilor emană transpirație, urină, fecale, flegmă, bilă și sânge. Cum pot fi oamenii distribuiți în clase? Obiectele mobile sunt la număr infinit; speciile obiectelor nemobile sunt de asemenea nenumărate. Cum pot fi distribuite în clase obiecte de o diversitate atât de mare?

Bhrigu a spus: Nu există, în realitate, nicio deosebire între diferitele ordine. Întreaga lume la început consta din Brahmani. Creați (egali) de către Brahman, oamenii s-au distribuit în ordine diferite în urma faptelor lor. Acei Brahmani care au devenit plini de dorința de a se îndulci în plăceri, posedați de atributele severității și mâniei, înzestrați cu curaj și nepăsători față de datoriile de pietate și închinare, având atributul Pasiunilor, au devenit Kshatriya. Acei Brahmani care, fără să fie atenți la datoriile stabilite pentru ei, au devenit posedați atât de atributele Bunătății, cât și ale Pasiunilor și s-au dedicat meseriilor de creștere a vitelor și agricultură, au devenit Vaisya. Acei Brahmani care au devenit înclinați spre minciună și vătămarea altor creaturi, posedați de lăcomie, angajați în tot felul de activități pentru a-și câștiga existența și decăzuți de la puritatea comportamentului și astfel legați de atributul Întunericului, au devenit Sudra. Separați prin aceste ocupații, Brahmanii, căzând din ordinul lor, au devenit membri ai celorlalte trei ordine. Toate cele patru ordine, prin urmare, au dreptul, întotdeauna, la îndeplinirea tuturor datoriilor pioase și a jertfelor. Așa au fost create la început, egale, cele patru ordine de către Brahman, care a hotărât pentru toate (observanțele dezvăluite în) cuvintele lui Brahma (din *Vede*). Datorită lăcomiei, mulți au decăzut și au fost posedați de ignoranță. Brahmani sunt mereu devotați scripturilor despre *Brahma*; și, atenți la jurăminte și restricții, sunt capabili să cuprindă concepția despre *Brahma*. Eforturile lor, prin urmare, nu sunt niciodată zadarnice. Dintre ei, aceia nu sunt Brahmani care nu pot înțelege că fiecare lucru creat este Suveranul *Brahma*. Aceștia, căzând, au devenit membri ai diverse (ordine inferioare). Pierzând lumina cunoașterii și urmând o conduită fără restricții, ei se nasc ca Pisachi, Rakshasa și Preti și ca indivizi de diverse specii Mleccha. Marii Rishi care la început au apărut la viață (prin Voința lui Brahman) au creat ulterior, prin penitențele lor, oameni devotați datoriilor stabilite pentru ei și atașați de ritualurile prescrise în *Vedele* Eterne. Cealaltă Creație, însă, care este eternă și neperisabilă, care se bazează pe *Brahma* și a izvorât din Zeul Primordial, și care își are refugiul în yoga, este una mentală.[64]

---

63 Comentatorul explică faptul că cuvintele care exprimă nuanță sau culoare înseamnă, de fapt, atribute. Ceea ce se dorește a fi spus este că Brahmana aveau atributul Bunătății (*Sattwa*); al doilea ordin avea atributul Pasiunii (*Rajas*); al treilea a primit un amestec al celor două, adică atât bunătate, cât și pasiune (*Sattwa* și *Rajas*); în timp ce ordinul inferior a primit atributul rămas, și anume Întunericul (*Tamas*).

64 Distincția stabilită aici pare a fi aceasta: creația eternă se datorează yoga sau acțiunii mentale a Zeității Primordiale. Acea creație pe care o privim este rezultatul penitenței acelor înțelepți care au fost creați inițial. Poate că ceea ce se dorește a fi spus este că principiul vieții, al vieții care provine din viață și materia primordială cu spațiu etc., se datorează tuturor decretului lui Dumnezeu; în timp ce toate obiectele vizibile și tangibile, rezultate din acțiunea acelor principii și din materia primordială și spațiu, sunt atribuibile înțelepților antici.

SECȚIUNEA CLXXXIX

Bharadwaja a spus: Prin ce acte devine cineva un Brahmana? Prin ce, un Kshatriya? O, cel mai bun dintre cei regeneraţi, prin ce acte devine cineva un Vaisya sau un Sudra? Spune-mi asta, O, cel mai important dintre vorbitori.

Bhrigu a spus: Acela este numit Brahmana care a fost sfinţit prin ritualuri precum cele numite *jata* şi altele; care are un comportament curat; care este angajat în studiul *Vedelor*; care este devotat celor şase acte binecunoscute (abluturi în fiecare dimineaţă şi seară, recitarea tăcută a *mantrelor*, turnarea ofrandelor pe focul de sacrificiu, venerarea divinităţilor, îndeplinirea datoriei de a-i găzdui pe oaspeţi şi oferirea de hrană Viśvadevas-ilor); care respectă cu strictețe toate actele pioase; care nu mănâncă niciodată fără să fi oferit cuvenit zeilor şi oaspeţilor; care este plin de reverenţă faţă de învăţătorul său; şi care este mereu devotat legămintelor şi adevărului. Acela este numit Brahmana în care se află adevărul, dăruirea, abţinerea de la vătămarea altora, compasiunea, ruşinea, bunătatea[65] şi penitența. Cel care este angajat în profesia războiului, care studiază *Vedele*, care face daruri (brahmanilor) şi primeşte bogăţie (de la cei pe care îi protejează) este numit Kshatriya. Cel care îşi câştigă faima din întreţinerea vitelor, care este angajat în agricultură şi mijloacele de acumulare a bogăţiei, care are un comportament curat şi se ocupă de studiul *Vedelor*, este numit Vaiśya.[66] Cel care se bucură să mănânce orice fel de mâncare, care este angajat în orice fel de muncă, care are un comportament impur, care nu studiază *Vedele* şi a cărui conduită este necurată, este numit Śudra. Dacă aceste caracteristici sunt observabile la un Śudra şi nu sunt găsite la un Brahmana, atunci un astfel de Śudra nu este un Śudra, şi un astfel de Brahmana nu este un Brahmana. Prin toate mijloacele, lăcomia şi furia trebuie stăpânite. Acesta, precum şi autocontrolul, sunt cele mai înalte rezultate ale Cunoaşterii. Aceste două pasiuni (şi anume, lăcomia şi furia) trebuie rezistate cu toată inima. Ele apar pentru a distruge cel mai înalt bine al omului. Cineva ar trebui să îşi protejeze întotdeauna prosperitatea de furie, penitenţele de mândrie; cunoaşterea de onoare şi ruşine; şi sufletul de greşeală. Acel suflet înţelept, O, reînnoit prin naştere, care face toate faptele fără dorinţa de rod, a cărui întreagă avere există pentru caritate şi care efectuează *Homam*-ul zilnic, este un adevărat Renunţător.[67] Cineva ar trebui să se comporte ca un prieten faţă de toate creaturile, abţinându-se de la toate actele de vătămare. Respingând acceptarea tuturor darurilor, cel ce este stăpân pe propriile pasiuni prin forţa intelectului său propriu. El ar trebui să trăiască în sufletul său, acolo unde nu poate fi nicio tristeţe. Atunci nu ar mai avea frică aici şi ar ajunge într-o regiune lipsită de teamă dincolo de moarte. Trebuie să trăiască mereu devotat penitenţelor şi cu toate pasiunile înfrânate complet; respectând jurământul tăcerii şi cu sufletul concentrat asupra sa; dorind să cucerească simţurile neînfrânate şi detaşat în mijlocul ataşamentelor. Toate lucrurile ce pot fi percepute de simţuri se numesc Manifest. Tot ceea ce este Ne-manifest, ce este dincolo de cunoaşterea simţurilor, ce poate fi aflat doar prin simţurile subtile, trebuie căutat de a fi cunoscut.[68] Fără credinţă, nu se va reuşi niciodată atingerea acelui simţ subtil. Prin urmare, trebuie să se menţină în credinţă. Mintea trebuie unită cu *Prana*, iar Prana trebuie apoi reţinută în *Brahma*. Prin detaşarea de toate ataşamentele, se poate obţine absorbţia în *Brahma*. Nu este nevoie să se acorde

---

65 Cuvântul „*Ghrina*” ar putea însemna şi aversiune. Desigur, aici ar însemna, dacă ar fi folosit în acest sens, aversiunea faţă de toate faptele nedrepte.

66 Prima jumătate a primului rând din 6 este interpretată diferit în ediţia Bombay. Ambele interpretări sunt observate de Nilakantha. Am aderat la interpretarea bengaleză, deşi interpretarea Bombay este mai clară ca sens. *Visati* este un verb tranzitiv care are ca obiect *Pratishtha* sau un substantiv similar. Sensul literal este Cel care dobândeşte faimă etc.

67 Aici vorbitorul descrie caracterul *Karma-sannyasa* (renunţarea la acte). *Samarambha* înseamnă, în general, tot felul de acte. Aici, însă, sunt avute în vedere doar sacrificiile şi alte ritualuri scripturale. Îl urmez pe Nilakantha în redarea celui de-al doilea rând, deşi sensul simplu ar părea a fi „cine revarsă totul în dar”.

68 Lumea grosieră este perceptibilă prin simţurile obişnuite. În spatele lumii grosiere se află una subtilă pe care simţurile subtile, adică simţurile ascuţite de yoga, o pot percepe. Odată cu moartea, doar corpul grosier este dizolvat. Corpul sau forma subtilă, numită *Linga-sarira* şi alcătuită din ceea ce se numeşte *Tanmatrasul* elementelor primordiale, rămâne. Chiar şi acesta păstrează toate caracteristicile lumii într-o formă incipientă. *Linga-sarira* trebuie, de asemenea, distrusă înainte ca absorbţia în *Brahma* să poată avea loc.

atenție la altceva. Un Brahman poate atinge ușor *Brahma* pe calea Renunțării. Semnele unui Brahman sunt puritatea, conduita corectă și compasiunea față de toate creaturile.

SECȚIUNEA CXC

Bhrigu a spus: Adevărul este *Brahma*; Adevărul este Pedeapsa (penitența); este Adevărul cel care creează toate creaturile. Prin Adevăr este susținut întregul univers; și cu ajutorul Adevărului se ajunge în cer. Neadevărul este doar o altă formă a Întunericului. Este Întunericul cel care duce în jos. Cei care sunt loviți de Întuneric și acoperiți de el nu reușesc să vadă regiunile luminate ale cerului. S-a spus că Raiul este Lumină și Iadul este Întuneric. Creaturile care locuiesc în univers pot obține atât rai, cât și iad. În această lume, de asemenea, adevărul și neadevărul duc la cursuri de conduită opuse și indicații opuse, cum ar fi Dreptatea și Nedreptatea, lumina și întunericul, plăcerea și durerea. Dintre acestea, ceea ce este Adevăr este Dreptate; ceea ce este Dreptate este Lumină; și ceea ce este Lumină este Fericire. Similar, ceea ce este Neadevăr este Nedreptate; ceea ce este Nedreptate este Întuneric; și ceea ce este Întuneric este Tristețe sau Mizerie. În acest sens, se spune că cei care sunt înzestrați cu înțelepciune, văzând că lumea vieții este copleșită de tristețe, atât corporală, cât și mentală, și de fericirea care este sortită să se termine în mizerie, nu se lasă niciodată stupefiați. Cel Înțelept se va strădui să se elibereze de tristețe. Fericirea creaturilor vii este instabilă atât aici, cât și în celelalte lumi.[69] Fericirea creaturilor copleșite de Întuneric dispare ca splendoarea Lunii când este afectată de Rahu.[70] Fericirea se spune că este de două feluri, și anume: corporală și mentală. Atât în această lume, cât și în cealaltă, fructele vizibile și invizibile (ale acțiunii) sunt specificate (în *Vedă*) pentru fericire.[71] Nu există nimic mai important decât fericirea și printre fructele sau consecințele triplei aglomerări. Fericirea este de dorit. Este un atribut al Sufletului. Atât Virtutea, cât și Câștigul sunt căutate de dragul ei. Virtutea este rădăcina ei. Aceasta, într-adevăr, este originea ei. Toate acțiunile au ca scop atingerea fericirii.

Bharadvaja a zis: Ai spus că fericirea este obiectul suprem, nu înțeleg acest lucru. Această însușire a sufletului pe care (spui) că este atât de de dorit nu este căutată de Rishi care sunt considerați a fi angajați în ceva care promite o recompensă mai înaltă. Se aude că Creatorul celor trei lumi, anume puternicul Brahman, trăiește singur, respectând jurământul de *Brahmacarya*. El nu se dedică niciodată fericirii obținute din satisfacerea dorinței. De asemenea, Stăpânul divin al universului, domnul Uma, l-a redus pe Kama (zeul dorinței) la nimicire. Din acest motiv, spunem că fericirea nu este acceptabilă pentru oamenii cu suflet înalt. Nici nu pare a fi o însușire înaltă a Sufletului. Nu pot crede ceea ce a spus divinitatea ta, anume că nu există nimic mai înalt decât fericirea. Faptul că există două feluri de consecințe în privința faptelor noastre, anume că fericirea izvorăște din faptele bune și tristețea din faptele păcătoase, este doar o vorbă care circulă în lume.

Bhrigu a spus: Pe această temă se spune următoarele: din Neadevăr izvorăște Întunericul. Cei copleșiți de Întuneric urmăresc doar Nedreptatea și nu Dreptatea, fiind stăpâniți de mânie, lăcomie, răutate, minciună și alte rele similare. Ei nu obțin niciodată fericirea, nici aici, nici în viața de apoi. Pe de altă parte, ei sunt loviți de tot felul de boli, durere și necazuri. Ei sunt, de asemenea, chinuiți de Moarte, închisoare și diverse alte suferințe de acest gen, precum și de durerile asociate foamei, setei și trudei. Ei sunt, de asemenea, afectați de numeroasele suferințe trupești care izvorăsc din ploaie, vânt, căldură arzândă și frig excesiv. Ei sunt, de asemenea, copleșiți de numeroase suferințe mintale cauzate de pierderea averii și de despărțirea de prieteni, precum și de suferințele cauzate de bătrânețe (decrepitudine) și moarte. Cei care nu sunt atinși de aceste diverse tipuri de afecțiuni fizice și mintale cunosc ce este fericirea. Aceste rele nu se găsesc niciodată în ceruri.

---

69 Fericirea obținută în rai nu este veșnică, fiind limitată ca durată de gradul sau măsura meritului dobândit aici.

70 Teoria pauranică atât a eclipsei solare, cât și a celei lunare este că Soarele și Luna sunt căutate pentru a fi devorate de *Daitya*, Rahu.

71 Sensul pare a fi că *Vedele* declară aceste fructe pentru ca oamenii să poată tinde spre ele atunci când acestea conduc la fericire.

Acolo bat brize delicioase. În ceruri există, de asemenea, o frăgezime perpetuă. În ceruri nu există foame, nu există sete, nu există bătrânețe, nu există păcat. În această lume există atât fericire, cât și nenorocire. În iad există numai nenorocire. Prin urmare, fericirea este cel mai înalt scop al dobândirii. Pământul este pregenitoarea tuturor creaturilor. Femeile participă la natura ei. Animalul mascul este ca însuși Prajapati. Sămânța vitală, trebuie știut, este energia creatoare. În acest fel a orânduit Brahman de altădată ca creația să continue. Fiecare, afectat de propriile sale acte, obține fericirea sau nenorocirea.[72]

SECȚIUNEA CXCI

Bharadvaja a zis: Care este considerată a fi consecința darului? Care este a celei ce ține de Dreptate? Care este a celei ce ține de conduită? Care este a Penitențelor bine îndeplinite? Care este a studiului și recitării *Vedelor*? Și care este a turnării de ofrande în foc?

Bhrigu a zis: Prin turnarea de ofrande în focul sacru, păcatul este ars. Prin studiul *Vedelor*, omul obține o pace binecuvântată. Prin dar, omul obține plăcere și bunuri de desfătare. Prin Penitențe, omul dobândește un cer binecuvântat. Se spune că darul este de două feluri: daruri pentru lumea de apoi și cele pentru aceasta. Orice este dat celor buni îl însoțește pe cel care dă în lumea de apoi. Orice este dat celor care nu sunt buni produce consecințe de care te bucuri aici. Consecințele dăruirilor sunt în concordanță cu dăruirile în sine.

Bharadvaja a zis: Ce curs de datorii trebuie îndeplinite de cine? Care sunt de asemenea caracteristicile datoriei? Câte feluri de datorii există? Se cuvine să-mi spui acestea.[73]

Bhrigu a zis: Înțelepții care se ocupă de îndeplinirea datoriilor stabilite pentru ei reușesc să obțină raiul ca răsplată. Făcând altfel, oamenii se fac vinovați de prostie.

Bharadvaja a zis: Se cuvine să-mi spui despre cele patru moduri de viață stabilite odinioară de Brahman și despre practicile orânduite pentru fiecare dintre ele.

Bhrigu a zis: În vremurile de demult, divinul Brahman, pentru binele lumii și pentru protecția dreptății (Dharma), a indicat patru moduri de viață.[74] Dintre acestea, reședința în casa învățătorului este menționată ca fiind prima (în ordine cronologică). Cel care se află în acest mod de viață ar trebui să își aibă sufletul curățat prin puritatea conduitei, prin riturile vedice, prin rețineri, jurăminte și umilință. El ar trebui să venereze amurgurile de dimineață și de seară, Soarele, focul său sacru și zeitățile. Ar trebui să lepede amânarea și lenea. Și-ar trebui să își curețe sufletul salutându-și învățătorul, studiind *Vedele* și ascultând instrucțiunile învățătorului său. Ar trebui să își facă toaletele de trei ori (și anume, dimineața, la prânz și seara). Ar trebui să ducă o viață de celibat; să aibă grijă de focul său sacru; să își servească cu sârguință învățătorul; să iasă zilnic la cerșit (pentru a se întreține); și să dăruiască fără zăbavă tot ce obține din cerșit învățătorului său. Realizând de bunăvoie tot ce dictează poruncile învățătorului său, ar trebui să fie pregătit să primească astfel de instrucțiuni vedice pe care învățătorul i le dă ca favoare.[75] Pe această temă există

72 Aproape întreaga această secțiune este în proză.

73 Este dificil de înțeles în ce sensuri este folosit cuvântul *Dharma* în cele trei întrebări succesive de aici.

74 În primul rând, citirea corectă este *Brahmana* și nu *Brahmarshi*. Răspunsul atribuit lui Bhrigu clarifică acest lucru.

75 Un elev nu ar trebui niciodată să-și ceară învățătorul pentru instruire. El ar trebui să asiste doar când învățătorul îl cheamă. Până în ziua de azi, regula este respectată cu strictețe în toate *Tols*-urile din India. Trebuie adăugat în favoarea celor angajați în activitatea de predare că ei foarte rar își neglijează elevii. Povestea este autentică despre bunicul marelui Baneswar Vidyalankar din Nuddea, el însuși un profesor la fel de mare ca Baneswar, care a continuat să predea elevilor în camerele exterioare chiar și după ce a primit vestea morții fiului său în camerele interioare ale locuinței familiei. Faptul este că era complet absorbit de munca sa, încât atunci când soția sa bună, mișcată de aparenta sa lipsă de inimă, a ieșit să-l acuze, i-a răspuns, în totală absență de minte, spunând: „Ei bine, nu te tulbura. Dacă eu nu plâng pentru fiul meu, voi plânge pentru acel nepot din brațele tale.”

un verset: ”Acel Brahman care își obține *Veda* asistând cu reverență învățătorul său, reușește în atingerea raiului și obține împlinirea tuturor dorințelor sale.” Modul de viață domestic este numit al doilea (ca timp). Îți vom explica toate actele pioase și indicațiile acestui mod de viață. Pentru cei care, după ce și-au încheiat reședința în casa învățătorului, se întorc acasă, care au o conduită pioasă, care doresc roadele unei comportări virtuoase alături de soțiile lor, acest mod de viață le este orânduit. În el se pot obține atât Virtutea, cât și Bogăția și Plăcerea. Este (astfel) potrivit pentru cultivarea triadei. Dobândind bogăție prin fapte ireproșabile sau cu bogăția de mare eficiență obținută din recitarea *Vedelor*, sau trăind din astfel de mijloace ca cele folosite de Rishi-ii reîntorși[76] sau din produsele munților și minelor, sau cu bogăția reprezentată de ofrandele făcute la sacrificii și la încheierea de jurăminte și alte obligații, și cele făcute zeităților, gospodarului îi este îngăduit să ducă această viață. Acest mod de viață este considerat rădăcina tuturor celorlalte. Cei care sunt rezidenți în casele învățătorilor, cei care duc vieți de cerșetorie și alții care trăiesc îndeplinind jurăminte și reținere pe care și le-au asumat, își obțin din acest mod de viață mijloacele de trai, ofrandele pe care le fac Pitrilor și zeităților și, pe scurt, întregul lor sprijin. Al treilea mod de viață este numit *Viața în Pădure*. Pentru cei care o duc, nu există depozitarea de bogății și bunuri.[77] În general, acești bărbați pioși și buni, hrănindu-se cu hrană bună și angajați în studiul *Vedelor*, cutreieră mereu pământul pentru a călători la locuri sfinte (*tirthas*) și pentru a vizita diverse tărâmuri. Ridicarea în picioare, avansarea, cuvintele dulci rostite cu sinceritate, daruri după măsura competenței celui care dă, oferirea de locuri la masă și de paturi de cea mai bună calitate și daruri de hrană excelentă sunt unele dintre mijloacele de a le arăta respect. În acest subiect există un verset: Dacă un oaspete pleacă de la o casă cu așteptări neîmplinite, se presupune că el ia meritele casei și îl lasă pe acesta cu toate faptele sale rele. Apoi, în modul de viață domestic, zeii sunt mulțumiți prin jertfe și alte rituri religioase; Pitrii prin îndeplinirea riturilor funerare; Rishiile prin cultivarea cunoașterii (vedice), prin ascultarea instrucțiunilor preceptorilor și prin memorarea scripturilor; și, în cele din urmă, Creatorul prin procrearea de copii.[78] În acest subiect există două versete: Unul în observarea acestui mod de viață ar trebui să vorbească despre toate creaturile în cuvinte care respiră afecțiune și sunt plăcute urechilor. A face rău, a provoca umiliri și cuvinte dure sunt toate de blamat. De asemenea, trebuie evitate insulta, aroganța și înșelăciunea. Abținerea de la vătămare, adevărul și lipsa mâniei produc meritul penitenților în toate (cele patru) moduri de viață. În modul de viață domestic sunt permise, folosirea și bucurarea de ghirlande florale, podoabe, veșminte, uleiuri și unguente parfumate; bucurarea de plăceri derivate din dans și muzică, atât vocală, cât și instrumentală, și toate vederile și scenele plăcute ochiului; bucurarea de diverse feluri de mâncăruri și băuturi aparținând ordinelor principale de comestibile, adică cele care sunt înghițite, cele care sunt mulse, cele care sunt sorbite și cele care sunt supte; și bucurarea de plăceri derivate din sporturi și orice fel de amuzament și satisfacerea dorințelor. Acel om care, în observarea acestui mod de viață, caută dobândirea agregatului triplu (și anume, Religie, Bogăție și Plăcere), cu cel al marii finalități a celor trei atribute Bunețe, Pasiune și Întuneric,[79] se bucură de mare fericire aici și în cele din urmă atinge scopul care este rezervat persoanelor virtuoase și bune.[80] Chiar și acel gospodar care își observă datoriile modului său de viață urmând practica colectării boabelor căzute din crăpăturile câmpurilor și care abandonează plăcerea senzorială și atașamentul față de acțiune, nu găsește dificil să obțină raiul.

Elevii l-au readus în cele din urmă la realitățile momentului.

76 Adică, prin colectarea boabelor căzute de pe câmp după ce recolta a fost cosită și îndepărtarea proprietarului.

77 *Upaskara* înseamnă renunțare.

78 În general, se spune că prin procrearea urmașilor, cineva satisface Pitrii sau își achită datoria față de strămoșii decedați. Aici Bhrigu spune că prin acest act cineva Îl satisface pe Creator. Ideea este aceeași care stă la baza poruncii date evreilor: *Mergeți și înmulțiți-vă*.

79 Sfârșitul acestor atribute este *Moksha* sau Emanciparea.

80 *Sishta* este explicată de Nilakantha ca fiind una care a fost instruită corespunzător de către Învățători înțelepți.

SECȚIUNEA CXCII

Bhrigu spuse: Sfinții pustnici care doresc dobândirea virtuții merg la ape sfinte și râuri și izvoare și suferă penitențe în păduri singuratice și izolate, abundente cu cerbi și bivoli și mistreți și tigri și elefanți sălbatici. Ei renunță la tot felul de veșminte și hrană și plăceri de care au gust oamenii care trăiesc în societate. Ei trăiesc cumpătat din ierburi, fructe, rădăcini și frunze sălbatice de diverse feluri. Pământul gol le este așternut. Ei dorm pe pământul gol sau pe pietre sau pietriș sau nisip sau cenușă. Membrele lor le acoperă cu iarbă și piei de animale și scoarță de copaci. Nu își rad niciodată capul și barba și nu își taie unghiile. Își fac băile la intervale regulate. Fac libații pe pământ, precum și pe focul sacru la momentul potrivit, fără greș. Nu se bucură de nicio odihnă până la finalizarea adunării zilnice de combustibil sacru (pentru focul lor de *homa*) și iarbă sacră și flori (pentru jertfă și închinare) și până când nu au măturat și frecat curat (altarele lor de sacrificiu). Ei suportă fără cea mai mică considerație frigul și căldura, și ploaia și vântul, și, prin urmare, pielea trupurilor lor este crăpată peste tot; și ca urmare a observării și stabilirii pentru ei înșiși a diverselor tipuri de ritualuri și jurăminte și acte, carnea și sângele și pielea și oasele lor devin emaciate.[81] Înzestrați cu mare răbdare și tărie, ei trăiesc, practicând întotdeauna calitatea binelui. Persoana care, cu sufletul înfrânat, observă un astfel de curs de datorii rânduite inițial de Rishii regenerați, își arde toate păcatele ca focul și obține regiuni de fericire greu de atins.

Voi descrie acum conduita celor numiți *Pahvrajaka*. Aceasta este următoarea: eliberându-se de atașamentul față de focul sacru, bogăție, soție și copii, și de veșminte, scaune, paturi și alte astfel de obiecte de plăcere, și rupând legăturile afecțiunii, ei rătăcesc, privindu-i cu ochi egal un smoc de pământ sau o piatră și aurul. Ei nu-și fixează niciodată inima pe dobândirea sau plăcerea agregatului triplu. Ei privesc cu ochi egal dușmanii și prietenii, și pe neutrii sau străinii. Ei nu jignesc niciodată, în gând, cuvânt sau faptă, lucrurile nemișcate sau creaturile care sunt vivipare, sau ovipare sau născute din stricăciune, sau numite vegetale. Ei nu au case. Ei rătăcesc pe dealuri și munți, pe malurile râurilor sau mărilor, sub umbra copacilor și în templele zeităților. S-ar putea să meargă în orașe sau sate pentru a locui. Într-un oraș, însă, nu trebuie să locuiască mai mult de cinci nopți, în timp ce într-un sat șederea lor nu trebuie să depășească niciodată o noapte. Intrând într-un oraș sau un sat, pentru susținerea vieții, ei trebuie să meargă la sălașele numai a Brahmanilor cu fapte liberale.[82] Ei nu trebuie să ceară niciodată altă pomană decât cea aruncată în (bolurile de lemn) pe care le poartă. Ei trebuie să se elibereze de lăcomie, mânie, mândrie, cupiditate, iluzie, zgârcenie, înșelăciune, calomnie, vanitate și vătămarea creaturilor vii. Pe această temă sunt câteva versete: acea persoană, care, urmând jurământul de tăcere, rătăcește fără să dea frică niciunei creaturi, nu este niciodată cuprinsă de frică de către vreo creatură. Acel învățat care oficiază *Agnihotra* (nu prin aprinderea focului exterior, ci) cu ajutorul focului care este propriul său corp, într-adevăr, care toarnă ofrande în propria sa gură și pe focul care există în propriul său corp, reușește să atingă numeroase regiuni de fericire în consecința acestui foc fiind hrănit cu astfel de ofrande obținute printr-o viață de caritate. Acea persoană de naștere regenerată care respectă în modul menționat acest mod de viață având Eliberarea ca scop, cu o inimă pură și cu un intelect eliberat de rezoluție, atinge *Brahma* în felul unei raze de lumină liniștită care nu este hrănită de niciun combustibil aprins.

Bharadwaja a spus: Dincolo de această regiune (pe care o locuim) există o regiune de care am auzit, dar pe care nu am văzut-o niciodată. Doresc să știu totul despre ea. Se cuvine să mi-o descrii.

---

81 *Niyama* este explicată de comentator ca un rit; *upayoga* ca un jurământ despre mâncare; *chaiyya* ca un act precum vizitarea apelor sacre; *vihita* este *vidhana*.

82 Hindușii nu aveau legi privind săracii. Poruncile din scripturile lor au fost întotdeauna suficiente pentru a-i întreține pe săraci, în special pe cerșetorii religioși. Cerșetorilor înșiși li se interzice să-i deranjeze adesea pe proprietarii de case. Nimeni, în afară de cei înstăriți, nu trebuia vizitat de cerșetori, astfel încât oamenii cu mijloace sărace să nu fie obligați să-i întrețină pe pustnici.

Bhrigu a spus: Spre nord, dincolo de Himavat, care este sfânt şi plin de orice merit, se află o regiune sfântă, binecuvântată şi foarte de dorit. Aceasta se numeşte cealaltă lume.[83] Oamenii care locuiesc în acea regiune sunt drepţi în fapte, pioşi, cu inimă curată, eliberaţi de lăcomie şi de erori de judecată şi nu sunt supuşi niciunui fel de suferinţă. Această regiune este, într-adevăr, egală cu cerul, având astfel de atribute excelente. Moartea vine acolo la momentul potrivit. Bolile nu-i ating niciodată pe locuitori.[84] Nimeni nu poartă dorinţă pentru soţiile altora. Fiecare este devotat propriei sale soţii. Aceşti oameni nu se rănesc şi nu se ucid unul pe altul, nici nu râvnesc la lucrurile altora. Acolo nu se întâmplă niciun păcat, nu apare nicio îndoială.[85] Acolo se văd roadele tuturor (actelor religioase). Acolo unii se bucură de scaune, băuturi şi bucate de cea mai bună calitate şi locuiesc în palate şi conace. Acolo unii, împodobiţi cu podoabe de aur, se înconjoară cu toate bunurile de plăcere. Acolo sunt, iarăşi, unii care mănâncă foarte cumpătat, doar pentru a-şi menţine trupul şi sufletul unite. Acolo unii, cu mult efort, încearcă să-şi menţină suflul vital.[86] Aici (în această regiune pe care o locuim) unii oameni sunt dedicaţi dreptăţii, iar alţii înşelăciunii. Unii sunt fericiţi şi unii nefericiţi; unii sunt săraci şi unii bogaţi. Aici îşi fac apariţia efortul, frica şi iluzia, şi foamea dureroasă. Aici se vede şi lăcomia după bogăţii, o pasiune care îi ameţeşte chiar şi pe cei învăţaţi dintre oameni. Aici predomină opinii diverse, exprimate de cei care săvârşesc fapte drepte sau păcătoase. Acel om înzestrat cu înţelepciune care cunoaşte toate acele opinii care se pot împărţi în două feluri, nu este niciodată pătat de păcat, de înşelăciune cu fraudă, furt, calomnie, răutate, opresiune, vătămare, trădare şi minciună, şi viciile care scad meritul penitenţelor sale, cine practică acestea. El, pe de altă parte, cel înzestrat cu învăţătură, care le evită, vede cum meritul penitenţelor sale creşte. Aici există multă reflecţie asupra faptelor drepte şi a celor nedrepte. Această regiune pe care o locuim este terenul de acţiune. După ce săvârşesc bine şi rău aici, unul primeşte răsplată pentru faptele sale bune şi rău pentru faptele sale rele.[87] Aici chiar Creatorul în zile străvechi, şi toţi zeii împreună cu Rishii, după ce au efectuat penitenţe corespunzătoare, devin curaţi şi ajung la *Brahma*.[88] Partea nordică a pământului este extrem de norocoasă şi sfântă. Cei care aparţin acestei regiuni (pe care o locuim) care săvârşesc fapte virtuoase sau care manifestă respect faţă de yoga, se nasc în acea regiune. Alţii (care au o dispoziţie diferită) se nasc în speciile intermediare. Unii, când le expiră perioadele alocate, se pierd pe pământ.[89] Angajaţi în a se hrăni unul pe celălalt şi pătimaşi de lăcomie şi iluzie, aceşti oameni se întorc în această regiune fără a putea merge (după moarte) în acea regiune nordică. Acei oameni înţelepţi care, cu jurăminte şi respectând *Brahmacharya*, ascultă cu veneraţie instrucţiunile învăţătorilor, reuşesc să cunoască scopurile rezervate tuturor categoriilor de oameni. Ţi-am spus acum pe scurt cursul datoriilor rânduite de Brahman. El, într-adevăr, este considerat înzestrat cu inteligenţă cel care ştie ce este dreptatea şi ce este opusul ei în această lume.

Bhishma a continuat: Astfel, O rege, Bhrigu i-a vorbit lui Bharadwaja, cel de mare energie. Cu suflet foarte virtuos, acesta a fost cuprins de uimire şi l-a venerat pe marele înţelept cu respect. Astfel, O, monarh, originea universului ţi-a fost povestită în detaliu. Ce altceva, O, tu de mare înţelepciune, doreşti să auzi după aceasta?

---

83 Cuvintele folosite de Bharadwaja în întrebare pot fi interpretate ca o întrebare despre lumea viitoare. Şi Bhrigu, în răspunsul său, foloseşte cuvântul *Paro lokah*. Prin urmare, referirea la Himavat este explicată de comentator ca fiind metaforică. Întregul răspuns al lui Bhrigu, însă, lasă puţin loc de îndoială că înţeleptul vorbeşte despre o regiune de pe pământ şi nu despre lumea invizibilă de după moarte.

84 Nilakantha ar citi *amritya* pentru *mritya*. Este o corecţie forţată pentru a păstra sensul metaforic.

85 Toate cunoştinţele de acolo sunt certe.

86 Adică, să practice yoga. Lectura în bengaleză este *dharanam*. Comentatorul explică toate versetele ca fiind metaforice. El dă dovadă de o ingeniozitate considerabilă şi chiar citează *Sruti* în sprijinul său.

87 Cel puţin acesta este un verset care se referă în mod evident la cealaltă lume sau la lumea de dincolo şi, prin urmare, dă culoare presupunerii că, de-a lungul întregului pasaj, este descrisă lumea de dincolo şi nicio regiune fictivă la nord de Himalaya. Unii cercetători occidentali cred că este suficientă o traducere verbală. Astfel de pasaje, însă, nu pot fi redate astfel. Traducătorul trebuie să aleagă fie să ia versetele într-un sens simplu, fie într-un sens metaforic. Dacă înclină spre cea de-a doua variantă, nu poate oferi o versiune verbală. Geniul celor două limbi este complet diferit.

88 Se presupune că Pushkara din Rajputanah este locul unde Brahman s-a supus penitenţelor.

89 Traducătorul Burdwan comită o eroare în acest verset, 21 se întâlneşte cu 22, aşa cum explică comentatorul. K.P. Singha evită greşeala, deşi în redarea ultimului rând din 22 devine destul de inexact.

SECȚIUNEA CXCIII

Yudhishthira a spus: Cred, O, bunicele, că eşti familiarizat cu totul, O, tu, care eşti familiarizat cu îndatoririle. Doresc să te aud vorbindu-mi, O, cel fără de păcat, despre rânduielile privind conduita.

Bhishma spuse: Cei cu purtare rea, fapte rele, înțelegere nelegiuită şi lipsă excesivă de prudență sunt numiți oameni răi sau nelegiuiți. Cei care sunt numiți buni se disting însă prin puritatea conduitei şi practicilor. Sunt oameni buni aceia care nu își fac nevoile în drumuri principale, în țarcuri de vite sau în câmpuri acoperite cu orez. După terminarea treburilor necesare, unul ar trebui să se spele în apa râului şi să mulțumească zeitățile cu ofrande de apă. Aceasta se spune a fi datoria tuturor oamenilor. Soarele (Surya) trebuie venerat întotdeauna. Nu ar trebui să se doarmă după răsăritul soarelui. Rugăciunile (ordonate în scripturi) trebuie rostite dimineața şi seara, stând cu fața spre est şi respectiv spre vest. După spălarea celor cinci membre,[90] unul ar trebui să mănânce în tăcere cu fața spre est. Nu ar trebui să se dispreţuiască niciodată mâncarea pe care urmează să o mănânce. Ar trebui să se mănânce mâncare gustoasă. După ce a mâncat, unul ar trebui să își spele mâinile şi să se ridice.[91] Nu ar trebui să se doarmă niciodată noaptea cu picioarele umede. Rishi-ul celest Narada a spus că acestea sunt semne de bună conduită. Ar trebui să se meargă în fiecare zi în jurul unui loc sacru, al unui taur, al unei imagini sacre, al unui țarc de vite, al unei intersecții cu patru drumuri, al unui Brahmana pios şi al unui copac sacru. Nu ar trebui să se facă diferențe între oaspeți şi asistenți sau rude în chestiuni de hrană. Egalitatea (în acest sens) cu servitorii este lăudată. Mâncatul (de două ori pe zi) dimineața şi seara este o rânduială a zeilor. Nu este stipulat că ar trebui să se mănânce (încă o dată) în vreun interval intermediar. Cel ce mănâncă conform acestei reguli dobândeşte meritul unui post.[92] La orele stabilite pentru Homa, unul ar trebui să verse ofrande pe focul sacru. Fără a căuta compania soțiilor altora, omul înțelept care își caută propria soție la vremea ei dobândeşte meritul *Brahmacharya*. Resturile de pe farfuria unui Brahmana sunt ca ambrozia. Sunt ca hrana lăptoasă care iese din sânul mamei. Oamenii preţuiesc mult acele resturi. Cei buni, mâncându-le, ajung la *Brahma*. Cel care zdrobeşte lut pentru a face altare de jertfă, sau cel care taie iarbă (pentru a face combustibil de jertfă), sau cel care își foloseşte doar unghiile (şi nu unelte de niciun fel) pentru a mânca (carne sfințită), sau cel care se hrăneşte mereu cu resturile de pe farfuriile Brahmana, sau cel care acționează, fiind îndemnat de dorința de recompensă, nu mai trăieşte mult în lume.[93] Cel care s-a abținut de la carne (sub orice legământ) nu ar trebui să consume carne chiar dacă este sfințită cu *mantre* din *Yajurveda*. De asemenea, trebuie evitată carnea din jurul coloanei vertebrale (a oricărui animal) şi carnea animalelor care nu au fost jertfite în cadrul sacrificiilor.[94] Fie la locul său, fie într-un pământ străin, nimeni nu ar trebui să-l lase pe oaspetele său să flămânzească. După ce a obținut *almosuri* şi alte roade ale faptelor opționale, ar trebui să le ofere superiorilor săi. Ar trebui să ofere locuri superiorilor săi şi să-i salute cu respect. Prin venerarea superiorilor, se obține viață lungă, faimă şi prosperitate. Nimeni nu ar trebui să privească Soarele în momentul răsăritului, nici să-şi îndrepte privirea spre o femeie goală care este soția altui bărbat. Întâlnirea cu propria soție (în perioada ei fertilă) nu este un păcat, dar este un act care ar trebui să se facă întotdeauna în privat. Inima tuturor locurilor sacre şi a sanctuarelor este Învățătorul. Inima tuturor lucrurilor pure şi purificatoare este Focul. Toate faptele săvârşite de o persoană bună şi pioasă sunt bune şi lăudabile, inclusiv atingerea părului cozii unei

---

90 Cele cinci membre care trebuie spălate înainte de mâncare sunt cele două picioare, cele două mâini şi fața.

91 Aceasta poate fi o instrucțiune generală pentru spălarea mâinilor după masă; sau se poate referi la *Gandusha* finală, adică actul de a lua puțină apă în mâna dreaptă, de a o duce la buze şi de a o arunca, repetând o formulă scurtă.

92 Traducătorul Burdwan a înțeles complet greşit acest verset.

93 Este dificil de înțeles ce înseamnă acest verset. Nilakantha propune două tipuri diferite de interpretare. Ce este atunci *Sankusuka* sau *Sanku cuka*? Versiunea de mai sus este oferită cu titlu provizoriu. Comentatorul își imaginează că adevăratul sens al versetului este că declară că astfel de oameni nu sunt capabili să atingă *Mahadayu*, care este *Brahma*, şi nu viața lungă.

94 *Phshtamangsa* este explicat de comentator ca „carnea care formează rămăşița unei ofrande *Sraddha*”. Nu văd necesitatea de a elimina sensul evident.

vaci. De fiecare dată când se întâlnește cu altcineva, ar trebui să adreseze salutări politicoase. Salutarea Brahmanilor în fiecare dimineață și seară este ordonată. În templele zeilor, în mijlocul vacilor, în îndeplinirea riturilor religioase stabilite pentru Brahmani, în citirea *Vedelor* și în timpul mesei, mâna dreaptă ar trebui să fie ridicată.[95] Vrednicia de a-i venera pe Brahmani, dimineața și seara, conform riturilor datorate, produce un mare merit. Ca urmare a unei astfel de veneraţii, stocul de mărfuri al negustorului devine abundent, la fel și recolta agricultorului. De asemenea, mare devine rodul tuturor tipurilor de cereale și proviziile de toate articolele pe care le pot bucura simțurile devin copioase. Când oferiți mâncare altcuiva (așezat la masă cu el), ar trebui să spuneți: ”*Este suficient!*”. Când prezentați băutură, ar trebui să întrebați: ”*Va fi pe plac?*” și când oferiți lapte dulce cu orez, sau terci de orz îndulcit, sau lapte cu susan sau mazăre, ar trebui să întrebați: ”*A căzut!*”.[96] După bărbierit, după scuipat, după baie și după masă, oamenii ar trebui să-i venereze pe Brahmani cu reverență. O astfel de veneraţie este sigură că va conferi longevitate bărbaților bolnavi. Nu ar trebui să urinezi cu fața spre soare, și nici nu ar trebui să-ți privești propriile excremente. Nu ar trebui să dormi în acelaşi pat cu o femeie și nici să mănânci cu ea. Când vă adresați superiorilor, nu ar trebui să folosiți niciodată pronumele „tu” sau să le pronunțați numele. A folosi „tu” sau a le pronunța numele nu este condamnabil atunci când te adresezi celor inferiori sau egali ca vârstă.[97] Inimile oamenilor păcătoși trădează păcatele pe care le-au comis. Acei oameni păcătoși care își ascund păcatele cunoscute de oamenii buni se autodistrug. Sunt doar niște proști ignoranți cei care încearcă să ascundă păcatele pe care le comit cu bună știință. Este adevărat că ființele umane nu văd acele păcate, dar zeii le văd. Un păcat ascuns de un alt păcat duce la păcate noi. Un act de merit, din nou, dacă este ascuns de un act de merit, mărește meritul. Actele unui om virtuos urmează întotdeauna virtutea. Un om lipsit de înțelegere nu se gândește niciodată la păcatele săvârșite de el. Acele păcate, însă, îl ajung pe cel care s-a îndepărtat de scripturi. Așa cum Rahu ajunge la Chandra (la timpul lui cuvenit), tot așa actele păcătoase ajung la omul nebun.[98] Obiectele care sunt depozitate cu așteptare sunt rar gustate. Astfel de acumulare nu este niciodată apreciată de cei înțelepți, căci moartea nu așteaptă pe nimeni (ci își smulge prada indiferent dacă cel vizat este pregătit sau nu). Cei înțelepți au spus că dreptatea (sau virtutea) tuturor creaturilor este o însușire a minții. Din acest motiv, ar trebui să faci bine tuturor în mintea ta.[99] Ar trebui să practici virtutea singur. În practicarea virtuții, nu ai nevoie de ajutorul altora. Dacă cineva obține doar poruncile scripturilor, ce poate face un asociat?[100] Dreptatea este originea omenirii. Dreptatea este nectarul zeilor. După moarte, oamenii se bucură, prin Dreptate, de fericirea eternă.

SECȚIUNEA CXCIV

Yudhishthira a zis: Spune-mi, O, bunicule, ce este și de ce natură este ceea ce se numește *Adhyatma* și care este stabilit pentru fiecare persoană.[101] O, tu care ești cunoscător al *Brahmei*, din

---

95 În sensul de a fi mișcat sau folosit. Comentatorul adaugă că firul sacru ar trebui, de asemenea, înfășurat în jurul degetului mare, așa cum declară *Grihyasutra*.

96 În fiecare caz, persoana care primește ar trebui să spună - Atotsuficient „Mulțumește plinului” și „A căzut din belșug” sau cuvinte în acest sens. *Krisara* sau *Kricara* este o mâncare făcută din orez și mazăre sau orez și susan; probabil ceea ce se numește acum *Khichree*.

97 Forma politicoasă de adresare este *Bhavan*. Se folosește la persoana a treia singular. Persoana a doua este evitată, fiind prea directă.

98 Nu este clar în ce fel ajung faptele păcătoase la păcătos. Ideea hindusă, desigur, este că consecințele acelor fapte îl afectează pe făptuitor fără greș. Totuși, acest verset pare să spună că amintirea acelor păcate se impune păcătosului și îl face nefericit în ciuda lui însuși.

99 Moralistul hindus, în acest verset, declară aceeași moralitate înaltă pe care a predicat-o însuși Hristos. Meritul sau păcatul, potrivit lui, nu depind doar de actul evident. Ambele depind de minte. De aici și interdicția de a face rău altora chiar și mental.

100 Sensul pare a fi că, dacă cineva reușește să înțeleagă rânduielile despre virtute sau evlavie, dar dacă mintea este păcătoasă, niciun asociat nu poate fi de vreun ajutor. Mintea singură este cauza virtuții și a evlaviei.

101 *Adhyatma* este orice depinde de minte. Aici, așa cum explică comentatorul, este folosit pentru *yoga-dharma* ca depinzând de sau ca un atribut al minții. În general, toate speculațiile despre caracterul minții și relațiile sale cu obiectele externe sunt incluse în cuvântul *Adhyatma*.

ce s-a creat acest univers alcătuit din lucruri mobile şi nemobile? Când se instalează distrugerea universală, la cine se duce? Se cuvine să-mi vorbeşti despre acest subiect.[102]

Bhishma a zis: Despre aceasta, *Adhyatma*, O, fiu al lui Pritha, despre care mă întrebi, îţi voi vorbi curând. Este foarte plăcut şi aducător de mare fericire. Mari dascăli au arătat (înaintea de aceasta) adevărurile despre Creaţie şi Distrugere (a universului). Cunoscând aceste adevăruri, o persoană poate obţine, chiar în această lume, mare satisfacţie şi fericire. O astfel de cunoaştere poate duce şi la dobândirea unor mari roade şi este foarte benefică pentru toate creaturile. Pământul, aerul, spaţiul, apa şi lumina, numită a cincea, sunt considerate Mari Creaturi. Acestea constituie atât originea, cât şi distrugerea tuturor obiectelor create. Înspre cel din care iau naştere aceste mari elemente primordiale, ele se întorc în mod repetat, separându-se de toate creaturile (în a căror compoziţie intră), la fel ca valurile oceanului (care se retrag în ceea ce le-a dat naştere). Aşa cum broasca ţestoasă îşi întinde membrele şi le retrage din nou, tot astfel Sufletul Suprem creează toate obiectele şi se retrage din nou în Sine. Creatorul plasează cele cinci elemente primordiale în toate obiectele create în proporţii diferite. Creatura vie, însă, nu vede acest lucru (din cauza ignoranţei). Sunetul, organele auzului şi toate orificiile — aceste trei — izvorăsc din Spaţiu ca progenitor al lor. Atingerea, acţiunea şi pielea sunt atributele triple ale Vântului. Forma, ochiul şi digestia sunt atributele triple ale Focului sau Energiei. Gustul, toate secreţiile lichide şi limba reprezintă cele trei atribute ale Apei. Mirosurile, nasul şi corpul sunt proprietăţile triple ale Pământului. Cele mari (primordiale) elemente sunt cinci. Mintea este a şasea. Simţurile şi mintea, O, Bharata, sunt (sursele tuturor) percepţiilor unei creaturi vii.[103] A şaptea se numeşte înţelegere; iar a opta este sufletul.[104] Simţurile sunt pentru a percepe; mintea (incapabilă să gestioneze acele percepţii) produce incertitudine. Înţelegerea reduce toate percepţiile la certitudine. Sufletul există ca martor (fără a acţiona). Tot ceea ce este deasupra celor două picioare, tot ceea ce este în spate şi tot ceea ce este de sus, sunt văzute de Suflet. Să ştii că Sufletul pătrunde întreaga sălăşluire fără a lăsa niciun spaţiu neocupat. Toţi oamenii ar trebui să cunoască pe deplin simţurile, mintea şi înţelegerea. Cele trei stări sau calităţi numite Întuneric, Pasiune şi Bunătate, fiind dependente de simţuri, de minte şi de înţelegere.[105] Omul, înţelegând cu ajutorul inteligenţei sale modul în care creaturile vin şi pleacă din lume, va atinge treptat o linişte trainică. Cele trei calităţi (menţionate deja, anume Întuneric, Pasiune şi Bunătate) conduc înţelegerea (spre ataşamentele lumeşti). În acest sens, Înţelegerea (sau Inteligenţa) este identică cu Simţurile şi cu Mintea. Înţelegerea este, prin urmare, identică cu cele şase (cele cinci simţuri şi mintea), dar şi cu obiectele pe care le cuprinde. Când, însă, Înţelegerea este distrusă, cele trei calităţi (de Întuneric, Pasiune şi Bunătate) sunt incapabile să ducă la acţiune.[106] Acest univers al lucrurilor nemobile şi mobile constă din acea inteligenţă. Din acea Inteligenţă totul se naşte şi în ea totul se aşază. Din acest motiv, scripturile indică faptul că totul este o manifestare a Inteligenţei. Ceea prin care se aude este urechea. Ceea prin care se miroase se numeşte organul mirosului, iar ceea ce distinge gusturile se numeşte limbă. Prin învelişul care

---

102 După discursul lui Bhrigu către Bharadwaja, această întrebare poate părea o repetiţie. Comentatorul explică faptul că aceasta provine din declaraţia lui Bhishma că Dreptatea este o proprietate a minţii şi, în plus, este rădăcina a tot. (V 31, sec. 193, ante). De aici şi întrebarea despre *Adhyatma*, precum şi despre originea tuturor lucrurilor.

103 Cuvântul care redă „percepţii" este *Vijnanani*. „Cogniţii" ar fi poate mai potrivit.

104 În general, în filosofia hindusă, în special în şcoala *Vedanta*, se face o distincţie între minte, înţelegere şi suflet. Mintea este sediul sau sursa tuturor sentimentelor şi emoţiilor, precum şi a tuturor percepţiilor noastre, sau a celor numite cogniţii în şcoala kantiană, inclusiv Comparaţia, care (în şcoala kantiană) este numită *Vernuft* sau Raţiune. Aceasta din urmă este numită Înţelegere sau *buddhi*. Sufletul este considerat ceva distinct atât de corp, cât şi de minte. Este Fiinţa căreia îi aparţin corpul şi mintea. Este reprezentat ca fiind inactiv şi ca martorul atotvăzător din cadrul structurii fizice. Este o porţiune a Sufletului Suprem.

105 Bunătatea include toate calităţile morale superioare ale omului. Pasiunea înseamnă iubire, afecţiune şi alte emoţii care aparţin obiectelor lumeşti. Întunericul înseamnă furie, poftă şi alte înclinaţii răutăcioase.

106 Îl urmez pe Nilakantha în expunerea sa gramaticală a acestui verset. Înţelesul, însă, este abia clar. Identitatea Înţelegerii sau a inteligenţei cu simţurile şi mintea poate fi admisă în ceea ce priveşte acţiunea celor trei calităţi în conducerea lor către ataşamente lumeşti. Dar ce se înţelege prin identitatea Înţelegerii cu toate obiectele pe care le cuprinde? Predică Bhishma idealismul aici? Dacă nimic nu există decât aşa cum există în Înţelegere, atunci, desigur, odată cu dispariţia Înţelegerii, toate lucrurile ar ajunge la un sfârşit.

acoperă corpul se dobândește percepția tactilă. Ceea ce se numește Inteligență suferă modificări.[107] Când Inteligența dorește ceva, ajunge să fie numită Minte. Fundamentele pe care se sprijină Inteligența sunt în număr de cinci, fiecare având o funcție diferită. Ele se numesc simțuri. Principiul invizibil, anume Inteligența, se sprijină pe ele. Inteligența care există într-o creatură vie se ocupă de cele trei stări (numite Pasiune, Întuneric și Bunătate). Uneori obține bucurie și alteori suferință. Uneori devine lipsită de bucurie și de suferință. Chiar și astfel Inteligența există în mințile tuturor oamenilor. Uneori Inteligența, compusă din stările triple (menționate deja), le transcende pe acele trei stări (prin yoga), asemenea stăpânului râurilor, anume Oceanul, care cu valurile sale depășește continentele înalte.[108] Acea Inteligență care transcende cele trei calități există în minte într-o stare pură de existență (nemodificată): singură. Calitatea de Întuneric, însă, care îndeamnă la acțiune, o urmărește curând. În acel moment, Inteligența pune la acțiune toate simțurile. Proprietățile celor trei sunt astfel: bucuria sălășluiește în Bunătate; tristețea în Pasiune; înșelăciunea în Întuneric. Toate stările care există (ale minții) sunt cuprinse în cele trei (numite). Am săvârșit acum, O, Bharata, să-ți spun despre mersul Înțelegerii. Un om inteligent trebuie să-și stăpânească toate simțurile. Cele trei calități de Bunătate, Pasiune și Întuneric sunt întotdeauna atașate de ființele vii. Trei feluri de inteligență se observă, de asemenea, în fiecare creatură, și anume: cea care depinde de Bunătate, cea de Pasiune și cea de Întuneric, O, Bharata. Calitatea Bunătății aduce fericire; calitatea Pasiunii produce suferință; iar dacă acestea două se combină cu calitatea Întunericului, atunci nu se produce nici fericire, nici suferință (ci, în schimb, doar iluzie sau eroare). Fiecare stare de fericire care apare în corp sau în minte se spune că se datorează calității Bunătății. O stare de suferință, dezagreabilă pentru sine, care vine, nu se datorează nimic altcuiva decât calității Pasiunii. Nu ar trebui să te gândești niciodată la ea cu frică.[109] Acea stare, din nou, care este aliată cu iluzia și eroarea, și în consecință căreia nu știi ce să faci, care este nesigură și necunoscută, ar trebui considerată aparținând calității Întunericului.[110] Bucuria, satisfacția, încântarea, fericirea, seninătatea inimii, acestea sunt proprietățile stării de Bunătate. Omul obține uneori o măsură din ele. Nemulțumirea, arsurile inimii, tristețea, lăcomia, ranchiuna sunt toate indicații ale stării de Pasiune. Ele sunt văzute cu sau fără cauze adecvate pentru producerea lor. Rușinea, iluzia, eroarea, somnul și stupefacția, care te cuprind din cauza excesului de ghinion, sunt diversele proprietăți ale stării de Întuneric.[111] Persoana al cărui suflet este cu viziune largă, capabil să se extindă în toate direcțiile, neîncrezător în ceea ce privește obținerea obiectelor dorite și bine stăpânit, este fericit atât aici, cât și în celelalte lumi.[112] Observă distincția dintre aceste două lucruri subtile: Inteligența și Sufletul. Una dintre ele (și anume, inteligența) manifestă calitățile. Cealaltă (și anume, Sufletul) nu face astfel de lucruri. Un țânțar și un smochin pot fi văzuți uniți unul cu celălalt. Deși uniți, fiecare este totuși distinct de celălalt. Similar, Inteligența și Sufletul, deși distincte unul de celălalt, prin naturile lor respective, ele pot fi totuși văzute existând într-o stare de uniune. Un pește și apa există într-o stare de uniune, fiecare, totuși, este diferit de celălalt. Același lucru este valabil și pentru Inteligență și Suflet. Calitățile nu cunosc Sufletul, dar Sufletul le cunoaște pe toate. Sufletul este spectatorul calităților și le privește pe toate ca provenind din el însuși. Sufletul, acționând prin simțuri, minte și înțelegere, ce însumează șapte, toate inactive și fără auto-conștiință, descoperă obiectele (în mijlocul cărora există) ca o lampă (acoperită) care arată toate obiectele din jur prin raza sa care trece printr-o deschizătură în înveliș. Înțelegerea sau Inteligența creează toate calitățile. Sufletul doar le privește

---

107 Brown și alți adepți ai lui Reid, indiferent dacă l-au înțeles sau nu pe Reid, considerau toate percepțiile doar ca modificări particulare ale minții. Ei negau existența obiectivă a lumii.

108 Comentatorul explică acest verset astfel, deși în ceea ce privește al doilea rând îl extinde puțin. Dacă Nilakantha are dreptate, K.P. Singha trebuie să greșească. În general, însă, incapacitatea cunoscută a oceanului de a-și depăși continentele este cea care le oferă poeților exemple. Aici, însă, este posibil ca raritatea fenomenului, și anume depășirea continentelor de către ocean, să fie folosită pentru a ilustra faptul rar al inteligenței, care reușește prin puterea yoga, să transcendă atributele *Rajas*, *Tamas* și *Sattwa*.

109 Pe de altă parte, îndreptându-și gândurile cu îndrăzneală către ea, ar trebui să-i identifice cauza și să risipească acea cauză, care, așa cum se spune aici, este Pasiunea.

110 Primele două cuvinte ale celui de-al doilea rând sunt cele din versetul 5 din Vezi, I, Manu.

111 *Kathanchit* este explicat de Nilakantha ca fiind „datorat unui mare ghinion”.

112 Nu-l urmez pe Nilakantha în redarea acestui verset.

(ca un martor). Chiar și așa este, cu siguranță, legătura dintre inteligență și Suflet. [113] Nu există niciun sprijin de care să depindă nici Inteligența, nici Sufletul. Înțelegerea creează mintea, dar niciodată calitățile. Când sufletul, prin intermediul minții, restrânge suficient razele care emană de la simțuri, atunci el devine manifest (pentru Înțelegere) ca o lampă arzândă într-un vas care o acoperă. Persoana care renunță la toate actele obișnuite, practică penitențe, se dedică studierii Sufletului, găsind plăcere în aceasta și se consideră Sufletul tuturor creaturilor, atinge un scop înalt. Așa cum o pasăre acvatică, în timp ce se mișcă pe ape, nu este niciodată umezită de acel element, tot așa se mișcă o persoană înțeleaptă (în lume) printre creaturi. Cu ajutorul propriei sale inteligențe, ar trebui să acționeze în lume în acest fel, fără tristețe, fără bucurie, cu ochi egal pentru toți și lipsit de răutate și invidie. Cel care trăiește astfel reușește să creeze calitățile (în loc să fie el însuși afectat de ele), ca un păianjen care creează fire.[114] Calitățile ar trebui, într-adevăr, considerate ca firele de păianjen. Unii spun că acele calități în raport cu astfel de oameni nu se pierd. Alții spun că toate se pierd. Cei care spun că nu se pierd se bazează pe scripturile revelate (și anume, *Sruti*-urile), care nu conțin nicio declarație contrară. Cei care, pe de altă parte, spun că toate calitățile se pierd, se bazează pe *Smriti*-uri. Reflectând asupra ambelor opinii, fiecare ar trebui să judece care dintre ele este corectă. Astfel, el ar trebui să depășească această întrebare grea și încurcată, capabilă să tulbure înțelegerea prin îndoială, și astfel să obțină fericirea. Când acea îndoială va fi înlăturată, el nu va mai fi nevoit să se complacă în niciun fel de suferință. Oamenii cu inimi necinstite pot obține succes prin cunoaștere, asemenea celor care se scufundă într-un pârâu plin, purificându-se de toată murdăria. Cel care trebuie să traverseze un râu larg nu se bucură doar văzând malul celălalt. Dacă ar fi altfel (adică, dacă doar prin simpla vedere a malului celălalt s-ar ajunge acolo cu o barcă), atunci s-ar putea bucura. Situația este diferită pentru cel care cunoaște Adevărul. Simplul Adevăr îi va aduce fericire. De îndată ce o astfel de cunoaștere începe să dea roade, persoana poate fi considerată că a ajuns pe malul celălalt. Cei care cunosc astfel Sufletul ca fiind eliberat de toate obiectele lumești și ca fiind Unul, se spune că obțin o cunoaștere înaltă și excelentă.[115] O persoană, cunoscând originea și sfârșitul tuturor creaturilor, care este chiar așa, și reflectând asupra subiectului, obține treptat o fericire infinită. Cel care a înțeles tripla agregare (și anume, că este sortită distrugerii în loc să fie eternă) și, reflectând asupra ei, o înlătură, reușește prin yoga să vadă Adevărul și să obțină fericirea perfectă. Sufletul nu poate fi văzut decât dacă simțurile, care sunt folosite pe obiecte diverse și sunt greu de controlat, sunt toate reținute cuvenit. Cel ce știe asta este cu adevărat înțelept. Ce altă indicație este pentru un om înțelept? Dobândind această cunoaștere, oamenii înzestrați cu inteligență se consideră încoronați de succes. Ceea ce inspiră frică ignoranților nu va inspira niciodată frică celor cu Cunoaștere. Nu există un scop mai înalt pentru nimeni (decât Eliberarea). În consecință, însă, din cauza excesului sau a lipsei de calități bune, înțelepții spun că diferențe sunt observabile în ceea ce privește gradul Eliberării. O persoană, acționând fără așteptarea rodului, reușește (prin acele acțiuni) să-și anihileze actele păcătoase dintr-o perioadă anterioară. Pentru cel înzestrat cu înțelepciune, actele dintr-o perioadă anterioară (astfel spălate) și cele din această viață (care sunt îndeplinite fără așteptarea rodului) nu devin productive de vreo consecință neplăcută (cum ar fi încarcerarea în iad). Dar cum pot acțiunile, dacă el continuă să fie angajat în îndeplinirea lor, să aducă ceea ce este agreabil (și anume, Eliberarea)?[116] Oamenii îl

113 Se spune că sufletul este doar un martor sau spectator și nu un actor. Rishii înțelegeau prin suflet ființa căreia îi aparțin mintea, simțurile etc. Ar putea ideea Sufletului inactiv și nepăcătos să fi apărut din observarea principiului moral al Conștiinței, care discriminează între bine și rău și acționează, prin urmare, ca un judecător imparțial sau privește totul ca un spectator neinteresat? Moraliștii europeni atribuie în general alte două funcții Conștiinței, și anume, ne îndemnă să facem binele și să evităm răul și aprobă atunci când se face bine și se evită răul. Dar aceste funcții pot fi ușor atribuite unui alt principiu. În orice caz, atunci când problema este doar una de nomenclatură, ultimele două funcții pot fi eliminate și cuvântul Suflet poate fi aplicat pentru a indica Conștiința doar ca facultate de discriminare.

114 Calitățile la care se face referire aici sunt cele ale *Sattwa* (bunătății), *Rajas* (pasiunii) și *Tamas* (întunericului). Ceea ce se înțelege prin acest verset este că o astfel de persoană transcende calitățile, în loc ca acestea să o transcendă pe ea și acțiunile sale.

115 Nilakantha ocupă a treia linie ca eliptică și este pentru furnizarea de *te labhante*.

116 Îl urmăresc pe comentator în expunerea lui a acestui verset. *Anavisandhipurvakam* este explicat ca *nishkamam*. *Ubhayam* este *prachinamaihikam cha karmam*. *Apriyam* este echivalent cu *vadham*. Substanța

critică pe cel care este chinuit (de lăcomie, invidie şi alte pasiuni rele). Acele vicii aruncă persoana în viaţa următoare în diverse ordine inferioare.[117] Observaţi cu atenţie pe cei vicleni din această lume care suferă profund pentru pierderea posesiunilor lor (cum ar fi fii şi soţii etc.). Vedeţi şi pe cei înzestraţi cu judecată şi care nu suferă niciodată atunci când sunt puşi în circumstanţe similare. Cei care sunt versanţi în ambele (adică, în Eliberarea treptată şi Eliberarea imediată), merită să fie numiţi cu adevărat înţelepţi.[118]

SECŢIUNEA CXCV

Bhishma spuse: Eu voi vorbi acum cu tine, O, fiu al Pritha, despre cele patru feluri de meditaţie yoga. Marii Rishi, obţinând cunoaşterea acestora, ajung la succes etern chiar aici. Marii Rishi, mulţumiţi de cunoaştere, cu inimile îndreptate spre Eliberare şi pricepuţi în yoga, acţionează în aşa fel încât meditaţia lor yoga să meargă corect. Aceştia, O, fiu al Pritha, fiind eliberaţi de defectele lumii, nu se mai întorc niciodată (pentru reîncarnare). Eliberaţi de obligaţia reîncarnării, ei trăiesc în starea lor sufletească originală.[119] Eliberaţi de influenţa tuturor perechilor de opuşi (cum ar fi căldură şi frig, bucurie şi tristeţe etc.), existenţi mereu în starea lor proprie (originală), eliberaţi (de ataşamente), neacceptând niciodată nimic (ca dar), ei trăiesc în locuri libere de compania soţiilor şi copiilor, fără alţii cu care ar putea apărea dispute, şi favorabile unei linişti complete a inimii. Acolo, un astfel de om, stăpânind vorbirea, şade ca o bucată de lemn, zdrobind toţi simţurile şi cu mintea unită nedivizat prin ajutorul meditaţiei (cu Sufletul Suprem). El nu are percepţia sunetului prin ureche; nicio percepţie a atingerii prin piele; nicio percepţie a formei prin ochi; nicio percepţie a gustului prin limbă. Nici măcar nu are percepţia mirosurilor prin organul mirosului. Cufundat în yoga, el ar renunţa la toate lucrurile, absorbit în meditaţie. Posedând o mare energie mentală, el nu are dorinţă pentru nimic ce excită cele cinci simţuri. Înţeleptul, retrăgându-şi cele cinci simţuri în minte, ar trebui apoi să fixeze mintea instabilă, împreună cu cele cinci simţuri (în Intelect). Posesor de răbdare, yoginul ar trebui să-şi fixeze mintea care rătăceşte mereu (printre obiectele lumeşti), astfel încât cele cinci porţi ale sale (sub influenţa antrenamentului) să fie făcute stabile în ceea ce priveşte lucrurile care sunt ele însele instabile. El ar trebui, în firmamentul inimii, să-şi fixeze mintea pe calea meditaţiei, făcând-o independentă de corp sau de orice alt refugiu. Am vorbit despre calea meditaţiei ca fiind prima, deoarece yoginul trebuie mai întâi să-şi zdrobească simţurile şi mintea (şi să le îndrepte pe acea cale). Mintea, care constituie pe a şasea, atunci când este astfel stăpânită, tinde să ţâşnească ca fulgerul capricios şi iute, mişcându-se în joc printre nori. Aşa cum o picătură de apă pe o frunză (de lotus) este instabilă şi se mişcă în toate direcţiile, tot astfel devine mintea yoginului atunci când este fixată prima dată pe calea meditaţiei. Când este fixată, pentru un timp mintea stă pe acea cale. Când, însă, rătăceşte din nou pe calea vântului, devine la fel de iute ca vântul. Persoana pricepută în căile meditaţiei-yoga, nedescurajată de acest lucru, fără să se supere pentru pierderea efortului depus, lăsând deoparte lenea şi răutatea, ar trebui să-şi îndrepte din nou mintea spre meditaţie. Respectând jurământul tăcerii, când cineva începe să-şi îndrepte mintea spre yoga, atunci se dobândesc discernământul, cunoaşterea şi puterea de a evita răul.[120] Deşi se simte iritat din cauza volatilităţii minţii sale, el ar trebui să o fixeze (în meditaţie). Yoginul nu ar trebui să

---

ofpriyam etc. este astfel dată: *Moksham prati tu karmanah karanatwam duranirastam*.

117 *Aturam* este explicat ca străpuns de poftă, mânie etc. *Asuyate* este echivalent cu *dhikkaroti*. *Jonah* este explicat de comentator ca *parikshakah*, dar ar fi mai bine să-l luăm ca reprezentând oamenii în general. *Tasya* este o instanţă a genitivului pentru acuzativ. *Tat* se referă la *nindyam karma*, *sarvatah* înseamnă *sarvashu yonishu*. *Janayati Janena dadati*. Obiectivul versetului este de a arăta că faptele păcătoase produc frică atât aici, cât şi după aceea.

118 *Loka* este în cazul locativ, vocala finală care indică locativul fiind omisă pentru *sandhi*. *Niravishan* este un adverb, echivalent cu *samyak-abhinivesam kurvan*. *Tattadeva* înseamnă „aceia şi aceia”, adică posesiuni, cum ar fi *putradaradikam*. *Kusalan* este *sarasaravivekanipunan*. *Ubhayam* este explicat ca *karma-mukhin* şi *sadyomuktim*. Bhisma subliniază aici superioritatea celui de-al doilea tip de Emancipare faţă de primul; prin urmare, actele sau riturile vedice trebuie să cedeze acelei yoga care antrenează mintea şi înţelegerea şi le permite să transcendă toate influenţele pământeşti.

119 Starea sufletească este starea de puritate. Omul cade de ea ca urmare a ataşamentelor lumeşti. O poate recupera prin yoga, care ajută la eliberarea de aceste ataşamente.

deznădăjduiască niciodată, ci să caute binele său. Aşa cum un morman de praf sau cenuşă; sau de balegă de vacă arsă, atunci când este umezit cu apă, nu pare a fi îmbibat, într-adevăr, dacă este umezit parţial, rămâne uscat şi necesită o udare neîncetată înainte de a se îmbiba complet, tot astfel yoginul ar trebui să-şi controleze treptat toate simţurile. El ar trebui să le retragă treptat (din toate obiectele). Omul care acţionează astfel reuşeşte să le controleze. Unul, O, Bharata, îndreptându-şi singur mintea şi simţurile pe calea meditaţiei, reuşeşte să le aducă sub control perfect prin yoga statornică. Fericirea pe care o simte cel care a reuşit să-şi controleze mintea şi simţurile este una de care un asemenea lucru nu poate fi obţinut niciodată prin Efort sau Destin.[121] Unit cu o astfel de fericire, el continuă să se bucure de actul meditaţiei. Chiar şi în acest fel yoginii ating Nirvana, care este foarte binecuvântată.

SECŢIUNEA CXCVI

Yudhishthira a spus: Ai vorbit despre cele patru moduri de viaţă şi despre datoriile lor. De asemenea, ai vorbit despre datoriile regilor. Ai recitat multe istorisiri de diverse feluri şi legate de diverse subiecte. Am auzit de la tine, O, tu cu inteligenţă mare, multe prelegeri legate de moralitate. Am, totuşi, o nelămurire. Se cuvine să o rezolvi. Doresc, O, Bharata, să aud despre fructele pe care le dobândesc Tăcuţii Recitatori de *mantre* sacre (prin practica lor). Care sunt fructele care au fost indicate pentru astfel de oameni? În ce regiune ajung ei după moarte? Se cuvine, de asemenea, să-mi spui, O, fără de păcat, toate regulile care au fost stabilite în legătură cu o astfel de recitare tăcută? Când se rosteşte cuvântul Recitator, ce ar trebui să înţeleg prin el? Un astfel de om este considerat că urmează rânduielile *Sankhya* sau ale Yoga sau ale lucrării?[122] Sau, un astfel de om este considerat că respectă rânduielile despre jertfele (mentale)? Cum se numeşte calea Recitatorilor? Eşti, cred eu, de cunoaştere universală. Spune-mi toate acestea.

Bhishma spuse: În acest context este citată istoria veche a ceea ce s-a întâmplat între Yama, Timpul şi un anumit Brahman. Înţelepţii versanţi în mijloacele de atingere a Eliberării au vorbit despre două metode, şi anume, *Sankhya* şi yoga. Dintre acestea, în prima, care este altfel numită *Vedanta*, a fost predicată Renunţarea cu privire la recitarea tăcută. Declaraţiile *Vedelor* predică Abţinerea (de la ritualuri), sunt pline de seninătate şi se referă la *Brahma*.[123] Într-adevăr, cele două căi menţionate de înţelepţii înclinaţi spre realizarea binelui lor, şi anume *Sankhya* şi yoga, sunt astfel încât ambele sunt implicate şi din nou neimplicate (în recitările tăcute).[124] Modul în care recitarea tăcută este legată (de fiecare dintre cele două căi) şi cauza voi explica acum. În ambele, ca şi în cazul recitării tăcute, sunt necesare stăpânirea simţurilor şi fixarea minţii (după retragerea de la obiectele externe); precum şi adevărul, menţinerea focului (sacru), locuirea în singurătate, meditaţia, penitenţa, autocontrolul, iertarea, bunătatea, cumpătarea în privinţa hranei, retragerea de la ataşamentele lumeşti, absenţa vorbăriei şi seninătatea. Acestea constituie un sacrificiu în fapte (care duc la împlinirea dorinţelor despre rai sau fericire în viaţa următoare).[125] Ascultă acum calea

120 Cele trei cuvinte folosite aici sunt *vichara*, *viveka* şi *vitarka*. Sunt termeni tehnici care reprezintă diferite etape de progres în yoga. Comentatorul le explică pe larg.

121 Tot ceea ce are omul este produsul fie al efortului, fie al destinului; al efortului, adică al faptelor, şi al destinului, ca fiind dependent de faptele unei vieţi trecute, de voinţa zeilor sau de pură întâmplare. Fericirea prin yoga este de neatins prin niciuna dintre aceste două mijloace.

122 *Sankhya* este înţeleasă de comentator ca implicând *Vedanta-vichara*.

123 Acest verset este un triplet. Comentatorul explică faptul că *Vedanta* din al doilea rând înseamnă *Sankhya*. Cred că acest lucru este spus datorită acordului dintre *Vedanta* şi *Sankhya* în această privinţă, în ciuda diferenţelor lor în alte privinţe. Scopul versetului este de a spune că, potrivit *Sankhya*, nu este necesară recitarea în tăcere a *mantrelor.* Meditaţia mentală, fără rostirea unor cuvinte anume, poate conduce la *Brahma*.

124 Ambele declară, aşa cum explică comentatorul, că atâta timp cât cineva nu reuşeşte să-şi contemple Sufletul, poate recita în tăcere *Pranava* sau cuvântul original **Om**. Totuşi, când cineva reuşeşte să-şi contemple Sufletul, atunci poate renunţa la o astfel de recitare.

125 Există două căi pe care cineva le poate urma în această lume. Una se numeşte *Pravhtti dharma*, iar cealaltă *Nriwitti dharma*. Prima este un curs de acţiuni; a doua este abţinerea de la acţiuni. Atributele indicate în 10 şi 11 aparţin primului curs sau căii. Prin urmare, ele sunt numite *Pravartaka yajna* sau Sacrificiu, avându-şi originea în *Pravritti* sau acţiune.

care constă în abținerea (de la fapte). Modul în care actele celui care Celibatar își poate încheia, îl voi declara curând. O astfel de persoană ar trebui să se comporte în toate privințele conform celor ce ți-am spus (deja) eu.[126] Abătându-se pe calea abținerii, el ar trebui să caute să-și stingă dependența atât de Extern, cât și de Intern. Stând pe iarbă kusa, cu kusa în mână și legându-și șuvițele coroanei cu kusa, el ar trebui să se înconjoare cu kusa și să aibă kusa ca robă. Abținându-se în fața tuturor preocupărilor lumești, ar trebui să le ia rămas bun și să nu se mai gândească niciodată la ele. Adoptând echilibrul cu ajutorul minții sale, el ar trebui să-și fixeze mintea pe propria minte. Recitând compoziția foarte benefică (și anume *Gayatri*), el meditează cu ajutorul intelectului său numai asupra lui *Brahma*. Apoi renunță și la aceasta, fiind absorbit în contemplație concentrată.[127] Ca urmare a dependenței sale de puterea lui *Gayatri* pe care o recitește, această contemplație concentrată va veni de la sine. Prin penitențe el atinge puritatea sufletului și autocontrolul, precum și încetarea aversiunii și a dorinței. Eliberat de atașament și iluzie, deasupra influenței tuturor perechilor de opuse (cum ar fi căldura și frigul, bucuria și tristețea, etc.), el nu se va mai jeli niciodată și nu se va mai lăsa atras de obiectele lumești. El nu se consideră pe sine ca fiind cel care acționează, nici ca bucurător sau suferitor al consecințelor faptelor sale. El nu-și fixează niciodată mintea asupra vreunui lucru din egoism. Fără a fi angajat în dobândirea de bogății, el se abține și de a-i nesocoti sau insulta pe alții, dar nu de a lucra. Lucrul în care este angajat este meditația; el este devotat meditației și caută meditația neclintit. Prin meditație reușește să aducă contemplația concentrată și apoi renunță treptat la meditație însăși. În acea stare, el se bucură de fericirea care se atașează de abandonarea tuturor lucrurilor. După ce a stăpânit pe deplin principiul dorinței, își părăsește suflul vieții și apoi intră în corpul Brahmic. Sau, dacă nu dorește să intre în corpul Brahmic, el urcă direct în regiunea lui *Brahma* și nu mai trebuie să suporte niciodată nașterea din nou. Devenind întruchiparea seninătății și fiind eliberat de tot felul de calamități, o astfel de persoană, bazându-se pe propria sa inteligență, reușește să atingă Acel Suflet care este pur și nemuritor și care este fără pată.

SECȚIUNEA CXCVII

Yudhishthira spuse: Ai spus că, în ceea ce privește pe cei care recită, aceștia ating acest scop foarte înalt.[128] Rogu-te să-mi spui dacă acesta este singurul lor scop sau există vreun altul pe care îl ating.

Bhishma spuse: Ascultă cu atenție concentrată, O, monarh puternic, scopul pe care îl ating recitatorii tăcuți și diversele tipuri de iad în care se scufundă, O, taur printre oameni! Recitatorul care nu se conduce de la început conform metodei stabilite și care nu poate finaliza ritualul sau cursul de disciplină stabilit, trebuie să meargă în iad.[129] Recitatorul care continuă fără credință, care nu este mulțumit de munca sa și care nu găsește plăcere în ea, merge în iad, fără îndoială. Cei care urmează ritualul cu mândrie în inimi, toți merg în iad. Recitatorul care îi insultă și îi disprețuiește pe alții trebuie să meargă în iad. Omul care se apucă de recitarea tăcută sub influența stupefierii și din dorința de fructe, obține toate acele lucruri pe care și le dorește inima.[130] Recitatorul al cărui suflet se fixează asupra atributelor cunoscute sub numele de divinitate, trebuie să suporte iadul și nu se eliberează niciodată de el.[131] Recitatorul care se apucă de recitare sub influența atașamentelor (de

126 Adică, el ar trebui mai întâi să-și curețe inima respectând virtuțile enumerate mai sus.

127 *Samadhi* este acea meditație în care simțurile fiind retrase toate în minte, mintea, așa cum s-a explicat anterior, este făcută să se concentreze doar asupra lui *Brahma*.

128 Scopul declarat de Bhishma în secțiunea anterioară este succesul yoga, sau eliberarea de decrepitudine și moarte, sau moartea la voință, sau absorbția în *Brahma*, sau existența independentă într-o condiție beatifică.

129 Trebuie menționat că „iadul”, așa cum este folosit aici, înseamnă opusul Emancipării. Recitatorul poate ajunge la bucuriile raiului, dar în comparație cu Emanciparea, acesta este iadul, existând obligația renașterii atașată de acesta.

130 Chiar și acesta este un fel de iad, căci există o renaștere atașată de el.

131 *Aiswvarya* sau atributele divinității sunt anumite puteri extraordinare dobândite de yoghini și recitatori. Acestea sunt puterea de a deveni minuscul sau uriaș ca formă, sau de a merge oriunde dorești etc. Acestea sunt asemănate cu iadul, din cauza obligației de renaștere care le este atașată. Nimic mai puțin decât Emanciparea sau

bunuri lumești, cum ar fi averea, soțiile etc.) obține acele obiecte pe care le dorește inima. Recitatorul cu înțelegere rea și suflet necurățat, care se apleacă la munca sa cu o minte instabilă, obține un sfârșit instabil sau merge în iad. Recitatorul care nu este înzestrat cu înțelepciune și care este prost, devine stupefiat sau înșelat; și în consecința unei asemenea înșelări trebuie să meargă în iad, unde este obligat să se delecteze în regrete.[132] Chiar dacă o persoană cu suflet ferm, hotărâtă să finalizeze disciplina, se apucă de recitare, dar nu reușește să o ducă la bun sfârșit deoarece s-a eliberat de atașamente printr-un efort violent, fără o convingere autentică a inutilității sau caracterului dăunător al acestora, și el trebuie să meargă în iad.[133]

Yudhishthira a spus: Când Recitatorul ajunge la esența a ceea ce există în natura sa proprie (fără a fi asemănător obiectelor create sau născute), care este Suprem, care este inefabil și inconceptibil, și care sălășluiește în silaba **Om**, subiect atât al recitării, cât și al meditației (într-adevăr, când Recitatorii ajung la o stare de *Brahma*), de ce trebuie să se mai nască din nou în forme întrupate?

Bhishma a spus: În urma absenței adevăratei cunoașteri și înțelepciuni, Recitatorii obțin diverse feluri de iad. Disciplina urmată de Recitatori este, fără îndoială, foarte superioară. Cu toate acestea, acestea, pe care le-am menționat, sunt defectele care îi aparțin.

SECȚIUNEA CXCVIII

Yudhishthira spuse: Povesteşte-mi ce descriere a iadului este atribuită unui Recitator? Simt, O, rege, o curiozitate să aflu acest lucru. Se cuvine să ţii un discurs pe această temă.

Bhishma spuse: Tu te-ai născut dintr-o parte a zeului dreptății. Ești prin natura ta un observator al dreptății. Ascultă, O, fără de păcat, cu atenție nedivizată, aceste cuvinte care se bazează pe dreptate. Acele regiuni care aparțin zeilor cu suflet nobil, care au aspecte şi culori diverse, descrieri diverse şi aduc roade diverse, şi care sunt de o excelență deosebită, acele urechi care se mișcă la voia călăreților, acele frumoase locuințe şi iaduri, acele diverse grădini plăcute împodobite cu nuferi de aur, acele regiuni care aparțin celor patru Regii şi lui Sukra şi Brihaspati şi Maruţilor şi Visvedeva-lor şi Sadhyas-ilor şi Aswinilor, şi Rudra-lor şi Aditya-lor şi Vasu-ilor, şi altor locuitori ai cerului, sunt numite, O, tată, iaduri, atunci când sunt comparate cu regiunea Sufletului Suprem. Regiunea menționată în cele din urmă este fără niciun fel de teamă (de schimbare în rău), necreat (şi, prin urmare, în natura sa adevărată), fără nicio suferință de vreun fel (cum ar fi ignoranța şi iluzia), fără vreun element plăcut sau neplăcut, dincolo de atingerea celor trei atribute (*Sattwa, Rajas* şi *Tamas*), eliberată de cele opt însuşiri (adică, cele cinci elemente primordiale, simțurile, mintea şi intelectul), eliberată şi de cele trei (distincții între cel care cunoaşte, cel cunoscut şi actul de a cunoaşte); eliberată şi de cele patru atribute (a vedea, a auzi, a gândi şi a cunoaşte),[134] fără cele patru cauze (ale cunoaşterii), fără bucurie şi încântare şi tristețe şi boală. Timpul (în formele sale de trecut, prezent şi viitor) apare acolo pentru a fi folosit. Timpul nu este stăpân acolo. Acea regiune supremă este stăpâna Timpului precum şi a Raiului. Acel Recitator care devine identificat cu Sufletul său (prin retragerea tuturor lucrurilor în el) ajunge acolo. După aceasta, el nu mai trebuie să simtă nicio tristețe. Această regiune se numește Supremă. Celelalte regiuni (despre care am vorbit prima dată) sunt iadul. Nu ți-am spus despre toate acele regiuni care se numesc iad. Într-adevăr, în comparație cu acea regiune cea mai de seamă, toate celelalte se numesc iad.

---

absorbția în Sufletul Suprem este scopul spre care ar trebui să tindem.

132 În textele bengaleze există o linie vicioasă care începe cu *Prajna* etc. Textul din Bombay o omite, formând atât 10, cât şi 11 cuplete, în loc să ia 11 ca triplet.

133 *Na samyuktah* este explicat de comentator ca *aviraktopi hathena tyaktabhogah*.

134 Căci nu există forme care să devină obiecte ale unor astfel de funcții. Totul este cunoaştere pură, independent de acele operații obişnuite care ajută ființele create să dobândească cunoaştere.

SECȚIUNEA CXCIX

Yudhishthira a spus: Te-ai referit la disputa dintre Timp, Mrityu, Yama, Ikshvaku şi un Brahman. Se cuvine să spui povestea pe deplin.

Bhishma spuse: În legătură cu acest subiect despre care discut, este citată vechea istorie a ceea ce s-a întâmplat între Ikşvaku, fiul lui Surya, şi un anumit Brahmin, şi Timpul şi Moartea. Ascultați-mă ce s-a întâmplat, şi care a fost dialogul care a avut loc între ei, şi locul unde s-a petrecut. Era un anume Brahmin de mare faimă şi comportament pios. Era un Cântăreț. Dotat cu o mare înțelepciune, el cunoştea cele şase *Angas* (ale *Vedelor*). Era din neamul Kuşika şi fiul lui Pippalada.[135] A dobândit (prin austeritățile sale) viziune spirituală asupra *Angaselor.*[136] Locuind la poalele Himalayei, era devotat *Vedelor.* Recitând în tăcere compoziția *Gayatri*, el a practicat o austeritate severă pentru a ajunge la *Brahma*. O mie de ani au trecut peste el în timp ce era angajat în respectarea de jurăminte şi posturi. Zeița (Gayatrii sau Savitrii) i s-a arătat şi i-a spus: „Sunt mulțumită de tine." Continuând să recite *mantra* sacră, Brahmanul a rămas tăcut şi nu i-a vorbit niciun cuvânt zeiței. Zeița a simțit compasiune pentru el şi a devenit foarte mulțumită. Apoi, acea progenitură a *Vedelor* a lăudat recitarea în care Brahmanul fusese angajat. După ce şi-a terminat recitarea (pentru acea zi), Brahmanul s-a ridicat şi, aplecându-şi capul, s-a prosternat în fața picioarelor zeiței. Dreptul Cântăreț, adresându-i-se zeiței, a spus: „Din bunăvoință, O, zeiță, eşti mulțumită de mine şi te-ai arătat mie însumi. Dacă, într-adevăr, eşti mulțumită de mine, darul pe care îl cer este ca inima mea să găsească plăcere în actul de recitare.

Savitri spuse: Ce îmi ceri, O, Rishi renăscut? Ce dorință a ta voi îndeplini? Spune-mi, O, cel dintâi dintre Recitatori, totul va fi aşa cum doreşti." Astfel adresat de zeiță, brahmanul, cunoscător al datoriilor, răspunse, spunând: „Fie ca dorința mea privind continuarea recitărilor mele să crească clipă de clipă. Fie ca, de asemenea, O, zeiță plină de har, absorbția minții mele în *Samadhi* să fie mai completă." Zeița spuse cu dulceață: „*Fie cum doreşti*." Dorind să facă binele brahmanului, zeița îl întrebă din nou pe acesta, spunând: „Nu va trebui să mergi în iad, adică acolo unde merg marii Brahmani. Tu vei merge în regiunea lui *Brahma*, care este necreat şi fără de orice greşeală. Eu plec de aici, dar ceea ce mi-ai cerut se va îndeplini.[137] Continuă să reciți cu sufletul stăpânit şi cu atenție profundă. Zeul Dharma va veni personal la tine. Timpul, Mrityu şi Yama de asemenea vor veni în prezența ta. Va exista o dispută aici între ei şi tine pe o chestiune de moralitate.

Bhishma continuă: După ce spuse aceste cuvinte, zeița se întoarse în propria ei locuință. Brahmanul continuă angajat în recitare timp de o mie de ani cereşti. Stăpânindu-şi mânia şi controlându-se mereu pe sine, el îşi petrecu timpul, dedicându-se cu tărie adevărului şi eliberat de rea-voință. La împlinirea jurământului său de către brahmanul înzestrat cu inteligență, Dharma, mulțumit de el, îşi arătă ființa în fața acestui individ renăscut.

Dharma spuse: „O, ființă renăscută, priveşte-mă pe mine, care sunt Dharma. Am venit aici pentru a te vedea. Tu ai câştigat recompensa acestei recitări în care ai fost angajat. Ascultă-mă care este acea recompensă. Tu ai câştigat toate regiunile fericirii care aparțin fie zeilor, fie oamenilor. O, om bun, vei urca deasupra tuturor sălaşelor zeităților. O, ascetule, renunță la suflarea ta vitală apoi şi mergi în orice regiuni doreşti. Renunțând la trupul tău vei câştiga multe regiuni de fericire.

Brahmanul spuse: Ce treabă am eu cu acele regiuni de fericire despre care vorbeşti? O, Dharma, mergi încotro doreşti. Eu nu voi renunța, O, stăpâne puternic, la acest trup care este supus la multă fericire şi suferință.

---

135 Cele şase Angas sunt *Siksha, Kalpa, Vyakarana, Nirukta, Chhandas, Jyotish*.

136 Adică o înțelegere nu obținută în mod obişnuit, ci prin intuiție.

137 K.P. Singha traduce greşit cuvântul *sadhaye*. Înseamnă „Mă duc" şi nu „Mă voi strădui etc.". Traducătorul din Burdwan are dreptate.

Dharma spuse: Trupul tău, O, cel dintâi dintre asceți, trebuie cu siguranță renunțat. Urcă în rai, O, Brahmin! Sau, spune-ne ce altceva te-ar putea mulțumi, O, fără de păcat!

Brahmanul spuse: Eu nu doresc, O, stăpâne puternic, să locuiesc în rai însuși fără acest trup al meu. Lasă-mă în pace, O, Dharma! Nu am nicio dorință să merg în rai însuși fără propriul meu trup.

Dharma spuse: Fără să-ți fixezi inima pe trupul tău (astfel), renunță la el și fii fericit. Mergi în regiuni care sunt libere de atributul Pasiunii. Într-adevăr, mergând acolo, nu vei mai simți niciodată nicio suferință.

Brahmanul a spus: O, cel foarte binecuvântat, îmi fac o mare plăcere în recitare. Ce nevoie am eu de acele regiuni eterne de care vorbești? Într-adevăr, O, stăpân puternic, nu doresc să merg în rai nici măcar cu acest trup al meu.

Dharma a spus: Dacă nu dorești să-ți lepezi trupul, privește, O, reînnoitule, acesta este Timpul, și acesta este Mrityu, și acesta este Yama, care toți se apropie de tine!

Bhishma a continuat: După ce Dharma a spus aceasta, fiul lui Vivasvat (Yama), Timpul și Mrityu – trio-ul (care smulge toate creaturile de pe pământ) – s-au apropiat de acel Brahmana, O, rege binecuvântat, și i-au vorbit astfel.

Yama a spus: Eu sunt Yama. Îți spun că o răsplată înaltă te așteaptă pentru aceste penitențe bine îndeplinite ale tale și pentru acest comportament pios pe care l-ai respectat.

Timpul a spus: Ai câștigat o răsplată înaltă care este, într-adevăr, pe măsura acestui curs de recitare pe care l-ai terminat. A sosit timpul să urci în rai. Eu sunt Timpul și am venit la tine.

Mrityu a spus: O, tu cel care cunoști dreptatea, să mă știi pe mine Mrityu în forma mea proprie. Am venit la tine personal, îndemnat de Timp, pentru a te purta de aici, O, Brahmana.

Brahmanul a spus: Bine ai venit la fiul lui Surya, la Timpul posesor de suflet înalt, la Mrityu și la Dharma! Ce pot să fac pentru voi toți?

Bhishma a continuat: La acea întâlnire, Brahmanul le-a dat apă să le spele picioarele, și articolele obișnuite ale Arghya. Foarte mulțumit, el le-a adresat apoi, spunând: „Ce să fac pentru voi toți, folosindu-mi propria mea putere?” Chiar în acel moment, O, monarh, (regele) Ikshvaku, care plecase într-o călătorie la ape și sanctuare sfinte, a ajuns în locul unde acei zei erau adunați împreună. Înțeleptul rege Ikshvaku și-a plecat capul și i-a venerat pe toți. Apoi, cel mai bun dintre regi le-a întrebat despre bunăstarea lor. Brahmanul i-a dat regelui un loc, precum și apă pentru a-i spăla picioarele, și Arghya obișnuit. După ce au făcut apoi întrebările obișnuite de curtoazie, el a spus: „Ești binevenit, O, mare monarh! Spune-mi toate dorințele tale! Lasă nobilul tău sine să-mi spună ce voi avea de făcut pentru tine, punându-mi în aplicare puterea.”

Regele a spus: Eu sunt un rege. Tu ești un Brahmana care respectă cele șase datorii bine cunoscute. (Nu pot să cer), îți voi da niște bogății. Asta este bine cunoscut. Spune-mi cât să-ți dau.

Brahmanul a spus: Există două feluri de Brahmani, O, monarh! Și Morala dreptății este de două feluri; alipire de muncă și abținere de la muncă. În ceea ce mă privește, m-am abținut de la acceptarea darurilor. Dă daruri celor care sunt alipiți de datoria muncii și a acceptării, O, rege. Prin

urmare, nu voi accepta nimic în dar. Pe de altă parte, te întreb pe tine, ce este pentru binele tău? Ce anume să-ți dau? Spune-mi, O, cel dintâi dintre regi, și o voi îndeplini cu ajutorul penitențelor mele.

Regele a spus: Eu sunt un Kshatriya. Nu știu cum să spun cuvântul „Dă". Singurul lucru, O, cel mai bun dintre cei reînnoiți, pe care îl putem spune (ca cerere) este *Dă-ne (nouă) luptă*.

Brahmanul a spus: Eşti mulţumit cu respectarea datoriilor ordinului tău. La fel, eu sunt mulţumit de datoriile mele, O, rege! Prin urmare, există o mică diferenţă între noi. *Fă cum dorești!*

Regele a spus: Tu ai spus aceste cuvinte primele, anume: „*Îți voi da după puterea mea*." Prin urmare, te solicit, O, cel reînnoit. Dă-mi fructele acestei recitări (pe care ai trecut-o).

Brahmanul a zis: Te lăudai că vorbele tale solicită întotdeauna luptă. De ce nu ceri atunci luptă cu mine?

Regele a zis: S-a spus că Brahmanii sunt înarmați cu tunetul vorbirii, iar Kshatriyii au puterea armelor. De aceea, învățătule Brahman, acest război bazat pe cuvinte s-a instalat între tine și mine.

Brahmanul a zis: În ceea ce mă privește, aceasta este hotărârea mea de astăzi. Ce îți pot oferi după puterile mele? Spune-mi, O, rege al regilor, și îți voi da, având în bogățiile mele. Nu întârzia.

Regele a zis: Dacă într-adevăr dorești să-mi oferi ceva, atunci dă-mi rodul pe care l-ai obținut prin practicarea recitării timp de aceşti o mie de ani.

Brahmanul a zis: Ia cel mai înalt rod al recitărilor pe care le-am făcut. Ia, fără niciun scrupul, chiar și jumătate din acel rod. Sau, O, rege, dacă dorești, ia fără niciun scrupul întregul rod al recitărilor mele.

Regele a zis: Binecuvântat ești, nu am nevoie de rodul recitărilor tale pe care le-am solicitat. Binecuvântări pe capul tău. Sunt pe cale să te părăsesc. Spune-mi totuși care sunt acele roade (ale recitărilor tale).

Brahmanul a zis: Nu am cunoștință despre roadele pe care le-am câștigat. Ți le-am dăruit pe acelea pe care le-am dobândit prin recitare. Acestea, anume Dharma și Timpul, și Yama, și Mrityu, sunt martori (ai actului de a dărui).

Regele a zis: Ce îmi vor face roadele, necunoscute, ale acestor jurăminte ale tale? Dacă nu îmi spui care sunt roadele recitărilor tale, păstrează-ți acele roade, căci fără îndoială nu le doresc.

Brahmanul a zis: Nu voi primi nicio altă vorbă (de la tine). Ți-am dat roadele recitărilor mele. Fie, O, rege înțelept, ca vorbele tale și ale mele să devină adevărate. În ceea ce privește recitările mele, nu am nutrit vreo dorință specifică de a îndeplini. Cum atunci, O, tigru printre regi, aș putea avea cunoștință despre care sunt roadele acelor recitări? Tu ai zis: „*Dă!*" Eu am zis „*Dăruiesc!*" Nu voi face mincinoase aceste cuvinte. Păstrează adevărul. Fii calm! Dacă ceri să-mi păzesc cuvântul, O, rege, mare va fi păcatul tău din cauza minciunii. O, pedepsitor al dușmanilor, nu ți se cuvine să spui ceea ce nu este adevărat. La fel, eu nu îndrăznesc să falsific ceea ce am rostit. Am spus înainte, fără ezitare, "*Dăruiesc*". Prin urmare, dacă ești ferm în adevăr, acceptă darul meu. Venind aici, O, rege, mi-ai solicitat roadele recitărilor mele. De aceea, ia ceea ce am dăruit, dacă într-adevăr ești ferm în adevăr. Cel care este adictiv la minciună nu are nici această lume, nici pe cealaltă. O asemenea persoană nu reușește să-și elibereze strămoșii (decedați). Cum ar putea el să

reușească să facă vreun bine urmașilor săi (născuți)? Recompensele sacrificiilor și darurilor, precum și ale posturilor și practicilor religioase, nu sunt atât de eficiente în a salva (o persoană de rău și iad) precum Adevărul, O, taur printre oameni, atât în această lume, cât și în cea de-a doua. Toate penitențele pe care le-ai îndurat și toate cele pe care le vei îndura în viitor timp de sute și mii de ani nu posedă o eficacitate mai mare decât cea a Adevărului. Adevărul este o *Brahma* care nu se degradează. Adevărul este o Penitență care nu se degradează. Adevărul este un sacrificiu care nu se degradează. Adevărul este o *Vedă* care nu se degradează. Adevărul este treaz în Vedă. Roadele atașate Adevărului au fost spuse a fi cele mai înalte. Din Adevăr izvorăsc Dreptatea și Stăpânirea de sine. Totul stă pe Adevăr. Adevărul este *Vedele* și ramurile lor. Adevărul este Cunoaștere. Adevărul este Ordonanța. Adevărul este practica jurămintelor și posturilor. Adevărul este Cuvântul primordial **Om**. Adevărul este originea creaturilor. Adevărul este progenitura lor. Prin Adevăr se mișcă Vântul. Prin Adevăr Soarele dă căldură. Prin Adevăr Focul arde. Pe Adevăr se sprijină Raiul. Adevărul este Sacrificiu, Penitență, *Vedă*, rostirea *Samelor*, *Mantrele* și *Saraswati*. Am auzit că odată Adevărul și toate practicile religioase au fost puse pe o balanță. Când ambele au fost cântărite, talerul pe care se afla Adevărul s-a dovedit a fi mai greu. Este Adevăr acolo unde este Dreptate. Totul crește prin Adevăr. De ce, O, rege, vrei să faci un act pătat de minciună? Fii ferm în Adevăr. Nu acționa fals, O, monarh! De ce ai vrea să-ți faci mincinoase cuvintele „*Dă (mie)*”, pe care le-ai rostit? Dacă refuzi, O, monarh, să accepți roadele pe care ți le-am dat ale recitărilor mele, va trebui să rătăcești prin lume, căzut de la Dreptate! Persoana care nu dă după ce a promis, și cel care nu acceptă după ce a solicitat, sunt ambii pătați de minciună. Ți se cuvine, așadar, să nu-ți faci cuvintele mincinoase.

Regele a zis: A lupta și a proteja (subiecții) sunt datoriile Kshatriyilor. Se spune că Kshatriyii sunt dătători (de daruri). Cum aș putea, atunci, să primesc ceva de la tine (în dar)?

Brahmanul a zis: Nu am insistat niciodată, O, rege (să accepți ceva de la mine în primul rând). Nu ți-am căutat casa. Tu însuți, venind aici, m-ai solicitat. De ce nu primești, atunci?

Dharma a zis: Știți amândoi că eu sunt Dharma însumi. Să nu fie nicio dispută între voi. Să devină Brahmanul înzestrat cu răsplata ce revine darului, și monarhul să obțină și el meritul Adevărului.

Cerul a zis: Știi, O, mare rege, că eu sunt Cerul însuși în forma mea întrupată, venit aici personal. Să înceteze această dispută dintre voi. Sunteți amândoi egali în privința meritului sau răsplăților acumulate.

Regele a zis: Nu am treabă cu Cerul. Du-te, O, Cerule, în locul de unde ai venit. Dacă acest învățat Brahman dorește să vină la tine, să ia răsplățile pe care eu le-am câștigat (prin faptele mele în viață).

Brahmanul a zis: În zilele mele de tânăr, din ignoranță, mi-am întins mâna (pentru a primi daruri). În prezent, însă, recit *Gayatri*, respectând datoria abținerii.[138] De ce mă ispitești astfel, O, rege, pe mine care am respectat mult timp datoria abținerii? Voi face eu însumi ce este datoria mea. Nu doresc să am nicio parte din răsplățile câștigate de tine, O, monarh! Sunt devotat ascezelor și studiului *Vedelor* și m-am abținut de la a primi.

Regele a zis: Dacă, O, Brahman, vrei într-adevăr să-mi dai răsplata excelentă a recitării tale, atunci să fie jumătate din acea răsplată a mea, tu luând în același timp jumătate din răsplata pe care eu însumi am câștigat-o prin faptele mele. Brahmanii sunt angajați în datoria de a primi. Persoanele născute în ordinul regal sunt angajate în datoria de a da. Dacă nu ești străin de datoriile (stabilite pentru ambele ordine), să fie fructele noastre egale (conform sugestiei pe care am făcut-o). Sau,

138 Munca și abținerea de la muncă sunt cele două cursuri de îndatorire prescrise sau urmate.

dacă nu dorești să fii egalul meu în privința răsplăților noastre, ia atunci întreaga răsplată pe care aș fi putut-o câștiga. Ia meritul pe care l-am câștigat, dacă dorești să-mi arăți favoare.

Bhishma a continuat: În acest timp, au venit acolo doi indivizi cu un aspect foarte urât. Fiecare avea brațul sprijinit pe umărul celuilalt; amândoi erau îmbrăcați sărăcăcios. Ei au spus aceste cuvinte: „Tu nu-mi datorezi nimic. Eu chiar îți datorez ție. Dacă ne certăm așa, iată regele care conduce indivizii. Spun adevărul, tu nu-mi datorezi nimic! Spui o minciună. Îți datorez o datorie." Amândoi, devenind foarte înfuriați în disputa lor, i-au spus apoi regelui: „Privește, O, monarh, ca niciunul dintre noi să nu fie pătat de păcat."

Virupa a zis: Îi datorez tovarășului meu, Vikrita, O, monarh, meritele darului unei vaci. Sunt dispus să sting acea datorie. Acest Vikrita, însă, refuză să accepte plata.[139]

Vikrita a zis: Acest Virupa, O, monarh, nu-mi datorează nimic. El spune o minciună cu înfățișare de adevăr, O, rege.

Regele a zis: Spune-mi, O, Virupa, ce este acel lucru pe care i-l datorezi prietenului tău aici. Este rezoluția mea să te ascult și apoi să fac ce este cuviincios.

Virupa spuse: Ascultă cu multă atenție, O, rege, toate circumstanțele în amănunt, despre cum îi datorez companionului meu, anume, acestui Vikrita, O, conducător de oameni. Acest Vikrita dăduse, în zilele de demult, pentru a câștiga merit, O, fără de păcat, o vacă de bun augur, O, înțelept regal, unui Brahmana devotat penitențelor precum studiul *Vedelor.* Mergând la el, O, rege, i-am cerut răsplata acelei fapte. Cu o inimă curată, Vikrita mi-a făcut dar acel rod. Eu, apoi, pentru purificarea mea, am făcut unele fapte bune. De asemenea, am cumpărat două vaci kapila cu viței, ambele dând cantități mari de lapte. Apoi am făcut un dar, conform rânduielilor și cu devotament corespunzător, acestor două vaci unui Brahmana sărac ce trăia prin metoda *Unchha*.[140] După ce am acceptat anterior darul de la companionul meu, doresc, O, stăpâne, chiar aici, să-i dau o răsplată dublă![141] Fiind astfel împrejurările, O, tigru printre oameni, cine dintre noi doi va fi nevinovat și cine vinovat (conform judecății tale)? Certându-ne unul cu celălalt pe această temă, amândoi am venit la tine, O, monarh! Fie că judeci drept sau greșit, așază-ne pe amândoi în pace. Dacă acest companion al meu nu dorește să primească de la mine un dar egal cu cel pe care mi l-a dat, va trebui să judeci cu răbdare și să ne îndrepți pe amândoi pe calea cea dreaptă.

Regele spuse: De ce nu accepți plata care ți se oferă pentru datoria pe care o ai? Nu întârzia, ci primește plata pentru ceea ce știi că ți se cuvine.

Vikrita spuse: Acesta spune că îmi datorează. Eu îi spun că ceea ce am dat, am dat. El, prin urmare, nu-mi datorează nimic. Lasă-l să plece unde dorește.

Regele spuse: El este gata să-ți dea. Tu, însă, nu vrei să primești. Asta nu mi se pare corect. Cred că meriți pedeapsă pentru asta. Sunt puține îndoieli în privința asta.

Vikrita spuse: Eu i-am făcut un dar, O, înțelept regal! Cum pot să-l iau înapoi? Dacă sunt vinovat în asta, pronunță tu pedeapsa, O, puternicule.

Virupa spuse: Dacă refuzi să primești când eu sunt gata să dau, acest rege te va pedepsi sigur, căci el este un susținător al justiției.

---

139 Se pare că Vikrita dăruise o vacă. Apoi i-a făcut cadou lui Virupa meritul câștigat prin acel act drept.

140 Culesul de boabe solitare din crăpăturile câmpurilor după ce recoltele au fost adunate și luate.

141 Mi-a acordat meritul pe care l-a câștigat dând o vacă. Îmi doresc să-i dau în schimb meritul pe care l-am câștigat dând două vaci.

Vikrita spuse: Solicitat de el, i-am dat ceea ce era al meu. Cum să reiau eu asta acum? Poți pleca. Îți dau voie.

Brahmana spuse: Ai auzit, O, rege, cuvintele acestor doi. Primește fără scrupule ceea ce mi-am promis să-ți dau.

Regele spuse: ”Această chestiune este, într-adevăr, la fel de adâncă (în importanță) ca o groapă fără fund. Cum se va termina încăpățânarea acestui Recitator? Dacă nu primesc ceea ce a dat acest Brahmana, cum voi putea evita să fiu pătat de un mare păcat?” Înțeleptul regal spuse apoi celor doi certându-se: „Mergeți amândoi, câștigându-vă obiectele respective. Eu trebuie să văd că datoriile regale, încredințate mie, nu devin zadarnice. S-a stabilit că regii trebuie să respecte datoriile prescrise pentru ei. Spre nenorocirea mea, însă, calea datoriilor prescrise pentru Brahmani m-a cuprins pe mine, bietul.[142]

Brahmana spuse: Primește, O, rege! Îți datorez. Tu ai solicitat-o, și eu m-am angajat (să-ți dau). Dacă, însă, tu refuzi să primești, O, monarh, te voi blestema fără îndoială.

Regele spuse: Rușine datoriilor regale, a căror concluzie stabilită este chiar aceasta. Totuși, trebuie să primesc ceea ce îmi dai, pentru singurul motiv de a face cele două cursuri de datorie exact egale.[143] Aceasta este mâna mea, care nu a mai fost niciodată (întinsă pentru a primi daruri), este acum întinsă (pentru a primi, precum și) pentru a da. Dă-mi ceea ce îmi datorezi.

Brahmana spuse: Dacă am câștigat vreun rod prin recitarea *Gayatri*, primește-le pe toate.

Regele spuse: Aceste picături de apă, iată, O, cel mai bun dintre Brahmani, au căzut pe mâna mea. Eu doresc, de asemenea, să-ți dau. Primește darul meu. Fie egalitate între noi (prin acceptarea darului tău de către tine, așa cum am acceptat eu al tău).

Virupa spuse: Să știi, O, rege, că noi doi suntem Dorința și Mânia. Noi doi te-am îndemnat să acționezi astfel. Tu ai făcut un dar în schimb Brahmanului. Fie egalitate între tine și această persoană regenerată în ceea ce privește regiunile—de fericire în lumea de apoi. Acest Vikrita nu-mi datorează în realitate nimic. Am apelat la tine pentru binele tău. Timpul, Dharma, Mrityu, și noi doi, am examinat totul despre tine, aici în fața ta, producând această frecare între tine și acel Brahmana. Du-te acum, cum dorești, la acele regiuni de fericire pe care le-ai câștigat prin faptele tale.

Bhishma a continuat: Ți-am spus acum cum obțin Cântăreții roadele (recitării lor) și care, de fapt, este sfârșitul lor, care este locul și care sunt regiunile pe care un Cântăreț le poate obține. Un Cântăreț al *Gayatri* merge la zeul suprem Brahman, sau se îndreaptă spre Agni sau intră în regiunea lui Surya. Dacă se joacă acolo în forma sa (nouă) plină de energie, atunci amețit de o astfel de atașare, el preia atributele regiunilor respective.[144] Același lucru i se întâmplă dacă merge la Soma, sau la Vayu, sau la Pământ, sau la Spațiu. Faptul este că el locuiește în toate acestea, cu

142 Versetele 107 și 108 sunt destul de obscure. Ceea ce spune regele în 107 pare a fi că voi doi mi-ați înaintat disputa mie, care sunt rege. Nu-mi pot eschiva datoria, ci sunt obligat să judec cu dreptate între voi. Ar trebui să am grijă ca îndatoririle regale, în ceea ce mă privește, să nu devină inutile. În 108, el spune că, fiind rege, ar trebui să îndeplinesc îndatoririle unui rege, adică ar trebui să judec disputele și să dau, dacă este nevoie, dar niciodată să nu iau. Din păcate, situația este de așa natură încât sunt obligat să acționez ca un Brahman, luând ceea ce acest Brahman anume dorește să ofere.

143 Și acest verset pare a fi foarte obscur. Se pare că înclinația naturală a regelui îl îndeamnă să-l îndeplinească pe Brahmana acceptându-i darul. Ordonanțe privind îndatoririle regale îl împiedică. De aici și condamnarea acestor îndatoriri. În al doilea rând, el pare să spună că este obligat moral să accepte darul și intenționează să facă un dar din propriile merite în schimb. Rezultatul acestui act, crede el, va fi acela de a face ca ambele tipuri de îndatoriri (și anume, Kshatriya și Brahmana) să producă același tip de recompense în lumea viitoare.

144 Aceasta nu este emancipare, ci doar fericire cu posibilitate de încheiere.

atașament, și manifestă atributele specifice acestor regiuni. Dacă, însă, merge la acele regiuni după ce s-a eliberat de atașamente și simte o neîncredere (față de fericirea pe care o gustă) și dorește Acel Lucru Suprem și Imutabil, atunci El Însuși intră în Acela. În acest caz, el atinge ambrozia ambroziei, o stare liberă de dorințe și lipsită de conștiință separată. El devine sinele lui *Brahma* eliberat de influența contrariilor, fericit, liniștit și fără durere.[145] Într-adevăr, el atinge acea condiție care este lipsită de durere, care este însăși liniștea, care este numită Brahma, de unde nu mai există întoarcere, și care este numită Unicul și Imutabilul. El este eliberat de cele patru mijloace de înțelegere,[146] cele șase condiții și, de asemenea, de celelalte șase și zece atribute.[147] Depășind Creatorul (*Brahma*), el atinge absorbția în Unicul Suflet Suprem. Sau, dacă sub influența atașamentelor, el nu dorește o astfel de absorbție, ci dorește să aibă o existență separată ca dependentă de acea Cauză Supremă a tuturor lucrurilor, atunci obține împlinirea la tot ceea ce îi dorește inima. Sau, dacă privește (cu aversiune) toate regiunile de fericire, care au fost (așa cum s-a menționat anterior) numite iaduri, atunci, alungând dorința și eliberat de orice, se bucură de fericirea supremă chiar și în acele regiuni.[148] Astfel, O, monarhule, ți-am vorbit despre sfârșitul atins de Cântăreți. Ți-am spus totul. Ce mai dorești să auzi?

SECȚIUNEA CC

Yudhishthira spuse: Spune-mi, O, bunicule, ce răspuns au dat fie Brahmanul, fie monarhul lui Virupa după încheierea discursului acestuia din urmă. Ce fel de sfârșit a fost cel dintre cele descrise de tine pe care l-au atins? Care a fost, de fapt, discursul care a avut loc între ei și ce au făcut ei acolo?

Bhishma spuse: Brahmana, spunând: „*Fie așa cum ai spus*”, a venerat pe Dharma și pe Yama și pe Timp și pe Mrityu și pe Cer, cu toții fiind vrednici de închinare. El a venerat, de asemenea, toți acei Brahmani de frunte care veniseră acolo, aplecându-și capul în fața lor. Adresându-se monarhului, el spuse: „Înzestrat cu rodul recitărilor mele, O, rege înțelept, dobândește o poziție de eminență. Cu îngăduința ta, voi începe din nou recitările mele. O, tu de mare putere, zeița Savitri mi-a dat o binecuvântare, spunând: „Fie ca devotamentul tău față de recitări să fie continuu.”

Regele spuse: Dacă succesul tău (în recitare) a devenit lipsit de rod (ca urmare a faptului că mi-ai dăruit acele roade) și dacă inima ta este hotărâtă să exersezi din nou, împarte, O, înțelepte Brahman, jumătate și jumătate cu mine, și lasă ca rodul recitărilor tale să fie al tău.[149]

Brahmanul a zis: ”Ai depus eforturi mari în fața tuturor acestor persoane (pentru a mă face părtaș la recompensele pe care le ai pregătite pentru tine ca urmare a faptelor tale proprii). Să devenim atunci egali în privința recompenselor noastre (în viața de apoi) și să mergem să primim scopul care ne este destinat.” Știind hotărârea la care au ajuns acolo, șeful zeilor a venit în acel loc, însoțit de zei și de Regii lumii. Sadhyas, Visva, Mantra, diverse tipuri de muzică puternică și dulce, Râurile, Munții, Mările, Apele Sacre, Penitențele, Ordonanțele despre yoga, Vedele, Sunetele care însoțesc cântarea Samalurilor, Sarasvati, Narada, Parvata, Visvavasu, Hahas, Huhus, Gandharva Chitrasena cu toți membrii familiei sale, Nagas, Sadhyas, Muni, zeul zeilor, adică Prajapati, și

145 Atinge Emanciparea sau Absorbția în esența lui *Brahma*.

146 Acestea sunt Cunoașterea directă (prin simțuri), Revelația, Inferența și Intuiția.

147 Primele șase sunt Foamea, Setea, Durerea, Iluzia, Boala și Moartea. Celelalte șaisprezece sunt cele cinci respirații, cele zece simțuri și mintea.

148 Cred că K.P. Singha înțelege greșit acest verset. Se vorbește despre trei scopuri diferite. Unul este absorbția în *Brahma*; celălalt este bucuria fericirii obișnuite, care, desigur, este terminabilă, iar ultimul este bucuria acelei fericiri care se datorează eliberării de dorință și atașamente; 126 vorbește despre acest ultim tip de fericire.

149 În al doilea rând, „*saraddham*” nu este un cuvânt indeclinabil; sau, dacă este înțeles ca atare, sensul poate rămâne neschimbat. Ceea ce face monarhul este să-l invoce pe Brahmana să împărtășească cu monarhul recompensele pe care le-a câștigat.

însuși Vishnu, de neconceput și cu o mie de capete, au venit acolo. Tobe și trompete erau bătute și suflate în firmament. Flori cerești au fost plouate asupra acelor ființe cu suflet înalt. Trupe de Apsara dansau în jur. Raiul, în forma sa întruchipată, a venit acolo. Adresându-se Brahmanului, a spus: „Ai atins succesul. Ești foarte binecuvântat.” Adresându-se apoi monarhului, a spus: „Și tu, O, rege, ai atins succesul.” Acei doi, O, monarh (și anume, Brahmanul și regele), făcându-și bine unul altuia, și-au retras apoi simțurile de obiectele lumii. Fixând respirațiile vitale *Prana, Apana, Samana, Udana* și *Vyana* în inimă, și-au concentrat mintea în *Prana* și *Apana* unite împreună. Apoi, ei au așezat cele două respirații unite în abdomen și și-au îndreptat privirea spre vârful nasului și apoi imediat sub cele două sprâncene. Apoi au ținut cele două respirații, cu ajutorul minții, în locul care se află între cele două sprâncene, aducându-le acolo foarte treptat. Cu trupurile perfect inactive, ei au fost absorbiți cu privirea fixă. Având control asupra sufletelor lor, ei au așezat apoi sufletul în creier. Apoi, străpungând coroana brahmanului cu suflet înalt, o flacără de foc de mare splendoare s-a înălțat spre cer. Exclamații puternice de jale, rostite de toate creaturile, au fost apoi auzite din toate părțile. Lăudată de toți, acea splendoare a intrat apoi în sinele lui *Brahma*. Marele străbunic, avansând, s-a adresat acelei splendori care își luase o formă înaltă de un cot, spunând: „*Bine ai venit!*” Și din nou a rostit aceste cuvinte: „În adevăr, Recitatorii ating același sfârșit cu yoghinii. Atingerea de către yoghin a sfârșitului său este un obiect de viziune directă pentru toți aceștia (aici adunați). În ceea ce privește Recitatorii, există această distincție, că le este rânduită onoarea ca *Brahma* să avanseze pentru a-i primi (după plecarea lor din lume).[150] *Locuiește în mine*.” Astfel a grăit *Brahma* și din nou a transmis conștiință în această splendoare. Într-adevăr, brahmanul, eliberat de toate angoasele, a intrat în gura Creatorului. Monarhul (Ikshvaku) de asemenea, în același mod, a intrat în divinul Străbunic, asemenea acelui brahman eminent. Zeii (adunați) l-au salutat pe cel născut din sine și au spus: „Un sfârșit foarte superior este, într-adevăr, rânduit Recitatorilor. Acest efort (pe care te-am văzut făcându-l) este pentru Recitatori. În ceea ce ne privește, am venit aici pentru a-l vedea. Tu i-ai făcut pe acești doi egali, le-ai acordat aceeași onoare și le-ai dat un sfârșit egal. Sfârșitul înalt care este rezervat atât yoghinilor, cât și Recitatorilor l-am văzut astăzi. Depășind toate regiunile (de fericire), aceștia doi sunt capabili să meargă oriunde doresc.

Brahman a spus: Și cel care va citi marea *Smriti* (adică *Veda*), și și cel care va citi celelalte *Smriti* de bun augur care o urmează pe prima (adică *legea lui Manu* și celelalte), va ajunge, în acest fel, în aceeași regiune cu mine. Și cel care este devotat yoga, va dobândi, fără îndoială, în acest mod, după moarte, regiunile care îmi aparțin. Eu plec de aici. Duceți-vă cu toții la locurile voastre respective pentru împlinirea sfârșitului vostru.

Bhishma a continuat: După ce a spus aceste cuvinte, acel zeu eminent a dispărut acolo pe loc. Zeii adunați, după ce și-au luat rămas bun, s-au întors în lăcașurile lor respective. Toate acele ființe cu suflet înalt, după ce au onorat Dharma, au plecat cu inimi binecuvântate, O, monarh, mergând în urma acelui mare zeu. Acestea sunt recompensele recitatorilor și acesta este sfârșitul lor. Ți le-am descris așa cum le-am auzit eu însumi. Ce altceva, O, monarh, dorești să auzi?

SECȚIUNEA CCI

Yudhishthira spuse: Care sunt roadele yoga reprezentate de Cunoaștere, ale tuturor *Vedelor* și ale (diverselor) practici și jurăminte? Cum poate fi cunoscut și sufletul-creatură? Spune-ne aceasta, O, bunicule!

Bhishma spuse: În acest context este citată vechea narațiune a discuției dintre acel stăpân al creaturilor, și anume Manu, și marele *Rishi*, Vrihaspati. Demult, cel dintâi dintre Rishii cerești, și anume Vrihaspati, care era discipol al lui Manu, s-a înclinat în fața învățătorului său și, adresându-se acelui stăpân și primului dintre toate creaturile, a spus: „Care este cauza (universului)? De unde au izvorât orânduirile (despre sacrificii și alte prestații pioase)? Care sunt acele roade pe care

150 Sensul pare a fi că yoghinii ajung la *Brahma* chiar și aici; în timp ce recitatorii îl ajung după moarte.

învățații le spun că sunt atașate Cunoașterii? Spune-mi și mie cu adevărat, O, ilustre, ce este acela pe care nici măcar *Vedele* nu l-au putut dezvălui? Care sunt acele roade pe care personaje eminente, cunoscătoare ale științei *Artha*, ale *Vedelor* și ale *Mantrelor,* le venerează prin sacrificii și daruri bogate de vaci? De unde provin acele roade? Unde se găsesc ele? Spune-mi și această istorie veche, și anume, de unde au apărut pământul, toate obiectele pământești, vântul, cerul, creaturile acvatice, apa, cerul și locuitorii cerului? Înclinațiile omului tind spre acel obiect despre care caută cunoaștere. Eu nu am cunoștință despre acel Cel Vechi și Suprem. Cum mă voi elibera de o falsă afișare a înclinațiilor către El?[151] Am studiat *Rik*-urile, toate *Samanele*, toate *Yajus*-urile, *Chhandas*, Astronomia, *Nirukta*, Gramatica, *Sankalpa* și *Siksha*. Dar nu am cunoștință despre natura marilor creaturi (cele cinci elemente primare) care compun totul.[152] Spune-mi tot ce te-am întrebat, folosind doar afirmații simple și adjective sau atribute deosebitoare. Spune-mi care sunt roadele Cunoașterii și care sunt acele roade care sunt atașate sacrificiilor și altor rituri religioase. Explică-mi cum și cum pleacă o ființă întrupată din corpul său și cum ajunge la un alt corp.

Manu spuse: Ceea ce este agreabil pentru cineva este spus a constitui fericirea sa. La fel, ceea ce este dezagreabil pentru cineva este spus a constitui nenorocirea sa. – Prin aceasta voi obține fericirea și voi ține la distanță nenorocirea – din acest sentiment izvorăsc toate actele religioase. Eforturile pentru achiziționarea Cunoașterii, însă, izvorăsc dintr-un sentiment pentru evitarea atât a fericirii, cât și a nenorocirii.[153] Orânduielile despre sacrificii și alte practici, care se găsesc în *Vede*, sunt toate legate de dorință. Cel care, însă, se eliberează de dorință, reușește să atingă *Brahma*. Acel om care, din dorința de a câștiga fericirea, merge pe calea faptelor de feluri diverse, trebuie să ajungă în iad.[154]

Vrihaspati a spus: Aspirațiile oamenilor sunt legate de dobândirea plăcutului, care se sfârșește în fericire, și de evitarea neplăcutului, care aduce suferință. O astfel de dobândire și o astfel de evitare sunt realizate din nou prin fapte.[155]

Manu a spus: Este că eliberându-se de fapte omul reușește să intre în *Brahma*. Ordonanțele despre fapte au curs în acest scop.[156] Ordonanțele despre fapte îl ispitesc doar pe cei ale căror inimi nu sunt eliberate de dorință. Eliberându-se de fapte (așa cum s-a spus deja) se dobândește starea supremă. Cel care dorește fericirea (Eliberarea), adresându-se riturilor religioase, devine purificat (de atașamente) prin fapte având ca scop purificarea sufletului și, în cele din urmă, câștigă o mare splendoare. Liberându-se de fapte, se dobândește scopul suprem, și anume *Brahma*, care este mult deasupra recompensei pe care o oferă faptele. Creaturile au fost toate create de Minte și Faptă. Acestea sunt din nou cele două căi cele mai bune adorate de toți. Faptele exterioare produc roade care sunt trecătoare, precum și eterne. Pentru a le dobândi pe cele din urmă nu există alt mijloc decât abandonarea fructelor de către minte.[157] Așa cum ochiul, când noaptea trece și vălul

---

151 Adevărul este că nu știu nimic despre El, dar totuși pretind că Îl venerez. Acesta este un comportament fals. Cum voi fi salvat de o astfel de falsitate? Asta spune Vrihaspati.

152 *Chhandele* sunt regulile Prozodiei aplicabile imnurilor vedice. *Jyotish* este astronomia. Formează un *Anga* al *Vedelor. Nirukta* oferă reguli pentru interpretarea pasajelor obscure ale *Vedelor* și oferă, de asemenea, semnificațiile cuvintelor tehnice sau obscure folosite în acestea. *Kalpa* este descrierea riturilor religioase. *Siksha* este știința pronunției aplicată imnurilor și *mantrelor* vedice.

153 Cei care cred că fericirea nu este eternă și că, prin urmare, nu ar trebui să o urmărească, se retrag de la actele pioase care duc la acea fericire. Ei caută Cunoașterea ca fiind cel mai bun mijloc de a evita tot ceea ce este trecător și schimbător. Ei caută *moksha* sau Emanciparea completă, care a fost descrisă în secțiunile anterioare.

154 Semnificația cuvântului ”iad”, așa cum este aplicată în astfel de pasaje, a fost explicată anterior.

155 Aceasta este o replică extrem de aforistică. Îi dau sensul prin extinderea cuvintelor. Prin „fapte” se înțelege aici „sacrificii și alte practici religioase”. Intenția lui Vrihaspati este de a impune buna desfășurare a actelor, căci fără acte, scopurile vieții nu pot fi asigurate, susține el.

156 Sensul este că cineva ar trebui să se dedice acțiunilor ca un fel de pregătire. Ulterior, ar trebui să le abandoneze pentru a obține scopul superior. Prin urmare, faptele își au utilitatea și ajută, deși nu în mod mediat, la dobândirea lui *Brahma*.

157 Mintea și faptele au creat toate lucrurile. Acest lucru a fost explicat în ultimul verset al secțiunii 190 ante. Ambele sunt căi bune, căci prin ambele se poate atinge un scop bun, și anume cel mai înalt, prin antrenarea minții,

întunericului este îndepărtat de pe el, îl conduce pe posesorul său prin propria putere, tot așa Înțelegerea, când este înzestrată cu Cunoaștere, reușește să vadă toate relele care merită evitate.[158] Șerpii, lamele de kusa cu vârf ascuțit și gropile, oamenii le evită atunci când le percep că se află pe drumul lor. Dacă cineva calcă pe ele sau cade în ele, o fac din ignoranță. Vedeți superioritatea roadelor cunoașterii (față de cele ale ignoranței). *Mantrele* aplicate corespunzător, jertfele, darurile numite *Dakshina*, oferirea de hrană și concentrarea minții (pentru contemplația divină) – acestea sunt cele cinci fapte despre care se spune că produc roade, nefiind altele. Faptele au (cele trei) atribute (*Sattwa, Rajas* și *Tamas*) ca suflet. *Vedele* spun asta. (*Vedele* constau din *Mantre*). *Mantrele*, prin urmare, au aceleași trei atribute, deoarece prin *Mantre* trebuie îndeplinite acțiunile. Ritualul, de asemenea, trebuie să fie supus acelorași trei atribute. Fructele acțiunii depind de minte. Creatura întrupată este cea care se bucură de acele fructe.[159] Toate formele excelente de sunet, formă, gust, atingere și miros sunt fructele faptelor, fiind realizabile în regiunea faptelor (adică raiul). În ceea ce privește, însă, fructele cunoașterii, omul le dobândește chiar aici, înainte de moarte.[160] Oricare fapte sunt îndeplinite prin intermediul corpului, omul se bucură de fructele acestora într-o stare de existență fizică. Corpul este, într-adevăr, cadrul de care ține fericirea, precum și cadrul de care ține suferința.[161] Oricare fapte sunt îndeplinite prin intermediul cuvintelor, fructele lor trebuie să fie savurate într-o stare în care cuvintele pot fi rostite. Similar, oricare fapte sunt îndeplinite prin intermediul minții, fructele lor sunt savurate într-o stare în care nu este eliberat de minte.[162] Devotat fructelor faptelor, indiferent de natura faptelor (*Sattmice* sau *Rajasice* sau *Tamasice*) pe care o persoană lacomă de fructe le îndeplinește, fructele, bune sau rele, de care se bucură efectiv, poartă caracterul acestora. Ca peștii care merg împotriva curentului apei, acțiunile unei vieți trecute ajung la cel care le-a făcut. Creatura întrupată experimentează fericirea pentru acțiunile sale bune și suferință pentru cele rele. Aceluia din care a izvorât această lume, prin cunoașterea căruia sufletele curățate transcend această lume, Aceluia care nu a fost exprimat de *mantrele* și cuvintele *Vedice*, voi indica acum. Ascultați-mă cum vorbesc despre cel mai înalt dintre cele înalte. El însuși eliberat de diferitele feluri de gust și miros, și sunet și atingere și formă. El este incapabil de a fi cuprins de simțuri, nemanifestat, fără culoare, Cel Unul, și El a creat cele cinci feluri de obiecte[163] pentru creaturile Sale. El nu este nici femeie, nici bărbat, nici de sex neutru. El nu este nici existent, nici

---

precum și (mediat) prin fapte (așa cum se explică în versetul 14 de mai sus). Roadele acțiunilor trebuie abandonate mental dacă se dorește atingerea scopului suprem; adică, faptele pot fi îndeplinite, dar roadele lor nu ar trebui niciodată râvnite.

158 Nilakantha explică diferit gramatica primului rând. Viziunea lui este *yatha chakshurupah praneta nayako*, etc. O construcție mai bună ar fi *yatha chaksha pranetah (bhavati)* etc.

159 Se poate spune că acest verset oferă cheia doctrinei karmei sau a actelor și de ce actele trebuie evitate de către persoanele care doresc *Moksha* sau Emancipare. Actele au trei atribute: unele sunt *Sattwika* (bune), cum ar fi sacrificiile întreprinse pentru rai etc., altele sunt *Rajasika* (de calitatea Pasiunii), cum ar fi penitențe și rituri îndeplinite din dorința de superioritate și victorie; și unele sunt *Tamasika* (de calitatea Întunericului), cum ar fi cele întreprinse pentru a răni pe alții, în special riturile *Atharvan Maraña, Uchatana* etc.: acesta fiind cazul, *Mantrele*, fără acte, nu pot fi îndeplinite, sunt în mod necesar supuse acelorași trei atribute. Același lucru este valabil și pentru ritualurile prescrise. Rezultă, prin urmare, că mintea este cauza principală a tipului de fructe obținute, adică este motivul care determină fructele, și anume, de ce fel trebuie să fie. Cel care se bucură de fruct, desigur, este creatura întrupată.

160 Nu există nicio îndoială că Nilakantha explică corect acest verset. Este într-adevăr o *cruce*. Cuvintele "*Naro na samsthanagatah*", "prabhuh syat" trebuie considerate neconectate și independente. "*Na samsthana gatah*" este înainte de moarte. "*Prabhuh*" este "*adhikari*" (înțelegându-se "*jnanphale*"). K.P. Singha redă sensul corect, dar traducătorul Burdwan face din aceste cuvinte un nonsens.

161 Subiectul acestui verset, așa cum este explicat de comentator, este de a insufla adevărul că rezultatul tuturor acțiunilor îndeplinite de trup este raiul, unde cineva aflat într-o stare fizică (oricât de subtilă) se bucură de aceste roade. Dacă se dorește Emanciparea, aceasta trebuie atinsă prin minte.

162 Sensul depinde de cuvântul „*act*". Dacă actele sunt îndeplinite de minte, roadele lor trebuie să fie savurate de către persoană într-o stare în care va avea o minte. Emanciparea nu poate fi obținută nici prin recitare (*japa*), nici prin *Dhyana* (meditație), deoarece ambele sunt acte. Eliberarea perfectă de acte este necesară pentru acest scop măreț.

163 Adică, gustul etc.

inexistent, nici existent-inexistent.[164] Numai cei care sunt iniţiaţi în *Brahma* Îl văd. El nu cunoaşte nicio direcţie.

SECŢIUNEA CCII

Manu a spus: Din Acela etern şi nealterabil a izvorât mai întâi Spaţiul; din spaţiu a venit Vântul; din vânt a venit Lumina; din lumină a venit Apa; din apă a izvorât Universul; iar din univers, toate lucrurile care se petrec în el. Trupul tuturor (lucrurilor pământeşti), (după dizolvare), intră mai întâi în apă, de acolo în lumină sau căldură, de acolo în vânt şi de acolo în spaţiu. Cei care caută Eliberarea nu trebuie să se întoarcă din spaţiu. Dimpotrivă, ei ajung la *Brahma*. Refugiul Eliberării, adică *Brahma*, nu este nici fierbinte, nici rece, nici blând, nici aspru, nici acru, nici astringent, nici dulce, nici amar. El nu este înzestrat cu sunet, nici cu miros, nici cu formă. El transcende toate acestea şi pe toate, şi este fără dimensiuni.[165] Pielea percepe atingerea; limba, gustul; nasul, mirosul; urechile, sunetele; iar ochii, formele. Oamenii care nu sunt familiarizaţi cu *Adhyatma* nu reuşesc să vadă ce este dincolo de acestea. După ce şi-au retras limba de la gusturi, nasul de la mirosuri, urechile de la auzire şi ochii de la forme, reuşeşte să-şi vadă propria fiinţă (ca fiind independentă de simţuri şi minte şi, prin urmare, de atribute).[166] S-a spus că ceea ce este Cauza celui care acţionează, a acţiunii, a materialului cu care se face acţiunea, a locului şi timpului acţiunii, şi a înclinaţiilor şi a tendinţelor în ceea ce priveşte fericirea şi nefericirea, se numeşte Sine (sau Suflet). Ceea ce pătrunde totul, ceea ce face totul (luând formele creaturilor vii), ceea ce există în univers, aşa cum declară şi *mantrele*,[167] ceea ce este cauza tuturor, ceea ce este cel mai înalt dintre toate cele înalte şi ceea ce este Unu fără al doilea şi face toate lucrurile, este Cauza. Tot restul este efect. Se observă că o persoană, în urma faptelor săvârşite de ea, obţine rezultate atât bune, cât şi rele, care (deşi aparent incompatibile între ele, totuşi) locuiesc împreună în armonie. Într-adevăr, aşa cum fructele bune şi rele născute din propriile lor fapte locuiesc împreună în trupurile creaturilor care le sunt refugiu, tot aşa Cunoaşterea locuieşte în trup.[168] Aşa cum o lampă aprinsă, în timp ce arde, descoperă alte obiecte din faţa ei, tot aşa cele cinci simţuri care sunt ca nişte lămpi aşezate pe copaci înalţi, îşi găsesc obiectele respective atunci când sunt aprinse de Cunoaştere.[169] Aşa cum diverşi miniştri ai unui rege, uniţi împreună, îi dau sfaturi, tot aşa cele cinci simţuri care sunt în trup sunt toate subordonate Cunoaşterii. Aceasta din urmă este superioară tuturor lor. Aşa cum flăcările focului, curentul vântului, razele soarelui şi apele râurilor se duc şi vin în mod repetat, tot aşa trupurile creaturilor întrupate se duc şi vin în mod repetat.[170] Aşa cum o persoană, luând un topor, nu poate, prin tăierea unui bucăţi de lemn, să găsească nici fum, nici foc în ea, tot aşa nu se poate, prin tăierea braţelor şi picioarelor şi stomacului unei persoane, vedea principiul cunoaşterii, care, desigur, nu are nimic în comun cu stomacul, braţele şi picioarele. Aşa cum, din nou, se vede atât fum cât şi foc în lemn prin frecarea acestuia de altă bucată, tot aşa o persoană cu o inteligenţă şi o înţelepciune bine direcţionate, prin unirea (prin yoga) simţurilor şi a sufletului, poate vedea Sufletul Suprem, care, desigur, există în natura sa proprie.[171] Aşa cum, în mijlocul unui vis, cineva îşi vede propriul corp zăcând pe pământ ca fiind un lucru distinct de sine, tot aşa o persoană, înzestrată cu

---

164 Existent, atom liniar; inexistent, spaţiu liniar; existent-inexistent, linie Maya sau iluzie.

165 *Aswabhavam* este explicat de comentator ca *Pramatri-twadi vihinam*.

166 Adică, cineva îşi vede propriul suflet.

167 Adică, care, deşi este una, se împarte în mii de forme precum imaginea lunii într-o cantitate de apă agitată.

168 Analogia constă în următoarea: fructele bune şi cele rele, deşi incompatibile, locuiesc împreună; în mod similar, cunoaşterea, deşi nu este materială, se află în corpul material. Desigur, cunoaşterea este folosită aici în sensul de minte sau înţelegere.

169 Este greu de înţeles de ce este introdusă aici ideea de lămpi aşezate pe copaci.

170 Analogia este explicată astfel. Focul, atunci când este alimentat, izbucneşte în flăcări. Când nu este alimentat, se stinge, dar nu este distrus, căci cu combustibil nou flăcările pot fi readuse. Curentul vântului încetează, dar nu se sting; căci dacă ar înceta, nu ar mai exista curent. La fel este şi cu razele Soarelui. Ele mor noaptea, pentru a reapărea dimineaţa. Râurile seacă vara şi se umplu din nou în timpul ploilor. Corpul, odată dizolvat, apare sub o altă formă. Se va vedea că slăbiciunea raţionamentului se datorează doar noţiunilor incorecte despre obiectele la care se face referire.

171 *Există în propria sa natură*, adică neafectat de atribute, calităţi şi accidente.

cele cinci simţuri, minte şi înţelegere, îşi vede (după moarte) propriul trup şi apoi trece de la o formă la alta[172]. Sufletul nu este supus naşterii, creşterii, îmbătrânirii şi distrugerii. În consecinţa faptelor vieţii fiind înzestrate cu efecte, Sufletul, îmbrăcat în trup, trece din acest trup (atunci când este lipsit de animaţie) în altul, nevăzut de alţii.[173] Nimeni nu poate vedea forma Sufletului cu ochiul. Sufletul nu poate, din nou, să fie subiectul atingerii nimănui. Cu acelea (adică simţurile), Sufletul nu îndeplineşte nicio faptă. Simţurile nu se apropie de Suflet. Sufletul, însă, le cuprinde pe toate. Aşa cum orice lucru, plasat într-un foc arzător în faţa unui spectator, capătă o anumită culoare în consecinţa luminii şi căldurii care operează asupra lui, fără a lua altă nuanţă sau atribut, tot aşa forma Sufletului se vede că ia culoarea trupului. În acelaşi mod, omul, lepădându-şi un trup, intră în altul, nevăzut de toţi. Într-adevăr, lepădându-şi trupul (celor cinci) mari elemente primordiale, el îşi asumă o formă făcută similar din aceleaşi (cinci) elemente. Creatura întrupată (la distrugerea trupului său) intră în spaţiu, vânt, foc, apă şi pământ în aşa fel încât fiecare element particular din trupul său se contopeşte cu elementul particular (din afara trupului său) cu a cărui natură este în concordanţă. Simţurile de asemenea, care sunt angajate în ocupaţii diverse şi dependente de cele cinci elemente (pentru exercitarea funcţiilor lor), intră în aceste cinci elemente care le provoacă funcţiunile. Urechea îşi derivă capacitatea din spaţiu; iar simţul mirosului din pământ. Forma, care este proprietatea ochiului, este o consecinţă a luminii sau focului. S-a spus că focul sau căldura este cauza dependentă a apei. Limba, care are gustul ca proprietate, se topeşte în apă. Pielea, care are atingerea ca proprietate, se pierde în vânt a cărui natură o are în parte. Atributele cvintuple (adică sunetul etc.) locuiesc în cele cinci mari creaturi (adică cele cinci elemente primordiale). Acele obiecte senzoriale cvintuple (adică spaţiul etc.) locuiesc în cele cinci simţuri. Toate acestea la rând (adică atributele cvintuple, elementele cvintuple şi cele cinci simţuri) urmează îndrumarea minţii. Mintea urmează îndrumarea Înţelegerii, iar Înţelegerea urmează îndrumarea Celui care există în natura sa adevărată şi neîntinată (adică Sufletul Suprem).[174] Făcătorul în noul său trup primeşte toate faptele bune şi rele făcute de el, precum şi toate faptele făcute de el în existenţa sa anterioară. Toate aceste fapte făcute în această viaţă şi în cele viitoare urmează mintea, aşa cum animalele acvatice trec de-a lungul unui curent prielnic. Aşa cum un lucru care se mişcă repede şi neliniştit devine un obiect de vedere, aşa cum un obiect minuscul apare ca având dimensiuni mari (când este văzut prin ochelari), aşa cum o oglindă arată unei persoane propria sa faţă (care altfel nu poate fi văzută), tot aşa Sufletul (deşi subtil şi invizibil) devine un obiect al aprecierii Înţelegerii.[175]

SECŢIUNEA CCIII

Manu a spus: Mintea unită cu simţurile îşi aminteşte după mult timp impresiile obiectelor primite în trecut. Când toate simţurile sunt suspendate (în ceea ce priveşte funcţiile lor),[176] Cel Suprem (Sufletul), sub forma Înţelegerii, există în natura sa adevărată. Când Sufletul (în acel moment) nu ia deloc în considerare toate acele obiecte ale simţurilor în ceea ce priveşte simultaneitatea sau inversul lor în timp, ci le adună din toate direcţiile şi le ţine în faţa sa împreună, se întâmplă în mod necesar ca el să rătăcească printre toate lucrurile care sunt incongruente. Prin urmare, El este Martorul (tăcut). De aceea, Sufletul încapsulat în corp este ceva ce are o existenţă

172 Unele texte bengaleze menţionează *sumahan* şi *subuddhih* pe al doilea rând. Desigur, acest lucru este incorect. Adevărata interpretare este *samanah* şi *sabuddhih*, adică „cu minte şi cu înţelegere”. În ediţia din Bombay apare o greşeală de tipar, şi anume *sumanah* pentru *samanah*. Nilakantha citează interpretările corecte.

173 Traducătorul Burdwan înţelege greşit cuvântul *Linga* aşa cum este folosit atât în versetele 14, cât şi în versetele 15. K.P. Singha redă greşit acest cuvânt aşa cum apare în versetul 15. Comentatorul explică pe bună dreptate că *Linga* nu se referă la *Lingasarira* sau la corpul invizibil compus din *tanmatra* elementelor primordiale, ci înseamnă pur şi simplu corpul grosier. În versetul 14, el spune: *Lingat sthuladehat, Lingam tadeva dehantaram*. În 15, *anena Lingena Savibhutena. Adristhah* înseamnă *alakshitah*. Puţină atenţie ar fi înlăturat astfel de greşeli.

174 Comentatorul citează *Gita* care furnizează un pasaj paralel, adică *Indriyani paranyahurindriyebhyah param manah* etc.

175 Acest verset pare să arate că Rishii aveau cunoştinţe despre ochelari şi, probabil, şi despre microscoape. Instrumentul care arăta obiecte minuscule trebuie să fi fost bine cunoscut, altfel s-ar fi menţionat pe nume. Comentatorul îl numeşte *upanetra*.

176 Prin moarte în somn.

distinctă şi independentă.[177] Există *Rajas*, există *Tamas* şi există *Sattwa*, al treilea. Există din nou trei stări ale înţelegerii, şi anume: veghe, vis şi somn profund. Sufletul are cunoaşterea plăcerilor şi durerilor, care sunt toate contradictorii, ale acelor stări, şi care participă la natura atributelor întreite menţionate mai întâi.[178] Sufletul pătrunde în simţuri precum vântul care pătrunde în focul dintr-o bucată de lemn.[179] Nu se poate vedea forma Sufletului cu ochiul, nici simţul tactil, dintre simţuri, nu îl poate percepe. Sufletul nu este, din nou, un obiect de aprehensiune pentru ureche. Cu toate acestea, poate fi văzut cu ajutorul *Sruti*-urilor şi al instrucţiunilor celor înţelepţi. În ceea ce priveşte simţurile, acel simţ anume care îl percepe îşi pierde existenţa ca simţ în urma acelei aprecieri.[180] Simţurile însele nu îşi pot percepe formele respective de la sine. Sufletul este omniscient (văzând atât pe cel care cunoaşte, cât şi pe cel cunoscut). El vede toate lucrurile. Fiind omniscient, este Sufletul cel care vede simţurile (fără, cum s-a spus deja, ca simţurile să le poată percepe). Nimeni nu a văzut partea cealaltă a munţilor Himalaya, nici inversul discului lunii. Totuşi, nu se poate spune că acestea nu există. În mod similar, deşi niciodată perceput de simţuri, tot nu se poate spune că Sufletul, care locuieşte în toate creaturile, care este subtil şi care are cunoaşterea ca esenţă, nu există. Oamenii văd lumea reflectată pe discul lunii sub forma unor pete. Deşi văd, nu ştiu că este lumea cea care este reflectată acolo. Tot astfel este şi cunoaşterea Sufletului. Această cunoaştere trebuie să vină de la sine. Sufletul depinde de Sine Însuşi. Oamenii înţelepţi, reflectând asupra lipsei de formă a obiectelor vizibile înainte de naştere şi după distrugere, văd cu ajutorul inteligenţei lipsa de formă a obiectelor care au forme aparente. La fel, deşi mişcarea Soarelui nu poate fi văzută, totuşi, observându-i răsăritul şi apusul, oamenii concluzionează că soarele are mişcare.[181] În mod similar, cei care sunt înzestraţi cu înţelepciune şi învăţătură îl văd pe Suflet cu ajutorul lămpii inteligenţei, deşi este la o mare distanţă de ei, şi caută să contopească cele cinci elemente, care sunt aproape, în *Brahma*.[182] Într-adevăr, un obiect nu poate fi realizat fără aplicarea de mijloace. Pescarii prind peşti cu ajutorul plaselor făcute din sfori. Animalele sunt capturate folosind animale ca mijloace. Păsările sunt prinse folosind păsări ca mijloace. Elefanţii sunt luaţi folosind elefanţi. În acest fel, Sufletul poate fi perceput prin principiul cunoaşterii. Am auzit că numai un şarpe poate vedea picioarele şarpelui. În acelaşi mod, cineva vede, prin Cunoaştere, Sufletul încapsulat în formă subtilă şi locuind în interiorul corpului grosier. Oamenii nu pot, prin simţurile lor, să cunoască simţurile. În mod similar, Inteligenţa pură la apogeul său nu poate vedea Sufletul care este suprem. Luna, în a cincisprezecea zi a sfertului întunecat, nu poate fi văzută din cauza formei sale ascunse. Totuşi, nu se poate spune că distrugerea o ajunge. Tot aşa este şi cazul Sufletului care locuieşte în corp. În a cincisprezecea zi a sfertului întunecat, corpul grosier al lunii devine invizibil. În acelaşi

177 *Yugapat* înseamnă *simultan*: *atulyakalam* înseamnă diferit în timp în ceea ce priveşte apariţia: *kritsnam* califică *indriyartham*. *Vidwan* înseamnă *Sakshi*; iar *ekah*, independent şi distinct. Ceea ce se intenţionează a fi spus aici este că atunci când sufletul, într-un vis, adună laolaltă evenimentele şi obiectele din timpuri şi locuri diferite, când, de fapt, congruenţa atât în ceea ce priveşte timpul, cât şi locul nu i se aplică, trebuie considerat ca având o existenţă distinctă şi independentă de simţuri şi de corp.

178 Scopul este de a demonstra că Sufletul are cunoaştere doar a plăcerilor şi durerilor care apar ca urmare a *Sattva*, *Rajas* şi *Tamas* şi în legătură cu cele trei stări ale înţelegerii datorate aceloraşi trei atribute. Sufletul, însă, deşi le cunoaşte, nu le savurează şi nu le suferă. El este doar Martorul tăcut şi inactiv al tuturor lucrurilor.

179 Scopul comparaţiei este de a arăta că, aşa cum vântul este o entitate separată, deşi există ca o bucată de lemn, tot aşa Sufletul, deşi există cu simţurile, este distinct de acestea.

180 Textele bengaleze citesc *indriyanam*, pe care îl adopt. Ediţia din Bombay citeşte *indriyendriyam*, adică simţul simţurilor, în acelaşi mod în care *Sruti* declară că este *Prana Pranei*, ochiul ochiului, urechea urechii etc., *Sravanena darsanam tatha kritam* este „înţeles de ureche”, adică, aşa cum este redat mai sus, „înţeles cu ajutorul *Srutilor*”.

181 Comentatorul foloseşte ilustraţia unui copac. Înainte de naştere, copacul nu exista; iar după distrugere, nu mai este; doar între timp, există. Lipsa de formă sau nimicnicia sa se manifestă din aceste două stări, căci s-a spus că ceea ce nu a existat în trecut şi nu va exista în viitor nu poate fi considerat ca existând în prezent. *Tadgatah* este explicată de comentator ca *udayastamanagatah* sau *taddarsinah*.

182 Ambii traducători vernaculari redau incorect al doilea rând. Primul rând este eliptic şi ar fi complet prin adăugarea cuvântului *asannam pasyanti*. Parafraza celui de-al doilea rând este *Pratyayannam Jneyam Jnanabhisamhitam{prati)ninisante*. *Jneyam* este explicat de comentator ca *prapancham*. *Jnanabhisamhitam* înseamnă ceea ce este cunoscut sub numele de Cunoaştere, adică *Brahma*, care are multe nume similare, dintre care unele sunt citate de comentator, cum ar fi *Satyam* (adevăr), *Jananam* (cunoaştere), *Anantam* (infinit), *Vijnanam* (cunoaştere adevărată), *Anandam* (bucurie sau fericire).

mod, Sufletul, atunci când este eliberat de corp, nu poate fi perceput. Aşa cum luna, ajungând într-un alt punct în firmament, începe să strălucească din nou, tot astfel, Sufletul, obţinând un corp nou, începe să se manifeste din nou. Naşterea, creşterea şi dispariţia lunii pot fi toate percepute direct de ochi. Aceste fenomene, însă, aparţin formei sale grosiere de corp luminos. Cele asemănătoare nu sunt atributele Sufletului. Luna, atunci când se arată după dispariţia sa în a cincisprezecea zi a sfertului întunecat, este considerată acelaşi corp luminos care devenise invizibil. În mod asemănător, în ciuda schimbărilor reprezentate de naştere, creştere şi bătrâneţe, o persoană este considerată acelaşi individ fără nicio îndoială a identităţii sale. Nu se poate vedea clar cum Rahu se apropie şi părăseşte luna. În mod asemănător, nu se poate vedea cum Sufletul părăseşte un corp şi intră în altul.[183] Rahu devine vizibil doar atunci când există împreună cu soarele sau luna. În mod similar, Sufletul devine un obiect de percepţie doar atunci când există împreună cu corpul. Când este eliberat de soare sau de lună, Rahu nu mai poate fi văzut. În mod asemănător, Sufletul, eliberat de corp, nu mai poate fi văzut. Apoi, la fel cum luna, chiar şi atunci când dispare în a cincisprezecea zi a sfertului întunecat, nu este părăsită de constelaţii şi stele, nici Sufletul, chiar şi separat de corp, nu este părăsit de fructele acţiunilor pe care le-a realizat în acel corp.

SECŢIUNEA CCIV

Manu spuse: Aşa cum în vis acest corp manifest (fizic) zace (inactiv) şi spiritul vivifiant în forma sa subtilă, detaşându-se de acesta din urmă, merge mai departe în aceeaşi manieră, în starea numită somn profund (sau moarte), forma subtilă împreună cu toate simţurile devine inactivă şi Înţelegerea, detaşată de ea, rămâne trează. Acelaşi lucru este valabil şi pentru Existenţă şi Non-Existenţă.[184] Ca atunci când un vas cu apă este limpede, imaginile reflectate în el pot fi văzute de ochi, tot astfel, dacă simţurile sunt nepătrunse, Sufletul este capabil să fie văzut de înţelegere. Dacă, însă, vasul cu apă se tulbură, persoana care stă lângă el nu mai poate vedea acele imagini. La fel, dacă simţurile devin tulburate, Sufletul nu mai poate fi văzut de înţelegere. Ignoranţa naşte Iluzia. Iluzia afectează mintea. Când mintea devine viciată, cele cinci simţuri care au mintea drept refugiu devin şi ele viciate. Supraîncărcat de Ignoranţă şi scufundat în mlaştina obiectelor lumeşti, omul nu se poate bucura de dulceaţa săţietăţii sau a liniştii. Sufletul (aflat în această circumstanţă), nedetaşat de faptele sale bune şi rele, se întoarce în mod repetat la obiectele lumii, din cauza păcatului, dorinţa cuiva nu este niciodată potolită. Dorinţa cuiva este potolită doar atunci când păcatul său este distrus. Din cauza ataşamentului faţă de obiectele lumeşti, care are o tendinţă de perpetuare, cel care doreşte lucruri altele decât cele pe care ar trebui să le dorească, şi în consecinţă nu reuşeşte să atingă Supremul.[185] Din distrugerea tuturor faptelor păcătoase, cunoaşterea se naşte în oameni. La apariţia Cunoaşterii, omul îşi vede Sufletul în înţelegerea sa, exact ca atunci când îşi vede propria reflexie

183 *Tamas* este un alt nume pentru Rahu. Prin urmare, primul rând se referă la modul în care are loc o eclipsă. Nu este absolut necesar, însă, să o luăm ca o aluzie la eclipsă. Semnificaţia poate fi mai generală. În fiecare zi, în timpul celor două săptămâni luminate, luna câştigă în aparenţă, aşa cum, într-adevăr, în fiecare zi, în timpul celor două săptămâni întunecate, îşi pierde din aparenţă. Prin urmare, se poate spune că întunericul se apropie de ea sau o părăseşte pentru a o roade sau a o descoperi din ce în ce mai mult. Procesul propriu-zis de acoperire şi descoperire nu poate fi observat. Această circumstanţă poate fi considerată ca furnizând comparaţia. În versetul 21, în mod similar, *tamas* este capabil de un sens mai larg. În 22, este folosit cuvântul Rahu. Trebuie explicat, totuşi, că Rahu nu este un monstru imaginar aşa cum îl descriu *Puranele*, ci nodul descendent al lunii, adică o porţiune de spaţiu în şi în jurul orbitei lunare.

184 Acesta este un verset foarte dificil, iar distincţiile implicate în el sunt greu de înţeles. Desigur, îl interpretez urmând comentatorul. Ceea ce se spune aici este că, într-un vis, *Vyakta* (corpul manifest) zace inactiv, în timp ce *Chetanam* (forma subtilă) iese în evidenţă. În starea numită *Sushupti* (somn profund, care este ca moartea), *indriyasamyuktam* (forma subtilă) este abandonată, iar *Jnanam* (Înţelegerea), detaşată de aceasta din urmă, rămâne. În acest fel, *abhava* (non-existenţa, adică Eliberarea) rezultă din distrugerea *bhavah* sau a existenţei ca subiect supus condiţiilor sale cunoscute de dependenţă de timp, de modul de percepţie etc., deoarece Eliberarea este absorbţia în Sufletul Suprem, care este independent de toate aceste condiţii. Comentatorul explică faptul că aceste observaţii devin necesare pentru a arăta că Eliberarea este posibilă. În secţiunea anterioară, vorbitorul a adus ilustraţii repetate pentru a arăta că sufletul, pentru a fi manifest, depindea de corp. Prin urmare, ascultătorul este prevenit împotriva impresiei că dependenţa sufletului de corp este de un tip atât de indisolubil încât este incapabil de detaşare de corp, ceea ce, desigur, este necesar pentru Eliberare sau pentru absorbţia în Sufletul Suprem.

într-o oglindă lustruită. Se obține suferință ca urmare a faptului că simțurile sunt neîngrădite. Se obține fericire ca urmare a faptului că simțurile sunt îngrădite. Prin urmare, unul trebuie să-și restrângă mintea prin efort propriu de obiectele percepute de simțuri.[186] Mai presus de simțuri este mintea; mai presus de minte este înțelegerea; mai presus de înțelegere este Sufletul; mai presus de Suflet este Supremul sau Marele. Din Ne-manifest a izvorât Sufletul; din Suflet a izvorât Înțelegerea; din Înțelegere a izvorât Mintea. Când Mintea se asociază cu simțurile, atunci percepe sunetul și celelalte obiecte ale simțurilor. Cel care aruncă acele obiecte, precum și tot ce este manifest, cel care se eliberează de toate lucrurile care izvorăsc din materia primordială, fiind astfel eliberat, se bucură de nemurire.[187] Soarele răsărind își răspândește razele. Când apune, își retrage aceleași raze care au fost difuzate de el. În același mod, Sufletul, intrând în corp, obține obiectele simțurilor sub cele cinci forme prin difuzarea razelor sale reprezentate de simțuri asupra lor. Când, însă, se întoarce, se spune că apune prin retragerea acelor raze spre sine.[188] Condus în mod repetat pe calea creată de fapte, obține roadele faptelor sale în virtutea faptului că a urmat practica faptelor.[189] Dorința pentru obiectele simțurilor se îndepărtează de o persoană care nu se dedă astfel de dorințe. Principiul dorinței însă, îl părăsește pe cel care și-a contemplat sufletul, care, bineînțeles, este complet lipsit de dorință.[190] Când Înțelegerea, eliberată de atașamentul față de obiectele simțurilor, se fixează în minte, atunci reușește să atingă *Brahma*, căci acolo mintea cu înțelegerea retrasă în ea poate fi stinsă. *Brahma* nu este un obiect de atingere, sau de auzire, sau de gust, sau de vedere, sau de miros, sau de vreo inferență deductivă din Cunoscut. Doar Înțelegerea (când este retrasă de la orice altceva) o poate atinge. Toate obiectele pe care mintea le percepe prin simțuri pot fi retrase în minte; mintea poate fi retrasă în înțelegere; Înțelegerea poate fi retrasă în Suflet, iar Sufletul în Suprem.[191] Simțurile nu pot contribui la succesul minții. Mintea nu poate percepe Înțelegerea. Înțelegerea nu poate percepe Sufletul manifestat. Sufletul, însă, care este subtil, le contemplă pe toate acestea.

SECȚIUNEA CCV

Manu a spus: La apariția suferinței fizice și mentale, cineva nu devine capabil să practice yoga. Prin urmare, este de dorit să nu te frământi asupra unei astfel de suferințe. Remediu pentru suferință este abținerea de la a medita asupra ei. Când suferința este meditată, ea vine agresiv și crește în violență. Cineva ar trebui să elibereze suferința mentală prin înțelepciune, în timp ce suferința fizică ar trebui vindecată prin medicamente. Înțelepciunea învață asta. Cineva nu ar trebui, fiind sub suferință, să se comporte ca un copil. Omul înțelept nu ar trebui să nutrească niciodată dorința de tinerețe, frumusețe, longevitate, acumulare de avere, sănătate și compania celor dragi, toate acestea fiind trecătoare. Nu ar trebui să deplângi în singurătate o suferință care afectează întreaga comunitate. Fără a deplânge, ar trebui, dacă vede o oportunitate, să caute să aplice un remediu. Fără îndoială, măsura suferinței este mult mai mare decât cea a fericirii în viață. Celui care se mulțumește cu obiectele simțurilor, moartea dezagreabilă vine ca urmare a stupefierii sale. Acel

---

185 *Caswasasya* este o instanță de *Bhavapradhananirdesa*, adică o referință la atributul principal conectat de aceasta.

186 *Indriaih rupyante* sau *nirupyante*, de aici *Indriyarupani*.

187 Obiectele care trebuie abandonate sunt cele pe care simțurile le percep și cele care aparțin materiei primordiale. Cele din urmă, spre deosebire de primele, sunt, desigur, toate *linga* sau formele subtile sau existențele care sunt alcătuite din *tanmatra*-urile elementelor grosiere.

188 Sau își recapătă adevărata natură.

189 Adopt *aptavanul* pentru citirea din Bombay în loc de *atmavitul* pentru citirea din Bengal. *Pravrittam Dharmam*, așa cum am explicat anterior, este acea Dharma sau practică în care există *pravritti* și nu *nivritti* sau abținere.

190 Sensul este acesta: prin abținerea de la obiectele simțurilor, cineva își poate învinge dorința pentru ele. Dar nu reușește doar prin această metodă să se elibereze complet de dorința principală. Abia după ce reușește să-și contemple sufletul, principiul dorinței sale este suprimat.

191 Existența separată a unei lumi obiective este negată în prima propoziție de aici. Se spune aici că toate obiectele simțurilor au doar o existență subiectivă; de unde și posibilitatea de a fi retrase în minte. Cea mai recentă definiție a materiei, în filosofia europeană, este că aceasta este o posibilitate permanentă a senzațiilor.

om care evită atât suferința, cât și fericirea reușește într-adevăr să atingă *Brahma*. Astfel de persoane, care sunt înzestrate cu înțelepciune, nu trebuie să sufere niciodată.[192] Posesiunile lumești aduc suferință. În protejarea lor nu poți avea nicio fericire. Ele sunt iarăși obținute cu tristețe. Prin urmare, nu ar trebui să le consideri o pierdere.[193] Cunoașterea Pură (sau *Brahma*) este privită (de ignoranță) ca existând în formele diverse care sunt obiecte ale Cunoașterii. Știți că mintea este doar un atribut al Cunoașterii. Când mintea se unește cu facultățile de cunoaștere, atunci intervine Înțelegerea (care întruchipează formele lucrurilor).[194] Când Înțelegerea, eliberată de atributele acțiunii, se îndreaptă spre minte (după ce a fost retrasă de la obiectele exterioare), atunci reușește să-L cunoască pe *Brahma* prin meditație sau Yoga care se termină în absorbție completă (*samadhi*). Înțelegerea care decurge din Ignoranță, și posedată de simțuri și atribute, aleargă spre obiecte externe, ca un râu care iese din vârful unui munte și curge spre alte regiuni. Când Înțelegerea, retrasă în minte, reușește să se absoarbă în contemplarea lipsită de atribute, atinge o cunoaștere a lui *Brahma* ca atingerea aurului pe o piatră de încercare. Mintea este cea care percepe obiectele simțurilor. Ea trebuie mai întâi să fie stinsă (înainte ca *Brahma* să poată fi atins). Dependentă de atributele obiectelor care îi sunt prezentate, mintea nu poate niciodată să arate ceea ce este lipsit de atribute. Închizând toate ușile constituite de simțuri, Înțelegerea ar trebui retrasă în minte. În această stare, când este absorbită în contemplație, atinge cunoașterea lui *Brahma*. Așa cum cele cinci mari creaturi (în forma lor grosieră), odată cu distrugerea atributelor prin care sunt cunoscute, sunt retrase (în forma lor subtilă numită *Tanmatra*), în același mod Înțelegerea se poate odihni numai în minte, cu simțurile retrase de la obiectele lor. Când Înțelegerea, chiar dacă posedă atributul certitudinii, sălășluiește în minte, ocupată cu cele interne, chiar și atunci nu este decât minte (fără a fi ceva superior acesteia). Când mintea sau conștiința, care atinge excelența prin contemplație, reușește să identifice atributele cu ceea ce este considerat a fi posesorul lor, abia atunci poate renunța la toate atributele și poate atinge *Brahma*, care este fără atribute.[195] Nu există nicio indicație suficient de potrivită pentru a oferi o cunoaștere a celor care nu se manifestă (*Brahma*). Ceea ce nu poate fi subiect de limbaj, nu poate fi dobândit de nimeni. Cu sufletul curățat, unul ar trebui să caute să se apropie de *Brahma Suprem*, prin ajutorul oferit de penitențe, de inferențe, de autocontrol, de practicile și jurămintele stabilite pentru propria ordine și de *Vede*. Persoanele cu viziune clară (în afară de a vedea Supremul în sine) îl caută chiar și în formele externe, eliberându-se de atribute. Supremul, care este numit cu numele de *Jneya* (adică cel ce trebuie cunoscut), ca urmare a absenței tuturor atributelor sau a propriei naturi, nu poate fi niciodată cuprins prin argumentare. Doar atunci când Înțelegerea este eliberată de atribute, poate atinge *Brahma*. Când nu este eliberată de atribute, se retrage dinspre Suprem. Într-adevăr, aceasta este natura înțelegerii, aceea de a se repezi către atribute și de a se mișca printre ele ca focul printre lemne. Așa cum în starea numită *Sushupti* (somn profund și fără vise) cele cinci simțuri există libere de funcțiile lor respective, în același mod *Brahma Suprem* există deasupra lui *Prakriti*, eliberat de toate atributele sale. Ființele întrupate se avântă astfel spre acțiune în virtutea atributelor. Când se abțin de la aceasta, ating Emanciparea. Unii din nou (prin acțiune) ajung în rai. Creatura vie, natura primordială, înțelegerea, obiectele simțurilor, simțurile, conștiința, convingerea identității personale, sunt numite creaturi (deoarece sunt supuse distrugerii). Creația originală a tuturor acestora a izvorât din Suprem. Creația lor secundară sau ulterioară se datorează acțiunii cuplurilor sau perechilor (de sexe opuse) și este limitată la toate lucrurile, cu excepția primelor cinci, și este restrânsă de legi în virtutea cărora aceeași specie produce aceeași specie. Din dreptate (prin viață) creaturile obțin un sfârșit înalt, iar

192 Comentatorul explică „*te*” ca fiind *Brahmabhigatah*. K.P. Singha redă greșit ultimul pasaj al celui de-al doilea rând. Versiunea Burdwan este corectă.

193 **Te** din prima linie este egal cu *tava*.

194 Îl urmez pe comentator în măsura în care este inteligibil. Este evident că cuvintele *Jnanam* și *Jneyam* nu sunt folosite în mod consecvent în original.

195 Sensul pare a fi acesta: oamenii obișnuiți consideră toate obiectele externe ca având o existență independentă, iar atributele lor, de asemenea, ca lucruri diferite de substanțele care le dețin. Primul pas la care trebuie să ajungem este convingerea că atributele și substanțele sunt aceleași sau că atributele sunt substanțele. Acest lucru este în acord cu idealismul european. Următoarea etapă, desigur, este anihilarea atributelor în sine prin contemplare. Rezultatul acestui fapt este atingerea lui *Brahma*.

din păcătoşenie ele dobândesc un sfârşit jos. Cel care nu este eliberat de ataşamente se confruntă cu reîncarnarea; în timp ce cel care este eliberat de aceasta, atinge Cunoaşterea (sau *Brahma*).

SECŢIUNEA CCVI

Manu a spus: Când atributele cvintuple sunt unite cu cele cinci simţuri şi mintea, atunci Brahmanul este văzut de individ ca un fir care trece printr-o perlă. Aşa cum un fir poate zăcea în aur sau perlă sau coral sau orice obiect făcut din pământ, tot aşa sufletul cuiva, ca urmare a propriilor sale fapte, poate trăi într-o vacă, un cal, un om, un elefant sau orice alt animal, sau într-o vierme sau insectă. Faptele bune pe care le săvârşeşte un individ într-un anumit corp produc recompense de care se bucură individul în acel corp anume. Un sol, aparent îmbibat cu un anumit fel de lichid, furnizează fiecărei ierburi sau plante diferite de pe el sucul de care are nevoie pentru sine. În acelaşi mod, Înţelegerea, al cărei parcurs este martor sufletul, este obligată să urmeze calea trasată de faptele vieţilor anterioare.[196] Din cunoaştere se naşte dorinţa. Din dorinţă se naşte rezoluţia. Din rezoluţie curge acţiunea. Din acţiune provin fructele (adică consecinţele, bune şi rele). Fructele depind, aşadar, de acţiuni ca şi cauză. Acţiunile au înţelegerea ca şi cauză. Înţelegerea are cunoaşterea ca şi cauză; iar cunoaşterea are Sufletul ca şi cauză. Rezultatul excelent care se obţine ca urmare a distrugerii cunoaşterii, a fructelor, a înţelegerii şi a faptelor, se numeşte Cunoaşterea lui *Brahma*.[197] Mare şi înalt este acel Adevăr de Sine Existent pe care îl văd yoghinii. Cei lipsiţi de înţelepciune şi ale căror înţelegeri sunt devote posesiunilor lumeşti nu văd niciodată ceea ce există în Sinele însuşi. Apa este superioară Pământului în extensie; Lumina este superioară Apei; Vântul este superior Luminii; Spaţiul este superior Vântului; Mintea este superioară Spaţiului; Înţelegerea este superioară Minţii; Timpul este superior Înţelegerii. Divinul Vishnu, căruia îi aparţine această lume, este superior Timpului. Acest zeu nu are început, mijloc şi sfârşit. Ca urmare a faptului că nu are început, mijloc şi sfârşit, El este Invariabil. El transcende toată durerea, deoarece durerea are limite.[198] Acel Vishnu a fost numit *Brahma Suprem*. El este refugiul sau obiectul a ceea ce se numeşte Cel Suprem. Cunoscându-L pe El, cei înţelepţi, eliberaţi de tot ceea ce deţine puterea Timpului, ajung la ceea ce se numeşte Emancipare. Toate acestea (pe care le percepem) sunt afişate în atribute. Ceea ce se numeşte *Brahma*, fiind fără atribute, este superior acestora.[199] Abţinerea de la fapte este cea mai înaltă religie. Acea religie este sigură să ducă la nemurire (Emancipare). *Rig Veda, Yajur Veda* şi *Sama Veda* îşi au refugiul în corp. Ele curg de la capătul limbii. Nu pot fi dobândite fără efort şi sunt supuse distrugerii. *Brahma*, însă, nu poate fi dobândit astfel, deoarece (fără a depinde de corp) depinde de acela (adică de cunoscător sau Suflet) care are corpul ca refugiu. Fără început, mijloc sau sfârşit, *Brahma* nu poate fi dobândit prin efort (similar cu cel necesar pentru dobândirea *Vedelor*). *Rigvedalele, Samavedalele, Yajurvedalele* au fiecare un început. Cele care au un început au şi un sfârşit. Dar *Brahma* se spune că este fără început. Şi deoarece *Brahma* nu are nici început, nici sfârşit, se spune că este infinit şi neschimbător. În consecinţă, neschimbarea îl transcende pe *Brahma*, la fel ca şi toate perechile de opuşi. Datorită destinului nefavorabil, din cauza incapacităţii de a găsi mijloacele potrivite şi din cauza impedimentelor oferite de fapte, muritorii nu reuşesc să vadă calea prin care se poate ajunge la *Brahma*. Datorită ataşamentului faţă de posesiunile lumeşti, faţă de o viziune a bucuriilor celui mai înalt cer şi faţă de dorinţa a ceva diferit de *Brahma*, oamenii nu ating Supremul.[200] Alţii, privind

196 *Antaratmanudarsini* este explicat de comentator ca „ceea ce are *Antaratmanul* drept *anudarsin* sau martor”. Traducătorul Burdwan este greşit în redarea celui de-al doilea rând.

197 Prima „cunoaştere” se referă la percepţia adevăratei legături dintre Suflet şi non-Suflet. „Fructele” înseamnă formele fizice care sunt dobândite în noile naşteri. Distrugerea înţelegerii are loc atunci când simţurile şi mintea sunt retrase în ea, toate, unite, sunt îndreptate către Suflet. *Jneyapratishthitam Jnanam* înseamnă, desigur, cunoaşterea lui *Brahma*.

198 Comentatorul explică faptul că tristeţea provine din relaţia dintre cunoscător şi cunoscut. Toate lucrurile care depind de această relaţie sunt trecătoare. Nu pot face parte din ceea ce este etern şi din ceea ce transcende această relaţie.

199 Iau sensul evident, în loc de explicaţia erudită oferită de Nilakantha.

200 Chiar yoghinii, dacă sunt conduşi de dorinţa de a dobândi puteri extraordinare şi de fericirea cerului cel mai înalt, nu contemplă Supremul.

obiectele lumești, râvnesc la posesiunea lor. Dorind astfel de obiecte, ei nu au nicio dorință pentru *Brahma*, deoarece acesta transcende toate atributele.[201] Cum poate cel atașat de atribute inferioare să ajungă la cunoașterea Aceluia care posedă atribute superioare? Numai prin inferență se poate ajunge la cunoașterea Celui care transcende toate acestea în atribute și formă. Numai prin inteligență subtilă Îl putem cunoaște. Nu Îl putem descrie în cuvinte. Mintea este cuprinsă de minte, ochiul de ochi.[202] Prin cunoaștere, înțelegerea poate fi purificată de impurități. Înțelegerea poate fi folosită pentru purificarea minții. Prin minte, simțurile trebuie controlate. Realizând toate acestea, se poate ajunge la Neschimbător. Cel care, prin contemplare, s-a eliberat de atașamente și care a fost îmbogățit prin posesia unei minți pline de discernământ, reușește să ajungă la *Brahma*, care este fără dorință și deasupra tuturor atributelor. Așa cum vântul se îndepărtează de focul încorporat într-o bucată de lemn, la fel de la acel care este Suprem se îndepărtează persoanele agitate (de dorința posesiunilor lumești). La distrugerea tuturor obiectelor pământești, mintea atinge întotdeauna Acel lucru care este mai presus de Înțelegere; în timp ce la separarea lor, mintea dobândește întotdeauna ceea ce este sub Înțelegere. Acea persoană care, în conformitate cu metoda deja descrisă, se angajează în distrugerea obiectelor pământești, atinge absorbția în corpul lui *Brahma*.[203] Deși Sufletul este nemanifest, totuși, când este îmbrăcat în calități, acțiunile sale devin nemanifeste. Când are loc dizolvarea (corpului), acesta devine din nou manifest. Sufletul este într-adevăr inactiv. El există, unit cu simțurile care produc fie fericire, fie suferință. Unit cu toate simțurile și înzestrat cu corp, el se refugiază în cele cinci elemente primordiale. Datorită lipsei de putere, însă, el nu reușește să acționeze atunci când este lipsit de forță de către Supremul și Neschimbabilul. Niciun om nu vede sfârșitul pământului, dar știe aceasta, anume, că sfârșitul pământului va veni cu siguranță.[204] Omul, agitat aici (de atașamente), este cu siguranță condus la refugiul său final asemenea vântului care conduce o navă clătinată pe mare la un port sigur în cele din urmă. Soarele, întinzându-și razele, devine posesorul unui atribut (și anume, cel care luminează lumea): retrăgându-și razele (la ora apusului), devine din nou un obiect lipsit de atribute. În același mod, o persoană, abandonând toate distincțiile (atașamentele) și dedicându-se penitențelor, ajunge în cele din urmă la *Brahma* indestructibil care este lipsit de atribute. Prin înțelegerea Aceluia care nu are naștere, care este refugiul suprem al tuturor persoanelor drepte, care este născut din sine, din care totul izvorăște și în care totul se întoarce, care este neschimbător, care nu are început, mijloc și sfârșit, și care este însuși certitudinea și supremul, o persoană atinge nemurirea (Eliberarea).

SECȚIUNEA CCVII

Yudhiṣṭhira a spus: O, străbunicule, O, tu cu mare înțelepciune, doresc să aud în detaliu, O, cel mai mare dintre Bharata, despre cel cu ochi de lotus și indestructibil, care este Creatorul a tot, dar care nu a fost creat de nimeni, care este numit Viṣṇu (datorită faptului că cuprinde totul), care este originea tuturor creaturilor și la care toate creaturile se întorc, care este cunoscut sub numele de Nārāyaṇa și Hṛṣīkeśa și Govinda și Keśava, și care este incapabil să fie învins de nimeni.

201 *Gunam*, literal, atribute; prin urmare, obiecte posedate de atribute.

202 Ceea ce se numește lumea exterioară nu are o existență obiectivă. Este pur subiectivă. Prin urmare, mintea este cea care vede, aude și atinge mintea însăși.

203 Acest verset este o cruce. Nu există nicio îndoială că explicația lui Nilakantha este corectă. Doar că, în ceea ce-l privește pe *budhyavara*, sunt înclinat să difer foarte puțin de el. Gramatica primului vers este aceasta: „*Gunadane manah sada budhiyaraya; viprayoge cha tesham budhyavaraya*”. Acum, ”*Gunadana*” înseamnă „*adana*” (distrugerea) lui „*guna*”. (Această rădăcină **da** înseamnă a tăia). Ceea ce se înțelege prin distrugerea „*guna*” sau a atributelor sau a obiectelor pământești este contopirea lor în *buddhi* prin yoga; cu alte cuvinte, o retragere a simțurilor în minte și a simțurilor și a minții în înțelegere. „*Viprayoga cha tesham*” înseamnă „în separarea lor”, adică atunci când aceste obiecte sunt considerate reale și existente independent de minte. Rezultatul acestui lucru ar fi dobândirea „*budhyavara*”, implicând dobândirea acelor obiecte. În cazul yoghinilor, ale căror minți se pot afla într-o astfel de structură, sunt dobândite puterile numite „*asiswaryya*” [adesea asociate cu cele opt puteri supranaturale (Siddhi) ale lui Dumnezeu, adesea denumite Asta Aiswarya (Opt Aiswarya)]. Nu există însă o necesitate specială pentru a lua cazul yoghinilor.

204 Ceea ce se spune aici este că Fericirea și Tristețea au un sfârșit, chiar dacă acesta nu poate fi văzut, iar Sufletul va ajunge cu siguranță la locul său de odihnă. Aceasta este în acord cu doctrina dezvoltării spirituale infinite.

Bhīṣma a spus: Am auzit despre acest subiect de la fiul lui Jāmadagni Rāma, în timp ce acesta discuta despre el, de la rishi-ul ceresc Nārada şi de la Kṛṣṇa-Dvaipāyana. Asita-Devala, O, fiule, Vālmīki cu penitenţe austere şi Mārkaṇḍeya, îl numesc pe Govinda Cel Minunat şi Suprem. Keśava, O, cel mai mare din rasa Bharata, este Domnul divin şi puternic al tuturor. El este numit *Puruṣa* şi cuprinde totul, făcându-se pe sine însuşi multiplu. Ascultă acum, O, Yudhiṣṭhira cu braţe puternice, acele atribute pe care marii Brahmani spun că se găsesc în purtătorul de suflet înalt al lui Śāranga. Îţi voi recita şi ţie, O, prinţ al oamenilor, acele fapte pe care persoanele cunoscătoare ale istoriilor vechi le atribuie lui Govinda. El este spus a fi Sufletul tuturor creaturilor, cel cu suflet înalt şi cel mai de frunte dintre toate fiinţele. El a creat (prin voinţa sa) cele cinci elemente, şi anume: Vânt, Lumină, Apă, Spaţiu şi Pământ. Acel Domn puternic al tuturor lucrurilor, acel suflet înalt, cel mai de frunte dintre toate fiinţele, după ce a creat pământul, s-a culcat pe suprafaţa apelor. În timp ce plutea astfel pe ape, cel mai de frunte dintre toate fiinţele, refugiul fiecărui fel de energie şi splendoare, a creat Conştiinţa, primul născut al fiinţelor din univers. Am auzit că El a creat Conştiinţa împreună cu Mintea – Conştiinţa care este refugiul tuturor lucrurilor create. Acea Conştiinţă susţine toate creaturile şi atât trecutul, cât şi viitorul. După ce a apărut acea Mare Fiinţă, O, cel cu braţe puternice, adică Conştiinţa, o floare de lotus extrem de frumoasă, posedând o strălucire ca a Soarelui, a crescut din ombilicul Fiinţei Supreme (plutind pe ape). Apoi, O, fiule, ilustrul şi divinul *Brahma*, Străbunicul tuturor creaturilor, a apărut din acel lotus, iradiind toate punctele orizontului cu strălucirea sa. După ce Străbunicul cu suflet înalt a apărut astfel din lotusul primordial, un mare Asura cu numele de Madhu, fără început, a început să se nască, izvorând din atributul s[u Întunericul (Tamas). Cel mai de frunte dintre toate Fiinţele (adică Divinitatea Supremă), pentru a-l ajuta pe *Brahmā*, a ucis acel Asura feroce cu fapte acerbe, angajat chiar şi atunci în actul feroce (de a ucide Străbunicul). Din această ucidere, O, fiule, (a Asura-ului numit Madhu), toţi zeii şi Dānavii şi oamenii au ajuns să-l numească pe cel mai de frunte dintre toţi cei drepţi cu numele de Madhusudana (ucigaşul lui Madhu).[205] După aceasta, *Brahmā* a creat, printr-o simplă suflare a voinţei sale, şapte fii, cu Dakṣa completând numărul. Aceştia erau Marīci, Atri, Aṅgirasa, Pulastya, Pulaha, Kratu, (şi deja menţionatul Dakṣa). Cel mai mare născut, adică Marīci, a născut, printr-o suflare a voinţei sale, un fiu numit Kāśyapa, plin de energie şi cel mai de frunte dintre toţi cei cunoscători ai lui *Brahmā*. Din degetul său de la picior, *Brahmā* crease, chiar înainte de naşterea lui Marīci, un fiu. Acel fiu, O, cel mai mare dintre Bharata, a fost Dakṣa, strămoşul creaturilor.[206] Lui Dakṣa i-au fost născute mai întâi treisprezece fiice, O, Bharata, dintre care cea mai mare se numea Diti. Fiul lui Marīci, Kāśyapa, O, străbunicule, care cunoştea toate datoriile şi distincţiile lor, care avea fapte drepte şi renume mare, a devenit soţul acestor treisprezece fiice. Cel foarte binecuvântat Dakṣa (pe lângă cele treisprezece deja menţionate) a mai născut încă zece fiice. Strămoşul creaturilor, adică dreptul Dakṣa, le-a dăruit pe acestea lui Dharma. Dharma a devenit tatăl Vāsuilor, Rudrailor cu energie inegalabilă, Viśvadevasilor, Sadhyasilor şi Maruţilor, O, Bharata. Dakṣa a mai născut încă douăzeci şi şapte de fiice mai tinere. Cel foarte binecuvântat Soma a devenit soţul tuturor acestora. Celelalte soţii ale lui Kāśyapa au dat naştere la Gandharva, cai, păsări, vaci, Kimpuruṣa, peşti şi copaci şi plante. Aditi a dat naştere la Āditya, cei mai de frunte dintre zei, şi cu forţă mare. Printre ei, Viṣṇu s-a născut sub forma unui pitic. Altfel numit Govinda, el a devenit cel mai de frunte dintre toţi. Prin puterea sa, prosperitatea zeilor a crescut. Dānavii au fost învinşi. Descendenţii lui Diti au fost Asura. Danu a născut pe Dānavi avându-l pe Vipracitti ca lider. Diti a născut toţi Asura cu forţă mare.

Ucigaşul lui Madhu a creat, de asemenea, Ziua şi Noaptea, şi Anotimpurile, în ordinea lor, şi Dimineaţa şi Seara. După contemplare, El a creat şi norii şi toate obiectele (alte) nemişcate şi mişcătoare. Înzestrat cu energie abundentă, El a creat şi Visvas-urile şi pământul cu toate lucrurile de pe el. Apoi, preabinecuvântatul şi puternicul Krishna, O, Yudhishthira, a creat din nou din gura

205 *Rishavam sarvattwam* înseamnă literalmente „taurul lui Sattwatas”. În mod obişnuit, este o denumire a lui Krishna, prinţul Sattwatas sau Yadavas. Aici, însă, cuvântul este folosit pentru a desemna persoane care preţuiesc atributul Bunătăţii; prin urmare, persoane drepte.

206 *Prajapati* înseamnă literalmente „stăpânul creaturilor”. Este un nume aplicat acelor fii ai lui Brahman care au născut copii.

Sa o sută de Brahmani de frunte. Din cele două brațe ale Sale, a creat o sută de Kshatriya, iar din coapse o sută de Vaisya. Apoi, O, taur al rasei lui Bharata, Kesava a creat din cele două picioare ale Sale o sută de Sudra. Înzestrat cu mare merit ascetic, ucigașul lui Madhu, creând astfel cele patru ordine de oameni, l-a făcut pe Dhatri (*Brahma*) stăpân și conducător al tuturor ființelor create. De o strălucire inepuizabilă, *Brahma* a devenit, de asemenea, cel care explică cunoașterea *Vedelor.* Și Kesava l-a făcut pe el, numit Virupaksha, conducător al spiritelor și fantomelor și al acelor ființe feminine numite Matrika (mame). Și l-a făcut pe Yama conducător al Pitri-lor și al tuturor oamenilor păcătoși.[207] Sufletul Suprem al tuturor creaturilor l-a făcut, de asemenea, pe Kuvera stăpânul tuturor comorilor. Apoi a creat pe Varuna, stăpânul apelor și guvernator al tuturor animalelor acvatice. Puternicul Vishnu L-a făcut pe Vasava șeful tuturor zeităților. În acele vremuri, oamenii trăiau cât doreau și erau fără nicio teamă de Yama. Actul sexual, O, șef al Bharata, nu era atunci necesar pentru perpetuarea speciei. În acele zile, copiii erau concepuți prin simpla voință. În epoca care a urmat, și anume *Treta*, copiii erau concepuți numai prin atingere. Oamenii din acea epocă, O, monarh, erau deasupra necesității actului sexual. Abia în epoca următoare, și anume *Dwapara*, a apărut practica actului sexual, O, rege, pentru a se răspândi printre oameni. În epoca *Kali*, O, monarh, oamenii au ajuns să se căsătorească și să trăiască în perechi.

Ți-am vorbit acum despre Domnul suprem al tuturor creaturilor. El este numit și Stăpânul tuturor și a tot ce există. Voi vorbi acum, O, fiu al lui Kunti, despre creaturile păcătoase de pe pământ. Ascultă-mă.[208] Acei oameni, O, rege, se nasc în regiunea sudică și se numesc Andrakas, Guhas, Pulindas, Savaras, Chuchukas, Madrakas.[209] Pe cei care se nasc în regiunea nordică, îi voi menționa și pe aceia. Ei sunt Yamas, Kamvojas, Gandharas, Kiratas și Barbaras. Toți aceștia, O, stăpâne, sunt păcătoși și se mișcă pe acest Pământ, caracterizați prin practici similare cu cele ale Chandalelor, corbilor și vulturilor. În epoca *Krita*, O, stăpâne, ei nu erau nicăieri pe pământ. De la *Treta* și-au avut originea și au început să se înmulțească, O, cel mai de frunte din rasa lui Bharata. Când a venit perioada teribilă, unind *Treta* și *Dwapara*, Kshatriyașii, apropiindu-se unul de altul, s-au angajat în luptă.[210] Astfel, O, cel mai de frunte din rasa Kuru, acest univers a fost pus în mișcare de către Krishna cel cu suflet înalt. Acel observator al tuturor lumilor, anume Rishiul ceresc Narada, a spus că Krishna este Zeul Suprem.[211] Chiar și Narada, O, rege, admite supremația lui Krishna și eternitatea Lui, O, cel cu brațe puternice, cel mai de frunte din rasa lui Bharata.[212] Astfel, O, cel cu brațe puternice, este Kesava cu putere de neînvins. Acela cu ochi de lotus nu este un simplu om. El este de neconceput.

SECȚIUNEA CCVIII

Yudhishthira a întrebat: Cine au fost primii Prajapati, O, taur al rasei lui Bharata? Ce Rishi binecuvântați există și în ce puncte cardinale se află fiecare dintre ei?

---

207 *Samavartin* este un alt nume pentru Yama, pedepsitorul celor răi.

208 *Nirapekshan* este explicat de Nilakantha ca *nirayameva ikshante tan*, adică cei care își au privirea îndreptată spre iad. Traducătorul Burdwan îl consideră ca indicativ pentru obiceiuri nomade sau fără adăpost, nu este clar pe baza cărui criteriu.

209 K.P. Singha consideră *Naravara* numele unui trib. Desigur, este o greșeală din neglijență.

210 Cred că K.P. Singha înțelege greșit acest verset. Toate textele sunt de acord în a-l interpreta în același mod. Prin urmare, a-l interpreta ca implicând faptul că rasele păcătoase, războindu-se unele cu altele, au suferit distrugere, este o încălcare a cuvântului *Rajanath*. Nu există nicio îndoială că *Sandhyakala* înseamnă perioada de joncțiune dintre cele două epoci (*Treta* și *Dwapara*). Se numește teribilă. În această perioadă a avut loc acea foamete cumplită care l-a obligat pe înțeleptul regal Viswamitra să se hrănească cu o coadă de câine. Vezi mai sus.

211 Interpretarea corectă este *Mahatmana* (instrumentală), ceea ce implică Krishna. Interpretarea bengaleză *Mahatmavan* este vicioasă. K.P. Singha a redat versetul corect. Traducătorul Burdwan, având nota lui Nilakantha în față (căci folosește chiar cuvintele comentatorului), aderă la interpretarea vicioasă și traduce greșit versetul.

212 Acest verset arată în mod evident că a existat o dispută cu privire la supremația lui Krishna, așa cum presupune profesorul Weber. Cultul lui Krishna a fost la început limitat la o mică minoritate, iar reticența lui Sisupala și Jarasandha de a admite divinitatea lui Krishna indică în mod clar acest lucru.

Bhișma spuse: Ascultă-mă, O, căpetenie a Bharataşilor, despre ceea ce mă întrebi. Îți voi spune cine au fost Prajapatișii și ce Rishi sunt menționați ca locuind pe fiecare punct al orizontului. La început a existat un singur Brahman Etern, Divin și Născut din Sine. Brahmanul Născut din Sine a zămislit șapte fii iluștri. Aceștia erau Marichi, Atri, Angiras, Pulastya, Pulaha, Kratu și binecuvântatul Vasishtha, egal cu Sinele Născut. Acești șapte fii au fost menționați în *Purane* ca șapte Brahmani. Voi menționa acum toți Prajapatișii care au venit după aceștia. În rasa lui Atri s-a născut eternul și divinul Varhi cel străvechi, care avea penitența ca origine. Din Varhi cel străvechi au izvorât cei zece Prachetași. Cei zece Prachetași au avut un singur fiu între ei, și anume Prajapati numit Daksha. Acesta din urmă are două nume în lume, și anume Daksha și Kasyapa. Marichi a avut un fiu numit Kasyapa. Acesta din urmă are, de asemenea, două nume. Unii îl numesc Arishtanemi, iar alții Kasyapa. Atri a avut un alt fiu născut din leii săi, și anume frumosul și princiarul Soma, plin de energie. El a făcut penitențe timp de o mie de *Yuga* cerești. Divinul Aryaman și cei care s-au născut din el ca fii ai săi, O, monarhule, au fost descriși ca dătători de porunci și creatori ai tuturor creaturilor. Sasavindu avea zece mii de soții. Pe fiecare dintre ele, stăpânul lor a zămislit o mie de fii, iar astfel numărul a ajuns la zece sute de mii. Acești fii au refuzat să numească pe altcineva în afară de ei înșiși ca Prajapati. Brahmanii străvechi au acordat o denumire creaturilor lumii, derivată de la Sasavindu. Acea vastă rasă a *Prajapati* Sasavindu a devenit în timp progenitorul rasei Vrișni. Aceștia pe care i-am menționat sunt cunoscuți ca iluștrii Prajapati. După aceasta, voi menționa zeitățile care sunt stăpânii celor trei lumi. Bhaga, Ansa, Aryyaman, Mitra, Varna, Savitri, Dhatri, Vivasvat cel de mare putere, Tvaștri, Pușan, Indra și Vișnu cunoscut ca al doisprezecelea — aceștia sunt cei doisprezece Aditya și toți născuți din Kasyapa. Nasatya și Dasra sunt menționați ca fiind cei doi Aśvini. Acești doi sunt fiii ilustrului Martanda, al optulea din cele de mai sus. Aceștia au fost numiți inițial zei și cele două clase de Pitri. Tvaștri a avut mulți fii. Printre ei se numărau frumosul și faimosul Viśwarūpa, Ajaikapat, Ahi, Bradhna, Virūpākșa și Raivata. Apoi au fost Hara și Vahurūpa, Tryamvaka, șeful zeităților, și Savitriya, Jayanta și Pinaki, cel invincibil. Cei opt Vasu, de mare binecuvântare, i-am enumerat eu odinioară. Aceștia erau considerați zei pe vremea *Prajapati* Manu. Aceștia au fost numiți inițial zei și Pitri. Printre Siddha și Sadhyas existau două clase datorită comportamentului și tinereții. Zeitățile erau considerate, în trecut, de două clase, și anume Ribhu și Marut. Astfel au fost enumerați Visvașii, zeii și Aswinii. Dintre aceștia, Adityaii sunt Kshatriya, iar Maruții sunt Vaisya. Cei doi Aswini, angajați în penitențe severe, se spune că sunt Sudra. Zeii născuți din linia lui Angirasa se spune că sunt Brahmani. Aceasta este sigur. Astfel ți-am vorbit despre ordinea în patru caste în rândul zeilor. Persoana care, după ce s-a ridicat din pat dimineața, recită numele acestor zei, se curăță de toate păcatele sale, fie că le-a comis el însuși intenționat sau neintenționat, fie că s-au născut din interacțiunea sa cu alții. Yavakriti, Raivya, Arvavasu, Paravasu, Ausija, Kashivat și Vala au fost spuși a fi fiii lui Angiras. Aceștia, și Kanwa fiul *Rishiului* Medhatithi, și Varhishada, și cei șapte Rishi bine-cunoscuți care sunt progenitorii celor trei lumi, toți locuiesc în Est. Unmucha, Vimucha, Svastyatreya de mare energie, Pramucha, Idhmavaha și divinul Dridhavrata, și Agastya de mare energie, fiul lui Mitravaruna, acești Rishi regeneratori locuiesc toți în sud. Upangu, Karusha, Dhaumya, Parivyadha de mare energie, și acei mari Rishi numiți Ekata, Dwita și Trita, și Saraswata ilustrul și puternicul fiu al lui Atri, — acești cu suflet înalt locuiesc în vest. Atreya, și Vasishtha, și marele Rishi Kasyapa, și Gautama, Bharadwaja, și Viswamitra, fiul lui Kusika, și fiul ilustru al lui Richika cu suflet înalt, — Jamadagni, — acești șapte trăiesc în nord. Astfel ți-am vorbit despre marii Rishi cu energie de foc care locuiesc în diferitele puncte cardinale. Aceste ființe cu suflet înalt sunt martorii universului și sunt creatorii tuturor lumilor. Chiar astfel locuiesc ei în cartierele lor respective. Prin recitarea numelor lor, unul este curățat de toate păcatele sale. O persoană, mergând spre acele puncte, se curăță de toate păcatele sale și reușește să se întoarcă acasă în siguranță.

SECȚIUNEA CCIX

Yudhishthira a spus: O, străvechiule, O, tu, cel cu mare înțelepciune și pricepere invincibilă în luptă, aș dori să aud în detaliu despre Krishna, care este imuabil și omnipotent. O, taur

printre oameni, spune-mi cu adevărat totul despre marea sa energie și despre marile isprăvi realizate de el în vremurile de demult. De ce a luat acel puternic chip un animal și pentru ce anume acțiune? Spune-mi toate acestea, O, puternic războinic!

Bhishma a spus: În trecut, cu o ocazie, în timp ce eram la vânătoare, am ajuns la sihăstria lui Markandeya. Acolo am văzut diverse clase de asceți așezați în mii. Rishii m-au onorat oferindu-mi miere și iaurt. Acceptând închinarea lor, i-am salutat cu reverență la rândul meu. Cele ce voi recita au fost povestite acolo de marele *Rishi* Kasyapa. Ascultați cu atenție acea relatare excelentă și fermecătoare. În zilele de demult, principalii Dānava, înzestrați cu furie și lăcomie, și sute de Asura puternici, amețiți de forța lor, și nenumărați alți Dānava de neînvins în luptă, au devenit nespus de geloși pe prosperitatea de neegalat a zeilor. Opresați (în cele din urmă) de Dānava, zeii și Rishii cerești, nereușind să obțină pacea, au fugit în toate direcțiile. Locuitorii cerului au văzut pământul arătând ca unul cufundat în mare suferință. Acoperit de Dānava puternici cu înfățișare teribilă, pământul părea să fie apăsat de o greutate mare. Fără veselie și cuprins de tristețe, părea de parcă se scufunda în adâncurile lumii de jos. Aditya-ii, cuprinși de frică, s-au îndreptat spre Brahman și, adresându-i-se, au spus: „Cum, O Brahman, să continuăm să suportăm aceste opresiuni ale Dānava?”. Cel născut din Sine le-a răspuns, spunând: „Eu am orânduit deja ce trebuie făcut în această privință. Înzestrați cu binecuvântări, și posesori de putere, și umflați de mândrie, acei nefericiți nu știu că Vishnu de formă invizibilă, acel Zeu care nu poate fi învins nici măcar de toți zeii acționând împreună, și-a asumat forma unui mistreț. Acea Ființă Supremă, alergând spre locul unde se află acei nenorociți dintre Dānava, cu înfățișare teribilă, în mii sub pământ, îi va ucide pe toți.” Auzind aceste cuvinte ale Marelui Bunic, cei de frunte dintre zei s-au bucurat nespus. După o vreme, Vishnu, cel cu energie puternică, întrupat în forma unui Mistreț, pătrunzând în regiunile inferioare, s-a repezit asupra acelor urmași ai lui Diti. Văzând acea creatură extraordinară, toți Daitya, unindu-se și amețiți de Timp, s-au repezit repede asupra lui pentru a-și măsura forța și l-au înconjurat. Curând după aceea, toți s-au repezit asupra acelui Mistreț și l-au apucat simultan. Umflați de furie, se străduiau să tragă animalul din toate părțile. Acei Dānava de frunte, cu corpuri uriașe, posesori de energie puternică, umflați de forță, nu au reușit totuși, O, rege, să facă nimic cu acel Mistreț. La aceasta s-au mirat mult și apoi au fost cuprinși de frică. Numărându-se în mii, au considerat că ora lor finală sosise. Atunci acel Zeu Suprem al tuturor zeilor, având yoga ca suflet și yoga ca însoțitor, s-a cufundat în yoga, O, șef al Bharata, și a început să scoată urlete teribile, agitându-i pe acei Daitya și Dānava. Toate lumile și cele zece direcții ale punctelor cardinale au răsunat de acele urlete, care, din acest motiv, au agitat toate creaturile și le-au umplut de frică. Chiar și zeii, cu Indra în frunte, au fost îngroziți. Întreaga lume a amuțit ca urmare a acelui sunet. A fost un timp de groază. Toate ființele mobile și imobile au fost amețite de acel sunet. Dānava, terifiați de acel sunet, au început să cadă fără viață, paralizați de energia lui Vishnu. Mistrețul, cu copitele sale, a început să împungă acei dușmani ai zeilor, acei locuitori ai regiunilor inferioare, și să le sfâșie carnea, grăsimea și oasele. În urma acelor urlete teribile, Vishnu a ajuns să fie numit cu numele de *Sanatoria*.[213] El este de asemenea numit *Padmanabha*. El este cel mai de frunte dintre yoghini. El este Învățătorul tuturor creaturilor și Domnul lor suprem. Toate triburile zeilor s-au îndreptat apoi spre Marele Bunic. Ajunși în prezența sa, acei iluștri i-au adresat Domnului universului, spunând: „Ce fel de zgomot este acesta, O, puternice? Nu-l înțelegem. Cine este acesta, sau al cui este acest sunet care a amețit universul? Prin energia acestui sunet sau a celui care l-a produs, zeii și Dānava au fost toți lipsiți de simțuri.” Între timp, O, cel cu brațe puternice, Vishnu în forma sa de porcin era în văzul adunării zeilor, lăudat de marii Rishi.

Bunicul a spus: Acesta este Dumnezeul Suprem, Creatorul tuturor ființelor, sufletul tuturor creaturilor, cel mai important dintre toți yoginii. Cu un corp uriaș și o forță extraordinară, el vine aici, după ce i-a ucis pe cei mai importanți dintre Danavi. El este Domnul tuturor ființelor, maestrul yoga, marele ascet, Sufletul tuturor ființelor vii. Liniștiți-vă, cu toții. El este Krishna, distrugătorul

213 Aceasta este cu siguranță o etimologie foarte fantezistă a cuvântului *Sanatana*, care în mod obișnuit implică etern.

tuturor obstacolelor și impedimentelor.[214] Acel Dumnezeu Suprem, de o splendoare nemăsurată, acel mare refugiu al tuturor binecuvântărilor, după ce a realizat o faptă extrem de dificilă, imposibil de realizat de alții, s-a întors la propria sa natură pură.[215] El este cel din al cărui buric a înflorit lotusul primordial. El este cel mai important dintre yoghini. Cu suflet suprem, El este creatorul tuturor ființelor. Nu este nevoie de tristețe, frică sau durere, voi, cei mai importanți dintre zei! El este Cel care hotărăște. El este Principiul Creator. El este Timpul care distruge totul. El este cel care susține întreaga lume. Răgetele care v-au alarmat sunt scoase de cel cu sufletul înalt. Cu brațe puternice, El este obiectul cultului universal. Incapabil de deteriorare, cel cu ochi de lotus este originea tuturor ființelor și stăpânul lor.

SECȚIUNEA CCX

Yudhishthira a spus: Spune-mi, O, sire, despre acea yoga înaltă prin care, O, Bharata, pot obține Eliberarea, O, cel mai de seamă dintre vorbitori, doresc să știu totul despre acea yoga cu adevărat.

Bhishma a spus: În legătură cu aceasta este citată vechea narațiune a discursului dintre un învățător și discipolul său pe tema Eliberării. Era un învățător regenerat, care era cel mai de seamă dintre Rishi. Arăta ca o masă de splendoare. Posedând un suflet înalt, era ferm în adevăr și stăpân complet al simțurilor sale. Odată, un discipol de mare inteligență și atenție, dorind să obțină ceea ce era pentru binele său suprem, a atins picioarele învățătorului și, stând cu mâinile împreunate în fața lui, a spus: „Dacă, O, ilustrule, ai fost mulțumit de venerarea pe care ți-am oferit-o, se cuvine să-mi rezolvi o mare îndoială. De unde sunt eu și de unde ești tu? Spune-mi asta pe deplin. Spune-mi, de asemenea, care este cauza finală. De ce, O, cel mai bun dintre cei regenerați, când cauza materială în toate ființele este aceeași, originea și distrugerea lor se întâmplă în moduri atât de diferite? Se cuvine să explici, O, tu, cel cu mare învățătură, și obiectul declarațiilor din *Vede* (despre diferența de rituri în ceea ce privește diferitele clase de oameni), semnificația poruncilor din *Smriti* și a acelor porunci care se aplică tuturor cazurilor de oameni.[216]

Învățătorul a spus: Ascultă, O, discipolule, O, tu, cel cu mare înțelepciune! Ceea ce m-ai întrebat nu este dezvăluit nici măcar în *Vede* și este cel mai înalt subiect de meditație sau discuție. Se numește *Adhyatma* și este cea mai valoroasă dintre toate ramurile învățăturii și dintre toate instituțiile sacre. Vasudeva este Supremul (cauza) universului. El este originea *Vedelor* (adică *Om*). El este Adevărul, Cunoașterea, Sacrificiul, Renunțarea, Stăpânirea de sine și Dreptatea. Persoanele familiarizate cu *Vedele* Îl cunosc ca fiind Atotpătrunzător, Etern, Omniprezent, Creatorul și Distrugătorul, Nemanifestul, *Brahma*, Neschimbătorul. Ascultă acum povestea Celui care s-a născut în neamul lui Vrishni. Un brahman ar trebui să audă despre măreția acelui Dumnezeu al zeilor, adică Cel numit Vishnu, cu energie nemăsurată, din gura brahmanilor. O persoană de rang regal ar trebui să o audă de la persoane de același rang. Cel care este un vaisya ar trebui să o audă de la vaisya, iar un sudra cu suflet înalt ar trebui să o audă de la sudra. Tu meriți să o auzi. Ascultă acum povestea auspicioasă a lui Krishna, acea narațiune care este cea mai importantă dintre toate narațiunile. Vasudeva este roata Timpului, fără început și fără sfârșit. Existența și neexistența sunt atributele prin care se cunoaște adevărata Sa natură. Universul se învârte ca o roată, depinzând de acel Domn al tuturor ființelor. O, cel mai bun dintre oameni, Kesava, cel mai important dintre toate ființele, este considerat a fi cel Indestructibil, cel Nemanifestat, cel Nemuritor, *Brahma* și Imuabil. Cel mai înalt dintre cei înalți, fără schimbare sau deteriorare, el a creat Pitrișii, zeii, Rishișii, Yakșii, Rakșasas, Nagas, Asuras și ființele umane. El este cel care a creat și *Vedele* și îndatoririle și obiceiurile veșnice ale oamenilor. După ce a redus totul la neexistență, el creează din nou, la începutul unui (nou) *yuga*,

214 *Atma Atmanah* este explicat de Nilakantha ca *jivasya paramarthikam swarupam*.

215 *Swamatmanam* este *Pratyathatmyam*.

216 Sensul este că, atunci când toți oamenii sunt egali în ceea ce privește cauza lor materială, de ce există astfel de diferențe între *srutis* și *smritis* cu privire la îndatoririle oamenilor?

Prakriti (materia primordială). Așa cum diversele fenomene ale celor câteva anotimpuri apar unul după altul în funcție de anotimpul care vine, în același mod, creaturile încep să existe la începutul fiecărui *yuga* (celest). Corespunzător cu acele creaturi care încep să trăiască este cunoașterea regulilor și îndatoririlor care au ca obiect reglementarea cursului lumii.[217] La sfârșitul fiecărui *yuga* (celest) (când începe distrugerea universală), *Vedele* și toate celelalte scripturi dispar (ca și restul). Ca urmare a harului Celui Născut din Sine, marii Rishi, prin penitențele lor, recâștigă mai întâi *Vedele* și scripturile pierdute. Cel Născut din Sine (Brahman) a dobândit mai întâi *Vedele*. Ramurile lor, numite *Angus*, au fost dobândite mai întâi de (învățătorul celest) Vrihaspati. Fiul lui Bhrigu (Sukra) a dobândit mai întâi știința moralității, care este atât de benefică pentru univers. Știința muzicii a fost dobândită de Narada; cea a armelor de Bharadwaja; istoria Rishi-lor celești de Gargya; cea a medicinei de fiul lui Atri, cu tenul închis la culoare. Diverși alți Rishi, ale căror nume sunt legate de aceasta, au promulgat diverse alte științe, precum *Nyaya, Vaiseshika, Sankhya, Patanjala* etc. Să fie adorat acel *Brahma* pe care acei Rishi l-au indicat prin argumente extrase din rațiune, prin intermediul *Vedelor* și prin deducții extrase din dovezile directe ale simțurilor. Nici zeii, nici Rishi nu au fost (la început) capabili să înțeleagă *Brahma*, care este fără început și care este cel mai înalt dintre cei înalți. Numai creatorul divin al tuturor lucrurilor, adică puternicul Narayana, avea cunoștință despre *Brahma*. De la Narayana, Rishii, cei mai importanți dintre zei și Asuri, precum și înțelepții regali din vechime, au dobândit cunoașterea acelui remediu suprem pentru vindecarea durerii. Când materia primordială produce existențe prin acțiunea energiei primare, universul cu toate potențialitățile sale începe să curgă din ea. Dintr-o lampă aprinsă pot fi aprinse mii de alte lămpi. În același mod, materia primordială produce mii de lucruri existente. În consecință, din nou, datorită infinității sale, materia primordială nu se epuizează niciodată. Din Nemanifestat curge Înțelegerea determinată de acțiuni. Înțelegerea produce Conștiința. Din Conștiință provine Spațiul. Din Spațiu provine Vântul. Din Vânt provine Căldura. Din Căldură provine Apa, iar din Apă se produce Pământul. Aceste opt constituie *Prakriti* primordială. Universul se bazează pe ele. Din aceste opt au luat naștere cele cinci organe ale cunoașterii, cele cinci organe ale acțiunii, cele cinci obiecte ale (primelor cinci) organe și cel de-al șaisprezecelea, Mintea, care este rezultatul modificării lor. Urechea, pielea, cei doi ochi, limba și nasul sunt cele cinci organe ale cunoașterii. Cele două picioare, canalul inferior, organul de reproducere, cele două brațe și vorbirea sunt cele cinci organe ale acțiunii. Sunetul, atingerea, forma, gustul și mirosul sunt cele cinci obiecte ale simțurilor, acoperind toate lucrurile. Mintea se concentrează asupra tuturor simțurilor și obiectelor lor. În percepția gustului, Mintea devine limba, iar în vorbire, Mintea devine cuvinte. Înzestrată cu diferite simțuri, Mintea devine toate obiectele care există în înțelegerea sa. Aceste șaisprezece, existente în formele lor respective, ar trebui să fie cunoscute ca zeități. Acestea Îl venerează pe Cel care creează toată cunoașterea și locuiește în corp. Gustul este atributul apei; mirosul este atributul pământului; auzul este atributul spațiului; vederea este atributul focului sau al luminii; iar simțul tactil ar trebui să fie cunoscut ca atributul vântului. Acesta este cazul tuturor creaturilor, în orice moment. Mintea, s-a spus, este atributul existenței. Existența izvorăște din Nemanifestul (al *Prakriti*) care, așa cum ar trebui să știe orice persoană inteligentă, se odihnește în Ceea ce este Sufletul tuturor ființelor existente. Aceste existențe, odihnindu-se pe Divinitatea supremă care este deasupra *Prakriti* și care nu are nicio înclinație spre acțiune, susțin întregul univers al ființelor mobile și imobile. Acest edificiu sacru cu nouă uși[218] este înzestrat cu toate aceste existențe. Ceea ce se află deasupra lor, și anume Sufletul, locuiește în interiorul său, pătrunzând totul. Din acest motiv, este numit Purusha. Sufletul este fără decădere și nu este supus morții. El are cunoașterea a ceea ce este manifest și a ceea ce este nemanifest. Este din nou

217 Semnificația pare să fie următoarea: la începutul fiecărei yuga celeste, adică atunci când Ființa Supremă se trezește din somn și dorește să creeze din nou creaturi, creaturile sau ființele reîncep viața. Odată cu astfel de începuturi ale fiecărei ființe, apar și regulile care le reglementează relațiile și acțiunile, deoarece fără cunoașterea acestor reguli, noua creație va deveni în curând un haos și va ajunge la sfârșit. Astfel, când bărbatul și femeia încep viața, ei nu se mănâncă reciproc, ci se unesc pentru a perpetua specia. Odată cu creșterea speciei umane, din nou, în fiecare inimă se naște cunoașterea îndatoririlor dreptății și a diverselor alte practici, toate contribuind la reglementarea noii creații până când Creatorul însuși, la sfârșitul *yuga*, retrage din nou totul în sine.

218 Adică, corpul.

atotpătrunzător, posedând atribute, subtil şi refugiul tuturor existenţelor şi atributelor. Aşa cum o lampă descoperă toate obiectele mari sau mici (indiferent de propria sa dimensiune), în acelaşi mod Sufletul locuieşte în toate creaturile ca principiu al cunoaşterii (indiferent de atributele sau accidentele acelor creaturi). Îndemnând urechea să audă ceea ce aude, Sufletul este cel care aude. În mod similar, folosind ochiul, Sufletul este cel care vede. Acest corp furnizează mijloacele prin care Sufletul obţine cunoaşterea. Organele corpului nu sunt cele care acţionează, ci Sufletul este cel care acţionează în toate faptele. În lemn există foc, dar acesta nu poate fi văzut niciodată tăind o bucată de lemn. În acelaşi mod, Sufletul locuieşte în corp, dar nu poate fi văzut niciodată disecând corpul. Focul care locuieşte în lemn poate fi văzut folosind mijloace adecvate, şi anume frecând lemnul cu o altă bucată de lemn. În acelaşi mod, Sufletul care locuieşte în corp poate fi văzut folosind mijloace adecvate, şi anume yoga. Apa trebuie să existe în râuri. Razele de lumină sunt întotdeauna atașate de soare. În acelaşi mod, Sufletul are un corp. Această conexiune nu încetează din cauza succesiunii constante de corpuri în care Sufletul trebuie să intre.[219] În vis, Sufletul, înzestrat cu cele cinci simţuri, părăseşte corpul şi rătăceşte peste zone întinse. În acelaşi mod, când survine moartea, Sufletul (cu simţurile în formele lor subtile) iese dintr-un corp pentru a intra în altul. Sufletul este legat de propriile sale fapte anterioare. Legat de propriile sale fapte săvârşite într-o stare de existenţă, el ajunge într-o altă stare. Într-adevăr, el este condus de la un corp la altul de propriile sale fapte, care sunt foarte puternice în ceea ce priveşte consecinţele lor. Cum proprietarul unui corp uman, părăsind corpul său, intră într-un altul, şi apoi din nou într-un altul, cum, într-adevăr, întreaga gamă de fiinţe este rezultatul faptelor lor respective (din viețile trecute și prezente), vă voi spune în curând.

SECȚIUNEA CCXI

Bhishma a spus: S-a spus că toate fiinţele, nemişcate şi mobile, distribuite în patru clase, au o naştere nemanifestată şi o moarte nemanifestată. Existența doar în Sufletul nemanifestat, Mintea se spune că posedă atributele nemanifestatului.[220] Ca un copac vast este adăpostit în floarea mică, neînflorită de *Aswattha* şi devine vizibil doar când iese, tot aşa naşterea are loc din ceea ce este nemanifestat. O bucată de fier, care este anorganică, aleargă spre un magnet. În mod similar, înclinaţiile şi predispoziţiile datorate instinctelor naturale şi tot ce ţine de ele, aleargă spre Suflet într-o viaţă nouă.[221] Într-adevăr, la fel cum acele predispoziţii şi posesiuni născute din Ignoranţă şi Iluzie, şi anorganice în ceea ce priveşte natura lor, se unesc cu Sufletul atunci când se nasc din nou, în acelaşi mod, acele alte predispoziţii şi aspiraţii ale Sufletului care îşi îndreaptă privirea spre *Brahma* devin unite cu acesta, venind la el direct din *Brahma* însuşi.[222] Nici pământul, nici raiul,

---

219 Ceea ce se vrea a se spune pare a fi următorul lucru: nu poate exista râu fără apă. Un râu nu poate exista fără apă. Când se menționează un râu, se subînțelege şi apa. Legătura dintre un râu şi apă nu este întâmplătoare, ci necesară. Acelaşi lucru se poate spune şi despre soare şi razele sale. În acelaşi mod, legătura dintre Suflet şi corp este necesară şi nu întâmplătoare. Sufletul nu poate exista fără corp. Desigur, aici se face referire doar la cazul obişnuit, deoarece, prin yoga, se poate disocia Sufletul de corp şi se poate încorpora în *Brahma*.

220 Mintea nu există decât aşa cum există în Suflet. Comentatorul foloseşte ilustrația celei de-a doua luni văzute de ochi în apă etc., pentru a explica natura Minții. Nu are o existență reală ca fiind disociată de Suflet.

221 *Swabhavahetuja bhavah* este explicată de comentator ca fiind înclinațiile virtuoase şi vicioase. (*Swabhava purvasamskara; sa eva heturyesham karmanam iayah bhavah*). „Toate celelalte”, desigur, înseamnă *Avidya* sau Maya, care curge direct din *Brahma* fără a fi dependentă de actele sale trecute. Semnificația, aşadar, este următoarea: de îndată ce Sufletul ia o nouă formă sau un nou corp, toate înclinațiile şi înclinațiile, dependente de actele sale trecute, îl iau în stăpânire, şi *Avidya* sau Maya îl ia în stăpânire.

222 Ambii traducători vernaculari au tradus greşit acest verset, în ciuda ajutorului pe care l-au primit din glosa lui Nilakantha. Adevărul este că *glosa* însăşi necesită uneori o *glosă*. Versetele 3 şi 4 sunt legate între ele. În versetul 3, vorbitorul menționează două analogii, prima fiind cea a fierului, care este inanimat, urmând magnetul, şi a doua fiind *Swabhavahetuja bhavah* (adică, aşa cum s-a explicat deja, toate consecințele care decurg din faptele vieților anterioare), precum şi *anyadapi*, adică toate celelalte de natură similară, însemnând, desigur, consecințele „*Avidya*” sau „Maya” care decurg direct din *Brahma* în loc de faptele anterioare. În versetul 4, se face din nou referire la *avyaktajabhavah*, adică înclinațiile şi posesiunile născute din „*Avidya*” sau „Maya”. Aceasta este doar o repetare, într-o altă formă, a ceea ce a fost deja afirmat în a doua linie a versetului 3. Comentatorul explică acest lucru foarte clar în cuvintele de deschidere ale glosei sale. După aceasta urmează referirea la înclinațiile şi

nici cerurile, nici lucrurile, nici suflările vitale, nici virtutea şi viciul, nici orice altceva, nu au existat înainte, în afară de *Sufletul Chit*. Nici nu au vreo legătură necesară nici măcar cu *Sufletul Chit* pătat de Ignoranţă.[223] Sufletul este etern. Este indestructibil. Se găseşte în fiecare creatură. Este cauza Minţii. Este lipsit de atribute. Acest univers pe care îl percepem a fost declarat (în Vede) ca fiind datorat Ignoranţei sau Iluziei. Înţelegerile Sufletului despre formă etc. sunt datorate dorinţelor trecute.[224] Sufletul, când se înzestrează cu acele cauze (adică dorinţa), este condus la starea de a fi angajat în fapte. Ca urmare a acelei condiţii (pentru că acele fapte produc din nou dorinţe care se termină în fapte din nou şi aşa mai departe), - această roată vastă a existenţei se învârte, fără început şi fără sfârşit.[225] Nemanifestatul, adică Înţelegerea (cu dorinţele), este butucul acelei roţi. Manifestatul (adică trupul cu simţurile) constituie ansamblul spiţelor sale, percepţiile şi acţiunile din circumferinţa sa. Propulsat de calitatea *Rajas* (Pasiunea), Sufletul prezidează asupra lui (asistând la revoluţiile sale). Aşa cum producătorii de ulei presează seminţele de ulei în maşinăria lor, consecinţele născute din Ignoranţă, asaltând universul (creaturilor) care este umezit de *Rajas*, îl presează sau îl macină în acea roată. În acea succesiune de existenţe, creatura vie, prinsă de ideea Sinelui în consecinţa dorinţei, se angajează în fapte. În uniunea dintre cauză şi efect, acele fapte devin din nou (noi cauze).[226] Efectele nu intră în cauze. Nici cauzele nu intră în efecte. În producerea efectelor, Timpul este Cauza. Esenţele primordiale (opt la număr, menţionate mai sus) şi modificările lor de şaisprezece ori, încărcate cu cauze, există într-o stare de uniune, în virtutea faptului că sunt întotdeauna prezidate de Suflet. Ca praful care urmează vântul care îl mişcă, Sufletul creaturii, lipsit de corp, dar înzestrat în continuare cu înclinaţiile născute din Pasiune şi Întuneric şi cu principiile cauzelor constituite de faptele vieţii anterioare, se mişcă, urmând direcţia pe care Sufletul Suprem i-o dă. Sufletul, totuşi, nu este niciodată atins de acele înclinaţii şi predispoziţii. Nici acestea nu sunt atinse de Sufletul care este superior lor. Vântul, care este în mod natural pur, nu este niciodată pătat de praful pe care îl poartă.[227] Aşa cum vântul este cu adevărat separat de praful pe care îl poartă, tot aşa, omul înţelept ar trebui să ştie, este legătura dintre ceea ce se numeşte existenţă sau viaţă şi Suflet. Nimeni nu ar trebui să creadă că Sufletul, în virtutea uniunii sale aparente cu corpul şi simţurile şi celelalte predispoziţii şi credinţe şi necredinţe, este într-adevăr

---

aspiraţiile superioare care se află în Suflet. Gramatica versului este următoarea: *Tadvat Kartuh karanalakshanah {bhavah) karanat abhisanghathah*. Sensul clar, desigur, este că, la fel ca toate înclinaţiile şi posesiunile mai întunecate şi indiferente care vin la Suflet în noua sa viaţă, născute din faptele vieţilor trecute, toate aspiraţiile superioare ale Sufletului vin la el direct de la *Brahma*. Cuvântul *karana* este folosit în ambele cazuri pentru *Brahma* drept Cauză Supremă a tuturor lucrurilor.

223 Sensul este următorul: La început nu exista nimic în afară de *Sufletul Chit*. Obiectele existente există doar din cauza Ignoranţei care a pângărit Sufletul. Legătura lor cu Sufletul nu este absolută şi necesară, acea legătură poate fi distrusă fără ca Sufletul să piardă ceva. Ceea ce se doreşte a fi transmis prin acest verset este că la început, adică înainte de creaţie, nu exista nimic, cu excepţia *jiva* sau Sufletul, având doar Cunoaşterea ca atribut distinctiv. Lucrurile menţionate, adică pământul etc., nu existau. Ele nu sunt inerente *jiva*, având ca atribut distinctiv Ignoranţa sau Iluzia, adică Sufletul născut. Sufletul născut poate părea să manifeste toate aceste atribute, dar este de fapt independent sau separat de ele. Legătura lor cu Sufletul, aşa cum s-a spus deja, nu este nici absolută, nici eternă. În versetul următor, vorbitorul explică natura acestor manifestări.

224 Legătura dintre pământ etc. şi Suflet a fost descrisă anterior ca fiind nici absolută, nici eternă. Atunci de unde provine această legătură? În 6, se spune că toate temerile Sufletului în ceea ce priveşte pământul etc. se datorează Ignoranţei sau Iluziei care curg direct din *Brahma* şi îl asaltează ulterior. Aprecierea Sufletului că este un om sau un animal, că are un corp, că acţionează etc., sunt, pentru a împrumuta ilustraţia comentatorului, la fel ca şi aceea a cuiva care este rege într-un vis, dar care nu este, totuşi, cu adevărat rege, sau a cuiva care este copil, dar care nu este, totuşi, cu adevărat copil. Fiind etern sau fără început, prima sa existenţă sub influenţa Iluziei este de negăsit. Atâta timp cât are doar Cunoaşterea ca atribut, rămâne indestructibil, adică liber de mutaţiile existenţei. Se manifestă în fiecare creatură, adică în om şi în animal.

225 Sensul pare a fi acesta: În urma dorinţelor, Sufletul se manifestă într-o formă de existenţă. În acea stare, el acţionează. Aceste acte duc din nou la dorinţe, care, la rândul lor, aduc noi forme sau stări de existenţă. Cercul existenţei sau al vieţii continuă astfel, fără început şi fără sfârşit.

226 Cauza este ignoranţa. Efectul este corpul şi simţurile unei anumite forme de existenţă. Când creatura, în urma acestei uniuni, se angajează în acte, acestea din urmă devin cauze pentru noi stări de existenţă.

227 Scopul acestui verset este de a reitera doctrina conform căreia posedarea corpului şi a simţurilor etc. nu are legătură cu starea Sufletului. Sufletul este în realitate neataşat de acestea, deşi poate exista aparent într-o stare de uniune cu ele, precum vântul, care, existent într-o stare de uniune aparentă cu praful pe care îl poartă, este chiar şi în astfel de momente pur prin sine şi, ca substanţă, există separat.

înzestrat cu ele ca fiind calitățile sale necesare și absolute. Pe de altă parte, Sufletul ar trebui luat ca existând în natura sa proprie. Astfel, Rishi-ul divin a rezolvat îndoiala care cuprinsese mintea discipolului său. În ciuda tuturor acestora, oamenii se bazează pe mijloace constând în fapte și rituri scripturale pentru a scăpa de suferință și a obține fericirea. Semințele arse de foc nu dau lăstari. În același mod, dacă tot ceea ce contribuie la suferință este consumat de focul cunoașterii adevărate, Sufletul scapă de obligația de a se naște din nou în lume.

SECȚIUNEA CCXII

Bhishma a spus: Cei dedicați practicii faptelor prețuiesc mult practica faptelor. În mod similar, cei devotați Cunoașterii nu prețuiesc nimic altceva decât Cunoașterea. Rari sunt cei pe deplin versanți în *Vede* și care se bazează pe spusele conținute în ele. Cei mai înțelepți doresc calea abținerii de la fapte ca fiind cea mai bună dintre cele două, și anume, cerul și Eliberarea.[228] Abținerea de la fapte este observată de cei care posedă o mare înțelepciune. Prin urmare, acea conduită este lăudabilă. Inteligența care îndeamnă la abținerea de la fapte este cea prin care se ajunge la Eliberare. Având un corp, o persoană, din nebunie, și înzestrată cu mânie și lăcomie și toate pornirile născute din Pasiune și Întuneric, se atașează de toate bunurile pământești. Prin urmare, cel care dorește să-și distrugă legătura cu corpul nu ar trebui să se dedea niciodată vreunui act impur. Pe de altă parte, ar trebui să creeze prin faptele sale o cale pentru a ajunge la eliberare, fără a dori regiuni de fericire (în lumea de apoi).[229] Așa cum aurul, când se unește cu fierul, își pierde puritatea și nu mai strălucește, tot așa Cunoașterea, când există împreună cu atașamentul față de bunurile pământești și alte astfel de defecte, nu reușește să-și manifeste splendoarea.[230] Cel care, influențat de lăcomie și urmând dictatele dorinței și mâniei, practică nedreptatea, încălcând calea dreptății, are parte de distrugere totală.[231] Cel care dorește să-și aducă un beneficiu nu ar trebui să urmeze niciodată, cu un exces de atașamente, posesiunile lumești reprezentate de obiectele simțurilor. Dacă o face, mânia și bucuria – și tristețea – izvorăsc una din alta (și îl fac nefericit). Când corpul fiecăruia este alcătuit din cele cinci elemente originale, precum și din cele trei atribute ale Bunătății, Pasiunii și Întunericului, pe cine să venerezi și pe cine să învinovățești cu ce cuvinte? Numai cei proști se atașează de obiectele simțurilor. Ca urmare a nebuniei, ei nu știu că trupurile lor sunt doar modificări.[232] Așa cum o casă făcută din pământ este tencuită cu pământ, tot așa acest corp făcut din pământ este oprit de la distrugere prin hrană, care este doar o modificare a pământului. Mierea și uleiul și laptele și untul și carnea și sarea și melasa și toate felurile de cereale și fructe și rădăcini sunt toate modificări ale pământului și apei. Călugării care trăiesc în sălbăticie, renunțând la orice dorință (pentru mâncare bogată și gustoasă), iau hrană simplă, care este din nou nesărată, doar pentru susținerea corpului. În același mod, o persoană care locuiește în pustietatea lumii ar trebui să fie pregătită pentru muncă și să ia hrană pentru a trece prin viață, ca un pacient care ia medicamente.[233] O persoană cu suflet nobil, examinând toate lucrurile de natură pământească care i se întâmplă, cu ajutorul adevărului, purității, sincerității, unui spirit de renunțare, iluminare, curaj,

---

228 *Vedele* conțin declarații de ambele tipuri, **ix**., ele îndeamnă la acțiune, precum și la abținere de la acțiune. Prima este necesară ca o rampă de lansare către cea de-a doua. Rari sunt oamenii care înțeleg declarațiile *Vedelor* în acest fel și se conformează prin conduita lor acestor declarații. Ceea ce se vede, pe de altă parte, este că unii se îndreaptă spre acțiuni, iar alții spre abținere de la acțiuni. Al doilea rând al versetului a fost extins puțin în traducere, urmând *glosa* lui Nilakantha.

229 *Deha-yapanam* înseamnă distrugerea legăturii pe care corpul o are cu sufletul. În al doilea rând, îndeplinirea actelor este prescrisă doar ca o pregătire, deoarece actul contribuie la puritatea Sufletului. Actele nu ar trebui, spune vorbitorul, săvârșite din dorința de a obține fructe, și anume raiul, de către cineva care dorește Emancipare. K.P. Singha omite primul rând al versetului, dar redă corect sensul celui de-al doilea rând. Traducătorul Burdwan înțelege greșit glosa pe care o citează și face din acest vers un nonsens.

230 *Vipakram* este explicat de Nilakantha ca *pakahinam*; și *apakvakashayakhyam* ca *apakva-kashaye pumsi akhya upadesah yasya lam* etc.

231 *Anuplavan* este *anusaran*; *akramya* înseamnă *upamridya*.

232 *Vijnana* înseamnă aici pierderea sau absența cunoașterii.

233 *Yathartham*, adică pentru adevăratele obiective ale vieții, și anume, pentru a acționa cu dreptate și a realiza emanciparea.

iertare, fermitate, inteligență, reflecție și asceze, și dorind să obțină liniștea, ar trebui să-și stăpânească simțurile. Toate creaturile, amețite, în urma Ignoranței, de atributele Bunătății și Pasiunii și Întunericului, se rotesc continuu ca o roată. Prin urmare, toate greșelile născute din Ignoranță ar trebui examinate îndeaproape, iar ideea de Sine, care își are originea în Ignoranță și care produce suferință, ar trebui evitată. Cele cinci elemente, simțurile, atributele Bunătății, Pasiunii și Întunericului, cele trei lumi împreună cu Ființa Supremă însăși și acțiunile, toate se sprijină pe Autocunoaștere.[234] Așa cum Timpul, sub propriile sale legi, afișează întotdeauna fenomenele anotimpurilor unul după altul, tot așa ar trebui să știe că Conștiința din toate creaturile este cea care induce acțiunile.[235] *Tamas* (din care provine Conștiința) ar trebui cunoscut ca fiind generator de iluzii. Este ca Întunericul și este născut din Ignoranță. De cele trei atribute ale Bunătății, Pasiunii și Întunericului sunt atașate toate bucuriile și suferințele (creaturilor). Ascultă acum acele consecințe care izvorăsc din atributele Bunătății, Pasiunii și Întunericului. Mulțumirea, satisfacția care izvorăște din bucurie, certitudinea, inteligența și memoria – acestea sunt consecințele născute din atributul Bunătății. Voi menționa acum consecințele Pasiunii și Întunericului. Dorința, furia, eroarea, lăcomia, amețeala, frica și oboseala aparțin atributului Pasiunii. Lipsa de veselie, tristețea, nemulțumirea, vanitatea, mândria și răutatea, toate aparțin Întunericului. Examinând gravitatea sau ușurința acestor greșeli și a altora care sălășluiesc în Suflet, unul ar trebui să reflecteze asupra fiecăreia dintre ele una după alta (pentru a stabili care dintre ele există, care au devenit puternice sau slabe, care au fost alungate și care rămân).

Yudhishthira a spus: Ce greșeli sunt abandonate de persoanele care doresc Eliberarea? Care sunt cele care sunt slăbite de ele? Care sunt greșelile care revin în mod repetat (și, prin urmare, sunt incapabile de a fi înlăturate)? Care sunt considerate slabe, din cauza amețelii (și, prin urmare, ca fiind permise)? Care anume sunt acele greșeli asupra cărora un om înțelept ar trebui să reflecteze cu ajutorul inteligenței și al rațiunii, privind tăria și slăbiciunea lor? Am îndoieli cu privire la aceste subiecte. Discută-mi despre ele, O, bunicule!”

Bhishma a spus: O persoană cu Suflet pur, extrăgându-și toate defectele din rădăcină, reușește să obțină Emanciparea. Așa cum un topor din oțel taie un lanț de oțel (și, îndeplinind actul, se rupe el însuși), în același mod, o persoană cu Suflet curățat, distrugând toate defectele care izvorăsc din Întuneric și care se nasc odată cu Sufletul (când acesta se reîncarnează), reușește să-și dizolve legătura cu trupul (și să obțină Emanciparea).[236] Calitățile având originea în Pasiune, cele care izvorăsc din Întuneric și cele nemaculate caracterizate prin puritate (și anume, cele incluse sub calitatea Bunătății), constituie cumva sămânța din care au crescut toate creaturile întrupate. Dintre acestea, atributul Bunătății este singura cauză prin care persoanele cu Suflete curățate reușesc să ajungă la Emancipare. O persoană cu suflet curățat, prin urmare, ar trebui să abandoneze toate calitățile născute din Pasiune și Întuneric. Mai mult, când calitatea Bunătății se eliberează de cele ale Pasiunii și Întunericului, devine și mai strălucitoare. Unii spun că jertfele și alte acte înfăptuite cu ajutorul *mantrelor,* care contribuie cu siguranță la purificarea Sufletului, sunt acte rele sau crude. (Această viziune nu este corectă). Pe de altă parte, acele acte sunt principalele mijloace pentru disocierea Sufletului de toate atașamentele lumești și pentru observarea religiei liniștii. Prin influența calităților născute din Pasiune, toate actele nedrepte sunt înfăptuite, și toate actele încărcate de scopuri pământești, precum și toate acele acte care izvorăsc din dorință, sunt realizate.

---

234 La început exista doar *jiva* sau Sufletul, având ca atribut doar cunoașterea. Când a fost îmbrăcat în Ignoranță, universul a răsărit în jurul său. Conștiința se datorează acelei uniuni a Sufletului cu Ignoranța. Prin urmare, toate lucrurile se bazează pe Conștiință, iar Conștiința este rădăcina oricărei tristeți.

235 Sensul acestui verset pare a fi acesta: dacă toate lucrurile se bazează pe Conștiință, care este un atribut al Ignoranței sau Iluziei, de ce atunci această uniformitate în loc de neregularitatea care caracterizează toate percepțiile din vise? Răspunsul este că uniformitatea este rezultatul actelor trecute, al actelor care se datorează Conștiinței. Acestea produc uniformitate a percepțiilor chiar așa cum timpul, supus propriilor legi, produce fenomenele anotimpurilor cu uniformitate.

236 Am extins ultimul rând pentru a evidenția mai clar sensul cuvântului *nasyati*. Bineînțeles, urmez explicația lui Nilakantha asupra comparației.

Prin calitățile născute din Întuneric, unul face toate actele încărcate de lăcomie și izvorâte din mânie. În consecință cu atributul Întunericului, unul îmbrățișează somnul și amânarea și devine dependent de toate actele de cruzime și plăcerile carnale. Acea persoană, însă, care, posesoare de credință și cunoștințe scripturale, observă atributul Bunătății, se ocupă numai de toate lucrurile bune și se înzestrează cu frumusețe (morală) și un suflet liber de orice pată.

SECȚIUNEA CCXIII

Bhishma a zis: Din atributul Pasiunii se naște iluzia sau pierderea discernământului. Din atributul Întunericului, O, taur al rasei lui Bharata, se nasc mânia, lăcomia, frica și mândria. Când toate acestea sunt distruse, omul devine pur. Prin obținerea purității, o persoană reușește să ajungă la cunoașterea Sufletului Suprem, care este strălucitor, incapabil de deteriorare, neschimbat, pătrunzând toate lucrurile, având necunoscutul drept refugiu și fiind cel dintâi dintre toți zeii. Îmbrăcați în Maya Sa, oamenii se îndepărtează de cunoaștere și devin lipsiți de sens și, ca urmare a întunecării cunoașterii lor, cedează mâniei.[237] Din mânie, ei devin supuși dorinței. Din dorință izvorăsc lăcomia, iluzia, vanitatea, mândria și egoismul. Din astfel de egoism provin diverse feluri de acțiuni.[238] Din acțiuni iau naștere diverse legături de afecțiune, iar din acele legături de afecțiune izvorăsc tristețea sau suferința, iar din acțiunile pline de bucurie și durere rezultă înclinația spre naștere și moarte.[239] Ca urmare a obligației nașterii, se acumulează înclinația pentru o ședere în pântece, datorită unirii sămânței vitale și a sângelui. Acea ședere este pângărită cu excremente, urină și flegmă, fiind mereu murdară de sângele care se generează acolo. Copleșit de sete, Sufletul-Chit este legat de mânie și de celelalte menționate mai sus. Cu toate acestea, el caută să scape de aceste rele. În legătură cu aceasta, femeile trebuie considerate instrumente care pun în mișcare șuvoiul Creației. Prin natura lor, femeile sunt *Kshetra*, iar bărbații sunt *Kshetrajna* în ceea ce privește atributele. Din acest motiv, înțelepții nu ar trebui să urmărească îndeosebi femeile (dintre celelalte obiecte ale lumii).[240] Într-adevăr, femeile sunt ca niște puteri teribile de *mantre*. Ele îi amețesc pe cei lipsiți de înțelepciune. Ele sunt scufundate în atributul Pasiunii. Ele sunt întruchiparea eternă a simțurilor.[241] În consecință cu dorința puternică pe care o au oamenii pentru femei, procrearea rezultă din ele, datorită (acțiunii) seminței vitale. Așa cum arunci de pe corp astfel de paraziți care se nasc acolo, dar care nu fac parte din tine din această cauză, la fel ar trebui să arunci acei paraziți ai corpului tău care se numesc copii, care, deși sunt considerați ai tăi, nu sunt ai tăi în realitate. Din sămânța vitală, ca din transpirație (și alte impurități), creaturile se nasc din corp, influențate de acțiunile vieților anterioare sau în cursul naturii. Prin urmare, cel înzestrat cu înțelepciune nu ar trebui să aibă nicio considerație pentru ele.[242] Atributul Pasiunilor se sprijină pe

---

237 În *Sruti* se spune că *Brahma* are două atribute, *Vidya* (Cunoaștere) și *Avidya* (Ignoranță) împreună cu *Maya* (iluzie). Ca urmare a acestei Maya, sufletele *chit* sau *jiva* se atașează de lucrurile lumești. Ca urmare a acestei Maya, persoanele, chiar și atunci când înțeleg că totul este zero, nu se pot disocia complet de ele.

238 *Mana* este explicată de comentator ca fiind venerarea propriului sine; *Darpa* este libertatea de toate constrângerile; iar *Ahankara* este o ignorare completă a celorlalți și centrarea tuturor gândurilor asupra propriului sine. Aici, o *hankara* nu este Conștiință.

239 *Kritalakshanah* este explicată de comentator ca *Kritaswikarah*.

240 Forța comparației constă în aceasta: *Prakriti* leagă *Kshetrajna* sau Sufletul și îl obligă să ia naștere etc. Femeile sunt *Prakriti*, bărbații sunt Suflete. Așa cum Sufletul ar trebui să caute să evite contactul cu *Prakriti* și să lupte pentru emancipare, tot așa și bărbații ar trebui să caute să evite femeile. Trebuie adăugat că femeile, în aproape toate dialectele Indiei derivate din sanscrită, sunt numite în mod obișnuit *Prakriti* sau simboluri ale *Prakriti*, ilustrând astfel popularitatea extraordinară a doctrinei filosofice despre *Prakriti* și Purusha.

241 *Kritya* este puterea *mantrei* sau eficacitatea riturilor *Atharvan*. Ceea ce se spune aici este că femeile sunt la fel de înfricoșătoare ca și riturile *Atharvan*, care pot aduce distrugere chiar și asupra dușmanilor nevăzuți. *Rajas i antarhitah* înseamnă că sunt atât de complet cufundate în acel atribut încât devin invizibile, adică complet învăluite de acel atribut.

242 Sensul este acesta: dăunătorii paraziți izvorăsc din transpirație și alte impurități emise de corp. Copiii izvorăsc din sămânța vitală. În primul caz, *Swabhava* (natura) este cea care furnizează energia activă. În cel de-al doilea caz, influența nemuritoare a actelor și înclinațiilor anterioare furnizează forța activă. Prin urmare, urmașii cuiva sunt ca niște dăunători paraziți pe propriul corp. Înțelepciunea ar trebui să învețe ignorarea sau indiferența față de oricare dintre acestea.

cel al Întunericului. Atributul Bunătății, din nou, se sprijină pe cel al Pasiunilor. Întunericul, care este nemanifestat, se întinde peste Cunoaștere și cauzează fenomenele de Inteligență și Conștiință.[243] Această cunoaștere care posedă atributele Inteligenței și Conștiinței s-a spus că este sămânța Sufletelor întrupate. Cea care este sămânța unei astfel de cunoașteri este numită *Jiva* (sau Sufletul Chit).[244] În consecința faptelor și a virtuții timpului, Sufletul trece prin naștere și cicluri repetate de reîncarnare. Așa cum, într-un vis, Sufletul se joacă de parcă ar fi înzestrat cu un corp care, desigur, se datorează acțiunii minții, în același mod, obține în pântecul mamei un corp în consecința atributelor și înclinațiilor având ca origine (faptele trecute). Orice simțuri pe care le are acolo sunt trezite de faptele trecute ca și cauză operantă, devin generate în Conștiință în consecința minții, coexistând cu atașamentele.[245] În consecința gândurilor trecute de sunet care sunt trezite în el, Sufletul, supus unor astfel de influențe, primește organul auzului. În mod similar, din atașamentul față de forme, i se produce ochiul, iar din dorința sa după miros, organul său olfactiv. Din gândurile de atingere dobândește pielea. În același mod, sunt dobândite de el cele cinci sufluri, și anume: *Prana, Apaña, Vyana, Udana* și *Samana*, care contribuie la menținerea corpului în funcțiune. Încadrat în corp cu toate membrele pe deplin dezvoltate în consecință (așa cum s-a arătat mai sus) a faptelor trecute, Sufletul se naște, cu durere, atât fizică, cât și mentală, la început, mijloc și sfârșit. Trebuie să se știe că durerea izvorăște chiar din acceptarea corpului (în pântece). Ea crește odată cu ideea de Sine. Din renunțarea la aceste (atașamente care sunt cauza nașterii), durerea ajunge la sfârșit. Cel care cunoaște sfârșitul durerii atinge Emanciparea.[246] Atât originea, cât și distrugerea simțurilor se află în atributul Pasiunilor. Omul înțelept ar trebui să acționeze cu o examinare adecvată cu ajutorul ochiului constituit de scripturi.[247] Simțurile de cunoaștere, chiar dacă reușesc să-și obțină toate obiectele, nu reușesc niciodată să-l copleșească pe omul fără sete. Sufletul întrupat, slăbindu-și simțurile, scapă de obligația nașterii din nou.[248]

SECȚIUNEA CCXIV

Bhishma a spus: Îți voi spune acum care sunt mijloacele (pentru cucerirea simțurilor) așa cum sunt văzute cu ochiul scripturilor. O persoană, O, rege, va atinge cel mai înalt scop cu ajutorul unei astfel de cunoașteri și prin structurarea conduitei sale în consecință. Dintre toate creaturile vii,

---

243 Aceasta este o repetare a ceea ce a fost afirmat în diverse forme anterior. *Rajas* (pasiunea) este cauza *Pravritti* sau a înclinației spre acțiuni. *Sattwa* (bunătatea) este iluminarea sau aspirațiile superioare care duc la *Brahma*. Ambele se bazează pe *Tamas* (Întuneric), prima imediat, ultima mediat. *Chit* sau *Jiva* este Cunoaștere pură. Atunci când este cucerită de *Tamas* sau Avyakta, se îmbracă cu acea existență care se numește viață sau pe care o realizăm în lume, condițiile acelei vieți fiind Conștiința și Inteligența.

244 *Chit* sau Sufletul este Atotcunoaștere. Atunci când este acoperit de Ignoranță sau Întuneric, acesta se manifestă prin Inteligență și Conștiință, adică își asumă o formă sau un corp. Prin urmare, Cunoașterea acoperită de Întuneric sau Cunoașterea cu atributele Inteligenței și Conștiinței este cauza pentru care *Chit* sau sufletul *Jiva* își asumă un corp. O astfel de cunoaștere este, prin urmare, numită sămânța corpului. Apoi, din nou, *tadvijam* (a doua expresie), adică fundamentul pe care se bazează cunoașterea acoperită de ignoranță (sau cunoașterea cu atributele inteligenței și conștiinței), este, desigur, Cunoaștere pură sau *chit* sau *jiva* sau Suflet așa cum exista înainte de viață. Este doar o altă formă de repetare a unei afirmații făcute de mai multe ori înainte. Ambii traducători vernaculari au înțeles greșit ultima jumătate a celui de-al doilea rând.

245 Semnificația, desigur, este că, în timp ce se află în pântecele mamei, Sufletul își amintește de faptele vieților trecute, iar aceste fapte influențează și determină dezvoltarea simțurilor sale, precum și caracterul pe care îl va afișa în noua sa viață.

246 Nu-l înțeleg pe Nilakantha în expunerea sa gramaticală a celui de-al doilea rând. Această expunere pare a fi foarte exagerată. În plus, „*tebhyah tyagat*" pentru „*tesham tyagat*" nu violează gramatica, utilizarea ablativului în acest sens nefiind rară în aceste scrieri.

247 Femeile au fost spuse anterior (vezi versetul 9 al acestei secțiuni) ca fiind întruchiparea simțurilor și ca *antarhitah* în *Rajas* sau Pasiune. Prin urmare, se concluzionează aici că simțurile își au originea în *Rajas*. Prin distrugerea, din nou, a *Rajasului*, acestea pot fi distruse. Ceea ce se dorește, prin urmare, este cucerirea *Rajasului* sau a Pasiunii. Acest lucru poate fi realizat cu ajutorul ochiului a cărui vedere a fost ascuțită de cunoașterea scripturală.

248 După *indriyartham*, așa cum a explicat comentatorul, se înțelege *prapyapi*. Există două clase de *indriya*, și anume, cele ale cunoașterii și cele pentru îndeplinirea actelor. Scapă de obligația renașterii, adică atinge Emanciparea.

omul este considerat a fi cel mai important. Dintre oameni, cei care s-au renăscut au fost numiți cei mai de seamă; iar dintre cei renăscuți, cei care cunosc *Vedele*. Aceștia din urmă sunt considerați sufletele tuturor ființelor vii. Într-adevăr, acei Brahmani care cunosc *Vedele* sunt considerați atotvăzători și omniscienți. Aceștia sunt persoane care au ajuns să cunoască pe *Brahma*. Așa cum un orb, fără ghid, întâmpină multe dificultăți pe un drum, tot astfel o persoană lipsită de cunoaștere trebuie să întâmpine multe obstacole în lume. Din acest motiv, cei care posedă cunoaștere sunt considerați superiori celorlalți. Cei care doresc să dobândească virtute practică diverse feluri de ritualuri conform dictatelor scripturilor. Ei nu reușesc însă să obțină Mântuirea, tot ce obțin fiind acele calități bune despre care voi vorbi în curând.[249] Puritatea vorbirii, a trupului și a minții, iertarea, adevărul, statornicia și inteligența – aceste calități bune sunt afișate de persoanele drepte care respectă ambele feluri de religie. Ceea ce se numește *Brahmacharya* (religia abținerii sau yoga) este considerată mijlocul de a atinge pe *Brahma*. Aceasta este cea mai de seamă dintre toate religiile. Prin practicarea acestei religii se obține scopul suprem (și anume Mântuirea). *Brahmacharya* este lipsită de orice legătură cu cele cinci respirații vitale, mintea, înțelegerea, cele cinci simțuri de percepție și cele cinci simțuri de acțiune. Din acest motiv este liberă de toate percepțiile pe care le dau simțurile. Se aude doar ca un cuvânt, iar forma sa, fără a fi văzută, poate fi doar concepută. Este o stare de existență care depinde doar de minte. Este liberă de orice legătură cu simțurile. Această stare fără păcat trebuie atinsă doar prin înțelegere. Cel care o practică în mod corespunzător atinge pe *Brahma*; cel care o practică pe jumătate ajunge în condiția zeilor; în timp ce cel care o practică indiferent, se naște printre Brahmani și, posedând erudiție, atinge eminența. *Brahmacharya* este extrem de dificil de practicat. Ascultă acum mijloacele (prin care o poate practica). Acea persoană renăscută care se dedică ei trebuie să învingă calitatea Pasiunii imediat ce aceasta începe să se manifeste sau imediat ce devine puternică. Cel care s-a dedicat acestui jurământ nu trebuie să vorbească cu femeile. El nu trebuie să arunce niciodată privirea asupra unei femei dezbrăcate. Vederea femeilor, chiar și în circumstanțe indiferente, umple de Pasiune toți bărbații cu mintea slabă. Dacă o persoană (în timp ce respectă acest jurământ) simte cum o dorință pentru femeie se ridică în inima sa, el – (ca pocăință) – trebuie să respecte jurământul numit *Krichcchra* și, de asemenea, să petreacă trei zile în apă.[250] Dacă dorința este simțită în timpul unui vis, el ar trebui, scufundându-se în apă, să repete mental de trei ori cele trei *Riks* ale lui *Aghamarshana*.[251] Acel om înțelept care s-a dedicat practicii acestui jurământ ar trebui, cu o minte calmă, să ardă în mintea sa păcatele care sunt toate cauzate de calitatea Pasiunii. Așa cum canalul care îndepărtează deșeurile corpului este foarte strâns legat de corp, la fel și Sufletul încorporat este foarte strâns legat de corpul care îl închide. Diferitele feluri de sucuri, trecând prin rețeaua de artere, hrănesc vântul, bila și flegma, sângele și pielea și carnea, intestinele și oasele și măduva, și întregul corp al oamenilor. Să știi că există zece canale principale. Acestea asistă funcțiile celor cinci simțuri. Din aceste zece se ramifică mii de alte canale de formă mai minunată. Ca râurile care umplu oceanul la momentul potrivit, toate aceste canale, care conțin sucuri, hrănesc corpul. Spre inimă există un canal numit *Manovaha*. Acesta extrage din fiecare parte a corpului uman sămânța vitală care se naște din dorință. Numeroase alte canale care pleacă din cel principal se extind în fiecare parte a corpului și, purtând elementul de căldură, cauzează simțul vederii (și restul). Așa cum untul care se află în lapte este învârtit cu bețe de mestecat, tot așa dorințele generate în minte (de vederea sau gândul femeilor) adună sămânța vitală care se află în corp. Chiar și în mijlocul viselor noastre, patima născută din imaginație asaltează mintea, cu rezultatul că deja numitul canal, *Manovaha*, scoate sămânța vitală născută din dorință. Marele și divinul *Rishi* Atri este foarte versat în subiectul

---

249 *Arthasamanyam* este explicat de Nilakantha ca *Phalasamyam Mokshakhyam niratisayam*. Traducătorul Burdwan, deși folosește chiar cuvintele comentatorului, traduce greșit acest verset: Vorbitorul dorește să arate diferența dintre religia lui *Prawitti* sau a faptelor și cea a lui *Nivritti* sau abținerea de la fapte. Cei care o urmează pe prima nu pot atinge Emanciparea. Ceea ce dobândesc sunt anumite calități bune menționate în versetul următor, care, însă, sunt dobândite în egală măsură de adepții religiei lui *Nivritti*.

250 Jurământul lui *Krichcchra* constă în anumite posturi. Petreceți trei zile în apă, adică stați într-un bazin sau pârâu cu apă până la bărbie.

251 Cele trei *Rik*-uri încep cu *Ritancha, Satyancha* etc. Fiecare Brahman care își cunoaște rugăciunile de dimineață și de seară cunoaște bine aceste trei *Rik*-uri.

generării seminței vitale. Sucurile pe care le oferă hrana, canalul numit *Manovaha* și dorința născută din imaginație – acestea trei sunt cauzele care dau naștere seminței vitale a cărei zeitate protectoare este Indra. Patima care ajută la emisia acestui fluid este, prin urmare, numită *Indriya*. Acei oameni care știu că drumul seminței vitale este cauza (acelei stări păcătoase numite) amestec de caste, sunt oameni cu pasiuni stăpânite. Păcatele lor sunt considerate a fi arse, și ei nu se supun niciodată reîncarnării. Cel care se dedică acțiunii doar pentru susținerea corpului, reducând cu ajutorul minții (cele trei) atribute (ale Bunătății, Pasiunii și Întunericului) la o stare de uniformitate, și își aduce în momentele finale suflările vitale la canalul numit *Manovaha*, scapă de obligația reîncarnării.[252] Mintea obține cu siguranță Cunoaștere. Mintea este cea care ia forma tuturor lucrurilor. Mințile tuturor persoanelor cu suflet înalt, ajungând la succes prin meditație, devin eliberate de dorințe, eterne și luminoase.[253] Prin urmare, pentru a distruge mintea (ca minte), trebuie să faci numai fapte fără păcat și eliberându-te de atributele Pasiunii și Întunericului, vei atinge cu siguranță un sfârșit foarte de dorit.[254] Cunoașterea (obișnuită) dobândită în anii tinereții slăbește odată cu îmbătrânirea. O persoană, însă, cu înțelegere matură reușește, prin efectele favorabile vieților trecute, să-și distrugă dorințele.[255] O astfel de persoană, transcendând legăturile trupului și ale simțurilor ca un călător care traversează o cale plină de obstacole, și trecând peste toate defectele pe care le vede, reușește să guste nectarul (Eliberării).

SECȚIUNEA CCXV

Bhishma a spus: Ființele vii, atașându-se de obiectele simțurilor care sunt întotdeauna pline de rău, devin neputincioase. Acei oameni cu suflet înalt, însă, care nu sunt atașați de ele, ajung la scopul suprem. Omul înțelept, văzând lumea copleșită de relele constituite de naștere, moarte, bătrânețe, tristețe, boală și angoase, ar trebui să depună eforturi pentru atingerea Eliberării. El trebuie să fie pur în vorbire, gândire și trup; trebuie să fie lipsit de mândrie. Cu sufletul liniștit și înzestrat cu cunoaștere, el ar trebui să ducă o viață de mănăstire și să caute fericirea fără a se atașa de niciun obiect lumești. Din nou, dacă atașamentul este observat în minte ca urmare a compasiunii față de creaturi, el ar trebui, văzând că universul este rezultatul faptelor, să arate indiferență în privința compasiunii în sine.[256] Oricare fapte bune sunt înfăptuite, sau orice păcat (este comis), cel

---

252 „Cu ajutorul minții” înseamnă yoga *Dehakarma*, înseamnă cel ale cărui acțiuni sunt întreprinse numai în scopul susținerii corpului, adică cel care nu face niciun act care nu este strict necesar pentru susținerea vieții; prin urmare, așa cum explică comentatorul, cel care este liber de toate înclinațiile care duc la obiecte externe. *Manovaham Pranan nudan*, adică aducerea respirației vitale către canalul numit *Manovaha* sau *Sushumna*. Deși este o acțiune fizică, realizarea ei devine posibilă numai printr-un lung proces de penitență care constă în retragerea minții de la obiectele externe. „Reducerea celor (trei) atribute la o stare de uniformitate”, așa cum explică comentatorul, înseamnă ajungerea la *Nirvikalpa*, adică la acea stare de cunoaștere care este independentă de simțuri.

253 Cunoașterea despre care se vorbește aici este acea cunoaștere care este independentă de simțuri. Ceea ce spune vorbitorul este că o astfel de Cunoaștere nu este un mit, ci este sigur că va apărea. Când apare, posesorul ei ajunge să știe că lumea exterioară etc. este doar mintea transformată, ca și imaginile văzute, sunetele auzite și gândurile prețuite într-un vis. În al doilea rând sunt declarate rezultatele acelei cunoașteri. Mintea unui Mahatma este *mantra-siddha*, adică a obținut succesul prin meditația *mantrei* inițiale, sau **om**; este nitya, adică eternă, ceea ce înseamnă probabil că, deși este rezultatul Maya sau Avidya, nu mai este supusă renașterii; este *virajas*, adică liberă de dorințe și pasiuni, și, în cele din urmă, este Jyotishmat sau luminoasă, ceea ce înseamnă atotștiutoare și atotputernică. Comentatorul citează un pasaj din tratatul lui Vasishtha despre yoga, care declară aceleași rezultate ca fiind consecința dobândirii Cunoașterii. Desigur, se subînțelege că, pentru a atinge o astfel de stare, mintea ca minte trebuie distrusă sau fuzionată cu Sufletul, iar Sufletul, având ca atribut doar cunoașterea, trebuie să existe. În versetul anterior s-a vorbit despre eliberarea după moarte. În acest verset se face referire la *jivan-mukti* sau *eliberarea în viață*.

254 „Eliberarea de atributele Patimii și Întunericului”, adică prin practicarea religiei abținerii de la acte.

255 *Adatte* provine de la ”da”, care înseamnă a tăia sau a distruge. ”*Manasam volam*”, așa cum este explicat de comentator, este ”*sankalpam*”, adică *dorințe* sau scopuri. Omul cu o înțelegere desăvârșită, procedând astfel, atinge acea cunoaștere care nu este supusă decăderii odată cu trecerea timpului. Prin urmare, o astfel de cunoaștere este superioară cunoașterii dobândite pe cale obișnuită.

256 Compasiunea poate duce uneori la un exces de atașament, ca în cazul lui Bharata față de micul său cerb. Universul este rezultatul unor fapte, deoarece faptele determină caracterul vieții pe care o asumă sufletul. În cazul lui Bharata, el a fost obligat să se nască ca un cerb în viața sa următoare, ca urmare a faptului că toate gândurile sale

care le face gustă consecinţele. De aceea, cineva ar trebui să facă numai fapte bune în vorbire, gândire şi faptă.[257] El reuşeşte să obţină fericirea cine practică abţinerea de la vătămarea (celorlalţi), veridicitatea vorbirii, onestitatea faţă de toate fiinţele şi iertarea, şi cine nu este niciodată neglijent. De aceea, cineva ar trebui, exercitându-şi inteligenţa, să-şi dispună mintea, după ce a dres-o, spre pace faţă de toate fiinţele.[258] Acel om care consideră practica virtuţilor enumerate mai sus ca fiind datoria supremă, ca fiind propice fericirii tuturor fiinţelor şi ca distrugătoare a tuturor felurilor de tristeţe, posedă cunoaşterea supremă şi reuşeşte să obţină fericirea. De aceea (aşa cum s-a spus deja), cineva ar trebui, exercitându-şi inteligenţa, să-şi dispună mintea, după ce a dres-o, spre pace faţă de toate fiinţele. Nu ar trebui să gândească niciodată să facă rău altora. Nu ar trebui să poftească ceea ce este mult dincolo de puterea sa de a obţine. Nu ar trebui să-şi îndrepte gândurile spre obiecte care nu există. Ar trebui, dimpotrivă, să-şi direcţioneze mintea spre cunoaştere prin eforturi persistente care sunt sigure să reuşească.[259] Cu ajutorul declaraţiilor din *Sruti* şi al eforturilor persistente menite să aducă succes, acea Cunoaştere va curge sigur. Cel care doreşte să rostească cuvinte bune sau să urmeze o religie rafinată de orice impuritate, ar trebui să rostească doar adevărul care nu este plin de maliţiozitate sau blamare. Cel care are o inimă sănătoasă ar trebui să rostească cuvinte care nu sunt pline de neloialitate, care nu sunt aspre, care nu sunt crude, care nu sunt rele şi care nu sunt caracterizate de flecăreală. Universul este legat în vorbire. Dacă este înclinat spre renunţarea (la toate obiectele lumeşti) atunci ar trebui să-şi proclame,[260] cu o minte plină de umilinţă şi o înţelegere curăţată, propriile fapte rele.[261] Cel care se apucă de acţiune, împins de înclinaţii pline de atributele Pasiunii, obţine multă suferinţă în această lume şi în cele din urmă se afundă în iad. De aceea, cineva ar trebui să practice autocontrolul în corp, vorbire şi minte. Persoanele ignorante care poartă poverile lumii sunt ca nişte tâlhari încărcaţi cu prada lor de oi răzvrătite (ascunse din turmele scoase la păscut). Aceştia din urmă sunt întotdeauna atenţi la drumurile care le sunt nefavorabile (datorită prezenţei gărzii regelui).[262] Într-adevăr, aşa cum tâlharii trebuie să renunţe la pradă dacă doresc siguranţă, la fel ar trebui o persoană să lepede toate acţiunile dictate de Pasiune şi Întuneric dacă doreşte fericirea. Fără îndoială, o persoană lipsită de dorinţe, liberă de legăturile lumii, mulţumită să trăiască în singurătate, abstinentă în alimentaţie, devotată ascezei şi cu simţurile sub control, care şi-a ars toate trăirile de tristeţe prin (dobândirea) cunoaşterii, care găseşte plăcere în practicarea tuturor detaliilor disciplinei yoga şi care are sufletul curăţat, reuşeşte, în consecinţa retragerii minţii sale în sine, să ajungă la *Brahma* sau Eliberare.[263] Cel înzestrat cu răbdare şi un suflet curăţat, ar trebui, fără îndoială, să-şi controleze înţelegerea. Cu înţelegerea (astfel disciplinată), ar trebui apoi să-şi controleze mintea şi apoi cu mintea să învingă obiectele simţurilor. După ce mintea este adusă astfel sub control şi simţurile sunt toate stăpânite, simţurile vor deveni luminoase şi vor intra cu bucurie în *Brahma*. Când simţurile cuiva sunt retrase în minte, rezultatul care apare este că *Brahma* se manifestă în ea. Într-adevăr, când simţurile sunt distruse, şi sufletul revine la atributul existenţei pure, acesta ajunge să fie considerat transformat în *Brahma*. Apoi din nou, nu ar trebui niciodată să facă o arătare a puterii sale yoghine. Pe de altă parte, ar trebui să depună mereu eforturi pentru a-şi restrânge simţurile practicând regulile yoghine.

---

din viaţa anterioară fuseseră centrate asupra unui cerb.

257 K.P. Singha a tradus greşit acest verset. ”*Tat*” ar trebui completat înainte de *asnute*; există un ”*va*” redundant în primul rând. Traducătorul Burdwan îl redă corect.

258 *Buddhi*-ul la care se face referire aici este inteligenţa curăţată de scripturi. *Samahitam manak* este, aşa cum explică comentatorul, mintea eliberată de furie şi răutate etc., adică antrenată corespunzător.

259 Nu ar trebui să râvneşti etc., cum ar fi împărăţiile şi tronurile în cazul unor ”obiecte obişnuite”, cum ar fi fiii şi soţiile care sunt morţi, nenăscuţi sau necăsătoriţi.

260 *Samsara*, aşa cum explică comentatorul, înseamnă atât lumea aceasta, cât şi cealaltă. Este legată în vorbire în acest sens, şi anume, că tot ceea ce este rostit nu este niciodată distrus şi afectează permanent atât vorbitorul, cât şi ascultătorul, astfel încât nu numai într-o singură viaţă, ci în cursul infinit al vieţilor, vorbitorul va fi afectat în bine sau în rău de cuvintele care îi scapă de pe buze. Acest lucru este pe deplin în acord cu descoperirea ştiinţei moderne, enunţată atât de elocvent şi poetic de Babbage, despre indestructibilitatea forţei sau energiei odată aplicate. Cât de îngrozitoare este sancţiunea (care nu este un mit) sub care este interzisă vorbirea de rău.

261 O astfel de autodezvăluire distruge efectele acelor acte şi previne reapariţia lor.

262 Tâlharii încărcaţi cu pradă sunt întotdeauna în pericol de confiscare. Chiar şi poverile neinteligente ale vieţii sunt întotdeauna predispuse la distrugere.

263 *Nishpraiharena* înseamnă *Niruddhena*, aşa cum a explicat comentatorul.

Într-adevăr, cel angajat în practica regulilor yoghine ar trebui să facă toate acele acțiuni prin care conduita și dispoziția sa să devină pure.[264] (Fără a face din puterile sale yoghine mijloacele de subzistență) ar trebui mai degrabă să trăiască din boabe sparte de grâu, mazăre coaptă, turte uscate de semințe din care s-a extras uleiul, ierburi de câmp, orz semi-copt, făină de leguminoase prăjite, fructe și rădăcini, obținute din milostenie.[265] Reflectând asupra caracteristicilor timpului și locului, el ar trebui, conform înclinațiilor sale, să respecte, după o examinare adecvată, jurăminte și reguli privind posturile. Nu ar trebui să suspende o îndeplinire care a fost începută. Ca unul care creează încet un foc, ar trebui să extindă gradual o acțiune care este determinată de cunoaștere. Făcând astfel, *Brahma* strălucește treptat în el asemenea Soarelui. Ignoranța care are Cunoașterea ca bază de sprijin, își extinde influența asupra tuturor celor trei stări (de veghe, visare și somn fără vise).Cunoașterea, care urmează înțelegerii, este atacată de ignoranță.[266] Persoana cu inimă rea nu reușește să obțină cunoașterea Sufletului, deoarece îl consideră unit cu cele trei stări, deși în realitate el le transcende pe toate. Cu toate acestea, atunci când reușește să înțeleagă limitele în care se manifestă cele două, și anume unirea cu cele trei stări și separarea de ele, atunci se eliberează de atașament și atinge Eliberarea. Când se ajunge la o astfel de înțelegere, se transcend efectele vârstei, se depășesc consecințele decrepitudinii și ale morții și se obține *Brahma*, care este etern, nemuritor, imuabil, nedeteriorabil.

SECȚIUNEA CCXVI

Bhishma a spus: Yoghinul care dorește să practice mereu *Brahmacharya* fără păcat și care este impresionat de defectele atașate viselor ar trebui să caute, cu toată inima sa, să abandoneze somnul. În vis, sufletul întrupat, afectat de atributele Pasiunilor și Întunericului, pare să devină posedat de un alt corp și se mișcă și acționează influențat de dorință.[267] Ca urmare a concentrării pentru dobândirea cunoașterii și a reflecției și recapitulației continue, yoghinul rămâne mereu treaz. Într-adevăr, yoghinul se poate menține continuu treaz dedicându-se cunoașterii. Pe această temă s-a întrebat care este această stare în care făptura întrupată se crede înconjurată și angajată în obiecte și acțiuni? Adevărat este că ființa întrupată, cu simțurile ei cu adevărat suspendate, se crede totuși posedată de un corp cu toate simțurile de cunoaștere și de acțiune. În ceea ce privește întrebarea începută, se spune că acel maestru de yoga, numit Hari, înțelege cu adevărat cum se întâmplă. Marii Rishi spun că explicația oferită de Hari este corectă și consecventă cu rațiunea. Învățații spun că este în consecință cu oboseala simțurilor că visele sunt experimentate de toate creaturile. (Deși simțurile sunt suspendate) mintea, însă, nu dispare niciodată (sau nu devine inactivă) și de aici provin visele. Toți spun că aceasta este cauza lor notorie. Așa cum imaginațiile unei persoane treze și angajate în acțiuni se datorează doar puterii creative a minții, în același mod impresiile dintr-un vis aparțin doar minții. O persoană cu dorință și atașament obține acele imaginații (în vise) bazate pe impresiile a nenumărate vieți din trecut. Nimic din ceea ce impresionează mintea o dată nu se pierde vreodată, iar Sufletul, fiind conștient de toate acele impresii, le face să iasă din obscuritate.[268]

264 Adopt interpretarea lui *prakasela* și interpretarea pe care i-o dă Nilakantha.

265 K.P. Singha traduce aceste cuvinte foarte neglijent. Traducătorul Burdwan, urmând îndeaproape comentatorul, a produs o versiune corectă. *Kulmasha* înseamnă boabe coapte sau semințe de *Phaselous radiatus*. *Pinyaka* este turta de semințe de mușstar sau susan după ce uleiul a fost presat. *Yavaka* înseamnă orz necopt sau, așa cum explică comentatorul, orz crud pudră și fiert în apă fierbinte.

266 Ceea ce se înțelege prin primul vers al versetului este acesta. Sufletul avea, înainte de creație, doar Cunoașterea ca atribut al său. Când Ignoranța sau Iluzia, provenind de la *Brahma Suprem*, a luat în stăpânire pe el, Sufletul a devenit o creatură obișnuită, adică a rezultat conștiința, mintea etc. Această Ignoranță, prin urmare, s-a stabilit pe Cunoaștere și a transformat caracterul original al Sufletului. Ceea ce se afirmă în al doilea vers este că cunoașterea obișnuită care urmează îndrumarea înțelegerii este afectată de ignoranță, al cărei rezultat este că Sufletul consideră acele lucruri care izvorăsc cu adevărat din el însuși ca fiind lucruri diferite de el însuși și posedând o existență independentă.

267 Înțeleg că interpretarea corectă este *apagatasprihah* și nu *apagatasprihah*. Nilakantha tace. Tot ce spune este că primul verset se referă la „yogini”, al doilea la ”yogini” și „non-yogini” deopotrivă. Ambii traducători vernaculari aderă la *apagatasprihah*.

268 Dezvolt puțin versetul 8 pentru a-i oferi sensul mai clar decât ar oferi o versiune literală. Se spune aici că toate impresiile din vise se datorează fie impresiilor acestei vieți, fie celor primite de minte în nenumăratele vieți

Oricare dintre cele trei atribute, Bunătatea, Pasiunea sau Întunericul, sunt aduse de influența acțiunilor trecute și prin oricare dintre ele mintea este afectată pentru moment în orice mod, elementele (în formele lor subtile) afișează sau indică în consecință (sub formă de imagini).[269] După ce imaginile au fost astfel produse, atributul particular de Bunătate, Pasiune sau Întuneric care poate fi adus de acțiunea trecută se ridică în minte și contribuie la rezultatul său final, și anume fericirea sau mizeria. Acele imagini care au vântul, bila și flegma ca principale cauze, pe care oamenii le percep prin ignoranță și în consecință a propensiunilor pline de Pasiuni și Întuneric, nu pot, s-a spus, să fie ușor alungate.[270] Oricare obiecte pe care o persoană le percepe în minte (în timp ce este trează) prin simțuri într-o stare de claritate sunt percepute de minte în vise, în timp ce simțurile sunt întunecate în ceea ce privește funcțiile lor.[271] Mintea există neobstrucționată în toate lucrurile. Aceasta se datorează naturii Sufletului. Sufletul ar trebui înțeles. Toate elementele și obiectele pe care le compun există în Suflet.[272] În starea numită somn fără vise (*sushupti*), corpul uman manifest, care este, desigur, poarta viselor, dispare în minte. Ocupând corpul, mintea intră în sufletul care este manifest și de care depind toate lucrurile existente și neexistente, și se transformă cu certitudine în conștiință trează. Astfel, locuind în Conștiința pură care este sufletul tuturor lucrurilor; este considerat de către învățați ca transcenzând atât Conștiința, cât și toate lucrurile din univers.[273] Acel yoghin care, din cauza dorinței, râvnește la oricare dintre atributele divine (de Cunoaștere sau Renunțare etc.) ar trebui să considere o minte pură ca fiind identică cu obiectivul dorinței sale. Toate lucrurile se odihnesc într-o minte sau suflet pur.[274] Acesta este rezultatul atins de cel care se angajează în penitențe. Yoghinul, însă, care a trecut de Întuneric sau ignoranță, devine posedat de o strălucire transcendentă. Când întunericul sau ignoranța au fost depășite, Sufletul întrupat devine *Brahma Suprem*, cauza universului.[275] Zeitățile au penitențe și ritualuri vedice. Întunericul (sau mândria și cruzimea), care le distruge pe cele dintâi, a fost adoptat de Asurași. Acesta, anume *Brahma*, despre care s-a spus că are Cunoașterea doar ca atribut, este greu de atins atât de către zei, cât și de către Asurași. Trebuie știut că calitățile de Bunătate, Pasiune și Întuneric aparțin zeităților și Asurașilor. Bunătatea este atributul zeităților; în timp ce celelalte două aparțin Asurașilor. *Brahma* transcende toate aceste atribute. Este Cunoaștere pură. Este nemuritor. Este strălucire pură. Este nealterabil. Acele persoane cu suflet curățat care îl cunosc pe *Brahma* ating cel mai înalt scop. Cel care are cunoașterea ca ochi poate spune atât de mult cu ajutorul rațiunii și analogiei. *Brahma*,

---

prin care a trecut. Toate aceste impresii, din nou, sunt bine cunoscute Sufletului, deși memoria s-ar putea să nu le rețină. Reapariția lor în vise se datorează acțiunii Sufletului care le scoate la iveală din obscuritatea în care sunt ascunse. Teoria lui Avisena, conform căreia nimic din ceea ce este odată dobândit de minte nu se pierde vreodată și amintirea unei impresii trecute se datorează unei iradieri bruște a luminii divine, a fost, se pare, împrumutată din filosofia hindusă.

269 Sensul este acesta: un atribut particular dintre cele trei, și anume Bunătatea sau Pasiunea sau Întunericul, este adus minții prin influența actelor trecute, fie din această viață, fie din orice viață anterioară. Acel atribut afectează imediat mintea într-un mod definit. Rezultatul este că elementele, în formele lor subtile, produc de fapt imaginile care corespund sau aparțin atributului care afectează și modului în care acesta afectează mintea.

270 Nimic mai puțin decât yoga nu le poate înlătura sau distruge, căci ele izvorăsc, de fapt, din dorințe generate de acte trecute.

271 Lectura lui *Manohrishyan* din Bombay e mai bună.

272 Atât lumea externă, cât și cea interioară se datorează Conștiinței, care, la rândul ei, apare din iluzia care afectează Sufletul. Ceea ce se numește Minte este doar un produs al Sufletului. Lumea, atât cea externă, cât și cea interioară, este doar rezultatul Minții, așa cum s-a explicat în secțiunile anterioare. Prin urmare, Mintea există în toate lucrurile. Ceea ce se înțelege prin faptul că toate lucrurile există în Suflet este că Sufletul este omniscient, iar cel care reușește să cunoască Sufletul câștigă omnisciența.

273 Corpul este numit ușa viselor, deoarece corpul este rezultatul unor acte trecute, iar visele nu pot avea loc până când Sufletul, prin acte trecute, nu este încapsulat într-un corp. Ceea ce se înțelege prin dispariția corpului în minte este că în somnul fără vise, mintea nu mai păstrează nicio înțelegere a corpului. Corpul fiind astfel pierdut în minte, mintea (cu corpul pierdut în ea) intră în Suflet sau se retrage în el. *Nidarsanam* este explicat ca *Nischitadarsanam Sakshirupam*. Sensul versetului este că în somnul fără vise simțurile sunt retrase în minte; mintea se retrage în Suflet. Numai Sufletul trăiește atunci în starea sa de puritate originală, conștiința și toate lucrurile care provin din el dispărând la momentul respectiv.

274 Adică, mintea devenind pură, el dobândește omnisciența și omnipotența.

275 Traducătorul Burdwan, folosind chiar cuvintele lui Nilakantha, le amestecă greșit și face ca atât originalul, cât și *glosa* să fie complet absurde.

care este indestructibil, poate fi înțeles doar prin retragerea simțurilor și a minții (de la obiectele exterioare în sufletul însuși).[276]

SECȚIUNEA CCXVII

Bhishma a spus: Nu se poate spune că cineva cunoaște *Brahma* dacă nu cunoaște cele patru subiecte {și anume, visele, somnul fără vise, *Brahma* indicat prin atribute și *Brahma* care transcende toate atributele), precum și ceea ce este Manifest (și anume, corpul), și ceea ce este Necunoscut (sufletul-conștiință), pe care marele Înțelept (Narayana) le-a descris ca fiind *Tattwam*.[277] Ceea ce este manifest trebuie cunoscut ca fiind sortit morții. Ceea ce este necunoscut (și anume, sufletul-conștiință), trebuie cunoscut ca transcenzând moartea. Înțeleptul Narayana a descris religia *Pravritti*. Pe aceasta se sprijină universul întreg cu creaturile sale mobile și nemișcate. Religia *Nivritti*, pe de altă parte, duce la *Brahma* necunoscut și etern.[278] Creatorul (*Brahma*) a descris religia *Pravritti*. Pravritti implică renaștere sau întoarcere. *Nivritti*, pe de altă parte, implică scopul suprem. Ascetul care dorește să facă o discriminare exactă între bine și rău, care este mereu dornic să înțeleagă natura Sufletului și care se dedică religiei *Nivritti*, atinge acel scop înalt.[279] Cel care dorește să realizeze acest lucru, trebuie să cunoască atât Necunoscutul, cât și *Purusha* despre care voi vorbi în curând. Aceea, din nou, care este diferită atât de Necunoscut, cât și de Purusha, și care le transcende pe amândouă, și care este deosebită de toate ființele, trebuie privită în mod deosebit de cel înzestrat cu inteligență.[280] Atât *Prakriti*, cât și *Purusha* sunt fără început și fără sfârșit. Ambele sunt incapabile să fie cunoscute de către cele asemenea lor. Ambele sunt eterne și indestructibile. Ambele sunt mai mari decât cel mai mare (dintre ființe). În acestea sunt similare. Există puncte de deosebire între ele din nou. (Despre acestea voi vorbi în curând). *Prakriti* este plină de cele trei atribute (de Bunătate, Pasiune și Întuneric). Este de asemenea angajată în creație. Adevăratele atribute ale lui *Kshetrajna* (Purusha sau Sufletul) ar trebui cunoscute ca fiind diferite.[281] *Purusha* este cel care percepe toate transformările lui *Prakriti* (dar nu poate fi el însuși perceput). El transcende (în ceea ce privește natura sa originală) toate atributele. În ceea ce privește *Purusha* și Sufletul Suprem, ambele sunt de neînțeles. Ca urmare a faptului că ambele sunt fără atribute prin care pot fi distinse, ambele sunt foarte deosebite de toate celelalte.[282] O persoană cu turban are capul înfășurat cu trei fâșii de pânză. (Persoana, însă, nu este identică cu turbanul pe care îl poartă). În același mod, Sufletul întrupat este învestit cu cele trei atribute de Bunătate, Pasiune și Întuneric. Dar deși astfel înzestrat, Sufletul nu este identic cu acele atribute. Prin urmare, aceste patru subiecte, care sunt acoperite de aceste considerații cvadruple, trebuie înțelese.[283] Cel care înțelege toate acestea nu este niciodată uimit atunci când trebuie să tragă concluzii (în ceea ce privește toate

---

276 *Brahma* nu poate fi, așa cum explică corect comentatorul, apucat de coarne precum o creatură. Tot ce se poate face este să se explice natura sa prin rațiune și analogie. Poate fi înțeles doar în modul indicat, adică prin *Pratyahara*.

277 Comentatorul crede că Rishi-ul la care se face aluzie în acest verset este Narayana, tovarășul și prietenul lui Nara, amândoi avându-și refugiul pe înălțimile Vadari, unde Vyasa s-a stabilit ulterior. *Tattwa* aici, crede comentatorul, nu înseamnă un subiect de discurs, ci ceea ce există în puritate originală și nu își ia culoarea sau forma din minte. *Anaropitam rupam yasya tat*.

278 Religia lui *Pravritti* constă în acte. Nu poate elibera pe nimeni de renaștere. Întregul lanț al existențelor, fiind rezultatul actelor, se bazează pe religia lui *Pravritti*. Religia lui *Nivritti*, pe de altă parte, sau abținerea de la acte, duce la Emancipare sau *Brahma*.

279 *Nidarsarkah* este explicat de comentator ca fiind echivalent cu *drashtum ichcchan*.

280 *Avyakta* sau Nemanifestul este *Prakriti* sau materia primordială, atât grosieră, cât și subtilă. Ceea ce transcende atât *Prakriti*, cât și *Purusha* este, desigur, Sufletul Suprem sau *Brahma*. *Visesham* este explicat de comentator ca fiind „distins de orice altceva prin atributele sale”.

281 Adică, așa cum explică comentatorul, *Purusha* este non-creator și transcende cele trei atribute.

282 *Asamhatau* este explicat de comentator ca fiind *atyantaviviktau*. *Purushau* implică cele două *Purusha*, adică „Chit-Soul” și Sufletul Suprem.

283 Cele patru subiecte sunt următoarele: punctele de asemănare dintre *Prakriti* și *Purusha*, punctele de diferență dintre ele: punctele de asemănare dintre *Purusha* și *Iswara*; și punctele de diferență dintre ele. Cele patru considerații care acoperă aceste subiecte sunt absența începutului și a sfârșitului, existența ca și *chit* și în animație, distincția față de toate celelalte lucruri și noțiunea de activitate.

subiectele de cercetare). Cel ce dorește să atingă prosperitatea înaltă trebuie să devină pur la minte și, supunându-se practicilor austere în ceea ce privește corpul și simțurile, să se dedice yoga fără dorința de roade. Universul este pătruns de puterea yoga care circulă în secret prin fiecare parte a sa și o luminează strălucitor. Soarele și luna strălucesc cu efluvii în firmamentul inimii ca urmare a puterii yoga. Rezultatul yoga este Cunoașterea. Yoga este lăudată foarte mult în lume.[284] Oricare acțiuni care distrug Pasiunea și Întunericul constituie yoga în ceea ce privește caracterul său real. *Brahmacharya* și abținerea de la vătămare sunt considerate a constitui yoga corpului; în timp ce reținerea adecvată a minții și a vorbirii constituie yoga minții. Mâncarea obținută prin cerșetorie de la persoane regenerate, versate în ritual, este deosebită de orice altă mâncare. Consumând acea mâncare cu abstinență, păcatele născute din Pasiune încep să se stingă. Un yoghin care se hrănește cu o astfel de hrană își retrage treptat simțurile de la obiectele lor. De aceea, el ar trebui să mănânce doar măsura strict necesară pentru susținerea corpului său. (O altă recomandare care poate fi oferită este că) acea cunoaștere pe care cineva o obține treptat prin mintea dedicată yoga ar trebui să devină bucurie a sa în ultimele sale momente, printr-o întindere forțată a puterii.[285] Sufletul încorporat, atunci când este dezbrăcat de *Rajas* (nu atinge imediat Emanciparea, ci) ia o formă subtilă cu toate simțurile de percepție și se mișcă în spațiu. Când mintea sa nu mai este afectată de acțiuni, el, în virtutea unei astfel de renunțări (își pierde acea formă subtilă și) se contopește în *Prakriti* (fără însă a atinge încă *Brahma* sau Emanciparea care transcende *Prakriti*).[286] După distrugerea acestui corp grosier, cel care, prin lipsa de neatenție, scapă de toate cele trei corpuri (și anume, cel grosier, cel subtil și cel *karana*) reușește să atingă Emanciparea.[287] Nașterea și moartea creaturilor depind întotdeauna de cauza constituită de Ignoranța originală (sau *Avidya*). Când apare cunoașterea lui *Brahma*, necesitatea nu mai urmărește persoana. Cei care, însă, acceptă ceea ce este contrariul adevărului (crezând că este Sinele ceea ce în realitate nu este Sine) sunt oameni ale căror înțelegeri sunt mereu ocupate cu nașterea și moartea tuturor lucrurilor existente. (Astfel de oameni nici nu visează la Emancipare).[288] Își susțin corpurile cu ajutorul răbdării, își retrag inimile de la toate obiectele exterioare cu ajutorul înțelegerii lor și, retrăgându-se din lumea simțurilor, unii yoghini venerează simțurile în virtutea subtilității lor.[289] Unii dintre ei, cu mintea curățată prin yoga, procedând conform (stadiilor indicate în) scripturi și ajungând la cel mai înalt nivel, reușesc să O cunoască cu ajutorul înțelegerii și să locuiască în ceea ce este cel mai înalt și care, fără să se sprijine pe altceva, se sprijină pe sine însuși.[290] Unii îl venerează pe *Brahma* în imagini. Unii îl venerează ca

---

284 *Yoginastarn prapasyanti bhagavantam santanam* - chiar și asta este ceea ce oamenii spun mereu yoga și yoghini.

285 Într-o notă lungă, comentatorul explică faptul că ceea ce sugerează de fapt acest verset este că omul ar trebui să se ducă într-un loc sacru, cum ar fi Kasi, pentru a-și lepăda viața acolo. Moartea la Kasi duce cu siguranță la Emancipare, deoarece teoria este că Siva însuși devine instructorul și îl conduce pe om către acel scop înalt.

286 Când este deposedat de *Rajas*, adică eliberat de simțuri și de înclinațiile derivate din indulgența lor.

287 *Adehat* este explicat de comentator ca *Dehapatat*. *Dehantat* se aplică distrugerii tuturor celor trei corpuri. Prin distrugerea (după moarte) a corpului grosier se înțelege evadarea de obligația renașterii. Corpul *karana* este o formă de existență mai subtilă decât *Lingasarira*: este, desigur, existența acesteia; *Prakriti*, așa cum este menționat în versetul 21.

288 *Paropratyasarge* înseamnă ascensiunea cunoașterii lui *Brahma*. *Niyati* este Necesitatea, în consecință a căreia *jiva* trece printr-o roată nesfârșită de existențe; *Bhavantaprabhavaprajna* este *bhavanamanta-prabhavayorevaprajna yesham*. Obiectivul versetului este de a arăta că persoanele care greșesc și care consideră corpul, simțurile etc. și tot ceea ce nu este Sinele ca fiind Sinele sunt întotdeauna absorbite de ideea că lucrurile mor și se nasc, dar că nu există nimic asemănător emancipării sau evadării complete de renaștere.

289 „Cu ajutorul răbdării” este explicat de comentator ca fiind fără a-și părăsi locurile și a schimba atitudinea yoghină etc. „A se retrage din lumea simțurilor” înseamnă a atinge o stare perfect independentă de simțuri și, prin urmare, de toate obiectele externe. „A adora simțurile ca urmare a subtilității lor”, așa cum explică comentatorul, înseamnă a gândi la *Prana* și *Indriyas* ca la Sine sau Suflet. Nu înțeleg cum se echivalează aceasta cu afirmația că astfel de yoghini ating *Brahma*.

290 „Procedând conform (etapelor indicate în) scripturi” face aluzie la versetele bine-cunoscute din *Gita*, începând cu Indriyebhyah parahyartha etc. Cele mai importante etape, așa cum sunt menționate în aceste versete, sunt următoarele: Superioare simțurilor sunt obiectele lor. Superioară obiectelor este mintea. Superioară minții este înțelegerea. Superior înțelegerii este Sufletul. Superior Sufletului este Nemanifestul. Superior Nemanifestului este *Purusha* (*Brahma*). Nu există nimic deasupra *Purusha*. *Dehantam* este explicat ca fiind ceea ce este superior lui *Avyakta* sau Nemanifest, de unde și *Brahma* sau *Purusha*.

fiind existent cu atribute. Unii realizează în mod repetat Divinitatea supremă care a fost descrisă ca fiind asemănătoare unei scântei de fulger şi care este din nou indestructibilă.[291] Alţii, care şi-au ars păcatele prin penitenţe, ajung la *Brahma* în cele din urmă. Toate acele suflete înalte ating scopul suprem. Cu ochiul scripturii trebuie observate atributele subtile ale acestor diverse forme, distinse prin atribute, ale lui *Brahma* care sunt (astfel) venite de oameni. Yoghinul care a transcens necesitatea de a depinde de corp, care a renunţat la toate ataşamentele şi a cărui minte este dedicată abstracţiunii yoga, trebuie cunoscut ca o altă instanţă a Infinitului, ca Divinitatea Supremă sau ca ceea ce este Ne manifestat.[292] Cei ale căror inimi sunt dedicate dobândirii cunoaşterii reuşesc primii să se elibereze de lumea muritorilor. Ulterior, renunţând la ataşamente, ei participă la natura lui *Brahma* şi în cele din urmă ating scopul suprem. Astfel au vorbit despre religia care duce la dobândirea lui *Brahma* persoanele familiare cu *Vedele*. Cei care urmează acea religie, în măsura cunoştinţelor lor, reuşesc cu toţii să obţină scopul suprem. Chiar şi acele persoane care reuşesc să dobândească o cunoaştere ce nu poate fi clătinată (de asalturile scepticismului) şi care îi face pe posesorii ei liberi de ataşamente de orice fel, ajung în diverse regiuni înalte după moarte şi devin eliberaţi în măsura cunoaşterii lor. Acele persoane cu inimi pure care au dobândit mulţumirea prin cunoaştere şi care au lepădat toate dorinţele şi ataşamentele se apropie treptat, în ceea ce priveşte natura lor, tot mai mult de *Brahma*, care are caracterul nemanifestat, care este divin şi fără naştere şi moarte. Realizând că *Brahma* sălăşluieşte în Sufletele lor, ei înşişi devin nemutabili şi nu mai trebuie să se întoarcă niciodată (pe pământ). Ajungând în acea stare supremă care este indestructibilă şi eternă, ei există în fericire. Cunoaşterea referitoare la această lume este aceasta: ea există (în cazul persoanelor rătăcite). Ea nu există (în cazul celor care nu au fost încremeniţi de eroare). Întregul univers, legat de dorinţă, se roteşte ca o roată. După cum fibrele unei tulpini de lotus se întind în fiecare parte a tulpinii, în acelaşi mod, fibrele dorinţei, care nu au nici început, nici sfârşit, se întind peste fiecare parte a corpului. După cum un ţesător introduce firele sale într-o ţesătură cu ajutorul suveicii sale, în acelaşi mod, firele care alcătuiesc structura universului sunt ţesute de suveica Dorinţei. Cel care cunoaşte corect transformările lui *Prakriti*, Prakriti însăşi şi Purusha, devine liber de Dorinţă şi atinge Eliberarea.[293] Divinul *Rishi* Narayana, acel refugiu al universului, de dragul compasiunii faţă de toate creaturile, a promulgat clar aceste mijloace pentru dobândirea nemuririi.

SECŢIUNEA CCXVIII

Yudhishthira a spus: Urmând ce conduită, O, tu care eşti familiarizat cu toate căile conduitei, a reuşit Janaka, conducătorul din Mithila, versat în religia Emancipării, să obţină Emanciparea, după ce a lepădat toate plăcerile lumeşti?

Bhishma spuse: În acest context este citată următoarea naraţiune veche despre conduita particulară prin care acel conducător, pe deplin versat în toate cursurile de conduită, a reuşit să atingă cea mai înaltă fericire. Era un conducător în Mithila pe nume Janadeva din rasa lui Janaka. El era mereu angajat în a reflecta asupra cursurilor de conduită care ar putea duce la atingerea lui *Brahma*. O sută de preoţi obişnuiau să locuiască în palatul său, predându-i despre diversele cursuri de datorie urmate de oamenii care se dedicaseră la diverse moduri de viaţă.[294] Dedicat studiului *Vedelor*, el nu era foarte mulţumit de speculaţiile instructorilor săi cu privire la natura Sufletului şi de doctrinele lor despre extincţie la dizolvarea corpului sau despre reîncarnare după moarte. Odată, un mare ascet pe nume Panchasikha, fiul lui Kapila, după ce a călătorit prin întreaga lume, a ajuns la Mithila. Înzestrat cu concluzii corecte în legătură cu toate speculaţiile despre diversele datorii legate de renunţare, el era deasupra tuturor perechilor de opuşi (cum ar fi căldură şi frig, fericire şi

291 O străfulgerare realizată în mod repetat devine o masă de lumină strălucitoare. Poate că vorbitorul a intenţionat acest lucru.

292 În textele bengaleze, versetul 28 este un triplet. În al doilea rând, citirea corectă este *Dehantam*.

293 Mara, Prakriti şi Purusha, sau Efectele, Cauza lor materială şi Sufletul Suprem.

294 *Nanapashandavashinah* este o altă interpretare remarcată de comentator. Este explicată ca „cenzurători ai diverselor secte ale Lokayatika”.

suferință) și nu avea nicio îndoială. El era considerat cel mai de frunte dintre Rishi. Locuind unde dorea, el și-a dorit să pună la îndemâna tuturor oamenilor fericirea eternă atât de greu de atins. Se părea că mergea, uimind lumea, asumându-și forma nimănui altcuiva decât acel mare Rishi, acel stăpân al creaturilor, pe care adepții doctrinei *Sankhya* îl cunoșteau sub numele de Kapila. El era cel mai de frunte dintre toți discipolii lui Asuri și era numit nemuritorul. El efectuase un Sacrificiu mental care durase o mie de ani.[295] Era ferm în gândire și terminase toate ritualurile și sacrificiile prescrise în scripturi care duc la atingerea lui *Brahma*. El cunoștea pe deplin cele cinci învelișuri care acoperă sufletul.[296] Era devotat celor cinci acțiuni legate de adorarea lui *Brahma* și avea cele cinci calități (de liniște, autocontrol etc.). Cunoscut (așa cum s-a spus deja) sub numele de Panchasikha, el a abordat într-o zi un mare grup de Rishi care urmau doctrinele *Sankhya* și i-a întrebat despre obiectul suprem al achiziției umane, și anume Necunoscutul sau lucrul pe care se sprijină cele cinci *Puruṣa* sau învelișuri (menționate anterior).[297] Pentru a obține cunoașterea Sufletului, Asuri îl întrebase pe învățătorul său. În urma instrucțiunilor acestuia din urmă și a propriilor sale penitențe, Asuri a înțeles distincția dintre corp și Suflet și a dobândit viziunea cerească.[298] În acel grup de asceți, Asuri și-a făcut expunerea despre Cel Imutabil și Brahma Indestructibil care se vede sub diverse forme. Panchasikha a devenit discipolul lui Asuri. El se hrănea cu lapte uman. Exista o anumită Brahmană pe nume Kapila. Ea era soția lui Asuri.[299] Panchasikha a fost acceptat de ea ca fiu și el obișnuia să sugă sânii ei. În consecință, el a ajuns să fie cunoscut ca fiul lui Kapila și înțelegerea lui s-a fixat asupra lui *Brahma*. Toate acestea, despre circumstanțele nașterii sale și cele care au dus la faptul că a devenit fiul lui Kapila, mi-au fost spuse de către Rishi-ul divin.[300] Acesta din urmă mi-a vorbit și despre omniscienta lui Panchasikha. Versat în toate căile datoriei, Panchasikha, după ce a dobândit el însuși o cunoaștere înaltă, (a venit la Janaka) și știind că acel rege avea același respect pentru toți învățătorii săi, a început să uimească acea sută de învățători (prin expunerea doctrinei sale plină) de motive abundente. Observând talentul lui Kapileya, Janaka a devenit extrem de atașat de el și, abandonându-și cei o sută de învățători, a început să-l urmeze în mod deosebit pe el. Apoi Kapileya a început să-i vorbească lui Janaka, care își plecase capul în fața lui (ca un discipol) conform rânduielii și care era pe deplin capabil să înțeleagă instrucțiunile învățatului, despre acea înaltă religie a Eliberării care este explicată în tratatele *Sankhya*. Prezentând în primul rând suferințele nașterii, a vorbit apoi despre suferințele actelor (religioase). După ce a terminat acest subiect, a explicat suferințele tuturor stărilor de viață, terminând chiar cu cea din înalta regiune a Creatorului.[301] A vorbit și despre acea Iluzie pentru care există practica religiei, și a actelor, și a fructelor lor, și care este foarte nesigură, distrugătoare, instabilă și incertă.[302] Scepticii spun că atunci când moartea (corpului) este văzută și este o chestiune de dovadă directă martoră pentru toți, cei care susțin, în virtutea credinței în scripturi, că există ceva distinct de corp, numit Suflet, sunt în mod necesar învinși în argumentare. Ei susțin, de asemenea, că moartea cuiva înseamnă stingerea Sufletului său și că durerea, decrepitudinea și boala implică (moarte parțială) a Sufletului. Cel care susține, din eroare, că Sufletul este distinct de corp și există după pierderea corpului, susține o opinie nerezonabilă.[303]

295 *Panchasrotas* implică mintea despre care se spune că are cinci curenți.

296 Acestea sunt *annamaya, pranamaya, manomaya, vijnanamaya* și *anandamaya*. Pentru detalii, consultați Dieta lui Wilson.

297 Verbul folosit este *nyavedayat*, care înseamnă literalmente „reprezentat”, adică „început” pentru discurs sau investigat. Traducătorul Burdwan îl redă prin „expus” sau „promulgat”, ceea ce, cred, este incorect.

298 Traducătorul Burdwan face o greșeală ridicolă presupunând că Asuri a obținut această cunoaștere în urma întrebărilor discipolului său. De fapt, *samprishtah*, așa cum a explicat corect comentatorul, înseamnă *samyakprishta prasno yasya*. K.P. Singha evită eroarea.

299 *Kutumvini* înseamnă matroană sau soția unui cap de familie.

300 Fie Markandeya, fie Sanatkumara, potrivit comentatorului.

301 Dezvolt ușor *Sarvanirvedam* conform explicației date de Nilakantha. Doctrina *Sankhya* pornește de la ipoteza că toate stările de viață implică tristețe. Scopul acestei filozofii este de a găsi un remediu pentru aceasta, adică de a scăpa definitiv de orice tristețe.

302 Acestea sunt caracteristicile acelei Iluzii sub care omul se naște în această lume și continuă să trăiască până când poate învinge definitiv orice durere.

303 Construcția primului picior este *Atmano mrityuh Anatma*, adică moartea Sufletului (sau ceea ce se numește moarte) este stingerea Sufletului. Versetul 24 recită opinia scepticilor, nu pe cea a vorbitorului. K.P. Singha traduce

Dacă se consideră existent ceea ce nu există în realitate în lume, atunci se poate menționa că regele, fiind considerat astfel, nu este de fapt niciodată pasibil de decrepitudine sau moarte. Dar, din acest motiv, trebuie crezut cu adevărat că este deasupra decrepitudinii și morții?[304] Când întrebarea este dacă un obiect există sau nu există, și când cel a cărui existență este afirmată prezintă toate indicațiile non-existenței, pe ce se bazează oamenii obișnuiți pentru a soluționa afacerile vieții? Dovada directă este rădăcina atât a inferenței, cât și a scripturilor. Scripturile pot fi contrazise de dovezile directe. În ceea ce privește inferența, efectul său probatoriu nu este mare. Oricare ar fi subiectul, încetează a raționa doar pe baza inferenței. Nu există altceva numit jiva în afară de acest corp. Într-o sămânță de banian este conținută capacitatea de a produce frunze, flori, fructe, rădăcini și scoarță. Din iarba și apa luate de o vacă se produc lapte și unt, substanțe a căror natură este diferită de cea a cauzelor producătoare. Substanțe de feluri diferite, lăsate să se descompună în apă pentru un timp, produc băuturi spirtoase a căror natură este complet diferită de cea a substanțelor care le produc. În același mod, din sămânța vitală este produs corpul și atributele sale, împreună cu înțelegerea, conștiința, mintea și alte posesiuni. Două bucăți de lemn, frecate una de alta, produc foc. Piatra numită *Suryakanta*, venind în contact cu razele Soarelui, produce foc. Orice substanță metalică solidă, încălzită în foc, usucă apa când vine în contact cu ea. Similar, corpul material produce mintea și atributele acesteia de percepție, memorie, imaginație etc. Așa cum magnetul mișcă fierul, tot așa simțurile sunt controlate de minte.[305] Așa raționează scepticii. Scepticii, însă, se înșală. Căci dispariția (doar a forței animatoare) atunci când corpul devine neînsuflețit (și nu stingerea simultană a corpului odată cu acel eveniment) este dovada (faptului că trupul nu este Sufletul, ci că Sufletul este ceva separat de corp și îi supraviețuiește cu siguranță. Dacă, într-adevăr, corpul și Sufletul ar fi fost același lucru, ambele s-ar fi stins în același moment. În schimb, corpul mort poate fi văzut o perioadă după producerea morții. Moartea, așadar, înseamnă plecarea din corp a ceva care este diferit de corp). Implorarea zeităților de către aceiași oameni care neagă existența separată a Sufletului este un alt argument bun pentru teza că Sufletul este separat de corp sau are o existență care poate fi independentă de un înveliș material grosier. Zeitățile pe care acești oameni le venerează nu pot fi văzute sau atinse. Se crede că ele există în forme subtile. (De fapt, dacă o credință în zeități lipsite de forme materiale grosiere nu face niciun rău rațiunii lor, de ce existența unui Suflet nematerial ar face atâta rău rațiunii lor)? Un alt argument împotriva scepticului este că teza sa implică o distrugere a faptelor (căci dacă trupul și Sufletul mor împreună, și faptele acestei vieți ar pieri - o concluzie la care nimeni nu poate ajunge dacă vrea să explice inegalitățile sau condițiile observate în univers).[306] Acestea care au fost menționate și care au forme materiale nu pot fi, în mod necesar, cauzele (Sufletului nematerial și a acompaniamentelor sale nemateriale de percepție, memorie și altele asemenea). Identitatea existențelor nemateriale cu obiecte materiale nu poate fi înțeleasă. (Prin urmare, obiectele care sunt ele însele materiale nu pot fi în niciun fel cauze pentru producerea lucrurilor nemateriale). - Unii sunt de părere că există reîncarnare și că aceasta este cauzată de Ignoranță, dorința de fapte, lăcomie, neglijență și aderarea la alte defecte. Ei spun că Ignoranța (*Avidya*) este sufletul. Actele constituie sămânța care este așezată în acel pământ. Dorința este apa care face ca acea sămânță să crească, în acest fel ei explică renașterea. Ei susțin că, fiind acea ignoranță înrădăcinată într-un mod imperceptibil, un corp muritor fiind distrus, un altul pornește imediat de la el; și că atunci când este ars cu ajutorul cunoașterii, distrugerea existenței în sine urmează sau persoana atinge ceea ce se numește Nirvana. Această opinie este, de asemenea, eronată. [Aceasta este doctrina budiștilor]. Se poate întreba că atunci când ființa care se naște din

---

greșit versetul. Traducătorul Burdwan îl redă corect.

304 Acesta și toate versetele următoare sunt enunțuri ale argumentelor scepticului.

305 Versetul 29 este foarte concis. Cuvintele nu au legătură gramaticală între ele. Au fost folosite doar câteva substantive . Acestea reprezintă principalele argumente invocate de sceptici pentru a demonstra inexistența a orice altceva în afară de corpul care este văzut și simțit. Desigur, l-am urmărit pe comentator în elaborarea sensului versetului. Nu există nicio îndoială că comentatorul are dreptate.

306 Cititorul englez își poate face o idee despre concizia extremă a acestor versete, acordând atenție detaliilor conținute între parantezele de mai sus. Exigențele gramaticii engleze, precum și cele ale perspicacității, m-au obligat să folosesc, chiar și în porțiunile neincluse, mai multe cuvinte decât apar în sanscrita originală. Toate aceste versete sunt cruci menite să-l uimească pe Ganesha.

nou este diferită în ceea ce privește natura, nașterea și scopurile legate de virtute și viciu, de ce ar trebui eu atunci să fiu considerat că am vreo identitate cu ființa care a fost? Într-adevăr, singura inferență care se poate trage este că întreaga succesiune de existențe a unei anumite ființe nu este în realitate un lanț de legături conectate (ci existențele în succesiune nu sunt legate una de alta).[307] Apoi, din nou, dacă ființa care rezultă dintr-o renaștere este cu adevărat diferită de ceea ce era într-o fază anterioară de existență, se poate întreba ce satisfacție poate rezulta pentru o persoană din exercitarea virtuții carității, sau din dobândirea cunoașterii sau a puterii ascetice, din moment ce actele efectuate de unul trebuie să se concentreze asupra altei persoane într-o altă fază de existență (fără ca cel care le-a efectuat însuși să existe pentru a se bucura de ele?) Un alt rezultat al doctrinei supuse obiecției ar fi că cineva din această viață poate fi făcut nefericit de actele altei persoane dintr-o viață anterioară, sau, devenind nefericit, poate deveni din nou fericit. Văzând, totuși, ce se întâmplă de fapt în lume, o concluzie corectă poate fi trasă cu privire la nevăzut.[308] Conștiința separată care rezultă din renaștere este (conform celor ce se pot deduce din teoria budistă a vieții) diferită de Conștiința care a precedat-o într-o viață anterioară. Totuși, modul în care apariția sau manifestarea acelei Conștiințe separate este explicată de acea teorie nu pare a fi consecvent sau rezonabil. Conștiința (așa cum exista în viața anterioară) era opusul eternității, fiind doar tranzitorie, extinzându-se până la dizolvarea corpului. Ceea ce a avut un sfârșit nu poate fi considerat drept cauza producerii unei a doua Conștiințe care apare după producerea sfârșitului. Dacă, din nou, chiar pierderea Conștiinței anterioare este considerată drept cauza producerii celei de-a doua Conștiințe, atunci la moartea unui corp uman provocată de un baston greu, un al doilea corp ar apărea din corpul lipsit astfel de animație.[309] Încă o dată, doctrina lor despre stingerea vieții (sau *Nirvana* sau *Sattwasankshaya*) este expusă la obiecția că acea stingere va deveni un fenomen recurent, ca al anotimpurilor, sau al anului, sau al *yuga*, sau al căldurii, sau al frigului, sau al obiectelor care sunt agreabile sau dezagreabile.[310] Dacă, pentru a evita aceste obiecții, adepții acestei doctrine afirmă existența unui Suflet permanent și la care se atașează fiecare nouă Conștiință, ei se expun la noua obiecție că acea substanță permanentă, fiind copleșită de decrepitudine și de moartea care aduce distrugerea, poate în timp să fie ea însăși slăbită și distrusă. Dacă susținerile unei case sunt slăbite de timp, casa însăși este sortită să cadă în cele din urmă.[311] Simțurile, mintea, vântul, sângele, carnea, oasele (și toate constituentele corpului), unul după altul, își găsesc distrugerea și intră fiecare în cauza sa productivă.[312] Dacă, din nou, existența unui Suflet etern este afirmată, care este imuabil, care este refugiul înțelegerii, conștiinței și altor atribute obișnuite, și care este disociat de

307 Ambii traducători vernaculari au tradus greșit acest verset. Faptul este că, fără a înțelege clar nici textul, nici *glosa*, ei au folosit fragmente din *glosă* fără a putea transmite vreo idee inteligibilă. *Glosele* necesită uneori *glose* pentru a fi inteligibile. Comentatorul spune că teoria renașterii menționată în versetul 34 este cea a *Sugatelor* sau a budiștilor. Această teorie este respinsă în versetul 35. Obiecția față de teoria budistă este că simpla ignoranță și *karma* nu pot explica renașterea. Trebuie să existe un Suflet indestructibil. Budiștii nu acceptă acest lucru, deoarece ei cred că *Nirvana* sau anihilarea sunt posibile. Argumentul, așa cum este schițat, se desfășoară în felul următor: ființa care este rezultatul renașterii este aparent o ființă diferită. Ce drept avem să afirmăm identitatea ei cu ființa care a existat înainte? Ignoranța și *karma* nu pot crea un suflet, deși pot afecta mediul înconjurător al sufletului în noua sa naștere. Obiecțiile la teoria budistă devin clare în versetele care urmează.

308 Sensul este acesta: nu se vede niciodată în lume ca faptele unei persoane să afecteze în bine sau în rău o altă persoană. Dacă *Chaitra* se expune aerului nopții, *Maitra* nu răcește niciodată din cauza asta. Această dovadă directă ar trebui să rezolve controversa despre nevăzut, și anume dacă faptele cuiva dintr-o viață anterioară pot afecta pe altul într-o viață ulterioară dacă nu există nicio identitate între cele două ființe din două vieți.

309 Este inutil să spun că am elaborat considerabil al doilea rând al versului, deoarece o traducere literală ar fi fost complet ininteligibilă. De exemplu, dau această traducere: „Ceea ce este Conștiință separată este, de asemenea, diferită. Ceea ce este nu se recomandă pe sine.”

310 Dacă (așa cum s-a mai spus) a doua Conștiință este efectul rezultat al pierderii sau distrugerii în sine a Conștiinței anterioare, atunci distrugerea nu este anihilare și, în mod necesar, după ce Nirvana a fost atinsă, poate exista o nouă Conștiință sau o nouă naștere și, astfel, după ce s-a atins din nou Nirvana, poate urma același rezultat. Prin urmare, Nirvana budistă nu poate duce la acea Emancipare finală care este indicată în scripturile brahmanice.

311 Prin urmare, conform acestui argument, budiștii nu beneficiază deloc de afirmarea existenței unui Suflet permanent căruia i se poate atribui fiecare Conștiință repetată. Sufletul, conform scripturilor brahmanice, nu are atribute sau posesiuni. Este etern, imuabil și independent de toate atributele. Afirmarea atributelor cu privire la Suflet duce direct la deducția destructibilității sale și, prin urmare, afirmarea permanenței sau indestructibilității sale în astfel de condiții este o contradicție în termeni, conform a ceea ce se susține în acest verset.

toate acestea, o astfel de afirmație ar fi expusă unei obiecții serioase, căci atunci tot ceea ce se face de obicei în lume ar fi lipsit de sens, mai ales în ceea ce privește atingerea fructelor carității și a altor acte religioase. Toate declarațiile din *Srutis* care îndeamnă la aceste acte, și toate actele legate de conduita oamenilor în lume, ar fi la fel de lipsite de sens, deoarece Sufletul fiind disociat de înțelegere și de minte, nu este nimeni care să se bucure de fructele actelor bune și ale riturilor vedice.[313] Astfel, diverse feluri de speculații apar în minte. Dacă această opinie este corectă sau aceea este corectă, nu există mijloc de a stabili. Angajate în reflectarea asupra acestor opinii, anumite persoane urmează linii particulare de speculație. Înțelegerile acestora, direcționate către teorii particulare, devin în totalitate absorbite de ele și în cele din urmă se pierd complet în ele. Astfel, toți oamenii devin nefericiți prin urmăriri, bune sau rele. *Vedele* singure, readucându-i pe calea cea dreaptă, îi ghidează pe aceasta, asemenea călăuzilor care își conduc elefanții.[314] Mulți oameni, cu mințile slăbite, râvnesc obiecte care sunt pline de mare fericire. Acestea, însă, trebuie să întâlnească curând o măsură mult mai mare de suferință, și apoi, smulși forțat de la hrana lor râvnită, trebuie să recunoască dominația morții. Ce folos are cineva, care este sortit distrugerii și a cărui viață este instabilă, cu rude și prieteni și soții și alte posesiuni de acest gen? Cel care întâmpină moartea după ce a renunțat la toate acestea, părăsește lumea ușor și nu se mai întoarce niciodată. Pământul, spațiul, apa, căldura și vântul, sprijină și hrănesc mereu corpul. Reflectând asupra acestui lucru, cum poate cineva simți vreo afecțiune pentru propriul corp? Într-adevăr, corpul, care este supus distrugerii, nu are bucurie în el. După ce a auzit aceste cuvinte ale lui Panchasikha, care erau libere de înșelăciune, nelegate de iluzie (deoarece descurajau sacrificiile și alte acte vedice), extrem de salubre și care tratau despre Suflet, regele Janadeva a fost plin de uimire și s-a pregătit să i se adreseze din nou Rishi-ului.

SECȚIUNEA CCXIX

Bhishma a spus: Janadeva, din neamul lui Janaka, instruit astfel de marele Rishi Panchasikha, l-a întrebat încă o dată despre existența sau inexistența după moarte.

Janadeva a spus: O, ilustrule, dacă nimeni nu păstrează vreo cunoaștere după ce părăsește această stare de existență, dacă într-adevăr acest lucru este adevărat, atunci care este diferența dintre Ignoranță și Cunoaștere? Ce câștigăm atunci prin cunoaștere și ce pierdem prin ignoranță? Iată, O, cel mai de seamă dintre persoanele regenerate, că dacă Emanciparea este astfel, atunci toate actele religioase și jurămintele se sfârșesc doar în anihilare. Ce rost ar avea atunci distincția dintre necesitate și nepăsare? Dacă Eliberarea înseamnă disocierea de toate obiectele plăcerii sau asocierea cu obiecte care nu sunt durabile, pentru ce ar mai dori oamenii să acționeze sau, odată ce s-au angajat în acțiune, să continue să conceapă mijloacele necesare pentru îndeplinirea scopurilor dorite? Care este atunci adevărul (în legătură cu acest subiect)?

Bhishma a continuat: Văzându-l pe rege învăluit în întuneric gros, amețit de greșeală și devenit neajutorat, învățatul Panchasikha l-a liniștit, adresându-i din nou cuvintele următoare: „În această (Eliberare) apogeul nu este Extincția. Nici acest apogeu nu este vreun fel de Existență (pe care cineva și-o poate ușor imagina). Ceea ce vedem este o uniune de corp, simțuri și minte. Acestea, existând independent, dar și controlându-se reciproc, continuă să acționeze. Materialele

312 Comentatorul explică că scopul acestui verset este de a sublinia că simțurile, atunci când sunt distruse, se contopesc cu cauzele lor productive sau cu substanțele ale căror atribute sunt. Desigur, acele cauze sau substanțe sunt elementele sau materia primordială. Acest lucru duce la concluzia că, deși atributele pot fi distruse, substanțele (ale căror atribute sunt) pot rămâne intacte. Acest lucru poate salva doctrina budistă, deoarece Sufletul, fiind permanent și având conștiință etc. ca atribute, poate supraviețui, la fel ca materia primordială, distrugerii atributelor sale. Dar vorbitorul insistă că această doctrină nu este filosofică și că analogia nu se susține. Substanța este conjuncția atributelor. Atributele fiind distruse, substanța este și ea distrusă. Și în filosofia europeană, materia, ca esență necunoscută căreia îi sunt inerente extinderea, divizibilitatea etc., nu mai este considerată științifică.

313 Aici, vorbitorul atacă doctrina brahmanică ortodoxă despre caracterul Sufletului.

314 Posibil pentru că arta lor se bazează pe Apocalipsa.

care constituie corpul sunt apa, spațiul, vântul, căldura și pământul. Acestea există împreună (formând corpul) conform naturii lor. Ele se despart din nou conform naturii lor. Spațiul și vântul și căldura și apa și pământul – aceste cinci obiecte într-o stare de uniune formează corpul. Corpul nu este un singur element. Inteligența, căldura gastrică și suflurile vitale, numite *Prana*, etc., care sunt toate vânt – aceste trei sunt considerate organe de acțiune. Simțurile, obiectele simțurilor (și anume, sunetul, forma etc.), puterea (care sălășluiește în acele obiecte) în virtutea căreia ele devin capabile să fie percepute, facultățile (care sălășluiesc în simțuri) în virtutea cărora ele reușesc să le perceapă, mintea, suflurile vitale numite *Prana, Apana* și celelalte, și diversele sucuri și umori care sunt rezultatele organelor digestive, provin din cele trei organe menționate anterior.[315] Auzul, atingerea, gustul, vederea și mirosul – acestea sunt cele cinci simțuri. Ele și-au derivat atributele de la minte, care este, de fapt, cauza lor. Mintea, existând ca un atribut al lui *Chit*, are trei stări: plăcere, durere și absența atât a plăcerii cât și a durerii. Sunetul, atingerea, forma, gustul, mirosul și obiectele de care sunt înzestrate – acestea, până în momentul morții cuiva, sunt cauze pentru producerea cunoașterii sale. Pe simțuri se bazează toate faptele (care duc în cer), precum și renunțarea (care duce la atingerea lui *Brahma*), și, de asemenea, stabilirea adevărului în ceea ce privește toate subiectele de investigație. Înțelepții spun că stabilirea (adevărului) este cel mai înalt scop al existenței și că este sămânța sau rădăcina Eliberării; și în ceea ce privește Inteligența, ei spun că aceasta duce la Eliberare și *Brahma*.[316] Persoana care consideră această uniune de atribute perisabile (numite corp și obiecte ale simțurilor) ca fiind Sufletul, simte, din cauza unei asemenea imperfecțiuni a cunoașterii, multă suferință care se dovedește a fi din nou fără sfârșit. Acei oameni, pe de altă parte, care consideră toate obiectele lumești ca fiind non-Suflet și care, din acest motiv, încetează să mai aibă vreo afecțiune sau atașament față de ele, nu trebuie să suporte niciodată vreo suferință, căci suferința, în cazul lor, are nevoie de un fundament pe care să se sprijine. În acest context există ramura de cunoaștere fără egal care tratează despre Renunțare. Ea se numește *Samyagradha*. Îți voi vorbi despre ea. Ascultă-o de dragul Eliberării tale. Renunțarea la fapte este (stabilită) pentru toți cei care se străduiesc cu tărie pentru Eliberare. Cei care nu au fost învățați corect (și care, în consecință, cred că liniștea poate fi atinsă fără renunțare) trebuie să suporte o povară grea de suferință. Sacrificiile vedice și alte rituri există pentru renunțarea la avere și la alte posesiuni. Pentru renunțarea la toate plăcerile există jurăminte și posturi de diverse feluri. Pentru renunțarea la plăcere și fericire, există penitențe și yoga. Renunțarea, însă, la totul este cel mai înalt tip de renunțare. Ceea ce îți voi spune în curând este singura cale indicată de învățați pentru acea renunțare la tot. Aceia care păşesc pe acea cale reușesc să alunge toată suferința. Cei care deviază de la ea, însă, culeg necaz și suferință.[317] Vorbind mai întâi despre cele cinci organe de cunoaștere, având mintea ca al șaselea, și toate care sălășluiesc în înțelegere, îți voi vorbi despre cele cinci organe de acțiune, având forța ca al șaselea. Cele două mâini constituie două organe de acțiune. Cele două picioare sunt cele două organe pentru deplasarea dintr-un loc în altul. Organul sexual există atât pentru plăcere, cât și pentru continuarea speciei. Conducta inferioară, care duce în jos din stomac, este organul pentru expulzarea tuturor materiei consumate. Organele vorbirii există pentru exprimarea sunetelor. Să știi că aceste cinci organe de acțiune aparțin sau sunt legate de minte. Acestea sunt cele unsprezece organe ale cunoașterii și ale acțiunii (numărând și mintea). Mintea ar trebui îndepărtată repede prin înțelegere.[318] În actul de auzire, trei cauze trebuie să existe împreună, anume: două urechi, sunet și minte. Același lucru este valabil pentru percepția tactilă; la fel pentru cea vizuală; la fel pentru cea gustativă și olfactivă.[319] Aceste cincisprezece accidente sau atribute sunt necesare pentru diferitele tipuri de percepție indicate. Fiecare om, în consecință, devine

315 Primele cinci sunt efectele inteligenței; respirațiile vitale, ale vântului; iar sucurile și umorile, ale căldurii stomacale.

316 Inteligența este numită *avyaya* deoarece duce la Emancipare, care este o astfel de emancipare. Este numită și *mahat* datorită puterii sale de a conduce la *Brahma*, care este *mahat*. *Tattwanischaya* este numită sămânța Emancipării deoarece duce la Emancipare.

317 Acea cale constă în yoga.

318 Prin renunțarea la minte, cineva renunță la cele cinci organe ale acțiunii. Prin renunțarea la înțelegere, cineva renunță la organele cunoașterii odată cu mintea.

319 Adică, în fiecare dintre aceste operații trebuie să existe împreună trei cauze.

conştient de trei lucruri separate în ceea ce priveşte aceste percepţii (şi anume: un organ material, funcţia sa particulară şi mintea asupra căreia acţionează acea funcţie). Există din nou (în ceea ce priveşte toate percepţiile minţii) trei categorii, şi anume: cele care aparţin Bunătăţii, cele care aparţin Pasiunii şi cele care aparţin Întunericului. În acestea se varsă trei tipuri de conştiinţă, incluzând toate senzaţiile şi emoţiile. Extazul, satisfacţia, bucuria, fericirea şi liniştea, care apar în minte din orice cauză perceptibilă sau în absenţa oricărei cauze aparente, aparţin atributului Bunătăţii. Nemulţumirea, regretul, tristeţea, lăcomia şi setea de răzbunare, fără cauză sau ocazionate de orice cauză perceptibilă, sunt indicaţii ale atributului cunoscut sub numele de Pasiune. Judecata greşită, stupefacţia, neglijenţa, visele şi somnolenţa, oricum ar fi cauzate, aparţin atributului Întunericului. Orice stare de conştiinţă care există, cu privire fie la corp, fie la minte, unită cu bucurie sau satisfacţie, ar trebui considerată ca fiind datorată calităţii Bunătăţii. Orice stare de conştiinţă unită cu orice sentiment de nemulţumire sau lipsă de veselie ar trebui considerată ca fiind cauzată de o creştere a atributului Pasiunii în minte. Orice stare, cu privire fie la corp, fie la minte, care există cu eroare sau neglijenţă, ar trebui cunoscută ca fiind indicativă pentru Întuneric, care este ininteligibil şi inexplicabil. Organul auzului se sprijină pe spaţiu; este el însuşi spaţiu (sub limitări); (Sunetul are acel organ ca refugiu). (Sunetul este, aşadar, o modificare a spaţiului). În perceperea sunetului, s-ar putea să nu se obţină imediat o cunoaştere a organului auzului şi a spaţiului. Dar când sunetul este perceput, organul auzului şi spaţiul nu rămân mult timp necunoscute. (Prin distrugerea urechii, sunetul şi spaţiul pot fi distruse; şi, în cele din urmă, prin distrugerea minţii, totul poate fi distrus). Acelaşi lucru este valabil şi pentru piele, ochi, limbă şi nas, constituind al cincilea. Ele există în atingere, formă, gust şi miros. Ele constituie facultatea percepţiei şi sunt mintea.[320] Fiecare angajat în funcţia sa proprie, toate cele cinci organe de acţiune şi celelalte cinci de cunoaştere există împreună, iar asupra unirii acestora zece locuieşte mintea ca al unsprezecelea şi asupra minţii înţelegerea ca al doisprezecelea. Dacă se spune că aceste douăsprezece nu există împreună, atunci consecinţa ar fi moartea în somnul fără vise. Dar deoarece nu există moarte în somnul fără vise, trebuie admis că aceste douăsprezece există împreună în ceea ce le priveşte, dar separat de Suflet. Coexistenţa acestor douăsprezece cu Sufletul la care se referă vorbirea comună este doar o formă obişnuită de vorbire a oamenilor de rând pentru scopuri lumeşti. Cel care visează, în virtutea apariţiei impresiilor senzoriale trecute, devine conştient de simţurile sale în formele lor subtile şi, fiind deja înzestrat cu cele trei atribute (ale bunătăţii, pasiunii şi întunericului), îşi consideră simţurile existente împreună cu obiectele lor respective şi, prin urmare, acţionează şi se mişcă cu un corp imaginar asemenea sinelui său în stare de veghe.[321] Acea disociere a Sufletului de înţelegere şi de minte cu simţurile, care dispare repede, care nu are stabilitate şi pe care mintea o face să apară doar atunci când este influenţată de întuneric, este fericirea care, spun învăţaţii, are o parte din natura întunericului şi este experimentată numai în acest corp grosier. (Fericirea Emancipării este cu siguranţă diferită de aceasta).[322] Chiar şi peste fericirea Eliberării, fericirea, anume, cea care este trezită de învăţătura inspirată a *Vedelor* şi în care nimeni nu vede cea mai mică urmă de tristeţe, — acelaşi întuneric inefabil şi care ascunde adevărul pare să se întindă (dar în realitate fericirea Eliberării este neatinsă de întuneric).[323] Asemenea ceea ce se întâmplă în

320 Concluzia este că, odată ce funcţiile sunt distruse, organele sunt distruse, şi tot aşa, sau, mintea fiind distrusă, toate sunt distruse.

321 Comentatorul explică corect că „*na*” din „*nanuparyeta*” este nom. sing al lui „*nri*” (om), adică aici, desigur, visătorul. Ingeniozitatea lui Nilakantha este cu siguranţă foarte lăudabilă.

322 *Uparamam* este *yugapadbhavasya uchcchedam* sau extincţia stării de asociere a Sufletului cu înţelegerea, mintea şi simţurile. Această disociere a Sufletului de înţelegere etc. este, desigur, Emancipare. Emanciparea, însă, fiind eternă, disocierea temporară a sufletului de înţelegere etc., care este consecinţa somnului fără vise, este rezultatul lui *Tamas* sau Întuneric. Această disociere este cu siguranţă un fel de fericire, dar diferă de fericirea Emancipării, care este eternă şi care nu este experimentată în corpul grosier.

323 În acest verset, vorbitorul subliniază faptul că fericirea Emancipării poate părea la prima vedere similară cu fericirea somnului fără vise, dar aceasta este doar o eroare. În realitate, prima este neatinsă sau nepătată de întuneric. Interpretarea pe care o înţeleg este „*Na krichechramanupasyati*”, care înseamnă „în care nimeni nu vede nici cea mai mică tentă de tristeţe”. Tipul de tristeţe la care se face referire este tristeţea dualităţii sau conştiinţa cunoscătorului şi a cunoscutului. În Emancipare, desigur, nu poate exista nicio conştiinţă a dualităţii. Ambele versiuni vernaculare sunt complet lipsite de sens.

somnul fără vise, în Eliberare, de asemenea, existențele subiective și obiective (de la Conștiință la obiectele simțurilor, toate incluse), care își au originea în actele proprii, sunt toate înlăturate. La unii, care sunt copleșiți de *Avidya* (Ignoranță), acestea există, înrădăcinate ferm. Pentru alții, care au transcens *Avidya* și au dobândit cunoaștere, ele nu mai vin niciodată.[324] Cei care sunt versați în speculațiile despre caracterul Sufletului și al non-Sufletului, spun că acest total (al simțurilor etc.) este corp (*kshetra*). Acel existent care se sprijină pe minte se numește Suflet (*kshetrajna*). Când acesta este cazul, și când toate creaturile, ca urmare a cauzei bine cunoscute (care constă în ignoranță, dorință și fapte al căror început nu poate fi conceput), există, datorită și naturii lor primare (care este o stare de uniune între Suflet și corp), (dintre acestea două) care anume este distructibil, și cum poate acesta (și anume Sufletul), care se spune că este etern, să sufere distrugere?[325] După cum râurile mici care se varsă în cele mai mari își pierd formele și numele, iar cele mai mari (astfel mărite) care se rostogolesc în ocean își pierd formele și numele, în același mod se întâmplă acea formă de stingere a vieții numită Emancipare.[326] Acesta fiind cazul, când *jiva*, caracterizată prin atribute, este primită în Sufletul Universal, și când toate atributele sale dispar, cum poate ea să fie obiectul menționării prin diferențiere? Cel care este versat în înțelegerea îndreptată spre împlinirea eliberării și care necesar caută să cunoască Sufletul, nu este niciodată pătat de fructele rele ale faptelor sale, la fel cum o frunză de lotus, deși scufundată în apă, nu este niciodată umezită de ea. Când cineva se eliberează de legăturile foarte puternice, numeroase, prilejuite de afecțiunea pentru copii și soții și de dragostea pentru sacrificii și alte rituri, când cineva renunță atât la bucurie, cât și la tristețe și transcende toate atașamentele, atinge atunci cel mai înalt scop și, intrând în Sufletul Universal, devine incapabil de diferențiere. Când cineva a înțeles declarațiile din *Sruti* care conduc la inferențe corecte (despre *Brahma*) și a practicat acele virtuți de bun augur pe care aceleași și alte scripturi le îngăduie, poate să se odihnească liniștit, desconsiderând temerile de bătrânețe și de moarte. Când atât meritele, cât și păcatele dispar, iar fructele, sub formă de bucurie și tristețe, care rezultă din acestea, sunt distruse, oamenii, detașați de tot, se refugiază mai întâi pe *Brahma* învestit cu personalitate, iar apoi îl văd pe *Brahma* impersonal în înțelegerea lor.[327] *Jiva*, în cursul coborârii sale sub influența *Avidya*, trăiește aici (în celula sa formată din fapte) în maniera unui vierme de mătase care locuiește în celula sa țesută din firele proprii. La fel ca viermele de mătase eliberat care își abandonează celula, și *jiva* își abandonează casa generată de faptele sale. Rezultatul final care se produce este că sorțile sale sunt apoi distruse ca un ghemotoc de pământ care cade cu violență pe o masă de piatră.[328] După cum cerbul care își aruncă coarnele vechi sau șarpele care își leapădă pielea trece neobservat, în același mod o persoană detașată își abandonează toate necazurile. După cum o pasăre părăsește un copac care este pe cale să se prăbușească într-o bucată de apă și, rupând astfel legătura cu el, se așază pe un (nou) loc de odihnă, în același mod persoana eliberată de atașamente renunță atât la bucurie, cât și la tristețe și,

---

324 În acest verset, vorbitorul subliniază din nou asemănarea dintre somnul fără vise și Emancipare. În ambele, *swakarmapratyaydh*, *Gunah* este abandonat. *Gunah*, așa cum este explicat de Nilakantha, înseamnă aici întreaga gamă de existențe subiective și obiective, de la Conștiință la obiectele materiale grosiere, *swakarmapratyaydh* înseamnă *karmahetu kavirbhava*, adică a avea acte ca cauză a manifestării lor; aceasta se referă la teoria renașterii pe baza actelor trecute.

325 Sensul versetului este acesta: toate creaturile sunt percepute ca existând. Această existență se datorează cauzei binecunoscute constituite de *Avidya*, dorință și acțiuni. Ele există, de asemenea, într-un mod care demonstrează o uniune între corp și Suflet. Pentru toate scopurile comune ale vieții, tratăm creaturile pe care le percepem ca existând cu adevărat. Întrebarea care se pune atunci este - care (corpul sau Sufletul) este distructibil? - Nu putem răspunde la această întrebare în niciun fel dorim, cum ar fi *swaswato va katham uchcchedavan, bhavet* (adică, cum poate Sufletul, despre care învățații spun că este Etern, să fie considerat distructibil?). *Vartamaneshu* ar trebui tratat ca *Laukikavyavareshu*. *Uchcchedah* este, desigur, echivalent cu *Uchcchedavan*.

326 Adică, corpul grosier dispare în cel subtil; cel subtil în forma de existență *karana* (potențială); iar aceasta din urmă în Sufletul Suprem.

327 Meritul și păcatul, precum și efectele lor sub forma fericirii și a nefericirii, atât în această viață, cât și în cea de apoi, se spune că sunt distruse atunci când oamenii devin detașați de toate lucrurile și practică religia abstinenței sau *nivritti*. Parafraza celui de-al doilea vers este *asaktah alepamakasam asthaya mahati alingameva pacyanti*. *Alepamakasam asthaya* este explicat de comentator ca *Sagunam Brahma asthaya*.

328 *Urnanabha* este un termen generic pentru toți viermii care țes fire din interiorul burții lor. Nu înseamnă întotdeauna păianjenul. Aici, implică un vierme de mătase. Analogia devine atunci completă.

disociată chiar și de formele sale subtile și mai subtile, atinge acel scop care este plin de cea mai mare prosperitate.[329] Însuși strămoșul lor, Janaka, conducătorul din Mithila, văzându-și orașul cuprins de flăcări, a proclamat el însuși: „În acest incendiu nimic al meu nu arde!” Regele Janadeva, după ce a ascultat aceste cuvinte capabile să aducă nemurirea, rostite de Panchasikha, și ajungând la adevăr după ce a reflectat cu grijă la tot ce i-a spus acesta din urmă, și-a abandonat necazurile și a trăit mai departe în bucuria unei mari fericiri. Cel care citește acest discurs, O, rege, care tratează despre eliberare și care reflectă mereu asupra lui, nu este niciodată rănit de nicio calamitate și, eliberat de tristețe, atinge eliberarea, la fel ca Janadeva, suveranul din Mithila, după întâlnirea cu Panchasikha.

SECȚIUNEA CCXX

Yudhishthira a spus: Ce anume făcând dobândește cineva fericirea și ce anume făcând te face să întâmpini necaz? Ce anume, O, Bharata, făcând te eliberezi de frică și rămâi aici încununat de succes (în ceea ce privește obiectivele vieții)?

Bhishma a spus: Cei din vechime, ale căror înțelegeri erau îndreptate spre *Sruttis*, au lăudat în mare măsură datoria autocontrolului pentru toate ordinele în general, dar mai ales pentru Brahman. Succesul în privința riturilor religioase nu se arată niciodată în cazul celui care nu se stăpânește. Riturile religioase, penitențele, adevărul — toate acestea se sprijină pe autocontrol. Autocontrolul îi sporește energia. Se spune că autocontrolul este sfânt. Omul stăpân pe sine devine fără păcat și fără frică și dobândește rezultate mărețe. Cel stăpân pe sine doarme fericit și se trezește fericit. Călătorește fericit prin lume, iar mintea lui rămâne mereu veselă. Orice fel de agitație este controlată în liniște prin autocontrol. Cel care nu se stăpânește eșuează într-un efort similar. Omul stăpân pe sine își vede nenumărații dușmani (sub formă de lăcomie, dorință și mânie etc.) ca și cum aceștia ar locui într-un corp separat. Asemenea tigrilor și altor fiare carnivore, persoanele lipsite de autocontrol inspiră întotdeauna frică tuturor creaturilor. Pentru a controla acești oameni, Cel-născut-din-Sine (Brahman) a creat regii. În toate cele (patru) moduri de viață, practica autocontrolului este deasupra tuturor celorlalte virtuți. Fructele autocontrolului sunt mult mai mari decât cele obținute în toate modurile de viață. Acum îți voi menționa semnele celor care prețuiesc foarte mult autocontrolul.[330] Acestea sunt: noblețea, calmul dispoziției, mulțumirea, credința, iertarea, simplitatea statornică, absența vorbăriei, umilința, reverența față de superiori, benevolența, compasiunea pentru toate creaturile, sinceritatea, abținerea de la discuții despre regi și oameni cu autoritate, de la toate discursurile false și inutile și de la laudele și blamările altora. Omul stăpân pe sine devine dornic de eliberare și, suportând în liniște bucuriile și necazurile prezente, nu este niciodată exaltat sau deprimat de cele viitoare. Lipsit de răzbunare și de orice fel de viclenie, și nemișcat de laude și critici, un astfel de om are un comportament bun, are maniere frumoase, este pur de suflet, are fermitate sau tărie de caracter și este un stăpân complet al patimilor sale. Primind onoruri în această lume, un astfel de om merge în lumea de dincolo în rai. Făcând ca toate creaturile să dobândească ceea ce nu pot dobândi fără ajutorul său, un astfel de om se bucură și devine fericit.[331] Dăruit cu benevolență universală, un astfel de om nu nutrește niciodată dușmănie față de nimeni. Liniștit ca oceanul în calm total, înțelepciunea îi umple sufletul și el nu este niciodată vesel. Posesor de inteligență și demn de venerație universală, omul stăpân pe sine nu nutrește niciodată frică de vreo creatură și nu este temut de nicio creatură la rândul său. Acel om care nu se bucură nici măcar la câștiguri mari și nu simte niciodată tristețe când este lovit de calamitate, se spune că posede înțelepciunea mulțumirii. Un astfel de om se spune că este stăpân pe sine. Într-adevăr, un astfel de om se spune că este un bine-născut. Instruit în scripturi și înzestrat cu un suflet pur, omul stăpân pe sine, îndeplinind toate acele fapte pe care le fac cei buni, se bucură de fructele lor înalte.

---

329 Cuvântul „*nipatatyasaktah*” este tradus greșit de traducătorul din Burdwan. K.P. Singha redă sensul corect, dar îl interpretează pe „*nipatali*” în „*utpatati*”.

330 *Samudayah* este explicat de comentator ca echivalent cu *hetu*.

331 Se face referire la faptul de a da hrană și haine celor săraci și nevoiași în vremuri de lipsă.

Cei care au sufletul rău nu se îndreaptă niciodată pe calea reprezentată de benevolenţă, iertare, seninătate, mulţumire, dulceaţa vorbirii, adevăr, liberalitate şi alinare. Calea lor constă în lăcomie şi mânie şi cupiditate şi invidie faţă de alţii şi lăudăroşenie. Copleşindu-şi lăcomia şi mânia, practicând jurământul de *Brahmacarya* şi devenind un stăpân complet al simţurilor sale, Brahmanul, străduindu-se cu rezistenţă în cele mai aspre penitenţe şi respectând cele mai riguroase restricţii, ar trebui să trăiască în această lume, aşteptându-şi liniştit vremea ca unul care pare a avea un corp deşi ştie bine că nu este supus distrugerii.

SECȚIUNEA CCXXI

Yudhishthira spuse: Clasele regenerate, cele trei, care se dedică jertfelor şi altor ritualuri, mănâncă uneori rămăşiţele, constând din carne şi vin, ale jertfelor în cinstea zeilor, din motive de a obține copii şi rai. Care este, O, bunicule, caracterul acestui act?

Bhishma spuse: Aceia care mănâncă alimente interzise fără a respecta jertfele şi jurămintele prescrise în *Vedă* sunt consideraţi oameni încăpăţânaţi. (Sunt consideraţi decăzuţi chiar şi aici). Cei care, pe de altă parte, mănâncă astfel de alimente în îndeplinirea jertfelor şi jurămintelor vedice şi sunt îndemnaţi de dorinţa de a obține roade sub forma raiului şi copiilor, urcă în rai, dar cad la epuizarea meritelor lor.[332]

Yudhishthira spuse: Oamenii obişnuiţi spun că postul este *tapas* (penitenţă). Este postul, totuşi, într-adevăr aşa, sau penitenţa este altceva?

Bhishma spuse: Oamenii consideră postul, măsurat în luni, sau jumătăţi de lună sau zile, ca fiind penitenţă. În opinia celor cuvincioşi, însă, aceasta nu este penitenţă. Dimpotrivă, postul este un impediment în dobândirea cunoaşterii Sufletului.[333] Renunţarea la fapte (care este atât de dificilă pentru toţi) şi umilinţa (care constă în venerarea şi consideraţia pentru toate creaturile) constituie cea mai înaltă penitenţă. Aceasta este distinsă deasupra tuturor formelor de penitenţă. Cel care se dedică unei astfel de penitenţe este considerat ca postind întotdeauna şi ducând întotdeauna o viaţă de *Brahmacharya*. Un astfel de Brahman va deveni mereu un Muni, veşnic o zeitate, şi veşnic fără somn, şi se va ocupa doar de urmărirea virtuţii, chiar dacă trăieşte în mijlocul unei familii. Va deveni veşnic vegetarian şi veşnic pur. Va deveni mereu un mâncător de nectar şi un venerator veşnic al zeilor şi al oaspeţilor. Într-adevăr, va fi considerat ca trăind mereu din rămăşiţele jertfelor, ca fiind mereu devotat datoriei de a găzdui oaspeţi, ca fiind mereu plin de credinţă şi ca venerând mereu zeii şi oaspeţii.

Yudhishthira spuse: Cum poate cineva care practică o astfel de penitenţă să ajungă să fie considerat ca postind mereu sau ca fiind mereu devotat jurământului de *Brahmacharya*, sau ca trăind mereu din rămăşiţele jertfelor sau ca fiind mereu atent la oaspeţi?

Bhishma spuse: El va fi considerat ca unul care ţine mereu post dacă mănâncă o dată în timpul zilei şi o dată în timpul nopţii la orele stabilite, fără să mănânce nimic în intervalul dintre ele. Un astfel de Brahmana, prin faptul că spune mereu adevărul şi aderă mereu la înţelepciune şi se duce la soţia sa numai în perioada de fertilitate şi niciodată în alte momente, devine un *Brahmacharin* (celibatar). Prin faptul că nu mănâncă niciodată carne de animale care nu au fost sacrificate pentru jertfă, el devine un vegetarian strict. Prin faptul că este mereu caritabil, el devine mereu pur, iar prin abţinerea de a dormi ziua, el devine unul care este mereu treaz. Înţelege, O,

332 Interpretarea pe care o adopt este *Vrataluvdhah*. Dacă, totuşi, s-ar adopta interpretarea bengaleză *vrataluplah*, sensul ar fi „astfel de oameni sunt înşelaţi de jurămintele lor”, sensul fiind că, deşi dobândesc raiul şi celelalte obiecte ale dorinţei lor, totuşi cad la epuizarea meritelor lor şi nu ating niciodată ceea ce este permanent, şi anume Emanciparea, care poate fi atinsă doar urmând religia *nivritti*.

333 Scopul celor două răspunsuri ale lui Bhishma este de a arăta că provocarea de durere altora (sacrificarea animalelor) este de condamnat, iar provocarea de durere propriei persoane este la fel de de condamnat.

Yudhishthira, că omul care mănâncă doar după ce și-a hrănit servitorii și oaspeții devine un consumator de nectar. Brahmanul care nu mănâncă niciodată până când nu sunt hrăniți zeii și oaspeții, obține, prin această abținere, raiul însuși. Se spune că acesta se hrănește cu rămășițe de jertfă, cel care mănâncă doar ce rămâne după ce a hrănit zeii, Pitrii, servitorii și oaspeții. Astfel de oameni câștigă nenumărate regiuni de fericire în viața de apoi. În casele lor vin, împreună cu *Brahma* însuși, zeii și Apsarele. Cei care își împart hrana cu zeii și cu Pitrii își petrec zilele în fericire constantă alături de fiii și nepoții lor și, în cele din urmă, renunțând la acest trup, ajung la un sfârșit foarte înalt.

SECȚIUNEA CCXXII

Yudhishthira a spus: În această lume, O, Bharata, faptele bune și rele se atașează omului cu scopul de a produce roade pentru bucurie sau rezistență. Trebuie omul, totuși, considerat făptuitorul lor sau nu trebuie considerat astfel? Îndoiala îmi umple mintea cu privire la această întrebare. Doresc să aud acestea în detaliu de la tine, O, bunicele!

Bhishma spuse: În legătură cu aceasta, O, Yudhishthira, este citată vechea narațiune a unui dialog dintre Prahlada și Indra. Șeful Daityarilor, anume Prahlada, era detașat de toate obiectele lumești. Păcatele îi fuseseră spălate. De neam respectabil, era înzestrat cu o mare învățătură. Liber de letargie și mândrie, mereu urmând calitatea binelui și devotat diverselor jurăminte, primea laudele și criticile deopotrivă. Stăpân pe sine, își petrecea timpul într-o cameră goală. Cunoscător al originii și distrugerii tuturor lucrurilor create, mobile și imobile, nu se mânia niciodată pe lucrurile care nu-i plăceau și nu se bucura niciodată de venirea lucrurilor plăcute. Privea deopotrivă aurul și un smoc de pământ. Angajat cu tărie în studiul Sufletului și în dobândirea Eliberării, și ferm în cunoaștere, ajunsese la concluzii fixe în privința adevărului. Cunoscând ce este suprem și ce nu este în toate lucrurile, omniscient și cu vedere universală, în timp ce ședea într-o zi într-o odaie solitară cu simțurile sub control deplin, Sakra s-a apropiat de el și, dorind să-l trezească, i-a spus aceste cuvinte: „O rege, văd toate acele calități care sălășluiesc permanent în tine, prin care o persoană câștigă respectul tuturor. Înțelegerea ta pare a fi ca a unui copil, lipsită de atașament și aversiune. Tu cunoști Sufletul. Care crezi că este cel mai bun mijloc prin care se poate atinge cunoașterea Sufletului? Tu ești acum legat în lanțuri, căzut din poziția ta anterioară, adus sub stăpânirea dușmanilor tăi și lipsit de prosperitate. Împrejurările tale actuale sunt de natură să inspire tristețe. Cu toate acestea, cum se face, O, Prahlada, că nu te lași pradă tristeții? Aceasta se datorează, O, fiu al lui Diti, dobândirii înțelepciunii sau este din cauza tăriei tale sufletești? Privește-ți calamitățile, O, Prahlada, și totuși tu pari a fi ca unul fericit și liniștit.” Astfel îndemnat de Indra, șeful Daityarilor, înzestrat cu concluzii ferme în privința adevărului, i-a răspuns celuilalt în aceste cuvinte dulci, ce indicau o mare înțelepciune.

Prahlada a spus: Cel care nu cunoaște originea și distrugerea tuturor obiectelor create, este, în consecință, amețit din cauza acestei ignoranțe. Însă cel care este versat în aceste două lucruri, nu este niciodată amețit. Toate felurile de entități și non-entități apar sau dispar în funcție de natura lor proprie. Nicio formă de efort personal nu este necesară (pentru producerea unor astfel de fenomene).[334] În absența, așadar, a efortului personal, este evident că nu există un agent personal pentru producerea a tot ceea ce percepem. Dar deși (în realitate) persoana (sau conștiința) nu face nimic, totuși (sub influența Ignoranței) o conștiință referitoare la furie se răspândește asupra ei. Cel care se consideră făptuitorul faptelor bune sau rele are o înțelepciune viciată. O astfel de persoană, după părerea mea, nu cunoaște adevărul.[335] Dacă, O, Indra, ființa numită persoană ar fi fost cu adevărat actantul, atunci toate faptele întreprinse pentru propriul său beneficiu ar fi fost cu siguranță

334 Existența ia ființă și încetează. Și non-existența ia ființă și încetează. Aceasta este construcția gramaticală. Cuvintele, desigur, implică doar apariția și dispariția tuturor tipurilor de fenomene.

335 Aceasta se referă la teoria expusă în secțiunile anterioare despre inactivitatea reală a Sufletului în mijlocul activității sale aparente în ceea ce privește toate actele.

încununate de succes. Niciuna dintre aceste fapte nu ar fi fost învinsă. Chiar și printre persoanele care se străduiesc din răsputeri, suspendarea a ceea ce nu se dorește și apariția a ceea ce se dorește nu se observă. Ce se întâmplă atunci cu efortul personal? În cazul unora, vedem că fără niciun efort din partea lor, ceea ce nu se dorește este suspendat și ceea ce se dorește este realizat. Acesta trebuie să fie rezultatul Naturii. Unii oameni sunt văzuți prezentând aspecte extraordinare, căci deși posesoare de inteligență superioară, ei trebuie să solicite bogății de la alții care sunt vulgari la înfățișare și dotați cu puțină inteligență. Într-adevăr, când toate calitățile, bune sau rele, intră într-o persoană, îndemnate de Natură, ce temei are cineva să se laude (cu posesiunile sale superioare)? Toate acestea provin din Natură. Aceasta este concluzia mea fermă. Chiar și Mântuirea și cunoașterea de sine, după părerea mea, provin din aceeași sursă.

În această lume, toate fructele, bune sau rele, care se atașează de persoane, sunt privite ca rezultatul faptelor. Voi vorbi acum pe larg despre subiectul faptelor. Ascultă-mă. Așa cum o cioară, în timp ce mănâncă, proclamă prezența hranei (celorlalte din specia ei) prin ciripitul ei repetat, în același mod toate faptele noastre nu fac decât să proclame indicațiile Naturii. Cel care cunoaște doar transformările Naturii, dar nu și Natura supremă și cea care există de la sine, simte stupefacție din cauza ignoranței sale. Însă cel care înțelege diferența dintre Natură și transformările ei nu este niciodată stupefiat. Toate lucrurile existente își au originea în Natură. În consecința certitudinii în această privință, cineva nu va fi niciodată afectat de mândrie sau aroganță. Când cunosc care este originea tuturor poruncilor morale și când sunt familiarizat cu instabilitatea tuturor obiectelor, sunt incapabil, O, Sakra, să mă las pradă tristeții. Toate acestea au un sfârșit. Fără atașamente, fără mândrie, fără dorință și speranță, eliberat de toate legăturile și disociat de orice, îmi petrec timpul în mare fericire, angajat în a privi apariția și dispariția tuturor obiectelor create. Pentru cel care posedă înțelepciune, care este stăpân pe sine, care este mulțumit, care este fără dorință și speranță și care privește toate lucrurile cu lumina auto-cunoașterii, nu există necaz sau angoasă, O, Sakra! Nu am nicio afecțiune sau aversiune nici pentru Natură, nici pentru transformările ei. Nu văd acum pe nimeni care să-mi fie dușman, nici pe cineva care să fie al meu. Nu râvnesc, O, Sakra, niciodată nici raiul, nici aceste lumi, nici tărâmurile de jos. Nu este cazul să nu existe fericire în înțelegerea Sufletului. Dar Sufletul, fiind disociat de orice, nu poate savura fericirea. De aceea nu doresc nimic.

Sakra a zis: Spune-mi mijloacele, O, Prahlada, prin care acest fel de înțelepciune poate fi dobândită și prin care acest fel de liniște poate deveni a noastră. Te implor.

Prahlada a spus: Prin simplitate, prin atenție, prin curățarea Sufletului, prin stăpânirea pasiunilor și prin servirea persoanelor în vârstă, O, Sakra, o persoană reușește să atingă Emanciparea. Să știi însă că cineva dobândește înțelepciunea de la Natură și că dobândirea liniștii se datorează aceleiași cauze. Într-adevăr, tot ce percepi se datorează Naturii.

Astfel adresat de stăpânul Daityas-ilor, Sakra s-a umplut de uimire și a lăudat aceste cuvinte, O, rege, cu o inimă veselă. Stăpânul celor trei lumi, după ce l-a venerat pe stăpânul Daityas-ilor, și-a luat rămas bun și s-a îndreptat spre propria sa locuință.

SECȚIUNEA CCXXIII

Yudhishthira spuse: Spune-mi, O, străмoșule, prin adoptarea cărui tip de inteligență poate un monarh, care a fost lipsit de prosperitate și zdrobit de greul bici al Timpului, să mai trăiască pe acest pământ?

Bhishma spuse: În această privință este citată vechea povestire a discursului dintre Vasava și fiul lui Virochana, Vali. Într-o zi, Vasava, după ce i-a subjugat pe toți Asura, s-a dus la Străмoșul și, împreunându-și mâinile, s-a închinat în fața lui și l-a întrebat unde se află Vali. Spune-mi, O, Brahman, unde îl pot găsi acum pe Vali, a cărui avere a rămas neschimbată, chiar dacă o dăruia cu

generozitate, după cum dorea. El era zeul vântului. El era Varuna. El era Surya. El era Soma. El era Agni, care încălzea toate creaturile. El a devenit apă (pentru uzul tuturor). Nu știu unde se află acum. Într-adevăr, O, Brahman, spune-mi unde îl pot găsi acum pe Vali. În trecut, el era cel care lumina toate punctele cardinale (ca Surya) și apunea (când venea seara). Renunțând la trândăvie, el era cel care obișnuia să toarne ploaie peste toate creaturile la momentul potrivit. Acum nu-l mai văd pe Vali. Într-adevăr, spune-mi, O, Brahmana, unde îl pot găsi acum pe acel șef al Asurilor.

Brahman a spus: Nu se cuvine să întrebi astfel după Vali acum, O, Maghavat. Cu toate acestea, nu trebuie să spui neadevăruri când ești întrebat de altcineva. Din acest motiv, îți voi spune unde se află Vali. O, stăpâne al lui Sachi, Vali s-ar putea să se fi născut acum printre cămile, tauri, măgari sau cai și, devenind cel mai important dintre specia sa, s-ar putea să locuiască acum într-un apartament gol.

Sakra a spus: Dacă, O, Brahman, se întâmplă să-l întâlnesc pe Vali într-un apartament gol, să-l ucid sau să-l cruț? Spune-mi cum să acționez.

Brahman a spus: Nu-i face rău lui Vali, O, Sakra, Vali nu merită moartea. Pe de altă parte, O, Vasava, ar trebui să-i ceri instrucțiuni despre moralitate, O, Sakra, după cum dorești.

Bhishma a continuat: Astfel adresat de Creatorul divin, Indra a rătăcit pe pământ, așezat pe spatele lui Airavata și însoțit de circumstanțe de mare splendoare. A reușit să se întâlnească cu Vali, care, așa cum spusese Creatorul, trăia într-un apartament gol, îmbrăcat în forma unui măgar.

Sakra a spus: Tu, Danava, te-ai născut acum ca un măgar care se hrănește cu pleavă. Această naștere a ta este cu siguranță una inferioară. Te întristezi sau nu pentru asta? Văd ceea ce nu am mai văzut niciodată, și anume că ești sub stăpânirea dușmanilor tăi, lipsit de prosperitate și prieteni, și lipsit de energie și vitejie. În trecut, obișnuiai să înaintezi prin lumi cu alaiul tău format din mii de vehicule și mii de rude, și să te deplasezi, arzând pe toată lumea cu splendoarea ta și considerându-ne pe noi ca fiind nimic. Cei din Daily, privindu-te ca pe protectorul lor, trăiau sub stăpânirea ta. Prin puterea ta, pământul dădea roade fără să aștepte aratul. Astăzi, însă, te văd copleșit de această calamitate cumplită. Te îndoi sau nu de durere pentru asta? Când, în trecut, cu mândrie reflectată pe chipul tău, împărțeai pe țărmurile estice ale oceanului vasta ta avere între rudele tale, care era starea ta sufletească atunci? În trecut, timp de mulți ani, când străluceai în splendoare, obișnuiai să te distrezi, mii de fecioare celeste dansau în fața ta. Toate erau împodobite cu ghirlande de lotuși și toate aveau însoțitoare strălucitoare ca aurul. Care era starea ta sufletească atunci și care este acum, O, stăpâne al Danavilor? Aveai o umbrelă foarte mare, făcută din aur și împodobită cu bijuterii și pietre prețioase. În acele zile, patruzeci și două de mii de Gandharvas dansau în fața ta.[336] În sacrificiile tale aveai un stâlp foarte mare, făcut în întregime din aur. În astfel de ocazii, dăruiai milioane și milioane de vaci. Care era starea ta sufletească atunci, O, Daitya? În trecut, angajat în sacrificii, ai călătorit în jurul întregii lumi, urmând regula aruncării *Samya*: Care era starea ta sufletească atunci?[337] Acum nu mai văd vasul tău de aur, nici umbrela ta, nici evantaiele tale. Nu văd nici ghirlanda ta, O, rege al Asurilor, care ți-a fost dăruită de Strămoșul.

Vali a spus: Tu nu vezi acum, O, Vasava, ulciorul meu, umbrela și evantaiele mele. Nu vezi nici ghirlanda mea, darul Strămoșului. Aceste bunuri prețioase ale mele, despre care mă întrebi, sunt acum îngropate în întunericul unei peșteri. Când va veni din nou timpul meu, le vei vedea cu

336 Traducătorul Burdwan redă al doilea vers ca „șase mii de Gandharva obișnuiau să danseze în fața ta șapte feluri de dans”.

337 Ambii traducători vernaculari au înțeles greșit acest verset. Un *samya* este explicat ca fiind un baston mic de lemn cu o înălțime de aproximativ șaizeci și trei degete. Ceea ce a făcut Vali a fost să înconjoare Pământul (*anuparyagah*, adică *parihrityagatavan*) aruncând sau prinzând un *samya*. Când este aruncat dintr-un anumit punct de un om puternic, *samya* parcurge o anumită distanță. Acest spațiu se numește *Devayajana*. Vali a înconjurat globul, efectuând sacrificii pe fiecare astfel de *Devayajana*.

siguranță din nou. Totuși, această conduită a ta nu se potrivește cu faima sau nașterea ta. Tu, care te bucuri de prosperitate, dorești să mă batjocorești pe mine, care sunt cufundat în adversitate. Cei care au dobândit înțelepciune și au câștigat mulțumire din aceasta, cei care au suflete liniștite, care sunt virtuoși și buni printre creaturi, nu se întristează niciodată în mizerie și nu se bucură niciodată în fericire. Condus însă de o inteligență vulgară, te lași pradă lăudăroșeniei, O, Purandara! Când vei deveni ca mine, nu te vei mai lăsa pradă unor astfel de discursuri.

SECȚIUNEA CCXXIV

Bhishma spuse: Încă o dată, râzând de Vali, care suspina ca un șarpe, Indra i-a vorbit, cerându-i să spună ceva mai tăios decât ce spusese înainte.[338]

Indra spuse: În trecut, însoțit de o suită formată din mii de vehicule și rude, te plimbai, arzând toate lumile cu splendoarea ta și neconsiderându-le nimic. Acum, însă, ești părăsit și de rude și de prieteni. Văzând această situație mizerabilă care te-a cuprins, te bucuri sau nu de jale? În trecut, toate lumile erau sub stăpânirea ta și bucuria ta era mare. Te întreb, te bucuri sau nu de jale acum, din cauza acestei pierderi a splendorii exterioare?

Vali răspunse: Considerând toate acestea ca fiind trecătoare — datorate, într-adevăr, cursului timpului — nu mă bucur de jale, O, Indra. Aceste lucruri au un sfârșit. Aceste corpuri pe care le au creaturile, O, șef al zeilor, sunt toate trecătoare. Din acest motiv, O, Indra, nu mă jeluiesc (pentru această formă de măgar a mea). Nici această formă nu este din cauza vreunui defect al meu. Principiul animator și corpul ia naștere împreună, în virtutea naturii lor proprii. Cresc împreună și se distrug împreună. Având această formă de existență, nu am fost sclavul ei permanent. Deoarece știu acest lucru, nu am niciun motiv de tristețe în urma acestei cunoașteri. Așa cum oceanul este locul final de odihnă al tuturor râurilor, tot așa moartea este sfârșitul tuturor creaturilor încarnate. Acei oameni care știu bine acest lucru nu sunt niciodată stupefiați, O, purtătorule de fulger! Cei care sunt copleșiți de Pasiune și pierderea judecății nu știu asta, cei a căror înțelegere s-a pierdut, se înecă sub greutatea nenorocirii. O persoană care dobândește o înțelegere ascuțită reușește să-și distrugă toate păcatele. O persoană fără păcat dobândește atributul Bunătății și, după ce l-a dobândit, devine vesel. Cei care se abat de la atributul Bunătății și obțin nașteri repetate, sunt nevoiți să se bucure de tristețe și jale, conduși de dorință și de obiectele simțurilor. Succesul sau eșecul, în ceea ce privește atingerea tuturor obiectelor dorite, viața sau moartea, fructele acțiunii reprezentate de plăcere sau durere, eu nici nu le dezaprob, nici nu le plac. Când cineva ucide pe altcineva, el ucide doar corpul celuilalt. Acel om care crede că el este cel care ucide pe altcineva, el însuși este ucis. Într-adevăr, amândoi sunt ignoranți față de adevăr, anume cine este cel care ucide și cine este cel ucis.[339] Acea persoană, O, Maghavat, care, după ce a ucis sau a învins pe cineva, se laudă cu bărbăția sa, ar trebui să știe că el nu este cel care acționează, ci acțiunea (de care se laudă) a fost înfăptuită de un agent real (care este diferit). Când se pune întrebarea cine este cel care provoacă creația și distrugerea lucrurilor din lume, se consideră, în general, că o anumită persoană (care el însuși a fost cauzat sau creat) a cauzat actul (de creație sau distrugere). Să știi, însă, că persoana care este privită astfel are (așa cum s-a spus deja) un creator. Pământul, lumina sau căldura, spațiul, apa și vântul constituind-o pe a cincea – din acestea izvorăsc toate creaturile. (Când știu asta) ce tristețe aș putea simți (pentru această schimbare a condiției mele)? Cel care posedă o mare învățătură, cel care nu are multă învățătură, cel care posedă forță, cel lipsit de forță, cel care posedă frumusețe fizică și cel foarte

338 *Pravyaharaya* este explicată de comentator ca *prakrishtokaye*.

339 În traducerea acestui verset, mă bazez pe comentariul lui Nilakantha. *Hatam* este explicat ca *nirjivam deham*, adică trupul lipsit de Suflet. Cel care ucide pe altul este el însuși ucis înseamnă că o persoană care se consideră pe sine ucigaș este cufundată în ignoranță, deoarece Sufletul nu este niciodată un actor. Gândind că el este actorul, o persoană investește Sufletul său cu atributele corpului și ale simțurilor. Un astfel de om (așa cum s-a spus deja) este *Hatah* sau ucis (adică cufundat în ignoranță). Comparând acest lucru cu versetul 19 din Secțiunea 11 din *Gita*, constatăm că același lucru este afirmat acolo într-un mod ușor diferit. „Cel care consideră Sufletul ca fiind ucigașul și cel care îl consideră ucis se înșală amândoi. Sufletul nu ucide și nici nu este ucis.”

urât, cel norocos şi cel neînzestrat de soartă sunt toţi spulberaţi de Timp, prea adânc pentru a fi pătruns, prin propria sa energie. Când ştiu că am fost învins de Timp, ce tristeţe aş putea simţi (pentru această alterare a circumstanţelor mele)? Cel care arde ceva, arde un lucru care a fost deja ars. Cel care ucide, doar ucide o victimă deja ucisă. Un lucru care este nimicit a mai fost nimicit înainte. Un lucru care este dobândit de o persoană este cel care a sosit deja şi este destinat achiziţiei sale. Acest Timp este asemenea unui ocean. Nu există nicio insulă în el. Unde, într-adevăr, este ţărmul său celălalt? Limita sa nu se vede. Chiar reflectând adânc, nu zăresc sfârşitul acestui flux continuu care este marele ordonator al tuturor lucrurilor şi care este cu siguranţă ceresc. Dacă nu aş fi înţeles că este Timpul cel care nimiceşte toate creaturile, atunci, poate, aş fi simţit emoţiile bucuriei, mândriei şi mâniei, O, stăpâne al lui Sachi! Ai venit aici să mă condamni, după ce ai aflat că port acum forma unui măgar care se hrăneşte cu pleavă şi care îşi petrece zilele într-un loc singuratic, departe de aşezările oamenilor? Dacă aş dori, chiar şi acum pot lua diverse înfăţişări înfricoşătoare, văzând orice de care tu ai fugi în grabă din faţa mea. Este Timpul cel care dă totul şi din nou ia totul. Este Timpul cel care orânduieşte toate lucrurile. Nu te lăuda cu bărbăţia ta, O, Sakra. În trecut, O, Purandara, la ocaziile mâniei mele, totul se agita. Sunt familiarizat, însă, O, Sakra, cu atributele eterne ale tuturor lucrurilor din lume. Cunoaşte şi tu adevărul. Nu te lăsa cuprins de uimire. Avuţia şi originea ei nu sunt sub controlul cuiva. Mintea ta pare a fi ca a unui copil. Este la fel ca înainte. Deschide-ţi ochii, O, Maghavat, şi adoptă o înţelegere întemeiată pe certitudine şi adevăr. Zeii, oamenii, Pitrii, Gandharvii, şerpii şi Rakshasii erau cu toţii sub stăpânirea mea în zilele de demult. Ştii asta, O, Vasava! Înţelegerile lor amorţite de ignoranţă, toate creaturile mă linguşeau, spunând: „Să fie salutat acel punct cardinal unde să se afle acum fiul lui Virochana, Vali!” O, stăpâne al lui Sachi, nu mă întristez deloc când mă gândesc la acea onoare (care nu mi se mai acordă). Nu simt nicio părere de rău pentru această cădere a mea. Înţelegerea mea este fermă în acest sens, anume că voi trăi ascultător de rânduiala Celui ce dispune. Se vede că cineva de neam nobil, înzestrat cu înfăţişare frumoasă şi cu mare putere, trăieşte în suferinţă, împreună cu toţi sfetnicii şi prietenii săi. Asta se întâmplă pentru că a fost rânduit aşa.[340] La fel, se vede, O, Sakra, că cineva născut dintr-o rasă neînsemnată, lipsit de cunoaştere, şi chiar cu o pată pe neam, trăieşte fericit cu toţi sfetnicii şi prietenii săi. Şi asta se întâmplă pentru că a fost rânduit aşa. O femeie norocoasă şi frumoasă, O, Sakra, se vede că îşi petrece viaţa în suferinţă. La fel, o femeie urâtă, cu toate semnele de rău augur, se vede că îşi petrece zilele în mare fericire. Faptul că noi suntem acum aşa nu se datorează vreunui fapt de-al nostru, O, Sakra! Faptul că tu eşti acum aşa nu se datorează, O, purtătorule de tunet, niciunui fapt al tău. Nu ai făcut nimic, O, tu al celor o sută de sacrificii, în urma căruia să te bucuri acum de această bunăstare. Nici eu nu am făcut nimic în urma căruia să fiu lipsit acum de bunăstare. Bunăstarea şi contrariul ei vin pe rând. Te văd acum strălucind de splendoare, înzestrat cu prosperitate, cu frumuseţe, aşezat în fruntea tuturor zeilor, şi răgând astfel la mine. Asta nu s-ar întâmpla niciodată dacă Timpul nu ar fi ajuns lângă mine, după ce m-a asaltat. Într-adevăr, dacă Timpul nu m-ar fi asaltat, te-aş fi ucis astăzi doar cu o lovitură de pumn, în ciuda faptului că eşti înarmat cu tunetul. Totuşi, acesta nu este momentul să-mi arăt puterea. Pe de altă parte, momentul care a venit este pentru a adopta o conduită de pace şi linişte. Este Timpul cel care stabileşte toate lucrurile. Timpul acţionează asupra tuturor lucrurilor şi le duce la împlinirea lor finală.[341] Eram stăpânul adorat al Danavilor. Arzând pe toţi cu energia mea, răgeam în forţă şi mândrie. Când Timpul m-a asaltat chiar şi pe mine, cine este cel pe care nu îl va asalta? Altfel, O, şefule al zeilor, am îndurat singur energia tuturor celor doisprezece Adityas iluştri, cu tine printre ei. Eu cel care susţinea apa şi apoi o revărsa ca ploaie, O, Vasava! Eu cel care dădea lumină şi căldură celor trei lumi. Eu cel care proteja şi eu cel care distrugea. Eu cel care dădea şi eu cel care lua. Eu cel care lega şi eu cel care dezlega. În toate lumile, eu eram stăpânul cel puternic. Acea suveranitate pe care o aveam, O, şefule al celeştilor, nu mai este. Sunt asaltat acum de forţele Timpului. Prin urmare, acele lucruri nu se mai văd strălucind în mine. Eu nu sunt cel care face (actele care par a fi făcute de mine). Tu nu eşti cel care face (actele făcute de tine). Nimeni altcineva, O, stăpâne al lui

340 Comparaţi aceasta cu zicala atribuită de obicei lui Napoleon, conform căreia Sfânta Elena a fost scrisă în Cartea Destinului.

341 Originalul, dacă ar fi fost tradus literal, ar fi „Timpul găteşte totul”.

Sachi, nu este cel care face (acele acte). Este Timpul, O, Sakra, cel care protejează sau distruge toate lucrurile.[342] Persoanele cunoscătoare de *Vedă* spun că Timpul (Eternitatea) este *Brahma*. Cele două săptămâni şi lunile sunt trupul Său. Acel trup este învestit cu zile şi nopţi ca veşminte. Anotimpurile sunt simţurile Sale. Anul este gura Sa. Anumiţi oameni, datorită inteligenţei lor superioare, spun că tot acest lucru (întreaga lume) ar trebui conceput ca fiind *Brahma*. *Vedele*, însă, învaţă că cele cinci învelişuri care investesc Sufletul trebuie privite ca fiind *Brahma*. *Brahma* este adânc şi inaccesibil ca o mare vastă de ape. S-a spus că nu are nici început, nici sfârşit, şi că este atât indestructibil, cât şi destructibil.[343] Deşi este lipsit de atribute prin sine însuşi, totuşi intră în toate obiectele existente şi, ca atare, îşi asumă atribute. Acele persoane care sunt cunoscute cu adevărul îl consideră pe *Brahma* etern. Prin acţiunea Ignoranţei, *Brahma* face ca atributele materialităţii să investească *Chit* sau Sufletul, care este spirit imaterial (având cunoaşterea doar ca atribut). Această materialitate, însă, nu este atributul esenţial al Sufletului, căci la apariţia unei cunoaşteri a cauzei adevărate a tuturor lucrurilor, acea materialitate încetează să mai investească Sufletul.[344] *Brahma* sub forma Timpului este refugiul tuturor creaturilor. Unde te vei duce tu, transcenzând acel Timp? Timpul sau *Brahma*, într-adevăr, nu poate fi evitat nici prin fugă, nici prin stat în loc. Toate cele cinci simţuri sunt incapabile să perceapă pe *Brahma*. Unii au spus că *Brahma* este Focul; unii că este Prajapati; unii că este Anotimpurile; unii că este Luna; unii că este Semiluna; unii că este Zilele; unii că este Orele; unii că este Dimineaţa; unii că este Amiaza; unii că este Seara; şi unii că este Momentul. Astfel, oameni diverşi vorbesc în moduri diferite despre Cel care este unul. Să ştii că El este Eternitatea, sub a Cărei stăpânire sunt toate lucrurile. Multe mii de Indra au trecut, O, Vasava, fiecare dintre ei fiind înzestrat cu mare forţă şi putere. Şi tu, O, stăpân al lui Sachi, va trebui să treci la fel. Şi pe tine, O, Sakra, care eşti înzestrat cu putere crescândă şi eşti şeful zeităţilor, timpul atotputernic te va stinge când îţi va veni ceasul! Timpul mătură toate lucrurile. Din acest motiv, O, Indra, nu te lăuda. Timpul este incapabil să fie potolit nici de tine, nici de mine, nici de cei care ne-au fost înaintaşi. Această prosperitate regală pe care ai obţinut-o şi pe care o consideri de neegalat, o posedasem şi eu altădată. Ea este nesubstanţială şi nereală. Ea nu locuieşte mult într-un singur loc. Într-adevăr, ea a locuit în mii de Indra dinaintea ta, toţi fiind, la rândul lor, mult superiori ţie. Instabilă cum este, părăsindu-mă pe mine, te-a abordat acum pe tine, O, şef al zeităţilor! Nu te lăuda din nou, O, Sakra. Ţi se cuvine să devii senin. Ştiind că eşti plin de vanitate, ea te va părăsi foarte curând.

SECŢIUNEA CCXXV

Bhishma a spus: După aceasta, cel cu o sută de sacrificii a văzut-o pe zeiţa Prosperităţii, în forma ei întruchipată, care strălucea de splendoare, ieşind din forma lui Vali, cel cu suflet înalt. Ilustrul pedepsitor al lui Paka, văzând zeiţa strălucind de splendoare, s-a adresat lui Vali cu aceste cuvinte, cu ochii mari de uimire.

Sakra a spus: O, Vali, cine este aceasta, care străluceşte astfel de splendoare, împodobită cu pene pe cap, împodobită cu brăţări de aur pe braţe şi emanând o aură de glorie în toate părţile, ca urmare a energiei sale care iese din corpul tău?

Vali a spus: Nu ştiu dacă este o fecioară Asura, una celestă sau una umană. Nu o poţi întreba tu însuţi? Fă ce-ţi place.

Sakra a spus: O, tu, cu zâmbetul dulce, cine eşti tu, care eşti înzestrată cu o asemenea strălucire şi împodobită cu pene, care ieşi astfel din corpul lui Vali. Nu te cunosc. Te rog, spune-mi

342 *Bhujyante* este explicat de comentator ca echivalent cu *palyante orsamhriyante*.

343 *Brahma* este indestructibil ca *jiva* sau Suflet şi este destructibil aşa cum este manifestat sub forma non-Sinelui.

344 Dezvolt versetul 50 pentru că a-i da sensul literal ar fi ininteligibil.

numele tău. Cine eşti tu, de fapt, care stai aici ca Maya însăşi, strălucind cu propria ta splendoare, după ce l-ai părăsit pe stăpânul Daityas? O, spune-mi asta, aşa cum te întreb.

Sree a spus: Virochana nu m-a cunoscut. Nici acest Vali, care este fiul lui Virochana, nu mă cunoaşte. Cei învăţaţi m-au numit Duhshaha.[345] Unii m-au cunoscut sub numele de Vidhitsa.[346] Am şi alte nume, O, Vasava! Ele sunt Bhuti, Lakshmi şi Sree.[347] Tu nu mă cunoşti, O, Sakra, şi niciuna dintre zeităţi nu mă cunoaşte.

Sakra a spus: O, doamnă greu de suportat, de ce îl părăseşti pe Vali acum, după ce ai trăit în el atât de mult timp? Este din cauza vreunei fapte a mele sau din cauza vreunei fapte a lui Vali?

Sree a spus: Nici Creatorul, nici Hotărâtorul nu mă stăpânesc. Timpul este cel care mă mută dintr-un loc în altul. Nu-l neglija pe Vali, O, Sakra.

Sakra a spus: Din ce motiv, O, zeiţă împodobită cu pene, îl părăseşti pe Vali? De ce te apropii de mine (pentru a trăi în mine)? Spune-mi, O, tu, cu zâmbetul dulce!

Sree a spus: Eu trăiesc în adevăr, în daruri, în jurăminte bune, în penitenţe, în vitejie şi în virtute. Vali s-a îndepărtat de toate acestea. În trecut, era devotat brahmanilor. Era sincer şi îşi controla pasiunile. În ultima vreme, însă, a început să nutrească sentimente de animozitate faţă de brahmani şi a atins untul clarificat cu mâinile murdare.[348] În trecut, era mereu angajat în îndeplinirea sacrificiilor. În cele din urmă, orbit de ignoranţă şi afectat de Timp, a început să se laude în faţa tuturor, spunând că adorarea lui faţă de mine era neîncetată. Părăsindu-l (din cauza acestor greşeli), de acum înainte, O, Sakra, voi locui în tine. Tu ar trebui să mă porţi fără neglijenţă, cu penitenţe şi vitejie.

Sakra a spus: O, tu care locuieşti printre lotuşi, nu există nici o singură persoană printre zei, oameni şi toate creaturile, care să te poată suporta pentru totdeauna.

Sree a spus: Într-adevăr, O, Purandara, nu există nimeni printre zei, Gandharvas, Asuras sau Rakshasas care să mă poată suporta pentru totdeauna.

Sakra a spus: O, doamnă norocoasă, spune-mi cum ar trebui să mă comport pentru ca tu să locuieşti în mine pentru totdeauna. Voi asculta cu siguranţă poruncile tale. Se cuvine să-mi răspunzi sincer.

Sree a spus: O, şef al zeilor, îţi voi spune cum pot să locuiesc în tine pentru totdeauna. Împarte-mă în patru părţi, conform ordonanţei stabilite în *Vede*.

Sakra a spus: Voi atribui locuinţele în funcţie de puterea şi forţa lor de a te purta. În ceea ce mă priveşte, voi avea mereu grijă, O, Lakshmi, să nu te jignesc în niciun fel. Printre oameni, pământul, progenitoarea tuturor lucrurilor, îi poartă pe toţi. Ea va purta o pătrime din tine. Cred că are puterea să o facă.

Sree a spus: Aici, renunţ la un sfert din mine. Lasă-l să se stabilească pe pământ. După aceasta, fă o dispoziţie adecvată, O, Sakra, pentru al doilea sfert al meu.

Sakra a spus: Apele, printre oameni, în forma lor lichidă, prestează diverse servicii fiinţelor

345 Una care se îndură cu mare dificultate.
346 Literal, dorinţa de acţiune; deci abundenţă sau belşug care este rezultatul acţiunii sau muncii.
347 Toate aceste nume implică abundenţă şi prosperitate.
348 Adică, cu mâinile nespălate după ce se ridică de la masă sau în timp ce continuă să mănânce.

umane. Lasă apele să poarte o pătrime din persoana ta. Ele au puterea de a purta o parte din tine.

Sree a spus: Renunţ la încă o pătrime din mine, care va fi stabilită în ape. După aceasta, O, Sakra, atribuie un loc potrivit pentru a treia pătrime din mine.

Sakra a spus: *Vedele,* sacrificiile şi zeităţile sunt toate stabilite în Foc. Focul va purta a treia parte a ta, când va fi plasată acolo.

Sree a spus: Aici renunţ la a treia parte a mea, care va fi plasată în Foc. După aceasta, O, Sakra, atribuie un loc potrivit pentru ultima mea parte.

Sakra a spus: Cei care sunt buni printre oameni, devotaţi Brahmanilor şi sinceri în vorbire, pot purta al patrulea sfert al tău. Cei buni au puterea de a-l purta.

Sree a spus: Aici renunţ la al patrulea sfert al meu, care va fi plasat printre cei buni. Porţiunile mele astfel atribuite diferitelor creaturi, continuă să mă protejezi, O, Sakra.

Sakra a spus: Ascultă aceste cuvinte ale mele. Te-am distribuit astfel între diferite creaturi. Cei dintre creaturi care te vor ofensa vor fi pedepsiţi de mine. Şeful Daityas, Vali, părăsit astfel de Sree, a spus atunci aceste cuvinte.

Vali a spus: În prezent, Soarele străluceşte la fel de mult în est ca şi în vest, şi la fel de mult în nord ca şi în sud. Cu toate acestea, când Soarele, retrăgându-se din toate părţile, va străluci doar asupra regiunii Brahman situate în mijlocul Sumeru, atunci va avea loc din nou o mare bătălie între zei şi Asuri, iar în acea luptă vă voi învinge cu siguranţă pe toţi. Când Soarele, retrăgându-se din toate părţile, va străluci fix doar asupra regiunii Brahman, atunci va avea loc din nou o mare bătălie între zei şi Asuri, iar în acea luptă vă voi învinge cu siguranţă pe toţi.[349]

Sakra a spus: Brahman mi-a poruncit să nu te ucid niciodată. Din acest motiv, O, Vali, nu arunc fulgerul meu asupra capului tău. Du-te oriunde doreşti, O, şef al Daityas, O, mare Asura, pace ţie! Nu va veni niciodată vremea când Soarele va străluci doar de la meridian. Cel Născut din Sine (Brahman) a stabilit înainte legile care reglementează mişcările Soarelui. Dând lumină şi căldură tuturor creaturilor, el continuă neîncetat. Timp de şase luni călătoreşte spre nord, iar apoi, timp de alte şase luni, spre sud. Soarele călătoreşte pe aceste traiectorii (una după alta), creând iarna şi vara pentru toate creaturile.

Bhishma a continuat: Astfel adresat de Indra, O, Bharata, Vali, şeful Daityas, s-a îndreptat spre sud. Purandara s-a îndreptat spre nord. Indra cu o mie de ochi, după ce a ascultat acest discurs al lui Vali, caracterizat de o lipsă totală de mândrie, s-a înălţat apoi spre ceruri.

SECŢIUNEA CCXXVI

Bhishma a spus: În acest context este citată şi vechea naraţiune a discursului dintre el despre o sută de sacrificii şi *Asura* Namuchi, O, Yudhishthira. Când *Asura* Namuchi, care era familiarizat cu naşterea şi moartea tuturor creaturilor, şedea, lipsit de prosperitate, dar netulburat în suflet precum vastul ocean în nemişcare perfectă, Purandara i-a adresat următoarele cuvinte: «Căzut din locul tău, legat cu frânghii, adus sub stăpânirea duşmanilor tăi şi lipsit de prosperitate, te complaci tu, O, Namuchi, în durere sau îţi petreci zilele vesel?»

349 Comentatorul explică faptul că, conform teoriei Pauranice, lumea se întinde în jurul munţilor Meru. Regiunea lui Brahman se află pe vârful acestuia. Soarele călătoreşte în jurul munţilor Meru şi străluceşte peste toate direcţiile sau punctele busolei. Acest lucru se întâmplă în epoca numită *Vaivaswata Manwantara* (epoca sau vârsta lui Manu, fiul lui Vivaswat). Dar după trecerea acestei ere, când va veni *Savarnika Manwantara*, soarele va străluci doar peste regiunea de pe vârful muntelui Meru, iar de jur împrejur va fi întuneric.

Namuchi a răspuns: A te răsfăța într-o asemenea tristețe care nu poate fi alungată nu face decât să-ți iroseşti trupul şi să-ți bucuri dușmanii. Apoi, din nou, nimeni nu poate ușura tristețea altuia preluând o parte din ea asupra sa. Din aceste motive, O, Sakra, nu mă las pradă tristeții. Tot ceea ce vezi tu are un singur sfârşit.[350] Răsfățul în tristețe distruge frumusețea personală, prosperitatea, viața şi chiar virtutea, O, şef al zeilor! Fără îndoială, reprimându-şi tristețea care îl cuprinde şi care se naşte dintr-o dispoziție nepotrivită a minții, cel înzestrat cu adevărată cunoaştere ar trebui să reflecteze în mintea sa asupra a ceea ce este productiv pentru cel mai înalt bine şi care sălăşluieşte în inima însăşi.[351] Când cineva îşi îndreaptă mintea spre ceea ce este pentru cel mai înalt bine al său, fără îndoială, rezultatul care se iveşte este că toate obiectivele sale sunt împlinite.[352] Există un Singur Aranjator, şi nu un al doilea. Controlul Său se extinde asupra ființei care zace în pântece. Controlat de marele Aranjator, eu merg înainte aşa cum Mă aşază El, ca apa care curge pe o pantă. Știind ce este existența şi ce este eliberarea, şi înțelegând, de asemenea, că aceasta din urmă este superioară celei dintâi, nu mă zbat totuşi să o ating. Făcând acte care tind spre direcția virtuții şi, de asemenea, cele care tind spre direcția opusă, merg înainte aşa cum Mă aşază El. Cineva primeşte acele lucruri care i-au fost sortite să fie primite. Ceea ce trebuie să se întâmple, chiar se întâmplă. Oricine trebuie să locuiască în mod repetat în acele pântece în care este aşezat de Aranjator. Oricine nu are alegere în această privință. Acea persoană nu este niciodată uimită, care, atunci când este plasată într-o anumită stare, o acceptă ca fiind cea în care a fost sortită să fie plasată. Oamenii sunt afectați de plăcere şi durere care vin pe rând în cursul Timpului. Nu există o agenție personală (în ceea ce priveşte plăcerea sau durerea pentru cineva). În aceasta constă tristețea, anume că cel care dezaprobă tristețea se consideră pe sine ca fiind cel ce acționează.[353] În rândul Rishi-lor, zeilor, marilor Asura, persoanelor pe deplin familiare cu cele trei *Vede* şi asceților din pădure, cine este cel pe care calamitățile nu îl abordează? Cei care, însă, sunt familiari cu Sufletul şi cu ceea ce nu este Suflet nu se tem niciodată de calamități. Persoana înțeleaptă, stând natural nemişcată ca Himavat, nu cedează niciodată furiei; nu se lasă ataşată de obiectele simțurilor; nu suferă niciodată de tristețe şi nu se bucură în fericire. Când este copleşită chiar şi de mari aflicțiuni, o astfel de persoană nu cedează niciodată tristeții. Aceea este o persoană foarte superioară pe care nici un succes mare nu o bucură şi pe care nici calamitățile cumplite nu o afectează, şi care suportă plăcerea şi durerea, şi ceea ce este între amândouă, cu o inimă nemişcată. În orice condiție ar ajunge o persoană, ar trebui să-şi cheme în suflet veselia fără a ceda tristeții. Într-adevăr, chiar astfel ar trebui să-şi alunge din sine tristețea crescândă care se naşte în mintea sa şi care, dacă nu este alungată, este sigură că va aduce durere. Acea adunare de persoane învățate angajate în discuția despre datorii bazate atât pe *Śrutis*, cât şi pe *Smritis*, nu este o adunare bună — într-adevăr, nu merită să fie numită adunare — în care un om rău intrând nu este pătruns de frică (născută din faptele sale rele). Acel om este cel dintâi din specia sa care, după ce a pătruns şi a investigat dreptatea, reuşeşte să acționeze conform concluziilor la care ajunge.[354] Faptele unui om înțelept nu sunt uşor de înțeles. Cel care este înțelept nu este niciodată uimit când suferințele îl cuprind. Chiar dacă îşi pierde poziția ca şi Gautama la bătrânețe, în consecința calamității directe, el nu se lasă uimit.[355] Prin oricare dintre acestea, anume *mantre*, forță, energie, înțelepciune, putere,

350 Adică, toate lucrurile sunt destructibile în loc să fie eterne.

351 Comentatorul explică faptul că *Hridyam* înseamnă *Hritstham swarupam*. Prin *Kalyanam* se înțelege *Moksha* sau Emancipare.

352 Aşa cum s-a explicat în versetele anterioare, cineva care se străduieşte să atingă Emanciparea trebuie să se dedice practicării yoga. Ca o consecință a yoga, o persoană dobândeşte (fără să şi le dorească) multe puteri minunate. Îndeplinirea obiectivelor sale urmează apoi, ca o chestiune firească.

353 Sensul este acesta: un om înțelept nu se consideră niciodată actor; şi, prin urmare, nu simte niciodată tristețe. Orice durere îl cuprinde, o priveşte nemişcat şi o consideră rezultatul a ceea ce a fost rânduit. Nu este aşa cu omul nechibzuit. El se consideră actor şi priveşte tristețea ca rezultat al propriilor sale acte. Prin urmare, nu o poate privi nemişcat. Tristețea, aşadar, constă în a te considera pe tine însuți actor; adevărata opinie fiind că, în loc să fii actor, eşti doar un instrument în mâinile marelui *Orânduitor.*

354 Scopul acestui verset este de a arăta că concluziile corecte în ceea ce priveşte îndatoririle sunt foarte rare.

355 Este o lovitură dură. Ascultătorul, adică Indra, a încălcat, în circumstanțe de cea mai rea înşelăciune, castitatea soției lui Gautama, Ahalya. Gautama a trebuit să-şi pedepsească soția transformând-o în piatră. Această

comportament, conduită sau avuția bogăției, poate o persoană să dobândească ceea ce nu i-a fost sortit să fie dobândit prin ea? Ce tristețe mai este deci pentru neachiziționarea a ceea ce și-a pus în gând? Înainte să mă nasc, cei care dețin controlul au hotărât ce am eu de făcut și de suferit. Eu îndeplinesc ceea ce a fost astfel hotărât pentru mine. Ce îmi poate face moartea, atunci? Obții doar ceea ce ți-a fost sortit să fie obținut. Mergi acolo unde i-a fost sortit să meargă. Aceste tristeți și bucurii sunt obținute așa cum le-a fost sortit să fie obținute. Acel om care știe acest lucru deplin, și nu se lasă uimit, și care este mulțumit în fericire și tristețe, este considerat cel dintâi al speciei sale.

SECȚIUNEA CCXXVII

Yudhishthira a spus: Ce este, într-adevăr, bine pentru un om care este cufundat în necazuri cumplite, când i-a pierdut prietenii sau i-a pierdut regatul, O, monarhule? În această lume, O, taur al rasei lui Bharata, tu ești cel mai important dintre instructorii noștri. Te întreb asta. Se cuvine să-mi spui ce te întreb.

Bhishma spuse: Pentru cel care a fost lipsit de fii și soții și de toate felurile de plăceri și averi, și care a fost aruncat într-o deznădejde fără seamăn, tăria de suflet este cel mai mare bine, O, rege! Trupul celui care posedă întotdeauna tărie de suflet nu se ofilește niciodată. Starea de nepăsare față de suferință poartă în sine fericirea, dar și sănătatea, care este o posesiune superioară. În consecință din nou de această sănătate a trupului, se poate din nou dobândi prosperitatea. Acel înțelept, O, părinte, care se ține de o conduită dreaptă (în timp ce este afectat de primejdie) reușește să dobândească prosperitate, răbdare și perseverență în îndeplinirea tuturor obiectivelor sale. În acest sens este din nou citată vechea narațiune a discuției dintre Vali și Vasava, O, Yudhishthira! După ce bătălia dintre zei și Asura, în care un număr mare de Daitya și Danava au căzut, se terminase, Vali a devenit rege. El a fost înșelat de Vishnu, care i-a restabilit domnia asupra tuturor lumilor. Acel ce a făcut o sută de sacrificii a fost din nou investit cu suveranitatea zeilor. După ce domnia zeilor a fost restabilită astfel, și cele patru ordine ale oamenilor au fost reintroduse în practica datoriilor lor respective, cele trei lumi s-au umplut din nou de prosperitate, iar Cel Născut din Sine (*Brahma*) s-a bucurat în sinea Sa. În acel moment, însoțit de Rudra, de Vasu, de Aditya, de Aswin, de Rishi cerești, de Gandharva, de Siddha și de alte ordine superioare de ființe, puternicul Sakra (Indra), așezat în splendoare pe prințul său de elefant cu patru colți, numit Airavata, a străbătut toate lumile. Într-o zi, în timp ce făcea acest lucru, deținătorul fulgerului l-a zărit pe Vali, fiul lui Virochana, într-o anumită peșteră montană de pe țărmul mării. Văzându-l pe prințul Danava, s-a apropiat de el. Văzându-l pe șeful zeilor, adică pe Indra, așezat pe spatele lui Airavata și înconjurat de diferitele ordine ale cerești, prințul Daitya nu a arătat niciun semn de tristețe sau agitație. Indra, de asemenea, văzându-l pe Vali nemișcat și neînfricat, i-a vorbit de pe spatele elefantului său principal, spunând: „Cum se face, O, Daitya, că ești atât de neclintit? Este din cauza eroismului tău sau a faptului că ai așteptat cu venerație lângă cei în vârstă? Este din cauza faptului că mintea ta a fost purificată prin penitențe? Oricare ar fi motivul, această stare mentală este într-adevăr foarte greu de atins. Aruncat dintr-o poziție care era într-adevăr cea mai înaltă, acum ești deposedat de toate bunurile tale și ai fost adus sub stăpânirea dușmanilor tăi. O fiu al lui Virochana, ce anume este acela la care apelând nu suferi, deși ocazia este pentru suferință? Odinioară, când erai învestit cu suveranitatea propriei tale ordini, aveai plăceri de neegalat. Acum, însă, ești lipsit de avere, de bijuterii și de suveranitate. Spune-ne de ce ești atât de neclintit. Erai înainte un zeu, așezat pe tronul tatălui și bunicilor tăi. Văzându-te astăzi deposedat de către dușmanii tăi, de ce nu suferi? Ești legat în lațul lui Varuna și ai fost lovit de fulgerul meu. Soțiile ți-au fost luate, la fel și averea ta. Spune-ne de ce nu te lași pradă durerii. Lipsit de prosperitate și căzut din bogăție, nu suferi. Aceasta, într-adevăr, este ceva remarcabil. Cine altcineva, O, Vali, în afară de cineva ca tine, ar

---

pedeapsă, însă, s-a răzbunat asupra lui Gautama, întrucât l-a împiedicat să mai ducă o viață domestică. În ciuda unei astfel de suferințe cumplite, Gautama nu a permis ca veselia să-i părăsească inima. Efectul aluziei este acela de a-i spune lui Indra că vorbitorul nu este ca el, ci ca Gautama, adică Namuchi nu era sclavul pasiunilor sale, ci stăpânul simțurilor și al comportamentului său.

îndrăzni să poarte povara existenţei după ce i s-a smuls suveranitatea celor trei lumi?” Auzind fără nicio suferinţă aceste şi alte cuvinte tăioase pe care i le adresa Indra, afirmându-şi în acelaşi timp superioritatea faţă de el, Vali, fiul lui Virochana, i-a răspuns fără teamă ancheatorului său, rostind următoarele cuvinte.

Vali a spus: Când calamităţile m-au asediat, O, Sakra, ce câştig ai tu acum din atâta lăudăroşenie? Astăzi te văd pe tine, O, Purandara, stând în faţa mea cu fulgerul ridicat în mână! În trecut, însă, nu te puteai purta aşa. Acum ai obţinut cumva acea putere. Într-adevăr, cine altcineva decât tine ar putea rosti asemenea cuvinte crude? Persoana care, deşi capabilă să pedepsească, arată compasiune faţă de un duşman viteaz învins şi pus sub stăpânirea sa, este cu adevărat o fiinţă superioară. Când doi oameni se luptă, victoria în bătălie este cu siguranţă îndoielnică. Unul dintre cei doi devine cu siguranţă biruitor, iar celălalt învins. O, şef al zeilor, nu fi cu un astfel de spirit! Nu crezi că ai devenit suveranul tuturor creaturilor după ce ai cucerit totul prin puterea şi vitejia ta! Faptul că am ajuns aşa nu este, O, Sakra, rezultatul vreunei fapte de-ale noastre.[356] Faptul că tu ai ajuns aşa, O, purtător al fulgerului, nu este rezultatul vreunei fapte de-ale tale. Ceea ce sunt eu acum, vei fi tu în viitor. Nu mă dispreţui, gândind că ai făcut un lucru deosebit de greu. Un om obţine fericirea şi suferinţa una după alta în cursul Timpului. Tu ai obţinut, O, Sakra, suveranitatea universului în cursul Timpului, dar nu în urma vreunui merit deosebit al tău. Timpul cel ce mă conduce în cursul său. Acelaşi Timp te conduce şi pe tine. De aceea eu nu sunt ceea ce eşti tu astăzi, iar tu nu eşti ceea ce suntem noi! Sârguinţa datorată părinţilor, venerabila închinare zeilor, practica adecvată a oricărei calităţi bune — niciuna dintre acestea nu poate aduce fericire nimănui. Nici cunoaşterea, nici penitenţele, nici darurile, nici prietenii, nici rudele nu pot scăpa pe cel lovit de Timp. Oamenii sunt incapabili să îndepărteze, chiar şi prin o mie de mijloace, o calamitate iminentă. Inteligenţa şi forţa nu valorează nimic în astfel de cazuri. Nu există niciun salvator pentru oamenii loviţi de cursul Timpului. Faptul că tu te considerai, O, Sakra, ca fiind făptuitorul stă la rădăcina oricărei suferinţe. Dacă făptuitorul aparent al unei acţiuni este făptuitorul real al acesteia, atunci acel făptuitor nu ar fi el însuşi lucrul altcuiva (şi anume, al Fiinţei Supreme). De aceea, deoarece făptuitorul aparent este el însuşi produsul altcuiva, celălalt este Fiinţa Supremă deasupra căreia nu este nimic mai înalt. Ajutat de Timp te-am învins. Ajutat de Timp m-ai învins. Timpul este cel care pune în mişcare toate fiinţele care se mişcă. Timpul este cel care distruge toate fiinţele. O, Indra, din cauza inteligenţei tale de specie vulgară nu vezi că distrugerea aşteaptă toate lucrurile. Unii, într-adevăr, te preţuiesc ca pe cel care a dobândit prin faptele sale suveranitatea universului. Cu toate acestea, cum ar putea unul ca noi, care cunoaşte cursul lumii, să se mânie din cauza faptului că a fost lovit de Timp, sau să-şi lase înţelegerea stupefiată, sau să cedeze influenţei erorii? Ar putea înţelegerea mea sau a unuia ca mine, chiar şi atunci când suntem copleşiţi de Timp, venind în contact cu o calamitate, să sufere a fi distrusă ca o navă eşuată pe mare? [357] Eu, tu şi toţi cei care vor deveni în viitor şefii zeilor, va trebui, O, Sakra, să mergem pe calea pe care au mers sute de Indra înaintea ta. Când ceasul tău va ajunge la maturitate, Timpul te va distruge cu siguranţă ca şi pe mine – pe tine, care eşti acum atât de invincibil şi care acum străluceşti cu o splendoare fără seamăn. În cursul Timpului, mulţi mii de Indra şi de zei au fost spulberaţi *yugă* după *yugă*. Timpul, într-adevăr, este irezistibil. Ajungând în poziţia ta actuală, te preţuieşti foarte mult, la fel ca pe Creatorul tuturor fiinţelor, divinul şi eternul Brahman. Această poziţie a ta fusese atinsă de mulţi înaintea ta. Cu niciunul nu s-a dovedit stabilă sau fără sfârşit. Cu toate acestea, din cauza unei înţelegeri fără minte, numai tu o consideri imuabilă şi eternă. Ai încredere în ceea ce nu merită încredere. Consideri etern ceea ce nu este etern. O, şef al zeilor, cel care este copleşit şi stupefiat de Timp se consideră astfel. Condus de nebunie, consideri prosperitatea ta regală actuală ca fiind a ta. Să ştii, însă, că el nu este niciodată stabil în privinţa ta, nici a mea, nici a altora. Îi aparţinuse înaintea ta atâtor nenumăraţi oameni. Trecând peste ei, acum a ajuns al tău. Va rămâne cu tine, O, Vasava, pentru o vreme şi apoi îşi va dovedi instabilitatea. Ca o vacă ce părăseşte o baltă de băut pentru alta, cu siguranţă te va

356 „Noi” este pronumele demnităţii, aplicându-se doar vorbitorului şi nu atât vorbitorului, cât şi ascultătorului.

357 Propoziţia este interogativă. Traducătorul din Burdwan greşeşte sensul. K.P. Singha are dreptate.

părăsi pentru altcineva. Atâția suverani au fost înaintea ta, încât nu îndrăznesc să fac o enumerare. În viitor, de asemenea, O, Purandara, nenumărați suverani se vor ridica după tine. Nu îi văd acum pe acei conducători care au stăpânit odinioară acest Pământ cu copacii și plantele sale, cu pietrele prețioase și creaturile vii și apele și minele sale. Prithu, Aila, Maya, Bhima, Naraka, Samvara, Aswagriva, Puloman, Swarbhanu, al cărui stindard avea o înălțime inestimabilă, Prahlada, Namuchi, Daksha, Vipprachitti, Virochana, Hrinisheva, Suhotra, Bhurihan, Pushavat, Vrisha, Satyepsu, Rishava, Vahu, Kapilaswa, Virupaka, Vana, Kartaswara, Vahni, Viswadanshtra, Nairiti, Sankocha, Varitaksha, Varaha, Aswa, Ruchiprabha, Viswajit, Pratirupa, Vrishanda, Vishkara, Madhu, Hiranyakasipu, dănavul Kaitabha, și mulți alții care erau Daityas și Danavas și Rakshasas, aceștia și mulți alții nenumiți, aparținând unor epoci îndepărtate și mai îndepărtate, mari Daitya și fruntași ai Danava, ale căror nume le-am auzit – într-adevăr, mulți fruntași ai Daitya din vremurile trecute – au plecat, lăsând Pământul. Toți au fost afectați de Timp. Timpul s-a dovedit mai puternic decât toți. Toți au venerat Creatorul în sute de sacrificii. Tu nu ești singura persoană care a făcut asta. Toți erau devotați dreptății și toți executau întotdeauna mari sacrificii. Toți erau capabili să rătăcească prin ceruri și toți erau eroi care nu și-au arătat niciodată spatele în luptă. Toți aveau trupuri foarte puternice și toți aveau brațe care semănau cu bâte grele. Toți erau maeștri a sute de iluzii și toți puteau lua orice formă doreau. Nu am auzit niciodată ca, angajându-se în luptă, vreunul dintre ei să fi suferit vreodată o înfrângere. Toți erau observatori fermi ai jurământului adevărului și toți se delectau cum doreau. Devotați *Vedelor* și riturilor vedice, toți erau posesori ai unei vaste erudiții. Posesori ai unei mari puteri, toți au dobândit cea mai înaltă prosperitate și avuție. Dar niciunul dintre acei suverani cu suflet nobil nu avea cel mai mic strop de mândrie în urma suveranității. Toți erau liberali, dând fiecăruia ceea ce merita. Toți se purtau corespunzător și cuvenit față de toate creaturile. Toți erau urmașii fiicelor lui Daksha. Înzestrați cu mare forță, toți erau stăpânii creației. Arzând toate lucrurile cu energia lor, toți străluceau. Dar toți au fost spulberați de timp. În ceea ce te privește pe tine, O, Sakra, este evident ca atunci când va trebui să părăsești pământul după ce te-ai bucurat de el, nu vei putea să-ți stăpânești durerea. Renunță la această dorință pe care o ai pentru obiectele de afecțiune și plăcerile tale. Renunță la aceasta mândrie care se naște din prosperitate. Dacă vei proceda astfel, vei putea suporta durerea care însoțește pierderea suveranității. Când va veni ceasul tristeții, nu te preda tristeții. La fel, când va veni ceasul bucuriei, nu te bucura. Disprețuind atât trecutul, cât și viitorul, trăiește mulțumit cu prezentul. Când Timpul, cel ce nu doarme niciodată, a venit asupra mea, cel ce întotdeauna mi-am îndeplinit datoriile, îndreaptă-ți inima spre calea păcii, O, Indra, căci același Timp va veni foarte curând și peste tine! Mă săgetezi cu vorbele tale și pari hotărât să-mi inspiri groaza. Întrucât mă găsești senin, te prețuiești foarte mult pe tine însuți. Timpul m-a asaltat întâi pe mine. Acum este chiar în spatele tău. Am fost învins întâi de Timp. Din acest motiv ai reuțit apoi să mă învingi, pentru care urli de mândrie astfel. Altfel, când mă înfuriam, cine era pe pământ care să-mi stea în cale în luptă? Timpul, însă, este mai puternic. M-a covârșit. Din acest motiv, O, Vasava, poți să stai în fața mea! Acei mii (de ani cerești), care sunt măsura domniei tale, vor avea cu siguranță un sfârșit. Atunci vei cădea si membrele tale vor deveni la fel de nenorocite ca ale mele acum, chiar dacă posed o energie puternică. Am pierdut locul înalt pe care îl ocupa suveranul celor trei lumi. Tu ești acum Indra cel adevărat în ceruri. În această lume plină de încântare a ființelor vii, tu ești acum, datorită mersului Timpului, un obiect de adorație universală. Poți să spui ce anume ai făcut pentru a deveni Indra astăzi și, de asemenea, ce anume am făcut noi pentru a ne pierde poziția? Timpul este unicul creator și distrugător. Nimic altceva nu este cauza (în univers pentru producerea vreunui efect). Declinul, căderea, suveranitatea, fericirea, suferința, nașterea și moartea – o persoană învățată, întâlnind oricare dintre acestea, nici nu se bucură, nici nu se lasă prădată de tristețe. Tu, O, Indra, ne cunoști pe noi. Și noi, O, Vasava, te cunoaștem pe tine. Atunci de ce te lauzi în acest mod în fața mea, uitând, O, nesimțitorule, că Timpul este cel care te-a făcut ceea ce ești? Tu însuți ai asistat la ce era vitejia mea în acele zile. Energia și forța pe care obișnuiam să le afișez în toate bătăliile mele sunt o dovadă suficientă. Adityas, Rudras, Sadhyas, Vasus și Maruții, O, stăpâne al lui Sachi, au fost toți învinși de mine. Știi prea bine tu însuți, O, Sakra, că în marea confruntare dintre zei și Asura, zeitățile adunate au fost rapid înfrânte de mine prin furia atacului meu. Munții cu pădurile lor și

locuitorii care trăiau în acele păduri au fost aruncați în mod repetat de noi. Multe au fost vârfurile de munte cu margini zimțate pe care le-am zdrobit pe capul tău. Dar ce pot face acum? Timpul este imposibil de rezistat. Dacă nu ar fi așa, să nu crezi că nu aș fi îndrăznit să te ucid cu acel fulger al tău chiar și cu o lovitură de pumnul meu. Prezentul, însă, nu este momentul meu pentru afișarea măiestriei. Momentul care a venit este unul în care ar trebui să adopt liniștea acum și să tolerez totul. Din acest motiv, O, Sakra, suport toată această aroganță a ta. Să știi însă că sunt mai puțin capabil să suport aroganța decât chiar tu. Te lauzi în fața celui care, ajuns la vremea sa, este înconjurat pe toate părțile de focul mistuitor al Timpului și legat strâns în funiile Timpului. Acolo stă acel individ întunecat care este de neînvins de lume. De înfățișare fioroasă, el stă acolo, legându-mă ca o fiară inferioară legată cu funii. Câștig și pierdere, fericire și suferință, dorință și mânie, naștere și moarte, captivitate și eliberare – pe toate acestea le întâlnești în cursul Timpului. Nu eu sunt cel care acționează. Nu tu ești cel care acționează. Cel care acționează este Acela care, într-adevăr, este omnipotent. Acel Timp mă coace (pentru a mă doborî) ca un fruct care a apărut pe un copac. Există anumite fapte prin care o persoană obține fericire în cursul Timpului. Prin aceleași fapte, altcineva obține suferință în cursul Timpului. Fiind versat în virtuțile Timpului, nu mi se cuvine să mă las pradă tristeții când Timpul m-a asaltat. Din acest motiv, O, Sakra, nu mă tângui. Tristețea nu ne poate aduce niciun bine. Tristețea celui care se scufundă în tristețe nu alungă niciodată nenorocirea. Dimpotrivă, tristețea distruge puterea cuiva. De aceea nu mă zădărnicesc în tristețe.

Astfel vorbit de șeful Daityas, cel cu o sută de sacrificii, adică puternicul și cel cu o mie de ochi, înfrângătorul lui Paka, și-a reținut mânia și a rostit aceste cuvinte.

Sakra a spus: Văzând acest braț al meu ridicat, echipat cu fulgerul, și acele lațuri ale lui Varuna, cine este cel a cărui înțelegere nu s-ar tulbura, inclusiv Mântuitorul însuși care încercuiește moartea tuturor ființelor? Înțelegerea ta, însă, atât de fermă și înzestrată cu viziunea adevărului, nu a fost tulburată. O, tu cu putere de netăgăduit, într-adevăr, ești neclintit astăzi datorită hotărârii tale. Văzând toate lucrurile din acest univers ca fiind trecătoare, cine este în el, înzestrat cu trup, care ar îndrăzni să-și pună încrederea fie în corpul său, fie în toate obiectele dorințelor sale? La fel ca tine și eu știu că acest univers nu este etern și că a fost aruncat în focul de la Conflagrația Timpului, care este înfricoșător, deși ascuns privirii, care arde continuu și care este cu adevărat nesfârșit. Fiecare este asaltat aici de Timp. Nimic printre ființele subtile sau grosiere nu se bucură de o imunitate față de stăpânirea Timpului. Toate lucrurile sunt gătite în cazanul Timpului. Timpul nu are stăpân. Timpul este mereu atent. Timpul gătește mereu toate lucrurile în sine. Nimeni care a intrat vreodată în domeniul Timpului care merge neîncetat nu poate scăpa de acolo. Toate ființele încorporate pot fi nepăsătoare față de Timp, dar Timpul este atent și veghează în spatele lor. Nimeni nu a fost văzut vreodată alungând Timpul de la el. Străvechi și etern, și întruchiparea justiției, Timpul este uniform în raport cu toate creaturile vii. Timpul nu poate fi evitat și nu există retrogradare în cursul său. Ca un cămătar care își adună dobânda, Timpul își adună părțile sale subtile reprezentate prin *kalas*, și *lavas*, și *kashthas*, și *kshanas*, și luni, și zile și nopți. Ca un curent de râu care spulberă un copac ale cărui rădăcini sunt atinse de el, Timpul, ajungând la cel care spune: „Asta voi face astăzi, dar cealaltă faptă o voi face mâine”, îl spulberă. Timpul spulberă pe unul și oamenii exclamă: „L-am văzut acum puțin timp. Cum a murit?” Bogăția, confortul, rangul, prosperitatea, toate cad pradă Timpului. Apropiindu-se de fiecare creatură vie, Timpul îi smulge viața. Toate lucrurile care își ridică mândre capetele sunt sortite să cadă. Ceea ce există este doar o altă formă a inexistentului. Totul este tranzitoriu și instabil. O astfel de convingere, însă, este greu de atins. Înțelegerea ta, atât de fermă și înzestrată cu viziune adevărată, este neclintită. Tu nu realizezi, nici măcar mental, ce ai fost cu ceva timp în urmă. Timpul puternic, asaltând universul, îl gătește în sine și spulberă totul fără a ține cont de senioritatea anilor sau invers. Pentru toate acestea, cel care este târât de Timp nu este conștient de lațul aruncat în jurul gâtului său. Oamenii, dăruiți invidiei, vanității și lăcomiei, poftei, mâniei și fricii, dorinței, neatenției și mândriei, se lasă stupefiați. Tu, însă, ești familiarizat cu adevărul existenței. Ești înzestrat cu învățătură și înzestrat cu înțelepciune și penitență. Tu privești

Timpul la fel de clar ca şi cum ar fi un giuvaer emblematic pe palma mâinii tale. O, fiu al lui Virochana, eşti pe deplin versat în subiectul conduitei Timpului. Eşti bine versat în toate ramurile cunoaşterii. Sufletul tău este curăţat şi eşti un stăpân absolut al persoanei tale. Din acest motiv, eşti un obiect de afecţiune pentru toţi oamenii înzestraţi cu înţelepciune. Ai înţeles întregul univers cu intelectul tău. Deşi te-ai bucurat de fiecare fel de fericire, nu eşti niciodată ataşat de nimic şi, prin urmare, nu ai fost pătat de nimic. Calităţile Pasiunilor şi Întunericului nu te murdăresc, căci ţi-ai cucerit simţurile. Tu aştepţi numai sufletul tău, care este lipsit de bucurie şi de tristeţe. Prieten al tuturor creaturilor, fără duşmănie, cu inima aţintită spre linişte, văzându-te astfel, inima mea se înclină spre milă pentru tine. Nu doresc să necăjesc o persoană luminată ca tine ţinându-l într-o stare de înlănţuire. Abţinerea de la vătămare este cea mai înaltă religie. Simt compasiune pentru tine. Aceste laţuri ale lui Varuna, cu care ai fost legat, îşi vor slăbi cursul Timpului în urma conduitei greşite a oamenilor. Fii binecuvântat, O, mare Asura! Când nora va pune pe soacră la treabă, când fiul, prin iluzie, îi va porunci tatălui să lucreze pentru el, când Sudra îşi vor fi spălat picioarele de către Brahmani şi vor avea relaţii sexuale fără frică cu femei din familii regenerate, când bărbaţii vor evacua sămânţa vitală în pântece interzise, când gunoiul caselor va începe să fie purtat pe farfurii şi vase din alamă albă, şi când ofrandele de unt clarificat destinate zeilor vor începe să fie purtate pe vase interzise, când toate cele patru ordine vor încălca toate restricţiile, atunci aceste legături ale tale vor începe să se desfacă una câte una. De la noi nu ai nici o teamă. Aşteaptă liniştit. Fii fericit. Fii lipsit de orice tristeţe. Fie-ţi inima voioasă. Să nu ai nicio boală." După ce i-a spus aceste cuvinte, divinul Indra, având prinţul elefanţilor pe post de vehicul, a părăsit acel loc. După ce a învins toţi Asurii, şeful zeilor s-a bucurat cu încântare şi a devenit singurul stăpân al tuturor lumilor. Marii Rishi au cântat laude acelui stăpân al tuturor creaturilor mobile şi imobile. Zeitatea focului a început din nou să poarte Jertfele de unt clarificat care erau turnate (de toţi) în forma sa vizibilă, iar marele zeu şi-a asumat nectarul care i-a fost încredinţat. Lăudat de cei mai de frunte Brahmani angajaţi în jertfe, Domnul Indra, strălucind de splendoare, cu mânia sa potolită şi inima sa liniştită, s-a bucurat şi, întorcându-se în sălaşul său din cer, a început să-şi petreacă zilele în mare fericire.[358]

SECŢIUNEA CCXXVIII

Yudhishthira a spus: Spune-mi, O, bunicele, indiciile măreţiei viitoare şi ale decăderii viitoare în ceea ce priveşte o persoană.

Bhishma spuse: Mintea însăşi, binecuvântat să fii, indică simptomele prevestitoare ale viitoarei prosperităţi şi ale viitoarei căderi a cuiva. În acest context este citată vechea poveste a discursului dintre Sree şi Sakra. Ascult-o, O, Yudhishthira! Marele ascet Narada, a cărui energie are o strălucire la fel de inegalabilă ca *Brahma* însuşi, cu toate păcatele distruse, capabil să vadă prin prosperitatea penitenţelor sale atât această lume, cât şi cealaltă deodată, şi egal cu Rishi mari cereşti în regiunea Creatorului, rătăcea după plăcere prin lume triplă. Într-o zi, ridicându-se la zori, a dorit să-şi facă toaleta de dimineaţă şi, în acest scop, s-a dus la fluviul Gange, acolo unde ieşea din trecătoarea cunoscută sub numele de Dhruva, şi s-a scufundat în curent.[359] În acel moment, şi Indra cu mulţi-ochi, purtătorul trăsnetului, şi cel care l-a ucis pe Samvara şi Paka, a venit pe malul unde era Narada. Rishiul şi zeul, amândoi având suflete sub control perfect, şi-au terminat toaleta şi, terminându-şi şi rostirile tăcute, au stat împreună. Ei au petrecut acel ceas povestind şi ascultând naraţiunile excelente spuse de marii Rishi cereşti, care descriau multe fapte bune şi înalte. Într-adevăr, cu mintea concentrată, cei doi erau angajaţi într-un discurs atât de plăcut despre istoria

358 Aceste lucruri nu se întâmplaseră de multe zile din cauza răutăţii Asurilor. Odată cu victoria lui Indra, sacrificiile s-au întors şi, odată cu ele, pacea universală.

359 Cuvintele sunt *Dhruvadwarabhavam*. Comentatorul tace. Probabil o trecătoare himalayană. Traducătorii vernaculari cred că este vorba despre regiunea Stelei Polare. *Dhruva* este un nume al lui Brahman Creatorul. Prin urmare, ar putea însemna râul aşa cum izvorăşte din *loka* sau regiunea lui Brahman. Mitul Pauranic spune că, izvorând de la poalele lui Vishnu, pârâul intră în *Kamandalu*-ul lui Brahman şi de acolo pe pământ.

antică.[360] Stând acolo, l-au văzut Soarele răsărind, aruncându-şi razele sale mii chiar în faţa lor. Văzând discul plin, amândoi s-au ridicat şi i-au cântat laudele. Chiar în acel moment, au văzut pe cer, într-o direcţie opusă celei a stelei zilei răsărite, un obiect luminos, strălucitor ca focul arzând, care părea a fi o a doua stea a zilei. Şi au văzut, O, Bharata, că acel obiect luminos se apropia treptat de amândoi. Călărit pe vehiculul lui Vishnu, împodobit cu Garuda, şi însuşi Surya, obiectul strălucea cu o splendoare de neegalat şi părea să lumineze cele trei lumi. Obiectul pe care l-au văzut nu era altul decât Sree însăşi, însoţită de multe Apsare înzestrate cu o frumuseţe splendidă. Într-adevăr, ea arăta ca un disc solar mare, posedând o strălucire asemănătoare cu cea a focului. Împodobită cu ornamente care păreau a fi stele adevărate, ea purta o cunună care semăna cu un şirag de perle. Indra a văzut acea zeiţă numită Padma, care avea sălaşul în mijlocul lotuşilor. Coborând din carul ei cel mai de seamă, acea doamnă fără egal a început să se apropie de stăpânul celor trei lumi şi de Rishiul ceresc Narada. Urmat de Narada, Maghavat a mers şi el spre acea doamnă. Cu mâinile împreunate, el i s-a dăruit ei şi, fiind versat în toate cele, a venerat-o cu o reverenţă şi o sinceritate fără egal. După închinăciuni, stăpânul zeilor, O, rege, i s-a adresat Sreei în următoarele cuvinte.

Sakra a spus: O, tu cu zâmbete dulci, cine eşti tu şi pentru ce treabă ai venit aici? O, tu cu frunţi frumoase, de unde vii şi unde te vei duce, O, doamnă plină de bun augur?

Sree a spus: În cele trei lumi pline de seminţe de bun augur, toate creaturile, mobile şi imobile, se străduiesc din toată inima să obţină o asociere cu mine. Eu sunt acea Padma, acea Sree împodobită cu flori de lotus, care a izvorât din lotusul care înfloreşte la atingerea razelor lui Surya, pentru prosperitatea tuturor creaturilor. Eu sunt numită Lakshmi, Bhuti şi Sree, O, ucigaş al lui Vala! Eu sunt Credinţa, eu sunt Inteligenţa, eu sunt Prosperitatea, eu sunt Victoria şi eu sunt Imutabilitatea. Eu sunt Răbdarea, eu sunt Succesul, eu sunt Abundenţa. Eu sunt Swaha, eu sunt Swadha, eu sunt Respectul, eu sunt Soarta şi eu sunt Memoria. Eu locuiesc în frunte şi pe stindardele suveranilor victorioşi şi virtuoşi, precum şi în casele, oraşele şi domeniile lor. Eu locuiesc întotdeauna, O, ucigaş al lui Vala, cu acei oameni însemnaţi, anume eroii gâfâind după victorie şi care nu se retrag din luptă. Eu locuiesc, de asemenea, pentru totdeauna cu persoanele care sunt ferm ataşate de virtute, care sunt înzestrate cu o mare inteligenţă, care sunt devotate lui *Brahma*, care sunt adevărate în vorbire, care posedă umilinţă şi care sunt liberale. În trecut, am locuit cu Asurii în virtutea naturii mele de a fi legată de adevăr şi merit. Văzând însă că Asurii şi-au asumat natură adversă, i-am părăsit şi doresc să locuiesc în tine.

Sakra a spus: O, tu cu faţă frumoasă, în virtutea cărei conduite a Asurilor ai locuit cu ei? Ce ai văzut acolo pentru care ai venit aici, după ce ai părăsit pe Daitya şi pe Danava?

Sree a spus: Mă ataşez cu fermitate de cei care sunt devotaţi datoriilor propriei lor ordine, de cei care nu renunţă niciodată la răbdare, de cei care găsesc plăcere pe calea care duce la cer. Locuiesc întotdeauna cu acei oameni care se disting prin liberalitate, studiu al scripturilor, jertfe, alte ritualuri scripturale şi venerarea Pitris-lor, zeităţilor, învăţătorilor, bătrânilor şi oaspeţilor. În trecut, Danavii îşi ţineau locuinţele curate, îşi ţineau femeile sub control, turnau ofrande pe focul de sacrificiu, îi serveau cu sârguinţă pe învăţătorii lor, îşi stăpâneau pasiunile, erau supuşi Brahmanilor şi erau sinceri în vorbire. Erau plini de credinţă; îşi ţineau mânia sub control; practicau virtutea caritătii; nu invidiau niciodată pe alţii; obişnuiau să-şi întreţină prietenii şi sfătuitorii, precum şi soţiile; nu erau niciodată geloşi. În trecut, nu se atacau niciodată unii pe alţii, plini de furie. Erau toţi mulţumiţi şi nu simţeau niciodată durere la vederea averii şi prosperităţii altor oameni. Erau toţi generoşi şi cumpătaţi; aveau un comportament respectabil şi erau plini de compasiune. Erau înclinaţi excesiv spre graţie, posedau simplitate în conduită, erau fermi în credinţă şi îşi stăpâneau complet pasiunile. Obişnuiau să-şi ţină slujitorii şi sfătuitorii mulţumiţi şi erau recunoscători şi

360 Cititorul operelor lordului Lytton îşi poate aminti, în acest context, de conversaţia dintre Mejnour şi neofitul introdus de Zanoni, în cursul plimbărilor lor de seară pe crestele Apeninilor.

înzestraţi cu vorbire dulce. Obişnuiau să slujească pe fiecare aşa cum merita în funcţie de poziţia şi onoarea sa. Erau înzestraţi cu ruşine. Erau cu jurăminte rigide. Obişnuiau să îşi facă băile în fiecare zi sfântă. Obişnuiau să se ungă corespunzător cu parfumuri şi unguente nesuspecte. De asemenea, îşi împodobeau trupul cuvenit. Erau respectuoşi faţă de posturi şi penitenţe, erau de încredere şi rosteau imnuri Vedice. Soarele nu răsărea niciodată peste ei în timp ce dormeau. Nu au depăşit niciodată luna prin somn. Întotdeauna s-au abţinut de la brânză şi orz măcinat. În fiecare dimineaţă obişnuiau să privească untul clarificat şi alte articole de bun augur şi, cu simţurile retrase, obişnuiau să recite *Vedele* şi să venereze Brahmani cu daruri. Discursul lor era întotdeauna virtuos şi nu au acceptat niciodată daruri. Întotdeauna se culcau la miezul nopţii şi nu dormeau niciodată ziua. Întotdeauna obişnuiau să găsească plăcere în a arăta compasiune faţă de cei aflaţi în suferinţă, neajutoraţi, bătrâni, slabi, bolnavi şi femei, şi se bucurau de toate posesiunile lor împărţind acestea cu ei. Întotdeauna obişnuiau să-şi asume şi să-i consoleze pe cei agitaţi, nefericiţi, anxioşi, înspăimântaţi, bolnavi, slabi şi emaciaţi, deposedaţi şi aflaţi în suferinţă. Ei urmau poruncile virtuţii şi nu-şi vătămau niciodată unii pe alţii. Erau gata şi bine dispuşi pentru orice acţiune (care merita îndeplinită). Obişnuiau să slujească şi să aştepte cu reverenţă bătrânii şi persoanele în vârstă. Îşi venerau cuvenit strămoşii (Pitris), zeităţile şi oaspeţii şi mâncau în fiecare zi ce rămânea după ce aceştia erau mulţumiţi. Erau devotaţi cu tărie adevărului şi penitenţelor. Niciunul dintre ei nu mânca singur hrană bună şi nimeni nu avea relaţii intime cu soţiile altora. În ceea ce priveşte compasiunea, se comportau faţă de toate creaturile ca faţă de propriile lor fiinţe. Nu permiteau niciodată emisia sămânţei vitale în spaţiul gol, în animale inferioare, în pântece interzise sau în zile sacre. Erau întotdeauna distinşi prin daruri, prin isteţime, prin simplitate, prin efort plin de speranţă, prin umilinţă, prin prietenie şi prin iertare. Şi, O, puternicule, adevărul, caritatea, penitenţa, puritatea, compasiunea, vorbele blânde şi lipsa de ostilitate faţă de prieteni – toate acestea erau întotdeauna în ei. Somnul, amânarea, iritabilitatea, invidia şi lipsa de previziune, nemulţumirea, melancolia, lăcomia nu i-au asaltat niciodată. Datorită faptului că Dānavii se distingeau prin aceste calităţi bune, am locuit cu ei de la începutul creaţiei timp de multe *Yuga* laolaltă. Timpurile s-au schimbat, iar acea schimbare a adus o schimbare în caracterul Dānavilor. Am văzut că virtutea şi moralitatea i-au părăsit şi au început să admită stăpânirea lăcomiei şi a mâniei. Persoane, deşi inferioare în realizări, au început să nutrească animozităţi faţă de bătrânii în vârstă posesoare de calităţi superioare, iar în timp ce aceştia din urmă, posesoare de virtute şi merit, vorbeau despre subiecte potrivite în mijlocul adunărilor, aceştia din urmă au început să-i ridiculizeze sau să râdă de ei. Când veneau bătrâni venerabili în vârstă, indivizii mai tineri, aşezaţi în largul lor, refuzau să-i adore pe cei dintâi ridicându-se şi salutându-i cu respect. În prezenţa părinţilor, fiii au început să exercite putere (în chestiuni care-i priveau doar pe părinţi). Cei care nu primeau salarii acceptau servicii şi proclamau faptul fără ruşine. Cei dintre ei care reuşeau să adune averi mari făcând fapte nedrepte şi cenzurabile au ajuns să fie respectaţi.[361] În timpul nopţii, au început să se dedea la ţipete şi urlete puternice. Focurile lor de Homa au încetat să emită flăcări strălucitoare şi în sus. Fiii au început să stăpânească peste taţi, iar soţiile dominau peste soţi. Mamele, taţii, bătrânii, învăţătorii, oaspeţii şi ghizii au încetat să mai comande respect pentru statutul lor superior. Oamenii au încetat să-şi crească puii cu afecţiune, dar au început să-i abandoneze. Fără a da partea definită ca pomană şi rezervând partea fixată pentru a o oferi zeilor, fiecare a mâncat ce avea. Într-adevăr, fără a oferi bunurile lor zeităţilor în sacrificii şi fără a le împărţi cu strămoşii (Pitris), zeii, oaspeţii şi bătrânii venerabili, şi le-au însuşit pentru uzul lor fără ruşine. Bucătarii lor nu mai manifestau nicio consideraţie pentru puritatea minţii, faptei şi cuvântului. Mâncau ce rămăsese neacoperit. Recoltele lor erau împrăştiate în curţi, expuse la devastarea de către ciori şi şobolani. Laptele lor a rămas expus, şi au început să atingă untul clarificat cu mâinile nespălate după masă.[362] Secerile lor, cuţitele de uz casnic, coşurile şi vasele şi cupele din alamă albă, şi alte ustensile au început să zacă

361 K.P. Singha traduce greşit acest verset.

362 Este dificil să le oferi persoanelor care nu sunt hinduse ideea a ceea ce este *uchchhishta*. Mâna devine *uchchhishta* atunci când este pusă pe mâncarea care este consumată. Fără spălarea acelei mâini cu apă pură, un hindus nu o foloseşte niciodată pentru a face vreo muncă. Mâncarea care rămâne într-un vas după ce o porţie din ea a fost mâncată este *uchchhishta*. Ideea este specifică hinduismului şi nu se regăseşte la alte rase sau popoare din lume.

împrăştiate în casele lor. Gospodinele lor s-au abţinut să le privească. Nu se mai ocupau de reparaţiile caselor şi zidurilor lor. Legându-şi animalele, s-au abţinut să le dea hrană şi apă.[363] Ignorând copiii care doar priveau, şi fără să-şi hrănească dependenţii, Danava au mâncat ce aveau. Au început să prepare *payasa* şi *krisara* şi feluri de mâncare cu carne şi prăjituri şi *sashkuli* (nu pentru zei şi oaspeţi), ci pentru propriii lor sclavi, şi au început să mănânce carnea animalelor care nu fuseseră ucise în jertfe.[364] Obişnuiau să doarmă chiar şi după ce soarele răsărise. Făceau noapte din zorii lor. Zi şi noapte, certe şi încurcături creşteau în fiecare casă a lor. Cei care nu erau respectabili printre ei nu mai arătau niciun respect celor care meritau respect în timp ce aceştia din urmă stăteau aşezaţi în orice loc. Căzuţi de la datoriile lor stabilite, au încetat să-i venereze pe cei care se retrăseseră în păduri pentru a duce o viaţă de pace şi contemplaţie divină. Amestecul de caste a început liber printre ei. Au încetat să acorde atenţie purităţii personale sau a minţii. Brahmanii învăţaţi în *Vede* au încetat să mai primească respect printre ei. Cei care nu cunoşteau *Riq*-urile nu erau condamnaţi sau pedepsiţi. Amândoi erau trataţi pe picior de egalitate, adică cei care meritau respect şi cei care nu meritau respect. Slujitoarele lor au devenit viclene în comportament şi au început să poarte coliere de aur şi alte ornamente şi veşminte fine, şi obişnuiau să rămână în casele lor sau să plece chiar în faţa ochilor lor. Au început să aibă o mare plăcere în jocuri şi distracţii în care femeile lor erau îmbrăcate ca bărbaţi şi bărbaţii lor ca femei. Strămoşii lor mai înstăriţi făcuseră daruri de avere către persoane merituoase. Descendenţii donatorilor, chiar şi în condiţii prospere, au început să-şi reia, din cauza necredinţei lor, acele daruri. Când dificultăţi ameninţau îndeplinirea unui scop şi un prieten cerea sfatul unui prieten, acel scop era frustrat de acesta din urmă, chiar dacă avea un interes de cea mai mică valoare de servit prin frustrarea lui. Chiar şi printre clasele lor mai bune au apărut negustori şi comercianţi de mărfuri, intenţionaţi să ia averea altora. Sudra din rândul lor au început practica penitenţei. Unii dintre ei au început să studieze, fără a stabili reguli pentru reglementarea orelor şi a alimentaţiei. Alţii au început să studieze, stabilind reguli care sunt inutile. Discipolii s-au abţinut de la a oferi ascultare şi slujire învăţătorilor. Învăţătorii, la rândul lor, au ajuns să trateze discipolii ca pe tovarăşi prietenoşi. Părinţii sunt epuizaţi de muncă şi s-au abţinut de la a se bucura de festivităţi. Părinţii în vârstă, lipsiţi de putere asupra fiilor, au fost nevoiţi să cerşească hrana de la aceştia din urmă. Dintre ei, chiar şi persoane înţelepte, cunoscătoare ale *Vedelor* şi asemănătoare oceanului în gravitatea lor, au început să se dedice agriculturii şi altor astfel de îndeletniciri. Persoanele needucate şi ignorante au început să fie hrănite la ceremonii funerare (*Sraddha*).[365] În fiecare dimineaţă, discipolii, în loc să se apropie de învăţători pentru a adresa întrebări pline de respect pentru a afla ce fapte trebuie împlinite şi pentru a căuta sarcini pe care să le îndeplinească, sunt serviţi de către învăţători, care îndeplinesc acele funcţii. Norele, în prezenţa socrilor, mustră şi ceartă servitorii şi slujitoarele, şi, chemându-şi soţii, îi mustră şi pe ei. Soţii, cu mare grijă, încearcă să-şi ţină fiii bine dispuşi, sau, împărţindu-şi averea copiilor de frică, trăiesc în suferinţă şi nevoi.[366] Chiar şi persoanele care se bucură de prietenia celor păţiţi, văzându-i pe aceştia lipsiţi de avere în urma incendiilor, a hoţilor sau a regelui, au început să râdă din sentimente de batjocură. Au devenit nerecunoscători, necredincioşi şi păcătoşi şi se dedau la relaţii adultere chiar şi cu soţiile învăţătorilor lor. S-au apucat să mănânce hrană interzisă. Au încălcat toate limitele şi reţinerile. S-au lipsit de splendoarea care îi distinsese pe vremuri. Ca urmare a acestor indicaţii şi a altora de conduită nelegiuită şi a inversării naturii lor de altădată, nu voi mai locui printre ei, O, conducător al zeilor! Am venit la tine de bunăvoie, prin urmare. Primeşte-mă cu respect, O, stăpân al lui Saki! Onorat de tine, O, cel mai mare dintre cereşti, voi primi onoare de la toţi ceilalţi zei. Acolo unde locuiesc eu, celelalte şapte zeiţe, cu Jaya ca a opta, care mă iubesc, care sunt nedespărţite de mine şi care depind de mine, doresc să trăiască. Ele sunt Speranţa, Credinţa, Inteligenţa, Mulţumirea, Victoria, Progresul şi Iertarea. Cea de-a opta, anume Jaya, ocupă cel mai de frunte loc printre ele, O, cel care îl pedepseşti pe Paka. Ele şi eu,

363 *Yavasa* este iarbă de păşune.

364 *Payasa* este un fel de budincă preparată din orez fiert în lapte cu zahăr. *Krisara* este lapte, susan şi orez. *Sashkuli* este un fel de plăcintă făcută din orez sau orz fiert în apă cu zahăr.

365 Nu se acordă niciun merit actului de a hrăni o persoană analfabetă.

366 Citirea corectă este *Vyabhajat*. Citirea în bengaleză *vyabhayat* ar implica o tautologie, deoarece al doilea rând ar da atunci acelaşi sens ca primul.

după ce am părăsit Asurii, am venit în domeniile tale. De acum înainte vom locui printre zeităţile devotate dreptăţii şi credinţei.

După ce zeiţa spusese asta, Rishi-ul ceresc Narada şi Vasava, cel care-l învinsese pe Vritra, pentru a o înveseli, i-au urat un bun venit plin de bucurie. Zeul vântului – acel prieten al lui Agni – a început apoi să sufle uşor prin cer, purtând miresme delicioase, reîmprospătând toate creaturile cu care intra în contact şi contribuind la fericirea fiecărui simţ. Toţi zeii (auzind vestea) s-au adunat într-un loc curat şi dorit şi au aşteptat acolo să-l vadă pe Maghavat aşezat lângă Lakshmi. Atunci, conducătorul zeilor cu o mie de ochi, însoţit de Sree şi de prietenul său, marele Rishi, şi călare pe un car splendid tras de cai verzi, a intrat în acea adunare a cereştilor, primind onoare de la toţi. Atunci, marele *Rishi* Narada, a cărui putere era cunoscută de toţi cereştii, observând un semn făcut de cel care mânuieşte fulgerul şi pe care Sree însăşi îl aprobă, a întâmpinat venirea zeiţei acolo şi a proclamat-o ca fiind extrem de bun augur. Firmamentul cerului a devenit clar şi luminos şi a început să plouă cu nectar peste regiunea Bunicului născut din sine însuşi. Tobe cereşti, deşi neatinse de nimeni, au început să bată, iar toate punctele orizontului, devenind clare, păreau să ardă de splendoare. Indra a început să verse ploaie asupra culturilor care începeau să apară fiecare la timpul lor cuvenit. Nimeni nu se mai abătea de la calea dreptăţii. Pământul s-a împodobit cu multe mine pline de bijuterii şi pietre preţioase, iar cântul recitărilor vedice şi alte sunete melodioase s-au amplificat cu ocazia acelui triumf al cereştilor. Fiinţele umane, înzestrate cu minţi ferme şi aderând toate la calea cea de bun augur pe care merg drepţii, au început să se bucure de riturile şi faptele vedice şi religioase. Oamenii şi zeii şi Kinnaras şi Yaksas şi Rakshasas toţi au fost înzestraţi cu prosperitate şi veselie. Nicio floare – ce să mai vorbim de fructe – nu mai cădea prematur de pe un copac, chiar dacă zeul vântului îl scutura cu forţă. Toate vacile au început să dea lapte dulce oricând erau muls de oameni, iar cuvintele crude şi dure au încetat să fie rostite de oricine. Cei care, din dorinţa de avansare, se prezintă în faţa adunărilor de Brahmani şi citesc această naraţiune a glorificării lui Sree de către toţi zeii cu Indra în frunte, zei capabili să îndeplinească orice dorinţă, reuşesc să obţină o mare prosperitate. Acestea, aşadar, O, şef al Kurus, sunt principalele semne ale prosperităţii şi adversităţii. Îndemnat de tine, ţi-am spus totul. Se cuvine să te porţi conform instrucţiunilor transmise aici, înţelegându-le după o atentă reflecţie!

SECŢIUNEA CCXXIX

Yudhishthira a spus: Prin ce dispoziţie, curs de îndatoriri, cunoaştere şi energie reuşeşte cineva să atingă *Brahma*, care este imuabil şi care se află dincolo de natura primordială?[367]

Bhishma a spus: Cel care se dedică practicii religiei *nivritti*, care mănâncă cu moderaţie şi care îşi controlează complet simţurile, poate atinge *Brahma*, care este imuabil şi care se află deasupra naturii primordiale. În acest sens, se citează vechea povestire, O, Bharata, a discuţiei dintre Jaigishavya şi Asita. Odată, Asita-Devala s-a adresat lui Jaigishavya, care era înzestrat cu o mare înţelepciune şi cunoştea pe deplin adevărurile datoriei şi moralităţii.

Devala a spus: Tu nu te bucuri când eşti lăudat. Tu nu cedezi mâniei când eşti blamat sau criticat. Care este, într-adevăr, înţelepciunea ta? De unde ai dobândit-o? Şi care este, într-adevăr, refugiul acestei înţelepciuni?

Bhishma a spus: Întrebat astfel de Devala, purul Jaigishavya, cu penitenţe austere, a rostit aceste cuvinte de mare importanţă, pline de credinţă deplină şi sens profund.

Jaigishavya a spus: O, cel mai de seamă dintre Rishi, îţi voi spune care este scopul suprem,

367 Orice altceva este susceptibil de a fi afectat de natura primordială. Doar Sufletul Suprem nu poate fi afectat. Prin urmare, se spune adesea că *Brahma* este „deasupra lui Prakriti”. *Prakriti*, aici, este folosită, desigur, în sensul cel mai larg.

care este țelul suprem, care este liniștea, în opinia tuturor persoanelor cu fapte drepte. Ei, O, Devala, care se comportă în mod uniform față de cei care îi laudă și cei care îi critică, cei care își ascund propriile jurăminte și fapte bune, cei care nu se lasă niciodată pradă dicriminărilor, cei care nu spun niciodată ceea ce este bun atunci când este calculat să rănească (în loc să producă vreun beneficiu), cei care nu doresc să răsplătească răul cu rău, sunt consideraţi oameni înzestraţi cu înțelepciune.[368] Ei nu se întristează niciodată pentru ceea ce urmează să vină. Ei se preocupă doar de ceea ce au în fața lor și acționează așa cum se cuvine. Ei nu se lasă niciodată pradă tristeții pentru ceea ce a trecut și nici măcar nu-și amintesc de asta. Posedând putere și minți echilibrate, ei fac după placul lor, în conformitate cu modul în care ar trebui să se facă, ceea ce îi așteaptă să facă în ceea ce privește toate obiectele, O, Devala, dacă sunt solicitați cu respect în acest sens.[369] Cu o cunoaștere matură, cu o mare înțelepciune, cu mânia sub control complet și cu pasiunile ținute sub control, ei nu rănesc niciodată pe nimeni în gând, cuvânt sau faptă. Lipsite de invidie, ele nu rănesc niciodată pe alții și, posedând autocontrol, nu sunt niciodată invidioși la vederea prosperității altor oameni. Astfel de oameni nu se complac niciodată în discursuri exagerate, nu se angajează în a-i lăuda pe alții sau în a vorbi rău despre ei. De asemenea, ei nu sunt niciodată afectați de laudele și criticile rostite de alții cu privire la ei. Ei sunt liniștiți în ceea ce privește toate dorințele lor și se angajează în binele tuturor creaturilor. Ei nu cedează niciodată mâniei, nu se lasă pradă transportului de bucurie și nu rănesc nicio creatură. Dezlegând toate nodurile inimilor lor, ei trec mai departe foarte fericiți. Ei nu au prieteni și nici nu sunt prietenii altora. Ei nu au dușmani și nici nu sunt dușmanii altor creaturi. Într-adevăr, oamenii care pot trăi în acest fel își pot petrece zilele pentru totdeauna în fericire. O, cel mai bun dintre cei regenerați, cei care dobândesc cunoașterea regulilor moralității și dreptății și care respectă aceste reguli în practică reușesc să câștige bucurie, în timp ce cei care se abat de la calea dreptății sunt afectați de anxietate și tristețe. Acum m-am angajat pe calea dreptății. De ce să mă supăr pe cei care mă denigrează sau să mă bucur de cei care mă laudă? Fie ca oamenii să obțină orice obiecte doresc din orice activități în care se angajează. (Sunt indiferent față de câștiguri și pierderi). Laudele și blamurile nu pot contribui la progresul meu sau invers. Cel care a înțeles adevărurile lucrurilor devine satisfăcut chiar și de dispreț, ca și cum ar fi ambrozie. Omul înțelept este cu adevărat supărat de respect, ca și cum ar fi otravă. Cel care este eliberat de toate greșelile doarme fără teamă atât aici, cât și în viața de apoi, chiar dacă este insultat de alții. Pe de altă parte, cel care îl insultă suferă distrugerea. Acei oameni înțelepți care caută să atingă scopul suprem reușesc să-l obțină respectând o astfel de conduită. Omul care și-a învins toate simțurile este considerat că a îndeplinit toate sacrificiile. O astfel de persoană atinge cel mai înalt nivel, adică, cel al lui *Brahma*, care este etern și care transcende natura primordială. Nici chiar zeii, Gandharvas, Pisachas și Rakshasas nu pot atinge nivelul celui care a atins scopul suprem.

SECȚIUNEA CCXXX

Yudhishthira a spus: Care om este iubit de toți, care bucură pe toți și care este înzestrat cu toate meritele și toate realizările?

Bhishma a răspuns: În legătură cu aceasta, îți voi recita cuvintele pe care Kesava, întrebat de Ugrasena, i le-a spus cu o ocazie anterioară.

Ugrasena a spus: Toți par să fie foarte dornici să vorbească despre meritele lui Narada. Cred că acel Rishi celest trebuie să posede într-adevăr toate meritele. Te rog, spune-mi, O, Kesava!

Vasudeva spuse: O, cel mai mare dintre Kukkura, ascultă-mă în timp ce menționez pe scurt acele calități bune ale lui Narada pe care le cunosc, O, rege! Narada este la fel de învățat în scripturi

368 Al doilea rând al versetului 8 și ultima propoziție a primului rând al versetului 9 sunt traduse greșit de ambii traducători vernaculari. K.P. Singha omite anumite porțiuni, în timp ce traducătorul burdwan, ca de obicei, scrie prostii. Verbul este *nihnuvanti*, care înseamnă „a ascunde”, adică „a nu te lăuda”. Verbul *vadishyanti* trebuie repetat după „*ahite hitam*”. Căci „*hitam ahitam*” poate fi citit ca antiteză.

369 K.P. Sinsha traduce greșit acest verset.

pe cât este de bun și pios în purtarea sa. Și totuși, din cauza conduitei sale, el nu nutrește niciodată mândria care face sângele să se încingă atât de tare. Din acest motiv este venerat pretutindeni. Nemulțumirea, mânia, uşurătatea şi frica nu există în Narada. El este liber de amânare şi posedă curaj. Pentru aceasta este venerat pretutindeni. Narada merită veneraţia respectuoasă a tuturor. El nu se dezice niciodată de cuvintele sale din dorinţă sau lăcomie. Pentru aceasta este venerat pretutindeni. El cunoaşte pe deplin principiile care duc la cunoaşterea sufletului, este înclinat spre pace, posedă o mare energie şi este stăpân pe simţurile sale. Este liber de prefăcătorie şi adevărat în vorbire. Pentru aceasta este venerat cu respect pretutindeni. El se distinge prin energie, prin faimă, prin inteligenţă, prin cunoaştere, prin umilinţă, prin naştere, prin penitenţe şi prin ani. Pentru acestea este venerat cu respect pretutindeni. Are un comportament bun. Se îmbracă şi se adăposteşte bine. Mănâncă hrană pură. Iubeşte pe toată lumea. Este pur la trup şi la minte. Are o vorbire dulce. Este liber de invidie şi răutate. Pentru aceasta este venerat cu respect pretutindeni. Este cu siguranţă mereu ocupat să facă bine tuturor oamenilor. Niciun păcat nu sălăşluieşte în el. Nu se bucură niciodată de nenorocirile altora. Pentru aceasta este venerat cu respect pretutindeni. El caută întotdeauna să cucerească toate dorinţele lumeşti ascultând recitări vedice şi participând la *Purana*. Este un mare renunţător şi nu desconsideră pe nimeni.[370] Pentru aceasta este venerat cu respect pretutindeni. El priveşte pe toţi cu ochi egal; şi, prin urmare, nu are pe nimeni pe care să-i iubească şi pe nimeni pe care să-i urască. El spune întotdeauna ceea ce este plăcut ascultătorului. Pentru aceasta este venerat cu respect pretutindeni. El posedă o mare erudiţie în scripturi. Conversaţia sa este variată şi încântătoare. Cunoaşterea şi înţelepciunea lui sunt mari. El este liber de lăcomie. Este liber şi de înşelăciune. Are inima mare. El a cucerit mânia şi lăcomia. Pentru aceasta este venerat cu respect pretutindeni. El nu s-a certat niciodată cu nimeni pentru vreun subiect legat de profit sau plăcere. Toate defectele i-au fost înlăturate de el. Pentru aceasta, el este venerat cu respect pretutindeni. Devotamentul său (faţă de *Brahma*) este ferm. Sufletul său este fără cusur. El este versat în *Vede* (*Srutis*). El este lipsit de cruzime. El este dincolo de influenţa iluziei sau a defectelor. Pentru aceasta, el este venerat cu respect pretutindeni. El nu este ataşat de toate acele lucruri care sunt obiecte de ataşament (pentru alţii). Cu toate acestea, el pare a fi ataşat de toate lucrurile.[371] El nu este niciodată mult timp sub influenţa vreunei îndoieli. Pentru aceasta, el este venerat cu respect pretutindeni. El nu are dorinţe pentru lucruri legate de profit şi plăcere. El nu îşi glorifică niciodată eul. El este lipsit de răutate. Cuvântul său este blând. Pentru aceasta, el este venerat cu respect pretutindeni. El observă inimile, diferite una de alta, ale tuturor oamenilor, fără a blama pe niciunul dintre ei. El este versat în toate chestiunile legate de originea lucrurilor. El nu dispreţuieşte şi nu urăşte niciodată vreun fel de ştiinţă. El trăieşte conform propriului său standard de moralitate. El nu lasă timpul să treacă în zadar. Sufletul său este sub controlul său. Pentru aceasta, el este venerat cu respect pretutindeni. El s-a străduit în subiecte care merită aplicarea efortului. El a dobândit cunoaştere şi înţelepciune. El nu este niciodată sătul de yoga. El este întotdeauna atent şi gata de efort. El este mereu precaut. Pentru aceasta, el este venerat cu respect pretutindeni. El nu trebuie să simtă niciodată ruşine pentru vreun defect al său. El este foarte atent. El este mereu solicitat de alţii pentru a îndeplini ceea ce le este lor de folos. El nu divulgă niciodată secretele altora. Pentru aceasta, el este venerat cu respect pretutindeni. El nu cedează niciodată în faţa transporturilor de bucurie la ocaziile chiar şi al achiziţiilor valoroase. El nu este niciodată întristat de pierderi. Înţelegerea sa este fermă şi stabilă. Sufletul său este detaşat de toate lucrurile. Pentru aceasta, el este venerat cu respect pretutindeni. Cine, într-adevăr, nu l-ar iubi pe cel care este astfel înzestrat cu fiecare merit şi realizare, care este priceput în toate, care este pur în trup şi minte, care este în totalitate propice, care este versat în cursul timpului şi al oportunităţii acestuia pentru anumite acţiuni şi care cunoaşte bine toate lucrurile plăcute?

---

370 Traducătorul din Burdwan înţelege greşit cuvântul *anavajnata*. K.P. Singha îl omite.

371 Sensul este acesta: deşi este cu adevărat neataşat, pare să fie ataşat. În aceasta există un merit special. Un om care îndeplineşte îndatoririle unui gospodar, fără a fi însă ataşat de soţie, copii şi bunuri, este o persoană cu totul superioară. O astfel de persoană a fost comparată cu o frunză de lotus, care, atunci când este scufundată în apă, nu este niciodată îmbibată sau udată de ea. Unii, văzând dificultatea luptei, fug. În aceasta există puţin merit. A înfrunta toate obiectele dorinţei, a te bucura de ele, dar în tot acest timp a rămâne atât de neataşat de ele încât să nu simţi cea mai mică durere dacă eşti disociat de ele, este mai meritoriu.

SECȚIUNEA CCXXXI

Yudhishthira spuse: Doresc, O, tu din neamul Kuru, să cunosc care este originea și care este sfârșitul tuturor creaturilor; care este natura meditației lor și care sunt faptele lor; care sunt diviziunile timpului și care sunt perioadele alocate vieții în respectivele epoci. Doresc, de asemenea, să cunosc în totalitate adevărul despre geneza și conduita lumii; originea creaturilor în lume și modul în care acestea se despart. Într-adevăr, de unde vin creația și distrugerea lor? O, cel mai bun dintre cei virtuoși, dacă ești înclinat să ne faci o favoare, spune-ne acest lucru despre care te întreb. După ce am auzit mai înainte acest discurs excelent al lui Bhrigu către sfântul reîntrupat Bharadwaja, pe care l-ai recitat, înțelegerea mea, purificată de ignoranță, a devenit extrem de atașată de yoga și retrasă de la obiectele lumești, se sprijină pe puritatea cerească. Prin urmare, te întreb din nou despre acest subiect. Îți stă în putință să-mi vorbești (mai detaliat).

Bhishma spuse: În acest sens, îți voi relata o veche narațiune despre ceea ce a spus divinul Vyasa fiului său Suka, atunci când acesta l-a întrebat pe tatăl său. După ce a studiat *Vedele* fără margini, împreună cu toate ramurile lor și *Upanishadele*, și dorind să ducă o viață de *Brahmacharya* ca urmare a faptului că a dobândit excelența meritelor religioase, Suka i-a adresat exact aceste întrebări, despre care îndoielile sale fuseseră lămurite, tatălui său, Rishi-ul născut pe insulă, care înlăturase (prin studiu și contemplație) toate îndoielile legate de subiectul sensului adevărat al datoriilor.

Suka spuse: Îți stă în putință să-mi spui cine este Creatorul tuturor ființelor, stabilit prin cunoașterea timpului,[372] și care sunt datoriile care trebuie îndeplinite de un Brahman.

Bhishma spuse: Fiului său care l-a întrebat, tatăl, având cunoașterea atât a trecutului, cât și a viitorului, versat în toate datoriile și înzestrat cu omniștiință, i-a vorbit astfel despre subiect.

Vyasa a zis: Înainte de Creație există numai *Brahma*, care este fără început și fără sfârșit, nenăscut, arzând de strălucire, deasupra stricăciunii, imuabil, indestructibil, de neconceput și care transcende cunoașterea.[373] Înțelepții, măsurând timpul, au numit anumite porțiuni cu nume anume. Cincizeci clipiri din ochi fac ce se numește o *Kashtha*. Treizeci de *Kashtha* fac ce se numește o *Kala*. Treizeci de *Kala*, cu a zecea parte dintr-o Kala adăugată, fac ce se cunoaște ca o *Muhurta*. Treizeci de *Muhurta* alcătuiesc o zi și o noapte. Treizeci de zile și nopți se numesc o lună, iar douăsprezece luni se numesc un an. Cei care cunosc știința matematicii spun că un an este compus din două *ayana* (dependente de mișcarea soarelui), și anume, cea nordică și cea sudică. Soarele creează ziua și noaptea pentru lumea oamenilor. Noaptea este pentru somnul tuturor ființelor vii, iar ziua este pentru săvârșirea faptelor. O lună a ființelor umane este egală cu o zi și o noapte a Pitrilor. Această împărțire (în ceea ce privește Pitrii) constă în aceasta: jumătatea lunii luminate (a oamenilor) este ziua lor, care este pentru săvârșirea faptelor; iar jumătatea lunii întunecate este noaptea lor pentru somn. Un an (al ființelor umane) este egal cu o zi și o noapte a zeilor. Împărțirea (în ceea ce privește zeii) constă în aceasta: jumătatea de an în care soarele călătorește de la echinocțiul de primăvară la cel de toamnă este ziua zeităților, iar jumătatea de an în care soarele călătorește de la acesta la celălalt este noaptea lor. Calculând după zilele și nopțile ființelor umane despre care ți-am vorbit, voi vorbi despre ziua și noaptea lui Brahman și despre anii Săi, de asemenea. Voi enumera, în ordinea lor, numărul de ani, care sunt (astfel) calculați diferit în funcție de diferitele scopuri, în ceea ce privește *yuga*-urile *Krita, Treta, Dwapara* și *Kali*. Patru mii de ani (ai zeilor) este durata primului sau *Krita yuga*. Dimineața acestui veac constă din patru sute de ani și seara sa este de patru sute de ani. (Durata totală, prin urmare, a *Krita yuga* este de patru mii opt sute de ani ai zeilor). În ceea ce privește celelalte *yuga*, durata fiecăruia scade treptat cu un sfert atât în ceea ce privește perioada substanțială cu porțiunea de legătură, cât și în ceea ce privește porțiunea

372 *Kalajnanena nishthitam* sunt cuvintele originalului. Răspunsul lui Vyasa se ocupă de atribuirea de limite perioadelor succesive de Creație și Non-existență sau duratelor perioadelor de veghe și somn ale lui Brahman.

373 *Agre* este explicat de comentator ca fiind *srishteh prak*.

de legătură însăși. (Astfel, durata *Treta* este de trei mii de ani și dimineața sa se extinde pe trei sute de ani și seara sa pe trei sute). Durata *Dwapara* este de asemenea de două mii de ani, iar dimineața sa se extinde pe două sute de ani și seara sa tot pe două sute. Durata *Kali yuga* este de o mie de ani, iar dimineața sa se extinde pe o sută de ani și seara pe o sută.[374] Aceste perioade susțin întotdeauna lumile eterne și nesfârșite. Cei care îl cunosc pe *Brahma*, O, copil, consideră aceasta ca fiind *Brahma Imuabil*. În *Krita yuga*, toate datoriile există în totalitatea lor, împreună cu Adevărul. Nicio cunoaștere sau obiect nu au ajuns la oameni din acel veac prin mijloace nedrepte sau interzise.[375] În celelalte *yuga*, datoria, stabilită în *Vedă*, se vede diminuându-se treptat cu un sfert în fiecare. Păcatul crește ca urmare a furtului, a minciunii și a înșelăciunii. În *Krita yuga*, toate ființele sunt libere de boli și încununate de succes în privința tuturor obiectivelor lor, și toți trăiesc patru sute de ani. În *Treta*, perioada de viață scade cu un sfert. Am auzit și noi că, în *yuga*-urile următoare, cuvintele din *Vedă*, perioadele de viață, binecuvântările (rostită de Brahmani) și fructele riturilor vedice, toate scad treptat. Datoriile stabilite pentru *Krita yuga* sunt de un fel. Cele pentru *Treta* sunt altele. Cele pentru *Dwapara* sunt diferite. Iar cele pentru *Kali* sunt altele. Aceasta este în concordanță cu acea scădere care marchează fiecare *yuga* succesivă. În *Krita*, Penitența ocupă cel mai important loc. În *Treta*, Cunoașterea este cea mai importantă. În *Dwapara*, Sacrificiul a fost spus a fi cel mai important, În *Kali yuga*, doar Dăruirea este unicul lucru stabilit. Înțelepții spun că acești doisprezece mii de ani (ai zeilor) constituie ceea ce se numește un *yuga*. O mie de astfel de *yuga* compun o singură zi a lui Brahman.[376] Aceeași este și durata nopții lui Brahman. Odată cu începutul zilei lui Brahman, universul începe să prindă viață. În perioada dizolvării universale, Creatorul doarme, având recurs la meditația Yoga. Când perioada somnului se încheie, El se trezește. Atunci, ceea ce este ziua lui Brahman se extinde pe o mie de astfel de *yuga*. Nopțile Sale se extind de asemenea pe o mie de *yuga* similare. Cei care știu aceasta se spune că cunosc ziua și noaptea. La expirarea nopții Sale, Brahman, trezindu-se, modifică *chit*-ul indestructibil făcându-l acoperit cu *Avidya*. Apoi El face să apară Conștiința din care izvorăște Mintea, care este identică cu Manifestarea.[377]

SECȚIUNEA CCXXXII

Vyasa a zis: *Brahma* este sămânța luminoasă din care, existând de la sine, a apărut întreaga lume compusă din două tipuri de ființe, și anume, cele mobile și cele nemobile.[378] La zorii zilei Sale, trezindu-se, El creează cu ajutorul *Avidya* această lume. Mai întâi se naște ceea ce se numește *Mahat*. Acest *Mahat* se transformă rapid în Minte, care este sufletul Manifestării.[379] Copleșind pe *Chit*, care este luminos, cu *Avidya*, Mintea creează șapte mari ființe.[380] Împinsă de dorința de a crea, Mintea, care este cu desfășurare largă, care are multe căi și care are dorința și îndoiala ca principale

---

374 *Krita* se întinde în total pe o perioadă de 4.800 de ani. *Treta* pe o perioadă de 3.600; *Dwapara* pe o perioadă de 2.400; iar *Kali* pe o perioadă de 1.200. Aceștia sunt, însă, anii zeităților. Versetele 15-17 și 20-21 apar în *Manusmriti*, Capitolul I.

375 Acest verset apare în *Manusmriti*, corespunzând cu 81 din Capitolul 1. Interpretarea, însă, în *Manusmriti* este ușor diferită, deoarece ultima propoziție este *Manushyanpavartate*. În redarea versetului 23, iau această interpretare și urmez glosa lui Medhatithi. Dacă se respectă glosa lui Nilakantha și interpretarea din textele din Bengal și Bombay, pasajul ar suna astfel: „Nicio instrucțiune sau precept al acelei epoci nu mergea pe căi nedrepte, deoarece aceea a fost cea mai importantă dintre toate epocile”. Nilakantha explică *parah* ca *sa cha parah*. K.P. Singha sare peste dificultate, iar traducătorul Burdwan, ca de obicei, oferă o versiune incorectă.

376 Totalul ajunge la 12.000 de ani. Aceștia constituie o *Devayuga*. O mie de *Devayugi* compun o zi a lui Brahman. Versetul 28 apare în *Manusmriti*, Capitolul 1.

377 Cititorul care a parcurs secțiunile anterioare nu va întâmpina nicio dificultate în a înțelege următoarele: Lumea exterioară nu este altceva decât Mintea transformată. Prin urmare, despre minte se vorbește aici ca fiind *Vyaktatmaka* sau ceea ce este sufletul *vyakiei* sau ceea ce este manifest, sau ceea ce este *yyakta*, sau între care și *vyakta* nu există nicio diferență. Unele dintre textele bengaleze nu încheie secțiunea 231 cu versetul 32, ci continuă la pagina 157 și includ întreaga secțiune 232 în ea. Acest lucru, însă, nu se observă în textele din Bombay, așa cum se întâmplă și în unele dintre textele bengaleze pe care le-am văzut.

378 *Tejomayam* este explicat de comentator ca *Vasanamayam* sau ca având dorința în sine, altfel Creația nu ar putea avea loc. *Yasya* este folosit pentru *yatah*.

379 Prin *Mahat* se înțelege Inteligența Pură sau Subtilă. Manifestul începe să existe din Minte sau are Mintea drept suflet. Prin urmare, așa cum s-a explicat în secțiunile anterioare, Mintea este numită *Vyaktatmakam*.

semne, începe să creeze diverse tipuri de obiecte prin modificări ale ei însăşi. Mai întâi se naşte din ea Spaţiul. Să ştii că proprietatea lui este Sunetul. Din Spaţiu, prin modificare, ia naştere purtătorul tuturor mirosurilor, şi anume Vântul pur şi puternic. Se spune că acesta posedă atributul Atingere. Din Vânt, de asemenea, prin modificare, se naşte Lumina înzestrată cu luminozitate. Afişată în frumuseţe şi numită şi *Sukram*, ea ia fiinţă, având astfel atributul Formei. Din Lumină, prin modificare, apare Apa având Gustul ca atribut. Din Apă se naşte Pământul având Mirosul ca atribut. Acestea sunt considerate a fi creaţia iniţială.[381] Acestea, unul după altul, dobândesc atributele celor imediat precedente din care s-au născut. Fiecare nu are doar atributul său propriu, dar fiecare succesiv are atributele tuturor celor precedente. (Astfel, Spaţiul are doar Sunetul ca atribut. După Spaţiu vine Vântul, care are, aşadar, atât Sunetul, cât şi Atingerea ca atribute. Din Vânt vine Lumina sau Focul, care are Sunetul, Atingerea şi Forma ca atribute. Din Lumină este Apa, care are Sunetul, Atingerea, Forma şi Gustul ca atribute. Din Apă este Pământul, care are Sunetul, Atingerea, Forma, Gustul şi Mirosul ca atribute). Dacă cineva, percepând Mirosul în Apă, ar spune din ignoranţă că aparţine Apei, ar greşi, căci Mirosul este atributul Pământului, deşi el poate exista într-o stare de ataşament cu Apa şi, de asemenea, cu Vântul. Aceste şapte tipuri de entităţi, posedând diverse energii, au existat la început separate una de alta. Ele nu puteau crea obiecte fără ca toate să se reunească într-o stare de amestec. Toate aceste mari entităţi, reunindu-se şi amestecându-se unele cu altele, formează părţile constitutive ale corpului care se numesc membre.[382] În consecinţa combinaţiei acestor membre, totalitatea, înzestrată cu formă şi având şase şi zece părţi constitutive, devine ceea ce se numeşte corp. (Când corpul grosier este astfel format), *Mahat* cel subtil, cu reziduul neconsumat al faptelor, intră apoi în acea combinaţie numită corp grosier.[383] Apoi Creatorul originar al tuturor fiinţelor, împărţindu-Se prin Maya Sa, intră în acea formă subtilă pentru a supraveghea sau a privi totul. Şi deoarece El este Creatorul originar al tuturor fiinţelor, se numeşte din acest motiv Domnul tuturor fiinţelor.[384] El este cel care creează toate fiinţele mobile şi nemobile. După ce şi-a asumat astfel forma lui Brahman, El creează lumile zeilor, ale Rishi-lor, ale Pitri-lor şi ale oamenilor; râurile, mările şi oceanele, punctele orizontului, ţările şi provinciile, dealurile şi munţii, şi copacii mari, fiinţele umane, Kinnara, Rakshasa, păsările, animalele domestice şi sălbatice, şi şerpii. Într-adevăr, El creează ambele feluri de lucruri existente, şi anume, cele care sunt mobile şi cele care sunt nemobile; şi cele care sunt destructibile şi cele care sunt indestructibile. Dintre aceste obiecte create, fiecare obţine acele atribute pe care le avea în timpul Creaţiei

---

380 Aceste şapte mari Fiinţe sau entităţi sunt *Mahat*, aceleaşi transformate rapid în Minte, şi cele cinci entităţi elementare ale Spaţiului etc.

381 Versetele 4, 5, 6 şi 7 apar în *Manusmriti*, corespunzând cu versurile 75, 76, 77 şi 78 ale acestuia din urmă din capitolul 1.

382 *Chit* sau *Jiva* este numit *Purusha* sau locuieşte în corp, deoarece atunci când este acoperit cu *Avidya* de către Sufletul Suprem, nu este posibil ca acesta să existe în niciun alt mod decât fiind investit cu un înveliş sau o carcasă făcută din materie primordială determinată de puterea actelor. Aici, însă, înseamnă membre sau *avayavam*.

383 Ceea ce se afirmă în versetele 10, 11 şi 12 este următorul lucru: cele şapte mari entităţi, în forma lor brută, sunt incapabile, dacă sunt separate, să producă ceva. Prin urmare, ele se combină între ele. Unindu-se astfel, ele formează mai întâi *asrayanam*-ul *sarira*, adică părţile constitutive ale corpului. În acest stadiu, ele trebuie cunoscute sub numele de *Purusha* din *avayava*, adică simple membre. Când aceste membre se unesc din nou, atunci *murtimat shodasatmakam sartram bhavati*, adică corpul complet, dotat cu formă şi având cele şase şi zece atribute, ia naştere. Apoi, *Mahatul* subtil şi *bhutas*-ul subtil, cu reziduul neepuizat al acţiunilor, intră în el. Forma plurală „*mahanti*" este utilizată deoarece, aşa cum explică comentatorul, „pratipurusham mahatadinam bhinnatwapratipadanertham", adică acelaşi "*mahat*" intrând în fiecare formă diferită devine aparent multiplu. Astfel, există două corpuri, unul grosier şi celălalt subtil, numit „*linga-sarira*". Reziduul acţiunilor este explicat astfel: toate creaturile se bucură sau suferă efectele acţiunilor lor bune şi rele. Dacă, însă, consecinţele acţiunilor, bune şi rele, sunt epuizate, nu poate exista renaştere. Prin urmare, rămâne un reziduu, în consecinţă, renaşterea devine posibilă. Creaţia şi distrugerea, din nou, continuă la nesfârşit. Începutul primei Creaţii este de neconceput. Creaţia descrisă aici este una dintr-o serie. Acest lucru este explicat mai detaliat în versetele care urmează.

384 Cele şase şi zece părţi sunt cele cinci *bhuta* grosiere şi cele unsprezece simţuri ale cunoaşterii şi acţiunii, inclusiv mintea. Marile creaturi sunt *tan-mantrele* elementelor grosiere, adică formele lor subtile. La început se formează corpul grosier (cu principiul creşterii), în el intră corpul subtil sau *linga-sarira*. La început (aşa cum s-a mai spus), elementele grosiere se unesc. Apoi cele subtile cu reziduul actelor. Apoi intră Sufletul, care este *Brahma* însuşi. Sufletul intră în forma subtilă pentru a fi martor sau a observa. Toate creaturile sunt doar manifestări ale acelui Suflet datorită accidentului *Avidya* sau Maya. *Tapas* înseamnă, aşa cum explică comentatorul, *alochana*.

anterioare; şi fiecare, într-adevăr, obţine în mod repetat aceleaşi atribute la fiecare Creaţie ulterioară. Determinat în privinţa caracterului fie prin vătămare sau pace, blândeţe sau ferocitate, dreptate sau nedreptate, adevăr sau minciună, fiecare creatură, la fiecare creaţie nouă, obţine acel atribut particular pe care l-a preţuit înainte. Este în consecinţă cu aceasta că acel atribut particular i se ataşează. Este Însuşi Cel ce Ordonează Cel care ataşează varietatea marilor entităţi (ale Spaţiului, Pământului etc.), obiectelor simţurilor (cum ar fi forma etc.) şi mărimii sau volumului materiei existente, şi stabileşte relaţiile creaturilor cu acele entităţi multiforme. Dintre oamenii care s-au dedicat ştiinţei lucrurilor, sunt unii care spun că, în producerea efectelor, efortul este suprem. Unii învăţaţi spun că Destinul este suprem, şi unii că Natura este agentul. Alţii spun că Actele care decurg din efortul (personal) şi Destinul produc efecte, ajutate de Natură. În loc să considere vreunul dintre acestea ca fiind singur competent pentru producerea efectelor, ei spun că este uniunea tuturor celor trei care produce toate efectele. În ceea ce priveşte acest subiect,[385] unii spun că aşa este; unii, că nu este aşa; unii, că ambele nu sunt aşa; şi unii, că nu este cazul că opusul ambelor nu este. Acestea, desigur, sunt afirmaţiile celor care depind de Acte, cu referire la obiecte. Cei însă ale căror viziune este îndreptată spre adevăr îl consideră pe *Brahma* ca fiind cauza.[386] Ascetismul (Penitenţa) este cel mai mare bine pentru fiinţele vii. Rădăcinile ascetismului sunt seninătatea şi autocontrolul. Prin penitenţă, unul obţine toate lucrurile pe care şi le doreşte în minte. Prin penitenţă, unul ajunge la Fiinţa care creează universul. Cel care (prin penitenţă) reuşeşte să ajungă la acea Fiinţă devine stăpânul puternic al tuturor fiinţelor. Este prin Penitenţă că Rishi-ii sunt capabili să citească *Vedele* neîncetat. La început, Cel Născut Singur a făcut ca acele excelente sunete vedice, care sunt întruchipări ale cunoaşterii şi care nu au nici început, nici sfârşit, să (apară şi) curgă (de la învăţător la discipol). Din acele sunete au izvorât tot felul de acţiuni. Numele Rishilor, toate lucrurile create, varietăţile de formă văzute în lucrurile existente şi cursul acţiunilor îşi au originea în *Vede*.[387] Într-adevăr, Stăpânul Suprem al tuturor fiinţelor, la început, a creat toate lucrurile din cuvintele *Vedelor.* Adevărat, numele Rishilor şi tot ce a fost creat se găsesc în *Vede*. La expirarea nopţii sale (adică la zorii zilei sale), Brahmanul necreat creează, din prototipuri care au existat înainte, toate lucrurile care sunt, desigur, bine făcute de El.[388] În *Vede* a fost indicat subiectul Eliberării Sufletului, împreună cu cele zece mijloace constituite din studiul *Vedelor,* adoptarea modului de viaţă casnic, penitenţele, respectarea datoriilor comune tuturor modurilor de viaţă, sacrificiile, îndeplinirea tuturor acelor acte care duc la faimă pură, meditaţia care este de trei feluri şi acel tip de eliberare care se numeşte succes (*Siddhi*) realizabil în această viaţă.[389] Acel *Brahma* incomensurabil care a fost declarat în cuvintele *Vedelor* şi care a fost indicat mai clar în *Upanishade* de către cei care au o viziune asupra *Vedelor,* poate fi realizat urmând treptat practicile menţionate

385 Adică această varietate a Fiinţei şi această varietate de relaţii.

386 *Anithhe* este explicat ca *ubhayavyatiriktam*. *Sattwasthas* sunt cele care depind de ceea ce există în mod real, adică cele care îl consideră pe *Brahma* drept singura cauză competentă pentru producerea tuturor efectelor.

387 Este extrem de dificil să înţelegem adevăratul sens al acestor versete. O traducere verbală nu este suficientă pentru a scoate în evidenţă sensul. Aparent, afirmaţia că toate lucrurile sunt cuprinse în *Vede* este o absurditate. În realitate, însă, ceea ce se vrea a se spune este că, întrucât *Vedele* sunt Vorbe sau Cuvinte, Creatorul a trebuit să rostească cuvinte care să simbolizeze ideile sale înainte de a crea ceva. Este remarcabil faptul că există o asemănare strânsă între spiritul primului capitol al *Genezei* şi ceea ce este conţinut în *Srutis* cu privire la subiectul Creaţiei. Să fie Pământ, şi a fost Pământul, spune poetul inspirat al *Genezei*. Nilakantha citează cuvinte exact similare din *Srutis* cu cele rostite de Brahman pentru a crea Pământul, precum *Bhuriti vyaharau* ca *Bhumimasrijat*. Apoi au fost indicate şi cele patru moduri de viaţă cu îndatoririle fiecăruia, modurile de închinare etc., prin urmare, toate actele se află şi în *Vede*, care reprezintă cuvintele lui *Brahma*.

388 Toate lucrurile sunt *Sujata* sau bine făcute de El. În *Geneza* se spune că Dumnezeu a rostit anumite cuvinte şi anumite obiecte au apărut, iar El a văzut că erau bune.

389 Prima linie conţine numai termeni tehnici. *Nama* înseamnă *Rigveda*. Prin urmare, reprezintă studiul tuturor *Vedelor. Bheda* înseamnă jumătate, adică soţia, care trebuie să fie asociată cu soţul ei în toate actele religioase. *Tapah* înseamnă penitenţă; prin urmare, reprezintă toate tipurile de practici religioase, cum ar fi *chandrayana*, şi moduri de viaţă, *vanaprastha* etc. *Karma* înseamnă acte precum rugăciunile de dimineaţă şi de seară etc. *Yama* este sacrificiul, cum ar fi *jyotishtoma* etc. *Akhya* înseamnă acte care duc la o reputaţie bună, cum ar fi săparea de rezervoare, construirea de drumuri etc. *Aloka*, care înseamnă meditaţie, este de trei feluri. În cele din urmă, vine *Siddhi*, care înseamnă emanciparea la care se ajunge în timpul acestei vieţi. Pluralul instrumental *kramaih* ar trebui interpretat ca *dasabhih karmaih namadibhi sahita Vedeshu prechate*. K.P. Singha a redat corect versetul, omiţând referirea la *Siddhi*. Traducătorul Burdwan l-a înţeles total greşit.

mai sus.[390] Pentru o persoană care se crede că are un corp, această conştiinţă a dualităţii, plină din nou de acea dualitate a opuselor, se naşte doar din actele în care este angajată. (Această conştiinţă a dualităţii încetează în timpul somnului fără vise sau când s-a atins Eliberarea). Persoana, însă, care a atins Eliberarea, ajutată de cunoaşterea sa, alungă cu forţa acea conştiinţă a dualităţii. Două Brahmane trebuie cunoscute, şi anume *Brahma* reprezentat de sunet (adică *Vedele*), şi în al doilea rând cel care este dincolo de *Vede* şi este suprem. Cel care este versat în *Brahma* reprezentat de sunet reuşeşte să atingă *Brahma* cel Suprem. Măcelărirea animalelor este sacrificiul stabilit pentru Kshatriya. Cultivarea cerealelor este sacrificiul stabilit pentru Vaisya. Serviciul celorlalte trei ordine este sacrificiul stabilit pentru Sudra. Penitenţele (sau închinarea la *Brahma*) sunt sacrificiul stabilit pentru Brahmani. În epoca *Krita* performarea sacrificiilor nu a fost necesară. O astfel de performare a devenit necesară în epoca *Treta*. În *Dwapara*, sacrificiile au început să scadă. În *Kali*, acelaşi lucru se întâmplă cu ele. În epoca *Krita*, oamenii, închinându-se doar unui singur *Brahma*, priveau *Rich*-urile, *Saman*-urile, *Yajus*-urile şi riturile şi sacrificiile care se făceau din motive de avantaj, ca fiind toate diferite de obiectul închinării lor şi practicau doar Yoga, prin penitenţe. În epoca *Treta*, au apărut mulţi oameni puternici care au guvernat toate obiectele mobile şi imobile. (Deşi majoritatea oamenilor din acea epocă nu erau înclinaţi în mod natural spre practica dreptăţii, acei mari lideri i-au forţat la o astfel de practică.) În consecinţă, în acea epocă, *Vedele*, sacrificiile şi distincţiile dintre ordinele respective şi cele patru moduri de viaţă existau într-o stare compactă. Cu toate acestea, ca urmare a scăderii duratei vieţii în *Dwapara*, toate acestea, în acea epocă, se desprind de acea condiţie compactă. În epoca *Kali*, toate *Vedele* devin atât de rare încât s-ar putea să nu fie nici măcar văzute de oameni. Chinuiţi de inechitate, ele suferă exterminare împreună cu riturile şi sacrificiile stabilite în ele. Dreptatea care se vede în epoca *Krita* este acum vizibilă la acei Brahmani care au suflete purificate şi care sunt devotaţi penitenţelor şi studiului scripturilor. În ceea ce priveşte celelalte *yuga*, se vede că fără a renunţa deodată la datoriile şi actele care sunt consecvente cu dreptatea, oamenii, respectând practicile ordinelor lor respective şi fiind familiari cu orânduirea *Vedelor*, sunt conduşi de autoritatea scripturilor să se îndrepte din motive de avantaj şi interes spre sacrificii, jurăminte şi pelerinaje la ape şi locuri sacre.[391] Aşa cum în anotimpul ploios o mare varietate de noi obiecte de ordin imobil sunt aduse la viaţă de ploile care cad din nori, la fel sunt aduse noi feluri de datorie sau jurăminte religioase în fiecare *yuga*. Aşa cum aceleaşi fenomene reapar odată cu reapariţia anotimpurilor, la fel, la fiecare creaţie nouă apar aceleaşi atribute în fiecare Brahman şi *Hara* nou. Ţi-am vorbit înainte despre Timp, care este fără început şi fără sfârşit şi care statorniceşte această varietate în univers. Este acel Timp care creează şi înghite toate creaturile. Toate creaturile nenumărate care există supuse perechilor de opuse şi conform naturilor lor respective, au Timpul ca refugiu. Este Timpul care îşi asumă acele forme şi este Timpul cel care le susţine.[392] Ţi-am vorbit astfel, O, fiu, despre subiectele despre care ai întrebat, şi anume Creaţia, Timpul, Sacrificiile şi alte rituri, *Vedele*, adevăratul actor din univers, acţiunea şi consecinţele acţiunii.

SECŢIUNEA CCXXXIII

Vyasa a zis: Îţi voi spune acum cum, când ziua lui trece şi vine noaptea, El recheamă toate

390 *Gahanam* este explicat de comentator ca fiind *duravagaham Brahma*; *vedavadeshu* înseamnă, potrivit lui, riturile şi practicile stabilite în *Vede*. Este mai bine, însă, să îl luăm literal, adică în sensul cuvintelor *Vedelor*. *Vedanteshu* înseamnă „în *Upanişade*”, care vin după *Vede*. Ambii traducători vernaculari au înţeles greşit acest verset.

391 Acest verset este, fără îndoială, pleonastic. Comentatorul îl interpretează în felul în care l-am redat eu. *Yathadharntam*, potrivit lui, înseamnă „fără a încălca actele şi îndatoririle conforme cu virtutea”; *yathagamam* înseamnă „a urma autoritatea scripturilor”; *vikriyate* implică „a face din motive de avantaj şi câştig”. Sensul pare a fi că în celelalte trei *yuga*, oamenii, fără a abandona absolut virtutea, săvârşesc acte bune, sacrificii şi rituri vedice, jurăminte şi respectări scripturale, din motive de câştig scăzut şi nu ca o pregătire pentru emancipare. Astfel, chiar şi în epoca *Kali*, riturile vedice nu sunt absolut necunoscute. Motivul, însă, din care acestea sunt întreprinse este legat de un câştig scăzut sau sordid.

392 *Samayah sthanam matam*; *sa èva bhutani bhavati; sa èva tan dadhati*. Aceasta este construcţia, aşa cum a explicat comentatorul.

lucrurile în Sine, sau cum Domnul Suprem, făcând acest univers grosier extrem de subtil, le contopește pe toate în Sufletul Său. Când timpul pentru dizolvarea universală vine, o duzină de Sori și Agni cu cele șapte flăcări ale sale încep să ardă. Întregul univers, cuprins de acele flăcări, începe să se aprindă într-o vastă conflagrație. Toate lucrurile mobile și imobile care se află pe pământ dispar mai întâi și se contopesc în substanța din care este compusă această planetă. După ce toate obiectele mobile și imobile au dispărut astfel, pământul, lipsit de copaci și ierburi, arată gol, ca o carapace de broască țestoasă. Apoi apa preia atributul pământului, și anume mirosul. Când pământul este lipsit de atributul său principal, acel element este pe punctul de dizolvare. Atunci apa stăpânește. Înaintând în valuri uriașe și producând vuiete înfricoșătoare, numai apa umple acest spațiu și se mișcă sau rămâne nemișcată. Apoi atributul apei este preluat de Căldură, iar apa, pierzându-și propriul atribut, își găsește odihna în acel element. Flăcări de foc strălucitoare, arzând peste tot, ascund Soarele care este în centrul spațiului. Într-adevăr, atunci, spațiul însuși, plin de acele flăcări, arde într-o vastă conflagrație. Apoi Vântul vine și preia atributul, și anume forma Căldurii sau Luminii, care se stinge pe loc, cedând Vântului, care, posedând o mare forță, începe să fie agitat înfricoșător. Vântul, obținând propriul atribut, și anume sunetul, începe să traverseze în sus, în jos și transversal de-a lungul tuturor celor zece direcții. Apoi Spațiul preia atributul, și anume sunetul Vântului, în urma căruia acesta din urmă se stinge și intră într-o fază de existență asemănătoare unui sunet neauzit sau nerostit. Atunci numai Spațiul rămâne, acel element al cărui atribut, și anume sunetul, sălășluiește în toate celelalte elemente, lipsit de atributele formei, gustului, atingerii, mirosului și fără nicio formă, ca sunetul în starea sa de existență nemanifestată. Apoi sunetul, care este atributul spațiului, este înghițit de Minte, care este esența tuturor lucrurilor manifestate. Această retragere a Minții așa cum se manifestă în Mintea ca nemanifestată sau subtilă, se numește distrugerea vastului univers exterior.[393] Apoi, după ce a făcut ca Mintea să-și retragă atributul în sine, *Chandrama* o înghite. Când Mintea, încetând să existe, intră astfel în *Chandramas*, rămân doar celelalte atribute care îi aparțin lui Iswara. Acest *Chandramas*, numit și *Sankalpa*, este apoi, după un timp foarte lung, adus sub stăpânirea lui Iswara, motivul fiind că acel *Sankalpa* trebuie să îndeplinească un act foarte dificil, și anume distrugerea *Chitta* sau a facultăților care sunt folosite în procesul numit judecată. Când acest lucru a fost realizat, starea atinsă este considerată de Cunoaștere înaltă. Apoi Timpul înghite această Cunoaștere, iar așa cum declară și *Sruti*, Timpul la rândul său este înghițit de Putere, sau Energie. Puterea sau energia, totuși, este (din nou) înghițită de Timp, care din urmă este apoi adus sub stăpânirea sa de către *Vidya*. Posedând *Vidya*, Iswara înghite apoi în Sufletul Său chiar nonexistența. Acela este *Brahma Nemanifestat* și Suprem. Acela este Etern, și Acela este cel mai Înalt dintre Înalți. Astfel, toate creaturile existente sunt retrase în *Brahma*. Cu adevărat, aceasta, care ar trebui concepută (cu ajutorul scripturilor) și care este un subiect de Știință, a fost astfel declarată de Yoginii posesori de Suflete Supreme, după experiență directă. Chiar astfel *Brahma Nemanifestatul* suferă în mod repetat procesele de Elaborare și Retragere (adică Creație și Distrugere), și chiar astfel Ziua și Noaptea lui Brahman constau fiecare din o mie de *yuga*. [394]

393 Din ceea ce s-a spus în secțiunile anterioare, cititorul nu va avea dificultăți în a înțelege ce se înțelege prin *abhivyaktatmakam manah*. Mintea este esența a tot ceea ce este *abhivyakta* sau manifest. Această minte înghite atributul Spațiului. Prin urmare, este *avyaktam*, care înghite *manaso vyaktam*. Această înghițire este *Brahmah sampratisancharah* sau distrugerea universului exterior în vastitatea sa manifestă. Comentatorul redă esența versetului în aceste cuvinte: *manahkalpito viral manasi eva liyate*. Din versetele care urmează, s-ar părea că obiectul acestei secțiuni este de a descrie *pratyahara* yoghinului și nu dizolvarea efectivă a universului.

394 Versetele 16 și 17 sunt extrem de dificile. Comentatorul a dat dovadă de o mare erudiție în expunerea lor. Din păcate, subiectul este misterul yoga, iar explicațiile și ilustrațiile comentatorului se referă la lucruri care depășesc experiența și inteligența obișnuite. Cuvintele *Chandramas, Kala, Valam, Akasa* și *Ghosa* (din versetul 17) sunt termeni tehnici din yoga. Am consultat pasajul cu mai mulți erudiți. Referenții mei sunt de părere că aici este explicat misterul yoga, pe care numai yoghinii îl pot înțelege. Cercetătorii europeni vor zâmbi probabil la afirmația că aceste cuvinte au un înțeles ascuns. Majoritatea cititorilor vor considera versurile ca fiind fără sens. Reflecția m-a convins însă că yoga nu este fără sens. Cine nu a studiat elementele geometriei sau algebrei, oricât de inteligent ar fi, nu poate spera să înțeleagă dintr-o dată o propoziție din *Principia* sau teorema lui De Moivre. Nefiind în măsură să redau sensul real, m-am mulțumit să ofer o traducere verbală.

SECȚIUNEA CCXXXIV

Vyasa a spus: M-ai întrebat despre Creația tuturor ființelor; ți-am povestit acum în întregime. Ascultă-mă cum îți spun acum care sunt datoriile unui Brahman. Ritualurile tuturor ceremoniilor pentru care sunt prescrise onorarii de sacrificiu, începând cu *Jatakarma* și sfârșind cu *Samavartana*, depind pentru îndeplinirea lor de un învățător competent în *Vedă*.[395] După ce a studiat toate *Vedele* și a dat dovadă de un comportament supus față de învățătorul său în timpul șederii sale alături de acesta, și după ce a plătit onorariul învățătorului, tânărul ar trebui să se întoarcă acasă cu o cunoaștere temeinică a tuturor sacrificiilor.[396] Primind permisiunea învățătorului său, el ar trebui să adopte una dintre cele patru moduri de viață și să trăiască în ea respectând cuvenit datoriile sale până când își abandonează trupul. El ar trebui fie să ducă o viață domestică cu soții și angajat în procreare, fie să trăiască în respectarea *Brahmacharya*; fie în pădure în compania învățătorului său, fie în practica datoriilor stabilite pentru *ayati*. O viață domestică este considerată rădăcina tuturor celorlalte moduri de viață. Un om de casă cu stăpânire de sine, care și-a cucerit toate atașamentele față de obiectele lumești, atinge întotdeauna succesul (în ceea ce privește marele scop al vieții). Un Brahmana, prin procrearea de copii, prin dobândirea cunoașterii *Vedelor* și prin efectuarea de sacrificii, își plătește cele trei datorii.[397] El ar trebui apoi să intre în celelalte moduri de viață, după ce s-a purificat prin faptele sale. Ar trebui să se stabilească în locul pe care îl va identifica drept cel mai sacru loc de pe pământ și ar trebui să se străduiască în toate privințele care duc la faimă, pentru a atinge o poziție de eminență. Faima Brahmanilor crește prin penitențe foarte severe, prin stăpânirea diverselor ramuri ale cunoașterii, prin sacrificii și prin daruri. Într-adevăr, o persoană se bucură de regiuni nesfârșite ale celor drepți (în lumea de apoi) atâta timp cât faptele sale sau amintirea lor persistă în această lume. Un Brahmana ar trebui să predea, să studieze, să oficieze la sacrificiile altora și să ofere el însuși sacrificii. El nu ar trebui să doneze în zadar sau să accepte darurile altora în zadar. Bogăția, suficientă ca și cantitate, care provine de la cineva asistat la un sacrificiu, de la un elev sau de la rude (prin căsătorie) ale unei fiice, – ar trebui cheltuită pentru efectuarea de sacrificii sau pentru a face daruri. Bogăția provenită din oricare dintre aceste surse nu ar trebui să fie niciodată savurată de un Brahmana în singurătate.[398] Pentru un Brahmana care duce o viață domestică nu există alt mijloc decât acceptarea de daruri în numele zeităților, sau al Rishilor, sau al Pitrilor, sau al învățătorului sau al bătrânilor, sau al bolnavilor, sau al celor flămânzi.[399] Celor care sunt persecutați de dușmani nevăzuți, sau celor care se străduiesc din răsputeri să dobândească cunoaștere, ar trebui să li se facă daruri din propriile posesii, inclusiv chiar și mâncare gătită, mai mult decât se poate în mod echitabil.[400] Celui care merită nu există nimic ce nu s-ar putea oferi. Cei buni și înțelepți merită să aibă chiar și prințul cailor, numit *Uchchaisravas*, care îi aparținea lui Indra însuși.[401] Cu jurăminte înalte, (regele) Satyasandha, după ce și-a oferit cu umilință propriile suflări vitale pentru a le salva pe cele ale unui Brahmana, a urcat în ceruri. Rantideva, fiul lui Sankriti, după ce i-a oferit doar apă călduță lui Vasishtha cel cu suflet înalt, a urcat în ceruri și a

---

395 *Jatakarma* este ceremonia care se desfășoară cu anumite *mantre* vedice imediat după nașterea unui copil. Există multe astfel de ceremonii care trebuie efectuate până la *Samavartana* sau la întoarcerea de la casa învățătorului după finalizarea perioadei de ucenicie. Aceste ceremonii sunt în mod necesar de așa natură încât trebuie să fie efectuate de tatăl copilului sau de altcineva pe care acesta din urmă l-ar putea chema.

396 În această țară, nu se percep taxe de școlarizare. Elevul, însă, după finalizarea studiilor, poate plăti învățătorului său o taxă finală, care este stabilită de alegerea învățătorului însuși și care variază în funcție de mijloacele elevului care părăsește casa învățătorului pentru a se duce pe cont propriu..

397 Prin conceperea de copii, cineva își achită datoria față de strămoși; prin studierea *Vedelor*, își achită datoria față de Rishi; iar prin efectuarea de sacrificii, își achită datoria față de zeități.

398 Este un păcat de moarte să iei ceva de la socru sau de la alte rude (prin căsătorie) ale unei fiice. Ceea ce se obține din astfel de surse este, până în ziua de azi, cheltuit liber. Persoanele care își vând fiicele în căsătorie sunt considerate în mod universal ca fiind decăzute.

399 Adevărul este că datoria stăpânului de familie îl obligă să venereze zeitățile și Pitrii și să devină ospitalier cu ceilalți numiți. Brahmana, însă, nu are mijloace evidente pentru a îndeplini această datorie. Singurul mijloc disponibil pentru el este acceptarea darurilor. În acest caz, acceptarea, prin urmare, pentru astfel de scopuri nu produce demerite.

400 *Kritadapi* este explicat de comentator ca *pakvannadapi*.

401 Sensul este că nu există niciun dar prea valoros pentru astfel de persoane.

primit onoruri înalte acolo. Fiul regal al lui Atri, Indradamana, posedând o inteligență deosebită, după ce a dăruit diverse feluri de bogății unei persoane merituoase, a dobândit diverse regiuni de fericire în lumea de apoi. Fiul lui Usinara, Sivi, după ce și-a dăruit propriile membre și fiul prețios al șoldurilor de dragul unui Brahmana, s-a înălțat la cer din această lume. Pratardana, conducătorul din Kasi, după ce și-a dăruit propriii ochi unui Brahmana, a obținut o mare faimă atât aici, cât și pe tărâmul de apoi. Regele Devavridha, după ce a dăruit o umbrelă foarte frumoasă și costisitoare, cu opt coaste de aur, a mers în cer împreună cu toți oamenii din regatul său. Sankriti din neamul lui Atri, posedând o energie deosebită, după ce și-a instruit discipolii în privința lui *Brahma* Impersonal, s-a îndreptat spre regiuni de mare fericire. Amvarisha, de mare vitejie, după ce a dăruit Brahmanilor unsprezece Arvuda de vaci, s-a înălțat la cer împreună cu toți oamenii din regatul său. Savitri, prin dăruirea cerceilor săi, și regele Janamejaya, prin dăruirea propriului său trup, amândoi s-au înălțat la regiuni înalte de fericire. Yuvanaswa, fiul lui Vrishadarbha, prin dăruirea diverselor feluri de bijuterii, a unei reședințe frumoase și a multor femei frumoase, s-a înălțat la cer. Nimi, conducătorul din Videha, și-a dăruit regatul, fiul lui Jamadagni (Rama) a dăruit întregul pământ, iar Gaya a dăruit pământul cu toate orașele și cetățile sale Brahmanilor. Odată, când norii au încetat să plouă, Vasishtha, asemenea lui Brahma însuși, a ținut în viață toate creaturile, la fel cum Prajapati le ține în viață (prin energia și bunătatea sa). Marutta, fiul lui Karandhama, cu sufletul curățat, după ce și-a dăruit fiica lui Angiras, s-a înălțat repede la cer. Brahmadatta, conducătorul din Panchala, posedând o inteligență superioară, după ce a dăruit două bijuterii prețioase numite *Nidhi* și *Sankha* unora dintre cei mai importanți Brahmani, a obținut multe regiuni de fericire. Regele Mitrasaha, după ce și-a dăruit soția preaiubită Madayanti lui Vasishtha cel cu suflet înalt, s-a înălțat la cer împreună cu acea soție a sa. Înțeleptul regal Sahasrajit, având mare faimă, după ce a renunțat la viața prețioasă pentru un Brahmana, s-a înălțat la regiuni de mare fericire. Regele Satadyumna, după ce i-a dăruit lui Mudgala o reședință făcută din aur și plină de tot felul de obiecte de confort și necesitate, s-a înălțat la cer. Regele Salwașilor, cunoscut sub numele de Dyutimat, având o mare putere, i-a dăruit lui Richika întregul său regat și s-a înălțat la cer. Înțeleptul regal Madiraswa, prin dăruirea fiicei sale cu talia subțire lui Hiranyahasta, a ajuns în regiuni prețuite chiar de zei. Înțeleptul regal Lomapada, de mare forță, prin dăruirea fiicei sale Santa lui Rishyasringa, și-a îndeplinit toate dorințele. Regele Prasenajit, de mare energie, după ce a dăruit o sută de mii de vite cu viței, s-a înălțat la regiuni excelente de fericire. Aceștia și mulți alții, cu suflete mari și bine ordonate și având simțurile sub control, s-au înălțat, prin mijloace de daruri și penitențe, la cer. Faima lor va dăinui atâta timp cât pământul însuși va dăinui. Toți aceștia s-au înălțat la cer prin daruri, sacrificii și procrearea de urmași.

SECȚIUNEA CCXXXV

Vyasa a spus: Cunoașterea numită *Trayi* care se găsește în *Vedă* și în ramurile lor trebuie dobândită. Această cunoaștere trebuie extrasă din *Richas*, *Samans* și științele numite *Varna* și *Akshara*. Pe lângă acestea, există *Yajus*-urile și *Atharvan*-ul. În cele șase tipuri de acte indicate în acestea sălășluiește Ființa Divină. Aceia care sunt bine versați în declarațiile *Vedelor,* care posedă cunoașterea Sufletului, care sunt atașați de calitatea Binelui și care sunt foarte binecuvântați reușesc să înțeleagă originea și sfârșitul tuturor lucrurilor. Un Brahmana ar trebui să trăiască în îndeplinirea datoriilor stabilite în *Vedă*. El ar trebui să își facă toate faptele ca un om bun cu sufletul stăpânit. El ar trebui să își câștige existența fără a răni nicio creatură. După ce a dobândit cunoaștere de la cei buni și înțelepți, el ar trebui să își controleze pasiunile și înclinațiile. Bine versat în scripturi, el ar trebui să practice acele datorii care i-au fost stabilite și să facă toate faptele în această lume ghidat de calitatea binelui. Chiar și ducând modul de viață domestic, Brahmanul ar trebui să fie atent la cele șase acte deja menționate.[402] Cu inima plină de credință, el ar trebui să venereze zeitățile în cele cinci sacrificii bine cunoscute. Înzestrat cu răbdare, niciodată neatent, având auto-stăpânire, versat în datorii, cu sufletul curățat, lipsit de bucurie, mândrie și mânie, Brahmanul nu ar trebui să cadă niciodată în lene. Darurile, studiul *Vedelor,* jertfele, penitențele, modestia, lipsa de viclenie și auto-

402 Primul și al patrulea vers sunt triplete în textele bengaleze.

stăpânirea – acestea sporesc energia unuia şi îi distrug păcatele. Cel înzestrat cu inteligenţă ar trebui să fie sobru în alimentaţie şi să îşi cucerească simţurile. Într-adevăr, după ce a biruit atât lăcomia cât şi mânia şi şi-a spălat toate păcatele, el ar trebui să se străduiască să ajungă la *Brahma*. El ar trebui să venereze Focul şi Brahmanii şi să se încline în faţa zeităţilor. El ar trebui să evite orice fel de discurs de rău augur şi orice acte de vătămare nejustă. Acest curs preliminar de conduită este stabilit mai întâi pentru un Brahmana. Ulterior, când vine cunoaşterea, el ar trebui să se angajeze în fapte, căci în fapte stă succesul.[403] Brahmanul care este înzestrat cu inteligenţă reuşeşte să traverseze râul vieţii care este atât de greu de traversat şi care este atât de furios şi teribil, care are cele cinci simţuri drept ape, care are lăcomia drept izvor şi mânia drept mlaştină. El nu ar trebui să închidă niciodată ochii la faptul că Timpul stă în spatele lui într-un mod ameninţător. – Timpul care este marele ameţitor al tuturor lucrurilor şi care este înarmat cu o forţă foarte mare şi irezistibilă, emanând de la Marele Aranjator însuşi. Generat de curentul Naturii, universul este purtat neîncetat. Râul cel mare al Timpului, acoperit de vârtejuri constituite din ani, având lunile drept valuri şi anotimpurile drept curent, jumătăţile de lună drept pai şi iarbă plutitoare, şi ridicarea şi căderea pleoapelor drept spumă, zilele şi nopţile drept apă, iar dorinţa şi lăcomia drept crocodili teribili, *Vedele* şi jertfele drept plute, iar dreptatea creaturilor drept insule, şi Câştigul şi Plăcerea drept izvoare, vorbirea sinceră şi Eliberarea drept maluri, bunătatea drept copaci care plutesc pe el, şi *yuga*-urile drept lacuri de-a lungul cursului său – râul cel mare al Timpului – care are o origine la fel de de neconceput ca a lui *Brahma* însuşi – poartă neîncetat toate fiinţele create de Marele Aranjator spre sălaşul lui Yama.[404] Persoanele posedate de înţelepciune şi răbdare reuşesc întotdeauna să traverseze acest râu înfricoşător folosind plutele cunoaşterii şi înţelepciunii. Dar ce pot face sufletele fără minte, lipsite de plute similare (când sunt aruncate în acel curent furios)? Faptul că numai omul înţelept reuşeşte să traverseze acest râu şi nu cel fără minte, este în concordanţă cu raţiunea. Primul vede de la distanţă meritele şi defectele a tot. (În consecinţă, el reuşeşte să adopte sau să respingă ceea ce merită adoptare sau respingere). Omul, însă, cu înţelegere instabilă şi mică, şi al cărui suflet este plin de dorinţă şi lăcomie, este întotdeauna plin de îndoială. De aceea, omul lipsit de înţelepciune nu reuşeşte niciodată să traverseze acel râu. Nici cel care stă inactiv (în îndoială) nu îl poate depăşi niciodată. Omul lipsit de pluta înţelepciunii, din cauza faptului că trebuie să suporte greutatea mare a defectelor mari, se scufundă. Cel prins de crocodilul dorinţei, chiar dacă posedă cunoaştere, nu poate face din cunoaştere o plută.[405] Din aceste motive, omul cu înţelepciune şi inteligenţă ar trebui să se străduiască să plutească deasupra râului Timpului (fără a se scufunda în el). El reuşeşte, într-adevăr, să rămână la suprafaţă cel care devine versat în *Brahma*. Cel născut într-o rasă nobilă, abţinându-se de la cele trei datorii de a preda, de a oficia la jertfele altora şi de a primi daruri, şi făcând doar celelalte trei fapte, şi anume studiatul, jertfitul şi dăruirea, ar trebui, din aceste motive, să se străduiască să plutească deasupra râului. Un astfel de om va reuşi cu siguranţă să îl traverseze ajutat de pluta înţelepciunii. Cel care este pur în comportament, care este stăpân pe sine şi atent la jurăminte bune, al cărui suflet este sub control şi care posedă înţelepciune, obţine cu certitudine succesul în această lume şi în cealaltă. Brahmanul care duce o viaţă casnică trebuie să învingă mânia şi invidia, să practice virtuţile deja menţionate şi, închinându-se zeităţilor în cele cinci jertfe, să mănânce după ce a hrănit zeităţile, strămoşii (Pitris) şi oaspeţii. El ar trebui să se conformeze datoriilor care sunt practicate de cei cuviincioşi; ar trebui să îşi facă toate acţiunile ca o persoană cu sufletul stăpânit; şi ar trebui, fără a vătăma nicio fiinţă, să îşi obţină substanţa adoptând o conduită care nu este de blamat. Cel versat în adevărurile *Vedelor* şi în

403 Acestea sunt, desigur, acte religioase.

404 În textele bengaleze, versetul 12 este format din „*on*”, linie. Cred că acest lucru este corect. Versetele 13, 14, 15 şi 16 formează o singură propoziţie. Versetul 12 este complet de la sine. Cuvântul „*udaka*” din „*kalodaka*” ar trebui înţeles ca însemnând pârâu sau râu, altfel „*ahoratrajalena*” ar fi pleonastic. Din nou, „*arthakamajalena*”, pentru a evita redundanţa, ar trebui înţeles ca implicând izvoarele care furnizează apa. „*Vihinsa-taruvahina*” înseamnă „a avea bunăvoinţă pentru copacii care plutesc pe apa sa”. Această idee este frumoasă. Creaturile care se refugiază în curentul Timpului pot prinde aceşti copaci ai bunăvoinţei pentru a se salva. Traducătorul burdwan înţelege greşit „*vihinsa*” şi face din această idee un nonsens. În ansamblu, deşi foarte ornamentate, metaforele sunt originale. Desigur, ideea este eminent orientală. Retoricii orientale îi place să ţeasă metafore şi comparaţii, care, în mâinile poeţilor orientali, devin foarte elastice.

405 K.P. Sinsha înţelege greşit acest verset. Traducătorul din Burdwan este, de asemenea, inexact.

celelalte ramuri ale cunoașterii, al cărui comportament este ca al unei persoane cu suflet stăpânit, înzestrat cu o viziune clară, care respectă datoriile stabilite pentru starea sa, care nu produce, prin faptele sale, o amestecare de datorii, care acordă atenție observanțelor stabilite în scripturi, care este plin de credință, care este autodidact (sau se stăpânește), care posedă înțelepciune, care este lipsit de invidie și răutate și care este versat în distincțiile dintre dreptate și nedreptate, reușește să depășească toate dificultățile sale. Brahmanul care posedă tărie de suflet, care este mereu atent, care se stăpânește, care este versat în dreptate, al cărui suflet este sub control și care a transcens bucuria, mândria și mânia, nu trebuie să sufere niciodată de tristețe. Aceasta este conduita care a fost rânduită de demult pentru un Brahman. El trebuie să se străduiască pentru dobândirea Cunoașterii și să facă toate actele scripturale. Trăind astfel, este sigur că va obține succesul. Cel care nu posedă o viziune clară greșește chiar și atunci când dorește să facă binele. O astfel de persoană, chiar și exercitându-și judecata, face acte de virtute care au natura nedreptății. Dorind să facă ceea ce este corect, unul face ceea ce este greșit. La fel, dorind să facă ceea ce este greșit, unul face ceea ce este corect. O astfel de persoană este un prost. Neștiind cele două tipuri de acte, trebuie să suporte nașteri și morți repetate.

SECȚIUNEA CCXXXVI

Vyasa a zis: Dacă este dorită Eliberarea, atunci cunoașterea trebuie dobândită. Pentru o persoană care este purtată odată în sus și odată în jos pe curentul Timpului sau al vieții, cunoașterea este pluta prin care poate ajunge pe țărm. Acei înțelepți care au ajuns la anumite concluzii (privind caracterul sufletului și ceea ce se numește viață) cu ajutorul înțelepciunii, sunt capabili să îi ajute pe cei ignoranți să traverseze curentul timpului sau al vieții cu pluta cunoașterii. Aceia însă, care sunt ignoranți, nu se pot salva nici pe ei înșiși, nici pe alții. Cel care s-a eliberat de dorință și de toate celelalte defecte și care s-a eliberat de toate atașamentele, trebuie să acorde atenție acestor douăsprezece cerințe ale yoga, și anume: loc, acte, afecțiune, obiecte, mijloace, distrugere, certitudine, ochi, hrană, suprimare, minte și examinare.[406] Cel care dorește să obțină Cunoașterea superioară, trebuie, cu ajutorul înțelegerii sale, să își rețină atât vorbirea, cât și mintea. Cel care dorește să aibă liniște, trebuie, cu ajutorul cunoașterii sale, să își rețină sufletul. Fie că devine plin de compasiune sau crud, fie că devine versat în toate *Vedele* sau ignorant în *Rigvede*, fie că devine drept și respectă jertfele sau cel mai mare dintre păcătoși, fie că devine eminent prin forță și bogăție sau se afundă în suferință, acea persoană care își îndreaptă mintea către aceste (atribute pe care le-am menționat), este sigur că va traversa oceanul vieții care este atât de greu de traversat. Fără a menționa rezultatele obținerii lui *Brahma* prin yoga, se poate spune că cel care se ocupă doar cu cercetarea Sufletului transcende necesitatea de a observa actele prescrise în *Vede*. Corpul cu *jiva* înăuntru este un car excelent. Când jertfele și riturile religioase îi sunt făcute *upastha*, rușinea *varutha*, *Upaya* și *Apaya kuvara*, suflarea numită *Apana aksha*, suflarea numită Prana yuga, cunoașterea și perioada de existență alocată punctelor de legare a cailor, atenția *vandhura* frumoasă, asumarea unui comportament bun *nemi*, vederea, atingerea, mirosul și auzul cei patru cai ai săi, înțelepciunea *nabhi*, toate scripturile *pratoda*, cunoașterea sigură a declarațiilor scripturale conducătorul, sufletul călărețul ferm așezat, credința și autocontrolul alergătorii din față, renunțarea tovarășul inseparabil care îl urmează și este hotărât să îi facă bine, puritatea calea pe care merge,

406 Locul ar trebui să fie un loc plat, nu impur (cum ar fi un crematoriu, etc.), ferit de pietricele, foc și nisip etc.; solitar și ferit de zgomot și alte surse de deranjare. Actele includ abținerea de la mâncare, sport și divertismente, abținerea de la orice fel de muncă având doar scopuri lumești de îndeplinit, abținerea și de la somn și vise. *Afecțiune* înseamnă aceasta pentru discipoli buni sau pentru progresul în yoga. *Obiecte* se referă la combustibilul sacru, apă și suprimarea așteptării și a anxietății etc. *Mijloace* se referă la locul care trebuie folosit, modul de a sta și atitudinea corpului. *Distrugere* se referă la cucerirea dorinței și a atașamentelor, adică renunțarea la toate lucrurile atractive. *Siguranță* înseamnă credința de neclintit că ceea ce se spune despre yoga în *Vede* și de către învățători este adevărat. Flexiunea nominativ singular reprezintă pluralul instrumental. Ochi includ și celelalte simțuri. Toate acestea ar trebui reținute. *Mâncare* înseamnă hrană pură. Suprimare se referă la supunerea înclinației noastre naturale către obiecte lumești. *Minte* aici se referă la reglarea voinței și la contrarul ei, și anume, irezoluția. *Examinare* înseamnă reflecția asupra nașterii, morții, bătrâneții, bolii, suferinței, defectelor etc. Oferind aceste semnificații, desigur, îl urmez pe Nilakantha.

meditația (sau unirea cu *Brahma*) scopul, atunci acel car poate ajunge la *Brahma* și să strălucească acolo în splendoare.[407] Acum îți voi spune mijlocul rapid care trebuie adoptat de persoana care ar dori să își echipeze carul în acest fel pentru a trece prin această sălbăticie a lumii pentru a atinge scopul constituit de *Brahma*, care este deasupra îmbătrânirii și distrugerii. A-ți îndrepta mintea asupra unui singur lucru la un moment dat se numește *Dharana*.[408] Yoginul care respectă jurămintele și reținerile potrivite, practică în toate cele șapte tipuri de *Dharana*. Există, din nou, tot atâtea tipuri de *Dharana* care provin din acestea, asupra subiectelor apropiate sau îndepărtate.[409] Prin acestea, Yoginul dobândește treptat stăpânirea asupra Pământului, Vântului, Spațiului, Apei, Focului, Conștiinței și Înțelegerii. După aceasta, dobândește treptat stăpânirea asupra Nemanifestului.[410] Acum îți voi descrie concepțiile în ordine care sunt realizate de anumiți indivizi dintre cei angajați în yoga conform regulilor și orânduielilor stabilite. Îți voi spune și despre natura succesului care se atașează de yoga începută (conform regulilor) de cel care privește în interiorul propriului său eu.[411] Yoginul, care își abandonează corpul grosier, urmând instrucțiunile învățătorului său, își vede sufletul afișând următoarele forme ca urmare a subtilității sale. Pentru el, în primul stadiu, cerul pare a fi plin de o substanță subtilă asemănătoare cu un abur cețos.[412] O astfel de formă i se datorează Sufletului care a fost eliberat de corp. Când această ceață dispare, o a doua (sau nouă) formă devine vizibilă. Căci, atunci, Yoginul vede în sine, în firmamentul inimii sale, forma Apei. După dispariția apei, forma Focului se manifestă. Când aceasta dispare, forma care devine perceptibilă este cea a Vântului, la fel de strălucitoare ca o armă bine temperată, foarte lustruită. Treptat, forma afișată de Vânt devine ca cea a celei mai subțiri pânze de păianjen. Apoi, după ce a dobândit albul, și de asemenea, subtilitatea aerului, sufletul lui Brahman se spune că atinge albul suprem și subtilitatea Eterului. Ascultă-mă cum îți spun consecințele acestor condiții diverse atunci când apar. Acel Yogin care a reușit să atingă cucerirea elementului pământ, atinge prin acest domeniu puterea Creației. Ca o a doua *Prajapati* înzestrată cu o natură perfect impasibilă, el poate crea din propriul său corp tot felul de creaturi. Numai cu vârful degetului, sau cu mâna sau cu picioarele, acea persoană poate face ca singură întregul Pământ să tremure, cel care a atins stăpânirea asupra Vântului. Chiar acesta este atributul Vântului, așa cum este declarat în *Sruti*. Yoghinul, care a atins stăpânirea asupra Spațiului, poate exista strălucitor în Spațiu ca urmare a

---

407 În ciuda glosării lui Nilakantha, care arată o mare ingeniozitate și pe care, aparent, amândoi au urmat-o, traducătorii vernaculari au înțeles greșit porțiuni din aceste versete care schițează cursul vieții pe care trebuie să-l urmeze cel care dorește să atingă Emanciparea sau *Brahma*. Anumite virtuți sau atribute au fost reprezentate ca membre specifice ale carului. Nu pare să existe (cu excepția unuia sau două cazuri) nicio aptitudine deosebită în oricare dintre aceste virtuți sau atribute pentru a corespunde cu unul în locul altui membru al carului figurativ. *Upastha* este partea carului pe care stă vizitiul. *Varutha* este gardul de lemn din jurul unui car pentru a-l proteja de efectele coliziunii. Rușinea este sentimentul care ne reține de la toate faptele rele. *Kuvara* este jugul de care sunt atașați boii. *Upaya* și *Apaya*, numite *kuvara*, înseamnă „mijloace” și „distrugere” – explicate în versetul de mai sus. *Aksha* este roata. *Yuga* este jugul. *Vandhura* este partea jugului unde este atașată de jugul de tracțiune, adică mijlocul acestuia, în jurul căruia apare ceva asemănător unui nod proeminent. *Nemi* este circumferința roții. *Nabhi* este porțiunea centrală a carului pe care stă călărețul sau războinicul. *Pratoda* este bățul cu care vizitiul îndeamnă caii. Comentatorul explică faptul că *jiva-yuktah* înseamnă având o astfel de *jiva* care dorește să atingă Emanciparea sau *Moksha*. Figurile atât de elaborate sunt concepte preferate ale poeților orientali.

408 Adoptând distribuția kantiană a fenomenelor mentale, și anume cele trei mari diviziuni ale facultăților cognitive, Plăcerea și Durerea și Dorința și Voința, Sir William Hamilton le sub-împarte pe primele (și anume, facultățile cognitive) în facultatea achizitivă, facultatea retentivă, facultatea reproductivă, facultatea reprezentativă și rațiunea sau judecata prin care conceptele sunt comparate între ele. *Dharana* corespunde cu exercitarea facultății reprezentative sau puterea prin care mintea este ținută ocupată cu o anumită imagine sau noțiune. Această facultate este cea antrenată în mod special de yoghini. Într-adevăr, prima etapă constă în antrenarea ei până la măsura dorită.

409 Cele șapte tipuri de *Dharana* aparțin, respectiv, Pământului, Vântului, Spațiului, Apei, Focului, Conștiinței și Înțelegerii.

410 Toate acestea au fost explicate mai jos.

411 Construcția ambelor versuri este dificil de înțeles. Ordinea prozei versului este „*yogatah yuktesu (madhye) yasya yatha* etc., *vikrama (tatha vakshyami)*; *atmanipasyatah (janasya) yuktasyayogasya (yatha) siddhi (tatha vakshyami).*” *Yogatah* înseamnă *upayatah*, adică conform regulilor și ordonanțelor. *Vikrama* este folosit într-un sens particular, și *anubhavakramah*, adică ordinea concepției sau concepțiilor în altă ordine. *Atmani pasyatah* înseamnă „despre cel care se uită în sine”, adică cel care își retrage mintea din lumea exterioară și o întoarce spre a se vedea pe sine. Fără ajutorul lui Nilakantha, astfel de versete ar fi complet de neînțeles.

412 *Pasyatah* înseamnă „despre ceea ce vede”, adică despre Atman sau Suflet.

faptului că a atins uniformitatea cu acel element şi poate, de asemenea, dispărea după voinţă. Prin stăpânirea asupra Apei, se pot (precum *Agastya*) bea râuri, lacuri şi oceane. Prin stăpânirea asupra Focului, Yoghinul devine atât de strălucitor încât forma sa nu poate fi privită. El devine vizibil doar atunci când îşi stinge conştiinţa individualităţii; aceste cinci elemente intră sub controlul său. Când Înţelegerea, care este sufletul celor cinci elemente şi al conştiinţei individualităţii, este cucerită,[413] Yoghinul atinge Omnipotenţa şi Cunoaşterea perfectă (sau percepţia eliberată de îndoială şi incertitudine în legătură cu toate lucrurile) vine la el. Ca urmare a acestui fapt, Manifestul se contopeşte în Nemanifestatul sau Sufletul Suprem din care emană lumea şi devine ceea ce se numeşte Manifest.[414] Ascultă-mă acum în detaliu în timp ce expun ştiinţa Nemanifestului. Dar mai întâi ascultă-mă despre tot ceea ce este Manifest, aşa cum este expus în sistemul de filosofie *Sankhya*. Atât în sistemele Yoga, cât şi în *Sankhya*, au fost tratate cinci şi douăzeci de subiecte de cunoaştere în aproape acelaşi mod. Ascultă-mă în timp ce menţionez principalele lor caracteristici. A fost spus a fi Manifest ceea ce posedă aceste patru atribute, anume naşterea, creşterea, descompunerea şi moartea. Ceea ce nu posedă aceste atribute este numit Nemanifest. Două suflete sunt menţionate în *Vede* şi în ştiinţele care se bazează pe ele. Primul (care se numeşte *Jivatman*) este înzestrat cu cele patru atribute deja menţionate şi are o dorinţă pentru cele patru scopuri sau obiective (şi anume: Religie, Bogăţie, Plăcere şi Eliberare). Acest suflet se numeşte Manifest şi se naşte din Nemanifest (Sufletul Suprem). Este atât Inteligent, cât şi Neinteligent. Ţi-am vorbit despre *Sattwa* (materia inertă) şi *Kshetrajna* (spiritul nematerial). Ambele tipuri de Suflet, se spune în *Vede*, devin ataşate de obiectele simţurilor. Doctrina *Şankhya* este că unul ar trebui să rămână detaşat sau disociat de obiectele simţurilor. Acel Yoghin care este eliberat de ataşament şi mândrie, care transcende toate perechile de contrarii, cum ar fi plăcerea şi durerea, căldura şi frigul etc., care nu cedează niciodată în faţa mâniei sau a urii, care nu rosteşte niciodată o minciună, care, deşi insultat sau lovit, manifestă totuşi prietenie faţă de cel care insultă sau loveşte, care nu gândeşte niciodată să facă rău altora, care îşi reţine cele trei, anume vorbirea, faptele şi mintea, şi care se comportă uniform faţă de toate creaturile, reuşeşte să se apropie de prezenţa lui Brahman. Acel om care nu nutreşte dorinţe pentru obiectele lumeşti, care nu este reticent să primească ce vine, care depinde de obiectele lumeşti doar în măsura necesară susţinerii vieţii, care este liber de lăcomie, care a alungat toată durerea, care şi-a stăpânit simţurile, care îndeplineşte toate actele necesare, care nu este preocupat de înfăţişarea sau îmbrăcămintea personală, ale cărui simţuri sunt toate adunate (pentru devotamentul faţă de adevăratele scopuri ale vieţii), ale cărui scopuri nu rămân niciodată neîmplinite,[415] care se poartă cu egală prietenie faţă de toate creaturile, care priveşte un ghem de pământ şi un lingou de aur cu acelaşi ochi, care este la fel de înclinat faţă de prieten şi duşman, care posedă răbdare, care primeşte la fel lauda şi mustrarea,[416] care este liber de dorinţă în ceea ce priveşte toate obiectele dorinţei, care practică *Brahmacharya* şi care este ferm şi stabil în toate jurămintele şi observaţiile sale, care nu nutreşte răutate sau invidie faţă de nicio creatură din univers, este un Yoghin care, conform sistemului *Sankhya*, reuşeşte să obţină Eliberarea. Ascultă acum calea şi mijloacele prin care o persoană poate obţine Eliberarea prin Yoga (sau sistemul lui Patanjali). Acel om care se mişcă şi acţionează după ce a transcens puterea pe care o aduce practica Yoga (în etapele iniţiale), reuşeşte să obţină Eliberarea.[417] Ţi-am vorbit astfel despre acele subiecte

---

413 Înţelegerea este numită sufletul celor cinci elemente şi al conştiinţei individualităţii, deoarece aceste şase lucruri se bazează pe ea sau o au drept refugiu. Cititorul va înţelege cu uşurinţă acest lucru din cele spuse în secţiunile anterioare.

414 Din Nemanifest sau Sufletul Suprem izvorăşte sau emană lumea sau tot ceea ce este Manifest. Yoginul, în consecinţă a cunoaşterii sale superioare, înţelege că tot ceea ce este Manifest nu este decât Sufletul Suprem Nemanifest.

415 *Na kritin*a, adică *kriti eva*. „*Nirakriti*" înseamnă indiferent de îmbrăcăminte şi aspect. K.P. Singha traduce greşit ambele cuvinte.

416 Adică, care nu are nici prieten, nici duşman. Aceasta înseamnă că priveşte toate creaturile cu aceeaşi grijă, fără a arăta nicio favoare deosebită faţă de niciuna şi fără a avea antipatie faţă de vreuna. Nu se implică răceală a inimii, ci o bunăvoinţă imparţială şi egală faţă de toţi. Acceptă lauda şi blamul în mod egal, adică nu se bucură niciodată de laude şi nici nu se întristează de blamare.

417 Se spune că odată cu practicarea Yoga, în primele etape, anumite puteri extraordinare vin la yogin, indiferent dacă acesta le doreşte sau nu. Într-o secţiune anterioară s-a spus că acel yogin care se lasă dus de aceste

(şi anume Eliberarea conform sistemului *Sankhya* şi cea conform sistemului Yoga) care sunt diferite dacă vorbitorul este dispus să le trateze ca atare (dar care în realitate sunt una şi aceeaşi).[418] Astfel se pot transcende toate perechile de contrarii. Astfel se poate ajunge la *Brahma*.[419]

SECŢIUNEA CCXXXVII

Vyasa a zis: Cel purtat în sus şi în jos în oceanul vieţii, cel capabil de meditaţie apucă pluta Cunoaşterii şi, pentru a-şi atinge Eliberarea, se agaţă de Cunoaştere însăşi (fără a întinde braţele încolo şi încoace pentru a prinde orice alt sprijin).[420]

Suka a zis: Care este acea Cunoaştere? Este acea învăţătură prin care, când eroarea este alungată, adevărul se descoperă? Sau este acea succesiune de datorii constând în acte ce trebuie făcute sau îndeplinite, cu ajutorul căreia scopul căutat poate fi înţeles sau atins? Sau este acea succesiune de datorii, numită abţinere de la fapte, prin care trebuie căutată o extindere a Sufletului? Spune-mi te rog care este, ca prin ajutorul ei, cele două, şi anume naşterea şi moartea, să poată fi evitate.[421]

Vyasa a zis: Acel neînţelept care crede că toate acestea există în virtutea propriei sale naturi fără să aibă, de fapt, un refugiu sau o bază existentă, îşi umple aspiraţiile discipolilor cu astfel de instrucţiuni, alungând prin ingeniozitatea sa dialectică motivele pe care aceştia din urmă le-ar putea invoca în contra. El nu reuşeşte să atingă niciun adevăr.[422] Cei care cred cu tărie că toată Cauza se datorează naturii lucrurilor nu reuşesc să dobândească niciun adevăr nici măcar ascultând de (cei mai înţelepţi) oameni sau de Rishi (cei capabili să-i instruiască).[423] Acei oameni cu inteligenţă redusă care se opresc (în speculaţiile lor) adoptând oricare dintre aceste doctrine, într-adevăr, acei oameni care consideră natura ca fiind cauza, nu reuşesc niciodată să obţină vreun beneficiu pentru ei înşişi.[424] Această credinţă în Natură (ca şi Cauză producătoare şi susţinătoare), izvorând dintr-o minte care acţionează sub influenţa erorii, aduce distrugerea celui care o hrăneşte. Ascultă acum adevărul cu privire la aceste două doctrine care susţin (1) că lucrurile există prin propria lor natură şi (2) că ele decurg (în virtutea propriei lor naturi) din cele ce le sunt diferite şi le preced.[425]

---

achiziţii extraordinare ajunge în iad, adică nu reuşeşte să atingă Emanciparea, lângă care raiul însuşi, cu statutul lui Indra, este doar iad. Prin urmare, cel care transcende puterea pe care o produce Yoga devine Emancipat.

418 *Dhirah* este explicată ca *dhyanavan*. *Santi* face referire la Emancipare, căci numai Emanciparea poate oferi linişte sau odihnă finală. Comentatorul subliniază că în acest verset vorbitorul arată o preferinţă hotărâtă pentru filosofia *Sankhya*.

419 Vezi *Gita*, versetele 4 şi 5, Capitolul V.

420 *Brahmanam* este *arsha* pentru *Brahmam*.

421 Urmez *glosa* lui Nilakantha în redarea cuvintelor *Vidya*, *Pravritti* şi *Nivritti*, aşa cum sunt folosite în acest verset. Prin primul, crede comentatorul, se înţelege acel curs de instruire în urma căruia eroarea poate fi risipită şi adevărul dobândit. Este dată ilustraţia obişnuită a frânghiei şi şarpelui. Primul poate fi confundat cu cel de-al doilea, dar când greşeala încetează, urmează înţelegerea corectă. *Pravritti* a fost indicat suficient în textul în care au fost încorporate cuvintele *glosei*. Prin *Nivritti* se înţelege doctrina *Sunyavadinilor* şi *Lokayatikas* (evident, budiştii) care caută anihilarea sau extincţia ca singura emancipare adevărată. Ambii traducători vernaculari greşesc. Traducătorul Burdwan, ca de obicei, citând chiar cuvintele *glosei*, le înţelege complet greşit.

422 Construcţia primei linii este „*yastu achetanah bhavam vina swabhavena (sarvam bhati iti) pasyan*, etc., etc., *pushyate* (*sa na kinchana labhate*).” *Bhavan* este explicat ca „*adhishthanasattam*”. Comentatorul este de părere că vorbitorul se referă în acest verset la *Sunyavadins*.

423 Textul din Bombay spune *Putwatrinamishikamva*.

424 *Enam* este singular. Comentatorul consideră că ar trebui luat distributiv. În versetul 3, s-a făcut referire la doctrina nihiliştilor (*Sunyavadinilor*). În versetul 4, la cea a *Lokayatikas*. În ambele, Natura este menţionată drept cauză, cu această diferenţă că primii consideră universul doar o impresie eronată a unei entităţi existente, în timp ce cei din urmă îl consideră o entitate reală care curge din şi se manifestă sub propria sa natură. Ambele doctrine, spune vorbitorul, sunt false.

425 Ambii traducători vernaculari sar peste cuvântul „*pahbhava*” în al doilea rând al versetului 174-6. Comentatorul explică corect că „*swabhava*” din 6 înseamnă „*swasyaiva bhavah sattakaranam ill, ekah pakshah*”. „*Paribhava*”, explică el, este „*paritah swasya itaresham bhavah*”. Primul se referă la nihilişti, al doilea la Lokayatika sau respectiv la versetele 3 şi 4.

Înțelepții se ocupă cu agricultura și cultivarea, și cu dobândirea recoltelor (prin acele mijloace) și a vehiculelor (pentru deplasare) și a scaunelor și a covoarelor și a caselor. Ei se ocupă și cu amenajarea grădinilor de plăcere, cu construcția de reședințe comode și cu prepararea de medicamente, pentru toate tipurile de boli. Înțelepciunea (care constă în aplicarea mijloacelor) este cea care duce la împlinirea scopurilor. Înțelepciunea este cea care câștigă rezultate benefice. Înțelepciunea este cea care le permite regilor să exercite și să se bucure de suveranitate, chiar dacă posedă atribute egale cu cele ale persoanelor asupra cărora domnesc.[426] Prin înțelepciune sunt distinse cele de sus și cele de jos dintre ființe. Prin înțelepciune sunt înțelese cele superioare și cele inferioare dintre obiectele create. Înțelepciunea sau cunoașterea este cel mai înalt refugiu al tuturor lucrurilor.[427] Toate tipurile diverse de lucruri create au patru feluri de nașteri. Ele sunt vivipare, ovipare, vegetale și cele născute din gunoi. Creaturile, din nou, cele mobile trebuie să fie cunoscute ca fiind superioare celor imobile. Este rațional ca energia inteligentă, întrucât diferențiază (toată materia neinteligentă), să fie considerată superioară (materiei neinteligente).[428] Creaturile mobile, care sunt nenumărate, și de două feluri, și anume cele cu multe picioare și cele cu două. Cele din urmă, totuși, sunt superioare celor dintâi. Bipedele, din nou, sunt de două specii, și anume cele care trăiesc pe uscat și cele care sunt altfel. Dintre acestea, cele dintâi sunt superioare celor din urmă. Cele superioare consumă diverse tipuri de hrană gătită.[429] Bipedele care se deplasează pe uscat sunt de două feluri, și anume cele de rang mijlociu sau intermediar și cele care sunt cele mai de frunte. Dintre acestea, cele de rang mijlociu sau intermediar sunt considerate superioare (celor dintâi) în virtutea respectării datoriilor de castă.[430] Cele de rang mijlociu sau intermediare se spune că sunt de două feluri, și anume cele care cunosc datoriile și cele care nu. Dintre acestea, cele dintâi sunt superioare în virtutea discriminării lor cu privire la ce trebuie făcut și ce nu trebuie făcut. Cei care cunosc datoriile se spune că sunt de două feluri, și anume cei care cunosc *Vedele* și cei care nu. Dintre aceștia, cei dintâi sunt superiori, deoarece *Vedele* se spune că sălășluiesc în ei.[431] Cei care cunosc *Vedele* se spune că sunt de două feluri, și anume cei care predică despre *Vede* și cei care nu. Dintre aceștia, cei dintâi, care cunosc pe deplin *Vedele*, datoriile și riturile stipulate în ele, și fructele acelor datorii și rituri, sunt superiori în virtutea faptului că publică toate acele datorii și rituri. Într-adevăr, toate *Vedele* cu datoriile stipulate în ele se spune că izvorăsc din ei. Învățătorii *Vedelor* sunt de două feluri, și anume cei care cunosc Sufletul și cei care nu. Dintre aceștia, cei dintâi sunt superiori în virtutea cunoașterii lor a ceea ce înseamnă Naștere și Moarte.[432] În ceea ce privește

---

426 Prin înțelepciune se obțin toate aceste rezultate. Înțelepciunea este aplicarea mijloacelor pentru atingerea scopurilor. Natura nu construiește niciodată palate și nu produce vehicule și diverse alte conforturi de care se bucură omul. Cel care s-ar baza pe Natură pentru acestea nu le-ar obține niciodată, oricât de mult ar aștepta. Nevoia de efort, atât mental, cât și fizic, și succesul care încununează acest efort oferă cel mai bun răspuns, crede vorbitorul, atât nihiliștilor, cât și Lokayatikilor. Cuvântul *tulyalakshanah* este omis de ambii traducători bengalezi.

427 Prin *para* se înțelege *Chit* sau Sufletul, prin *avara*, orice altceva, adică non-ego sau materie. Cuvintele *Prajna*, *Jnana* și *Vidya* sunt toate, așa cum sunt folosite aici, echivalente. Al doilea rând al acestui verset este redat greșit de ambii traducători bengalezi, traducătorul burdwan, ca de obicei, neînțelegând cuvintele *glosei* pe care o citează.

428 Este dificil să redăm cuvântul *cheshta* așa cum este folosit aici. În mod obișnuit, implică efort sau acțiune. Este clar, însă, că aici reprezintă energia inteligentă, implicând atât efort sau acțiune mentală, cât și fizică, deoarece funcția sa este de a distinge sau de a diferenția.

429 *Itarani* nu se referă la Pisachas așa cum sunt redați de K.P. Singha, ci la păsări numite Khechare sau locuitori ai cerului sau ai aerului. Khechara poate include Pisachas, dar aceștia sunt și Bhuchara sau locuitori ai suprafeței pământului.

430 Comentatorul explică faptul că, pentru a stabili cine sunt *uttama* sau cei mai importanți, se vorbește mai întâi despre cei de mijloc, p. 175 sau intermediari, iar distincțiile lor sunt menționate în versetele următoare. Desigur, cei mai importanți sunt cei mai importanți, iar cei intermediari nu le pot fi niciodată superiori. Cu toate acestea, cei intermediari respectă îndatoririle castei; cei mai importanți nu sunt așa, ei depășind astfel de distincții; prin urmare, cu oarecare îndoială, se adoptă mai întâi opinia ignorantă sau populară, în sensul că cei care respectă casta sunt superiori celor care nu respectă *Jatidharma*.

431 Aceasta înseamnă probabil că, întrucât *Vedele* nu au fost redactate în scris, conținutul lor a rămas sau s-a păstrat în memoria oamenilor versați în ele.

432 A înțelege ce este nașterea și ce este moartea și a evita nașterea (adăugați, prin urmare, moartea) sunt cele mai înalte roade ale cunoașterii Sufletului. Cei care nu au cunoaștere a Sufletului trebuie să călătorească într-o rundă de renașteri repetate.

datoriile, acestea sunt, din nou, de două feluri (şi anume *Pravritti* şi *Nivritti*). Cel care cunoaşte datoriile se spune că este omniscient sau posedă cunoaştere universală. Un astfel de om este un Renunţător. Un astfel de om este ferm în îndeplinirea scopurilor sale. Un astfel de om este adevărat, pur (atât pe dinafară, cât şi pe dinăuntru) şi posedă putere.[433] Zeii îl cunosc drept un Brahmana care este devotat cunoaşterii lui *Brahma* (şi nu celui care se pricepe doar la datoriile *Pravritti*). Un astfel de om este versat şi în *Vedă* şi se dedică cu seriozitate studiului Sufletului.[434] Cei care posedă adevărata cunoaştere îşi văd propriul Suflet existând atât înăuntru, cât şi în afară. Astfel de oameni, O, copil, sunt cu adevărat reîntorşi la viaţă (regeneraţi) şi aceşti oameni sunt zei.[435] Asupra lor se odihneşte această lume a Făpturilor, în ei sălăşluieşte întregul univers. Nimic nu se poate egala cu măreţia lor. Transcendând naşterea şi moartea şi distincţiile şi faptele de orice fel, ei sunt stăpânii celor patru feluri de creaturi şi sunt egali cu Însuşi Cel Născut de Sine.[436]

SECŢIUNEA CCXXXVIII

Vyasa a spus: Acestea sunt, aşadar, faptele obligatorii rânduite pentru Brahmani. Cel înzestrat cu cunoaştere atinge întotdeauna succesul îndeplinind (preceptele) faptelor prescrise. Dacă nu apare nicio îndoială în legătură cu faptele, atunci faptele săvârşite duc cu siguranţă la succes. Îndoiala la care ne referim este aceasta: dacă faptele sunt obligatorii sau dacă sunt opţionale.[437] În ceea ce priveşte această (îndoială despre adevărata natură a faptelor, ar trebui spus că) dacă faptele sunt rânduite pentru om pentru a induce cunoaşterea (prin care doar *Brahma* sau Eliberarea trebuie atinsă, chiar şi atunci) ele trebuie considerate obligatorii (şi nu opţionale). Voi vorbi acum despre ele în lumina inferenţelor şi a experienţei. Ascultă-mă.[438] În legătură cu faptele, unii oameni spun că Efortul este cauza lor. Alţii spun că Necesitatea este cauza lor. Alţii, din nou, susţin că Natura este cauza. Unii spun că faptele sunt rezultatul atât al Efortului, cât şi al Necesităţii. Unii susţin că faptele provin din Timp, Efort şi Natură. Unii spun că una singură dintre cele trei (şi anume Efort, Necesitate şi Natură) este cauza (şi nu celelalte două). Unii sunt de părere că toate trei combinate sunt cauza.[439] Anumiţi oameni angajaţi în îndeplinirea faptelor spun, în legătură cu toate obiectele, că ele există, că nu există, că nu se poate spune că există, că nu se poate spune că nu există, că nu este că nu se poate spune că există, şi în cele din urmă, că nu este că nu se poate spune că nu există. (Acestea sunt, aşadar, diversele vederi susţinute de oameni). Cei care sunt Yoghini, însă, văd *Brahma* ca fiind cauza universală. Oamenii din *Yuga Treta, Dwapara* şi *Kali* sunt cuprinşi de îndoieli. Oamenii din *Yuga Krita*, însă, sunt devotaţi penitenţelor, cu suflete liniştite şi observatori ai

433 Adică, a puterii care vine din Yoga.

434 Cuvântul *para* (a cărui formă locativă este folosită aici) înseamnă întotdeauna ceea ce este superior sau primordial. Este frecvent folosit fie pentru *Brahma*, fie pentru Suflet, şi, întrucât Sufletul este considerat a fi o parte din *Brahma*, *para* are doar unul şi acelaşi înţeles. Traducătorul Burdwan îl consideră „Scripturi, altele decât *Vedele*". K.P. Singha îl omite. Desigur, *savda-Brahma* reprezintă *Vedele*.

435 A considera tot ce există în univers ca fiind al tău. Sufletul este cea mai înaltă aspiraţie a unei persoane drepte. Yoga este cea care permite atingerea acestui ideal suprem al existenţei. Cel care realizează acest lucru este considerat un adevărat Brahmana, o persoană cu adevărat regenerată, de fapt, un zeu pe Pământ. *Adhiyajna* şi *Adhidaivata* sunt cuvinte care semnifică Sufletul.

436 Care este distincţia dintre *anta* şi *nidhan* nu este evidentă. Comentatorul tace la p. 176. K.P. Singha traduce versetul corect. Traducătorul Burdwan face ca cuvintele din al doilea rând să fie complet absurde.

437 Indiferent dacă karma este *swabhava* sau *jnanam* înseamnă (aşa cum explică comentatorul) dacă este obligatorie sau opţională. *Jnanam*, desigur, înseamnă aici *jnana-janakam*, adică duce la cunoaştere. Cunoaşterea este esenţială pentru succes sau emancipare. Dacă actele devin necesare pentru a conduce la cunoaştere, poate apărea atunci îndoiala că acestea încetează să mai fie obligatorii, deoarece se poate presupune că cunoaşterea este realizabilă altfel decât prin acte. K.P. Singha traduce corect acest verset, traducătorul Burdwan greşit şi, ca de obicei, înţelege greşit *glosa*.

438 Primul vers al acestui verset este extrem de concis. Construcţia, aşa cum a explicat comentatorul, este *Taira* (*samsaye*) *purusham prati Jnanam (jnanajanakam) chet (karma) syat, (tarhi) sa (èva) Vedavidhih*. Nu poţi să nu-l admiri pe Nilakantha pentru răbdarea şi ingeniozitatea lui.

439 *Daiva* este explicat de comentator ca fiind *Grahah* sau *Kalah*. Cred că este folosit pentru a semnifica un fel de forţă oarbă a cărei origine este imposibil de urmărit. Prin urmare, îl traduc prin necesitate. *Vritti* în versetul 5 este evident Efort, deoarece cuvântul implică un curs de conduită, *Avivekam* este *samuchchayam* sau o combinaţie a celor trei.

dreptății.[440] În acea epocă, toți oamenii consideră *Richa*, *Samaveda* și *Yajurveda* ca fiind identice, în ciuda diversității lor aparente. Analizând dorința și aversiunea, ei venerează doar penitența.[441] Devotat practicii penitențelor, statornic în ele și riguros în respectarea lor, unul obține împlinirea tuturor dorințelor prin penitențe singure. Prin penitență, unul ajunge la ceea ce, devenind, creează universul. Prin penitență, unul devine stăpânul atotputernic al tuturor lucrurilor.[442] Acel *Brahma* a fost explicat în declarațiile *Vedelor.* Cu toate acestea, *Brahma* este de neconceput chiar și pentru cei care sunt familiarizați cu acele declarații. Încă o dată, *Brahma* a fost declarat în *Vedanta*. *Brahma*, însă, nu poate fi văzut prin fapte.[443] Sacrificiul rânduit pentru Brahmani constă în *japa* (meditație și recitare), cel pentru Kshatriya constă în sacrificarea animalelor (curate) pentru satisfacerea zeităților; cel pentru Vaisya constă în producerea culturilor și întreținerea animalelor domestice; și cel pentru Sudra în serviciul umil al celorlalte trei ordine. Prin observarea datoriilor stabilite pentru el și prin studierea *Vedelor* și a altor scripturi, unul devine un *Dwija* (regenerat). Fie că face sau nu vreun alt act, unul devine un Brahmana devenind prietenul tuturor creaturilor.[444] La începutul erei *Treta*, *Vedele*, sacrificiile, împărțirea castelor și diferitele moduri de viață existau în totalitatea lor. Ca urmare, însă, a scăderii duratei vieții în *Dwapara*, acestea sunt cuprinse de declin. În epoca *Dwapara*, precum și în *Kali*, *Vedele* sunt cuprinse de perplexitate. Spre sfârșitul lui *Kali*, este chiar îndoielnic dacă ele devin vreodată vizibile ochiului.[445] În acea epocă, datoriile ordinului respectiv dispar, iar oamenii sunt afectați de inechitate. Atributele suculente ale vitelor, ale pământului, ale apei și ale ierburilor (medicinale și comestibile) dispar.[446] Datorită inechității (universale), *Vedele* dispar și odată cu ele toate datoriile inculcate în ele, precum și datoriile referitoare la cele patru moduri de viață. Cei care rămân observatori ai datoriilor propriului ordin devin afectați, iar toate obiectele mobile și imobile suferă o schimbare în rău.[447] Așa cum ploile cerului fac să crească toate produsele pământului, tot așa *Vedele*, în fiecare epocă, fac să crească toate *angas* (ramurile cunoașterii).[448] Fără îndoială, Timpul își asumă forme diverse. El nu are nici început, nici sfârșit. Este Timpul cel care produce toate creaturile și le devorează din nou. Ți-am vorbit deja despre asta. Timpul este originea tuturor creaturilor; Timpul este cel care le face să crească; Timpul este cel care le distruge; și, în cele din urmă, Timpul este cel care le guvernează. Supuse perechilor de opuși (cum ar fi căldură și frig, plăcere și durere etc.), creaturile de varietate infinită se odihnesc în Timp conform naturii lor proprii (fără a fi altfel decât cum au fost rânduite de *Brahma* cel suprem).[449]

---

440 „Inspirat de îndoială”, cu referire la declarațiile *Srutilor.* „Posedând suflete liniștite, p. 177”, adică nepătruns de îndoieli de niciun fel.

441 În *Treta* și în celelalte *Yuga*, oamenii sunt văzuți declarând atașament sau devotament față de una dintre *Vede* și nu față de celelalte, fie că este vorba de *Rich*, *Samani* sau *Yajuse*. Vorbitorul, nemulțumit de acest lucru, se referă la epoca *Krita* ca fiind una în care astfel de diferențe de credință nu erau observabile. Oamenii acelei epoci considerau toate *Vedele* în mod egal și, de fapt, chiar identice.

442 *Jiva* sau *Chit* devine puternic și reușește să creeze universul prin intermediul penitenței. Prin penitență se atinge *Brahma* și, prin urmare, puterea universală. Acest lucru a fost explicat suficient în secțiunile anterioare.

443 Acesta este unul dintre cele mai importante versete din această secțiune, deoarece, așa cum explică comentatorul, acesta oferă răspunsul la întrebarea propusă în secțiunea anterioară, și anume: „ce este acea cunoaștere?” În *Vede* s-a vorbit atât despre acte, cât și despre cunoaștere. În domeniul actelor, *Brahma* a fost reprezentat ca Indra și ceilalți zei. Prin urmare, *Brahma*, așa cum se vorbește acolo, este *Igahana* sau ascuns (sau de neconceput de) chiar și celor care sunt familiarizați cu acel domeniu sau sferă a *Vedelor.* În *Vedanta*, din nou, cunoașterea sau *Vidya* a fost vorbită ca mijlocul prin care se atinge *Brahma*. Prin urmare, cunoașterea sau *Vidya*, care este subiectul întrebării, nu este ceea ce este implicat de *Pravritti dharma* sau de *Nivritti*, așa cum este folosit în secțiunea anterioară.

444 Al doilea rând al acestui verset corespunde cu al doilea rând al versetului 87 din capitolul II din *Manusmriti*.

445 „Sunt văzuți și nu sunt văzuți” este o expresie idiomatică pentru „a deveni invizibil”.

446 Adică, vacile nu mai produc lapte copios și dulce; solul încetează să mai fie fertil; apa încetează să mai fie dulce; iar plantele medicinale și comestibile își pierd virtuțile vindecătoare, precum și aroma.

447 Comentatorul crede că *Swadharmasthah* este legat de *asramah* în primul rând. Eu prefer construcția mai evidentă.

448 *Varshati* înseamnă *pushnati*. *Angani* înseamnă respectarea regulilor necesare pentru practicarea Yoga, precum și tot felul de ritualuri și jurăminte. *Vedele* le fac să crească și, la rândul lor, îi ajută pe toți studenții *Vedelor* să își atingă scopurile.

SECȚIUNEA CCXXXIX

Bhishma a spus: Astfel, adresat (de tatăl său), Suka, aplaudând cu căldură aceste instrucțiuni ale marelui Rishi, s-a apucat să pună următoarea întrebare referitoare la importanța îndatoririlor care duc la Emancipare.

Suka a întrebat: Prin ce mijloace reușește cel înzestrat cu înțelepciune, versat în *Vedă*, care îndeplinește jertfele, având înțelepciune și liber de răutate, să ajungă la *Brahma*, care nu poate fi percepută nici prin dovadă directă, nici prin inferență și care nu poate fi indicată de către Vede? Întrebat de mine, spune-mi prin ce mijloc poate fi percepută *Brahma*? Este prin penitență, prin *Brahmacharya*, prin renunțarea la toate, prin inteligență, cu ajutorul filozofiei *Sankhya* sau prin Yoga? Prin ce mijloace se poate atinge o asemenea unitate de scop la oameni, atât în privința minții, cât și a simțurilor? Se cuvine să-mi explici toate acestea.[450]

Vyasa a spus: Nimeni nu atinge niciodată succesul prin vreun mijloc în afară de dobândirea cunoașterii, practica penitențelor, stăpânirea simțurilor și renunțarea la toate lucrurile.[451] Marile entități (cinci la număr) reprezintă prima (sau inițiala) creație a Celui Născut deSine. Ele au fost așezate în mare măsură în creaturile întrupate incluse în lumea vie.[452] Corpurile tuturor creaturilor întrupate provin din pământ. Umorile sunt din apă. Ochii lor se spune că provin din lumină. *Prana*, *Apana* (și celelalte trei respirații vitale) își au refugiul în vânt. Și, în cele din urmă, toate orificiile neocupate din interiorul lor (cum ar fi nările, cavitățile urechilor etc.) sunt din Spațiu. În picioare (ale vietăților) este Vishnu. În brațe este Indra. În stomac este Agni, dornic să mănânce. În urechi sunt punctele orizontului (sau compasul) reprezentând simțul auzului. În limbă este vorbirea, care este Saraswati.[453] Urechile, pielea, ochii, limba și nasul, care formează al cincilea, se spune că sunt simțuri ale cunoașterii. Acestea există în scopul perceperii obiectelor lor respective. Sunetul, atingerea, forma, gustul și mirosul, formând al cincilea, sunt obiectele (celor cinci) simțuri. Acestea ar trebui considerate întotdeauna separate de (sau independente de) simțuri. Așa cum vizitiul își conduce caii bine dresați pe drumurile dorite, mintea conduce simțurile (pe direcțiile dorite). Mintea, la rândul ei, este pusă în funcțiune de cunoașterea care sălășluiește în inimă.[454] Mintea este stăpânul tuturor acestor simțuri în ceea ce privește punerea lor în funcțiune și conducerea sau reținerea lor. În mod similar, cunoașterea este stăpânul minții (în punerea în funcțiune și ghidarea sau reținerea ei).[455] Simțurile, obiectele simțurilor, atributele acelor obiecte reprezentate de cuvântul natură, cunoașterea, mintea, respirațiile vitale și *Jiva* sălășluiesc în corpurile tuturor ființelor întrupate.[456] Corpul în care sălășluiește cunoașterea nu are o existență reală. Corpul, prin urmare, nu este refugiul cunoașterii. Natura Primordială (*Prakriti*), având cele trei atribute (ale bunătății, pasiunii și întunericului), este refugiul cunoașterii care există doar sub formă de sunet. Nici Sufletul

449 *Prabhavah* este *uttpattih*, sau origine; *sthanam* este *poshanam*. Ambii traducători vernaculari sar peste ultimul cuvânt, crezând că *prabhavasthanam* este un singur cuvânt. Comentatorul le observă ca fiind separate. La începutul celui de-al doilea rând, se înțelege *yatra*, iar *Swabhavena* este explicat de comentator ca *Brahmabhavena*, *natu vikritena rupena*. Cred că explicația este corectă și am adoptat-o în consecință în text.

450 „*Yatha*" din primul rând al versului înseamnă, așa cum explică comentatorul, "*yat prakarakam*".

451 Comentatorul subliniază că prin aceste patru cuvinte sunt indicate cele patru moduri de viață.

452 Comentatorul explică faptul că aceasta înseamnă că printre creaturile întrupate, cei ignoranți consideră acele mari entități care sunt de fapt non-ego fie drept ego, fie drept Posesiunile sale.

453 Comentatorul explică faptul că scopul acestui verset este de a demonstra că viziunea Yoga, conform căreia Sufletul este doar cel care se bucură, dar nu și actorul, nu este corectă. Pe de altă parte, viziunea *Sankhya*, conform căreia Sufletul nu este nici cel care se bucură, nici actorul, este adevărată. Zeitățile, rămânând în diferitele simțuri, acționează și se bucură. Prin ignoranță, Sufletul își atribuie sieși bucuriile și acțiunile lor.

454 Traduc *Bhutatma* prin cunoaștere, urmându-l pe comentatorul care folosește cuvintele *buddhyupadhirjivah* pentru a-l explica.

455 *Niyama* și *Visarga* sunt explicate de comentator ca „distrugere" și „creare". Eu prefer să le interpretez ca însemnând „îndrumare sau restrângere" și „angajare". Practic, explicațiile sunt identice.

456 Ceea ce se înțelege prin obiectele simțurilor care se află în corpurile creaturilor vii (p. 180) este că (așa cum explică comentatorul) conceptele lor există în „cavitatea inimii" (probabil, a minții), astfel încât, atunci când este necesar sau cerut, acestea apar (în fața ochilor minții). *Swabhava* este explicată ca „atribute" precum căldura și frigul etc.

nu este refugiul cunoașterii. Dorința este cea care creează atributele.[457] Înțeleptul, capabil să-și stăpânească simțurile, contemplă al șaptesprezecelea, adică Sufletul, înconjurat de șase și zece atribute, în propria sa cunoaștere, cu ajutorul minții. Sufletul nu poate fi văzut cu ajutorul ochiului sau cu ajutorul tuturor simțurilor. Depășind toate acestea, Sufletul devine vizibil numai prin lumina lămpii minții. Dezgolit de proprietățile sunetului, atingerii și formei, fără gust și miros, indestructibil și fără corp (nici grosier, nici subtil) și fără simțuri, el este totuși contemplat în interiorul corpului. Necunoscut și suprem, el sălășluiește în toate corpurile muritoare. Urmând îndrumarea învățătorului și a *Vedelor,* cel care îl contemplă devine ulterior sinele lui *Brahma*. Cei înzestrați cu înțelepciune privesc cu ochi egal cu un Brahmana înzestrat cu cunoaștere și discipoli, o vacă, un elefant, un câine și un Chandala.[458] Depășind toate lucrurile, Sufletul sălășluiește în toate creaturile mobile și imobile. Într-adevăr, toate lucrurile sunt pătrunse de el.[459] Când o ființă vie își contemplă propriul Suflet în toate lucrurile și toate lucrurile în propriul său Suflet, se spune că atinge pe *Brahma*. Unul ocupă atâta din Sufletul Suprem cât este cuprins în propriul său suflet de sunetul Vedic.[460] Cel care poate realiza întotdeauna identitatea tuturor lucrurilor cu sine însuși atinge cu siguranță nemurirea. Înșiși zeii sunt uimiți pe urma căii acelui om fără urmă care se constituie în sufletul tuturor creaturilor, care se angajează în binele tuturor ființelor și care dorește să atingă (*Brahma* care este) refugiul final (al tuturor lucrurilor).[461] Într-adevăr, calea pe care o urmează oamenii de cunoaștere este la fel de vizibilă ca cea a păsărilor în cer sau a peștilor în apă. Timpul, prin propria sa putere, gătește toate entitățile în sine. Nimeni, însă, nu știe Acel lucru în care Timpul, la rândul său, este el însuși gătit.[462] Acel lucru (despre care vorbesc) nu se află deasupra, nici la mijloc, nici dedesubt, nici în transversal, nici în vreo altă direcție. Acel lucru nu este o entitate tangibilă; nu se găsește în niciun loc.[463] Toate aceste lumi sunt în interiorul Acelui lucru. Nu există nimic în aceste lumi care să existe în afara lui. Chiar dacă cineva ar merge neîncetat cu viteza unei săgeți smulse din coarda arcului, chiar dacă ar merge cu viteza minții însăși, tot nu ar ajunge la capătul a ceea ce este cauza a tot acest lucru.[464] Acel lucru este atât de grosier încât nu există nimic mai grosier. Mâinile și picioarele Lui se extind pretutindeni. Ochii, capul și fața Lui sunt pretutindeni. Urechile Lui sunt pretutindeni în univers. El există copleșind toate lucrurile. Acel lucru este mai minunat decât cel mai minunat, el este inima tuturor entităților. Existența Sa, fără îndoială,

457 Acesta este un verset foarte dificil. L-am redat urmând glosarea lui Nilakantha. În vers, vorbitorul stabilește ce entități locuiesc în corp. În restul versului, el explică natura lui *Sattwa*, pe care comentatorul o ia ca însemnând *buddhi* sau cunoaștere. El începe cu afirmația că *Sattwasya asraydh nasti*. Aceasta nu înseamnă că înțelepciunea nu are refugiu, deoarece acest lucru ar fi absurd, ci înseamnă că *asraya* cunoașterii, adică locul în care locuiește cunoașterea, și anume corpul, nu există, doctrina adevărată fiind că trupul nu are o existență reală, ci există similar imaginii sale dintr-un vis. Fiind corpul inexistent, care este atunci realul refugiu al cunoașterii? Vorbitorul răspunde spunând *Gunah*, sugerând că *Prakriti* primordială caracterizată prin cele trei atribute este acel refugiu real. Apoi se spune că *Chetana* (prin care se subînțelege Sufletul aici) nu este refugiul cunoașterii, deoarece Sufletul este disociat de orice și incapabil de orice fel de transformare. Apoi se pornește mental întrebarea – Nu ar putea *Gunele* să fie calitățile cunoașterii (în loc să fie, așa cum s-a spus mai sus, refugiul ei)? Pentru a risipi această îndoială, se afirmă că *Sattwa* este produsul lui *Tejas* (Dorință). *Gunele* nu sunt produsul lui *Tejas*. Prin urmare, *Gunele*, care au o origine diferită, nu pot fi proprietățile lui *Sattwa*. *Gunele* există independent de Dorință. Astfel, cunoașterea, care are Dorința ca și cauză originară, se sprijină pe *Gune* sau le are ca refugiu. În acest vers, prin urmare, este expusă natura corpului, a cunoașterii și a *Gunelor.* Construcția gramaticală a primei linii este extrem de concisă.

458 Astfel de oameni îl văd pe *Brahma* în toate lucrurile. *Abhijanah* este explicat de comentator ca *sishyakuladih*. Acesta pare a fi adevăratul sens al cuvântului aici.

459 Redarea acestui cuvânt „*tatam*” (unde apare în *Gita*) a demonstrat că este incorect să-l considerăm echivalent cu „răspândit”. În astfel de conexiuni, este evident că înseamnă „pătruns”!

460 Dacă am înțeles corect *glosa*, aceasta este semnificația primului rând din 21. *Vedatma* este explicat ca un sunet vedic, adică instrucțiunile inculcate în *Vede*. Cuvântul *alma* din a doua propoziție înseamnă pur și simplu *sine* sau o persoană sau un individ. Sensul este așadar acesta. *Vedele* învață că totul este sufletul cuiva. Măsura în care cineva reușește să realizeze acest lucru este măsura atingerii lui *Brahma*. Dacă cineva o poate realiza pe deplin, atinge pe deplin *Brahma*. Dacă este parțial, atingerea lui *Brahma* este, de asemenea, parțială.

461 Se spune că urma unei astfel de persoane este la fel de invizibilă ca cerul. Comentatorul explică faptul că înșiși zeii devin stupefiați în fața obiectului pe care îl caută un astfel de om, obiectul fiind, desigur, *Brahma*.

462 Aceea, desigur, în care Timpul este gătit, este *Brahma*.

463 Prin aceasta, vorbitorul spune că *Brahma* nu se găsește într-un loc anume, oricât de sfânt ar fi.

464 Pentru că *Brahma* este infinit.

este totuși imperceptibilă. Indestructibil și destructibil – acestea sunt formele duale de existență ale (Sufletului Suprem). În toate entitățile mobile și imobile, existența pe care o manifestă este destructibilă; în timp ce existența pe care o manifestă în *Chaitanya* este cerească, nemuritoare și indestructibilă. Deși stăpân al tuturor ființelor mobile și imobile, deși inactiv și lipsit de atribute, el intră totuși în binecunoscuta casă cu nouă porți și se angajează în acțiune.[465] Înțelepții, capabili să vadă cealaltă țărm, spun că Cel Născut Necunoscut (sau Sufletul Suprem) se investește cu atributul de acțiune în consecința mișcării, plăcerii și durerii, varietății de forme și celor nouă posesiuni cunoscute.[466] Sufletul indestructibil care se spune că este investit cu atributul de acțiune nu este altceva decât acel Suflet indestructibil care se spune că este inactiv. O persoană de cunoaștere, ajungând la acea esență indestructibilă, renunță definitiv atât la viață, cât și la naștere.[467]

SECȚIUNEA CCXL

Vyasa a spus: O, fiu excelent, întrebat de tine, ți-am spus cu adevărat care ar trebui să fie răspunsul la întrebarea ta conform doctrinei cunoașterii așa cum este expusă în sistemul *Sankhya*. Ascultă-mă acum în timp ce îți expun tot ce trebuie făcut (în același scop) conform doctrinei Yoga. Unirea Minții cu Intelectul, și a tuturor Simțurilor, și a Sufletului atotcuprinzător este numită Cunoaștere de cel mai înalt fel. Această Cunoaștere ar trebui dobândită (cu ajutorul învățătorului) de către cel care are o dispoziție liniștită, care și-a stăpânit simțurile, care este capabil (prin meditație) să-și îndrepte privirea spre Suflet, care găsește plăcere în (astfel de) meditație, care este înzestrat cu inteligență și pur în fapte. Unul ar trebui să încerce să dobândească această Cunoaștere abandonând acele cinci impedimente ale Yoga cunoscute de cei înțelepți, și anume: dorința, mânia, lăcomia, frica și somnul. Mânia este învinsă prin liniștea dispoziției. Dorința este învinsă prin renunțarea la toate scopurile. Reflectând cu ajutorul înțelegerii asupra subiectelor demne de reflecție,[468] cel înzestrat cu răbdare reușește să abandoneze somnul. Prin rezistență constantă, unul ar trebui să-și rețină organele de reproducere și stomacul (de la plăceri neconforme sau păcătoase). Unul ar trebui să-și protejeze mâinile și picioarele folosind ochii. Unul ar trebui să-și protejeze ochii și urechile cu ajutorul minții, mintea și vorbirea prin faptele sale. Unul ar trebui să evite frica prin prudență și mândria stând în preajma celor înțelepți. Învingând amânarea, unul, prin aceste mijloace, ar trebui să învingă aceste impedimente ale Yoga. Unul ar trebui să aducă omagii focului și Brahmanilor și ar trebui să-și plece capul înaintea zeităților. Unul ar trebui să evite tot felul de discursuri de rău augur și vorbirea plină de răutate și cuvintele care rănesc alte minți. *Brahma* este sămânța strălucitoare (a tuturor lucrurilor). Este, din nou, esența acelei semințe din care provine tot ceea ce este.[469] *Brahma* a devenit ochiul, sub forma acestui univers mobil și nemișcat, al tuturor entităților care s-au născut.[470] Meditația, studiul, darul, adevărul, modestia, simplitatea, iertarea, puritatea trupului, puritatea purtării, subjugarea simțurilor, – acestea îi sporesc energia, care (odată sporită) îi distruge păcatele. Purtându-se egal cu toate creaturile și trăind mulțumit cu ceea ce se obține ușor și fără efort, unul atinge împlinirea tuturor scopurilor sale și reușește să obțină cunoașterea. Curățat de toate păcatele, înzestrat cu energie, abstinent în alimentație, cu simțurile sub control total, unul, după ce a învins atât dorința cât și mânia, ar trebui să încerce să atingă *Brahma*,[471] Unind ferm simțurile și mintea (trăgându-le departe de toate obiectele externe) cu privirea fixată înăuntru, ar trebui, în orele liniștite

---

465 „*Niyatah*" este explicat de comentator ca *achanchalah* și *vasi* ca fiind fără vina *upadhi*. "Hansati, adică *gachechati ite*", deci *gamimati*.

466 Sensul este că Sufletul care locuiește în trup este identic cu Sufletul Suprem, iar numai oamenii înțelepți știu acest lucru.

467 Construcția este *Hansoktancha yat aksharam tat (eva) kutastham aksharam*, ceea ce înseamnă că nu este nicio diferență între *Jivatman* și *Paramatman*. Ambele sunt identice.

468 *Sattwena* este explicat ca „prin inteligență sau cunoaștere".

469 Construcția, așa cum a explicat comentatorul, este *Brahma tejomayam sukram; yasya sukrasya sarvam idam tasyapi Brahma rasah*. Ultimul cuvânt înseamnă *sarah*.

470 Ambii traducători vernaculari au sărit peste această replică. Semnificația este următoarea: *Brahma* și-a deschis ochii pentru a deveni mulți, așa cum declară *Srutti*, și apoi a devenit mulți. Aceasta, așa cum explică comentatorul, *Ikshana-kartritvena sarvatmakatwam gatam*, sau printr-o privire, Brahma a devenit Sufletul tuturor lucrurilor mobile și imobile.

ale serii sau în cele de dinaintea zorilor, să-şi plaseze mintea asupra cunoaşterii. Dacă chiar şi unul dintre cele cinci simţuri ale unei fiinţe umane este lăsat neîngrădit, toată înţelepciunea sa se poate vedea scurgându-se prin el ca apa printr-o gaură deschisă la fundul unui burduf de piele. Mintea, în primul rând, ar trebui să fie căutată să fie stăpânită de Yoghin, asemenea unui pescar care caută iniţial să facă neputincios acela dintre peşti din care provine cea mai mare primejdie pentru plasele sale. După ce a stăpânit mai întâi mintea, Yoghinul ar trebui apoi să treacă la stăpânirea urechilor, apoi a ochilor, apoi a limbii şi apoi a nasului. După ce le-a reţinut, ar trebui să le fixeze asupra minţii. Apoi, retrăgând mintea de la toate scopurile, ar trebui să o fixeze asupra cunoaşterii. Într-adevăr, după ce a reţinut cele cinci simţuri, *Yati*-ul ar trebui să le fixeze asupra minţii. Când acestea, cu mintea ca al şaselea element, devin concentrate în cunoaştere şi, astfel concentrate, rămân stabile şi neperturbate, atunci *Brahma* devine perceptibil ca un foc fără fum cu flăcări arzânde sau ca Soarele cu o strălucire radiantă. Într-adevăr, atunci îşi vede sufletul în sine, ca un foc de fulger pe cer. Totul apare atunci în el şi el apare în tot, în consecinţa infinitudinii sale. Acei Brahmani cu suflet înalt, care posedă înţelepciune, care sunt înzestraţi cu tărie, care posedă cunoaştere înaltă şi care se angajează în binele tuturor creaturilor, reuşesc să o vadă. Angajat în respectarea de jurăminte austere, Yoghinul care se poartă astfel timp de şase luni, şezând singur într-un loc izolat, reuşeşte să atingă o egalitate cu Indestructibilul.[472] Anihilarea, extinderea, capacitatea de a prezenta aspecte variate în aceeaşi persoană sau corp, mirosuri şi sunete cereşti, şi vederi, cele mai plăcute senzaţii de gust şi atingere, senzaţii plăcute de răcoare şi căldură, egalitate cu vântul, capacitatea de a înţelege (prin lumină interioară) sensul scripturilor şi al oricărei opere de geniu, compania fecioarelor cereşti – dobândind toate acestea prin Yoga, Yoghinul ar trebui să le dispreţuiască şi să le contopească pe toate în cunoaştere.[473] Reţinând vorbirea şi simţurile, ar trebui să practice Yoga în orele de după amurg, orele de dinaintea zorilor şi la răsăritul zilei, şezând pe un vârf de munte sau la baza unui copac frumos sau cu un copac în faţa sa.[474] Reţinând toate simţurile în inimă, unul ar trebui, cu facultăţile concentrate, să se gândească la Etern şi Indestructibil, ca un om al lumii care se gândeşte la bogăţie şi alte posesiuni valoroase. Nimeni nu ar trebui, în timp ce practică Yoga, să-şi retragă mintea de la ea. Ar trebui să apeleze cu devoţiune la acele mijloace prin care poate reuşi să reţină mintea care este foarte neliniştită. Nimeni nu ar trebui să-şi permită să cadă din ea. Cu simţurile şi mintea retrase de la orice altceva, Yoghinul (pentru practică) ar trebui să se retragă în peşteri goale de munţi, în temple consacrate divinităţilor şi în case sau apartamente goale, pentru a locui acolo. Nu ar trebui să se asocieze cu altcineva în vorbire, faptă sau gând. Neglijând toate lucrurile şi mâncând cu mare abstinenţă, Yoghinul ar trebui să privească cu ochi egal lucrurile dobândite sau pierdute. El ar trebui să se comporte în acelaşi mod faţă de cel care îl laudă şi faţă de cel care îl mustră. Nu ar trebui să caute binele sau răul niciunuia. Nu ar trebui să se bucure la o achiziţie sau să sufere anxietate când întâmpină eşec sau pierdere. Cu un comportament uniform faţă de toate fiinţele, ar trebui să imite vântul.[475] Celui a cărui minte este astfel întoarsă către sine, care duce o viaţă de puritate şi care priveşte egal la toate lucrurile – într-adevăr, celui care este mereu angajat în Yoga astfel timp de chiar şi şase luni – *Brahma* reprezentat prin sunet apare foarte viu.[476] Văzând toţi oamenii afectaţi de anxietate (referitoare la obţinerea bogăţiei şi confortului), Yoghinul ar trebui să privească un bulgăre de pământ, o bucată de piatră şi un smoc de aur cu ochi

---

471 Comentatorul explică faptul că *Brahmanah padam* înseamnă *prakritim*. Prin urmare, el consideră, la p. 183, că ultima propoziţie a celui de-al doilea rând înseamnă „ar trebui să caute să supună prakriti, care este *layasthanam*-ul lui *mahattattwa*!”. Prefer sensul evident al cuvintelor.

472 *Parimitam Kalam* este explicat de comentator ca echivalentul a şase luni, aşa cum declară *Sruti*.

473 Aceste două versete prezintă idealul Yoga. Prin practicarea Yoga, toate acestea pot fi dobândite sau atinse. Dar atunci yoghinul care se lasă dus de acele posesiuni valoroase se spune că cade în iad, căci o astfel de bucurie nu este altceva decât iad în comparaţie cu obiectivul înalt spre care yoghinii ar trebui să tindă. *Pramoha*, *Brahma* şi *Avarta* sunt termeni tehnici. Egalitatea cu vântul înseamnă viteza mişcării, puterea de a dispărea după bunul plac şi capacitatea de a se deplasa prin ceruri.

474 O *chaitya* este un copac sacru sau mare, care stă ferm pe rădăcinile sale şi în jurul căruia este ridicată o platformă de pământ. *Vrikshagra* înseamnă „în faţa unui copac”, probabil implicând „sub umbra ramurilor sale întinse”.

475 Comentatorul explică faptul că ar trebui să imite vântul devenind *asangah*, adică detaşat de toate lucrurile. *Aniketah* înseamnă fără casă sau locuinţă fixă.

egal. Într-adevăr, ar trebui să se retragă de pe această cale (a obținerii bogăției), nutrind o aversiune față de ea, și să nu se lase niciodată amețit. Chiar dacă o persoană aparține ordinii inferioare, chiar dacă este femeie, amândoi, urmând calea indicată mai sus, vor atinge cu siguranță cel mai înalt scop.[477] Cel care și-a stăpânit mintea vede în propria sa ființă, cu ajutorul propriei sale cunoașteri, *Brahma* Necreat, Antic, Nedeteriorabil și Etern – Acela, anume, care nu poate fi atins decât prin simțuri fixe – Acela care este mai subtil decât cel mai subtil și mai grosolan decât cel mai grosolan, și care este însăși Emanciparea.[478]

Bhishma a continuat: Aflând din gura învățătorilor și reflectând ei înșiși cu mintea lor asupra acestor cuvinte ale marelui și nobilului Rishi, rostite atât de corect, persoanele posedate de înțelepciune ating acea egalitate (despre care spun scripturile) cu Brahman însuși, până când, într-adevăr, va veni momentul în care dizolvarea universală va înghiți toate ființele existente.[479]

SECȚIUNEA CCXLI

Suka a spus: Declarațiile *Vedelor* sunt duble. Ele transmit odată porunca: «*Fă toate actele*». De asemenea, ele indică (inversul, spunând): «*Renunță la acte*». Eu întreb: «Unde merg oamenii cu ajutorul Cunoașterii și încotro cu ajutorul actelor?»[480] Doresc să aud asta. Spune-mi asta. Într-adevăr, aceste declarații despre cunoaștere și acte sunt diferite și chiar contradictorii.

Bhishma a continuat: Astfel adresat, fiul lui Parasara i-a spus aceste cuvinte fiului său: „Îți voi expune cele două căi, și anume, cea destructibilă și cea indestructibilă, bazate respectiv pe fapte și pe cunoaștere. Ascultă cu atenție concentrată, O, copil, cum îți spun care este locul atins cu ajutorul cunoașterii și celălalt loc care este atins cu ajutorul faptelor. Diferența dintre aceste două locuri este la fel de mare ca cerul nemărginit. Întrebarea pe care mi-ai pus-o mi-a provocat o durere precum cea pe care o provoacă un discurs ateu unui om credincios. Acestea sunt cele două căi pe care se întemeiază *Vedele*; datoriile (faptele) indicate de *Pravritti* și cele bazate pe *Nivritti*, care au fost tratate în mod excelent.[481] Prin fapte, o creatură vie este distrusă. Prin cunoaștere, însă, ea este eliberată. Din acest motiv, yoghinii care văd celălalt țărm al oceanului vieții nu se avântă niciodată spre fapte. Prin fapte, un om este forțat să se nască din nou, după moarte, cu un corp compus din cele șase și zece elemente. Prin cunoaștere, însă, omul se transformă în ceea ce este Etern, Nevăzut și Imutabil. O clasă de oameni, însă, cu o inteligență redusă, laudă faptele. În consecință, ei trebuie să-și asume corpuri (pe rând) neîncetat. Acei oameni ale căror percepții sunt agere în privința datoriilor și care au atins acea înțelegere înaltă (care duce la cunoaștere) nu laudă niciodată faptele, la fel cum cei care depind de apa râurilor pentru băut nu laudă niciodată fântânile și iazurile. Fructul pe care cineva îl obține din fapte constă în plăcere și durere, în existență și neexistență. Prin cunoaștere, cineva atinge locul unde nu există loc pentru tristețe; unde devine liber atât de naștere,

476 Este dificil de înțeles ce se înțelege prin *Savda-Brahmativartate*. Îl urmez pe comentator. „*Brahma*, așa cum este reprezentat prin sunet, este, desigur, *Pranavah* sau *Om*, monosilabul mistic care reprezintă trinitatea.” K.P. Singha, luând *Savda-Brahma* drept acuzativ, îl consideră ca implicând: „un astfel de om transcende toate riturile vedice”. Acesta este exact sensul pe care i-l atribuie comentatorul acolo unde apare în versetul 7 al secțiunii 236 *ante*.

477 Ordinul inferior la care se face referire aici este, desigur, ordinul Sudra. Comentatorul subliniază că, în timp ce doar cele trei ordine superioare sunt considerate eligibile pentru studiul *Sankhya* și pentru inculcarea unor *Sruti* precum *Tattwamasi* (Aceea ești tu), aici Vyasa stabilește că, în ceea ce privește calea Yoga, toți sunt eligibili să se îndrepte spre ea.

478 „Simțuri fixe”, adică atunci când simțurile sunt fixate asupra minții și mintea asupra înțelegerii. *Ajaram* este *imuabil* sau neschimbător, sau ceea ce nu există schimbare în rău (sau în bine). Prin subtilitate este indicată incapacitatea de a fi înțeles, iar prin *mahattaram* se înțelege infinitatea.

479 *Ami anithdrisya* este explicată ca *Guruvachanamanu*. Acesta pare a fi adevăratul sens, altfel *avekshya* ar fi pleonastic, *abhutagatim* este *bhutasamplavaparyantam*, adică până la distrugerea tuturor ființelor. *Imam* este *sastraprasiddham*.

480 *Vedele* proclamă eficacitatea atât a acțiunilor, cât și a cunoașterii. Acțiunile nu sunt stabilite pentru cei care posedă cunoaștere.

481 *Subhashita* este explicată de comentator ca *ayam tuparamo dharma yat yogena atmadarsanam*.

cât şi de moarte; unde nu este supus îmbătrânirii; unde transcende starea de existenţă conştientă.[482] Acolo unde este *Brahma*, care este Suprem, Nevăzut, imutabil, veşnic existent, imperceptibil, deasupra suferinţei, nemuritor şi care transcende distrugerea; acolo unde toţi devin eliberaţi de influenţa tuturor perechilor de opuşi (precum plăcere şi durere etc.), precum şi de dorinţă sau scop.[483] Ajungând în acea stare, ei privesc totul cu ochi egal, devin prieteni universali şi devotaţi binelui tuturor creaturilor. Există un gol mare, O, fiule, între cel devotat cunoaşterii şi cel devotat faptelor. Să ştii că omul înzestrat cu cunoaştere, fără a suferi distrugere, rămâne existent pentru totdeauna, ca luna din ultima zi a fazei întunecate, existând într-o formă subtilă (dar nedistrusă). Marele Rishi (Yajnavalkya în *Brihadaranayaka*) a spus acest lucru mai detaliat. În ceea ce priveşte omul dedicat faptelor, natura sa poate fi dedusă din contemplarea lunii nou-născute care apare ca o linie îndoită în firmament.[484] Ştiut e, O, fiule, că persoana faptelor se naşte din nou cu un corp având unsprezece entităţi, pentru ingredientele sale, care sunt rezultatele modificării, şi cu o formă subtilă care reprezintă un total de şaisprezece.[485] Zeitatea care se refugiază în acea formă (materială), ca o picătură de apă pe o frunză de lotus, trebuie cunoscută ca fiind Kshetrajna (Sufletul), care este Etern şi care reuşeşte prin Yoga să transcende atât mintea, cât şi cunoaşterea.[486] *Tamas*, *Rajas* şi *Sattva* sunt atributele cunoaşterii. Cunoaşterea este atributul sufletului individual care sălăşluieşte în corp. Sufletul individual, la rândul său, provine din Sufletul Suprem.[487] Corpul cu sufletul se spune că este atributul *jiva*. Este *jiva* cea care acţionează şi face ca toate corpurile să trăiască. Cel care a creat cele şapte lumi este spus de către cei care sunt familiarizaţi cu ce este *Kshetra* (şi ce este Kshetrajna) că este mai presus de *jiva*.

SECŢIUNEA CCXLII

Suka spuse: Am înţeles acum că există două feluri de creaţie, şi anume, una care începe cu *Kshara* (care este universal) şi care provine din Sufletul (universal). Cealaltă, care constă în simţuri cu obiectele lor, poate fi urmărită până la puterea cunoaşterii. Aceasta din urmă îl transcende pe celălalt şi este considerată a fi cea mai importantă.[488] Doresc, totuşi, să aud din nou despre acea cale a neprihănirii care se desfăşoară în această lume, reglementată de virtutea Timpului şi conform căreia toţi oamenii buni îşi stabilesc purtarea.[489] În *Veda* există ambele feluri de declaraţii, şi anume, să faci fapte şi să eviţi fapte. Cum voi reuşi să aflu corectitudinea uneia sau alteia? Se cuvine să expui acest lucru clar.[490] Obţinând, prin instrucţiunile tale, o cunoaştere temeinică a căii de conduită

---

482 *Na vartate* nu înseamnă *anihilat*, ci, aşa cum explică comentatorul, *aham asmi hi na jana atmanam*.

483 *Manasena karmana* este explicat de comentator ca *sankalpena*.

484 Înţelesul este acesta: omul faptelor este ca luna nou-născută, adică supus creşterii şi descreşterii.

485 Acest lucru a fost explicat într-o secţiune anterioară.

486 Sufletul locuieşte în trup fără a împărtăşi niciunul dintre atributele corpului. Prin urmare, este asemănat cu o picătură de apă pe o frunză de lotus, care, deşi se află pe frunză, nu este încă ataşată de ea, într-atât încât poate dispărea fără a îmbiba sau uda deloc vreo parte a frunzei. *Yogajitatmakam* este *yogena jito niruddha atma chittam yena tarn*, aşa cum explică comentatorul.

487 Literal, "*Tamas*, *Rajas* şi *Sattwa* au atributul Jiva pentru esenţa lor". Atributul particular al *Jiva* la care se face referire aici este *Jnanamaya kosha*. *Jiva*, din nou, este în întregime un accident al Sufletului, p. 187. Sufletul provine din Sufletul Suprem. Astfel, lanţul existenţei este urmărit până la Sufletul Suprem. În versetul 20 se spune din nou că trupul, care în sine este neînsufleţit, atunci când există cu Sufletul, este un accident al *Jiva*, fiind neinvestit cu atribute.

488 Îl urmez în mare măsură pe Nilakantha în interpretarea sa a acestui verset. Aici se face referire la două tipuri de creaţie, despre care Vyasa a vorbit în secţiunile anterioare. Primul este *Ksharat prabhriti yah sargah*, adică creaţia care constă din cele douăzeci şi patru de entităţi care încep cu *Kshara* sau *Prakriti*. Cealaltă creaţie, formată din simţuri şi obiectele lor, reprezintă *buddhaiswarya* sau puterea *buddhi*, toate acestea fiind *buddhikalpitah*. Această a doua creaţie este, de asemenea, *atisargdh*, ceea ce înseamnă, potrivit comentatorului, *utkrishtah* şi care este, de asemenea, *pradhanah* sau cea mai importantă, motivul fiind *bandhakatwam* sau puterea sa de a lega toţi indivizii. Eu interpretez *atisargah* ca însemnând „creaţie derivată", al doilea tip de creaţie fiind derivat din sau bazat pe celălalt, sau (aşa cum am exprimat în text) transcende sau se suprapune peste celălalt.

489 În secţiunile anterioare este explicat modul în care cursul dreptăţii este reglementat de caracterul *Yuga*-ului specific care se instalează.

490 Vyasa a explicat deja caracterul celor două declaraţii aparent ostile. Prin urmare, sensul întrebării lui Suka este că, dacă două declaraţii sunt doar aparent ostile - dacă, aşa cum este explicat în *Gita*, sunt identice - cum poate

a ființelor umane, purificându-mă prin practicarea numai a neprihănirii și curățindu-mi înțelegerea, după ce voi lepăda trupul, voi vedea Sufletul indestructibil.[491]

Vyasa spuse: Calea de conduită stabilită mai întâi de însuși *Brahma* a fost respectată cuvenit de către înțelepții și pioșii oameni din vechime, și anume, marii Rishi ai vremurilor apuse. Marii Rishi cuceresc toate lumile prin practica *Brahmacharya*. Căutând toate lucrurile bune pentru sine, fixând mintea asupra cunoașterii,[492] practicând asceze severe locuind în pădure și trăind din fructe și rădăcini, călcând pe locuri sfinte, practicând binevoirea universală și mergând la cerșit la momentul potrivit la colibele pustnicilor din pădure atunci când acestea devin fără fum și sunetul roții de treierat se oprește, o persoană reușește să ajungă la *Brahma*.[493] Abținându-te de la lingușire și de la aplecarea capului în fața altora, și evitând atât binele, cât și răul, trăiește în pădure singur, potolind foamea prin orice mijloace îți ies în cale.

Suka zise: Declarațiile *Vedelor* (deja menționate în legătură cu faptele) sunt, în opinia celor de rând, contradictorii. Fie că aceasta este autoritară sau cealaltă este, când există acest conflict, cum pot ele fi considerate scripturale? [494] Doresc să aud asta: cum pot ambele fi considerate autoritare? Cum, într-adevăr, se poate obține Eliberarea fără a încălca porunca privind caracterul obligatoriu al faptelor?

Bhishma a continuat: Astfel întrebat, fiul Gandhavati, adică Rishi, lăudând aceste cuvinte ale fiului său înzestrat cu energie inepuizabilă, i-a răspuns, spunându-i următoarele.

Vyasa a spus: Cel care este *Brahmacharin* (cel care trăiește în celibat), cel care duce o viață de familie, cel care se retrage în pădure și cel care duce o viață (religioasă) de cerșetor, toți ajung la același scop înalt, îndeplinind cuvenit datoriile modurilor lor respective de viață. Sau, dacă o singură și aceeași persoană, eliberată de dorință și aversiune, practică (pe rând) toate aceste patru moduri de viață conform orânduielilor stabilite, el este cu siguranță apt (prin acest comportament) să înțeleagă *Brahma*. Cele patru moduri de viață constituie o scară sau o treaptă. Acea scară este atașată de *Brahma*. Urcând pe acea Scară corectă, se reușește să se ajungă în regiunea lui *Brahma*. Pentru a patra parte a vieții sale, *Brahmacharinul*, cunoscător al distincțiilor datoriei și eliberat de răutate, ar trebui să trăiască alături de învățătorul său sau de fiul învățătorului său. În timp ce locuiește în casa învățătorului, ar trebui să se culce după ce învățătorul s-a culcat și să se trezească înainte ca învățătorul să se fi ridicat din pat.[495] Toate astfel de acte care trebuie făcute de către discipol, precum și cele care trebuie făcute de către un slujitor, ar trebui să fie îndeplinite de el. După ce le-a terminat, ar trebui să stea umil lângă învățător. Îndemânatic în orice fel de muncă, ar trebui să se comporte ca un slujitor, făcând fiecare act pentru învățătorul său. După ce a îndeplinit toate actele (fără a lăsa nici o parte neterminată), ar trebui să studieze, așezat la picioarele învățătorului său, cu dorință arzătoare de a învăța. Ar trebui să se comporte întotdeauna cu

---

fi stabilită în mod clar această identitate? Adevărul este că Suka dorește ca tatăl său să explice subiectul mai clar.

491 „Cursul conduitei ființelor umane”, adică distincțiile dintre bine și rău. Comentatorul interpretează *Vimuktatma* ca implicând *tyaktadehah*. A doua linie poate însemna, de asemenea, ”după ce am lepădat (prin Yoga) conștiința corpului, îmi voi contempla propriul Suflet”.

492 Nu înțeleg interpretarea comentatorului asupra acestei linii.

493 „Când colibele nu mai scot fum”, adică atunci când locuitorii au terminat de gătit și de mâncat. „Când sunetul toiagului de curățat boabele se oprește”, adică atunci când pisălogul pentru curățat orezul nu mai funcționează și, în consecință, când locuitorii nu mai pot da prea multe cerșetorilor.

494 Există un conflict aparent între cele două declarații. Dacă ambele sunt autoritare, ele nu pot fi considerate declarații scripturale ca urmare a conflictului lor; dacă una este așa și cealaltă nu este așa, cel puțin caracterul scriptural al celei de-a doua se pierde. Scripturile nu pot decât să fie certe și lipsite de greșeli. Cum poate fi atunci (întrebarea continuă) menținut caracterul scriptural al ambelor?

495 Traducătorul Burdwan face o gafă ridicolă redând cuvântul *Jaghanyasayi*, pe care îl interpretează ca însemnând „a dormi pe un pat jalnic”. *Jaghanya* implică, aici ca și în alte părți, o subsecvență în ceea ce privește timpul.

simplitate, să evite vorbele rele și să primească lecții numai când învățătorul îl invită la asta.[496] Curățat în corp și minte, și dobândind isteține și alte virtuți, ar trebui din când în când să spună ceea ce este plăcut. Stăpânindu-și simțurile, ar trebui să privească învățătorul fără ochi de curiozitate plină de dorință.[497] Nu ar trebui să mănânce niciodată înainte ca învățătorul să fi mâncat; niciodată să nu bea înainte ca învățătorul să fi băut; niciodată să nu se așeze înainte ca învățătorul să se fi așezat; și niciodată să nu se culce înainte ca învățătorul să se fi culcat. Ar trebui să atingă ușor picioarele învățătorului cu palmele orientate în sus, piciorul drept cu dreptul și cel stâng cu stângul. Salutându-l cu reverență pe învățător, ar trebui să-i spună: „O, ilustre, învață-mă. Voi îndeplini această (muncă), O, ilustre! Această (altă muncă) am îndeplinit-o deja. O, reînnoit, sunt gata să îndeplinesc orice altceva ar binevoi să comande reverența ta." După ce a spus toate acestea și după ce i s-a oferit în mod cuvenit, ar trebui să îndeplinească orice acte ale învățătorului său care așteaptă a fi îndeplinite și, după ce le-a finalizat, să-l informeze din nou pe învățător despre finalizarea lor. Orice parfumuri sau gusturi pe care *Brahmacharinul* le-ar evita în timp ce duce efectiv o viață de *Brahmacharya* pot fi folosite de el după ce se întoarce de la reședința învățătorului. Acest lucru este în conformitate cu orânduirea. Orice observații elaborate pentru *Brahmacharini* (în scripturi) ar trebui practicate în mod regulat de el. Ar trebui, de asemenea, să fie întotdeauna aproape de învățătorul său (gata la chemare). După ce a contribuit la satisfacția învățătorului său în acest fel, pe cât i-a stat în putință, discipolul ar trebui, din acel mod de viață, să treacă la celelalte (pe rând) și să practice datoriile fiecăruia. După ce a petrecut (astfel) o pătrime din viață în studiul *Vedelor*, și în practicarea de jurăminte și posturi, și după ce i-a oferit învățătorului taxa (finală), discipolul ar trebui, conform orânduielii, să-și ia rămas bun și să se întoarcă acasă (pentru a intra într-o viață de familie).[498] Apoi, după ce și-a luat soții, obținându-le prin căile indicate în orânduieli, și după ce a stabilit cu atenție focul domestic, ar trebui, respectând în permanență jurăminte și posturi, să devină gospodar și să petreacă a doua perioadă a vieții.

SECȚIUNEA CCXLIII

Vyasa a zis: Cel care ține cu sfințenie jurămintele meritorii, pentru a doua perioadă a vieții, ar trebui să trăiască în casa sa, luând soții conform modului indicat în poruncă și având un foc (propriu al său). În ceea ce privește modul de viață domestic, patru feluri de conduită au fost stabilite de cei învățați. Prima constă în păstrarea unei provizii de cereale suficiente pentru trei ani. A doua constă în păstrarea unei provizii pentru un an. A treia constă în asigurarea hranei pentru ziua curentă fără a se gândi la ziua de mâine. A patra constă în colectarea cerealelor după modelul porumbelului.[499] Dintre acestea, fiecare dintre cele următoare este superioară celei precedente în ceea ce privește meritul, conform celor stabilite în scripturi.[500] Un gospodar care respectă primul fel de conduită poate practica toate cele șase datorii cunoscute (și anume: sacrificiu pentru sine, sacrificiu pentru alții, predare, învățare, a face daruri și a primi daruri). Cel care respectă a doua conduită ar trebui să practice doar trei dintre aceste datorii (și anume: învățarea, dăruirea și primirea). Cel care respectă a treia conduită ar trebui să practice doar două dintre datoriile domesticului (și anume: învățarea și dăruirea). Gospodarul care practică a patra conduită domestică ar trebui să respecte o singură datorie (și anume: învățarea scripturilor). Datoriile gospodarului sunt considerate toate extrem de meritorii. Gospodarul nu ar trebui să gătească niciodată mâncare doar

496 Ambii traducători vernaculari au înțeles greșit ultima parte a celui de-al doilea rând. Aceasta nu înseamnă că discipolul ar trebui să se apropie de învățător atunci când este chemat, ceea ce sugerează că ar trebui să fie prompt să răspundă la chemare, ci că nu ar trebui să-și deranjeze Învățătorul cerând lecții sau instrucțiuni. El ar trebui să meargă la învățătorul său pentru a lua lecții numai atunci când învățătorul său îl cheamă pentru asta.

497 Adică, el ar trebui să arunce priviri supuse sau umile, în loc să se holbeze cu îndrăzneală sau grosolan.

498 În vremurile străvechi, învățătura nu era niciodată vândută în această țară. Taxa finală nu era o răsplată pentru serviciile învățătorului, ci un semn de recunoștință din partea elevului. Valoarea ei depindea de abilitatea discipolului, deși există povești în scripturi despre discipoli care au eșuat din cauza insistenței lor pentru acceptarea acestei taxe. Vezi povestea lui Galava din *Udyoga Parva*.

499 Al patrulea tip de conduită, numit *kapoti*, este numit și *unchha*. Constă în colectarea semințelor de grâu care au căzut din spice și care au fost abandonate de secerători.

500 Astfel, al doilea este mai meritoriu decât primul, al treilea decât al doilea și al patrulea decât al treilea. Prin urmare, al patrulea sau ultimul este primul ca merit.

pentru uzul său; nici nu ar trebui să sacrifice animale (pentru hrană) decât în cadrul sacrificiilor.[501] Dacă este un animal pe care gospodarul dorește să îl ucidă (pentru hrană), sau dacă este un copac pe care dorește să îl taie (pentru combustibil), el ar trebui să facă oricare dintre aceste acte conform ritualului stabilit în *Yajus*, căci aceasta li se datorează atât existențelor animate, cât și celor neanimate. Gospodarul nu ar trebui să doarmă niciodată ziua, nici în prima parte a nopții, nici în ultima parte a acesteia. Nu ar trebui să mănânce de două ori între dimineață și seară și nu ar trebui să-și cheme soția la culcare decât în perioada ei fertilă. În casa lui, niciun Brahmana nu ar trebui să fie lăsat nehrănit sau neînchinat. El ar trebui să îi venereze întotdeauna pe acei oaspeți care sunt aducători de ofrande de sacrificiu, care sunt purificați prin cunoașterea vedică și prin respectarea unor jurăminte excelente, care sunt de neam înalt și versați în scripturi, care respectă datoriile proprii, care sunt stăpâniți de sine, atenți la toate actele religioase și devotați penitenței. Scripturile ordonă ca ceea ce este oferit zeilor și strămoșilor în sacrificii și ritualuri religioase este destinat slujirii unor astfel de oaspeți. În acest mod de viață, scripturile ordonă ca o parte din mâncarea (care este gătită) să fie dată fiecărei creaturi (indiferent de naștere sau caracter), adică celui care, de fațadă, își poartă unghiile și barba, celui care din mândrie își etalează practicile sale (religioase), celui care și-a abandonat în mod necorespunzător focul sacru, și chiar celui care și-a rănit învățătorul. Cel care duce un mod de viață domestic ar trebui să dea (mâncare) *Brahmacharinilor* și Sannyasinilor. Gospodarul ar trebui să devină zilnic un mâncător de *vighasa* și ar trebui să mănânce zilnic *amrita*. Amestecate cu *ghee,* rămășițele mâncării jertfite la sacrificii constituie *amrita*. Se spune că acel casnic care mănâncă după ce a hrănit (toate rudele și) servitorii mănâncă *vighasa*. Mâncarea care rămâne după ce servitorii au fost hrăniți se numește *vighasa*, iar cea rămasă după ofranda jertfelor se numește *amrita*. Cel care duce o viață domestică ar trebui să fie mulțumit cu propria soție. El ar trebui să fie stăpân pe sine. Ar trebui să evite ranchiuna și să-și stăpânească simțurile. Nu ar trebui să se certe niciodată cu *Ritvicul* său, *Purohitul* și învățătorul, cu unchiul său matern, cu oaspeții și cei dependenți, cu cei în vârstă și cei tineri, cu cei loviți de boli, cu cei care practică medicina, cu rudele de sânge, cu prietenii, cu părinții săi, cu femeile din familia sa paternă, cu fratele și fiul și soția sa, cu fiica sa și cu servitorii săi. Evitând disputele cu aceștia, gospodarul este curățat de toate păcatele. Cucerind astfel de dispute, reușește să cucerească toate regiunile fericirii (în lumea de apoi). Nu există nicio îndoială în asta.[502] Învățătorul (dacă este venerat cum se cuvine) este capabil să ducă la regiunile lui Brahman. Tatăl (dacă este venerat) poate duce la regiunile lui Prajapati. Oaspetele este destul de puternic pentru a duce la regiunea lui Indra. Ritvicul are putere în privința regiunilor zeităților. Rudele de sex feminin din linia paternă au stăpânire în privința regiunilor Apsarelor, iar rudele (de sânge) în privința regiunii Viswadevas. Rudele prin alianță și rudele colaterale au putere în privința diferitelor puncte cardinale (adică nord, etc.), iar mama și unchiul matern au putere asupra pământului. Cei bătrâni, tineri, bolnavi, slăbiți au putere asupra cerului.[503] Fratele mai mare este ca însuși tatăl (pentru toți frații săi mai mici). Soția și fiul sunt propriul corp. Servitorii casnici sunt propria umbră. Fiica este un obiect de mare afecțiune. Din aceste motive, un casnic înzestrat cu învățătură, respectând datoriile și având răbdare, ar trebui să suporte, fără căldură sau anxietate în suflet, orice fel de supărare și chiar mustrare din partea acestor din urmă rude. Nicio casă dreaptă nu ar trebui să facă nimic, determinată de considerații materiale. Există trei cursuri de datorie în ceea ce privește viața domestică. Dintre acestea, cel care urmează (în ordinea enumerării) este mai meritoriu decât cel precedent.[504] În ceea ce privește cele patru (principalele) moduri de viață, aceeași regulă de merit se aplică, adică cel care urmează este

501 Se spune că stăpânul familiei care gătește trebuie să dea o parte din mâncarea gătită unui *Brahmacharin* sau *Yati* sau oricărui oaspete care vine ca oaspete. Dacă nu face acest lucru, ci mănâncă tot ce a fost gătit, este considerat ca și cum ar mânca ceea ce aparține unui Brahmana. Acesta, desigur, este un păcat grav.

502 Comentatorul presupune că aceste rude și afinități sunt numiți datorită probabilității mari de a apărea dispute cu ei din cauza cotelor de moștenire.

503 Sensul este acesta: aceste diverse persoane, dacă sunt respectate cuvenit de către stăpânul familiei, îl pot trimite pe acesta din urmă în locurile indicate sau îl pot face să se simtă confortabil în acele locuri.

504 Vezi versetele 2 și 3 ale acestei secțiuni. Dintre cele patru feluri de mâncare, primul sau *Kusaladhanya*, este omis aici. Celelalte trei sunt, desigur, *Kumbhadhanya*, *Aswastana* (numită și *Unchhasild*) și *Kapoti*. Traducătorul Burdwan face o greșeală în enumerarea celor trei tipuri de domesticitate la care se face referire aici.

superior celui precedent. În consecinţă, domesticirea este superioară *Brahmacharyei*, viaţa de pădure este superioară domesticirii, iar o viaţă de cerşetorie sau renunţare completă este superioară vieţii de pădure. Cel ce doreşte prosperitatea trebuie să îndeplinească toate acele datorii şi rituri care au fost rânduite în scripturi în privinţa acelor moduri de viaţă. Acel regat creşte în prosperitate acolo unde locuiesc aceşti oameni foarte vrednici, adică cei care duc o viaţă casnică conform metodei *Kumbhadhanya*, cei care o duc conform metodei *Unchha* şi cei care o duc conform metodei *Kapoti*.[505] Acel om care duce cu bucurie o viaţă casnică în îndeplinirea acelor datorii, reuşeşte să sfinţească zece generaţii de strămoşi deasupra şi zece generaţii de descendenţi dedesubt. Un căminar, respectând cuvenit datoriile vieţii casnice, obţine un sfârşit care aduce fericirea egală cu cea care se întâlneşte în regiunile atinse de mari regi şi împăraţi. Chiar acesta este sfârşitul rânduit pentru cei care şi-au stăpânit simţurile. Pentru toţi căminarii cu suflet înalt, raiul a fost rânduit. Acel rai este echipat cu care încântătoare pentru fiecare (care se mişcă la voia călăreţului). Chiar acesta este raiul încântător indicat în *Vedă*. Pentru toţi căminarii cu suflet temperat, regiunile raiului constituie înalta recompensă. Brahmanul Născut din Sine a rânduit ca modul de viaţă casnic să fie cauza productivă a raiului. Şi deoarece a fost astfel rânduit, o persoană, ajungând treptat la al doilea mod de viaţă, obţine fericire şi respect în rai. După aceasta urmează acel mod de viaţă înalt şi superior, numit al treilea, pentru cei ce doresc să-şi arunce trupurile. Superior celui al căminarilor, acesta este traiul pustnicilor de la pădure – al celor, adică, care îşi usucă trupurile (prin diverse feluri de asceze) până la schelete acoperite cu piei uscate. Ascultă cum îţi voi povesti despre el.

SECŢIUNEA CCXLIV

Bhishma a spus: Ţi s-a spus care sunt îndatoririle domestice, aşa cum au fost stabilite de înţelepţi. Ascultă acum, O, Yudhishthira, care sunt îndatoririle despre care se va vorbi în continuare. Abandonând treptat modul domestic, cineva ar trebui să intre în al treilea mod, care este excelent. Este modul în care soţiile se supun prin austerităţi. Este modul practicat de cei care trăiesc ca pustnici în pădure. Fii binecuvântat, O, fiu, ascultă îndatoririle respectate de cei care duc acest mod de viaţă în care se practică toate modurile de viaţă ale oamenilor. Ascultă, într-adevăr, îndatoririle celor care sunt locuitori ai locurilor sacre şi care au recurs la acest mod după o deliberare corespunzătoare!

Vyasa a spus: Când gospodarul vede riduri pe trupul său şi păr alb pe cap, şi copii ai copiilor săi, atunci ar trebui să se retragă în pădure. A treia parte a vieţii sale ar trebui să o petreacă în urmarea modei *Vanaprastha*. Ar trebui să se ocupe de acele focuri de care s-a ocupat ca gospodar. Dorind să jertfească, ar trebui să venereze zeităţile (conform ritualurilor decretate). Respectând jurăminte şi cu o dietă abstinentă, el ar trebui să mănânce o singură dată, momentul fiind a şasea parte a zilei. Ar trebui să fie întotdeauna atent. Ocupându-se de focurile sale, ar trebui să păstreze câteva vaci, îngrijindu-le cu sârguinţă.[506] Ar trebui să se ocupe de toate ritualurile unei jertfe. Ar trebui să trăiască din orez care creşte indigen, din grâu care creşte în circumstanţe similare, din cereale de alte feluri, care cresc sălbatice (şi care nu aparţin nimănui). Ar trebui să mănânce ce rămâne după ce a hrănit oaspeţii. În acest al treilea mod de viaţă, ar trebui să prezinte ofrande de unt clarificat în cele cinci Sacrificii bine-cunoscute.[507] Au fost stabilite patru feluri de cursuri de conduită pentru a fi respectate în modul de viaţă *Vanaprastha*. Unii adună doar strictul necesar pentru o zi. Unii adună provizii pentru o lună. Unii stochează cereale şi alte necesităţi suficiente pentru doisprezece ani. Pustnicii din pădure pot acţiona în aceste moduri pentru a venera oaspeţii şi a îndeplini sacrificii. În sezonul ploios, se expun la ploaie şi se adăpostesc în apă în timpul toamnei. În timpul verii, stau în mijlocul a patru focuri cu soarele arzând deasupra capului. Totuşi, pe tot

505 Versiunea Burdwan a acestui verset este incorectă.

506 Vaca este un animal sacru şi există merite în hrănirea şi îngrijirea corespunzătoare a unei vaci. Pustnicii din pădure ţineau vaci pentru meritele lor, dar şi pentru *homa* sau sacrificiul cu *ghee*-ul obţinut de la ele. Povestea vacii lui Vasishtha este binecunoscută.

507 Aceste cinci sunt *Agnihotra*, *Darsapurnamasi*, *Chaturmasya*, sacrificiul *Pasu* şi sacrificiul *Soma*.

parcursul anului, ar trebui să fie abstinenți în dietă.[508] Stau și dorm pe pământul gol. Stau în picioare doar pe vârfurile degetelor. Se mulțumesc cu pământul gol și cu mici covorașe de iarbă (neavând alt mobilier pentru șezut sau pat). Își fac băile dimineața, la prânz și seara (în pregătirea jertfelor). Unii dintre ei folosesc doar dinții pentru a curăța cerealele. Alții folosesc doar pietre în acest scop.[509] Unii dintre ei beau, numai în perioada luminată a lunii, terciul de grâu (sau alte cereale) fiert foarte ușor.[510] Mulți beau un terci asemănător numai în perioada întunecată a lunii. Unii mănâncă ceea ce întâlnesc în cale (fără a căuta să obțină). Unii, urmând jurăminte rigide, trăiesc numai din rădăcini, unii numai din fructe, unii numai din flori, urmând cuvenit metoda urmată de *Vaikhanasa*. Aceste și alte diverse sfințenii sunt adoptate de acei bărbați ai înțelepciunii și pietății. A patra este (modul numit Renunțare), bazată pe *Upanishade*. Datoriile stabilite pentru acesta pot fi respectate în toate modurile de viață în mod egal. Acest mod, diferit de celelalte, vine după viața de familie și cea din pădure. În acest *Yuga*, fiul meu, mulți brahmani învățați, versanți în adevărurile tuturor lucrurilor, au fost cunoscuți că respectă acest mod. Agastya, cei șapte Rishi (și anume: Atri, Angiras, Pulastya, Pulaha, Vasishtha, Narada și Kratu), Madhucchandas, Aghamarshana, Sankriti Sudivatandi, care trăia oriunde dorea și era mulțumit cu ceea ce venea (fără să caute vreodată ceva),[511] Ahovirya Kavya, Tandya, învățatul Medhatithi, Karmanirvaka de energie puternică și Sunyapala, care se străduise mult (pentru a dobândi putere ascetică), au fost autorii acestui curs de datorii, și ei înșiși respectându-le, toți s-au ridicat la cer. Mulți mari Rishi, fiul meu, care aveau puterea de a vedea imediat roadele meritelor lor ascetice,[512] acei nenumărați asceți cunoscuți sub numele de *Yayavara*, mulți Rishi cu penitențe foarte austere și posesori ai cunoașterii exacte în privința distincțiilor datoriei, și mulți alți brahmani prea numeroși pentru a fi menționați, au adoptat modul de viață al pădurii. Vaikhanasa, Valikhilya, Saikata, toți dedicați penitențelor austere,[513] care erau statornici în virtute, care și-au stăpânit simțurile și care obișnuiau să vadă imediat roadele penitențelor lor, au adoptat acest mod de viață și, în cele din urmă, s-au înălțat la cer. Eliberați de frică și necuantificați printre stele și planete, aceștia au devenit vizibili în firmament ca corpuri luminoase.[514] Când se atinge a patra sau ultima parte a vieții, și când unul este slăbit de bătrânețe și afectat de boală, ar trebui să abandoneze modul de viață al pădurii (pentru al patrulea mod numit Renunțare). Făcând o jertfă care poate fi terminată într-o singură zi și în care *Dakshina* ar trebui să fie tot ce posedă, ar trebui să-și facă el însuși propriul său *Shraddha*. Retras de la orice alt obiect, ar trebui să se dedice sinelui său, găsind plăcere în sine și sprijinindu-se de asemenea pe sine.[515] El ar trebui să-și stabilească toate focarele jertfelnice (de atunci) asupra sinelui său și să renunțe la toate felurile de legături și ataşamente. (În cazul în care nu reușește să atingă Renunțarea completă) ar trebui să efectueze întotdeauna jertfele și riturile care se termină într-o singură zi.[516] Când, însă, din îndeplinirea sacrificiilor (obișnuite) ale sacrificatorilor, izvorăște Sacrificiul în Sine, atunci (poate întrerupe toate sacrificiile obișnuite și) să sacrifice în mod corespunzător celor trei focuri în Sine însuși pentru Emanciparea sa,[517] Fără a găsi vină în mâncarea sa, ar trebui să mănânce cinci sau șase îmbucături, oferindu-le în mod corespunzător celor cinci respirații vitale, rostind (de fiecare dată

---

508 Traducătorul Burdwan înțelege greșit cuvintele „*abhravakasah*”. Este un cuvânt bine-cunoscut care apare în aproape fiecare lexicon. Wilson îl explică corect.

509 Adică, nu folosesc un aparat obișnuit de decorticare sau curățare pentru a curăța cerealele pe care le folosesc ca hrană.

510 Așadar, acea porțiune foarte mică din boabe iese pentru băut sau se amestecă cu apa.

511 Adică, care nu avea o reședință fixă și care nu a căutat niciodată cu niciun efort cele necesare traiului. Traducătorul Burdwan consideră atât *yathavasah*, cât și *akritacramah* ca două nume independente de Rishi, în loc să le considere adjective ale lui *Sudivatandi*.

512 Adică, ale căror dorințe au fost imediat încununate de succes, atât în ceea ce privește binecuvântările, cât și blestemele etc.

513 *Niranandah* este explicată ca *krichcchrachandrayanadiparatwat*.

514 Comentatorul explică *Anakstrah* ca fiind „diferită de stele și întuneric” și, prin urmare, strălucitoare sau luminoasă. *Anadhrishyah* este neînfricată.

515 *Atmayaji* este explicat ca cel care își îndeplinește propria *sraddha* sau ritualuri funebre. *Sandhi*-ul din următorul cuvânt este *arsha*; *atmakhda* este cel care nu își găsește plăcerea în soție sau copii, ci a cărui sursă de plăcere este propriul sine. În mod similar, *atmasraya* este cel care, fără a depinde de regi sau de alții, își găsește refugiul în sine.

516 Astfel de sacrificii, de exemplu, precum cele numite *Brahma-yajna* etc.

renumitele) *mantre* din *Yajurveda*.[518] Angajat în urmarea austerităţilor, trăind ca un pustnic în pădure, ar trebui să-şi tundă părul şi perii şi să-şi scurteze unghiile şi, purificându-se prin fapte, să intre în al patrulea şi ultimul mod de viaţă, care este plin de o mare sfinţenie.[519] Acea persoană reînnoită care intră în al patrulea mod de viaţă, oferind promisiuni de asigurare tuturor creaturilor, reuşeşte să dobândească multe regiuni de strălucire aprinsă în cele de apoi şi, în cele din urmă, atinge Infinitul.[520] De dispoziţie şi conduită excelentă, cu păcatele spălate, persoana care îşi cunoaşte propriul sine nu doreşte niciodată să facă niciun act nici pentru această lume, nici pentru cea de dincolo. Eliberată de mânie şi de greşeală, fără angoasă şi fără prietenie, o astfel de persoană trăieşte în această lume ca una complet dezinteresată de preocupările ei. Unul (în urmarea *Sannyasa*) nu ar trebui să se simtă reticent în a îndeplini sarcinile incluse în *Yama* şi nici pe cele care le urmează (şi sunt incluse în *niyama*). O astfel de persoană ar trebui să trăiască cu energie conform poruncilor referitoare la propriul său mod şi să arunce studiul vedic şi şnurul sacru care indică ordinea naşterii sale. Devotat dreptăţii şi cu simţurile sub control complet, o astfel de persoană, posedând cunoaşterea de sine, atinge fără îndoială scopul pentru care se străduieşte.[521] După al treilea vine al patrulea mod de viaţă. Este foarte superior şi plin de numeroase virtuţi înalte. Transcende în privinţa meritelor celelalte trei moduri de viaţă. Se spune că ocupă cel mai înalt loc. Ascultă-mă în timp ce discut despre datoriile care aparţin acelui mod care este preeminent şi care este refugiul înalt al tuturor!

SECŢIUNEA CCXLV

Suka a spus: În timp ce trăieşte în respectarea cuvenită a îndatoririlor celui mai de sus în viaţă, cum ar trebui cineva, care caută să atingă Cel mai înalt obiect al cunoaşterii, să-şi îndrepte sufletul spre Yoga, după cum îşi stă în puterea sa?

Vyasa spuse: După ce a dobândit (puritatea de conduită şi de corp) prin practica primelor două faze ale vieţii, şi anume *Brahmacharya* şi viaţa de familie, ar trebui, după aceea, să-şi îndrepte sufletul spre Yoga în a treia fază a vieţii. Ascultă acum cu atenţie concentrată ce trebuie făcut pentru a atinge cel mai înalt obiect al achiziţiei![522] După ce a învins toate defectele minţii şi ale inimii prin

---

517 *Yajinam yajna* este sacrificiul sacrificiilor obişnuite, adică sacrificiile obişnuite care constau în ofrande tangibile aduse zeităţilor şi efectuate cu ajutorul *mantrelor* vedice. Ablativul implică cauza. *Atmani ijya* este sacrificiul în Sine, adică Yoga. Prin urmare, sensul primei linii este că, prin efectuarea sacrificiilor şi riturilor obişnuite, mintea devine pură şi sacrificatorul este capabil să practice yoga. El trebuie să se sacrifice în mod corespunzător pe sine însuşi în faţa celor trei focuri, ceea ce înseamnă, desigur, că, fără a mai adora focurile prin rituri vizibile şi recitarea efectivă a *mantrelor,* el trebuie, în scopul emancipării, să se închine în sine însuşi sau să caute stingerea minţii şi a cunoaşterii în Yoga.

518 Până în ziua de azi, fiecare Brahmana, Kshatriya sau Vaisya ortodox nu mănâncă niciodată fără a oferi de la început cinci îmbucături mici celor cinci respiraţii vitale, adică *Prana, Apana, Samana, Udana* şi *Vyana*.

519 *Vapya* sau *Vapayitwa* înseamnă a provoca sau a obţine un bărbierit. Traducătorul Burdwan face o greşeală presupunând că înseamnă *parivyapta*. Modul de viaţă Sannyasa, aşa cum este bine cunoscut, nu poate fi niciodată adoptat fără un bărbierit prealabil. K.P. Singha oferă versiunea corectă.

520 Este dificil să traduci cuvântul „*abhaya*" în engleză. A oferi „*abhaya*" tuturor creaturilor înseamnă a te angaja la o viaţă de totală inofensivitate sau a practica compasiunea sau bunăvoinţa universală. Abţinerea de la orice fel de rău este marea datorie a celui de-al patrulea mod de viaţă.

521 Datoriile incluse în *yama* (aşa cum sunt explicate de comentator) sunt bunătatea universală, sinceritatea, credinţa, *Brahmacharya* şi eliberarea de ataşament. Cele incluse în *niyama* sunt puritatea (a corpului şi a minţii), mulţumirea, studiul *Vedelor,* meditaţia asupra Supremului etc. *Swasastra sutra* înseamnă *sutrele* propriilor sale *sastras* - adică îndatoririle stabilite în ceea ce priveşte *Sannyasa* pe care l-a adoptat; cea mai importantă dintre acestea fiind căutarea Sufletului sau Sinelui: *Bhutimanta* implică recitarea vedică şi firul sacru. Cel care a adoptat *Sannyasa* ar trebui să dea dovadă de energie în aceste aspecte, adică să cerceteze în mod persistent Sufletul şi să renunţe la toate semnele de castă şi alte indicaţii. „Sfârşitul dezirabil" este, desigur, emanciparea treptată a celui obţinut imediat. Urmând comentatorul, K.P. Singha oferă versiunea corectă. Versiunea Burdwan, care conţine chiar cuvintele *gloselor,* se bazează pe o interpretare complet eronată a semnificaţiei lor.

522 Comentatorul explică corect că, prin primul rând al acestui verset, Vyasa răspunde la întrebarea fiului său. Cele două moduri la care se face referire sunt primul şi al doilea, şi nu al doilea şi al treilea, aşa cum afirmă în mod greşit K.P. Singha în versiunea sa vernaculară. După ce a răspuns la întrebare, vorbitorul (în al doilea rând) continuă

mijloace uşoare în practica primelor trei faze ale vieţii (şi anume ucenicie, viaţă de familie şi retragere), ar trebui să treacă în cea mai excelentă şi cea mai eminentă dintre toate fazele, şi anume *Sannyasa* sau Renunţarea. Trăieşte-ţi apoi zilele, după ce ai dobândit acea puritate. Ascultă şi tu de mine. Ar trebui să practice Yoga singur şi fără ajutorul sau compania nimănui pentru a atinge succesul (în ceea ce priveşte cel mai înalt obiect al achiziţiei). Cel care practică Yoga fără companie, care vede totul ca pe o repetare a propriului său sine şi care nu aruncă niciodată nimic (deoarece toate lucrurile sunt pătrunse de Sinele Universal), nu se abate niciodată de la Eliberare. Fără a ţine focuri de sacrificiu şi fără o locuinţă fixă, o astfel de persoană ar trebui să intre într-un sat doar pentru a-şi cere mâncarea. El ar trebui să se pregătească pentru ziua respectivă fără a strânge pentru a doua zi. Ar trebui să se dedice penitenţelor, cu inima fixată pe Suprem.[523] Mâncând puţin şi aceea chiar şi în condiţii reglementate, el nu ar trebui să mănânce mai mult de o dată pe zi. Celelalte semne ale unui călugăr (religios) sunt craniul uman, adăpostul sub copaci, zdrenţe pentru îmbrăcăminte, singurătate netulburată de compania cuiva şi indiferenţă faţă de toate creaturile.[524] Acea persoană în care cuvintele intră ca elefanţii înspăimântaţi într-o fântână şi din care nu se mai întorc niciodată la vorbitor, este potrivită pentru a duce această fază a vieţii care are ca obiect Eliberarea.[525] Călugărul (sau Renunţătorul) nu ar trebui să ia niciodată în considerare faptele rele ale vreunei persoane. Nu ar trebui să asculte ce se spune în defăimarea altora. Mai ales ar trebui să evite să vorbească de rău un Brahmana. El ar trebui să spună întotdeauna doar ceea ce este agreabil Brahmanilor. Când se spune ceva în defăimare (a sa), el ar trebui (fără să răspundă) să rămână perfect tăcut. Astfel de tăcere, într-adevăr, este tratamentul medical prescris pentru el. Acea persoană în virtutea căreia singurul loc pe care îl ocupă devine ca cerul de est şi care poate face ca un loc plin de mii de oameni şi lucruri să i se pară perfect singuratic sau neocupat, este considerată de către zei ca fiind un adevărat Brahmana.[526] Zeii îl cunosc drept un Brahman care se îmbracă cu ce apucă în cale, care trăieşte din ce găseşte şi care doarme pe orice loc prinde. Zeii îl cunosc drept un Brahman care se teme de companie ca de un şarpe; de măsura deplină a satisfacerii (cu bucate şi băuturi dulci) ca de iad; şi de femei ca de un cadavru.[527] Zeii îl cunosc drept un Brahman care nu se bucură când este onorat şi nu se mânie când este insultat, şi care a dat asigurări de compasiune tuturor creaturilor. Cel care se află în respectarea ultimului mod de viaţă nu ar trebui să privească moartea cu bucurie. Nici nu ar trebui să privească viaţa cu bucurie. Ar trebui doar să-şi aştepte ceasul ca un servitor care aşteaptă porunca (stăpânului său). El trebuie să-şi purifice inima de toate defectele. El trebuie să-şi purifice vorbirea de toate defectele. El trebuie să se cureţe de toate păcatele. Deoarece nu are duşmani, ce frică l-ar putea asalta? Cel care nu se teme de nicio creatură şi de care nicio creatură nu se teme, poate să nu aibă frică din nicio direcţie, eliberat fiind de orice eroare. Aşa cum urmele tuturor celorlalte creaturi care se mişcă pe picioare sunt înghiţite de cele ale elefanţilor, în acelaşi mod toate rangurile şi condiţiile sunt absorbite în Yoga[528]. În acelaşi mod,

---

să indice calea simplă sau dreaptă pentru a atinge cel mai înalt obiectiv al străduinţei oamenilor, şi anume *Paramartham* sau *Brahma*.

523 *Bhava-samahitah* este explicat ca *chitta-samadhanavan*.

524 Craniul trebuie folosit ca vas de băut. Comentatorul presupune că termenul „*kuchela*”, pe care îl redau prin „zdrenţe”, înseamnă o pânză roşiatică sau maro care, din cauza timpului, şi-a pierdut culoarea.

525 Elefanţii, atunci când sunt aruncaţi într-o fântână, devin complet neajutoraţi şi incapabili să iasă. Prin urmare, acea persoană în care cuvintele intră precum elefanţii într-o fântână este cea care nu răspunde discursurilor rele ale altora. Ceea ce se spune aici este că numai o persoană cu o astfel de îndemânare ar trebui să se îndrepte spre cerşetorie sau *Sannyasa*.

526 Am redat o versiune foarte literală a acestui verset. Comentatorul explică că prima menţiune se referă la persoana care se consideră a fi totul şi că totul este ea însăşi. A doua linie se referă la acelaşi individ care, prin Yoga, îşi poate retrage simţurile şi mintea şi, în consecinţă, poate face ca locul cel mai populat să pară total singuratic sau neocupat. Acesta este procesul Yoga numit *Pratyahara* şi este descris în secţiunea 233 *ante*. Traducătorul Burdwan oferă o versiune incorectă. K.P. Singha îl urmează pe comentator.

527 *Suhitya*, de unde *sauhitya*, nu înseamnă *saţietate*, ci măsura deplină de satisfacţie prin mâncare. Vorbitorul doreşte să precizeze că un cerşetor sau un renunţător nu ar trebui niciodată să mănânce până la măsura deplină de satisfacţie. El ar trebui să mănânce fără a-şi potoli complet foamea.

528 Îl urmez pe comentator în expunerea sa despre *kaunjara*, pe care o derivă ca *kun* (pământ sau corpul făcut din pământ) *jaravati iti kunjarah*, adică un yoghin în *Samadhi*. Sensul pare a fi că roadele Yoga includ sau absorb roadele oricărui alt act. Rangul şi statutul lui Indra însuşi sunt absorbite în ceea ce este atins prin Yoga. Nu există

fiecare altă datorie şi observanţă este considerată a fi înghiţită în unica datorie de abţinere de la vătămarea (tuturor creaturilor).[529] El trăieşte o viaţă veşnică de fericire cel care evită să vatăme alte creaturi. Cel care se abţine de la vătămare, care aruncă o privire egală asupra tuturor creaturilor, care este devotat adevărului, care este înzestrat cu tărie, care îşi are simţurile sub control şi care acordă protecţie tuturor fiinţelor, atinge un sfârşit care nu are seamăn. Condiţia numită moarte nu reuşeşte să-l transcende pe cel care este mulţumit cu auto-cunoaşterea, care este liber de frică şi care este lipsit de dorinţă şi aşteptare. Pe de altă parte, un astfel de om reuşeşte să transcende moartea. Zeii îl cunosc drept un Brahmana care este eliberat de ataşamente de orice fel, care respectă penitenţe, care trăieşte ca spaţiul care, deşi cuprinde totul, rămâne ataşat de nimic, care nu are nimic ce să numească al său, care duce o viaţă de singurătate şi a cărui este liniştea sufletului. Zeii îl cunosc drept un brahmana a cărui viaţă este pentru practica dreptăţii, a cărui dreptate este pentru binele celor care îl slujesc cu devotament, şi ale cărui zile şi nopţi există doar pentru dobândirea de merit.[530] Zeii îl cunosc drept un brahmana care este eliberat de dorinţă, care nu se străduieşte niciodată să facă astfel de acte precum cele făcute de oamenii lumeşti, care nu pleacă niciodată capul în faţa nimănui, care nu linguşeşte pe altcineva (şi care este eliberat de ataşamente de orice fel). Toate creaturile se bucură de fericire şi sunt pline de frică la perspectiva suferinţei. Omul cu credinţă, aşadar, care ar trebui să fie tulburat la perspectiva de a umple de suferinţă alte creaturi, trebuie să se abţină în totalitate de la orice fel de acţiuni.[531] Darul asigurărilor de nevatămare faţă de toate creaturile transcende în merit toate celelalte daruri. Cel care, de la început, renunţă la religia vătămării, reuşeşte să atingă Eliberarea (în care sau) de unde este asigurarea de nevatămare faţă de toate creaturile.[532] Acel om care nu-şi varsă în gura deschisă nici măcar cele cinci sau şase înghiţituri care sunt prevăzute pentru pustnicul din pădure, este numit buricul lumii şi refugiul universului. Capul şi celelalte membre, precum şi faptele bune şi rele, devin posedate de Foc. Un astfel de om, care jertfeşte în propriul său eu, face o eliberare a simţurilor şi minţii sale în focul care sălăşluieşte în spaţiul restrâns al propriei sale inimi. În consecinţă din nou a vărsării unei astfel de ofrande într-un astfel de foc în sine, universul cu toate creaturile inclusiv zeii înşişi, devine mulţumit.[533] Cei care pricep sufletul *Jiva*, care este înzestrat cu strălucire, care este învăluit în trei învelişuri, care are trei atribute drept caracteristici, că este *Iswara* care participă la ceea ce este cel mai de seamă, anume natura Sufletului Suprem, devin obiect de mare respect în toate lumile. Zeii înşişi cu toţi oamenii vorbesc cu laude despre meritele lor. Cel care reuşeşte să vadă în sufletul care sălăşluieşte în propriul său corp toate *Vedele*, spaţiul şi celelalte obiecte ale percepţiei, ritualurile care apar în scripturi, toate acele entităţi care sunt inteligibile doar prin sunet şi natura superioară a Sufletului Suprem, este căutat să fie venerat de către zei însuşi ca fiind cel mai de seamă dintre toate fiinţele. Cel care vede în sufletul care sălăşluieşte în corpul său, acel cel mai de seamă dintre fiinţe care nu este ataşat de pământ, care este nemăsurat chiar şi în firmamentul (nemăsurat), care este făcut din aur, care s-a născut din ou şi sălăşluieşte în ou, care este echipat cu multe pene şi care are două aripi ca o pasăre, şi care este făcut strălucitor de multe raze de lumină, este căutat să fie venerat de către

---

niciun fel de fericire care să nu fie cuprinsă de fericirea Emancipării, pe care numai Yoga o poate conferi.

529 Comentatorul consideră că prin „singura datorie de abţinere de la vătămare” se subînţelege al patrulea mod de viaţă sau *Sannyasa*. Prin urmare, se spune că respectarea unicei datorii de inofensivitate include respectarea oricărei alte datorii; sau, ceea ce echivalează cu acelaşi lucru, al patrulea mod de viaţă este capabil individual să ofere merite pe care toate celelalte le pot oferi împreună.

530 *Haryartham* înseamnă „de dragul lui Hari”, adică cineva care ia meritul, ceea ce implică un însoţitor. Unele texte spun că *Ratyrtham* înseamnă „pentru fericirea (celorlalţi)”.

531 Deoarece toate actele sunt pline de prejudicii aduse altora. Indiferent dacă „actele” sunt luate în sensul general sau în sensul particular de „acte religioase”, caracterul lor este acesta.

532 Ambii traducători vernaculari au înţeles complet greşit al doilea rând al acestui Verset. Comentatorul explică corect că *Tikshnam tanum* înseamnă religia prejudiciului, adică religia sacrificiilor şi a faptelor. „*So*” pentru „*sa*” este *arsha*; precum şi *anantyam* pentru *anantyam*, care, desigur, implică *moksham* sau Emancipare. Comentatorul adaugă corect *yatah* după *apnoti* şi arată că *prajabhyah* este echivalent cu *prajanam*. Prin urmare, ultima propoziţie a celui de-al doilea rând înseamnă *sa moksham apnoti*, *yatahprajabhyah* (sau *prajanam*) *abhayam*. Dativul, nu ablativul aşa cum îl interpretează traducătorii vernaculari, nu este o gramatică proastă, deşi genitivul este mai potrivit cu uzul.

533 O versiune provizorie este oferită aici, urmând cuvintele folosite în original.

zei însuşi ca fiind cel mai de seamă dintre toate fiinţele.[534] Zeii înşişi îl venerează pe cel în a cărui înţelegere este aşezată roata Timpului, care se rezolvă constant, care nu cunoaşte stricăciune, care înghite perioada de existenţă a fiecărei creaturi, care are cele şase sezoane drept butuci, care este echipat cu douăzeci spiţe constând din cele douăzeci de luni, care are articulaţii excelente şi spre a cărui gură întredeschisă se îndreaptă acest univers (gata să fie devorat).[535] Sufletul Suprem este inconştienţa vastă a somnului fără vise. Această Inconştienţă este corpul universului. Ea pătrunde toate lucrurile create. *Jiva*, ocupând o parte din acea inconştienţă vastă, mulţumeşte zeii. Aceştia din urmă, mulţumiţi, mulţumesc gura deschisă a acelei inconştienţe.[536] Înzestrat cu strălucire precum şi cu principiul eternităţii, *Jiva* este fără început. El dobândeşte (urmând căi anume) regiuni infinite de fericire eternă. Cel de care nicio creatură nu se teme, nu trebuie să se teamă niciodată de nicio creatură. Cel care nu face nimic demn de mustrare şi care nu mustră pe nimeni, este spus a fi o persoană cu adevărat reînnoită. Un astfel de om reuşeşte să vadă Sufletul Suprem. Cel a cărui ignoranţă a fost alungată şi ale cărui păcate au fost spălate, nu se bucură nici aici, nici în viitor de fericirea de care se bucură alţii (ci atinge Eliberarea completă). O persoană în respectarea celui de-al patrulea mod de viaţă rătăceşte pe pământ ca unul neataşată de orice. Un astfel de om este eliberat de mânie şi eroare. Un astfel de om priveşte cu ochi egal un bulgăre de pământ şi un ghemotoc de aur. Un astfel de om nu strânge niciodată nimic pentru uzul său. Un astfel de om nu are prieteni şi duşmani. Un astfel de om este complet indiferent la laudă sau blamare şi la agreabil şi dezagreabil.

SECŢIUNEA CCXLVI

Vyasa a spus: *Jiva*-sufletul este înzestrat cu toate acele entităţi care sunt modificări ale *Prakriti*. Acestea nu cunosc Sufletul, dar Sufletul le cunoaşte pe toate. Ca un bun vizitiu care înaintează cu ajutorul unor cai puternici, bine dresaţi şi cu sânge fierbinte pe drumurile alese de el, Sufletul acţionează cu ajutorul acestora, numite simţuri, având mintea drept al şaselea. Obiectele simţurilor sunt superioare simţurilor înseşi. Mintea este superioară acestor obiecte. Înţelegerea este superioară minţii. Sufletul, numit şi *Mahat*, este superior înţelegerii. Superior lui *Mahat* este Ne-manifestul (sau *Prakriti*). Superior Ne-manifestului este *Brahma*. Nu există nimic superior lui *Brahma*. Aceasta este limita supremă a excelenţei şi scopul suprem. Sufletul Suprem este ascuns în fiecare creatură. Nu este arătat oamenilor obişnuiţi spre a fi văzut. Numai Yoginii cu viziune subtilă îl contemplă pe Sufletul Suprem cu ajutorul înţelegerii lor ascuţite şi subtile. Fuzionând simţurile, având mintea drept al şaselea, şi toate obiectele simţurilor în Sufletul interior cu ajutorul Înţelegerii, şi reflectând asupra celor trei stări de conştiinţă, anume obiectul gândit, actul de a gândi şi gânditorul, şi abţinându-se prin contemplaţie de orice fel de plăcere, echipându-şi mintea cu cunoaşterea că el este sinele lui *Brahma*, renunţând în acelaşi timp la orice conştiinţă a puterii, şi făcându-şi astfel sufletul perfect liniştit, Yoginul obţine lucrul de care ţine nemurirea. Acea persoană, însă, care este sclavă a tuturor simţurilor sale şi ale cărei idei despre bine şi rău sunt contopite, fiind deja supusă morţii, ajunge efectiv la moarte prin astfel de cedare a sinelui către

534 Toate aceste expresii se aplică Sufletului Suprem. Nemăsurat în firmament înseamnă că Fiinţa Supremă este mai vastă decât firmamentul. „Făcut din aur” înseamnă, după cum explică comentatorul, că *Chit* are cunoaştere doar ca atribut. „Născut din ou”, adică aparţinând universului. „În interiorul oului” înseamnă „capabil de a fi înţeles în inimă”. „Dotat cu multe pene”, adică având multe membre, fiecare dintre ele fiind prezidat de o zeitate particulară. Cele două aripi sunt absenţa ataşamentului sau disocierea completă de toate lucrurile, precum şi bucuria, fericirea şi aptitudinea pentru plăcere. „Strălucitor datorită multor raze de lumină”, adică transformat într-un agent viu şi activ prin intermediul ochilor, urechilor etc.

535 Sensul este că cel care înţelege roata Timpului este o persoană demnă de respect universal. Articulaţiile excelente ale acelei roţi sunt zilele *parva*, şi anume acele lunaţiuni sacre în care se efectuează ritualuri religioase.

536 Prezint o versiune scurtă a versetului 33, urmând comentatorul în ceea ce priveşte semnificaţia termenului *samprasadam*. Sensul versetului este însă următorul: *Brahma*, în secţiunile anterioare, a fost adesea menţionat ca *Sushupti* sau inconştienţa somnului fără vise. Universul izvorăşte din *Brahma*. Inconştienţa este, aşadar, cauza, originea sau corpul universului. Această inconştienţă pătrunde, aşadar, toate lucrurile, adică cele grosolane şi cele subtile. *Jiva*, găsind un loc în acea inconştienţă care există sub formă grosieră şi subtilă, satisface zeităţile, prana şi simţurile. Acestea, satisfăcute astfel de *jiva*, satisfac în cele din urmă gura deschisă a inconştienţei originale care aşteaptă să le primească sau să le înghită. Toate aceste versete se bazează pe ideile figurative care îşi găsesc expresia în *Upanishade*.

(pasiuni).[537] Distrugând toate dorințele, ar trebui să fuzioneze Înțelegerea grosieră în Înțelegerea subtilă. După ce a fuzionat astfel grosierul în subtil, el va deveni cu siguranță un al doilea munte Kalanjara.[538] Purificându-și inima, Yoginul transcende atât dreptatea, cât și opusul ei. Purificându-și inima și trăind în natura sa adevărată, el atinge fericirea supremă.[539] Indicația acelei purități a inimii (despre care vorbesc) este că cel care a atins acea stare, experimentează acea stare de inconștiență (față de toate împrejurimile) pe care o experimentează în somnul fără vise. Yoginul care a atins acea stare trăiește ca flacăra stabilă a unei lămpi care arde într-un loc unde atmosfera este perfect nemișcată. Devenind sobru în dietă și având inima curățată, acel Yogin care își aplică Sufletul la Suflet reușește să vadă Sufletul în Suflet.[540] Acest discurs, O, fiu, destinat instruirii tale, este esența tuturor *Vedelor.* Adevărurile dezvăluite aici nu pot fi înțelese doar cu ajutorul inferenței sau doar prin simpla studiere a scripturilor. Trebuie înțelese de către sine însuși cu ajutorul credinței. Prin măcinarea bogăției conținute în toate lucrările religioase și în toate discursurile bazate pe adevăr, precum și a celor zece mii de *Richas*, acest nectar a fost ridicat. Ca untul din smântână și focul din lemn, chiar așa a fost ridicat acesta în scopul fiului meu, aceasta fiind cunoașterea tuturor celor cu adevărat înțelepți. Acest discurs, O, fiu, plin de instrucțiuni solide, este destinat să fie transmis *Snataka*-lor.[541] Nu ar trebui să fie niciodată împărtășit celui care nu are suflet liniștit, sau celui care nu este stăpân pe sine, sau celui care nu a suferit penitențe. Nu ar trebui comunicat celui care nu este versat în *Vede*, sau celui care nu își așteaptă cu umilință învățătorul, sau celui care nu este lipsit de răutate, sau celui care nu posedă sinceritate și francheță, sau celui cu comportament nechibzuit. Nu ar trebui comunicat niciodată celui a cărui intelect a fost consumat de știința dezbaterilor, sau celui care este josnic sau inferior. Totuși, acelei persoane care se bucură de faimă, sau care merită lauda (pentru virtuțile sale), sau care are suflet liniștit, sau care posedă merite ascetice, unui Brahmana care este astfel, fiului sau ucenicului cuminte, acest discurs care conține însăși esența datoriilor ar trebui să îi fie comunicat, dar în niciun caz altora. Dacă cineva dăruiește întregul pământ cu toate comorile sale, celui versat în adevăr, acesta din urmă ar considera totuși darul acestei cunoașteri mult superior acelui dar. Voi vorbi acum cu tine despre un subiect care este un mister mai mare decât acesta, un subiect legat de Suflet, care transcende înțelegerile obișnuite ale ființelor umane, care a fost văzut de cei mai importanți Rishi, care a fost tratat în *Upanishade* și care formează subiectul întrebării tale. Spune-mi ce, după aceasta, este în mintea ta? Spune-mi ce altă îndoială mai ai? Ascultă, căci iată-mă, O, fiu, cu fețele întoarse spre toate direcțiile. Soarele și Luna sunt cei doi în fața ta! Despre ce anume aș putea să îți mai vorbesc?

SECȚIUNEA CCXLVII

Suka a spus: O, ilustre, O, preeminent dintre Rishi, spune-mi din nou mai detaliat despre *Adhyatma*. Spune-mi ce este, de fapt, *Adhyatma* și de unde provine?[542]

---

537 *Smriti* este memorie. Cel a cărui *smriti* este pierdută înseamnă cel ale cărui concepții despre bine și rău sunt confuze. *Atmanah sampradanana* este „prin abandonarea de sine în fața propriilor pasiuni sau *Kamadibhyah*”, așa cum explică comentatorul.

538 *Chittam* este explicat de comentator ca fiind înțelegerea grosieră, iar *Sattwa* ca înțelegerea subtilă. Înțelegerea care se ocupă de imaginile aduse de minte sau de simțuri este numită grosieră; în timp ce cea care se ocupă de ideile despre *Brahma* este numită subtilă. *Kalanjara* este explicat de comentator fie ca reprezentând muntele cu acel nume, adică inamovibil, așa cum este muntele așa-numit; fie ca unul care distruge efectul Timpului, adică unul care supune Timpul în loc să fie supus de acel cuceritor universal.

539 Purificarea la care se face referire aici constă în transcenderea conștiinței dualității. Dreptatea ar trebui evitată din cauza incapacității sale de a duce la Emancipare, care este mult mai înaltă decât raiul. *Atmanisthitwa* înseamnă a trăi în propria natură reală sau adevărată, adică a contopi totul în Suflet. Acest lucru se atinge atunci când conștiința dualității este transcendată.

540 *Atmanam* în primul rând este sufletul *Jiva*, iar *atmani* este Sufletul Suprem. Și în al doilea rând, aceeași distincție se observă între cele două cuvinte.

541 Brahmanii, care după ce au terminat studiul *Vedelor* s-au reorientat către modul de viață domestic, sunt numiți astfel. Probabil că aici se face referire la persoanele care au credință în *Vede* și au o conduită pură.

542 *Adhyatma* este un subiect care are legătură cu Sufletul. Aici semnifică cele douăzeci și șapte de subiecte obișnuite ale discursului filosofic, și anume cele cinci organe ale acțiunii, cele cinci organe ale cunoașterii, mintea și alte trei numite *Chitta* etc., cele cinci respirații vitale, cele cinci substanțe elementare, Dorința, Faptele și *Avidya*.

Vyasa a spus: Aceea, O, fiule, care este considerată *Adhyatma* în raport cu fiinţele umane, ţi-o voi menţiona acum, şi ascultă explicaţia pe care ţi-o dau (despre *Adhyatma*). Pământul, apa, lumina, vântul şi spaţiul sunt marile entităţi care formează părţile componente ale tuturor creaturilor şi, deşi sunt în realitate una, sunt totuşi considerate diferite, asemenea valurilor oceanului (care, deşi identice din punct de vedere al substanţei lor constitutive, sunt totuşi numărate ca fiind diferite unele de altele). Asemenea unei broaşte ţestoase care îşi întinde membrele şi le retrage din nou, marile entităţi (numite anterior) suferă transformări (numite creaţie şi distrugere) prin faptul că sălăşluiesc în forme mici nenumărate. Toată această lume a obiectelor mobile şi nemobile are ca părţi componente aceste cinci entităţi. Totul, în ceea ce priveşte creaţia şi distrugerea sa, este raportabil la această entitate cvintuplă. Aceste cinci entităţi se găsesc în toate lucrurile existente. Creatorul tuturor lucrurilor, însă, a făcut o distribuţie inegală a acestor entităţi (aşezându-le în lucruri diferite în proporţii diferite) pentru a servi unor scopuri diferite.[543]

Suka a spus: Cum poate cineva reuşi să înţeleagă această distribuţie inegală (a celor cinci mari entităţi despre care vorbeşti) în diversele lucruri ale universului? Care dintre ele sunt simţuri şi care atribute? Cum poate fi înţeles acest lucru?

Vyasa a spus: Îţi voi explica acest lucru cuvenit, unul după altul. Ascultă cu atenţie concentrată subiectul, pe măsură ce expun cum se întâmplă de fapt ceea ce am spus. Sunetul, simţul auzului şi toate cavităţile din corp – acestea trei – îşi au originea în spaţiu. Suflurile vitale, acţiunea membrelor şi atingerea sunt atributele vântului. Forma, ochii şi focul digestiv din stomac sunt originate de lumină. Gustul, limba şi toate umorile – acestea trei – provin din apă. Mirosul, nasul şi corpul – acestea trei – sunt atributele pământului. Acestea, atunci, aşa cum ţi-am expus, sunt transformările celor cinci (mari) entităţi cu simţuri. Atingerea se spune că este atributul vântului; gustul al apei; forma al luminii. Se spune că sunetul îşi are originea în spaţiu, iar mirosul se spune că este proprietatea pământului. Mintea, Înţelegerea şi Natura – acestea trei – izvorăsc din stările lor anterioare şi, ajungând (la fiecare reîncarnare) într-o poziţie superioară atributelor (care formează obiectele lor respective), nu transcend acele atribute.[544] Aşa cum broasca ţestoasă îşi întinde membrele şi le retrage din nou în sine, tot aşa Înţelegerea creează simţurile şi le retrage din nou în sine.[545] Conştiinţa identităţii personale care apare în legătură cu ceea ce este deasupra tălpilor şi sub creştetul capului se datorează în principal acţiunii Înţelegerii.[546] Este înţelegerea cea care se transformă în (cele cinci) atribute (de formă, miros etc.). Este înţelegerea cea care se transformă şi în (cele cinci) simţuri, cu mintea ca al şaselea. Când Înţelegerea lipseşte, unde sunt atributele?[547] În om sunt cinci simţuri. Mintea este numită al şaselea (simţ). Înţelegerea este numită al şaptelea.

---

543 A doua propoziţie a celui de-al doilea rând este explicată de comentator ca *yasmin kamani nimitte satiyat anupasyati*.

544 Construcţia gramaticală este *Gunebhyah paramagatah gunan na ativartante*. Semnificaţia este aceasta: Mintea, Înţelegerea şi Natura (sau dispoziţia individuală a omului, animalului sau vegetalului etc.) se datorează toate propriilor stări anterioare. Natura, în special, fiind rezultatul dorinţelor unei stări de existenţă trecute. Aceasta fiind originea lor, şi ele se datorează celor cinci entităţi numite. În ceea ce priveşte funcţiile lor, se spune că, ajungând la ceea ce este *Gunebhyah parama*, adică *Srotradikaryam swarupam*, ele nu transcend *guna*-urile în sine; sau, cu alte cuvinte, fiind înzestrate cu facultatea sau puterea de a cuceri anumite atribute (cum ar fi parfumul, forma etc.), ele le captează sau le înţeleg de fapt.

545 Cu alte cuvinte, simţurile şi mintea nu sunt altceva decât înţelegerea manifestată sub orice formă. Funcţia principală a minţii este de a preţui şi de a respinge impresiile. Înţelegerea este *nischayatmika* sau este implicată în ajungerea la certitudinea concluziilor.

546 Tot ce se află deasupra tălpilor şi sub creştetul capului este, desigur, întregul corp sau sinele sau persoana. *Asmin kritye is, aham itiyat darsanam tasmin karaniye*. Nu există nicio îndoială că comentatorul explică corect sensul.

547 *Neniyate* este, aşa cum explică comentatorul, un exemplu de *karmakartari prayogah*. Prin urmare, sensul este că atât atributele formei etc., cât şi simţurile cu mintea care percep aceste atribute, sunt înţelegerea însăşi, astfel încât atunci când înţelegerea nu există, nici acestea nu există. Obiectivul acestui verset este de a stabili identitatea înţelegerii cu simţurile, a minţii şi a atributului cu simţurile şi mintea care percepe. Ambele versiuni vernaculare sunt inexacte.

Sufletul este al optulea. Ochii (şi celelalte simţuri) sunt doar pentru a primi impresii de formă (şi miros etc.). Mintea există pentru a pune la îndoială (acurateţea acestor impresii). Înţelegerea soluţionează aceste îndoieli. Sufletul se spune că doar asistă la fiecare operaţiune fără a se amesteca în ele. *Rajas, Tamas* şi *Sattwa* – acestea trei – izvorăsc din contrapartidele lor. Acestea există egale în toate creaturile (şi anume, zeităţile şi fiinţele umane etc.). Acestea sunt numite atribute şi trebuie cunoscute prin acţiunile pe care le induc.[548] În ceea ce priveşte acele acţiuni, toate acele stări în care cineva devine conştient de sine ca fiind unit cu veselia sau bucuria şi care sunt liniştite şi pure, trebuie cunoscute ca fiind datorate atributului *Sattwa*. Toate acele stări fie în corp, fie în minte, care sunt unite cu tristeţea, trebuie considerate ca fiind datorate influenţei atributului numit *Rajas*. Toate acele stări care există cu amorţirea (simţurilor, minţii sau înţelegerii), a căror cauză nu poate fi stabilită şi care sunt de neînţeles (nici prin raţiune, nici prin lumina interioară), trebuie cunoscute ca fiind atribuibile acţiunii lui *Tamas*. Deliciul, veselia, bucuria, echilibrul, mulţumirea sufletească, datorate unei cauze cunoscute sau apărute altfel, sunt toate efecte ale atributului *Sattwa*. Mândria, minciuna în vorbire, lăcomia, amorţirea, răzbunarea, fie că provin dintr-o cauză cunoscută sau altfel, sunt indicaţii ale calităţii *Rajas*. Amorţirea judecăţii, neglijenţa, somnul, lenea şi inerţia, indiferent de cauza de la care provin, trebuie cunoscute ca fiind indicaţii ale calităţii *Tamas*.[549]

SECŢIUNEA CCXLVIII

Vyasa a spus: Mintea creează (în sine) numeroase idei (despre obiecte sau lucruri existente). Înţelegerea stabileşte care este ce. Inima discriminează ce este plăcut şi ce este neplăcut. Acestea sunt cele trei forţe care împing la acţiuni. Obiectele simţurilor sunt superioare simţurilor. Mintea este superioară acestor obiecte. Înţelegerea este superioară minţii. Sufletul este considerat superior Înţelegerii. (În ceea ce priveşte scopurile obişnuite ale omului) Înţelegerea este sufletul său. Când înţelegerea, din propria sa mişcare, formează idei (despre obiecte) în sine, atunci aceasta începe să fie numită Minte.[550] Ca urmare a faptului că simţurile sunt diferite unul de celălalt (atât în ceea ce priveşte obiectele lor, cât şi modul de operare), Înţelegerea (care este una şi aceeaşi) prezintă aspecte diferite în consecinţa modificărilor sale. Când aude, devine organul auzului, iar când atinge, devine organul tactil. Similar, când vede, devine organul vederii, iar când gustă, devine organul gustativ, şi când miroase, devine organul olfactiv. Este Înţelegerea care apare sub diferite înfăţişări (pentru funcţii diferite) prin modificare. Modificările Înţelegerii sunt cele numite simţuri. Peste ele este aşezat ca şef conducător (sau supraveghetor) invizibil Sufletul. Reşedinţa în corp, Înţelegerea există în cele trei stări (de *Sattva, Rajas* şi *Tamas*). Uneori obţine veselie, alteori cedează în faţa tristeţii; şi uneori starea sa devine una în care nu este unită nici cu veselia, nici cu tristeţea. Înţelegerea, însă, a cărei funcţie principală (cum s-a spus deja) este de a crea entităţi, transcende aceste trei stări, la fel cum oceanul, stăpânul fluviilor, prevalează asupra curenţilor puternici ai râurilor care se varsă în el.[551] Când Înţelegerea doreşte ceva, primeşte numele de Minte. Simţurile, din nou, deşi (aparent diferite) ar trebui considerate toate incluse în Înţelegere. Simţurile, care sunt angajate în transmiterea impresiilor de formă, miros etc., ar trebui toate stăpânite.[552] Când un anumit simţ devine subordonat Înţelegerii, aceasta din urmă, deşi în realitate nu este diferită (de acel simţ), intră în Minte sub forma lucrurilor existente. Aşa se întâmplă şi cu simţurile unul după altul (separat

548 Cele trei atribute *Rajas, Tamas* şi *Sattwa* nu izvorăsc din nimic diferit, ci din propriile lor contrapartide existente într-o stare anterioară de existenţă sau viaţă. Ele apar din stările lor respective aşa cum au existat cu *Chitta* sau înţelegerea într-o viaţă anterioară. Prin urmare, *Chitta*, precum şi obiectele simţurilor şi simţurile care apar, de asemenea, din aceasta, sunt toate afectate de aceste trei *Guna*.

549 Ultimul cuvânt din primul rând nu este *prabodhita*, ci *aprabodhita*.

550 În original, cuvântul *atman* este folosit în diverse sensuri. Uneori reprezintă sufletul *Jiva*, alteori Sufletul Suprem, alteori esenţa sau porţiunea principală a oricărui lucru, alteori propriul sine şi uneori chiar persoana sau corpul. Nu este dificil de distins în ce sens este folosit cuvântul şi în ce loc.

551 *Vela* este *mareea* sau curentul. Înţelegerea, deşi există cu cele trei stări *Sattwa, Rajas* şi *Tamas*, le poate totuşi transcende prin Yoga. În acest verset se vorbeşte despre stările obişnuite şi extraordinare ale înţelegerii.

552 Textele bengaleze fac din aceasta o strofă de un singur vers. În textul din Bombay, strofa 9 este făcută în triplet, astfel încât acest vers este inclus în ea. *Medhyani* este explicată ca *medita, rupadijnanam, latra toni*.

şi nu simultan) în raport cu ideile care se spune că sunt percepute de ele.[553] Toate cele trei stări care există (şi anume *Sattva, Rajas* şi *Tamas*), aparţin acestor trei (şi anume Mintea, Înţelegerea şi Conştiinţa) şi, la fel ca spiţele unei roţi de căruţă care acţionează ca urmare a ataşamentului lor faţă de circumferinţa roţii, ele urmează diferitele obiecte (care există în Minte, Înţelegere şi Conştiinţă).[554] Mintea trebuie să facă din simţuri o lampă pentru a risipi întunericul care obturează cunoaşterea Sufletului Suprem. Această cunoaştere pe care o dobândesc Yoghinii cu ajutorul tuturor agenţiilor speciale ale Yoga, este dobândită fără niciun efort deosebit de către oamenii care se abţin de la obiectele lumeşti.[555] Universul este de această natură (adică, este doar o creaţie a înţelegerii). Prin urmare, omul cunoaşterii nu este niciodată uluit (de ataşamentul faţă de lucrurile din această lume). Un astfel de om nu se mâhneşte niciodată, nu se bucură niciodată şi este liber de invidie (la vederea altuia care posedă o parte mai mare din bunurile lumeşti). Sufletul este incapabil să fie văzut cu ajutorul simţurilor, a căror natură este să rătăcească printre toate obiectele (lumeşti) ale dorinţei. Chiar şi oamenii drepţi, ale căror simţuri sunt pure, nu reuşesc să vadă sufletul cu ajutorul lor, ce să mai spunem de cei vicleni ale căror simţuri sunt impure? Când, însă, o persoană, cu ajutorul minţii sale, le ţine strâns în frâu, abia atunci Sufletul său se descoperă, asemenea unui obiect (nevăzut în întuneric) care apare la vedere datorită luminii unei lămpi. Într-adevăr, aşa cum toate lucrurile devin vizibile când întunericul care le învăluie este înlăturat, chiar şi sufletul devine vizibil când întunericul care îl acoperă este îndepărtat.[556] Aşa cum o pasăre acvatică, deşi se mişcă pe apă, nu este niciodată udată de acest element, în acelaşi mod Yoghinul cu suflet eliberat nu este niciodată pătat de imperfecţiunile celor trei atribute (*Sattwa, Rajas* şi *Tamas*). În acelaşi mod, omul plin de înţelepciune, chiar şi savurând toate obiectele lumeşti fără a fi ataşat de niciunul dintre ele, nu este niciodată pătat de defectele de orice fel care apar în cazul altora din astfel de satisfacţii. Cel care evită acţiunile după ce le-a îndeplinit cuvenit,[557] şi se delectează în unica entitate cu adevărat existentă, adică Sufletul, care s-a constituit sufletul tuturor fiinţelor create, şi care reuşeşte să se menţină separat de cele trei atribute, obţine o înţelegere şi simţuri create de Suflet. Calităţile sunt incapabile să perceapă Sufletul. Sufletul, însă, le percepe întotdeauna. Sufletul este martorul care priveşte calităţile şi le dă naştere cuvenit. Iată care este diferenţa dintre înţelegere şi Suflet, ambele fiind extrem de subtile. Una dintre ele creează calităţile. Cealaltă nu le creează niciodată. Deşi sunt de natură diferite una de alta, ele sunt întotdeauna unite. Peştele care trăieşte în apă este diferit de elementul în care trăieşte. Dar aşa cum peştele şi apa care îi formează locuinţa sunt întotdeauna unite, în acelaşi mod *Sattwa* şi *Kshetrajna* există într-o stare de unire. Gărgăriţa născută într-un smochin stricat nu este de fapt smochinul, ci diferită de el. Cu toate acestea, aşa cum gărgăriţa şi smochinul sunt văzute unite una cu cealaltă, la fel sunt şi *Sattwa* şi *Kshetrajna*. Aşa cum spicele

---

553 Dacă am înţeles corect acest verset, teoria percepţiei expusă este un fel de idealism care, probabil, nu are echivalent în metafizica europeană. Se spune mai întâi că simţurile sunt doar modificări ale înţelegerii. Mintea este, de asemenea, doar o modificare a acesteia. Un simţ anume, să zicem ochiul, devine subordonat înţelegerii într-un moment anume. De îndată ce se întâmplă acest lucru, înţelegerea, deşi în realitate este doar ochiul, se uneşte cu ochiul şi, intrând în minte, creează acolo o imagine, consecinţa fiind că se spune că acea imagine este văzută. Lumea exterioară există, desigur, independent de minte şi de înţelegere. Ceea ce se numeşte copac este doar o idee sau o imagine creată în minte de către înţelegere cu ajutorul simţului văzului.

554 Autorul combate aici teoria conform căreia calităţile *Sattwa, Rajas* şi *Tamas* sunt inerente obiectelor simţurilor. Punctul său de vedere este că acestea sunt inerente Minţii, Înţelegerii şi Conştiinţei. Calităţile pot fi văzute ca existând împreună cu obiectele, dar în realitate ele urmează obiectele ca urmare a legăturii lor permanente cu mintea, înţelegerea şi conştiinţa, care au un rol activ în producerea obiectelor. Comentatorul citează exemplul membrelor frumoase şi simetrice ale unei soţii. Acestea trezesc plăcere în soţ, invidie în co-soţie şi dorinţă (amestecată cu durere pentru că nu este satisfăcută) în privitorul slab de inimă. În tot acest timp, membrele rămân neschimbate. Apoi, din nou, soţul nu este întotdeauna mulţumit de ele, nici soţia nu este întotdeauna plină de invidie la vederea lor, nici privitorul nu este întotdeauna agitat. La fel ca spiţele unei roţi care sunt ataşate de circumferinţă şi care se mişcă odată cu circumferinţa, calităţile *Sattwa* etc., ataşate de minte, înţelegere şi conştiinţă, se mişcă odată cu ele, adică urmează acele obiecte în producerea cărora mintea etc. sunt cauze.

555 Această versiune a versului este oferită cu titlu provizoriu. Redau substanţa fără a urma ordinea exactă a originalului. Comparaţi acest verset cu 42 din secţiunea 194 *ante*.

556 De îndată ce întunericul înţelegerii este risipit şi adevărata cunoaştere reuşeşte, Sufletul devine vizibil.

557 Adică, cine adoptă *Sannyasa* sau ultimul mod de viaţă după ce a trecut în mod corespunzător prin modurile precedente.

dintr-o mirişte de iarbă, deşi distincte de mirişte, există totuşi într-o stare de unire cu ea, la fel şi acestea două, deşi diferite una de cealaltă, fiecare existând în sine, trebuie văzute într-o stare de unire constantă.

SECȚIUNEA CCXLIX

Vyasa a spus: Obiectele de care este înconjurat cel înțelegător sunt create de intelect. Sufletul, nefiind conectat cu ele, stă retras, supraveghindu-le. Este intelectul cel care creează toate obiectele. Cele trei calități primare se transformă continuu (pentru producerea obiectelor). *Kshetrajna* sau Sufletul, înzestrat cu putere, le supraveghează pe toate, fără însă a se amesteca cu ele.[558] Obiectele pe care intelectul le creează poartă amprenta naturii sale. Într-adevăr, aşa cum păianjenul îşi creează firele (care poartă substanța sa materială), obiectele create de intelect poartă natura intelectului. Unii susțin că atunci când calitățile sunt alungate prin Yoga sau cunoaştere, ele nu încetează să existe. Ei spun asta deoarece, odată dispărute, doar semnele revenirii lor nu sunt perceptibile. (Însă aceasta nu este o dovadă a distrugerii lor efective). Alții spun că atunci când sunt înlăturate de cunoaştere, ele sunt distruse imediat, fără a se mai întoarce.[559] Tratând cu reflecție aceste două opinii, unul ar trebui să depună toate eforturile conform modului în care consideră că este potrivit. Prin această cale, unul ar trebui să atingă excelența şi să se refugieze în propriul Suflet.[560] Sufletul este fără început şi fără sfârşit. Înțelegându-şi bine Sufletul, omul ar trebui să se mişte şi să acționeze, fără a ceda mâniei, fără a se lăsa pradă bucuriei şi mereu liber de invidie. Tăind prin această metodă nodul care este în inima sa, nodul a cărui existență se datorează operațiunii facultăților intelectului, care este greu (de deschis sau tăiat), dar care totuşi poate fi distrus de cunoaştere, omul ar trebui să trăiască fericit, fără a se lăsa pradă tristeții (pentru orice se întâmplă) şi cu îndoielile sale risipite. Să ştii că aceia care se amestecă în treburile acestei lumi sunt la fel de tulburați în corp şi minte ca persoanele care nu cunosc arta înotului atunci când alunecă de pe uscat şi cad într-un râu mare şi adânc. Omul învățat, însă, fiind cunoscător al adevărului, nu este niciodată tulburat, căci se simte ca unul care merge pe pământ solid. Într-adevăr, cel care îşi înțelege Sufletul ca fiind astfel, adică ca prezentând doar caracterul de "*Chit*" care are cunoaşterea drept singura sa indicație, nu este niciodată tulburat. Într-adevăr, o persoană, înțelegând în acest fel originea şi sfârşitul tuturor creaturilor şi sesizând inegalitățile sau distincțiile lor, reuşeşte să atingă fericirea supremă. Această cunoaştere este, în special, posesia unui Brahmana prin virtutea naşterii sale. Cunoaşterea Sufletului şi fericirea asemănătoare celei menționate sunt ambele suficiente pentru a duce la eliberare.[561] Prin dobândirea unei astfel de cunoaşteri, omul devine cu adevărat învățat. Care este alt indiciu al unei persoane cu cunoaştere? După ce au dobândit această cunoaştere, cei înțelepți dintre oameni se consideră încununați de succes şi devin eliberați.[562] Acelor lucruri care devin surse de frică pentru oamenii lipsiți de cunoaştere nu le devin surse de frică celor înzestrați cu cunoaştere. Nu există un scop mai înalt decât scopul etern pe care îl obține o persoană înzestrată cu cunoaştere. Unul priveşte cu aversiune toate obiectele de plăcere lumeşti care sunt, desigur, pline de felurite defecte. Altul, văzându-i pe ceilalți delectându-se cu astfel de obiecte, este umplut de tristețe. În ceea ce priveşte această chestiune, însă, cei care cunosc ambele obiecte, adică ceea ce este fictiv şi ceea ce nu este, nu se lasă niciodată pradă tristeții şi sunt cu adevărat fericiți.[563]

---

558 *Gunan* în primul rând înseamnă *Vishayan*, în al doilea rând înseamnă *Sattivadin*, *Vikriyatah* este *vikram bhajamanan*. Modul în care înțelegerea creează obiectele a fost explicat în secțiunile anterioare.

559 *Na nìvartante* este explicat de comentator ca *na ghatadivat nasyanti kintu rajjuragadivabadha eva* etc., şi el încheie spunând că, conform acestei teorii, *niranvayanasa eva gunanam*, sau, cu alte cuvinte, că *Guna* nu este atât de distrus de cunoaştere încât să nu se mai întoarcă.

560 Conform vorbitorului, nu există o mare diferență practică între cele două opinii la care se face referire aici, iar conduita cuiva nu va fi prea mult afectată de niciuna dintre teoriile pe care le-ar putea adopta, după reflecție.

561 *Janmasamartham* este explicat ca fiind dobândit cu siguranță prin virtutea naşterii sau prin practicarea îndatoririlor stabilite pentru propria ordine. *Parayanam* este *moksha-prapakam*.

562 Citirea bengaleză „*buddhah*" este preferabilă lecturii din Bombay „*Sudduh*", ceea ce ar fi pleonastică având în vedere ceea ce urmează în al doilea rând.

563 *Lokam* este explicat ca *lokyate hi lokah*, adică obiecte de plăcere, cum ar fi soția etc., *aturam*, sunt afectate de defecte sau vicii. *Ubhayam kritakritam* este, aşa cum explică comentatorul, *sokasokarupam* sau *aropitam* şi

Ceea ce un om face fără aşteptarea de rod distruge acţiunile sale din vieţile anterioare. Acţiunile, totuşi, ale unei astfel de persoane, atât din viaţa prezentă cât şi din cele anterioare, nu pot duce la Eliberare. Pe de altă parte, o astfel de distrugere a acţiunilor anterioare şi acţiunile din viaţa prezentă nu pot duce la cele neplăcute (adică iadul), chiar dacă omul înţelept se angajează în acţiuni.[564]

SECŢIUNEA CCL

Suka a spus: Răspunde-mi, venerabile, care este cea mai importantă dintre toate îndatoririle, într-adevăr, acea îndatorire peste care nu există alta mai înaltă în această lume.

Vyasa a zis: Voi vorbi acum despre datorii de o origine foarte veche şi stabilite de către Înţelepţi, datorii care se disting de toate celelalte. Ascultă-mă cu o atenţie nedivizată. Simţurile care ameţesc trebuie stăpânite cu grijă de către înţelegere, asemenea unui tată care îşi stăpâneşte propriii copii fără experienţă, predispuşi să cadă în diverse obiceiuri rele. Retragerea minţii şi a simţurilor de la toate obiectele nevrednice şi concentrarea lor adecvată (asupra obiectelor demne) este cea mai înaltă penitenţă. Aceasta este principala dintre toate datoriile. Într-adevăr, aceasta este considerată a fi cea mai înaltă datorie. Dirijând, cu ajutorul înţelegerii, simţurile având mintea pe post de al şaselea, şi fără a se gândi la obiecte lumeşti care au virtutea de a inspira nenumărate feluri de gânduri, unul ar trebui să trăiască mulţumit cu sine însuşi. Când simţurile şi mintea, retrase din păşunile pe care de obicei aleargă libere, se întorc să locuiască în căminul lor propriu, atunci vei zări în tine Însuţi Sufletul Etern şi Suprem.[565] Acei Brahmani cu suflet înalt, înzestraţi cu înţelepciune, reuşesc să zărească Acel Suflet Suprem şi Universal care este asemenea unui foc arzător în strălucire. Aşa cum un copac mare, înzestrat cu numeroase ramuri şi având multe flori şi fructe, nu ştie în ce parte are flori şi în ce parte are fructe, în acelaşi mod Sufletul, modificat de naştere şi alte atribute, nu ştie de unde a venit şi unde trebuie să meargă. Există însă un Suflet lăuntric, care vede (cunoaşte) totul.[566] Unul vede Sufletul cu ajutorul lămpii aprinse a cunoaşterii. Văzându-te, aşadar, cu propriul tău sine, încetează să-ţi consideri corpul drept tine şi atinge omniscienţa. Curăţat de toate păcatele, asemenea unui şarpe care şi-a lepădat pielea, acela dobândeşte o inteligenţă înaltă aici şi devine liber de orice angoasă şi de obligaţia de a dobândi un nou corp (într-o naştere ulterioară). Curentul său, extinzându-se în direcţii variate, este înfricoşător acest râu al vieţii care poartă lumea înainte în cursul său. Cele cinci simţuri sunt crocodilii săi. Mintea şi scopurile ei sunt malurile. Lăcomia şi stupefierea judecăţii sunt iarba şi paiele care plutesc pe el, acoperindu-i suprafaţa. Poftele şi mânia sunt reptilele feroce care trăiesc în el. Adevărul formează ţinutul sacru de lângă malurile sale mlăştinoase. Minciuna formează valurile sale, mânia – mâlul său. Având izvorul în Manifest, curentul său este iute şi incapabil de a fi traversat de cei cu sufletul necurăţat. Traversează tu, cu ajutorul înţelegerii, acel râu care are dorinţele drept aligatori. Lumea şi preocupările ei constituie oceanul către care curge acel râu. Genul şi specia constituie adâncimea sa insondabilă pe care nimeni nu o poate înţelege. Naşterea cuiva, O, copil, este sursa din care izvorăşte acest pârâu. Vorbirea constituie vârtejurile sale. Dificil de traversat, doar oamenii învăţaţi, înţelepţi şi cu înţelegere reuşesc să îl traverseze. Traversându-l, vei reuşi să te eliberezi de orice ataşament, să dobândeşti o inimă liniştită, să cunoşti Sufletul şi să devii pur în toate privinţele. Recurgând apoi la o înţelegere curată şi înaltă, vei reuşi să devii *Brahma* însuşi. După ce te-ai desprins de orice ataşament lumesc, după ce ai dobândit un Suflet purificat şi ai transcens orice fel

anaropitam.

564 Multe dintre versetele din această secţiune şi din cea anterioară corespund cu cele din secţiunea 194 *ante*. Totuşi, se observă multe schimbări verbale. Ca urmare a acestor schimbări, sensul devine uneori uşor, alteori semnificativ diferit.

565 *Gocharaebhyah*, literalmente „păşuni”, este folosit aici pentru a semnifica toate obiectele externe şi interne asupra cărora sunt folosite simţurile şi mintea. Casa sau locuinţa lor propriu-zisă se spune că este *Brahma*.

566 Absenţa oricărei precizii în limbajul folosit în astfel de versete cauzează frecvent confuzie. Cuvântul „*atma*”, aşa cum este folosit în primul rând, este foarte vag. Comentatorul crede că implică „*achetanabuddhi*”, adică înţelegerea perisabilă. Prefer, însă, să-l interpretez ca fiind folosit în sensul de „*Chit*” ca fiind modificat prin naştere. Cred că, în cele din urmă, se referă la acelaşi lucru. „Sufletul interior” este, probabil, Sufletul sau „*Chit*” ca fiind nemodificat prin naştere şi atribute.

de păcat, privește lumea ca o persoană care privește de pe vârful muntelui spre creaturile care se târăsc jos pe suprafața pământului. Fără a ceda în fața mâniei sau bucuriei, și fără a concepe vreo dorință crudă, vei reuși să zărești originea și distrugerea tuturor obiectelor create. Cei înzestrați cu înțelepciune consideră un astfel de act drept cel mai de seamă dintre toate. Într-adevăr, acest act de a traversa râul vieții este considerat de către cei desăvârșiți, de către asceții care cunosc adevărul, ca fiind cel mai înalt dintre toate actele pe care cineva le poate îndeplini. Această cunoaștere a Sufletului omniprezent este destinată a fi transmisă fiului. Ea trebuie să fie insuflată celui care își stăpânește simțurile, care are un comportament onest și care este docil sau supus. Această cunoaștere a Sufletului, despre care tocmai ți-am vorbit, O, copil, și a cărei dovadă a adevărului este furnizată de către Suflet însuși, este un mister – într-adevăr, cel mai mare dintre toate misterele, și cea mai înaltă cunoaștere pe care o poate atinge cineva. *Brahma* nu are sex – masculin, feminin sau neutru. Nu este nici tristețe, nici fericire. Are ca esență trecutul, viitorul și prezentul. Oricare ar fi sexul cuiva, masculin sau feminin, persoana care atinge cunoașterea lui *Brahma* nu trebuie să mai treacă niciodată prin renaștere. Această datorie (a Yoga) a fost inculcată pentru a atinge eliberarea de renaștere.[567] Aceste cuvinte pe care le-am folosit pentru a-ți răspunde la întrebare duc la Eliberare în același mod ca și celelalte diverse opinii avansate de diverși alți înțelepți care au tratat acest subiect. Ți-am explicat subiectul în maniera în care ar trebui explicat. Acele opinii devin uneori roditoare și alteori nu. (Cuvintele, însă, pe care le-am folosit sunt de un alt fel, căci acestea duc cu siguranță la succes).[568] Din acest motiv, O, bun copil, un învățător, atunci când este întrebat de un fiu sau discipol mulțumit, merituos și cu simțurile stăpânite, ar trebui, cu o inimă încântată, să insufle, conform adevăratei lor semnificații, aceste instrucțiuni pe care le-am inculcat în beneficiul tău, fiul meu!

SECȚIUNEA CCLI

Vyasa a zis: Nu ar trebui să se arate vreo afecțiune față de parfumuri, gusturi și alte feluri de plăceri. De asemenea, nu ar trebui să se accepte ornamente și alte articole care contribuie la plăcerea simțurilor mirosului și gustului. Nu ar trebui să se râvnească la onoare, realizări și faimă. Aceasta este comportarea unui Brahmana înzestrat cu viziune.[569] Cel care a studiat toate *Vedele*, care a așteptat cu devotament învățătorul său și a respectat jurământul de *Brahmacharya*, cel care cunoaște toate *Rich*-urile, *Yajus*-urile și *Saman*-urile, nu este o persoană regenerată.[570] Cel care se poartă cu toate creaturile ca și cum ar fi rudă cu ele și cel care cunoaște *Brahma* este considerat că stăpânește toate *Vedele*. Cel care este lipsit de dorință (fiind mulțumit cu cunoașterea Sufletului), nu moare niciodată. Prin acest fel de comportament și această stare de spirit devine cineva o persoană cu adevărat regenerată.[571] După ce a efectuat doar diverse feluri de ritualuri religioase și sacrificii diverse completate cu darul *Daksina*, nu dobândește statutul de Brahmana dacă este lipsit de compasiune și nu a renunțat la dorință.[572] Când cineva încetează să se teamă de toate creaturile și când toate creaturile încetează să se teamă de el, când cineva nu mai dorește nimic și nici nu nutrește aversiune față de nimic, atunci se spune că atinge statutul de *Brahma*. Când cineva se abține de a răni toate creaturile în gând, vorbă și faptă, atunci se spune că dobândește statutul de *Brahma*. Există un singur fel de legătură în această lume, și anume legătura dorinței, și nici o alta.

---

567 *Abhavapratipattyartham* este explicat de comentator ca fiind „pentru dobândirea celui nenăscut sau a sufletului”.

568 Comentatorul explică primul rând astfel: *yatha sarvani matani tatha etani vachansi me*. El consideră cuvintele: *yatha tatha kathitani maya* ca implicând că „am tratat subiectul *yathatathyena”*.

569 Comentatorul explică că *tasya tasya* se referă la *gandhadeh*. *Pracharah* înseamnă *vyavahara*. *Pasyatah* este *Vidushah*.

570 Adică, cineva care cunoaște doar *Vedele* și a respectat jurământul *Brahmacharya* nu este un Brahmana superior. Pentru a deveni astfel este nevoie de ceva mai mult.

571 Urmăresc îndeaproape comentatorul în redarea acestui verset. *Sarvavit* este înțeles în sensul de *Brahmavit*. *Akamah* este cel mulțumit cu cunoașterea Sinelui. Un astfel de om, declară *Sruti*, nu moare și nu piere niciodată. Cele două negative din ultima propoziție se anulează reciproc. Traducătorul Burdwan, cu *glosa* în față, căci citează copios din ea, înțelege greșit negativele. K.P. Singha are dreptate.

572 *Avidhanat* este explicat ca *dayanaishkainyayorananusaranat*.

Cel eliberat de legătura dorinței atinge statutul de *Brahma*. Eliberat de dorință, ca Luna ieșită din norii întunecați, omul înțelept, purificat de toate petele, trăiește în așteptare răbdătoare a timpului său. Persoana în al cărei suflet intră toate felurile de dorințe ca diverse râuri care cad în ocean fără a-i putea mări limitele prin vărsarea lor, obține liniștea, dar nu și cel care nutrește dorințe pentru toate obiectele lumești. Această persoană devine fericită în urma realizării tuturor dorințelor sale, și nu cel care nutrește dorințe pentru obiectele lumești. Acesta din urmă, chiar dacă ajunge în rai, trebuie să cadă din el.[573] *Vedele* au adevărul ca obiect ascuns. Adevărul are drept obiect ascuns stăpânirea simțurilor. Stăpânirea simțurilor are drept obiect ascuns caritatea. Caritatea are drept obiect ascuns penitența. Penitența are drept obiect ascuns renunțarea. Renunțarea are drept obiect ascuns fericirea. Fericirea are drept obiect ascuns raiul. Raiul are drept obiect ascuns liniștea.[574] Pentru binele mulțumirii, ar trebui să dorești să obții o înțelegere senină, care este o posesie prețioasă, indicativă a Eliberării, și care, arzând tristețea și toate scopurile sau îndoielile împreună cu setea, le distruge complet în cele din urmă.[575] Cel posedat de aceste șase atribute, și anume: mulțumire, lipsă de tristețe, lipsă de atașament, liniște, veselie și lipsă de invidie, este sigur că devine deplin sau complet.[576] Aceia care, transcendând orice conștiință a corpului, cunosc Sufletul care sălășluiește în corp și care este înțeles doar de persoanele înțelepte cu ajutorul celor șase entități (menționate deja, și anume *Vedele* și adevărul, etc.) atunci când sunt înzestrați doar cu atributul *Sattva*, și cu ajutorul celorlalte trei (și anume, învățătura, meditația și Yoga), reușesc să atingă Eliberarea.[577] Omul înțelept, prin înțelegerea Sufletului care prezidează în corp, care este lipsit de atributele nașterii și morții, care există în natura sa proprie, care, nefiind investit cu atribute, nu necesită niciun act de purificare, și care este identic cu *Brahma*, se bucură de beatitudine care nu are sfârșit. Satisfacția pe care o obține omul înțelept prin reținerea minții sale de a rătăci în toate direcțiile și fixarea ei în întregime pe Suflet este una pe care nu se poate atinge de către nimeni prin niciun alt mijloc. El este considerat cu adevărat versat în *Vede* cine este versat în ceea ce satisface pe cel cu stomacul gol, ce mulțumește pe cel sărac și ce învigorează pe cel cu membrele uscate. Suspendându-și simțurile care au fost în mod corespunzător reținute de la indulgența nedemnă, cel care trăiește angajat în meditația Yoga este considerat un Brahmana. O astfel de persoană este considerată deosebită de altele. O astfel de persoană se spune că își trage bucuriile din Suflet. În legătură cu cel care trăiește după ce și-a slăbit dorința și s-a dedicat subiectului suprem al existenței, ar trebui spus că fericirea sa este continuu sporită ca discul lunar (în decada luminoasă).[578] La fel cum Soarele alungă întunericul, fericirea alungă sorțile acelui Yoghin care transcende atât elementele grosiere cât și pe cele subtile, precum și *Mahatul* și Necunoscutul.[579] Degenerarea și moartea nu pot asalta acel Brahmana care a trecut dincolo de sfera

573 *Kamakantah* este explicat ca *kamaih kantah*, adică *manoharah*.

574 Raiul este *Brahma* învestit cu atribute. Liniștea sufletului este *Brahma* neînvestit cu atribute. *Upanișat* este explicat ca *rahasyam*. Aceasta „face ca un obiect ascuns”, p. 212. Sensul versetului este că fiecare dintre lucrurile menționate este inutil fără ceea ce urmează; și, întrucât liniștea sau *Brahma* neînvestit cu atribute este scopul suprem, *Vedele* și adevărul etc. sunt valoroase doar pentru că duc la liniște.

575 Ambii traducători vernaculari au redat greșit acest verset. În primul rând, *ichcchasi* este echivalent cu *ichccheta*. *Santoshat* este „de dragul lui *santosha*”. *Sattwam* este *buddhiprasadam*. *Manas* este explicat ca *sankalpa* sau *samsaya*. Ordinea gramaticală este *sokamanasoh santapya kledanam*. Comentatorul adaugă *santapamiti namulantam*, adică format din sufixul *namul*.

576 *Samagrah* înseamnă literalmente „plin sau complet”, ceea ce înseamnă că un astfel de om devine *jnana-triptah*. Doar cinci atribute sunt menționate în acest verset, dar *santosha* menționată în versetul 13 ar trebui considerată ca alcătuind șase.

577 Ambii traducători vernaculari au redat greșit acest verset. În primul rând, *shadbhih* se referă la cele șase lucruri menționate în versetele 11 și 12 de mai sus. Aceste șase ar trebui să fie din nou *satwagunopetaih*, adică lipsite de atributele *Rajas* și *Tamas*. Dacă nu sunt eliberate de aceste două, nici măcar cele șase, în sine, nu vor duce la cunoașterea Sufletului. *Tribblili* se referă la *Sravana, mañana* și *nididhyasana*. *Ihastham* înseamnă „a locui în corp”. *Pretya* implică transcenderea conștiinței corpului sau *jivati eva dehe dehabhimanadutthaya*. *Tarn gunam* este *muktalakshanam*. Sensul, în cuvinte simple, este acesta: transcendând toată conștiința corpului, cei care reușesc să cunoască Sufletul care locuiește în corp devin emancipați. Primul rând al versetului arată pur și simplu cum poate fi cunoscut Sufletul.

578 *Anweti* este explicat ca *vardhate*.

579 Interpretarea pe care o adopt este *saviseshani* și nu *aviseshani*, deși cea din urmă nu este incorectă. În tratatele de yoga, *viseshah* implică elementele grosiere și cele unsprezece simțuri, inclusiv mintea. *Aviseshah*

acțiunilor, care a transcens distrugerea însăși a *Gunelor* și care nu mai este atașat de obiectele lumești.[580] Într-adevăr, atunci când Yoghinul, eliberat de orice, trăiește într-o stare ce transcende atât atașamentul cât și aversiunea, se spune că își transcende chiar în această viață simțurile și toate obiectele acestora. Acel Yoghin, care după ce a transcens *Prakriti* atinge Cauza Supremă, scapă de obligația întoarcerii în lume ca urmare a faptului că a atins ceea ce este cel mai înalt.[581]

SECȚIUNEA CCLII

Vyasa a spus: Ucenicului care dorește să întrebe despre Eliberare, după ce a transcendentat toate perechile de opuse și a îndeplinit preocupările atât ale profitului, cât și ale religiei, un învățător iscusit ar trebui să relateze mai întâi tot ce s-a spus în secțiunea anterioară, care este elaborată, pe tema *Adhyatma*.[582] Spațiul, vântul, lumina, apa și pământul considerate ca al cincilea, și "*bhava*" (ființa) și "*abhava*" (neființa) și timpul, există în toate ființele vii având pe cele cinci ca ingrediente constitutive.[583] Spațiul este interval neocupat. Organele auzului constau din spațiu. Cel versat în știința entităților înzestrate cu formă ar trebui să știe că spațiul are sunetul ca atribut. Picioarele (care ajută la locomoție) au vântul ca esență. Suflările vitale sunt făcute din vânt. Simțul tactil (piele) are vântul ca esență, iar atingerea este atributul vântului. Căldura, focul digestiv din stomac, lumina care descoperă toate lucrurile, căldura care este în corp și ochiul considerat ca al cincilea, sunt toate ale luminii care are ca atribut forma de culori diverse. Descărcările lichefiate, solubilitatea și toate felurile de materie lichidă sunt ale apei. Sângele, măduva și tot ce este rece (în corp) trebuie să fie cunoscute ca având apa ca esență. Limba este simțul gustului, iar gustul este considerat atributul apei. Toate substanțele solide sunt ale pământului, la fel și oasele, dinții, unghiile, barba, perișorii de pe corp, părul, nervii, tendoanele și pielea. Nasul este numit simțul mirosului. Obiectul acelui simț, și anume, mirosul, ar trebui să fie cunoscut ca atribut al pământului. Fiecare element ulterior posedă atributul sau atributele celui precedent, pe lângă al său.[584] În toate ființele vii se află iarăși cele (trei) entități suplimentare (și anume, "*avidya*" [ignoranța], "*kama*" [dorința] și "*karma*" [acțiunea]).[585] Înțelepții au declarat astfel cele cinci elemente și efectele și atributele care curg din sau aparțin acestora. Mintea formează al nouălea în calcul, iar înțelegerea este considerată al zecelea. Sufletul, care este infinit, este numit al unsprezecelea. El este considerat acest întreg și cel Suprem. Mintea are îndoiala ca esență. Înțelegerea discriminează și provoacă certitudine. Sufletul (care, așa cum s-a spus deja, este infinit) devine cunoscut ca "*Jiva*" învestit cu corp (sau "*jivatman*") prin consecințe derivate din acte.[586] Acel om care privește întreaga adunare a ființelor vii ca fiind nepătată, deși înzestrată cu toate aceste entități având timpul ca esență, nu trebuie să se mai întoarcă vreodată la acte afectate de eroare.[587]

---

implică cele cinci elemente subtile (*tanmatrani*) și *buddhi*. Prin *Gunan* se înțelege *Mahat* și *Avyakta* sau *Prakriti*. Dacă se ia *aviseshani*, referirea la elementele subtile ar implica faptul că elementele grosiere au fost deja transcense.

580 *Atikrantaguna-kshayam*, adică cel care a transcens, ignoră însăși puterea pe care se spune că o aduce distrugerea *guna*-urilor.

581 *Karyyatam* este singura *Prakriti* activă, *Purusha* fiind inactiv. *Paramam karanam* este, desigur, *Brahma* neinvestit cu atribute.

582 *Dwandwani* este guvernat de *anushthitah*. *Mahat* este aici elaborat. Vorbitorul, după ce a discutat mai întâi subiectul în detaliu, intenționează să vorbească despre el pe scurt în această secțiune.

583 *Panchasu* este explicat de comentator ca *Panchatmakeshu*. Prin urmare, el subliniază în mod potrivit că *bhava*, *abhava* și *kala* sunt incluse de vorbitor în cadrul *bhutas* sau elementelor primare. *Bhava* implică cele patru entități numite *karma*, *samanya*, *visesha* și *samavaya*. Prin *abhava* se înțelege o stare negativă în raport cu atributele care nu sunt posedate de un lucru. Nu ne putem gândi la un lucru fără a-l considera neinvestit cu anumite atribute, indiferent de alte atribute pe care le-ar putea poseda.

584 Mărită, construcțiile originalului devin astfel: „*uttareshu (bhuteshu) (purvabhuta) gunah (santi)*.'

585 *Uttarah* implică cele trei entități cunoscute sub numele de *Avidya* (Ignoranță), *Kama* (Dorință) și *Karma* (Acte). Această parte a versetului este omisă de traducătorii vernaculari.

586 Adică, sufletul, atunci când este investit cu *Avidya* și dorință, devine o creatură vie și se angajează în acțiuni. Prin consecințele derivate din acțiuni, Sufletul (sau *Chit*) infinit devine *Jivatman*.

587 Acesta este un verset foarte dificil și nu este de mirare că ambele versiuni vernaculare sunt defectuoase. K.P. Singha redă esența, omițând multe cuvinte. Traducătorul din Burdwan, deși citează în mare parte din *glosă*,

SECȚIUNEA CCLIII

Vyasa a zis: Cei care cunosc scripturile văd, cu ajutorul faptelor stabilite în scripturi, Sufletul care este îmbrăcat într-un corp subtil şi este extrem de subtil şi care este separat de corpul gros în care sălăşluieşte.[588] După cum razele Soarelui care călătoresc în mase dense prin fiecare parte a firmamentului sunt incapabile să fie văzute cu ochiul liber, deşi existenţa lor poate fi dedusă prin raţiune, tot aşa fiinţele existente eliberate de corpurile grosiere şi rătăcind în univers sunt dincolo de vederea umană.[589] După cum discul strălucitor al Soarelui este văzut în apă într-o imagine reflectată, tot aşa Yoghinul vede în interiorul corpurilor grosiere sinele existent în imaginea sa reflectată.[590] Toate acele suflete care sunt închise în forme subtile după ce au fost eliberate de corpurile grosiere în care sălăşluiau, sunt perceptibile yoghinilor care şi-au supus simţurile şi care sunt înzestraţi cu cunoaşterea sufletului. Într-adevăr, ajutaţi de propriile lor suflete, yoghinii văd acele fiinţe invizibile. Fie că dorm sau sunt treji, ziua ca şi noaptea, şi noaptea ca şi ziua, cei care se dedică yoga după ce au renunţat la toate creaţiile intelectului şi la *Rajas*-ul născut din fapte, precum şi la puterea pe care yoga o generează, reuşesc să-şi menţină forma *linga* sub control complet.[591] *Jiva* care sălăşluieşte în astfel de yoghini, întotdeauna înzestrată cu cele şapte entităţi subtile (şi anume, *Mahat*, conştiinţa şi cele cinci *tanmatra* ale celor cinci entităţi elementare), rătăceşte în toate regiunile de fericire, eliberată de decrepitudine şi moarte. Spun „întotdeauna” şi „eliberată de moarte” doar în conformitate cu forma comună de vorbire, deoarece în realitate, acea formă *linga* este terminabilă.[592] Omul, însă, care (fără a fi reuşit să le transceadă) este sub influenţa minţii şi a intelectului său, discriminează, chiar şi în visele sale, propriul său corp de cel al altuia şi experimentează (chiar şi atunci) atât plăcere, cât şi durere.[593] Da, chiar şi în visele sale se bucură de fericire şi suferă de suferinţă; şi cedând mâniei şi lăcomiei, se confruntă cu calamităţi de tot felul. În visele sale dobândeşte o mare avere şi se simte foarte mulţumit: îndeplineşte acte meritorii şi (vede şi aude, etc.) ca şi în starea de veghe. Este minunat de remarcat că *jiva*, care trebuie să zacă în uter şi în mijlocul multor călduri interne, şi care trebuie să petreacă o perioadă de zece luni complete în acel loc, nu este digerată şi distrusă ca hrana în stomac. Oamenii copleşiţi de calităţile *Rajas* şi *Tamas* nu reuşesc niciodată să vadă în interiorul corpului grosier: sufletul *Jiva*, care este o parte a Sufletului Suprem de o strălucire transcendentă şi care sălăşluieşte în inima fiecărei creaturi. Cei care se îndreaptă spre ştiinţa yoga în scopul obţinerii (unei cunoaşteri) a acelui Suflet care

---

înţelege complet greşit atât versetul, cât şi *glosa*. Construcţia gramaticală este următoarea: *Ebhih sarvaih kalatmakaih bhavaih anwitam sarvam yah akalushiam pasyati (sah) samoham karma nanuvartate*. *Sarvam* se referă aici la *pranijatam* sau la ansamblul creaturilor vii. *Kalatmakaih bhavaih* este *punyapapadi samskaratmabhih*. *Bhavaih* este considerat de comentator ca fiind echivalent cu *bhavanabhih*. Eu prefer să-l iau în sensul de *entitate*. Cel care le priveşte pe acestea ca *akalusham*, adică ca *Chit* nepătat (adică cel care are cunoaşterea Sufletului), se eliberează de *samoham karma*, adică reuşeşte să devină *nishkamah* ca urmare a cunoaşterii sale cu *atmatattwa*.

588 „Cunoscător al scripturilor”, adică Yogin; „actele menţionate în scripturi” sunt practicile legate de Yoga. Comentatorul consideră că *Saririnam* implică Sufletul ca fiind învestit cu un corp subtil; desigur, *Saririn*, spre deosebire de *Sariram*, înseamnă în general Sufletul sau proprietarul *Sariramului*, fără referire la corp. Prin urmare, cuvântul nu poate fi interpretat ca referindu-se la Sufletul ca fiind neinvestit cu *lingasarira*.

589 Îl urmez pe comentator în expunerea acestui verset. *Sahitah* este *nividah*; *drisyamanah* este explicată ca „deşi nevăzută de ochi, este totuşi realizată prin instrucţiune şi cu ajutorul raţiunii”.

590 *Tapah* este *rasmi-mandalam*. *Prati-rupam* este *pratyupa-dhi*. *Sattwam* este *sattwapradhanalingam*. În cuvinte simple, sensul pare a fi că yoginul vede în propriul corp şi în cele ale altora Sufletele sau *Chit*-urile care locuiesc acolo, investite în forme subtile.

591 Atât *atmachintitam*, cât şi *karmajam rajas* sunt guvernate de *Jahatam*. Primul înseamnă tot ceea ce este: „*kalpitah* în sine”, adică creaţiile înţelegerii sau ale minţii, implicând, desigur, obiectele simţurilor sau lumea exterioară. Al doilea înseamnă *kamadi vyasanam*, adică calamităţile constituite de dorinţă etc. *Pradhanadwaidhamuktah* este cel care este eliberat de identitatea cu *Pradhana* sau cauza Universală; de aici, puterea pe care o produce Yoga. Astfel de yoghini au formele lor subtile sub control complet în toate condiţiile şi în orice moment. Ei pot intra după bunul plac în alte forme. *Sattvatma* este *linga-dehah*.

592 *Satatam* califică *anwitah*. *Nityam* califică *charishnuh*. *Sadanityah* este explicat de comentator ca fiind în realitate terminabil, deşi au fost folosite cuvintele întotdeauna etc. Semnificaţia clară a versetului este că yoghinii, în corpul lor *linga*, cutreieră peste tot, fără a exclude cele mai fericite regiuni din rai.

593 Înţelesul este acesta: la fel ca yoghinii, oamenii obişnuiţi au chiar şi *linga-sariram*. În vise, corpul grosier este inactiv. Doar corpul subtil acţionează şi simte. Traducătorul Burdwan înţelege complet greşit acest verset.

transcende corpul inert și grosier, corpul *linga* imperceptibil și corpul *karana* care nu este distrus nici măcar cu ocazia distrugerii universale.[594] Dintre datoriile stabilite pentru diferitele moduri de viață, inclusiv al patrulea mod (sau *Sannyasa*), acelea la care am făcut aluzie, cele care au yoga ca prim plan și care implică o încetare a oricărei operațiuni a Minții și a intelectului, au fost stabilite de *Sandilya* (în *Upanishad*-ul *Chandogya*).[595] După ce a înțeles cele șapte entități subtile (și anume, simțurile, obiectele minții, Mintea, Intelectul, *Mahat*, Neexprimatul sau *Prakriti* și *Purusha*), după ce a înțeles de asemenea Cauza Supremă a universului cu cele șase atribute (și anume, omnisciența, mulțumirea, înțelegerea nelimitată, independența, veghea eternă și omnipotenta), și în cele din urmă după ce a înțeles că universul este doar o modificare a *Avidya* înzestrată cu cele trei calități, unul reușește să vadă (ghidat de scripturi), înaltul *Brahma*.[596]

SECȚIUNEA CCLIV

Vyasa a spus: Există un copac minunat, numit Dorință, în inima unui om. Se naște din sământa numită Eroare. Mânia și mândria constituie trunchiul său mare. Dorința de acțiune este bazinul din jurul piciorului său (pentru a ține apa care să-l hrănească). Ignoranța este rădăcina acelui copac, iar neatenția este apa care îi dă hrană. Invidia constituie frunzele sale. Actele rele din viețile trecute îi dau vigoare. Pierderea judecății și anxietatea sunt crengile sale; durerea formează ramurile sale mari; iar frica este lăstarul său. Setea (după diverse obiecte) care este (aparent) plăcută formează lianele care se încolăcesc în jurul său pe toate părțile. Bărbații excesiv de lacomi, legați în lanțuri de fier, stând în jurul acelui copac care dă roade, i se închină, așteptând să obțină rodul său.[597] Cel care, stăpânind acele lanțuri, taie acel copac și caută să lepede și durerea, și bucuria, reușește să ajungă la capătul ambelor.[598] Acel om neînțelept care hrănește acest copac prin indulgența față de obiectele simțurilor este distrus de acele obiecte în care se îndulcește, asemenea unei pilule otrăvitoare care distruge pacientul căruia i-a fost administrată.[599] O persoană abilă, însă, cu ajutorul Yoga, smulge cu forța și taie cu sabia *samadhi*-ului rădăcina adânc înfiptă a acestui copac.[600] Cel care știe că scopul tuturor actelor întreprinse doar din dorința de rod este renașterea sau lanțurile care leagă, reușește să transcende toată durerea. Corpul este numit cetate. Înțelegerea este numită stăpâna ei. Mintea care sălășluiește în corp este ministrul acelei stăpâne, a cărei funcție principală este să decidă. Simțurile sunt cetățenii angajați de minte (în slujba stăpânei). Pentru a-i hrăni pe acești cetățeni, mintea manifestă o înclinație puternică pentru acte de diverse feluri. În ceea ce privește acele acte, sunt observate două mari defecte, și anume: *Tamas* și *Rajas*.[601] Pe rodul acelor

---

594 *Atikramanti* este înțeleasă la sfârșitul versetului. *Vajropamani* este explicată de comentator ca fiind „atât de nemuritoare încât nu sunt distruse nici măcar la distrugerea universală; de unde, desigur, corpurile karma". Corpurile *karana* sunt potențialitățile, existente în *tanmatra* substanțelor elementare, de a forma diverse tipuri de corpuri *linga* ca urmare a actelor lui *Jiva* din perioadele anterioare ale existenței.

595 *Etat* este: *maduktam vakyam*; *yogam* implică *yogapradhanam*. *Samadhau samam* se referă la „*yogam*". Ceea ce dorește să spună vorbitorul în acest verset este că *dhyana* nu este stabilită doar pentru *Sannyasini*, ci și pentru toți ceilalți.

596 *Pradhanam* este *Avidya* sau Ignoranță. *Viniyoga* este *Vipahnama*. Particula **anu** este întotdeauna interpretată ca „urmarea" scripturilor sau a unei ramuri speciale a cunoașterii care tratează subiectul despre care se vorbește.

597 Interpretarea corectă este „*ayasaih*", care înseamnă „făcut din fier", și nu „*ayasaih*". K.P. Singha aderă la interpretarea greșită. Lanțurile de fier de aici sunt fie diversele dorințe prețuite de oamenii lumești, fie, poate, corpurile cu care sunt investiți oamenii.

598 Genitivul dual „*duhkhayoh*" este folosit deoarece și „*sitklut*" lumesc este considerat „*duhkha*". „*Tyajamannah*" este echivalent cu „*tyaktum ichccha*". Este un exemplu de „*hetau sanach*".

599 *Yena* este explicată ca *Stryadina hetuna*. „*Sah*" este: *Sttyadih: Samrohati* este: *VardhayatL Tarn* este: *Vardhakam*.

600 „*Uddhriyate*" înseamnă literalmente „sfâșie". Folosirea cuvântului „*asina*" sugerează și „tăiere". Rădăcina copacului, desigur, este *Avidya* sau Ignoranța.

601 K.P. Singha traduce greșit prima linie. Traducătorul din Burdwan citează *glosa* fără să o înțeleagă. Prima jumătate a primei linii, tradusă literal, este „simțurile sunt cetățenii minții", ceea ce înseamnă, așa cum explică corect comentatorul, că ele sunt cetățeni sub conducerea minții. „*Tadartham*" înseamnă „de dragul simțurilor", adică „pentru a le prețui". *Prakritih* este *mahati kriya prawittih*, *Tadartham* este *kriyaphalam*, adică fericire sau nefericire. În scurt, sensul este următorul: corpul este un oraș. Înțelegerea este stăpâna lui. Mintea este

acte stau acei cetățeni împreună cu șefii cetății (și anume Mintea, Înțelegerea și Conștiința).[602] Cele două defecte (menționate anterior) trăiesc din rodul acelor acte care sunt înfăptuite prin mijloace interzise. Acestea fiind date, înțelegerea, care de la sine este nebiruită (nici de *Rajas*, nici de *Tamas*), coboară la o stare de egalitate cu mintea (devenind la fel de pătată ca mintea care îi slujește). Apoi, din nou, simțurile, agitate de mintea pătată, își pierd propria stabilitate. Acele obiecte pentru a căror achiziție înțelegerea se străduiește (considerându-le benefice) devin surse de durere și în cele din urmă Suferă distrugere. Acele obiecte, după distrugere, sunt amintite de minte și, în consecință, îi afectează mintea chiar și după ce au dispărut. Înțelegerea este afectată în același timp, deoarece mintea este considerată diferită de înțelegere doar atunci când mintea este considerată în ceea ce privește funcția sa principală de recepționare a impresiilor despre a căror certitudine nu este judecător. În realitate, însă, mintea este identică cu înțelegerea.[603] *Rajas* (care produce doar durere și rău de tot felul) care se află în înțelegere o copleșește apoi pe Sufletul însuși care zace peste înțelegerea pătată de *Rajas*, ca o imagine pe o oglindă.[604] Mintea este cea care se unește prima în prietenie cu *Rajas*. După ce s-a unit, ea apucă sufletul, înțelegerea și simțurile (ca un ministru fals care capturează regele și cetățenii după ce a conspirat cu un inamic) și le predă lui *Rajas* (cu care s-a unit).

SECȚIUNEA CCLV

Bhishma a zis: Ascultă iarăși, O, fiu, O, nepătatule, cu sentimente de mare mândrie, cuvintele care au ieșit de pe buzele Rishiului născut pe insulă, referitoare la enumerarea entităților. Asemenea unei flăcări arzânde (pentru că a transcens toată ignoranța), marele Rishi i-a spus aceste cuvinte fiului său care semăna cu un foc învelit în fum.[605] Instruit de ceea ce a spus el, și eu, O, fiu, îți voi explica din nou acea anumită cunoaștere (care alungă ignoranța). Proprietățile de care dispune pământul sunt imobilitatea, greutatea, duritatea, productivitatea, mirosul, densitatea, capacitatea de a absorbi mirosuri de tot felul, coeziunea, locuibilitatea (în ceea ce privește vegetalele și animalele) și acel atribut al minții numit răbdare sau capacitatea de a suporta. Proprietățile apei sunt răcoarea, gustul, umezeala, lichiditatea, moliciunea, plăcutul, limba, fluiditatea, capacitatea de a se solidifica și puterea de a topi multe produse pământești.[606] Proprietățile focului sunt energia irezistibilă, inflamabilitatea, căldura, capacitatea de a înmuia, lumina, tristețea, boala, viteza, furia și, invariabil, mișcarea ascendentă. Proprietățile vântului sunt atingerea care nu este nici caldă, nici rece, capacitatea de a ajuta organul vorbirii, independența (în ceea ce privește mișcarea), forța, iuțeala, puterea de a ajuta la toate tipurile de emisie sau descărcare, puterea de a ridica alte obiecte, respirațiile inhalate și expirate, viața (ca atribut al lui *Chit*) și nașterea (inclusiv moartea). Proprietățile spațiului sunt sunetul, extinderea, capacitatea de a fi închis, lipsa unui refugiu pe care să se odihnească, lipsa oricărei necesități pentru un astfel de refugiu, starea de a fi nemanifestat, capacitatea de modificare, incapacitatea de a produce rezistență, cauza materială pentru producerea simțului auzului și porțiunile neocupate ale corpului uman. Acestea sunt cele cincizeci de proprietăți, după cum au fost declarate, care constituie esența celor cinci entități elementare.[607] Răbdarea, raționamentul sau disputa, amintirea, uitarea sau eroarea, imaginația, anduranța, înclinația spre bine, înclinația spre rău și neliniștea — acestea sunt

servitoarea ei principală. Simțurile sunt cetățenii sub conducerea minții. Pentru a prețui simțurile, mintea se angajează în acte care produc roade vizibile și invizibile, adică sacrificii și daruri, achiziționarea de case și grădini etc. Aceste acte sunt pasibile de două greșeli, și anume *Rajas* și *Tamas*. Simțurile (atât în această viață, cât și în cele următoare) depind de roadele (fericirea sau nefericirea) acelor acțiuni.

602 Înțelesul este acesta: simțurile, mintea, intelectul etc., toate se datorează acțiunilor. Prin urmare, se spune că acestea se bazează pe acțiuni și își trag hrana din ele.

603 Am extins primul rând din 14 pentru a oferi un sens mai clar.

604 Sensul este că, fiind pătată sau afectată, și Sufletul devine pătat sau afectat. *Enam* este *atmanam*. *Vidhritam* este „așezat ca o imagine pe o oglindă”.

605 Pentru că fiul nu dobândise încă lumina cunoașterii depline.

606 Este curios de observat cât de neglijent este redat acest verset în versiunea Burdwan. În textele bengaleze există o greșeală de tipar, și anume, *tatha* pentru *rasah*. Traducătorul Burdwan nu o observă, ci oferă doar opt calități în loc de zece. Capacitatea de a fi întărit trebuie dedusă din **cha**. K.P. Singha are dreptate.

proprietățile minții. Distrugerea gândurilor bune și rele (adică somnul fără vise), perseverența, concentrarea, decizia și stabilirea faptelor pe baza dovezilor directe, constituie cele cinci proprietăți ale intelectului.

Yudhishthira a zis: Cum poate fi spus că intelectul are cinci proprietăți? Cum pot fi numite cele cinci simțuri proprietăți (ale celor cinci entități elementare)? Explică-mi, O, bunicule, tot ceea ce pare foarte subtil.

Bhishma a zis: Intelectul se spune că posedă în total șaizeci de proprietăți, deoarece intelectul cuprinde cele cinci elemente.[608] Toate aceste proprietăți există într-o stare de uniune cu Sufletul. *Vedele* declară, O, fiu, că elementele, cele (cincizeci) proprietăți ale lor (împreună cu mintea și intelectul și cele nouă și cinci proprietăți ale lor) sunt toate create de Cel care este mai presus de orice deteriorare. Aceste (șaptezeci și unu de) entități, așadar, nu sunt eterne (precum Sufletul). Teoriile care contrazic Revelația pe care ți le-am prezentat în *Vedele* anterioare, O, fiu, (despre originea Universului și alte incidente ale acestuia) sunt toate defectuoase în ochiul rațiunii. Cu toate acestea, acordând o atenție deosebită la tot ce ți-am spus despre *Brahma* Suprem, în această lume, după ce vei dobândi puterea pe care o oferă cunoașterea lui *Brahma*, caută să obții seninătatea inimii.[609]

SECȚIUNEA CCLVI

Yudhishthira spuse: Acești stăpâni ai pământului care zac pe suprafața gliei, în mijlocul oștirilor lor respective, acești prinți înzestrați cu mare putere, sunt acum lipsiți de animație. Fiecare dintre acești monarhi puternici poseda o forță egală cu cea a zece mii de elefanți. Vai! Toți aceștia au fost uciși de oameni înzestrați cu putere și forță egală. Nu văd pe nimeni altcineva (în lume) care ar putea să ucidă vreunul dintre acești oameni în luptă.[610] Toți erau înzestrați cu mare tărie, mare energie și mare forță. De asemenea, înzestrați cu mare înțelepciune, acum zac pe pământul gol, lipsiți de viață. În legătură cu toți acești oameni lipsiți de viață, cuvântul folosit este că sunt morți. De o tărie teribilă, toți acești regi se spune că sunt morți. În legătură cu acest subiect s-a născut o îndoială în mintea mea. De unde provine animația și de unde moartea? Cine este cel care moare? (Oare trupul cel gros, trupul cel subtil sau Sufletul moare?) De unde vine moartea? Din ce motiv moartea ia (ființele vii)? O, bunicule, spune-mi aceasta, O, tu care semeni cu un celest!

Bhishma spuse: În vechime, în epoca *Krita*, O, fiule, a fost un rege pe nume Anukampaka. Căruțele, elefanții, caii și oamenii săi, fiind diminuați numeric, el a fost doborât în sclavie de către dușmanii săi în luptă. Fiul său, pe nume Hari, care semăna cu Narayana însuși ca putere, a fost ucis în acea bătălie de către dușmanii săi, împreună cu toți oamenii și trupele sale. Îndurerat de moartea fiului său și fiind el însuși subjugat de dușmani, regele s-a dedicat de atunci unei vieți de liniște.

607 Este evident că Rishii considerau o entitate nu ca pe o substanță necunoscută căreia îi sunt inerente anumite proprietăți cunoscute, ci ca pe suma totală a acelor proprietăți în sine. În ceea ce privește mintea umană, nu există nicio justificare pentru afirmația că materia este o substanță necunoscută căreia îi sunt inerente extensia și divizibilitatea etc.; pe de altă parte, materia, așa cum ni se pare nouă, este doar extensie, divizibilitate etc., existând într-o stare combinată.

608 Elementele sunt cinci la număr. Proprietățile lor sunt cincizeci. Cele cinci proprietăți speciale ale intelectului ar trebui adăugate la cele cinci și cincizeci. Prin urmare, totalul proprietăților intelectului ajunge la șaizeci.

609 Acesta este un vers dificil. *Anagatam* este *agama-viruddham*. Construcția gramaticală, așa cum a explicat comentatorul, este aceasta: *tat (tasmin sau purvaslokokokte vishaya yat) anagatam tava uktam tat chintakalilam*. *(Twam tu) samprati iha (loke) tat (maduktam) bhutarthatattwamsarvam avapya bhuta-prabhavat santabuddhi bhava. Bhutarthah* este *Brahma*, iar *bhutaprabhavat* este *Brahmaiswaryat*. (Acesta este un exemplu al ablativului cu „*lyap*” înțeles). Ceea ce Bhishma dorește să facă Yudhishthira nu este atât să se ocupe de diferitele teorii despre originea universului, cât să se ocupe cu atenție de metoda de a ajunge la *Brahma*. A avea o inimă liniștită, desigur, implică posesia unui *nirvrittika bitddhi*.

610 Adică, puteau fi uciși doar de egalii lor care se luptau cu ei, ceea ce înseamnă că toți acei războinici erau oameni foarte superiori. Nu puteau fi uciși de alții decât de cei cu care luptau.

Într-o zi, rătăcind fără scop, l-a întâlnit pe înțeleptul Narada pe pământ. Monarhul i-a povestit lui Narada tot ce se întâmplase, adică moartea fiului său în luptă și propria sa capturare de către dușmanii săi. După ce i-a ascultat cuvintele, Narada, înzestrat cu bogăția de penitențe, i-a recitat apoi următoarea narațiune pentru a-i alina durerea cauzată de moartea fiului său.

Narada spuse: Ascultă acum, O, monarhule, următoarea narațiune cu detalii destul de lungi, așa cum s-au petrecut ele. Eu însumi am auzit-o în trecut, O, rege! Înzestrat cu o mare energie, Marele Părinte, la vremea creației universului, a creat un număr mare de ființe vii. Acestea s-au înmulțit foarte mult și niciuna dintre ele nu a întâlnit moartea. Nu exista nici o parte a universului care să nu fie supraaglomerată de creaturi vii, O, tu cu glorie nepieritoare! Într-adevăr, O, rege, cele trei lumi păreau să se umfle de ființe vii și deveniseră ca și cum ar fi rămas fără suflare. Atunci, O, monarhule, gândul i-a apărut în minte Marelui Părinte cum să distrugă acea populație prea numeroasă. După ce a reflectat asupra subiectului, Cel Născut din Sine, totuși, nu a putut decide care ar fi mijlocul prin care să se realizeze distrugerea vieții. Atunci, O, rege, *Brahma* a cedat în fața furiei, iar în urma furiei sale a ieșit un foc din corpul Său. Cu acel foc născut din mânia Sa, Marele Părinte a ars toate colțurile universului, O, monarhule. Într-adevăr, acel incendiu născut din mânia Domnului divin, O, rege, a ars cerul și pământul și firmamentul și întregul univers împreună cu ființele sale mobile și nemobile. Cu adevărat, când Marele Părinte a cedat în fața mâniei, toate ființele mobile și nemobile au început să fie mistuite de energia irezistibilă a acelei patimi. Atunci divinul și minunatul Sthanu, ucigașul eroilor dușmani, stăpânul *Vedelor* și al scripturilor, umplut de compasiune, a căutat să Îl mulțumească pe Brahman. Când Sthanu a venit la Brahman din motive de binefacere, marele Zeu arzând de energie, i-a spus, zicând: „Meriți daruri de la mine. Ce dorință a ta să îndeplinesc? Îți voi face bine îndeplinind tot ce se află în inima ta.”

SECȚIUNEA CCLVII

Sthanu a zis: „Știi, O, stăpâne, că rugămințile mele către tine sunt în numele ființelor create ale universului. Aceste ființe au fost create de tine. Nu te mânia pe ele, O, bunicule! Prin focul născut din energia ta, O, ilustre, toate ființele create sunt mistuite. Văzându-le puse într-o astfel de stare, sunt pătruns de compasiune. Nu te mânia pe ele, O, stăpâne al universului.”

Stăpânul tuturor ființelor create a zis: Nu sunt mânios, nici nu este dorința mea ca toate ființele create să înceteze să mai existe. Numai pentru a ușura povara pământului este de dorit distrugerea. Zeița Pământ, suferind de greutatea creaturilor, m-a rugat, O, Mahadeva, să le distrug, mai ales că Părea să se scufunde sub povara lor în apă. Când, chiar și după ce mi-am exercitat inteligența pentru mult timp, nu am reușit să găsesc mijlocul prin care să realizez distrugerea acestei populații prea numeroase, abia atunci mânia mi-a cuprins pieptul.

Sthanu a zis: Nu te lăsa purtat de mânie, O, stăpâne al zeilor, în privința acestei chestiuni despre distrugerea ființelor vii. Fii mulțumit. Să nu fie distruse aceste ființe mobile și nemișcate. Toate iazurile, toate tipurile de iarbă și ierburi, toate ființele nemișcate și toate creaturile mobile de asemenea din cele patru varietăți, sunt mistuite. Întregul univers este pe punctul de a fi lipsit de ființe. Fii mulțumit, O, domn divin! O, tu cu inimă dreaptă, chiar acesta este darul pe care ți-l cer de la tine. Dacă sunt distruse, aceste creaturi nu se vor mai întoarce. Prin urmare, lasă această energie a ta să fie neutralizată de propria ta energie. Condus de compasiune pentru toate ființele create, găsește o cale ca, O, Bunicule, aceste ființe vii să nu ardă. Oh, să nu piară aceste ființe vii, distruși fiind chiar și urmașii lor. M-ai numit pe mine ca prezidând conștiința tuturor ființelor vii, O, stăpâne al tuturor stăpânilor universului. Tot acest univers viu, mobil și nemișcat, O, stăpâne al universului, a izvorât din tine. Împăcându-te, O, zeu al zeilor, te rog să faci ca ființele vii să se întoarcă în lume în mod repetat, suportând moarte repetată.

Narada a continuat: Auzind aceste cuvinte ale lui Sthanu, divinul Brahman, cu vorbirea și

mintea stăpânite, şi-a retras propria energie în inima sa. Suprimând acel foc care devasta universul, ilustrul Brahman, adorat de toţi şi dotat cu putere nelimitată, a aranjat apoi naşterea şi moartea în ceea ce priveşte toate fiinţele vii. După ce Sinele Născut s-a retras şi a stins acel foc, a ieşit din toate orificiile corpului său o doamnă îmbrăcată în veşminte negre şi roşii, cu ochi negri, palme negre, purtând o pereche de cercei excelenţi şi împodobită cu ornamente cereşti. Născută din corpul lui Brahman, doamna şi-a luat locul în dreapta sa. Cei doi zei de frunte au privit-o apoi. Atunci, O, rege, Sinele Născut puternic, cauza originară a tuturor lumilor, a salutat-o şi i-a zis: „O, Moarte, ucide aceste creaturi ale universului. Plin de furie şi hotărât să aduc distrugerea fiinţelor create, te-am chemat.[611] Tu, deci, începe să distrugi toate creaturile, fie ele fără minte sau învăţate. O, doamnă, ucide toate fiinţele create fără a face excepţie pentru nimeni. La comanda mea, vei dobândi mare prosperitate.” Astfel abordată, zeiţa, Moartea, împodobită cu un ghirlandă de flori de lotus, a început să reflecteze cu tristeţe şi a vărsat lacrimi abundente. Fără a permite însă lacrimilor să cadă, le-a ţinut, O, rege, în palmele strânse. Apoi l-a implorat pe Sinele Născut, împulsionată de dorinţa de a face bine omenirii.

SECŢIUNEA CCLVIII

Narada spuse: Doamna cu ochi mari, stăpânindu-şi durerea printr-un efort propriu, i-a vorbit Marelui Bunic, cu mâinile împreunate şi aplecată într-o însuşire de umilinţă ca o iederă. Şi ea a spus: „Cum, O, cel mai iscusit dintre vorbitori, o doamnă ca mine, care a izvorât din tine, să procedeze pentru a îndeplini o faptă atât de groaznică – o faptă, adică, menită să inspire groază tuturor fiinţelor vii? Mi-e teamă să fac orice lucru nelegiuit. Tu rânduieşte-mi o lucrare dreaptă. Vezi că sunt înspăimântată. O, aruncă o privire plină de compasiune asupra mea. Nu voi putea să despart de viaţă creaturi vii – copii, tineri şi bătrâni – care nu mi-au făcut niciun rău. O, stăpân al tuturor creaturilor, mă închin în faţa ta, fii mulţumit de mine. Nu voi putea să rup de fiinţă pe fii dragi şi prieteni iubiţi şi fraţi şi mame şi taţi. Dacă aceştia vor muri (prin fapta mea), rudele lor rămase în viaţă cu siguranţă mă vor blestema. Sunt cuprinsă de frică la perspectiva aceasta.[612] Lacrimile celor care vor supravieţui, loviţi de durere, mă vor arde pentru eternitate. Sunt foarte speriată de aceştia (ale căror rude va trebui să le tai). Caut protecţia ta. Toate creaturile păcătoase (ucise de mine) vor trebui să se scufunde în regiunile infernale. Caut să te mulţumesc pe tine, O, zeu care dăruieşti binefaceri! Extinde harul tău asupra mea, O, stăpân puternic! Caut împlinirea acestei dorinţe, O, Bunicule, a tuturor lumilor. O, cel mai mare dintre toţi zeii, caut, prin harul tău, chiar acest scop, şi anume: permisiunea de a suporta aspre nevoinţe.”

Bătrânul a spus: „O, Moarte, tu ai fost intenţionată de mine pentru distrugerea tuturor creaturilor. Mergi şi pune-te la treaba de a ucide pe toţi. Nu te gândi la corectitudinea sau necorectitudinea acestei fapte. Aceasta trebuie să fie. Nu poate fi altfel. O, fără păcat, O, Doamnă cu membre fără cusur, îndeplineşte porunca pe care am rostit-o.” Astfel abordată, O, tu cu braţe puternice, doamna numită Moarte, O, cuceritor de oraşe ostile, nu a scos niciun cuvânt, ci a stat smerită cu ochii ridicaţi spre Stăpânul puternic al tuturor creaturilor. Brahman a adresat-o în repetate rânduri, dar doamna părea a fi ea însăşi lipsită de viaţă. Văzând-o astfel, zeul zeilor, acel stăpân al stăpânilor, a tăcut. Într-adevăr, Cel Născut din Sine, printr-un efort al voinţei Sale, s-a bucurat. Zâmbind, stăpânul tuturor lumilor şi-a aruncat apoi privirea asupra universului. Am auzit că atunci când acel stăpân invincibil şi ilustru şi-a potolit mânia, doamna (numită Moarte) s-a îndepărtat de lângă El. Părăsind partea lui Brahman fără să fi promis îndeplinirea distrugerii creaturilor vii, Moartea a plecat repede, O, rege, la locul sacru cunoscut sub numele de Dhenuka. Acolo zeiţa a practicat cele mai severe asceze timp de cincisprezece miliarde de ani, stând tot timpul într-un picior.[613] După ce a practicat asceze atât de severe în acel loc, Brahmanul de mare

611 În cazul zeilor şi al Rishilor, gândirea şi invocarea sunt acelaşi lucru.

612 Comentatorul explică faptul că acuzativele din primul rând al versetului 5 sunt guvernate de *hareyam* din versetul anterior.

613 O *Padmaka* este formată din zece cifre, adică o mie de milioane sau un miliard, conform metodei franceze de calcul.

energie i-a spus din nou: „Îndeplinește-mi porunca, O, Moarte!” Ignorând această poruncă, doamna a practicat din nou penitențe stând într-un picior timp de douăzeci de miliarde de ani, O, dătător de onoruri! Și din nou, O, fiule, ea a dus o viață în pădure cu căprioarele pentru o altă perioadă lungă ce cuprindea zece mii de miliarde de ani.[614] Și o dată, O, cel mai important dintre oameni, ea a petrecut de două ori zece mii de ani, trăind doar din aer ca hrană. Încă o dată, O, monarh, ea a respectat excelenta promisiune a tăcerii timp de opt mii de ani, petrecând tot timpul în apă. Apoi acea fecioară, O, cel mai bun dintre regi, s-a dus la râul Kausiki. Acolo a început să-și petreacă zilele urmând o altă promisiune, trăind doar din apă și aer. După aceasta, O, monarh, fecioara binecuvântată a pornit spre Gange și de acolo spre munții Meru. Mânată de dorința de a face bine tuturor creaturilor vii, ea a stat perfect nemișcată acolo ca o bucată de lemn. Plecând de acolo spre vârful Himavatului unde zeitățile îndepliniseră marele lor sacrificiu, ea a stat acolo încă o sută de miliarde de ani, sprijinindu-și greutatea doar pe vârfurile degetelor de la picioare, cu scopul de a-l mulțumi pe Bătrân cu un astfel de act de austeritate. Ajungând acolo, Creatorul și Distrugătorul universului i-a spus din nou, zicând: „Cu ce te ocupi, O, fiică? Îndeplinește cuvintele mele.” Adresându-se divinului Bătrân, fecioara i-a spus din nou: „Nu pot să curm viețile creaturilor, O, zeu! Caut să te mulțumesc (pentru a fi iertată de această poruncă).” Speriată de perspectiva demenței, ea L-a rugat pe Bătrân să o scutească de ascultarea poruncii Sale, Bătrânul a liniștit-o și i-a spus din nou, zicând: „Nicio demnitate nu se va acumula, O, Moarte! Să te apuci tu, O, fecioară minunată, de sarcina de a distruge creaturile vii. Ceea ce am rostit eu, O, fată iubită, nu poate fi falsificat. Dreptatea eternă se va refugia acum în tine. Eu și toți zeii vom fi întotdeauna ocupați să căutăm binele tău. Această altă dorință pe care o ai în inima ta ți-o îndeplinesc. Creaturile vii vor fi afectate de boală și (murind) te vor blama pe tine. Tu vei deveni bărbat în toți cei de sex masculin, femeie în toate cele de sex feminin și eunuc în toți cei de al treilea sex.”[615] Astfel vorbită de Brahman, O, rege, fecioara a spus în cele din urmă, cu mâinile împreunate, aceluia nobil suflet și neschimbătorului stăpân al tuturor zeităților, aceste cuvinte: „Nu pot să ascult porunca ta.” Marele Zeu, fără să se înmoaie, i-a spus din nou: „O, Moarte, ucide oameni. Voi orândui astfel încât să nu-ți fie imputată nicio demnitate făcând asta, O, doamnă minunată! Acele lacrimi pe care văd că ți-au căzut din ochi și pe care încă le ții în mâinile tale împreunate se vor transforma în boli teribile și chiar ele vor distruge oamenii când le vine ceasul. Când va veni sfârșitul creaturilor vii, vei trimite Dorința și Mânia împreună împotriva lor. Imensă demnitate va fi a ta. Nu vei acumula inechitate, fiind tu însăți perfect egală în comportamentul tău.[616] Făcând asta, vei observa doar dreptatea în loc să te scufunzi în inechitate. Prin urmare, pune-ți inima pe sarcina de față și, adresându-te Dorinței și Mâniei, începe să ucizi toate creaturile vii.” Astfel abordată, acea doamnă, numită Moarte, s-a temut de blestemul lui Brahman și i-a răspuns, spunând: „*Da!*” De atunci, ea a început să trimită Dorința și Mânia ca ultime ore ale creaturilor vii și prin agenția lor să le oprească suflarea vieții. Acele lacrimi pe care Moartea le-a vărsat sunt bolile prin care corpurile oamenilor devin afectate. La distrugerea, deci, a creaturilor vii, cineva nu ar trebui, înțelegând, cu ajutorul intelectului (care este cauza unei asemenea distrugeri), să cadă în jale. Așa cum simțurile tuturor creaturilor dispar când acestea se scufundă în somnul fără vise și revin din nou când se trezesc, în același mod toți oamenii, la dizolvarea trupurilor lor, trebuie să meargă în lumea de dincolo și să se întoarcă de acolo în aceasta, O, leu dintre regi! Elementul numit vânt, înzestrat cu o energie teribilă și o putere măreață și cu urlete asurzitoare, operează ca viața în toate creaturile vii. Acel vânt, când trupurile creaturilor vii sunt distruse, scăpând din cel vechi, se angajează în diverse funcții în trupuri noi și diverse. Din acest motiv, vântul este numit stăpânul simțurilor și este distins deasupra celorlalte elemente ce constituie corpul grosier. Zeii, fără excepție, (când meritele lor încetează), trebuie să se nască ca muritori pe pământ. Similar, toate creaturile muritoare (când dobândesc suficient merit), reușesc să ajungă la statutul de zei. Prin urmare, O, leu dintre regi, nu jeli pentru fiul tău. Fiul tău a

614 A duce o viață în pădure alături de căprioare și după obiceiurile căprioarelor conferă mari merite. Vezi povestea fiicei lui Yayati, Madhavi, din *Udyoga Parvam* ante.

615 Comentatorul explică faptul că aceasta înseamnă că Moartea va atinge statutul de *Brahma* atotcuprinzător. Chiar și acesta este darul pe care Cel Născut din Sine i-l acordă pentru a o proteja de nelegiuire și a-i potoli temerile.

616 Adică, a fi eliberat de mânie și aversiune.

ajuns în cer și se bucură de o mare fericire acolo! Așa, O, monarh, Moartea a fost creată de Cel Născut din Sine și în acest fel ea curmă cuvenit toate creaturile vii când vine ceasul lor. Lacrimile pe care le-a vărsat ele devin boli, care, când le vine ceasul de pe urmă, răpesc toate ființele înzestrate cu viață.

SECȚIUNEA CCLIX

Yudhishthira a spus: Toți oamenii care locuiesc pe acest pământ sunt plini de îndoieli cu privire la natura dreptății. Cine este aceasta numită Dreptate? De unde vine Dreptatea? Spune-mi, O, Bunicule! Dreptatea este pentru slujire în această lume sau este pentru slujire în lumea viitoare? Sau este pentru slujire atât aici, cât și de apoi? Spune-mi, O, Bunicule!»”

Bhishma a spus: Practicile celor buni, *Smriti*-urile și *Vedele* sunt cele trei semne (surse) ale dreptății. Pe lângă acestea, cei învățați au declarat că scopul (pentru care este îndeplinit un act) este al patrulea semn al dreptății.[617] Înțelepții din vechime au declarat ce acte sunt drepte și le-au clasificat, de asemenea, ca fiind superioare sau inferioare în ceea ce privește meritul. Regulile dreptății au fost stabilite pentru conducerea treburilor lumii. În ambele lumi, adică aici și în cea de apoi, dreptatea produce fericirea ca rod. O persoană păcătoasă, incapabilă să dobândească merit prin mijloace subtile, este pătată doar de păcat. Unii sunt de părere că persoanele păcătoase nu pot fi niciodată curățate de păcatele lor. În vremuri de primejdie, o persoană, chiar și prin rostirea unui neadevăr, dobândește meritul de a fi spus adevărul, la fel cum o persoană care îndeplinește un act nedrept dobândește prin același mijloc meritul de a fi făcut un act drept. Conduita este refugiul dreptății. Tu ar trebui să știi ce este dreptatea, având ca ajutător conduita.[618] (Este în natura omului să nu-și vadă sau să nu-și proclame propriile defecte, dar să le respecte și să le proclame pe cele ale altora). Chiar și hoțul, furând ceea ce aparține altora, cheltuiește produsele furtului său în acte de aparentă virtute. În timpul unei anarhii, hoțul se bucură foarte mult să-și însușească ceea ce aparține altora. Când alții, însă, îl deposedează de ceea ce a obținut prin jaf, el dorește imediat un rege (pentru a invoca pedeapsa asupra făptașilor). Chiar și în astfel de momente, când indignarea sa pentru încălcarea drepturilor de proprietate este la apogeu, el râvnește în secret la averea celor mulțumiți cu a lor. Fără frică și fără nicio îndoială în minte (când el însuși este victima unui furt), el se îndreaptă spre palatul regelui cu o minte curățată de orice păcat. Chiar în inima sa nu vede pata niciunui act rău.[619] A spune adevărul este meritoriu. Nimic nu este mai presus de adevăr. Totul este susținut de adevăr, și totul se bazează pe adevăr. Chiar și cei păcătoși și fioroși, jurând să păstreze adevărul între ei, înlătură orice motiv de ceartă și, unindu-se, se apucă de treburile (lor păcătoase), bazându-se pe adevăr. Dacă ar fi mincinoși unul cu celălalt, atunci ar fi distruși fără îndoială. Nimeni nu ar trebui să ia ceea ce aparține altora. Aceasta este o obligație eternă. Oamenii puternici consideră că aceasta a fost introdusă de cei slabi. Când, însă, soarta acestor oameni devine potrivnică, această poruncă ajunge să fie aprobată de ei. Apoi, din nou, cei care îi depășesc pe alții în forță sau putere nu devin neapărat fericiți.[620] Prin urmare, nu-ți pune niciodată inima pe vreun act care este greșit. Cel care se comportă astfel nu are teamă de oamenii necinstiți, de hoți sau de rege.

---

617 Munca lui Vasishtha începe cu întrebarea — Ce este *dharmah*? Primul răspuns este „orice este în concordanță cu *Srutis* și *Smritis*”. Apoi vine *Sishtacharah* sau conduita celor numiți *Sishta* sau binele.

618 Oricum ar argumenta cazuiștii și oricum ar pretinde moraliștii, o minciună precum cea a lui Sir Henry Lee pentru că și-a salvat prințul din mâinile lui Cromwell (vezi Woodstock), sau precum cea a fiului aurarilor, chiar și pe moarte, pentru că l-a salvat pe prințul Chevalier din mâinile potențialilor săi răpitori, este scuzabilă în opinia multora și chiar meritorie, după unii. p. 226 Lumea este din nou de acord că, dacă un adulter este chemat în boxa martorilor, mărturia mincinoasă ar fi o infracțiune venală în comparație cu josnicia trădării onoarei unei femei care se încrede în el. De aici și excluderea unui astfel de martor (conform aproape oricărui sistem de drept) în procesele pentru adulter. Rishii au scris pentru oameni și nu pentru îngeri. Conduita la care se face referire este cea a celor buni și pioși.

619 În explicarea versetului 7, comentatorul folosește cuvintele pe care le-am inclus între paranteze. Potrivit lui, versetul 9 se referă la hoțul jefuit în timp ce acesta merge la rege pentru a invoca dreptatea.

620 Există un alt motiv pentru care cineva nu ar trebui să se lase pradă intoxicației puterii și nu ar trebui să desconsidere interdicția eternă de a lua ceea ce aparține altuia. K.P. Singha traduce incorect acest rând.

Nefăcând niciun rău nimănui, un astfel de om trăiește fără frică și cu inima curată. Un hoț se teme de toată lumea, ca o căprioară alungată din pădure în mijlocul unui sat locuit. El crede că ceilalți oameni sunt la fel de păcătoși ca el. Cel cu inima curată este întotdeauna plin de veselie și nu are frică din nicio direcție. O astfel de persoană nu vede niciodată propriile greșeli la alții.[621] Persoanele angajate în a face bine tuturor creaturilor au spus că practica dărniciei este o altă datorie înaltă. Cei care posedă bogății consideră că această datorie a fost așezată de cei săraci. Când, însă, acei oameni bogați se confruntă cu sărăcia în urma unei schimbări a sorții, practica dărniciei li se recomandă apoi. Oamenii extrem de bogați nu întâmpină neapărat fericirea.[622] Știind cât de dureros este pentru sine, o persoană nu ar trebui să facă altora ceea ce nu-i place să i se facă ei de către alții.[623] Ce poate spune altcuiva (vinovat de aceeași transgresiune) cel care devine amantul soției altui om? Se observă, totuși, că chiar și unul ca acesta, când își vede iubita cu un alt iubit, devine incapabil să ierte fapta.[624] Cum poate unul care, pentru a respira, să gândească să împiedice pe altul printr-un act ucigaș să facă același lucru? Orice dorințe nutrește cineva față de sine însuși, ar trebui cu siguranță să le manifeste față de altul. Cu averea în surplus pe care ar putea să o dețină, ar trebui să ușureze nevoile celor săraci. Din acest motiv Creatorul a rânduit practica de a-și spori bogăția (prin comerț sau plasând-o la dobândă).[625] Cineva ar trebui să urmeze singur calea pe care, mergând pe ea, se poate spera să întâlnească zeitățile; sau, în momentele în care se dobândește avere, aderența la datoriile de sacrificiu și dar este lăudabilă.[626] Înțelepții au spus că îndeplinirea obiectivelor prin mijloace plăcute (pașnice) este dreptate. Vezi, O, Yudhishthira, că și acest criteriu a fost avut în vedere la declararea semnelor dreptății și a nelegiuirii.[627] În zilele de demult Creatorul a rânduit dreptatea, înzestrând-o cu puterea de a menține lumea unită. Conduita celor buni, care este plină de excelență, este supusă (numeroaselor) restricții pentru dobândirea dreptății, care depinde de numeroase considerații delicate. Semnele dreptății ți-au fost acum înfățișate ție, O, cel mai distins al rasei lui Kuru! Nu-ți îndrepta, așadar, niciodată înțelegerea spre vreun act greșit.

SECȚIUNEA CCLX

Yudhishthira spuse: Spui că dreptatea sau datoria depinde de considerații delicate, că este indicată de conduita celor numiți buni, că este plină de restricții (de numeroase acte) și că indicațiile ei se găsesc și în *Vedā*. Mi se pare, însă, că am o anumită lumină interioară în consecința căreia pot deosebi binele de rău prin inferențe.[628] Numeroase întrebări pe care intenționam să ți le adresez mi-au fost toate răspunse de tine. Am însă o întrebare pe care ți-o voi pune curând. Ea nu este determinată, O, rege, de dorința de dispută goală. Toate aceste creaturi încorporate, se pare, se nasc, există și își părăsesc trupurile, din propria lor natură. Prin urmare, datoria și contrariul ei nu pot fi stabilite, O, Bharata, doar prin studiul scripturilor.[629] Datoriile unei persoane care este înstărită sunt

621 Ceea ce sugerează că un astfel de om este întotdeauna conștient de propriile greșeli. El nu crede niciodată că alții sunt vinovați de o greșeală pe care el, într-un moment de ispită, ar fi putut-o comite.

622 K.P. Singha traduce greșit acest rând.

623 Construcția nu este deloc dificilă; totuși, ambii traducători vernaculari au înțeles-o greșit, versiunea burdwană fiind complet ininteligibilă. Aceasta este doar o altă formă a zicalei binecunoscute - „fă altora așa cum ai vrea să ți se facă ție”.

624 Traducătorul Burdwan oferă o versiune incorectă a celui de-al doilea rând: *yad* este echivalentul lui *Xoyadi*: *anyasya* reprezintă *anyam*. Flexiunea genitivului este folosită pentru acuzativ. *Tatah* reprezintă *tasmin*, implicând *aupapatye vishaye*. *Kuryat* este *driggochari-kwyat*.

625 Surplusul nu ar trebui râvnit de dragul lui, ci pentru o astfel de utilizare.

626 A doua linie este redată incorect de K.P. Singha.

627 *Priyabhyupagatam* este *priyena praptam* și nu *hinsaya*.

628 Nu sunt sigur că am înțeles corect originalul. Nilakantha spune că sensul dorit este acela că Yudhishthira găsește greșeli în conduita anterioară a lui Bhishma în ceea ce privește indiciile dreptății.

629 Argumentul, așa cum este explicat de comentator, este acesta: Bhishma a spus că dreptatea și inversul ei apar din acțiunile cuiva care produc fericire sau nefericire altora și că ambele afectează viața viitoare a cuiva în ceea ce privește fericirea și nefericirea de care se bucură sau se îndură în aceasta. Însă creaturile vii, spune Yudhishthira, sunt văzute ca luându-și nașterea, existând și murind prin propria lor natură. Prin urmare, natura pare a fi cauza eficientă a nașterii, existenței și morții și nu declarațiile din *Srutis*, deși aceste declarații sunt în concordanță cu considerațiile de fericire sau invers. Prin urmare, studiul *Vedelor* nu poate duce singur la cunoașterea dreptății și a

de un fel. Cele ale unei persoane care a ajuns în suferinţă sunt de alt fel. Cum poate fi stabilită datoria referitoare la perioadele de suferinţă doar prin citirea scripturilor?[630] Actele celor buni, ai spus, constituie dreptate (sau datorie). Cei buni, însă, trebuie stabiliţi prin faptele lor. Definiţia are, prin urmare, drept fundament, o cerşetorie de întrebări, cu rezultatul că sensul conduitei celor buni rămâne nerezolvat. Se vede că o persoană obişnuită comite nelegiuire în timp ce aparent realizează dreptate. Se văd şi unii oameni extraordinari care realizează dreptate comiţând acte aparent nedrepte.[631] Apoi, iarăşi, dovada (a ceea ce spun) a fost furnizată chiar de către cei foarte versaţi în scripturi, căci am auzit că ordinele *Vedelor* dispar treptat în fiecare epocă succesivă. Datoriile din epoca *Krita* sunt de un fel. Cele din *Treta* sunt de alt fel, iar cele din *Dvāpara* sunt din nou diferite. Datoriile din epoca *Kali*, din nou, sunt în totalitate de alt fel. Prin urmare, se pare că datoriile au fost stabilite pentru epocile respective în funcţie de puterile fiinţelor umane din epocile respective. Când, aşadar, toate declaraţiile din *Vedā* nu se aplică în mod egal tuturor epocilor, afirmaţia că declaraţiile *Vedelor* sunt adevărate este doar o vorbă populară rostită pentru satisfacţia publicului. Din *Śrutis* au originat *Smritis*, a căror sferă de aplicare este iarăşi foarte largă. Dacă *Vedele* sunt autoritate pentru tot, atunci autoritate ar avea şi *Smritis*, deoarece acestea din urmă se bazează pe cele dintâi. Când însă *Śrutis* şi *Smritis* se contrazic, cum poate fi una sau alta autoritară? Apoi, iarăşi, se vede că atunci când anumiţi oameni răi de mare forţă determină ca anumite porţiuni ale anumitor cursuri de acte drepte să fie oprite, acestea sunt distruse pentru totdeauna.[632] Fie că ştim sau nu, fie că suntem capabili să stabilim sau nu să stabilim, calea datoriei este mai fină decât muchia unui brici şi mai groasă decât un munte. Dreptatea (sub forma de jertfe şi alte acte religioase) apare iniţial sub forma unor edificii romantice de vapori văzute pe cerul îndepărtat. Când, însă, este examinată de cei învăţaţi, ea dispare şi devine invizibilă.[633] La fel ca iazurile mici la care beau vitele sau canalele de irigaţie puţin adânci de-a lungul câmpurilor cultivate care se usucă foarte repede, practicile eterne inculcate în *Smriti*, căzând în desuetudine, dispar în cele din urmă complet (în epoca *Kali*). Dintre oamenii care nu sunt buni, unii se văd că devin ipocriţi (în ceea ce priveşte dobândirea dreptăţii) lăsându-se îndemnaţi de dorinţă. Unii devin astfel, îndemnaţi de dorinţele altora. Alţii, numeroşi, urmează aceeaşi cale, influenţaţi de diverse alte motive similare.[634] Nu se poate nega că astfel de acte (deşi înfăptuite de persoane aflate sub influenţa pasiunilor rele) sunt drepte. Proştii, din nou, spun că dreptatea este un sunet gol printre cei numiţi buni. Ei ridiculizează astfel de persoane şi le consideră oameni lipsiţi de raţiune. Mulţi oameni mari, din nou, se întorc (de la datoriile propriei lor stări) şi se îndreaptă către datoriile stării regale. Prin urmare, nu se observă un astfel de comportament (aşa cum este observat de vreun om) care să fie plin de benevolenţă universală.[635] Printr-un anumit curs de conduită, cineva devine cu adevărat

---

inversului ei.

630 Necazurile pot fi de o varietate infinită. Prin urmare, şi derogările de la datorie pot fi de o varietate infinită. Este imposibil să se menţioneze aceste derogări (justificabile având în vedere gradul de necaz resimţit) în orice cod moral, oricât de cuprinzător ar fi.

631 Comentatorul citează exemplul *Sudrelor* care ascultă scripturi interzise în aşteptarea meritelor. Aceştia comit păcat prin astfel de acte. Apoi, Brahmani înalţi precum Agastya, blestemând locuitorii pădurii Dandaka, au obţinut mari merite. La persoanele numite în mod universal obişnuite sau chiar inferioare, se observă indicii ale unui comportament bun, iar la cele recunoscute ca fiind bune şi respectabile, se pot observa acte care nu sunt bune. Prin urmare, ceea ce se numeşte conduita binelui este extrem de imposibil de stabilit.

632 Comentatorul citează cazul opririi sacrificiului calului ca urmare a interferenţei lui Indra cu Janamejaya, în timp ce acesta din urmă era hotărât să celebreze unul pentru dobândirea de merite.

633 Edificiile şi formele vaporoase văzute pe cerul îndepărtat sunt numite *Gandharva-nagara* din cauza credinţei ciudate că sunt oraşe sau sate locuite de Gandharva, o clasă de fiinţe superioare oamenilor. Ele apar doar pentru a dispărea foarte curând. Ceea ce doreşte vorbitorul să spună este că sacrificiile şi actele religioase par la început romantice şi încântătoare datorită roadelor pe care le aduc, şi anume raiul şi fericirea. Dar când sunt examinate prin lumina filosofiei, dispar sau se micşorează în neant, căci, ca acte, sunt trecătoare, iar consecinţele lor sunt, de asemenea, de acelaşi caracter.

634 Scopul acestui verset este de a arăta că este extrem de dificil de stabilit cine sunt cei buni a căror conduită ar trebui considerată drept standard al dreptăţii.

635 Comentatorul citează exemplul lui Drona şi al altora din aceeaşi clasă. Aceşti oameni trebuie consideraţi *Mahajana* şi *Sadhus*, dar cum poate fi considerată conduita lor dreptă? Ceea ce vrea să spună Yudhishthira este că standardele dreptăţii sau cele după care poate fi cunoscut un om bun sunt dificil de stabilit.

meritoriu. Acel curs de conduită împiedică pe altul în dobândirea de merit. Altul, practicând după plac acel comportament, se vede că rămâne neschimbat.[636] Astfel, acel comportament prin care cineva devine meritoriu îl împiedică pe altul în dobândirea meritului. Se poate astfel vedea că toate cursurile de conduită își pierd scopul și caracterul singular. Se pare, așadar, că doar ceea ce învățații din timpurile străvechi numeau dreptate este dreptate și până în ziua de azi: și prin acel curs de conduită (pe care învățații l-au stabilit astfel) distincțiile și limitările (care guvernează lumea) au devenit eterne.[637]

SECȚIUNEA CCLXI

Bhishma a spus: În acest context este citată vechea narațiune a conversației dintre Tuladhara și Jajali pe tema dreptății. A fost odată un Brahman pe nume Jajali care locuia într-o anumită pădure, practicând stilul de viață al unui pustnic.[638] De o austeritate profundă, el a pornit într-o zi spre țărmul mării și, ajungând acolo, a început să practice cele mai severe penitențe. Respectând multe jurăminte și restricții, hrana sa reglementată de multe reguli de post, corpul său acoperit cu zdrențe și piei, cu părul des pe cap, întreaga sa ființă unsă cu murdărie și lut, acel Brahman înzestrat cu inteligență a petrecut mulți ani acolo, suspendând vorbirea (și angajat în meditația Yoga). Înzestrat cu o mare energie, acel ascet reînnoit, O, monarhule, în timp ce trăia în ape (ale mării), hoinărea prin toate lumile cu viteza minții, dorind să vadă toate lucrurile.[639] După ce a văzut întregul pământ mărginit de ocean și împodobit cu râuri și lacuri și păduri, ascetul într-o zi, în timp ce stătea sub apă, a început să gândească în felul următor: „În această lume de creaturi mobile și imobile nu este nimeni egal cu mine. Cine poate hoinări cu mine printre stele și planete pe firmament și se poate odihni din nou în ape.” Nevăzut de Rakshasa în timp ce își repeta acest lucru, Pisachas-ii i-au spus: „Nu se cuvine ție să spui așa ceva. Este un om, numit Tuladhara, posedat de o mare faimă și angajat în afaceri de cumpărare și vânzare. Nici chiar el, O, cel mai bun dintre cei regenerați, nu este vrednic să spună astfel de cuvinte pe care le spui tu.” Astfel adresați de acele ființe, Jajali de penitențe austere le-a răspuns, spunând: „Îl voi vedea pe faimosul Tuladhara care posedă o astfel de înțelepciune.” Când Rishi a spus acele cuvinte, acele ființe supranaturale l-au ridicat din mare și i-au spus: „O, cel mai bun dintre cei regenerați, mergi pe acest drum.” Astfel adresați de acele ființe, Jajali a mers înainte cu inima fără bucurie. Ajuns la Varanasi, l-a întâlnit pe Tuladhara căruia i-a adresat următoarele cuvinte.

Yudhishthira a spus: Ce, O, tată, sunt acele fapte dificile pe care Jajali le-a îndeplinit înainte, în urma cărora el a dobândit un asemenea succes înalt? Se cuvine ție să mi le povestești.

Bhishma spuse: Jajali se angajase în penitențe de cea mai aspră austeritate. Făcea abluțiuni dimineața și seara. Având grijă de focurile sale, era dedicat studiului *Vedelor.* Foarte versat în datoriile stabilite pentru pustnicii din pădure, Jajali (ca urmare a practicilor sale) părea să strălucească de lumină.[640] A continuat să trăiască în păduri, angajat în permanență în penitențe. Dar nu s-a considerat niciodată ca fiind cel care a dobândit vreun merit prin faptele sale. În anotimpul ploios, dormea sub cerul liber. Toamna stătea în apă. Vara se expunea la soare și la vânt. Totuși, nu s-a considerat niciodată ca fiind cel care a dobândit vreun merit prin astfel de fapte. Dormea pe

636 Exemplele lui Viswamitra, Jamadagnya și Vasishtha sunt citate de comentator. Primul a câștigat preeminența prin stăpânirea armelor. Al doilea și-a pierdut caracterul de Brahman prin măiestria armelor. Al treilea nu a pierdut nimic, deși a pedepsit insolența lui Viswamitra folosind chiar și arme carnale.

637 Ceea ce spune Yudhishthira aici este că dreptatea, virtutea sau datoria nu depind de *Sritti* sau *Smriti*, nici de considerații legate de fericire sau nefericire. Pe de altă parte, dreptatea este arbitrară în ceea ce privește standardul său, fiind numită dreptate ceea ce era numit așa de învățații din vremurile străvechi. În ceea ce privește fericirea sau nefericirea, cauza sa este natura eternă.

638 ”În această legătură”, adică subiectul cauzei adevărate căreia i se atribuie dispensarea fericirii sau inversul acesteia.

639 Corpul său grosolan se afla în apă. Cu toate acestea, prin puterea Yoga, el a putut să cutreiere lumea în corpul său subtil și a contemplat tot ce dorea să vadă.

640 Comentatorul explică *Criya* ca implicând deținerea cunoștințelor vedice.

diverse tipuri de paturi dureroase și, de asemenea, pe pământul gol. Odată, acel ascet, în timp ce stătea sub cer în sezonul ploios, a primit pe cap ploi repetate din nori. A trebuit să treacă prin păduri în mod repetat. Din cauza expunerii la ploi și a murdăriei pe care o prindeau, șuvițele de păr ale acelui Rishi fără păcat s-au încurcat și s-au împletit una cu alta. Într-o ocazie, marele ascet, abținându-se complet de la mâncare și trăind doar din aer, a stat în pădure ca un trunchi de lemn. Neclintit la inimă, a stat acolo, fără să miște un deget. În timp ce stătea acolo ca un trunchi de lemn, perfect nemișcat, O, Bharata, o pereche de păsări Kulinga, O, rege, și-au construit cuibul pe capul lui. Umilit de compasiune, marele Rishi a suportat acel cuplu cu pene în construirea cuibului lor printre șuvițele sale de păr răvășite cu bucăți de iarbă. Și cum ascetul stătea acolo ca un trunchi de lemn, cele două păsări au trăit cu încredere pe capul lui fericite. Ploile au trecut și a venit toamna. Cuplul, îndemnat de dorință, s-a apropiat unul de celălalt conform legii Creatorului și, cu încredere deplină, a depus ouăle, O, rege, pe capul acelui Rishi. Cu jurăminte rigide și plin de energie, ascetul știa. Știind ce făcuseră păsările, Jajali nu s-a mișcat. Ferm hotărât să dobândească merit, nicio faptă care implica cea mai mică vătămare a altora nu și-a putut să-i placă. Cuplul cu pene plecând și mișcându-se zilnic de pe și spre capul lui, a trăit fericit și încrezător acolo, O, puternice rege! Când, în progresul timpului, ouăle s-au copt și au ieșit puii, aceștia au început să crească în acel cuib, căci Jajali nu s-a mișcat deloc. Ferm în respectarea jurămintelor sale, dreptul suflet al Rishi a continuat să susțină și să protejeze acele ouă stând nemișcat în acel loc, cufundat în meditația Yoga. În timp, puii au crescut și au dezvoltat aripi. Muni a știut că puii de Kulinga ajunseseră la acea etapă de dezvoltare. Cel mai de frunte dintre cei înțelepți, ferm în respectarea jurămintelor, a văzut într-o zi acei pui și s-a umplut de bucurie. Părinții păsări, văzându-și puii echipați cu aripi, s-au bucurat foarte mult și au continuat să locuiască pe capul Rishi cu ei în perfectă siguranță. Învățatul Jajali a văzut că atunci când puii au dezvoltat aripi, au zburat în fiecare seară și s-au întors pe capul lui fără a merge prea departe. El tot stătea nemișcat în acel loc. Uneori, după ce a văzut asta, lăsați de părinții lor, au plecat singuri și s-au întors singuri. Jajali tot nu s-a mișcat. La scurt timp după aceea, puii plecând dimineața au petrecut întreaga zi în afara vederii sale, dar s-au întors seara pentru a locui în cuib. Uneori, după aceea, lăsându-și cuibul timp de cinci zile la rând, s-au întors în a șasea zi. Jajali tot nu s-a mișcat. Ulterior, când puterea lor s-a dezvoltat complet, l-au părăsit și nu s-au mai întors nici măcar după multe zile. Apoi, O, rege, după ce l-au părăsit pentru totdeauna, nu s-au mai întors nici măcar după o lună. Atunci, O, rege, Jajali a părăsit acel loc. Când plecaseră astfel definitiv, Jajali s-a minunat mult și a gândit că atinsese succesul ascetic. Apoi mândria i-a intrat în inimă. Ferm în respectarea jurămintelor, marele ascet, văzând păsările plecând astfel după ce fuseseră crescute pe capul său, s-a prețuit prea mult și s-a umplut de încântare. El, apoi, s-a scăldat într-un râu și a turnat ofrande pe focul sacru și a adus închinăciuni soarelui răsare, într-adevăr, după ce a făcut ca acele păsări chataka să crească pe capul său, Jajali, cel mai de frunte dintre asceți, a început să-și bată subsuorile și să proclame cu voce tare prin cer: „Am câștigat un mare merit!” Atunci un glas invizibil s-a ridicat în cer și Jajali a auzit aceste cuvinte: ”Nu ești egal, O, Jajali, cu Tuladhara în ceea ce privește dreptatea. Posesorul unei mari înțelepciuni, acel Tuladhara trăiește la Baranasi. Nici măcar el nu este în stare să spună ceea ce spui tu, O, reînnoitule de naștere!” Auzind aceste cuvinte, Jajali s-a umplut de mânie și, dorind să-l întâlnească pe Tuladhara, O, monarh, a început să rătăcească pe tot pământul, respectând jurământul tăcerii și petrecând noaptea în locul unde îl prindea seara.[641] După o perioadă considerabilă de timp a ajuns în orașul Baranasi și l-a văzut pe Tuladhara angajat în vânzarea de articole diverse.[642] De îndată ce negustorul Tuladhara a zărit pe brahman sosit la locul său, s-a ridicat cu veselie și l-a venerat pe oaspete cu salutări potrivite.[643]

Tuladhara spuse: Fără îndoială, O, Brahmane, știu că ai venit la mine. Ascultă, totuși, O, cel mai de frunte dintre cei reînnoiți de naștere, ce am de spus. Trăind într-o zonă joasă lângă țărmul

641 Acesta a fost un nou jurământ pe care Jajali a început să-l respecte, jurământul de a călători prin întregul pământ, dormind acolo unde îl prindea seara.

642 Magazinul unei Beniya este un depozit divers. Conține în principal condimente și medicamente, dar nu există niciun articol de uz casnic care să nu se găsească într-un astfel de magazin.

643 *Bhandajivanah* este cel care investește capital și trăiește din profiturile acestuia.

mării, ai suferit penitențe foarte austere. Dar nu aveai nicio conștiință de a fi dobândit dreptatea sau meritul. Când în sfârșit ai atins succesul ascetic, anumite păsări s-au născut pe capul tău. Ai avut o grijă deosebită pentru creaturile mici. Când în cele din urmă acele păsări au dezvoltat aripi și când au început să-ți părăsească capul pentru a merge încolo și încoace în căutare de hrană, atunci, ca urmare a faptului că ai asistat astfel la nașterea acelor Chataka, ai început să simți impulsul mândriei, O, Brahmane, gândind că ai dobândit un mare merit.[644] Apoi, O, cel mai de frunte dintre cei reînnoiți de naștere, ai auzit în cer un glas care făcea referire la mine. Cuvintele pe care le-ai auzit te-au umplut de mânie, iar ca urmare a acesteia ești aici. Spune-mi, ce dorință a ta să îndeplinesc, O, cel mai bun dintre Brahmanas!

SECȚIUNEA CCLXII

Bhishma a spus: Așa i s-a adresat inteligentul Tuladhara cu acea ocazie, iar Jajali, cel mai inteligent dintre asceți, i-a spus aceste cuvinte.

Jajali a spus: Tu vinzi tot felul de sucuri și mirosuri, O, fiu de negustor, precum și (scoarță și frunze de) copaci mari și ierburi, fructele și rădăcinile lor. Cum ai reușit să dobândești o certitudine sau o stabilitate a înțelegerii? De unde ți-a venit această cunoaștere? O, tu, cel cu o mare inteligență, spune-mi toate acestea în detaliu.

Bhishma a continuat: Astfel adresat de acel Brahmana de mare faimă, Tuladhara de neam Vaisya, priceput în adevărurile ce țin de interpretarea moralității și mulțumit cu înțelepciunea, i-a vorbit lui Jajali, care suferise aspre penitențe, despre căile moralității.[645] Tuladhara a zis: „O Jajali, eu cunosc moralitatea, care este eternă, cu toate misterele ei. Ea nu este altceva decât acea moralitate străveche cunoscută de toți, care constă în prietenie universală și este plină de binefacere față de toate creaturile.[646] Modul de viață care se întemeiază pe o totală lipsă de vătămare față de toate creaturile sau (în caz de necesitate reală) pe o vătămare minimă a acestora, este cea mai înaltă moralitate. Eu trăiesc conform acestui mod, O, Jajali! Această casă a mea a fost construită cu lemn și iarbă tăiate de mâinile altora. Lac, rădăcini de *nymphaea lotus*, filamente de lotus, diverse feluri de arome bune [647] și multe feluri de lichide, O, Rishi regenerat, cu excepția vinurilor, le cumpăr de la alții și le vând fără a înșela. Acela, O, Jajali, se spune că știe ce este moralitatea sau dreapta-cuviință, care este întotdeauna prietenul tuturor creaturilor și care este mereu angajat în binele tuturor creaturilor, în gând, cuvânt și faptă. Eu nu cer nimic nimănui. Nu mă cert cu nimeni. Nu simt aversiune pentru nimeni. Nu am dorințe pentru nimic. Privesc cu ochi egali toate lucrurile și toate creaturile. Privește, O, Jajali, acesta este jurământul meu! Cântarele mele sunt perfect egale, O, Jajali, cu privire la toate creaturile.[648] Eu nu laud și nici nu blestem faptele altora, considerând această varietate din lume, O, cel mai ilustru dintre Brahmani, ca fiind asemenea varietății observabile în cer.[649] Să știi, O, Jajali, că privesc egal la toate creaturile. O cel mai ilustru dintre cei

---

644 *Charin* este *sancharanam* pentru mâncare.

645 În unele texte bengaleze, versurile sunt formate din 3 versuri. Al treilea vers, însă, este omis în ediția din Bombay.

646 Comentatorul observă că în al doilea rând vorbitorul explică ce este moralitatea cu misterele ei.

647 *Padmaka* sau *Padma-kashta* este portaltoiul lotusului *Nymphoea*. De asemenea, este indicat un tip de lemn medicinal, adus din Malwa și sudul Indiei. Până în ziua de azi, intră în compoziția multor medicamente folosite de medicii hinduși. *Tunga* este fie filamentele lotusului, fie arborele numit Punnaga, care este identificat cu *Calophyllum inophyllum* din genul linnean. Interpretarea din Bombay a termenului „*parichcchinnaih*” pentru „*parachcchinnaih*” nu pare a fi corectă.

648 În edițiile bengaleze, versul este alcătuit dintr-un singur rând. În textul din Bombay, este inclus în al 10-lea vers, care este format într-un triplet. Înțelesul este că, atunci când cântăresc creaturile, le consider pe toate egale. În cântarul meu, un Brahmana nu cântărește mai greu decât un Chandala, sau un elefant nu cântărește mai greu decât un câine sau o pisică.

649 Sensul este acesta: există varietate în această lume. Este însă ca varietatea aspectelor pe care le arată cerul. Aceeași Divinitate se manifestă în diverse forme, așa cum același cer prezintă diverse aspecte ca urmare a apariției și dispariției norilor.

înzestrați cu minte, nu văd nicio diferență între o bucată de pământ, o bucată de piatră și un lingou de aur. Așa cum cei orbi, cei surzi și cei lipsiți de rațiune sunt pe deplin consolați pentru pierderea simțurilor lor, la fel sunt și eu, prin exemplul lor (pentru plăcerile de care mă abțin).[650] Așa cum cei atinși de bătrânețe, cei loviți de boală și cei slăbiți și emaciați nu mai au niciun gust pentru plăceri de vreun fel, tot astfel și eu am încetat să mai simt vreun gust pentru bogăție sau plăcere sau desfătări. Când o persoană nu se teme de nimic și ea însăși nu este temută de nimeni, când nu are nicio dorință și nicio aversiune față de nimic, atunci se spune că atinge *Brahma*. Când o persoană nu se poartă păcătos față de nicio creatură în gând, cuvânt sau faptă, atunci se spune că atinge *Brahma*. Nu există trecut, nu există viitor. Nu există moralitate sau dreptate. Cel de care nicio creatură nu se teme, atinge o stare în care nu există frică.[651] Pe de altă parte, persoana care, din cauza vorbirii aspre și a temperamentului sever, este o sursă de tulburare pentru toate creaturile, la fel ca moartea însăși, cu siguranță atinge o stare care abundă în frică. Eu urmez practicile bărbaților cu suflet înalt și binevoitori, în vârstă, care, împreună cu copiii și nepoții lor, trăiesc în respectarea cuvenită a ordonanței stabilite în scripturi.[652] Practicile eterne (stabilite în *Vedă*) sunt în totalitate părăsite de cel care se lasă amețit de unele erori pe care le-a observat în conduita celor recunoscuți ca fiind buni și înțelepți. Totuși, cel înzestrat cu învățătură, sau cel care și-a stăpânit simțurile, sau cel care posedă tărie de suflet, reușește să atingă Eliberarea, ghidat de tocmai acea conduită.[653] Acel om înțelept care, după ce și-a reținut simțurile, practică, cu o inimă curățată de orice dorință de a-i răni pe alții, conduita urmată de cei numiți buni, cu siguranță, O, Jajali, va dobândi meritul dreptății (și Eliberarea care este rodul ei). În această lume, ca într-un râu, o bucată de lemn purtată de curent după bunul plac se vede cum vine în contact (pentru un timp) cu o altă bucată purtată în același mod. Acolo, pe curent, alte bucăți de lemn care fuseseră unite se văd din nou despărțindu-se una de alta. Iarba, bețele și turmele de vaci se văd adunate împreună. Această unire se datorează întâmplării și nu unui scop sau unei intenții.[654] Cel de care nicio creatură nu se sperie nici cel mai puțin, el însuși, O, ascete, nu este niciodată speriat de nicio creatură. Cel, pe de altă parte, O, om învățat, de care se teme fiecare creatură ca de un lup, se umple el însuși de frică, la fel ca animalele acvatice când sunt forțate să sară pe țărm de frica focului Vadava care răcnește.[655] Această practică a non-vătămării universale a apărut tocmai așa. Cineva o poate urma cu toate mijloacele putinței sale. Cel care are adepți și cel care are bogății pot căuta să o adopte. Cu siguranță va duce și la prosperitate și la cer.[656] În consecință cu abilitatea lor de a alunga temerile altora, oamenii înzestrați cu bogății și adepți sunt considerați cei mai de frunte de către cei învățați. Cei care sunt pentru fericirea obișnuită practică această datorie a non-vătămării universale de dragul faimei; în timp ce cei ce sunt cu adevărat iscusiți, practică același lucru de dragul atingerii lui *Brahma*.[657] Orice rod pe care cineva îl

---

650 *Devairapihita-dwarah* înseamnă persoane ale căror uși (simțuri) au fost închise de către zeități, adică oameni cu simțuri defecte sau pierdute.

651 Acea stare este *Brahma* și nu există teamă de întoarcere de la ea. De aceea, este numită *abhayam padam.*

652 Comentatorul explică faptul că menționarea lui *putra-pautrinam* indică faptul că *kulachara* sau practicile familiale (chiar dacă nu sunt foarte crude) sunt autoritare.

653 Interpretarea corectă pare a fi *vimuchyate*. — Sensul este acesta: există un curs etern al dreptății, așa cum este stabilit în *Vede*. Ceea ce se numește conduita binelui poate fi uneori pătat de unele erori. Nebunii, conduși de aceasta, renunță la dreptatea însăși. Pe de altă parte, oamenii înțelepți, evitând aceste erori, iau ceea ce este bine și sunt mântuiți. O veche zicală este citată de comentator în sensul că atunci când totul este amenințat, un om înțelept renunță la jumătate pentru a salva restul. Un nebun, însă, renunță la întreg atunci când doar jumătate este amenințată cu distrugerea.

654 Cuvântul **iha** în versuri este singura indicație a dorinței vorbitorului de a face aluzie la uniunea rudelor în această lume.

655 K.P. Singha omite discret a doua jumătate a celui de-al doilea rând. Traducătorul din Burdwan, ca de obicei, greșește în redarea ei. De fapt, *krosatah* nu este un adjectiv pentru *wikat*, ci reprezintă focul urlător Vadava. Comentatorul îl menționează în mod distinct pe *drishtante Vadavagnih*.

656 Ambii traducători vernaculari au înțeles greșit acest verset.

657 *Alpahrillekhah* este explicată de comentator ca fiind *alpam vdhyasukham hridilekheva pratishthitam yesham*; prin urmare, oamenii care caută fericirea obișnuită, și anume, ceea ce are un sfârșit. *Patavah* sunt, desigur, cei cu adevărat înțelepți, adică cei care caută fericirea fără sfârșit. *Kritsna* este *Brahma*, *tadartham abhayadanamitinirnaya yesham*, adică cei cu adevărat înțelepți o practică de dragul lui *Brahma*. Este aproape imposibil să înțelegi versete precum acestea fără ajutorul comentatorului.

culege prin penitențe, prin jertfe, prin practicarea liberalității, prin vorbirea adevărului și prin închinarea în fața înțelepciunii, poate fi obținut prin practicarea datoriei de non-vătămare. Persoana care oferă tuturor creaturilor asigurarea non-vătămării obține meritele tuturor jertfelor și, în cele din urmă, câștigă pentru sine neînfricarea ca răsplată. Nu există datorie superioară datoriei de a se abține de a vătăma alte creaturi. Cel de care, O, mare ascet, nicio creatură nu se teme nici măcar puțin, obține pentru sine neînfricarea de la toate creaturile. Cel de care toată lumea se teme, așa cum se teme cineva de un șarpe adăpostit în (camera sa de) dormit, nu dobândește niciodată vreun merit în această lume sau în cea de apoi. Înșiși zeii, în căutarea acestuia, devin uimiți pe urmele acelei persoane care transcende toate stările, persoana, anume, care se constituie în sufletul tuturor creaturilor și care privește toate creaturile ca fiind identice cu sinele său.[658] Dintre toate darurile, asigurarea non-vătămării față de toate creaturile este cea mai înaltă (din punctul de vedere al meritelor). Îți spun adevărul, crede-mă, O, Jajali! Cel care se predă faptelor câștigă la început prosperitate, dar apoi (la epuizarea meritelor sale) se întâlnește din nou cu adversitatea. Văzând distrugerea (meritelor) faptelor, înțelepții nu laudă faptele. Nu există nicio datorie, O, Jajali, care să nu fie determinată de vreun scop (de fericire). Datoria, însă, este foarte subtilă. Datoriile au fost așezate în *Vedă* de dragul atât al lui *Brahma*, cât și al cerului.[659] Subiectul datoriilor are multe secrete și mistere. Este atât de subtil încât nu este ușor de înțeles pe deplin. Printre diversele porunci conflictuale, unii reușesc să înțeleagă datoria observând faptele celor buni.[660] De ce nu-i consumi pe cei care castrează taurii și le perforează nările și îi fac să ducă poveri grele și îi leagă și îi supun la diverse feluri de constrângeri, și care mănâncă carnea creaturilor vii după ce le-au ucis? Oamenii sunt văzuți stăpânind alți oameni ca sclavi și, prin bătaie, prin legare și prin supunerea lor la constrângeri în alte moduri, îi fac să muncească zi și noapte. Acești oameni nu ignoră durerea care rezultă din bătaie și legarea în lanțuri.[661] În fiecare creatură înzestrată cu cele cinci simțuri trăiesc toate zeitățile. Surya, Chandramas, zeul vântului, Brahman, Prana, Kratu și Yama (aceștia trăiesc în creaturile vii). Există oameni care trăiesc din comerțul cu creaturi vii! Când își câștigă existența prin acest curs păcătos, ce scrupule ar trebui să aibă în a vinde carcase moarte? Capra este Agni. Oaia este Varuna. Calul este Surya. Pământul este zeitatea Virat. Vaca și vițelul sunt Soma. Omul care le vinde nu poate obține niciodată succes. Dar ce vină poate fi atașată vânzării de ulei, sau de Ghrita, sau miere, sau medicamente, O, regenerate? Multe animale cresc în ușurință și confort în locuri lipsite de țânțari și insecte înțepătoare. Știind că sunt iubite nespus de mamele lor, bărbații le persecută în diverse moduri și le duc în locuri mlăștinoase pline de insecte mușcătoare. Multe animale de tracțiune sunt asuprite cu poveri grele. Altele, în schimb, sunt făcute să sufere din cauza unui tratament nesancționat de scripturi. Cred că astfel de acte de vătămare aduse animalelor nu se deosebesc cu nimic de avort. Oamenii consideră profesia agriculturii ca fiind fără păcat. Acea profesie, totuși, este cu siguranță plină de cruzime. Plugul cu față de fier rănește solul și multe creaturi care trăiesc în sol. Aruncă-ți ochii, O, Jajali, asupra acelor tauri înhămați la plug. Vacile sunt numite în *Șrutis* cele Nemișcabile (sau de *Neucis*). Omul acela săvârșește un mare păcat care ucide un taur sau o vacă.[662] Odinioară, mulți Rishi cu simțurile stăpânite i-au spus lui Nahusha, zicând: «Tu ai ucis, O, rege, o vacă ce este declarată în scripturi a fi asemenea mamei tale. De asemenea, ai ucis un taur, care este declarat a fi asemenea Însuși Creatorului.[663] Ai săvârșit un fapt

---

658 *Padashinah* se referă la Devah. Sandhi-ul din Devapi este *arsha*. Zeitățile devin stupefiate în calea sa, adică nu reușesc să o vadă sau să o descopere, căci un astfel de om este *apadah*, adică transcende cele mai înalte regiuni ale fericirii, cum ar fi chiar regiunea lui Brahman, din cauza non-eternității lor. Un astfel de om atinge *Brahma*, care este infinit și etern.

659 *Bhuta* este explicată de comentator ca fiind *Brahma*, iar *Bhavya*, ca rai sau regiunile fericirii din lumea viitoare. În *Vede* apar ambele tipuri de îndatoriri, cum ar fi *Samah* etc. pentru *Brahma* și sacrificiile etc. pentru rai.

660 Comentatorul citează câteva rânduieli contradictorii privind sacrificarea vitelor. Subiectul datoriei este astfel confuz, declarațiile contradictorii fiind observabile în *Vede*.

661 *Badha* înseamnă aici lovire sau bătaie. Dacă este luat în sensul de „moarte”, sensul ar fi a pune pe unii la moarte pentru ca alții să fie speriați. Aceste versete sunt un protest nobil împotriva instituției sclaviei.

662 Unele texte spun *Prishadhro-gamlavanniva*, adică *Prishadhara* a comis un mare păcat ucigând o vacă (confundând-o cu un tigru, după cum spune povestea).

663 Vaca este numită mamă datorită utilizării la care este supusă. Laptele ei hrănește fiecare copil la fel de mult ca sânul mamei. Taurul, din nou, este *Prajapati*, deoarece, la fel ca Prajapati, el creează urmași și îl ajută pe om în

rău, O, Nahusha, și noi am fost nespus de mâhniți din cauza asta.» Pentru a-l curăța pe Nahusha, totuși, ei au împărțit acel păcat în o sută una de părți și, transformând fragmentele în boli, le-au răspândit printre toate creaturile.[664] Astfel, O, Jajali, acei Rishi foarte fericiți au aruncat acel păcat asupra tuturor creaturilor vii și, adresându-i-se lui Nahusha care se făcuse vinovat de avort, i-au spus: «Nu vom putea vărsa ofrande la sacrificiul tău.» Așa au spus acei Rishi și Yati cu suflet nobil, cunoscători ai adevărurilor tuturor lucrurilor, după ce au stabilit prin puterea lor ascetică că regele Nahusha nu fusese vinovat intenționat de acel păcat.[665] Acestea, O, Jajali, sunt unele dintre practicile rele și înfricoșătoare care sunt în vigoare în această lume. Tu le practici pentru că sunt practicate de toți oamenii din vechime și nu pentru că se potrivesc cu preceptele înțelegerii tale curățate. Unul ar trebui să practice ceea ce consideră a fi datoria sa, ghidat de rațiuni, în loc să urmeze orbește practicile lumii. Ascultă acum, O, Jajali, cum este comportamentul meu față de cel care mă rănește și față de cel care mă laudă. Pe amândoi îi consider la fel. Nu am pe nimeni pe care să-l plac și pe nimeni pe care să nu-l plac. Înțelepții au lăudat un astfel de curs de acțiune ca fiind în concordanță cu datoria sau religia. Chiar și acest curs de acțiune, care este în concordanță cu rațiunea, este urmat de Yati. Cei drepți îl observă întotdeauna cu ochi înzestrați cu viziune îmbunătățită.”

SECȚIUNEA CCLXIII

Jajali a spus: Acest curs al datoriei pe care tu, O, posesor al balanței, îl predici, închide ușa raiului împotriva tuturor creaturilor și pune capăt chiar mijloacelor lor de subzistență. Din agricultură vine hrana. Această hrană îți oferă subzistență chiar și ție. Cu ajutorul animalelor, al culturilor și al ierburilor, ființele umane, O, negustorule, sunt capabile să-și susțină existența. Din animale și sacrificii alimentare izvorăsc. Doctrinele tale au miros de ateism. Această lume va ajunge la sfârșit dacă mijloacele prin care se întreține viața trebuie abandonate.

Tuladhara a spus: Voi vorbi acum despre obiectul mijloacelor de subzistență. Eu nu sunt, O, Brahman, un ateu. Nu blestem Jertfele. Omul, însă, este foarte rar cel care cunoaște cu adevărat Jertfa. Mă înclin înaintea acelei Jertfe care este hotărâtă pentru Brahmani. Mă înclin și înaintea celor care cunosc acea Jertfă. Vai, Brahmanii, renunțând la Jertfa care le este hotărâtă, s-au apucat să îndeplinească Jertfele care sunt pentru Kshatriyi.[666] Multe persoane cu credință, O, reînnoitule, lacome și iubitoare de bogății, fără să fi înțeles sensul adevărat al declarațiilor din *Śrutis* și proclamând lucruri care sunt de fapt false, dar care au înfățișarea adevărului, au introdus multe feluri de Jertfe, spunând: „Aceasta trebuie dată în această Jertfă. Acea altă chestie trebuie dată în acea altă Jertfă. Prima dintre acestea este foarte lăudabilă.” Consecința, însă, a toate acestea, O, Jajali, este că hoția și multe fapte rele se nasc.[667] Trebuie să se știe că numai acea ofrandă jertfită care a fost dobândită prin mijloace drepte poate mulțumi zeii. Există indicații abundente în scripturi că venerarea zeităților poate fi realizată cu jurăminte, cu libații turnate pe foc, cu recitări sau cântări din *Vedă* și cu plante și ierburi. Din actele lor religioase, oamenii nedrepți obțin descendenți răi. Din oamenii lacomi se nasc copii lacomi, iar din cei mulțumiți se nasc copii mulțumiți. Dacă cel care jertfește și preotul se lasă mișcați de dorința de rod (în ceea ce privește Jertfele pe care le îndeplinesc sau la care asistă), copiii lor suferă pata. Dacă, pe de altă parte, nu cedează dorinței de rod, copiii lor născuți devin de același fel. Din Jertfe se naște descendență ca apa limpede din

producerea hranei.

664 *Nahusha* ucisese o vacă și un taur pentru că i-a onorat pe Rishi. Aceștia din urmă, însă, și-au exprimat nemulțumirea față de acest act și l-au curățat de păcat în modul indicat în text. Comentatorul citează exemplul modului în care Indra a fost curățat de păcatul *brahmanicidului*. Rishi, din compasiune, au distribuit păcatul printre toate ființele de sex feminin. Păcatul acesta se manifestă în fluxurile lor periodice și în impuritatea care rezultă.

665 Comentatorul explică faptul că Rishii i s-au adresat lui Nahusha în acest stil chiar și atunci când știau că acesta nu ucisese intenționat vaca și taurul. Scopul vorbitorului este de a arăta enormitatea actului atunci când este săvârșit intenționat.

666 Adevărul este că toate sacrificiile în care se produc daune vieții animale și vegetale sunt sacrificii pentru Kshatriya. Singurul sacrificiu pe care Brahmanii ar trebui să îl îndeplinească este Yoga.

667 Sacrificiile sunt întotdeauna atractive pentru faima pe care o aduc. Realizarea lor depinde de bogăție. Dobândirea bogăției duce la comiterea multor acte rele.

firmament. Libațiile turnate în focul jertfei se ridică spre Soare. Din Soare se naște ploaia. Din ploaie se naşte hrană. Din hrană se nasc fiinţe vii. În vremurile de demult, oamenii devotaţi în mod drept Jertfelor obțineau de acolo împlinirea tuturor dorințelor lor. Pământul dădea recolte fără a fi arat. Binecuvântarea rostită de Rishi genera ierburi şi plante.[668] Oamenii din vremurile de demult nu au îndeplinit niciodată Jertfe din dorința de roade şi nu s-au considerat niciodată obligaţi să se bucure de acele roade. Cei care cumva îndeplinesc jertfe, îndoindu-se între timp de eficacitatea lor, se nasc în viețile următoare ca oameni necinstiți, vicleni şi lacomi, cu o covârşitoare sete de bogăţii. Omul care, cu ajutorul raționamentului fals, susține că toate scripturile autoritative sunt pline de rău, sigur va merge, pentru acel act păcătos al său, în regiunile celor păcătoşi. Un astfel de om are cu siguranţă un suflet păcătos, O, cel mai de seamă dintre Brahmani, şi rămâne mereu aici, lipsit de înţelepciune.[669] Omul care consideră acele acte obligatorii care au fost stipulate în *Vedă* şi îndreptățite să fie îndeplinite în fiecare zi, care este cuprins de frică dacă nu reuşeşte să le îndeplinească într-o zi, care consideră toate esenţialele Jertfei ca fiind identice cu *Brahma* şi care nu se consideră niciodată pe sine ca fiind cel care acţionează, este cu adevărat un Brahman.[670] Dacă actele unei astfel de persoane devin incomplete sau dacă îndeplinirea lor este obstrucționată de toate animalele necurate, chiar şi atunci acele acte sunt, aşa cum am auzit, de eficacitate superioară. Dacă, însă, acele acte sunt făcute din dorința de rod (şi îndeplinirea lor este obstrucționată de astfel de impedimente), atunci ar fi necesară ispăşirea. Cei care tânjesc după dobândirea scopului suprem al vieții (şi anume, Eliberarea), care sunt lipsiți de lăcomie în privinţa tuturor felurilor de bogăţii lumeşti, care aruncă toate proviziile pentru viitor şi care sunt eliberaţi de invidie, se dedică practicării adevărului şi autocontrolului ca Jertfa lor.[671] Cei care cunosc distincția dintre corp şi suflet, care sunt devotaţi Yoga şi care meditează la *Pranava*, reuşesc întotdeauna să îi mulţumească pe ceilalți.[672] *Brahma* universal (şi anume, *Pranava*), care este sufletul zeităţilor, locuieşte în cel care cunoaşte *Brahma*. Când, prin urmare, un astfel de om mănâncă şi este mulţumit, toate zeităţile, O, Jajali, devin mulţumite şi sunt împăcate.[673] Aşa cum cel care este mulţumit cu toate felurile de gust nu mai simte dorință pentru niciun gust anume, tot la fel, cel care este mulţumit cu cunoaşterea are o mulţumire veşnică care este pentru el o sursă de fericire perfectă. Acei înțelepți care sunt refugiul dreptății şi a căror desfătare este în dreptate, sunt persoane care au cunoaşterea sigură a ceea ce trebuie făcut şi a ceea ce nu trebuie făcut. Cel posedat de o astfel de înțelepciune consideră

---

668 Sensul este că, în vremurile de demult, când adevăratul sens al Sacrificiului era înțeles şi toți oamenii îl îndeplineau fără a fi îndemnați de dorința de a rodi, consecințele benefice care decurgeau erau producerea de culturi fără arat (şi fără a răni animalele care trăiesc în gropi şi vizuini). Urările de bine pe care Rishi le nutreau pentru toate creaturile erau suficiente pentru a produce ierburi, plante şi copaci. Nu poate fi considerat acest lucru o indicație a ideii tradiționale despre fericirea Edenului înainte de căderea omului?

669 „Lipsit de înțelepciune” este explicat de comentator ca implicând ne-obținerea emancipării.

670 Acest verset este extrem de concis şi condensat. În al doilea rând, cuvintele *Brahmana vartate loke*, traduse literal, înseamnă „cine crede că numai *Brahma* există în lume”. Comentatorul interpretează aceste cuvinte ca implicând „cine consideră fiecare element esențial al Sacrificiului ca fiind *Brahma*”. Deşi l-am urmărit pe comentator, totuşi cred că interpretarea sa este destul de exagerată. De ce nu pot fi luate cuvintele în sens literal? Cel care îl consideră pe *Brahma* ca fiind toate lucrurile şi toate lucrurile ca fiind *Brahma*, devine fără păcat şi merită să fie numit Brahmana. Ultimul cuvânt al celui de-al doilea rând înseamnă pur şi simplu „cine nu se consideră pe sine ca actor”. Opinia exprimată în *Gita* este că ar trebui să facem toate actele crezând că suntem doar agenți sau instrumente ale zeității Supreme. Actele sunt ale Lui, noi suntem doar uneltele Lui. O astfel de convingere ne va păzi cu siguranță împotriva tuturor actelor rele.

671 Ceea ce se spune în versetul 17 este că atunci când Jertfele sunt făcute dintr-un simț al datoriei, în ciuda faptului că sunt incomplete, ele devin eficiente. Numai atunci când sunt săvârşite din dorința de a rodi, ispăşirea devine necesară dacă finalizarea lor este obstrucționată de orice cauză. După ce s-au aplaudat astfel Jertfele (reprezentate prin fapte) celor cu adevărat înțelepți, în versetul 18 sunt indicate şi alte tipuri de Jertfe. K.P. Singha traduce corect 18. Versiunea Burdwan este eronată.

672 *Swayajna* este literalmente „sacrificiu în propriul sine”; prin urmare, Yoga, *Brahmam vedam* este *Pranava* sau **Om**.

673 K.P. Singha traduce eronat acest verset. Versiunea Burdwan, în măsura în care ajunge la acest punct, este corectă. *Sarvam Brahma* este explicat ca *Pranava*, care este *akhilam daivatam*, deoarece *Sritti* declară că *Omkarah sarvadaivatyah*, *Brahmani* este *Brahmavidi*. Ceea ce se intenționează a fi spus în acest verset este că atunci când un astfel de om mănâncă şi este satisfăcut, întregul univers devine satisfăcut. În *Vana Parvam*, Krishna, înghițind o particulă de supă, a satisfăcut foamea a mii de elevi ai lui Durvasa.

întotdeauna că toate lucrurile din univers au izvorât din propriul său Sine.[674] Unii înzestraţi cu cunoaştere, care se străduiesc să ajungă pe celălalt mal (al acestui ocean al vieţii) şi care sunt înzestraţi cu credinţă, reuşesc să atingă regiunea lui *Brahma*, care este productivă de mari binecuvântări, foarte sacră şi locuită de persoane drepte – o regiune care este eliberată de durere, de unde nu există întoarcere şi unde nu există niciun fel de agitaţie sau suferinţă. Astfel de oameni nu tânjesc după rai. Ei nu venerează *Brahma* în jertfe scumpe. Ei merg pe calea celor drepţi. Jertfele pe care le îndeplinesc sunt făcute fără a răni nicio creatură.[675] Aceşti bărbaţi cunosc copacii, iarba, fructele şi rădăcinile ca fiind singurele ofrande sacrificiale. Preoţii lacomi de avere nu oficiază niciodată la jertfele acestor oameni (săraci). Aceşti oameni renăscuţi, deşi toate faptele lor sunt împlinite, totuşi, încă fac jertfe din dorinţa de a face bine tuturor făpturilor şi considerându-se pe ei înşişi ofrande.[676] Din acest motiv, preoţii lacomi oficiază la Jertfele doar ale acelora care s-au rătăcit şi care, fără să depună eforturi pentru a atinge Eliberarea, caută raiul. În ceea ce priveşte pe cei cu adevărat buni, aceştia caută întotdeauna, îndeplinindu-şi datoriile, să-i ajute pe alţii să urce în rai. Privind aceste două feluri de comportament, O, Jajali, eu am (avut înţelepciunea de a nu vătăma nicio făptură din lume şi am) ajuns să privesc toate făpturile cu o inimă egală.[677] Înzestraţi cu înţelepciune, mulţi brahmani de frunte săvârşesc Jertfe (care, în ceea ce priveşte roadele lor, sunt de două feluri, căci unele duc la Eliberare, de unde nu mai este întoarcere, iar altele duc la tărâmuri de fericire de unde este întoarcere). Făcând acele Jertfe, ei merg, O, mare ascet, pe cărările bătătorite de zei. Unii dintre cei care jertfesc (şi anume cei care jertfesc din dorinţa de rod) se întorc (din tărâmul pe care îl ating). Cei care sunt cu adevărat înţelepţi (şi anume cei care jertfesc fără a fi îndemnaţi de dorinţa de rod) nu se mai întorc. Deşi ambele clase de jertfitori, O, Jajali, merg pe calea bătătorită de zei (ca urmare a jertfelor pe care le fac), totuşi, diferenţa este mare între scopurile lor finale.[678] Datorită succesului care însoţeşte scopurile formate în mintea unor astfel de bărbaţi, taurii, fără a fi forţaţi, se aşază de bunăvoie la plug pentru a ajuta la arat şi la jug pentru a-şi trage carele, iar vacile dau lapte din ugerul neatins de mâna omenească. Creând ţăruşi de jertfă (şi alte necesităţi ale Jertfei) doar prin simpla putere a voinţei, ei săvârşesc multe feluri de Jertfe bine împlinite, cu daruri din belşug.[679] Cel care are un suflet atât de curat poate înjunghia o vacă (ca ofrandă în Jertfă).[680] Prin urmare, cei care nu sunt de acest fel ar trebui să săvârşească Jertfe cu ierburi şi plante (şi nu cu animale). Deoarece Renunţarea are atâta merit, de aceea am ţinut-o înaintea ochilor mei când ţi-am vorbit.[681] Zeii îl cunosc ca Brahmana pe cel care a renunţat la orice dorinţă de rod, care nu are niciun efort în privinţa faptelor lumeşti, care nu a plecat niciodată capul în faţa nimănui, care nu laudă pe alţii şi care este înzestrat cu putere, deşi faptele sale au fost toate slăbite.[682] Care va fi sfârşitul, O, Jajali, al celui care nu recită *Vedele* altora, care nu săvârşeşte Jertfe (cum se cuvine), care nu dă daruri brahmanilor (merituoşi) şi care urmează o ocupaţie în care se

---

674 Un astfel de om consideră toate lucrurile ca fiind *Brahma*, iar pe sine însuşi ca fiind *Brahma*.

675 K.P. Singha greşeşte redarea celei de-a doua jumătăţi a primului rând. *Yasah*, explică comentatorul, este *Mahadyasah* sau *Brahma*. Calea celor drepţi, crede comentatorul, este Yoga.

676 Adică, ei săvârşesc sacrificii mentale.

677 „Din acest motiv”, adică pentru că nu pot oficia la Jertfele celor cu adevărat buni. În al doilea rând (28 este un triplet), se înţelege nominativul *sadhavah*. Înţelesul este că astfel de oameni, adică cei cu adevărat buni, îşi îndeplinesc propriile îndatoriri nu pentru propriul lor beneficiu, ci pentru binele altora. Ceea ce se spune în al treilea rând este că, p. 241, observând ambele tipuri de comportament, adică cel al bunului şi cel al celui rătăcit, urmez calea primului, abţinându-mă de la orice fel de rău.

678 *Yajneshu* este „printre Sacrificii”. Firul se referă la diferitele tipuri de Sacrificii, şi anume, cele efectuate din dorinţa de a avea roade şi, prin urmare, produc Reîntoarcere, şi cele care nu sunt efectuate din dorinţa de a avea roade şi, prin urmare, duc la Emancipare. *Tena* reprezintă t*ena Yajnena*. Ceea ce doreşte vorbitorul să sublinieze este că doar o anumită clasă de sacrificatori reuşesc să atingă un scop de unde nu există întoarcere.

679 Sensul pare a fi că ei săvârşesc sacrificii mentale şi nu sacrificii reale după ce au creat prin puterea Yoga toate articolele necesare.

680 Păcatul de a tăia o vacă nu va atinge o astfel de persoană, sufletul său fiind deasupra influenţei faptelor sale.

681 Adică, din acest motiv am vorbit în semn de laudă la adresa Renunţării şi nu a acelei stări de spirit în care cineva acţionează din dorinţa de a obţine roade.

682 Acestea sunt, desigur, indiciile unei Renunţări complete. Un astfel de om nu îşi înclină niciodată capul în faţa altuia şi nu îl linguşeşte niciodată, căci este mai presus de orice lipsă.

îndulcește de orice fel de dorință? Prin cinstirea cuvenită, însă, a datoriilor care aparțin Renunțării, se obține cu siguranță atingerea lui *Brahma*.[683]

Jajali spuse: Nici înainte, O, fiu de negustător, nu auzisem de aceste doctrine ascunse ale asceților care săvârșesc numai sacrificii mintale. Aceste doctrine sunt extrem de greu de înțeles. Din acest motiv te întreb (despre ele). Înțelepții din zilele de demult nu au urmat aceste doctrine ale Yoga. De aceea, înțelepții care le-au urmat nu le-au propus (pentru acceptare generală).[684] Dacă spui că numai cei cu minți brute nu reușesc să săvârșească sacrificii în solul Sufletului, atunci, O, fiu de negustător, prin ce fapte ar reuși ei să-și împlinească fericirea? Spune-mi aceasta, O, tu cu mare înțelepciune! Mare este credința mea în cuvintele tale.[685]

Tuladhara spuse: Uneori, sacrificiile săvârșite de anumiți oameni nu devin sacrificii (din cauza lipsei de credință a celor care le săvârșesc). Acești oameni, trebuie spus, nu sunt vrednici să săvârșească niciun sacrificiu (interior sau exterior). În ceea ce privește pe cei credincioși, însă, un singur lucru, și anume, vaca, este potrivită pentru susținerea tuturor sacrificiilor prin ofrande de *ghee* topit, lapte și smântână din belșug, prin părul de la capătul cozii sale, coarnele sale și copitele sale.[686] (*Vedele* declară că sacrificiile nu pot fi săvârșite de un necăsătorit). Totuși, în săvârșirea sacrificiilor, conform modului pe care l-am indicat (și anume, prin abținerea de la măcelărirea animalelor și oferirea doar de *ghee* topit, etc.), se poate lua Credința drept soție legată, pentru a dedica astfel de ofrande (nevinovate) zeităților. Prin venerarea cuvenită a unor astfel de sacrificii, cineva atinge cu siguranță *Brahma*.[687] Cu excepția tuturor animalelor (care sunt desigur necurate ca ofrandă în sacrificii), turtele de orez sunt o ofrandă demnă în sacrificii. Toate râurile sunt la fel de sfinte ca Saraswati, iar toți munții sunt sfinți. O, Jajali, Sufletul însuși este un *Tirtha*. Nu umbla pe pământ pentru a vizita locuri sfinte. O persoană, respectând aceste datorii (pe care le-am menționat și care nu implică vătămarea altor creaturi) și căutând dobândirea de merite în concordanță cu propria sa capacitate, reușește cu siguranță să obțină regiuni binecuvântate în cele de apoi.[688]

Bhishma continuă: Acestea sunt datoriile, O, Yudhishthira, pe care Tuladhara le-a lăudat – datorii care sunt în concordanță cu rațiunea și care sunt întotdeauna respectate de cei buni și înțelepți.

---

683 Versetul 35 este un triplet. În primele două rânduri, vorbitorul spune că cel care nu îndeplinește actele specificate nu reușește să atingă un scop dorit. În ultimul rând, *idam*, se referă la îndatoririle unui adevărat Brahmana sau la indicațiile Renunțării, așa cum sunt prevăzute în versetul 34. *Daivatam kritwa*, este explicat de comentator ca *Daivatamiva sevaniyam kritwa*, *Yajnam* este *Vishnu* sau *Brahma*, așa cum declară *Sruti*.

684 Munii la care se face referire în primul rând sunt cei menționați în versetul 31 de mai sus. Ei sunt *atmayajin*-ii sau sacrificatorii mentali. *Kashtam* este *gahanam*. *Asya* în al doilea rând se referă la Yoga particulară a acelor Muni. Pentru ca Yoga propusă de Tuladhara să nu fie considerată complet nouă, o circumstanță care le-ar diminua meritul, comentatorul explică cuvintele *natah* ca fiind precedate de *Avekshamana api* înțelese.

685 *Yasmin* este echivalent aici cu Yadi, fiind, așa cum explică comentatorul, *Vibhaktipratirupakam avyayam*. *Eva* este echivalentă cu *Evam*, adică *Twaduktaprakarena; atmatirtha* înseamnă *atmaiva tirtham* sau *Yajnabhumistatra*. *Prapnuyat* în al doilea rând reprezintă *prapnuyuh*. Utilizarea singularului pentru plural este *arsha*.

686 Ceea ce se spune aici este următorul: sacrificiile unor oameni se pierd din cauza lipsei de credință. Acești oameni, este evident, nu sunt demni să îndeplinească niciun fel de sacrificiu, intern sau extern. Însă, efectuarea sacrificiului este ușoară. Vaca și produsele ei pot sluji la toate sacrificiile. În cazul celor capabili, libații complete de unt clarificat, lapte și iaurt sunt suficiente pentru a le permite să îndeplinească orice sacrificiu doresc. În ceea ce-i privește pe cei săraci, praful de pe copita unei vaci și apa în care au fost spălate coada și coarnele vacii sunt absolut suficiente pentru a le permite să-și îndeplinească sacrificiile. *Purnahuti* nu ar trebui, cred, considerată diferită de untul clarificat etc.

687 Toate aceste versete sunt extrem de concise. *Anena vidhina* este modul pe care însuși îl susține, și anume efectuarea de sacrificii fără sacrificarea animalelor. *Niyojayan* este un exemplu *hetau satri*. După *prakaroti* se înțelege *Sraddham*. *Ishtam* aici înseamnă *Yagam*. *Yajunam* (ca în versetul 35 de mai sus) este *Brahma*.

688 Sufletul în sine este o *tirtha*. O *tirtha*, desigur, este un loc care conține apă sacră. Cineva ar trebui să caute dobândirea meritului în suflet, în loc să meargă în locuri numite sacre și care se află în diferite părți ale pământului. „După propria sa capacitate” înseamnă „după ce își stă în puterea”. Dacă cineva poate efectua un sacrificiu cu unt clarificat, nu ar trebui să o facă cu praful copitelor unei vaci.

SECȚIUNEA CCLXIV

Tuladhara a spus: Vezi cu ochii tăi, O, Jajali, cine, adică cei buni sau cei diferiți, au adoptat această cale a datoriei despre care ți-am vorbit. Vei înțelege atunci cum stă adevărul. Iată, multe păsări plutesc pe cer. Printre ele se numără cele care au fost crescute pe capul tău, precum și mulți șoimi și mulți alții din alte specii. Iată, O, Brahmana, acele păsări și-au contractat aripile și picioarele pentru a intra în cuiburile lor. Cheamă-le, O, regeneratule! Acolo, acele păsări, tratate cu afecțiune de tine, își arată dragostea pentru tine, care ești tatăl lor. Fără îndoială, tu ești tatăl lor, O, Jajali! Cheamă-ți copiii.

Bhishma a continuat: Apoi acele păsări, chemate de Jajali, au răspuns în conformitate cu preceptele acelei religii care nu implică rănirea niciunei creaturi.[689] Toate faptele săvârșite fără a răni nicio creatură devin folositoare (celui care le săvârșește) atât aici, cât și în lumea de dincolo. Acele fapte, însă, care implică vătămarea altora, distrug credința, iar credința distrusă atrage ruină asupra celui care a distrus-o. Jertfele celor care privesc dobândirea și nedobândirea în același mod, care sunt înzestrați cu credință, care sunt stăpâniți de sine, care au minți liniștite și care oficiază jertfe din simțul datoriei (și nu din dorința de rod) devin rodnice.[690] Credința în legătură cu *Brahma* este fiica lui Surya, O, cel renăscut. Ea este protectoare și dătătoare de naștere bună. Credința este superioară virtuții născute din (scripturile vedice) recitări și meditație.[691] O faptă pătată de un defect de vorbire este salvată de Credință. O faptă pătată de un defect de minte este salvată de Credință. Dar nici vorbirea, nici mintea nu pot salva o faptă pătată de lipsa Credinței.[692] Oamenii cunoscuți cu privire la cele petrecute în trecut recită în acest context următorul vers cântat de Brahman. Ofertele din jertfele unei persoane pure (la trup și în fapte), dar lipsită de Credință, și ale alteia impure (în ceea ce privește demnitatea lor de a fi acceptate). Hrana, de asemenea, a unei persoane cunoscătoare a *Vedelor,* dar zgârcită în comportament, și cea a unui cămătar liberal în conduită,[693] zeitățile, după o atentă considerare, le-au considerat egale (în ceea ce privește demnitatea lor de a fi acceptate). Domnul Suprem al tuturor creaturilor (și anume Brahman) le-a spus apoi că au greșit. Hrana unei persoane liberale este sfințită de Credință. Hrana persoanei lipsite de Credință, însă, se pierde din cauza acestei lipse de Credință. Hrana unui cămătar liberal este acceptabilă, dar nu și hrana unui zgârcit.[694] Doar o singură persoană din lume, și anume cel lipsit de Credință, este nepotrivită să facă ofrande zeităților. Hrana numai a unui astfel de om este nepotrivită pentru a fi mâncată. Aceasta este opinia oamenilor cunoscători de datorii. Lipsa Credinței este un păcat mare. Credința este un purificator al păcatelor. La fel cum un șarpe își leapădă pielea, omul cu Credință reușește să-și lepede tot păcatul. Religia abținerii cu Credință este superioară tuturor lucrurilor considerate sacre. Abținându-se de la toate greșelile de comportament, cel care se încrede în Credință devine sfințit. Ce nevoie are o astfel de persoană de penitențe, sau de conduită, sau de anduranță? Fiecare om are Credință. Credința, însă, este de trei feluri, și anume, în funcție de *Sattwa*, *Rajas* și *Tamas*, și în

689 *Dharmasya vachanat kila* este explicată de comentator ca *Dharmasya ahinsatmakasya samvandhino vachanat*. Cred că cuvintele pot însemna, de asemenea, ”ascultarea vocii Dharmei”.

690 Cele două negative din al doilea rând echivalează cu o afirmație afirmativă.

691 *Vaivaswati* „aparține lui Vivaswat sau *prakasarapachidatma*”, de unde și „*Brahma-vishayini*”. «Fiica lui Surya» înseamnă *Sattwiki*. Credința este *vahirvangamanasi*, adică este ”forma exterioară a vorbirii și a minții”, ceea ce înseamnă că „transcende (meritul născut din) vorbire (recitare) și minte (meditație)”.

692 „Defectele de vorbire” sunt rostirea incorectă a *mantrelor.* „Defectele minții” sunt precum apatia, graba etc.

693 Comentatorul explică *Kadarya* ca fiind „zgârcit”. Cred că poate fi înțeles și într-un sens mai larg. Pe de altă parte, *vardhushi* este un cămătar și nu neapărat un comerciant de cereale.

694 Comentatorul păstrează complet tăcerea cu privire la acest verset. Cele două versiuni bengaleze au procedat în două moduri diferite. Cele patru clase de persoane indicate în versetele anterioare sunt (1) cel lipsit de credință, dar este (în exterior) pur, (2) cel care are credință, dar nu este (în exterior) pur, (3) o persoană zgârcită, posesoare de învățătură și (4) un cămătar înzestrat cu generozitate. Răspunsul lui Brahman, fără a atinge alte puncte, se referă în special la credință. Hrana omului liberal este sfințită prin credință. Hrana celui care nu are credință este pierdută. Din acest motiv, hrana omului liberal, chiar dacă se întâmplă să fie cămătar, este demnă de acceptare, și nu la fel este hrana avarului, chiar dacă acesta posedă învățături vedice.

funcţie de felul de Credinţă pe care o are, este numit. Persoanele înzestrate cu bunătate şi cu viziune asupra adevăratului sens al moralităţii au stabilit astfel subiectul datoriilor. Noi am obţinut toate acestea din investigaţiile noastre de la înţeleptul Dharmadarsana. O, tu cu multă înţelepciune, încrede-te în Credinţă, căci atunci vei obţine ceea ce este superior. Cel care are Credinţă (în declaraţiile Scripturilor) şi care acţionează conform sensului lor (în convingerea că acestea sunt bune pentru el) este cu siguranţă de suflet drept. O, Jajali, cel care se ţine de calea sa (sub influenţa Credinţei) este cu siguranţă o persoană superioară.

Bhishma a continuat: După puţin timp, Tuladhara şi Jajali, ambii înzestraţi cu mare înţelepciune, s-au ridicat în cer şi s-au bucurat acolo în mare fericire,[695] ajungând la locurile lor dobândite prin faptele lor respective. Multe adevăruri de acest gen au fost spuse de Tuladhara. Acel om eminent a înţeles complet această religie (a abţinerii de la vătămare). Aceste datorii eterne au fost proclamate de el. Renăscutul Jajali, O, fiu al lui Kunti, după ce a auzit aceste cuvinte de energie celebrată, s-a liniştit. În acest fel, multe adevăruri de importanţă gravă au fost rostite de Tuladhara, ilustrate prin exemple pentru învăţătură. Ce alte adevăruri mai doreşti să auzi?

SECŢIUNEA CCLXV

Bhishma spuse: Pe această temă se citează o veche naraţiune pe care regele Vichakhy a povestit-o din compasiune pentru toate creaturile. Văzând trupul sfâşiat al unui bou şi auzind gemetele chinuitoare ale vacilor la un sacrificiu de măcelărire a vitelor şi observând pe brahmanii cruzi care se adunaseră acolo pentru a asista la ceremonii, acel rege[696] a rostit aceste cuvinte: „Prosperitate tuturor vitelor din lume.” Când măcelul a început, au fost rostite aceste cuvinte care exprimau o binecuvântare (pentru acele animale neajutorate). Şi monarhul a mai zis: „Numai cei care încalcă limitele stabilite, cei lipsiţi de inteligenţă, cei atei şi sceptici şi cei care doresc dobândirea celebrităţii prin sacrificii şi rituri religioase, laudă măcelărirea animalelor în sacrificii.[697] Sufletul drept Manu a lăudat (respectarea) nevătămării în toate (actele religioase). Într-adevăr, oamenii sacrifică animale doar mânaţi de dorinţa de rod.[698] De aceea, ghidat de autoritate (privind sacrificarea şi abţinerea de la sacrificare sau nevătămarea), cel versat (în scripturi) ar trebui să practice calea adevărată a datoriei, care este extrem de subtilă. Neprejudicierea tuturor creaturilor este cea mai înaltă dintre toate datoriile. Trăind în apropierea unui loc locuit şi vătămându-se pe sine spre respectarea unor jurăminte stricte, şi ignorând roadele indicate ale actelor vedice, cineva ar trebui să renunţe la viaţa casnică, adoptând o viaţă de Renunţare. Numai cei josnici sunt mânaţi de dorinţa de rod.[699] Menţionând cu respect sacrificiile, copacii şi ţăruşii de sacrificiu, oamenii nu mănâncă carne alterată. Această practică nu este demnă de laudă.[700] Vinul, peştele, mierea, carnea, alcoolul şi preparatele din orez şi seminţe de susan au fost introduse de şarlatani. Utilizarea acestora (în sacrificii) nu este stabilită în *Vedă*. Pofta pentru acestea provine din mândrie, eroare de judecată şi lăcomie. Cei care sunt adevăraţi brahmani realizează prezenţa lui Vishnu în fiecare sacrificiu.

---

695 Comentatorul interpretează cuvântul ”*divam*” ca implicând ”*hardakasam*”. Ei se desfăşurau (nu în fericirea obişnuită a raiului, ci) în puterea Yoga.

696 *Gograhe* este explicat de comentator ca „un sacrificiu în care vacile sunt mânjite”. *Yajnavatasya* este o instanţă a genitivului pentru acuzativ. Înseamnă *Yajnavatsthan nirdayan Brahmanan*. Expresia poate însemna şi „în ţarcul vacilor din incinta sacrificială”.

697 *Avyaktaih* este explicat de comentator ca *Yajnadi-dwaraiva khyatimichchhadbhih*.

698 *Kamakara* poate însemna şi nesăbuinţă, *Vahirvedyam* înseamnă „pe Vedi-ul exterior sau altarul”. Măcelul propriu-zis are loc în acest *Vedi*. Traducătorul Burdwan înţelege greşit cuvântul.

699 *Upasya* este explicată de comentator ca „a trăi lângă un loc locuit”. *Vedakritah Srutih* sunt roadele indicate în *Vede* ale actelor menţionate în ele. *Achardh* se referă la îndatoririle modului de viaţă domestic. *Acharah* ar trebui făcut *anacharah*, adică nu ar trebui urmat. Prin urmare, se recomandă modul de viaţă *Sannyasa*.

700 Înţelesul este acesta: oamenii obişnuiţi se abţin de la carnea contaminată, considerând contaminată toată carnea obţinută de la animale care nu sunt ucise în sacrificii şi în cursul actelor religioase. Vorbitorul, însă, susţine că această practică nu este demnă de aplauze, deoarece toată carnea este contaminată, inclusiv cea a animalelor ucise în sacrificii. K.P. Singha redă sensul corect, deşi traducerea sa nu este literală. Traducătorul Burdwan, înţelegând greşit textul şi comentariul, le amestecă şi oferă o traducere incorectă.

Slujba Lui, s-a stabilit, trebuie făcută cu *Payasa* (o ofrandă dulce din lapte) plăcută. (Frunzele şi florile) copacilor indicaţi în *Vedă*, orice act considerat vrednic şi orice altceva considerat pur de către persoanele cu inimi pure şi naturi curăţate şi proeminente prin cunoaştere şi sfinţenie, sunt toate demne de a fi oferite Divinităţii Supreme şi nu nevrednice de acceptarea Sa.[701]

Yudhishthira a spus: Corpul şi tot felul de pericole şi calamităţi sunt în război continuu unele cu altele. Cum va reuşi, aşadar, o persoană care este complet liberă de dorinţa de a face rău şi care din acest motiv nu va putea acţiona, să-şi menţină corpul?[702]

Bhishma a spus: Când este posibil, omul ar trebui să dobândească merite şi să acţioneze în aşa fel încât corpul său să nu lâncezească şi să nu sufere durere şi ca moartea să nu vină.[703]

SECŢIUNEA CCLXVI

Yudhishthira a spus: Tu, O, bunicele, eşti cel mai înalt învăţător al nostru în materie de acte dificil de îndeplinit (ca urmare a poruncilor superiorilor, pe de o parte, şi a cruzimii implicate în ele, pe de altă parte). Întreb, cum ar trebui cineva să judece un act în ceea ce priveşte obligaţia de a-l face sau abţinerea de la el? Trebuie judecat rapid sau cu întârziere?

Bhishma a spus: În acest context este citată vechea poveste despre ce s-a întâmplat cu Chirakarin, născut în rasa lui Angirasa. De două ori binecuvântat să fie omul care se gândeşte mult înainte de a acţiona. Cel care se gândeşte mult înainte de a acţiona este cu siguranţă înzestrat cu o inteligenţă mare. Un astfel de om nu greşeşte niciodată în ceea ce priveşte vreo faptă. A fost odată un om de mare înţelepciune, pe nume Chirakarin, care era fiul lui Gautama. Gândindu-se mult timp la fiecare consideraţie legată de acţiunile propuse, el făcea tot ce avea de făcut. A ajuns să fie numit Chirakarin pentru că obişnuia să reflecteze mult asupra tuturor chestiunilor, să rămână treaz mult timp, să doarmă mult timp şi să-şi ia mult timp pentru a se apuca de îndeplinirea acelor fapte pe care le înfăptuia. Zvonul de a fi un om inactiv l-a urmărit. De asemenea, era considerat o persoană proastă de către fiecare persoană cu o înţelegere superficială şi lipsită de viziune. Într-o anumită ocazie, observând un act de mare greşeală la soţia sa, tatăl Gautama, trecând peste ceilalţi copii ai săi, a poruncit în mânie acestui Chirakarin, spunând: „*Omoară tu această femeie*”. După ce a rostit aceste cuvinte fără multă reflecţie, învăţatul Gautama, cel mai de frunte dintre persoanele angajate în practica Yoga, acel ascetic foarte binecuvântat, a plecat în pădure. După ce a acceptat după mult timp, spunând „*Aşa să fie*”, Chirakarin, în virtutea naturii sale şi din cauza obiceiului său de a nu îndeplini nicio faptă fără o lungă reflecţie, a început să se gândească mult timp (asupra caracterului adecvat sau nu al ceea ce i-a fost ordonat de tatăl său). Cum voi asculta porunca tatălui meu şi totuşi cum voi evita să-mi omor mama? Cum voi evita să cad, ca o persoană rea, în păcat în această situaţie în care obligaţiile contradictorii mă trag în direcţii opuse? Ascultarea poruncilor tatălui constituie cea mai mare virtute. Protecţia mamei este din nou o datorie clară. Statutul de fiu este plin de dependenţă. Cum voi evita să fiu afectat de păcat? Cine poate fi fericit după ce a ucis o femeie, mai ales pe propria mamă? Cine poate obţine din nou prosperitate şi faimă ignorându-şi propriul tată? Respectul faţă de porunca tatălui este obligatoriu. Protecţia mamei mele este la fel o datorie. Cum îmi voi organiza conduita astfel încât ambele obligaţii să fie îndeplinite? Tatăl îşi plasează propria fiinţă în pântecele mamei şi se naşte ca fiu, pentru a-şi continua practicile, conduita, numele şi rasa. Am fost zămislit ca fiu de către mama şi tatăl meu. Cunoscându-mi propria origine, de ce nu aş avea această cunoaştere (a relaţiei mele cu amândoi)? Cuvintele rostite de tată în timpul primului ritual de după naştere şi cele rostite de el cu ocazia ritualului subsidiar

701 Prin urmare, nu este nevoie de sacrificii cu sacrificarea animalelor, alcool etc.

702 Sensul este acesta: pericolele caută mereu să distrugă corpul. Corpul caută mereu să distrugă acei distrugători. Acest război sau luptă perpetuă implică dorinţa de a face rău. Cum atunci, întreabă Yudhishthira, este posibil ca un om să ducă o viaţă perfect inofensivă, răul fiind implicat în însăşi faptul existenţei continue?

703 Sensul este, desigur, că cineva ar trebui să dobândească merite religioase fără a-şi irosi corpul; adică, nu ar trebui să-şi distrugă corpul de dragul câştigării de merite.

(după întoarcerea din casa învățătorului) sunt suficiente (dovezi) pentru a stabili reverența datorată lui și chiar confirmă reverența pe care i-o acordă.[704] În consecința creșterii și instruirii fiului, tatăl este cel mai important dintre superiori pentru fiu și cea mai înaltă religie. Chiar și *Vedele* stabilesc ca fiind cert că fiul trebuie să considere ceea ce spune tatăl drept cea mai înaltă datorie. Pentru tată, fiul este doar o sursă de bucurie. Pentru fiu, însă, tatăl este totul. Corpul și tot ce deține fiul au pe tată ca singur dătător. De aceea, poruncile tatălui trebuie ascultate fără a le pune la îndoială niciodată. Chiar și păcatele celui care își ascultă tatăl sunt curățate (prin astfel de ascultare). Tatăl este dătătorul tuturor articolelor de hrană, al instrucțiunilor din *Vede* și al oricărei alte cunoștințe despre lume. (Înainte de nașterea fiului) tatăl este cel care îndeplinește ritualuri precum *Garbhadhana* și *Simantonnayana*.[705] Tatăl este religie. Tatăl este cerul. Tatăl este cea mai înaltă asceză. Tatăl fiind mulțumit, toți zeii sunt mulțumiți. Oricare cuvinte pronunțate de tată devin binecuvântări care se atașează fiului. Cuvintele care exprimă bucurie pe care le rostește tatăl curăță pe fiu de toate păcatele sale. Floarea este văzută căzând de pe tulpină. Fructul este văzut căzând de pe copac. Dar tatăl, oricare ar fi necazul său, mișcat de afecțiunea părintească, nu-și abandonează niciodată fiul. Acestea sunt reflecțiile mele asupra reverenței datorate de fiu tatălui. Pentru fiu, tatăl nu este un obiect obișnuit. Acum voi reflecta asupra a ceea ce i se datorează mamei. Din această uniune a celor cinci elemente (primordiale) din mine datorată nașterii mele ca ființă umană, mama este cauza (principală) ca și lemnul de foc pentru foc.[706] Mama este ca lemnul de foc în ceea ce privește corpurile tuturor oamenilor. Ea este panaceul pentru toate tipurile de calamități. Existența mamei conferă protecție; contrariul îl privează pe om de orice protecție. Omul care, deși lipsit de prosperitate, intră în casa sa, rostind cuvintele, *"O, mamă!*", nu trebuie să se mai lase pradă tristeții. Nici senilitatea nu îl atacă vreodată. O persoană a cărei mamă există, chiar dacă are fii și nepoți și chiar dacă numără o sută de ani, arată ca un copil de doar doi ani. Capabil sau invalid, slab sau robust, fiul este întotdeauna protejat de mamă. Nimeni altcineva, conform poruncii, nu este protectorul fiului. Atunci fiul devine bătrân, atunci devine cuprins de tristețe, atunci lumea i se pare goală în ochii lui, când rămâne fără mamă. Nu există adăpost (protecție împotriva soarelui) ca mama. Nu există refugiu ca mama. Nu există apărare ca mama. Nu este nimeni la fel de drag ca mama. Pentru că l-a purtat în pântecele ei, mama este *Dhatri* fiului. Pentru că a fost cauza principală a nașterii sale, ea este Janani. Pentru că i-a hrănit membrele tinere până la creștere, este numită Amva. Pentru că a născut un copil înzestrat cu curaj, este numită Virasu. Pentru că l-a alăptat și a avut grijă de fiu, este numită Sura. Mama este propriul său corp. Ce om rațional ar fi să-și omoare mama, căreia îi datorează exclusiv faptul că propriul său cap nu a zăcut pe marginea drumului ca un dovleac uscat? Când soțul și soția se unesc pentru procreare, dorințele exprimate în legătură cu fiul (născut) sunt exprimate de ambii, dar în ceea ce privește împlinirea lor depinde mai mult de mamă decât de tată.[707] Mama cunoaște familia în care s-a născut fiul și tatăl care l-a zămislit. Încă din momentul concepției, mama începe să arate afecțiune copilului ei și se desfată în el. (Din acest motiv, fiul ar trebui să se comporte la fel față de ea). Pe de altă parte, scripturile declară că urmașul aparține numai tatălui. Dacă bărbații, după ce acceptă mâinile soțiilor în căsătorie și se angajează să câștige merit religios fără a se despărți de ele, caută să se împreuneze cu soțiile altora, atunci ei

---

704 Cu ocazia *Jata-karmei*, tatăl spune „fii tare ca diamantul", "fii un topor (pentru toți dușmanii mei)". *Upakarma* sau ritul subsidiar se efectuează cu ocazia *samavartanei* sau întoarcerii de la reședința învățătorului, p. 248. Se numește subsidiar deoarece nu apare printre riturile stabilite în *Griha Sutre*. Cuvintele rostite cu această ocazie sunt: „Tu ești propriul meu sine, O, Fiule".

705 *Bhogya* implică articole precum îmbrăcămintea etc. *Bhojya* implică mâncare etc. *Pravachana* este instruire în scripturi. *Garbhadhana* este ceremonialul legat de atingerea pubertății de către soție. *Simantonnayana* este efectuată de soț în a patra, a șasea sau a opta lună de gestație, principalul rit fiind plasarea semnului minim pe capul soției. Semnul este pus pe linia de despărțire a părului ei.

706 În India, în fiecare casă se păstrau două bețe pentru a produce focul prin frecare. Acestea au fost înlocuite cu piatra de silex și o bucată de oțel. Desigur, chibriturile lui Bryant și May au înlocuit acum acele dispozitive primitive aproape peste tot și, în mâinile copiilor, au devenit o sursă de mare pericol atât pentru viață, cât și pentru proprietate.

707 *Prana* este organul generării. *Samslesha* este uniunea. Dorințele nutrite sunt indicate în *Griha Sutre*. „Fie ca fiul nostru să aibă tenul deschis la culoare." „Fie ca el să trăiască mult!" Deși ambii părinți nutresc astfel de dorințe, totuși împlinirea lor depinde mai mult de mamă decât de tată. Acesta este un adevăr științific.

încetează să mai fie demni de respect.[708] Soțul, deoarece o întreține pe soție, este numit Bhartri, iar, deoarece o protejează, el este din acest motiv numit Pali. Când aceste două funcții dispar de la el, el încetează să mai fie atât Bhartri, cât și Pali.[709] Apoi, din nou, femeia nu poate comite nicio greșeală. Numai bărbatul comite greșeli. Prin săvârșirea unui act de adulter, numai bărbatul este pătat de vinovăție.[710] S-a spus că soțul este cel mai înalt obiect pentru soție și cea mai înaltă divinitate pentru ea. Mama mea și-a cedat persoana sacră unuia care i-a venit în forma și înfățișarea soțului ei. Femeile nu pot comite nicio greșeală. Numai bărbatul este pătat de greșeală. Într-adevăr, ca urmare a slăbiciunii naturale a sexului, așa cum se manifestă în fiecare act, și a vulnerabilității lor la ispitire, femeile nu pot fi considerate vinovate. Apoi, vina (în acest caz) este evidentă chiar și a lui Indra însuși, care (acționând astfel) a provocat amintirea cererii care i se făcuse în vremuri de demult de către o femeie (când un sfert din păcatul uciderii unui brahman de care Indra însuși era vinovat a fost aruncat asupra sexului ei). Nu există nicio îndoială că mama mea este nevinovată. Cea pe care am fost poruncit să o ucid este o femeie. Acea femeie este din nou mama mea. Ea ocupă, prin urmare, un loc de mai mare reverență. Chiar și fiarele irațională știu că mama nu poate fi ucisă. Tatăl trebuie cunoscut ca o combinație a tuturor zeităților la un loc. Mamei, însă, îi aparține o combinație a tuturor creaturilor muritoare și a tuturor zeităților,[711] —Din cauza obiceiului său de a reflecta mult înainte de a acționa, fiul lui Gautama, Chirakarin, cedând acestor reflecții, și-a petrecut mult timp (fără a îndeplini actul pe care i-l poruncise tatăl său să-l îndeplinească). După ce au trecut multe zile, s-a întors tatăl său, Gautama. Înzestrat cu o mare înțelepciune, Medhatithi din neamul lui Gautama, angajat în practica ascezei, s-a întors (în sihăstria sa), convins, după ce reflectase atâta timp, de necuviința pedepsei pe care o ordonase să i se administreze soției sale. Ars de durere și vărsând lacrimi amare, căci căința venise asupra lui ca urmare a efectelor benefice ale acelei stări de calm pe care o aduce cunoașterea scripturilor, el a rostit aceste cuvinte: „Stăpânul celor trei lumi, anume Purandara, a venit în sihăstria mea, sub înfățișarea unui Brahmana cerând ospitalitate. Am fost primit de el cu (cuvinte) potrivite și onorat cu (o primire) adecvată, și i s-a prezentat în mod corespunzător apă pentru a-și spăla picioarele și ofrandele obișnuite de Arghya. I-am acordat și odihna pe care o ceruse. De asemenea, i-am spus că am găsit în el un protector. Am crezut că un astfel de comportament din partea mea l-ar determina să se poarte ca un prieten cu mine. Când, însă, în ciuda tuturor acestora, el s-a purtat necorespunzător, soția mea Ahalya nu putea fi considerată vinovată de vreo greșeală. Se pare că nici soția mea, nici eu, nici măcar Indra, care, trecând prin cer, o văzuse pe soția mea (și fusese lipsit de simțiri de frumusețea ei extraordinară), nu putem fi considerați că am greșit. Vina revine în realitate neglijenței puterii mele yoghine. [712] Înțelepții au spus că toate calamitățile izvorăsc din invidie, care, la rândul ei, provine din eroare de judecată. Prin acea invidie am fost și eu târât de unde eram și aruncat într-un ocean de păcat (sub forma asasinării soției). Vai mie, am ucis o femeie – o femeie care este din nou soția mea – una care, din cauza că împărțea calamitățile stăpânului ei, a ajuns să se cheme Vasita – una numită Bharya din obligația pe care o aveam de a o întreține. Cine mă poate elibera de acest păcat? Agitat am poruncit înalt-sufletului Chirakarin (să o ucidă pe acea soție a mea). Dacă cu ocazia aceasta se va dovedi fidel numelui său, atunci să mă elibereze de această vinovăție. De două ori binecuvântat ești tu, O,

---

708 Sensul pare a fi acesta. Mama are doar cunoștințe corecte despre cine este tatăl. Prin urmare, poruncile tatălui pot fi anulate pe motivul suspiciunii care se atașează chiar statutului său de tată. Apoi, din nou, dacă tatăl este adulter, el nu ar trebui considerat din cauza păcătoșeniei sale. Chirakarin întreabă: „Cum voi ști că Gautama este tatăl meu? Cum voi ști din nou că nu este păcătos?”

709 Scopul acestui verset este de a indica faptul că, atunci când Gautama a încetat să-și protejeze soția, a încetat să-i mai fie soț. Prin urmare, porunca sa de a o ucide nu a putut fi respectată.

710 Comentatorul susține că „bărbatul, fiind ispitit, își asumă vina asupra sa, iar femeia, fiind ispitită, scapă de vină”.

711 Sensul este acesta: tatăl este reprezentat de toate zeitățile la un loc, căci prin venerarea tatălui, toate zeitățile sunt mulțumite. Mama, însă, este reprezentată de toate creaturile muritoare și nemuritoare la un loc, căci prin satisfacerea ei, cineva are garanția succesului atât aici, cât și în viața de apoi.

712 *Dharmasya* este explicată de comentator ca fiind *Yogadharma-sambandhi*. Probabil, Gautama își învinovățește propria neglijență pentru că nu a prevăzut, prin *Yoga-putere*, săvârșirea infracțiunii. Comentatorul observă că exonerarea lui Indra de către Rishi se datorează propriei sale purități a naturii și absenței totale a dorinței de a nedreptăți alte persoane. În realitate, însă, nu există nicio îndoială că Indra a fost de vină.

Chirakaraka! Dacă ai întârziat îndeplinirea sarcinii în această împrejurare, atunci îți meriți cu adevărat numele. Eliberează-mă pe mine, și pe mama ta, și asupra ascezelor pe care le-am dobândit, precum și pe tine însuți, de păcate mari. Fii un adevărat Chirakaraka astăzi! De obicei, datorită înțelepciunii tale mari, îți ia mult timp de reflecție înainte de a înfăptui ceva. Nu fie altfel astăzi a ta faptă! Fii un adevărat Chirakaraka astăzi. Mama ta ți-a așteptat venirea mult timp. Mult timp te-a purtat în pântece. O, Chirakaraka, fie ca obiceiul tău de a reflecta îndelung înainte de a acționa să aducă astăzi roade binefăcătoare. Poate, fiul meu Chirakaraka întârzie astăzi (să îmi îndeplinească porunca) având în vedere durerea pe care mi-ar pricinui-o (să îl văd executând acea poruncă). Poate că meditează asupra acelei porunci, purtând-o în suflet (fără intenția de a o îndeplini prompt). Poate că întârzie, având în vedere întristarea pe care ar pricinui-o atât lui, cât și mie, reflectând asupra circumstanțelor cazului. Vegetând în astfel de căinţe, O, rege, marele *Rishi* Gautama l-a văzut pe fiul său Chirakarin așezat lângă el. Văzându-și tatăl întors înapoi în lăcașul lor, fiul Chirakarin, copleşit de durere, a aruncat arma (luată în mână) și, plecându-și capul, a început să îl liniștească pe Gautama. Văzându-și fiul așezat înaintea sa cu capul plecat, și văzându-și soția aproape pietrificată de rușine, Rishiul a fost cuprins de o mare bucurie. Din acel moment, înalt-sufletul Rishi, locuind în acea sihăstrie singuratică, nu a mai trăit separat de soția sa și de fiul său atent. După ce rostise porunca de a-i fi ucisă soția, el plecase din sihăstria lor pentru a îndeplini o anume treabă a sa. De atunci, fiul său stătuse într-o atitudine umilă, cu arma în mână, pentru a îndeplini acea poruncă asupra mamei sale. Văzând că fiul său stă plecat la picioarele sale, tatăl a crezut că, cuprins de frică, el cerea iertare pentru greșeala de a fi luat arma (pentru a-și ucide propria mamă). Tatăl și-a lăudat fiul mult timp și i-a mirosit capul mult timp și l-a ținut mult timp într-o îmbrățișare strânsă și l-a binecuvântat, rostind cuvintele: „Trăiești mult timp!”. Apoi, umplut de bucurie și mulțumit de cele întâmplate, Gautama, O, tu cu mare înțelepciune, i-a vorbit fiului său și i-a spus aceste cuvinte: „Binecuvântat eşti tu, O, Chirakaraka! Reflectează întotdeauna mult înainte de a acționa. Prin întârzierea ta în îndeplinirea poruncii mele, m-ai făcut astăzi fericit pentru totdeauna.” Acel învățat și cel mai bun dintre Rishi apoi a rostit aceste versete asupra subiectului meritelor celor cu suflet rece care reflectă mult timp înainte de a se apuca de vreo acțiune. *Dacă este vorba de moartea unui prieten, ar trebui să o înfăptuiască după mult timp. Dacă este vorba de abandonarea unui proiect deja început, ar trebui să-l abandoneze după mult timp. O prietenie care se formează după o lungă examinare durează mult timp. În cedarea în fața mâniei, a aroganței, a mândriei, a disputelor, a faptelor păcătoase și în îndeplinirea tuturor sarcinilor neplăcute, cel care amână mult merită aplauze. Când greșeala nu este clar dovedită împotriva unei rude, unui prieten, unui servitor sau unei soții, cel care reflectă mult înainte de a aplica pedeapsa este lăudat*. Astfel, O, Bharata, Gautama a fost mulțumit de fiul său, O, tu din neamul Kuru, pentru acea amânare din partea acestuia în a îndeplini porunca primului. În toate faptele, un om ar trebui, în acest fel, să reflecteze mult timp și apoi să decidă ce ar trebui să facă. Purtându-se în acest mod, cel sigur va evita tristețea pentru mult timp. Acel om care nu-și alimentează niciodată mânia pentru mult timp, care reflectă mult timp înainte de a se apuca de vreo faptă, nu face niciodată o faptă care să aducă regret. Ar trebui să aștepte mult timp pe cei în vârstă și, stând lângă ei, să le arate respect. Ar trebui să-și îndeplinească datoriile pentru mult timp și să fie angajat mult timp în clarificarea lor. Așteptând mult timp pe cei învățați, servindu-i cu reverență pentru mult timp pe cei cu un comportament bun și ținându-și sufletul sub o reținere adecvată pentru mult timp, reușește să se bucure de respectul lumii pentru mult timp. Cel angajat în a-i instrui pe alții în subiectul religiei și datoriei, ar trebui, atunci când este întrebat de altcineva despre aceste subiecte, să își ia mult timp să reflecteze înainte de a da un răspuns. Atunci poate evita să cadă în regret (pentru că a dat un răspuns incorect ale cărui consecințe practice pot duce la păcat). —În ceea ce-l privește pe Gautama cu penitențe austere, acel Rishi, după ce a adorat zeitățile pentru mult timp în acea retragere a sa, a urcat în cele din urmă în cer împreună cu fiul său.

SECȚIUNEA CCLXVII

Yudhishthira a zis: Cum ar putea, oare, regele să-și apere supușii fără să rănească pe

nimeni? Te întreb asta, O, străbune, spune-mi, O, cel mai de seamă dintre oamenii de bine!

Bhishma a spus: În acest sens se citează vechea poveste a conversației dintre Dyumatsena și regele Satyavat. Am auzit că, după ce un anumit număr de persoane au fost aduse pentru a fi executate la porunca tatălui său (Dyumatsena), prințul Satyavat a rostit niște cuvinte care nu fuseseră spuse niciodată de nimeni altcineva.[713] „Uneori dreptatea ia forma nelegiuirii, iar nelegiuirea ia forma dreptății. Nu se poate ca uciderea unor persoane să fie vreodată un act drept."

Dyumatsena a spus: Dacă cruțarea celor care merită să fie uciși este dreptate, dacă hoții sunt cruțați, O, Satyavat, atunci toate distincțiile (între virtute și viciu) ar dispărea. „Acesta este al meu" – „Acesta (celălalt) nu este al meu" – idei precum acestea (cu privire la proprietate) nu vor prevala (dacă cei răi nu vor fi pedepsiți) în era *Kali*. (Dacă cei răi nu vor fi pedepsiți) treburile lumii vor ajunge într-un impas. Dacă știi cum ar putea continua lumea (fără a-i pedepsi pe cei răi), atunci vorbește-mi despre asta.

Satyavat spuse: Celelalte trei ordine (și anume, Kshatriya, Vaisya și Sudra) ar trebui puse sub controlul Brahmanilor. Dacă aceste trei ordine sunt menținute în limitele faptelor drepte, atunci clasele subordonate (care au rezultat din amestec) le vor imita în practicile lor. Cei dintre ei care vor încălca (poruncile Brahmanilor) vor fi raportați regelui. — „*Acesta nu-mi ascultă poruncile*" — la o astfel de plângere făcută de un Brahmana, regele va aplica pedeapsa celui vinovat. Fără a distruge trupul celui vinovat, regele ar trebui să facă cu el ceea ce este stabilit de scripturi. Regele nu ar trebui să acționeze altfel, neglijând să reflecteze în mod corespunzător asupra naturii ofensei și asupra științei morale. Prin uciderea celor răi, regele (practic) ucide un număr mare de indivizi nevinovați. Vezi, prin uciderea unui singur tâlhar, soția, mama, tatăl și copiii lui sunt uciși (deoarece devin lipsiți de mijloace de trai). Când sunt vătămați de o persoană rea, regele ar trebui, prin urmare, să reflecteze profund asupra chestiunii pedepsei.[714] Uneori, un om rău este văzut că asimilează un comportament bun de la o persoană dreaptă. Apoi, din persoane rele pot să se nască copii buni. Cei răi, prin urmare, nu ar trebui smulși din rădăcini. Anihilarea celor răi nu este compatibilă cu practica eternă. Lovindu-i ușor, ei pot fi făcuți să-și ispășească faptele rele. Privându-i de toate bunurile lor, prin lanțuri și închisoare în temnițe, prin desfigurarea lor (ei pot fi făcuți să-și ispășească vina). Rudelor lor nu ar trebui să fie persecutate prin aplicarea sentințelor capitale asupra lor. Dacă în prezența *Purohita* și a altora,[715] se predau acestuia din dorința de protecție și jură, spunând: „*O, Brahmana, nu vom mai comite niciodată niciun act păcătos*", atunci ar merita să fie iertați fără nicio pedeapsă. Aceasta este porunca Creatorului însuși. Chiar și Brahmana care poartă o piele de cerb și toiagul (de cerșetorie) și are capul tuns ar trebui pedepsit (când greșește).[716] Dacă oamenii mari greșesc, pedepsirea lor ar trebui să fie proporțională cu măreția lor. În ceea ce privește pe cei care ofensează în mod repetat, ei nu merită să fie ignorați fără pedeapsă ca la prima lor ofensă.[717]

Dyumatsena a spus: Atâta timp cât acele bariere în care oamenii ar trebui să fie ținuți nu sunt încălcate, atâta timp ei sunt denumiți cu numele de Dreptate. Dacă cei care au încălcat acele bariere nu ar fi fost pedepsiți cu moartea, acele bariere ar fi fost distruse curând. Oamenii din

---

713 Adică, prințul Satyavat a spus că persoanele aduse pentru execuție nu ar trebui executate. Puterea regilor nu se extindea asupra vieții supușilor lor. Cu alte cuvinte, prințul a argumentat împotriva oportunității de a aplica pedeapsa capitală chiar și celor care comit infracțiuni grave.

714 Versetul 10 este un triplet.

715 Traducătorul din Burdwan oferă o versiune foarte incorectă a acestui verset. El înțelege complet greșit atât textul, cât și comentariul. K.P. Singha are dreptate.

716 Comentatorul explică faptul că scopul acestei replici este de a arăta că însuși Sannyasin-ul, atunci când greșește, merită să fie pedepsit. K.P. Singha înțelege complet greșit replica. Versiunea Burdwan este corectă.

717 Ambele versiuni vernaculare ale acestui verset sunt incorecte. Prima jumătate a primului rând trebuie interpretată independent. Comentatorul explică faptul că după *gariyamsam* ar trebui adăugate cuvintele „*api sasyu*". „*Aparadhe tu punah punah*" etc. se spune despre infractori în general și nu doar despre infractorii eminenți.

timpuri îndepărtate şi mai îndepărtate erau capabili să fie guvernaţi cu uşurinţă,[718] Erau foarte adevăraţi (în vorbire şi faptă). Erau puţin înclinaţi spre dispute şi certuri. Rar cedau în faţa mâniei, sau, dacă o făceau, furia lor nu devenea niciodată incontrolabilă. În acele zile, simpla mustrare a celor vinovaţi era suficientă pedeapsă. După aceea a venit pedeapsa reprezentată de vorbiri dure sau mustrări. Apoi a urmat pedeapsa amenzilor şi confiscărilor. În această epocă, însă, pedeapsa cu moartea a devenit curentă. Măsura răutăţii a crescut în asemenea măsură încât, ucigând unul, alţii nu pot fi reţinuţi.[719] Tâlharul nu are nicio legătură cu oamenii, cu zeităţile, cu Gandharva şi cu Pitri. Ce înseamnă el pentru cineva? El nu este nimeni pentru nimeni. Aceasta este declaraţia *Srutiilor.*[720] Tâlharul ia ornamentele cadavrelor din cimitire şi îmbrăcămintea de pe oamenii afectaţi de spirite (şi, prin urmare, lipsiţi de simţuri). Prost este cel care ar face orice pact cu acele biete fiinţe sau ar pretinde orice jurământ de la ei (pentru că se bazează pe el). [721]

Satyavat a spus: Dacă nu reuşeşti să-i faci pe acei ticăloşi oameni oneşti şi să-i salvezi prin mijloace care nu implică măcelul, atunci să-i nimiceşti săvârşind un anumit sacrificiu.[722] Regii practică asceze severe pentru a le permite supuşilor lor să prospere în ocupaţiile lor. Când hoţii şi tâlharii se înmulţesc în regatele lor, ei se ruşinează. Prin urmare, ei se dedică penitenţelor pentru a reprima furturile şi tâlhăriile şi pentru a-şi face supuşii să trăiască fericiţi. Supuşii pot fi făcuţi oneşti doar prin frică (din partea regelui). Regii buni nu ucid niciodată pe cei răi din motive de răzbunare. (Pe de altă parte, dacă ucid, ucid în sacrificii, când motivul este de a face bine celor ucişi). Regii buni reuşesc din plin să-şi conducă supuşii în mod corespunzător cu ajutorul unui comportament bun (în loc de înfruntări crude sau punitive). Dacă regele acţionează corect, supuşii superiori îl imită. Poporul inferior, la rândul său, îi imită pe superiorii săi direcţi. Oamenii sunt astfel făptuiţi încât îi imită pe cei pe care îi consideră superiori.[723] Regele care, fără să se controleze, încearcă să-i controleze pe alţii (de la căi greşite) devine obiect de râs pentru toţi oamenii, din cauza faptului că se angajează în plăcerea tuturor plăcerilor lumeşti ca un sclav al simţurilor sale. Omul care, din aroganţă sau eroare de judecată, îl ofensează pe rege în vreun fel, trebuie reţinut prin toate mijloacele. În acest fel, el este împiedicat să comită ofense din nou. Regele trebuie să-şi reţină mai întâi sinele dacă doreşte să-i reţină pe cei care ofensează. El trebuie să pedepsească aspru (dacă este necesar) chiar şi prietenii şi rudele apropiate. În acel regat unde un ofensator josnic nu are parte de consecinţe grele, ofensele cresc şi dreptatea scade fără îndoială. Cu mult timp în urmă, un Brahmana, înzestrat cu clemenţă şi posesor de învăţătură, m-a învăţat acest lucru. Într-adevăr, în acest sens, O, părinte, am fost instruit şi de bunicul nostru de demult, care le-a dat astfel de asigurări de inofensivitate oamenilor, mişcat de milă. Cuvintele lor au fost: „În epoca *Krita*, regii ar trebui să-şi conducă supuşii adoptând căi complet inofensive. În epoca *Treta*, regii se conduc conform unor căi care se conformează dreptăţii căzute cu un sfert din complementul ei. În epoca *Dwapara*, ei procedează conform unor căi care se conformează dreptăţii căzute la jumătate, iar în epoca care urmează, conform unor căi care se conformează dreptăţii căzute în trei sferturi. Când epoca *Kali* se instalează, din cauza răutăţii regilor şi ca urmare a naturii epocii în sine, cincisprezece părţi din acea

---

718 Adică, pedepsele nu erau necesare în vremurile de demult, sau erau suficiente unele foarte uşoare. Versiunea Burdwan a acestui verset este complet ridicolă.

719 Prin urmare, exterminarea este pedeapsa care a devenit dezirabilă.

720 Prin urmare, prin uciderea lor nu se face niciun rău nimănui, nici în lumea aceasta, nici în cealaltă.

721 *Padma* înseamnă ornamentele cadavrelor. Hoţi de morminte care existau în fiecare ţară. *Pisachat* este *Pisachopahatat*. Evident, idioţii şi nebunii erau persoanele considerate a fi posedate de spirite rele. *Daiyatam* este un acuzativ care, la fel ca *Samayam*, este guvernat de verbul tranzitiv *Kurvita*. *Yah kaschit* înseamnă *yah kaschit mudyhah, na tu prajnah*. Versiunea Burdwan a acestui verset arată că persoana însărcinată cu această porţiune din *Canti* era complet incompetentă pentru această sarcină. K. P. Singha redă sensul corect.

722 Comentatorul presupune că după *sadhun* se înţelege cuvântul *kartum*. Versul poate fi interpretat şi în sensul: „Dacă nu reuşeşti să salvezi pe cel cinstit fără să-i ucizi (pe cei răi)”. *Bhuta bhavya* este sacrificiu. Prinţul vorbeşte despre exterminarea ticăloşilor prin uciderea lor ca animale într-un sacrificiu, din cauza declaraţiei din *Sruti* că cei ucişi în sacrificii se înalţă la cer, curăţiţi de toate păcatele lor. Prin urmare, astfel de acte par a fi milostive pentru prinţ, în comparaţie cu moartea prin spânzurare sau pe butuc.

723 Astfel, lumea se îmbunătăţeşte în conduită şi moralitate prin faptul că regele se comportă doar aşa. Pedepsele crude abia dacă sunt necesare pentru a reforma lumea.

a patra parte a dreptății dispar, o șaisprezecime parte din ea fiind tot ce a mai rămas din ea. Dacă, O, Satyavat, adoptând metoda menționată inițial (și anume, practica inofensivității), se instalează confuzia, regele, ținând cont de perioada vieții umane, de forța oamenilor și de natura timpului care a venit, ar trebui să acorde pedepse.[724] Într-adevăr, Manu, fiul Celui Născut din Sine, a indicat, prin compasiune pentru ființele umane, calea prin care oamenii pot adera la cunoaștere (în loc de dăunare) în scopul eliberării.[725]

SECȚIUNEA CCLXVIII

Yudhishthira a spus: Mi-ai explicat deja, O, bunicele, cum poate fi adoptată și practicată religia Yoga, care duce la cele șase atribute binecunoscute, fără a dăuna vreunei creaturi. Spune-mi, O, bunicele, despre acea religie care duce la ambele rezultate, și anume, la Plăcere și la Emancipare. Dintre aceste două, și anume, îndatoririle domestice și cele ale Yoga, ambele conducând la același scop, care este superioară?

Bhishma spuse: Ambele căi ale datoriei sunt înalt binecuvântate. Ambele sunt extrem de greu de îndeplinit. Ambele produc roade înalte. Ambele sunt practicate de către cei care sunt în mod incontestabil buni. Îți voi vorbi în curând despre autoritatea ambelor cursuri de datorie, pentru a-ți risipi îndoielile cu privire la sensul lor adevărat. Ascultă-mă cu atenție concentrată. În acest context este dat ca exemplu vechea narațiune a discuției dintre Kapila și vacă. Ascult-o, O, Yudhishthira![726] S-a auzit de noi că în zilele de demult, când zeul Tvashtri a sosit la locul regelui Nahusha, acesta din urmă, pentru a îndeplini datoriile de ospitalitate, era pe punctul de a ucide o vacă în conformitate cu preceptele adevărate, vechi și eterne ale *Vedelor.* Văzând acea vacă legată pentru sacrificiu, Kapila cu suflet liberal, mereu respectând datoriile *Sattvei*, mereu angajat în stăpânirea simțurilor sale, posedând cunoaștere adevărată și cu o dietă abstinentă, dobândind o înțelegere excelentă caracterizată prin credință, perfect lipsit de frică, benefic, ferm și mereu îndreptat către adevăr, a rostit acest cuvânt o singură dată, anume: „*Vai vouă, Vede!*” - La acel moment un Rishi, pe nume Syumarasmi, intrând (prin puterea Yoga) în forma acelei vaci, i-a spus lui *Yati* Kapila: „Taci, O, Kapila! Dacă *Vedele* sunt îndreptățite (ca urmare a acelor declarații din ele care sancționează uciderea ființelor vii), de unde au ajuns să fie considerate autoritare acele alte datorii (pline de o lipsă totală de rău față de toate creaturile)?[727] Oamenii devotați penitenței și înzestrați cu inteligență, care au *Śrutis* și cunoașterea ca ochi, consideră că poruncile *Vedelor,* care au fost declarate și compilate de către Rishi, sunt cuvintele Înseși ale lui Dumnezeu.[728] Ce poate spune cineva (ca laudă sau critică) cu privire la conținutul *Vedelor* când acestea sunt cuvintele Ființei Supreme însăși, care este eliberată de dorința de rod, care este fără febra (invidiei și a aversiunii), care nu este dependentă de nimic și care este lipsită de orice efort (ca urmare a realizării imediate a tuturor dorințelor Sale)?“

Kapila a spus: Eu nu cenzurez *Vedele*. Nu doresc să spun nimic în defăimarea lor. Ni s-a spus că diferitele cursuri de datorie stabilite pentru diferitele moduri de viață duc toate la același sfârșit. Sannyasinul ajunge la un sfârșit înalt. Pustnicul din pădure ajunge de asemenea la un sfârșit înalt. Și ceilalți doi, atât gospodarul, cât și *Brahmacharinul,* ajung la același sfârșit. Toate cele patru

724 Durata vieții umane scade proporțional în fiecare epocă următoare, la fel ca și puterea ființelor umane. În acordarea pedepselor, regele ar trebui să se ghideze după aceste considerații.

725 Cuvântul *satya* este folosit aici pentru Emancipare. *Mahaddahmaphalam* este adevărata cunoaștere, numită astfel datorită superiorității sale față de cer etc. Calea indicată de Manu este, desigur, religia inofensivității. În versetul 35, există o adresare către prințul Satyavat. Se pare, așa cum am subliniat, că versetele 32-35 reprezintă cuvintele bunicului la care se referă prințul în versetul 31.

726 Silaba redundantă este *arsha*.

727 Atât acțiunile, cât și cunoașterea au fost evidențiate în *Vede*. Prin urmare, *Vedele* fiind autoritate pentru ambele, nici una, nici cealaltă nu pot fi cenzurate sau aplaudate.

728 *Arsha* înseamnă aici porunci vedice declarate prin gura unor Rishi inspirați și compilate de Rishi. *Viditatmanah* este însăși Ființa Supremă. Scopul vorbitorului este de a arăta că nicio parte a *Vedelor* nu poate fi cenzurată, deoarece fiecare cuvânt din ele este la fel de autoritar, toate fiind ale lui Dumnezeu.

moduri de viață au fost întotdeauna considerate căi *Deva-yana*. Puterea sau slăbiciunea relativă a acestora, reprezentată prin superioritatea sau inferioritatea lor relativă, a fost declarată în caracterul scopurilor lor respective.[729] — Știind acestea, îndepliniți fapte care duc la rai și la alte binecuvântări, — aceasta este o declarație vedică. — Nu îndepliniți fapte, — aceasta este, de asemenea, o altă declarație obligatorie a *Vedelor.* Dacă abținerea de la fapte este meritorie, atunci îndeplinirea lor trebuie să fie extrem de reprobabilă. Când scripturile stau astfel, puterea sau slăbiciunea anumitor declarații este foarte greu de stabilit. Dacă știi de un curs de datorie care este superior religiei nevătămării, și care depinde de dovezi directe în locul celor din scripturi, atunci discută cu mine despre asta.

Syumarasmi a spus: Omul ar trebui să facă jertfe din dorința de a ajunge în rai, — această *Sruti* este auzită constant de noi. Gândind mai întâi la rodul (care trebuie atins), se pregătește pentru jertfă. Capra, calul, vaca, toate speciile de păsări, domestice sau sălbatice, și ierburile și plantele, sunt hrană pentru (alte) ființe. Acest lucru îl auzim.[730] Hrana, din nou, a fost îndreptată să fie luată zi de zi, dimineața și seara. Apoi din nou *Sruti* declară că animalele și cerealele sunt membrele Jertfei.[731] Domnul universului le-a creat împreună cu Jertfa. Puternicul Stăpân al tuturor creaturilor a făcut ca zeitățile să efectueze jertfe cu ajutorul lor. În total șapte animale (domestice) și șapte (sălbatice) sunt indicate ca fiind potrivite pentru jertfă. În loc să fie toate la fel de potrivite, fiecare succesiv este inferior celui precedent. *Vedele* declară din nou că întregul univers este destinat jertfei. De asemenea, pe cel numit *Puruṣa*, *Vedele* l-au destinat aceluiași scop.[732] Aceasta a fost sancționată și de oameni din vremuri îndepărtate și mai îndepărtate. Ce om învățat nu alege, după abilitatea sa, indivizi dintre ființele vii pentru jertfă?[733] Animalele inferioare, ființele umane, copacii și ierburile, toate doresc atingerea raiul. Nu există, totuși, niciun mijloc, în afară de jertfă, prin care ele să poată obține împlinirea acelei dorințe. Ierburile căzătoare, animalele, copacii, vițele de vie, untul clarificat, laptele, brânza, carnea și alte lucruri aprobate (care sunt turnate pe focul sacru), pământul, punctele cardinale, credința și timpul care completează numărul doisprezece, *Rich*-urile, *Yaju*-urile, *Saman*-urile și cel care oficiază jertfa însuși, completând numărul la saisprezece, și Focul care trebuie cunoscut ca gospodar – acestea șaptesprezece sunt spuse a fi membrele jertfei. Jertfa, declară *Sruti*, este rădăcina lumii și cursul ei. Cu unt clarificat, lapte, brânză, bălegar, brânză amestecată cu lapte, piele, părul din coada ei, coarne și copite, vaca singură este capabilă să furnizeze toate cele necesare jertfei. Anumite dintre acestea, care sunt prevăzute pentru jertfe particulare, împreună cu *Ritwijas* și daruri (pentru preoți înșiși și alți Brahmani) susțin împreună jertfele.[734] Prin colectarea acestor lucruri împreună, oamenii îndeplinesc jertfele.[735] Această *Sruti*, în concordanță cu adevărul, este auzită că toate lucrurile au fost create pentru îndeplinirea jertfei. Așa au făcut toți oamenii din vremuri străvechi să se dedice îndeplinirii jertfelor. În ceea ce privește persoana care efectuează jertfe din convingerea că jertfele trebuie efectuate și nu în scopul unui rod sau răsplată, se observă că el nu vatămă nicio creatură și nu se poartă cu ostilitate față de nimic, și

729 *Deva-yanah* este explicat de comentator ca *Devam atmanam janti ebhihti*, adică acele moduri prin care se atinge Sufletul. Puterea sau slăbiciunea relativă a celor patru moduri de viață a fost astfel indicată. *Sannyasin* atinge *Moksha* sau Emanciparea; pustnicul din pădure ajunge în regiunea lui Brahman; stăpânul familiei atinge cerul (regiunea zeităților prezidate de Indra), iar *Brahmacharin* atinge regiunea Rishilor.

730 Comentatorul explică faptul că, începând cu afirmația că oamenii ar trebui să sacrifice din dorința de a ajunge la cer, vorbitorul se teme că ascultătorul ar putea nega însăși existența raiului. Prin urmare, el adoptă un temei mai sigur pentru a justifica sacrificarea, și anume, temeiul legat de luarea în considerare a hranei. Creaturile vii trebuie să mănânce pentru a trăi. Însuși susținerea vieții necesită sacrificarea vieții. Prin urmare, sacrificarea este justificată de cea mai înaltă necesitate.

731 Adică, există cerințele esențiale ale sacrificiului.

732 Cele șapte animale domestice sunt vaca, capra, omul, calul, oaia, catârul și măgarul. Cele șapte animale sălbatice sunt leul, tigrul, mistrețul, bivolul, elefantul, ursul și maimuța.

733 *Vichinwita* este *Vivechayet* cu *alamvartham* înțeles: *atmanah* este echivalent cu *jivat*.

734 Nu toate produsele vacii menționate aici sunt necesare în toate sacrificiile. Unele sunt necesare în unele, altele în altele. Așadar, cele necesare, atunci când sunt asociate cu Ritwijas și Dakshina, completează sacrificiile respective sau le susțin sau le întreține.

735 *Samhritya* înseamnă *Ekikritya* și nu „distrugere”, așa cum o interpretează greșit traducătorul Burdwan.

nu se angajează în îndeplinirea vreunei sarcini lumești.[736] Acele lucruri care au fost numite membre ale jertfei, și acele alte lucruri care au fost menționate ca fiind necesare în jertfe și care sunt indicate în porunci, toate se susțin reciproc (pentru completarea jertfelor) atunci când sunt folosite conform ritualului aprobat.[737] Văd și *Smriti* compilate de Rishi, în care au fost introduse *Vedele*. Oamenii învățați le consideră autoritare în virtutea faptului că urmează Brahmanii.[738] Jertfele au Brahmanii ca și progenitor, și cu adevărat ele se bazează pe Brahmani. Întreaga lume se bazează pe jertfă, iar jertfa se bazează pe lume.[739] Silaba **Om** este rădăcina din care au izvorât *Vedele*. (Fiecare rit, prin urmare, ar trebui să înceapă cu rostirea acelei silabe de mare importanță). Cel pentru care s-au rostit silabele **Om**, *Namas*, *Swaha*, *Svadha* și *Vashat*, și care a efectuat, după măsura abilității sale, jertfe și alte rituri, nu are temeri în ceea ce privește viața de apoi în toate cele trei lumi. Astfel spun *Vedele*, și înțelepții încununați de succes ascetic, și cei mai de frunte dintre Rishis. Cel în care se află *Rich*-urile, *Yaju*-urile, *Saman*-urile și exclamațiile necesare pentru completarea ritmului *Saman*-urilor conform regulilor stabilite în gramaticile Vedice, este, într-adevăr, un Brahmana.[740] Știi, O, Brahmane adorabil, care sunt roadele *Agnihotra*, ale jertfei Soma și ale celorlalte jertfe mari. Spun, din acest motiv, că ar trebui să jertfești și să asiști la jertfele altora, fără nicio reținere. Cel care efectuează jertfe care duc la rai (cum ar fi *Jyotishtoma*, etc.) obține recompense înalte în viața de apoi sub forma beatitudinii cerești. Acest lucru este sigur, anume că cei care nu fac jertfe nu au nici această lume, nici pe cea de dincolo. Cei care cunosc cu adevărat declarațiile *Vedelor* consideră ambele tipuri de declarații (cele care îndeamnă la acțiuni și cele care predică abținerea) la fel de autoritare.

SECȚIUNEA CCLXIX

Kapila a spus: Văzând că toate fructele care pot fi atinse prin fapte sunt sortite pieirii, nu eterne, Yatis, adoptând autocontrolul și liniștea, ajung la *Brahma* pe calea cunoașterii. Nimic din lume nu le poate sta în cale (căci prin simpla hotărâre a voinței lor își împlinesc toate dorințele cu succes). Ei sunt eliberați de influența tuturor perechilor de contrarii. Nu se apleacă niciodată în fața nimănui și a niciunei creaturi. Sunt deasupra tuturor legăturilor. Înțelepciunea le este proprie. Curățați de orice păcat. Puri și fără pată trăiesc și umblă (în mare fericire). Ei au ajuns la concluzii ferme în înțelegerea lor cu privire la toate obiectele sortite pieirii și la o viață de Renunțare (comparând cele două). Dedicați lui *Brahma*, deveniți deja asemenea lui *Brahma*, ei și-au găsit refugiul în *Brahma*. Depășind tristețea și eliberați de (egalitatea) *Rajas*, achizițiile lor sunt eterne. Când scopul suprem care le este acestor oameni la îndemână, ce nevoie mai are cineva să practice datoriile vieții domestice? [741]

Syumarasmi a spus: Dacă, într-adevăr, acesta este cel mai înalt obiect de dobândit, dacă acesta este cu adevărat scopul suprem (care se atinge prin practicarea Renunțării), atunci importanța vieții domestice devine evidentă, deoarece fără viața domestică, niciun alt mod de viață nu devine vreodată posibil. Într-adevăr, așa cum toate ființele vii pot trăi datorită dependenței lor de mamele respective, tot așa celelalte trei moduri de viață există datorită dependenței lor de modul domestic. Gospodarul care duce viața de căsnicie, săvârșește sacrificii și practică penitențe. Tot ce se face de către oricine din dorința de fericire are la rădăcină modul de viață domestic. Toate ființele vii consideră procrearea de urmași o sursă de mare fericire. Procrearea de urmași, însă, devine imposibilă în orice alt mod de viață (decât cel domestic). Fiecare fel de iarbă și paie, toate plantele

736 Traducătorul Burdwan, în ciuda limbajului clar atât al textului, cât și al comentariului, leagă în mod greșit primul rând al versetului 31 cu ultimul rând al versetului 30 și face ca ambele versete să fie absurde.

737 Luând cele două rânduri de 32 cu ultimul rând de 30, traducătorul Burdwan face pasajul absurd.

738 „Brahmanas" se referă aici la acea parte a *Vedelor* care conține ritualul.

739 Fiecare constituie refugiul celuilalt.

740 Există multe astfel de înjurături, cum ar fi *hayi*, *havu* etc.

741 Căci, așa cum explică comentatorul, cel care a dobândit un imperiu nu caută ajutor social prin caritate. Având în vedere scopul nobil pe care Renunțarea îl va aduce cu siguranță, de ce nevoie are o persoană de un mod de viață domestic care duce la recompense nesemnificative în comparație cu celelalte?

şi ierburile (care dau cereale sau grâu) şi altele de acelaşi gen care cresc pe dealuri şi munţi, au modul de viaţă domestic ca rădăcină. De acestea depinde viaţa fiinţelor vii. Şi din moment ce nu se vede nimic altceva (în univers) decât viaţa, domesticitatea poate fi considerată refugiul întregului univers.[742] Cine este deci cel care spune adevărul spunând că domesticitatea nu poate duce la dobândirea Eliberării? Numai cei lipsiţi de credinţă, înţelepciune şi pătrundere, numai cei lipsiţi de reputaţie, cei leneşi şi istoviţi de muncă, cei cărora le-a revenit tristeţea ca parte din urma actelor lor trecute, numai cei lipsiţi de învăţătură, văd plenitudinea liniştii într-o viaţă de cerşetorie. Distincţiile eterne şi certe (stabilite în *Vedă*) sunt cauzele care susţin cele trei lumi. Acel ilustru personaj de cel mai înalt ordin, care cunoaşte *Veda*, este venerat încă din ziua naşterii sale. În afară de efectuarea *Garbhadhana*, *mantrele* vedice devin necesare pentru a permite persoanelor din clasele regenerate să-şi îndeplinească toate actele lor referitoare atât la această lume, cât şi la cealaltă lume.[743] În incinerarea trupului său (după moarte), în privinţa atingerii unui al doilea corp, în ce priveşte băutura şi hrana sa după o asemenea atingere, în privinţa oferirii de vaci şi alte animale pentru a-l ajuta să traverseze râul care desparte regiunea vieţii de cea a lui Yama, în privinţa scufundării de prăjituri funerare în apă – sunt necesare *mantre* vedice. Apoi, cele trei clase de Pitri, adică *Archishmats*, *Varhishads* şi *Kravyads*, aprobă necesitatea *mantrelor* în cazul celor morţi, iar *mantrele* sunt permise ca fiind cauze eficiente (pentru atingerea obiectelor pentru care aceste ceremonii şi ritualuri au fost îndreptate). Când *Vedele* spun aceasta atât de tare şi când din nou se spune că oamenii datorează datorii către Pitri, Rishi şi zei, cum poate cineva să ajungă la Eliberare?[744] Această doctrină falsă (a existenţei fără corp numită Eliberare), aparent îmbrăcată în culori ale adevărului, dar subminând sensul real al declaraţiilor din *Vedă*, a fost introdusă de oameni învăţaţi lipsiţi de prosperitate şi măcinaţi de lene. Acel Brahman care săvârşeşte sacrificii conform declaraţiilor din *Vedă* nu este niciodată ispitit de păcat. Prin sacrificii, o astfel de persoană atinge regiunile înalte de fericire împreună cu animalele pe care le-a sacrificat în acele ceremonii, iar el însuşi, mulţumit de îndeplinirea tuturor dorinţelor sale, reuşeşte să mulţumească acele animale împlinindu-le dorinţele. Prin ignorarea *Vedelor*, prin şiretlic sau înşelăciune, nu se reuşeşte niciodată atingerea Supremului. Dimpotrivă, este prin practicarea ritualurilor prescrise în *Vedă* că se reuşeşte atingerea lui *Brahma*.

Kapila a spus: (Dacă faptele sunt obligatorii, atunci) există *Darsa, Paurnamasa, Agnihotra, Chaturmasya* şi alte fapte pentru omul înzestrat cu înţelegere. În îndeplinirea lor se află meritul etern. (De ce să săvârşească fapte care implică cruzime?) Cei care s-au dedicat modului de viaţă *Sannyasa*, care se abţin de la toate faptele, care sunt înzestraţi cu răbdare, care sunt curăţaţi (de

---

742 *Varhi* este iarbă sau paie. *Oshadhi* implică aici orez şi alte cereale. *Vahiranya adrija* implică „alte tipuri de *Oshadhi* născute pe munţi”, adică Soma şi alte plante şi arbuşti utili de deal. *Teshamapi mulam garhastyam* ar trebui completat după primul rând. Domestică este rădăcina acestora, deoarece acestea sunt cultivate sau colectate de persoane care duc un mod de viaţă domestic. Argumentul din al doilea rând este acesta: *Oschadhibhyah pranah, pranat vahihna kinchit drisyate, atah viswasyapi mulam garhastyam*.

743 Reduse literal, cuvintele sunt: „Fără îndoială, *mantrele* vedice pătrund în persoanele din clasele regenerate în ceea ce priveşte actele ale căror efecte sunt văzute şi actele ale căror efecte, în loc să fie văzute, depind de dovezile scripturilor”. Practic, ceea ce se spune aici este că toate actele unui Brahmana sunt îndeplinite cu ajutorul *mantrelor* vedice.

744 *Mantrele* sunt necesare pentru incinerarea cadavrului unui brahman. *Mantrele* sunt necesare pentru a ajuta spiritul defunctului să dobândească o formă strălucitoare (fie în lumea de dincolo, fie în aceasta, dacă are loc o renaştere). Aceste *mantre* sunt, desigur, rostite în cadrul ceremoniilor *Sraddha*. După ce spiritului decedat i s-a oferit, cu ajutorul *mantrelor*, un corp, i se oferă mâncare şi băutură tot cu ajutorul *mantrelor*. Reprezentanţii celui decedat donează vite şi animale pentru a-i permite strămoşului decedat să traverseze *Vaitarani* (râul care curge între cele două lumi) şi pentru a-i permite să devină fericit în rai. Prăjitura funerară, din nou, conform ordonanţei, este scufundată în apă pentru a fi uşor accesibilă celui căruia îi este oferită. Devenind fiinţă umană, omul moşteneşte trei datorii. Prin studiu, el îşi achită datoria faţă de Rishi; prin îndeplinirea sacrificiilor, îşi achită datoria faţă de zei; iar prin zămislirea copiilor, se eliberează de datoria pe care o are faţă de Pitri. Argumentul este următorul: dacă *Vedele*, care sunt cuvintele Dumnezeului Suprem, au stabilit aceste *mantre* pentru atingerea unor astfel de obiective în lumea de dincolo, cum poate fi posibilă Eliberarea, care implică o existenţă incorporală care transcende chiar *Karana* (forma)? Chiar declaraţiile *Vedelor* în favoarea acţiunilor sunt incompatibile cu existenţa incorporală sau cu negarea existenţei cu conştiinţa dual a celui care cunoaşte şi a celui cunoscut.

mânie şi de orice defect) şi care cunosc *Brahma*, reuşesc prin această cunoaştere a lui *Brahma* să stingă datoriile (de care vorbeşti) faţă de zei (Rishii şi strămoşi), reprezentaţi ca fiind atât de însetaţi de libaţiile turnate în jertfe.[745] Înşişi zeii devin uimiţi urmărind poteca acelei fiinţe fără potecă, care se constituie sufletul tuturor creaturilor şi care priveşte toate creaturile cu ochi egal. Prin învăţăturile primite de la învăţător, ştie că ceea ce sălăşluieşte în acest trup este de natură cvadruplă, având, în plus, patru porţi şi patru guri. În urma (posesiei) a două braţe, organul vorbirii, stomacul şi organul plăcerii, înşişi zeii se spune că au patru porţi. Aşadar, ar trebui să depună toate eforturile pentru a ţine aceste porţi sub control.[746] Nu ar trebui să se joace zaruri. Nu ar trebui să-şi însuşească ceea ce aparţine altuia. Nu ar trebui să asiste la jertfa unei persoane de neam josnic. Nu ar trebui, cedând mâniei, să lovească pe altul cu mâinile sau picioarele. Acel om înzestrat cu înţelegere care se conduce astfel se spune că îşi are mâinile şi picioarele bine controlate. Nu ar trebui să se complacă în insulte sau ocară zgomotoasă. Nu ar trebui să rostească cuvinte deşarte. Ar trebui să se abţină de la vicleşug şi de la calomnierea altora. Ar trebui să observe jurământul adevărului, să fie zgârcit la vorbă şi mereu atent. Prin felul acesta de a se conduce, îşi va avea organul vorbirii bine reţinut. Nu ar trebui să se abţină complet de la mâncare. Nu ar trebui să mănânce prea mult. Ar trebui să renunţe la lăcomie şi să caute mereu compania celor buni. Ar trebui să mănânce doar atât cât este necesar pentru susţinerea vieţii. Prin felul acesta de a se conduce, reuşeşte să controleze corespunzător uşa reprezentată de stomac. Nu ar trebui, O, erou, să ia cu lăcomie o altă soţie când are o soţie legiuită prin căsătorie (cu care să îndeplinească toate actele religioase). Nu ar trebui să cheme niciodată o femeie la culcare decât în perioada ei fertilă. Ar trebui să se limiteze la propria soţie legiuită prin căsătorie, fără a căuta raporturi cu alte femei. Prin felul acesta de a se conduce, se spune că îşi are organul plăcerii bine controlat. Acel om înzestrat cu înţelepciune este cu adevărat o persoană reînnoită care îşi are toate cele patru porţi, şi anume organul plăcerii, stomacul, cele două braţe (şi două picioare) şi organul vorbirii, bine controlate. Totul devine inutil pentru acea persoană ale cărei porţi nu sunt bine controlate. Ce poate face penitenţa unui astfel de om? Ce pot aduce jertfele lui? Ce poate fi realizat de corpul lui? Zeii îl cunosc ca Brahmana pe cel care şi-a aruncat îmbrăcămintea de deasupra, care doarme pe pământul gol, care îşi face braţul pernă şi al cărui suflet este posedat de linişte.[747] Acel om care, dedicat contemplaţiei, se bucură singur de toată fericirea de care se bucură cuplurile căsătorite şi care nu-şi îndreaptă atenţia spre bucuriile şi necazurile altora, ar trebui cunoscut ca Brahmana.[748] Acel om care înţelege corect tot acest lucru aşa cum există în realitate şi transformările sale multiforme şi care ştie care este sfârşitul tuturor obiectelor create, este cunoscut de zei ca Brahmana.[749] Cel de care nicio creatură nu se teme şi de care nu se teme de nicio creatură şi care se constituie în sufletul tuturor creaturilor, ar trebui cunoscut ca Brahmana.

---

745 Menţionarea lui Devan, aşa cum subliniază comentatorul - Rishi şi, de asemenea, Pitri. *Amrita* pe care aceştia o doresc aici este, desigur, jertfa de sacrificiu. „*Brahma-sanjnitah*” implică „familiarizat cu *Brahma*”, deoarece *Sruti* spun că „*Brahmavid Brahmaiva bhavati*”.

746 Concizia textului original nu a fost eliminată în traducere. *Enam* este Sufletul universal care locuieşte în acest corp fizic. Se referă la persoana care se consideră a fi sufletul tuturor creaturilor sau la cea care este familiarizată cu *Brahma* sau a devenit *Brahma* însuşi. Se spune că acel suflet are o natură cvadruplă, şi anume, este viral (atotcuprinzător), *sutra* (fin ca cel mai fin fir şi pătrunzând totul), *antaryamin* (posesor de omniscienţă) şi *suddha* (fără pată). Cele patru guri ale sale, prin care se înţeleg cele patru surse de bucurie sau plăcere, sunt corpul, simţurile, mintea şi înţelegerea. Ceea ce vorbitorul doreşte să sublinieze prin aceasta este *Bhoikritwa* (puterea bucuriei) a Sufletului. *Kartritwa* (puterea acţiunii) este apoi subliniată prin menţionarea uşilor, care sunt cele două braţe, organul vorbirii, stomacul şi organul plăcerii (generaţiei). Acestea din urmă funcţionează ca nişte uşi pentru a închide sau a confina sufletul în camera sa. Ele sunt ecranele sau *avaranas*-urile care îi ascund adevărata natură. Chiar şi zeii simt forţa lor, fiind incapabili să le transcendă sau să le depăşească cerinţele. Cel care ar dori să le transcendă şi să strălucească în propria sa natură imaculată ar trebui să încerce să le controleze sau să le ţină în frâu. Practic, Yoga este cea recomandată pentru a permite cuiva să atingă poziţia Sufletului universal.

747 „Cel care şi-a lepădat veşmântul de sus” este cel care se îmbracă foarte sumar doar de dragul decenţei şi nu pentru splendoare.

748 *Dwandwarama* se referă foarte probabil aici la bucuriile cuplurilor căsătorite şi nu la „plăcerile derivate din perechi de contrarii”. Sensul pare a fi că omul este un Brahmana care, fără a se căsători, reuşeşte să se bucure singur de toată fericirea care se ataşează vieţii de căsătorie.

749 În realitate, toate lucrurile sunt, desigur, *Brahma*. Aspectele lor exterioare sunt doar transformări, p. 263. Sfârşitul tuturor creaturilor este moartea şi renaşterea până când absorbţia are loc în *Brahma* prin intermediul Yoga.

Fără a fi dobândit puritatea inimii, care este adevăratul rezultat al tuturor faptelor pioase, precum darurile şi sacrificiile, oamenii cu mintea îngustă nu reuşesc să înţeleagă ce este necesar pentru a deveni un brahman, chiar şi atunci când acest lucru le este explicat de către învăţători. Lipsiţi de o cunoaştere a tuturor acestora, aceşti oameni doresc fructe de un alt fel, şi anume raiul şi bucuriile lui.[750] Incapabili să practice chiar şi o mică parte din acea bună conduită care a venit din vremuri îndepărtate, care este eternă, care este caracterizată prin certitudine, care pătrunde ca un fir în toate datoriile noastre şi prin adoptarea căreia oamenii de cunoaştere aparţinând tuturor modurilor de viaţă îşi transformă datoriile şi penitenţele respective în arme teribile pentru distrugerea ignoranţei şi a relelor lumeşti, oamenii cu înţelegeri pline de nebunie consideră faptele productive de fructe vizibile, pline de cea mai înaltă putere şi nemuritoare, ca fiind în cele din urmă fără rod şi ca deviaţii (de la cursul corect) nesancţionate de scripturi. În realitate, însă, acea conduită, cuprinzând practici exact opuse celor văzute în momentele de necaz, este însăşi esenţa atenţiei şi nu este afectată de lăcomie şi mânie şi de alte pasiuni similare.[751] În ceea ce priveşte jertfele, este foarte greu de stabilit toate detaliile lor. Dacă sunt stabilite, este foarte greu să fie respectate în practică. Dacă sunt practicate, fructele către care duc sunt terminate. Fii atent la asta. (Şi fiind atent la asta, mergi pe calea cunoaşterii).

Syumarasmi a spus: *Vedele* aprobă anumite fapte şi le dezaprobă pe altele. De unde le vine atunci autoritatea, dacă afirmaţiile lor se contrazic astfel? Renunţarea la fapte, pe de altă parte, aduce mari beneficii. Ambele aspecte sunt menţionate în *Vede*. Vorbeşte-mi despre acest subiect, O, Brahmana!

Kapila a spus: Îndreptându-vă spre calea binelui (adică Yoga), realizaţi chiar în această viaţă roadele sale prin dovada directă a simţurilor voastre. Care sunt, însă, rezultatele vizibile ale celorlalte obiective pe care voi (oamenii de fapte) le urmăriţi?

Syumaraşmi a spus: O, Brahmine, eu sunt Syumaraşmi ca nume. Am venit aici pentru a dobândi cunoaştere. Dorind să-mi fac bine mie însumi, am început această conversaţie cu o sinceritate născută din natură şi nu din dorinţa de dispută. Îndoiala neagră mi-a cuprins mintea. O, ilustre, rezolv-o pentru mine. Ai spus că cei care urmează calea binelui (şi anume Yoga), prin care *Brahma* este atins, le realizează roadele prin evidenţa directă a simţurilor lor. Ce este, de fapt, acel lucru care se poate realiza astfel prin evidenţa directă a simţurilor şi pe care îl urmăriţi voi? Evitând toate ştiinţele care au ca obiect principal doar disputa, am studiat *Agama* astfel încât să-i fi stăpânit sensul adevărat. Prin *Agama* înţeleg declaraţiile *Vedelor.* De asemenea, includ în acest cuvânt acele

---

750 Originalul este foarte concis. L-am extins, urmând comentatorul. *Dana-yajna kriya phalam* este *chitta suddhi* a purităţii sau a inimii; *antarena* este echivalentă cu vina; *anujananti* guvernează *Brahmanyam* înţeles. *Anyat phalam* din al doilea rând implică raiul şi bucuriile sale (care satisfac oamenii obişnuiţi). Practica *anu* înainte de *jananti* este interpretată ca implicând *gurum anu,* adică urmarea instrucţiunilor învăţătorilor.

751 Aceste trei versete se leagă între ele şi sunt extrem de greu de înţeles. Nu există nicio îndoială că comentatorul are dreptate. Construcţia este următoarea: *Yam sadacharam asritya samsritanam swakarmabhih (sahitam) tapah ghoratwam agatam, tarn (sadacharam) puranam puranam saswatam dhruvam dharmeshu cha sutritamkitichit charitum asaknuvantah phalavanti vyushtimanti dhruvam cha karmani (mudah) vigunani*, etc., *pasyanti.* A doua linie din 36 stă de sine stătătoare ca o propoziţie explicativă care se referă la unele dintre caracteristicile *sadachara* despre care se vorbeşte. *Samsritanam* se referă la oamenii care respectă diferitele moduri de viaţă; *ghoratwam agatam* este *samsarandhakaranasakam bhavati*. Ceea ce se înţelege prin aceasta este că penitenţele unor astfel de oameni, împreună cu îndatoririle pe care sunt chemaţi să le respecte prin modul de viaţă particular pe care îl urmează, devin o armă teribilă, ca urmare a *sadacharah*-ului lor, pentru distrugerea relelor lumii. *Sadacharah*-ul despre care se vorbeşte aici este *nishkamadharmah*. Acesta din urmă nu este o teorie nouă a oamenilor învăţaţi, ci este *puranam saswatam* şi *dhruvam*. P*halavanti vyushtimanti* şi *dhruva karmani*, pe care proştii le consideră a fi *vigyunani* şi *anaikatitikani*, sunt, desigur, acele acţiuni cuprinse în cuvântul „Yoga”. Pe scurt, vorbitorul, în aceste trei versete, doreşte să sublinieze faptul că oamenii înţelepţi, indiferent de modul lor de viaţă, îşi îndeplinesc îndatoririle. Dar, în virtutea *nishkama dharma* pe care o urmează, ei transformă aceste îndatoriri şi penitenţele lor în mijloace eficiente pentru a risipi întunericul ignoranţei. Proştii, pe de altă parte, incapabili să practice acel *nishkama dharma*, îl privesc pe acesta şi pe Yoga în sine ca fiind fără rost şi fără valoare, deşi recompensele pe care acestea le conferă sunt vizibile.

ştiinţe bazate pe logică care au ca obiect scoaterea la iveală a sensului real al *Vedelor.*[752] Fără a evita datoriile stabilite pentru modul de viaţă particular pe care cineva îl poate duce, ar trebui să urmeze practicile stabilite în *Agama*. O astfel de respectare a practicilor stabilite în *Agama* îl încununează pe unul cu succes. În consecinţă cu certitudinea concluziilor *Agama*, succesul spre care cea din urmă duce poate fi considerat aproape realizabil prin evidenţă directă. Aşa cum o barcă legată de alta care navighează spre un alt port nu-şi poate duce pasagerii la portul pe care îl doresc, tot aşa şi noi, târâţi de acţiunile noastre datorate dorinţelor trecute, nu putem traversa niciodată râul fără sfârşit al naşterii şi morţii (şi nu putem ajunge în raiul de odihnă şi pace pe care l-am putea avea în vedere). Vorbeşte-mi despre acest subiect, O, ilustre! Învaţă-mă cum un învăţător predă unui discipol. Nu se găseşte nimeni printre oameni care să fi renunţat complet la toate obiectele lumeşti, nici unul care să fie perfect mulţumit de sine, nici unul care să fi transcens durerea, nici unul care să fie perfect lipsit de boală, nici unul care să fie absolut lipsit de dorinţa de a acţiona (în beneficiul propriu), nici unul care să aibă o aversiune absolută faţă de companie, nici unul care să se fi abţinut complet de la orice fel de acte. Chiar şi oameni ca tine sunt văzuţi cedând bucuriei şi cedând tristeţii ca nişte persoane ca noi. Ca şi alte creaturi, simţurile persoanelor ca voi au funcţiile şi obiectele lor. Spune-mi, în ce constă, totuşi, dacă trebuie să investigăm chestiunea fericirii, fericirea pură pentru toate cele patru ordine ale oamenilor şi toate cele patru moduri de viaţă care, în ceea ce priveşte înclinaţiile lor, au acelaşi teren de sprijin.

Kapila a spus: Oricare ar fi *Sastrele* conform cărora cineva săvârşeşte actele pe care simte înclinaţie să le facă, rânduielile stabilite în ele pentru reglementarea acelor acte nu devin niciodată sterile. Oricare ar fi şcoala de opinie după care cineva se conduce, este sigur că va atinge scopul suprem numai prin respectarea datoriilor de autocenzură ale Yoga. Cunoaşterea îl ajută pe acel om să treacă (acest rău nesfârşit de viaţă şi moarte) care o urmăreşte. Conduita, însă, pe care o urmează oamenii după ce se abat de la calea cunoaşterii, îi chinuie (supunându-i la relele vieţii şi morţii). Este evident că sunteţi posedaţi de cunoaştere şi disociaţi de orice obiect lumesc care ar putea produce suferinţă. Dar aţi reuşit vreunul dintre voi vreodată să dobândiţi acea cunoaştere în urma căreia totul poate fi văzut ca fiind identic cu un Suflet Universal?[753] Fără o înţelegere corectă a scripturilor, unii sunt, iubitori doar de dispută, care, din cauza faptului că sunt copleşiţi de dorinţă şi aversiune, devin sclavi ai mândriei şi aroganţei. Fără a fi înţeles corect sensul declaraţiilor scripturale, aceşti tâlhari ai scripturilor, aceşti prădători ai Brahmanului, influenţaţi de aroganţă şi eroare, refuză să urmărească liniştea şi să practice autocenzura.[754] Aceşti oameni văd zădărnicie pe toate părţile şi, dacă (din întâmplare) reuşesc să obţină puterea cunoaşterii, nu o împărtăşesc niciodată altora pentru a-i salva. Făcuţi în întregime din calitatea de *Tamas*, ei îl au pe *Tamas* drept refugiu. Unul devine supus tuturor incidentelor de acea natură pe care le asimilează. În consecinţă, celui care are *Tamasul* drept refugiu, păcatele de invidie, lăcomie, mânie, mândrie, minciună şi vanitate, cresc continuu, căci calităţile cuiva îşi au izvorul în natura sa. Gândind astfel şi văzând aceste defecte (prin ajutorul instrucţiunilor primite de la învăţători), Yatii, care poftesc la scopul suprem, se îndreaptă spre Yoga, lăsând deoparte atât binele, cât şi răul.[755]

Syumarasmi a spus: O, Brahmane, tot ceea ce am spus (despre caracterul lăudabil al faptelor şi caracterul opus al Renunţării) este în strictă conformitate cu scripturile. Este, totuşi, foarte adevărat că fără o înţelegere corectă a semnificaţiei scripturilor, cineva nu este înclinat să

752 Ştiinţele care au disputa ca obiect principal sunt, potrivit comentatorului, ştiinţele *Lokayatika, Saughata* (sau budişti), *Kapalika* etc. Celelalte ştiinţe bazate pe Logică care sunt incluse în cuvântul *Agama* sunt cele două *Mimamsas, Sankhya* şi *Patanjala*.

753 *Aikatmyam* este explicat de comentator ca fiind "*Eka eva dwaita darsana hina atmayatra bhavati*". Practic, este acea stare a minţii în care cineva îşi percepe identitatea cu tot ceea ce există în univers. Aceasta este adevărata cunoaştere care aduce Emanciparea sau este Emanciparea însăşi.

754 Ei sunt numiţi „tâlharii scripturilor" deoarece caută întotdeauna să jefuiască scripturile de adevăratul lor sens. Sunt „prădătorii lui *Brahma*" deoarece neagă însăşi existenţa Divinităţii. *Nirarambhah* este *Camadyarambha-sunyah*.

755 Particula *anu* înseamnă „a urma instrucţiunile învăţătorilor". *Samyame* se referă la *Dharana, Dhyana* şi *Samadhi*. Unele texte citesc *Siddhante* pentru *samyame.*

respecte ceea ce declară scripturile în realitate. Orice conduită este în concordanţă cu echitatea este în concordanţă cu scripturile. Chiar şi acest lucru îl declară *Sruti*. În mod similar, orice conduită este în contradicţie cu echitatea este în contradicţie cu scripturile. Şi acest lucru este declarat de *Sruti*. Este cert că nimeni nu poate face un act scriptural încălcând scripturile. Acel lucru este din nou nescris care este împotriva *Vedelor. Sruti* declară acest lucru. Mulţi oameni, care cred doar ceea ce le atrage direct simţurile, privesc doar această lume (şi nu ceea ce este adresat în scripturi Credinţei). Ei nu văd ceea ce scripturile declară a fi defecte. Prin urmare, ei, la fel ca noi, trebuie să cedeze în faţa tristeţii. Acele obiecte ale simţurilor cu care sunt preocupaţi oamenii ca tine sunt aceleaşi cu care sunt preocupaţi şi alte fiinţe vii. Cu toate acestea, în consecinţa cunoaşterii sufletului de către tine şi a ignoranţei lor faţă de acesta, cât de vastă este diferenţa care există între tine şi ele! Toate cele patru ordine ale oamenilor şi toate cele patru moduri de viaţă, oricât de diferite ar fi datoriile lor, caută acelaşi singur scop (şi anume, fericirea supremă). Eşti înzestrat cu talente şi abilităţi de necontestat. Pentru a determina acel curs de conduită particular (dintre acele diverse datorii) care este bine calculat pentru a îndeplini scopul dorit, umplându-mi sufletul de seninătate prin faptul că mi-ai vorbit despre Infinit (*Brahma*). În ceea ce ne priveşte, din cauza incapacităţii noastre de a înţelege Sufletul, suntem lipsiţi de o înţelegere corectă a realităţii. Înţelepciunea noastră se referă la lucruri inferioare şi suntem învăluiţi în întuneric des. (Cursul de conduită, totuşi, pe care l-ai indicat pentru a permite cuiva să atingă Eliberarea, este extrem de dificil de practicat). Numai cel care este devotat Yoga, care şi-a îndeplinit toate datoriile, care este capabil să rătăcească pretutindeni bazându-se doar pe propriul corp, care şi-a adus sufletul sub control perfect, care a transcris cerinţele ştiinţei morale şi care disprețuieşte întreaga lume (şi tot ce îi aparţine), poate încălca declaraţiile *Vedelor* cu privire la fapte şi să spună că există Eliberare.[756] Pentru unul, însă, care trăieşte în mijlocul rudelor, acest curs de conduită este extrem de dificil de urmat. Dăruirea, studiul *Vedelor,* jertfele, procrearea, simplitatea în afaceri, când prin practicarea chiar şi a acestora nimeni nu reuşeşte să obţină Eliberarea, vai de cel care încearcă să o obţină şi de Eliberarea însăşi care este căutată! Se pare că efortul depus pentru a o atinge este în zadar. Devii pasibil de ateism dacă disprețuieşti *Vedele* prin faptul că nu faci acţiunile pe care acestea le direcţionează. O, ilustre, doresc să aud fără întârziere despre acea (Eliberare) care vine în *Vede* după declaraţiile în favoarea faptelor. Spune-mi adevărul, O, Brahmine! Stau la picioarele tale ca discipol. Învaţă-mă cu bunătate! Doresc să ştiu la fel de mult despre Eliberare cât ştii tu, O, învăţatule!

SECŢIUNEA CCLXX

Kapila spuse: *Vedele* sunt considerate autoritare de către toţi. Oamenii nu le disprețuiesc niciodată. *Brahma* este de două feluri, şi anume: *Brahma* reprezentat prin sunet şi *Brahma* ca Suprem (şi intangibil).[757] Cel care cunoaşte *Brahma* reprezentat prin sunet reuşeşte să ajungă la *Brahma* Suprem. Începând cu riturile de ”*Garbhadhana*” (concepţie), corpul pe care tatăl îl creează cu ajutorul *mantrelor* vedice este curăţat (după naştere) prin *mantre* vedice.[758] Când corpul a fost curăţat prin rituri de purificare (efectuate cu ajutorul *mantrelor* vedice), proprietarul său ajunge să fie numit Brahmana şi devine un vas apt pentru primirea cunoaşterii despre *Brahma*. Să ştii că răsplata faptelor este puritatea inimii, care singură duce la Eliberare. Îţi voi vorbi despre aceasta îndată. Dacă puritatea inimii a fost atinsă sau nu (prin îndeplinirea faptelor) este un lucru pe care îl poate cunoaşte doar cel care a atins-o. Nu poate fi cunoscut niciodată cu ajutorul *Vedelor* sau al

756 Ceea ce se doreşte a fi spus aici este că doar o viaţă de Renunţare, atât de greu de urmat, poate duce la Emancipare. Traducătorul Burdwan face absurd al doilea rând din 64 conectându-l cu primul rând din 65, K.P. Singha îl omite complet.

757 *Vedele* sunt *Savda-Brahma* sau *Brahma*, aşa cum sunt reprezentate prin sunet.

758 Am extins acest verset, urmând exemplul comentatorului. Ne putem face o idee despre concizia extremă a unor astfel de versete oferind o traducere literală: „Acea bucată de materie care este transformată într-un corp (uman) prin ceea ce este conţinut în *Vede*, este (ulterior) transformată (într-un corp prin aceleaşi mijloace).” Cineva se apropie de soţia sa după efectuarea ritului de *Garbhadhana*. În acest rit, diferite zeităţi sunt invocate pentru a dezvolta diferite organe şi părţi ale corpului copilului care urmează să fie conceput. Astfel, conceput, corpul copilului este, după naştere, curăţat sau purificat. Toate acestea necesită ajutorul *mantrelor* vedice. Ceea ce Kapila doreşte să înveţe este că, începând cu actele, cunoaşterea ar trebui în cele din urmă dobândită.

inferenței. Cei care nu nutresc nicio așteptare, care resping orice fel de bogăție prin neacumularea a nimic pentru viitor, care nu sunt lacomi și care sunt liberi de orice fel de afecțiune și aversiune, săvârșesc sacrificii din convingerea că îndeplinirea lor este o datorie. A face daruri persoanelor demne este scopul (folosirea corectă) a tuturor bogățiilor. Niciodată adesea la acte păcătoase, respectând riturile stabilite în *Vede*, capabili să-și ducă toate dorințele la îndeplinire, înzestrați cu certitudini prin cunoaștere pură, fără să cedeze mâniei niciodată, fără să se lase pradă invidiei, liberi de mândrie și răutate, fermi în Yoga,[759] de naștere nepătată, de conduită nepătată și de învățătură nepătată, dedicați binelui tuturor creaturilor, au fost odinioară mulți oameni, ducând vieți domestice și dedicați în întregime datoriilor lor, au fost mulți regi cu aceleași însușiri, dedicați Yoga (precum Janaka etc.), și mulți Brahmani cu același caracter (precum Yajnavalkya și alții).[760] Se purtau la fel față de toate creaturile și erau înzestrați cu sinceritate perfectă. Mulțumirea era a lor, la fel și certitudinea cunoașterii. Vizibile erau recompensele neprihănirii lor, și puri erau în comportament și inimă. Ei posedau credință în *Brahma* în ambele forme.[761] Mai întâi purificându-și inimile, ei respectau cuvenit toate (excelentele) jurăminte. Ei respectau datoriile neprihănirii chiar și în ocazii de suferință și dificultate, fără să dea greș în niciun fel. Reunindu-se, săvârșeau fapte meritorii. În acestea găseau o mare fericire. Și întrucât nu greșeau niciodată, nu au fost nevoiți să facă niciodată penitențe. Bazându-se pe calea adevărată a neprihănirii, ei au devenit înzestrați cu energie irezistibilă. Nu urmau niciodată propria lor înțelegere în ceea ce privește dobândirea meritelor, ci numai dictatele scripturilor pentru acest scop. În consecință, nu au greșit niciodată prin viclenie în ceea ce privește săvârșirea faptelor de neprihănire.[762] Ca urmare a urmării unite a poruncilor absolute ale scripturilor fără a recurge niciodată la riturile prevăzute ca alternative, ei nu au fost niciodată obligați să facă penitențe.[763] Nu există penitență pentru oamenii care trăiesc în respectarea poruncilor stabilite în scripturi. ”*Sruti*” declară că penitența există doar pentru oamenii slabi și incapabili să urmeze prevederile absolute și substantive ale legii sacre. Mulți Brahmani de acest fel au fost odinioară, dedicați săvârșirii sacrificiilor, având o cunoaștere profundă a *Vedelor,* înzestrați cu puritate și bună conduită, și renumiți. Ei Îl adorau mereu pe *Brahma* în sacrificii și erau liberi de dorințe. Înzestrați cu învățătură, ei au transcens toate legăturile vieții. Sacrificiile acestor oameni, (cunoașterea lor a) *Vedelor,* faptele lor săvârșite în obedință poruncilor, studiul scripturii la orele stabilite, și dorințele pe care le nutreau, fiind liberi de lăcomie și mânie, respectând conduita pioasă și faptele în pofida tuturor dificultăților, renumiți pentru îndeplinirea datoriilor ordinului și modului lor de viață, sufletele lor purificate prin însăși natura lor, caracterizați prin sinceritate deplină, dedicați liniștii, și atenți la practicile lor, erau egale cu *Brahma* Infinitul. Aceasta este ”*Sruti*” eternă pe care am auzit-o.[764] Penitențele bărbaților atât de înalți sufletește, ale bărbaților a căror conduită și fapte erau atât de greu de respectat și îndeplinit, ale bărbaților ale căror dorințe au fost îndeplinite ca urmare a îndeplinirii stricte a datoriilor, au devenit arme eficiente pentru distrugerea tuturor dorințelor lumești. Brāhmanii spun că acea Bună Conduită, care este minunată, a cărei origine se poate urmări până în vremuri foarte străvechi, care este eternă și ale cărei caracteristici sunt neschimbabile, care diferă de practicile la care chiar și cei buni apelează în momente de primejdie și le reprezintă acțiunile în alte situații, care este identică cu sârguința, asupra căreia lăcomia, furia și alte pasiuni malefice nu pot avea niciodată victorie, și în consecința căreia a existat (la un moment dat) nicio greșeală în întreaga omenire, s-a împărțit ulterior în patru subdiviziuni, corespunzătoare celor patru moduri de viață, de către persoane incapabile să-i practice îndeplinirea datoriei în detalii

759 Yoga este singura cale către adevărata cunoaștere, prin urmare, Jnana-nishthah este Yoga-nishthah.

760 Aceștia și oameni ca aceștia sunt arătați ca persoane care merită daruri.

761 Adică, în *Brahma* ca posesor de atribute și ca eliberat de atribute.

762 *Matra* este explicată ca *miyante vishya anya,* adică înțelegerea. Ceea ce se înțelege prin viclenie în practicarea dreptății poate fi exemplificat după cum urmează. Boabele individuale de orz pot fi oferite în loc de haine de către cineva care nu poate obține haine pentru cadou. Dar cineva care oferă boabe de orz atunci când este perfect capabil să ofere haine ar fi vinovat de viclenie.

763 Scripturile stabilesc frecvent rânduieli alternative. Prevederile absolute sau substanțiale sunt pentru cei capabili. Cele alternative sunt pentru cei care nu sunt capabili.

764 Ceea ce se înțelege prin sacrificiile etc. ale unor astfel de oameni fiind identici cu infinitul *Brahma* este că acești oameni erau identici cu *Brahma* și tot ceea ce făceau era *Brahma*. Nu aveau conștiință de sine sau nu făceau nimic pentru sine. Ei erau Sufletul universului.

și în întregime.[765] Cei care sunt buni, respectând cuvenit acea Cale a Bunei Conduite după adoptarea modului de viață *Sannyasa*, ating scopul suprem. De asemenea, cei care se îndreaptă spre modul de viață al pădurii ating același scop înalt (respectând cuvenit acea conduită). Și aceia care își îndeplinesc modul de viață casnic ating scopul suprem (practicând cuvenit aceeași conduită); și, în sfârșit, cei care duc viața de *Brahmacharya* obțin același (scop printr-o respectare cuvenită a aceleiași conduite).[766] Acei Brāhmani sunt văzuți strălucind în firmament ca niște corpuri luminoase care împrăștie raze de lumină binefăcătoare în jur. Acele nenumăratele mii de Brāhmani au devenit stele și constelații așezate pe căile lor fixe. Ca urmare a mulțumirii (sau Renunțării), toți au atins Infinitul, așa cum declară *Vedele*. Dacă astfel de oameni ar trebui să se întoarcă în lume prin pântecele creaturilor vii, ei nu sunt niciodată pângăriți de păcatele care au ca origine rămășița neepuizată a actelor anterioare. Într-adevăr, cel care a dus o viață de *Brahmacharin* și și-a servit cu devotament învățătorul, cel care a ajuns la concluzii ferme (în ceea ce privește sufletul) și care s-a dedicat Yoga astfel, este cu adevărat un Brāhman. Cine altcineva ar merita să fie numit Brāhman? Când numai faptele determină cine este Brāhman și cine nu este, faptele (bune sau rele) trebuie considerate că indică fericirea sau mizeria unei persoane. În ceea ce privește pe aceia care, cucerind toate pasiunile malefice, au dobândit puritatea inimii, am auzit *Sruti*-ul etern că, în consecința Infinitului pe care îl ating (prin contemplarea sufletului universal) și a cunoașterii lui *Brahma* (pe care o dobândesc prin declarațiile *Sruti*-urilor), ei văd totul ca fiind *Brahma*. Datoriile (de liniște, autodomnire, abținere de la acțiuni, renunțare, devoțiune și abstracția *Samadhi*) urmate de acei oameni cu inimi curate, eliberați de dorințe și care au numai Eliberarea ca obiectiv, pentru dobândirea cunoașterii lui *Brahma*, sunt așezate în egală măsură pentru toate cele patru ordine de oameni și pentru toate cele patru moduri de viață. Într-adevăr, acea cunoaștere este întotdeauna dobândită de Brāhmanii cu inimi curate și suflet stăpânit.[767] Cel al cărui suflet este pentru Renunțare bazată pe mulțumire este considerat refugiu al adevăratei cunoașteri. Renunțarea, în care se află acea cunoaștere care duce la Eliberare și care este foarte necesară pentru un Brāhman, este eternă (și vine de la învățător la discipol pentru totdeauna).[768] Renunțarea există uneori amestecată cu datoriile altor moduri. Dar, fie că există în acea stare, fie că există de la sine, cineva o practică în funcție de măsura forței sale (care depinde de gradul lipsei de dorințe lumești). Renunțarea este cauza unui

---

765 Ceea ce se spune aici, în esență, este că la început exista o singură serie de îndatoriri, numită *sadachara* sau conduită bună, pentru toți oamenii. În decursul timpului, oamenii au devenit incapabili să se supună tuturor dictatelor acesteia în întregime. Apoi a devenit necesar să se distribuie aceste îndatoriri în patru subdiviziuni corespunzătoare celor patru moduri de viață.

766 Atât K.P. Singha, cât și traducătorul Burdwan au înțeles complet greșit versetul 23 și primul rând al versului 24, care, așa cum explică comentatorul, ar trebui interpretate împreună. Construcția este *Tarn (sadacharam) santah grihebhyah nishkramya eva (sannyasam kritwaiva) vidhivatprapya paramam gatim gachcchanti. Anyesanto vanamasntah tarn vidhivat prapya*, etc. În mod similar, *Grihameva bhisamsritya anye santah, etc.' Jato-anye*, etc. Astfel, se vorbește despre toate cele patru moduri, începând cu ultimul.

767 Este imposibil ca cineva să citească versiunea Burdwan a acestor versete fără să-l compătimească pe panditul responsabil de acuratețea ei. Fără a înțelege deloc comentariul, cuvintele marelui comentator au fost reproduse în versiunea Burdwan într-o ordine ciudată, eliminând fără niciun motiv unele dintre legăturile de coerență și făcând combinația complet de neînțeles. K.P. Singha prezintă esența foarte succint, fără a încerca să traducă cuvintele. Și totuși, versetul nu prezintă aproape nicio dificultate. Ultima linie din 29 și prima linie din 30 formează o singură propoziție. *Chaturthopanishaddharmah* este explicat de comentator ca implicând *paramatma-vishayini vidya, tadartham dharmah*. Există patru stări de conștiință: 1. starea de veghe; 2. visul; 3. somnul fără vise (*sushupti*); și 4. *Turiya*, care este atinsă prin *Samadhi* (abstracția meditației yoga) și în care *Brahma* devine realizabil. Ceea ce se spune în aceste două rânduri este pur și simplu următorul lucru: îndatoririle (*dharmah*), referitoare la *Chaturthopanishat* sau la Cunoașterea lui *Paramatman*, sunt *sadharanah* sau comune tuturor celor patru clase de oameni și moduri de viață. Aceste îndatoriri sunt, desigur, *sama, dama, uparama, titiksha, sraddha, samadhi*. Ceea ce se spune în ultimul verset al capitolului 30 este că brahmanii cu inimi pure și suflete stăpânite reușesc întotdeauna (cu ajutorul acestor îndatoriri) să dobândească sau să atingă acel *Turiya* sau conștiința lui *Brahma*.

768 *Apavargamiti* este explicat de comentator ca *apavargaprada vidya* sau *Brahmasakshatkararupa vrittiryasmin iti. Nityin* este *avasyakah. Yatidharmah* este o viață de renunțare. Ceea ce se înțelege prin *sanatandh* este *samprayagatah*.

beneficiu suprem pentru orice fel de persoană. Doar cel care este slab nu reușește să o practice. Acel om cu inima curată care caută să atingă pe *Brahma* este salvat din lume (cu mizeria ei).[769]

Syumarasmi a spus: Dintre cei care se dedică plăcerilor (proprietății), cei care fac daruri, cei care oficiază sacrificii, cei care se dedică studiului *Vedelor* și cei care se retrag la viața de Renunțare după ce au dobândit și s-au bucurat de bogăție și de toate plăcerile ei, cine atinge locul cel mai de frunte în rai când părăsesc această lume? Te întreb aceasta, O, Brahmane! Spune-mi adevărul.

Kapila a spus: Cei care duc o viață de familie sunt cu siguranță plini de auspicii și dobândesc excelență de tot felul. Ei, însă, nu sunt în stare să se bucure de fericirea atașată Renunțării. Chiar și tu poți vedea acest lucru.[770]

Syumarasmi a spus: Voi vă bazați pe cunoaștere ca mijloc (pentru atingerea Eliberării). Cei care duc o viață de familie și-au pus credința în fapte. S-a spus, însă, că scopul tuturor modurilor de viață este Eliberarea.[771] Prin urmare, nu se observă nicio diferență între ei în ceea ce privește superioritatea sau inferioritatea puterii lor. O, ilustre, spune-mi atunci cum stau lucrurile cu adevărat.

Kapila a spus: Faptele doar curăță trupul. Cunoașterea, însă, este scopul suprem (pentru care cineva se străduiește).[772] Când toate defectele inimii sunt vindecate (prin fapte) și când fericirea lui *Brahma* se stabilește în cunoaștere, bunăvoință, iertare, seninătate, compasiune, adevăr și sinceritate, abținere de la vătămare, lipsa mândriei, modestie, renunțare și abținere de la muncă sunt atinse. Acestea constituie calea care duce la *Brahma*. Prin ele se atinge Cel Suprem. Aplicarea faptului că toate defectele inimii sunt vindecate ca rezultat al faptelor devine inteligibilă înțeleptului atunci când acestea sunt atinse. Acesta este considerat scopul suprem, atins de Brahmani înzestrați cu înțelepciune, retrasați de la orice acțiune, posesoare de puritate și certitudinea cunoașterii. Cel care reușește să dobândească o cunoaștere a *Vedelor,* a ceea ce este învățat de *Vede* (anume, *Brahma* reprezentat în fapte) și a amănuntelor faptelor, se spune că stăpânește *Vedele*. Orice alt om este doar un sac de vânt.[773] Cel care stăpânește *Vedele* știe totul, căci totul se bazează pe *Vede*. În adevăr, prezentul, trecutul și viitorul există toate în *Vede*.[774] Din toate scripturile se poate deduce această singură concluzie: că acest univers există și nu există. Pentru omul de cunoaștere, acest tot văzut este și ”*sat*” (ființă) și ”*asat*” (neființă). Pentru el, acest tot este și sfârșit și mijloc.[775] Acest adevăr se sprijină pe toate *Vedele*: că atunci când are loc Renunțarea completă, se obține suficient. Apoi, din nou, cea mai mare satisfacție urmează și se sprijină pe Eliberare,[776] care este absolută, care există ca

---

769 *Sadharana* se opune *kevala*. *Yathavalam* implică *yatavaira-gyam, Gachcchatam Gachcchatam* înseamnă *purusamatrasyavanigvya-dhadeh*. Traducătorului Burdwan îi lipsește cu totul sensul și K.P. Singha trece liniștit peste întreaga linie a doua a acestui triplet. *Durvala* înseamnă cel care își dorește *vairagya*.

770 Comentatorul explică faptul că scopul acestui verset este de a arăta că, chiar dacă există egalitate în ceea ce privește scopul atins în viața viitoare, există mai multă fericire reală într-o viață de Renunțare decât într-o viață de bucurie. Traducătorul Burdwan ratează complet sensul.

771 Traducătorul Burdwan oferă o versiune foarte eronată a acestui verset.

772 Căci prin Cunoaștere se obține Emanciparea.

773 *Vatarechaka* este *bhastra* sau un burduf. Ceea ce se subînțelege este, poate, că un astfel de om respiră sau trăiește în zadar.

774 *Nasti* este explicată de comentator ca fiind trecutul și viitorul. *Nishtha* este *swarupam*. Literalmente, ceea ce se spune este că totul este *Veda* sau că *Vedele* sunt totul. Aceasta este, poate, doar o modalitate exagerată de a spune că *Vedele* se ocupă de orice.

775 Sensul pare a fi că, în timp ce ignoranții consideră universul la fel de existent și durabil ca tunetul sau adamantul, omul cunoașterii îl consideră cu adevărat inexistent, deși prezintă aparența existenței.

776 Am încercat să ofer o traducere literală a versetului 45. Cu toate acestea, este dificil să se înțeleagă sensul din astfel de traduceri. Cuvântul folosit în prima linie este „*Tyaga*”, care înseamnă „renunțare”. Comentatorul explică în mod corect că aceasta este acea renunțare completă care are loc în *Samadhi* sau în abstractizarea perfectă a Yoga. *Samaptam* este *samyakaptam* (*bhavati*). Acest *samyak* este *Brahma*. În mod similar, *santosha* nu este o mulțumire obișnuită, ci *Brahmananda* sau fericirea supremă a celui care a atins *Brahma*. Sensul este, așadar, acesta:

suflet al tuturor lucrurilor muritoare şi nemuritoare, care este bine cunoscută ca atare suflet universal, care este obiectul suprem de cunoaştere ca fiind identică cu toate lucrurile mobile şi nemobile, care este deplină, care este fericire perfectă, care este fără dualitate, care este cea mai de frunte dintre toate lucrurile, care este *Brahma*, care este Nemanifestată şi cauză, din care s-a născut Nemanifestatul, şi care este fără deteriorare de orice fel.[777] Abilitatea de a-şi stăpâni simţurile, iertarea şi abţinerea de la muncă în urma lipsei dorinţelor – aceste trei sunt cauza fericirii perfecte. Cu ajutorul acestor trei calităţi, oamenii care au înţelegerea ca ochi reuşesc să ajungă la acel *Brahma* care este necreat, care este cauza primă a universului, care este neschimbător şi care este dincolo de distrugere. Mă închin acelui *Brahma*, care este identic cu cel care îl cunoaşte.[778]

SECŢIUNEA CCLXXI

Yudhishthira a spus: *Vedele*, O, Bharata, vorbesc despre religie, câştig şi plăcere. Spune-mi însă, O, bunicule, care dintre aceste trei lucruri este considerat cel mai înalt.

Bhishma spuse: Voi recita în acest context naraţiunea străveche despre binefacerea pe care Kundadhara a făcut-o în vechime unuia care îi era devotat. Odată, un Brahmane lipsit de avere a căutat să dobândească virtute, îndemnat de dorinţa de a obţine roade. El şi-a pus neîncetat inima pe câştigarea averii pentru a o folosi în celebrarea sacrificiilor. Pentru a-şi realiza scopul, s-a dedicat practicării celor mai aspre penitenţe. Hotărât să-şi îndeplinească scopul, a început să venereze zeităţile cu mare devoţiune. Dar nu a reuşit să obţină avere prin această venerare a zeităţilor. Apoi a început să reflecteze, spunându-şi: „Care este acea zeitate, până acum nenorocită de oameni, care ar putea fi înclinată să mă ajute fără întârziere?" În timp ce medita astfel cu mintea limpede, el a văzut în faţa sa staţionând acel slujitor al zeităţilor, Norul numit Kundadhara. Imediat ce a văzut acea fiinţă cu braţe puternice, sentimentele de devoţiune ale Brahmanului s-au trezit, şi şi-a spus: „Acesta sigur îmi va aduce prosperitate. Într-adevăr, înfăţişarea lui o indică. El trăieşte în imediata apropiere a zeităţilor. Încă nu a fost venerat de alţi oameni. Cu siguranţă îmi va da bogăţie din belşug fără nicio întârziere." Brahmanul, concluzionând astfel, a venerat acel *Nor* cu *dhupas* (tămâie) şi parfumuri şi ghirlande de flori din cea mai superioară calitate, şi cu diverse tipuri de ofrande. Astfel venerat, Norul s-a bucurat foarte repede de cel care îl venera şi a rostit aceste cuvinte pline de folos pentru acel Brahman: „Cei înţeleptţi au hotărât căinţă pentru cel vinovat de omor de Brahman, sau de băut alcool, sau de furt, sau de neglijarea tuturor legămintelor meritorii. Nu există, însă, căinţă pentru cel nemulţumitor.[779] Aşteptarea are un copil numit Nelegiuire. Mânia, din nou, este considerată copilul Invidiei. Lăcomia este copilul Înşelăciunii. Nemulţumirea, însă, este stearpă (şi nu are urmaşi)." După aceasta, acel Brahman, întins pe un pat de iarbă Kusa şi pătruns de energia lui Kundadhara, a văzut toate fiinţele vii într-un vis. Într-adevăr, datorită lipsei sale de pasiune a penitenţelor şi devoţiunii, acel Brahman cu sufletul curăţat, ţinut departe de toate plăcerile (carnale), a văzut noaptea acel efect al devoţiunii sale faţă de Kundadhara. Într-adevăr, O, Yudhishthira, el a văzut pe Manibhadra cu suflet înalt şi de mare strălucire, staţionând în mijlocul zeităţilor, ocupat să dea ordinele sale. Acolo zeii păreau angajaţi să acorde regate şi bogăţii oamenilor, îndemnaţi de

---

în abstractizarea completă a Yoga (adică *Samadhi*) se află *Brahma*. Toate *Vedele* învaţă acest lucru. În Eliberare se află din nou fericirea supremă a lui *Brahma*. *Apavargah* nu este anihilare, ci Eliberare, care este existenţa în *Brahma* fără conştiinţa dual a celui care cunoaşte şi a celui cunoscut.

777 L-am urmărit pe comentator în expunerea aproape a tuturor adjectivelor din text.

778 Construcţia gramaticală a acestui verset este foarte greu de înţeles. Nu există nicio îndoială că comentatorul are dreptate. *Tehjah, kshama, santih* — acestea sunt *anamayam subham*, adică *nirdukhasya sukhasyapraptau hetuh*. *Tatha* le separă de ceea ce urmează. *Abidham Vyoma Santanam* şi *dhruvam* sunt guvernate de *gamyate, Etaih sarvaih* se referă la *Tejah* şi la celelalte două. *Abidham* este explicat ca *akittrimam; vyoma* ca *jagatkaranam*. Traducătorul din Burdwan oferă o versiune corectă, deşi punctuaţia sa este incorectă. El greşeşte, totuşi, în a nu considera *anamayam subham* ca fiind unul şi acelaşi lucru. K.P. Singha greşeşte în a lega *anamayam* de ceea ce urmează după *tatha*.

779 *Nishkriti* înseamnă literalmente *evadare*. Există o evadare pentru cei la care se face referire; desigur, evadarea trebuie căutată prin ispăşire. Nu există nicio evadare pentru un ingrat, căci ingratitudinea este de neiertat.

faptele lor bune, şi să le retragă atunci când oamenii se îndepărtau de bunătate.[780] Apoi, O, taurule al neamului lui Bharata, Kundadhara cel de mare strălucire, plecându-se adânc, s-a prosternat la pământ în faţa zeilor în prezenţa tuturor Yakshasilor. La porunca zeilor, Manibhadra cel cu suflet înalt s-a adresat lui Kundadhara, care era doborât la pământ, şi i-a spus: „Ce doreşte Kundadhara?”. Atunci Kundadhara a răspuns: „Dacă, într-adevăr, zeii sunt mulţumiţi de mine, iată, acel Brahman mă venerează foarte mult. Rog ca o favoare să i se acorde lui, ceva, anume, care să-i aducă fericire.” Auzind aceasta, Manibhadra, la porunca zeilor, i-a zis din nou lui Kundadhara cel cu inteligenţă mare aceste cuvinte: „Ridică-te, ridică-te, O, Kundadhara! Cererea ta este împlinită. Fii fericit. Dacă acest Brahman doreşte avuţie, fie să i se dea avuţie, adică, atâta avuţie cât îşi doreşte acest prieten al tău. La porunca zeilor, îi voi da o avuţie nenumărată.” Kundadhara, atunci, reflectând asupra caracterului trecător şi ireal al statutului umanităţii, şi-a pus inima, O, Yudhishthira, pe a-l îndupleca pe Brahman spre penitenţe. Într-adevăr, Kundadhara a spus: „Nu cer, O, dăruitor de avuţie, bogăţii pentru acest Brahman. Doresc acordarea unui alt favor pentru el. Nu solicit pentru acest devotat al meu munţi de perle şi pietre preţioase sau chiar, întregul pământ cu toate bogăţiile lui. Doresc însă ca el să devină virtuos. Fie ca inima lui să găsească plăcere în virtute. Fie ca virtutea să fie sprijinul lui. Fie ca virtutea să fie cel mai de seamă scop al lui. Aceasta este favoarea care îmi place.” Manibhadra a spus: Fructele virtuţii sunt întotdeauna suveranitatea şi fericirea de diverse feluri. Fie ca acesta să se bucure de acele fructe, fiind întotdeauna eliberat de orice fel de durere fizică.

Bhishma a continuat: Astfel abordat, Kundadhara, totuşi, cel cu mare renume, a solicitat în mod repetat doar virtutea pentru acel Brahman. Zeii au fost foarte mulţumiţi de aceasta. Atunci Manibhadra a spus: „Zeii sunt toţi mulţumiţi de tine, la fel şi de acest Brahman. Acesta va deveni o persoană cu suflet virtuos. Îşi va dedica mintea virtuţii.” Norul, Kundadhara, s-a bucurat, O, Yudhishthira, văzându-se astfel reuşit în îndeplinirea dorinţei sale. Darul pe care îl primise era unul de neegalat de către oricine altcineva. Brahmanul a văzut apoi împrăştiate în jurul său multe ţesături delicate de pânză. Fără să le dea nicio atenţie (deşi atât de scumpe), Brahmanul a început să se dezguste de lume.

Brahmnul a zis: Când acesta nu pune preţ pe faptele bune, cine altcineva o va face? Mai bine mă voi duce în pădure pentru a duce o viaţă plină de dreptate.[781]

Bhishma continuă: Simţind dezgust faţă de lume şi, de asemenea, prin harul zeilor, acel brahman suprem a intrat în pădure şi a început să suporte cele mai aspre penitenţe. Hrănindu-se cu fructe şi rădăcini care rămâneau după ce slujea zeităţile şi oaspeţii, mintea acelei persoane regenerate, O, monarh, era ferm stabilită asupra virtuţii. Treptat, brahmanul, renunţând la fructe şi rădăcini, s-a mulţumit cu frunze de copac ca hrană. Apoi, renunţând la frunze, a recurs doar la apă ca sursă de trai. După aceea, a petrecut mulţi ani hrănindu-se doar cu aer. De-a lungul întregului timp, forţa sa nu a scăzut. Acest lucru părea extrem de minunat. Devotat virtuţii şi angajat în practicarea celor mai severe austerităţi, după mult timp a dobândit viziunea spirituală. Apoi a reflectat, spunându-şi în sinea lui: „Dacă, fiind mulţumit de cineva, îi dau bogăţii, cuvântul meu nu va fi niciodată mincinos.”[782] Cu o faţă luminată de zâmbete, a început din nou să suporte austerităţi mai severe. Şi din nou, după ce a câştigat o (mai mare) reuşită, s-a gândit că putea, printr-un act de voinţă, să creeze chiar cele mai înalte obiecte. „Dacă, mulţumit de oricine, îi dăruiesc chiar suveranitatea, el va deveni imediat un rege, căci cuvintele mele nu vor fi niciodată mincinoase.” În

780 *Asubheshu* este explicat ca a*subheshu karmashu upasthiteshu.*

781 Brahmanul se referă evident la indiferenţa lui Kundadhara faţă de el. El crezuse că Kundadhara, în schimbul adoraţiilor sale, îi va oferi bogăţie. Dezamăgit de acest lucru, spune el, dacă lui Kundadhara nu-i pasă de adoraţiile mele, cine altcineva o va face? Prin urmare, ar fi mai bine să renunţ la orice dorinţă de bogăţie şi să mă retrag în pădure. Pasajul, însă, pare a fi incompatibil cu indiferenţa Brahmanului faţă de ţesăturile fine de pânză care se află în jurul său.

782 Persoanele care au obţinut succes ascetic îşi exprimă o dorinţă, iar aceasta este imediat îndeplinită. „Îţi dau aceasta”, şi imediat ceea ce este dat în cuvinte apare fizic, gata să fie luat şi însuşit. Cuvintele unor astfel de persoane nu îşi urmează înţelesurile, ci înţelesurile le urmează cuvintelor.

timp ce gândea astfel, Kundadhara, îndemnat de prietenia sa pentru brahman şi nu mai puţin de succesul ascetic pe care îl atinsese brahmanul, i s-a arătat, O, Bharata (prietenului şi devotului său). Întâlnindu-se cu el, brahmanul i-a oferit veneraţie conform rânduielilor stabilite. Brahmanul, însă, a simţit o oarecare uimire, O, rege. Apoi Kundadhara i-a zis brahmanului: „Acum ai primit un ochi excelent şi spiritual. Priveşte cu această viziune a ta sfârşitul la care ajung regii şi cercetează toate celelalte lumi." Brahmanul, apoi, cu viziunea sa spirituală, a zărit de la distanţă mii de regi scufundaţi în iad.

Kundadhara a spus: După ce m-ai venerat cu devoţiune, ai avut parte de tristeţe; ce bine ţi-ar fi făcut atunci eu, şi care ar fi fost valoarea favorii mele? Priveşte, priveşte pentru ce sfârşit doresc oamenii satisfacerea plăcerilor carnale. Uşa spre cer este închisă oamenilor.

Bhishma continuă: Brahmanul a văzut apoi mulţi oameni care trăiau în această lume, îmbrăţişând lăcomia, mânia, poftele, frica, mândria, somnul, amânarea şi inactivitatea.

Kundadhara a spus: Cu aceste (vicii) toţi oamenii sunt înlănţuiţi. Zeii se tem de oameni. Aceste vicii, la comanda zeilor, strică şi tulbură peste tot.[783] Niciun om nu poate deveni virtuos dacă nu este permis de zei. (Ca rezultat al permisiunii lor) ai devenit capabil să dăruieşti regate şi bogăţii prin penitenţele tale.

Bhishma continuă: Astfel abordat, Brahmana cu suflet drept, plecându-şi capul înaintea acelui Nor, îngenunche pe pământ şi spuse: „Într-adevăr, mi-ai făcut o mare favoare. Necunoscând marea afecţiune pe care mi-ai arătat-o, eşuasem, sub influenţa dorinţei şi a lăcomiei, să-ţi arăt bunăvoinţă." Atunci Kundadhara i-a spus acestui fruntaş dintre cei renăscuţi: „Te-am iertat", şi, îmbrăţişându-l cu braţele, a dispărut acolo şi atunci. Brahmana a rătăcit apoi prin toate lumile, dobândind reuşita ascetică prin harul lui Kundadhara. Prin puterea câştigată din virtute şi penitenţe, unul capătă competenţa să navigheze prin ceruri şi să-şi vadă îndeplinite toate dorinţele şi scopurile, şi, în cele din urmă, să atingă scopul suprem. Zeii, Brahmanii, Yakshaşii, toţi oamenii buni şi Charanaii îi venerează întotdeauna pe cei virtuoşi, dar niciodată pe cei bogaţi sau dedicaţi satisfacerii dorinţelor lor. Zeii îţi sunt cu adevărat propice, deoarece mintea ta este dedicată virtuţii. În bogăţie poate exista foarte puţină fericire, dar în virtute măsura fericirii este foarte mare.

SECŢIUNEA CCLXXII

Yudhishthira a spus: Printre diversele tipuri de sacrificii, toate fiind considerate, desigur, a avea un singur scop (şi anume, curăţirea inimii sau gloria lui Dumnezeu), spune-mi, O, bunicele, care este acel sacrificiu care a fost rânduit doar de dragul virtuţii şi nu pentru dobândirea nici a raiului, nici a bogăţiei![784]

Bhishma a spus: În acest sens, îţi voi relata istoria, recitată anterior de Narada, a unui brahman care, pentru a efectua sacrificii, trăia conform modului *unchha*.

Narada a spus: Într-unul dintre cele mai de frunte regate, distins din nou prin virtute, trăia un Brahman. Devotat penitenţelor şi trăind după modul *unchha*, acel Brahman se ocupa cu ardoare să-L adore pe Vishnu în jertfe.[785] Avea *Syamaka* ca hrană, precum şi *Suryaparni* şi *Suvarchala* şi alte

---

783 Traducătorul Burdwan face absurd acest verset. Îşi uită gramatica atât de complet încât îl consideră pe *etaih* ca *lokah* calificativ.

784 Versetul nu este dificil; comentatorul, din nou, este foarte clar. Traducătorul Burdwan, însă, deşi citează chiar cuvintele comentariului, le înţelege complet greşit şi le face o absurditate totală. *Ekarthanam* este explicat ca *Ekam chitiasuddhih Iswarapritirva tadarthanam madhya*. Întrebarea pusă este *dharmartham yo yajnah samahitah (yiniyuktah) tadeva vruhi* şi nu acel Yajna care este *sukhartham* (*hhavati*).

785 Cel care se hrăneşte cu boabe de porumb culese de pe câmpuri după ce secerătorii le-au abandonat este numit o persoană care duce modul de viaţă *unchha*. Traducătorul Burdwan comite eroarea ridicolă de a lua

feluri de legume amare şi dezagreabile la gust. Datorită penitenţelor sale, toate acestea i se păreau dulci.[786] Abţinându-se de la a răni orice creatură şi ducând viaţa unui pustnic, el a atins succesul ascetic. Cu rădăcini şi fructe, O, cel ce arzi duşmanii, obişnuia să-L adore pe Vishnu în jertfe menite să-i confere raiul.[787] Brahmanul, pe nume Satya, avea o soţie pe nume Pushkaradharini. Era cu suflet pur şi se epuizase prin îndeplinirea multor jurăminte austere. (Deşi ea însăşi avea o dispoziţie plină de bunătate, iar soţul ei era atât de dedicat jertfelor crude), ea nu aproba purtarea stăpânului ei. Chemată însă să ia loc lângă el ca soţie (pentru desfăşurarea unei jertfe), se temea să nu-i atragă blestemul şi, prin urmare, s-a mulţumit cu purtarea lui. Hainele care-i înfăşurau corpul erau făcute din (penele aruncate) ale păunilor. Deşi nevrând, ea a îndeplinit acea jertfă la porunca stăpânului ei care devenise *Hotri*-ul ei. În acea pădure, aproape de azilul Brahmanului, locuia un vecin de-al său, virtuosul Parnada din neamul lui Sukra, care luase înfăţişarea unui căprior. El s-a adresat acelui Brahman, pe nume Satya, cu vorbire articulată şi i-a spus aceste cuvinte: „Ai face foarte prost [788] dacă această jertfă a ta ar fi îndeplinită într-un mod nesatisfăcător din cauza *mantrelor* şi a altor detalii rituale. De aceea te rog să mă omori şi să mă tai în bucăţi pentru a face ofrande cu ele pe focul tău jertfei. Fă asta şi, devenind fără vină, urcă în rai.” Atunci zeiţa care prezidează discul solar, Savitri, a venit la acea jertfă în forma ei întrupată şi a insistat ca Brahmanul să facă ce îi ceruse acel căprior. Însă zeiţei care insista astfel, Brahmanul i-a răspuns: „Nu voi ucide acest căprior care trăieşte cu mine în această vecinătate.”[789] Adresată astfel de către Brahman, zeiţa Savitri a renunţat şi a intrat în focul jertfei din dorinţa de a vedea lumea de jos şi dorind să evite vederea (altor) defecte în acea jertfă.[790] Căpriorul, apoi, cu mâinile împreunate, l-a rugat din nou pe Satya (să fie tăiat în bucăţi şi turnat în focul jertfei). Satya, însă, l-a îmbrăţişat cu prietenie şi l-a lăsat să plece, spunând: „*Du-te!*”[791] La aceasta, căpriorul părea să plece din acel loc. Dar după ce parcursese opt paşi, a revenit şi a spus: „Într-adevăr, ucide-mă. Zic adevărat, ucis de tine voi atinge cu siguranţă un sfârşit drept. Îţi dăruiesc viziune (spirituală). Priveşte Apsarele cereşti şi vehiculele frumoase ale Gandharvilor cu suflet mare.” Văzând (acea privelişte) pentru o perioadă lungă de timp, cu ochi plini de dorinţă, şi văzând căprioara (solicitând jertfa), şi gândind că reşedinţa în rai se poate obţine doar prin măcelărire, el a aprobat (sfaturile pe care i le dăduse căprioara). Dharma însuşi se transformase în căprior şi trăise în acei codri mulţi ani. (Văzând Brahmanul ispitit de perspectiva pe care o văzuse), Dharma a asigurat mântuirea lui şi l-a sfătuit, spunând: „Aceasta (adică uciderea fiinţelor vii) nu este în conformitate cu ordonanţele despre Jertfe.[792] Penitenţele, care fuseseră de

---

unchhavrittih ca nume al Brahmanului. Comentatorul presupune că *Yajna* implică aici Vishnu, aşa cum este explicat în *Srutis*.

786 *Syamaka* este o varietate de orez numită *Panicum frumentaceum*. „*Suryaparni*” este denumită şi „*Mashaparni*” (*Ayurvedhartha chandrika*). Se identifică cu *Tiramus labialis*, sinonim cu *Glycine debits*. „*Suvarchala*” este o denumire aplicată diferitelor plante. Aici, foarte probabil, se referă la „*Brahmisaka*” sau *Herpestes Monnjera* (sinonim cu *Gratiola Monniera*, Linn).

787 Adică, el nu a sacrificat niciodată animale vii pentru a le oferi în sacrificii, din cauza incapacităţii sale de a le procura. Prin urmare, el a înlocuit acele animale cu produse vegetale. Jertfele sale, menite să-l ducă în rai, erau într-adevăr crude în intenţie.

788 Urmând textul din Bombay, am citit ultimul rând din 8 ca fiind *Sukrasyapunarajatih Parnadonamadharmavit* sau *Sukrasyapunarjnabhih* etc.; *ajatih* este un „descendent”. Dacă *ajnabhih* ar fi interpretat ca interpretare, ar însemna „la comenzile repetate ale lui Sukra”. Interpretarea bengaleză *apadhyanat adharmavit* pare a fi vicioasă. Ambele versiuni vernaculare sunt incorecte; K.P. Singha oferă ceva din proprie voinţă pentru a înţelege ceea ce scrie el, iar traducătorul burdwan scrie prostii ca de obicei.

789 K.P. Singha traduce greşit acest verset; pentru o dată, traducătorul din Burdwan are dreptate.

790 Ambele versiuni vernaculare ale acestui verset au fost incorecte. Comentatorul explică faptul că gramatica este *rasatalam didrikshuh sa Yajna-pavakam pravishtah*. *Yajne duscharitam kinnu, samipavarti mudo janah*, adică teama de a vedea multe alte defecte în sacrificiul care era celebrat de o persoană ignorantă.

791 *Vaddhanjalim* este un adverb, care califică *ayachata*. Traducătorul Burdwan îl consideră în mod eronat ca un adjectiv al lui *Satyam*.

792 În versetul 8, se spune că era un descendent al lui Sukra, şi anume virtuosul Parnada, care devenise o căprioară şi trăia în acele păduri ca vecin al Brahmanei. Aici se spune că zeitatea Dharma devenise astfel. Cele două afirmaţii pot fi reconciliate presupunând că Dharma a devenit mai întâi *Rishi* Parnada şi apoi, ca Parnada, s-a metamorfozat într-o căprioară. *Tasya nishkritim adhatta* este explicată de comentator într-un mod foarte exagerat. El interpretează aceste cuvinte ca însemnând că Dharma, care devenise o căprioară, a asigurat în acest moment eliberarea sa de acea metamorfoză. Cred că *tasya* se referă la Brahmana indus în eroare.

mari proporţii, ale acelui Brahman al cărui suflet admisese dorinţa de a ucide căprioara, s-au micşorat considerabil din cauza acelui gând în sine. Vătămarea creaturilor vii, aşadar, nu face parte din jertfă.[793] Atunci ilustrul Dharma (revenind în forma sa reală), l-a asistat pe acel Brahman, îndeplinind funcţia de preot, să facă o jertfă. Brahmanul, după aceasta, în urma penitenţelor sale (reluate), a atins acea stare sufletească pe care o avea şi soţia sa.[794] Abţinerea de la vătămare este religia completă în ceea ce priveşte recompensele ei. Religia cruzimii este însă benefică doar în măsura în care duce în rai (care are un sfârşit). Ţi-am vorbit despre acea religie a Adevărului, care, într-adevăr, este religia celor care rostesc *Brahma*![795]

SECŢIUNEA CCLXXIII

Yudhishthira a spus: Prin ce mijloace devine un om păcătos, prin ce dobândeşte virtutea, prin ce atinge Renunţarea şi prin ce câştigă Emanciparea?

Bhishma spuse: Tu cunoşti toate datoriile. Această întrebare pe care o pui este doar pentru confirmarea concluziilor tale. Ascultă acum despre Eliberare şi Renunţare, Păcat şi Virtute, până la rădăcinile lor. Văzând oricare dintre cele cinci obiecte (adică formă, gust, miros, sunet şi atingere), dorinţa aleargă după ele la început. Într-adevăr, obţinându-le în raza simţurilor, O, şef al rasei lui Bharata, dorinţa sau aversiunea izvorăsc.[796] Apoi, pentru acel obiect (adică pentru achiziţionarea a ceea ce este plăcut şi evitarea a ceea ce este neplăcut), unul se străduieşte şi începe acte care implică mari eforturi. Unul depune tot ce poate pentru a se bucura în mod repetat de acele forme şi mirosuri (şi de celelalte trei obiecte ale celorlalte trei simţuri) care par foarte agreabile. Treptat, apar ataşamentul, aversiunea, lăcomia şi erorile de judecată. Mintea celui copleşit de lăcomie şi eroare şi afectat de ataşament şi aversiune nu este niciodată îndreptată spre virtute. Atunci, începe să facă acte bune cu ipocrizie. Într-adevăr, cu ipocrizie caută să dobândească virtute şi cu ipocrizie doreşte să dobândească bogăţie. Când reuşeşte, O, fiu al rasei lui Kuru, să obţină bogăţie cu ipocrizie, îşi dedică inima în totalitate acelei achiziţii. Atunci începe să facă acte păcătoase, în ciuda admonestărilor celor care îi doresc binele şi ale celor înţelepţi, faţă de care el răspunde plauzibil, în concordanţă cu raţiunea şi cu preceptele scripturilor. Născute din ataşament şi eroare, păcatele sale, de trei feluri, cresc rapid, căci el gândeşte păcătos, vorbeşte păcătos şi acţionează păcătos. Când porneşte pe calea păcatului, cei buni îi remarcă răutatea. Cei cu o dispoziţie asemănătoare cu a omului păcătos intră în prietenie cu el. El nu reuşeşte să obţină fericirea nici aici. De unde ar putea, atunci, să reuşească să obţină fericirea după moarte? Astfel devine cineva păcătos. Ascultă acum cum îţi voi vorbi despre cel drept. Un astfel de om, deoarece caută binele altora, reuşeşte să obţină binele pentru sine. Prin practicarea datoriilor care implică binele altora, el ajunge în cele din urmă la un sfârşit foarte plăcut. Cel care, ajutat de înţelepciunea sa, reuşeşte să vadă dinainte greşelile amintite, care este priceput în a judeca ce este fericire şi ce este suferinţă şi cum se ajunge la fiecare, şi care se supune cu reverenţă celor buni, progresează în atingerea virtuţii, atât datorită obiceiului, cât şi acelei companii a celor buni. Mintea unei astfel de persoane se delectează în virtute şi el trăieşte, având virtutea ca sprijin. Dacă îşi pune inima în achiziţionarea bogăţiei, doreşte doar acea bogăţie care poate fi dobândită pe căi drepte. Într-adevăr, el udă rădăcinile doar a acelor lucruri în care vede merit. În acest fel, cineva devine drept şi îşi dobândeşte prieteni buni. În consecinţă cu achiziţia de prieteni, de bogăţie şi de copii, el se bucură de fericire atât aici, cât şi după moarte. Stăpânirea (în ceea ce priveşte plăcerea) pe care o obţine o creatură vie asupra sunetului, atingerii, gustului, formei şi mirosului, O, Bharata, reprezintă fructul virtuţii.[797] Aminteşte-ţi asta. După ce a obţinut fructul virtuţii, O, Yudhishthira, un astfel de om nu se predă bucuriei. Necum să se

---

793 *Yajnia* este explicată *asyajnaya hita*.

794 *Samadhanam* este absorbţia meditaţiei sau acea stare mentală în care cineva nu mai are nicio afecţiune pentru lume, *Bharyayh* este genitiv, dar traducătorul Burdwan îl consideră instrumental singular.

795 *Yo dhamah* este lectura pe care o iau, şi nu *nicio dharmah*.

796 Comentatorul explică gramatica ca *panchanam* (*madhya ekam*) *artham prapya* etc.

797 Aceasta este măiestria sau puterea adusă de Yoga, astfel încât persoana reuşeşte, prin intermediul voinţei, să creeze orice îşi doreşte.

mulțumească cu astfel de (fructe vizibile ale) virtuții, el se îndreaptă spre Renunțare, condus de ochiul cunoașterii. Când, dobândind ochiul cunoașterii, el încetează să mai găsească plăcere în satisfacerea dorinței, în gust și în miros, când nu permite minții sale să alerge spre sunet, atingere și formă, atunci reușește să se elibereze de dorință.[798] Totuși, nici atunci nu abandonează virtutea sau faptele drepte. Văzând apoi că toate lumile sunt sortite pieirii, el se străduiește să abandoneze virtutea (cu recompensele ei sub formă de rai și fericirea acestuia) și se străduiește să atingă Eliberarea prin mijloacele (binecunoscute).[799] Abandonând treptat toate faptele păcătoase, el se îndreaptă spre Renunțare și, devenind de suflet drept, ajunge în cele din urmă la Eliberare. Ți-am vorbit acum, O, fiule, despre subiectele despre care m-ai întrebat, anume Păcatul, Dreptatea, Renunțarea și Eliberarea, O, Bharata! Ar trebui, așadar, O, Yudhishthira, să te alături virtuții în toate situațiile. Eternă este victoria, O, fiu al lui Kunti, a celui care aderă la dreptate.[800]

SECȚIUNEA CCLXXIV

Yudhishthira a spus: Tu ai spus, O, bunicele, că Eliberarea trebuie obținută prin mijloace și nu altfel. Doresc să aud cum se cuvine care sunt aceste mijloace.

Bhishma a spus: O, tu de mare înțelepciune, această întrebare pe care mi-ai adresat-o și care este legată de un subiect subtil, este cu adevărat demnă de tine, deoarece tu, O, fără de păcat, cauți întotdeauna să-ți îndeplinești toate obiectivele prin aplicarea de mijloace. Acea stare de spirit care există atunci când cineva se apucă să facă un vas de lut pentru uzul său, dispare după ce vasul a fost terminat. În același mod, cauza care îi îndeamnă pe cei care consideră virtutea ca fiind rădăcina avansării și prosperității încetează să opereze la cei care caută să obțină Eliberarea.[801] Calea care duce la Oceanul de Est nu este calea prin care cineva poate merge la Oceanul de Vest. Există o singură cale care duce la Eliberare. (Ea nu este identică cu niciuna dintre cele care duc la orice alt obiect de achiziție). Ascultă-mă cum îți descriu despre ea în detaliu. Ar trebui ca, prin practicarea iertării, să nimicești mânia, și prin abandonarea tuturor scopurilor, să smulgi rădăcina dorinței. Prin practicarea calității *Sattwa*[802] ar trebui să învingi somnul. Prin sârguință ar trebui să ții la distanță frica, și prin contemplarea Sufletului ar trebui să cucerești respirația[803] Dorința, aversiunea și lăcomia ar trebui alungate prin răbdare; eroarea, ignoranța și îndoiala, prin studiul adevărului. Prin urmărirea cunoașterii ar trebui să eviți neglijența și întrebările despre lucruri fără interes.[804] Prin hrană frugală și ușor digerabilă ar trebui să alungi toate tulburările și bolile. Prin mulțumire ar trebui să alungi lăcomia și ofuscarea judecății, iar toate preocupările lumești ar trebui evitate printr-o cunoaștere a adevărului.[805] Prin practicarea bunătății ar trebui să cucerești inechitatea, și prin respect pentru toate creaturile ar trebui să dobândești virtutea. Ar trebui să eviți așteptarea prin reflecția că aceasta este legată de viitor; și ar trebui să renunți la bogăție prin abandonarea însăși a dorinței. Omul inteligent ar trebui să abandoneze afecțiunea amintindu-și că totul (aici) este tranzitoriu. Ar trebui să-și stăpânească foamea prin practicarea Yoga. Prin practicarea bunătății ar trebui să ții la

798 Traducătorul din Burdwan oferă o versiune ridicolă a acestui verset. Citează cuvintele comentatorului fără a le înțelege corect.

799 Ceea ce face el este să abandoneze *sakamah dharmah* pentru a se îndrepta către *nishaamah dharmah* sau practicarea îndatoririlor fără dorința de a obține roade, căci numai o astfel de conduită poate duce la Eliberare.

800 Prin *dharma* se înțelege aici *nishkama dharma*, deoarece roadele *sakama dharma* nu sunt eterne, raiul, ca toate celelalte lucruri, având un sfârșit.

801 Ceea ce se spune în acest verset este următorul: atunci când un om își dorește un vas de lut, lucrează pentru a-și crea unul. Când are unul, nu se mai află în aceeași stare de spirit, nevoia sa fiind satisfăcută. În mod similar, pentru oamenii care doresc raiul și prosperitatea pământească ca recompensă a virtuții, mijlocul este *Pravritti* sau faptele. Aceasta sau acele încetează să mai opereze la cei care, după ce au dobândit o astfel de virtute, se propun să obțină Eliberarea, căci pentru ei religia lui *Nivritti* este totul în toate.

802 Adică, prin abandonarea oricărui tip de trândăvie, așa cum explică comentatorul.

803 Adică, prin meditația Yoga, cineva ar trebui să își regleze și în final să își suspende respirația. Yoghinul poate suspenda toate funcțiile fizice și totuși să trăiască din veac în veac.

804 *Nidra* este explicată aici ca *ananusandhana* sau absența curiozității sau a curiozității. Prin *pratibha* se înțelege cercetarea lucrurilor nepotrivite sau a lucrurilor care nu prezintă niciun interes.

805 Adevărul este că lumea este ireală și nu are sfârșit.

distanță toate ideile de auto-importanță și să alungi toate felurile de pofte adoptând mulțumirea. Prin efort ar trebui să învingi amânarea, și prin certitudine toate felurile de îndoieli, prin tăcere, vorbărie și prin curaj, orice fel de frică.[806] Vorbirea și mintea trebuie stăpânite de Înțelegere, iar Înțelegerea, la rândul ei, trebuie controlată de ochiul cunoașterii. Cunoașterea, la rândul ei, trebuie controlată de familiaritatea cu Sufletul, și în cele din urmă Sufletul trebuie controlat de Suflet.[807] Acesta din urmă este realizabil de către cei cu fapte curate și înzestrați cu seninătatea sufletului,[808] mijloacele fiind supunerea acelor cinci impedimente ale Yoga despre care vorbesc învățații. Prin aruncarea dorinței și a mâniei și a lăcomiei și a fricii și a somnului, ar trebui, reținându-și vorbirea, să practice ceea ce este favorabil Yoga, și anume contemplația, studiul, darul, adevărul, modestia, sinceritatea, iertarea, puritatea inimii, puritatea în ceea ce privește hrana și supunerea simțurilor. Prin acestea energia cuiva este sporită, păcatele sunt risipite, dorințele împlinite, și cunoașterea (de diverse feluri) dobândită. Când cineva devine curățat de păcatele sale și înzestrat cu energie și frugal în hrană și stăpân al simțurilor sale, atunci, după ce a cucerit atât dorința cât și mânia, caută să atingă pe *Brahma*. Evitarea ignoranței (prin ascultarea și studiul scripturilor), absența atașamentului (ca urmare a Renunțării) eliberarea de dorință și mânie (prin adoptarea mulțumirii și a iertării), puterea care este câștigată prin Yoga, absența mândriei și a trufiei, eliberarea de anxietate (prin subjugarea oricărui fel de frică), absența atașamentului față de orice fel de casă și familie, – acestea constituie calea Eliberării. Această cale este încântătoare, fără pată și pură. În mod similar, reținerea vorbirii, a trupului și a minții, atunci când este practicată din absența dorinței, constituie de asemenea calea Eliberării.[809]

SECȚIUNEA CCLXXV

Bhishma a spus: În acest context este citată vechea narațiune a discuției care a avut loc între Narada și Asita-Devala. Odată, Narada, privindu-l pe cel mai important dintre oamenii inteligenți, și anume pe Devala, cu ani venerabili, așezat confortabil, l-a întrebat despre originea și distrugerea tuturor creaturilor.

Narada a spus: De unde, O, Brahmana, a fost creat acest univers, format din obiecte mobile și imobile? Când va veni din nou distrugerea atotcuprinzătoare, în cine se va contopi? Lasă-ți sinele învățat să-mi vorbească despre asta.

Asita a spus: Cele din care Sufletul Suprem, când vine vremea, mișcat de dorința de existență în multiple forme, creează toate creaturile, sunt numite de cei versanți în subiecte cele cinci mari esențe.[810] (După aceasta) Timpul, impulsionat de Înțelegere, creează alte obiecte din acele

---

806 Foamea trebuie potolită prin Yoga, adică prin reglarea fluxului aerian în corp. Îndoiala trebuie risipită prin certitudine; aceasta implică faptul că trebuie căutată o cunoaștere sigură prin alungarea îndoielii. Comentatorul crede că aceasta înseamnă că toate concluziile sceptice ar trebui risipite prin credința în scripturi. Prin „frică”, în acest verset, se înțelege sursa fricii, sau lumea. Aceasta trebuie cucerită prin cucerirea celor șase, adică dorința, mânia, lăcomia, eroarea, mândria și invidia.

807 Ceea ce este prezentat aici este același curs de antrenament indicat pentru Yoga. Mai întâi, simțurile trebuie contopite cu mintea, apoi mintea trebuie contopită cu Înțelegerea, apoi Înțelegerea trebuie contopită cu Sufletul sau ceea ce este cunoscut sub numele de Ego. Acest Ego trebuie contopit în cele din urmă cu Sufletul Suprem. Când Ego-ul este înțeles, acesta ajunge să fie văzut ca *Brahma*.

808 „Actele pure” sunt, desigur, cele incluse în „*Nishkama dharmah*”, iar „linistea sufletului” este curățarea sufletului prin alungarea tuturor pasiunilor și dorințelor.

809 O astfel de reținere a vorbirii etc., sau *niyamah*, este *yogah*. *Kamaoanyatha* este *kama-vaiparity ena*. Sensul, adaugă comentatorul, este că nu ar trebui să dorești „*yoga-siddhi*”, căci atunci, așa cum s-a indicat în mod repetat în secțiunile anterioare, yoginul ar cădea în iad și nu ar reuși să atingă Eliberarea, raiul însuși fiind iad în comparație cu fericirea Eliberării. K.P. Singha sare în liniște peste ultimul rând, iar traducătorul Burdwan oferă o versiune ridicol de incorectă.

810 *Yebhyah* înseamnă „materialele din care”. (*Srijati*) are *Paramatma* ca nominativ (înțeles). *Kale* este momentul creației, așa cum este selectat de Sufletul Suprem în propria sa înțelepciune. *Bhavaprachoditah* este „indus de dorința de a deveni mulți sau condus de dorința de a exista ca mulți sau în diversitate infinită”.

(cinci esențe primare).'[811] Cel care spune că există ceva în afară de acestea (adică cele cinci esențe primare, *Kala* și Înțelegerea), spune ceea ce nu este adevărat. Află, O, Narada, că acestea cinci sunt eterne, indestructibile și fără început și fără sfârșit. Cu *Kala* ca a șasea, aceste cinci esențe primare sunt în mod natural înzestrate cu o energie puternică. Apa, Spațiul, Pământul, Vântul și Căldura (Focul)—acestea sunt cele cinci esențe. Fără îndoială, nu există nimic mai înalt sau superior acestora (din punct de vedere al puterii sau energiei). Existența oricărui altceva (în afară de cinci) nu poate fi afirmată de nimeni în concordanță cu concluziile derivabile din *Sruti* sau din argumentele rezonabile. Dacă cineva ar afirma existența a ceva în plus, atunci afirmația sa ar fi, într-adevăr, zadarnică sau goală. Să știi că acestea șase intră în producerea tuturor efectelor. Ceea din care sunt toate acestea (pe care le percepi) se numește *Asat*.[812] Aceste cinci, și *Kala* (sau *Jiva*), puterile actelor trecute și ignoranța—aceste opt esențe eterne sunt cauzele nașterii și distrugerii tuturor creaturilor.[813] Când creaturile sunt distruse, ele intră în acestea; iar când se nasc, tot din ele se nasc din nou. Într-adevăr, după distrugere, o creatură se dizolvă în acele cinci esențe primare. Corpul său este făcut din pământ; urechea sa își are originea în spațiu; ochiul său are lumina ca origine; viața sa (mișcarea) este de vânt, iar sângele său este de apă, fără îndoială. Cei doi ochi, nasul, cele două urechi, pielea și limba (constituind al cincilea), sunt simțurile. Acestea, știu învățații, există pentru perceperea obiectelor lor respective.[814] Vederea, auzul, mirosul, atingerea și gustul sunt funcțiile simțurilor. Cele cinci simțuri sunt implicate în cinci obiecte în cinci moduri. Cunoaște, prin inferența rațiunii, similitudinea atributelor lor.[815] Forma, mirosul, gustul, atingerea și sunetul sunt cele cinci proprietăți care sunt (respectiv) percepute de cele cinci simțuri în cinci moduri diferite. Aceste cinci proprietăți, și anume forma, mirosul, gustul, atingerea și sunetul, nu sunt de fapt percepute de simțuri (căci acestea sunt inerțiale), ci Sufletul este cel care le percepe prin intermediul simțurilor. Ceea ce se numește *Chitta* este superior mulțimii de simțuri. Superior lui *Chitta* este *Manas*. Superior lui *Manas* este *Buddhi*, iar superior lui *Buddhi* este *Kshetrajna*.[816] La început, o creatură vie percepe diferite obiecte prin simțuri. Cu *Manas* reflectează asupra lor, iar apoi cu ajutorul lui *Buddhi* ajunge la certitudinea cunoașterii. Dotat cu *Buddhi*, cineva ajunge la certitudinea concluziilor în ceea ce privește obiectele percepute prin simțuri. Cele cinci simțuri, *Chitta*, Mintea și Înțelegerea (care este a opta la număr), – acestea sunt considerate organe ale cunoașterii de către cei versați în știința *Adhyatma*. Mâinile, picioarele, intestinul anal, membrul viril, gura (formând al cincilea la număr), constituie cele cinci organe ale acțiunii. Gura este numită organ al acțiunii deoarece conține aparatul vorbirii și pe cel al hrănirii. Picioarele sunt organe de locomoție, iar mâinile pentru efectuarea diverselor feluri de muncă. Intestinul anal și membrul viril sunt două organe care există în același scop, și anume pentru evacuare. Primul este pentru evacuarea materiilor fecale, al doilea pentru cea

---

811 *Kala* este aici, poate, întruchiparea ideii abstracte a vieții creaturilor vii. Impulsionată de Înțelegere, *Kala* sau viața se îndreaptă spre crearea altor creaturi. Și acestea din urmă sunt în egală măsură rezultatul aceloraşi cinci esențe primordiale.

812 Construcția celui de-al doilea rând este aceasta: *elan shad abhinivrittan* (*sarveshu karyeshu anugatam*) *vettha*; apoi *eteyasya rasayah* (*karyani, tat asat*). Sensul ultimei propoziții este că toate acestea sunt efectul acelor esențe primordiale. Prin urmare, toate acestea aparțin acelor esențe. Acestea din urmă sunt incluse în cuvântul *asat* sau ireal, spre deosebire de **sat** sau real, substanțial. Sufletul este **sat**, orice altceva este *asat*.

813 În secțiunile anterioare s-a explicat cum, atunci când *Chit*-ul, care are ca atribut cunoașterea pură, devine investit cu Ignoranță, începe să atragă esențele primordiale către sine ca urmare a potențelor actelor trecute și ia naștere în diverse forme. (Ideea actelor trecute se datorează ciclurilor infinite de creație și distrugere, chiar prima creație fiind de neconceput). Cauzele creației sunt, prin urmare, cele cinci esențe primordiale, *Jiva* (sau *chit*), potențele actelor trecute și Ignoranța.

814 *Jnanani* este *Jnana-karanani*, adică percepții pentru cauzele percepției.

815 Al doilea vers din 13 este foarte condensat. Semnificația este următoarea: ochiul este simțul vederii. Vederea sau văzul este funcția sa. Obiectul pe care îl percepe este forma. Ochiul are lumina drept cauză, iar forma este un atribut al luminii. Prin urmare, ochiul sesizează sau percepe forma. Prin deducția rațiunii, există similitudine, în ceea ce privește atributul sau proprietatea, între ochi, vedere și formă. Comentatorul explică acest lucru clar: *Drashtri-darsanadrisya nam trayanamapi gunatamatyam upapannam*. Acest lucru este indicat cu o mică variație în versetul următor. K.P. Singha sare peste rând. Traducătorul din Burdwan oferă o versiune incorectă.

816 *Manas* este mintea, *Buddhi* este Înțelegerea, iar *Kshetrajna* este Sufletul. Ceea ce este, însă, *Chitta* este dificil de stabilit, cu excepția cazului în care înseamnă o percepție vagă sau nedefinită. În unele sisteme de filosofie, *Chitta* este plasată deasupra Înțelegerii.

a urinei, precum şi a seminţei vitale când cineva simte influenţa dorinţei. În afară de acestea, există un al şaselea organ de acţiune. Se numeşte forţă musculară. Acestea sunt deci numele celor şase organe ale acţiunii conform tratatelor (aprobate) care tratează subiectul. Ţi-am menţionat acum numele tuturor organelor cunoaşterii şi ale acţiunii, şi toate atributele celor cinci esenţe (primare).[817] Când, ca urmare a oboselii organelor, acestea încetează să-şi îndeplinească funcţiile respective, proprietarul acelor organe, din cauza suspendării lor, se spune că doarme. Dacă, atunci când funcţiile acestor organe sunt suspendate, funcţiile minţii nu încetează, ci, dimpotrivă, mintea continuă să se ocupe de obiectele sale, starea de conştiinţă se numeşte Vis. În veghe există trei stări ale minţii, şi anume cea legată de Bunătate, cea de Pasiune şi cea de Întuneric. Şi în vis mintea se implică în aceleaşi trei stări. Acele stări, atunci când apar în vise, conectate cu acţiuni plăcute, sunt privite cu aplauze. Fericirea, succesul, cunoaşterea şi absenţa ataşamentului sunt indicaţiile (omului treaz în care este prezent) atributul Bunătăţii. Oricare stări (ale Bunătăţii, Pasiunii sau Întunericului) experimentate de fiinţele vii, aşa cum se manifestă în fapte, în timpul orelor de Veghe, reapar în memorie în timpul somnului, atunci când visează. Trecerea noţiunilor noastre aşa cum există în timpul stării de veghe în cele ale visului, şi cea a noţiunilor aşa cum există în vis în cele ale veghei, devin direct perceptibile în acea stare de conştiinţă numită somn fără vise. Aceasta este eternă şi aceasta este dorită.[818] Există cinci organe de cunoaştere şi cinci de acţiune; cu puterea musculară, minte, înţelegere şi *Chitta*, şi de asemenea cu cele trei atribute *Sattva*, *Rajas* şi *Tamas*, numărul ajunge la şaptesprezece. Al optsprezecelea în enumerare este cel care posedă corpul, Într-adevăr, cel care trăieşte în acest corp este etern. Toate aceste şaptesprezece (cu *Avidya* sau Ignoranţa făcând optsprezece), sălăşluind în corp, există ataşate de cel care posedă corpul. Când proprietarul dispare din corp, acele optsprezece (numărând *Avidya*) încetează să mai locuiască împreună în corp. Sau, acest corp compus din cele cinci esenţe primare este doar o combinaţie (care trebuie să se dizolve). Cele optsprezece atribute (inclusiv *Avidya*), împreună cu cel care posedă corpul, şi numărând căldura stomacală ca al douăzecilea în numărătoare, formează ceea ce este cunoscut sub numele de Combinaţia celor Cinci. Există o Fiinţă numită *Mahat*, care, cu ajutorul vântului (numit *Prana*), susţine această combinaţie ce conţine cele douăzeci de lucruri numite, iar în ceea ce priveşte distrugerea acelui corp, vântul (care este în general vorbit ca fiind cauza) este doar instrumentul în mâinile aceluiaşi *Mahat*. Oricare creatură care se naşte se dizolvă din nou în cele cinci elemente constitutive la epuizarea meritelor şi nemeritelor sale; şi îndemnat din nou de meritele şi nemeritele câştigate în acea viaţă, intră într-un alt corp rezultat din actele sale.[819] Locuinţele sale rezultând întotdeauna din *Avidya*, dorinţă şi acte, el migrează din corp în corp, abandonând unul după altul în mod repetat, îndemnat de Timp, ca o persoană care abandonează casă după casă în succesiune. Cei înţelepţi şi înzestraţi cu certitudinea cunoaşterii nu cedează la jale la vederea acestei (migraţii). Numai cei înţelepţi, presupunând eronat relaţii (unde în realitate nu există nicio relaţie) suferă de jale la vederea acestor schimbări de locuinţă. Acest *Jiva* nu este al nimănui; nici nu se poate spune că cineva îi aparţine. El este întotdeauna singur şi el însuşi îşi creează propriul corp şi propria fericire şi suferinţă. Acest *Jiva* nu se naşte niciodată şi nici nu moare vreodată. Eliberat de legătura corpului, el reuşeşte uneori să atingă scopul suprem. Lipsit de corp, deoarece este eliberat prin epuizarea actelor de corpurile care sunt rezultatul meritelor şi nemeritelor, *Jiva* atinge în cele din urmă *Brahma*. Pentru epuizarea atât a meritelor cât şi a nemeritelor, Cunoaşterea a fost stabilită ca fiind cauza în şcoala *Sankhya*. La epuizarea meritelor şi nemeritelor, când *Jiva* atinge statutul de

---

817 Citirea lui *yathagantam* în bengaleză este preferabilă citirii lui *yatha mama* în Bombay.

818 Primul rând din versetul 27 este legat gramatical de ultimul rând din versetul 26. Al doilea rând din versetul 27 este foarte abstract. Construcţia gramaticală este următoarea: *tayorbhavayogamanam (sushuptau) pratyaksham (drishtam); (tadeva) nityam, ipsitam (cha)*. Ceea ce se înţelege prin aceasta este că, la oamenii obişnuiţi, noţiunile din timpul stării de veghe nu sunt noţiunile pe care le nutresc în timpul viselor: nici noţiunile lor din timpul viselor nu sunt identificabile cu cele pe care le întreţin în timp ce sunt treji. Există similaritate, dar nu identitate. În eterna *Sushupti*, însă, care este Eliberare, noţiunile de veghe trec în cele de vis, iar cele de vis trec în cele de veghe, adică ambele (sau, mai degrabă, acelaşi lucru, căci există atunci o identitate perfectă între ele) devin direct aprehensibile în *Sushupti* sau Eliberare. Prin urmare, *Sushupti* sau Eliberarea este o stare în care nu există nici conştiinţa stării de veghe, nici cea a visului, ci ambele merg împreună, diferenţele lor dispărând complet.

819 Acesta este un triplet.

Brahma,[820] (cei care sunt învățați în scripturi) văd (cu ochiul scripturilor) atingerea scopului suprem de către *Jiva*.

SECȚIUNEA CCLXXVI

Yudhishthira a spus: Cruzi și păcătoși cum suntem, vai, am ucis frați, tați, nepoți, rude, prieteni și fii. Cum, O, bunicele, vom risipi această sete de bogăție? Vai, prin această sete am săvârșit multe fapte păcătoase.

Bhishma spuse: În acest context este citată vechea narațiune despre ce a spus conducătorul Videhilor către Mandavya care punea întrebări. Conducătorul Videhilor a zis: „Nu am nimic (în această lume), totuși trăiesc în mare fericire. Dacă întreaga Mithila (care se spune că este regatul meu) ar arde într-un incendiu, nimic al meu nu s-ar mistui. Posedările tangibile, oricât de valoroase, sunt o sursă de tristețe pentru oamenii înțelepți; în timp ce posesiunile chiar și de mică valoare îi fascinează pe cei proști.[821] Orice fericire există aici, derivată din satisfacerea dorinței, și orice fericire cerească de mare valoare, nu se ridică nici la a șaisprezecea parte din fericirea ce însoțește dispariția totală a dorinței. Așa cum coarnele unei vaci cresc odată cu vaca însăși, în același mod setea de avere crește odată cu acumulările tot mai mari de avere. Oricare ar fi obiectul pentru care cineva simte atașament, acel obiect devine o sursă de durere când este pierdut. Nu ar trebui să prețuim dorința. Atașamentul față de dorință duce la tristețe. Când averea a fost dobândită, ar trebui folosită în scopuri de virtute. Chiar și atunci ar trebui să renunțăm la dorință.[822] Omul înțelept privește întotdeauna celelalte creaturi la fel cum se privește pe sine. După ce și-a curățat sufletul și a atins succesul, el renunță la toate cele de aici.[823] Renunțând la adevăr și la neadevăr, la durere și la bucurie, la plăcut și la neplăcut, la neînfricare și la frică, cineva atinge liniștea și devine liber de orice anxietate. Acea sete (după lucrurile lumești) care este greu de lepădat de către oamenii cu înțelegere proastă, care nu slăbește odată cu slăbirea trupului și care este considerată o boală fatală (de către oamenii înțelepți), cine reușește să o lepede va găsi cu siguranță fericirea. Omul cu suflet virtuos, văzându-și propriul comportament care a devenit strălucitor ca luna și lipsit de orice rău, reușește să atingă fericit o mare faimă atât aici, cât și în viitor.” Auzind aceste cuvinte ale regelui, brahmanul s-a umplut de bucurie și, aplaudând cele auzite, Mandavya s-a îndreptat pe calea Eliberării.

SECȚIUNEA CCLXXVII

Yudhishthira a spus: Timpul, plin de teroare pentru toate ființele, își urmează cursul. Care este acea sursă de bine după care ar trebui să lupți? Spune-mi asta, O, bunicule!

Bhishma a spus: În acest context este citată vechea narațiune a unui dialog între un tată și un fiu. Ascultă-o, O, Yudhishthira! Odată, O, fiu al Pritha, un om reînnoit, devotat doar studiului

---

820 *Brahmabhava* este explicat după cum urmează: atunci când cineva reușește să-l înțeleagă pe *Brahma*, se spune că îl atinge pe *Brahma*, așa cum declară *Sruti*. Comentatorul explică faptul că *Pasyanti* este folosit cu referire la cei care sunt învățați din scripturi. Ei privesc atingerea scopului suprem de către *Jiva* nu cu ochii lor fizici, ci cu ochiul scripturilor, căci nu se poate spune că despre cei care sunt ei înșiși emancipați se vede emanciparea altcuiva. Aceasta este o mare bagatelă pentru a explica utilizarea cuvântului *pasyanti*.

821 Comentatorul subliniază că posesiunile de valoare includ chiar și regiunea lui Brahman. Oamenii cunoașterii, care caută Eliberarea, nu acordă nicio valoare nici măcar bucuriei regiunii Creatorului.

822 Comentatorul explică faptul că nu ar trebui să nutrești „dorința de bogăție nici măcar de dragul dobândirii virtuții prin intermediul acesteia”. Totuși, atunci când bogăția este obținută fără efort, aceasta ar trebui folosită pentru dobândirea virtuții. De asemenea, este îndemnat să renunți la dorința de a dobândi bogăție (chiar și prin mijloace inocente), motivul fiind că dorința, atunci când este nutrită, este sigur că va crește și va învinge inima cuiva.

823 Comentatorul observă că prima linie înseamnă că omul cunoașterii ar trebui să le dorească tuturor fericirea și să nu-i dorească niciodată tristețe nimănui. *Sarvam* include virtutea și viciul. Desigur, practica *nishkama dharma* este recomandată.

Vedelor, avea un fiu foarte inteligent, cunoscut sub numele de Medhavin. El însuşi versat în religia Eliberării, fiul l-a întrebat într-o zi pe tatăl său, care nu era versat în acea religie şi care se ocupa de urmarea preceptelor *Vedelor,* această întrebare.

Fiul a spus: Ce ar trebui să facă un om deştept, O, tată, ştiind că perioada de existenţă alocată oamenilor trece repede? Spune-mi asta cu adevărat şi în ordinea corectă, O, tată, ca, ghidat de instrucţiunile tale, să mă apuc de dobândirea virtuţii.

Tatăl a spus: După ce ai studiat *Vedele* urmând în permanenţă datoriile de *Brahmacharya*, O, fiu, ar trebui apoi să doreşti urmaşi pentru a-ţi salva strămoşii. După ce ţi-ai stabilit focul şi ai efectuat jertfele prescrise, ar trebui apoi să te retragi în pădure şi (după ce ai trăit ca un pustnic în pădure) ar trebui apoi să devii un Muni (abandonând totul şi aşteptând liniştit dizolvarea).

Fiul a spus: Când lumea este atacată şi asediată din toate părţile, iar astfel de (fulgere) irezistibile cad în toate direcţiile, cum poţi vorbi atât de calm?

Tatăl a spus: Cu ce este asediată lumea? De ce este asediată? Care sunt acele săgeţi irezistibile care cad din toate părţile? Mă sperii cu cuvintele tale?

Fiul a zis: Lumea este asediată de Moarte. Este asediată de Bătrâneţe. Zilele şi Nopţile cad neîncetat (ca săgeţi). De ce nu ţii cont de acestea? Când ştiu că Moartea nu aşteaptă pe nimeni aici (ci îi răpeşte pe toţi brusc şi fără veste), cum pot eu să aştept (venirea ei) astfel învăluit într-o haină de Ignoranţă şi (nepăsător) ocupându-mă de treburile mele? Când cu fiecare noapte care trece, perioada vieţii fiecăruia se uzează odată cu ea, când, într-adevăr, poziţia cuiva este asemănătoare cu cea a unui peşte într-un loc cu apă puţină, cine poate să se simtă fericit? Moartea ne întâmpină în mijlocul treburilor noastre, înainte de împlinirea obiectivelor noastre, găsindu-ne la fel de neatenţi ca o persoană în timp ce culege flori.[824] Ceea ce este păstrat pentru a fi făcut mâine ar trebui făcut astăzi; iar ceea ce gândeşti să faci după-amiaza ar trebui făcut dimineaţa. Moartea nu aşteaptă, ţinând cont dacă ţi-ai făcut sau nu faptele. Fă astăzi ceea ce este bun pentru tine (fără a păstra pentru mâine). Vezi ca Moartea, care este irezistibilă, să nu te învingă (înainte de a-ţi împlini faptele). Cine ştie că Moartea nu va veni la cineva chiar în această zi? Înainte ca faptele cuiva să fie terminate, Moartea îl târăşte. Prin urmare, cineva ar trebui să înceapă să practice virtutea cât este încă tânăr (fără a aştepta bătrâneţea), deoarece viaţa este incertă. Prin dobândirea virtuţii, cineva este sigur de fericirea eternă atât aici, cât şi în viaţa de apoi. Copleşit de nebunie, cineva îşi încinge mijlocul pentru a acţiona în numele fiilor şi soţiilor sale. Prin îndeplinirea faptelor rele sau bune, îl satisface pe acesta (rudă). Pe cel posedat de fii şi animale, şi cu mintea devotată lor, Moartea îl prinde şi fuge ca un tigru care poartă un cerb adormit.[825] În timp ce cineva este încă angajat în câştigarea diverselor obiecte ale dorinţei, şi încă nesatisfăcut de plăcerea sa, Moartea îl prinde şi fuge ca o lupoaică care apucă o oaie şi fuge cu ea. „*Asta s-a făcut*”, – ”*asta mai trebuie făcut*” – ”*acest altceva este pe jumătate făcut*” – şi-ar putea spune cineva; dar Moartea, nepăsătoare la dorinţa cuiva de a-şi termina faptele neterminate, îl prinde şi îl târăşte. Pe cel care nu a obţinut încă fructul a ceea ce a făcut deja, dintre cei ataşaţi de acţiune, cel ocupat cu câmpul, magazinul sau casa sa, Moartea îl prinde şi îl poartă. Pe cel slab, pe cel puternic; pe cel înţelept, pe cel curajos, pe cel prost, pe cel învăţat, sau pe cel care nu şi-a obţinut încă satisfacţia vreunei dorinţe, Moartea îl prinde şi îl duce. Moartea, bătrâneţea, boala, tristeţea şi multe lucruri de un fel similar, sunt incapabile să fie evitate de muritori. Atunci, O, tată, cum poţi sta tu atât de liniştit? De îndată ce o creatură se naşte,

824 Toţi Brahmana trebuie să culeagă flori dimineaţa pentru a le oferi zeităţilor pe care le venerează. Sarcina durează multe minute, deoarece multe dintre ele trebuie culese în acest scop. Fiind o ocupaţie zilnică şi mergând în locuri unde florile abundă, actul culesului continuă în timp ce culegătorul este ocupat mental cu alte lucruri.

825 Interpretarea din Bengal ”*sputum vyaghro mrigamiva* etc.” este preferabilă interpretării din Bombay ”*sputam vyaghram mahaughova*”. Dacă interpretarea din Bombay ar fi acceptată, sensul ar fi „Moartea îl răpeşte aşa cum un val puternic mătură un tigru adormit”. Ideea unui tigru adormit fiind măturat de un val puternic este foarte neobişnuită.

Bătrâneţea şi Moartea vin şi o stăpânesc pentru distrugerea ei. Toate aceste forme de existenţă, mobile şi imobile, sunt stăpânite de aceşti doi (şi anume, Bătrâneţea şi Moartea). Când soldaţii care alcătuiesc armata Morţii sunt în marş, nimic nu le poate rezista, în afară de acel singur lucru, şi anume, puterea Adevărului, căci numai în Adevăr locuieşte nemurirea. Deliciul pe care îl simte cineva locuind în mijlocul oamenilor este, ca să zicem aşa, şnurul care leagă pe locuitor (şi îl face neputincios).[826] Cei drepţi îl taie şi scapă. Cei păcătoşi nu reuşesc să-l taie (şi să se elibereze). Cel ce nu răneşte alte fiinţe în gând, vorbă şi faptă, şi cel ce nu răneşte pe alţii luându-le mijloacele de trai, nu este niciodată rănit de nicio fiinţă.[827] Din aceste motive, unul ar trebui să practice jurământul adevărului, să fie devotat cu fermitate jurământului adevărului şi să nu dorească nimic altceva decât adevărul. Îngrădindu-şi toate simţurile şi privindu-le pe toate fiinţele cu ochi egal, unul ar trebui s-o învingă pe Moarte cu ajutorul Adevărului. Atât Nemurirea cât şi Moartea sunt sădite în corp. Moartea este întâlnită prin nebunie, iar Nemurirea este câştigată prin Adevăr. Depăşind dorinţa şi mânia, şi abţinându-mă de la vătămare, voi adopta Adevărul şi, împlinind fericit ceea ce este bun pentru mine, voi evita Moartea ca un Nemuritor. Angajat în Sacrificiul constituit de Pace, şi angajat şi în Sacrificiul lui *Brahma*, şi îngrădindu-mi simţurile, Sacrificiile pe care le voi face sunt cele ale vorbirii, minţii şi faptelor, când soarele intră în cursul său nordic.[828] Cum poate unul ca mine să facă un Sacrificiu de Animale care este plin de cruzime? Cum poate unul ca mine, înzestrat cu înţelepciune, să se comporte ca un cumplit Pisacha, să oficieze un Sacrificiu al Măcelului după rânduiala stabilită pentru Kshatriya - un Sacrificiu care, în plus, are recompense care se termină? Eu însumi m-am născut din mine însumi, O, tată, fără să caut să procreez urmaşi, mă voi odihni în mine însumi, voi celebra Sacrificiul Sinelui, nu am nevoie de urmaşi care să mă elibereze.[829] Cel ale cărui cuvinte şi gânduri sunt întotdeauna bine stăpânite, cel care are Penitenţe, Renunţare şi Yoga, este sigur că va atinge totul prin acestea. Nu există ochi egal cu Cunoaşterea. Nu există recompensă egală cu Cunoaşterea. Nu există tristeţe egală cu ataşamentul. Nu există fericire egală cu Renunţarea. Pentru un Brahmana nu poate exista bogăţie mai mare decât locuirea în singurătate, o consideraţie egală pentru toate creaturile, sinceritatea vorbirii, observarea neclintită a unui comportament bun, abandonarea totală a nuielei (de mustrare), simplitatea şi abţinerea treptată de la toate acţiunile.[830] De ce ai avea nevoie de bogăţie şi de ce ai avea nevoie de rude şi prieteni, şi de soţii? Tu eşti un Brahmana şi ai moartea de înfruntat. Caută-ţi Sinele tău care este ascuns într-o peşteră. Unde s-au dus bunicii tăi şi unde s-a dus şi tatăl tău?[831]

Bhishma a spus: Ascultând aceste cuvinte ale fiului său, tatăl a acţionat în modul indicat, O, rege! Acţionează şi tu la fel, devotat religiei Adevărului.

SECŢIUNEA CCLXXVIII

Yudhishthira a spus: Ce comportament trebuie să aibă un om, ce acţiuni, ce fel de cunoaştere şi cărei lucruri trebuie să le dedice pentru a atinge locul lui *Brahma*, care transcende *Prakriti* şi este neschimbător?

Bhishma a spus: Cel care este devotat religiei Eliberării, cumpătat în hrană şi stăpân pe

826 *Devas* se referă aici, evident, la simţuri. Simţurile sunt, ca să spunem aşa, nişte vite. Adevărata lor turmă este pădurea şi nu oraşele şi satele populate. În pădure nu există tentaţii de a le încerca, aşa cum se întâmplă în mijlocul oraşelor şi satelor.

827 *Jivitarthapanayenaih* este legat de *hinsati*. A-l considera (aşa cum face traducătorul Burdwan) ca un adjectiv care califică „*pranibhih*” ar fi incorect.

828 Sacrificiul Păcii este opus Sacrificiului Uciderii. Sacrificiul lui *Brahma* este Yoga, care duce la cunoaşterea Sufletului. Sacrificiul Vorbirii este recitarea vedică sau Japa. Sacrificiul Minţii este contemplarea, iar cel al Faptelor este băile, îndeplinirea altor acte de puritate, servirea cu conştiinciozitate a învăţătorului etc.

829 A realiza Sacrificiul Sinelui înseamnă a contopi Sufletul cu Sufletul Suprem.

830 Interpretarea cuvântului „*danda-vidhanam*” în Bombay este o greşeală faţă de interpretarea cuvântului „*danda nidhanam*” în Bengal. A interpreta cuvântul „*vidhanam*” ca echivalent cu *abandon* sau renunţare, luând prefixul „**vi**” în sensul lui „*vigata*”, ar fi un act de violenţă la adresa cuvântului.

831 *Guha* sau peştera la care se face referire este corpul.

simţurile sale, atinge acel loc înalt care transcende *Prakriti* şi este neschimbător.[832] Renunţând la casă, considerând câştigul şi pierderea la fel, stăpânindu-şi simţurile şi ignorând toate obiectele dorinţei chiar şi atunci când sunt gata (pentru plăcere), cineva ar trebui să adopte o viaţă de Renunţare.[833] Nici cu ochiul, nici cu vorba, nici în gând, nu ar trebui să disprețuiască pe altcineva. Nici nu ar trebui să vorbească de rău pe nimeni, fie că este prezent sau absent. Ar trebui să se abţină de a răni orice creatură şi să se comporte urmând cursul Soarelui.[834] Ajungând în această viaţă, cineva nu ar trebui să se comporte cu neamicalitate faţă de nicio creatură. Ar trebui să ignore vorbele batjocoritoare şi să nu se considere niciodată superior altuia în aroganţă. Când este provocat la mânie de altcineva, ar trebui să rostească totuşi cuvinte plăcute. Chiar şi când este calomniat, nu ar trebui să calomnieze în schimb. Nu ar trebui să se comporte prietenos sau neprietenos în mijlocul oamenilor. Nu ar trebui să viziteze multe case în runda sa de cerşit. Nici nu ar trebui să meargă la vreo casă având o invitaţie prealabilă (la masă).[835] Chiar şi stropit cu murdărie (de către alţii), ar trebui, rămânând ferm în respectarea datoriilor sale, să se abţină de a adresa astfel de vorbe neplăcute celor care îl stropesc. Ar trebui să fie plin de compasiune. Ar trebui să se abţină de a întoarce o vătămare. Ar trebui să fie neînfricat; ar trebui să se abţină de la auto-laudă. Omul cu simţuri stăpânite ar trebui să-şi caute porţia de pomană în locuinţa unui muritor când fumul nu mai iese de la foc, când sunetul bătătorului de orez s-a potolit, când focul din vatră s-a stins, când toţi locatarii şi-au terminat mesele, sau când a trecut ora pentru a aşeza vasele.[836] Ar trebui să se mulţumească doar cu cât este strict necesar pentru a-şi menţine corpul şi sufletul împreună. Nici măcar acea cantitate de mâncare care produce satisfacţie nu ar trebui râvnită de el. Când nu reuşeşte să obţină ceea ce doreşte, nu ar trebui să-şi permită să nutrească nemulţumire. Succesul, din nou, în a obţine ceea ce doreşte, nu ar trebui să-l bucure.[837] Nu ar trebui să dorească niciodată lucrurile pe care oamenii obişnuiţi le doresc. El nu ar trebui să mănânce niciodată în casa nimănui, chiar dacă este invitat cu respect. Unul ca el ar trebui să dezaprobe astfel de câştiguri obţinute cu onoare.[838] El nu ar trebui să găsească niciodată defecte (din cauza vechimii, etc.) mâncării care i se pune în faţă, nici să-i laude meritele. Ar trebui să râvnească la un pat şi un loc de şedere îndepărtate de locurile unde se adună oamenii. Locurile pe care ar trebui să le caute sunt cele ca o casă părăsită, piciorul unui copac, o pădure sau o peşteră. Fără a-şi îngădui ca practicile sale să fie cunoscute de alţii, sau fără a le ascunde natura reală prefăcându-se că adoptă altele (care sunt odioase sau respingătoare),

---

832 Prin *Prakriti*, aşa cum s-a explicat în secţiunile anterioare, se înţelege natura primordială constând din cele cinci mari esenţe ale pământului, apei etc.

833 *Samupodeshu* este explicat ca *upasthiteshu api*, adică chiar şi atunci când astfel de obiecte sunt prezente şi gata de a fi savurate.

834 *Maitrayangatah*, aşa cum a explicat comentatorul, este *Suryavat-pratyaha-vibhinna-margah*, adică a rătăci precum Soarele în fiecare zi pe o cale diferită. Scopul vorbitorului este de a afirma că o persoană preocupată de Eliberare nu ar trebui să se limiteze niciodată la un singur loc, ci să rătăcească sau să cutreiere lumea fără a deţine o locuinţă sau un cămin fix. K.P. Singha traduce greşit cuvântul.

835 În primul rând, lectura bengaleză *madhya na chacharet* este mai bună decât *madhya cha nacharet*. *Pradakshinam* este *ankulam*, iar *savyam* este *pratikulam*. Gramatica celei de-a doua linii nu este dificilă. În plus, comentatorul o explică clar. Translatorul din Burdwan, omiţând cuvintele *bhaikshacharyam* şi considerând *anapannah* echivalentul lui *vipadapannah*, oferă o versiune complet ridicolă. K.P. Singha, de asemenea, nu este corect. Comentatorul explică că *charyam* înseamnă *anekagrihatanam; anapannam* este *akurvan*. Cel de-al doilea lucru nu are legătură cu primul.

836 *Muni*, aici, este cel care şi-a stăpânit simţurile sau care s-a îndreptat pe calea Renunţării. *Patrasamchara*, cred, este actul de a aşeza vasele pentru cei care urmează să mănânce. Comentatorul explică faptul că înseamnă „mişcarea celor care trebuie să distribuie mâncarea”. Desigur, mişcările lor de la bucătărie la sufragerie şi înapoi sunt implicite dacă cuvântul este interpretat ca „aşezarea vaselor”. Sensul rămâne neschimbat. *Muni* trebuie să fie cumpătat şi, prin urmare, ar trebui să aleagă o oră ca aceasta pentru a-şi cerşi ajutoarele sociale, când ar fi foarte puţine lucruri de oferit în casă.

837 *Matra* este un cuvânt tehnic care semnifică consumul de hrană doar până la satisfacerea foamei sau, aşa cum explică Chakrapani Datta în comentariul său la *Charaka, triptimatram*. Când *matra* trebuie ignorată, hainele etc. nu trebuie menţionate. *Vihanyeta* este echivalent cu *hinsito na styat*.

838 Al doilea rând este omis de K.P. Singha. Ceea ce se înţelege prin acesta este că, atunci când unui astfel de om i se prezintă respectuos ceva, ar trebui să considere acel lucru ca fiind respingător. Vezi secţiunile *Sanatsujatiya* din *Udyoga Parva*, în special versetele care încep cu *Yatra akathayamanasya* etc.

el ar trebui să intre în Sinele său.[839] Prin asocierea cu Yoga și disocierea de companie, el ar trebui să fie perfect echilibrat, stabil și uniform. El nu ar trebui să obțină nici merit, nici demerit prin acte.[840] El ar trebui să fie mereu mulțumit, bine-cuviincios, cu fața veselă și simțurile vesele, fără frică, mereu angajat în rostirea mentală a *mantrelor* sacre, tăcut și căsătorit cu o viață de Renunțare. Văzând formarea și dizolvarea repetată a propriului său corp împreună cu simțurile care rezultă din esențele elementare și se rezolvă în ele, și văzând, de asemenea, adventul și plecarea (altor) creaturi, el ar trebui să devină liber de dorință și să învețe să privească pe toți cu ochi egali, subzistând atât din hrană gătită, cât și din cea crudă. Frugal în ceea ce privește hrana și stăpânindu-și simțurile, el atinge liniștea Sinelui prin Sine.[841] Ar trebui să controleze impulsurile (în creștere) ale cuvintelor, ale minții, ale mâniei, ale invidiei, ale foamei și ale lăcomiei. Devotat penitențelor pentru purificarea inimii sale, el nu ar trebui să permită niciodată ca mustrările (altora) să-i afecteze inima. Ar trebui să trăiască, asumându-și o postură de neutralitate față de toate creaturile, și să considere la fel laudele și învinuirile. Aceasta, într-adevăr, este cea mai sfântă și cea mai înaltă cale a modului de viață *Sannyasa*. Posedat de un suflet înalt, *Sannyasinul* ar trebui să-și rețină simțurile de la toate lucrurile și să se păstreze departe de toate atașamentele. El nu ar trebui să meargă niciodată în locurile vizitate de el și de oamenii cunoscuți în timpul modurilor de viață anterioare. Plăcut tuturor creaturilor și fără o casă fixă, el ar trebui să fie devotat contemplării Sinelui. El nu ar trebui să se amestece niciodată cu casnicii și pustnicii de pădure. El ar trebui să mănânce hrana pe care o poate obține fără efort (și fără să se fi gândit la ea în prealabil).[842] El nu ar trebui să sufere niciodată ca bucuria să-i cuprindă inima. Pentru cei înțelepți, o astfel de viață de Renunțare este mijlocul pentru atingerea Eliberării. Pentru cei, însă, care sunt proști, practica acestor datorii este extrem de anevoioasă. Înțeleptul Harita a declarat toate acestea ca fiind calea prin care Eliberarea poate fi atinsă. Cel care pleacă din casa sa, asigurând toate creaturile de lipsa sa totală de rău, ajunge în multe regiuni strălucitoare de fericire care se dovedesc a fi nesfârșite sau eterne.

SECȚIUNEA CCLXXIX

Yudhishthira a spus: Toți oamenii vorbesc despre noi ca fiind extrem de norocoși. În realitate, însă, nu există nimeni mai nefericit decât noi. Deși suntem cinstiți de întreaga lume, O, cel mai bun dintre Kuru, și deși ne-am născut printre oameni, O, străbune, fiind zămisliți chiar de zei, totuși, când atâta suferință a fost soarta noastră, se pare, O, venerabile conducător, că însăși nașterea într-o formă fizică este cauza tuturor suferințelor. Vai, când vom adopta o viață de Renunțare care distruge suferința?[843] Înțelepții cu jurăminte stricte, eliberați de cele șapte și zece (adică cele cinci respirații, mintea, înțelegerea și cele zece organe ale cunoașterii și acțiunii), de cele cinci defecte ale Yoga (și anume, dorința, mânia, lăcomia, frica și somnul) care constituie cauzele principale (care leagă omul de ciclurile repetate ale vieții pământești), și de celelalte opt, și anume cele cinci obiecte ale simțurilor și cele trei atribute (ale *Sattwa*, *Rajas* și *Tamas*), nu vor mai fi niciodată supuși renașterii. Când, O, tu, cel care arzi dușmanii, vom reuși să renunțăm la suveranitate pentru a adopta o viață de renunțare?

Bhishma a spus: Totul, O, mare monarh, are un sfârșit. Totul are limite stabilite. Chiar și renașterea, se știe bine, are un sfârșit. În această lume nu există nimic neschimbător. Tu crezi, O,

839 A doua linie este omisă de K.P. Singha. Traducătorul Burdwan oferă o versiune greșită. Comentatorul explică faptul că „*anyam*" se referă la *paisachim*, iar „*anyatra*" la *atman*. Și în secțiunile *Sanatsujatiya*, practicile unui Brahmana sunt îndrumate să fie ascunse. A intra în propriul Sine înseamnă a se întoarce împotriva Sinelui, adică a se retrage din toate pentru a înțelege și contempla Sufletul.

840 Prin abținerea totală de la anumite fapte, el ar trebui să evite atât meritele, cât și demeritele.

841 Aceasta este o tripletă. Traducătorul din Burdwan nu înțelege sensul primei jumătăți a primului rând. Comentatorul explică faptul că *abhayastam* este *continuu*; *bhautikam* este *tattwajatam, atmanodehendriyadi*. Prin urmare, *bhutanam* înseamnă *anyesham bhutanam*.

842 A te gândi dinainte la mâncarea pe care o vei consuma înseamnă a te transforma într-un gurmand. *Sannyasinul*, fără să se gândească la mâncarea pe care o va consuma și fără să se complacă mental în pregustarea acesteia, ar trebui să consume ceea ce primește fără efort.

843 *Sanjnakam* din rădăcina *jna* care înseamnă *maraña* sau *ucidere*.

rege, că această (anume, avuția de care ești investit) este un defect. Faptul că nu este așa nu este adevărat, în ceea ce privește subiectul nostru actual de discuție. Voi sunteți, însă, cunoscători ai virtuții și aveți promptitudine. Este sigur, prin urmare, că veți ajunge la sfârșitul tristeții voastre (anume, Eliberarea) la timpul cuvenit.[844] Sufletul echipat cu trup, O, rege, nu este autorul meritelor și demeritelor sale (sau al roadelor acestora, reprezentate de fericire și suferință). Pe de altă parte, el este învăluit de Întuneric (al Ignoranței având atașament și aversiune ca esență) care se naște din meritele și demeritele sale.[845] După cum vântul încărcat cu pulbere de antimoniu prinde din nou eflorescența de *realgar* și (deși el însuși lipsit de culoare) primește nuanțele substanțelor pe care le-a prins și colorează diferitele puncte ale busolei (care reprezintă pe progenitorul său lipsit de culoare, anume spațiul), în același mod, Sufletul, deși el însuși incolor, capătă o culoare ca rezultat al învelirii sale de către Întuneric și al varietății date de roadele acțiunii, și călătorește din trup în trup (făcând pe progenitorul său nepătat și neschimbător să pară pătat și schimbător).[846] Când Sufletul reușește să risipească prin Cunoaștere, Întunericul care îl învăluie ca urmare a Ignoranței, atunci *Brahma* Neschimbător este dezvăluit (în toată gloria Sa). Înțelepții spun că revenirea la *Brahma* Neschimbător nu poate fi realizată prin Fapte. Tu, alții din lume și zeii trebuie să-i venereze pe cei care au atins Eliberarea. Toți marii Rishi nu renunță niciodată la cultivarea lui *Brahma*.[847] În acest context este citată acea prelegere care a fost cântată (de învățătorul Daityas) în zilele de demult. Ascultă, O, monarh, cu atenție nedivizată conduita care a fost urmată de *Daitya* Vritra după ce a fost deposedat de toată prosperitatea sa. Bazându-se numai pe inteligența sa, el nu s-a lăsat pradă tristeții, în mijlocul dușmanilor săi, deși fusese deposedat de suveranitate, O, Bharata! Către Vritra, când în zilele de demult fusese lipsit de suveranitate, (învățătorul său) Usanas i-a spus: „Nădăjduiesc, O, Danava, că în urma înfrângerii tale nu nutrești nicio amărăciune?”

Vritra a răspuns: Fără îndoială, după ce am înțeles, cu ajutorul adevărului și al penitențelor, venirea și plecarea tuturor ființelor vii, am încetat să mai nutresc fie tristețe, fie bucurie. Împinse de Timp, creaturile se scufundă neputincios în iad. Unele din nou, spun înțelepții, merg în rai. Toate acestea își petrec timpul în mulțumire. Petrecându-și perioadele alocate în rai și în iad, și cu o parte din meritele și demeritele lor neepuizate (prin plăcere și suferință), ele se nasc din nou în mod repetat, împinse de Timp. Închise de legăturile Dorinței, creaturile trec prin nenumărate vieți intermediare și cad neputincioase în iad.[848] Am văzut că ființele vin și pleacă exact așa. Lecția subliniată în Scripturi este că achizițiile cuiva corespund cu faptele sale.[849] Creaturile se nasc ca oameni sau ca animale intermediare sau ca zei și merg în iad. După ce au acționat în viețile trecute

---

844 Cele două negative din primul rând sunt echivalente cu o afirmație. *Prasangatah* este explicată de comentator într-un mod ușor diferit. Afluența, ca urmare a atașamentului pe care îl generează, stă în calea Eliberării. Prin urmare, adică, ca urmare a acestei considerații, opinia regelui cu privire la afluență este corectă. În ceea ce privește certitudinea atingerii Eliberării, comparați *Gita, Vahunam janmanamante jnanavan mam prapadyate* etc.

845 Scopul acestui verset, așa cum explică comentatorul, este de a-l îndemna pe Yudhishthira să lupte pentru Eliberare fără a fi deloc mișcat de fericirea sau nefericirea sa, care (așa cum se spune aici) îi vin lui *Jiva* ca accidente.

846 Vântul are spațiu pentru strămoșul său. *Jiva* are *Chit*-ul inoxidabil și imuabil drept strămoș al său. Asemenea vântului, care este incolor, prinzând nuanțe de la obiectele din jur și făcând ca propriul său strămoș incolor să pară că are nuanțe, *Jiva*, deși în realitate inoxidabil, prinde pete din Ignoranță și Fapte și face ca propriul său strămoș, *Chit*-ul inoxidabil și imuabil, să afișeze pete de tot felul. Așa formulează comentatorul comparația, completând punctele care au fost omise în text.

847 Aceste aforisme sunt foarte abstruse. Ceea ce se vrea a se spune prin afirmația că atingerea lui *Brahma* nu depinde de fapte este următorul lucru: faptele sunt limitate. Și consecințele lor sunt limitate. Prin urmare, faptele nu pot fi niciodată mijloacele prin care se poate ajunge la *Brahma*, deoarece *Brahma* este nelimitat și etern, spre deosebire de fericirea raiului, care este schimbătoare. Singurul mijloc prin care *Jiva* se poate întoarce la *Brahma* este prin alungarea Ignoranței prin Cunoaștere; sau, așa cum declară *Upanishadele*, cineva îl atinge așa cum își recuperează colierul de aur uitat, care tot timpul se află la gât, deși este căutat cu asiduitate pretutindeni. K.P. Singha înțelege complet greșit acest lucru. Ceea ce se înțelege prin îndemnul de a venera persoanele care au atins *Brahma* este următorul lucru: existența lui *Brahma* și posibilitatea ca *Jiva* să revină la acea stare imuabilă sunt chestiuni care depind de concepția unor astfel de oameni. *Brahma*, din nou, este atât de greu de păstrat, încât marii înțelepți nu renunță nici măcar pentru o clipă la cultura necesară pentru păstrarea lui.

848 Intermediari, adică animale, păsări, reptile, viermi etc.

849 Adică, dacă este drept, cineva atinge fericirea; dacă nu, invers.

în așa fel încât să le merite, toate creaturile, supuse poruncilor Celui ce Distruge, întâmpină fericirea și mizeria, plăcutul și neplăcutul. După ce se bucură de măsura binelui sau a răului care corespunde faptelor lor, creaturile se întorc mereu pe vechiul drum,[850] care este măsurat de măsura faptelor." Apoi ilustrul Usanas i-a vorbit *Asurei* Vritra, care vorbea despre cel mai înalt refugiu al creației, spunând: „O, Daitya înțelept, de ce, O, copil, rostești astfel de fleacuri prostești?"

Vritra a spus: Ascezele severe pe care le-am îndurat din lăcomia victoriei îți sunt binecunoscute ție, precum și altor înțelepți. Apropiindu-mi diverse mirosuri și diverse feluri de gusturi pe care alte creaturi le aveau pentru plăcere, m-am umflat cu propria mea energie, tulburând cele trei lumi. Împodobit cu nenumărate raze strălucitoare, obișnuiam să rătăcesc prin ceruri (în carul meu celest), incapabil de a fi învins de vreo creatură și ne temându-mă de nimeni. Am dobândit o mare prosperitate prin ascezele mele și am pierdut-o din nou prin propriile mele fapte. Bazându-mă pe tăria mea, totuși, nu mă plâng pentru această schimbare. Dorind (în zilele de demult) să lupt cu marele Indra, sufletul înalt conducător al cerurilor, L-am văzut în acea bătălie pe ilustrul Hari, puternicul Narayana.[851] Cel care este numit Vaikuntha, Purusha, Ananta, Sukla, Vishnu, Sanatana, Munjakesa, Harismasru și Străbunicul tuturor creaturilor.[852] Fără îndoială, mai există o rămășiță (de savurat de mine) din recompensele atașate acelei asceze reprezentate de vederea marelui Hari. Este în virtutea acelei rămășițe neepuizate că am devenit dornic să te întreb pe tine, O, ilustre, despre roadele acțiunii![853] Pe ce ordine (de oameni) s-a stabilit înalta prosperitate a lui *Brahma*? În ce mod, din nou, se pierde înalta prosperitate? Din cine se nasc și trăiesc creaturile? Prin cine, din nou, ele acționează? Care este acel Fruct înalt pe care, prin atingerea căruia, o creatură reușește să trăiască veșnic ca *Brahma*? Prin ce Acțiune sau prin ce Cunoaștere poate fi atins acel fruct? Se cuvine ca tu, O, învățat Brahmane, să-mi expui acestea.

Recapitulat de mine, O, leu printre regi, ascultă cu atenție neîmpărțită, O, taur al oamenilor, împreună cu toți frații tăi, la ceea ce a spus atunci înțeleptul Usanas după ce i s-a adresat astfel prințul din Danavas.

SECȚIUNEA CCLXXX

Usanas a spus: Mă închin în fața acelei Ființe divine, ilustre și puternice care ține acest pământ cu firmamentul în brațele sale. Îți voi vorbi despre măreția preeminentă a acelui Vishnu, al cărui cap, O, cel mai bun dintre Danava, este acel loc Infinit (numit Eliberare).

În timp ce aceștia se învârteau unul cu celălalt, a venit la ei marele înțelept Sanatkumara, cu suflet drept, pentru a le risipi îndoielile. Venerat de prințul Asurilor și de înțeleptul Usanas, acest prim iscusit s-a așezat pe un scaun costisitor. După ce Kumarul cu mare înțelepciune s-a așezat (în voie), Usanas i-a spus: „Discutați cu acest șef al Danava despre marea preeminență a lui Vishnu." Auzind aceste cuvinte, Sanatkumara a rostit următoarele, pline de însemnătate serioasă, despre marea preeminență a lui Vishnu către iscusitul șef al Danava: „Ascultă, O, Daitya, tot ce ține de

---

850 Versetul 21 și primul rând din versetul 22 sunt legate gramatical.

851 „*Me*" din al doilea rând este echivalent cu *Maya*. *Tatah* este *tatra yuddhakale*. Hari venise să-l ajute pe Indra și, prin urmare, Vritra îl văzuse. El este numit Hari pentru că el ia asupra sa păcatele. Pe lângă binecunoscuta derivare a cuvântului Narayana, comentatorul oferă aici o alta, și anume, *ayanam* sau *layasthanam* lui Nara sau *Jivasangha*.

852 *Vaikuntha* are diverse etimologii. Comentatorul înclină să-l explice ca „cel care reunește toate creaturile". *Purusha* este plin; aplicat la Narayana, înseamnă, desigur, cel care nu are niciun defect, dar care este singurul reprezentant al plenitudinii. *Sukla* sau *Suddha* sau pur. Vishnu este atotpătrunzător. *Sanatan* este *kutastha* sau uniform sau imuabil. *Munjakesa* are părul galben sau părul de nuanța ierbii Munja. *Harismasru* are o barbă gălbuie.

853 Penitențele sunt meritorii. Însăși vederea lui Hari pe care o obțin a fost la fel de eficientă ca o serie de penitențe austere. Desigur, în urma acesteia și a celorlalte penitențe ale mele, mari au fost recompensele de care m-am bucurat. Se pare, însă, că nu am cules încă întreaga măsură a recompenselor; acum mă voi bucura de rămășițe, căci sunt pe cale să te întreb, la pagina 295, despre roadele faptelor mele. Sacră și extrem de favorabilă este ancheta mea. A o face este, în sine, o recompensă.

măreţia lui Vishnu. Să ştii, O, junghi al duşmanilor, că întregul univers se sprijină pe Vishnu. O, tu cu braţe puternice, El este cel care creează toate fiinţele mobile şi imobile. În cursul Timpului, El este cel care retrage toate lucrurile şi în Timp El este cel care le aruncă din nou din Sine. În Hari se contopesc toate lucrurile la distrugerea universală şi din El iarăşi vin la iveală toate lucrurile. Oamenii posedaţi de cunoaştere scripturală nu Îl pot obţine prin acea cunoaştere. Nici nu poate fi obţinut prin Penitenţe, nici prin Sacrificii. Singurul mijloc prin care poate fi atins este prin restrângerea Simţurilor. Nu că sacrificiile ar fi cu totul inutile în acest scop. Căci cineva, bazându-se atât pe acte externe, cât şi interne, şi pe propria minte, le poate purifica prin propria înţelegere. Prin asemenea mijloace, unul reuşeşte să se bucure de infinitate în lume.[854] Aşa cum un aurar purifică zgura metalului său turnându-l în foc în mod repetat cu eforturi proprii foarte Persistente, după acelaşi mod *Jiva* reuşeşte să se cureţe pe sine prin cursul său prin sute de naşteri. Se poate vedea cineva curăţându-se într-o singură viaţă prin eforturi măreţe. Aşa cum cineva ar trebui să şteargă cu grijă petele de pe persoana sa înainte ca acestea să devină groase, după acelaşi mod, cineva ar trebui, cu eforturi viguroase, să-şi spele defectele.[855] Amestecând doar câteva flori cu ele, seminţele de susan nu pot fi făcute să-şi piardă mirosul propriu (şi să devină imediat fragede). După acelaşi mod, cineva nu poate, curăţându-şi inima doar puţin, să reuşească să vadă Sufletul. Când, însă, acele semințe sunt parfumate în mod repetat cu ajutorul unei cantități mari de flori, atunci ele își pierd mirosul propriu și preiau mirosul florilor cu care sunt amestecate. În acest fel, defectele, sub formă de ataşamente la toată împrejurimile noastre, sunt alungate de înţelegere în cursul multor vieți, cu ajutorul unei doze mari din atributul *Sattwa*, și prin mijloacele eforturilor născute din practică.[856] Ascultă, O, Danava, prin ce mijloace fiinţele ataşate actelor şi cele neataşate de ele ating cauzele care duc la stările lor mintale respective.[857] Ascultă-mă cu atenţie nedivizată. Îţi voi vorbi, în ordinea lor cuvenită, ţie, O, Danava puternic, despre cum fiinţele se îndreaptă spre acțiune și cum renunță la acțiune.[858] Domnul Suprem creează toate fiinţele mobile şi imobile. El este fără început şi fără sfârşit. Neînzestrat cu atribute de orice fel, El își asumă atribute (când alege să creeze). El este Distrugătorul universal, Refugiul tuturor lucrurilor, Ordonatorul Suprem și *Chit* pur.[859] În toate ființele El locuiește ca mutabil și imutabil. El este Cel care, având unsprezece modificări pentru esența Sa, bea această lume cu razele Sale.[860] Să știi că Pământul sunt picioarele Sale. Capul Său este format din Cer. Brațele Lui, O, Daitya, sunt diferitele puncte cardinale sau orizontul. Spațiul intermediar sunt urechile Sale. Lumina Ochiului Său este Soarele, iar Mintea Sa este în Lună. Înțelegerea Sa sălășluiește dintotdeauna în Cunoaștere, iar limba Sa este în Apă.[861] O, cel mai bun dintre Danava, Planetele se află în mijlocul sprâncenelor Sale. Stelele și constelațiile provin din lumina ochilor Săi. Pământul este la picioarele Sale. O, Danava! Să știi, de asemenea, că atributele

854 Actele *Vaya* sunt, desigur, sacrificii și alte acte religioase; prin acte *abhyantara* se înțeleg *santi*, *danti*, *uparati*, *titiksha* și *samadhi*, adică cursul obișnuit de antrenament mental necesar pentru Yoga. Ceea ce intenționează vorbitorul să sublinieze în acest verset este că sacrificiile nu sunt complet inutile. Acestea pot duce la *chitta-suddhi* sau curățarea inimii, care, odată atinsă, duce la cunoașterea Lui sau a Sufletului sau la Eliberare sau Infinitate.

855 Comparația constă în faptul că cele două acte sunt dezirabile. Nimănui nu-i place ca petele pe care le poate cuprinde corpul să rămână nespălate sau neșterse. În mod similar, nimeni nu ar trebui să neglijeze să spele defectele pe care le poate cuprinde inima. Nu există nicio comparație între cele două acte în ceea ce privește gradul de efort necesar pentru a îndeplini fiecare.

856 „Eforturile născute din practică” se referă atât la *Sadhana* externă, cât și la cea internă.

857 *Karmaviseshan* este explicat de comentator ca fiind echivalent cu *ragaviraga-hetun*.

858 *Sampravartante* și *tishthanti* sunt astfel explicate de comentator.

859 În versurile anterioare, vorbitorul descrie antrenamentul pe care cineva ar trebui să îl urmeze. În acesta și în următoarele, el vorbește despre obiectul care trebuie cunoscut. *Sreeman* este explicat ca *asriyate itisrih*, adică *upadhih, tadvan*. *Had* este *Sambharata. Narayana* este *saravasrayah. Prabhu* este *sarvaniyanta*. *Deva* este *dyotate-iti*, adică *Chinmatrah*. Aceste etimologii trebuie înțelese pentru a înțelege acest verset.

860 „Partea schimbătoare” din toate ființele este combinația celor cinci esențe primordiale. „Partea neschimbătoare” din ele este *Jiva*, sau *Chit*, învelit în ignoranță. Cele unsprezece modificări care constituie esența sa sunt cele unsprezece simțuri ale cunoașterii și ale acțiunii, împreună cu mintea. Înzestrat cu aceste unsprezece simțuri, el „bea” universul, adică se bucură de el. Razele sunt chiar aceste simțuri. Înzestrat cu simțurile, el se bucură de univers prin intermediul lor.

861 „Mintea Lui este în Lună”, adică mintea Lui este Luna. Expresia „apele din Gange” implică o distincție care nu există între recipient și conținut, deoarece „Gange” înseamnă apa astfel numită.

Rajas, Tamas şi *Sattwa* sunt ale Sale. El este rodul (sau scopul) tuturor modurilor de viaţă şi El este cel care trebuie cunoscut ca rodul tuturor faptelor (sfinte) (precum *Japa* şi Sacrificiul etc.).[862] Cel Mai Înalt şi Imutabil, El este şi rodul abţinerii de la orice lucrare. *Chandas* sunt părul de pe corpul Său, iar *Akshara* (sau Pranava) este cuvântul Său. Diversele ordine (ale oamenilor) şi modurile de viaţă sunt refugiul Său. Gurile Sale sunt multe. Datoria (sau religia) este sădită în inima Sa. El este *Brahma*; El este Cea Mai Înaltă Dreptate; El este *Sat* şi El este *Asat*;[863] El este *Sruti*; El este scripturile; El este vasul de sacrificiu; El este cei şase şi zece *Ritwijes*; El este toate Sacrificiile; El este Marele Bunic (Brahman); El este Vishnu; El este gemenii Aswini; şi El este Purandara;[864] El este Mitra; El este Varuna; El este Yama; El este Kuvera, stăpânul comorilor. Deşi *Ritwijes* par să-L vadă ca fiind separat, El este, totuşi, cunoscut de ei ca fiind unul şi acelaşi. Să ştii că acest univers întreg este sub controlul unei Singure fiinţe divine.[865] *Veda* care se află în suflet, O, prinţ al Daityas, priveşte unitatea creaturilor diverse. Când o creatură vie realizează această unitate în urma cunoaşterii adevărate, se spune că atinge *Brahma*. Perioada de timp pentru care o creaţie există sau pentru care încetează să existe se numeşte *Kalpa*. Creaturile vii există pentru o mie de milioane de astfel de *Kalpa*. Creaturile nemişcate există, de asemenea, pentru o perioadă egală. Perioada pentru care o creaţie dată există este măsurată prin multe mii de lacuri (în felul următor), O, Daitya! Imaginează-ţi un lac cu o lăţime de un *Yojana*, o adâncime de un *Krosa* şi o lungime de cinci sute de *Yojanas*. Imaginează-ţi multe mii de astfel de lacuri. Încearcă apoi să usuci acele lacuri, luând din ele, o singură dată pe zi, atâta apă cât se poate lua cu vârful unui singur fir de păr. Numărul de zile necesare pentru a le usca complet prin acest proces reprezintă perioada ocupată de viaţa unei creaţii de la începutul ei până la momentul distrugerii ei.[866] Cea mai înaltă Dovadă (pentru toate lucrurile) spune că creaturile au şase culori, şi anume: Negru, Maro, Albastru, Roşu, Galben şi Alb. Aceste culori provin din amestecuri în proporţii variabile ale celor trei atribute: *Rajas, Tamas* şi *Sattwa*. Unde predomină *Tamas, Sattwa* scade sub limită, iar *Rajas* se menţine la limită, rezultatul este culoarea numită Negru. Când *Tamas* predomină ca înainte, dar relaţiile dintre *Sattwa* şi *Rajas* sunt inversate, rezultatul este culoarea numită Maro. Când predomină *Rajas, Sattwa* scade sub limită, iar *Tamas* se menţine la limită, rezultatul este culoarea numită Albastră. Când *Rajas* predomină ca înainte şi proporţia se inversează între *Sattva* şi *Tamas*, rezultatul este culoarea intermediară numită Roşu. Această Culoare este mai plăcută (decât cea precedentă). Când *Sattva* predomină, *Rajas* scade sub marcă şi *Tamas* rămâne la marcă, rezultatul este culoarea numită Galben. Aceasta este productivă de fericire. Când *Sattva* predomină şi proporţia se inversează între *Rajas* şi *Tamas*, rezultatul este culoarea numită Alb. Aceasta este productivă de mare fericire.[867] Albul este culoarea cea mai de frunte. Este fără păcat datorită faptului că este liber de ataşament şi aversiune. Este fără tristeţe şi liber de trudă implicată în *Pravritti*. Prin urmare, Albul, O, prinţ al Danava, duce la succes (sau Eliberare). *Jiva*, O, Daitya, după ce a suferit mii de naşteri derivate prin pântece, atinge succesul.[868] Acel succes este scopul identic pe care Indra cel divin l-a declarat după ce a studiat multe tratate spirituale de bun augur şi care are ca esenţă înţelegerea Sufletului. Scopul pe care îl obţin creaturile depinde la rândul său de culoarea lor, iar culoarea, la rândul său, depinde de caracterul Timpului care se instalează, O, Daitya![869] Etapele existenţei, O, Daitya, prin care *Jiva*

---

862 *Sandhi* dintre *sa* şi *acramanam* este *arsha*.

863 *Dharma* are diverse semnificaţii, toate fiind însă strâns legate între ele. Ca datorie sau ansamblul tuturor actelor pe care ar trebui să le facem, este atât Dreptate, cât şi Religie.

864 *Graha* sau *patra* (vasele) sacrificiale sunt numite după numele zeităţilor Indra, Vayu, Soma etc. Cele şaisprezece *Ritwije* sunt Brahman, Hotri, Adhyaryu, Udgatri etc.

865 Versetele 21-23 arată unitatea Fiinţei Divine. Varietatea percepută este doar aparentă, nu reală.

866 Versetele 31 şi 32 nu sunt dificile; totuşi, traducătorul Burdwan le consideră absurde.

867 Acest lucru este elaborat în *Vishnu Purana*, Partea I, Secţiunea V. Există trei creaţii primare, şi anume *Mahat*, cele cinci esenţe primordiale în formele lor subtile şi simţurile. Din cele şase culori au izvorât alte şase creaţii. Culorii Întunecate i se cuvin toate creaturile imobile; Culorii Roşii toate creaturile intermediare (şi anume animalele şi păsările inferioare etc.); Culorii Albastre i se cuvin fiinţele umane, Culorii Roşii Prajapatyas; Culorii Galbene zeităţile; iar Culorii Albe i se cuvin Kumara, adică Sanatkumara şi alţii.

868 Eliberarea este atât de dificilă.

869 Construcţia primei linii este următoarea: *subham darsanam* (scripturi de bun augur) *gatwa (prapya) Devah yam gatim* (identic cu) *darsanam (atmanubhavatmikam) aha, Gati* depinde în mod natural de *Varna*, iar *Varna* de

trebuie să treacă nu sunt nelimitate. Sunt paisprezece sute de mii ca număr. Datorită acestora, *Jiva* urcă, rămâne şi cade după caz.[870] Scopul atins de un *Jiva* de nuanţă închisă este foarte josnic, căci el devine dependent de fapte care duc la iad şi apoi trebuie să putrezească în iad.[871] Înţelepţii spun că datorită răutăţii sale, continuitatea (sub această formă) a unui *Jiva* este măsurată în multe mii de *Kalpa*.[872] După ce a petrecut multe sute de mii de ani în acea condiţie, *Jiva* atinge apoi culoarea numită Căprui (şi se naşte ca o creatură intermediară). În acea condiţie el locuieşte (pentru mulţi ani lungi), într-o neputinţă totală. În cele din urmă, când păcatele sale sunt epuizate (datorită faptului că a suportat toată mizeria pe care o pot aduce), mintea sa, lepădând toate ataşamentele, preţuieşte Renunţarea.[873] Când Jiva se înzestrează cu calitatea *Sattva*, el alungă apoi tot ce ţine de *Tamas* cu ajutorul inteligenţei sale şi se străduieşte (pentru a realiza ceea ce este în beneficiul său). Ca rezultat al acestui fapt, *Jiva* atinge culoarea numită Roşu. Dacă, însă, calitatea *Sattva* nu este dobândită, *Jiva* călătoreşte apoi într-un ciclu de renaşteri în lumea celor inerţi, atingând culoarea numită Albastru.[874] După ce a atins acel scop (şi anume Umanitatea) şi a fost afectat pe durata unei creaţii de legăturile născute din propriile sale fapte, *Jiva* atinge apoi culorile numite Galben (sau devine o Zeitate). Existând în acea condiţie timp de o sută de creaţii, el o părăseşte apoi (pentru a deveni fiinţă umană) pentru a se întoarce din nou la ea.[875] După ce a atins culoarea Galben, *Jiva* există mii de *Kalpa*, jucându-se ca un Deva. Fără a fi însă eliberat (nici atunci), trebuie să rămână în iad, bucurându-se sau suportând fructele faptelor sale din *Kalpa* anterioare şi rătăcind prin nouă şi zece mii de călătorii.[876] Să ştii că *Jiva* se eliberează de iadul (faptelor) reprezentat de rai sau de zeitate. În acelaşi mod, *Jiva* scapă şi de celelalte naşteri (corespunzătoare celorlalte culori). *Jiva* se joacă timp de multe *Kalpa* lungi în lumea Deva. Căzând de acolo, obţine din nou statutul de Umanitate. El rămâne apoi în acea condiţie timp de o sută şi opt *Kalpa*. Apoi atinge din nou statutul de Deva. Dacă, fiind în statutul de umanitate (pentru a doua oară) el cade prin (fapte rele reprezentate de) Kala (sub forma lui Kali), el se scufundă atunci în culoarea Negru şi ocupă astfel cel mai de jos dintre toate stadiile existenţei.

Îţi voi spune acum, O, cel dintâi dintre Asura, cum *Jiva* reuşeşte să-şi înfăptuiască Eliberarea. Dorind Eliberarea, *Jiva*, bazându-se pe şapte sute de tipuri de acţiuni, fiecare caracterizată printr-o predominanţă a atributului *Sattwa*, înaintează treptat prin Roşu şi Galben şi, în

---

Timp sau acte.

870 Există zece simţuri ale cunoaşterii şi ale acţiunii. La acestea trebuie adăugate *Manas, Buddhi, Ahankara* şi *Chitta*, care sunt uneori numite cele patru *Karanas*. Ca urmare a acestor paisprezece, *Jiva*, care le deţine, poate dobândi paisprezece tipuri diferite de merite şi demerite. Şi aceste paisprezece tipuri de merite şi demerite sunt, la rândul lor, împărţite în sute de mii fiecare. *Jiva*, în cursul rătăcirilor sale prin univers, urcă pe scara Fiinţei, rămâne pe anumite trepte şi cade de pe ele pe trepte inferioare, în consecinţă. Ceea ce vorbitorul doreşte să insufle este că aceste paisprezece ar trebui să fie întotdeauna orientate spre atributul *Sattwa* sau Bunătate.

871 Trebuie menţionat că această viaţă duce la transformarea lui *Jiva* într-un obiect imobil. O creatură de nuanţă Întunecată devine dependentă de acte malefice şi putrezeşte în iad. Existenţa sa ca obiect imobil este chiar iadul.

872 *Prajavisargah* este perioada în care durează o Creaţie, fiind echivalentă cu ceea ce se numeşte *Kalpa*.

873 Nuanţele Întunecate şi Roşcate ale stărilor lor de existenţă corespunzătoare, şi anume, imobilul şi intermediarul, sunt considerate stări de rezistenţă. Prin urmare, atunci când suferinţa care este partea lor a fost pe deplin îndurată, amintirea este brusc iradiată în minte, a dreptăţii care l-a distins pe *Jiva* în epoci îndepărtate. *Anisa* este neajutorată sau lipsită de veselie.

874 *Cha* la sfârşitul celui de-al doilea rând este echivalent cu ***va***. Dacă *cha* nu ar fi luat ca echivalent cu ***va***, versul nu ar avea niciun sens. După *Tawny* vine *Albastru*, adică, după atingerea existenţei ca o creatură Intermediară, *Jiva* atinge umanitatea. Aceasta se întâmplă atunci când *Sattwa* nu predomină. Prin urmare, *anyatha* ar trebui completată după *upaiti*.

875 „*Vyatite*” este un verb finit la modul indicativ, aşa cum a subliniat comentatorul. Provine din rădăcina „i” cu sufixul „*vi*”. După „*sate*” se adaugă „*jate sati*”. Traducătorul burdwan îl consideră un adjectiv participial la singular locativ, ceea ce este, desigur, greşit. Versiunea pe care o dă acestui vers este extrem de ridicolă, conţinând o afirmaţie auto-contradictorie. K. P. Singha îi dă sensul corect.

876 Când *Jiva* devine Deva, el are încă cele zece simţuri, cele cinci *Prana* şi cele patru posesiuni interne ale minţii, înţelegerii, *Chitta* şi *Ahankara*, însumând în total nouăsprezece. Aceste nouăsprezece îl împing la mii de acte. Prin urmare, chiar şi atunci când este transformat în Deva, *Jiva* nu este eliberat de acte, ci se află în *niraya* sau iad - actele fiind, în toate circumstanţele, echivalente cu iadul.

sfârşit, atinge Albul. Ajuns aici, *Jiva* călătoreşte prin mai multe regiuni care sunt cele mai adorabile şi care au sub ele cele Opt regiuni de fericire bine-cunoscute, urmând neîncetat acea formă de existenţă fără pată şi strălucitoare care este însăşi Eliberarea.[877] Să ştii că cele Opt (deja amintite) şi care sunt identice cu Cele Şaizeci (subîmpărţite) în sute, sunt, pentru cei foarte strălucitori, doar creaţii ale minţii (fără a avea o existenţă reală sau independentă). Cel mai înalt obiect de achiziţie pentru cel de nuanţă Albă este acea stare (numită *Turiya*) care transcende celelalte trei stări de conştiinţă: Veghea, Visul şi Somnul fără vis.[878] În ceea ce-l priveşte pe Yoginul care nu reuşeşte să renunţe la fericirile pe care le aduce puterea Yoga, acesta trebuie să locuiască (într-un singur corp) timp de o sută de *Kalpa* în fericire şi după aceea în alte patru regiuni (numite *Mahar, Jana, Tapas* şi *Satya*). Chiar şi acesta este scopul suprem al celui de-al şaselea colorit, care este Neîmplinit deşi încununat de succes şi care a transcens toate ataşamentele şi pasiunile.[879] Acel Yogin, din nou, care se abate de la practicile Yoga după ce a atins măsura de eminenţă deja descrisă, sălăşluieşte în cer timp de o sută de *Kalpa*, cu rămăşiţa neepuizată a faptelor sale trecute (care urmează a fi epuizată prin plăcere sau suferinţă, după caz) şi cu cele şapte (şi anume cele cinci simţuri ale cunoaşterii, mintea şi înţelegerea) curăţate de orice pată în consecinţă cu înclinaţia sau predispoziţia lor către atributul *Sattwa*. Iar la expirarea acelei perioade, o astfel de persoană trebuie să vină în lumea oamenilor, unde atinge o mare eminenţă.[880] Întorcându-se din lumea oamenilor, el pleacă pentru a

877 Termenul „*Vyuha*" se referă la formele variate ale aceluiaşi lucru, *Daivani*, în *Sattwa-pradhanani*. Cele cinci simţuri, împreună cu mintea şi înţelegerea, formează un total de şapte. Acţiunile realizate prin fiecare dintre acestea pot fi subdivizate de o sută de ori. Deoarece aceste şapte posesiuni aderă la *Jiva* până când acesta devine eliberat, el acţionează prin aceste şapte într-o varietate de moduri. Bazându-se, prin urmare, pe aceste şapte sute de tipuri de acţiuni (care nu sunt altceva decât forme variate ale aceluiaşi lucru, şi anume Acţiunea), *Jiva* devine succesiv Roşu, Galben şi Alb. Ajuns la Alb, el străbate anumite regiuni extrem de strălucitoare, care sunt superioare regiunii lui Brahman însuşi şi care lasă în urmă sau sub ele cele Opt *Puris* (prin care, poate, se înţelege *puri*-ul lui Indra, cel al lui Varuna etc., sau Kasi, Mathura, Maya etc., sau etape simbolice de progres, care sunt pline de mare fericire). Acele regiuni extrem de strălucitoare şi adorabile pot fi obţinute numai prin Cunoaştere sau sunt rodul Yoga.

878 Acesta este un verset extrem de abstrus. Versiunea Burdwan, în care fragmente disparate ale comentariului au fost amestecate la întâmplare, este o adevărată absurditate. K.P. Singha trece cu vederea aproape întregul verset. Cele opt **puri** menţionate în versetul anterior sunt prezentate aici ca fiind identice cu cele şaizeci de incidente binecunoscute ale existenţei *Sukla* sau Albe. Această poveste a celor şaizeci se ajunge în felul următor: 1, starea de veghe; 2, corpul grosier alcătuit din cele cinci esenţe primordiale; 3, cele cinci atribute ale sunetului, mirosului, formei, gustului şi atingerii; acestea ajung la şapte. Apoi vin cele zece simţuri ale acţiunii şi cunoaşterii; cele cinci respiraţii; mintea, înţelegerea, conştiinţa şi *chitta*: acestea formează 19. Apoi vin Avidya, Kama şi Karma. Cu Sufletul sau Privitorul, suma ajunge la 30. Numărul se dublează când se ia în considerare starea de Vis, pentru că, la fel ca Starea de Veghe care există cu cele 29, şi Visul există cu cele 29. Pentru cei care sunt strălucitori, adică pentru Fiinţele care sunt *Sukla* sau Albe, aceste 60 sunt pur şi simplu *mano-viruddhani* sau *manomatrani eva*. Spre deosebire de alte Fiinţe din sferele inferioare ale existenţei, cei care sunt strălucitori sau Sukla nu consideră stările de Stare de Veghe şi de Vis ca fiind diferite, ci ca fiind una şi aceeaşi. Prin urmare, "*para gati*" al acestor Fiinţe este o stare de existenţă care transcende atât starea de veghe, cât şi visul, şi care transcende, de asemenea, somnul fără vise (deoarece în somnul fără vise cele 30 de elemente rămân în suspensie, urmând să fie reînviate odată cu revenirea stării de veghe), fiind identică cu a patra stare numită *Turiya*.

879 Ceea ce vorbitorul doreşte să sublinieze aici este că chiar şi cel care este *Jivanmukta* sau care şi-a atins Eliberarea, deşi trăieşte ca ceilalţi, este incapabil să depăşească efectele faptelor sale trecute. Orice fel de existenţă sau viaţă (cu excepţia celei care este identică cu *Brahma*) este *anistha* sau nefastă. Acel yoghin care este *Jivan-mukta*, dar care nu este capabil să renunţe la fericirile puterii yoga, locuieşte în acelaşi corp timp de un secol întreg de *Kalpa*, într-o formă superioară de viaţă, iar după expirarea acelui secol de *Kalpa*, trece prin alte patru regiuni numite *Mahar, Jana, Tapas* şi *Satya*. Acesta este sfârşitul unui astfel de yoghin, care, desigur, aparţine celei de-a şasea culori, care este Alb, şi care este eliberat de ataşamente şi care este nereuşit deşi reuşit, adică cel care a atins succesul yoga, dar care nu a reuşit încă să atingă acel succes care constă în contemplarea lui *Brahma* sau *Brahma-sakshatkara*. Prin *anisah* în acest verset se înţelege acel yoghin care este incapabil să renunţe la fericirile aduse de puterea yoga. K.P. Singha redă esenţa versetului într-un mod nu foarte precis. Traducătorul din Burdwan, în versiunea pe care o oferă, introduce trei nominative în cele trei propoziţii în care îl împarte, şi anume *Jiva*, yoghinul care este incapabil să renunţe la fericirile aduse de puterea yoga şi yoghinul care a atins *Brahma-sakshatkara*, fără a înţelege că toate trei se referă la una şi aceeaşi persoană.

880 Termenul „*Anisah*" se referă aici la cel care, după ce a atins starea de excelenţă prin yoga, se îndepărtează de yoga. "*Tatra*" înseamnă raiul sau tărâmurile superioare care îi revin ca urmare a excelenţei dobândite prin yoga. Timp de un secol de *Kalpa*, o astfel de persoană trebuie să locuiască în ceruri, cu rămăşiţa neepuizată a simţurilor sale, adică simţurile cunoaşterii cu mintea şi înţelegerea, fiind întotdeauna predispusă spre atributul *Sattwa*. La

obține noi forme de existență care urcă din ce în ce mai sus pe scara ascendentă. În timp ce face aceasta, el străbate de șapte ori șapte regiuni, puterea sa fiind mereu sporită în urma *Samadhi*-ului său și a trezirii din acesta.[881] Yoginul care dorește Eliberarea finală, îi suprimă prin cunoașterea Yoga pe cei șapte și continuă să trăiască în lumea vie, eliberat de atașamente; și, luând pe cei șapte ca niște surse de suferință, el le aruncă și atinge apoi starea care este Indestructibilă și Infinită. Unii spun că aceea este regiunea lui Mahadeva; alții, a lui Vishnu; alții, a lui Brahman; alții, a lui Sesha; alții, a lui Nara; alții, a strălucitorului *Chit*; și alții, a Celui Atotprezent.[882] Când vine anihilarea universală, acei oameni care au reușit să-și consume complet prin Cunoaștere corpurile grosier, subtil și cauzal, intră întotdeauna în *Brahma*. Toate Simțurile lor, care au acțiunea ca esență și care nu sunt identice cu *Brahma*, se contopesc în același. Când vine timpul anihilării universale, acei *Jiva* care au atins poziția de Deva și care au o rămășiță neepuizată a rodului faptelor de a se bucura sau de a suferi, se reîntorc în acele stadii de viață din *Kalpa* următoare care au fost ale lor în cea anterioară. Aceasta se datorează similarității fiecărui *Kalpa* succesiv cu fiecare *Kalpa* precedent. Cei ale căror fapte, la momentul anihilării universale, și-au epuizat rodul prin plăcere sau suferință, căzând din cer, se nasc printre oameni, în *Kalpa* următoare, căci fără Cunoaștere nu-și pot distruge faptele nici măcar într-o sută de *Kalpa*. Toate Ființele superioare, înzestrate cu puteri și forme similare, se reîntorc la destinele lor la o nouă creație după o anihilare universală, urcând și coborând exact în același mod ca în timpul creației care este dizolvată.[883] În ceea ce privește persoana care cunoaște *Brahma*, atâta timp cât continuă să se bucure și să suporte rămășița neepuizată a faptelor sale din *Kalpa* anterioare, se spune că toate creaturile și cele două științe fără pată trăiesc în corpul său. Când *Chitta* sa este purificată prin Yoga și când practică *Samyama*, acest univers perceptibil i se arată doar ca propriile sale simțuri compuse din cinci.[884] Cercetând cu o minte curățată, *Jiva* atinge un scop înalt și fără pată. De acolo, el atinge un loc care nu cunoaște deteriorare, și de acolo

---

expirarea acelui secol de *Kalpa*, o astfel de persoană, fără a se înălța, coboară în lumea oamenilor, dar atunci eminența rangului devine a sa.

881 *Saptakritwah* înseamnă „de șapte ori”. *Paraiti* înseamnă „trece prin”. *Lokah* se referă la cele șapte regiuni numite, respectiv, B*hur, Bhuvar, Sivah, Mahar, Jana, Tapas* și *Satya* (sau *Brahmaloka*). Ceea ce se vrea a se spune aici este următorul lucru: dacă yoghinul, după ce a atins doar prima etapă a yoga, moare, el se înalță la cer. De acolo, coborând pe Pământ, el devine împărat și astfel cucerește Pământul sau *Bhu*. În acest fel, pe măsură ce yoghinul se înalță treptat pe calea yoga, el se înalță tot mai sus. În acest verset, *Sambarevikshepa* a fost folosit pentru a semnifica *Samadhi* și trezirea din *Samadhi*, deoarece în primul caz universul este distrus, iar în al doilea este recreat. La final, el ajunge în regiunea *Satya* sau *Brahma*. De acolo, chiar și el trebuie să se întoarcă dacă nu a reușit să atingă *Brahma-sakshatkara*.

882 Cele șapte lucruri de care se dezice yoghinul care tânjește după eliberare sunt fie cele șapte tărâmuri menționate anterior, și anume *Bhu, Bhuva, Swah, Maha, Jana, Tapa* și *Satya*, fie cele cinci simțuri ale cunoașterii, împreună cu mintea și înțelegerea. *Samharam* este echivalentul lui *Samhritya*, fiind format prin adăugarea sufixului *namul*. *Upaplavoni* sunt surse de suferință sau nenorocire. Primul *Devasya* se referă la *Mahadeva*. Saivașii numesc acea regiune Kailasa. Vaishnavașii o numesc Vaikuntha. Hiranya-garbhașii o numesc Brahman's sau *Brahmaloka*. *Sesha* este Ananta, o formă particulară a lui Narayana. Cei care o numesc regiunea lui Nara sunt, desigur, Sankhyas, deoarece aceștia consideră Eliberarea ca fiind scopul lui *Jiva* sau al fiecărei creaturi. *Devasya vishnoh* (în a treia linie) este *Dyotamanasya Brahmanah*, adică *Chinmatrasya*, sau al *Chit*-ului pur atunci când nu este acoperit de ignoranță sau *Avidya*. *Aupanishadele* o consideră regiunea lui *Para-Brahma*. Comentatorul indică clar care sunt cele șapte regiuni. K.P. Singha, înțelegând greșit versetul, menționează doar cinci; traducătorul din Burdwan, șase.

883 Acest verset nu este deloc dificil; totuși, traducătorul din Burdwan îl face complet absurd. K.P. Singha oferă substanța primului rând, dar îl sare peste al doilea. Fără a oferi o versiune literală a primului rând, îl dezvolt, urmând exemplul comentatorului.

884 Termenul „*Sa*” se referă aici la persoana care a ajuns la cunoașterea lui *Brahma*. Construcția este următoarea: „*Sa yavat saseshabhuk asti tavat prajah tathaiva te sukle dyvyau cha tadangeshu (vartante)*”. Cuvântul „*Etat*” din al doilea verset se referă la acest „*paridrisyamanam viyadadi*”. Ceea ce vorbitorul dorește să insufle în acest verset este că, pentru cel familiarizat cu *Brahma*, întregul univers, până la identitatea completă cu *Brahma*, este la fel de apropiat ca o prună în palma mâinii. Când *Chitta* este purificată prin Yoga, așa cum este practicată prin *Dhyana, Dharana* și *Samadhis*, atunci universul perceptibil îi apare ca fiind identic cu propriile sale simțuri. Cele două științe albe la care se face referire sunt *Paravidya* și *Aparavidya*, adică toată cunoașterea, inclusiv cea a lui *Brahma*.

atinge eternul *Brahma* care este atât de greu de dobândit.[885] Astfel, O, tu, de mare forță, ți-am vorbit despre eminența lui Narayana!

Vritra spuse: Aceste cuvinte ale tale văd că sunt în perfectă concordanță cu adevărul. Într-adevăr, când acesta este cazul, nu am niciun motiv de jale. După ce am ascultat cuvintele tale, O, tu cu mari puteri ale minții, am fost eliberat de întristare şi de orice fel de păcat. O, ilustre Rishi, O, sfântule, văd că această roată a Timpului, înzestrată cu energie puternică, a Infinitului Vishnu cel mai strălucitor, a fost pusă în mişcare. Eternă este acea stare, din care izvorăsc toate felurile de creație. Acel Vishnu este Sufletul Suprem. El este cel dintâi dintre Ființe. În El se odihneşte această lume întreagă.

Bhishma continuă: Rostind aceste cuvinte, O, fiu al lui Kunti, Vritra şi-a dat duhul, unindu-şi sufletul (în Yoga, cu Sufletul suprem) şi a atins cea mai înaltă stare.

Yudhishthira zise: Spune-mi, O, bunicule, dacă acest Janardana (Krishna) este Acel Domn ilustru şi puternic despre care Sanatkumara i-a vorbit lui Vritra în vremuri străvechi.

Bhishma spuse: Divinitatea Supremă, înzestrată cu cele şase atribute (de putere, etc.) este la Rădăcină. Rămânând acolo, Sufletul Suprem, cu propria Sa energie, creează toate aceste lucruri diverse existente.[886] Să ştii că acest Kesava care nu cunoaşte stricăciunea provine din a opta Sa parte. Înzestrat cu cea mai înaltă Inteligență, este acest Kesava care creează cele trei lumi cu o optime parte (din energia Sa). Venind imediat după Cel care zace la Rădăcină, acest Kesava care este etern (față de toate celelalte lucruri existente), se schimbă la sfârşitul fiecărei *Kalpa*. El, totuşi, cel care zace la Rădăcină şi care este înzestrat cu forță şi putere supremă, zace în ape când distrugerea universală vine (sub forma Seminței potențiale a tuturor lucrurilor). Kesava este Acel Creator al sufletului pur care străbate toate lumile eterne.[887] Infinit şi Etern cum este, El umple tot spațiul (cu emanații din Sine) şi străbate universul (sub forma a tot ceea ce constituie universul). Eliberat cum este de orice fel de limitări, cum ar implica posesia de atribute, El se lasă învelit în *Avidya* şi trezit la Conştiință, Kesava din Sufletul Suprem creează toate lucrurile. În El se odihneşte această lume minunată în totalitatea ei.

Yudhishthira spuse: O, tu care cunoşti obiectul cel mai înalt al cunoaşterii, cred că Vritra a văzut dinainte sfârşitul excelent care îl aştepta. Este pentru aceasta, O, bunicule, că el a fost fericit şi nu s-a lăsat pradă jalei (în lumina morții sale iminente). Cel care este de culoare Albă, care s-a născut într-o rasă pură sau nepătată, şi care a ajuns la rangul de *Sadhya*, nu se mai întoarce (în lume pentru a se naşte din nou), O, fără de păcat. O astfel de persoană, O, bunicule, este eliberată atât din iad, cât şi din starea tuturor creaturilor intermediare. Cel, totuşi, care a atins fie culoarea Galbenă, fie cea Roşie, este văzut uneori copleşit de *Tamas* şi căzând în rândul creaturilor intermediare. În ceea ce ne priveşte pe noi, suntem extrem de mâhniți şi ataşați de obiecte care produc tristeţe, indiferență sau bucurie. Vai, ce sfârşit vom avea? Va fi el Albastru sau Negru, care este cea mai de jos dintre toate culorile?

---

885 *Suddhena manasa* — cu mintea purificată, adică cu ajutorul lui *Sarvana* (auzul), *Mañana* (atenția), *Dhyana* (contemplarea) și *Abhyasa* (meditația repetată). În acest verset sunt indicate două etape. Prima este atenția asupra *suddham* și *paramam gatim* sau sfârșitul imaculat și înalt. Aceasta este echivalentă cu *Brahma-sakshatkara*. După aceasta urmează a doua etapă, care este *avayam sthanam* sau locul care nu cunoaște deteriorarea, adică Eliberarea. Aceasta este identică cu atingerea *Brahma*-ului Etern, care este *dushprapyam* sau dificil de atins.

886 Comentatorul afirmă că scopul acestui verset este de a sublinia caracterul impersonal al lui Dumnezeu. Dumnezeu se află la originea tuturor lucrurilor, adică (așa cum presupune comentatorul, în conformitate cu învățăturile filosofiei *Vedanta*). El există în propria Sa natură nemodificată, chiar ca pur *Chit*. Atât *Vidya* (Cunoașterea), cât și *Avidya* (Ignoranța sau iluzia) există în El. Ca urmare a celei din urmă, El este *Bhagavan*, adică înzestrat cu cele șase mari atribute ale puterii etc.

887 Sub forma tuturor lucrurilor - cauze și efecte - care le constituie.

Bhishma continuă: Voi sunteţi Pāndava. V-aţi născut într-o rasă nepătată. Aveţi legăminte rigide. După ce v-aţi jucat cu bucurie în regiunile zeilor, vă veţi întoarce în lumea oamenilor. Trăind fericiţi cât timp durează creaţia, cu toţii veţi fi primiţi la următoarea creaţie în rândul zeilor, şi bucurându-vă de toate felurile de fericiri, veţi fi în cele din urmă număraţi printre Siddha. Nu vă fie teamă. Fiţi veseli.

SECȚIUNEA CCLXXXI

Yudhishthira a zis: Cât de mare era dragostea de virtute pe care o avea Vritra, cu energie inepuizabilă, a cărui cunoaștere era incomparabilă și a cărui devoțiune față de Vishnu era atât de mare. Starea ocupată de Vishnu, cu energie inepuizabilă, este extrem de greu de înțeles. Cum, O, tigru printre regi, a putut Vritra (care era un Asura) să o înțeleagă (atât de bine)? Ai vorbit despre faptele lui Vritra. Și eu te-am ascultat cu deplină credință. Cu toate acestea, din cauza faptului că am văzut că un punct din discursul tău este de neînțeles (și că, prin urmare, necesită explicații), curiozitatea mea a fost stârnită să te întreb din nou.[888] Cum, într-adevăr, a fost învins Vritra, care era virtuos, devotat lui Vishnu, înzestrat cu cunoașterea adevărului derivată dintr-o înțelegere justă a *Upanishadelor* și a *Vedantei*, de către Indra, O, preaslăvit om? O, șef al Bharataşilor, rezolvă-mi această îndoială. Într-adevăr, spune-mi, O, tigru printre regi, cum a fost învins Vritra de către Sakra! [889] O, bunicule, O, tu cu brațe puternice, spune-mi în detaliu cum a avut loc bătălia (între șeful zeilor și cel dintâi dintre Asura). Curiozitatea mea de a afla este foarte mare.

Bhishma a spus: Odinioară, Indra, însoțit de forțele cerești, a plecat pe carul său și l-a văzut pe *Asura* Vritra așezat în fața sa ca un munte. El avea o înălțime de cinci sute de *Yojanas*, O, călăuzitor al dușmanilor, și o circumferință de trei sute de *Yojanas*. Văzând acea înfățișare a lui Vritra, care nu putea fi învinsă de cele trei lumi unite, cei cerești au fost cuprinși de frică și plini de neliniște. Într-adevăr, văzând brusc acea formă gigantică a antagonistului său, O, rege, Indra a fost lovit de paralizie în membrele inferioare. Apoi, chiar înainte de acea mare bătălie dintre zei și Asura, au răsunat strigăte puternice din ambele tabere, iar tobele și alte instrumente muzicale au început să bată și să cânte. Văzându-l pe Sakra în fața sa, O, tu din rasa Kuru, Vritra nu a simțit nici uimire, nici frică, și nici nu era dispus să-și adune toate energiile pentru luptă.[890] Apoi a început confruntarea, inspirând teroare celor trei lumi, între Indra, șeful zeilor, și Vritra cu suflet înalt. Întregul firmament a fost acoperit de luptele ambelor tabere cu săbii și topoare și lănci și sulițe și bastoane, și bâte grele și bolovani de diverse mărimi și arcuri cu icnete puternice și diverse tipuri de arme cerești și focuri și torțe aprinse. Toți zeii, cu Marele Părinte în frunte, și toți Rishii foarte fericiți, au venit să asiste la bătălie, pe care se aflau în carele lor de frunte; și Siddhas, O, taur al rasei Bharata, și Gandharvii, împreună cu Apsarele, pe care se aflau pe carele lor frumoase și de frunte, au venit acolo (în același scop). Apoi Vritra, acel prim om virtuos, a copleșit repede firmamentul și șeful zeilor cu un nor gros de bolovani. Zeii, atunci, plini de furie, au risipit cu ploaia lor de săgeți acea ploaie groasă de bolovani aruncată de Vritra în luptă. Apoi Vritra, O, tigru printre Kurus, înzestrat cu forță mare și înzestrat cu mari puteri de iluzie, l-a uluit pe șeful zeilor luptând în totalitate cu ajutorul puterilor sale de iluzie. Când cel cu o sută de sacrificii, astfel afectat de Vritra, a fost cuprins de uimire, înțeleptul Vasishtha l-a readus la simțiri rostind *Samanas*.[891]

Vasishtha a spus: Tu ești cel mai de frunte dintre zei, O, șef al zeilor, O, ucigaș de Daitya și Asura! Puterea celor trei lumi este în tine! De ce, atunci, O, Sakra, te lâncezești așa! Acolo,

---

888 Un *Pyakta-parsant* este explicat de comentator în felul următor. Vritra era un devotat ferm al lui Vishnu. Prin urmare, el nu merita înfrângerea și căderea. Cum a fost el învins atunci de Indra? *Avyaktam* este echivalent cu *aspashtam*.

889 Cuvântul folosit în versetul 4 este *vinihatah*, iar cel din versetul 5 este *nirjitah*. Nu există nicio îndoială că ambele implică aceeași idee.

890 *Astha* înseamnă eforturi.

891 *Rathantara* este un alt nume pentru anumite *sameri*, care sunt numite așa deoarece oamenii pot traversa lumea cu ajutorul lor, ca și cu o mașină. (*Ratha* mașină și ***tri*** a traversa).

Brahman, şi Vishnu, şi Siva, acel lord al universului, ilustrul şi divinul Soma, şi toţi Rishii cei mai înalţi (stau şi te privesc)! Nu, O, Sakra, ceda slăbiciunii, ca o persoană obişnuită! Hotărât ferm pentru luptă, ucide-ţi duşmanii, O, şef al zeilor! Acolo, acel Stăpân al tuturor lumilor, adică Cel cu Trei Ochi (Siva), cel adorat de toate lumile, te priveşte! Renunţă la această uimire, O, şef al zeilor! Acolo, acei Rishi regeneraţi, conduşi de Brihaspati, te laudă, pentru victoria ta, în imnuri cereşti.[892]

Bhishma continuă: În timp ce Vasava, cel de mare energie, era astfel reînviat la simţire de către cel cu suflet înalt Vasishtha, puterea sa a sporit considerabil. Ilustrul pedepsitor al lui Paka, bazându-se apoi pe inteligenţa sa, a recurs la Yoga înaltă şi cu ajutorul acesteia a risipit iluziile lui Vritra. Atunci Brihaspati, fiul lui Angiras, şi acei Rishi de frunte, înzestraţi cu mare prosperitate, văzând puterea lui Vritra, s-au îndreptat spre Mahadeva şi, îndemnaţi de dorinţa de a aduce beneficii celor trei lumi, l-au îndemnat să distrugă marele Asura. Energia acelui ilustru stăpân al universului a luat apoi forma unei febre puternice şi a pătruns în corpul lui Vritra, stăpânul Asurilor.[893] Ilustrul şi divinul Vishnu, adoratul tuturor lumilor, hotărât să protejeze universul, a intrat în fulgerul lui Indra. Atunci Brihaspati, cel de mare inteligenţă, şi Vasishtha, cel de energie copleşitoare, şi toţi ceilalţi Rishi de frunte, mergând la Cel cu o sută de sacrificii, adică la Vasava cel care dă daruri, adoratul tuturor lumilor, i-au spus, zicând: „O, puternice, ucide-l pe Vritra fără întârziere!”

Maheswara a spus: Dincolo, O, Sakra, stă marele Vritra, însoţit de o mare oştire. El este sufletul universului, capabil să meargă pretutindeni, înzestrat cu mari puteri de iluzie şi cu o mare renume. Acest Asura de frunte este, aşadar, incapabil să fie învins chiar şi de cele trei lumi unite. Ajutat de Yoga, ucide-l, O, şef al zeităţilor. Nu-l neglija. Timp de şaizeci de mii de ani întregi, O, şef al zeilor, Vritra a practicat cele mai severe penitenţe pentru a obţine putere. Brahman i-a acordat darurile pe care le solicitase, şi anume măreţia care aparţine Yoghinilor, puteri mari de iluzie, exces de putere şi o energie exuberantă. Îţi dăruiesc energia mea, O, Vasava! Danava şi-a pierdut acum suflul. Tu, aşadar, ucide-l acum cu fulgerul tău!

Sakra a zis: În faţa ochilor tăi, O, cel dintâi dintre zei, voi ucide, prin harul tău, cu fulgerul meu pe acest fiu de neînvins al lui Diti.

Bhishma continuă: Când marele Asura sau Daitya a fost cuprins de acea febră (născută din energia lui Mahadeva), zeii şi Rishi au scos strigăte de bucurie, Umpluţi de bucurie. În acelaşi timp, mii de tobe, trâmbiţe cu sunet puternic, timpane şi tamburine au început să bată şi să răsune. Dintr-o dată, toţi Asurii au fost afectaţi de pierderea memoriei. Într-o clipă, şi puterile lor de iluzie au dispărut. Rishi şi zeii, constatând că inamicul era astfel posedat, au rostit laude atât lui Sakra, cât şi lui Isana şi au început să-l îndemne pe acesta din urmă (să nu întârzie în distrugerea lui Vritra). Forma pe care Indra a luat-o în pragul confruntării, în timp ce şedea în careta sa şi în timp ce laudele sale erau cântate de Rishi, a devenit una pe care nimeni nu o putea privi fără teamă.[894]

SECŢIUNEA CCLXXXII

Bhishma spuse: Ascultă, O, rege, cum îţi spun simptomele care au apărut pe corpul lui Vritra când a fost cuprins de acea febră (născută din energia lui Mahadeva). Gura eroului Asura a început să scoată flăcări de foc. A devenit extrem de palid. Corpul său a început să tremure în

892 „Te laudă pentru victoria ta etc.”, adică Rishii intonează imnuri de laudă pentru că ţi-ai conferit victoria.

893 *Raudrah* ar putea însemna şi „aparţinând lui Rudra, care este un alt nume al lui Mahadeva”.

894 Această relatare a întâlnirii dintre Vritra şi Indra este substanţial diferită de ceea ce se întâmplă în *Vana Parva*. Pe de altă parte, rolul pe care Rishii sunt obligaţi să-l ia în masacrul Asurei este cu siguranţă demn de reproşat. Marii Rishii, chiar şi pentru a aduce beneficii celor trei lumi (p. 307), cu siguranţă nu ar răni nicio creatură. În relatarea de mai sus, Vasishtha, Vrihaspati şi ceilalţi sunt reprezentaţi ca persoane care au pariat în mare măsură pe succesul lui Indra. În relatarea din *Vana Parva*, Indra este reprezentat ca fiind cuprins de o frică cumplită de Vritra şi aruncându-şi fulgerul fără măcar o ţintă intenţionată şi refuzând să creadă că duşmanul său este mort până când nu va fi asigurat de toate zeităţile. Relatarea actuală pare a fi mult mai veche decât cea din *Vana Parva*.

întregime. Respirația i s-a făcut grea și groasă. Părul i s-a ridicat pe cap. Amintirea lui, O, Bharata, a ieșit din gura sa sub forma unui șacal fioros, teribil și nefast. Meteoriți arzători și strălucitori au căzut în dreapta și în stânga sa. Vulturi, kanaka și cocori, adunându-se, au scos strigăte fioroase, în timp ce se învârteau deasupra capului lui Vritra. Apoi, în acea confruntare, Indra, adorat de zei și înarmat cu trăsnetul, l-a privit fix pe Daitya în timp ce acesta stătea pe carul său. Cuprins de acea febră violentă, falnicul Aswa, O, monarh, a căscat și a scos urlete inumane.[895] În timp ce Asura căsca, Indra i-a aruncat trăsnetul. Înzestrat cu o energie extrem de mare și asemănător focului care distruge creația la sfârșitul Yuga, acel trăsnet l-a doborât într-o clipă pe Vritra de formă gigantică. Strigăte puternice au fost din nou ridicate de zei pe toate părțile când l-au văzut pe Vritra ucis, O, taur al rasei lui Bharata! După ce l-a ucis pe Vritra, Maghavat, acel dușman al Danavașilor, înzestrat cu mare renume, a intrat în cer cu acel trăsnet pătruns de Vishnu. Chiar atunci, O, tu din rasa lui Kuru, păcatul uciderii unui Brahman (în forma sa întruchipată), fioros și cumplit și insuflând teroare tuturor lumilor, a ieșit din corpul lui Vritra ucis. Cu dinți teribili și înfricoșătoare din cauza urâțeniei, și întunecată și roșcată, cu părul zbârlit, și ochi înfricoșători, O, Bharata, cu un ghirlandă de cranii în jurul gâtului, și asemănătoare unei (Antice) Incantații (în forma sa întruchipată), O, taur al rasei lui Bharata, acoperită în întregime de sânge și îmbrăcată în zdrențe și coajă de copac, O, tu cu suflet drept, a ieșit din corpul lui Vritra. De o formă și înfățișare atât de terifiante, O, monarh, l-a căutat pe cel care mânuia trăsnetul (pentru a-l poseda). Puțin mai târziu, O, tu din rasa lui Kuru, ucigașul lui Vritra, pentru un scop legat de binele celor trei lumi, se îndrepta spre cer. Văzându-l pe energicul Indra mergând astfel în misiunea sa, ea a apucat pe șeful zeilor și din acel moment i s-a lipit de el.[896] Când păcatul uciderii unui Brahman i s-a lipit de persoană și i-a insuflat teroare, Indra a intrat în fibrele unei tulpini de lotus și a locuit acolo mulți ani lungi. Dar păcatul uciderii unui Brahman l-a urmărit de aproape. Într-adevăr, O, fiu al lui Kuru, apucat de ea, Indra a fost lipsit de toate energiile sale. A depus mari eforturi pentru a o alunga de la el, dar toate acele eforturi s-au dovedit zadarnice. Apucat de ea, O, taur a rasei lui Bharata, șeful zeilor s-a prezentat în cele din urmă în fața Marelui Bunic și l-a venerat plecându-și capul jos. Înțelegând că Șakra era posedat de păcatul uciderii unui Brahman,[897] Brahman a început să reflecteze, O, cel mai bun dintre Bharatas, (asupra mijloacelor de a-l elibera pe cel care i se supunea). Marele Bunic în cele din urmă, O, tu cu brațe puternice, i s-a adresat Ucigașului Brahmanului într-un glas dulce, ca și cum ar fi dorit să o liniștească, și i-a spus: „O minunată, lasă-l pe șeful celeștilor, care îmi este drag, să fie eliberat de tine. Spune-mi, ce ar trebui să fac pentru tine. Ce dorință a ta ar trebui să îndeplinesc?”

Brahmanicida a spus: Când Creatorul celor trei lumi, când dumnezeiescul zeu adorat de univers, s-a bucurat de mine, îmi consider dorințele îndeplinite. Fie ca să-mi fie acum stabilită reședința. Dorind să păstreze lumile, această regulă fusese făcută de tine. Tu, O, stăpâne, ai introdus această poruncă importantă.[898] Deoarece tu, O, dreptule Stăpâne, O, puternice Maestru al tuturor lumilor, ești mulțumit de mine, voi pleca desigur de la Sakra! Dar dă-mi o locuință în care să trăiesc.

Bhishma a continuat: Bunicul a răspuns Brahmanicidei, spunând: „*Așa să fie!*” Într-adevăr, Bunicul a descoperit mijloace pentru a o alunga pe Brahmanicidă din persoana lui Indra. Cel auto-creat și-a amintit de Agni cel cu suflet înalt. Acesta din urmă s-a prezentat imediat în fața lui Brahman și i-a spus aceste cuvinte: „O, ilustre și dumnezeiesc Stăpâne, O, tu care ești fără niciun defect, am apărut în fața ta. Se cuvine să spui ce voi avea de îndeplinit.”

---

895 *Amanusham* este literalmente *inuman*. Folosirea unor astfel de cuvinte se datorează uitării temporare în astfel de conexiuni. La fel ca Homer, și Vyasa dă din cap.

896 *Vadhva* este măcelul în forma sa întruchipată.

897 *Dwijapravarvadhya* înseamnă uciderea unei persoane superioare din ordinul regenerat. Într-adevăr, Vritra a fost un descendent liniar al marelui înțelept Kasyapa, strămoșul comun al Devașilor și Asurilor. Pe de altă parte, Vritra a fost cu siguranță o persoană foarte superioară.

898 Regulile sau ordonanța la care se face referire se referă la ucigașul unui Brahmana, care poate fi cuprins de păcatul *brahmanicidului*.

Brahman a spus: Voi împărți acest păcat de Brahmanicid în mai multe porțiuni. Pentru a-l elibera pe Sakra de el, tu ia o pătrime din acel păcat.

Agni a spus: Cum voi fi eliberat de ea, O, Brahman? O, puternice Stăpâne, tu desemnează calea. Doresc să știu mijloacele (salvării mele) în detaliu, O, cel adorat de toate lumile!

Brahman a spus: Acelui om care, copleșit de calitatea *Tamas*, se va abține să-ți ofere ca ofrandă, atunci când te va vedea în forma ta arzândă, semințe, ierburi și sucuri, acea parte de Brahmanicid pe care o vei lua asupra ta va intra imediat și, părăsindu-te, va locui în el. O, cel care duce ofrandele, fie ca febra inimii tale să fie risipită.

Bhishma a spus: Astfel vorbit de Bunic, cel care mănâncă ofrande și jertfe i-a acceptat comanda. O pătrime din acel păcat i-a intrat apoi în persoană, O, rege! Bunicul a chemat apoi copacii, ierburile și tot felul de iarbă la el și i-a rugat să-și asume o pătrime din acel păcat. Adresați de el, copacii, ierburile și iarba au devenit la fel de agitați cum fusese Agni la cerere, și i-au răspuns Bunicului, spunând: „Cum vom fi noi, O, Bunicule al tuturor lumilor, noi înșine eliberați de acest păcat? Nu se cuvine să ne necăjești pe noi care suntem deja necăjiți de soartă. O, zeu, trebuie să suportăm mereu căldura și frigul și ploile (norilor) purtate de vânturi, pe lângă tăierea și ruperea (pe care trebuie să le suferim din partea oamenilor). Suntem dispuși, O, Stăpâne al celor trei lumi, să luăm la comanda ta (o parte din) acest păcat de Brahmanicid. Fie însă ca mijloacele salvării noastre să ne fie arătate.”

Brahman a spus: Acest păcat pe care îl veți lua îl va poseda pe omul care, din cauza împietririi judecății, va tăia sau rupe oricare dintre voi când vin zilele de *Parva*.

Bhishma a spus: Astfel vorbiți de Brahman cel cu suflet înalt, copacii, ierburile și iarba au adorat Creatorul și apoi au plecat fără a zăbovi acolo. Bunicul tuturor lumilor a chemat apoi Apsarele și, bucurându-le cu cuvinte dulci, O, Bharata, a spus: ”Această doamnă de frunte, și anume Brahmanicida, a ieșit din persoana lui Indra. Solicitați de mine, luați o pătrime din ea în propriile voastre persoane (pentru a-l salva pe Șeful zeilor).”

Apsarele au spus: O, Stăpâne al tuturor zeilor, la comanda ta suntem pe deplin dispuși să luăm o parte din acest păcat. Dar, O, Bunicule, gândește-te la mijloacele prin care noi înșine putem fi eliberați de (efectul) acestei înțelegeri (pe care o facem cu tine).

Brahman a spus: Fie ca febra inimilor voastre să fie risipită. Partea acestui păcat pe care v-o veți asuma vă va părăsi pentru a poseda instantaneu acel om care va căuta să aibă relații sexuale cu femeile în perioada lor menstruală!

Bhishma a continuat: Astfel adresați de Bunic, O, taur al rasei lui Bharata, diferitele triburi de Apsare, cu suflete vesele, s-au retras în locurile lor respective și au început să se joace cu încântare. Ilustrul Creator al celor trei lumi, înzestrat cu mare merite ascetică, și-a amintit apoi de Ape, care au venit imediat la el. Ajunse în prezența lui Brahman cel cu energie inepuizabilă, Apele s-au închinat în fața lui și i-au spus aceste cuvinte: „Am venit înaintea ta, O, pedepsitorule de dușmani, la comanda ta. O, puternice Stăpâne al tuturor lumilor, spune-ne ce trebuie să îndeplinim.”

Brahman a spus: Acest păcat groaznic l-a posedat pe Indra, în urma uciderii lui Vritra. Luați voi o pătrime din Brahmanicid.

Apele au spus: Fie cum poruncești, O, stăpâne al lumilor. Se cuvine însă, O, puternice Stăpâne al nostru, să te gândești la mijloacele prin care noi înșine putem fi salvate de (consecința)

acestei înțelegeri. Tu ești Stăpânul tuturor zeităților și refugiul suprem al universului. Cui altcuiva ne putem închina pentru ca el să ne elibereze de necaz?

Brahman a spus: Acelui om care, ameţit de înţelegerea sa şi considerându-vă lipsite de importanţă, îşi va arunca în tine flegma, urina şi excrementele, acesta va merge imediat la el şi de atunci înainte va locui în el. Aşa, vă spun vouă, se va realiza scăparea voastră.

Bhishma a continuat: Apoi păcatul de a omorî un Brahman, O, Yudhishthira, părăsindu-l pe şeful zeităţilor, a plecat la lăcaşurile care îi fuseseră rânduite la porunca Marelui Bunic. Aşa, O, conducător de oameni, Indra a fost afectat de acel păcat cumplit (şi aşa a scăpat de el). Cu permisiunea Marelui Bunic, Indra a hotărât apoi să efectueze un sacrificiu de cai. Se aude, O, monarh, că Indra, fiind posedat astfel de păcatul de a omorî un Brahman, a fost ulterior curăţat de el prin acel Sacrificiu. Recăpătându-şi prosperitatea şi omorând mii de duşmani, mare a fost bucuria pe care a obţinut-o Vasava, O, stăpâne al Pământului! Din sângele lui Vritra, O, fiu al Pritha, s-au născut cocoşi cu creste înalte. Din acest motiv, acele păsări sunt necurate (ca hrană) pentru clasele regenerate şi pentru acei asceţi care au trecut prin rânduiala iniţierii. În toate circumstanţele, O, rege, fă ceea ce este pe placul celor de două ori născuţi, căci aceştia, O, monarh, sunt cunoscuţi ca zei pe pământ. Aşa, O, tu de neam Kuru, cumplitul *Asura* Vritra a fost ucis de Sakra cu energie inestimabilă, cu ajutorul inteligenţei subtile şi prin aplicarea de mijloace. Şi tu, O, fiu al lui Kunti, neînvins pe pământ, vei deveni un alt Indra şi ucigaşul tuturor duşmanilor tăi. Acei oameni care, în fiecare zi de *Parva*, vor recita această naraţiune sacră a lui Vritra în mijlocul Brahmanilor nu vor fi niciodată pângăriţi de vreun păcat. Ţi-am recitat acum una dintre cele mai mari şi mai minunate fapte ale lui Indra legate de Vritra. Ce altceva doreşti să auzi?

SECȚIUNEA CCLXXXIII

Yudhishthira a spus: O, bunicele, eşti însuşit de o mare înţelepciune şi cunoşti pe deplin fiecare ramură a învăţăturii. Chiar din această naraţiune a uciderii lui Vritra mi-a venit dorinţa de a-ţi pune o întrebare. Tu ai spus, O, conducătorul oamenilor, că Vritra a fost (mai întâi) ameţit de Febră şi apoi, O, cel fără de păcat, a fost ucis de Vasava cu trăsnetul. Cum a apărut această Febră, O, tu, cel cu mare înţelepciune? O, doamne, doresc să aud în detaliu despre originea Febrei.

Bhishma spuse: Ascultă, O, rege, originea, vestită în întreaga lume, a Febrei. Voi vorbi în detaliu despre acest subiect, explicând pe deplin cum a apărut pentru prima dată Febra, O, Bharata! Cu mult timp în urmă, O, monarh, exista un vârf, numit Savitri, al munţilor Meru. Primind închinare din toate lumile, era înzestrat cu o splendoare mare şi împodobit cu tot felul de podoabe şi bijuterii. Acel vârf era incalculabil ca întindere şi nimeni nu putea ajunge acolo.[899] Pe acel vârf de munte, divinul Mahadeva şedea în splendoare ca pe un pat înfrumuseţat cu aur. Fiica regelui munţilor, şezând lângă el, strălucea în luminozitate.[900] Zeii cu suflet înalt, Vasuşii de energie incalculabilă, Ashvinii cu suflet înalt, acei medici fruntaşi, şi regele Vaişravana, însoţit de mulţi Guhyaka — acel stăpân al Yakshasilor, înzestrat cu prosperitate şi putere, şi avându-şi sălaşul pe vârful Kailasa — toţi îl slujeau pe Mahadeva cu suflet înalt. Şi marele înţelept Usanas, şi fruntaşii Rishi, avându-l pe Sanatkumara pe primul, şi ceilalţi Rishi cereşti conduşi de Angiras, şi Gandharva Vişvavasu, şi Narada şi Parvata, şi diversele triburi de Apsara, toţi veneau acolo pentru a-l sluji pe Stăpânul universului. O briză curată şi propice, purtând diverse feluri de parfumuri, bătea acolo. Copacii care stăteau acolo erau împodobiţi cu florile fiecărui anotimp. Un număr mare de Vidyadhara şi Siddha şi asceţi de asemenea, O, Bharata, mergeau acolo pentru a-l sluji pe Mahadeva, Stăpânul tuturor creaturilor. Multe fiinţe fantomatice, de asemenea, de diverse forme şi înfăţişări, şi mulţi Rakshasa teribili şi Pishacha puternici, de diverse înfăţişări, înnebuniţi de bucurie şi înarmaţi cu tot felul de arme ridicate, formând alaiul lui Mahadeva, erau acolo, fiecare dintre ei

899 *Anadhrishyam* este, literalmente, *de neînvins*.

900 Uma sau Parvati, fiica lui Himavat, soţia lui Siva.

asemănându-se cu un foc arzător în energie. Ilustrul Nandi stătea acolo la porunca marelui zeu, arzând cu propria sa energie și înarmat cu o suliță care semăna cu o flacără de foc. Ganga, de asemenea, acea fruntașă a tuturor Râurilor și născută din toate apele sfinte din univers, aștepta acolo în forma ei încarnată, O, fiu al rasei Kuru, acel ilustru zeu. Astfel venerat de Rishi cerești și de zei, ilustrul Mahadeva de energie incalculabilă locuia pe acel vârf al Meru.

După ce un timp a trecut, Prajapati Daksha[901] a început să efectueze un sacrificiu conform riturilor străvechi (stabilite în *Vede*). La Sacrificiul lui Daksha, toate zeitățile conduse de Sakra, adunându-se, au hotărât să meargă. Am auzit că zeitățile cu suflet nobil, cu permisiunea lui Mahadeva, și-au urcat carele cerești asemănătoare focului sau Soarelui în splendoare și au pornit spre locul (de pe Himavat) de unde se spune că izvorăște Gangele. Văzându-i pe zei plecând, fiica excelentă a regelui munților i-a vorbit soțului ei divin, înțeleptul tuturor creaturilor, și i-a spus: „O ilustre, unde merg acele zeități conduse de Sakra? O, tu care cunoști adevărul, spune-mi sincer, căci o mare îndoială mi-a umplut inima.”

Maheswara a spus: O femeie foarte fericită, excelentul Prajapati Daksha venerează zeii într-un sacrificiu de cai. Acești locuitori ai cerului merg tocmai acolo.

Uma a spus: De ce, O, Mahadeva, nu mergi și tu la acel Sacrificiu? Ce obiecție există ca tu să mergi în acel loc?

Maheswara a spus: O doamnă foarte fericită, zeitățile în vremuri de demult au făcut un aranjament în urma căruia nu mi s-a alocat o parte din ofrandele din toate Sacrificiile. Conform cursului care a fost sancționat în urma acelui aranjament, O, tu cu cea mai frumoasă complexiune, zeitățile nu îmi dau, urmând vechea cutumă, nicio parte din ofrandele sacrificiului.

Uma a spus: O, ilustre, dintre toate ființele, tu ești cel dintâi în putere. În merit, în energie, în faimă și în prosperitate, nu te lasă în urmă nimeni și ești, într-adevăr, superior tuturor. Cu toate acestea, în urma acestei neajunsuri în ceea ce privește o parte (din ofrandele Sacrificiale), sunt cuprinsă de o mare tristețe, O, fără de păcat, și un tremur mă cuprinde de la cap la picioare.

Bhishma a continuat: Zeița (Parvati), după ce i-a spus aceste cuvinte soțului ei divin, Stăpânul tuturor creaturilor, O, rege, a tăcut, inima ei arzând de tristețe. Atunci Mahadeva, înțelegând ce era în inima ei și care erau gândurile ei (pentru a șterge acea rușine), i-a vorbit lui Nandi, zicând: „Rămâi aici (lângă zeiță). Chemându-și toată forța Yoga, acel Stăpân al tuturor stăpânilor Yoga, acel zeu al zeilor, acel purtător de *Pinaka*, cu energie puternică, a pornit iute spre locul (unde Daksha sacrifica) însoțit de toți adepții săi teribili și a distrus acel Sacrificiu. Dintre acești adepți ai săi, unii au scos strigăte puternice, iar alții au râs groaznic, iar unii, O, rege, au stins focul (Sacrificial) cu sânge; iar alții, cu fețe groaznice, smulgând țărușii de sacrificiu, au început să-i învârtă. Alții au început să-i devoreze pe cei care oficiau Sacrificiul. Atunci acel sacrificiu, astfel asediat din toate părțile, a luat forma unui cerb și a încercat să zboare prin cer. Constatând că Sacrificiul fuge în acea formă, Mahadeva cel puternic a început să-l urmărească cu arc și săgeată. În consecința mâniei care cuprinsese atunci inima acelui dintâi dintre toți zeii, cu energie nemăsurabilă, o picătură groaznică de sudoare i-a apărut pe frunte. Când acea picătură de sudoare a căzut pe pământ, a apărut imediat un foc arzător asemănător cu conflagrația (atotdistrugătoare) care apare la sfârșitul unui *Yuga*. Din acel foc a ieșit o ființă groaznică, O, rege, foarte scundă, cu ochi roșii de sânge și o barbă verde. Corpul său era complet acoperit de păr ca al unui șoim sau al unei bufnițe, iar părul său era zbârlit. De înfricoșătoare înfățișare, complexiunea sa era întunecată, iar veșmântul său roșu ca sângele. Ca un foc ce mistuie o grămadă de iarbă uscată sau paie, acea Ființă

901 Brahmanul autocreat a creat la început, prin voința sa sfântă, anumite ființe însărcinate să procreeze pentru a umple universul cu creaturi vii. Aceștia sunt *Prajapati* sau stăpânii tuturor creaturilor. Printre ei se numără și Daksha. Alte relatări îl prezintă pe Daksha ca nepot al lui Brahman.

de mare energie a consumat iute forma corporală a Sacrificiului. După ce a împlinit acea faptă, s-a repezit apoi spre zei și spre Rishi care se adunaseră acolo. Zeii, cuprinși de frică, au fugit în toate direcțiile. În urma pașilor acelei Ființe, pământul, O, rege, a început să tremure.[902] Exclamații de *Oh* și *Vai* au răsunat în tot universul. Observând aceasta, Marele Bunic cel puternic, arătându-se lui Mahadeva, i-a adresat următoarele cuvinte.

Brahman a spus: O, puternice, zeitățile îți vor oferi de acum înainte o parte din jertfe! O, Stăpâne al tuturor zeităților, lasă această mânie a ta să fie retrasă de tine! O, arzătorule de dușmani, acei zei și Rishi, ca urmare a mâniei tale, O, Mahadeva, au devenit extrem de agitați. Această Ființă, care a izvorât din sudoarea ta, O, cel mai de seamă dintre zei, va rătăci printre creaturi, O, cu suflet drept, sub numele de Febră. O, puternice, dacă energia acestei Ființe rămâne toată adunată, atunci chiar și întregul pământ nu va putea să-l suporte. Să fie, așadar, împărțit în multe părți. Când Brahman a spus aceste cuvinte și când partea sa cuvenită din jertfe a fost stabilită, Mahadeva i-a răspuns Marelui Bunic de mare energie, spunând: *„Așa să fie!”* Într-adevăr, cel care poartă *Pinaka*, adică Bhava, a zâmbit puțin și s-a umplut de bucurie. Și a acceptat partea pe care Marele Bunic i-a alocat-o din ofrande în jertfe. Cunoscător al proprietăților fiecărui lucru, Mahadeva a distribuit apoi Febra în multe porțiuni, pentru pacea tuturor creaturilor. Ascultă, O, fiu, cum a făcut aceasta. Căldura care se simte în capetele elefanților, bitumul munților,[903] mușchiul care plutește pe apă, pielea șerpilor, rănile care apar în copitele taurilor, zonele sterile de pământ pline de sare, înceţoşarea vederii tuturor animalelor, bolile care apar în gâturile cailor, crestele care apar pe capetele păunilor, boala oculară a *koel*-ului,[904] fiecare dintre acestea a fost numită Febră de către Mahadeva cel cu suflet înalt. Aceasta este ceea ce am auzit noi. Boala ficatului la oi și sughițul la papagali sunt de asemenea cunoscute ca forme de Febră. La acestea trebuie adăugat și efortul pe care tigrii îl depun, căci și acesta, O, rege drept, este cunoscut ca o formă de Febră. În plus față de acestea, O, Bharata, printre oameni, Febra intră în toate corpurile la momentul nașterii, al morții și în alte ocazii. Aceasta, numită Febră, este cunoscută ca fiind energia teribilă a lui Maheswara. El este înzestrat cu autoritate asupra tuturor creaturilor și, prin urmare, ar trebui să fie respectat și venerat de toți. A fost el cel care l-a cuprins pe Vritra, cel mai de seamă dintre cei virtuoși, când acesta a căscat. Atunci a fost momentul când Indra a aruncat cu fulgerul său. Fulgerul, pătrunzând în corpul lui Vritra, O, Bharata, l-a despărțit în două. Despărțit în două de fulger, măreţul Asura înzestrat cu mari puteri Yogice, a plecat în regiunea lui Vishnu cel cu energie inegalabilă. A fost datorită devotamentului său față de Vishnu că reușise să copleșească întregul univers. Și a fost datorită devotamentului său față de Vishnu că a urcat, atunci când a fost ucis, în regiunea lui Vishnu. Astfel, O fiu, făcând aluzie la povestea lui Vritra, ți-am istorisit în detaliu povestea Febrei. Despre ce altceva să-ți vorbesc? Omul care va citi această relatare a originii Febrei cu atenție și cu inima veselă va deveni liber de boală și va avea întotdeauna fericirea ca parte a sa. Plin de bucurie, toate dorințele pe care le va pune în gând i se vor împlini.

SECȚIUNEA CCLXXXIV

Janamejaya a spus: Cum a fost distrus, O, Brahmana, sacrificiul calului lui Prajapati Daksha, fiul lui Prachetas, în epoca lui Vaivaswata Manu? Înțelegând că zeița Uma devenise cuprinsă de furie și durere, puternicul Mahadeva, care este sufletul tuturor lucrurilor, s-a lăsat pradă mâniei. Cum, din nou, prin harul său, a fost Daksha capabil să reunifice membrele divizate ale acelei Jertfe? Doresc să știu toate acestea. Spune-mi toate acestea, O, Brahmana, cu adevărat așa cum s-au întâmplat.

---

902 Există trei vocative în acest verset, care exprimă, desigur, o mare surpriză. Le omit în traducere.

903 Un fel de substanță asemănătoare lacului care se prelinge din pietrele anumitor munți în lunile fierbinți. Se numește și *Silajit* și este administrată intern de mulți bărbați, crezând că sporește digestia și crește puterea.

904 Cucul indian, renumit pentru sunetul său muzical clar, ”*kuhus*”. Aceasta este pasărea preferată a poeților indieni.

Vaisampayana a spus: În vremuri de demult, Daksha a făcut aranjamente pentru a oficia un Sacrificiu pe culmea lui Himavat, în acea regiune sacră locuită de Rishi şi Siddha, unde Gangele iese din munţi. Acoperită de copaci şi liane de feluri felurite, acea zonă era plină de Gandharva şi Apsara. Înconjurat de mulţimi de Rishi, Daksha, acel eminent dintre oamenii virtuoşi, acel progenitor al creaturilor, era slujit de locuitorii pământului, ai firmamentului şi ai cerurilor, cu mâinile împreunate în veneraţie. Zeii, Danava, Gandharva, Pisacha, Şerpii, Rakshasa, cei doi Gandharva numiţi Haha şi Huhu, Tumvuru şi Narada, Viswavasu, Viswasena, Gandharva şi Apsara, Aditya, Vasu, Rudra, Sadhyana, Marut, cu toţii au venit acolo cu Indra pentru a participa la Sacrificiu. Cei ce beau Soma, cei ce beau fum, cei ce beau Ajya, Rishi şi Pitri au venit acolo cu Brahmani. Aceştia, şi multe alte fiinţe aparţinând celor patru ordine, şi anume născute vii, născute din ouă, născute din mizerie şi vegetale, au fost invitate la acest Sacrificiu. Zeii, de asemenea, împreună cu soţiile lor, invitate cu respect, au venit pe carele lor cereşti şi aşezaţi pe ele străluceau ca focuri arzânde. Văzându-i, *Rishi* Dadhichi s-a umplut de tristeţe şi mânie şi a spus: „Acesta nu este nici un Sacrificiu, nici un ritual meritoriu de religie, deoarece Rudra nu este adorat în el. Voi vă expuneţi cu siguranţă la moarte şi la lanţuri. Vai, cât de potrivnică este curgerea timpului. Îmbătaţi de eroare, nu vedeţi că distrugerea vă aşteaptă. O calamitate teribilă stă la uşa voastră în cursul acestui mare Sacrificiu. Sunteţi orbi la asta!” După ce a rostit aceste cuvinte, marele Yoghin a privit în viitor cu ochii contemplării (Yoga). L-a văzut pe Mahadeva şi pe divina sa soţie, anume acea dătătoare de bucate excelente (aşezată pe culmea Kailasa), cu Narada cel cu suflet înalt aşezat lângă zeiţă. Cunoscător al Yoga, Dadhichi a devenit foarte mulţumit, după ce a aflat ce era pe cale să se întâmple. Toţi zeii şi ceilalţi care veniseră acolo erau de aceeaşi părere în legătură cu omisiunea de a-l invita pe Stăpânul tuturor creaturilor. Doar Dadhichi, dorind să părăsească acel loc, a spus atunci: „Săvârşind fapta de a venera pe cel care nu ar trebui venerat şi refuzând să-l venereze pe cel care ar trebui venerat, un om acumulează pentru totdeauna păcatul de omucidere. Eu nu am rostit niciodată o minciună până acum şi nu voi rosti niciodată o minciună. Aici, în mijlocul zeilor şi al Rishi, spun adevărul. Protectorul tuturor creaturilor, Creatorul universului, Stăpânul tuturor, Maestru Puternic, cel care primeşte ofrandele de sacrificiu, va veni curând la acest Sacrificiu şi toţi veţi vedea.”

Daksha a spus: Avem mulţi Rudra înarmaţi cu suliţe şi cu părul lor lung şi încâlcit pe cap. Sunt unsprezece la număr. Îi ştiu pe toţi, dar nu ştiu cine este acest (nou Rudra) Maheswara.

Dadhichi a spus: Acesta pare a fi sfatul tuturor celor de aici, anume că Maheswara nu ar trebui invitat. Deoarece, însă, nu văd niciun zeu care să poată fi considerat superior Lui, sunt sigur că acest Sacrificiu propus de Daksha va fi cu siguranţă cuprins de distrugere.

Daksha a spus: Aici, în acest vas de aur, destinat Stăpânului tuturor Sacrificiilor, este ofranda de sacrificiu sfinţită prin *mantre* şi (rituri) conform orânduielii. Intenţionez să fac această ofrandă lui Vishnu, care este fără seamăn. El este puternic şi Stăpânul tuturor şi Lui trebuie să i se facă sacrificii.

”Între timp”, **a continuat Vaisampayana**, ”zeiţa Uma, aşezată lângă stăpânul ei, a rostit aceste cuvinte.”

Uma a spus: Care sunt acele daruri, care acele jurăminte şi care acele penitenţe pe care ar trebui să le fac sau să le suport, prin mijlocul cărora ilustrul meu soţ să poată obţine o jumătate sau o treime din ofrandele din jertfe. Soţiei sale, care era agitată de durere şi care repeta aceste cuvinte, ilustrul Mahadeva i-a spus cu o faţă plină de bucurie: „Tu nu mă cunoşti, O, zeiţă! Nu ştii, O, tu cu membre delicate şi burtă joasă, ce cuvinte sunt potrivite să fie adresate Domnului Jertfelor. O doamnă cu ochi mari, ştiu că numai cei păcătoşi, lipsiţi de contemplaţie, nu mă înţeleg.[905] Este prin

905 Adică. Tu, însă, nu eşti aşa: prin urmare, este surprinzător că încă nu mă cunoşti. Sensul nu este deloc dificil, dar K.P. Singha îl omite.

puterea ta de iluzie că zeităţile cu Indra în frunte şi cele trei lumi devin toate ameţite.[906] Mie îmi cântă laudele cei ce rostesc laude la Jertfe. Mie îmi cântă *Saman-singerii* Rathantarasul lor. Mie îmi aduc jertfele Brahmani cunoscători de *Vede*. Şi mie Adhvaryuii dedică părţile de ofrande sacrificiale." Zeiţa a spus: „Persoanele chiar şi cu abilităţi obişnuite se laudă pe sine şi se delectează în prezenţa soţiilor lor. Nu există nicio îndoială în privinţa asta." Cel Sfânt a spus: „O Regină a tuturor zeilor, eu nu mă laud pe mine însumi, desigur. Priveşte acum, O, doamnă cu talie subţire, ce fac eu. Priveşte Fiinţa pe care o voi crea, O, tu cu cea mai deschisă culoare, pentru (nimicirea) acestei Jertfe (care te-a nemulţumit), O, frumoasa mea soţie." După ce i-a spus aceste cuvinte soţiei sale Uma, care îi era mai dragă decât propria sa viaţă, puternicul Mahadeva a creat din gura sa o Fiinţă teribilă a cărei simplă vedere făcea părul să se ridice de pe cap. Flăcările strălucitoare care emanau din corpul său îl făceau de o înfricoşare ieşită din comun. Braţele sale erau numeroase, iar în fiecare avea o armă ce lovea privitorul cu frică. Acea Fiinţă, astfel creată, stătea în faţa marelui zeu, cu mâinile împreunate, şi a spus: „Ce comenzi trebuie să îndeplinesc?" Maheswara l-a răspuns, spunând: „Mergi şi nimiceşte Jertfa lui Daksha." Astfel ordonat, acea Fiinţă cu putere de leu care ieşise din gura lui Mahadeva, a dorit să nimicească Jertfa lui Daksha, fără să-şi folosească toată energia şi fără ajutorul nimănui altcuiva, pentru a alina mânia Umăi. Îndemnată de mânia ei, soţia lui Maheswara, asumându-şi ea însăşi o formă înfricoşătoare cunoscută sub numele de Mahakali, a pornit însoţită de acea Fiinţă care ieşise din gura lui Mahadeva, pentru a vedea cu proprii ei ochi actul de nimicire care era al ei (căci ea îl împinsese pe stăpânul ei să îl înfăptuiască pentru ea). Acea Fiinţă măreaţă a plecat apoi, după ce a obţinut permisiunea lui Mahadeva şi după ce i-a înclinat capul. În energie, forţă şi formă, el semăna cu Maheswara însuşi, cel care îl crease. Într-adevăr, el era întruchiparea vie a mâniei (lui Mahadeva). De forţă şi energie inestimabile, şi de curaj şi putere inestimabile, el a ajuns să fie numit Virabhadra – acela care alina mânia zeiţei. Apoi el a creat din porii corpului său un număr mare de şefi de spirite cunoscuţi sub numele de Raumya. Acele bande de spirite fioroase, înzestrate cu energie şi putere teribile şi asemănătoare lui Rudra însuşi din acest motiv, s-au repezit cu forţa unui tunet spre locul unde Daksha se pregătea pentru jertfa sa, împinse de dorinţa de a o nimici. Posedând forme gigantice şi înfricoşătoare, ele erau sute şi mii. Ele au umplut cerul cu strigătele şi urletele lor confuze. Acel zgomot a umplut de frică locuitorii cerului. Munţii înşişi s-au sfărâmat şi pământul s-a cutremurat. Vânturi vijelioase au început să sufle. Oceanul s-a ridicat într-un val. Focurile aprinse au refuzat să mai ardă. Soarele s-a întunecat. Planetele, stelele şi constelaţiile, şi luna, nu mai străluceau. Rishii, zeii şi oamenii, au devenit palizi. Întuneric universal s-a răspândit peste pământ şi cer. Rudraşii insultaţi au început să dea foc la toate. Unii dintre ei de formă teribilă au început să lovească şi să zdrobească. Unii au rupt ţăruşii de jertfă. Unii au început să macine şi alţii să zdrobească. Înzestraţi cu viteza vântului sau a gândului, unii au început să se apropie şi să se îndepărteze. Unii au început să spargă vasele de jertfă şi ornamentele cereşti. Fragmentele împrăştiate se întindeau pe pământ ca stelele care împânzesc firmamentul. Grămezi de mâncăruri excelente, de sticle de băutură şi de alimente arătau ca nişte munţi. Râuri de lapte curgeau pe fiecare parte, cu unt clarificat şi Payasa ca mâl, smântână ca apă şi zahăr cristalizat ca nisip. Acele râuri conţineau toate cele şase gusturi. Erau lacuri de melasă care arătau foarte frumos. Carne de feluri diverse, de cea mai bună calitate, şi alte alimente de diverse specii, şi multe soiuri excelente de băuturi, şi mai multe alte feluri de mâncare ce puteau fi linsă şi suptă, au început să fie mâncate de acea armată de spirite cu guri diverse. Şi ele au început să arunce şi să împrăştie acele feluri de mâncare în toate direcţiile. Ca urmare a mâniei lui Rudra, fiecare dintre acele Fiinţe gigantice arăta ca focul *Yuga*, cel care distruge totul. Agitând trupele cereşti, le-au făcut să tremure de frică şi să fugă în toate direcţiile. Acele spirite feroce se jucau una cu alta şi, apucând săltăreţele cereşti, le împingeau şi le aruncau în toate părţile. De fapte odioase, acele Fiinţe, împinse de mânia lui Rudra, au ars foarte repede jertfa aceea, deşi era protejată cu mare grijă de toţi zeii. Zgomote puternice ei scoteau, care loveau fiecare fiinţă vie cu groază. După ce au sfâşiat capul Jertfei, s-au bucurat cu veselie şi strigăte. Apoi zeii conduşi de *Brahma*, şi acel strămoş al creaturilor, adică

906 Ambii traducători vernaculari au greşit redând acest vers. Ceea ce Mahadeva îi spune lui Uma este: cum se face că ai rămas atât de stupefiată? Tu eşti cea care îi stupefiază pe alţii! Faptul că te-ai văzut stupefiată mi-a creat surpriză.

Daksha, unind mâinile în reverență, s-au adresat acelei Ființe maiestuoase, spunând: „Spune-ne, cine ești Tu”.

Virabhadra spuse: Eu nu sunt nici Rudra, nici soția Sa, zeița Uma. Nici nu am venit aici pentru a gusta din bucatele (oferite la această Jertfă). Cunoscând faptul mâniei Umăi, Puternicul Stăpân care este sufletul tuturor creaturilor, S-a mâniat. Nu am venit aici pentru a vedea acești brahmani de frunte. Nu am venit aici împins de curiozitate. Să știți că am venit aici pentru a distruge această Jertfă a voastră. Sunt cunoscut sub numele de Virabhadra și am – Țâșnit din mânia lui Rudra. Această doamnă (care este tovarășa mea), și care se numește Bhadrakali, a Țâșnit din mânia zeiței. Amândoi am fost trimiși de acel zeu al zeilor și, în consecință, am venit aici. O, brahmani de frunte, căutați protecția acelui Stăpân al zeilor, soțul Umăi. Este de preferat să se înfurie chiar și acel zeu de frunte, decât să se obțină binecuvântări de la orice altă Divinitate. Auzind cuvintele lui Virabhadra, Daksha, acel cel mai mare dintre toți cei drepți, s-a plecat în fața lui Maheswara și a încercat să-L mulțumească prin rostirea următorului imn: „Mă arunc la picioarele strălucitorului Isana, care este Etern, Imutabil și Indestructibil; care este cel dintâi dintre toți zeii, care este înzestrat cu un suflet înalt, care este Stăpânul întregului univers.” [Aici urmează cinci și jumătate de versuri care par a fi adaosuri]. După ce el a fost lăudat astfel, marele zeu, Mahadeva, suspendând atât *Prana* cât și *Apana* (cele două principale dintre cele cinci suflări vitale) prin închiderea corectă a gurii Sale, și aruncând priviri (binevoitoare) în toate părțile, S-a arătat acolo. Înzestrat cu mulți ochi, acel învățător al tuturor dușmanilor, acel Stăpân chiar și al zeilor zeilor, a ieșit brusc din groapa în care se afla focul jertfei. Înzestrat cu strălucirea a o mie de Sori și arătând ca un alt Samvartaka, marele zeu a zâmbit ușor (către Daksha) și, adresându-i-se, a spus: „Ce, O, Brahmane, să fac pentru tine?”. În acest moment, învățătorul tuturor zeilor L-a adorat pe Mahadeva cu versurile vedice cuprinse în secțiunile *Moksha*. Atunci acel strămoș al tuturor creaturilor, adică Daksha, unind mâinile în reverență, cuprins de spaimă și teamă, extrem de agitat și cu fața și ochii îmbătați de lacrimi, s-a adresat marelui zeu cu următoarele cuvinte.

Daksha a spus: ”Dacă marele zeu a fost mulțumit de mine, dacă într-adevăr am devenit un obiect al favorii sale, dacă am meritat bunătatea lui, dacă marele Domn al tuturor creaturilor este dispus să-mi acorde binecuvântări, atunci fie ca toate aceste obiecte ale mele care au fost arse, mâncate, băute, înghițite, distruse, sparte și poluate, fie ca toate aceste obiecte, adunate în cursul acestor obiecte să-mi fie de folos. Chiar și acesta este binecuvântarea pe care o doresc. Nu-i fie în zadar mulții ani îndelungați, și cu mare grijă și efort.” Ilustrul Hara, cel care i-a sfâșiat ochii lui Bhaga, a spus: «*Fie așa cum spui!*» Chiar acestea au fost cuvintele acelui ilustru strămoș al tuturor creaturilor, acel zeu cu trei ochi, acel protector al dreptății.[907] După ce a obținut această binecuvântare de la Bhava, Daksha a îngenuncheat în fața lui și a adorat acea zeitate având taurul drept semn al său, rostind cele o mie și opt nume ale sale.

SECȚIUNEA CCLXXXV

Yudhishthira a spus: Se cuvine ție, O, sire, să-mi spui acele nume prin care Daksha, acel strămoș al creaturilor, a adorat marea zeitate. O, tu, cel fără de păcat, o curiozitate respectuoasă mă îndeamnă să le aud.

Bhishma a spus: Ascultă, O, Bharata, care sunt numele, atât secrete, cât și proclamate, ale acelui zeu al zeilor, acelei zeități a faptelor extraordinare, acelui ascet al jurămintelor secrete.

Daksha a spus: Mă închin Ție, O, stăpân al tuturor zeilor, nimicitor al forțelor Asurilor. Tu ești paralizatorul forței însuși șefului celest. Tu ești adorat atât de zei, cât și de Danava. Ești cu o mie de ochi, ești cu ochi feroce și ești cu trei ochi. Ești prietenul stăpânului Yaksha-ilor. Mâinile și

907 Mahadeva este numit Virupaksha datorită celor trei ochi ai săi, al treilea ochi făcându-i trăsăturile îngrozitoare la privit. El este numit și *Tryaksha* pentru că posedă trei ochi.

picioarele Tale se extind în toate direcţiile, către toate locurile. Ochii şi capul şi gura Ta sunt de asemenea întoarse în toate părţile. Urechile Tale sunt şi ele pretutindeni în univers, şi Tu eşti pretutindeni, O, Stăpâne! Eşti cu urechi ca de săgeată, eşti cu urechi mari şi eşti cu urechi ca de vas. Salve Ţie! Ai o sută de stomacuri, o sută de revoluţii şi o sută de limbi. Mă închin Ţie! Cei care rostesc *Gayatri* Îţi cântă laude rostind *Gayatri*, iar închinătorii Soarelui Te venerează venerând Soarele. Rishii Te consideră Brahmana, pe Indra şi pe firmamentul (nelimitat) de sus. O, Tu de formă măreaţă, Oceanul şi Cerul sunt cele două forme ale Tale. Toate zeităţile sălăşluiesc în forma Ta, aşa cum vacile sălăşluiesc în staul. În corpul Tău îl văd pe Soma, şi pe Agni, şi pe stăpânul Apelor, şi pe Aditya, şi pe Vishnu, şi pe Brahmana, şi pe Vrihaspati. Tu, O, ilustre, eşti Cauza şi Efectul şi Acţiunea şi Instrumentul a tot ce este nereal şi real, şi eşti Creaţia şi Distrugerea. Mă închin Ţie care eşti numit Bhava şi Sarva şi Rudra. Mă închin Ţie care eşti dătătorul de binecuvântări. Mă închin mereu Ţie care eşti Stăpânul tuturor creaturilor. Salve Ţie care eşti ucigaşul lui Andhaka. Salve Ţie care ai trei şuviţe de păr împletit, Ţie care ai trei capete, Ţie care eşti înarmat cu un trident excelent; Ţie care ai trei ochi şi care eşti, prin urmare, numit *Tryamvaka* şi *Trinetra*! Salutări ţie, cel ce eşti distrugătorul celor trei oraşe! Salutări ţie, cel ce eşti numit Chanda şi Kunda; ţie, cel ce eşti (oul) universal şi, de asemenea, purtătorul (oului) universal; ţie, cel ce ţii toiagul ascetic, ţie, cel ce ai urechi pretutindeni, şi ţie, cel ce eşti numit Dandimunda! Salutări ţie, cel cu dinţii şi părul îndreptate în sus, ţie, cel nepătat şi alb, şi cel întins peste tot universul; ţie, cel roşu, ţie, cel tărcat, şi ţie, cel cu gâtul albastru! Salutări ţie, cel de formă incomparabilă, cel de formă înfricoşătoare, şi cel al cărui augur este înalt! Ţie, cel ce eşti Surya, cel ce ai o ghirlandă de Suryas la gât, şi cel ce ai stindarde şi steguleţe purtând însemnul lui Surya. Salutări ţie, cel ce eşti Domnul spiritelor şi fantomelor, ţie, cel cu gât de taur, şi cel înarmat cu arcul; ţie, cel ce zdrobeşti toţi duşmanii, ţie, cel ce eşti întruchiparea pedepsei, şi ţie, cel îmbrăcat în frunze (de copaci) şi zdrenţe. Salutări ţie, cel ce porţi aur în stomac, ţie, cel acoperit cu platoşă de aur, ţie, cel cu creasta de aur, ţie, cel ce eşti stăpânul întregului aur din lume! Salutări ţie, cel ce ai fost adorat, cel ce meriţi să fii adorat, şi cel ce eşti în continuare adorat; ţie, cel ce eşti toate lucrurile, cel ce devorezi toate lucrurile, şi cel ce eşti sufletul tuturor lucrurilor! Salutări ţie, cel ce eşti *Hotri* (în jertfe), ţie, cel ce eşti (rugăciuni) *mantre* rostite (în jertfe), şi cel ce deţii steaguri şi stindarde albe. Salutări ţie, cel ce eşti buricul universului, ţie, cel ce eşti atât cauză cât şi efect sub forma celor cinci elemente primordiale, şi cel ce eşti învelişul tuturor învelişurilor. Salutări ţie, cel ce eşti numit Krisanasa, cel cu membre subţiri, şi cel ce eşti subţire. Salutări ţie, cel ce eşti mereu vesel şi cel ce eşti întruchiparea sunetelor şi vocilor confuze. Salutări ţie, cel ce eşti pe punctul de a fi întins pe pământ, cel ce eşti deja întins, şi cel ce stai drept. Salutări ţie, cel fix, cel ce alergi, cel chel, şi cel ce porţi coafuri de păr împletit pe cap. Salutări ţie, cel pasionat de dans şi cel ce îţi loveşti obrajii umflaţi făcând din gura ta tobiţă.[908] Salutări ţie, cel pasionat de lotuşii care înfloresc în râuri, şi cel mereu pasionat de cântat şi de cântatul la instrumente muzicale. Salutări ţie, cel născut primul, cel ce eşti cel dintâi dintre toate creaturile, şi cel ce zdrobeşti *Asura* Vala. Salutări ţie, cel ce eşti Maestrul Timpului, ţie, cel ce eşti întruchiparea *Kalpa*; ţie, cel ce eşti întruchiparea tuturor felurilor de distrugere, mari şi mici. Salutări ţie, cel ce râzi groaznic şi la fel de tare ca toba, şi cel ce urmezi jurăminte cumplite! Salutări veşnice ţie, cel ce eşti fioros, şi cel ce ai zece braţe. Salutări ţie, cel înarmat cu oase şi cel pasionat de cenuşa rugurilor funerare. Salutări ţie, cel înfricoşător, cel teribil de privit, şi cel ce urmezi jurăminte şi practici groaznice. Salutări ţie, cel ce ai o gură urâtă, cel cu limba asemănătoare cu sabia, şi cel cu dinţi mari. Salutări ţie, care eşti iubitor atât de carne gătită cât şi crudă, şi care preţuieşti *Vina* în formă de dovleac ca fiind foarte dragă. Salutări ţie, care provoci ploaia, care ajuţi cauza dreptăţii, care eşti identificat cu forma lui Nandi şi care eşti însăşi Dreptatea! Salutări ţie, care te mişti neîncetat ca vântul şi celelalte forţe, care eşti controlorul tuturor lucrurilor şi care eşti mereu angajat în a găti toate creaturile (în cazanul Timpului).[909] Salutări ţie,

908 Fiecare închinător al lui Mahadeva trebuie să-şi umple gura cu aer şi apoi, închizând buzele, să-şi lovească obrajii, lăsând aerul să iasă uşor la fiecare mişcare şi ajutându-l cu aer din plămâni pentru a menţine curentul constant. Procedând astfel, se produce un fel de zgomot precum *Bom, Bom, Babam, Bom*. Mahadeva însuşi este pasionat de această muzică şi este reprezentat făcând adesea ???.

909 *Vrisha* este explicată de comentator ca *vrishti-kartri*; *Vrishya* ca *Dharmawiddhikartri*; *Govrisha* ca *Nandirupa*; *Katankata* ca *Nityagamanasila*; *Danda* ca *Niyantri*.

care eşti cel dintâi dintre toate creaturile, care eşti superior şi care eşti dătătorul de binecuvântări. Salutări ţie, care porţi cele mai frumoase ghirlande, cele mai frumoase parfumuri şi cele mai frumoase veşminte, şi care oferi cele mai frumoase binecuvântări celor mai frumoase creaturi. Salutări ţie, care eşti ataşat, care eşti eliberat de toate ataşamentele, care eşti sub forma meditaţiei prin Yoga şi care eşti împodobit cu un şirag de seminţe Aksha. Salutări ţie, care eşti unit ca şi cauză şi dezbinat ca şi efecte, şi care eşti forma umbrei şi a luminii. Salutări ţie, care eşti blând şi înfricoşător, şi care eşti aşa de extrem. Salutări ţie, care eşti favorabil, care eşti liniştit şi care eşti cel mai liniştit. Salutări ţie, care ai un singur picioruş şi mulţi ochi, şi care ai un singur cap; ţie, care eşti fioros, ţie, care eşti mulţumit cu ofrande mici, şi ţie, care iubeşti echitatea. Salutări ţie, care eşti meşterul universului şi care eşti mereu unit cu atributul liniştii. Salutări ţie, care porţi un clopot care sperie duşmanii, care eşti sub forma clinchetului făcut de un clopot şi care eşti sub forma sunetului atunci când nu este perceptibil de ureche.[910] Salutări ţie, care eşti ca o mie de clopote sunând împreună, şi care iubeşti o ghirlandă de clopote, care eşti ca sunetul pe care îl fac respiraţiile vieţii, care eşti forma tuturor parfumurilor şi a zgomotului confuz al lichidelor care clocotesc. Salutări ţie, care eşti dincolo de trei *Huns* şi care iubeşti doi *Huns*. Salutări ţie, care eşti nespus de liniştit şi care ai umbra copacilor de munte drept locuinţă.[911] Eşti iubitor de carnea inimilor tuturor creaturilor, care purifici de toate păcatele şi care eşti sub forma jertfelor. Salutări ţie, care eşti sub forma Sacrificiului, care eşti Sacrificatorul însuşi, care eşti Brahmana în a cărui gură este turnat untul de jertfă, şi care eşti focul în care este turnat untura însufleţită de *mantre*. [912] Salutări ţie, care eşti sub forma preoţilor (sacrificiali) *Ritwijes*, care îţi stăpâneşti simţurile, care eşti făcut din *Sattwa* şi care ai şi *Rajas* în alcătuirea ta. Salutări ţie, care eşti al malurilor Râurilor, al Râurilor însele şi al stăpânului tuturor Râurilor (şi anume Oceanul)! Salutări ţie, care eşti dătătorul de hrană, care eşti stăpânul întregii hrane şi care eşti identic cu cel care mănâncă! Salutări ţie, care ai o mie de capete şi o mie de picioare, ţie, care ţii o mie de tridente ridicate în mâini şi o mie de ochi! Salutări ţie, care eşti sub forma soarelui care răsare şi care eşti sub forma unui copil, care eşti protectorul însoţitorilor, toţi fiind sub forma unor copii,[913] şi care eşti, în plus, sub forma jucăriilor copiilor. Salutări ţie, care eşti bătrân, care eşti lacom, care eşti deja agitat şi care eşti pe punctul de a fi agitat. Salutări ţie, care ai şuviţe de păr marcate de curentul Gangelui şi care ai şuviţe de păr asemănătoare cu lamele de iarbă Munja! Salutări Ţie care eşti mulţumit de cele şase (acte cunoscute) şi care eşti devotat îndeplinirii celor trei acte.[914] Salutări Ţie care ai repartizat datoriile modurilor de viaţă respective. Salutări Ţie care meriţi să fii lăudat în sunete, care eşti sub forma tristeţii şi care eşti sub forma unui zgomot profund şi confuz. Salutări Ţie care ai ochi atât albi, cât şi maro, precum şi negri şi roşii. Salutări Ţie care ţi-ai cucerit suflurile vitale, care eşti sub forma armelor, care cuprinde toate lucrurile şi care eşti extrem de slab. Salutări Ţie care discuţi mereu despre Religie, Plăcere, Profit şi Eliberare. Salutări Ţie care eşti un *Sankhya*, care eşti cel dintâi dintre *Sankhya*, şi care eşti cel care introduce *Sankhya-Yoga*.[915] Salutări Ţie care ai un car şi care eşti fără car (pentru călătoriile Tale).[916] Salutări Ţie care ai intersecţiile de patru drumuri pentru carul Tău; Ţie care ai pielea unui cerb negru drept veşmânt de sus şi care ai un şarpe drept legământ sacru. Salutări Ţie care eşti

910 Divinitatea este adesea asemănată cu *anahatasavda* sau sunetul care nu poate fi perceput de ureche sau sunetul în starea sa incipientă.

911 *Huns* sunt sunete mistice care reprezintă embleme pentru diverse lucruri. „Dincolo de trei huns” înseamnă, probabil, ”dincolo de influenţa mâniei”.

912 În Sacrificiu, untul este turnat împreună cu *mantre* în gura unui Brahman ales, care reprezintă zeii, şi, de asemenea, în focul sacru. Ceea ce se spune aici este că marele zeu este al acelui Brahman şi al focului sacru.

913 Aceasta face aluzie la jocurile lui Krishna în dumbrăvile Vrindei alături de copiii de la ţară care îi erau tovarăşi.

914 Curentul sacru al Gangelor, izvorând din picioarele lui Vishnu, este ţinut de Brahman în Kamandalu sau ulciorul său. De acolo iese şi, curgând prin ceruri, cade pe capul lui Siva, căci numai Siva este suficient de puternic pentru a suporta acea cădere. Părul încâlcit al lui Siva poartă semnul căderii. Aceste şase acte bine-cunoscute la care se face referire aici sunt *Yajana, Yajana, Adhyayana, Adhyapana, Dana* şi *Pratigraha* (adică efectuarea de sacrificii, asistarea la sacrificiile altora, studiul, predarea, oferirea de daruri şi acceptarea de daruri). Cele trei acte în care este angajat Siva sunt *Yajana, Adhyayana* şi *Dana* (adică primul, al treilea şi al cincilea din enumerarea de mai sus).

915 Comentatorul explică faptul că prin *Sankhya* vorbitorul se referă la „susţinătorul filosofiei sceptice”. Prin *Sankhya-mukhya*, pe care îl redau ca „cel mai important dintre *Sankhya*”, se înţelege „adeptul filosofiei teiste a lui Patanjala”. Prin *Sankhya-yoga* se înţeleg atât *Vedanta*, cât şi Yoga.

Isana, care ai un corp tare ca tunetul și care ai șuvițe verzi. Salutări Ție care ai trei ochi, care ești stăpânul Amvikei, care ești Manifest și care ești Ne-manifest.[917] Salutări Ție care ești Dorință, care ești Dătătorul tuturor dorințelor, care ești Ucigașul tuturor dorințelor și care ești discriminatorul între cel mulțumit și cel nemulțumit. Salutări Ție care ești toate lucrurile, Dătătorul tuturor lucrurilor și Distrugătorul tuturor lucrurilor. Salutări Ție care ești nuanțele care apar pe cerul serii. Salutări Ție care ești de forță măreață, care ai brațe mărețe, care ești o Ființă măreață și care ești de mare strălucire. Salutări Ție care arăți ca o masă mare de nori și care ești întruparea eternității! Salutări Ție care ai un corp bine dezvoltat, care ai membre slăbite, care porți cosițe împletite pe cap și care ești îmbrăcat în coajă de copac și piei de animale. Salutări Ție care ai cosițe împletite la fel de strălucitoare ca Soarele sau Focul și care ai coajă și piei drept veșmânt. Salutări Ție care ești înzestrat cu strălucirea a o mie de sori și care ești mereu angajat în penitențe. Salutări Ție care ești înfierbântarea Febrei și care ești înzestrat cu cosițe împletite îmbibate cu apele Gangelui caracterizate prin sute de vârtejuri. Salutări Ție care rotești în mod repetat Luna, *Yugile* și norii.[918] Tu ești hrană, tu ești cel care mănâncă acea hrană, tu ești cel care dă hrana, tu ești cel care crește hrana și tu ești creatorul hranei. Salutări Ție care gătești hrana și care mănânci hrana gătită, și care ești și vânt și foc! O, stăpân al tuturor stăpânilor zeilor, tu ești cele patru ordine ale creaturilor vii, și anume, cele născute vii, cele născute din ou, cele născute din putrefacție și plante. Tu ești Creatorul universului mobil și imobil și tu ești Nimicirea lor! O, cel dintâi dintre toți cei ce cunosc pe *Brahma*, cei ce cunosc pe *Brahma* te consideră pe Tine *Brahma*! Cei ce rostesc *Brahma* spun că tu ești Sursa Supremă a Minții și Refugiul pe care se sprijină Spațiul, Vântul și Lumina. Tu ești *Rich*-urile și *Saman*-urile, și silaba **Om**. O, cel dintâi dintre toți zeii, cei ce rostesc *Samanele* cântă mereu despre Tine când rostesc silabele *Hayi-Hayi, Huva-Hayi* și *Huva-Hoyi*.[919] Tu ești alcătuit din *Yajus*-uri, din *Rich*-uri și din ofrandele turnate pe focul de sacrificiu. Imnurile cuprinse în *Vede* și în *Upanishade* te venerează![920] Tu ești Brahman-ii și Kshatriya-ii, Vaisya-ii și Sudra-ii, și celelalte caste formate prin amestec. Tu ești acele mase de nori care apar pe cer; tu ești Fulgerul; și tu ești vuietul tunetului. Tu ești anul, tu ești anotimpurile, tu ești luna și tu ești perioada de cincisprezece zile. Tu ești *Yuga*, tu ești timpul reprezentat de o clipire a ochiului, tu ești Kashtha, tu ești Constelațiile, tu ești Planetele, tu ești Kala. Tu ești vârfurile tuturor copacilor, tu ești cele mai înalte culmi ale tuturor munților. Tu ești tigrul dintre animalele de pradă, tu ești Garuda dintre păsări și tu ești Ananta dintre șerpi. Tu ești oceanul de lapte dintre toate oceanele și tu ești arcul dintre instrumentele pentru aruncat arme. Tu ești tunetul dintre arme și tu ești Adevărul dintre jurăminte. Tu ești Aversiune și tu ești Dorință: tu ești atașament și tu ești năucire (a judecății): tu ești Iertare și tu ești Iertare-lipsă. Tu ești Efort și tu ești Răbdare: tu ești Cupa; tu ești Poftă și tu ești Furie: tu ești Victorii și tu ești Înfrângere. Tu ești înarmat cu buzdugan și ești înarmat cu suliță: ești înarmat cu arcul și porți *Khattanga* și *Jharjhara* în mâinile tale. Tu ești cel ce doboară și străpunge și lovește. Tu ești cel ce conduce (toate creaturile) și cel ce le dă durere și suferință. Tu ești Dreptatea care este marcată de zece virtuți; tu ești Avere sau Profit de orice fel; și tu ești Plăcerea. Tu ești Gangele, tu ești Oceanele, tu ești Râurile, tu ești lacurile și tu ești iazurile. Tu ești viețele subțiri, tu ești plantele târâtoare mai groase, tu ești toate categoriile de iarbă și tu ești ierburile căzătoare. Tu ești toate animalele inferioare și tu ești păsările. Tu ești originea tuturor obiectelor și faptelor, și tu ești anotimpul care dă fructe și flori. Tu ești începutul și tu ești sfârșitul *Vedelor*; tu ești *Gayatri* și tu ești Om. Tu ești Verde, tu ești Roșu, tu ești Albastru, tu ești Închis la culoare, tu ești de nuanță Sângerie, tu ești de culoarea Soarelui, tu ești Măsliniu, tu ești Căprui și tu ești Albastru închis.[921] Tu ești fără culoare, tu ești de cea mai bună culoare, tu ești făcătorul culorilor și tu ești fără comparație. Tu ești cu numele de Aur și ești împătimit de Aur. Tu ești Indra, tu ești Yama, tu ești Dătătorul de

916 „Ce are mașină și ce nu are mașină” înseamnă, așa cum explică comentatorul, ”capabil să curgă, fără obstrucții, prin Apă, Foc, Vânt și Spațiu”.

917 *Isana* este „mult dorită” sau „mult râvnită de toate persoanele”.

918 Adică, Tu ești Cel Mai Mare și le distrugi în mod repetat sau le pui în mișcare.

919 Acestea sunt silabe pe care toți cântăreții *samanelor* le rostesc pentru a lungi cuvinte scurte, cu scopul de a menține metrul.

920 Adică. Cel care este adorat în aceste imnuri ești tu însuți și nimeni altul.

921 Acestea sunt cele zece culori cunoscute de Rishi.

binecuvântări, tu eşti Domnul averii şi tu eşti Agni. Tu eşti Eclipsa, tu eşti Focul numit Chitrabhanu, tu eşti Rahu şi tu eşti Soarele. Tu eşti focul pe care se toarnă untura de bivoliţă (*ghee*). Tu eşti Acela care toarnă untura. Tu eşti Acela în onoarea căruia se toarnă untura, tu eşti însăşi untura care se toarnă şi tu eşti Domnul puternic al tuturor. Tu eşti acele secţiuni ale Brahmanilor numite Trisuparna, tu eşti toate *Vedele*; şi tu eşti secţiunile numite *Satarudriya* în *Yajuses*. Tu eşti cel mai sfânt dintre cei sfinţi şi cel mai norocos dintre toate lucrurile norocoase. Tu animezi corpul neînsufleţit. Tu eşti *Chit* care sălăşluieşte în forma umană. Înzestrat cu atribute, tu devii supus Pieirii. Tu eşti *Jiva*, adică Acela care nu este niciodată supus pieirii atunci când nu este înzestrat cu atribute. Tu eşti plin, totuşi devii supus degradării şi morţii sub forma corpului care este însoţitorul lui *Jiva*. Tu eşti suflarea vieţii şi tu eşti *Sattwa*, tu eşti *Rajas*, tu eşti *Tamas* şi tu nu eşti supus greşelii. Tu eşti suflările numite *Prana, Apana, Samana, Udana* şi *Vyana*. Tu eşti deschiderea ochiului şi închiderea ochiului. Tu eşti actul de strănut şi tu eşti actul de căscat. Tu eşti cu ochii roşii care sunt mereu întorşi spre interior. Tu eşti cu gură mare şi stomac mare.[922] Perii de pe corpul tău sunt ca nişte ace. Barba este verde. Părul tău este întors în sus. Eşti mai iute decât cel mai iute. Eşti versat în principiile muzicii atât vocale, cât şi instrumentale, şi împătimit de muzica atât vocală, cât şi instrumentală.[923] Tu eşti un peşte care rătăceşte în ape şi eşti un peşte prins în plasă. Tu eşti plin, eşti pofticios de jocuri şi eşti sub forma tuturor certurilor şi disputelor. Tu eşti Timp, eşti timp rău, eşti timp prematur şi eşti timp supra-copt,[924] Eşti uciderea, eşti briciul (care ucide) şi eşti cel ucis. Eşti auxiliar şi eşti adversar şi eşti cel care distruge atât auxiliarii cât şi adversarii. Eşti timpul când apar norii, ai dinţi mari şi eşti Samvartaka şi Valahaka.[925] Eşti manifestat în formă de splendoare. Eşti ascuns din cauza învelirii în Maya (sau iluzie). Eşti Cel care leagă creaturile de roadele faptelor lor. Ai un clopot în mână. Te joci cu toate lucrurile mobile şi imobile (ca cu jucăriile tale). Eşti cauza tuturor cauzelor. Eşti *Brahma* (sub forma *Pranava*), eşti Swaha; eşti purtătorul Dandei, ai capul chel şi eşti cel care îşi stăpâneşte cuvintele, faptele şi gândurile.[926] Eşti cele patru *Yuga*, eşti cele patru *Vede*, eşti Cel din care au izvorât cele patru focuri (sacrificale).[927] Eşti Directorul tuturor datoriilor celor patru moduri de viaţă. Eşti făcătorul celor patru Ordine. Îţi plac mereu zarurile. Eşti viclean. Eşti şeful spiritelor distribuite în *ganas* (clanuri) şi stăpânul lor. Eşti împodobit cu ghirlande roşii şi îmbrăcat în veşminte roşii. Domneşti pe sânul muntelui şi îţi place nuanţa roşie. Eşti artizanul; eşti cel dintâi dintre artişti şi din tine au izvorât toate artele. Eşti smulgătorul ochilor lui Bhaga; eşti Feros şi eşti Cel care a distrus dinţii lui Pushan.[928] Eşti Swaha, eşti Swadha, eşti Vashat, eşti forma Salutului şi eşti cuvintele *Namas-Namas* rostite de toţi închinătorii. Observanţele şi penitenţele tale nu sunt cunoscute de alţii. Eşti Pranava; eşti firmamentul presărat cu nenumărate stele. Eşti Dhatri şi Vidhatri, şi Sandhatri, Vidhatri, şi Refugiul tuturor lucrurilor sub forma Cauzei Supreme, şi nu depinzi de niciun Refugiu. Eşti cunoscător al *Brahmăi*, eşti Penitenţă, eşti Adevăr, eşti sufletul *Brahmacharya* şi eşti Simplitate.[929] Eşti sufletul creaturilor, eşti Creatorul tuturor creaturilor, eşti Existenţa absolută şi eşti Cauza din care s-au născut Trecutul, Prezentul şi Viitorul. Eşti Pământ, eşti Firmament şi eşti Cer. Eşti Etern, eşti Stăpânit de Sine şi eşti marele zeu. Tu eşti

---

922 *Lohitantargata-drishtih* este explicată de comentator ca fiind *Lohita antargata cha dhshtirasya*. Prin „ochi roşii” se înţelege, desigur, ochii de culoarea lotusului. Prin „ochi întorşi spre interior” se înţelege cel a cărui privire este aţintită asupra sufletului său, adică cel care este angajat în *Samadhi*.

923 *Chalachalah* este explicat ca extrem de *chalah* sau rapid. *Achalah* este *nasti chaloyasmat*; prin urmare, *chaleshu* (*api*) *achalah* înseamnă rapid printre cei rapizi sau mai rapid decât cei mai rapizi.

924 Marele zeu este un peşte rătăcind în ape, adică aşa cum *Jiva* rătăceşte în spaţiu; el este un peşte în plasă, adică aşa cum *Jiva*, învestit cu Întuneric sau Iluzie, este obligat să ia naştere.

925 *Meghakala* este momentul în care apar norii, adică timpul potopului universal. *Samvartaka* şi *Valahaka* sunt cei doi nori care apar cu ocazia distrugerii universale.

926 *Mili-Mili* este explicat de comentator în mod diferit. Potrivit lui, cel conectat cu toate lucrurile ca şi cauză este *Mill*. Este duplicat pentru a arăta că Siva este întotdeauna aşa. Prefer să interpretez cuvântul ca însemnând „cauza cauzelor”. ”Purtătorul lui Danda, cu, din nou, un cap chel” este un *Paramahansa*, adică cel care a renunţat la lume şi la căile ei.

927 Cele patru focuri de sacrificiu sunt *Treta, Avasatkya, Dakshina* şi *Sahya*.

928 *Silpika* este o persoană care nu este bine pricepută sau este slab pricepută în arte. Implică un meşteşugar obişnuit.

929 *Dhatri* este *adikartri* sau Vishnu. *Vidhatri* este cel cu patru capete. Brahman Sandhatri este cel care uneşte toate lucrurile într-unul; a doua Vidhatri înseamnă proiectantul destinelor.

inițiat și nu ești inițiat. Ești iertător; ești neiertător; și ești cel care pedepsește pe toți cei răzvrătiți. Ești luna, ești ciclul *Yugelor* (adică *Kalpa*), ești Distrugerea și ești Creația. Ești Dorința, ești sămânța vitală, ești subtil, ești grosier și îți plac ghirlandele făcute din flori de Karnikara. Ai o față ca cea a lui Nandi, ai o față teribilă, ai o față frumoasă, ai o față urâtă și ești fără față. Ai patru fețe, ai multe fețe și ai o față de foc când ești angajat în bătălii. Ești cu stomacul de aur (adică Narayana), ești (neatașat de toate lucrurile ca) o pasăre (neatașată de pământul de unde își ia hrana și căruia îi aparține), ești Ananta (stăpânul șerpilor puternici) și ești Virat (cel mai mare dintre cei mari). Ești distrugătorul Nelegiuirii, ești numit Mahaparswa, ești Chandradhara și ești șeful clanurilor de spirite. Mugeai ca o vacă, erai protectorul vitelor și îl ai pe stăpânul taurilor ca însoțitor al tău.[930] Ești protectorul celor trei lumi, ești Govinda, ești directorul simțurilor și ești incapabil de a fi perceput de simțuri. Ești primul dintre toate creaturile, ești fix, ești imobil, nu tremuri și ai forma tremurului![931] Ești de neoprit, ești distrugătorul tuturor otrăvurilor, ești de neîndurat (în luptă) și ești de netrecut, nu poți fi făcut să tremuri, nu poți fi măsurat, nu poți fi învins și ești victoria.[932] Ești de viteză mare, ești Luna, ești Yama (distrugătorul universal), suporți (fără să te clintești) frigul și căldura și foamea și slăbiciunea și boala. Ești toate agoniile mentale, ești toate bolile fizice, ești cel care vindecă toate bolile și ești acele boli pe care le vindeci. Ești distrugătorul Sacrificiului meu care a încercat să scape sub forma unui căprior. Ești venirea și plecarea tuturor bolilor. Ai o creastă înaltă. Ai ochi ca niște petale de lotus. Locuința ta este în mijlocul unei păduri de lotuși. Ții toiagul ascetului în mâinile tale. Ai cele trei *Vede* ca cei trei ochi ai tăi. Pedepsele tale sunt înverșunate și severe. Ești distrugătorul oului (din care izvorăște universul). Ești cel care bea și otravă și foc, ești cel mai presus dintre toți zeii, ești cel care bea Soma, ești stăpânul Maruților.[933] Ești băutorul de Nectar. Ești Stăpânul universului. Strălucești în glorie și ești stăpânul tuturor celor strălucitori. Protejezi de otravă și moarte și bei lapte și Soma. Ești cel mai de frunte dintre protectorii celor care au căzut din ceruri și îl protejezi pe cel care este primul dintre zei.[934] Aurul este sămânța ta vitală. Ești masculin, ești feminin, ești neutru. Ești un copil, ești un tânăr, ești bătrân cu dinții uzați, ești primul dintre Naga, ești Sakra, ești Distrugătorul universului și ești Creatorul acestuia. Ești Prajapati și ești adorat de Prajapati, ești susținătorul universului, ai universul ca formă a ta, ești înzestrat cu o mare energie și ai fețe îndreptate spre toate direcțiile. Soarele și Luna sunt cei doi ochi ai tăi, iar Bunicul este inima ta. Ești Oceanul. Zeița Saraswati este vorba ta, iar Focul și Vântul sunt puterea ta. Ești Zi și Noapte. Ești toate acțiunile, inclusiv deschiderea și închiderea ochiului. Nici Brahman, nici Govinda, nici vechii Rishi, nu sunt în stare să înțeleagă măreția ta, O, zeitate binecuvântată, cu adevărat. Acele forme subtile pe care le ai sunt invizibile pentru noi. Scapă-mă și, O, protejează-mă așa cum tatăl își protejează fiul din propriile-i șale. O, protejează-mă! Merg sub protecția ta. Mă plec în fața ta, O, cel fără de păcat! Tu, O, ilustre, ești plin de compasiune pentru devotații tăi. Îți sunt mereu devotat. Fie ca acela care stă singur de cealaltă parte a oceanului, într-o formă greu de înțeles și copleșind mii de persoane, să-mi fie întotdeauna protector![935] Mă închin acelei Suflet al Yoga care este văzut sub forma unei Lumini strălucitoare de către persoanele care își stăpânesc

---

930 Identitatea lui Maheswara cu Narayana sau Krishna este predicată aici. În încarnarea sa ca Krishna, Vishnu s-a jucat cu copiii păstorilor din Vrinda și a mugit jucăuș ca o vacă. De asemenea, el a protejat vitele din Vrinda de inundații, otravă etc. Govrisheswara este Nandi, însoțitorul lui Mahadeva.

931 Cuvântul *Go* din *Gomargah* este folosit pentru a semnifica simțurile.

932 *Durvaranah* este explicată de comentator ca fiind „irezistibilă atunci când vine ca Moartea”. *Durvishah* este „distrugătorul tuturor tipurilor de otravă în forma ta de Amrita”. *Durdharshdh* este incapabil să fie speriat. *Durvishah* este incapabil să fie măsurat.

933 *Vishagnipah* este băutorul de otravă și foc. Siva este reprezentat ca acceptorul tuturor lucrurilor respinse de alții. În aceasta constă adevărata sa divinitate, căci pentru Zeitate nimic din univers nu poate fi inacceptabil sau demn de a fi aruncat. Cenușa rugului funerar este a lui, p. 326, otrava produsă de agitația oceanului a fost a lui. El a salvat universul înghițind otrava cu acea ocazie.

934 *Tushitadyapah* este interpretarea corectă. Tu îl protejezi pe cel care este *adya* lui *tushita*, îl protejezi pe Brahman însuși.

935 Comentatorul explică faptul că ceea ce se înțelege prin faptul că Mahadeva rămâne „singur” este că el este cunoscătorul, cunoscutul și cunoașterea. „De cealaltă parte a oceanului” înseamnă „de cealaltă parte a dorinței și atașamentului etc.”. „A copleși mii de persoane” înseamnă a copleși toate creaturile”, adică a le transcende prin energia și cunoașterea sa.

simţurile, care posedă atributul *Sattwa*, care şi-au reglementat respiraţiile şi care au învins somnul.[936] Mă închin Celui care este înzestrat cu şuviţe de păr lucioase (şuviţe încâlcite), care poartă toiagul ascetului în mână, care are un corp cu abdomen lung, care are un *kamandalu* legat la spate şi care este Sufletul lui Brahman. Mă închin Celui care este sufletul apei, în al cărui păr se află norii, în încheieturile căruia se află râurile şi în stomacul căruia se află cele patru oceane. Caut protecţia Celui care, la sfârşitul *Yuga*, devorează toate creaturile şi se întinde (pentru somn) pe vasta întindere de apă care acoperă universul. Fie ca Acela care, intrând în gura lui Rahu, bea Soma noaptea şi care, devenind Swarbhanu, îl devorează şi pe Surya, să mă protejeze![937] Zeităţile, care sunt simple copii şi care au apărut toate din tine după creaţia lui Brahman, îşi savurează părţile respective (din ofrande). Fie ca ele (în pace) să se bucure de acele ofrande făcute cu *Swaha* şi *Swadha*, şi fie ca ele să tragă desfătare din acele daruri. Mă închin lor.[938] Fie ca acele Fiinţe de statura unui deget şi care sălăşluiesc în toate trupurile să mă protejeze şi să mă mulţumească întotdeauna.[939] Mă închin întotdeauna acelor Fiinţe care, sălăşluind în interiorul creaturilor întrupate, le fac pe acestea să plângă de durere fără să plângă ele însele de durere, şi care le bucură fără să se bucure ele însele. Mă închin întotdeauna acelor Rudra care sălăşluiesc în râuri, în oceane, în dealuri şi munţi, în peşterile montane, la rădăcinile copacilor, în ţarcurile de vaci, în pădurile inaccesibile, la intersecţiile drumurilor, pe drumuri, în pieţe publice, pe maluri (ale râurilor, lacurilor şi oceanelor), în hambarele de elefanţi, în grajduri, în hambarele de care, în grădini şi case părăsite, în cele cinci elemente primare şi în direcţiile cardinale şi secundare. Mă închin în mod repetat acelora care sălăşluiesc în spaţiul dintre Soare şi Lună, precum şi în razele Soarelui şi ale Lunii, şi celor care sălăşluiesc în regiunile inferioare, şi celor care s-au dedicat Renunţării şi altor practici superioare pentru binele Suprem.[940] Mă închin întotdeauna acelora care sunt nenumăraţi, care sunt nemăsuraţi şi care nu au formă, acelor Rudra, adică, care sunt înzestraţi cu atribute infinite. Deoarece tu, O, Rudra, eşti Creatorul tuturor creaturilor, deoarece, O, Hara, tu eşti Stăpânul tuturor creaturilor şi deoarece tu eşti Sufletul lăuntric al tuturor creaturilor, de aceea nu ai fost invitat de mine (la Sacrificiile mele). Deoarece tu eşti Cel care este adorat în toate jertfele cu daruri din belşug şi deoarece Tu eşti Creatorul tuturor lucrurilor, de aceea nu te-am invitat. Sau, poate, O, zeu, stupefiat de iluzia ta subtilă, am eşuat să te invit. Fii mulţumit de mine, binecuvântat de tine însuţi, O, Bhava, de mine posedat de calitatea *Rajas*. Mintea mea, Înţelegerea mea şi *Chitta* mea toate sălăşluiesc în tine, O, zeu!

Auzind aceste adoraţii, Domnul tuturor creaturilor, şi anume Mahadeva, a încetat (să se mai gândească să-i provoace şi alte vătămări lui Daksha). Într-adevăr, extrem de mulţumită, ilustra zeitate i s-a adresat lui Daksha, spunând: «O, Daksha cu jurăminte excelente, am fost încântat de aceste adoraţii ale tale. Nu trebuie să mă lauzi mai mult. Vei dobândi tovărăşia mea. Prin harul meu, O, strămoşul creaturilor, vei câştiga rodul a o mie de sacrificii de cai şi o sută de *Vajapeya* (ca urmare a acestui singur sacrificiu incomplet al tău).”

Încă o dată, Mahadeva, acel maestru iscusit al cuvintelor, s-a adresat lui Daksha şi i-a spus aceste cuvinte pline de înaltă consolare: „Fii tu cel dintâi dintre toate creaturile din lume. Nu ar trebui, O, Daksha, să nutreşti niciun sentiment de jale pentru aceste vătămări aduse Sacrificiului tău. S-a văzut cum şi în *Kalpa* anterioare a trebuit să distrug Sacrificiul tău.[941] O, tu cu jurăminte

936 Desigur, se vorbeşte despre yoghini

937 Eclipsele atât ale Lunii, cât şi ale Soarelui sunt cauzate, conform mitologiei Pauranice, de Rahu care devorează Luna şi Soarele la anumite intervale bine cunoscute. Rahu este un Asura al cărui singur cap este încă viu. Vezi *Adi Parva*, Despre agitaţia oceanului.

938 *Garbhah* înseamnă embrioni sau bebeluşi în uter. Zeităţile sunt denumite prin acest cuvânt, deoarece sunt embrioni care s-au născut în Mahadeva. *Patitah* are *twattah* înţeles după aceasta. *Anu* înseamnă „după”, adică „după crearea lui Brahman”.

939 Aceste Fiinţe sunt Rudra sau porţiuni ale marelui Rudra.

940 *Tasmaih paramgatah*, - *param* este *utkrishtam*, adică Renunţare şi alte practici superioare. *Tasmai* este „de dragul Acelui”, adică pentru Iswarah.

941 Prin urmare, şi în această *Kalpa* prezentă, sunt obligat să fac acelaşi lucru, căci toate *Kalpa*-urile trebuie să fie similare în ceea ce priveşte evenimentele care se petrec în ele.

excelente, îţi voi dărui din nou câteva binecuvântări suplimentare. Primeşte-le de la mine. Alungând această lipsă de veselie care îţi cuprinde faţa, ascultă-mă cu o atenţie nedivizată. Cu ajutorul argumentelor adresate raţiunii, zeii şi Dānavii au extras din *Vede* ce cuprind şase ramuri şi din sistemele *Śāṅkhya* şi Yoga o doctrină în urma căreia au practicat cele mai aspre penitenţe mulţi ani de zile. Religia, însă, pe care eu am extras-o, este incomparabilă şi aducătoare de beneficii pe toate planurile. Este deschisă oamenilor din toate stadiile vieţii să o practice. Ea duce la Eliberare. Poate fi dobândită în mulţi ani sau prin merit de către persoanele care şi-au stăpânit simţurile. Este învăluită în mister. Cei lipsiţi de înţelepciune o consideră demnă de blam. Este în opoziţie cu datoriile stabilite pentru cele patru ordine şi cele patru stadii ale vieţii, şi este în acord cu acele datorii doar în puţine aspecte. Cei pricepuţi în ştiinţa (tragerii) concluziilor (din premise) pot înţelege corectitudinea ei, iar cei ce au depăşit toate stadiile vieţii sunt demni de a o adopta. În vremuri străvechi, O, Daksha, această religie vestită numită *Pāśupata* a fost extrasă de mine. Respectarea corectă a acestei religii produce beneficii imense. Fie ca acele beneficii să fie ale tale, O, mult-binecuvântatule! Alungă această febră a inimii tale.” După ce a rostit aceste cuvinte, Mahadeva, împreună cu soţia sa (Umā) şi cu toţi însoţitorii săi, a dispărut din faţa lui Daksha cel cu putere nemăsurată. Cel care ar rosti acest imn care a fost rostită prima dată de Daksha sau care ar asculta-o rostită de altcineva, nu va întâmpina niciodată cel mai mic rău şi va avea o viaţă lungă. Într-adevăr, aşa cum Śiva este cel dintâi dintre toţi zeii, la fel este şi acest imn, în acord cu *Śrutile*, cea dintâi dintre toate imnurile. Persoanele doritoare de faimă, regat, fericire, plăcere, câştig şi avere, precum şi cele doritoare de învăţătură, ar trebui să asculte cu sentimente de devoţiune recitarea acestui imn. Cel suferind de boală, cel tulburat de durere, cel cufundat în melancolie, cel asuprit de hoţi sau de frică, cel sub dezaprobarea regelui în privinţa sarcinii sale, scapă de frică (ascultând sau recitând acest imn). Prin ascultarea sau recitarea acestui imn, cel care este chiar în acest corp pământesc atinge egalitatea cu spiritele care formează anturajul lui Mahadeva. El devine înzestrat cu energie şi faimă şi curăţat de orice păcat (prin virtutea acestui imn). Nici Rākṣaşii, nici Piśācaşii, nici spiritele, nici Vināyakas nu creează tulburări în casa unde acest imn este recitat. Femeia care ascultă acest imn cu credinţă pioasă, practicând între timp *Brahmadacārya*, câştigă cinstire ca o zeiţă în familia tatălui ei şi a soţului ei.[942] Toate faptele acelei persoane sunt întotdeauna încununate de succes care ascultă sau recită cu atenţie concentrată întreg acest imn. În urma recitării acestui imn, toate dorinţele pe care le formează în minte şi toate dorinţele pe care le exprimă în cuvinte devin împlinite. Acel om obţine toate obiectele de plăcere şi satisfacţie şi toate lucrurile pe care şi le doreşte, care, practicând autocontrolul, face ofrande conform rânduielilor drepte lui Mahadeva, Guha, Umā şi Nandi şi, după aceea, le rosteşte numele fără întârziere, în ordinea corectă şi cu devoţiune. Un astfel de om, părăsind această viaţă, se înalţă în ceruri şi nu mai trebuie să se nască printre animalele intermediare sau păsări. Aşa a spus chiar puternicul Vyāsa, fiul lui Pārāśara.

SECŢIUNEA CCLXXXVI

Yudhishthira a spus: Spune-mi, O, bunicele, ce este *Adhyatma* în raport cu omul şi de unde apare.

Bhishma a spus: Ajutat de ştiinţa *Adhyatma*, se poate cunoaşte totul. Este, din nou, superioară tuturor lucrurilor. Îţi voi explica, cu ajutorul inteligenţei mele, acel *Adhyatma* despre care mă întrebi. Ascultă, O, fiu, explicaţia mea. Pământul, Vântul, Spaţiul, Apa şi Lumina, formând-o pe cea de-a cincea, sunt marile esenţe. Acestea sunt (cauzele) originii şi distrugerii tuturor creaturilor. Corpurile fiinţelor vii (atât subtile cât şi grosiere), O, taur din rasa lui Bharata, sunt rezultatul combinării virtuţilor acestora cinci. Aceste virtuţi (a căror combinaţie produce corpurile creaturilor) pornesc în existenţă în mod repetat şi se contopesc în cauza supremă a tuturor lucrurilor, şi anume Sufletul Suprem.[943] Din aceste cinci esenţe primordiale sunt create toate creaturile, şi în aceste cinci

942 *Matri-pakshe* pare să fie o interpretare greşită pentru *bhartripakshe*.

943 Prin *gunah*, pe care l-am tradus prin „virtuţi”, se înţelege, desigur, tot ceea ce constituie corpul, inclusiv mintea şi înţelegerea, toate, de fapt, care devin însoţitoarele Sufletului.

mari elemente toate creaturile se dizolvă, în mod repetat, ca valurile infinite ale Oceanului care se ridică din Ocean şi se retrag în ceea ce le cauzează. Aşa cum o broască ţestoasă îşi întinde picioarele şi le retrage din nou în sine, tot aşa numărul infinit de creaturi izvorăşte din (şi intră în) aceste cinci mari elemente fixe. Într-adevăr, sunetul izvorăşte din Spaţiu, iar toată materia densă este atributul pământului. Viaţa este din Vânt. Gustul este din Apă. Forma se spune că este proprietatea Luminii. Întregul univers mobil şi imobil este aşadar aceste cinci mari esenţe care există împreună în proporţii variate. Când vine Sfârşitul, diversitatea infinită a creaturilor se dizolvă în acestea cinci, şi din nou, când Creaţia începe, ele izvorăsc din aceleaşi cinci. Creatorul plasează în toate creaturile aceleaşi cinci mari esenţe în proporţiile pe care le consideră potrivite. Sunetul, urechile şi toate cavităţile — acestea trei — au Spaţiul ca şi cauză producătoare. Gustul, toate substanţele apoase sau zemoase şi limba, se spune că sunt proprietăţile apei. Forma, ochiul şi focul digestiv din stomac, se spune că participă la natura Luminii. Mirosul, organul mirosului şi corpul, sunt proprietăţile pământului. Viaţa, atingerea şi acţiunea se spune că sunt proprietăţile Vântului. Ţi-am explicat astfel, O, rege, toate proprietăţile celor cinci esenţe primordiale. După ce le-a creat pe acestea, Divinitatea Supremă, O, Bharata, a unit cu ele *Sattwa*, *Rajas*, *Tamas*, Timpul, Conştiinţa funcţiilor şi Mintea formând-o pe cea de-a şasea.[944] Ceea ce se numeşte Înţelegere locuieşte în interiorul a ceea ce vezi deasupra tălpilor şi sub coroana capului. În om, simţurile (de cunoaştere) sunt cinci. Al şaselea (simţ) este Mintea. A şaptea se numeşte Înţelegere. *Kshetrajna* sau Sufletul este a opta. Simţurile şi cel care Acţionează trebuie cunoscute prin perceperea funcţiilor lor respective. Stările numite *Sattwa, Rajas* şi *Tamas*, se bazează pe simţuri pentru refugiul sau formarea lor. Simţurile există doar pentru a percepe impresiile obiectelor lor respective. Mintea are ca funcţie îndoiala. Înţelegerea este pentru clarificare. *Kshetrajna* este spus a fi doar un martor inactiv (al funcţiilor celorlalte). *Sattwa, Rajas, Tamas*, Timpul şi Actele, O, Bharata, aceste atribute direcţionează Înţelegerea. Înţelegerea este formată din simţuri şi cele cinci atribute menţionate anterior.[945] Când Înţelegerea lipseşte, simţurile împreună cu mintea şi celelalte cinci atribute (şi anume *Sattwa, Rajas, Tamas*, Timpul şi Actele) dispar. Ceea prin care Înţelegerea vede se numeşte ochi. Când Înţelegerea aude, se numeşte ureche. Când miroase, devine simţul olfactiv; iar când gustă diversele obiecte ale gustului, ajunge să fie numită limbă. Când din nou simte atingerea diverselor obiecte tactile, devine simţul tactil. Este Înţelegerea cea care se modifică divers şi frecvent. Când Înţelegerea doreşte ceva, devine Minte. Cele cinci simţuri împreună cu Mintea, care ele însele constituie fundaţiile (Înţelegerii), sunt creaţii ale Înţelegerii. Ele se numesc *Indriya*. Când acestea se murdăresc, şi Înţelegerea se murdăreşte.[946] Înţelegerea, care sălăşluieşte în *Jiva*, există în trei stări. Uneori se bucură de fericire; uneori se delectează în tristeţe; şi uneori există într-o stare care nu este nici plăcere, nici durere. Având ca esenţă aceste stări (şi anume *Sattwa, Rajas* şi *Tamas*), Înţelegerea se hotărăşte prin aceste trei stări.[947] Aşa cum stăpânul râurilor, şi anume Oceanul învolburat, îşi păstrează întotdeauna limitele, tot aşa Înţelegerea, care există în legătură cu cele (trei) stări, există în Minte (inclusiv simţurile). Când starea de *Rajas* este trezită, Înţelegerea se modifică în *Rajas*. Exaltarea de încântare, bucurie, veselie, fericire şi mulţumire sufletească, acestea, când sunt cumva stimulate, sunt proprietăţile lui *Sattwa*. Arsura inimii, tristeţea, jalea, nemulţumirea şi neiertarea,[948] rezultate din cauze anume, sunt rezultatul lui *Rajas*. Ignoranţa, ataşamentul şi greşeala, neatenţia,

---

944 *Karma-buddhi* trebuie înţeles ca fiind una singură. Înseamnă conştiinţa sau înţelegerea funcţiilor. Fiecare simţ sau organ ştie instinctiv care este obiectul său şi înţelege acel obiect imediat. Această înţelegere a propriilor funcţii, pe care o posedă fiecare simţ, este desemnată aici ca *Karma-buddhi*. *Mana-shashththani* înseamnă aici pur şi simplu „mintea care completează povestea celor şase". Nu se referă la cele cinci simţuri care au mintea pentru al şaselea, deoarece simţurile au fost deja numite în versetele anterioare.

945 „Faptele" se referă aici la faptele vieţilor trecute sau la dorinţa care dăinuie într-o formă incipientă, datorită faptelor vieţilor trecute. Comentatorul explică faptul că „*cha*" din al doilea rând înseamnă cele cinci atribute indicate în primul rând.

946 Cuvântul *Buddhya* din primul rând este interpretat de comentator ca instrumental şi nu ca genitiv. Prin urmare, el consideră că *Kalpitani* este înţeles după acesta.

947 Adică le ocupă una după alta.

948 „*Murti*" este o interpretare greşită a cuvântului „*apurti*" sau „nemulţumire". Traducătorul din Burdwan păstrează cuvântul „*murti*" în versiunea sa bengaleză. Nu este clar ce interpretare adoptă K.P. Singha. Substitutul bengalez pe care îl oferă este „*murchccha*" sau „stupefacţie".

stupefacția și teroarea, josnicia, lipsa de veselie, somnul și amânarea, - acestea, când sunt provocate de cauze anume, sunt proprietățile lui *Tamas*. Oricare ar fi starea corpului sau a minții, legată de bucurie sau fericire, care apare, ar trebui considerată ca fiind datorată stării de *Sattwa*. Oricare, din nou, este plină de tristețe și neplăcută pentru sine ar trebui considerată ca provenind din *Rajas*. Fără a începe un astfel de act, unul ar trebui să își îndrepte atenția asupra lui (pentru a-l evita). Oricare este plin de eroare sau stupefiere în corp sau minte, și este de neconceput și misterios, ar trebui cunoscut ca fiind legat de *Tamas*. Astfel, ți-am explicat că lucrurile din această lume locuiesc în Înțelegere. Cunoscând aceasta devii înțelept. Ce altă indicație ar mai putea exista a înțelepciunii? Cunoaște acum diferența dintre aceste două lucruri subtile, anume Înțelegerea și Sufletul. Unul dintre ele, anume Înțelegerea, creează atribute. Celălalt, anume Sufletul, nu le creează. Deși sunt, prin natura lor, distincte unul de celălalt, ele există întotdeauna într-o stare de unire. Un pește este diferit de apa în care trăiește, dar peștele și apa trebuie să existe împreună. Atributele nu pot cunoaște Sufletul. Sufletul, însă, le cunoaște. Cei ignoranți consideră Sufletul ca existând într-o stare de unire cu atributele, asemenea calităților existente cu posesorii lor. Acest lucru însă nu este adevărat, căci Sufletul este cu adevărat doar un Martor inactiv al tuturor lucrurilor. Înțelegerea nu are refugiu.[949] Ceea ce se numește viață (implicând existența Înțelegerii) apare din efectele reuniunii atributelor. Alții (în afară de aceste atribute create de Înțelegere), acționând ca și cauze, creează Înțelegerea care locuiește în corp. Nimeni nu poate percepe atributele în natura sau forma lor reală de existență. Înțelegerea, așa cum s-a spus deja, creează atributele. Sufletul pur și simplu le privește (ca un Martor inactiv). Această uniune care există între Înțelegere și Suflet este eternă. Înțelegerea lăuntrică percepe toate lucrurile prin Simțuri care sunt ele însele inanimate și neperceptibile. În realitate, simțurile sunt doar ca niște lămpi (care își aruncă lumina pentru a descoperi obiecte altora fără a putea vedea ele însele). Chiar aceasta este natura (Simțurilor, Înțelegerii și Sufletului). Cunoscând aceasta, ar trebui să trăiești vesel, fără a te lăsa pradă nici tristeții, nici bucuriei. Un astfel de om este considerat a fi deasupra influenței mândriei. Faptul că Înțelegerea creează toate aceste atribute se datorează naturii sale proprii – la fel cum un păianjen țese fire în virtutea propriei sale naturi. Aceste atribute ar trebui cunoscute ca firele pe care le țese păianjenul. Când sunt distruse, atributele nu încetează să existe; existența lor încetează să fie vizibilă. Când, însă, un lucru transcende cunoașterea simțurilor, existența sa (sau lipsa ei) este confirmată prin inferență. Aceasta este opinia unui grup de persoane. Alții afirmă că odată cu distrugerea, atributele se sting. Dezlegând această problemă noduroasă adresată înțelegerii și reflecției, și risipind orice îndoială, unul ar trebui să lepede tristețea și să trăiască în fericire.[950] Așa cum oamenii neinițiați în adâncimea ei devin tulburați când cad în această lume care este ca un râu plin de apele stupefierii, la fel este afectat omul care se îndepărtează de acea stare în care există o uniune cu Înțelegerea.[951] Oamenii de cunoaștere, însă, versați în *Adhyatma* și înarmați cu tărie, nu sunt niciodată afectați, deoarece sunt capabili să traverseze la celălalt mal al acestor ape. Într-adevăr, Cunoașterea este o plută eficientă (în acel râu). Oamenii de cunoaștere nu trebuie să întâmpine acele terori înspăimântătoare care îi alarmează pe cei lipsiți de cunoaștere. În ceea ce privește pe cei drepți, niciunul dintre ei nu atinge un sfârșit superior celui al oricărei alte persoane dintre ei. Într-adevăr, cei drepți manifestă o

949 Adică, nu există materiale din care este alcătuită. Prin urmare, *Sattva* sau *Buddhi* nu are *asrayah* sau *upadana*.

950 Ceea ce autorul subliniază în versetele 41 și 42 este următorul lucru: unii sunt de părere că, odată cu distrugerea aparentă a corpului, atributele care alcătuiesc corpul nu încetează să existe. Este adevărat că ele nu mai pot fi percepute de simțuri; însă, deși se află dincolo de sfera simțurilor, existența lor poate fi confirmată prin deducție. Argumentul este că, dacă ar fi distruse, reapariția lor ar fi imposibilă. Reapariția, însă, este certă. (Căci renașterea este o doctrină considerată a fi o adevăr solemn care nu necesită niciun argument pentru a fi dovedită). Prin urmare, atributele, atunci când sunt aparent distruse, continuă să existe. Ele sunt considerate a fi atunci inerente în *linga* sau corpul subtil. Opinia contrară este că, odată distruse, ele sunt distruse pentru totdeauna. Această din urmă opinie este condamnată de vorbitor.

951 În al doilea rând, cuvântul este *Gadhamavidwansah*, adică „ignorător în ceea ce privește temeiul sau profunzimea sa”. K.P. Singha oferă sensul corect, fără a traduce versetul literal. Traducătorul Burdwan face prostii din asta. Ambii însă iau în mod greșit „*agadha*” ca cuvânt final în „*yathagadha*”, uitând că „*agadham*” este un adjectiv masculin incapabil să califice „*nadim*”, care este feminin. *Ayam* este *Jiva*. Ultima propoziție trebuie considerată ca *buddhiyogam anuprachyuta ayam tatha*.

egalitate în acest sens. În ceea ce privește omul de Cunoaștere, toate actele pe care le-a săvârșit în vremuri trecute (când era cufundat în Ignoranță) și toate actele pline de mare nelegiuire pe care le face (după dobândirea Cunoașterii), le distruge pe ambele prin Cunoaștere ca singurul său mijloc. Apoi, din nou, la dobândirea Cunoașterii, el încetează să mai săvârșească aceste două rele, anume blamarea faptelor rele ale altora și săvârșirea oricărui fapt rău el însuși sub influența atașamentului.[952]

SECȚIUNEA CCLXXXVII

Yudhishthira a spus: Creaturi vii se tem întotdeauna de tristețe și moarte. Spune-mi, O, bunicule, cum poate fi prevenită apariția acestor două.

Bhishma a spus: În acest context, O, Bharata, este citată vechea narațiune a discuției dintre Narada și Samanga.

Narada a spus: (În timp ce alții își salută superiorii doar cu o înclinare a capului) tu îți saluți superiorii prosternându-te la pământ până când pieptul tău intră în contact cu pământul. Pari a fi ocupat să traversezi (râul vieții) cu mâinile tale.[953] Pari a fi întotdeauna liber de tristețe și extrem de vesel. Nu văd că ai cea mai mică anxietate. Ești întotdeauna mulțumit și fericit și pari să te joci (în fericire) ca un copil.

Samanga a spus: O, dătătorule de onoruri, cunosc adevărul despre Trecut, Prezent și Viitor. De aceea nu devin niciodată apatic.[954] Cunosc, de asemenea, care este începutul faptelor în această lume, care este accesul la roadele lor și cât de variate sunt acele roade. De aceea nu cedez niciodată la tristețe.[955] Privește, cei fără carte, lipsiți de orice, cei înstăriți, O, Narada, orbi, idioți și nebuni, și noi înșine trăim.[956] Aceștia trăiesc prin virtutea faptelor lor din viețile anterioare. Înșiși zeii, care există eliberați de boli, există (în acea stare) prin virtutea faptelor lor anterioare. Cei puternici și cei slabi, toți, trăiesc prin virtutea faptelor anterioare. Este, așadar, potrivit ca tu să ne ții în stimă. Stăpânii a mii trăiesc. Și cei cu sute trăiesc. Cei copleșiți de tristețe trăiesc. Privește, și noi trăim! Când noi, O, Narada, nu cedăm la jale, ce pot face pentru noi practicarea datoriilor (religioase) sau respectarea faptelor (religioase)? Și deoarece toate bucuriile și tristețile nu sunt nesfârșite, ele, prin urmare, nu pot să ne agite deloc.[957] Ceea pentru care se spune că oamenii sunt înțelepți, într-adevăr,

---

952 Acesta nu este un verset dificil, și totuși ambii traducători în limba vernaculară l-au înțeles greșit. Ceea ce se spune în prima linie este următorul lucru: *yat vahudosham karoti, yat (cha) purakritam, ekatah cha dushyati*. Ambele verbe la timpuri finite au ca subiect implicit, la nominativ, pe *jnanin* (omul înțelepției). *Dushyati* înseamnă *nasyati* sau „distruge”. Înseamnă, așadar, că omul înțelepției își distruge faptele păcătoase atât din această viață, cât și din viețile trecute. Comentatorul citează binecunoscuta comparație cu frunza de lotus care nu se udă și nu se îmbibă cu apă chiar și atunci când este scufundată în apă. Acesta este, deci, acel fruct nevăzut al înțelepției. În a doua linie sunt indicate roadele vizibile. Omul înțelepției se abține de la a condamna faptele rele ale altora și de la a comite el însuși vreo faptă rea. *Yat cha dushyati* înseamnă *yatparakritam* p. 333 *anishtam dushyati* sau *nindati, yat karoti* înseamnă y*at swayam ragadi-doshat karoti; tadubhayam apriyam (sa) na karoti*, motivul fiind *dwaitadarsana-bhavah*. Un astfel de om consideră cu adevărat universul ca fiind identificabil cu sine însuși.

953 Adică, chiar și în cea mai cumplită suferință, te bazezi pe tine însuți. A traversa pluta doar cu ajutorul brațelor goale implică o mare dependență de sine.

954 Ceea ce nu a existat și nu va exista, nu există în momentul prezent. Prin urmare, tot ceea ce este de natura *asat* este inexistent. Tristețile noastre sunt legate de *asat*. Știind aceasta, am lepădat toate tristețile.

955 Am înțeles că faptele sunt spre tristețe; că și roadele faptelor sunt spre tristețe, în ciuda caracterului aparent al unora; și că roadele faptelor sunt variate, uneori apărând alte roade decât cele așteptate. Prin urmare, nu mă complac în tristețe, căci evit faptele și nu mă întristez pentru că nu obțin roadele faptelor sau pentru că obțin alte roade decât cele aparent plăcute.

956 Sensul este că noi, cei care evităm acțiunile, nu suntem morți; de fapt, trăim exact la fel ca alții; și acei ceilalți, cât de inegali sunt în circumstanțe! Traducătorul Burdwan face ca primul rând să pară absurd, deși este simplu.

957 Ignoranța stă la baza durerii. Prin înlăturarea ignoranței, am evitat durerea. Prin urmare, nici religia, nici actele religioase, cum ar fi sacrificiile etc., nu ne pot face niciun bine sau rău. În ceea ce privește fericirea și nefericirea, acestea două nu ne pot tulbura deloc, deoarece le cunoaștem valoarea, ambele fiind efemere în

rădăcina înţelepciunii, este eliberarea simţurilor de eroare. Sunt simţurile cele care cedează la eroare şi jale. Cel a cărui simţuri sunt supuse erorii nu poate fi numit vreodată că a atins înţelepciunea. Acea mândrie pe care o cultivă un om supus erorii nu este decât o formă a erorii de care suferă. În ceea ce priveşte omul erorii, el nu are nici această lume, nici pe cea de apoi. Trebuie amintit că suferinţele nu durează veşnic şi că fericirea nu poate fi obţinută mereu.[958] Viaţa lumească cu toate vicisitudinile şi incidentele ei dureroase, unul ca mine nu ar adopta-o niciodată. Un astfel de om nu s-ar îngrijora de obiectele dorite de plăcere şi nu s-ar gândi deloc la fericirea pe care posesia lor ar putea-o aduce, sau, într-adevăr, la suferinţele care apar.[959] Cel capabil să se odihnească în sine însuşi nu ar dori niciodată posesiunile altora; nu s-ar gândi la câştigurile neacumulate, nu s-ar bucura de achiziţia chiar şi a unei averi imense; şi nu ar ceda la tristeţe la pierderea averii. Nici prietenii, nici averea, nici naşterea înaltă, nici învăţătura scripturală, nici *mantrele*, nici energia, nu pot reuşi să elibereze pe cineva de tristeţea din lumea de apoi. Numai prin conduită poate cineva ajunge la fericire acolo. Înţelegerea omului neiniţiat în Yoga nu se poate îndrepta niciodată spre Eliberare. Cel neiniţiat în Yoga nu poate avea niciodată fericire. Răbdarea şi hotărârea de a renunţa la tristeţe, acestea două indică venirea fericirii. Orice plăcut duce la bucurie. Bucuria induce mândrie. Mândria, din nou, este productivă de tristeţe. Din aceste motive, le evit pe toate acestea. Jalea, Frica, Mândria – acestea care ameţesc inima – şi, de asemenea, Plăcerea şi Durerea, le privesc ca pe un martor detaşat, deoarece trupul meu este înzestrat cu viaţă şi se mişcă.[960] Aruncând deoparte atât averea, cât şi plăcerea, şi setea şi eroarea, rătăcesc pe pământ, eliberat de jale şi de orice fel de anxietate a inimii. Ca unul care a băut nectar, nu am frică, nici aici, nici în viitor, de moarte, sau de inechitate, sau de lăcomie, sau de orice de acest gen. Am dobândit această cunoaştere, O, Brahmane, ca rezultat al penitenţelor mele severe şi indestructibile. Din acest motiv, O, Narada, chiar şi atunci când îmi vine jalea, nu reuşeşte să mă afecteze.

SECŢIUNEA CCLXXXVIII

Yudhishthira a spus: Spune-mi, O, bunicele, ce este benefic pentru cineva care nu este familiarizat cu adevărurile scripturilor, care este mereu în îndoială şi care se abţine de la autocontrol şi de la celelalte practici care au ca scop cunoaşterea Sufletului.

Bhishma spuse: Adorarea învăţătorului, aşteptarea plină de reverenţă mereu a celor în vârstă şi ascultarea scripturilor (când sunt recitate de Brahmani competenţi) – acestea se spune că sunt de un beneficiu suprem (pentru o persoană ca cea pe care ai descris-o). În această privinţă este citată şi vechea naraţiune a discuţiei dintre Galava şi înţeleptul ceresc Narada. Odată, Galava, dorind să obţină ceea ce era benefic pentru el, s-a adresat lui Narada, eliberat de greşeală şi oboseală, învăţat în scripturi, mulţumit de cunoaştere, un stăpân desăvârşit al simţurilor sale şi cu sufletul devotat Yoga, şi a spus: „Aceste virtuţi, O, Muni, prin posesiunea cărora o persoană devine respectată în lume, văd că sălăşluiesc permanent în tine. Eşti eliberat de greşeală şi, ca atare, se cuvine să alungi îndoielile care umplu minţile unor oameni ca noi, supuşi greşelii şi neştiutori de adevărurile lumii. Nu ştim ce ar trebui să facem, deoarece declaraţiile scripturilor generează o înclinaţie spre (dobândirea) Cunoaşterii simultan cu înclinaţia spre fapte. Se cuvine să ne vorbeşti despre aceste subiecte.[961] O, ilustre, diferitele *asrame* aprobă diferite cursuri de conduită. — Aceasta este

---

comparaţie cu perioada pentru care urmează să existăm.

958 Prin urmare, nimeni nu ar trebui să se lase mândru, spunând: „Sunt fericit”, nici să cedeze tristeţii, spunând: „Sunt nefericit”. Atât fericirea, cât şi nefericirea sunt trecătoare. Omul înţelept nu ar trebui niciodată să se lase frământat de aceste stări trecătoare ale minţii sale.

959 Primul cuvânt se citeşte fie *bhavatmakam*, fie *bhavatmakam*. Primul înseamnă *samsararupam*; al doilea, *drisyatmakam*.

960 Sunt obligat să le privesc pentru că sunt o fiinţă vie care are un corp, dar apoi le privesc ca un martor nepăsător.

961 Scripturile conţin ambele tipuri de instrucţiuni. Există declaraţii care sunt în întregime în favoarea Faptelor sau a practicilor. Există, din nou, declaraţii în favoarea Cunoaşterii. Ceea ce cere vorbitorul este ca Rishi-ul să discute despre ceea ce ar trebui să facă vorbitorul, adică dacă ar trebui să se îndrepte spre dobândirea Cunoaşterii sau spre îndeplinirea faptelor.

benefică, — Aceasta (cealaltă) este benefică — scripturile ne îndeamnă adesea în acest fel.[962] Văzând pe adepții celor patru *asrame*, care sunt astfel îndemnați de scripturi și care aprobă pe deplin ceea ce scripturile au stabilit pentru ei, călătorind pe cursuri diverse, și văzând că și noi suntem la fel de mulțumiți de propriile noastre scripturi, nu reușim să înțelegem ce este cu adevărat benefic. Dacă scripturile ar fi fost toate uniforme, atunci ceea ce este cu adevărat benefic s-ar fi manifestat. Ca urmare, însă, a faptului că scripturile sunt multiple, ceea ce este cu adevărat benefic devine învăluit în mister. Din aceste motive, ceea ce este cu adevărat benefic mi se pare a fi implicat în confuzie. Discută tu atunci, O, ilustre, despre acest subiect. Am venit la tine (pentru asta), O, instruiește-mă!

Narada a spus: *Asramurile* sunt în număr de patru, O, copil! Toate îndeplinesc scopurile pentru care au fost concepute; iar datoriile pe care le propovăduiesc diferă una de alta. Cercetează-le mai întâi la preoți bine calificați, meditează asupra lor, O, Galava![963] Vedeți, anunțurile meritelor acelor *Asramuri* sunt variate în ceea ce privește forma lor, divergente în ceea ce privește materia lor și contradictorii în ceea ce privește practicile pe care le cuprind.[964] Observate cu viziune grosieră, într-adevăr, toate *Asramurile* refuză să-și dezvăluie clar intenția adevărată (care, desigur, este cunoașterea Sinelui). Alții, însă, înzestrați cu vedere subtilă, văd scopul lor suprem.[965] Ceea ce este cu adevărat benefic și despre care nu există îndoială, și anume, faptele bune față de prieteni și suprimarea dușmanilor și dobândirea agregatului celor trei (și anume, Religia, Câștigul și Plăcerea), a fost declarat de înțelepți ca fiind excelența supremă.[966] Abținerea de la faptele păcătoase, constanța în dispoziția dreaptă, comportamentul bun față de cei buni și pioși — acestea, fără îndoială, constituie excelența. Blândețea față de toate creaturile, sinceritatea în comportament și folosirea cuvintelor dulci — acestea, fără îndoială, constituie excelența. O împărțire echitabilă a ceea ce are cineva între zei, strămoși (Pitris) și oaspeți, și aderarea la servitori — acestea, fără îndoială, constituie excelența. Adevărul în vorbire este excelent. Cunoașterea adevărului, însă, este foarte greu de dobândit. Eu spun că acela este adevăr ceea ce este extrem de benefic pentru creaturi.[967] Renunțarea la mândrie, suprimarea neglijenței, mulțumirea, trăind din propriul său suflet — acestea se spune că constituie excelența supremă. Studiul *Vedelor* și al ramurilor lor, conform regulilor bine cunoscute, și toate căutările și preocupările având ca scop dobândirea cunoașterii — acestea, fără îndoială, sunt excelente. Cel care dorește să atingă ceea ce este excelent nu ar trebui să se bucure niciodată excesiv de sunet și formă și gust și atingere și miros și să nu se bucure de ele doar de dragul lor. Rătăcirea noaptea, somnul ziua, indulgența în lene, șmecheria, aroganța, indulgența excesivă și abstinența totală de la orice fel de indulgență în obiectele simțurilor, ar trebui lepădate

---

962 Adică, fiecare *Asrama* vorbește despre anumite observații și forme de conduită ca fiind benefice. Prin urmare, aceasta este o sursă de confuzie pentru oamenii cu o înțelegere clară. Nu există așadar nicio distincție între îndatoriri sau jurăminte în ceea ce privește caracterul lor benefic? Aceasta este întrebarea pusă. Comentatorul consideră că prin cuvântul *asrama* se înțeleg cele patru credințe principale și nu modurile de viață.

963 Păstrez cuvântul *asrama* în versiunea engleză, deoarece este foarte îndoielnic în ce sens a fost folosit în original. Comentatorul explică faptul că prin patru *asrame* se înțeleg cele patru forme principale de crez predominante la un moment dat în India. Prima este că nu există așa ceva precum virtutea sau dreptatea. Aceasta este atribuită lui *Sakya Simha* sau Buddha. A doua este că dreptatea constă doar în venerarea copacilor etc. A treia este că doar dreptatea este cea stabilită de *Vede*. A patra este că, transcendând dreptatea și inversul acesteia, există ceva pentru a cărui atingere ar trebui să tindă cineva. *Yatha samkalpitah* este explicată de comentatorul *asyoyena sreyastena bhavitastasya tadeva sreyah*.

964 *Gunoddesam* este *Gunakirtanam* sau anunțarea meritelor. Ceea ce spune Narada aici este următorul: *asramele* sunt patru. Meritele fiecăreia au fost proclamate de fondatorii lor respectivi. Principalul merit pe care fiecare îl revendică este acela că duce la cunoașterea Sinelui. Acum, anunțarea este *nanarupam*; este, de asemenea, *prithak* și, în cele din urmă, este *viprasthitam* sau contradictorie, căci, așa cum subliniază comentatorul, ceea ce o anumită *asramă* anunță a fi dreaptă este conform altei nedrepte. Ambii traducători vernaculari oferă versiuni incorecte.

965 ***Te*** se referă la *asramas*. *Abhipretam* este *atma-tattwarupam*. *Yanti* este echivalent cu *prapayanti*.

966 Comentatorul consideră că *Mitranam* este echivalent cu *sarva-bhuta-labhayapadanam*, adică cei care au dat promisiunea de inofensivitate tuturor creaturilor. Prin dușmani se înțelege aici invidioșii și dăunătorii.

967 În secțiunile anterioare a fost discutată natura Adevărului. Un adevăr formal poate fi la fel de păcătos ca o minciună, iar o minciună poate fi la fel de meritorie ca un Adevăr. Prin urmare, aflarea Adevărului nu este ușoară.

de cel care dorește să atingă ceea ce este excelent.[968] Nu ar trebui să cauți auto-înălțarea prin deprecierea altora. Într-adevăr, prin propriile merite ar trebui să caute distincția în fața persoanelor distinse, dar niciodată în fața celor inferioare. Bărbații lipsiți de orice merit și umflați de admirație de sine îi dezonorează pe oamenii cu merite reale, pretinzând virtuțile și avuția lor. Umflați de importanța proprie, acești oameni, atunci când nimeni nu le interferează (pentru a-i aduce la o percepție corectă a ceea ce sunt), se consideră superiori oamenilor de o reală distincție. Cel înzestrat cu înțelepciune reală și merite deosebite dobândește o mare faimă abținându-se de a vorbi de rău despre alții și de a se lăuda pe sine. Florile își răspândesc parfumul pur și dulce fără a-și vesti propria excelență. La fel, Soarele strălucitor își împrăștie splendoarea pe firmament într-o tăcere deplină. În același mod, acei oameni strălucesc în lume cu celebritate care, cu ajutorul inteligenței lor, alungă aceste și alte asemenea defecte și care nu își proclamă virtuțile. Nebunul nu va străluci niciodată în lume lăudându-se pe sine. Omul, însă, cu merit și cunoaștere reală obține celebritate chiar dacă ar fi ascuns într-o groapă. Cuvintele rele, rostite cu oricât de mare forță vocală, se sting (repede). Cuvintele bune, rostite oricât de încet, strălucesc în lume. Așa cum Soarele își arată forma de foc (în piatra numită *Suryakanta*), la fel și mulțimea de cuvinte, lipsite de sens, pe care le rostesc nebunii plini de vanitate, arată doar (micimea) inimilor lor. Din aceste motive, oamenii caută dobândirea diferitelor feluri de înțelepciune. Mie mi se pare că dintre toate achizițiile, cea a înțelepciunii este cea mai valoroasă. Nu ar trebui să vorbești până nu ești întrebat; nici nu ar trebui să vorbești când ești întrebat necorespunzător. Chiar dacă ești posesor de inteligență și cunoaștere, ar trebui să stai în tăcere ca un idiot (până când ești invitat să vorbești și ești întrebat în mod corespunzător). Ar trebui să cauți să locuiești printre oameni cinstiți, devotați dreptății și liberalității și respectării datoriilor propriei lor ordine. Cel care dorește să realizeze ceea ce este excelent nu ar trebui să locuiască într-un loc unde apare o confuzie în datoriile diferitelor ordine.[969] Se poate observa că o persoană trăiește care se abține de la toate lucrurile (pentru a-și câștiga mijloacele de trai) și care este foarte mulțumită cu ceea ce primește fără efort. Trăind printre cei drepți, se reușește dobândirea dreptății pure. În același mod, cel care trăiește printre păcătoși se pătează de păcat.[970] La fel cum atingerea apei sau a focului sau a razelor lunii transmite imediat senzația de frig sau căldură, la fel și impresiile de virtute și viciu devin producătoare de fericire sau mizerie. Cei care mănâncă Vighasa mănâncă fără să țină cont de aromele mâncărurilor puse în fața lor. Aceia, însă, care mănâncă atent, discriminând aromele bucatelor pregătite pentru ei, trebuie să fie cunoscuți ca persoane încă legate de lanțurile acțiunii.[971] Omul drept ar trebui să părăsească locul în care un Brahmana predică datoriile discipolilor dornici să dobândească cunoaștere, bazată pe raționamente, despre Suflet, dar care nu întreabă despre o astfel de cunoaștere cu reverență.[972] Cine, însă, ar părăsi acel loc unde există în totalitate acel comportament între discipoli și învățători care este în conformitate cu ceea ce este stabilit în scripturi? Ce om învățat care dorește să i se acorde respect se va osteni în locul unde oamenii răspândesc defectele celor învățați chiar și atunci când acestea nu au niciun temei?[973] Cine nu ar părăsi acel loc, ca pe un veșmânt ale cărui capăt a luat foc, unde oamenii lacomi caută să dărâme barierele virtuții? Ar trebui să rămână și să locuiască în acel loc, printre

---

968 *Atiyoga* și *Ayoga* sunt cuvinte binecunoscute, care nu au nicio șansă de a fi înțelese greșit (p. 337) în felul în care au fost înțelese greșit de ambii traducători vernaculari. Într-adevăr, K.P. Singha greșește ridicol, în timp ce traducătorul Burdwan le limitează doar la utilizarea alimentelor, presupunând că exemplele concrete ale comentatorului epuizează sensul.

969 Adică, acolo unde are loc o amestecare a celor patru ordine de oameni, și anume, acolo unde apare *Varna-sankara*.

970 Simpla tovărășie cu cei drepți duce la fapte drepte, în timp ce cea cu cei păcătoși duce la fapte păcătoase.

971 *Anuvishayam* este *vishayam anu vartate*, adică *rasah* sau aromă. Un consumator de *vighasa* este un om bun sau pios. Ceea ce se spune aici este că astfel de oameni mănâncă doar pentru a-și umple stomacul și nu pentru că mâncatul este o sursă de plăcere sau satisfacție. *Atmavishayan* este *Buddherviseshatovandhakan*, adică *rasa-viseshan.*

972 *Agamayamanam* este *Agamam pramanajam jnanam atmana ichcchatam*.

973 *Akasasthah* este *niralamvanah*, adică oameni care nu au temelii pe care să se sprijine. Textul din Bombay este *dosham*, textele din Bengal, *doshan*; sensul rămâne neschimbat. Textul din Bombay este *atmapujabhikama*, în timp ce textul din Bengal este același cuvânt la plural. Accept forma de singular și o consider ca un *panditah* calificativ.

oameni buni cu dispoziție dreaptă, unde persoanele înzestrate cu umilință sunt angajate în practicarea fără frică a datoriilor religiei. Acolo unde oamenii practică datoriile religiei pentru a obține bogății și alte avantaje lumești, nu ar trebui să locuiască, căci oamenii acelui loc sunt toți de considerat păcătoși. Ar trebui să fugă în grabă din acel loc, ca dintr-o cameră în care se află un șarpe, unde locuitorii, dorind să obțină mijloacele de trai, se angajează în fapte păcătoase. Cel care dorește ceea ce este benefic ar trebui, de la început, să renunțe la acel act în urma căruia devine întins, ca pe un pat de spini, și în urma căruia se învestește cu dorințele născute din faptele vieților anterioare.[974] Omul drept ar trebui să părăsească acel regat unde regele și ofițerii regelui exercită autoritate egală și unde au obiceiul de a mânca înainte de a-și hrăni rudele (când acestea din urmă vin ca oaspeți).[975] Ar trebui să locuiască în acea țară unde Brahmanii posesori de cunoaștere a scripturilor sunt hrăniți primii: unde sunt mereu devotați respectării cuvenite a datoriilor religioase și unde sunt angajați în a-și învăța discipolii și a oficia la sacrificiile altora. Ar trebui să locuiască fără ezitare în acea țară unde sunetele *Swaha, Swadha* și *Vashat* sunt rostite cu regularitate și continuu.[976] Ar trebui să plece din acel regat, ca de carne otrăvită, unde vede Brahmani obligați să recurgă la practici necurate, fiind chinuiți de lipsa mijloacelor de trai. Cu inima mulțumită și considerând toate dorințele sale deja îndeplinite, un om drept ar trebui să locuiască în acea țară ale cărei locuitori dau cu bucurie înainte de a fi chiar rugați. Ar trebui să trăiască și să se miște printre oameni buni devotați faptelor de dreptate, în acea țară unde pedeapsa cade asupra celor răi și unde respectul și bunăvoința sunt parte a celor cu sufletul stăpânit și curățat. Ar trebui să locuiască neezitant în acea țară al cărui rege este devotat virtuții și pe care regele îl conduce cu virtute, lepădând dorințele și fiind înzestrat cu prosperitate, și unde o pedeapsă severă este aplicată celor care vizitează oamenii cu suflet stăpânit cu consecințele furiei lor, celor care acționează rău față de cei drepți, celor devotați faptelor de violență și celor lacomi.[977] Regii înzestrați cu o astfel de dispoziție aduc prosperitate celor care locuiesc în regatele lor atunci când prosperitatea este pe punctul de a-i părăsi.[978] Ți-am spus astfel, O, fiule, ca răspuns la întrebarea ta, ce este benefic sau excelent. Nimeni nu poate descrie, din cauza caracterului său extrem de înalt, ce este benefic sau excelent pentru Suflet.[979] Mari și înalte vor fi excelențele, prin respectarea datoriilor stabilite pentru el, ale omului care, pentru a-și câștiga existența în timpul șederii sale aici, se conduce în modul indicat mai sus și care își dedică sufletul binelui tuturor creaturilor.[980]

SECȚIUNEA CCLXXXIX

Yudhishthira a spus: Cum ar trebui, O, bunicele, să se comporte un rege ca noi în această lume, având în vedere marele obiectiv al dobândirii? Ce atribute ar trebui să posede întotdeauna pentru a fi eliberat de atașamente?

---

974 Unele dintre textele bengaleze se citesc „*khattam*”. Interpretarea din Bombay este „*khatwam*”. Comentatorul explică faptul că „*khatwam samarudhah*” este „*Tibra duhkha-grastah*”. „*Anusayi*” înseamnă „*spurvakarmavasanavan*”. Sensul pare a fi acesta: dorințele născute din actele trecute ale cuiva, adică, actele vieților anterioare, aderă la minte. Nimic nu le poate șterge, în afară de *Nivritti* și *Tattwajnanam* sau cunoașterea adevărului. Prin urmare, cineva ar trebui să practice religia *Nivritti* și să caute să dobândească cunoașterea Adevărului.

975 Ambii traducători vernaculari sar peste cuvântul *pratyanantarah*.

976 Adică, unde oamenii sunt virtuoși și dedicați îndeplinirii îndatoririlor lor.

977 *Kamesah* este posesorul tuturor obiectelor dorinței sau bucuriei. Sensul este acesta: regele, renunțând la dorință, câștigă prosperitate pentru sine; adică, deși posedă bogăție, nu este atașat de bogăție. Expresia poate însemna și „stăpânul dorinței”, adică regele renunță la dorință și își stăpânește dorințele fără a le permite acestora din urmă să îl stăpânească.

978 *Pratyupasthite* este *pritipatwena upasthite*, adică *hiyantanesati*.

979 Nu sunt sigur că am înțeles corect al doilea rând al acestui verset. Ar putea însemna, de asemenea, ”Nimeni nu este capabil să enumere tot ce este benefic pentru Suflet ca urmare a gamei largi de subiecte.”

980 *Vrittam* are *uddisya* înțeles după aceea. Textul din Bombay este „*pranihitatmanah*”, iar interpretarea bengaleză este „*pranihitatmanah*”. Dacă interpretarea bengaleză este acceptată, ar însemna „al cărui suflet este fixat sau stabilit pe Yoga!”. *Tapasa* este explicat de comentator ca *swadharmena*, având în vedere întrebarea despre Galava la care răspunde Narada. Sensul, însă, ar rămâne neschimbat dacă ar fi interpretat ca reprezentând stăpânirea de sine sau penitențe.

Bhishma a spus: Îți voi recita în acest context vechea narațiune rostită de Arishtanemi către Sagara, care i-a cerut sfatul.

Sagara a spus: Care este acel bine, O, Brahmana, prin care cineva se poate bucura de fericire aici? Cum poate cineva, într-adevăr, să evite durerea și agitația? Aș vrea să știu toate acestea!

Bhishma a continuat: „Astfel vorbit fiind de către Sagara, Arishtanemi din rasa lui Tarkshya, versat în toate scripturile, considerându-l pe cel care punea întrebări demn de instrucțiunile sale în toate privințele, a spus aceste cuvinte:[981] Fericirea Mântuirii este adevărata fericire în lume. Omul ignoranței nu o cunoaște, fiind atașat de copii și animale și posedând bogății și grâne. O înțelegere atașată de obiecte lumești și o minte suferindă de sete — acestea două zădărnicesc orice tratament iscusit. Omul ignorant, legat în lanțurile afecțiunii, este incapabil să dobândească Mântuirea.[982] Îți voi vorbi curând despre toate legăturile care izvorăsc din afecțiuni. Ascultă-le cu atenție. Într-adevăr, ele pot fi ascultate cu folos de către cel ce posedă cunoaștere. După ce vei procrea copii la timp și îi vei căsători când devin tineri și, după ce te vei asigura că sunt apți să își câștige traiul, eliberează-te de toate atașamentele și rătăcește în fericire. Când îți vei vedea soția preaiubită îmbătrânită și atașată de fiul pe care l-a născut, părăsește-o la timp, având în vedere cel mai înalt scop al dobândirii (și anume Mântuirea). Fie că dobândești un fiu sau nu, după ce în primii ani ai vieții tale te-ai bucurat în mod corespunzător cu simțurile tale de obiectele care le sunt adresate, eliberează-te de atașamente și rătăcește în fericire. După ce ai răsfățat simțurile cu obiectele lor, ar trebui să reprimi dorința de a le mai răsfăța. Eliberându-te apoi de atașamente, ar trebui să rătăcești în fericire, mulțumindu-te cu ce primești fără efort și calcul prealabil, și privind cu ochi egal toți creaturile și obiectele.[983] Astfel, o, fiule, ți-am spus pe scurt (care este calea pentru a te elibera de atașamente). Ascultă-mă acum, căci curând îți voi spune, în detaliu, dezirabilitatea dobândirii Mântuirii.[984] Acei oameni care trăiesc în această lume eliberați de atașamente și frică, reușesc să obțină fericirea. Acei oameni, însă, care sunt atașați de obiecte lumești, fără îndoială, ajung la pieire. Viermii și furnicile (precum oamenii) sunt angajați în dobândirea hranei și sunt văzuți murind în căutare. Cei eliberați de atașamente sunt fericiți, în timp ce cei atașați de obiecte lumești ajung la pieire. Dacă dorești să atingi Mântuirea, nu-ți îndrepta niciodată gândurile către rudele tale, gândind – Cum vor exista aceștia fără mine?– O făptură vie se naște de la sine, și crește de la sine, și obține fericire și nefericire, și moarte de la sine. În această lume oamenii se bucură și obțin hrană și veșminte și alte achiziții câștigate de părinții lor sau de ei înșiși. Acesta este rezultatul faptelor din viețile trecute, căci nimic nu se poate obține în această viață care nu este rezultatul trecutului. Toate creaturile trăiesc pe Pământ, protejate de propriile lor fapte, și își obțin hrana ca rezultat al a ceea ce este hotărât de Cel care atribuie roadele faptelor. Un om nu este decât o bucată de lut, și este întotdeauna complet dependent de alte forțe. Unul, fiind el însuși așa, ce considerație rațională poate avea pentru protejarea și hrănirea rudelor sale? Când rudele tale sunt luate de Moarte în fața ta și în ciuda celui mai mare efort al tău de a le salva, acest singur fapt ar trebui să te trezească. În fiecare viață a rudelor tale și înainte ca datoria ta de a le hrăni și proteja să fie îndeplinită, tu însuți poți muri și a le abandona. După ce rudele tale sunt luate din această lume de către moarte, nu poți ști ce se întâmplă cu ele acolo – adică, dacă întâmpină fericire sau nefericire. Acest aspect ar trebui să te trezească. Când, în consecință a rodurilor propriilor lor fapte, rudele tale reușesc să se întrețină în această lume, indiferent dacă tu trăiești sau mori, reflectând asupra acestui fapt, ar trebui să faci

---

981 *Sampadam* este explicat de comentator ca *upadesa-yogyata-sriyam*.

982 Unele texte citesc „*sakyam*”, apare și interpretarea „*sakyah*”. Dacă prima variantă este acceptată, trebuie interpretată ca referindu-se la „*tadawayam*”, așa cum explică comentatorul. Nu se produce nicio modificare a sensului prin respectarea uneia sau a celeilalte interpretări.

983 În al doilea rând, unele dintre textele bengaleze sunt scrise *lobheshu*. Traducătorii vernaculari aderă la interpretarea greșită.

984 *Mokshartha* este *moksha-prayojanah*.

ceea ce este pentru binele tău.[985] Când se știe că este așa, cine pe lume poate fi considerat al cui? Așadar, îndreaptă-ți inima spre dobândirea Mântuirii. Ascultă acum ce altceva îți voi mai spune. Acel om cu suflet ferm este cu siguranță eliberat care a învins foamea și setea și alte stări ale corpului, precum și mânia și lăcomia și înșelarea. Acel om este mereu eliberat care nu se uită pe sine, prin prostie, prin excesul de jocuri de noroc și băutură și concubinaj și vânătoare. Acel om care este cu adevărat atins de tristețe în consecință a necesității de a mânca în fiecare zi și în fiecare noapte pentru susținerea vieții, este considerat că a cunoscut defectele vieții. Cel care, ca rezultat al reflecției atente, își consideră nașterile repetate ca fiind cauzate doar de contactul sexual cu femeile, este considerat a fi eliberat de atașamente. Acel om este cu siguranță eliberat care cunoaște cu adevărat natura nașterii, distrugerii și efortului (sau faptelor) făpturilor vii. Acel om devine sigur eliberat care consideră (ca demn de acceptare) doar o mână de grâne, pentru susținerea vieții, dintre milioane și milioane de căruțe pline cu boabe, și care disprețuiește diferența dintre o colibă de bambus și trestie și un conac palatial.[986] Acel om devine cu siguranță eliberat care privește lumea ca fiind afectată de moarte, boală și foamete.[987] Într-adevăr, cel care privește lumea ca fiind în acest fel reușește să devină mulțumit; în timp ce cel care nu reușește să privească lumea în acest fel, are parte de distrugere. Acel om care se mulțumește doar cu puțin este considerat eliberat. Acel om care privește lumea ca fiind compusă din mâncători și cele ce se mănâncă (și el însuși ca fiind diferit de ambele) și care nu este atins niciodată de plăcere și durere care se nasc din iluzie, este considerat eliberat. Acel om care consideră un pat moale pe un pat fin și solul tare ca fiind egale, și care consideră orezul sali bun și orezul tare și gros ca fiind egale, este eliberat. Acel om care consideră inul și pânza din iarbă ca fiind egale, și în a cărui estimare pânza de mătase și scoarța copacilor sunt la fel, și care nu vede nicio diferență între pielea de oaie curată și pielea neagră necurată, este eliberat. Acel om care privește această lume ca fiind rezultatul combinației celor cinci esențe primare, și care se poartă în această lume, având această noțiune în prim plan, este eliberat. Acel om care consideră plăcerea și durerea ca fiind egale, și câștigul și pierderea ca fiind la egalitate, în a cărui estimare victoria și înfrângerea nu diferă, căruia plăcerea și neplăcerea îi sunt la fel, și care rămâne neschimbat în fața fricii și anxietății, este complet eliberat. Acel om care consideră corpul său care are atâtea imperfecțiuni doar ca o masă de sânge, urină și excremente, precum și de tulburări și boli, este eliberat. Acel om devine eliberat care își amintește mereu că acest corp, odată lovit de decrepitudine, devine asediat de riduri și păr alb și subțiere și paloare a tenului și o îndoire a formei. Acel om care își amintește că corpul său este supus pierderii virilității, și slăbiciunii vederii, și surdității, și pierderii forței, este eliberat. Acel om care știe că chiar și Rishi-ii, zeitățile și Asura-ii sunt ființe care trebuie să plece din sferele lor respective spre alte regiuni, este eliberat. Acel om care știe că mii de regi posesi chiar și de ofense și putere mari au plecat de pe acest pământ, reușește să devină eliberat. Acel om care știe că în această lume dobândirea obiectelor este întotdeauna dificilă, că durerea este abundentă și că menținerea rudelor este întotdeauna însoțită de durere, devine eliberat.[988] Privind abundentele defecte ale copiilor și ale altor oameni, cine ar fi acela care nu ar adora Eliberarea? Acel om care, trezit de scripturi și de experiența lumii, privește fiecare preocupare umană în această lume ca fiind nesubstanțială, devine eliberat. Având în minte acele cuvinte ale mele, comportă-te ca unul care a devenit eliberat, fie că vrei să duci o viață domestică

985 Argumentul conținut în aceste versete este acesta: deoarece nu știi ce se întâmplă cu rudele tale când mor, nu le poți ajuta atunci. Pare evident, așadar, că atunci când vei muri, rudele tale nu îți vor putea face niciun bine. Prin urmare, nu câștigi nimic dăruindu-ți gândurile rudelor tale, uitând de propria ta mare preocupare, și anume, dobândirea Eliberării. În mod similar, atunci când rudele tale trăiesc și suferă indiferent de viața sau moartea ta, iar tu și tu trebuie să te bucuri sau să înduri indiferent de existența sau eforturile lor, este înțeles că nu ar trebui să uiți de propriul tău bine suprem ocupându-te cu grijile rudelor tale.

986 Sensul este că cel care ia doar o mână de porumb pentru a-și susține existența, chiar și atunci când milioane și milioane de căruțe încărcate cu porumb așteaptă acceptarea sa, trebuie cu siguranță considerat eliberat. Redus literal, al doilea vers este - „cine privește un șopron de bambus sau stuf într-un palat”, adică, desigur, așa cum s-a spus mai sus, ”cine nu vede nicio diferență între cele două”.

987 *Avritti* înseamnă lipsa mijloacelor de susținere a vieții: de aici, lipsă sau foamete.

988 Sensul este că, întrucât întreținerea soțiilor și a copiilor este dureroasă, cineva ar trebui să se retragă din lume și să se retragă în singurătate.

sau să urmăreşti eliberarea fără ca înţelegerea ta să fie confuză.[989] Auzind aceste cuvinte ale sale cu atenţie, Sagara, acel domn al pământului, a dobândit acele virtuţi care produc Eliberarea şi a continuat, cu ajutorul lor, să-şi conducă supuşii.'

SECȚIUNEA CCXC

Yudhishthira a spus: Această curiozitate, O, sire, îmi sălăşluieşte mereu în minte. O, străvechi al Kuru, doresc să aud totul despre asta de la tine. De ce era Rishi celest, Usanas cu suflet nobil, numit şi Kavi, angajat să facă ceea ce era plăcut Asurelor şi dezagreabil zeităţilor? De ce era angajat să diminueze energia zeităţilor? De ce erau Danavaşii mereu angajaţi în ostilităţi cu cea mai importantă dintre zeităţi? Posedând splendoarea unui nemuritor, din ce motiv a obţinut Usanas numele de Sukra? Cum a dobândit el o asemenea excelenţă superioară? Spune-mi totul despre aceste lucruri. Deşi posedând o mare energie, de ce nu reuşeşte să călătorească în centrul firmamentului? Îmi doresc, O, străvechi, să învăţ totul despre toate aceste chestiuni.[990]

Bhishma spuse: Ascultă, O, rege, cu luare-aminte tot ce s-a întâmplat în realitate. O, fără de păcat, îţi voi povesti aceste lucruri aşa cum le-am auzit şi le-am înţeles. Cu jurăminte ferme şi onorat de toţi, Usanas, acel urmaş al neamului lui Bhrigu, s-a angajat să facă ceea ce era neplăcut zeilor pentru un motiv pe măsură.[991] Regele Kuvera, şeful Yakshāşilor şi al Rakshāşilor, este stăpânul tezaurului lui Indra, acel maestru al universului.[992] Marele ascet Usanas, încoronat cu succes yoghin, a intrat în persoana lui Kuvera şi, deposedându-l pe stăpânul comorilor de libertatea sa prin Yoga, l-a jefuit de toate averile sale.[993] Văzând cum i-au fost luate averile, stăpânul comorilor s-a supărat foarte tare. Cuprins de nelinişte şi cu furia aprinsă, el s-a dus la cel dintâi dintre zei, şi anume la Mahadeva. Kuvera i-a prezentat situaţia lui Shiva, cel cu energie inegalabilă, cel dintâi dintre zei, fioros şi blând, şi cu forme nenumărate. Şi a zis: «Usanas, sfinţindu-se prin Yoga, a intrat în forma mea şi, deposedându-mă de libertate, mi-a luat toate averile. Intrând în corpul meu prin Yoga, el a ieşit din nou.» Auzind aceste cuvinte, Maheswara, cel cu puteri yoghine supreme, s-a umplut de mânie. Ochii săi, O, rege, au devenit roşii de sânge, şi luând sulița sa, a aşteptat (gata să-l doboare pe Usanas). Într-adevăr, după ce a luat acea armă supremă, marele zeu a început să spună: «*Unde este el? Unde este el?*» Între timp, Usanas, aflând scopul lui Mahadeva (prin puterea Yogăi) de la distanţă, a aşteptat în tăcere. Într-adevăr, aflând despre mânia lui Maheswara cel cu suflet măreţ şi cu putere yoghină superioară, cel puternic Usanas a început să se gândească dacă să meargă la Maheswara sau să fugă sau să rămână unde era. Gândindu-se, cu ajutorul penitenţelor sale severe, la Maheswara cel cu suflet măreţ, Usanas, al cărui suflet era încoronat cu succes yoghin, s-a aşezat pe vârful suliței lui Mahadeva. Rudra, cel cu braţe de arc, înţelegând că Usanas, ale cărui penitenţe fuseseră încununate de succes şi care se transformase în forma Cunoaşterii pure, stătea pe vârful suliței sale (şi văzând că nu putea arunca sulița în cel care era deja pe ea), a îndoit acea armă cu mâna. Când Mahadeva cel fioros cu braţe puternice şi cu energie inegalabilă şi-a îndoit astfel sulița (în forma unui arc), acea armă a ajuns să fie numită de atunci înainte cu numele de *Pinaka*.[994] Stăpânul Umăi, văzându-l pe Bhargava adus astfel pe palma mâinii sale, şi-a deschis gura. Şeful zeilor l-a aruncat apoi pe Bhargava în gură şi l-a înghiţit dintr-o

989 Sensul pare a fi acesta: Ai vrea să duci o viaţă domestică? Nu este niciun rău în a face asta, cu condiţia să te comporţi în felul arătat. Ai vrea să urmezi Eliberarea (în mod obişnuit), adică retrăgându-te în singurătate şi mutându-te în *Sannyasa*? Atunci te poţi comporta în felul arătat şi, într-adevăr, aceasta este calea *Sannyasa* care duce la Eliberare.

990 Planeta Venus se presupune a fi înţeleapta *Usanas* sau Sukra.

991 Comentatorul explică aluzia spunând că odinioară Vishnu, indus de zeităţi, îşi folosea discul pentru a-i tăia capul mamei lui Usanas. De aici mânia lui Usanas împotriva zeităţilor şi dorinţa sa de a-i ajuta pe duşmanii lor, Danavaşii.

992 Construirea acestui verset este foarte dificilă. Ordinea cuvintelor este — *Indrotha jagatah prabhuh. Dhanada* etc., *tasya kosasaya prabhavishnuh*.

993 Persoanele încoronate cu succes în yoga sunt competente să intre în corpurile altora şi să îi priveze pe aceştia din urmă de puterea voinţei. Într-adevăr, se crede că aceştia din urmă devin apoi simple automate incapabile să acţioneze în niciun alt mod decât aşa cum sunt indicate de posesorul care îi însufleţeşte.

dată. Cel puternic şi cu suflet măreţ Usanas, din neamul lui Bhrigu, intrând în stomacul lui Maheswara, a început să rătăcească pe acolo.

Yudhishthira a zis: Cum, O, rege, a putut Usanas să reuşească să rătăcească în stomacul acelui cel dintâi cu inteligenţă superioară? Şi ce a făcut acel ilustru zeu în timp ce Brahmanul se afla în stomacul său?[995]

Bhishma spuse: În vremuri străvechi (după ce-l înghiţise pe Usanas), Mahadeva cu jurăminte severe a intrat în ape şi a rămas acolo ca un ţăruş de lemn nemişcat, O, rege, timp de milioane de ani (angajat în meditaţie yoghină). După ce penitenţele sale yoghine de cea mai aspră natură s-au încheiat, el a ieşit din lacul cel mare. Atunci, zeul primordial al zeilor, anume Brahmanul etern, s-a apropiat de el şi l-a întrebat despre progresul penitenţelor sale şi despre starea lui de bine. Zeul cu taurul ca emblemă a răspuns, zicând: „Penitenţele mele au fost bine practicate." Cu suflet de neînţeles, înzestrat cu o mare inteligenţă şi veşnic devotat religiei adevărului, Sankara a văzut că Usanas din stomacul său devenise mai mare în urma acestor penitenţe ale sale.[996] Acel yoghin de frunte (anume Usanas), bogat cu acea avere a penitenţelor şi cu averea (pe care o sustrăsese de la Kuvera), sclipea strălucitor în cele trei lumi, înzestrat cu o mare energie.[997] După aceasta, Mahadeva, înarmat cu *Pinaka*, acel suflet al Yoga, s-a retras din nou în meditaţia yoghină. Usanas, însă, cuprins de nelinişte, a început să rătăcească în stomacul marelui zeu. Marele ascet a început să laude zeul din locul unde se afla, dorind să găsească o ieşire. Rudra, însă, i-a blocat toate orificiile, împiedicându-l să iasă. Marele ascet Usanas, însă, O, cel care pedepseşte duşmanii, din stomacul lui Mahadeva, i s-a adresat în repetate rânduri zeului, zicând: *„Arată-mi bunătatea ta!"* Lui i-a spus Mahadeva: *„Ieşi prin uretra Mea."* El blocase toate celelalte orificii ale corpului Său. Încolţit din toate părţile şi neputând găsi ieşirea indicată, ascetul a început să rătăcească înainte şi înapoi, arzând neîncetat de energia lui Mahadeva. În cele din urmă, a găsit ieşirea şi a ieşit pe acolo. În consecinţă a acestui fapt, el a ajuns să fie numit cu numele de Sukra, şi tot din cauza acestui fapt el a devenit şi incapabil să atingă (în rătăcirile sale) punctul central al cerului. Văzându-l ieşind din stomacul Său şi strălucind cu energie, Bhava, cuprins de mânie, a stat cu sulița ridicată în mână. Zeiţa Uma a intervenit atunci şi i-a interzis stăpânului tuturor făpturilor, care era soţul ei cel mânios, să ucidă pe brahman. Şi în consecinţă că Uma îl oprise pe soţul ei să-şi îndeplinească scopul, ascetul Usanas (din acea zi) a devenit fiul zeiţei.

Zeiţa a spus: Acest Brahmana nu mai merită să fie ucis de tine. A devenit fiul meu. O, zeu, cel care iese din stomacul tău nu merită să fie măcelărit de mâinile tale.

Bhishma a continuat: Potolit de aceste cuvinte ale soţiei sale, Bhava a zâmbit şi a repetat aceste cuvinte: «O, rege, Lasă-l pe acesta să meargă oriunde vrea.» Înclinându-se în faţa binecuvântărilor Mahadeva şi, de asemenea, în faţa soţiei sale, zeiţa Uma, marele ascet Usanas, înzestrat cu o inteligenţă superioară, s-a îndreptat spre locul pe care l-a ales. Ţi-am povestit astfel, O, şeful Bharata, povestea nobilului Bhargava despre care m-ai întrebat.

SECŢIUNEA CCXCI

Yudhishthira a spus: O, tu cu braţe puternice, spune-mi, după aceasta, ce este benefic pentru noi. O, bunicule, nu mă satur niciodată de cuvintele tale, care mi se par a fi ca Amrita. Care sunt acele fapte bune, O, cel mai bun dintre oameni, prin îndeplinirea cărora un om reuşeşte să

---

994 Etimologia cuvântului *Pinaka* este *panina anamayat*. Litera iniţială şi finală a cuvântului *pani* (*pi*) şi litera din mijloc a cuvântului *anamayat* (*na*), împreună cu sufixul ***ka***, formează *Pinaka*.

995 Ultima jumătate a ultimului rând poate fi considerată ca aplicându-se la Usanas.

996 *Vriddhim*-ul pe care l-a văzut Mahadeva nu putea fi al său, căci cel mai mare nu poate fi mai mare. Prin urmare, comentatorul are dreptate când susţine că *vriddhim* se referă la măreţia Usanas-urilor din stomacul lui Mahadeva.

997 ***Sa*** se referă la Usanas şi nu la Mahadeva, aşa cum subliniază pe bună dreptate comentatorul.

obţină ceea ce este spre cel mai mare beneficiu al său, atât aici, cât şi în viaţa de apoi, O, dătătorule de binecuvântări!

Bhishma a spus: În legătură cu aceasta, îţi voi povesti ceea ce celebrul rege Janaka a întrebat, în vremurile de demult, pe Parasara cea cu suflet nobil: «Ce este benefic pentru toate creaturile, atât în această lume, cât şi în cea viitoare! Spune-mi tu ce ar trebui ştiut din toată această legătură.» Astfel, întrebat, Parasara, posesor de mari merite ascetice şi familiarizat cu rânduielile fiecărei religii,[998] am rostit aceste cuvinte, dorind să-l favorizeze pe rege.

Pārāśara a zis: Dreptatea câştigată prin fapte este cel mai mare beneficiu atât în această lume, cât şi în cea de apoi. Înţelepţii din vechime au spus că nu există nimic mai presus de Dreptate. Prin îndeplinirea datoriilor dreptăţii, un om devine onorat în cer. Dreptatea, din nou, a creaturilor întrupate, O, cel mai bun dintre regi, constă în orânduirea (stabilită în scripturi) privind faptele.[999] Toţi oamenii de bine aparţinând diferitelor moduri de viaţă, stabilindu-şi credinţa în acea dreptate, îşi îndeplinesc datoriile respective.[1000] Patru metode de trai, O, copil, au fost orânduite în această lume. (Acele patru metode sunt primirea de daruri pentru Brahmani; colectarea de taxe pentru Kshatriya; agricultura pentru Vaisya; şi slujirea celorlalte trei clase pentru Sudra). Oriunde trăiesc oamenii, mijloacele de subzistenţă vin la ei de la sine. Înfăptuind prin diverse căi fapte virtuoase sau păcătoase (în scopul obţinerii mijloacelor de subzistenţă), fiinţele vii, la dizolvarea lor în elementele constitutive, ajung la diverse sfârşituri.[1001] După cum vasele de alamă albă, când sunt scufundate în aur sau argint lichefiat, capătă culoarea acestor metale, tot aşa o făptură vie, care depinde în totalitate de faptele vieţilor sale anterioare, îşi ia culoarea de la caracterul acelor fapte. Nimic nu poate germina fără sămânţă. Nimeni nu poate obţine fericirea fără să fi îndeplinit fapte capabile să ducă la fericire. Când corpul cuiva se dizolvă (în elementele sale constitutive), reuşeşte să obţină fericirea numai în consecinţa faptelor bune din vieţile anterioare. Scepticul argumentează, O, copil, spunând: Nu văd că ceva în această lume este rezultatul destinului sau al faptelor virtuoase şi păcătoase din vieţile anterioare. Inferenţa nu poate stabili existenţa sau funcţionarea destinului.[1002] Zeii, Gandharva şi Danava au ajuns ceea ce sunt în virtutea naturii lor (şi nu a faptelor lor din vieţile anterioare). Oamenii nu-şi amintesc niciodată în vieţile următoare faptele făcute în cele anterioare. Pentru a explica dobândirea de roade într-o anume viaţă, oamenii numesc rar cele patru feluri de fapte pretinse a fi săvârşite în vieţile anterioare.[1003] Declaraţiile care au *Vedele* drept autoritate au fost făcute pentru a reglementa conduita oamenilor în această lume şi pentru a le linişti minţile. Acestea (spune scepticul), O, copil, nu pot reprezenta spusele unor oameni înzestraţi cu adevărată înţelepciune. Această opinie este greşită. În realitate, se obţin roadele oricărei dintre cele patru tipuri de acţiuni pe care cineva le face cu ochiul, mintea, limba şi muşchii.[1004] Aşa cum, ca rod al faptelor

---

998 Adică religiile tuturor ordinelor şi tuturor modurilor de viaţă.

999 Poruncile scripturale sunt că cineva ar trebui să sacrifice în onoarea zeilor, să toarne libaţii pe focul sacru, să facă daruri etc. În acestea există Dreptatea.

1000 Gramatica celui de-al treilea rând este puţin complicată. „*Tasmin*” se referă la *Dharme*. Se înlocuieşte „*nisthavantah*” după „*tasmin*”. Sensul, desigur, este că, crezând în eficacitatea dreptăţii, oamenii din toate modurile de viaţă îşi îndeplinesc îndatoririle modurilor lor respective.

1001 Cei păcătoşi devin animale intermediare. Cei virtuoşi ajung în rai. Cei care sunt atât virtuoşi, cât şi păcătoşi, ating statutul de umanitate. Cei care dobândesc Cunoaştere devin Eliberaţi.

1002 Destinul aici înseamnă rezultatul faptelor din vieţile trecute.

1003 Interpretarea pe care o adopt este *jatikhtam karma* etc. Prin urmare, acest Verset reprezintă şi argumentele scepticilor sau ale Charvaka-ilor. Cele patru tipuri de acte sunt *Nitya, Naimittika, Kamya* şi *Nishiddha*. Dacă, însă, pentru „*jatikhritam karma* etc.”, s-ar adopta interpretarea *yantyakritam karma*, sensul ar fi: „În viaţa viitoare, cineva nu întâlneşte roade care să nu fie rezultatul actelor sale din viaţa trecută”. Acest lucru trebuie să fie aşa, deoarece opinia opusă ar implica distrugerea actelor şi a consecinţelor acestora. Pe de altă parte, o astfel de opinie ar intra în conflict cu opinia acceptată a omenirii, deoarece oamenii, atunci când obţin roadele oricărui act, p. 347, îşi amintesc întotdeauna de cele patru tipuri de acte ale unei vieţi trecute pentru a explica apariţia acelor roade.

1004 Versetele 12-14 reprezintă teoria scepticului şi le-am redat ca atare. „Numai citind versetul 13 ca *yantyakritam karma* etc.”, comentatorul subliniază că acesta poate fi considerat o observaţie a lui Parasara însuşi. În ceea ce priveşte versetul 15, acesta reprezintă *ipse dixit*-ul vorbitorului. El nu crede că scepticul are dreptul la un răspuns. Aproape că este necesar să spunem că traducătorul Burdwan face o mare harababură cu aceste versete. K.P.

sale, O, rege, o persoană obține uneori fericire în totalitate, alteori suferință în același mod, și uneori fericire și suferință amestecate. Fie că sunt drepte sau păcătoase, faptele nu sunt niciodată nimicite (decât prin savurarea sau suportarea rodului lor).[1005] Uneori, O, copil, fericirea datorată faptelor bune rămâne ascunsă și acoperită în așa fel încât nu se manifestă la persoana care se scufundă în oceanul vieții până când necazurile sale nu dispar. După ce suferința a fost epuizată (prin suportare), se începe să te bucuri de (roadele) faptelor bune. Și să știi, O, rege, că la epuizarea roadelor faptelor bune, cele ale faptelor păcătoase încep să se manifeste. Autocontrolul, iertarea, răbdarea, energia, mulțumirea, adevărul în vorbire, modestia, abținerea de la vătămare, eliberarea de obiceiurile rele numite *vyasana* și istețimea – acestea sunt folositoare pentru fericire. Nicio creatură nu este supusă veșnic roadelor faptelor sale bune sau rele. Omul înzestrat cu înțelepciune ar trebui să se străduiască întotdeauna să-și adune și să-și fixeze mintea. Nimeni nu trebuie să suporte sau să se bucure de faptele bune și rele ale altuia. Într-adevăr, cineva se bucură și suportă roadele doar ale acelor fapte pe care le face el însuși. Persoana care renunță atât la fericire, cât și la suferință merge pe un anumit drum (drumul, anume, al cunoașterii). Acei oameni, însă, O, rege, care se lasă atașați de toate obiectele lumești, pășesc pe un drum care este cu totul diferit. Cineva nu ar trebui să facă el însuși acea faptă care, dacă ar fi făcută de altcineva, i-ar atrage mustrarea. Într-adevăr, făcând o faptă pe care o mustră la alții, cineva atrage ridiculizarea. Un Kshatriya lipsit de curaj, un Brahmana care mănâncă orice fel de mâncare, un Vaisya lipsit de efort (în ceea ce privește agricultura și alte ocupații de făcut bani), un Sudra leneș (și, prin urmare, având aversiune față de muncă), o persoană învățată fără un comportament bun, o persoană de neam mare, dar lipsită de conduită dreaptă, un Brahmana căzut de la adevăr, o femeie necinstită și rea, un Yogin înzestrat cu atașamente, cel care gătește mâncare doar pentru sine, o persoană ignorantă angajată să țină un discurs, un regat fără rege și un rege care nu are afecțiune pentru supușii săi și care este lipsit de Yoga – toți aceștia, O, rege, sunt vrednici de milă![1006]

SECȚIUNEA CCXCII

Parasara a zis: Acel om care, obținând acest car, și anume corpul său înzestrat cu minte, merge înainte, frânând cu frâiele cunoașterii, caii reprezentați de obiectele simțurilor, ar trebui cu siguranță considerat a fi înzestrat cu inteligență. Omagiul (sub forma devoțiunii și meditației concentrate asupra Supremului) adus de o persoană a cărei minte se bazează pe sine și care a renunțat la mijloacele de trai este demn de mare laudă – acel omagiu, anume, O, regeneratule, care rezultă din instrucțiunile primite de la cineva care a reușit să transceadă faptele, dar nu a fost obținut prin discuții reciproce între oameni aflați în aceeași stare de progres.[1007] Având o durată de viață

Singha prezintă corect substanța.

1005 Comentatorul arată că acesta este un răspuns la afirmația scepticului conform căreia Natura este cauza a tot. Focul este fierbinte prin natura sa, prin urmare, nu devine fierbinte cândva, rece cândva și călduț cândva. Omul devine fie complet fericit, fie complet nefericit, fie complet fericit și nefericit în același timp. Natura omului nu ar trebui să fie astfel. Diferența de stare este produsă de diferența de cauze.

1006 Unui brahman îi sunt interzise multe alimente. Pe de altă parte, există multe alimente pe care are voie să le mănânce în toate zilele anului. De fapt, există numeroase reguli care reglementează alimentația unui brahman. Până în ziua de azi, un brahman ortodox se abține de la multe feluri de mâncare. Prin urmare, un brahman care nu are scrupule în ceea ce privește mâncarea nu este un brahman și merită să fie compătimit. În mod similar, un om care își gătește singur mâncarea este un obiect de milă. Mâncarea crudă, cum ar fi fructele etc., poate fi consumată fără a oferi o parte din ea oaspeților și altora. Dar mâncarea gătită nu poate fi consumată niciodată fără a se oferi o parte din ea altora. *Yati cha Brahmachari cha pakvannaswaminavubhau*, prin urmare, cel care consumă mâncare gătită fără a oferi o parte din ea acestora este considerat că mănâncă *Brahmaswam* sau ceea ce aparține unui brahman.

1007 Acesta este un verset foarte profund. Construcția gramaticală a primelor versuri este: *asritena manasa vrittihinasya seva sasyate*. *Asritena* înseamnă „fără îndoială”. Prin „*seva*” se înțelege omagiul adus Supremului sub forma devotamentului și a meditației concentrate. Aceasta implică, desigur, o încredere deplină în Dumnezeu. *Vrittihina* este cel care a renunțat la mijloacele de trai, ceea ce implică faptul că se abține de la obiectele lumești. În a doua linie, *dwija* este un vocativ. *Nirvritta* este *nishpanna*, calificând seva. *Atihastat* înseamnă „de la cel care a transcens folosirea mâinii, adică necesitatea acțiunilor”. *Atihastanirvritta* înseamnă „obținut de la un învățător competent”. Pe scurt, ceea ce se afirmă aici este că o astfel de *seva* ar trebui învățată de la învățători competenți și nu prin discuții între persoane aflate în stadiul de progres spiritual.

alocată, O, rege, cu atâta dificultate, omul nu ar trebui să o diminueze (prin indulgența simțurilor). Dimpotrivă, omul ar trebui să depună întotdeauna eforturi, prin fapte drepte, pentru progresul său treptat.[1008] Dintre cele șase culori diferite pe care *Jiva* le atinge în diferite perioade ale existenței sale, cel care renunță la o culoare superioară merită mustrare și blam. De aceea, cel care a atins rezultatul faptelor bune ar trebui să se comporte într-un mod care să evite toate faptele pătate de calitatea *Rajas*.[1009] Omul atinge o culoare superioară prin fapte drepte. Neavând putința de a dobândi o nuanță superioară, deoarece o astfel de dobândire este extrem de dificilă, o persoană, prin săvârșirea doar de fapte păcătoase, se omoară pe sine (prin scufundarea în iad și căderea într-o culoare inferioară). Toate faptele păcătoase care sunt comise inconștient sau în ignoranță sunt distruse de penitență. Un fapt păcătos, însă, comis cu știință, produce multă suferință. De aceea, omul nu ar trebui să comită niciodată fapte păcătoase care au doar suferința ca rod. Omul inteligent nu ar face niciodată un act de natură păcătoasă, chiar dacă acesta ar aduce cel mai mare avantaj, la fel cum o persoană pură nu ar atinge niciodată un Chandala.[1010] Cât de jalnic este rodul pe care îl văd al faptelor păcătoase! Prin păcat, chiar și vederea păcătosului devine perversă, iar el își confundă corpul și acompaniamentele sale instabile cu Sufletul.[1011] Acel om nebun care nu reușește să se îndrepte spre Renunțare în această lume va fi afectat de o mare jale când va pleca în lumea cealaltă.[1012] O pânză necolorată, atunci când este murdară, poate fi curățată, dar nu o bucată de pânză vopsită în negru; la fel, O, rege, ascultă-mă cu atenție, stau lucrurile cu păcatul. Acel om care, după ce a comis păcatul cu știință, acționează drept pentru a ispăși acel păcat, trebuie să se bucure și să suporte roadele faptelor sale bune și rele separat.[1013] Susținătorii lui *Brahma* afirmă, sub autoritatea a ceea ce este stipulat în *Vedă*, că toate faptele de vătămare comise din ignoranță sunt anulate de faptele de dreptate. Un păcat, însă, comis cu bună știință, nu este niciodată anulat de dreptate. Așa spun susținătorii regenerați ai lui *Brahma*, care sunt cunoscători ai scripturilor Brahmana. În ceea ce mă privește, opinia mea este că orice fapte sunt făcute, fie că sunt drepte sau păcătoase, fie că sunt făcute cu știință sau nu, rămân (și nu sunt niciodată distruse decât dacă fructele lor sunt savurate sau îndurate).[1014] Orice fapte sunt făcute de minte cu deplină deliberare, produc, în funcție de grosimea sau subtilitatea lor, fructe care sunt grosiere sau subtile.[1015] Acele fapte, însă, O, tu cu suflet drept, care implică o mare vătămare, dacă sunt făcute din ignoranță, produc fără greș cel puțin consecințe și chiar consecințe care duc în iad, cu mențiunea că acele consecințe sunt disproporționate ca gravitate față de faptele care le produc.[1016] În ceea ce privește acele fapte (de natură îndoielnică sau nedreaptă) care ar putea fi făcute de zei sau asceți reputați, un om drept nu ar trebui niciodată să facă asemenea fapte sau, informat despre ele, nu ar trebui

---

1008 Scopul acestui verset, subliniază comentatorul, este de a arăta oportunitatea practicării acelui *seva* curând sau fără pierdere de timp.

1009 În discursul lui Sanatkumara către Vritra, aceste șase culori au fost menționate, precum și natura actelor prin care cineva atinge o culoare superioară sau coboară de la una superioară la una inferioară. Vezi *Secțiunea 280*, ante.

1010 Un anumit tip de Chandala se numește *kusalin*.

1011 *Pratyapannasya* este *viparita-drishteh*. *Natma* este *dehadih*. *Tatah* este *papaddhetoh*. *Virochate*, este *viseshena atmatwena róchate*.

1012 *Pratyapattih* este *Vairagyam* sau Renunțare. În ceea ce privește *Prasthitasya*, aceasta poate fi interpretată fie ca implicând pe cineva mort, fie ca cineva care s-a îndreptat spre Yoga. În acest ultim caz, versetul ar însemna că omul care se îndreaptă spre Yoga fără a adopta Renunțarea se confruntă cu multă tristețe.

1013 Scopul acestui verset este de a arăta că păcatul conștient nu poate fi niciodată distrus prin ispășire. Singurul mijloc prin care păcatul poate fi distrus este prin îndurarea roadelor sale.

1014 Traducătorul Burdwan face un nonsens complet din acest verset. Comentatorul explică *Guna-yuktam* ca fiind echivalentul lui *topunyakarma*. *Prakasam* este echivalent cu *budhipurvakam prakasya* sau *jnatwa*. Se formează prin sufixul *namul*.

1015 *Yathatatham* este *sthula-sukshma-taratamyena.* Sensul este că toate actele săvârșite în mod conștient produc roade conform naturii lor. Dacă sunt grosiere, roadele produse sunt grosiere; dacă sunt subtile, roadele produse sunt subtile.

1016 Opinia vorbitorului este că toate actele produc roade. Dacă sunt bune, roadele sunt bune. Dacă sunt rele, roadele sunt rele. Există însă această diferență între actele făcute cu bună știință și cele făcute în ignoranță: primele produc roade pe măsură, adică, dacă sunt grosolane, roadele lor sunt grosolane; dacă sunt subtile, roadele sunt subtile; dar cele din urmă produc roade care nu sunt atât de grave, încât, chiar dacă sunt odioase, roadele nu implică o mare măsură de suferință, ci doar o mică măsură. Nu există nicio altă diferență între cele două tipuri de acte.

niciodată să le cenzureze.[1017] Acel om care, reflectând cu mintea sa, O, rege, și stabilindu-și propria capacitate, săvârșește fapte drepte, obține cu siguranță ceea ce îi este spre beneficiu. Apa turnată într-un vas necopt devine treptat mai puțină și scapă în cele din urmă în totalitate. Dacă este păstrată, însă, într-un vas copt, rămâne fără ca cantitatea sa să fie diminuată. În același mod, faptele făcute fără reflecție, cu ajutorul înțelegerii, nu devin benefice; în timp ce faptele făcute cu judecată rămân cu o excelență nediminuată și aduc fericirea ca rezultat. Dacă în unui vas care conține apă se toarnă altă apă, apa care era acolo inițial crește în cantitate; tot așa toate faptele făcute cu judecată, fie că sunt echitabile sau altfel, doar adaugă la rezerva de dreptate a unuia. Un rege ar trebui să-și subjugă dușmanii și pe toți cei care caută să-și afirme superioritatea, și ar trebui să-și conducă și să-și protejeze în mod corespunzător supușii. Unul ar trebui să-și aprindă focul sacru și să le aducă ofrande în diversele sacrificii, și retrăgându-se în pădure fie în vârsta de mijloc, fie în cea bătrânețe, ar trebui să trăiască acolo (practicând datoriile ultimelor două moduri de viață). Înzestrat cu autocontrol și posedând un comportament drept, unul ar trebui să privească toate creaturile ca pe propria sa ființă. Unul ar trebui din nou să-și respecte pe cei superiori. Prin practicarea adevărului și a unui bun comportament, O, rege, se obține cu siguranță fericirea.

SECȚIUNEA CCXCIII

Pārāśara spuse: Nimeni nu face bine altuia în această lume. Nimeni nu este văzut făcând daruri altora. Toți oamenii sunt văzuți acționând pentru ei înșiși. Oamenii sunt văzuți lepădându-și chiar părinții și frații uterini atunci când aceștia încetează să fie afectuoși. Ce mai este de spus despre rudele de alte grade?[1018] Atât darul făcut unei persoane distinse, cât și primirea darurilor făcute de o persoană distinsă aduc un merit egal. Dintre aceste două acțiuni, totuși, facerea unui dar este superioară primirii unui dar.[1019] Acea avere care este dobândită prin mijloace corespunzătoare și sporită tot prin mijloace corespunzătoare, ar trebui protejată cu grijă pentru a dobândi virtute. Aceasta este o adevărată cunoștință. Cel care dorește să dobândească dreptate nu ar trebui să câștige niciodată avere prin mijloace care implică vătămarea altora. Cineva ar trebui să-și îndeplinească faptele în funcție de puterea sa, fără a urmări cu zel averea. Oferind apă, fie rece, fie încălzită de foc, cu o minte devotată, unui oaspete (însetat), conform celei mai bune puteri, cineva dobândește meritul care atașează de actul de a da mâncare unui om flămând. Rantideva, cu suflet înalt, a obținut succes în toate lumile prin venerarea asceților cu ofrande doar de rădăcini, fructe și frunze. Fiul regelui Śibi a câștigat, de asemenea, cele mai înalte regiuni ale fericirii prin faptul că l-a mulțumit pe Sūrya împreună cu companionul său cu ofrande de același fel. Toți oamenii, prin faptul că se nasc, acumulează datorii către zei, oaspeți, slujitori, Părinți (Pitri) și către ei înșiși. Prin urmare, fiecare ar trebui să facă tot posibilul pentru a se elibera de aceste datorii. Cineva se eliberează de datoria sa față de marii Rishi prin studierea *Vedelor.* Cineva își plătește datoriile față de zei prin efectuarea de sacrificii. Prin efectuarea riturilor *Śrāddha,* cineva este eliberat de datoriile sale față de Părinți. Cineva își plătește datoria față de semenii săi făcând fapte bune pentru ei. Cineva își plătește datoriile pe care le are față de sine ascultând recitări *Vedice* și reflectând asupra semnificației lor, mâncând rămășițele sacrificiilor și — susținându-și corpul. Cineva ar trebui să-și îndeplinească datoria de a îndeplini toate acțiunile, de la început, pe care le datorează slujitorilor săi. Deși lipsiți de avere, oamenii sunt văzuți atingând succesul prin eforturi mari.[1020] *Muni*, prin venerarea cuvenită a zeităților și prin turnarea cuvenită de ofrande de *ghee* în focul sacru, au fost văzuți atingând succesul ascetic. Fiul lui Rchika a devenit fiul lui Viśvāmitra. Prin venerarea

1017 Scopul acestui verset este de a arăta că astfel de acte constituie excepția și sunt ținute departe de ochii mei în acest discurs despre acte. *Rishi* Viswamitra a cauzat moartea celor o sută de fii ai lui Vasishtha și totuși nu a trebuit să meargă în iad pentru asta.

1018 Sensul pare a fi că, atunci când chiar și astfel de rude apropiate sunt respinse dacă se constată că le lipsesc afecțiunea, nu se poate contrazice faptul că oamenii nu fac niciodată bine altora decât atunci când speră să beneficieze singuri de astfel de acte.

1019 Ceea ce se dorește a fi spus este că acceptarea unui dar de la o persoană superioară este egală ca merit cu un dar făcut de o persoană săracă. Un om bogat, făcând un dar, câștigă un merit mai mare decât acceptând un dar.

1020 Adică, prin *Dhyana* și *Dharana*.

zeităților care au părți din ofrande de jertfă, cu Richa (a atins succesul în viața de apoi). Uśanas a devenit Śukra prin faptul că l-a mulțumit pe zeul zeilor. Într-adevăr, prin lăudarea zeiței (Umā), el se joacă în firmament, înzestrat cu o mare splendoare.[1021] Apoi, din nou, Asita și Devala, și Nārada și Parvata, și Karkaśvat, și fiul lui Jamadagni, Rāma, și Tāndya înzestrat cu suflet purificat, și Vasiṣṭha, și Jamadagni, și Viśvāmitra și Atri, și Bharadvāja, și Hariśmaśru, și Kuṇḍadhārin, și Śrutaśravas — acești mari Rishi, prin venerarea lui Viṣṇu cu minți concentrate cu ajutorul *Richas* și prin penitențe, au reușit să obțină succes prin grația acelei mari zeități înzestrate cu inteligență. Mulți oameni nevrednici, prin venerarea acelei zeități bune, au obținut o mare distincție. Cineva nu ar trebui să caute avansarea realizând vreo faptă nelegiuită sau demnă de blam. Acea avere care este câștigată prin căi drepte este adevărata avere. Fie ruşine acelei averi, cu toate acestea, care este câștigată prin mijloace nedrepte. Dreptatea este eternă. Ea nu ar trebui abandonată niciodată, în această lume, de dorința de avere. Acel om cu suflet drept care își păstrează focul sacru și își oferă adorațiile zilnice zeităților este considerat cel mai de seamă dintre oamenii drepți. Toate *Vedele*, O, cel dintâi dintre regi, sunt așezate pe cele trei focuri sacre (numite *Dakṣiṇa*, *Gārhapatya* și *Āhavanīya*). Se spune că acel Brahman posedă focul sacru ale cărui fapte există în totalitatea lor. Este mai bine să abandonezi imediat focul sacru decât să-l păstrezi, abținându-te în același timp de la fapte. Focul sacru, mama, tatăl care a zămislit și învățătorul, O, tigru printre oameni, ar trebui toți serviți și respectați cu umilință. Acel om care, lepădându-se de orice sentiment de mândrie, îi servește și îi respectă cu umilință pe cei venerabili de vârstă, care este înzestrat cu învățătură și lipsit de lăcomie, care privește toate creaturile cu ochi de iubire, care nu are avere, care este drept în faptele sale și care este lipsit de dorința de a provoca vreun rău (oricui), acel om cu adevărat respectabil este venerat în această lume de către cei buni și pioși.[1022]

SECȚIUNEA CCXCIV

Parasara a spus: Cea mai de jos ordine, este potrivit, să-și obțină subzistența din celelalte trei ordine. Un astfel de serviciu, făcut cu afecțiune și reverență, îi face drepți.[1023] Dacă strămoșii vreunui Sudra nu erau angajați în slujire, el tot nu ar trebui să se angajeze în altă ocupație (în afară de slujire). Într-adevăr, el ar trebui să se dedice slujirii ca ocupație. În opinia mea, este potrivit pentru ei să se asocieze, în toate circumstanțele, cu oameni buni devotați dreptății, dar niciodată cu cei răi. Așa cum în munții din est, pietrele prețioase și metalele strălucesc cu o splendoare mai mare datorită apropierii lor de Soare, tot așa și cea mai de jos ordine strălucește cu splendoare datorită asocierii sale cu cei buni. O bucată de pânză albă capătă acea nuanță cu care este vopsită. La fel este și cu Sudra.[1024] De aceea, de asemenea, omul ar trebui să se atașeze de toate calitățile bune, dar niciodată de calitățile rele. Viața oamenilor în această lume este trecătoare și efemeră. Acel om înțelept care, în fericire, precum și în suferință, realizează doar ceea ce este bun, este considerat un adevărat observator al scripturilor. Acel om care este înzestrat cu intelect nu va face niciodată un act care este lipsit de virtute, oricât de mari ar fi avantajele acelui act. Într-adevăr, un astfel de act nu este considerat cu adevărat benefic. Acel rege fără de lege care, smulgând mii de vaci de la proprietarii lor de drept, le dă (celor merituoși), nu dobândește niciun fruct (din acel act de a da) în afară de un sunet gol (care exprimă actul pe care l-a făcut). Pe de altă parte, el atrage asupra sa păcatul furtului. Sinele născut a creat la început Ființa numită *Dhatri*, ținută în respect universal. *Dhatri* a creat un fiu care era angajat în susținerea tuturor lumilor.[1025] Cinstind acea zeitate, Vaisya se angajează, pentru mijloacele sale de trai, în agricultură și creșterea vitelor. Kshatriya ar trebui să se ocupe de sarcina de a proteja toate celelalte clase. Brahmanii ar trebui să se bucure doar. În ceea ce privește pe Sudra, ei ar trebui să se angajeze în sarcina de a aduna cu umilință și onestitate

1021 Aceasta se referă la atingerea de către Usanas a statutului de planetă (Venus) pe firmament.

1022 *Nadantah* este un singur cuvânt. Înseamnă *Hinsa-sunyàh*. *Danti chinatti iti danta*. Reversul său este *Nadantah*.

1023 *Nirdishta* se referă la *Seva*.

1024 Adică, ei iau culorile societății în care trăiesc. Prin urmare, este foarte de dorit pentru ei să trăiască cu binele.

1025 Acest fiu al lui Dhatri este gazonul norilor.

articolele care urmează a fi oferite în jertfe și în curățarea altarelor și a altor locuri unde urmează a se face jertfe. Dacă fiecare ordin acționează în acest fel, dreptatea nu va suferi nicio scădere. Dacă dreptatea este păstrată în întregime, toate creaturile care locuiesc pe pământ vor fi fericite. Văzând fericirea tuturor creaturilor de pe pământ, zeitățile din cer se umplu de bucurie. De aceea, acel rege care, în concordanță cu îndatoririle stabilite pentru ordinul său, protejează celelalte clase, devine vrednic de respect. În mod similar, Brahmanul care este angajat în studiul scripturilor, Vaisya care este angajat în obținerea de bogății și Sudra care este mereu angajat în slujirea celorlalte trei clase cu atenție concentrată, devin obiecte de respect. Prin purtarea în celelalte moduri, O, șef al oamenilor, fiecare ordin se spune că se îndepărtează de virtute. Lăsând deoparte daruri de mii, chiar și douăzeci de scoici pe care cineva le poate da cu greu, după ce le-a câștigat cu dreptate, vor fi productive de mare beneficiu. Acele persoane, O, rege, care fac daruri brahmanilor după ce i-au venerat cuvenit, obțin fructe excelente proporționale cu acele daruri. Acel dar este foarte prețuit pe care donatorul îl face după ce a căutat donatarul și l-a onorat corespunzător. Acel dar este mijlociu pe care donatorul îl face la cerere. Acel dar, însă, care este făcut cu dispreț și fără nicio reverență, se spune că este foarte inferior (din punct de vedere al meritelor). Chiar și acest lucru îl spun acei rostitori ai adevărului, și anume, înțelepții. În timp ce se scufundă în acest ocean al vieții, omul ar trebui să încerce întotdeauna să traverseze acel ocean prin diverse mijloace. Într-adevăr, el ar trebui să se străduiască astfel încât să fie eliberat de legăturile acestei lumi. Brahmanul strălucește prin autocontrol; Kshatriya prin victorie; Vaisya prin bogăție; în timp ce Sudra strălucește întotdeauna în glorie prin priceperea în a sluji (cele trei alte ordine).

SECȚIUNEA CCXCV

Pārāsara spuse: „În ceea ce privește Vrața, averea dobândită de un Brahmin prin acceptarea de daruri, cea a unui Kshatriya câștigată prin victorie în luptă, a unui Vaisya obținută prin urmarea datoriilor stabilite pentru ordinul său și cea a unui Sudra câștigată prin slujirea celorlalte trei ordine, oricât de mică ar fi măsura ei, este demnă de laudă și, cheltuită pentru dobândirea virtuții, este rodnică în beneficii mari. Sudra este considerat servitorul constant al celorlalte trei clase. Dacă Brahminul, presat de necesități, se ocupă de datoriile unui Kshatriya sau ale unui Vaisya, nu se abate de la dreptate. Când, însă, Brahminul se ocupă de datoriile ordinului cel mai de jos, atunci cu siguranță se abate. Când Sudra nu poate obține traiul prin slujirea celorlalte trei ordine, atunci comerțul, creșterea vitelor și practicarea artelor mecanice îi sunt permise. Aparițiile pe scene de teatru și deghizarea sub diverse forme, expunerea de păpuși, vânzarea de băuturi spirtoase și carne, și comerțul cu fier și piele, nu ar trebui niciodată să fie întreprinse pentru scopuri de trai de către unul care nu a mai fost angajat anterior în acele profesii, fiecare dintre acestea fiind considerată reprobabilă în lume. Ni s-a spus că dacă cineva angajat în ele reușește să le abandoneze, dobândește mare merit. Când cineva care a reușit în viață se comportă păcătos din cauza mindului umplut de aroganță, acțiunile sale în astfel de circumstanțe nu pot fi considerate autoritare. Se aude în Purane că în trecut oamenii erau stăpâniți de ei înșiși; că prețuiau dreptatea; că practicile pe care le urmau pentru trai erau toate în concordanță cu cuviința și cu prescripțiile scripturale; și că singura pedeapsă necesară pentru a-i mustra când greșeau era să li se spună „rușine”.[1026] În vremea despre care vorbim, o rege, Dreptatea, și nimic altceva, era mult lăudată printre oameni. Ajungând la un progres mare în dreptate, oamenii din acele zile venerau doar toate calitățile bune pe care le vedeau. Asurile, însă, o, copil, nu puteau suferi acea dreptate care predomina în lume. Înmulțindu-se (atât în număr, cât și în energie), Asurele (sub forma Lăcomiei și Mâniei) au intrat în trupurile oamenilor. Atunci a fost generată în oameni mândria atât de distructivă pentru dreptate. Din mândrie a apărut aroganța, iar din aroganță a apărut furia. Când oamenii au fost astfel copleșiți de mânie, conduita care implica modestie și rușine a dispărut de la ei, iar apoi au fost cuprinși de neatenție.Învăluiți de neatenție, ei nu mai vedeau ca înainte și, ca urmare, au început să se oprime unul pe celălalt și astfel

1026 Traducătorul Burdwan oferă o versiune extrem de ridicolă a expresiei *Dhigdandasasanah*. Neputând să surprindă sensul, care este însă cu siguranță foarte clar, el interpretează cuvintele ca însemnând „a trăi sub stăpânirea regelui Dhigdanda”. K.P. Singha dă sensul corect.

să dobândească bogăţii fără nicio reţinere. Când oamenii au ajuns în această stare, mustrarea doar a celor vinovaţi nu mai avea niciun efect. Oamenii, fără a arăta reverenţă nici zeilor, nici Brahmanilor, au început să-şi satisfacă simţurile pe deplin.[1027] În acel timp, zeităţile au mers la zeul suprem, anume Shiva, posedând răbdare, având înfăţişări nenumărate şi înzestrat cu atributele cele mai înalte, şi i-au cerut protecţia. Zeităţile i-au insufalt energia lor comună, iar apoi marele zeu, cu o singură săgeată, a doborât pe pământ pe acei trei Asura, anume Dorinţa, Mânia şi Lăcomia, care se aflau în firmament, împreună cu lăcaşurile lor.[1028] Ferocele şef al acelor Asura care posedau o putere cumplită, care îi terorizase pe Deva, a fost ucis şi el de către Mahadeva înarmat cu suliţa.[1029] Când acest şef al Asura a fost ucis, oamenii şi-au recăpătat natura lor firească şi au început din nou să studieze Vedele şi celelalte scripturi, aşa cum era în vremurile de demult. Apoi cei şapte Rishi străvechi au venit şi l-au instalat pe Vasava ca şef al zeilor şi conducător al cerului. Şi şi-au asumat sarcina de a ţine toiagul de mustrare asupra omenirii. După cei şapte Rishi a venit regele Viprithu (să conducă oamenii), şi mulţi alţi regi, toţi aparţinând ordinului Kshatriya, pentru a conduce separat diferite grupuri de oameni. (Când Mahadeva a alungat toate poftele rele din minţile creaturilor) existau, în acele vremuri străvechi, anumiţi bărbaţi în vârstă din a căror minte nu plecau toate sentimentele rele. Prin urmare, din cauza acelei stări rele a minţilor lor şi a întâmplărilor legate de aceasta, au apărut mulţi regi cu o putere teribilă care au început să se dedea doar la fapte proprii Asura. Acei oameni de o prostie covârşitoare aderă la acele fapte rele, le stabilesc ca autorităţi şi le urmează în practică până în ziua de azi.[1030] Din acest motiv, o, rege, îţi spun, după ce ai reflectat cu bine cu ajutorul scripturilor, că unul ar trebui să se abţină de la toate faptele pline de vătămare sau răutate şi să caute să dobândească cunoaşterea Sinelui.[1031] Omul înzestrat cu înţelepciune nu va căuta bogăţia pentru înfăptuirea riturilor religioase prin căi nedrepte şi care implică abandonarea moralei. Bogăţia obţinută prin astfel de mijloace nu poate fi niciodată benefică. Fii tu un astfel de Kshatriya. Stăpâneşte-ţi simţurile, fii agreabil prietenilor şi iubeşte, conform datoriei ordinului tău, supuşii, slujitorii şi copiii tăi. Prin unirea prosperităţii şi adversităţii (în viaţa omului), apar prietenii şi duşmănii. Mii şi mii de existenţe se rotesc continuu (în ceea ce priveşte fiecare Jiva), iar în orice mod de existenţă al Jivei acestea trebuie să apară.[1032] Din acest motiv, ataşează-te de calităţile bune de orice fel, dar niciodată de defecte. Aceasta este natura bunelor calităţi, încât dacă şi cea mai prostuţă persoană, lipsită de orice virtute, se aude lăudată pentru vreo calitate bună, se umple de bucurie. Virtutea şi păcatul există, o rege, numai printre oameni. Acestea nu există printre alte creaturi în afară de om. De aceea, fie că ai nevoie de hrană şi de alte necesităţi ale vieţii, fie că depăşeşti această nevoie, trebuie să ai o dispoziţie virtuoasă, să dobândeşti cunoaştere, să priveşti întotdeauna toate creaturile ca pe propriul tău sine şi să te abţii complet de la a provoca vreo formă de vătămare. Când mintea cuiva este eliberată de dorinţe şi când toată Întunericul este alungat din ea, atunci reuşeşte să obţină ceea ce este favorabil.

1027 Şi în acest verset, traducătorul Burdwan îl consideră pe *Dhigdanda* ca fiind numele unui rege. El oferă o versiune la fel de ridicolă a celui de-al doilea vers. Comentatorul explică *Abhyagachchan* ca având *vishayan* înţeles după acesta. Sensul este că au început să se bucure excesiv de toate obiectele simţurilor. Atât Devan, cât şi Brahman sunt acuzative guvernate de *Avamanya*. K.P. Singha traduce corect ambele versuri.

1028 Acest verset este interpretat ca o afirmaţie metaforică. Cele trei Asura sunt, desigur, Kama, Krodha şi Lobha. *Gaganagah* (a rămâne pe firmament) este interpretat ca „existând în Maya”. *Sapurah* ca „cu formele lor grosiere, subtile şi potenţiale”; ”căzut pe pământ” este explicat ca „contopit cu *chit*-ul pur”. Întregul este interpretat ca implicând o distrugere spirituală a tuturor pasiunilor malefice şi o restaurare a omului la starea sa originală de puritate.

1029 Această pasiune principală a Asurei era Mahamoha sau marea Nepăsare. Cuvântul *Devas* este interpretat aici ca însemnând *simţurile*. Desigur, dacă versetul 16 nu este luat metaforic, atunci *Devas* poate fi luat în sensul său obişnuit de zeităţi.

1030 Geniul celor două limbi fiind diferit, este foarte dificil de redat frazeologia primului vers. Redus literal, versul ar suna „ei rămân sau stau asupra acelor acte şi le stabilesc”. Pe lângă faptul că este neidiomatică, propoziţia ar fi lipsită de sens. „A rămâne sau a zăbovi asupra oricărui act” înseamnă a adera la acesta. „A-l stabili” înseamnă a-l considera un precedent şi a face ca alţii să-l considere un precedent.

1031 *Samsiddhadhigamam* este explicat de comentator astfel: *Samsiddhah* este *nityasiddah*, adică *atman*; *tadadhigamam* este *atmajnanam*.

1032 Chiar zeii sunt supuşi prosperităţii şi adversităţii, precum şi efectelor lor de iubire şi ură. Nu există niciun mod de viaţă în care acestea să nu se regăsească.

SECȚIUNEA CCXCVI

Pārasara a spus: Ți-am vorbit acum despre hotărârile ce țin de îndatoririle celui ce duce o viață domestică. Voi vorbi acum despre hotărârile referitoare la penitențe. Ascultă-mă cum expun acest subiect. Se observă, de obicei, O, rege, că în urma unor stări sufletești pline de *Rajas* și *Tamas*, simțul proprietății, născut din atașament, se naște în inima căminarului. Datorită vieții domestice, omul dobândește vite, câmpuri, averi de felurite feluri, soții, copii și slugi. Cel ce respectă această formă de viață își aruncă mereu privirea asupra acestor bunuri. În aceste condiții, atașamentele și aversiunile sale cresc, și el încetează să mai privească posesiunile sale (trecătoare) ca fiind eterne și indestructibile. Când o persoană este copleșită de atașament și aversiune și se predă stăpânirii obiectelor lumești, dorința de plăcere îl cuprinde, născută din nepăsare, O, rege. Considerându-l fericit pe cel ce are cea mai mare parte din plăceri în această lume, omul devotat plăcerii nu vede, din cauza atașamentului său, altă fericire în afară de cea care însoțește satisfacerea simțurilor. Copleșit de lăcomia ce rezultă din acest atașament, el caută să mărească numărul rudelor și a însoțitorilor săi, iar pentru a-i satisface pe aceștia, se străduiește să-și mărească averea prin toate mijloacele. Plin de afecțiune pentru copii, un astfel de om săvârșește, pentru a obține avere, fapte pe care știe că sunt rele, și se lasă cuprins de tristețe dacă averea i se pierde. După ce a obținut onoruri și păzind mereu ca planurile sale să nu fie zădărnicite, el recurge la mijloace care să-i satisfacă dorința de plăcere. În cele din urmă, el are parte de pieire ca o consecință inevitabilă a conduitei pe care o urmează. Este bine cunoscut, însă, că adevărata fericire le aparține celor înzestrați cu inteligență, celor care rostim eternul *Brahma*, celor care caută să îndeplinească doar fapte lăudabile și benefice, și celor care se abțin de la toate faptele opționale, născute doar din dorință.[1033] Din pierderea tuturor acelor bunuri de care ne simțim legați, din pierderea averii, O, rege, și din tirania bolilor trupești și a angoaselor sufletești, o persoană cade în deznădejde. Din această deznădejde izvorăște o trezire a sufletului. Din această trezire provine studiul Scripturilor. Din contemplarea sensului Scripturilor, O, rege, se vede valoarea penitenței. Este foarte rar un om care posedă cunoașterea a ceea ce este esențial și a ceea ce este accidental, O, rege, – adică acela care caută să suporte penitențe, impresionat de adevărul că fericirea pe care o obții din posesia unor bunuri plăcute, cum ar fi soțiile și copiii, duce în cele din urmă la suferință.[1034] Penitențele, O, copil, sunt pentru toți. Sunt rânduite chiar și pentru cea mai de jos clasă de oameni (și anume Sudra). Penitențele îl așază pe cel stăpân pe sine și care are control asupra tuturor simțurilor pe calea spre cer. Prin penitențe, puternicul Stăpân al tuturor creaturilor, O, rege, respectând jurăminte la intervale anume, a creat toate obiectele existente. Adityas, Vasus, Rudras, Agni, Aswins, Maruts, Viswedevas, Saddhyas, Pitris, Maruts, Yakshas, Rakshasas, Gandharvas, Siddhas și ceilalți locuitori ai cerului, și, într-adevăr, toți ceilalți zei, O, copil, au fost încununați de succes prin penitențele lor. Acei Brahmani pe care i-a creat *Brahma* la început, au reușit prin penitențele lor să cinstească nu doar Pământul, ci și cerul în care se desfășurau după plac. În această lume a muritorilor, cei care sunt regi, și ceilalți căminari născuți în familii înalte, au ajuns toți ceea ce sunt numai în virtutea penitențelor lor.[1035] Hainele lor de mătase pe care le poartă, podoabele excelente care le împodobesc trupul, animalele și vehiculele pe care le călăresc, și scaunele pe care le folosesc sunt toate rezultatul penitențelor lor. Miile de femei frumoase și încântătoare pe care le au alături și reședința lor în palate somptuoase sunt toate datorită penitențelor lor. Paturi scumpe și diverse feluri de mâncăruri delicioase devin ale celor care acționează drept. Nu există nimic în cele trei lumi, O, distrugător de dușmani, ce să nu poată fi atins prin penitențe. Chiar și cei lipsiți de adevărata cunoaștere dobândesc Renunțarea ca urmare a penitențelor lor.[1036] Fie în împrejurări înstărite sau

---

1033 După *sukham*, se adaugă *bhavati* sau un verb similar. *Tyajatam* se rezumă la *kamya karma*, adică cei care se abțin de la acte care nu sunt *nitya*, ci sunt doar *kamya* sau opționale.

1034 Sensul este că sunt mulți cei care se îndreaptă spre penitențe ca urmare a disperării. Sunt însă foarte rari oamenii care adoptă penitențe, fiind impresionați imediat de faptul că fericirea vieții domestice este ireală și se termină în mizerie.

1035 Adică, penitențe din viețile lor trecute.

1036 Nu sunt sigur că am înțeles corect al doilea rând al acestui verset. *Akrita-karmanam* este explicat de comentator ca *anut-pannatattwajnanam*, iar *upabhogavarityagah* este Renunțare sau *Vairagyam phalani, tapasah* fiind înțeleasă înainte de ea. Dar de ce *phalani* în loc de *phalam*?

mizerabile, un om ar trebui să lepede lăcomia, reflectând la scripturi, cu ajutorul Minții și înțelegerii sale, O, cel mai bun dintre regi. Nemulțumirea este productivă în nefericire. (Nemulțumirea este rezultatul lăcomiei). Lăcomia duce la amețirea simțurilor. Fiind amețite simțurile, înțelepciunea cuiva dispare ca o cunoaștere care nu este menținută prin aplicare continuă. Când înțelepciunea cuiva dispare, acesta nu reușește să deosebească ce este potrivit de ce este nepotrivit. Prin urmare, când fericirea cuiva este distrusă (și devine supus la nefericire), ar trebui să practice cea mai austeră dintre penitențe.[1037] Ceea ce este plăcut se numește fericire. Ceea ce este neplăcut se numește nefericire. Când penitențele sunt practicate, rezultatul este fericire. Când nu sunt practicate, rezultatul este nefericire. Privește roadele practicii și abținerii de la penitențe![1038] Prin practicarea penitențelor nepătate, oamenii întâlnesc întotdeauna consecințe de bun augur de tot felul, se bucură de toate bunătățile și obțin o mare faimă.[1039] El, însă, care prin abandonarea (penitențelor nepătate), se îndreaptă spre penitențe din dorința de rod, întâmpină multe consecințe neplăcute și rușine și tristețe de diverse feluri, ca roade ale acestora, toate având ca și cauză posesiunile lumești.[1040] În ciuda dorinței de a practica dreptatea, penitențele și darurile, dorința de a îndeplini tot felul de fapte interzise apare în mintea lui. Prin perpetuarea în acest fel a diverse feluri de fapte păcătoase, el merge în iad.[1041] Acea persoană, O, cel mai bun dintre oameni, care, atât în fericire, cât și în nefericire, nu se abate de la datoriile care i-au fost rânduite, se spune că are scripturile ca ochi. Se spune că plăcerea pe care o derivează cineva din satisfacerea simțurilor sale tactil, lingual, vizual, olfactiv și auditiv, O, monarhule, durează doar atât cât un proiectil lansat din arc cade pe pământ. La încetarea acelei plăceri, atât de trecătoare, cineva experimentează cea mai ascuțită agonie. Numai cei fără minte nu aplaudă fericirea Eliberării, care este fără egal. Văzând nefericirea care însoțește satisfacerea simțurilor, cei înzestrați cu înțelepciune cultivă virtuțile liniștii și ale autocontrolului în vederea atingerii Eliberării. Ca urmare a comportamentului lor drept, bogăția și plăcerea nu pot reuși niciodată să-i afecteze.[1042] Gospodarii pot, fără nicio mustrare, să se bucure de bogățiile și alte posesiuni care sunt obținute fără Efort. În ceea ce privește însă datoriile ordinului lor stabilite în scripturi, acestea, sunt de părere, ar trebui să le îndeplinească cu ajutorul Efortului.[1043] Practica celor care sunt onorați, care s-au născut în familii înalte și care își țin ochii mereu ațintiți asupra sensului scripturilor, este incapabilă de a fi urmată de către cei păcătoși și de cei cu minți neînfrânate. Toate faptele făcute de om sub influența vanității, se întâlnesc cu distrugerea. Prin urmare, pentru cei respectabili și cu adevărat drepți nu există altă faptă de făcut în această lume decât penitența.[1044] În

---

1037 Al doilea rând al acestui verset încheie argumentul. *Tasmat*-ul face referire la toate afirmațiile anterioare, nu doar la primul rând din 26. Afirmația din al doilea rând este aceeași cu cea din al doilea rând al versetului 13 de mai sus.

1038 Am extins puțin al doilea rând pentru a-l face inteligibil.

1039 Prin „penitente neîngrijite” se înțelege *nishkamam tapah* sau penitente săvârșite fără dorința de a obține roade.

1040 După *Tyaktwa*, se înțelege *nishkalmasham tapah*. Ordinea cuvintelor este *Phalarthi apriyani* etc., *vishyatmakam tatphalam prapnoti*. Distincția dintre *nishkamam* și *sakamam tapah* este aceasta; prin prima se atinge fericirea. Chiar și bogăția pământească pe care o câștigă devine plină de fericire; prin cea de-a doua, însă, se întâlnește cu diverse tipuri de tristețe rezultate din posesiunile pământești pe care reușește să le obțină.

1041 Gramatica primului vers este aceasta: *Dharme tapaşi dane cha (sati avihitakarme) vidhitsa* etc. Dacă *vidhitsa* ar fi înțeles cu „*dharma* etc.”, versul ar fi lipsit de sens.

1042 Prima linie este dificil de interpretat. *Tatah* înseamnă „în consecința durerii care însoțește satisfacția simțurilor”. *Sarvasya* se referă la *vivekinah*. J*yayase phalartham* înseamnă „de dragul celui mai înalt fruct”, care, desigur, este Eliberarea. *Gunah* înseamnă „același lucru”, ”dama etc.”.

1043 Comentatorul subliniază că scopul acestui verset este de a arăta că tot ceea ce deține sau face cineva nu este rezultatul faptelor din trecut. Soții, mâncarea, băutura etc. se obțin ca urmare a faptelor din trecut sau a *praravdha karma*. În ceea ce privește aceste lucruri, *purushakara* sau efortul este slab. Prin urmare, a depune efort pentru dobândirea lor nu ar fi înțelept. În ceea ce privește dobândirea dreptății, însă, efortul este eficient. Prin urmare, ar trebui să ne străduim, cu efort, să ne conformăm propriilor îndatoriri, așa cum sunt stabilite în scripturi. Fără o astfel de distincție între destin (*praravdha*) și efort (*purushakara*), poruncile și interdicțiile Scripturilor ar fi lipsite de sens. Traducătorul din Burdwan, citând fragmente din comentariu fără a le înțelege deloc, transformă versetul într-un nonsens total. K.P. Singha redă corect sensul.

1044 Sacrificiile și toate celelalte acte întreprinse dintr-un simț al vanității sunt destructibile în ceea ce privește consecințele lor, căci raiul este terminabil. Penitențele, însă, care sunt întreprinse fără dorința de a rodi nu sunt așa, căci acestea duc la Eliberare. *Tesham* se referă la cei menționați în primul rând al versetului 37. Nu ar trebui înțeles

ceea ce privește pe acei gospodari, însă, care sunt dedicați faptelor, ar trebui să se pună cu toată inima la fapte. Urmând datoriile ordinului lor, O, rege, ar trebui să îndeplinească cu iscusință și atenție jertfe și alte rânduieli religioase. Într-adevăr, așa cum toate râurile, de ambele sexe, își au refugiul în Ocean, la fel și oamenii aparținând tuturor celorlalte ordine au refugiul în gospodar.

SECȚIUNEA CCXCVII

Janaka a spus: De unde, O, mare Rishi, apare această diferență de culoare între oamenii aparținând diferitelor ordine? Doresc să știu asta. Spune-mi asta, O, cel mai înțelept dintre vorbitori! *Sruti* spun că urmașii pe care îi naște cineva sunt propriile persoane. Originar proveniți din Brahmana, toți locuitorii pământului ar fi trebuit să fie Brahmana. Proveniți din Brahmana, de ce s-au îndreptat oamenii spre practici diferite de cele ale Brahmanilor?

Parasara spuse: Așa este, O, rege! Copiii procreați nu sunt altceva decât procreatorul însuși. În consecință, însă, din cauza lepădării de asceză, a avut loc această împărțire în clase de culori diferite. Când solul este bun și sămânța este bună, urmașii rezultați devin meritorii. Dacă, însă, solul și sămânța devin altfel sau inferioare, urmașii care se vor naște vor fi inferiori. Cei care cunosc scripturile știu că atunci când Domnul tuturor creaturilor S-a hotărât să creeze lumile, unele creaturi au izvorât din gura Sa, altele din brațele Sale, altele din coapsele Sale și altele din picioarele Sale. Cei care au izvorât astfel din gura Sa, O, copil, au ajuns să fie numiți Brahmani. Cei care au izvorât din brațele Sale au fost numiți Kshatriya. Aceia, O, rege, care au izvorât din coapsele Sale au fost clasa înstărită numită Vaisya. Și, în cele din urmă, cei care s-au născut din picioarele Sale au fost clasa servitoare, și anume Sudra. Doar aceste patru ordine de oameni, O, monarh, au fost astfel create. Cei care aparțin unor clase peste și altele decât acestea se spune că au izvorât dintr-o amestecare a acestora. Kshatriya numiți Atiratha, Amvastha, Ugra, Vaideha, Svapaka, Pukkasa, Tena, Nishada, Suta, Magadha, Ayoga, Karana, Vratya și Candala, O, monarh, au izvorât cu toții din cele patru ordine originale prin amestecarea între ele.

Janaka spuse: Când toți au izvorât din singurul *Brahma*, cum a apărut diversitatea umană în ceea ce privește rasa? O, cel mai bun dintre asceți, o diversitate infinită de rase se vede în această lume. Cum ar fi putut oamenii dedicați ascezei să ajungă la statutul de Brahmani, deși de origine nediscriminată? Într-adevăr, cei născuți din pântece pure și cei din pântece impure, toți au devenit Brahmani.

Pārāśara a zis: O rege, statutul persoanelor cu suflet înalt care au reușit să-și purifice sufletele prin penitențe nu putea fi considerat afectat de nașterile lor joase. Marii Rishi, O, monarh, prin aducerea pe lume de copii în pântece nedeterminate, le-au acordat statutul de Rishi prin puterea lor ascetică. Bunicul meu Vasiṣṭha, Riṣiṅga, Kaśyapa, Veda, Taṇḍya, Kṛpa, Kākṣivata, Kāmattha și alții, și Yavakrita, O, rege, și Droṇa, cel mai proeminent vorbitor, și Ayu, și Mātaṅga, și Datta, și Drupada, și Matsya, toți aceștia, O, conducător al Videhilor, și-au obținut pozițiile respective prin penitență ca mijloc. Inițial au apărut doar patru *Gotra* (rase), O, monarh, și anume: Aṅgiras, Kaśyapa, Vasiṣṭha și Bhrigu. În consecință cu faptele și comportamentul, O, conducător al oamenilor, multe alte *Gotra* au apărut în timp. Numele acestor *Gotra* se datorează penitenților celor care le-au fondat. Oamenii buni le folosesc.

Janaka a spus: Spune-mi, O, sfântule, datoriile speciale ale diferitelor ordine. Spune-mi și care sunt datoriile lor comune. Tu ești versat în toate.

Pārāśara a zis: Acceptarea de daruri, oficierea la sacrificiile altora și învățarea elevilor, O, rege, sunt datoriile speciale ale Brahmanilor. Protecția celorlalte ordine este potrivită pentru Kshatriya. Agricultura, creșterea vitelor și comerțul sunt ocupațiile Vaiṣyasilor. În timp ce slujirea

---

ca referindu-se la oameni în general, așa cum face în mod greșit traducătorul Burdwan.

(celor trei) clase regenerate este ocupația, O, rege, a Sūdrașilor. Ți-am spus acum care sunt datoriile speciale ale celor patru ordine, O, monarh. Ascultă-mă acum, O, copil, cum îți spun care sunt datoriile comune ale tuturor celor patru ordine. Compasiunea, abținerea de la vătămare, sârguința, dăruirea celorlalți a ceea ce li se datorează, *Srāddha* în onoarea strămoșilor decedați, ospitalitatea față de oaspeți, adevărul, supunerea mâniei, mulțumirea cu propriile soții, puritatea (atât interioară, cât și exterioară), lipsa de răutate, cunoașterea Sinelui și Renunțarea — aceste datorii, O, rege, sunt comune tuturor ordinelor. Brahmanii, Kshatriyiii și Vaișyiii — acestea sunt cele trei ordine regenerate. Toți au drepturi egale la îndeplinirea acestor datorii, O, cel mai proeminent dintre oameni. Aceste trei ordine, dedicându-se unor datorii altele decât cele stabilite pentru ele, ajung la nenorocire, O, monarh (și cad din propriul lor statut), la fel cum se ridică și acumulează mare merit luând ca model un individ drept din clasele lor respective care își respectă cuvenit datoriile. Śūdra nu cade niciodată (făcând acte interzise); nici nu este demn de vreunul dintre riturile de regenerare. Cursul de datorii care decurg din *Vedă* nu este al lui. Cu toate acestea, nu este împiedicat să practice cele trei și zece datorii comune tuturor ordinelor. O, conducător al Videhilor, Brahmani învățați în *Vedă*, O, monarh, considerați un Sudra (virtuos) egal cu un Brahmana însuși. Eu, însă, O, rege, îl privesc pe un astfel de Sudra ca pe strălucitorul Vishnu al universului, cel dintâi dintre toate lumile.[1045] Persoanele de cea mai de jos ordine, dorind să extermine pasiunile rele (precum lăcomia și mânia etc.), se pot dedica respectării conduitei celor buni; și, într-adevăr, în timp ce acționează astfel, ei pot dobândi un mare merit prin îndeplinirea tuturor riturilor care duc la progres, omițând *mantrele* care pot fi rostite de celelalte ordine în timpul îndeplinirii acelorași ceremonii. Oriunde persoanele de cea mai de jos ordine adoptă comportamentul celor buni, ele reușesc să atingă fericirea, în urma căreia își pot petrece timpul în desfătare atât aici, cât și în cele de apoi.

Janaka a zis: O, mare ascet, este omul pătat de faptele sale sau este pătat de ordinul sau clasa în care s-a născut? O îndoială mi-a apărut în suflet. Se cuvine să-mi expui asta.

Parasara a zis: Fără îndoială, O rege, ambele, adică faptele și nașterea, sunt surse de păcat. Ascultă acum diferența lor. Acel om care, deși pătat prin naștere, nu comite păcat, se abține de la păcat în pofida nașterii și faptelor. Dacă, însă, o persoană de naștere superioară săvârșește fapte reproșabile, acele fapte îl pătează. De aceea, dintre cele două, adică faptele și nașterea, faptele îl pătează pe om (mai mult decât nașterea).[1046]

Janaka a zis: Care sunt acele fapte drepte în această lume, O cel mai bun dintre toți cei regenerați, a căror îndeplinire nu aduce vătămare altor creaturi?

Parasara a zis: Ascultă de la mine, O, monarh, despre ceea ce mă întrebi – adică acele fapte lipsite de vătămare care îl salvează întotdeauna pe om. Aceia care, lăsând deoparte focurile lor domestice, s-au detașat de toate atașamentele lumești, devin eliberați de toate angoasele. Urcând treptat, pas cu pas, pe calea Yoga, ei ajung să vadă starea de fericire supremă (adică Eliberarea).[1047] Înzestrați cu credință și umilință, practicând întotdeauna autocontrolul, posedând o inteligență ascuțită și abținându-se de la toate faptele, ei ating fericirea eternă. Toate categoriile de oameni, O, rege, prin îndeplinirea corectă a faptelor drepte, prin rostirea adevărului și prin abținerea de la nedreptate, în această lume, se înalță la cer. În aceasta nu este nicio îndoială.

1045 *Kam* este *Brahmanam*. Comentatorul explică faptul că Brahmana (Creatorul) este echivalent cu Brahmana; și că Vishnu este echivalent cu Kshatriya. Prin urmare, ceea ce se spune în acest verset (conform lui) este că un Sudra, practicând îndatoririle comune tuturor celor patru ordine, reușește în viața sa următoare să devină un Brahmana. Așa spun Brahmanii învățați din scripturi; dar opinia lui Parasara este că un astfel de Sudra, în viața sa următoare, se naște ca Kshatriya.

1046 Nu sunt sigur că am înțeles corect aceste două versete. Versetul 33 este evident o cruce.

1047 *Yathakarman* înseamnă „de la o etapă la alta”. *Karmapatham* este *yogam*. Etapele la care se face referire aici sunt *vichara, vitarka, Ananda* și *Asmita*. Ceea ce se afirmă în acest verset este că cel care renunță la toate atașamentele și se dedică Yoga reușește să atingă fericirea Eliberării.

SECȚIUNEA CCXCVIII

Pārāśara a spus: Părinții, prietenii, învățătorul și soțiile învățătorilor oamenilor lipsiți de devoțiune nu le pot oferi acestora meritele care țin de devoțiune. Doar cei care sunt ferm devotați unor astfel de înaintași, care le spun lucruri plăcute, care le caută bunăstarea și care le sunt supuși în comportare, pot obține meritul devoțiunii. Tatăl este cel mai înalt dintre zei alături de copiii săi. Se spune că tatăl este superior mamei. Obținerea Cunoașterii este considerată cea mai înaltă realizare. Cei care au subjugat obiectele simțurilor (prin obținerea Cunoașterii) dobândesc ceea ce este cel mai înalt (și anume, Eliberarea). Acel prinț Kshatriya care, mergând pe câmpul de luptă, primește răni în mijlocul săgeților de foc care zboară în toate direcțiile și arde de acestea, cu siguranță merge în regiuni inaccesibile chiar și zeilor și, ajungând acolo, se bucură de fericirea cerului în perfectă satisfacție. Un Kshatriya nu ar trebui, O, rege, să lovească pe cel obosit, sau pe cel înspăimântat, sau pe cel dezarmat, sau pe cel care plânge, sau pe cel care nu vrea să lupte, sau pe cel neechipat cu platoșă, carete, cai și pedestrași, sau pe cel care și-a încetat efortul în luptă, sau pe cel bolnav, sau pe cel care strigă să fie cruțat, sau pe cel de vârstă fragedă, sau pe cel bătrân. Un Kshatriya ar trebui, în luptă, să lupte cu unul de neamul său care este echipat cu platoșă, carete, cai și pedestrași, care este gata de efort și care se află într-o poziție de egalitate. Moartea în mâinile unui egal sau ale unui superior este lăudabilă, dar nu cea în mâinile unui inferior, sau ale unui laș, sau ale unui ticălos. Acest lucru este bine cunoscut. Moartea în mâinile unuia păcătos, sau a unuia de neam jos și cu purtare rea, O, rege, este dezonorantă și duce în iad. Cel al cărui termen de viață a expirat nu poate fi salvat de nimeni. În mod similar, cel al cărui termen de viață nu s-a epuizat nu poate fi ucis niciodată de nimeni.[1048] Ar trebui să-l împiedice pe cineva pe acei înaintași iubiți să-i facă (pentru beneficiul său) astfel de acte precum cele făcute de servitori, precum și toate acele acte care implică vătămarea altora. Nu ar trebui să dorească niciodată să-și extindă propria viață luând viețile altora.[1049] Când își dau viața, este lăudabil pentru toți gospodarii care respectă datoriile oamenilor care trăiesc în locuri sacre să-și dea viața pe malurile râurilor sacre.[1050] Când termenul de viață al cuiva se epuizează, acesta se dizolvă în cele cinci elemente. Uneori acest lucru se întâmplă brusc (din cauza unor accidente) și uneori este provocat de cauze (naturale).[1051] Cel care, după ce a obținut un corp, îi provoacă dizolvarea (într-un loc sacru printr-un accident dezonorant) se înveșmântează într-un alt corp de natură similară. Deși pus pe calea Eliberării, el devine totuși un călător și ajunge la un alt corp, ca o persoană care se mută dintr-o cameră în alta.[1052] În cazul atingerii unui al doilea corp de către un astfel de om (în ciuda morții sale într-un loc sacru), unica cauză este moartea sa accidentală. Nu există o a doua cauză. Acel nou corp în care creaturile se încarnează (ca urmare a caracterului accidental al morții lor în locuri sacre) ia naștere și se atașează de Rudre și Pisache.[1053] Oamenii învățați, cunoscuți în Adhyatma, spun că trupul este o aglomerare de artere și tendoane și oase și multă materie dezgustătoare și impură și un compus de esențe (primare), iar simțurile și obiectele simțurilor născute din dorință, toate având un înveliș exterior de piele apropiat de ele. Lipsită (în realitate) de frumusețe și alte realizări, această aglomerare, prin forța dorințelor unei vieți

---

1048 Traducătorul din Burdwan redă greșit al doilea rând al acestui verset. Toate textele citesc acest rând în același mod.

1049 *Snigdhais* implică seniori afectuoși, cum ar fi mamele etc.; *karmani* este explicat de Comentator ca *abhyanga-karmani*, adică frecarea cu ulei etc. Astfel de acte, atunci când copiii sunt bolnavi, sunt adesea făcute de mame. Acest lucru este interzis, deoarece sunt îndatoriri umile pe care seniorilor nu ar trebui să li se permită niciodată să le îndeplinească.

1050 *Vinasamabhikankhatam* este explicat alternativ de comentator într-un *Kriyavatam*, care este explicat ca „respectând îndatoririle *Tirthavasinilor*”.

1051 Comentatorul este pentru explicarea celui de-al doilea vers exoteric.

1052 *Dehat* este *Deham prapya*. *Yena* este *yena pitmsa*. *Upapaditam* are referire la *topanchatwam* în versetul anterior. Sensul versetului este acesta: cel care se confruntă cu o moarte subită într-un *tirtha* sau loc sacru, nu devine eliberat, ci obține un alt corp în viața sa următoare, similar cu cel pe care îl pierde. *Adhyanam gatakah* înseamnă că, deși este pus pe calea Eliberării, totuși devine un călător: starea sa se datorează modului indolent al dizolvării sale.

1053 Scopul acestui verset este de a arăta că omul care moare într-un loc sacru renaște sau devine Pisacha și atinge rapid Eliberarea ca urmare a contiguității sale cu Siva. *Mokshabhuteshu* este *Moksha-yogyeshu*. Forma neutră a lui *taddeham* este *arsha*.

anterioare, îşi asumă o formă umană.[1054] Părăsit de proprietar, trupul devine inert şi nemişcat. Într-adevăr, când ingredientele primare revin la naturile lor respective, trupul se amestecă cu praful. Cauzat de uniunea sa cu faptele, acest trup reapare în circumstanţe determinate de faptele sale. Într-adevăr, O, conducător al Videhilor, în orice circumstanţe acest trup suferă dizolvare, următoarea sa naştere, determinată de acele circumstanţe, este văzută bucurându-se şi suferind de roadele tuturor faptelor sale trecute. *Jiva*, după dizolvarea trupului pe care l-a locuit, nu, O, rege, ia naştere într-un alt corp imediat. Rătăceşte prin cer o vreme ca un nor spaţios. Obţinând un nou receptacul, O, monarh, se naşte din nou. Sufletul este deasupra minţii. Mintea este deasupra simţurilor. Creaturile mobile, din nou, sunt cele mai de seamă dintre toate obiectele create. Dintre toate creaturile mobile, cele cu două picioare sunt superioare. Dintre creaturile cu două picioare, cele regenerate sunt superioare. Dintre cele regenerate, cele înzestrate cu înţelepciune sunt superioare. Dintre cele înzestrate cu înţelepciune, cele care au reuşit să dobândească cunoaşterea sufletului sunt superioare. Dintre cele care posedă cunoaşterea sufletului, cele înzestrate cu umilinţă sunt superioare. Moartea urmează naşterii tuturor oamenilor. Aceasta este stabilită. Creaturile, influenţate de atributele *Sattwa*, *Rajas* şi *Tamas*, urmăresc fapte care au un sfârşit.[1055] Acel om este considerat drept care suferă dizolvare când Soarele este în declinaţia nordică şi la un moment şi sub o constelaţie ambele fiind sacre şi propice. El este drept care, după ce s-a curăţat de toate păcatele şi şi-a îndeplinit toate faptele cât a putut de bine şi abţinându-se să nu facă rău niciunui om, întâmpină moartea când aceasta vine. Moartea pe care cineva o întâlneşte prin otravă, spânzurare, ardere, în mâinile tâlharilor şi la dinţii animalelor se spune că este una fără glorie.[1056] Acei oameni drepţi nu întâmpină niciodată astfel de morţi sau morţi similare, chiar dacă sunt afectaţi de boli mintale şi fizice de cel mai chinuitor fel. Vieţile celor drepţi, O, rege, străpungând Soarele, se ridică în regiunile lui *Brahma*. Vieţile celor care sunt şi drepţi şi păcătoşi rătăcesc în regiunile de mijloc. Vieţile celor păcătoşi se scufundă în cele mai de jos adâncuri. Omul are un singur duşman şi niciun altul. Acel duşman se identifică cu ignoranţa, O, rege. Copleşit de aceasta, omul este condus să săvârşească acte înfricoşătoare şi extrem de crude. Acel duşman împotriva căruia cineva ar trebui să-şi pună puterea ascultând de bătrâni conform datoriilor stipulate în *Sruti*—acel duşman care nu poate fi învins decât prin eforturi constante—îşi găseşte pieirea, O, rege, numai când este zdrobit de săgeţile înţelepciunii.[1057] Omul doritor să dobândească merit trebuie mai întâi să studieze *Vedele* şi să observe penitentele, devenind un *Brahmacarin*. Apoi, intrând în regimul de viaţă domestic, trebuie să efectueze Sacrificiile obişnuite. Stabilindu-şi rasa, el ar trebui apoi să intre în pădure, înfrânându-şi simţurile şi dorind să obţină eliberarea. Nimeni nu ar trebui să se automutileze abţinându-se de la orice plăcere. Dintre toate naşterile, statutul de om este preferabil, chiar dacă cineva trebuie să devină un Chandala. Într-adevăr, O, monarh, acea ordine de naştere (şi anume, cea umană) este cea mai de seamă, deoarece devenind fiinţă umană, reuşeşte să se salveze prin fapte meritorii. Oamenii întreprind întotdeauna acte drepte, O, stăpâne, ghidaţi de autoritatea *Srutilor*, astfel încât să nu cadă din statutul de umanitate. Acel om care, după ce a atins statutul de umanitate atât de greu de obţinut, se lasă pradă răutăţii, disprețuieşte dreptatea şi se predă dorinţei, este cu siguranţă trădat de dorinţele sale.[1058] Acel om care priveşte toate creaturile cu ochi ghidaţi de afecţiune, considerându-le demne de a fi îngrijite cu ajutor iubitor, care disprețuieşte toate felurile de bogăţii, care le oferă consolare, le dă hrană, le adresează cuvinte plăcute şi care se bucură de fericirea lor şi suferă din cauza necazurilor lor, nu suferă niciodată mizerii în lumea de apoi. Mergând la Saraswati, în pădurile Naimisha, la apele din Pushkara şi la celelalte locuri sfinte de pe pământ, cineva ar trebui

---

1054 *Gunanancha* din al doilea rând al versetului 14 se referă la obiectele simţurilor, care, aşa cum s-a explicat în secţiunile anterioare, nu au o existenţă independentă, deoarece ele există doar aşa cum există în dorinţă. Compusul esenţelor primordiale şi al celorlalte lucruri menţionate ia forme diferite prin forţa dorinţelor din vieţile anterioare.

1055 Toate faptele sunt perisabile în ceea ce priveşte consecinţele lor.

1056 Este dificil să le oferi străinilor o idee despre ce se numeşte *Apamrityu*. Toate decesele cauzate de accidente care implică ignominie sunt numite *Apamrityu*. Moartea prin muşcătură de şarpe, prin cădere, prin înec, prin coarnele unui animal etc. sunt exemple de *Apamrityu*.

1057 „*Bothyasya* şi sa se referă la duşmanul numit Ignoranţă.” *Rajaputra* este un vocativ. *Paraiti* este *nasyati*.

1058 *Vanchate* este precedat de *kamena* înţeles.

să facă danii, să practice renunțarea, să-și facă înfățișarea prietenoasă, O, rege, și să-și purifice corpul prin băi și penitențe. Acei oameni care mor în casele lor ar trebui să li se efectueze ritualurile de incinerare pe trupurile lor. Trupul lor ar trebui dus la crematoriu cu vehicule și acolo să fie arse conform ritualurilor de purificare stipulate în scripturi. Actele religioase, ceremoniile benefice, efectuarea sacrificiilor, oficierea la sacrificiile altora, daniile, săvârșirea altor fapte meritorii, efectuarea, după putere, a tot ceea ce a fost orânduit în cazul strămoșilor decedați — toate acestea le face cineva pentru binele propriu. *Vedele* cu cele șase ramuri ale lor și celelalte scripturi, O, rege, au fost create pentru binele celui cu fapte fără pată.

Bhishma a continuat: Toate acestea i-a spus acel înțelept cu suflet înalt, odinioară, pentru binele său, regelui din Videha, O, rege.

SECȚIUNEA CCXCIX

Bhishma a spus: Încă o dată, Janaka, conducătorul din Mithila, l-a întrebat pe Parasara, cu sufletul nobil, înzestrată cu cunoștințe sigure cu privire la toate îndatoririle.

Janaka a spus: Ce este producător de bine? Care este cea mai bună cale (pentru creaturile vii)? Care este ceea ce, odată realizat, nu este niciodată distrus? Care este acel loc reparator de unde nu trebuie să te întorci? Spune-mi toate acestea, O, tu, cu inteligență înaltă!

Parasara spuse: Dezagregarea (de atașamente) este rădăcina binelui.[1059] Cunoașterea este calea supremă. Penitențele practicate nu se distrug niciodată, Darurile, făcute persoanelor merituoase, de asemenea, nu se pierd. Atunci când cineva, rupând legăturile păcatului, începe să găsească plăcere în dreptate, și atunci când face cel mai înalt dar dintre toate, adică promisiunea nevătămării tuturor creaturilor, atunci atinge succesul. Cel care donează mii de vaci și sute de cai (persoanelor merituoase), și care oferă tuturor creaturilor promisiunea nevătămării, primește în schimb promisiunea nevătămării de la toți. Cineva poate trăi în mijlocul tuturor felurilor de bogăție și plăceri, dar, dacă este înzestrat cu inteligență, nu trăiește în ele: în timp ce cel lipsit de inteligență trăiește în întregime în obiecte de plăcere chiar și nesubstanțiale.[1060] Păcatul nu se atașează de un om înțelept, la fel cum apa nu udă frunzele de lotus. Păcatul se lipește mai puternic de cel lipsit de atașament, la fel cum șerlacul și lemnul se lipesc ferm unul de celălalt. Păcatul, care nu poate fi stins decât prin suferirea fructelor sale, nu îl părăsește niciodată pe făptuitor. Într-adevăr, făptuitorul, când vine timpul, trebuie să suporte consecințele care decurg din el.[1061] Aceia, însă, care au sufletul curățit și care realizează existența lui *Brahma*, nu sunt afectați niciodată de fructele faptelor lor. Neglijent în privința simțurilor sale de cunoaștere și de acțiune, cel care nu este conștient de faptele sale rele și al cărui suflet este atașat atât de bine, cât și de rău, este afectat de mare frică. Cel care se eliberează în totalitate de atașamente în orice moment și care își subjugă complet pasiunea mâniei, nu este pătat niciodată de păcat, chiar dacă trăiește în satisfacerea obiectelor lumești. Așa cum un dig construit pe un râu, dacă nu este spălat, face ca apele acestuia să se umfle, la fel și omul care, fără a fi atașat de obiecte de plăcere, construiește digul dreptății, ale cărui materiale constau în limitările stabilite în scripturi, nu trebuie să se lamenteze niciodată. Dimpotrivă, meritele și penitențele sale cresc. Așa cum piatra prețioasă pură (numită *Suryakanta*) absoarbe și atrage razele Soarelui, la fel, O, rege-tigru, Yoga progresează cu ajutorul atenției concentrate.[1062] Așa cum semințele de susan, în urma amestecului lor repetat cu flori (parfumate), devin foarte plăcute în ceea ce privește calitatea, la fel calitatea *Sattwa* apare la oameni în proporție cu măsura asocierii lor cu

---

1059 În secțiunile anterioare s-a explicat că *sreyas* sau *nisreyas* înseamnă bun sau excelent atunci când este aplicat meritului moral.

1060 Prin *buddhiman* se înțelege omul eliberat de atașamente. În mod similar, prin *durbuddhih* se înțelege omul care este sclavul atașamentelor.

1061 *Karanapekshi* este explicat de comentator astfel: *karanaphaladanatmika kriya tannirvittyapekshi*. Sensul este că păcatul nu poate fi niciodată distrus decât prin suportarea roadelor sale.

1062 Sensul este că, asemenea gemei fabuloase, *Jiva* atrage către sine, prin Yoga, statutul de *Brahma*.

persoane cu sufletul curăţit.[1063] Când cineva devine doritor să locuiască în cer, îşi abandonează soţiile, averea şi rangul, vehiculele şi diversele feluri de fapte bune. Într-adevăr, când cineva ajunge la o astfel de stare mentală, înţelegerea sa este spusă că este dezagregată de obiectele simţurilor. Acel om (pe de altă parte) care, cu înţelegerea ataşată de obiectele simţurilor, devine orb la ceea ce este pentru binele său real, este târât (spre ruină) de inima sa care aleargă după toate obiectele lumeşti, ca un peşte (târât spre ruină) de momeala de carne. La fel ca trupul care este alcătuit din diferite membre şi organe, toate creaturile muritoare există sprijinindu-se una pe cealaltă. Ele sunt la fel de lipsite de vigoare ca miezul plantei de bananier. (Lăsate de capul lor) ele se scufundă în oceanul lumii ca o barcă (făcută din materiale slabe). Nu există un timp fix pentru dobândirea dreptăţii. Moartea nu aşteaptă pe nimeni. Când omul aleargă constant spre fălcile Morţii, îndeplinirea faptelor drepte este potrivită în orice moment. La fel ca un orb care, cu atenţie, este capabil să se mişte prin propria casă, omul înţelept, cu mintea orientată spre Yoga, reuşeşte să înainteze pe calea (pe care ar trebui să o urmeze).[1064] S-a spus că moartea apare în urma naşterii. Naşterea este supusă legii morţii. Cel neiniţiat în cursul datoriilor Eliberării se învârte ca o roată între naştere şi moarte, neputând să se elibereze de acest destin. Cel care merge pe calea recomandată de înţelegere dobândeşte fericire atât aici, cât şi în viitor. Cele Diverse sunt pline de mizerie, în timp ce Puţinele sunt productive de fericire. Fructele reprezentate de non-Sine sunt considerate a constitui cele Diverse. Renunţarea (este spusă a constitui Puţinele şi aceea) este productivă de fericirea sufletului.[1065] Aşa cum tulpina de lotus scapă repede de nămolul ataşat de ea, la fel Sufletul poate lepăda repede mintea.[1066] Este mintea cea care, la început, înclină Sufletul spre Yoga. Acesta din urmă o contopeşte apoi în sine. Când Sufletul atinge succesul în Yoga, el se vede apoi neîmbrăcat în atribute.[1067] Angajat în mijlocul obiectelor simţurilor, cel care consideră că astfel de implicare este ocupaţia sa cade de la ocupaţia sa reală în consecinţa unei astfel de devotări faţă de acele obiecte. Sufletul înţeleptului ajunge, prin faptele sale drepte, la o stare de înaltă fericire în cer, în timp ce sufletul celui lipsit de înţelepciune coboară foarte jos sau se naşte printre creaturile intermediare. Aşa cum o substanţă lichidă, dacă este păstrată într-un vas de lut ars, nu se scurge, ci rămâne nealterată, la fel şi corpul cu care cineva a suferit aspre penitenţe se bucură (fără a le respinge) de toate obiectele de plăcere (până la cele din regiunea lui *Brahma*). Într-adevăr, cel care se bucură de obiectele lumeşti nu poate fi niciodată eliberat. În schimb, cel care renunţă la astfel de obiecte (în această lume) reuşeşte să se bucure de o mare fericire în cele de apoi. Ca unul afectat de orbire congenitală şi, prin urmare, incapabil să-şi vadă drumul, cel desfătat de simţuri, cu sufletul închis într-o carcasă opacă, pare a fi învăluit într-o ceaţă şi nu vede (adevăratul scop pe care ar trebui să-l urmărească). Aşa cum negustorii care traversează marea obţin profituri proporţionale cu capitalul lor, tot astfel şi creaturile, în această lume muritoare, ajung la destinaţii conform faptelor lor respective. Ca un şarpe care înghite aerul, Moartea rătăceşte în această lume făcută din zile şi nopţi, sub forma Degenerării, şi devorează toate creaturile. O creatură, când se naşte, se bucură sau suferă fructele faptelor făcute în vieţile anterioare. Nu există nimic plăcut sau neplăcut pe care

---

1063 Traducătorul Burdwan, fără a înţelege comentariul, face un nonsens total din acest verset. K.P. Singha nu greşeşte prea mult, dar nu scoate în evidenţă ideea principală care se doreşte a fi inculcată aici. Seminţele de susan sunt amestecate în mod repetat cu substanţe parfumate. Cu cât sunt amestecate mai mult, cu atât devin mai parfumate. În acelaşi mod, p. 367, oamenii dobândesc calitatea de *Sattwa* prin asocierea cu persoane cu suflete curăţate. Măsura *Sattwa* depinde de măsura asocierii.

1064 Pista este cea a Cunoaşterii. Vezi versetul 3 de mai sus.

1065 După ce a folosit cuvintele *vistaran* (Divers) şi *samkshepah* (Puţini), în al doilea rând al acestui triplet, vorbitorul explică semnificaţia lor în al treilea. Prin „Divers” se înţeleg toate acele fructe care constau în plăceri instabile; de unde şi diversele acte descrise în *Vede* şi în alte scripturi. Prin „Puţini” se înţelege Renunţarea sau abţinerea de la acte. Ceea ce se spune, aşadar, în acest verset este acesta: cei care se dedică actelor care, pentru roadele lor, generează tot felul de plăceri, se confruntă cu nefericire; în timp ce cei care se abţin de la acte sau practică Renunţarea se confruntă cu fericire. Ambele versiuni vernaculare sunt incorecte.

1066 Este dificil de înţeles ce se înţelege prin acest verset. Prin progresul în Yoga, Sufletul poate cu siguranţă să se debaraseze de minte şi de alte atribute cu care este investit. Comparaţia este de neînţeles. Tulpina de lotus îşi are rădăcinile în mocirlă. Înseamnă, prin urmare, primul vers că tulpina răsare rapid în sus şi părăseşte mocirla de la rădăcinile sale?

1067 Comentatorul explică faptul că intenţia acestui verset este de a explica faptul că universul creat de minte este distrus ulterior de minte însăşi.

cineva îl gustă sau îl suportă fără ca acesta să nu fie rezultatul faptelor pe care le-a făcut în viețile anterioare. Fie că zace, fie că merge, fie că stă inactiv angajat în ocupațiile sale, în orice stare s-ar afla un om, faptele sale (din viețile trecute), bune sau rele, îl ajung întotdeauna. Cel care a ajuns pe cealaltă țărm a oceanului nu dorește să traverseze marea pentru a se întoarce la țărmul de unde a plecat.[1068] La fel cum pescarul, când dorește, își ridică cu ajutorul sforii barca scufundată în apele (unei râuri sau lac), tot astfel mintea, cu ajutorul contemplației Yoga, ridică *Jiva* scufundată în oceanul lumii și neeliberată din conștiința de sine a corpului.[1069] Așa cum toate râurile care curg spre ocean se unesc cu el, tot astfel mintea, atunci când este angajată în Yoga, se unește cu *Prakriti* primordială.[1070] Oamenii ale căror minți sunt legate de diverse lanțuri ale afecțiunii și care sunt scufundați în ignoranță, își găsesc sfârșitul ca niște case de nisip în apă.[1071] Acea creatură întrupată care își consideră corpul doar o casă și puritatea (atât exterioară, cât și interioară) ca fiind apa sa sacră și care merge pe calea înțelegerii, reușește să obțină fericirea atât aici, cât și în cele de apoi.[1072] Cele Diverse produc suferință; în timp ce Puținele produc fericire. Cele Diverse sunt fructele reprezentate de non-Sine. Renunțarea (care este identică cu Puținele) este productivă pentru beneficiul sufletului.[1073] Prietenii tăi care se nasc din hotărârea ta și rudele tale a căror atașament se datorează unor motive (egoiste), soțiile și fiii tăi și servitorii tăi îți devorează doar averea. Nici mama, nici tatăl nu pot să-ți aducă cel mai mic beneficiu în lumea de apoi. Darurile constituie hrana pe care poți să o întreții. Într-adevăr, va trebui să te bucuri de rodul propriilor tale fapte.[1074] Mama, fiul, tatăl, fratele, soția și prietenii sunt ca niște linii trase cu aur lângă aurul însuși.[1075] Toate faptele, bune și rele, săvârșite în viețile trecute ajung la cel care le-a făcut. Știind că tot ceea ce gustă sau suportă în prezent este rezultatul faptelor din viețile trecute, sufletul îndeamnă înțelegerea în direcții diferite (astfel încât să acționeze în așa fel încât să evite toate rezultatele neplăcute). Bazându-se pe efort serios și echipat cu ajutoarele potrivite, cel care se apucă să-și îndeplinească sarcinile nu eșuează niciodată. Așa cum razele de lumină nu părăsesc niciodată Soarele, tot astfel prosperitatea nu îl părăsește niciodată pe cel dotat cu credință neclintită. Acel act pe care un om cu suflet neatins îl face cu credință și seriozitate, cu ajutorul mijloacelor potrivite, fără mândrie și cu inteligență, nu se pierde niciodată. O creatură obține chiar din momentul în care stă în pântecele mamei sale toate faptele sale, bune și rele, pe care le-a realizat în viețile sale trecute. Moartea, care este irezistibilă, ajutată de Timp care aduce distrugerea vieții, conduce toate creaturile la sfârșitul lor așa cum vântul împrăștie praful lemnului tăiat.[1076] Prin faptele bune și rele săvârșite de el însuși în viețile sale trecute, omul obține aur și animale și soții și copii, onoare la naștere și bunuri de valoare și întreaga sa bogăție.

1068 Sensul este că cineva care a renunțat la obiectele de plăcere și s-a eliberat nu obține renașterea.

1069 Îl urmez pe comentator în expunerea acestui verset. Obiceiul pescarilor (din India) este să-și scufunde bărcile când le părăsesc pentru a se întoarce acasă și să le ridice din nou când au nevoie de ele a doua zi. Nu-și lasă bărcile la suprafață de teama pagubelor pe care le-ar putea face valurile aruncându-le prea tare.

1070 Prin *Prakriti* se înțelege aici armonia dintre *Sattwa, Rajas* și *Tamas*. Atâta timp cât aceste trei calități sunt în armonie una cu cealaltă, adică atâta timp cât nu există preponderența niciuneia dintre ele față de celelalte două, nu poate exista creație sau operațiuni ale *buddhi* sau ale înțelegerii.

1071 În acest verset, cuvântul *Prakriti* este folosit într-un sens complet diferit. Înseamnă aici Ignoranță.

1072 *Sariragriha-sanjnasya* este „a celui care își consideră corpul ca fiind o însoțire a Sufletului, în loc să-l considere Sufletul". „Cine consideră puritatea ca fiind apa sa sacră", adică cel care, fără a recurge la apele sacre la care alții merg pentru a se curăța, crede că puritatea, atât internă, cât și externă, este capabilă să-l curățe.

1073 Vezi nota la versetul 21 de mai sus.

1074 Scopul versetului este de a arăta că nu ar trebui să ne abținem de la urmărirea adevăratului scop de dragul prietenilor, rudelor, soților și copiilor. Practicarea carității este, din nou, adevărata hrană care susține un om.

1075 *Astapadapada* este o greutate de aur. Cuvântul, așa cum este folosit în acest verset, înseamnă o cantitate de aur. Indiferent dacă citirea este *mudreva* sau *sutrena*, sensul rămâne neschimbat. Ceea ce se spune aici este că mama etc. sunt ca niște linii trasate cu aur lângă aur adevărat; adică, mama etc. nu au nicio valoare sau folos în dobândirea prosperității. K.P. Singha ratează sensul. Traducătorul Burdwan, însă, face o demonstrație extrem de ridicolă. Fără a înțelege deloc comentariul, de fapt, neputând citi corect cuvintele comentariului, a produs un jargon ridicol, complet ininteligibil. *Daksha* este un vocativ, însemnând „posedat de inteligență". Cuvintele „*he daksha yatha*" etc. ale comentatorului sunt interpretate de Pandit-ul Burdwan ca: „*deha-kshaya*" etc.

1076 *Apanharavan* este de neînvins. *Samagatih* ca vântul. *Asmasara* - înseamnă fier sau ferăstrău. *Asmasara* reprezintă aici *krakacha* sau *karapatra*.

Bhishma a continuat: Aşa a fost adresat, conform adevărului, de înţeleptul Janaka, că cel mai important dintre oamenii drepţi, O, rege, a auzit tot ce a spus Rishi şi a obţinut o mare fericire din aceasta.

SECŢIUNEA CCC

Yudhishthira a spus: O, străbune, oamenii învăţaţi laudă adevărul, stăpânirea de sine, iertarea şi înţelepciunea. Care este părerea ta despre aceste virtuţi?

Bhishma a spus: În legătură cu aceasta, îţi voi recita o poveste veche, O, Yudhishthira, despre discuţia dintre Sadhyas şi o lebădă. Odată, Domnul nenăscut şi etern al tuturor creaturilor (adică Brahman), luând forma unei lebede de aur, a rătăcit prin cele trei lumi până când, în cursul rătăcirilor sale, a dat peste Sadhyas.

Sadhyas au spus: O, pasăre, noi suntem zeităţile numite Sadhyas. Dorim să te întrebăm ceva. De fapt, am dori să te întrebăm despre religia Eliberării. Tu o cunoşti bine. Am auzit, O, pasăre, că eşti înzestrat cu o mare învăţătură şi că eşti elocventă şi înţeleaptă în vorbire. O, pasăre, ce crezi că este cel mai înalt dintre toate lucrurile? O, tu, cel cu sufletul înalt, în ce îşi găseşte plăcerea mintea ta? De aceea, O, tu, cel mai de seamă dintre păsări, învaţă-ne care este acea singură faptă pe care o consideri cea mai importantă dintre toate faptele şi prin care, O, şef al creaţiei înaripate, cineva poate fi eliberat curând de toate legăturile.

Lebăda a spus: Voi, care aţi băut *Amrita*, am auzit că trebuie să ne apelăm la acestea, şi anume: penitenţe, autocontrol, adevăr şi supunerea minţii. Dezlegând toate nodurile inimii, trebuie să aducem sub control atât ceea ce este plăcut, cât şi ceea ce este neplăcut.[1077] Nu trebuie să rănim vieţile celorlalţi. Nu trebuie să rostim discursuri crude. Nu trebuie să primim niciodată prelegeri scripturale de la o persoană mediocră. Nu trebuie să rostim niciodată cuvinte care provoacă durere altora, care îi fac pe alţii să ardă (de mizerie) şi care duc la iad. Săgeţile verbale zboară de pe buze. Înţepat de ele, cel căruia i se adresează arde neîncetat. Acele săgeţi nu lovesc nicio altă parte în afară de vieţile celor vizaţi. De aceea, cel care posedă învăţătură nu ar trebui niciodată să le ţintească spre alţii. Dacă o persoană răneşte adânc un om înţelept cu săgeţi verbale, cel înţelept ar trebui apoi să adopte pacea (fără a ceda furiei). Omul care, deşi căutat să fie scos din sărite, se bucură fără să cedeze furiei, îi ia provocatorului toate meritele. Acel om cu suflet drept, care, plin de bucurie şi eliberat de răutate, îşi stăpâneşte furia aprinsă care, dacă ar fi lăsată liberă, l-ar îndemna să-i vorbească de rău pe ceilalţi şi să devină, în consecinţă, duşmanul său, le ia meritele celorlalţi. În ceea ce mă priveşte, nu răspund niciodată cu „*Ba da*” când altcineva vorbeşte de rău despre mine. Dacă sunt atacat, iert întotdeauna atacul. Cei drepţi sunt de părere că iertarea, adevărul, sinceritatea şi compasiunea sunt cele mai importante (dintre toate virtuţile). Adevărul este secretul *Vedelor.* Secretul Adevărului este autocontrolul. Secretul autocontrolului este Eliberarea. Aceasta este învăţătura tuturor scripturilor. Consider că acea persoană este Brahmana şi *Muni* care îşi supune impulsul crescând al vorbirii, impulsul furiei care apare în minte, impulsul setei (după lucruri neadecvate) şi impulsurile stomacului şi ale organului plăcerii. Cel care nu cedează furiei este superior celui care cedează. Cel care practică renunţarea este superior celui care nu practică. Cel care posedă virtuţile bărbăţiei este superior celui care nu le are. Cel care este înzestrat cu cunoaştere este superior celui care este lipsit de ea. Când este atacat cu vorbe dure, nu trebuie să atace înapoi. Într-adevăr, cel care, în astfel de circumstanţe, renunţă la furie, reuşeşte să-l ardă pe atacator şi să-i ia toate meritele.[1078] Acea persoană care, atunci când este atacată cu vorbe dure, nu rosteşte un cuvânt dur ca răspuns, care, atunci când este lăudată, nu rosteşte nimic pe placul celui care o laudă,

---

1077 Comentatorul explică faptul că prin *tapah* se înţelege practica sau respectarea propriilor îndatoriri. *Damah* înseamnă restrângerea simţurilor. *Satyam* este sinceritatea vorbirii, iar *atmaguptih* este subjugarea minţii. Nodurile sunt ataşamente şi dorinţe etc.

1078 Adică, agresorul, găsind victima iertătoare, arde el însuşi de căinţă.

care este înzestrată cu o astfel de tărie încât să nu lovească înapoi când este lovită şi să nu dorească nici măcar rău celui care loveşte, găseşte că tovărăşia sa este întotdeauna dorită de zei. Cel păcătos ar trebui să fie iertat ca şi cum ar fi un om drept, de către cel care este insultat, lovit şi calomniat. Acţionând astfel, se atinge succesul. Deşi toate scopurile mele au fost îndeplinite, eu respect întotdeauna reverenţios pe cei drepţi. Nu am sete. Furia mea a fost stăpânită. Sedus de lăcomie, nu mă abat de la calea dreptăţii. De asemenea, nu mă apropii de nimeni (cu cereri) pentru bogăţie.[1079] Dacă sunt blestemat, nu blestem înapoi. Ştiu că autocontrolul este poarta nemuririi. Vă dezvălui un mare mister. Nu există o stare superioară celei de umanitate. Eliberat de păcat ca Luna de norii întunecaţi, omul înţelept, strălucind în splendoare, atinge succesul aşteptându-şi timpul cu răbdare. O persoană cu sufletul stăpânit, care devine obiect de adoraţie pentru toţi, devenind principalul dintre pilonii de susţinere ai universului, şi faţă de care toţi vorbesc doar cuvinte plăcute, atinge tovărăşia zeităţilor. Criticii nu se grăbesc niciodată să vorbească despre meritele unei persoane aşa cum vorbesc despre defectele ei. Acea persoană a cărei vorbire şi minte sunt corect stăpânite şi mereu devotate Celui Suprem, reuşeşte să atingă roadele *Vedelor*, Penitenţelor şi Renunţării. Omul înţelept nu ar trebui să-l vorbească de rău (în schimb) pe cei lipsiţi de merite, prin proferarea disprețului lor şi prin insulte. Nu ar trebui să laude pe alţii (fiind lăudat de ei) şi nu ar trebui niciodată să le facă rău. Omul înzestrat cu înţelepciune şi învăţătură consideră batjocura ca nectar. Batjocorit, el doarme fără neliniște. Cel care batjocoreşte, pe de altă parte, se distruge. Sacrificiile pe care cineva le face în mânie, darurile pe care cineva le face în mânie, penitenţele pe care cineva le suportă în mânie şi ofrandele şi libaţiile pe care cineva le aduce focului sacru în mânie, sunt astfel încât meritele lor sunt răpite de Yama. Truda unui om mânios devine complet zadarnică. O, voi, primii dintre nemuritori, acea persoană este considerată cunoscătoare a dreptăţii ale cărei patru porţi, şi anume organul plăcerii, stomacul, cele două braţe şi vorbirea, sunt bine stăpânite. Acea persoană care, practicând întotdeauna adevărul şi autocontrolul şi sinceritatea şi compasiunea şi răbdarea şi renunţarea, devine devotată studiului *Vedelor*, nu pizmuieşte ce aparţine altora şi urmăreşte ceea ce este bun cu un singur scop, reuşeşte să atingă raiul. Ca un viţel care suge toate cele patru ţâţe ale ugerului mamei sale, cineva ar trebui să se dedice practicii tuturor acestor virtuţi. Nu ştiu dacă există ceva mai sacru decât Adevărul. După ce am rătăcit printre oameni şi zei, declar că Adevărul este singurul mijloc de a ajunge în rai, la fel cum o navă este singurul mijloc de a traversa oceanul. O persoană devine ca aceia cu care locuieşte şi ca aceia pe care îi venerează şi ca ceea ce doreşte să fie. Dacă o persoană îl asistă cu reverenţă pe cel bun sau pe cel care este altfel, dacă îl asistă cu reverenţă pe un înţelept înzestrat cu merit ascetic sau pe un hoţ, trece sub influenţa sa şi prinde nuanţa lui ca o bucată de pânză care prinde vopseaua în care este scufundată. Zeii conversează întotdeauna cu cei care sunt înzestraţi cu înţelepciune şi bunătate. Prin urmare, ei nu tânjesc niciodată după acele plăceri de care se bucură oamenii. Persoana care ştie că toate obiectele de plăcere (pe care oamenii le preţuiesc) sunt caracterizate de schimbări, are puţini rivali şi este superioară chiar şi Lunii şi Vântului.[1080] Când *Purusha* care locuieşte în inima cuiva este nepătată şi merge pe calea celor drepţi, zeii se bucură de el. Zeii îi resping de la distanţă pe cei care sunt întotdeauna devotaţi satisfacerii organelor plăcerii şi stomacului, care sunt dependenţi de furt şi care se complac întotdeauna în vorbiri dure, chiar dacă îşi ispăşesc ofensele prin îndeplinirea riturilor corespunzătoare. Zeii nu sunt niciodată mulţumiţi de cel cu suflet josnic, de cel care nu respectă restricţii în ceea ce priveşte mâncarea şi de cel care are fapte păcătoase. Pe de altă parte, zeii se asociază cu acei oameni care respectă jurământul adevărului, care sunt recunoscători şi care sunt angajaţi în practica dreptăţii. Tăcerea este mai bună decât vorbirea. A spune adevărul este mai bun decât tăcerea. La rândul ei, a spune adevărul care este legat de dreptate este mai bun decât a spune

1079 „*Vishayena yami*” este citirea corectă; adică, aici este palatal, iar „*vishayena*” este în cazul instrumental. Citirea în bengaleză este vicioasă, deoarece se citeşte „*Vishaye nayami*”.

1080 Luna este înzestrată cu nectar şi, prin urmare, ar fi putut fi egala unui astfel de om; dar Luna creşte şi descreşte; prin urmare, Luna nu se poate apropia de o egalitate cu un astfel de om care este acelaşi în toate schimbările. În mod similar, vântul, deşi nepătat de praful pe care îl poartă, nu este egalul unui astfel de om; căci vântul este schimbător, având o mişcare lentă, medie şi rapidă. Traducătorul Burdwan face o absurditate completă din referinţa la Lună şi la vânt. K.P. Singha redă sensul corect.

adevărul. A spune ceea ce, pe lângă faptul că este adevărat şi drept, este plăcut, este mai bun decât a spune adevărul legat de dreptate.

Sadhyas au spus: Cu ce este acoperită această lume? Din ce motiv cineva nu reuşeşte să strălucească? Din ce cauză oamenii îşi resping prietenii? Din ce motiv oamenii nu reuşesc să atingă raiul?

Lebăda a spus: Lumea este învăluită de (întunericul) Ignoranţei. Oamenii nu reuşesc să strălucească din cauza răutăţii. Oamenii îşi alungă prietenii, induşi de lăcomie. Oamenii nu reuşesc să ajungă în cer din cauza ataşamentului.

Sadhyii au spus: Cine dintre Brahmani este întotdeauna fericit? Cine dintre ei poate păstra jurământul tăcerii, deşi locuieşte printre mulţi? Cine dintre ei, deşi slab, este totuşi considerat puternic? Şi cine dintre ei nu se ceartă?

Lebăda a spus: Numai acela dintre Brahmani care posedă înţelepciune este întotdeauna fericit. Numai cel dintre Brahmani care posedă înţelepciune reuşeşte să respecte jurământul tăcerii, deşi locuieşte printre mulţi. Numai acela dintre Brahmani care posedă înţelepciune, deşi este slab de fapt, este considerat puternic. Numai acela dintre ei care are înţelepciune reuşeşte să evite cearta.[1081]

Sadhyii au spus: În ce constă divinitatea Brahmanilor? În ce constă puritatea lor? În ce constă impuritatea lor? Şi în ce constă statutul lor de oameni?

Lebăda a spus: În studiul *Vedelor* constă divinitatea Brahmanilor. În jurămintele şi practicile lor constă puritatea lor. În defăimare constă impuritatea lor. În moarte constă umanitatea lor.[1082]

Bhishma a continuat: Astfel ţi-am recitat naraţiunea excelentă a dialogului dintre Sadhyii (şi Lebădă). Corpul (atât cel grosier, cât şi cel subtil) este originea faptelor, iar existenţa sau *Jiva* este adevărul.

SECŢIUNEA CCCI

Yudhishthira a spus: Se cuvine să-mi explici, O, sire, care este diferenţa dintre sistemul filozofic *Sankhya* şi cel Yoga. O, cel mai important din rasa lui Kuru, totul îţi este cunoscut, O, tu, care eşti familiarizat cu toate îndatoririle!

Bhishma a zis: Urmaşii lui Sankhya laudă sistemul *Sankhya*, iar acele persoane regenerate care sunt Yoghini laudă sistemul Yoga. Pentru a-şi stabili superioritatea sistemelor lor respective, fiecare îşi numeşte sistemul propriu ca fiind cel mai bun. Oamenii de înţelepciune devotaţi Yoga oferă motive adecvate şi foarte bune pentru a arăta că cel care nu crede în existenţa lui Dumnezeu nu poate atinge Eliberarea. Acele persoane regenerate, pe de altă parte, care cred în doctrinele *Sankhya*, avansează motive bune pentru a arăta că, prin dobândirea cunoaşterii adevărate a tuturor scopurilor, devine detaşat de toate obiectele lumeşti, şi, după ce părăseşte acest corp, este clar, devine eliberat şi că nu poate fi altfel. Oamenii de mare înţelepciune au explicat astfel filosofia *Sankhya* a Eliberării. Când motivele sunt astfel echilibrate pe ambele părţi, cele care sunt alocate acelei părţi pe care cineva este altfel înclinat să o adopte ca fiind a sa, ar trebui acceptate. Într-adevăr, acele cuvinte care sunt spuse de acea parte ar trebui considerate benefice. Oameni buni se

1081 Comentatorul explică faptul că scopul acestui verset este de a arăta meritele omului a cărui ignoranţă a dispărut.

1082 Adică, atunci când brahmanii sunt detestaţi, se spune că devin impuri; sunt consideraţi din nou ca având statutul de umanitate doar pentru că mor.

pot găsi de ambele părți. Persoanele ca tine pot adopta oricare opinie. Dovezile Yoga sunt adresate percepției directe a simțurilor; cele ale *Sankhya* se bazează pe scripturi. Ambele sisteme de filozofie sunt aprobate de mine, O, Yudhishthira. Ambele sisteme de știință, O, rege, au acordul meu și sunt admise de cei buni și înțelepți. Dacă sunt practicate cu strictețe conform instrucțiunilor stabilite, ambele, O, rege, ar determina o persoană să atingă cel mai înalt scop. În ambele sisteme puritatea este recomandată în mod egal, la fel și compasiunea față de toate creaturile, O, fără de păcat. În ambele, de asemenea, respectarea jurămintelor a fost stabilită în mod egal. Doar scripturile care indică căile lor diferă.

Yudhishthira a zis: Dacă jurămintele, puritatea, compasiunea și roadele lor recomandate în ambele sisteme sunt aceleași, spune-mi, O, bunicule, din ce motiv atunci scripturile lor (în ceea ce privește căile recomandate) nu sunt aceleași?

Bhishma a zis: Lepădând, cu ajutorul Yoga, aceste cinci defecte, și anume atașamentul, neatenția, afecțiunea, lăcomia și mânia, se atinge de Eliberare. Așa cum peștii mari, rupând plasele, trec în elementul lor propriu (pentru a se răspândi în fericire), în același mod, Yoginii (rupând lăcomia și mânia etc.) sunt curățiți de toate păcatele și ajung la fericirea Eliberării. Așa cum animalele puternice, rupând plasele în care vânătorii le unesc, scapă în fericirea libertății, în același mod, Yoginii, eliberați de toate legăturile, ajung pe calea fără păcat care duce la Eliberare. Cu adevărat, O, rege, rupând legăturile născute din poftă, Yoginii, înzestrați cu putere, ajung pe calea fără păcat, plină de har și înaltă a Eliberării. Animalele slabe, O, monarh, prinse în plase, sunt fără îndoială distruse. La fel este cazul cu persoanele lipsite de puterea Yoga. Așa cum peștii slabi, O, fiu al lui Kunti, căzuți în plasă, rămân prinși în ea, tot așa, O, monarh, oamenii lipsiți de puterea Yoga întâmpină distrugerea (în legăturile lumii). Așa cum păsările, O, călăuzitor al dușmanilor, atunci când sunt prinse în plasele fine ale păsărarilor (dacă sunt slabe) își găsesc ruinarea, dar dacă sunt înzestrate cu putere reușesc să scape, în același mod se întâmplă și cu Yoginii, O, călăuzitor al dușmanilor. Legate de legăturile acțiunii, cei slabi întâmpină distrugerea, în timp ce cei înzestrați cu putere le sfărâmă. Un foc mic și slab, O, rege, se stinge atunci când i se așază deasupra bușteni mari de lemn. Tot așa Yoginul care este slab, O, rege, suferă ruină (când vine în contact cu lumea și atașamentele ei). Același foc, însă, O, monarh, când devine puternic, ar arde (fără să se stingă) cu ajutorul vântului, întregul Pământ. În același mod, Yoginul, crescut în forță, arzând cu energie și înzestrat cu putere, este capabil să ardă întregul Univers ca Soarele care răsare la momentul „dizolvării universale”. Ca un om slab, O, rege, care este purtat de un curent, tot așa și un Yogin slab este dus fără scăpare de obiectele simțurilor. Un elefant rezistă unui curent puternic. În același mod, un Yogin, după ce a dobândit puterea Yoga, rezistă tuturor obiectelor simțurilor. Independent de toate lucrurile, Yoginii, înzestrați cu puterea Yoga și investiți cu domnie, intră în (inimile) înșiși ale stăpânilor creației, Rishilor, zeităților și Marilor Ființe din univers. Nici Yama, nici Distrugătorul, nici Moartea însuși de o putere teribilă, când sunt furioși, nu reușesc să-l învingă pe Yogin, O, rege, cel înzestrat cu energie de neînțeles. Yoginul, dobândind puterea Yoga, poate crea mii de corpuri și cu ele se rătăcește pe pământ. Unii dintre ei se bucură de obiectele simțurilor și apoi din nou se dedică practicii celor mai aspre penitențe, și din nou, ca Soarele (retrăgându-și razele), se retrag de la astfel de penitențe.[1083] Yoginul, cel înzestrat cu forță și pe care legăturile nu-l leagă, reușește cu siguranță să atingă Eliberarea. Ți-am vorbit acum, O, monarh, despre toate aceste puteri ale Yoga. Îți voi spune din nou care sunt puterile subtile ale Yoga cu indicațiile lor. Ascultă, O, șef al rasei lui Bharata, indicațiile subtile ale *Dharana* și *Samadhi* ale Sufletului (așa cum le aduce Yoga).[1084] Așa cum un arcaș atent și concentrat reușește să lovească ținta, tot așa Yoginul cu sufletul absorbit atinge fără îndoială Eliberarea. Așa cum un om care își fixează mintea pe un vas plin cu un lichid (așezat pe cap) urcă atent o scară, tot așa Yoginul, fixat și absorbit în sufletul său, îl curăță și îl face la fel de strălucitor ca Soarele. Așa cum o barcă, O, fiu al lui Kunti, care este

1083 Exemplele lui Viswamitra și ale altora pot fi citate în acest caz.

1084 *Dharana* menține sufletul în autoreflecție, împiedicându-l să rătăcească în acest timp. *Samadhi* este abstractizare completă.

aruncată pe pieptul mării este foarte repede dusă de un barcagiu atent pe celălalt mal, tot așa omul de cunoaștere, fixându-și sufletul în *Samadhi*, atinge Eliberarea, atât de greu de obținut, după ce își părăsește corpul, O, monarh. Așa cum un vizitiu atent, O, rege, după ce a înjugat cai buni (la carul său) îl duce pe războinicul din car acolo unde dorește, tot așa Yoginul, O, monarh, atent în *Dharana*, ajunge repede în locul cel mai înalt (și anume Eliberarea) ca o săgeată eliberată din arc ce ajunge la obiectul vizat. Yoginul care rămâne nemișcat după ce și-a introdus sinele în suflet, își distruge păcatele și obține acel loc indestructibil care este posesia celor drepți. Acel acel Yoghin care, cu atenție respectând jurăminte înalte, unește în mod corespunzător sufletul său *Jiva* cu Sufletul subtil în buric, gât, cap, inimă, piept, coaste, ochi, ureche și nas, arde toate faptele sale, bune și rele, de proporții chiar și de munte, și, apelând la o Yoga excelentă, atinge Eliberarea.

Yudhishthira a spus: Se cuvine să-mi spui, O, bunicule, care sunt tipurile de alimentație pe care, consumându-le, și care sunt lucrurile pe care, cucerindu-le, Yoghinul, O, Bharata, dobândește puterea Yoga.

Bhishma a continuat: Angajat, O, Bharata, în a se hrăni cu boabe de orez sfărâmate și prăjituri de susan înmuiate, și abținându-se de la ulei și unt, Yoghinul dobândește puterea Yoga. Hrănindu-se mult timp cu orz măcinat neamestecat cu nicio substanță lichidă, și limitându-se la o singură masă pe zi, Yoghinul cu sufletul curățat dobândește puterea Yoga. Bând doar apă amestecată cu lapte, mai întâi o dată pe zi, apoi o dată la două săptămâni, apoi o dată pe lună, apoi o dată la trei luni, și apoi o dată pe an, Yoghinul dobândește puterea Yoga. Abținându-se complet de la carne, O, rege, Yoghinul cu sufletul curățat dobândește putere.[1085] Prin subjugarea lăcomiei, și a mâniei, și a căldurii, și a frigului și a ploii, și a fricii, și a tristeții, și a respirației, și a tuturor sunetelor plăcute oamenilor, și a obiectelor simțurilor, și a neliniștii, atât de greu de învins, care se naște din abținerea de la contactul sexual, și a setei care este atât de teribilă, O, rege, și a plăcerilor atingerii, și a somnului, și a amânării care este aproape de neînvins, O, cel mai bun dintre regi, Yoginii cu suflet nobil, lipsiți de atașamente și înzestrați cu înțelepciune mare, ajutați de înțelegerea lor și echipați cu bogăția contemplației și a studiului, fac ca sufletul subtil să se arate în toată gloria sa. Această cale înaltă (Yoga) a Brahmanilor învățați este extrem de greu de urmat. Nimeni nu poate merge pe această cale cu ușurință. Acea cale este ca o pădure cumplită care abundă de nenumărate șerpi și vietăți târâtoare, cu gropi (ascunse) apărând pretutindeni, lipsită de apă pentru potolirea setei și plină de spini, și inaccesibilă din acest motiv. Într-adevăr, calea Yoga este ca un drum de-a lungul căruia nu se găsesc bunătăți comestibile, care trece printr-un deșert în care toți copacii au fost arși într-o conflagrație, și care a fost făcut nesigur prin infestarea cu bande de tâlhari. Foarte puțini tineri pot trece în siguranță pe ea (pentru a ajunge la destinație). Asemenea unei căi de acest fel, puțini Brahmani pot călca singuri pe calea Yoga cu ușurință și confort. Acel om care, luând această cale, încetează să înainteze (ci se întoarce după ce a făcut un progres), este considerat vinovat de multe greșeli. Oamenii cu suflet curățat, O, stăpân al Pământului, pot rămâne cu ușurință în contemplarea Yoga, care este ca muchia ascuțită a unei săbii. Oamenii cu suflet necurățat, însă, nu pot sta pe ea. Când contemplarea Yoga devine tulburată sau altfel obstrucționată, ea nu îl poate duce niciodată pe Yoghin la un sfârșit auspicios, la fel cum o navă fără căpitan nu poate duce pasagerii pe celălalt mal. Acel om, O, fiu al lui Kunti, care practică contemplarea Yoga potrivit riturilor datorate, reușește să lepede atât nașterea, cât și moartea, și fericirea, cât și tristețea. Toate acestea pe care ți le-am spus au fost menționate în diverse tratate referitoare la Yoga. Cele mai înalte fructe ale Yoga se văd la persoanele de ordine regenerată. Acel fruct suprem este identificarea cu *Brahma*. Yoghinul de suflet înalt, înzestrat cu măreție, poate intra și ieși, la voia sa, din *Brahma* însuși, care este stăpânul tuturor zeităților, și din Vishnu cel care dă binecuvântări, și din Bhava, și din Dharma, și din Kartikeya cel cu șase fețe, și din fiii (spirituali) ai Brahmanului, din calitatea Întunericului care produce multă durere, și din cea a Pasiunii, și din cea a *Sattwa* care este pură, și din *Prakriti* care este cea mai înaltă, și din zeița Siddhi care este soția lui Varuna, și din toate felurile de energie, și din toată

1085 *Akhandam* este *Sarvakalam; uposhya* este *tyakrwa*. K.P. Singha traduce greșit acest verset prin *mansam*, adică *masam*; dar nu există nicio diferență de interpretare între textele din Bengal și Bombay.

răbdarea de durată, și din luminosul stăpân al stelelor de pe firmament cu stelele sclipind în jur, și din Viswas, și din șerpii (cei mari), și din Pitri, și din toți munții și dealurile, și din oceanele mari și cumplit, și din toate râurile, și din norii încărcați cu ploaie, și din șerpi, și din copaci, și din Yaksha, și din punctele cardinale și subsidiare ale busolei, și din Gandharva, și din toți bărbații și toate femeile de asemenea. Acest discurs, O, rege, care este legat de Ființa Supremă de energie măreață, trebuie considerat de bun augur. Yoghinul îl are pe Narayana ca suflet. Învingând toate lucrurile (prin contemplația Sa asupra divinității Supreme), Yoghinul de suflet înalt este capabil să creeze toate lucrurile.

Sfârșitul Santi Parva, partea a doua.

PARTEA a III-a

Santi Parva

SECȚIUNEA CCCII

YUDHISHTHIRA a spus: O, rege, mi-ai propus cum se cuvine, așa cum trebuie să fie, calea Yoga aprobată de înțelepți, în maniera unui învățător iubitor față de elevul său. Te întreb acum despre principiile filosofiei *Sankhya*. Vorbește-mi despre aceste principii în întregime. Orice cunoaștere există în cele trei lumi îți este cunoscută!

Bhishma a spus: Ascultați acum care sunt principiile subtile stabilite de toți Yatii mari și puternici, având-l pe Kapila ca prim. În acea doctrină, O, șef al oamenilor, nu se pot descoperi erori. Multe sunt, într-adevăr, meritele ei. De fapt, nu există niciun defect în ea. Înțelegând cu ajutorul cunoașterii că toate obiectele există cu defecte, înțelegând că obiectele – atât de greu de lepădat – cu care sunt angajați oamenii și Pisachii și Rakshasii și Yakshii și șerpii și Gandharvii și Pitrii și cei care rătăcesc în ordinele intermediare ale ființelor (cum ar fi păsările și animalele) și păsările mari (cum ar fi Garuda și alții) și Maruții și regii-înțelepți și înțelepții regenerați și Asurii și Viswadevii și Rishișii cerești și Yoginii înzestrați cu putere supremă și Prajapatii și Brahman însuși, și înțelegând cu adevărat care este limita supremă a perioadei de existență în această lume și percepând, de asemenea, marele adevăr despre ceea ce se numește fericire aici, având o cunoaștere clară a suferințelor care îi lovesc pe toți cei interesați de obiecte (tranzitorii) și cunoscând bine suferințele celor care au căzut în ordinele intermediare de ființe și ale celor care s-au scufundat în iad, percepând toate meritele și toate defectele raiului, O, Bharta, și toate demersurile care atașează de declarațiile *Vedelor* și toate excelențele care sunt legate de ele, recunoscând defectele și meritele sistemelor filosofice Yoga și *Sankhya*, realizând, de asemenea, că ”calitatea” *Sattwa* are zece proprietăți, cea a *Rajas* are nouă și cea a *Tamas* are opt, că Înțelegerea are șapte proprietăți, Mintea are șase, iar Spațiul are cinci, și concepând din nou că Înțelegerea are patru proprietăți și *Tamas* are trei, iar *Rajas* are două și *Sattwa* are una, și înțelegând cu adevărat calea pe care o urmează toate obiectele când le cuprinde distrugerea și care este cursul cunoașterii de sine, Sankhyașii, și exaltați de percepțiile lor asupra cauzelor, și dobândind o auspiciozitate deplină, ating fericirea Eliberării, asemenea razelor Soarelui, sau Vântul care se refugiază în Spațiu.[1] Vederea este atașată de formă; simțul mirosului de miros, urechea de sunet, limba de sucuri, iar pielea (sau corpul) de atingere. Vântul are ca refugiu Spațiul. Stupizenia are ca refugiu *Tamas* (Întunericul). Lăcomia are ca refugiu obiectele simțurilor. Vishnu este atașat de (organele) mișcării. Sakra este atașat de (organele) forței. Zeitatea focului este atașată de stomac, Pământul este atașat de Ape. Apele au Cazanul (sau focul) ca refugiu. Căldura se atașează de Vânt; iar vântul are Spațiul ca refugiu; și Spațiul are *Mahat* ca refugiu, iar *Mahat* are Înțelegerea ca fundament. Înțelegerea are ca refugiu *Tamas*; *Tamas* are ca refugiu *Rajas*; *Rajas* este fondat pe *Sattwa*; iar *Sattwa* este atașat de Suflet. Sufletul are pe gloriosul și puternicul Narayana ca refugiu. Această zeitate glorioasă are ca refugiu Eliberarea. Eliberarea este independentă de orice refugiu. Știind că acest corp, dotat cu șase și zece posesiuni, este rezultatul calității *Sattwa*, înțelegând pe deplin natura organismului fizic și caracterul *Chetanei* care locuiește în el, recunoscând una Singura Ființă existentă care trăiește în corp, adică Sufletul, care stă departe de orice preocupare a corpului și în care niciun păcat nu se poate atașa, realizând natura

1 Cele zece calități cuprinse în *Sattwa* sau Bunătate sunt bucuria, veselia, entuziasmul, faima, dreptatea, mulțumirea, credința, sinceritatea, generozitatea și stăpânirea. Cele nouă proprietăți incluse în *Rajas* sau Pasiune sunt credința în zeități, caritatea (ostentativă), bucuria și îndurarea fericirii și a tristeții, dezbinarea, etalarea bărbăției, pofta și mânia, intoxicația, mândria, răutatea și înclinația spre injurii. Cele opt calități incluse în *Tamas* sau Întuneric sunt inconștiența, stupefacția, excesul de stupefacție, tulburarea înțelegerii; orbirea (față de rezultate), somnul, nepăsarea și amânarea. Cele șapte aspecte ale *Buddhi* sau Înțelegerii sunt *Mahat*, conștiința și cele cinci esențe subtile. Cele șase aspecte ale Minții sunt Mintea și cele cinci simțuri. Cele cinci incidente aparținând Spațiului sunt spațiul, apa, vântul, lumina și pământul. Conform unei alte școli de filosofie, se spune că *Buddhi*, sau Înțelegerea, are patru incidente care îi aparțin, și anume îndoiala, certitudinea, mândria și memoria. Se consideră, de asemenea, că *Tamas* (întunericul) are doar trei aspecte, și anume: incapacitatea de înțelegere, înțelegerea parțială și înțelegerea total eronată. *Rajas* (Pasiunea) este considerat (conform acestei școli) ca având doar două aspecte: înclinația (spre acțiune) și tristețea. *Sattwa* are un singur aspect, și anume: Iluminarea.

acelui al doilea obiect, adică actele persoanelor atașate de obiectele simțurilor, înțelegând, de asemenea, caracterul simțurilor și obiectelor senzoriale care au refugiu în Suflet, apreciind dificultatea Eliberării și scripturile care se referă la ea, cunoscând pe deplin natura respirațiilor vitale numite *Prana, Apana, Samana, Vyana* și *Udana*, precum și celelalte două respirații, adică cea care merge în jos și cea care se mișcă în sus, într-adevăr, cunoscând acele șapte respirații ordonate să îndeplinească șapte funcții diferite, stabilind natura celor înzestrați cu cunoaștere și Prajapatii și Rishișii și căile înalte, numeroase, ale virtuții sau dreptei-măsuri, și cei șapte Rishi și Rishii regali nenumărați, O, arzătorule de dușmani, și Rishii cerești mari și ceilalți Rishi regenerați înzestrați cu strălucirea Soarelui, văzând pe toți aceștia căzând din puterea lor în decursul multor epoci lungi, O, monarh, auzind despre distrugerea chiar și a tuturor ființelor puternice din univers, înțelegând, de asemenea, sfârșitul lipsit de auspicii la care ajung creaturile cu fapte păcătoase, și suferințele îndurate de cei care cad în râul Vaitarani în tărâmurile lui Yama, și rătăcirile lipsite de auspicii ale creaturilor prin diverse pântece, și caracterul șederii lor în uterul necurat în mijlocul sângelui și apei și a flegmei și a urinei și a excrementelor, toate cu miros urât, și apoi în corpuri care rezultă din unirea sângelui și a sămânței vitale, a măduvei și a tendoanelor, abundente cu sute de nervi și artere și formând o locuință impură cu nouă porți, cuprinzând, de asemenea, ce este în interesul său, care sunt acele diverse combinații care produc binele, văzând conduita dezgustătoare a creaturilor ale căror naturi sunt caracterizate de Întuneric sau Pasiune sau Bunătate, O, șef al rasei Bharata – o conduită care este blamabilă, având în vedere incapacitatea ei de a dobândi Eliberarea, de către adepții doctrinei *Sankhya* care sunt pe deplin familiari cu Sufletul, văzând înghițirea Lunii și a Soarelui de către Rahu, căderea stelelor din pozițiile lor fixe și devierile constelațiilor de pe orbitele lor, cunoscând separarea tristă a tuturor obiectelor unite și comportamentul diabolic al creaturilor care se mănâncă între ele, observând absența oricărei inteligențe în copilăria ființelor umane și deteriorarea și distrugerea corpului, remarcând micul atașament pe care creaturile îl au față de calitatea *Sattwa* ca urmare a faptului că sunt copleșite de furie și stupoare, privind, de asemenea, doar unul dintre miile de ființe umane hotărât să lupte pentru dobândirea Eliberării, înțelegând dificultatea de a atinge Eliberarea conform celor afirmate în scripturi, văzând grija marcată pe care creaturile o manifestă pentru toate obiectele neatinse și indiferența lor relativă față de toate obiectele atinse, remarcând păcatul care rezultă din toate obiectele simțurilor, O, rege, și corpurile respingătoare, O, fiu al lui Kunti, ale persoanelor lipsite de viață, și rezidența, întotdeauna plină de durere, a ființelor umane, O, Bharata, în case (în mijlocul soțiilor și copiilor), cunoscând sfârșitul acelora teribili și căzuți care devin vinovați de uciderea Brahmanilor, și a acelor Brahmani păcătoși care sunt dependenți de băuturile alcoolice, și sfârșitul la fel de trist al celor care devin atașați în mod criminal de soțiile învățătorilor lor, și al acelor oameni, O, Yudhishthira, care nu-și cinstesc corespunzător mamele, precum și al celor care nu au reverență și închinare de oferit zeităților, înțelegând, de asemenea, cu ajutorul acelei cunoașteri (pe care filosofia lor o conferă), sfârșitul tuturor făptuitorilor de acte rele, și sfârșiturile diverse care îi lovesc pe cei care s-au născut printre ordinele intermediare, stabilind declarațiile diverse ale *Vedelor,* cursurile anotimpurilor, ofilirea anilor, lunilor, jumătăților de lună și zilelor, văzând direct creșterea și descreșterea Lunii, văzând răsăritul și retragerea mărilor, și diminuarea bogăției și creșterea ei din nou, și separarea obiectelor unite, trecerea *Yugelor,* distrugerea munților, uscarea râurilor, deteriorarea (purității) diferitelor ordine și sfârșitul, de asemenea, al acelei deteriorări care se întâmplă în mod repetat, privind nașterea, decrepitudinea, moartea și suferințele creaturilor, cunoscând cu adevărat defectele atașate de corp și suferințele de care suferă ființele umane, și vicisitudinile de care suferă corpurile creaturilor, și înțelegând toate defectele care se atașează de sufletele lor, precum și toate defectele lipsite de auspicii care se atașează de corpurile lor (adepții filosofiei *Sankhya* reușesc să atingă Eliberarea).

Yudhishthira a spus: O, tu, care ai o energie incomensurabilă, care sunt acele defecte pe care le vezi atașate corpului cuiva? Se cuvine să-mi explici această îndoială pe deplin și cu adevărat?

Bhishma a zis: Ascultă, O, ucigaşule de duşmani! Sankhyāiştii sau urmaşii lui Kapila, care cunosc toate căile şi sunt înzestraţi cu înţelepciune, spun că în corpul uman există cinci defecte, O, puternicule. Acestea sunt Dorinţa şi Mânia şi Frica şi Somnul şi Respiraţia. Aceste defecte se văd în corpurile tuturor creaturilor încorporate. Cei înzestraţi cu înţelepciune taie rădăcina mâniei cu ajutorul Iertării. Dorinţa este înlăturată prin renunţarea la toate scopurile. Prin cultivarea calităţii Bunătăţii (*Sattwa*), somnul este înfrânt, iar Frica este învinsă prin cultivarea Privegherii. Respiraţia este stăpânită prin cumpătarea în dietă, O, rege. Înţelegând cu adevărat ”*guṇa*”-urile prin ajutorul a sute de ”*guṇa*”-uri, sute de defecte şi cauze diverse prin sute de motive, constatând că lumea este ca spuma apei, învăluită de sute de iluzii care curg din Vishnu, ca o clădire pictată, şi la fel de lipsită de substanţă ca o trestie, văzând-o ca fiind (la fel de teribilă ca) o groapă întunecată, sau la fel de iluzorie ca bulele de apă, deoarece anii care îi compun vârsta sunt la fel de efemeri (în comparaţie cu durata eternităţii) ca bulele, observând-o expusă distrugerii imediate, lipsită de fericire, având soarta sigură a ruinării şi din care nu poate scăpa niciodată, scufundată în *Rajas* şi *Tamas* şi complet neajutorată ca un elefant scufundat în mlaştină — observând toate acestea — Sankhyāiştii, O, rege, înzestraţi cu o mare înţelepciune, renunţând la toate ataşamentele care izvorăsc din relaţia cu copiii lor, cu ajutorul acelei cunoaşteri vaste şi cuprinzătoare pe care sistemul lor o susţine şi tăind rapid, cu arma cunoaşterii şi cu buzduganul penitenţelor, O, Bharata, toate mirosurile de rău născute din *Rajas* şi toate mirosurile asemănătoare care izvorăsc din *Tamas* şi toate mirosurile de bine născute din *Sattwa* şi toate plăcerile atingerii (şi ale celorlalte simţuri) născute din aceleaşi trei calităţi şi inerente corpului, într-adevăr, O, Bharata, ajutaţi de Yoga cunoaşterii, aceşti Yati încununaţi de succes — traversează Oceanul vieţii. Acel Ocean, atât de teribil, are ca ape suferinţa. Anxietatea şi tristeţea constituie lacurile sale adânci. Boala şi moartea sunt aligatorii săi giganţi. Marile frici care lovesc inima la fiecare pas sunt şerpii săi uriaşi. Faptele inspirate de *Tamas* sunt broaştele sale ţestoase. Cele inspirate de *Rajas* sunt peştii săi. Înţelepciunea constituie pluta pentru a-l traversa. Ataşamentele faţă de obiectele simţurilor sunt mlaştina sa. Bătrâneţea constituie regiunea sa de jale şi necaz.[2] Cunoaşterea, O, potolitorule de duşmani, este insula sa. Actele constituie adâncimea sa mare. Adevărul este ţărmul său. Practicile pioase constituie algele vii plutind pe abisul său.[3] Invidia constituie curentul său rapid şi puternic. Sentimentele diverse ale inimii constituie minele sale. Tipurile diverse de satisfacţie sunt pietrele sale preţioase. Tristeţea şi febra sunt vânturile sale. Nenorocirea şi setea sunt vârtejurile sale puternice. Bolile dureroase şi fatale sunt elefanţii săi uriaşi. Adunarea de oase constituie treptele sale, iar flegma este spuma sa. Darurile sunt băncile sale de perle. Lacurile de sânge sunt coralii săi. Râsul zgomotos constituie urletele sale. Ştiinţele diverse sunt impasibilitatea sa. Lacrimile sunt sarea sa. Renunţarea la companie constituie refugiul înalt (al celor ce caută să traverseze). Copiii şi soţiile sunt lipitorile sale nenumărate. Prietenii şi rudele sunt oraşele şi târgurile de pe ţărmurile sale. Abţinerea de la vătămare şi Adevărul sunt linia sa de graniţă. Moartea este valul său de furtună. Cunoaşterea *Vedanta* este insula sa (capabilă să ofere adăpost celor ce sunt aruncaţi pe apele sale). Actele de compasiune faţă de toate creaturile constituie plasele sale de salvare,[4] iar Eliberarea este marfa de nepreţuit oferită celor ce navighează pe apele sale în căutare de marfă. Ca prototipul său substanţial cu cap de cal care sloboade flăcări de foc, şi acest ocean are terorile sale de foc. După ce au transcens responsabilitatea, atât de greu de transcens, de a locui în corpul grosier, Sankhyāiştii intră în spaţiul pur.[5] Apoi Surya, cu razele sale, poartă acei oameni drepţi care practică doctrinele *Sankhyā*. Ca fibrele tulpinii de lotus care duc apa la floare în care toate converg, Surya, bând totul din univers, le transmite acelor oameni buni şi înţelepţi.[6] Acolo, toate ataşamentele fiind distruse, posedaţi de energie, înzestraţi cu bogăţia penitenţelor şi încununaţi de reuşită, aceşti Yati, O, Bharata, sunt purtaţi de vântul care este subtil,

---

2 „Durga” este o regiune inaccesibilă, cum ar fi o pădure sau o sălbăticie, prin care nu se poate trece decât cu mare durere şi pericol.

3 Lectura corectă pare să fie *sthira-vratati-samkulam*.

4 *Udadhi* este, la propriu, un ulcior cu apă. În această ţară, majoritatea oamenilor, în timp ce înoată, folosesc ulcioare cu apă pe post de balize. Gura ulciorului fiind scufundată în apă, aerul închis în ea serveşte la susţinerea unor greutăţi mari. Am auzit că lăptăresele traversează în acest fel curenţii cei mai rapizi, purtând tot timpul găleţi cu lapte pe cap.

5 În a doua linie din 72, *dustaram janma* înseamnă *janma-yuktam dustaram*.

răcoros, parfumat şi delicios la atingere, O, Bharata! De fapt, vântul care este cel mai bun dintre cele şapte vânturi şi care bate în regiunile de mare fericire, îi transportă, O, fiu al lui Kunti, către cel mai înalt sfârşit în spaţiu.[7] Apoi spaţiul în care sunt duşi, O, monarh, îi poartă către cel mai înalt sfârşit al lui *Rajas*.[8] Rajas îi poartă apoi la cel mai înalt sfârşit al lui *Sattwa*. *Sattwa* îi poartă, O, suflet pur, la Supremul şi puternicul Narayana. Supremul şi purul Narayana în cele din urmă, prin Sine, îi poartă la Sufletul Suprem. Ajungând la Sufletul Suprem, acele persoane fără pată care au devenit (până atunci) corpul a ceea ce se numeşte. Ating Imortalitatea şi nu mai trebuie să se întoarcă niciodată din acea poziţie. O, Rege! Acesta este cel mai înalt sfârşit, O, fiu al Pritha, care este atins de acei oameni cu suflet înalt care au transcens influenţa tuturor perechilor de opuşi.

Yudhishthira a spus: O, tu fără de păcat, cei cu jurăminte ferme, după ce ajung în acea poziţie excelentă, plină de putere şi fericire, mai au vreo amintire a vieţii lor, care cuprinde naşterea şi moartea? Se cuvine să-mi spui cu exactitate care este adevărul în această privinţă, O, tu din neamul lui Kuru. Nu consider potrivit să întreb pe altcineva în afară de tine! Căutând în scripturile referitoare la Eliberare, găsesc acest mare neajuns în subiect (căci anumite scripturi pe această temă declară că în starea de eliberare conştiinţa dispare, în timp ce alte scripturi declară exact contrariul acestuia). Dacă, după ce au atins această stare înaltă, Yatii continuă să trăiască în conştiinţă, ar părea, O, rege, că religia *Pravritti* este superioară. Dacă, din nou, conştiinţa dispare din starea de eliberare şi cel care a devenit eliberat seamănă doar cu o persoană scufundată în somnul fără vise, atunci nimic nu poate fi mai nepotrivit decât să se spună că nu există de fapt nicio conştiinţă în Eliberare (căci tot ce se întâmplă în somnul fără vise este că propria conştiinţă este umbrită şi suspendată temporar, dar niciodată pierdută, căci ea revine când acela se trezeşte din acel somn).[9]

Bhishma a spus: Oricât de greu ar fi de răspuns, întrebarea pe care ai pus-o, O, fiule, este una potrivită. Într-adevăr, întrebarea este de un fel încât chiar şi cei posedaţi de o mare erudiţie devin stupefiaţi în a răspunde, O, conducător al neamului lui Bharata. Cu toate acestea, ascultă care este adevărul aşa cum mi-a fost el expus de mine. Sufletele înalte, urmaşii lui Kapila, şi-au aşezat înţelegerea înaltă asupra acestui punct. Simţurile de cunoaştere, O, Rege, aşezate în trupurile creaturilor încarnate, sunt folosite în funcţiile lor respective de percepţie. Ele sunt instrumentele Sufletului, căci prin ele percepe Fiinţa subtilă.[10] Dezlipite de Suflet, simţurile sunt ca nişte cioturi de lemn şi sunt fără îndoială distruse (în ceea ce priveşte funcţiile pe care le servesc), asemenea spumei care se vede pe abisul oceanului.[11] Când creatura încarnată, O, arzătorule de duşmani, se scufundă în somn împreună cu simţurile sale, Sufletul subtil rătăceşte printre toate subiectele ca vântul prin

---

6 Se pare că ideea este că, prin practicarea doctrinei *Sankhya*, oamenii încetează să mai acorde vreo importanţă chiar şi propriilor lor corpuri fizice. Ei reuşesc să-şi conştientizeze existenţa ca fiind independentă de toate obiectele pământeşti sau cereşti. Ceea ce se înţelege prin faptul că Soarele îi poartă în razele sale şi le transmite toate lucrurile din fiecare colţ al universului este că aceşti oameni dobândesc o mare putere. Aceasta nu este puterea Yoga, ci a cunoaşterii. Totul fiind considerat nesubstanţial şi trecător, poziţia lui Indra însuşi, sau a lui Brahman, este privită ca fiind dezirabilă şi nedemnă de dobândit. O convingere sinceră de acest fel şi un comportament care o confirmă reprezintă literalmente puterea de cel mai înalt nivel, deoarece toate scopurile puterii pot fi îndeplinite prin ea.

7 Aceasta este interpretată ca însemnând că *Sankhya* sunt transportate către firmamentul inimii. Poate că ceea ce se înţelege prin aceasta este că se retrag de la obiectele externe şi chiar de la impresiile tuturor lucrurilor externe.

8 Poate că asta înseamnă plăcerile raiului.

9 Adică, cei care s-au identificat cu *Brahma*.

10 Întrebarea lui Yudhisthira pare să fie aceasta. Există sau nu conştiinţă în starea Eliberată? Diferite scripturi răspund diferit la această întrebare. Dacă se spune că există conştiinţă în acea stare, atunci de ce să renunţăm la rai şi la plăcerile sale, sau la religia lui Pravritti sau la actele care duc la acele plăceri? Unde este atunci necesitatea *Sannyasei* sau a religiei lui *Nivritti* sau a abţinerii de la toate actele? Presupunând că există conştiinţă în starea Eliberată, Religia lui Pravritti ar trebui considerată superioară. Dacă, pe de altă parte, existenţa conştiinţei ar fi negată, aceasta ar fi o eroare. *Dnkshataram* este *ayuktaram*.

11 Deşi folosesc cuvântul „a percepe”, totuşi, amintindu-mi că mintea este inclusă printre simţuri şi considerată al şaselea simţ, funcţiile de rememorare, reprezentare etc. sunt, de asemenea, implicate de cuvântul *pasyati*. Traducătorul Burdwan oferă o versiune ridicol de eronată a acestui verset.

spațiu.[12] Sufletul subtil, în timpul somnului, continuă să vadă (toate formele) și să atingă toate obiectele de atingere, O, rege, și este luat în alte percepții, la fel ca atunci când este treaz. Din cauza incapacității lor de a acționa fără directorul lor, simțurile, în timpul somnului, se sting toate în locurile lor respective (și își pierd puterile), asemenea șerpilor lipsiți de otravă.[13] În acele momente, Sufletul subtil, mergând în locul respectiv al tuturor simțurilor, fără îndoială, îndeplinește toate funcțiile acestora.[14] Toate calitățile lui *Sattwa*, toate atributele Înțelegerii, O, Bharata, precum și cele ale Minții, și ale Spațiului, și ale Vântului, O, tu cu suflet drept, și toate atributele substanțelor lichide, ale Apei, O, Partha, și ale Pământului, - aceste simțuri cu aceste atribute, - O, Yudhishthira, care aparțin sufletelor *Jiva*, sunt împreună cu sufletul *Jiva* însuși, copleșite de Sufletul Suprem sau *Brahma*. Actele, bune și rele, copleșesc de asemenea acel suflet *Jiva*. Asemenea ucenicilor care așteaptă pe învățătorul lor cu reverență, și simțurile așteaptă sufletul *Jiva*. Când sufletul *Jiva* transcende *Prakriti*, el atinge *Brahma* care este neschimbător, care este cel mai înalt, care este Narayana, care este dincolo de toate perechile de opuși și care transcende *Prakriti*. Eliberat atât de merit, cât și de demerit, sufletul *Jiva*, intrând în Sufletul Suprem care este lipsit de atribute și care este căminul tuturor lucrurilor de bun augur, nu se întoarce de acolo, O, Bharata. Ceea ce rămâne, O, fiule, este mintea cu simțurile, O, Bharata. Acestea trebuie să se întoarcă din nou la vremea hotărâtă pentru a îndeplini voia marelui lor maestru.[15] Curând după aceea, O, fiu al lui Kunti, (când acest corp este părăsit) Yati care luptă pentru Eliberare, înzestrat fiind cu cunoaștere și dorind *Guna*, reușește să atingă acea Pace a Eliberării care este a celui ce devine fără corp.[16] [17] *Sankhya*, O, rege, sunt înzestrați cu mare înțelepciune. Ei reușesc să atingă scopul cel mai înalt prin acest fel de cunoaștere. Nu există cunoaștere egală cu aceasta. Nu te lăsa pradă vreunui fel de îndoială. Cunoașterea descrisă în sistemul *Sankhya* este considerată cea mai înaltă. Acea cunoaștere este imuabilă și este etern stabilită. Este *Brahma* etern în plenitudine. Nu are început, mijloc și sfârșit. Transcende toate perechile de opuși. Este cauza creației universului. Stă în plenitudine. Nu are deteriorare de niciun fel. Este uniformă și veșnică. Așa i se cântă laudele de către cei înțelepți. Din ea curg creația și distrugerea și toate modificările. Marii Rishi vorbesc despre ea și o aplaudă în scripturi. Toți Brahmani eruditi și toți cei drepți o consideră ca provenind din *Brahma*, Suprem, Divin, Infinit, Imutabil și Neînvechit. Toți Brahmanii, din nou, atașați de obiectele simțurilor, o venerează și o aplaudă, atribuindu-i atribute care aparțin iluziei.[18] Aceeași este și viziunea Yoghinilor care observă penitențe și meditație și a Sankhyasilor cu viziune nemăsurată. *Śrutile* declară, O, fiu al lui Kunti, că filosofia *Sankhya* este forma acelui Fără Formă. Cunoașterile (conform acelei filosofii) au fost numite, O, conducător al neamului lui Bharata, cunoașterea lui *Brahma*.[19]

---

12 Comentatorul explică faptul că comparația cu spuma este introdusă ca o consecință a dispariției acesteia odată cu dispariția apei. K. P. Singha greșește atunci când ia exemplul spumei ca un exemplu ilustrativ al rapidității distrugerii.

13 *Sarvatra* nu înseamnă „prin fiecare parte a corpului celui care doarme”, așa cum o înțelege K. P. Singha, ci *sarvavishaye*, așa cum explică corect comentatorul.

14 *Iha* este *sapne Anisah*, este *nasti isah* sau *pravartaah yasya*.

15 Căci Sufletul, în vise, vede, aude, atinge, miroase etc., exact așa cum face și când este treaz.

16 Sensul pare a fi că o persoană care devine Eliberată în această viață devine astfel în *Samadhi*. Când starea de *Samadhi* se termină, mintea și simțurile sale se întorc; și, întorcându-se, ele îndeplinesc porunca Supremului, adică aduc atât fericire, cât și nefericire, care, desigur, sunt consecințele actelor din viețile trecute, deși fericirea și nefericirea nu sunt resimțite. În următorul vers se spune că acești oameni își părăsesc foarte curând corpurile și se eliberează de renaștere.

17 Există două tipuri de Eliberare: una este realizabilă aici, în acest corp, este *Jivan-mukti*; cealaltă este *Videha-kaivalya* sau ceea ce devine al cuiva atunci când este fără trup. În 98, s-a vorbit despre *Jivan-mukti*. În acest verset, observațiile se aplică la *Videha-kaivalya*.

18 *Vadanti* este *stuvanti*. Astfel de oameni o laudă considerând-o ca o Zeitate Supremă posedată de atribute. Aceste atribute, desigur, sunt rezultatul iluziei, căci în natura sa reală nu pot exista atribute în *Brahma*.

19 *Brahma* este cunoaștere fără dualitate, adică cunoaștere fără conștiința cunoscătorului și a cunoscutului. Cunoașterea sau cogniția unui obiect, atunci când obiectul este anihilat, ia forma acelei cunoașteri care se numește *Brahma*.

Există două feluri de creaturi pe Pământ, O, stăpân al Pământului, anume, cele mobile și cele imobile. Dintre acestea, cele mobile sunt superioare. Acea cunoaștere înaltă, O, rege, care există în persoanele cunoscătoare ale lui *Brahma*, și aceea care se găsește în *Vede*, și aceea care se găsește în alte scripturi, și aceea din Yoga, și aceea care poate fi văzută în diversele *Purane*, se găsesc toate, O, monarh, în filosofia *Sankhya*.[20] Orice cunoaștere se vede că există în istorii înalte, orice cunoaștere apare, O, rege, în științele referitoare la dobândirea bogăției așa cum este aprobată de cei înțelepți, orice altă cunoaștere există în această lume, — toate acestea — izvorăsc, O, nobil suflet, din cunoașterea înaltă care apare în rândul celor din Sankhya. Liniștea sufletească, puterea înaltă, toată cunoașterea subtilă despre care vorbesc scripturile, ascezele de forță subtilă și toate tipurile de fericire, O, rege, au fost toate rânduite cuvenit în sistemul *Sankhya*. Negăsind să dobândească, O, fiu al Pritha, acea cunoaștere completă care este recomandată de sistemul lor, adepții *Sankhya* ajung la statutul de zeități și petrec mulți ani în fericire. Dominând pe zei cum doresc, ei cad, la expirarea perioadei alocate, printre Brahmani învățați și Yati.[21] Părăsind acest corp, acei reîncarnați care urmează sistemul *Sankhya* intră în starea superioară a lui *Brahma*, asemenea zeilor care intră în firmament, dedicându-se în întregime acelui sistem adorabil care le este al lor și care este venerat de toți cei înțelepți. Acei reîncarnați care sunt devotați dobândirii acelei cunoașteri care este recomandată în sistemul *Sankhya*, chiar dacă nu reușesc să ajungă la eminență, nu se vede niciodată că ar cădea printre creaturile intermediare sau că s-ar scufunda în statutul de oameni păcătoși. Acea persoană cu suflet nobil care cunoaște pe deplin vastul, înaltul, străvechiul, asemănător oceanului și imensul sistem *Sankhya* care este pur și liberal și plăcut, devine, O, rege, egal cu Narayana. Ți-am spus acum, O, zeu printre oameni, adevărul despre sistemul *Sankhya*. Este întruchiparea lui Narayana, a universului așa cum există din cele mai vechi timpuri.[22] Când vine timpul Creației, El pornește Creația la viață, iar când vine timpul distrugerii, El înghite totul. După ce a retras totul în propriul său corp, El adoarme, — acel Suflet lăuntric al universului.[23]

SECȚIUNEA CCCIII

Yudhishthira a spus: Ce este acel lucru numit «Nesfârșit», prin atingerea căruia nimeni nu mai trebuie să se întoarcă? Și ce este acel lucru numit «Sfârșit», prin atingerea căruia trebuie să ne întoarcem din nou? O, ucigaș al dușmanilor, te întreb care este deosebirea, O, tu, cel cu brațe puternice, între cele care se deteriorează și cele care nu se deteriorează, pentru a le înțelege pe amândouă cu adevărat, O, bucurie a Kurilor, brahmanii versați în *Vede* vorbesc despre tine ca despre un ocean de cunoaștere. La fel fac și rishii și *yati*-ii binecuvântați, cu suflete înalte. Ai foarte puține zile de trăit. Când Soarele se va abate de la calea sudică pentru a intra pe cea nordică, tu îți vei atinge sfârșitul înălțat. Când ne vei părăsi, de la cine vom auzi tot ceea ce ne este benefic? Tu ești lampa neamului Kuru. Într-adevăr, tu strălucești mereu cu lumina cunoașterii. O, perpetuator al neamului Kuru, doresc, așadar, să aud toate acestea de la tine. Ascultând discursurile tale, care sunt mereu dulci ca nectarul, curiozitatea mea, fără a fi satisfăcută, crește mereu!

Bhishma a spus: În această privință, îți voi relata vechea narațiune a discuției care a avut loc între Vasishtha și regele Karala, din neamul lui Janaka. Odată, când acel măreț dintre Înțelepți, Vasishtha, înzestrat cu strălucirea Soarelui, stătea ușurat, regele Janaka l-a întrebat despre acea cunoaștere supremă care este pentru binele nostru suprem. Foarte priceput în acea ramură a cunoașterii care se ocupă de Suflet și având concluzii ferme în legătură cu toate aspectele acelei științe,[24] ca și Maitravaruni, cel mai mare dintre Înțelepți, regele apropiindu-se de el cu mâinile

---

20 Comentatorul explică faptul că scopul acestui verset este de a arăta că printre creaturile mobile, cele înzestrate cu cunoaștere sunt superioare, iar dintre toate tipurile de cunoaștere, cunoașterea care apare în sistemul *Sankhya* este cea mai înaltă.

21 Adică, dacă, din cauza oricărui defect de practică sau *Sadhana*, Sankhyașii nu reușesc să atingă Eliberarea, ei cel puțin devin transformați în zei.

22 Adică, este totul.

23 Acel *Narayana* care face toate acestea este întruchiparea sistemului *Sankhya*.

24 Comentatorul explică compusul *Adhyatmagatinischayam* în mod diferit.

împreunate, l-a întrebat în cuvinte umile, bine pronunţate şi dulci şi lipsite de orice spirit controversat, întrebarea: — O, sfântule, doresc să aud despre *Brahma* Suprem şi Etern, prin atingerea căruia înţelepţii nu mai trebuie să se întoarcă. Doresc, de asemenea, să ştiu ce este numit Cel Destructibil şi În Ce intră această lume când este distrusă. Într-adevăr, Ce este Acela despre care se spune că este indestructibil, fără suspiciune, benefic şi lipsit de orice fel de rău?

Vasishtha a spus: Ascultă, O, stăpân al Pământului, cum această lume este distrusă şi despre Acela care nu a fost niciodată distrus şi nu va fi distrus niciodată. Doisprezece mii de ani, (după măsura zeilor), fac un *Yuga*, de patru ori câte o mie de astfel de *Yuga* fac un *Kalpa* care măsoară o zi a lui Brahman.[25] Noaptea lui Brahman, de asemenea, O, rege, este de aceeaşi măsură. Când Brahman însuşi este distrus[26] Sambhu cu suflet fără formă şi căruia atributele *Yuga* de Anima, Laghima, etc., îi aparţin în mod natural, se trezeşte şi creează din nou Prima sau Cea mai veche dintre toate creaturile, înzestrată cu proporţii vaste de fapte infinite, având formă şi identificabilă cu universul. Acest Sambhu este numit altfel Isana (stăpânul a toate). El este Pură Strălucire şi transcende orice deteriorare, având mâini şi picioare care se întind în toate direcţiile, cu ochi şi cap şi gură peste tot şi cu urechi şi în fiecare loc. Această Fiinţă există, copleşind întregul univers. Fiinţa cea mai veche se numeşte Hiranyagarbha. Acest sfânt a fost numit (în *Vedanta*) Înţelegere. În scripturile *Yuga*, El este numit Marele, şi Virinchi, şi Născutul. În scripturile *Sankhya*, El este indicat prin nume diverse şi considerat a avea Infinitatea ca Suflet. De forme diverse şi constituind sufletul universului. El este considerat Unic şi Indestructibil. Cele trei lumi de ingrediente infinite au fost create de El fără ajutor din sursă externă şi au fost copleşite de El. Datorită formelor sale multiple, se spune că are formă universală. Suferind modificări, El se creează pe Sine Însuşi prin Sine. Înzestrat cu o energie puternică, El creează mai întâi Conştiinţa şi acea Mare Fiinţă numită Prajapati înzestrată cu Conştiinţă. Manifestul (sau Hiranyagarbha) este creat din Necondiţionat. Aceasta este numită de cei învăţaţi Crearea Cunoaşterii. Crearea lui Mahan (sau Virat) şi a Conştiinţei, de către Hiranyagarbha, este crearea Ignoranţei.[27] Atribuirea atributelor (demne de veneraţie) şi distrugerea acestora, numite respectiv cu numele de Ignoranţă şi Cunoaştere de către cei învăţaţi prin interpretarea *Sruţiilor,* au apărut apoi, referindu-se la aceasta, la aceea sau la cealaltă dintre cele trei (adică Akshara, Hiranyagarbha sau Virat).[28] Ştii, O, rege, că crearea elementelor (subtile) din conştiinţă este a treia.[29] În orice formă de conştiinţă este a patra creaţie care decurge din modificarea celei de-a treia. Această a patra creaţie cuprinde Vântul şi Lumina şi Spaţiul şi Apa şi Pământul, cu proprietăţile lor de sunet, atingere, formă, gust şi miros. Acest agregat de zece a apărut, fără îndoială, în acelaşi timp. A cincea creaţie, O, monarh, este cea care a apărut din combinarea elementelor primare (numite mai sus). Aceasta cuprinde urechea, pielea, ochii, limba şi nasul constituind-o pe a cincea, şi vorbirea, şi cele două mâini, şi cele două picioare, şi canalul inferior, şi organele de generaţie. Primele cinci dintre acestea constituie organele de cunoaştere, iar ultimele cinci organele de acţiune. Toate acestea, cu mintea, au apărut simultan, O, rege. Acestea constituie cele douăzeci şi patru de subiecte care există în formele tuturor creaturilor vii. Înţelegându-le corect, Brahmani înzestraţi cu înţelegere a adevărului nu trebuie să cedeze

---

25 Atât traducătorul vernacular, cât şi traducătorul literar redau greşit acest verset.

26 Comentatorul explică *Vasyante* ca implicând *Brahmanah ante* şi nu „la sfârşitul acelei nopţi”. Replica apare în *Mann* (Cap. 1. 74), unde *ante* se referă la ziua şi noaptea lui Brahmana. *Vasishtha* se referă aici la *Mohapralaya* şi nu la vreo *Pralaya* intermediară.

27 În crearea lui *Mahan*, Prajapati sau Virat şi a Conştiinţei, predomină elementul *Tamas* sau ignoranţa.

28 Acesta este un verset foarte abstrus. Nu sunt sigur că l-am înţeles corect. Ceea ce se spune aici pare a fi că din *Akshara* a apărut *Hiranyagarbha*: din *Hiranyagarbha* a apărut *Virat*. Acesta, acela sau altul este venerat de oamenii obişnuiţi, în timp ce persoanele posedate de o perspicacitate reală nu investesc niciunul dintre ei cu atribute demne de veneraţie. Vorbitorul spune că atribuirea de atribute, numită Ignoranţă, şi neatribuirea pentru distrugerea acelor atribuţii numite Cunoaştere (în ceea ce priveşte *Virat* sau *Hiranyagarbha* sau *Akshara*) au apărut atunci. S-ar putea întreba dacă, atunci când nu existau încă oameni care să venereze sau să condamne o astfel de veneraţie, cum au putut apărea cele două? Răspunsul este că cele două, în formele lor subtile, au apărut şi au fost ulterior folosite de oameni atunci când oamenii au apărut.

29 Din *Akshara* sau Indestructibilul provine *Hiranyagarbha*. Din *Hiranyagarbha* provine *Mahan* sau *Virat* şi Conştiinţa. Din acesta din urmă provin elementele subtile.

niciodată tristeții. În cele trei lumi, o combinație a acestora, numită corp, este posedată de toate creaturile întrupate. Într-adevăr, O, rege, o combinație a acestora este cunoscută ca atare la zei și oameni și Danava, și Yaksha și spirite și Gandharva și Kinnara și șerpi mari, și Charana și Pisacha, la Rishi cerești și Rakshasa, la muște înțepătoare, și viermi, și țânțari, și paraziți născuți din murdărie și șobolani, și câini și Svapaka și Chaineya și Chandala și Pukkasa, la elefanți și cai și măgari și tigri, la copaci și vaci. Orice alte creaturi care există în apă sau spațiu sau pe pământ, căci nu există alt loc în care creaturile să existe, așa cum am auzit, au această combinație. Toate acestea, o tată, incluse în clasa numită Manifestate, se văd distruse zi de zi. De aceea, toate creaturile produse prin unirea acestor douăzeci și patru se spune că sunt destructibile.

Acesta este deci Indestructibilul. Și deoarece universul, care este alcătuit din Manifest și Nemanifest, se întâlnește cu distrugerea, de aceea se spune că este Destructibil. Însuși Ființa numită Mahan, care este cel mai vechi născut, este mereu vorbită ca un exemplu al Destructibilului. Ți-am spus acum, O, monarh, tot ceea ce mi-ai cerut. Transcendent cele patruzeci și patru de subiecte deja menționate este al douăzeci și cincilea numit Vishnu. Acest Vishnu, în consecința absenței tuturor atributelor, nu este un subiect (de cunoaștere), deși, fiind cel care pătrunde toate subiectele, a fost numit astfel de către înțelepți. Deoarece ceea ce este destructibil a cauzat tot acest Manifest, de aceea tot acest lucru este înzestrat cu formă. Al douăzeci și patrulea, care este *Prakriti*, se spune că prezidează peste toate acestea (care au izvorât din modificările ei). Al douăzeci și cincilea, care este Vishnu, este fără formă și, prin urmare, nu se poate spune că prezidează universul.[30] Este acel Nemanifest (Prakriti), care, atunci când este înzestrat cu trup (ca urmare a uniunii cu *Chit*), locuiește în inimile tuturor creaturilor înzestrate cu trup. În ceea ce privește *Chetana* eternă (Indestructibilul), deși este fără atribute și fără formă, totuși (ca urmare a unei uniuni cu *Prakriti*) își asumă toate formele. Unindu-se cu *Prakriti* care are atributele nașterii și morții, el își asumă și el atributele nașterii și morții. Și în consecință unei astfel de uniuni devine un obiect al percepției și, deși în realitate este lipsit de toate atributele, ajunge să fie învestit cu ele. În acest fel, Sufletul Mahan (Hiranyagarbha), unindu-se cu *Prakriti* și fiind învestit cu Ignoranța, suferă modificări și devine conștient de Sine. Unindu-se cu atributele *Sattwa, Rajas* și *Tamas*, el devine identificat cu diverse creaturi aparținând diverselor ordine ale Ființei, în consecința uitării sale și a așteptării sale după Ignoranță. În consecința nașterii și distrugerii sale rezultate din faptul că sălășuiește în, sau se unește cu *Prakriti*, el se crede a fi altceva decât ceea ce pare a fi. Considerându-se aceasta sau aceea, el urmează atributele lui *Sattwa, Rajas* și *Tamas*. Sub influența lui *Tamas*, el atinge diverse feluri de condiții afectate de *Tamas*. Sub influența lui *Rajas* și *Sattwa*, el atinge în mod similar condiții afectate de *Rajas* și *Sattwa*. Există în total trei culori, și anume: Alb, Roșu și Întunecat. Toate aceste culori aparțin lui *Prakriti* (astfel încât El cel care devine Alb sau Roșu sau Întunecat în funcție de natura lui *Prakriti* cu care El se identifică temporar). Prin *Tamas* se merge în iad. Prin *Rajas* se atinge și se rămâne în starea de om. Prin *Sattwa*, oamenii urcă în regiunile zeităților și devin părtași la o mare fericire. Prin alipirea continuă de păcat, se ajunge în ordinul intermediar al ființelor. Prin acțiuni atât drepte, cât și păcătoase, se atinge starea de zeități. În acest fel, al douăzeci și cincilea, și anume *Akshara* (Indestructibilul), înțelepții spun, prin uniune cu Nemanifestul (*Prakriti*), se transformă în *Kshara* (destructibil). Prin mijlocul cunoașterii, totuși, Indestructibilul devine afișat în natura sa adevărată--

SECȚIUNEA CCCIV

Vasishtha a spus: Astfel, din cauza uitării sale, Sufletul urmează ignoranța și obține mii de corpuri unul după altul. El atinge mii de nașteri printre ordinele intermediare și uneori chiar printre

30 Semnificațiile unor astfel de versete depind de semnificațiile gramaticale ale anumitor cuvinte folosite. Acestea pot fi cu greu traduse cu acuratețe în orice altă limbă care nu este derivată din sanscrită. Ceea ce se spune aici este că *Prakriti* trebuie considerată a fi *Adlusluhatri* a universului. Vishnu nu este așa. Cu toate acestea, se spune că Vishnu, Brahma, Akshara sau Indestructibilul acoperă sau pătrunde universul (*vyapnoti*). Vishnu este *Vyapka*, dar nu *Adhishthatri*.

zei, în urma unirii sale cu (anumite) atribute şi puterea atributelor.[31] Din starea de umanitate, el merge în ceruri şi din ceruri se întoarce în umanitate, iar din umanitate, el se scufundă în iad pentru mulţi ani lungi. Aşa cum viermele care fabrică coconul se închide complet pe toate părţile cu firele pe care le ţese el însuşi, tot aşa Sufletul, deşi în realitate transcende toate atributele, se înveleşte pe toate părţile cu atribute (şi îşi priveză libertatea).[32] Deşi transcende (în natura sa reală) atât fericirea, cât şi suferinţa, iată cum se supune fericirii şi suferinţei. Tot astfel, deşi transcende toate bolile, Sufletul se consideră afectat de dureri de cap şi oftalmie şi dureri de dinţi şi afecţiuni ale gâtului şi hidropizie abdominală, şi sete arzătoare, şi mărirea glandelor, şi holeră, şi vitiligo, şi lepră, şi arsuri, şi astm şi ftizie, şi epilepsie, şi orice alte boli de feluri diverse care se văd în corpurile creaturilor încarcerate. Văzându-se, din eroare, născut printre mii de creaturi din ordinele intermediare ale fiinţei, şi uneori printre zei, el suportă suferinţă şi se bucură de roadele faptelor sale bune. Îmbrăcat cu Ignoranţă, el se vede uneori îmbrăcat în haine albe şi uneori în veşmânt complet format din patru piese sau culcat pe podele (în loc de paturi sau odăjdii) sau cu mâinile şi picioarele contractate ca cele ale broaştelor sau aşezat drept în postura de contemplare ascetică, sau îmbrăcat în zdrenţe sau zăcând sau şezând sub bolta cerului sau în palate construite din cărămidă şi piatră sau pe pietre aspre sau pe cenuşă sau pietre goale sau pe pământul gol sau în paturi sau pe câmpuri de bătălie sau în apă sau în noroi sau pe scânduri de lemn sau pe diverse tipuri de paturi; sau, împins de dorinţa de fructe, se vede îmbrăcat într-o bucată scurtă de pânză făcută din iarbă sau complet gol sau îmbrăcat în mătase sau în piele de antilopă neagră sau în pânză făcută din in sau în piele de oaie sau în piele de tigru sau în piele de leu sau în ţesătură de cânepă, sau în scoarţă de mesteacăn sau în veşminte făcute din produsele plantelor cu spini, sau în veşminte făcute din fire ţesute de viermi sau din zdrenţe rupte sau în diverse alte tipuri de haine prea numeroase pentru a fi menţionate. Sufletul se consideră purtând şi diverse feluri de podoabe şi nestemate, sau mâncând diverse feluri de hrană. Se consideră mâncând uneori la intervale de o noapte, sau o dată la aceeaşi oră în fiecare zi, sau la ora a patra, a şasea şi a opta în fiecare zi, sau o dată la şase, şapte sau opt nopţi, sau o dată la zece sau douăsprezece zile, sau o dată pe lună, sau mâncând doar rădăcini, sau fructe, sau hrănindu-se doar cu aer sau apă, sau cu prăjituri din tescuire de susan, sau cu urdă, sau cu bălegar de vacă, sau cu urina vacii, sau cu legume, sau flori, sau mușchi, sau hrană crudă, sau hrănindu-se cu frunze căzute ale copacilor sau cu fructe care au căzut şi zăceau împrăştiate pe pământ, sau cu diverse alte feluri de hrană, împins de dorinţa de a obţine succesul (ascetic). Sufletul se consideră adoptând practica *Chandrayana* conform riturilor prescrise în scripturi, sau diverse alte jurăminte şi practici, şi cursurile de datorie prescrise pentru cele patru moduri de viaţă, şi chiar abateri de la datorie, şi datoriile altor moduri de viaţă auxiliare incluse în cele patru principale, şi chiar diverse feluri de practici care disting pe cei răi şi păcătoşi. Sufletul se consideră bucurându-se de locuri retrase şi de umbrele încântătoare ale munţilor şi de vecinătatea răcoroasă a primăverii şi a izvorului şi de maluri singuratice de râu şi de păduri izolate, şi locuri sacre dedicate zeităţilor, şi lacuri şi ape îndepărtate de vânătorile agitate ale oamenilor, şi peşteri singuratice de munte care oferă găzduirea pe care o oferă casele şi conacele. Sufletul se consideră angajat în recitarea diferitelor feluri de *Mantre* ascunse sau respectând diverse jurăminte şi reguli şi diverse feluri de penitenţe, şi jertfe de multe feluri, şi rituri de diverse feluri. Sufletul se consideră adoptând uneori calea negustorilor şi meseriilor şi practicile Brhmanilor şi Kshatriyilor şi Vaisyilor şi Sudrilor, şi ofrande de diverse feluri celor lipsiţi sau orbi sau neajutoraţi. În consecinţă că este învestit de Ignoranţă, Sufletul adoptă diverse atribute ale *Sattwa* şi *Rajas* şi *Tamas*, şi Dreptăţii şi Bogăţiei şi plăcerii. Sub influenţa *Prakriti*, Sufletul, modificându-se el însuşi, respectă şi adoptă şi practică toate acestea şi se consideră ca atare. Într-adevăr, Sufletul se consideră angajat în rostirea *mantrelor* sacre *Swaha* şi *Swadha* şi *Vashat*, şi în plecăciunile celor pe care îi consideră Superiorii săi; în oficierea la jertfele altora, în învăţarea elevilor, oferirea şi primirea de daruri; în efectuarea de jertfe şi studierea scripturilor, şi în efectuarea tuturor celorlalte acte şi rituri de acest gen. Sufletul se consideră

31 În secţiunea anterioară s-a spus că prin *Tamas* el se naşte printre ordinele intermediare, prin *Rajas* printre fiinţele umane şi prin *Sattwa* printre zei. Rădăcina *kshi* din *Gunakshayat* înseamnă *aisarvya* sau putere.

32 Sufletul ţese un cocon cu atribute (sau acte care rezultă din atribute) şi, deşi este liber, se privează de libertate.

implicat în naştere şi moarte şi dispute şi măcel. Toate acestea, spun învăţaţii, constituie calea faptelor bune şi rele. Este zeiţa Prakriti care cauzează naşterea şi moartea. Când se apropie timpul pentru Distrugerea universală, toate obiectele şi atributele existente sunt retrase de către Sufletul Suprem care apoi există singur ca Soarele retrăgându-şi toate razele la apus; iar când vine timpul pentru Creaţie, El creează din nou şi le întinde ca Soarele care-şi varsă şi-şi întinde razele când vine dimineaţa. Astfel, Sufletul, de dragul jocului, se consideră în mod repetat învestit cu toate aceste condiţii, care sunt formele şi atributele sale, infinite ca număr, şi pe placul său. În acest fel, Sufletul, deşi transcende cu adevărat cele trei atribute, se ataşează de calea faptelor şi creează prin modificare Prakriti învestită cu atributele naşterii şi morţii şi identică cu toate faptele şi condiţiile care sunt caracterizate de cele trei atribute ale *Sattwa, Rajas* şi *Tamas*. Ajuns pe calea acţiunii, Sufletul consideră anumite fapte ca fiind înzestrate cu caracteristici particulare şi productive de scopuri particulare. O, rege, întregul univers a fost orbit de *Prakriti* şi toate lucrurile au fost copleşite în moduri diverse (prin *Prakriti*) de atributele *Rajas* şi *Tamas*. Este în consecinţă că Sufletul este învestit de *Prakriti* că vin în mod repetat aceste perechi de opuşi care produc fericire şi suferinţă. Este în consecinţă că, datorită acestei Ignoranţe, *Jiva* consideră aceste suferinţe ca fiind ale sale şi îşi imaginează că acestea îl urmăresc. Într-adevăr, O, rege, prin acea Ignoranţă, *Jiva* îşi imaginează că trebuie cumva să treacă peste acele suferinţe şi că trebuie, mergând în regiunile zeilor, să se bucure de fericirea care-i aşteaptă toate faptele sale bune. Este prin Ignoranţă că el crede că trebuie să se bucure şi să suporte aceste încântări şi aceste nenorociri aici, în această lume. Prin Ignoranţă, *Jiva* gândeşte – *trebuie să-mi asigur fericirea*. Prin a face continuu acte bune, aş putea avea fericire în această viaţă până la sfârşitul ei şi voi fi fericit în toate vieţile mele viitoare. Cu toate acestea, din nou, actele (rele) pe care le fac în această viaţă îmi pot aduce suferinţă fără sfârşit. Starea de om este plină de mari suferinţe, căci din ea se cade în iad. Din iad, vor dura mulţi ani înainte să mă pot întoarce la starea de om. De la om, voi atinge starea de zeu. Din acea stare superioară, va trebui să mă întorc din nou la starea de om şi de acolo să cad din nou în iad! Cel care priveşte mereu această combinaţie a elementelor primordiale şi a simţurilor, cu reflecţia lui *Chit* în ea, ca fiind astfel înzestrată cu caracteristicile Sufletului, trebuie să rătăcească în mod repetat printre zei şi fiinţe umane şi să cadă în iad. Fiind mereu înzestrat cu ideea de *„al meu*”, *Jiva* trebuie să facă un ciclu de astfel de naşteri. Milioane şi milioane de naşteri trebuie să fie parcurse de *Jiva* în formele succesive pe care le ia, toate acestea fiind sortite morţii. Cel care face acte în acest fel, care sunt toate pline de fructe bune şi rele, trebuie să-şi asume forme succesive în cele trei lumi şi să se bucure şi să suporte fructele corespunzătoare. Este *Prakriti* cea care cauzează actele pline de acte bune şi rele; şi este *Prakriti* cea care se bucură şi suportă fructele acestora în cele trei lumi. Într-adevăr, *Prakriti* urmează cursul actelor. Stările fiinţelor intermediare, a oamenilor şi a zeilor – aceste trei domenii – ar trebui cunoscute ca având originea în *Prakriti* şi s-a spus că sunt lipsite de orice atribut. Existenţa ei este afirmată numai în urma actelor ei (începând cu *Mahat*). În acelaşi mod, *Purusha* (sau Sufletul), deşi el însuşi fără atribute, îşi afirmă existenţa în urma actelor pe care le face corpul atunci când primeşte reflecţia sa. Deşi Sufletul nu este supus niciunei modificări şi este principiul activ care pune în mişcare *Prakriti*, totuşi, intrând într-un corp unit cu simţurile de cunoaştere şi de acţiune, el consideră toate actele acestor simţuri ca fiind ale sale. Cele cinci simţuri de cunoaştere începând cu urechea şi cele de acţiune începând cu vorbirea, unindu-se cu atributele *Sattwa, Rajas* şi *Tamas*, se angajează în numeroase obiecte. *Jiva* îşi imaginează că el este cel care face actele vieţii sale şi că simţurile de cunoaştere şi de acţiune îi aparţin, deşi în realitate el nu are simţuri. Într-adevăr, deşi neechipat cu corp, el îşi imaginează că are un corp. Deşi lipsit de atribute, el se consideră înzestrat cu ele şi, deşi transcende Timpul, îşi imaginează că este sub controlul Timpului. Deşi lipsit de înţelegere, el se consideră totuşi înzestrat cu ea şi, deşi transcende (cele douăzeci şi patru de) subiecte, se consideră inclus printre ele. Deşi nemuritor, el se consideră totuşi sortit morţii şi, deşi nemişcat, se consideră dotat cu mişcare. Deşi nu posedă o înveliş material, el se consideră totuşi că posedă unul şi, deşi nenăscut, se consideră totuşi înzestrat cu naştere. Deşi transcende penitenţele, el se consideră totuşi angajat în penitenţe şi, deşi nu are un scop (căruia să tindă), se consideră totuşi sortit atingerii unor scopuri (de diverse feluri). Deşi nu este înzestrat cu mişcare şi naştere, el se consideră totuşi înzestrat cu amândouă şi, deşi transcende frica, se consideră totuşi

sortit fricii. Deşi Indestructibil, el se consideră totuşi Destructibil. Înzestrat cu Ignoranţă, Sufletul astfel se gândeşte la sine.

SECŢIUNEA CCCV

Vasishtha spuse: Astfel, în consecinţă a Ignoranţei sale şi a asocierii sale cu alţii împuterniciţi cu Ignoranţă, *Jiva* recurge la milioane şi milioane de naşteri, fiecare dintre ele având dizolvare la final. În consecinţă a transformării sale în *Chit* împuternicit cu Ignoranţă, *Jiva* se avântă către milioane de sălaşuri, dintre care unul este supus distrugerii, printre fiinţele intermediare şi oameni şi zeităţi. În consecinţă a Ignoranţei, *Jiva*, asemenea lui Chandramas, trebuie să crească şi să scadă de mii şi mii de ori. Aceasta este cu adevărat natura lui *Jiva* atunci când este împuternicit cu ignoranţă. Să ştii că Chandramas are în realitate şaisprezece părţi complete. Doar cincisprezece dintre acestea sunt supuse creşterii şi descreşterii. A şaisprezecea (adică porţiunea care rămâne invizibilă şi care apare în noaptea de Lună Nouă) rămâne constantă. După modelul lui Chandramas, şi *Jiva* are şaisprezece părţi complete. Doar cincisprezece dintre acestea (şi anume *Prakriti* cu reflexia lui *Chit*, cele zece simţuri de cunoaştere şi acţiune, şi cele patru facultăţi interioare) apar şi dispar. A şaisprezecea (şi anume *Chit* în puritatea sa) nu este supusă niciunei modificări. Împuternicit cu Ignoranţă, *Jiva* se naşte repetat şi continuu în cele cincisprezece porţiuni numite mai sus. Cu porţiunea eternă şi imuabilă, esenţa primordială a lui *Jiva* devine unită, iar această uniune are loc în mod repetat. Acea şaisprezecea porţiune este subtilă. Ea trebuie cunoscută ca Soma (eternă şi imuabilă). Ea nu este niciodată susţinută de simţuri. Dimpotrivă, simţurile sunt susţinute de ea. Deoarece acele şaisprezece porţiuni sunt cauza naşterii creaturilor, creaturile nu pot niciodată, O, monarh, să ia naştere fără ajutorul lor. Ele sunt numite *Prakriti*. Distrugerea obligaţiei lui *Jiva* de a se uni cu *Prakriti* se numeşte Eliberare. Marele Suflet, care este al douăzeci şi cincilea, dacă priveşte acel corp de şaisprezece porţiuni numit Necunoscutul,[33] trebuie să îl asume în mod repetat. În consecinţă a necunoaşterii A Celui care este fără cusur şi pur, şi pentru devotamentul său faţă de ceea ce este rezultatul unei combinaţii de Pur şi Impur, Sufletul, care este în realitate pur, devine, O, rege, Impur. Într-adevăr, în consecinţă a devotamentului său faţă de Ignoranţă, *Jiva*, deşi caracterizat prin Cunoaştere, se asociază în mod repetat cu Ignoranţa. Deşi, O, monarh, lipsit de orice fel de eroare, totuşi în consecinţă a devotamentului său faţă de cele trei atribute ale *Prakriti*, el devine înzestrat cu acele atribute.

SECŢIUNEA CCCVI

Janaka spuse: O sfântule, s-a spus că relaţia dintre bărbat şi femeie este aceeaşi ca între Indestructibil şi destructibil (sau *Puruşa* şi *Prakriti*). Fără un bărbat, o femeie nu poate concepe niciodată. Fără o femeie, nici un bărbat nu poate crea formă. Ca urmare a unirii lor reciproce şi a dependenţei fiecăruia de atributele celuilalt, formele (fiinţelor vii) se văd cum izvorăsc. Acesta este cazul tuturor ordinelor de existenţă. Prin uniunea lor reciprocă în scopul (copulaţiei) şi prin dependenţa fiecăruia de atributele celorlalte, formele (fiinţelor vii) izvorăsc în sezoanele menstruale. Am să-ţi spun indicaţiile în legătură cu aceasta. Ascultă care sunt atributele care aparţin tatălui şi care sunt cele care aparţin mamei. Oasele, tendoanele şi măduva, ştim, O, regenerate, provin de la tată. Pielea, carnea şi sângele, auzim, provin de la mamă. Chiar şi aceasta, O, rege al celor regeneraţi, se poate citi în *Vedă* şi în alte scripturi. Orice este citit ca fiind declarat în *Vedă* şi în alte scripturi este considerat autoritate. Autoritatea, din nou, a *Vedei* şi a altor scripturi (care nu sunt incompatibile cu *Veda*) este eternă. Dacă *Prakriti* şi *Puruşa* sunt unite mereu împreună în acest mod, prin opunere reciprocă şi prin dependenţa fiecăruia de atributele celuilalt, văd, O, sfântule, că Mântuirea nu poate exista. Tu, O, sfântule, eşti înzestrat cu viziune spirituală, astfel încât vezi toate lucrurile de parcă ar fi prezente în faţa ochilor tăi. Dacă, prin urmare, există vreo dovadă directă a existenţei Mântuirii, te rog să-mi vorbeşti despre ea. Suntem dornici să atingem Mântuirea. Într-

33 Făcut din *Chit* şi *Non-Chit* combinate.

adevăr, dorim să atingem Acel lucru care este propice, fără formă, neatins de bătrâneţe, etern dincolo de percepţia simţurilor şi care nu are nimic superior lui.

Vasishtha spuse: Ceea ce spui despre indicaţiile *Vedei* şi ale celorlalte scripturi (în legătură cu chestiunea) este chiar aşa. Tu iei acele indicaţii în modul în care ar trebui luate. Cu toate acestea, tu ai înţelegerea doar a textelor *Vedei* şi ale celorlalte scripturi. Tu nu eşti, O, monarhule, cu adevărat versat în sensul real al acelor texte. Acea persoană care ţine în înţelegerea sa doar textele *Vedei* şi ale celorlalte scripturi fără a fi versată în sensul sau înţelesul adevărat al acelor texte, le poartă degeaba otrăvindu-se. Într-adevăr, cel care ţine minte conţinutul unei lucrări fără a-i înţelege sensul este spus să ducă o povară inutilă. El, însă, cel care cunoaşte sensul adevărat al unei lucrări este considerat că a studiat acea lucrare cu folos. Întrebat despre sensul unui text, este datoria cuiva să comunice sensul pe care l-a înţeles printr-un studiu atent. Acea persoană cu inteligenţă obtuză care refuză să explice semnificaţiile textelor în mijlocul unei adunări de oameni învăţaţi, acea persoană cu înţelegere proastă, nu reuşeşte niciodată să explice corect sensul.[34] O persoană ignorantă, mergând să explice sensul adevărat al tratatelor, stârneşte ridicol. Chiar şi cei posedaţi de cunoaşterea Sufletului trebuie să suporte ridicolul în astfel de momente (dacă ceea ce merg să explice nu a fost dobândit prin studiu). Ascultă acum de mine, O, monarh, cum a fost explicat subiectul Eliberării (de către învăţătorii discipolilor din vechime) printre persoanele cu suflet înalt, cunoscătoare ale sistemelor de filozofie *Sāṅkhya* şi Yoga. Ceea ce vede Yoginul, iată, este tocmai ceea ce *Sāṅkhya* obţin ulterior să atingă. Cel care vede sistemele *Sāṅkhya* şi Yoga ca fiind una şi aceeaşi se spune că este înzestrat cu inteligenţă. Pielea, carnea, sângele, grăsimea, bila, măduva şi tendoanele, şi aceste simţuri (atât de cunoaştere, cât şi de acţiune), despre care îţi vorbeam, există. Obiectele izvorăsc din obiecte; simţurile din simţuri. Din corp se obţine un corp, aşa cum o sămânţă se obţine din sămânţă. Când Fiinţa Supremă este fără simţuri, fără sămânţă, fără materie, fără corp, atunci trebuie să fie lipsită de toate atributele şi în consecinţă, cum anume ar putea avea atribute de orice fel? Spaţiul şi alte atribute izvorăsc din atributele *Sattva, Rajas* şi *Tamas* şi dispar în cele din urmă în ele. Astfel, atributele izvorăsc din *Prakriti*. Pielea, carnea, sângele, grăsimea, bila, măduva, oasele şi tendoanele — aceste opt care sunt făcute din *Prakriti*, ştii, O, rege, pot fi uneori produse doar de sămânţa vitală (a bărbatului). Sufletul *Jīva* şi universul se spune că ambele participă la *Prakriti* caracterizată prin cele trei atribute: *Sattva, Rajas* şi *Tamas*. Sufletul Suprem este diferit atât de sufletul *Jīva*, cât şi de univers. Aşa cum anotimpurile, deşi neînzestrate cu forme, sunt totuşi inferate din apariţia anumitor fructe şi flori, în acelaşi mod *Prakriti*, deşi fără formă, este inferată din atributele lui *Mahat* şi celelalte care izvorăsc din ea. În acest fel, din existenţa Chit în corp, Sufletul Suprem, lipsit de orice atribute şi perfect nepătat, este inferat. Fără început şi fără sfârşit, observator al tuturor lucrurilor şi de bun augur, acel Suflet, numai în virtutea identificării sale cu corpul şi alte atribute, ajunge să fie considerat investit cu atribute. Acele persoane care cunosc cu adevărat atributele ştiu că numai obiectele înzestrate cu atribute pot avea atribute, dar că Acel lucru care transcende toate atributele nu poate avea niciunul. Când sufletul *Jīva* cucereşte toate atributele născute din *Prakriti* şi pe care le asumă sub eroare, numai atunci îl vede pe Sufletul Suprem. Numai sfinţii Rishi, cunoscători ai sistemelor *Sāṅkhya* şi Yoga, cunosc acel Suflet Suprem pe care *Sāṅkhya*, Yoginii şi adepţii tuturor celorlalte sisteme spun că este dincolo de Înţelegere, care este considerat Cunoscător şi înzestrat cu cea mai înaltă înţelepciune în virtutea faptului că renunţă la orice conştiinţă a identificării cu *Prakriti*, care transcende atributul Ignoranţei sau Erorii, care este Nemanifestat, care este dincolo de toate atributele, care este numit Suprem, care este separat de toate atributele, care orânduieşte toate lucrurile, care este Etern şi Imutabil, care domină *Prakriti* şi toate atributele născute din *Prakriti*, şi care, transcenzând cele douăzeci şi patru de subiecte de investigaţie, formează al douăzecilea-cincilea. Când oamenii de cunoaştere, care trăiesc în frica naşterii, a diferitelor condiţii ale conştiinţei vii şi a morţii, reuşesc să cunoască Nemanifestatul, reuşesc înţelegând în acelaşi timp Sufletul Suprem. Un om inteligent consideră unitatea sufletului

34 Sensul pare a fi că obligaţia de a explica un tratat în mijlocul unui conclav stimulează întotdeauna cele mai bune facultăţi, iar dacă este vorba de un conclav al învăţaţilor, fricţiunea dintre intelect va scoate la iveală cu siguranţă sensul corect.

Jīva cu Sufletul Suprem ca fiind în concordanţă cu scripturile şi perfect corectă, în timp ce omul lipsit de inteligenţă priveşte pe cele două ca fiind diferite unul de celălalt. Aceasta formează distincţia dintre omul inteligent şi omul care este lipsit de el. Indiciile atât pentru *Kshara* (perisabil), cât şi pentru *Akshara* (nepieritor) ţi-au fost acum spuse. *Akshara* este Unitate sau Unitate, în timp ce multiplicitatea sau varietatea se spune că este *Kshara*. Când cineva începe să studieze şi înţelege corect cele douăzeci şi cinci de subiecte de investigaţie, atunci el cuprinde că Unitatea Sufletului este în concordanţă cu scripturile, iar multiplicitatea sa este cea care se opune acestora. Acestea sunt diferitele indicaţii ale ceea ce este inclus în numărul subiectelor sau principiilor create şi ceea ce transcende acel număr. Înţelepţii au spus că numărul subiectelor este de numai douăzeci şi cinci. Ceea ce transcende subiectele este dincolo de acest număr şi formează al douăzeci şi şaselea. Studiul sau înţelegerea lucrurilor create (enumerate cinci şi douăzeci) conform agregatelor lor (de cinci) este studiul şi înţelegerea subiectelor. Transcenzând acestea este Acel lucru care este etern.

SECŢIUNEA CCCVII

Janaka a zis: Tu ai spus, O, cel dintâi dintre Rishi, că Unitatea este atributul a ceea ce este *Akshara* (Indestructibil) şi varietatea sau multiplicitatea este atributul a ceea ce este cunoscut sub numele de *Kshara* (Destructibil). Totuşi, nu am înţeles clar natura acestora două. Încă persistă îndoieli în mintea mea. Oamenii ignoranţi privesc Sufletul ca fiind înzestrat cu incidentul multiplicităţii. Cei care posedă cunoaştere şi înţelepciune consideră Sufletul ca fiind unul şi acelaşi. Eu, însă, am o înţelegere foarte înceată. Prin urmare, nu pot cuprinde cum se poate întâmpla toate acestea. Cauzele pe care mi le-ai atribuit pentru unitate şi multiplicitate ale lui *Akshara* şi *Kshara* le-am uitat aproape din cauza neliniştii înţelegerii mele. De aceea, doresc să te aud încă o dată vorbindu-mi despre aceleaşi incidente ale unităţii şi multiplicităţii, despre cel care ştie, despre cel lipsit de cunoaştere, despre Sufletul-*Jiva*, Cunoaşterea, Ignoranţa, *Akshara*, *Kshara* şi despre sistemele *Sankhya* şi Yoga, în detaliu şi separat şi în conformitate cu adevărul.

Vasişhtha a spus: Îţi voi spune ceea ce ceri! Ascultă-mă, O, monarhule, în timp ce îţi expun practicile Yoga separat. Contemplarea, care constituie o practică obligatorie pentru Yoghini, este cea mai înaltă forţă a lor.[35] Cei versanţi în Yoga spun că Contemplarea este de două feluri. Una este concentrarea minţii, iar cealaltă se numeşte *Pranayama* (reglarea respiraţiei). *Pranayama* se spune că este înzestrată cu substanţă; în timp ce concentrarea minţii este lipsită de aceasta.[36] Cu excepţia celor trei momente când un om urinează, defecă şi mănâncă, ar trebui să-şi dedice tot timpul contemplării. Retrăgând simţurile de la obiectele lor cu ajutorul minţii, cel înzestrat cu inteligenţă, după ce şi-a făcut purificarea, ar trebui, conform celor douăzeci şi două de moduri de transmitere a respiraţiei *Prana*, să unească sufletul *Jiva* cu Acel Ceva ce transcende al douăzeci şi patrulea subiect (numit Ignoranţă sau *Prakriti*)[37] care este considerat de cei înţelepţi ca locuind în fiecare parte a corpului şi transcenzând decăderea şi distrugerea. Este prin intermediul acelor douăzeci şi două de metode că Sufletul poate fi întotdeauna cunoscut, aşa cum am auzit. Este cert că această practică a Yoga aparţine celui a cărui minte nu este niciodată afectată de pasiuni rele. Nu aparţine altcuiva. Despărţit de toate ataşamentele, abstinent în dietă şi—stăpânind toate simţurile—ar trebui să-şi fixează mintea pe Suflet, în timpul primei şi ultimei părţi a nopţii, după ce, O, rege al Mithilei, a suspendat funcţiile simţurilor, a liniştit mintea prin intelect şi a adoptat o postură la fel de nemişcată ca cea a unui butuc de lemn. Când oamenii de cunoaştere, versanţi în regulile Yoga, devin la fel de nemişcaţi ca o ţeavă de lemn şi la fel de nemişcaţi ca un munte, atunci se spune că sunt în Yoga. Când cineva nu aude, şi nu miroase, şi nu gustă, şi nu vede; când nu este conştient de nicio atingere; când mintea cuiva devine perfect liberă de orice scop; când cineva nu este conştient de nimic, când

35 Căci le permite să învingă Ignoranţa.

36 Când *Pranayama* este efectuată cu ajutorul *mantrelor* sau *yapa*, se spune că este *saguna* sau *sagarbha* sau înzestrată cu substanţă. Concentrarea minţii, însă, se realizează fără ajutorul unei astfel de *yapa*.

37 Cele douăzeci şi doi de *sanchodane* ale *Preranelor* sunt cele douăzeci şi două de moduri de transmitere a respiraţiei *Prana* de la degetul de la picior până la creştetul capului. Ceea ce transcende *Prakriti* este Sufletul Suprem.

nu nutreşte niciun gând; când devine ca o bucată de lemn, atunci este numit de către cei înţelepţi a fi în Yoga perfectă. În astfel de moment, el străluceşte ca o lampă care arde într-un loc unde nu este vânt; în astfel de moment, el devine eliberat chiar şi de forma sa subtilă şi perfect unit cu *Brahma*. Când cineva atinge un astfel de progres, nu mai trebuie să urce sau să cadă printre fiinţele intermediare. Când persoane ca noi spun că a existat o identificare completă a Celui ce Cunoaşte, a Cunoscutului şi a Cunoaşterii, atunci Yoghinul se spune că vede Sufletul Suprem.[38] În timp ce este în Yoga, Sufletul Suprem se manifestă în inima Yoghinului ca un foc arzător, sau ca Soarele strălucitor, sau ca fulgerul pe cer. Acel Suflet Suprem care este Născut şi care este esenţa nectarului, cel care este văzut de Brahmani cu suflet înalt, înzestraţi cu inteligenţă şi înţelepciune şi versaţi în *Vede*, este mai subtil decât ce este subtil şi mai mare decât ce este mare. Acel Suflet, deşi locuieşte în toate creaturile, nu este văzut de ele. Creatorul lumilor, El este văzut doar de o persoană înzestrată cu bogăţie de inteligenţă atunci când este asistat de lampa minţii. El locuieşte pe cealaltă parte a Întunericului gros şi îl transcende pe cel numit Iswara.[39] Persoanele versante în *Vede* şi înzestrate cu omniştiinţă Îl numesc pe El cel care alungă Întunericul, fără pată, transcendenţa Întunericului, fără atribute şi înzestrat cu ele.

Acesta este ceea ce se numeşte Yoga Yoghinilor. Ce altă indicaţie există pentru Yoga? Prin astfel de practici, Yoghinii reuşesc să vadă Sufletul Suprem care transcende distrugerea şi descompunerea. Atât cât ţi-am spus în detaliu se referă la ştiinţa Yoga. Voi discuta acum cu tine despre acea filozofie *Sankhya* prin care Sufletul Suprem este văzut prin distrugerea graduală a erorilor.[40] *Sankhyas*, al căror sistem este construit pe *Prakriti*, spun că *Prakriti*, care este Nemanifestată, este cea mai importantă. Din *Prakriti*, ei spun, O, monarh, se produce al doilea principiu numit *Mahat*. Ni se spune că din *Mahat* curge al treilea principiu numit Conştiinţă. Sankhyas binecuvântaţi cu vederea Sufletului spun că din Conştiinţă curg cele cinci esenţe subtile ale sunetului, formei, atingerii, gustului şi mirosului. Pe toate acestea opt ele le numesc *Prakriti*. Modificările acestora opt sunt de şaisprezece feluri. Acestea sunt cele cinci esenţe grosiere ale spaţiului, luminii, pământului, apei şi vântului, şi cele zece simţuri de acţiune şi de cunoaştere, inclusiv mintea. Oamenii înţelepţi devotaţi căii *Sankhya* şi versanţi în toate orânduirile şi dispensările ei consideră aceste douăzeci şi patru de subiecte ca cuprinzând întreaga sferă a investigaţiei *Sankhya*. Ceea ce este produs se topeşte în producător. Create de Sufletul Suprem unul după altul, aceste principii sunt distruse în ordine inversă. La fiecare nouă Creaţie, *Gunas* prind viaţă în ordine laterală (aşa cum s-a menţionat mai sus), şi (când are loc Distrugerea) ele se contopesc, (fiecare în progenitorul său) în ordine inversă, ca valurile oceanului care dispar în oceanul care le-a dat naştere. O, cel mai bun dintre regi, acesta este modul în care are loc Creaţia şi Distrugerea *Prakriti*. Fiinţa Supremă este tot ceea ce rămâne când are loc Distrugerea Universală, şi El este cel care îşi asumă forme multiple când începe Creaţia. Aşa este, O, rege, după cum a fost stabilit de oamenii de cunoaştere. Este *Prakriti* cea care face ca *Purusha* care Supraveghează să îşi asume astfel diversitatea şi să revină la unitate. *Prakriti* însăşi are aceleaşi indicaţii. Numai cel ce cunoaşte pe deplin natura subiectelor de investigaţie ştie că *Prakriti* îşi asumă de asemenea acelaşi fel de diversitate şi unitate, căci la venirea Distrugerii ea revine la unitate şi când Creaţia curge îşi asumă diversitatea formei. Sufletul face ca *Prakriti*, care conţine principiile de producţie sau creştere, să-şi asume forme multiple. *Prakriti* este numită *Kshetra* (sau sol). Transcenzând cele douăzeci şi patru de subiecte sau principii este Sufletul care este mare. El supraveghează acea *Prakriti* sau *Kshetra*. De aceea, O, mare rege, cei mai în vârstă dintre Yati spun că Sufletul este Supraveghetorul. Într-adevăr, ni s-a spus că în virtutea supravegherii Sufletului asupra tuturor *Kshetrelor,* El este numit Supraveghetorul. Şi pentru că El cunoaşte acel *Kshetra* Ne-manifestat, El este, prin urmare, numit şi *Kshetrajna* (Cel ce Cunoaşte *Kshetra*). Şi pentru că Sufletul intră în *Kshetra* Ne-manifestat (adică corpul), de aceea el este numit *Purusha*. *Kshetra* este ceva complet

38 Interpretarea pe care o adopt este *na-kathyate*.

39 *Almanah* este *Iswaratparali*.

40 *Parisankhyadarsanam* este explicat de comentator astfel: *Parisankhyanam, isparivarianam,* adică *pravilapam* treptat al erorilor; *Lena darsanam* sau *sakshatkaram*.

diferit de *Kshetrajna*. *Kshetra* este Ne-manifestat. Sufletul, care transcende cele douăzeci şi patru de principii, este numit Cel ce Cunoaşte. Cunoaşterea şi obiectul cunoscut sunt diferite unul de celălalt. Cunoaşterea, din nou, s-a spus că este Ne-manifestată, în timp ce obiectul cunoaşterii este Sufletul care transcende cele douăzeci şi patru de principii. Cel Ne-manifestat se numeşte *Kshetra*. *Sattwa* (înţelegerea), şi de asemenea Iswara (Domnul suprem), în timp ce *Purusha*, care este al douăzeci şi cincilea principiu, nu are nimic superior lui şi nu este un principiu (pentru că transcende toate principiile şi este numit principiu doar convenţional). Acesta este, O, rege, un rezumat al filozofiei *Sankhya*. Sankhyas numesc cauza universului şi, topind toate principiile mai grosiere în *Chit*, ei văd Sufletul Suprem. Studiând corect cele douăzeci şi patru de subiecte împreună cu Prakriti, şi stabilind natura lor adevărată, Sankhyas reuşesc să vadă Ceea ce transcende cele douăzeci şi patru de subiecte sau principii.[41] *Jiva* în realitate este acel Suflet care transcende *Prakriti* şi este dincolo de cele douăzeci şi patru de subiecte. Când reuşeşte să cunoască acel Suflet Suprem prin disocierea sa de *Prakriti*, el devine apoi identificabil cu Sufletul Suprem. Ţi-am spus acum totul despre Sistemul *Sankhya* cu adevărat. Cei care sunt familiarizaţi cu această filozofie, reuşesc să o atingă, sunt supuşi erorii şi au cunoştinţă directă despre *Brahma*. Cei care reuşesc să atingă acea stare nu mai trebuie să se întoarcă în această lume după dizolvarea trupurilor lor; în ceea ce priveşte pe cei care se spune că sunt eliberaţi în această viaţă, puterea, şi acea fericire inefabilă care se ataşează de *Samadhi*, şi imutabilitatea, le devin proprii, ca urmare a faptului că au atins natura Indestructibilului.[42] Cei care văd acest univers ca fiind multiplu (în loc să îl vadă ca fiind unul şi uniform) se spune că văd incorect. Aceşti oameni sunt orbi la *Brahma*. O, nimicitorule de duşmani, astfel de persoane trebuie să se întoarcă în lume în mod repetat şi să-şi asume trupuri (în diverse ordine de Existenţă). Cei care sunt cunoscători ai tot ce s-a spus mai sus devin posesoarele omniscienţei, şi în consecinţă, când părăsesc acest trup, nu mai sunt supuşi controlului niciunui trup fizic. Toate lucrurile (sau întregul univers) s-a spus că sunt rezultatul Celui Ne-manifestat. Sufletul, care este al douăzeci şi cincilea, transcende toate lucrurile. Cei care cunosc Sufletul nu au teama de a se întoarce în lume.

SECŢIUNEA CCCVIII

Vasishtha a spus: Până acum ţi-am vorbit despre filosofia *Sankhya*. Ascultă-mă acum cum îţi spun ce este *Vidya* (cunoaşterea) şi ce este *Avidya* (Ignoranţa), una după alta. Învăţaţii spun că *Prakriti*, care este plină de atributele Creaţiei şi Distrugerii, se numeşte *Avidya*; în timp ce *Purusha*, care este eliberat de atributele Creaţiei şi Distrugerii şi care transcende cele patruzeci şi două subiecte sau principii, se numeşte *Vidya*. Ascultă-mă mai întâi cum îţi spun ce este *Vidya* printre seturi succesive de alte lucruri, aşa cum este expus în filosofia *Sankhya*. Dintre simţurile de cunoaştere şi cele de acţiune, simţurile de cunoaştere se spune că formează ceea ce este cunoscut sub numele de *Vidya*. Dintre simţurile de cunoaştere şi obiectul lor, primele constituie *Vidya*, aşa cum am auzit de la noi. Dintre obiectele simţurilor şi minte, înţelepţii au spus că mintea constituie *Vidya*. Dintre minte şi cele cinci esenţe subtile, cele cinci esenţe subtile constituie *Vidya*. Dintre cele cinci esenţe subtile şi Conştiinţă, Conştiinţa constituie *Vidya*. Dintre Conştiinţă şi *Mahat*, *Mahat*, O, rege, este *Vidya*. Dintre toate subiectele sau principiile începând cu *Mahat* şi *Prakriti*, este *Prakriti*, cea care nu este manifestată şi supremă, care se numeşte *Vidya*. Dintre *Prakriti* şi ceea ce se numeşte *Vidhi*, care este Suprem, acesta din urmă trebuie cunoscut ca *Vidya*. Transcenzând *Prakriti* este cel de-al douăzeci şi cincilea (numit *Purusha*) care trebuie cunoscut ca *Vidya*. Dintre toate cunoaşterile, ceea ce este Obiectul Cunoaşterii a fost spus a fi Necunoscutul, O, rege.[43] Din nou, Cunoaşterea s-a spus a fi Necunoscută şi Obiectul cunoaşterii a fi ceea ce transcende cele patruzeci şi două. Încă o dată, Cunoaşterea s-a spus a fi Necunoscută, iar Cel ce Cunoaşte este cel care

41 Comentatorul explică că *niistattwdh* înseamnă *nirgatam tattwam aparoksham yasmat*.

42 *Param Aparam* şi *Avyayam* sunt ai lor ca urmare a *Ajksharabhavatwa*. *Aparam* înseamnă *satyakamatwa, satyasamkalpatwa* etc.' adică puterea. *Param* este fericirea de nedescris a lui *Samadhi*. *Srutii* declară că cunoscătorul lui *Brahma* devine *Brahma*.

43 Prin urmare, aşa cum explică comentatorul, prin cunoaşterea a ceea ce se numeşte Nemanifestul, cineva este capabil să atingă omniscienţa.

transcende cele patruzeci şi două. Acum ţi-am spus ce este cu adevărat sensul lui *Vidya* şi *Avidya*. Ascultă-mă acum cum îţi spun tot ce s-a spus despre Incasabil şi Casabil. Atât *Jiva* cât şi *Prakriti* s-au spus a fi Incasabile şi ambele s-au spus a fi Casabile. Îţi voi spune motivul acestui lucru corect aşa cum l-am înţeles. Atât *Prakriti* cât şi *Jiva* sunt fără început şi fără sfârşit sau distrugere. Ambele sunt considerate supreme (în ceea ce priveşte Creaţia). Cei care posedă cunoaştere spun că ambele trebuie numite subiecte sau principii. Ca urmare a atributelor sale de Creaţie şi Distrugere (repetate), Necunoscutul (sau *Prakriti*) se numeşte Incasabil. Acest Necunoscut se modifică în mod repetat în scopul creării principiului. Şi deoarece principiile începând cu *Mahat* sunt produse şi de *Purusha*, şi deoarece *Purusha* şi Necunoscutul depind reciproc unul de celălalt, de aceea şi *Purusha*, cel de-al douăzeci şi cincilea, este numit *Kshetra* (şi deci *Akshara* sau Incasabil).[44] Când Yoghinul se retrage şi uneşte toate principiile în Sufletul Necunoscut (sau *Brahma*), atunci şi cel de-al douăzeci şi cincilea (şi anume *Jiva* sau *Purusha*), împreună cu toate acele principii, dispare în el. Când principiile se contopesc fiecare în progenitorul său, atunci singurul care rămâne este *Prakriti*. Când *Kshetrajna* prea mult,[45] O, fiule, se contopeşte în cauza sa producătoare, atunci (tot ce rămâne este *Brahma* şi, prin urmare) *Prakriti* cu toate principiile din ea devine *Kshara* (sau suferă distrugere) şi atinge şi starea de a fi fără atribute ca urmare a disocierii sale de toate principiile. Astfel se face că *Kshetrajna*, atunci când cunoaşterea sa despre *Kshetra* dispare, devine, prin natura sa, lipsit de atribute, aşa cum am auzit de la noi. Când devine *Kshara*, atunci îşi asumă atribute. Când, însă, atinge adevărata sa natură, atunci reuşeşte să-şi înţeleagă starea de a fi cu adevărat lipsit de atribute. Prin respingerea *Prakriti* şi începând să realizeze că este diferit de ea, *Kshetrajna* inteligent ajunge să fie considerat pur şi fără pată. Când *Jiva* încetează să existe într-o stare de unire cu *Prakriti*, atunci el devine identificabil cu *Brahma*. Când, însă, el există unit cu *Prakriti*, atunci, O, rege, el pare a fi diferit de *Brahma*. Într-adevăr, când *Jiva* nu arată nicio afecţiune faţă de *Prakriti* şi principiile ei, el reuşeşte să Îl vadă pe Cel Suprem şi, odată ce L-a văzut, nu mai doreşte să se îndepărteze de acea fericire. Când cunoaşterea adevărului răsare asupra lui, *Jiva* începe să jeluiască în această manieră: ”Vai, cât de prost am acţionat căzând prin ignoranţă în acest trup compus din *Prakriti*, ca un peşte prins într-o plasă! Vai, prin ignoranţă, am migrat dintr-un corp în altul ca un peşte din apă în apă, crezând că apa este elementul în care singur poate trăi. Într-adevăr, ca un peşte care nu cunoaşte altceva decât apa ca element al său, nici eu nu am cunoscut vreodată altceva decât copiii şi soţiile ca fiind ale mele! Fie-mi ruşine că prin ignoranţă am migrat în mod repetat dintr-un corp în altul în uitarea (Sufletului Suprem)! Numai Sufletul Suprem este prietenul meu. Am capacitatea de prietenie cu El. Oricare ar fi natura mea şi oricine aş fi, sunt capabil să fiu asemenea Lui şi să ating o identitate cu El. Văd similitudinea mea cu El. Sunt într-adevăr, ca El. El este fără pată. Este evident că am aceeaşi natură. Prin ignoranţă şi stupefacţie, m-am asociat cu *Prakriti* cea anorganică. Deşi cu adevărat lipsit de ataşamente, am petrecut acest timp îndelungat într-o stare de ataşament faţă de *Prakriti*. Vai, de ea am fost atât de mult timp subjugat fără să fiu capabil să ştiu. Diverse sunt formele – înalte, medii şi joase – pe care *Prakriti* le ia. O, cum voi locui în acele forme?[46] Cum voi trăi împreună cu ea? Numai în urma ignoranţei mele mă îndrept spre compania ei. Acum voi fi fixat (în *Sankhya* sau Yoga). Nu voi mai păstra compania ei. Pentru că am petrecut atât de mult timp cu ea, aş crede că am fost înşelat de ea atâta timp, deoarece eu, fiind cu adevărat scutit de modificare, cum aş fi putut păstra compania aceleia care este supusă modificării? Ea nu poate fi considerată responsabilă pentru asta. Responsabilitatea îmi aparţine, deoarece, întorcându-mă de la Sufletul Suprem, devin de bunăvoie ataşat de ea. În consecinţa acelui ataşament, eu însumi, deşi lipsit de formă în realitate, am trebuit să locuiesc în forme multifactoriale. Într-adevăr, deşi lipsit de formă prin natură, devin înzestrat cu forme în urma simţului meu de ”*meum*” (al meu) şi, prin aceasta, insultat şi tulburat. În consecinţa simţului meu de

44 Ceea ce se afirmă aici este că Nemanifestul sau *Prakriti*, prin modificare, produce *Mahat* şi celelalte principii. Dar şi agenţia *Purusha* este necesară pentru o astfel de producţie, căci *Prakriti* nu poate face nimic fără *Purusha*, iar *Purusha*, de asemenea, nu poate face nimic fără *Prakriti*. Prin urmare, se poate spune că principiile *Mahat* şi ale celorlalte principii îşi au originea atât în *Purusha*, cât şi în *Prakriti*. În plus, cele două fiind în mod natural dependente unul de celălalt, dacă *Prakriti* este numită *Kshara*, şi Purusha poate fi numită astfel.

45 Adică *Jiva* sau *Purusha*.

46 Înalţi, cum ar fi zeii, mijlocii, cum ar fi fiinţele umane şi inferiori, cum ar fi animalele.

”*meum*” referitor la rezultatul *Prakriti*, sunt forţat să mă nasc în diverse ordine ale Fiinţei. Vai, deşi cu adevărat lipsit de orice simţ al ”*meum*”, totuşi, în urma afectării acestuia, ce diverse acte de natură rea am comis în acele ordine în care m-am născut cât am rămas în ele cu un suflet care şi-a pierdut toată cunoaşterea! Nu mai am nicio legătură cu cel care, având esenţa alcătuită din conştiinţă, se divide în multe fragmente şi care caută să mă unească cu ele. Abia acum m-am trezit şi am înţeles că sunt prin natură fără niciun simţ al ”*meum*” şi fără acea conştiinţă care creează formele *Prakriti* care mă învestesc pe toate părţile. Lepădând acel simţ al ”*meum*” pe care îl am mereu faţă de ea şi a cărei esenţă este alcătuită din conştiinţă, şi lepădând *Prakriti* însăşi, mă voi refugia în Acela care este propice. Mă voi uni cu El, şi nu cu *Prakriti* care este anorganică. Dacă mă unesc cu El, aceasta va fi productivă pentru binele meu. Nu am nicio similitudine de natură cu *Prakriti*!” — Al douăzeci şi cincilea, (adică *Jiva*), când reuşeşte astfel să înţeleagă pe Cel Suprem, devine capabil să lepede ceea ce este Destructibil şi să atingă identitatea cu ceea ce este Indestructibil şi care este esenţa a tot ceea ce este propice. Lipsit de atribute în natura sa adevărată şi în realitate Nemanifestat, *Jiva* devine învestit cu ceea ce este Manifest şi capătă atribute. Când reuşeşte să îl vadă pe Acela care este fără atribute şi care este originea NeManifestatului, el atinge, O, conducător al Mithilei, identitatea cu Acela.

Eu ţi-am spus acum care sunt indicaţiile pentru ceea ce este Indestructibil şi ceea ce este Destructibil, după cea mai bună cunoaştere a mea şi conform celor expuse în scripturi. Acum îţi voi spune, conform celor ce am auzit, cum apare Cunoaşterea subtilă, fără cusur şi certă. Ascultă-mă. Ţi-am vorbit deja despre ce sunt sistemele *Sankhya* şi Yoga conform indicaţiilor lor respective, aşa cum au fost expuse în scripturile lor respective. Într-adevăr, ştiinţa care a fost expusă în tratatele *Sankhya* este identică cu cea stabilită în scripturile Yoga. Cunoaşterea, O, monarh, pe care *Sankhya* o propovăduiesc, este capabilă să trezească pe oricine. În scripturile *Sankhya*, acea Cunoaştere a fost inculcată foarte clar în beneficiul discipolilor. Cele învăţate spun că acest sistem *Sankhya* este foarte vast. Yoghinii au o mare stimă pentru acel sistem, la fel şi pentru *Vedă*. În sistemul *Sankhya* nu este admis niciun subiect sau principiu care să transceadă al douăzeci şi cincilea. Ceea ce *Sankhya* consideră a fi cel mai înalt subiect al principiilor lor a fost descris cuvenit (de mine). În filosofia Yoga, se spune că *Brahma*, care este esenţa cunoaşterii fără dualitate, devine *Jiva* doar atunci când este investit cu Ignoranţă. În scripturile Yoga, prin urmare, se vorbeşte atât despre *Brahma*, cât şi despre *Jiva*. –

SECȚIUNEA CCCIX

Vasiştha a zis: Ascultă-mă acum cum îţi voi vorbi despre Buddha (Sinele Suprem) şi *Abuddha* (*Jiva*), care este înfăptuirea atributelor *Sattwa, Rajas* şi *Tamas*. Asumând multe forme (sub influenţa iluziei), Sinele Suprem, devenind *Jiva*, consideră toate aceste forme ca fiind reale.[47] În consecinţă (a faptului că se consideră identic cu) aceste transformări, *Jiva* nu reuşeşte să înţeleagă Sinele Suprem, deoarece poartă atributele (de *Sattwa, Rajas* şi *Tamas*) şi creează şi îşi retrage în sine ceea ce creează. Fără încetare pentru joaca sa, O, rege, *Jiva* suferă modificări, iar deoarece este capabil să înţeleagă acţiunea Necunoscutului, el este numit *Budhyamana* (Cel care Înţelege).[48] Necunoscutul sau *Prakriti* nu poate nicicând să-L înţeleagă pe *Brahma*, care este în realitate fără atribute, chiar şi atunci când se manifestă cu atribute. De aceea *Prakriti* este numită Neînţeleaptă. Există o declaraţie a *Sruti*-urilor care spune că dacă *Prakriti* reuşeşte vreodată să cunoască al douăzeci şi cincilea (adică *Jiva*), atunci *Prakriti* devine identificată cu *Jiva*, unit cu ea (în loc să fie ceva diferenţiat de *Jiva*). (În ceea ce priveşte Sinele Suprem, care este mereu dezlegat şi separat şi care transcende al douăzeci şi cincilea, *Prakriti* nu Îl poate înţelege niciodată). În consecinţa acestui

47 *Buddha* este *Boddha* sau Cunoaşterea pură. *Abudha* este opusul lui *Buddha*. Sufletul Suprem este Cunoaştere, în timp ce *Jiva* este Ignoranţa.

48 Ca o consecinţă a uniunii sau ataşamentului lui *Jiva* faţă de *Prakriti*, *Jiva* ia acest obiect drept un vas; pe acela drept un munte, iar pe celălalt drept un al treilea. Când vine cunoaşterea, *Jiva* reuşeşte să înţeleagă că toate impresiile sale sunt eronate şi că lumea exterioară este doar o modificare a Sinelui. Ca o consecinţă a capacităţii lui *Jiva* de a înţelege acest lucru, el este numit *Budhyamana* sau Înţelegătorul.

fapt (adică ataşamentul sau uniunea sa cu *Prakriti*), *Jiva* sau *Purusha*, care nu este manifestat şi care în natura sa reală nu este supus modificărilor, ajunge să fie numit Necunoscut sau Ignorant. Într-adevăr, deoarece al douăzeci şi cincilea poate înţelege Necunoscutul, el este prin urmare numit *Budhyamana* (sau Cel care Înţelege). El nu poate însă înţelege cu uşurinţă al douăzeci şi şaselea, care este fără pată, care este Cunoaştere fără dualitate, care este nemăsurat şi care este etern. Al douăzeci şi şaselea, însă, poate cunoaşte atât pe *Jiva*, cât şi pe *Prakriti*, numărând al douăzeci şi cincilea şi al douăzeci şi patrulea respectiv. O, tu cu mare strălucire, numai oamenii înţelepţi reuşesc să cunoască acel *Brahma* care este Necunoscut, care sălăşluieşte în natura sa reală în tot ceea ce este văzut şi nevăzut, şi care, O, fiule, este o esenţă independentă în univers.[49] Când *Jiva* se consideră diferit de ceea ce este în realitate (adică atunci când se consideră gras sau slab, deschis la culoare sau închis la culoare, un Brahmana sau un Sudra), numai atunci nu reuşeşte să cunoască Sinele Suprem şi pe sine însuşi, precum şi *Prakriti* cu care este unit. Când *Jiva* reuşeşte să înţeleagă *Prakriti* (şi să ştie că ea este ceva diferit de el), atunci se spune că şi-a recăpătat natura adevărată şi atunci atinge acea înţelegere înaltă, care este pură şi fără pată şi care se referă la *Brahma*. Când *Jiva* reuşeşte, O, tigru printre regi, să atingă acea înţelegere excelentă, el atinge acea Cunoaştere Pură (fără dualitate) care este numită al douăzeci şi şaselea (sau *Brahma*). El atunci aruncă Nefăcutul sau *Prakriti*, care este plin de atributele Creaţiei şi Distrugerii. Când *Jiva* reuşeşte să cunoască *Prakriti*, care este neînţeleaptă şi supusă acţiunii celor trei atribute de *Sattwa*, *Rajas* şi *Tamas*, el devine el însuşi lipsit de atribute. Ca urmare a faptului că înţelege astfel Cel Neexprimat (ca fiind ceva diferit de el), reuşeşte să dobândească natura Sufletului Suprem. Cei învăţaţi spun că atunci când este eliberat de atributele de *Sattwa*, *Rajas* şi *Tamas* şi unit în natură cu Sufletul Suprem, *Jiva* devine identificat cu acel Suflet. Sufletul Suprem este numit şi *Tattwa*, şi *Non-Tattwa*, şi transcende stricăciunea şi distrugerea.[50] O, dătătorule de onoruri, Sufletul, deşi are ca lăcaş principiile manifestate (adică trupul), tot nu se poate spune că a dobândit natura acelor principii. Înţelepţii spun că, incluzând sufletul *Jiva*, sunt douăzeci şi cinci de principii în total. Într-adevăr, O, fiule, Sufletul nu trebuie privit ca posedând vreunul dintre principii (*Mahat* şi celelalte). Înzestrat cu Inteligenţă, el transcende principiile. El aruncă repede chiar şi acel principiu care este indiciul celui care Cunoaşte sau treazului.[51] Când *Jiva* ajunge să se considere al douăzeci şi şaselea, care este lipsit de stricăciune şi distrugere, atunci, fără îndoială, reuşeşte prin forţa proprie să atingă similaritatea cu al douăzeci şi şaselea. Deşi trezit de al douăzeci şi şaselea, care este Inteligenţă Pură, *Jiva* devine totuşi supus Ignoranţei. Aceasta este cauza multiplicităţii lui *Jiva* (în privinţa formelor), aşa cum este explicat în *Sruti* şi în scripturile *Sankhya*. Când Jiva, care este înzestrat cu *Chetana* şi cu *Prakriti* neînţeleaptă, îşi pierde toată Conştiinţa de Sine distinct sau individual, atunci el, pierzându-şi multiplicitatea, îşi reia Unitatea. O, conducător al Mithilei, când *Jiva*, care se găseşte în uniune cu fericirea şi suferinţa şi care rareori este eliberat de conştiinţa de Sine, reuşeşte să atingă o similaritate cu Sufletul Suprem care este dincolo de înţelegere, atunci el devine eliberat de virtute şi viciu. Într-adevăr, când *Jiva*, atingând al douăzeci şi şaselea, care este Născut şi Puţin şi care este separat de toate ataşamentele, reuşeşte să îl înţeleagă pe deplin, el însuşi devine posesor de putere şi aruncă complet Cel Neexprimat sau *Prakriti*. Ca urmare a înţelegerii celui de-al douăzeci şi şaselea, cele douăzeci şi patru de principii i se par lui *Jiva* a fi neesenţiale sau de mică valoare. Ţi-am spus, O, cel fără de păcat, conform indicaţiei *Sruti*-lor, natura Celui Neînţelept sau *Prakriti*, şi a lui *Jiva*, precum şi a Celui ce este Cunoaştere Pură, adică Sufletul Suprem, în acord cu adevărul. Călăuzite de scripturi, varietatea şi unitatea trebuie înţelese astfel. Diferenţa dintre ţânţar şi *Udumvara*, sau cea dintre peşte şi apă, ilustrează diferenţa dintre sufletul *Jiva* şi Sufletul Suprem.[52] Multiplicitatea şi Unitatea

---

49 *Drisya* şi *Adrisya* sunt Văzutul şi Nevăzutul, adică grosierul şi subtilul, sau efectele şi cauzele. *Swabhavena anugatam* este inerent (tuturor acestora) propriei naturi, adică *Brahma* pătrunde în toate lucrurile şi se uneşte cu ele fără a fi schimbat în ceea ce priveşte propria natură. *Vudyate* a înţeles-o prin *manishibi.*.

50 *Tattwa* este explicat de comentator ca *anaropitaruom*, adică învestit cu orice formă ca o consecinţă a Ignoranţei; *Non-Tattwa* este *nityaparoksham*, adică întotdeauna în raza de înţelegere.

51 Acea indicaţie este „*Eu sunt Brahma*”. Chiar şi o astfel de convingere sau cunoaştere care îi caracterizează pe cei treziţi sau pe *Buddha* este lepădată de a douăzeci şi şasea etapă.

52 Aceste exemple sunt adesea folosite pentru a explica diferenţa dintre sufletul *Jiva* şi Sufletul Suprem. *Udumvara* este fructul lui *Ficus glomerata*. Când este copt şi rupt, centrul gol este văzut ca conţinând mulţi ţânţari

acestora din urmă sunt înțelese astfel. Aceasta se numește Eliberare, adică această înțelegere sau cunoaștere a sinelui ca fiind distinct de *Prakriti* cea Neînțeleaptă sau Neexprimată. Cel de-al douăzeci și cincilea, rezidând în corpurile ființelor vii, trebuie eliberat făcându-l să cunoască Cel Neexprimat sau Sufletul Suprem care transcende înțelegerea. Într-adevăr, acel al douăzeci și cincilea este capabil să atingă Eliberarea în acest fel numai și nu prin niciun alt mijloc, este sigur. Deși de fapt diferit de *Kshetra* în care sălășluiește temporar, el participă la natura acelui *Kshetra* în virtutea uniunii sale cu acesta.[53] Unindu-se cu ceea ce este Pur, el devine Pur. Unindu-se cu cel ce este Înțelept, el devine Înțelept. Unindu-se, O, cel mai de seamă dintre oameni, cu unul care este Eliberat, el devine Eliberat. Unindu-se cu unul care a fost eliberat de toate ataşamentele, el devine eliberat de toate ataşamentele. Unindu-se cu unul care aspiră la Eliberare, el însuși, participând la natura tovarășului său, aspiră la Eliberare. Unindu-se cu unul de fapte pure, el devine pur și de fapte pure și înzestrat cu o strălucire incandescentă. Unindu-se cu unul cu suflet neîntinat, el devine el însuși cu suflet neîntinat. Unindu-se cu Sufletul Unic, Independent, el devine Unic și Independent. Unindu-se cu Unul care depinde de Sine, el devine de aceeași natură și atinge Independența.

„— O monarh, ți-am spus în mod corespunzător tot ceea ce este perfect adevărat. Am vorbit cu sinceritate cu tine pe această temă, anume despre Brahmanul Etern și Nestricat și Primordial. Poți să împărtășești această cunoaștere înaltă, capabilă să trezească sufletul, acelei persoane, O, rege, care, deși nu cunoaște *Vedele*, este totuși umilă și are o dorință arzătoare de a dobândi cunoașterea lui Brahman. Nu ar trebui să fie niciodată împărtășită cuiva care se agață de minciună, sau celui vicios sau șiret, sau celui fără tărie de caracter sau celui cu înțelegere strâmbă, sau celui invidios pe cei înțelepți, sau celui care provoacă suferință altora. Ascultă-mă spunându-ți cine sunt cei cărora această cunoaștere le poate fi comunicată în siguranță. Ar trebui să fie dată celui înzestrat cu credință, sau celui care posedă merit, sau celui care se abține întotdeauna să vorbească de rău despre alții, sau celui devotat penitențelor din cele mai pure motive, sau celui înzestrat cu cunoaștere și înțelepciune, sau celui care cunoaște jertfele și alte rituri stipulate în *Vede*, sau celui care posedă un suflet iertător, sau celui înclinat să simtă compasiune și să facă bine tuturor creaturilor; sau celui căruia îi place să locuiască în singurătate și retragere, sau celui căruia îi place să îndeplinească toate actele prevăzute în scripturi, sau celui care se opune certurilor și disputelor, sau celui care posedă o mare erudiție sau celui înzestrat cu înțelepciune sau celui care posedă iertare și autocontrol și seninătate sufletească. Această cunoaștere înaltă a lui Brahman nu ar trebui comunicată niciodată unuia care nu posedă astfel de calități. S-a spus că prin împărtășirea acestei cunoașteri cu cineva care nu poate fi considerat un vas potrivit pentru a o primi, nu poate rezulta niciun avantaj sau niciun fruct bun. Unuia care nu respectă nicio făgăduință sau restricție, această cunoaștere înaltă nu trebuie comunicată nici măcar dacă oferă în schimb întregul Pământ plin de nestemate și bogății de orice fel. Fără îndoială, însă, O, rege, această cunoaștere trebuie dată celui care și-a cucerit simțurile. O, Karala, nu mai ai de ce să te temi, deoarece ai auzit toate acestea despre marele Brahman de la mine astăzi! Ți-am vorbit cuvenit despre Brahmanul înalt și sfânt, care este fără început și mijloc (și sfârșit) și care este capabil să alunge orice fel de tristețe. Privește Brahmanul a cărui vedere este capabilă să alunge și naşterea și moartea, O, rege, care este plin de bunătate, care alungă orice frică și care aduce beneficiu, și, dobândind această esență a întregii cunoașteri, aruncă astăzi orice eroare și stupefacție! Am dobândit această cunoaștere de la veșnicul Hiranyagarbha însuși, O, rege, care mi-a comunicat-o pentru că l-am mulțumit cu sârguință acelei Mari Ființe a fiecărei Suflet superior. Întrebat de tine astăzi, O, monarh, ți-am comunicat cunoașterea eternului Brahman exact așa cum am dobândit-o eu de la profesorul meu. Într-adevăr, această cunoaștere înaltă care este refugiul tuturor celor care cunosc Eliberarea ți-a fost împărtășită exact așa cum am primit-o eu de la Brahman însuși!”

---

dezvoltați. Țânțarul trăiește în fruct, dar nu este fructul, la fel cum peștele, deși trăiește în apă, nu este apa care este casa sa. *Jiva*, în același mod, deși trăiește în Sufletul Suprem, nu este Sufletul Suprem.

53 *Parah* este *Anyah* sau *Chidatman*. *Paradharma* înseamnă „participarea” naturii *Kshetra* în care locuiește. *Sameyta* este '*kshetrena iva ekebhya’*.

Bhishma a continuat: Ți-am vorbit astfel despre cel mai înalt Brahma, în acord cu ceea ce marele Rishi (Vasishtha) îi spusese regelui Karala din rasa lui Janaka, prin atingerea căreia cel de-al Douăzeci și Cincilea (sau *Jiva*) nu mai trebuie să se întoarcă niciodată. *Jiva*, din cauza faptului că nu cunoaște cu adevărat Sufletul Suprem, care nu este supus degradării și morții, este obligat să se întoarcă frecvent în lume. Însă, atunci când *Jiva* reușește să dobândească acea cunoaștere înaltă, nu mai trebuie să se întoarcă. După ce am auzit-o, O, rege, de la Rishi-ul ceresc, ți-am comunicat ție, O, fiu, cunoașterea înaltă ce are ca rod cel mai înalt bine. Această cunoaștere a fost obținută de la Hiranyagarbha de către Rishi-ul cu suflet mare, Vasishtha. De la acel Rishi eminent, anume Vasishtha, ea a fost dobândită de Narada. De la Narada am dobândit eu acea cunoaștere care este cu adevărat identificabilă cu eternul *Brahma*. După ce ai auzit această discuție de mare importanță, plină de cuvinte excelente, nu te mai lăsa pradă tristeții, O, cel mai eminent dintre Kaurava. Omul care cunoaște ceea ce este Perisabil (*Kshara*) și ceea ce este Nepieritor (*Akshara*) devine eliberat de frică. El, într-adevăr, O, rege, este obligat să nutrească frica, cel lipsit de această cunoaștere. Din cauza Ignoranței (față de *Brahma*), sufletul neînțelept trebuie să se întoarcă în mod repetat în această lume. Într-adevăr, părăsind această viață, el trebuie să se nască în mii și mii de ordine de Ființă, fiecare dintre ele având moarte la sfârșit. Acum în lumea zeităților, acum printre oameni, și acum printre ordinele de Ființă intermediare, el trebuie să apară iar și iar. Dacă în cursul timpului reușește să traverseze acel Ocean al Ignoranței în care este scufundat, atunci reușește să evite cu totul renașterea și să atingă identitatea cu Sufletul Suprem. Oceanul Ignoranței este cumplit. Este fără fund și numit Necunoscutul (Nemanifest). O, Bharata, zi de zi, creaturi sunt văzute căzând și scufundându-se în acel Ocean. Deoarece tu, O, rege, ai fost eliberat de acel Ocean etern și nemărginit al Ignoranței, tu, prin urmare, ai devenit eliberat de *Rajas* și de *Tamas*.

SECȚIUNEA CCCX

Bhishma a spus: Odată, un rege din neamul lui Janaka, în timp ce străbătea pădurile nelocuite în căutarea căprioarelor, a zărit un brahman sau rishi de rang înalt din neamul lui Bhrigu. Înclinându-și capul în fața Rishi-ului care stătea așezat în tihnă, regele Vasuman a luat loc lângă el și, obținându-i permisiunea, i-a pus această întrebare: ”O, sfântule, ce aduce cel mai mare beneficiu, atât aici, cât și în viața de apoi, omului care este înzestrat cu un corp nestatornic și care este sclavul dorințelor sale?” Onorat cum se cuvine de către rege și întrebat astfel, acel Rishi cu suflet înalt, înzestrat cu merite ascetice, i-a spus atunci aceste cuvinte care erau extrem de benefice.

Rishi-ul a spus: Dacă dorești aici și în lumea de apoi ceea ce este pe placul inimii tale, atunci, cu simțurile stăpânite, abține-te de la a face ceea ce este neplăcut tuturor creaturilor. Dreptatea este benefică celor buni. Dreptatea este refugiul celor buni. Din Dreptate au izvorât cele trei lumi cu creaturile lor mobile și imobile. O, tu care dorești cu ardoare să te bucuri de toate obiectele plăcute, cum de nu te-ai săturat încă de obiectele dorinței? Tu vezi mierea, O, tu cu puțină înțelegere, dar ești orb la cădere.[54] Așa cum cel care dorește să dobândească roadele cunoașterii ar trebui să se dedice dobândirii cunoașterii, tot astfel cel care dorește să dobândească roadele Dreptății ar trebui să se dedice dobândirii Dreptății. Dacă un om rău, din dorința de virtute, se străduiește să îndeplinească un act pur și fără pată, îndeplinirea dorinței sale devine imposibilă. Dacă, pe de altă parte, un om bun, împins de dorința de a dobândi virtute, se străduiește să îndeplinească un act chiar și dificil, îndeplinirea acestuia devine ușoară pentru el. Dacă, locuind în pădure, cineva se poartă în așa fel încât să se bucure de toate plăcerile vieții în mijlocul oamenilor din orașe, el este privit nu ca un sihastru de pădure, ci ca un locuitor al orașelor. La fel, dacă cineva, locuind în orașe, se poartă în așa fel încât să se bucure de fericirea care aparține vieții unui sihastru de pădure, el este privit nu ca un locuitor al orașelor, ci ca un sihastru de pădure. După ce ai înțeles meritele religiei Actelor și ale celei de Abținere de la acte, tu, cu simțurile concentrate, dedică-te

54 Aceasta este o comparație foarte des folosită pentru a ilustra pericolul urmăririi obiectelor simțurilor. Colecționarii de miere obișnuiau să cutreiere munții, ghidați de vederea albinelor în zbor. Acești oameni mureau frecvent din cauza căderilor în prăpastii.

practicilor de dreptate care aparţin gândului, vorbelor şi faptelor. Apreciind cuvenirea timpului şi a locului, purificat prin respectarea legămintelor şi a altor ritualuri de purificare, şi solicitat (de către ei), tu, fără răutate, fă danii mari celor buni.[55] Dobândind bogăţia prin mijloace drepte, trebuie să o dăruieşti celor care o merită. Trebuie să faci danii, alungând mânia; iar după ce ai făcut danii, nu trebuie să te laşi cuprins de tristeţe şi nici să proclami acele danii cu gura ta. Brahmanul care este plin de compasiune, care respectă sinceritatea şi a cărui naştere este pură, a fost considerat o persoană care merită danii. O persoană este considerată cu naştere pură atunci când s-a născut dintr-o mamă care a avut un singur soţ şi care aparţine aceleiaşi ordini căreia îi aparţine soţul. Într-adevăr, un astfel de Brahmana, cunoscător al celor trei *Vede*, anume *Rig*, *Yajur* şi *Sama*, înzestrat cu învăţătură, respectând cu stricteţe cele şase datorii (de a oficia pentru el însuşi, de a oficia la sacrificiile altora, de a învăţa, de a preda, de a face danii şi de a primi danii), a fost considerat demn de danii. Dreptatea devine nedreptate, iar nedreptatea devine dreptate, în funcţie de caracterul celui care acţionează, de timp şi de loc.[56] Păcatul este aruncat ca murdăria de pe corp – puţin cu puţin efort şi o cantitate mai mare atunci când efortul este mai mare. O persoană, după ce şi-a purificat intestinele, ar trebui să ia *ghee*, care acţionează cel mai benefic asupra sistemului său (ca tonic sănătos). În acelaşi mod, atunci când cineva s-a curăţat de toate defectele şi se dedică dobândirii dreptăţii, acea dreptate, în lumea de apoi, se dovedeşte a fi rodnică pentru cea mai înaltă fericire. Gândurile bune şi cele rele există în mintea tuturor creaturilor. Retrăgând mintea de la gândurile rele, ea ar trebui întotdeauna orientată către gânduri bune. Cineva ar trebui să venereze întotdeauna practicile propriei sale ordini. Străduieşte-te, aşadar, să acţionezi în aşa fel încât să ai credinţă în practicile propriei tale ordini. O, tu care eşti înzestrat cu suflet nerăbdător, dedică-te practicii răbdării. O, tu cu înţelegere nesăbuită, caută să dobândeşti inteligenţă! Lipsit de linişte, caută să fii liniştit, şi lipsit de înţelepciune, străduieşte-te să acţionezi cu înţelepciune! Cel care merge în compania celor drepţi reuşeşte, prin propria sa energie, să dobândească mijloacele de a realiza ceea ce este benefic pentru el atât în această lume, cât şi în cea de apoi. În adevăr, rădăcina beneficiului (pe care îl dobândeşte astfel aici şi în lumea de apoi) este fermitatea neclintită. Înţeleptul rege Mahabhisha, din lipsă de această fermitate, a căzut din cer. Yayati, de asemenea, deşi meritele sale se epuizaseră (din cauza lăudăroşeniei şi gândurilor sale), a fost aruncat din cer, dar a reuşit să recâştige regiunile fericirii datorită fermităţii sale. Tu vei atinge cu siguranţă o mare inteligenţă, precum şi ceea ce este pentru binele tău suprem, scriindu-te la virtuoşi şi învăţaţi, înzestraţi cu merite ascetice.

Bhishma a continuat: Auzind aceste cuvinte ale înţeleptului, regele Vasuman, posedând o bună dispoziţie, şi-a retras mintea de la urmărirea dorinţei şi a concentrat-o asupra dobândirii Dreptăţii.

SECŢIUNEA CCCXI

Yudhishthira a spus: Se cuvine, O, străbune, să-mi vorbeşti despre ceea ce este eliberat de datorie şi de opusul acesteia, despre ceea ce este eliberat de orice îndoială, despre ceea ce transcende naşterea şi moartea, precum şi virtutea şi păcatul, despre ceea ce este noroc, despre ceea ce este curaj etern, despre ceea ce este Etern, Indestructibil şi Imuabil, despre ceea ce este întotdeauna Pur şi despre ceea ce este mereu liber de efortul muncii.

Bhishma a spus: În acest sens, îţi voi recita, O, Bharata, vechea poveste a discuţiei dintre Yajnavalkya şi Janaka. Odată, faimosul rege Daivarati din neamul lui Janaka, pe deplin familiarizat

55 Traducătorul din Burdwan redă greşit acest verset.

56 Acest lucru a fost afirmat în mod repetat în scripturile hinduse. Darurile nu produc niciun merit decât dacă sunt oferite persoanelor care le merită. Dacă sunt oferite celor care nu le merită, în loc să înceteze să mai producă vreun merit, devin cu adevărat păcătoase. Trebuie să se ţină cont şi de consideraţiile legate de timp şi loc. Nerespectarea lor face ca păcatul să se producă acolo unde se aşteaptă meritul. Adevărul devine la fel de păcătos ca o minciună, în anumite circumstanţe; iar o falsitate devine la fel de meritorie ca adevărul în anumite circumstanţe. Scripturile hinduse fac din circumstanţe testul faptelor.

cu semnificaţia tuturor întrebărilor, i-a adresat această întrebare lui Yajnavalkya, cel mai de seamă dintre Rishi.

Janaka a spus: O, Rishi regenerat, câte feluri de simţuri există? Câte feluri de *Prakriti* există? Ce este *Brahma* nemanifestat şi suprem? Ce este mai înalt decât *Brahma*? Ce este naşterea şi ce este moartea? Care sunt limitele vârstei? Se cuvine ca tu, O, cel mai de seamă dintre brahmani, să-mi vorbeşti despre toate aceste subiecte, mie, care sunt dornic să obţin harul tău; eu sunt ignorant, în timp ce tu eşti un ocean de cunoaştere. De aceea, te întreb! Cu adevărat, doresc să te aud vorbind despre toate aceste subiecte!

Yajnavalkya spuse: Ascultă, O, monarhule, ce-ţi spun ca răspuns la aceste întrebări ale tale. Îţi voi transmite cunoaşterea cea înaltă pe care yoghinii o preţuiesc şi, mai ales, pe cea deţinută de *Sankhya*. Nimic nu-ţi este necunoscut. Totuşi, tu mă întrebi. Totuşi, cel întrebat trebuie să răspundă. Aceasta este practica eternă. Opt principii au fost numite *Prakriti*, în timp ce şaisprezece au fost numite modificări. Dintre cele Manifeste, sunt şapte. Acestea sunt vederile acelor persoane care sunt familiarizate cu ştiinţa *Adhyatma*. Cele Ne-manifestate (sau *Prakriti* originală), *Mahat*, Conştiinţa şi cele cinci elemente subtile: Pământ, Vânt, Spaţiu, Apă şi Lumină – acestea opt sunt cunoscute sub numele de *Prakriti*. Ascultă acum enumerarea celor numite modificări. Acestea sunt urechea, pielea, limba şi nasul; şi sunetul, atingerea, forma, gustul şi mirosul, precum şi vorbirea, cele două braţe, cele două picioare, canalul inferior (din corp) şi organele plăcerii.[57] Printre acestea, cele zece începând cu sunetul şi având originea în cele cinci mari principii,[58] sunt numite *Visesha*. Cele cinci simţuri de cunoaştere sunt numite *Savisesha*, O, conducător al Mithilei. Persoanele familiarizate cu Ştiinţa *Adhyatma* consideră mintea ca fiind a şaisprezecea. Aceasta este în conformitate cu propriile tale vederi, precum şi cu cele ale altor învăţaţi bine cunoscuţi în adevărurile despre principii. Din Ne-manifestat, O, rege, se naşte sufletul *Mahat*. Înţelepţii spun că aceasta este prima creaţie referitoare la *Pradhana* (sau *Prakriti*): Din *Mahat*, O, rege al oamenilor, se produce Conştiinţa. Aceasta a fost numită a doua creaţie având Înţelegerea drept esenţă.[59] Din Conştiinţă s-a născut Mintea, care este esenţa sunetului şi a celorlalte care sunt atributele spaţiului şi ale celorlalte. Aceasta este a treia creaţie, spusă a se referi la Conştiinţă. Din minte s-au născut marile elemente, (în număr de cinci), O, rege! Să ştii că aceasta este a patra creaţie numită mentală, aşa cum spun. Persoanele familiarizate cu elementele primordiale spun că Sunetul şi Atingerea şi Forma şi Gustul şi Mirosul sunt a cincea creaţie, referitoare la marile elemente (primordiale). Creaţia Urechii, Pielii, Limbii şi Mirosului, formează a şasea şi este considerată a avea ca esenţă multiplicitatea gândirii. Apoi apar simţurile care urmează Urechii şi celorlalte (adică simţurile de acţiune), O, monarhule. Aceasta se numeşte a şaptea creaţie şi se referă la simţurile Cunoaşterii. Apoi, O, monarhule, vin suflările care urcă (şi anume *Prana*) şi cele care au o mişcare transversală (şi anume *Samana*, *Udana* şi *Vyana*). Aceasta este a opta creaţie şi se numeşte *Arjjava*.[60] Apoi vin suflările care curg transversal în părţile inferioare ale corpului (şi anume *Samana, Udana* şi *Vyana*) şi, de asemenea, cea numită *Apana* care curge în jos. Aceasta, a noua creaţie, se numeşte tot *Arjjava*, O, rege. Aceste nouă tipuri de creaţie, şi aceste principii, O, monarhule, care din urmă numără douăzeci şi patru, îţi sunt declarate conform celor stabilite în scripturi. După aceasta, O, rege, ascultă-mă cum îţi spun duratele de timp aşa cum au fost indicate de către cei învăţaţi în ceea ce priveşte aceste principii sau atribute.

---

57 Acestea, inclusiv Mintea, formează povestea celor şaisprezece numită *Vikriti* sau modificări ale lui *Prakriti*.

58 Acestea sunt principiile subtile sau *Tanmatra* şi nu elementele grosiere.

59 *Mahat* este uneori numit *Buddhi*, prin urmare, crearea Conştiinţei din *Mahat* trebuie să fie o creaţie legată de Buddha.

60 *Arjjava* înseamnă „referitor la căi sau cursuri drepte”, numit astfel de la cursul drept al acestor vânturi sau respiraţii. Prin referire la aceste respiraţii se înţelege şi celelalte membre ale sistemului fizic, pe lângă cele deja indicate.

SECȚIUNEA CCCXII

Yajnavalkya a zis: Ascultă-mă, O, cel mai de frunte dintre oameni, cum îți spun care este durata timpului în raport cu Neexprimatul (sau *Puruşa* Suprem). Zece mii de *Kalpa* se spune că formează o singură zi a Lui. Durata nopții Sale este egală. Când noaptea Sa ia sfârşit, El se trezeşte, O, monarh, şi creează mai întâi ierburi şi plante care constituie hrana tuturor creaturilor întrupate. Apoi creează pe *Brahma*, care izvorăşte dintr-un ou de aur. Acest *Brahma* este forma tuturor lucrurilor create, aşa cum am auzit noi. După ce a locuit timp de un an întreg în acel ou, marele ascet *Brahma*, numit şi *Prajapati* (Domnul tuturor creaturilor), a ieşit din el şi a creat întregul Pământ, şi Cerul de deasupra. Domnul, se citeşte în *Vede*, O, rege, a aşezat cerul între Cer şi Pământ, despărțindu-le unul de altul. Şapte mii şi cinci sute de *Kalpa* măsoară ziua lui *Brahma*. Cei care cunosc ştiința *Adhyatma* spun că şi noaptea Sa are o durată egală. *Brahma* cel numit *Mahan* creează apoi Conştiința numită *Bhuta* şi înzestrată cu esență excelentă.[61] Înainte de a crea orice corp fizic din ingredientele numite Mari Elemente, *Mahan* sau *Brahma*, înzestrat cu asceze, a creat alți patru, numiți fiii Săi. Ei sunt părinții părinților originari, O, cel mai bun dintre regi, aşa cum am auzit noi.[62] De asemenea, am auzit, O, monarh, că simțurile (de cunoaştere) împreună cu cele patru facultăți interioare au izvorât din (cele cinci Mari Elemente numite) *Pitri*, şi că întregul univers al Ființelor mobile şi nemobile este umplut cu acele Mari Elemente.[63] Conştiința puternică a creat cele cinci *Bhuta*. Acestea sunt Pământul, Vântul, Spațiul, Apa şi Lumina, numărându-se ca a cincea. Această Conştiință (care este o Mare Ființă şi) din care izvorăşte a treia creație, are cinci mii de *Kalpa* pentru noaptea Sa, şi ziua Sa are o durată egală. Sunetul, Atingerea, Forma, Gustul şi Mirosul — acestea cinci sunt numite *Viseşa*. Ele se ataşează de cele cinci mari *Bhuta*. Toate creaturile, O, rege, pătrunse neîncetat de acestea cinci, îşi doresc compania reciprocă, devin dependente una de alta; şi provocându-se reciproc, se depăşesc una pe alta; şi conduse de aceste principii imuabile şi seducătoare, creaturile se ucid reciproc şi rătăcesc în această lume, intrând în numeroase ordine de Ființă.[64] Trei mii de *Kalpa* reprezintă durata zilei lor. Măsura nopții lor este de asemenea aceeaşi.[65] Mintea rătăceşte peste toate lucrurile, O, rege, condusă de Simțuri. Simțurile nu percep nimic. Este Mintea cea care percepe prin ele. Ochiul vede formele când este ajutat de Minte, dar niciodată de unul singur. Când Mintea este distrasă, Ochiul nu reuşeşte să perceapă chiar dacă obiectele sunt în fața lui. Se spune în mod obişnuit că Simțurile percep. Acest lucru nu este adevărat, deoarece este Mintea cea care percepe prin Simțuri. Când încetarea are loc a activității Minții, urmează încetarea activității Simțurilor. Aceea încetare a activității Simțurilor este încetarea activității Minții. Unul ar trebui să considere astfel Simțurile ca fiind sub dominația Minții. Într-adevăr, Mintea este spusă a fi Stăpânul tuturor Simțurilor. O, tu de mare renume, acestea sunt toate cele douăzeci de *Bhuta* din Univers.

SECȚIUNEA CCCXIII

Yajnavalkya a spus: Ți-am spus una după alta ordinea creației, cu numărul lor total, a diferitelor principii, precum şi întinderea duratei fiecăruia. Ascultă-mă acum în timp ce îți vorbesc despre distrugerea lor. Ascultă-mă cum Brahman, care este etern şi nealterabil, şi care nu are început şi nu are sfârşit, creează şi distruge în mod repetat toate obiectele create. Când ziua lui expiră şi vine noaptea, el devine dornic de somn. În astfel de momente, Cel necunoscut şi sfânt îl îndeamnă pe

---

61 *Rishi* înseamnă aici *Mahan* sau Marele. Se spune că conştiința are o esență excelentă şi este, de asemenea, un *Bhuta* datorită capacității sale de a produce Marile *Bhuta*, cinci la număr.

62 Acestea, explică comentatorul, sunt Mintea, *Buddhi* sau Conştiința Înțelegerii şi *Chitwa*, considerată *Vyashti* în loc de *Samashthi*. Aceştia sunt părinții părinților primordiali, adică din aceştia au izvorât *Mahabhuta* sau Marile creaturi (şi anume, cele cinci elemente primordiale).

63 Comentatorul explică *Devah* ca însemnând Simțurile şi cele patru facultăți interioare. *Devaih*, crede el, se referă la *Bhutas* sau Marile elemente. Redus literal, versetul s-ar citi astfel: „*Deva* sunt Copiii Pitriilor; odată cu Deva, toate lumile Ființei Mobile au fost acoperite”. Nu este sigur să-l respingem pe comentatorul învățat.

64 Aceste două versete se referă la puterea atributelor sunetului etc. asupra lui *Jiva*. Iubirea şi ura, precum şi toate tipurile de relații ale lui *Jiva* se datorează acțiunii atributelor numite.

65 Durata dată aici se referă la ziua şi noaptea *Mahabhutaşilor.*

Ființa numită *Maharudra*, care își cunoaște marile puteri, (să distrugă lumea). Îndemnat de Cel necunoscut, acea Ființă, luând forma lui Surya cu sute de mii de raze, se împarte în douăsprezece porțiuni, fiecare asemănătoare unui foc arzând. Apoi consumă cu energia sa, O, monarh, fără nicio pierdere de timp, cele patru tipuri de ființe create, și anume: cele născute vii, cele născute din ou, cele născute din putrefacție și cele vegetale. Într-o clipă, fiind astfel distruse toate creaturile mobile și imobile, Pământul devine pe toate părțile la fel de gol ca un carapace de broască țestoasă. După ce a ars totul de pe fața Pământului, Rudra, de forță nemăsurabilă, umple apoi repede Pământul gol cu Apă posedând forță mare. Apoi creează focul Yuga care usucă acea Apă (în care Pământul gol s-a dizolvat). Apa dispărând, marele element Foc continuă să ardă cu violență. Apoi vine Vântul cel puternic de forță nemăsurabilă, în cele opt forme ale sale, care înghite repede acel foc arzând de forță transcendentă, posedând șapte flăcări, și identificabil cu căldura care există în fiecare creatură. După ce a înghițit acel foc, Vântul curge în toate direcțiile, în sus, în jos și transversal. Apoi spațiul de existență nemăsurabilă a înghițit acel Vânt de energie transcendentă. Apoi Mintea înghite cu bucurie acel Spațiu nemăsurabil. Apoi acel Stăpân al tuturor creaturilor, adică Conștiința, care este Sufletul a tot, înghite Mintea. Conștiința, la rândul său, este înghițită de sufletul *Mahat*, care cunoaște Trecutul, Prezentul și Viitorul. Incomparabilul suflet *Mahat* sau Univers este apoi înghițit de Sambhu, acel Stăpân al tuturor lucrurilor, căruia îi aparțin în mod natural atributele Yoga de *Anima*, *Laghima*, *Prapti*, etc., care este considerat Scânteia supremă și pură, care este Imutabilă. Mâinile și picioarele sale se extind în fiecare parte; ochii, capul și fața sa sunt peste tot, urechile sale ajung în fiecare loc și el există cuprinzând toate lucrurile. El este inima tuturor creaturilor; Măsura sa este de un deget de lumină. Acel Suflet infinit și suprem, acel Stăpân al tuturor, înghite astfel Universul. După aceasta, ceea ce rămâne este Nealterabilul și Imutabilul. Cel care este fără niciun defect de orice fel, care este Creatorul Trecutului, Prezentului și Viitorului; și care este perfect fără cusur, ți-am povestit astfel, O, monarh, în mod corespunzător despre Distrugere. Voi discuta acum cu tine despre subiectele *Adhyatma, Adhibhuta* și *Adhidaivata*.

SECȚIUNEA CCCXIV

Yajnavalkya a spus: Brahmanii versanți în subiectele de investigație numesc cele două picioare *Adhyatma* (sinele, interiorul), actul mersului *Adhibhuta* (elemente exterioare), și Vishnu *Adhidaivatam* (zeitatea responsabilă) al acestor două membre. Canalul inferior (anal) este *Adhyatma*; funcția sa de eliminare a excrementelor este *Adhibhuta,* iar Mitra (Soarele) este *Adhidaivata* (acelui organ). Organul de generare este numit *Adhyatma*. Funcția sa plăcută este numită *Adhibhuta*, iar *Prajapati* este *Adhidaivata* sa. Mâinile sunt *Adhyatma*; funcția lor reprezentată prin acțiuni este *Adhibhuta*; iar Indra este *Adhidaivata* acelor membre. Organele vorbirii sunt *Adhyatma*; cuvintele rostite de ele sunt *Adhibhuta*; iar Agni este *Adhidaivata* lor. Ochiul este *Adhyatma*; vederea sau forma este *Adhibhuta* sa; iar Surya este *Adhidaivata* acelui organ. Urechea este *Adhyatma*; sunetul este *Adhibhuta*; iar punctele orizontului sunt *Adhidaivata* sa. Limba este *Adhyatma*, gustul este *Adhibhuta* sa; iar Apa este *Adhidaivata* sa. Simțul mirosului este *Adhyatma*; mirosul este *Adhibhuta* sa; iar Pământul este *Adhidaivata* sa. Pielea este *Adhyatma*; atingerea este *Adhibhuta* sa; iar Vântul este *Adhidaivata* sa. Mintea a fost numită *Adhyatma*; ceea ce este scopul Minții este *Adhibhuta*; iar Chandramas este *Adhidaivata* sa. Conștiința este *Adhyatma*; convingerea în identitatea cu Prakriti este *Adhibhuta* sa; iar Mahat sau Buddhi este *Adhidaivata* sa. Buddhi este *Adhyatma*; ceea ce trebuie înțeles este *Adhibhuta* sa; iar Kshetrajna (Sinele individual) este *Adhidaivata* sa. Ți-am explicat astfel cu adevărat, O, rege, cu detaliile sale luate individual, puterea Supremului (în manifestarea Sa în forme diferite) la început, la mijloc și la sfârșit, O, tu care ești pe deplin versat în natura subiectelor sau principiilor originale. *Prakriti,* cu veselie și de bunăvoie, ca pentru un joc, O, monarh, produce, prin auto-modificare, mii și mii de combinații ale transformărilor sale inițiale numite *Gunahs*. Așa cum oamenii pot aprinde mii de lumânări dintr-o singură lumânare, în același mod *Prakriti*, prin modificare, multiplică în mii de obiecte existente cele trei atribute (ale lui *Sattwa, Rajas* și *Tamas*) ale lui *Purusha*. Răbdarea, bucuria, prosperitatea, satisfacția, strălucirea tuturor facultăților, fericirea, puritatea, sănătatea, mulțumirea, credința,

liberalitatea, compasiunea, iertarea, fermitatea, bunătatea, echilibrul, adevărul, îndeplinirea obligaţiilor, blândeţea, modestia, calmul, puritatea exterioară, simplitatea, urmarea practicilor obligatorii, detaşarea, neînfricarea inimii, lipsa de importanţă acordată apariţiei sau nu a binelui şi răului, precum şi faptelor trecute – însuşirea obiectelor numai când sunt primite prin dar, absenţa lăcomiei, grija pentru interesele celorlalţi, compasiunea pentru toate creaturile – acestea au fost spuse a fi calităţile care se ataşează atributului *Sattwa*. Povestea calităţilor ataşate atributului *Rajas* constă în mândria pentru frumuseţea personală, afirmarea stăpânirii, războiul, neplăcerea de a dărui, lipsa compasiunii, bucuria şi suportarea fericirii şi a suferinţei, plăcerea de a vorbi de rău despre alţii, indulgenţa în certuri şi dispute de orice fel, aroganţa, grosolănia, anxietatea, indulgenţa în ostilităţi, tristeţea, însuşirea a ceea ce aparţine altora, lipsa de ruşine, şiretenia, dezbinarea, asprimea, lăcomia, furia, mândria, afirmarea superiorităţii, răutatea şi calomnia. Acestea se spune că provin din atributele *Rajas*. Voi spune acum care este ansamblul de calităţi care provine din *Tamas*. Acestea sunt stupefacţia judecăţii, obturarea fiecărei facultăţi, întunericul şi întunericul orb. Prin întuneric se înţelege moartea, iar prin întuneric orb se înţelege furia. În afară de acestea, celelalte indicaţii ale lui *Tamas* sunt lăcomia în privinţa tuturor tipurilor de hrană, apetitul neîncetat atât pentru mâncare, cât şi pentru băutură, plăcerea în mirosuri, haine, jocuri, paturi, scaune şi somn în timpul zilei, calomnia şi toate tipurile de acte rezultate din neatenţie, plăcerea, din ignoranţă (a surselor mai pure de bucurie), în dans, muzică instrumentală şi vocală, şi aversiunea faţă de orice fel de religie. Acestea sunt într-adevăr indicaţiile lui *Tamas* –.

SECŢIUNEA CCCXV

Yajnavalkya a spus: Aceste trei, O, cel mai de frunte dintre oameni, (şi anume, *Sattwa, Rajas* şi *Tamas*), sunt atributele lui *Prakriti*. Acestea se ataşează de toate lucrurile din univers şi le aparţin întotdeauna. *Purusha* Necunoscut, înzestrat cu cele şase atribute ale Yoga, se transformă de la sine în sute şi mii şi milioane şi milioane de forme (îmbrăţişând aceste trei atribute). Cei care cunosc ştiinţa *Adhyatma* spun că atributului *Sattwa* i se alocă un loc înalt, lui *Rajas* un loc mijlociu şi lui *Tamas* un loc jos în univers. Cu ajutorul dreptăţii pure se atinge un scop înalt (şi anume, cel al zeilor sau al altor fiinţe cereşti). Prin dreptatea amestecată cu păcat, se atinge statutul de fiinţă umană. În timp ce prin păcatul pur se ajunge la un sfârşit jos (devenind animal sau plantă etc.). Ascultă acum de mine, O, rege, cum îţi vorbesc despre amestecul sau compunerile celor trei atribute ale lui *Sattwa, Rajas* şi *Tamas*. Uneori *Rajas* este văzut coexistând cu *Sattwa*. *Tamas* există şi el cu *Rajas*. Cu *Tamas* se poate vedea şi *Sattwa*. Apoi *Sattwa* şi *Rajas* şi *Tamas* pot fi văzuţi coexistând împreună şi în proporţii egale. Acestea constituie Necunoscutul sau *Prakriti*. Când Necunoscutul (*Purusha*) este înzestrat doar cu *Sattwa*, el ajunge în regiunile zeilor. Înzestrat cu *Sattwa* şi *Rajas*, el se naşte printre fiinţe umane. Înzestrat cu *Rajas* şi *Tamas*, el se naşte printre ordinul intermediar de Fiinţă. Înzestrat cu toate cele trei, şi anume, *Sattwa* şi *Rajas* şi *Tamas*, el atinge statutul de fiinţă umană. Acei oameni cu suflet înalt care transcend atât dreptatea, cât şi păcatul, ating, se spune, acel loc care este etern, imuabil, neperisabil şi nemuritor. Oamenii de cunoaştere ajung la naşteri foarte superioare, iar locul lor este fără defect şi neperisabil, transcenzând percepţia simţurilor, eliberat de ignoranţă, deasupra naşterii şi morţii şi plin de o lumină care alungă tot felul de întuneric. Mă întrebaseşi despre natura Supremului care sălăşluieşte în Necunoscut (şi anume, *Purusha*). Îţi voi spune, ascultă-mă, O, rege, Chiar şi când sălăşluieşte în *Prakriti*, se spune că sălăşluieşte în propria natură fără a participa la natura lui *Prakriti*.[66] *Prakriti*, O, rege, este inanimată şi neinteligentă. Când este prezidată de *Purusha*, abia atunci poate crea şi distruge.

Janaka a spus: Atât *Prakriti*, cât şi *Purusha*, O, tu cu inteligenţă mare, sunt fără de început şi fără de sfârşit. Ambele sunt fără formă. Ambele sunt nedecăzătoare. Amândouă, iarăşi, sunt ininteligibile. Cum se poate spune atunci, tu, cel mai mare dintre Rishi, că una dintre ele este neînsufleţită şi neinteligentă? Cum se spune apoi că cealaltă este vie şi inteligentă? Şi de ce este

66 *Prakritisthah* înseamnă „în propria sa *Prakriti* sau natură”. Sensul versului este că *Purusha*, chiar şi atunci când se află în carcasa pe care i-o oferă *Prakriti*, nu participă la natura *Prakriti*, ci continuă să fie nepătat de ea.

aceasta din urmă numită *Kshetrajna*? Tu, O, cel mai bun dintre Brahmani, eşti pe deplin versat în întreaga religie a Eliberării. Doresc să aud în detaliu despre religia Eliberării în totalitatea ei. Vorbeşte-mi atunci despre existenţa şi Unitatea lui *Purusha*, despre separarea sa de *Prakriti*, despre zeităţile care se ataşează de corpul locului la care se adună creaturile încorporate când mor, şi despre locul la care pot ajunge în cele din urmă, în cursul timpului. Spune-mi şi despre Cunoaşterea descrisă în sistemul *Sānkhya* şi despre sistemul Yoga separat. Se cuvine de asemenea să vorbeşti despre simptomele premergătoare morţii, O, cel mai bun dintre oameni. Toate aceste subiecte îţi sunt bine cunoscute, ca o mirobolantă (în mâna ta)!

SECŢIUNEA CCCXVI

Yajnavalkya a spus: Ceea ce nu are atribute, O, fiule, nu poate fi niciodată explicat prin atribuirea de atribute Lui. Ascultă, totuşi, cum îţi expun ceea ce este înzestrat cu atribute şi ceea ce este lipsit de ele. *Munii* cu suflet nobil, cunoscuţi în adevărul tuturor subiectelor sau principiilor, spun că atunci când *Purusha* prinde atribute ca un cristal care reflectă o floare roşie, El ajunge să fie numit ca fiind înzestrat cu atribute; dar când este eliberat de atribute ca şi cristalul eliberat de reflexii, El este privit în natura Sa reală, adică dincolo de toate atributele.[67] *Prakriti* nemanifestă este prin natura Sa înzestrată cu atribute. Ea nu le poate transcende. Lipsită de inteligenţă prin natură, ea devine ataşată de atribute. *Prakriti* nemanifestă nu poate cunoaşte nimic, în timp ce *Purusha*, prin natura Sa, este înzestrat cu cunoaştere – „*Nu este nimic mai presus de mine*" – chiar şi aceasta este ceea ce *Purusha* conştientizează mereu. Din acest motiv, nemanifestul (sau *Prakriti*), deşi în mod natural inert şi neînţeles, devine totuşi animat şi înzestrat cu inteligenţă în urma uniunii sale cu *Purusha*, care este Etern şi Indestructibil, în loc să rămână în propria sa natură din cauza degenerării.[68] Când *Purusha*, prin ignoranţă, se asociază în mod repetat cu atribute, nu reuşeşte să înţeleagă propria Sa natură reală şi, prin urmare, nu reuşeşte să atingă Eliberarea. Ca urmare a stăpânirii lui *Purusha* asupra principiilor care decurg din *Prakriti*, se spune că participă la natura acelor principii. De asemenea, ca urmare a acţiunii sale în privinţa creaţiei, se spune că posedă atributul creaţiei. Ca urmare a acţiunii sale în privinţa Yoga, se spune că posedă atributul Yoga. Datorită stăpânirii sale asupra acelor principii particulare cunoscute sub numele de *Prakriti*, se spune că posedă natura *Prakriti*.[69] Pentru acţiunea sa în privinţa creării semiţelor (ale tuturor obiectelor imobile), se spune că participă la natura acelor semiţe. Şi deoarece El pune în mişcare diferitele principii sau atribute, se spune că este supus degenerării şi distrugerii (deoarece acele principii în sine sunt supuse acestora). În consecinţă, din nou, din cauza faptului că este martorul a tot ce este, şi de asemenea din cauza faptului că nu există nimic altceva în afară de El, precum şi datorită conştientizării identităţii Sale cu *Prakriti*, Yatii încununaţi cu succes ascetic, cunoscuţi în *Adhyatma* şi eliberaţi de orice febră, Îl consideră ca existând de unul singur, fără al doilea, imuabil, nemanifestat (sub formă de Cauză), instabil şi manifestat (sub formă de efecte). Acesta este ceea ce am auzit. Acei *Sankhya*, însă, care se bazează doar pe Cunoaştere (pentru Eliberarea lor) şi pe practica compasiunii pentru toate creaturile, spun că *Prakriti* este Una, dar *Purushas* sunt mulţi.[70] De fapt, *Purusha* este diferit de *Prakriti*, care, deşi instabilă, apare totuşi ca fiind stabilă. Aşa cum o lamă de trestie este diferită de învelişul său exterior, tot aşa *Purusha* este diferit de *Prakriti*. Într-adevăr, viermele care este ascuns în interiorul Udumvara trebuie cunoscut ca fiind diferit de Udumvara. Deşi există împreună cu Udumvara, viermele nu trebuie considerat ca făcând parte din Udumvara. Peştele este distinct de apa în care trăieşte, iar apa este distinctă de peştele care trăieşte în ea. Deşi peştele şi apa există împreună, tot nu este niciodată udat de apă. Focul care se află într-

67 Dezvolt acest verset pentru a scoate la iveală sensul. O traducere verbală va deveni ininteligibilă.

68 Acesta este un verset dificil, nu sunt sigur că l-am înţeles corect. Sensul este că *Prakriti*, care este în realitate lipsită de inteligenţă şi incapabilă de bucurie sau rezistenţă, devine inteligentă şi capabilă de bucurie sau rezistenţă ca urmare a unirii cu *Purusha*, care este inteligent. Astfel, atunci când se simte o senzaţie plăcută sau dureroasă, corpul este cel care pare să o simtă doar ca urmare a Sufletului care o prezidează.

69 Primul rând din 7 are acelaşi sens ca al doilea rând din 8. În textul din Bombay, apare doar al doilea rând din 8, în timp ce primul rând din 7 a fost pe bună dreptate omis. De fapt, *Tattwa* şi *Prakriti* sunt acelaşi lucru.

70 Aceasta se referă la opinia Sankhya-ilor atei.

un vas de lut este distinct de vasul de lut, iar vasul este distinct de focul pe care îl conține. Deși focul există în și cu vasul, nu trebuie considerat ca făcând parte din acesta. Frunza de lotus care plutește pe o bucată de apă este distinctă de bucata de apă pe care plutește. Coexistența sa cu apa nu o face o parte din apă. Existența perenă a acestor obiecte în și cu cele menționate nu este niciodată înțeleasă corect de oamenii obișnuiți. Cei care privesc *Prakriti* și *Purusha* altfel sunt considerați că au o viziune incorectă. Este sigur că vor trebui să se scufunde în iadul teribil în mod repetat. Ți-am spus astfel filosofia *Sankhyas*, acea știință excelentă prin care toate lucrurile au fost corect stabilite. Stabilind natura lui *Purusha* și a *Prakriti* în acest fel, *Sankhya* ating Eliberarea. Ți-am vorbit și despre sistemele celorlalți care cunosc marile principii ale universului. Acum îți voi vorbi despre știința Yoginilor.”

SECȚIUNEA CCCXVII

Yājñavalkya a spus: Ți-am vorbit deja despre știința *Sāṅkhya*. Ascultă-mă acum cum îți expun cu adevărat știința Yoghinilor, așa cum am auzit-o și am văzut-o, O, cel mai bun dintre regi! Nicio cunoaștere nu se poate compara cu cea a *Sāṅkhyāniștilor.* Nicio putere nu se compară cu cea a Yoga. Amândouă prescriu aceleași practici și ambele sunt considerate capabile să conducă la Eliberare. Acei oameni care nu sunt înzestrați cu inteligență consideră sistemele *Sāṅkhya* și Yoga diferite unul de celălalt. Noi, însă, O, rege, le privim ca fiind unul și același, conform concluziei la care am ajuns (după studiu și reflecție). Ceea ce urmăresc Yoginii este exact același lucru pe care îl urmăresc și *Sāṅkhyāniștii*. Cel care vede sistemele *Sāṅkhya* și Yoga ca fiind una și aceeași trebuie considerat cu adevărat versat în subiectele sau principiile care orânduiesc universul. Să știi, O, rege, că respirațiile vitale și simțurile sunt principalele mijloace pentru practicarea Yoga. Numai prin reglarea acestor respirații și a simțurilor, Yoginii rătăcesc pretutindeni după voia lor.[71] Când trupul grosier este distrus, Yoginii înzestrați cu trupuri subtile, posesoare ale celor opt atribute ale Yoga — *Anima*, *Laghima*, *Prāpti* etc. — rătăcesc prin univers, bucurându-se (în acel trup) de tot felul de fericiri, O, fără păcat! Înțelepții au vorbit în scripturi despre Yoga ca aducând opt feluri de puteri. Ei au vorbit despre Yoga ca având opt ramuri.[72] Într-adevăr, O, rege, nu au vorbit despre niciun alt fel de Yoga. S-a spus că practicile Yoghinilor, oricât de excelente ar fi acestea (pentru rezultatele lor), sunt de două feluri. Aceste două feluri, conform indicațiilor care apar în scripturi, sunt practici înzestrate cu atribute și cele eliberate de atribute. Concentrarea minții asupra celor șaisprezece obiecte numite, cu reglarea simultană a respirației, O, rege, este un fel. Concentrarea minții într-un mod care distruge orice diferență între contemplator, obiectul contemplat și actul de contemplare, împreună cu subjugarea simțurilor, este de un alt fel. Primul fel de Yoga este spus a fi cel înzestrat cu atribute; al doilea fel este spus a fi cel eliberat de atribute.[73] Apoi iarăși, Reglarea respirației este Yoga cu atribute. În Yoga fără atribute, mintea, eliberată de funcțiile sale, trebuie fixată. Numai reglarea respirației, despre care se spune că este înzestrată cu atribute, ar trebui practicată, la început, căci, O, stăpân al Mithilei, dacă respirația (cea inspirată și reținută) este expulzată fără a reflecta mental asupra unei imagini definite (furnizată de o *mantră* limitată), vântul din sistemul neofitului se va înmulți spre marele său prejudiciu.[74] În primul Yama al nopții, douăsprezece moduri

---

71 Prin cuvântul *Rudra* se înțelege *Prana* și celelalte respirații. Comentatorul explică faptul că etimologia este *utkramana kale dehinam rodayanti iti Rudrah Pranah*. Prin reglarea respirațiilor vitale și a simțurilor, yoghinii ating puterea Yoga și reușesc să călătorească oriunde doresc în *linga-sarira* sau corpurile lor subtile.

72 Cele opt ramuri ale Yoga sunt *Pranayama, Pratyahara, Dhyana, Dharana, Tarka* și *Samadhi*, plus cele două suplimentare, *Yama* și *Niyama*.

73 În primul rând din 9, cuvântul *Pranayama* este folosit pentru a însemna reglarea respirațiilor vitale. În al doilea rând, același cuvânt implică *ayamah* sau *nigraha* simțurilor împreună cu mintea. Prin *Dharana* se înțelege fixarea minții, una după alta, asupra celor șaisprezece lucruri numite în tratatele de Yoga. Prin *ekagrata* minții se înțelege acea concentrare în care nu mai există nicio conștiință a diferenței dintre *Dhyatri*, *Dhyeya* și *Dhyana*.

74 Este dificil pentru cei care nu practică *Pranayama* să înțeleagă pe deplin acest lucru. Adevărul este că, în *Saguna Pranayama*, atunci când respirația este inspirată, aceasta se măsoară prin timpul petrecut recitând mental o *mantră* binecunoscută. Așadar, atunci când respirația inspirată este suspendată, suspendarea se măsoară prin timpul petrecut recitând mental o anumită *mantră*. Prin urmare, atunci când respirația suspendată trebuie expirată, acest lucru trebuie făcut prin măsurarea similară a timpului de expirare. Pentru începători, se recomandă această *Saguna*

de a ține respirația sunt recomandate. După somn, în ultimul Yama al nopții, alte douăsprezece moduri de a face același lucru au fost stabilite. Fără îndoială, cel înzestrat cu seninătate, cu simțuri stăpânite, trăind în retragere, bucurându-se în sinele său și pe deplin versat în înțelegerea scripturilor, ar trebui (reglându-și respirația în aceste douăzeci și patru de moduri) să-și fixeze Sufletul (asupra Sufletului Suprem).[75] Înlăturând cele cinci defecte ale celor cinci simțuri, și anume (retragerea lor de la obiectele de) sunet, formă, atingere, gust și miros, și înlăturând acele stări numite *Pratibha* și *Apavarga*, O, stăpân al Mithilelor, toate simțurile ar trebui fixate pe minte. Mintea ar trebui apoi fixată pe Conștiință, O, rege, Conștiința ar trebui apoi fixată pe inteligență sau *Buddhi*, iar *Buddhi* ar trebui apoi fixată pe *Prakriti*. Astfel, mergând unul în celălalt, Yoginii contemplă Sufletul Suprem, care este Unul, care este eliberat de *Rajas*, care este fără pată, care este Imutabil și Infinit și Pur și fără defecte, care este Eternul *Puruṣa*, care este neschimbător, care este Indivizibil, care este fără degradare și moarte, care este veșnic, care transcende diminuarea și care este *Brahma* Imutabil. Ascultă acum, O, monarh, indicațiile celui care este în Yoga. Toate indicațiile de mulțumire senină care îi aparțin celui care doarme în mulțumire se văd la persoana care este în *Samādhi*. Persoana în *Samādhi*, spun înțelepții, arată ca flacăra fixă și ridicată a unei lămpi pline cu ulei și care arde într-un loc fără vânt. El este ca o stâncă pe care nu o poate mișca nici măcar o ploaie torențială din nori. El nu poate fi mișcat de vuietul tobelor și al trâmbițelor, nici de cântece sau de sunetul a sute de instrumente muzicale bătute sau suflate laolaltă. Aceasta este indicația celui în *Samādhi*. Așa cum un om cu sânge rece și hotărâre, în timp ce urcă o scară cu un vas plin cu ulei în mâini, nu varsă nici măcar o picătură de lichid dacă este speriat și amenințat de oameni înarmați cu arme, tot așa Yoghinul, când mintea sa este concentrată și când vede Sufletul Suprem în *Samādhi*, nu se mișcă nici cel mai puțin, din cauza opririi complete a funcțiilor simțurilor sale din acel moment. Acestea ar trebui cunoscute ca fiind indicația Yoghinului în timp ce este în *Samādhi*. În timp ce este în *Samādhi*, Yoghinul vede pe *Brahma* care este Suprem și Imutabil și care este situat ca o strălucire incandescentă în mijlocul întunericului des. Este prin acest mijloc că el ajunge, după mulți ani, la Eliberare după ce a lepădat acest trup neorganizat. Aceasta este ceea ce declară eternul *Śruti*. Acesta se numește Yoga Yoghinilor. Ce altceva mai poate fi? Cunoscând-o, cei înzestrați cu înțelepciune se consideră încununați de succes. –

SECȚIUNEA CCCXVIII

Yajnavalkya a spus: Ascultă-mă acum cu atenție, O, rege, despre locurile la care trebuie să meargă cei care mor. Dacă sufletul *Jiva* scapă pe la picioare, se spune că omul merge în regiunea lui Vishnu. Dacă pe la gambe, am auzit că omul se duce în regiunile Vasuilor. Dacă pe la genunchi, el ajunge în compania acelor zeități numite Sadhyas. Dacă pe la canalul inferior, omul ajunge în regiunile lui Mitra. Dacă pe la fese, omul se întoarce pe Pământ, iar dacă pe la coapse, în regiunea lui Prajapati. Dacă pe la flancuri, omul ajunge în regiunile Maruților, iar dacă pe la nări, în regiunea lui Chandramas. Dacă pe la brațe, omul merge în regiunea lui Indra, iar dacă pe la piept, în cea a lui Rudra. Dacă pe la gât, omul se duce în regiunea excelentă a acelui ascet de frunte cunoscut sub numele de Nara. Dacă pe la gură, omul ajunge în regiunea Visvadevas, iar dacă pe la urechi, în regiunea zeităților punctelor cardinale. Dacă pe la nas, omul ajunge în regiunea zeului Vânt; iar dacă pe la ochi, în regiunea lui Agni. Dacă pe la sprâncene, omul merge în regiunea Aswinilor; iar dacă pe la frunte, în cea a Părinților (Pitris). Dacă pe la creștetul capului, omul ajunge în regiunea puternicului Brahman, primul dintre zei. Ți-am spus astfel, O, suveran al Mithilei, diferitele locuri la care merg oamenii în funcție de modul în care sufletele lor *Jiva* scapă din trupurile lor. Acum îți voi spune indicația prevestitoare, așa cum a fost stabilită de cei înțelepți, pentru cei care mai au de trăit un an. Cel care, după ce a văzut steaua fixă numită *Arandhati*, nu o mai vede, sau acea altă stea numită *Dhruva*,[76] sau cel care vede Luna plină sau flacăra unei lumânări arzând întreruptă spre sud,

Pranayama. Desigur, s-a vorbit doar despre expirație, dar se aplică în egală măsură inhalării și suspendării. Aceste trei procese, în limbajul Yoga, sunt *Puraka*, *Kumbhaka* și *Rechaka*.

75 *Ekantasilin* înseamnă *Sannyasin*, *Atmarama* este cel care își găsește plăcerea în propriul suflet în loc de soți și copii.

76 Steaua polară.

mai are de trăit doar un an. Acei oameni, O, rege, care nu-şi mai văd propriile imagini reflectate în ochii altora, mai au de trăit doar un an. Cel care, fiind înzestrat cu strălucire, o pierde, sau fiind înzestrat cu înţelepciune, o pierde – într-adevăr, cel la care natura interioară şi cea exterioară s-a schimbat astfel – mai are de trăit doar şase luni. Cel care dispreţuieşte zeităţile, sau se ceartă cu Brahmanii, sau cel care, fiind de natură de culoare închisă, devine palid, mai are de trăit doar şase luni. Cel care vede discul lunar având multe găuri ca o pânză de păianjen, sau cel care vede discul solar având găuri similare, mai are de trăit doar o săptămână. Cel care, mirosind parfumuri într-un loc de închinare, le percepe ca fiind la fel de dezagreabile ca mirosul de cadavre, mai are de trăit doar o săptămână. Deprimarea nasului sau a urechilor, decolorarea dinţilor sau a ochilor, pierderea totală a conştiinţei şi pierderea căldurii animale sunt simptome care indică moartea în aceeaşi zi. Dacă, fără o cauză perceptibilă, un şuvoi de lacrimi curge brusc din ochiul stâng şi dacă vapori sunt văzuţi ieşind din cap, aceasta este o indicaţie sigură că omul va muri înainte ca ziua să se sfârşească. Cunoscând toate aceste simptome prevestitoare, omul cu sufletul curăţat ar trebui să-şi unească sufletul său cu Sufletul Suprem (în *Samadhi*) zi şi noapte. Astfel ar trebui să continue până când vine ziua dizolvării sale. Dacă, însă, în loc să dorească să moară, doreşte să trăiască în această lume, renunţă la toate plăcerile – toate parfumurile şi gusturile – O, rege, şi continuă să trăiască în abstinenţă. Astfel învinge moartea fixându-şi sufletul pe Sufletul Suprem. Într-adevăr, omul înzestrat cu cunoaşterea Sufletului, O, monarh, practică modul de viaţă recomandat de *Sankhya* şi învinge moartea unindu-şi sufletul cu Sufletul Suprem. În cele din urmă, el atinge ceea ce este complet indestructibil, care nu are naştere, care este de bun augur, nemuritor şi etern, stabil şi care nu poate fi atins de oamenii cu suflete necurăţate.

SECŢIUNEA CCCXIX

Yajnavalkya a spus: M-ai întrebat, O, monarhule, despre Acel Brahman Suprem care sălăşluieşte în Necunoscut. Întrebarea ta se referă la un mister adânc. Ascultă-mă cu mare atenţie, O, rege! După ce m-am purtat cu umilinţă conform orânduielilor stabilite de Rishi, am obţinut *Yajus*-urile, O, rege, de la Surya. Fără cele mai aspre penitenţe, L-am adorat odinioară pe zeul care dă căldură. Puternicul Surya, O, fără de păcat, mulţumit de mine, a zis: „Roagă-te, O, Rishi renăscut, pentru darul pe care ţi l-ai pus în inimă, oricât de greu de obţinut ar fi el, Eu ţi-l voi da cu Suflet vesel. Este foarte greu de înclinat spre graţie!” Plecându-mă în faţa lui cu capul plecat, m-am adresat acelui luminător fruntaş al celor ce dau căldură, cu aceste cuvinte: „Nu am cunoştinţă despre *Yajus*-uri. Doresc să le cunosc fără întârziere!” – Sfântul, astfel rugat, mi-a spus: „Îţi voi împărtăşi *Yajus*-urile. Zeiţa Saraswati, alcătuită din esenţa vorbirii, îţi va intra în corp.” Zeul mi-a poruncit apoi să-mi deschid gura. Am făcut cum mi s-a poruncit. Zeiţa Saraswati mi-a intrat apoi în corp, O, fără de păcat. În acel moment, am început să ard. Neputând suporta durerea, m-am aruncat într-un râu. Neînţelegând că ceea ce înaltul suflet Surya făcuse pentru mine era spre binele meu, m-am şi mâniat pe El. În timp ce ardeam cu energia zeiţei, sfântul Surya mi-a spus: „Suferă această senzaţie de arsură doar pentru puţin timp. Aceasta va înceta curând şi vei fi răcorit.” Într-adevăr, m-am răcorit. Văzându-mă restabilit cu uşurinţă, Creatorul luminii mi-a zis: „Întreaga *Veda*, chiar şi părţile considerate anexe, împreună cu *Upanishadele*, îţi vor apărea prin lumină interioară a miezului, O, renăscutule! Întregul *Satapatha* îl vei edita şi tu, O, fruntaşule al celor renăscuţi. După aceea, înţelegerea ta se va îndrepta pe calea Eliberării. Vei atinge şi acel scop dezirabil, râvnit şi de către *Sānkhya* şi de către Yoghin!” – După ce mi-a spus aceste cuvinte, divinul Surya a plecat spre dealurile Asta. Auzindu-i ultimele cuvinte, şi după ce plecase din locul unde mă aflam, m-am întors acasă cu bucurie şi apoi mi-am amintit de zeiţa Saraswati. Gândită de mine, binefăcătoarea Saraswati mi-a apărut cât ai clipi din ochi, împodobită cu toate vocalele şi consoanele şi având în frunte silaba **Om**, i-am oferit apoi, conform orânduielii, obişnuitul Arghya zeiţei şi am dedicat altul lui Surya, fruntaşul tuturor zeilor care dau căldură. Îndeplinind această datorie, am luat loc, devotat ambilor zei. Atunci, întreaga *Satapatha Brahmana*, cu toate misterele sale şi cu toate rezumatele sale, precum şi anexele sale, mi-au apărut de la sine în viziunea mea mentală, fapt pentru care m-am

umplut de mare bucurie.[77] Apoi le-am predat la o sută de discipoli buni şi am făcut astfel ceea ce era neplăcut unchiului meu matern, cel cu suflet înalt (Vaisampayana), având adunaţi discipolii pe lângă el.[78] Apoi, strălucind în mijlocul discipolilor mei ca însuşi Soarele cu razele sale, mi-am asumat conducerea Sacrificiului tatălui tău cu suflet nobil, O, rege. În acel Sacrificiu a apărut o dispută între mine şi unchiul meu cu privire la cine ar trebui să aibă permisiunea de a primi *Daksina* plătită pentru recitarea *Vedelor.* În faţa lui Devala însăşi, am luat jumătate din acea Daksina (cealaltă jumătate revenindu-i unchiului meu). Tăticul tău şi Sumantra şi Paila şi Jaimini şi alţi învăţaţi au fost toţi de acord cu acest aranjament.[79]

Am obţinut astfel de la Surya cei cinci ori zece *Yajus*-uri, O, monarhule. Apoi am studiat *Puranele* cu Romaharshan. Având în minte acele *Mantre* (originale) şi pe zeiţa Saraswati, eu, atunci, O, rege, ajutat de inspiraţia lui Surya, m-am apucat să compilez excelentele *Brahmane Satapatha* şi am reuşit să îndeplinesc sarcina niciodată întreprinsă de altcineva. Calea pe care dorisem să o urmez a fost urmată de mine şi de asemenea le-am predat-o discipolilor mei. Într-adevăr, întreaga cunoaştere a acelor *Vede* împreună cu rezumatele lor a fost împărtăşită de mine acelor discipoli ai mei. Puri la minte şi trup, toţi acei discipoli au devenit plini de bucurie ca urmare a instrucţiunilor mele. După ce am aşezat (pentru folosul altora) această cunoaştere cuprinzând cincizeci de ramuri, pe care o obţinusem de la Surya, acum meditez asupra obiectului măreţ al acelei cunoaşteri, şi anume (*Brahma*). *Gandharva* Viswavasu, foarte versat în scripturile Vedanta, dorind, O, rege, să afle ce este benefic pentru Brahmani în această cunoaştere şi ce adevăr apare în ea şi care este obiectul excelent al acestei cunoaşteri, m-a întrebat. El mi-a pus un total de douăzeci şi patru de întrebări, O, rege, referitoare la *Vedă*. În cele din urmă, el mi-a adresat o întrebare, numărul douăzeci şi cinci, care se referă la acea ramură a cunoaşterii care se ocupă de inferenţele raţionamentului. Aceste întrebări sunt următoarele: Ce este universul şi ce nu este univers? Ce este *Aswa* şi ce nu este *Aswa*? Ce este Mitra? Ce este Varuna? Ce este Cunoaşterea? Ce este Obiectul cunoaşterii? Ce este Neînţeleptul? Ce este Înţeleptul? Cine este *Kah*? Cine este înzestrat cu principiul schimbării? Cine nu este înzestrat cu acesta? Cine este cel care devorează Soarele şi cine este Soarele? Ce este *Vidya* şi ce este *Avidya*? Ce este Imobil şi ce este Mobil? Ce este fără început, ce este Indestructibil şi ce este Destructibil? Acestea au fost întrebările excelente puse mie de acel suprem dintre Gandharva. După ce regele Viswavasu, acel suprem dintre Gandharva, mi-a pus aceste întrebări una după alta, le-am răspuns corespunzător. La început, însă, i-am spus: Aşteaptă un scurt interval de timp, până când mă voi gândi la întrebările tale! Fie, a spus Gandharva, şi a şezut în tăcere. Apoi m-am gândit din nou la zeiţa Saraswati în minte. Răspunsurile la acele întrebări au apărut natural în mintea mea ca untul din smântână. Având în vedere ştiinţa înaltă a raţionamentului inferenţial, am măcinat cu mintea mea, O, monarhule, *Upanishadele* şi scripturile suplimentare referitoare la *Vedă*. Apoi am expus pe cea de-a patra ştiinţă, cea care tratează despre Eliberare, O, cel dintâi dintre regi, şi despre care ţi-am vorbit deja, şi care se bazează pe cea de-a douăzeci şi cincea, şi anume *Jiva*.[80] După ce i-am spus toate acestea, O, monarhule, regelui Viswavasu, i-am

77 *Chakre* înseamnă literalmente „am făcut”. Comentatorul îl explică ca fiind echivalent cu *swqyam avirbhut*.

78 Termenul „*Vipriya*” înseamnă, evident, ”ceea ce nu este plăcut”. Se pare că a existat o dispută între Yajnavalkya şi unchiul său matern, Vaisampayana, celebrul discipol al lui Vyasa. Această dispută este menţionată în mod special în versetul următor. Vaisampayana era un învăţător recunoscut al *Vedelor* şi adunase în jurul său un număr mare de discipoli. Prin urmare, când nepotul Yajnavalkya, după ce a obţinut *Vedele* de la Surya, a început să le predea, a fost privit în mod natural cu invidie, care a culminat (aşa cum se menţionează în versetul următor) într-o dispută deschisă cu privire la *Dakshina* care urma să fie alocată în Sacrificiul lui Janaka. Traducătorul din Burdwan redă incorect cuvântul *vipriya*, pe care îl interpretează ca însemnând „foarte plăcut”. În *Vishnu Purana* se menţionează că a avut loc o dispută între Yajnavalkya şi Paila. Învăţătorul acestuia din urmă, Vyasa, a venit şi, luându-i partea, i-a cerut lui Yajnavalkya să-i înapoieze *Vedele* pe care le obţinuse de la el. Yajnavalkya a vomitat *Vedele*. Acestea au fost devorate instantaneu de alţi doi Rishi sub forma unor păsări Tittiri. Aceştia au promulgat ulterior *Taittiriya Upanishadele*.

79 Aceasta arată că eram considerat pe atunci egalul lui Vaisampayana însuşi în materie de cunoaştere vedică. *Sumanta*, *Paila* şi *Jaimini*, împreună cu Vaisampayana, au fost Rishii care l-au ajutat pe marele Vyasa în sarcina de a aranja *Vedele*.

80 Aceasta se numeşte a patra ştiinţă, celelalte trei fiind cele trei *Vede*, cultura Axei şi ştiinţa moralităţii şi pedepsei.

zis: Ascultă acum răspunsurile pe care ți le dau la întrebările pe care mi le-ai pus. Mă îndrept acum spre întrebarea pe care o adresezi tu, O, Gandharva, și anume: Ce este Universul și ce nu este univers? Universul este *Prakriti* necunoscută și originară, înzestrată cu principiile nașterii și morții care sunt teribile (pentru cei ce doresc Eliberarea). Este, de asemenea, înzestrată cu cele trei atribute (*Sattwa*, *Rajas* și *Tamas*), în virtutea faptului că produce principii care sunt toate pline de acele atribute.[81] Ceea ce nu este Univers este *Purusha* lipsit de toate atributele. Prin *Aswa* și *Aswa* se înțeleg femela și masculul, adică primul este *Prakriti* iar al doilea este *Purusha*. În mod similar, Mitra este *Purusha*, iar Varuna este *Prakriti*.[82] Cunoașterea, din nou, se spune că este *Prakriti*, în timp ce obiectul ce trebuie cunoscut se numește *Purusha*. Cel Neștiutor (*Jiva*) și Cel care Știe sau Înțeleptul sunt amândoi *Purusha* fără atribute (căci *Purusha* devine *Jiva* atunci când este învestit cu Neștiință). M-ai întrebat cine este *Kah*, cine este înzestrat cu schimbare și cine nu este înzestrat cu ea. Răspund, *Kah* este *Purusha*.[83] Ceea ce este înzestrat cu schimbare este *Prakriti*. Cel care nu este înzestrat cu aceasta este *Purusha*. În mod similar, ceea ce se numește *Avidya* (necunoscutul) este *Prakriti*; iar ceea ce se numește *Vidya* este *Purusha*. M-ai întrebat despre Mobil și Imobil. Ascultă răspunsul meu. Ceea ce este mobil este *Prakriti*, care, suferind modificări, constituie cauza Creației și Distrugerii. Imobilul este *Purusha*, pentru că, fără să sufere modificări, el asistă la Creație și Distrugere. (Conform unei alte direcții filosofice) ceea ce este *Vedya* este *Prakriti*; în timp ce ceea ce este *Avedya* este *Purusha*. Atât *Prakriti* cât și *Purusha* se spune că sunt neînțelepte, stabile, indestructibile, nenăscute și eterne, conform concluziilor ajunse de filozofii versanți în subiectele incluse sub numele de *Adhyatma*. În virtutea indestructibilității lui *Prakriti* în ceea ce privește Creația, *Prakriti*, care este nenăscută, este considerată a nu fi supusă degradării sau distrugerii. *Purusha*, din nou, este indestructibil și neschimbător, căci el nu are nicio schimbare. Atributele care rezidă în *Prakriti* sunt destructibile, dar nu *Prakriti* însăși. Cei învățați, prin urmare, numesc *Prakriti* indestructibilă. *Prakriti*, de asemenea, prin suferirea de modificări, acționează ca o cauză a Creației. Rezultatele create apar și dispar, dar nu și *Prakriti* originală. De aceea, de asemenea, *Prakriti* este numită indestructibilă. Astfel ți-am spus concluziile celei de-a Patra Științe bazate pe principiile raționamentului inferențial și având ca scop final Eliberarea. După ce a obținut prin știința raționamentului inferențial și prin venerarea învățătorilor, *Rig*, *Samanul* și *Yajusul*, toate practicile obligatorii trebuie îndeplinite și toate *Vedele* studiate cu reverență, O, Viswavasu! O preeminent al asceților care studiază *Vedele* cu toate ramurile lor, dar care nu cunosc Sufletul Suprem din care toate lucrurile se nasc și în care toate se contopesc la venirea distrugerii, și care este singurul obiect a cărei cunoaștere *Vedele* caută să o insufle, într-adevăr, aceia care nu au cunoștință de ceea ce *Vedele* caută să stabilească, studiază *Vedele* degeaba și suportă în zadar povara unui astfel de studiu. Dacă o persoană doritoare de unt bate laptele asinei, fără a găsi ceea ce caută, întâlnește doar o substanță la fel de urât mirositoare ca excrementele. În același mod, dacă cineva, după ce a studiat *Vedele*, nu reușește să înțeleagă ce este *Prakriti* și ce este *Purusha*, nu face decât să-și dovedească propria stupiditate a înțelegerii și poartă o povară inutilă (sub formă de cunoștințe Vedice).[84] Ar trebui, cu atenție devotată, să se reflecteze asupra ambelor, *Prakriti* și *Purusha*, pentru a evita nașterea și moartea repetată. Reflectând asupra faptului nașterilor și morților repetate și evitând religia faptelor care produce cel mult rezultate destructibile, ar trebui să se îndrepte spre religia indestructibilă a Yoga. O Kasyapa, dacă cineva meditează continuu asupra naturii sufletului *Jiva* și a conexiunii sale cu Sufletul Suprem, reușește apoi să se dezbrace de toate atributele și să vadă Sufletul Suprem. Sufletul Suprem Etern și Nemanifestat este considerat de oamenii cu înțelegeri proaste ca fiind diferit de al douăzeci și cincilea sau sufletul *Jiva*. Cei înzestrați cu înțelepciune îi văd pe amândoi ca fiind cu adevărat una și aceeași. Speriați de nașterile și morțile repetate, Sankhyii și Yoginii consideră sufletul *Jiva* și Sufletul Suprem ca fiind una și aceeași.

---

81 *Prakriti* este considerată ceva în care *Sattwa*, *Rajas* și *Tamas* se află în proporții exact egale. Toate principiile *Mahat* etc. care decurg din *Prakriti* sunt caracterizate de aceste trei atribute în măsuri diferite.

82 Prin *Mitra* se înțelege aici zeitatea care dăruiește lumină și căldură. Prin Varuna se înțeleg apele care compun universul.

83 *Kah*, a explicat comentatorul, este *anandah* sau fericire.

84 Comparația constă în nebunia celor două persoane indicate. Cine bate lapte de măgar pentru unt este doar un prost. În mod similar, cine nu reușește să înțeleagă natura *Prakriti* și *Purusha* din *Vede* este doar un prost.

Visvavasu spuse atunci: Ai spus, O, cel dintâi dintre Brahmani, că sufletul *Jiva* este indestructibil şi cu adevărat nedistins de Sufletul Suprem. Aceasta, însă, este greu de înţeles. Se cuvine să-mi mai ţii o dată o prelegere pe acest subiect. Am auzit prelegeri pe această temă de la Jaigishavya, Aista, Devala, înţeleptul reîncarnat Parasara, inteligentul Varshaganya, Bhrigu, Panchasikha Kapila, Suka, Gautama, Arshtisena, Garga cu suflet înalt, Narada, Asuri, inteligentul Paulastya, Sanatkumara, Sukra cu suflet înalt şi tatăl meu Kasyapa. Ulterior am auzit prelegerile lui Rudra şi ale inteligentului Viswarupa, ale mai multor zei, ale Pitrilor şi ale Daityasilor. Am însuşit tot ce spun ei, căci ei vorbesc, în general, despre obiectul etern al întregii cunoaşteri. Doresc, însă, să aud ce vei spune tu despre aceste subiecte cu ajutorul inteligenţei tale. Eşti cel dintâi dintre toţi oamenii şi un predicator învăţat al scripturilor, înzestrat cu o inteligenţă mare. Nimic nu este necunoscut ţie. Eşti un ocean al *Sruti*-urilor, aşa cum este descris în lume, O, Brahmane, atât în rândul zeilor, cât şi al Pitrilor. Marii Rishi care locuiesc în regiunea lui Brahma spun că *Aditya* însuşi, domnul etern al tuturor luminătorilor, este învăţătorul tău (în ceea ce priveşte acest domeniu al cunoaşterii). O, Yajnavalkya, ai dobândit întreaga ştiinţă a Sankhyasilor, precum şi scripturile Yoghinilor în mod particular. Fără îndoială, eşti luminat, pe deplin versat în universul mobil şi nemobil. Doresc să te aud discutând despre acea cunoaştere, care poate fi asemănată cu unt clarificat înzestrat cu boabe solide.

Yajnavalkya spuse: Tu eşti, O, cel mai de seamă dintre Gandharva, capabil să înţelegi orice cunoaştere. După cum, însă, mă întrebi, ascultă-mă atunci să-ţi vorbesc aşa cum am primit-o eu de la învăţătorul meu. *Prakriti*, care este neînţeleasă, este înţeleasă de *Jiva*. *Jiva*, însă, nu poate fi înţeleasă de *Prakriti*, O, Gandharva. Datorită faptului că *Jiva* este reflectată în *Prakriti*, aceasta din urmă este numită *Pradhana* de către *Sankhya* şi Yogini versaţi în principiile originale indicate în *Sruti*. O, cel fără păcat, celălalt, privind, priveşte al douăzeci şi patrulea (*Prakriti*) şi al douăzeci şi cincilea (Sufletul); nefăcând această acţiune, priveşte al douăzeci şi şaselea.[85] Al douăzeci şi cincilea crede că nu există nimic superior lui. În realitate, însă, deşi priveşte, nu priveşte acel (adică, al douăzeci şi şaselea) care îl priveşte.[86] Oamenii înzestraţi cu înţelepciune nu ar trebui să accepte niciodată al douăzeci şi patrulea (adică *Prakriti*, care este neînţeleasă sau inertă) ca fiind identic cu al douăzeci şi cincilea sau Sufletul, care are o existenţă reală şi independentă. Peştii trăiesc în apă. El merge acolo împins de propria sa natură. După cum peştele, deşi trăieşte în apă, trebuie considerat separat de ea, în acelaşi mod trebuie înţeles al douăzeci şi cincilea (adică, deşi al douăzeci şi cincilea există în contact cu al douăzeci şi patrulea sau *Prakriti*, el este, totuşi, în natura sa reală, separat şi independent de *Prakriti*). Când este copleşit de conştiinţa de sine (al meu) şi când nu poate înţelege identitatea sa cu al douăzeci şi şaselea, de fapt, în virtutea iluziei care îl înconjoară, a coexistării sale cu *Prakriti* şi a modului său de gândire, sufletul *Jiva* alunecă mereu în jos, dar când este eliberat de o astfel de conştiinţă, urcă. Când sufletul *Jiva* reuşeşte să înţeleagă că el este unul, iar *Prakriti* cu care locuieşte este alta, abia atunci, O, reînnoitule, reuşeşte să privească Sufletul Suprem şi să atingă condiţia de Unitate cu universul. Supremul este unul, O, rege, iar al

85 Oferă o traducere literală a acestui verset pentru a arăta cât de dificil este să-i înţelegi sensul. Comentatorul explică corect sensul, care este următorul: „*anyah*" sau „celălalt" se referă la Suflet, în contrast cu reflexia sa asupra *Prakriti*, adică Sufletul în adevărata sa natură, independent de *Prakriti*. Ceea ce se spune aici este că atunci când Sufletul, în caracterul său real, contemplă sau acţionează ca martor al tuturor lucrurilor (adică aşa cum există în stările de veghe şi de vis), devine conştient atât de sine (al douăzeci şi cincilea), cât şi de *Prakriti* (al douăzeci şi patrulea); însă, încetează să contemple sau să acţioneze ca un astfel de martor (adică, în starea de somn fără vise a *Yogasamadhi*), reuşeşte să contemple Sufletul Suprem sau al douăzeci şi şaselea. În limbaj simplu, ceea ce se spune aici este că Sufletul devine conştient atât de sine, cât şi de *Prakriti* în starea de veghe şi de vis. Numai în *Samadhi*, el contemplă Sufletul Suprem.

86 Ceea ce se spune aici este că al Douăzeci şi şaselea sau Sufletul Suprem îl priveşte întotdeauna pe al Douăzeci şi cincilea sau sufletul *Jiva*. Acesta din urmă, însă, plin de vanitate, consideră că nu există nimic mai înalt decât el. Poate cu uşurinţă, în *Yoga-samadhi*, să îl privească pe al Douăzeci şi şaselea. Deşi este astfel competent să privească Sufletul Suprem, în mod obişnuit nu reuşeşte să-l privească. Comentatorul vede în acest verset o reputaţie a doctrinei *Charvaka* şi *Saugata* care neagă că există un al Douăzeci şi şaselea *Tattwa* sau chiar un al Douăzeci şi cincilea pe care îl identifică cu al Douăzeci şi patrulea.

douăzeci şi cincilea (sau sufletul *Jiva*) este altul. Datorită faptului, însă, că Supremul acoperă sufletul *Jiva*, cei înţelepţi îi consideră pe amândoi ca fiind unul şi acelaşi.[87] Din aceste motive, Yoginii, şi adepţii sistemului de filozofie *Sankhya*, înfricoşaţi de naştere şi moarte, binecuvântaţi cu vederea celui de-al douăzeci şi şaselea, puri în corp şi minte, şi devotaţi Sufletului Suprem, şi nu primesc sufletul *Jiva* ca fiind indestructibil.[88] Când una priveşte Sufletul Suprem şi, pierzând orice conştiinţă a individualităţii, devine identificată cu Supremul, aceea atunci devine atotştiutoare, şi înzestrată cu o astfel de atotştiinţă devine liberă de obligaţia renaşterii Eu ţi-am vorbit astfel cu adevărat, cel fără păcat, despre *Prakriti* care este neînţeleasă, şi sufletul *Jiva* care este înzestrat cu înţelegere, şi Sufletul Suprem care este înzestrat cu atotştiinţă, conform indicaţiilor care apar în *Sruti*. Acel om, care nu vede nicio diferenţă între cel care ştie sau cel ştiut, este şi *Kevala* şi *non-Kevala*, este cauza originală a universului, este atât suflet *Jiva* cât şi Sufletul Suprem.[89]

Viswavasu a spus: O, puternicule, ai vorbit cuvenit şi adecvat despre ceea ce este originea tuturor zeităţilor şi care produce Eliberarea. Ai spus ceea ce este adevărat şi excelent. Fie ca binecuvântările inepuizabile să te însoţească mereu, şi fie ca mintea ta să fie mereu unită cu înţelegerea!

Yajnavalkya continuă: După ce rosti aceste cuvinte, prinţul Gandharvilor se îndreptă spre cer, strălucind în splendoarea frumuseţii. Înainte de a mă părăsi, cel cu suflet înalt m-a onorat cum se cuvine făcând obişnuitele ture în jurul persoanei mele, iar eu l-am privit, foarte mulţumit. El a predat ştiinţa pe care o obţinuse de la mine acelor cereşti care locuiesc în regiunile lui *Brahma* şi altor zeităţi, celor care locuiesc pe Pământ, precum şi ornicelor din regiunile inferioare, şi celor care au adoptat calea Eliberării, O, rege. Sankhyanii sunt devotaţi practicilor sistemului lor. Yoginii sunt devotaţi practicilor învăţate de sistemul lor. Alţii sunt dornici să-şi atingă Eliberarea. Pentru aceştia din urmă, această ştiinţă este fructuoasă, O, leu printre regi. Eliberarea izvorăşte din Cunoaştere. Fără Cunoaştere ea nu poate fi niciodată atinsă. Înţelepţii au spus-o, O, monarh. De aceea, omul ar trebui să depună toate eforturile pentru a dobândi Cunoaşterea adevărată în toate detaliile ei, prin care se poate elibera de naştere şi moarte. Obţinând cunoaştere de la un Brahmana sau un Kshatriya sau Vaisya sau chiar un Sudra de neam umil, cel înzestrat cu credinţă ar trebui întotdeauna să arate reverenţă pentru o astfel de cunoaştere. Naşterea şi moartea nu îl pot asalta pe cel înzestrat cu credinţă. Toate ordinele de oameni sunt Brahmani. Toţi s-au născut din *Brahma*. Toţi oamenii rostesc *Brahma*.[90] Ajutat de o înţelegere derivată şi direcţionată către *Brahma*, am predat această ştiinţă care tratează despre *Prakriti* şi *Purusha*. Într-adevăr, această lume întreagă este *Brahma*. Din gura lui *Brahma* s-au născut Brahmanii; din braţele sale, Kshatriyii; din buricul său, Vaisya; iar din picioarele sale, Sudra. Toate ordinele, (născându-se astfel) nu ar trebui considerate că se sustrag unul altuia. Împinşi de Ignoranţă, toţi oamenii întâmpină moartea şi ajung, O, rege, la o naştere care

---

87 *Tatsthanat* este explicat de comentator ca *Varasya avaradhisrhanat*, adică, ca o consecinţă a faptului că *vara* se suprapune peste *avara*. Este citat exemplul coardei şi al şarpelui. La început, coarda este luată în mod eronat drept şarpe. Când eroarea este risipită, coarda apare ca şi coarda. Astfel, Supremul şi sufletul *Jiva* ajung să fie considerate unul atunci când vine adevărata cunoaştere.

88 Doctrina obişnuită este că sufletul *Jiva* este indestructibil, căci este atât nenăscut, cât şi nemuritor, aşa-numitele sale naşteri şi morţi fiind doar schimbări ale formelor pe care *Prakriti* le suferă în cursul asocierii sale cu acesta, o asociere care continuă atâta timp cât sufletul *Jiva* nu reuşeşte să-şi realizeze eliberarea. În acest verset, doctrina obişnuită este abandonată. Ceea ce se spune aici este că sufletul *Jiva* nu este nemuritor, căci atunci când se identifică cu Sufletul Suprem, acea modificare poate fi considerată moartea sa.

89 Acesta este un verset foarte dificil. *Pasya* şi *apasya* sunt *drashtri* şi *drisya*, adică cunoscător şi cunoscut (sau Suflet şi *Prakriti*), *Kshemaya* şi *Tattwo* sunt *drik* şi *drisya*, adică cunoaştere şi cunoscut. Cel care nu vede nicio diferenţă între acestea, adică cel care consideră toate lucrurile ca fiind unul şi acelaşi lucru, este atât *Kevala*, cât şi *non-Kevala* etc., ceea ce înseamnă că o astfel de persoană, deşi apare totuşi ca un *Jiva* (pentru ceilalţi), este în realitate identificabilă cu Sufletul Suprem.

90 Aceasta ar putea însemna că, întrucât oamenii vorbesc, iar vorbirea este *Brahma*, toţi oamenii trebuie consideraţi ca rostitori ai lui *Brahma*. Dacă, din nou, *Brahma* este înţeles ca referindu-se la *Vede* în special, aceasta ar putea implica faptul că toţi oamenii rostesc *Vedele* sau sunt competenţi să le studieze. Un astfel de sentiment extrem de liberal din gura lui Yajnavalkya este compatibil doar cu religia Eliberării pe care a propovăduit-o.

este cauza faptelor.[91] Lipsite de Cunoaștere, toate ordinele de oameni, târâte de teribila Ignoranță, cad în diverse ordine de ființe datorită principiilor care izvorăsc din *Prakriti*. Din acest motiv, toți, prin toate mijloacele, ar trebui să caute să dobândească Cunoaștere. Ți-am spus că fiecare ființă este îndreptățită să depună eforturi pentru dobândirea ei. Cel care posedă Cunoaștere este un Brahmana. Ceilalți, (și anume Kshatriya, Vaisya și Sudra) sunt fără Cunoaștere. De aceea, această știință a Eliberării este întotdeauna deschisă pentru toți. Așa, O, rege, a fost spus de Înțelepți. Întrebările pe care mi le-ai pus au fost toate răspuns de mine în acord cu adevărul. Așadar, alungă toată tristețea. Mergi la celălalt capăt al acestei cercetări. Întrebările tale au fost bune. Binecuvântări asupra capului tău pentru totdeauna!

Bhishma continuă: Astfel instruit de către înțeleptul Yajnavalkya, regele din Mithila fu cuprins de bucurie. Regele îl onoră pe acest ascetic desăvârșit mergând în jurul trupului său. Trimis de monarh, acesta părăsi curtea acestuia. Regele Daivarati, dobândind cunoașterea religiei Eliberării, se așeză și, atingând o mie de vaci, o cantitate de aur și o măsură de pietre prețioase și bijuterii, le dădu unui număr de Brahmani. Instalându-și fiul în suveranitatea Videhilor, regele bătrân începu să trăiască, adoptând practicile celor care se dedicau renunțării (Yatis). Gândind în principal la toate datoriile obișnuite și la neîndeplinirea lor (așa cum sunt stabilite în scripturi), regele începu să studieze știința Sankhyaylor și a Yoghinilor în totalitatea lor. Considerându-se pe Sine Infinit, el începu să reflecteze doar asupra Celui Etern și Independent. El renunță la toate datoriile obișnuite și la neîndeplinirea lor, la Virtute și Viciu, la Adevăr și Falsitate, la Naștere și Moarte și la toate celelalte lucruri ce aparțin principiilor produse de *Prakriti*. Atât Sankhyayii, cât și Yoghinii, în conformitate cu învățăturile științelor lor, consideră acest univers ca fiind rezultatul acțiunii Manifestului și a Celui Ne-Manifest. Cei învățați spun că *Brahma* este eliberat de bine și rău, este dependent de Sine, cel mai înalt dintre cei înalți, Etern și Pur. Fii tu, așadar, O, monarhule, Pur! Dăruitorul, primitorul darului, darul însuși și ceea ce s-a ordonat să fie dat sunt toate de considerat sufletul ne-manifest. Sufletul este unica posesiune a Sufletului. Cine, prin urmare, poate fi un străin pentru unul? Gândește mereu în acest fel. Nu gândi niciodată altfel. Numai cel care nu știe ce este *Prakriti* posedată de atribute și ce este *Purusha* care transcende atributele, lipsit fiind de cunoaștere, merge la apele sfinte și săvârșește sacrificii. Nu prin studiul *Vedelor*, nu prin penitențe, nu prin sacrificii, O, fiu al lui Kuru, se poate atinge statutul lui *Brahma*. Numai atunci când cineva reușește să-l cuprindă pe Cel Suprem sau Ne-Manifest, ajunge să fie privit cu reverență. Cei care îl slujesc pe *Mahat* ajung în regiunile lui *Mahat*. Cei care slujesc Conștiința, ajung în locul care aparține Conștiinței. Cei care slujesc ceea ce este mai înalt ajung în locuri care sunt mai înalte decât acestea. Acele persoane, învățate în scripturi, care reușesc să Îl cuprindă pe *Brahma* Cel Etern, care este superior lui *Prakriti* Nemanifest, reușesc să obțină ceea ce transcende nașterea și moartea, care este liber de atribute și care este atât existent, cât și non-existent. Am primit toate aceste cunoștințe de la Janaka. Acesta din urmă le obținuse de la Yajnavalkya. Cunoașterea este foarte superioară. Sacrificiile nu se pot compara cu ea. Cu ajutorul Cunoașterii, reușești să traversezi oceanul lumii, care este plin de dificultăți și pericole. Nu se poate traversa niciodată acel ocean prin sacrificii. Nașterea și moartea, și alte impedimente, spui că oamenii înțelepți, O, rege, nu le pot depăși prin efort obișnuit.[92] Oamenii ajung în rai prin sacrificii, penitențe, voturi și jurăminte. Dar ei trebuie să cadă din nou de acolo pe Pământ. Așadar, venerează cu reverență Acel care este Suprem, cel mai pur, binecuvântat, fără pată și sacru, și care transcende toate stările (fiind eliberarea însăși). Prin înțelegerea lui *Kshetra*, O, rege, și prin îndeplinirea Sacrificiului care constă în dobândirea Cunoașterii, vei fi cu adevărat înțelept. În vremuri de demult, Yajnavalkya i-a făcut regelui Janaka binele care derivă dintr-un studiu al *Upanishadelor.* Eternul și Imutabilul Suprem a fost subiectul despre care marele Rishi a vorbit cu regele din Mithila. Acest lucru i-a permis să atingă acel *Brahma* care este propice, nemuritor și care transcende toate felurile de suferință.

---

91 Doctrina este că, dacă actele nu sunt distruse, nu poate exista Eliberare.

92 Literal, ”acestea nu sunt obstacole de natură externă” și, prin urmare, sunt inamovibile prin efort personal de tip obișnuit.

SECȚIUNEA CCCXX

Yudhishthira spuse: Dobândind putere mare și bogăție mare și având parte de o viață lungă, cum poate cineva reuși să evite moartea? Prin care dintre aceste mijloace, și anume: penitențe, sau îndeplinirea faptelor diverse (prevăzute în *Vede*), sau prin cunoașterea Scripturilor, sau prin aplicarea remediilor, poate cineva reuși să evite degradarea și moartea?

Bhishma spuse: În acest context este citată vechea narațiune a lui Panchasikha, care era un Bhikshu în practicile sale, și a lui Janaka. Cândva, Janaka, conducătorul Videhilor, l-a întrebat pe marele *Rishi* Panchasikha, care era cel mai de seamă dintre toți cei ce cunoșteau *Vedele* și ale cărui îndoieli fuseseră înlăturate în privința scopului și sensului tuturor datoriilor. Regele spuse: „Prin ce fel de faptă, O, preasfinte, poate cineva transcende degradarea și moartea? Este prin penitențe, sau prin înțelegere, sau prin fapte religioase (precum jertfele și jurămintele), sau prin studiu și cunoaștere a scripturilor?" Astfel întrebat de conducătorul Videhilor, învățatul Panchasikha, cunoscător al tuturor lucrurilor nevăzute, răspunse, zicând: „Nu există nicio prevenire a acestor două (și anume degradarea și moartea); nici nu este adevărat că nu pot fi prevenite în orice circumstanțe. Nici zilele, nici nopțile, nici lunile nu încetează să treacă. Numai omul acela, care, deși trecător, se îndreaptă spre calea eternă (a religiei lui *Nivritti* sau abținerea de la orice acțiune) reușește să evite nașterea și moartea. Distrugerea îi cuprinde pe toate creaturile. Toate creaturile par să fie purtate neîncetat pe curentul infinit al timpului. Cele care sunt purtate pe curentul infinit al timpului, care nu are plută (pentru salvare) și care este infestat de acei doi aligatori puternici, și anume degradarea și moartea, se scufundă fără ca cineva să le vină în ajutor. Pe măsură ce ești purtat pe acel curent, nu găsești niciun prieten să te ajute și nu simți interes față de nimeni altcineva. Întâlnești soții și alți prieteni doar pe drumul tău. Nu te-ai mai bucurat niciodată anterior de acest fel de companie cu cineva pentru mult timp. Creaturile, purtate de curentul timpului, sunt atrase în mod repetat una spre alta, asemenea unor mase de nori mișcate de vânt care se întâlnesc cu zgomot puternic. Degradarea și moartea sunt devoratoarele tuturor creaturilor, asemenea lupilor. Într-adevăr, le devorează pe cele puternice și pe cele slabe, pe cele scunde și pe cele înalte. Dintre creaturi, prin urmare, care sunt toate atât de trecătoare, numai Sufletul există etern. De ce ar trebui, atunci, să se bucure când se nasc ființele și de ce ar trebui să se întristeze când mor? De unde am venit? Cine sunt eu? Încotro mă voi duce? Al cui sunt? În fața a ce mă odihnesc? Ce voi fi? Din ce motiv te întristezi atunci pentru ce? Pe cine altcineva vei vedea în rai sau în iad (pentru ceea ce faci)? De aceea, fără a renunța la scripturi, ar trebui să se aducă daruri și să se facă sacrificii!--

SECȚIUNEA CCCXXI

Yudhishthira a spus: Fără a renunța la viața de familie, O, înțelept regal din neamul lui Kuru, cine a atins vreodată Eliberarea, care este anihilarea Inteligenței (și a celorlalte facultăți)? Spune-mi, te rog! Cum pot fi lepădate forma materială și cea subtilă? Spune-mi și tu, O, străbunicule, care este excelența supremă a Eliberării.

Bhishma spuse: În acest context este citată vechea narațiune a discuției dintre Janaka și Sulabha, O, Bharata! Cu mult timp în urmă, în Mithila, a domnit un rege pe nume Dharmadhyaja, din neamul lui Janaka. El era devotat practicilor religiei Renunțării. Era bine versat în *Vedă*, în scripturile despre Eliberare și în scripturile referitoare la datoria sa de rege. Stăpânindu-și simțurile, el a condus Pământul. Auzind despre purtarea sa bună în lume, mulți înțelepți, bine versați în înțelepciune, O, cel dintâi dintre oameni, au dorit să îl imite. În același *Satya Yuga*, o femeie pe nume Sulabha, aparținând ordinului cerșetorilor, practica datoriile Yoga și călătorea pe tot Pământul. În timpul călătoriilor sale, Sulabha a auzit de la mulți Dandi (călugări) din diferite locuri că domnul din Mithila era devotat religiei Eliberării. Auzind această veste despre regele Janaka și dorind să afle dacă era adevărată sau nu, Sulabha a dorit să aibă o întâlnire personală cu Janaka. Abandonându-și, prin puterile sale Yoga, forma și înfățișarea anterioară, Sulabha a dobândit o înfățișare fără cusur și o frumusețe de neegalat. Într-o clipă și cu viteza celei mai rapide săgeți,

doamna cu fruntea frumoasă şi ochii ca petalele de lotus a ajuns în capitala Videhaşilor. Ajungând în oraşul principal al Mithilei, plin de mulţi locuitori, ea a îmbrăcat înfăţişarea unui cerşetor şi s-a prezentat în faţa regelui. Monarhul, văzându-i forma delicată, a fost plin de uimire şi a întrebat cine este, a cui este şi de unde a venit. Primind-o cu bucurie, i-a oferit un loc minunat, a onorat-o oferindu-i apă pentru a-şi spăla picioarele şi a mulţumit-o cu ospitalitate excelentă. După ce s-a odihnit cuvenit şi a fost încântată de ritualurile de ospitalitate care i s-au oferit, Sulabha, cerşetoarea, l-a îndemnat pe rege, care era înconjurat de miniştrii săi şi şedea în mijlocul cărturarilor (să îşi declare poziţia cu privire la aderenţa sa la religia Eliberării). Având îndoieli dacă Janaka reuşise să atingă Eliberarea, urmând religia *Nivritti*, Sulabha, înzestrată cu putere Yoga, a intrat în înţelegerea regelui prin propria sa înţelegere. Oprind, prin razele de lumină care emanau din propriii săi ochi, razele care ieşeau din ochii regelui, doamna, dorind să afle adevărul, l-a legat pe regele Janaka cu legături Yoga.[93] Acel rege, cel mai bun dintre monarhi, mândru de propria sa invincibilitate şi înfrângând intenţiile Sulabhei, i-a surprins hotărârea cu propria sa hotărâre.[94] Regele, în forma sa subtilă, era fără umbrela regală şi sceptru. Doamna Sulabha, în forma ei, era fără toiagul triplu. Amândoi rămânând apoi în aceeaşi formă (grosieră), au vorbit astfel unul cu celălalt. Ascultaţi această conversaţie aşa cum a avut loc între monarh şi Sulabha.

Janaka a spus: O doamnă sfântă, de ce fel de conduită eşti tu devotată? A cui eşti? De unde ai venit? După ce îţi termini treaba aici, unde te vei duce? Nimeni nu poate, fără a întreba, să afle cunoaşterea scripturilor altei persoane, sau vârsta, sau ordinea naşterii. Prin urmare, ar trebui să răspunzi la aceste întrebări ale mele, ajungând la mine. Să ştii că sunt cu adevărat eliberat de toată vanitatea în privinţa umbrelei mele regale şi a sceptrului. Doresc să te cunosc pe deplin. Consider că eşti demnă de respectul meu.[95] Să mă asculţi cum îţi vorbesc despre Eliberare, căci nu este nimeni altcineva (în această lume) care să-ţi poată vorbi despre acest subiect. Ascultă-mă şi pe mine, îţi spun cine este acea persoană de la care am dobândit în vechime această cunoaştere distinctivă.[96] Sunt ucenicul iubit al venerabilului şi cu suflet înalt Panchasikha, aparţinând ordinului de asceţi, din neamul lui Parasara. Îndoielile mele au fost risipite şi sunt pe deplin versat în sistemele *Sankhya* şi Yoga, şi în orânduielile referitoare la sacrificii şi alte rituri, care constituie cele trei căi bine-cunoscute ale Eliberării.[97] Rătăcind pe pământ şi urmând calea indicată de scripturi, învăţatul Panchasikha a locuit odată în fericire în lăcaşul meu timp de patru luni în anotimpul ploios. Acel suprem Sankhya mi-a vorbit, în concordanţă cu adevărul şi într-un mod inteligibil potrivit înţelegerii mele, despre diferitele feluri de mijloace pentru atingerea Eliberării. Totuşi, nu mi-a poruncit să-mi părăsesc regatul. Eliberat de ataşamente şi având-mi Sufletul fixat pe *Brahma* suprem, şi neatins de companie, am trăit, practicând în întregime acea triplă conduită care este stabilită în tratatele despre Eliberare. Renunţarea (la toate felurile de ataşamente) este mijlocul cel mai înalt prescris pentru Eliberare. Din Cunoaştere izvorăşte Renunţarea, prin care devii liber. Din Cunoaştere se naşte străduinţa pentru Yoga, iar prin acea străduinţă se atinge cunoaşterea Sinelui sau a Sufletului. Prin cunoaşterea Sinelui se transcende bucuria şi tristeţea. Asta permite transcendenţa morţii şi atingerea unui succes înalt. Acea inteligenţă înaltă (cunoaşterea Sinelui) a fost dobândită de mine şi, în consecinţă, am transcens toate perechile de opuse. Chiar şi în această viaţă am fost eliberat de stupefacţie şi am transcens toate ataşamentele. Aşa cum un sol, saturat cu apă şi înmuiat de aceasta, face să răsară sămânţa (plantată), tot aşa faptele oamenilor cauzează

93 *Sanchodayishyanti* implică a fi pus sub semnul întrebării. Aici înseamnă a-l pune sub semnul întrebării pe rege în interior sau prin puterea Yoga.

94 Comentatorii explică *Utsmayan* ca fiind „mândru de propria sa invincibilitate”. *Ayaya bhavam* implică hotărârea ei de a-l face pe rege mut. *Visesayan* este *abhibhavan*.

95 *Sammantum* este explicat de Comentator ca echivalent cu *samyakjnatum*.

96 Este dificil de spus în ce sens este folosit aici cuvântul *vaiseshikam*. Există un anumit sistem filozofic numit *Vaiseshika* sau *Kanada*; se crede că sistemul a fost promulgat iniţial de un Rishi pe nume Kanada. Acest sistem seamănă foarte mult cu teoria atomică a filozofilor europeni. Are multe puncte de asemănare izbitoare cu sistemul lui *Kapila* sau *Sankhya*. Pe de altă parte, unele dintre principiile originale, aşa cum sunt enunţate în sistemul *Sankhya*, sunt numite *Visesha*.

97 Menţionarea lui *Vidhi* indica, aşa cum explică comentatorul, *Karmakanda*. Valoarea Karmei pe calea Eliberării este de a purifica Sufletul.

renaşterea. Aşa cum o sămânţă, prăjită pe o tavă sau altfel, devine incapabilă să răsară, deşi poseda capacitatea de a răsări, tot aşa înţelegerea mea, eliberată de principiul productiv constituit de dorinţă, prin instrucţiunile sfântului Panchasikha din ordinul de asceţi, nu mai produce rodul sub forma ataşamentului faţă de obiectele simţurilor. Nu simt niciodată dragoste pentru soţia mea sau ură pentru duşmanii mei. De fapt, mă ţin departe de ambele, văzând inutilitatea ataşamentului şi a furiei. Consider ambele persoane în mod egal, adică pe cel care îmi unge mâna dreaptă cu pastă de lemn de santal şi pe cel care îmi răneşte mâna stângă. Ajuns la obiectivul meu (adevărat), sunt fericit şi privesc în mod egal un bulgăre de pământ, o bucată de piatră şi o bucată de aur. Sunt eliberat de ataşamente de orice fel, deşi mă ocup cu conducerea unui regat. În consecinţă cu toate acestea, mă disting de toţi purtătorii de triplă toiag. Unii dintre cei mai de seamă oameni versaţi în subiectul Eliberării spun că Eliberarea are o cale triplă, (acelea sunt cunoaşterea, Yoga şi sacrificiile şi riturile). Unii consideră că obţinerea cunoaşterii tuturor lucrurilor din lume ca obiect este mijlocul de eliberare. Unii susţin că renunţarea totală la fapte (atât exterioare, cât şi interioare) este mijlocul ei. O altă clasă de persoane, cunoscătoare ale scripturilor Eliberării, spun că Cunoaşterea este singurul mijloc. Alţii, anume Yatiii, înzestraţi cu viziune subtilă, susţin că faptele constituie mijlocul. Înţeleptul Panchasikha, renunţând atât la opinia despre cunoaştere, cât şi la cea despre fapte, a considerat-o pe a treia ca fiind singurul mijloc de Eliberare. Dacă oamenii care duc viaţa casnică sunt înzestraţi cu *Yama* şi *Niyama*, ei devin egali cu Sannyasinii. Dacă, pe de altă parte, Sannyasinii sunt înzestraţi cu dorinţă şi aversiune şi soţii şi onoare şi mândrie şi afecţiune, ei devin egali cu oamenii care duc o viaţă casnică.[98] Dacă cineva poate atinge Eliberarea prin cunoaştere, atunci Eliberarea ar putea exista în toiagul cu trei capete (deoarece nimic nu împiedică purtătorii unui astfel de toiag să dobândească cunoaşterea necesară). De ce nu ar putea Eliberarea să existe şi în umbrelă şi în sceptru, mai ales când există o raţiune egală în a lua toiagul cu trei capete şi sceptrul?[99] Oricine se ataşează de toate acele lucruri şi fapte de care are nevoie pentru sine din motive particulare.[100] Dacă o persoană, văzând defectele vieţii casnice, o părăseşte pentru a adopta un alt mod de viaţă (pe care îl consideră plin de mare merit), nu poate fi considerată ca fiind o dată eliberată de toate ataşamentele prin acest refuz şi adoptare (deoarece tot ce a făcut a fost să se ataşeze de un nou mod de viaţă după ce s-a eliberat de cel precedent).[101] Suveranitatea implică răsplătirea şi pedepsirea celorlalţi. Viaţa unui cerşetor este la fel de implicată în acelaşi lucru (deoarece cerşetorii la fel răsplătesc şi pedepsesc pe cei pe care îi pot). Prin urmare, când cerşetorii sunt similari cu regii în acest respect, de ce numai cerşetorii ar atinge Eliberarea, şi nu şi regii? În ciuda deţinerii suveranităţii, aşadar, unul devine curăţat de toate păcatele numai prin cunoaştere, trăind în acelaşi timp în *Brahma* Supremă. Purtarea hainelor maronii, tunderea capului, purtarea toiagului cu trei capete şi a *Kamandalu*-ului – acestea sunt semnele exterioare ale modului de viaţă al cuiva. Acestea nu au nicio valoare în a ajuta la atingerea Eliberării. Când, în ciuda adoptării acestor embleme ale unui anumit mod de viaţă, numai cunoaşterea devine cauza Eliberării cuiva de suferinţă, se pare că adoptarea simplă a emblemelor este perfect inutilă. Sau, dacă, zărind în asta uşurarea suferinţei, te-ai alăturat acestor simboluri de Sannyasi, de ce atunci nu s-ar vedea uşurarea suferinţei şi în umbrela şi sceptrul pe care le-am îmbrăţişat eu? Eliberarea nu există în sărăcie; nici legătura nu se găseşte în avuţie. Unul atinge Eliberarea doar prin Cunoaştere, fie că este sărac sau înstărit. Din aceste motive, să ştii că trăiesc într-o stare de libertate, deşi aparent mă ocup de plăcerile religiei, bogăţiei şi desfătării, sub forma regatului şi a soţiilor, care constituie un teren de înrobire (pentru majoritatea oamenilor). Lanţurile formate de regat şi avuţie, şi legătura cu

98 K. P. Singha traduce greşit acest verset.

99 Există un motiv egal în a lua etc., ceea ce implică faptul că purtarea sceptrului este doar un mod de viaţă similar cu cel al deţinătorilor bastonului triplu. Atât regele, cât şi *Sannyasinul* sunt liberi să dobândească cunoştinţe şi, prin urmare, ambii pot obţine Eliberarea indiferent de emblemele lor respective. În embleme în sine nu există nicio eficacitate sau descalificare.

100 Scopul acestui verset este de a arăta că toate persoanele, conduse de interes, se ataşează de anumite lucruri. Miciunile sau măreţiile acestor lucruri nu pot ajuta sau împiedica oamenii să se emancipeze. „Eu pot fi rege”, spune Janaka, ”iar tu poţi fi cerşetor. Nici cerşetoria ta, nici regalitatea mea nu pot ajuta sau împiedica eliberarea noastră. Amândoi, prin Cunoaştere, putem realiza ceea ce ne dorim, indiferent de împrejurimile exterioare.”

101 Prin urmare, schimbând viaţa mea regală cu cea de purtător al bastonului triplu, nu pot câştiga nimic.

atașamentele, le-am tăiat cu sabia Renunțării ascuțită pe piatra scripturilor ce privesc Eliberarea. În ceea ce mă privește, îți spun că m-am eliberat în acest fel. O, doamnă a ordinului cerșetorilor, am o afecțiune pentru tine. Dar asta nu trebuie să mă împiedice să-ți spun că purtarea ta nu corespunde practicilor modului de viață pe care ți l-ai ales! Ai o conformație foarte delicată. Ai o formă extrem de sculptată. Vârsta este fragedă. Ai toate acestea și ai *Niyama* (supunerea simțurilor). Mă îndoiesc sincer de asta. Mi-ai blocat corpul (intrând în mine cu ajutorul puterii de Yoga) pentru a constata dacă sunt într-adevăr eliberat sau nu. Acest act al tău nu se potrivește cu modul de viață ale cărui simboluri le porți. Pentru un Yoghin dotat cu dorințe, toiagul triplu este nepotrivit. În ceea ce te privește, nu te ții de toiagul tău. În ceea ce îi privește pe cei eliberați, se cuvine chiar și lor să se protejeze de cădere.[102] Ascultă acum de la mine care a fost greșeala ta în urma contactului cu mine și faptului că ai intrat în corpul meu grosolan cu ajutorul înțelegerii tale. Care este motivul pentru care ai intrat în regatul sau palatul meu? La semnul cui ai intrat în inima mea?[103] Aparții celui mai de seamă dintre toate ordinele, fiind tu o femeie Brahmana. În ceea ce mă privește, sunt un Kshatriya. Nu există uniune pentru noi doi. Nu ajuta la amestecarea culorilor. Tu trăiești în practicarea acelor datorii care duc la Eliberare. Eu trăiesc în modul de viață casnic. Acest act al tău este, deci, un alt rău pe care l-ai făcut, deoarece produce o uniune nenaturală între două moduri de viață opuse. Nu știu dacă aparții *gotrei* mele sau nu. În ceea ce te privește, nici tu nu știi cine sunt (adică la ce *gotră* aparțin). Dacă ești din *gotra* mea, prin intrarea în persoana mea, ai produs un alt rău – răul uniunii nenaturale. Dacă, din nou, soțul tău este în viață și locuiește departe, uniunea ta cu mine a produs al patrulea rău al păcătoșeniei, pentru că nu ești una cu care aș putea fi unit în mod legitim. Comiți toate aceste acte păcătoase, împinsă de motivul îndeplinirii unui anumit obiectiv? Le faci din ignoranță sau din inteligență pervertită? Dacă, din nou, în urma naturii tale rele ai devenit astfel complet independentă sau nelimitată în comportarea ta, îți spun că dacă ai vreo cunoaștere a scripturilor, vei înțelege că tot ceea ce ai făcut a fost generator de rău. Un al treilea defect îți este atribuit în urma acestor acte ale tale, un defect care distruge pacea sufletului. Prin încercarea de a-ți arăta superioritatea, în tine se vede indiciul unei femei rele. Dorind să-ți afirmi victoria, nu doar pe mine vrei să mă învingi, căci este clar că dorești să obții o victorie chiar și asupra întregii mele curți (compusă din acești Brahmani învățați și foarte superiori), aruncând privirea în acest mod spre toți acești Brahmani plini de merite, este evident că dorești să-i umilești pe toți și să te glorifici pe tine (în detrimentul lor). Stupefiată de mândria puterii tale de Yoga născută din gelozia ta (la vederea puterii mele), ai făcut o uniune a înțelegerii tale cu a mea și astfel ai amestecat, în realitate, nectarul cu otrava. Acea uniune, din nou, a bărbatului și femeii, când fiecare o dorește pe cealaltă, este dulce ca nectarul. Acea asociere, însă, a bărbatului și femeii când aceasta din urmă, dorindu-și, nu reușește să obțină un individ de sex opus care nu o dorește, este, în loc de merit, doar un defect nociv ca otrava. Nu mai continua să mă atingi. Știu că sunt drept. Tu acționează conform scripturilor tale. Întrebarea pe care ai dorit s-o faci, anume dacă sunt sau nu eliberat, s-a încheiat. Ți se cuvine să nu-mi ascunzi toate motivele tale secrete. Ți se cuvine să nu-mi ascunzi, tu care te deghizezi astfel, care este scopul tău, adică dacă acest apel al tău a fost determinat de dorința de a-ți îndeplini un scop propriu sau dacă ai venit pentru a îndeplini scopul unui alt rege (ostil mie). Nimeni nu ar trebui să apară în mod înșelător în fața unui rege; nici în fața unui Brahmana; nici în fața propriei soții când acea soție este înzestrată cu toate virtuțile soției. Cei care apar în înfățișare înșelătoare în fața acestor trei, foarte curând ajung la pieire. Puterea regilor constă în suveranitatea lor. Puterea Brahmanilor versați în *Vedă* este în *Vedă*. Femeile dețin o putere înaltă datorită frumuseții, tinereții și fericirii lor. Acestea sunt, deci, puternice în posesiunea acestor puteri. Cel care dorește să-și îndeplinească scopul său ar trebui să se apropie întotdeauna de acești trei cu sinceritate și francheță; lipsa de sinceritate și înșelăciunea nu produc succes (în aceste trei direcții). Ți se cuvine, deci, să mă

---

102 „*Yukte*” în primul rând înseamnă „în Yogin”. Interpretarea din Bombay „*Tridandanke*” este o greșeală pentru „*Tridandakam*”. Textul din Bombay spune „*na muktasyasti gopana*”, adică „nu există nicio ușurare pentru cel care a căzut după ce s-a ridicat în Yoga”. Textul bengalez spune „*vimuktasya*”. Adopt interpretarea bengaleză.

103 Ceea ce spune regele este că el, regele, nu a avut nicio întâlnire cu doamna, consecință a cărei cauză ea ar fi putut fi justificată să intre în corpul său. Cuvântul *Sannikarsha* înseamnă aici *sanketa*. Ambii traducători vernaculari redau greșit acest cuvânt.

informezi despre ordinul din care provii prin naștere, despre învățătura, conduita, dispoziția și natura ta, precum și despre scopul pe care îl ai venind aici!

Bhishma a continuat: Deși mustrată de rege în aceste cuvinte neplăcute, nepotrivite și prost aplicate, doamna Sulabha nu s-a jenat deloc. După ce regele a rostit aceste cuvinte, frumoasa Sulabha s-a adresat apoi pentru a spune următoarele cuvinte în răspuns, care erau mai frumoase decât persoana ei.

Sulabha a spus: O rege, vorbirea ar trebui să fie întotdeauna lipsită de cele nouă defecte verbale și de cele nouă defecte de judecată. De asemenea, în timp ce prezintă sensul cu perspicacitate, ar trebui să posede cele optsprezece merite bine-cunoscute.[104] Ambiguitatea, stabilirea defectelor și meritelor premiselor și concluziilor, cântărirea forței sau slăbiciunii relative a acelor defecte și merite, stabilirea concluziei și elementul de convingere sau nu care aparține concluziei astfel obținute – aceste cinci caracteristici aparținând sensului – constituie autoritatea celor spuse. Ascultă acum caracteristicile acestor cerințe începând cu ambiguitatea, una câte una, așa cum le expun în funcție de combinații. Când cunoașterea se bazează pe distincție în consecință cu obiectul ce trebuie cunoscut fiind diferit de celelalte, și când (în ceea ce privește înțelegerea subiectului) înțelegerea se bazează pe mai multe puncte unul după altul, combinația de cuvinte (în cazul căreia acest lucru apare) se spune că este viciată de ambiguitate.[105] Prin stabilire (a defectelor și meritelor), numită *Sankhya*, se înțelege stabilirea, prin eliminare, a defectelor sau meritelor (în premise și concluzii), adoptând sensuri provizorii.[106] *Krama* sau cântărirea forței sau slăbiciunii relative a defectelor sau meritelor (stabilite prin procesul de mai sus), constă în stabilirea corectitudinii priorității sau succesiunii cuvintelor folosite într-o propoziție. Acesta este sensul atribuit cuvântului *Krama* de către persoanele cunoscătoare ale interpretării propozițiilor sau textelor. Prin Concluzie se înțelege determinarea finală, după această examinare a celor spuse despre subiectele religiei, plăcerii, bogăției și Eliberării, în ceea ce privește ceea ce este în mod deosebit ceea ce s-a spus în text.[107] Durerea născută din dorință sau aversiune crește într-o mare măsură. Conduita, O, rege, pe care o urmezi într-o astfel de chestiune (pentru a alunga tristețea resimțită) se numește *Prayojanam*.[108] Ia ca cert, O, rege, pe cuvântul meu, că aceste caracteristici ale Ambiguității și celelalte (în număr de cinci în total), când apar împreună, constituie o propoziție completă și inteligibilă.[109] Cuvintele pe care le voi rosti vor fi pline de sens, lipsite de ambiguitate

---

104 Aceste defecte și merite sunt prezentate în versetele care urmează.

105 *Saukshmyam* înseamnă, literalmente, ”minuțiozitate”. Aici, însă, termenul se referă la ambiguitate. Am tradus versetul 81 cât mai fidel posibil pentru a oferi cititorului o idee despre concizia extremă a acestor versete. Pentru a evidenția sensul versetului, poate fi utilă următoarea ilustrare. Se compune o propoziție care conține câteva cuvinte, fiecare dintre ele fiind folosit în sensuri diferite, precum binecunoscutul verset al lui Parasara, care a fost interpretat ca aprobând recăsătorirea văduvelor hinduse. Aici, obiectul indicat de cuvintele folosite este variat. Cunoașterea certă a sensului fiecărui cuvânt se obține prin distincții, adică prin distingerea fiecărui sens de celelalte. În astfel de cazuri, înțelegerea, înainte de a ajunge la sensul cert, se oprește succesiv asupra diverselor puncte, acum asupra unuia, acum asupra altuia. Într-adevăr, în astfel de cazuri, sensul adevărat se obține printr-un proces de eliminare. Când astfel de procese devin necesare pentru a înțelege sensul unei propoziții, se spune că vina este a minuțiozității sau a ambiguității.

106 Pentru a lua același exemplu; luați mai întâi binecunoscutele cuvinte ale lui Parasara ca sancționând de fapt recăsătorirea văduvelor. Mai multe cuvinte din verset ar indica acest sens, altele nu. Cântărind probabilitățile și motivele, să adoptăm provizoriu sensul că al doilea soț este aprobat de Rishi pentru văduva hindusă. Aceasta este *Sankhya*.

107 După adoptarea provizorie a sensului conform căruia secunzii soți sunt sancționați de versetul la care se face referire, concluzia ar trebui să fie fie acceptarea, fie respingerea acestuia. Având în vedere incompatibilitatea sensului provizoriu cu alte concluzii stabilite în ceea ce privește alte texte sau alți scriitori, sensul provizoriu poate fi respins, iar concluzia finală este că al doilea soț trebuie luat doar conform *Niyoga-vidhi* și nu prin căsătorie.

108 Prin *prayojanam* se înțelege conduita pe care o urmează cineva pentru a-și satisface dorința de a dobândi sau evita un obiect. Dorința, fie în ceea ce privește dobândirea, fie evitarea, dacă este nesatisfăcută, devine o sursă de durere. Secțiunea sau conduita pe care o adoptă cineva pentru a înlătura acea durere se numește *Prayojanam*. În *Gautama-sutre* se spune că *yamarthamadhikritya pravartate, tat prayojanam*. Cele două definiții sunt identice.

109 Prin apariția acestor cinci caracteristici împreună se înțelege că, atunci când un vorbitor sau un scriitor ia în considerare în mod corespunzător, numai atunci se poate spune că propoziția sa este completă și inteligibilă. În

(în consecinţă cu faptul că fiecare dintre ele nu este simbol pentru multe lucruri), logice, lipsite de pleonasm sau tautologie, line, certe, lipsite de emfază, agreabile sau dulci, adevărate, care nu contravin agregatului de trei (şi anume, Dreptatea, Bogăţia şi Plăcerea), rafinate (adică lipsite de *Prakriti*), nu eliptice sau imperfecte, lipsite de duritate sau dificultate de înţelegere, caracterizate de ordine adecvată, nu forţate în ceea ce priveşte sensul, corectate între ele ca cauză şi efect şi fiecare având un obiect specific.[110] Nu-ţi voi spune nimic, determinat de dorinţă sau mânie sau frică sau cupiditate sau smerenie sau înşelăciune sau ruşine sau compasiune sau mândrie. (Îţi răspund pentru că este potrivit pentru mine să răspund la ceea ce ai spus). Când vorbitorul, ascultătorul şi cuvintele rostite se potrivesc pe deplin unul cu celălalt în cursul unei vorbiri, atunci sensul sau semnificaţia iese foarte clar în evidenţă. Când, în ceea ce priveşte ceea ce trebuie spus, vorbitorul manifestă neglijenţă faţă de înţelegerea ascultătorului, rostind cuvinte al căror sens este înţeles de el însuşi, atunci, oricât de bune ar fi acele cuvinte, ele devin incapabile să fie asimilate de ascultător.[111] Acel vorbitor, din nou, care, abandonând orice consideraţie faţă de propriul său sens, foloseşte cuvinte de sunet şi sens excelente, trezeşte doar impresii eronate în mintea ascultătorului. Astfel de cuvinte într-o astfel de conexiune devin cu siguranţă greşite. Acel vorbitor, însă, care foloseşte cuvinte care, exprimându-şi propriul sens, sunt inteligibile şi ascultătorului, într-adevăr merită să fie numit vorbitor. Niciun alt om nu merită acest nume. Se cuvine, aşadar, ţie, O rege, să asculţi cu atenţie concentrată aceste cuvinte ale mele, pline de sens şi înzestrate cu bogăţie de vocabule. M-ai cerut să-ţi spun cine sunt, al cui sunt, de unde vin, etc. Ascultă-mă, O, rege, cu minte neîmpărţită, în timp ce răspund la aceste întrebări ale tale. După cum lacul şi lemnul, după cum grăunţele de praf şi picăturile de apă, există amestecate atunci când sunt aduse împreună, tot aşa sunt existenţele tuturor creaturilor.[112] Sunetul, atingerea, gustul, forma şi mirosul, acestea şi simţurile, deşi diverse în ceea ce priveşte esenţele lor, există totuşi într-o stare de amestec, asemenea lacului şi lemnului. Este iarăşi bine cunoscut faptul că nimeni nu întreabă nici pe unul dintre acestea, spunând, cine eşti tu? Fiecare dintre ele, de asemenea, nu are nicio cunoaştere nici despre sine, nici despre celelalte. Ochiul nu se poate vedea pe sine. Urechea nu se poate auzi pe sine. Ochiul, din nou, nu poate îndeplini funcţiile niciunui alt simţ, niciun simţ nu poate îndeplini funcţiile niciunui alt simţ în afară de al său. Dacă toate chiar se combină, chiar ele nu reuşesc să se cunoască pe sine, la fel cum praful şi apa amestecate nu se pot cunoaşte una pe alta, deşi există într-o stare de uniune. Pentru a-şi îndeplini funcţiile respective, ele aşteaptă contactul cu obiecte care le sunt externe. Ochiul, forma şi lumina, constituie cele trei cerinţe ale operaţiunii numite vedere. Acelaşi lucru, ca în acest caz, se întâmplă în ceea ce priveşte operaţiunile celorlalte simţuri şi ideile care sunt rezultatul lor. Apoi, din nou, între funcţiile simţurilor (numite vedere, auz etc.) şi ideile care sunt rezultatul lor (şi anume, formă, sunet etc.), mintea este o entitate diferită de simţuri şi se consideră că are o acţiune proprie. Cu ajutorul ei, se distinge ceea ce există de ceea ce nu există pentru a ajunge la certitudine (în ceea ce priveşte toate ideile derivate din simţuri). Cu cele cinci simţuri de cunoaştere şi cele cinci simţuri de acţiune, mintea formează un total de unsprezece. Al doisprezecelea este Înţelegerea. Când apare o îndoială în legătură cu ceea ce trebuie cunoscut, Înţelegerea intervine şi soluţionează toate îndoielile (pentru a ajuta la o apreciere corectă). După al doisprezecelea, *Sattva* este un alt principiu, numărând al treisprezecelea. Cu ajutorul său, creaturile sunt distinse ca posedând mai mult sau mai puţin din el în constituţiile lor.[113] După aceasta, Conştiinţa (de sine) este un alt principiu (numărând

---

filosofia *Nyaya*, cele cinci cerinţe sunt *Pratijna, Hetu, Udaharana, Upanaya* şi *Nigamana*. În filosofia *Mimansa*, cele cinci cerinţe au fost denumite diferit. *Vishaya, Samsaya, Purvapaksha, Uttara* şi *Nirnaya*.

110 Aceste caracteristici, subliniază comentatorul, deşi în număr de şaisprezece, includ cele patru şi douăzeci menţionate de Bhojadeva în *Retorica* sa numită *Saraswati-kanthabharana*.

111 „*Parartham*" înseamnă, aşa cum explică comentatorul, "cu bun simţ". Nu înseamnă „*Paraprayojanam*" aşa cum este redat greşit de traducătorul Burdwan. Versiunea textului oferită de acesta din urmă este complet lipsită de sens.

112 Ceea ce spune Sulabha aici este următorul lucru: marile elemente primordiale sunt aceleaşi, indiferent dacă alcătuiesc acest corp sau celălalt; şi atunci acelaşi *Chit* este cel care pătrunde în fiecare combinaţie a marilor elemente. Scopul acestei observaţii este de a arăta că Janaka nu ar fi trebuit să pună aceste întrebări despre Sulabha, el şi ea fiind în esenţă aceeaşi persoană. A-i considera pe cei doi ca fiind diferiţi ar indica o obscurizare a vederii.

113 Ceea ce se înţelege prin aceasta este că, atunci când se spune că creaturile posedă mai mult *sattwa* şi mai puţin *sattwa*, *sattwa* pare a fi un principiu existent în constituţiile creaturilor.

al paisprezecelea). Aceasta ajută la o înţelegere de sine ca fiind distinct de ceea ce nu este sinele. Dorinţa este al cincisprezecelea principiu, O, rege. În ea rezidă întregul univers.[114] Al şaisprezecelea principiu este *Avidya*. În ea rezidă al şaptesprezecelea şi al optsprezecelea principiu numite *Prakriti* şi *Vyakti* (adică *Maya* şi *Prakasa*). Fericirea şi suferinţa, senilitatea şi moartea, achiziţia şi pierderea, agreabilul şi dezagreabilul — acestea constituie al nouăsprezecelea principiu şi sunt numite cupluri de opuse. Dincolo de al nouăsprezecelea principiu este un altul, anume Timpul, numit al douăzecilea. Să ştii că naşterile şi morţile tuturor creaturilor se datorează acţiunii acestui al douăzecilea principiu. Aceste douăzeci există împreună. Pe lângă acestea, cele cinci Mari elemente primordiale, şi existenţa şi neexistenţa, ridică numărul la douăzeci şi şapte. Dincolo de acestea, mai sunt trei, numite *Vidhi, Sukra* şi *Vala*, care duc numărul la treizeci.[115] Acel loc în care se află aceste douăzeci şi zece principii este numit corp. Unii oameni consideră *Prakritiul* nemanifest ca fiind sursa sau cauza acestor treizeci de principii. (Aceasta este viziunea şcolii *Sankhya* ateiste). Cei de viziune grosieră din şcoala *Kanada* consideră Manifestul (sau atomii) ca fiind cauza lor. Fie că Manifestul sau cel Ne-manifest este cauza lor, fie că ambele (şi anume Supremul sau *Purusha* şi Manifestul sau atomii) sunt considerate cauza, sau, în al patrulea rând, fie că cele patru împreună (şi anume Supremul sau *Purusha* şi *Maya* Sa, *Jiva* şi *Avidya* sau Ignoranţa) sunt cauza, cei versaţi în *Adhyatma* o văd pe *Prakriti* ca fiind cauza tuturor creaturilor. Acea *Prakriti* care este Ne-manifestată devine manifestată sub forma acestor principii. Eu, tu, O, monarh, şi toţi ceilalţi înzestraţi cu corp suntem rezultatul acelei *Prakriti* (în ceea ce priveşte corpurile noastre). Inseminarea şi alte condiţii (embrionare) se datorează amestecului dintre sămânţa vitală şi sânge. În urma inseminării, rezultatul care apare primul este numit „*Kalala*”. Din „*Kalala*” se naşte ceea ce se numeşte *Vudvuda* (bule). Din stadiul numit „*Vudvuda*” izvorăşte ceea ce se numeşte „*Pesi*”. Din condiţia numită „*Pesi*” apare stadiul în care se manifestă diversele membre. Din această ultimă condiţie apar unghiile şi părul. La expirarea celei de-a noua luni, O, rege al Mithilei, creatura vine pe lume, astfel încât, fiind cunoscut sexul ei, este numită băiat sau fată. Când creatura iese din pântece, forma pe care o prezintă este astfel încât unghiile şi degetele ei par a avea culoarea cuprului lustruit. Următoarea etapă este numită copilărie, când forma văzută la naştere se schimbă. Din copilărie se ajunge la tinereţe, iar din tinereţe, la bătrâneţe. Pe măsură ce creatura avansează de la o etapă la alta, forma prezentată în etapa anterioară se schimbă. Elementele constitutive ale corpului, care servesc diverse funcţii în economia generală, suferă schimbări în fiecare moment la fiecare creatură. Aceste schimbări, însă, sunt atât de minuscule încât nu pot fi observate.[116] Naşterea particulelor şi moartea lor, în fiecare condiţie succesivă, nu poate fi remarcată, O, rege, la fel cum nu se poate observa schimbarea flăcării unei lumânări aprinse.[117] Când starea corpurilor tuturor creaturilor este astfel — adică atunci când ceea ce se numeşte corp se schimbă neîncetat, la fel ca mersul rapid al unui cal de rasă bună — cine a venit de unde sau nu de unde, sau al cui este sau nu este, sau de unde nu provine? Ce legătură există între creaturi şi propriile lor corpuri?[118] Aşa cum din contactul dintre cremene şi fier, sau din frecarea a două bețe de lemn, se generează foc, tot aşa creaturile se generează din combinaţia celor treizeci de principii deja numite. Într-adevăr, aşa cum tu însuţi îţi vezi propriul corp în corpul tău şi cum tu însuţi îţi vezi sufletul în propriul tău suflet, de ce nu îţi vezi propriul corp şi propriul suflet în corpurile şi sufletele altora? Dacă este adevărat că

---

114 Prin cuvântul *Kala* se înţeleg cele 16 principii care încep cu *Prana*. Ceea ce se doreşte a fi spus este că, atâta timp cât principiul Dorinţei există, renaşterea devine posibilă. Prin urmare, universul se bazează pe principiul Dorinţei sau *Vasana*. Simţurile etc. apar toate din acest principiu al *Vasana*.

115 Prin *Vidhi* se înţelege acea dreptate şi inversul ei, care constituie sămânţa Dorinţei. Prin *Sukra* se înţelege ceea ce ajută acea sămânţă să crească sau să-şi dea la iveală rudimentele. Prin *Vala* se înţelege efortul pe care îl depune cineva pentru a-şi satisface dorinţa.

116 Faptul schimbării continue a particulelor din corp era bine cunoscut înţelepţilor hinduşi. Această descoperire nu este nouă pentru fiziologia modernă. În alte locuri s-a arătat că marea descoperire a lui Harvey despre circulaţia sângelui nu era necunoscută Rishilor.

117 Exemplul menţionat pentru ilustrarea schimbării particulelor corporale este cu siguranţă unul foarte fericit. Flacăra unei lămpi aprinse, deşi perfect constantă (ca într-un loc fără vânt), este de fapt rezultatul arderii succesive a particulelor de ulei şi al stingerii succesive a acestei arderi. Atât acest verset, cât şi cel precedent au fost redate inexact de K.P. Singha.

118 Prin urmare, întrebările lui Janaka, care întreba cine era doamna sau a cui aparţine, au fost zadarnice.

vezi o identitate cu tine însuți și cu alții, de ce m-ai întrebat cine sunt eu și al cui sunt? Dacă este adevărat că ai fost, O, rege, eliberat de cunoașterea dualității care spune în mod eronat — acesta este al meu și celălalt nu este al meu, — atunci la ce bun mai sunt întrebări de genul Cine ești, al cui ești și de unde vii? Ce semne ale Eliberării se pot spune că apar la acel rege care acționează așa cum acționează alții față de inamici și aliați, și față de neutri și în victorie și în armistițiu și în război? Ce semne ale Eliberării apar la cel care nu cunoaște adevărata natură a agregatului de trei manifestat în șapte moduri în toate acțiunile și care, din acest motiv, este atașat de acel agregat de trei?[119] Ce semne ale Eliberării există la cel care nu reușește să privească cu ochi egal plăcutul, pe cel slab și pe cel puternic? Deși nevrednic de asta, pretenția ta de Eliberare ar trebui înăbușită de sfetnicii tăi! Acest efort al tău de a atinge Eliberarea (când ai atâtea defecte) este ca folosirea medicinei de către un pacient care se delectează cu tot felul de alimente și practici interzise. O, tu, cel care pedepsești dușmanii, reflectând la soți și la alte surse de atașament, ar trebui să le privești în sufletul tău propriu. Ce altceva poate fi considerat indicația Eliberării? Ascultă-mă acum cum vorbesc în detaliu despre acestea și despre alte surse subtile de atașament aparținând celor patru acte binecunoscute (culcatul pentru somn, plăcerea, mâncatul și îmbrăcatul) de care ești încă legat, deși pretinzi că ai adoptat religia Eliberării. Acel om care trebuie să conducă întreaga lume trebuie să fie, într-adevăr, un singur rege fără pereche. El este obligat să locuiască într-un singur palat. În acel palat are din nou doar o singură cameră de dormit. În acea cameră are, din nou, doar un singur pat pe care noaptea trebuie să se culce. Jumătate din acel pat este obligat să o dea Reginei sale consoarte. Acesta poate servi ca exemplu despre cât de mică este partea regelui din tot ce se spune că posedă. Acesta este cazul cu obiectele lui de plăcere, cu mâncarea pe care o mănâncă și cu veșmintele pe care le poartă. Astfel, el este atașat de o parte foarte limitată din toate lucrurile. El este, din nou, atașat de îndatoririle de a răsplăti și de a pedepsi. Regele este întotdeauna dependent de alții. El se bucură de o parte foarte mică din tot ce se presupune că deține și de acea mică parte este forțat să fie atașat (la fel cum alții sunt atașați de posesiunile lor respective). În privința păcii și a războiului, regele nu poate fi considerat independent. În privința femeilor, a sporturilor și a altor tipuri de plăceri, înclinațiile regelui sunt extraordinar de restrânse. În privința primirii de sfaturi și în adunarea consilierilor săi, ce independență poate avea regele? Când, într-adevăr, își dă ordinele altor oameni, se spune că este pe deplin independent. Dar apoi, în momentul următor, în diversele chestiuni ale ordinelor sale, independența sa este îngrădită de chiar oamenii pe care i-a ordonat.[120] Dacă regele dorește să doarmă, nu își poate satisface dorința, fiind împiedicat de cei care au afaceri de tranzacționat cu el. El trebuie să doarmă când i se permite, iar în timp ce doarme, este obligat să se trezească pentru a le acorda atenție celor care au treabă urgentă cu el – să se spele, să atingă, să bea, să mănânce, să toarne libații focului, să facă sacrificii, să vorbească, să asculte, – acestea sunt cuvintele pe care regii trebuie să le audă de la alții și, ascultându-le, trebuie să fie sclavii celor care le pronunță. Oamenii vin în grupuri la rege și îl solicită pentru daruri. Fiind, totuși, protectorul vistieriei generale, el nu poate face daruri nici măcar celor mai merituoși. Dacă face daruri, vistieria se epuizează. Dacă nu o face, cei dezamăgiți îl privesc cu ochi ostili. El devine tulburat și ca rezultat, sentimente mizantrope îi invadează curând mintea. Dacă mulți oameni înțelepți, eroi și bogați locuiesc împreună, mintea regelui începe să se umple de neîncredere în consecință. Chiar și atunci când nu există niciun motiv de frică, regele simte teamă de cei care îl așteaptă și îl venerează mereu. Pe aceia i-am menționat, O, rege, ei îi găsesc și ei neajunsuri. Privește, în ce fel pot apărea temerile regelui chiar și din partea lor! Apoi din nou, toți oamenii sunt regi în casele lor. Toți

---

119 Cele șapte căi sunt următoarele: Dreptatea, Bogăția și Plăcerea, luate separat și distincte una de alta, constituie trei; apoi, prima și a doua, prima și a treia, precum și a doua și a treia, constituie trei; și, în sfârșit, toate trei împreună. În toate faptele, se poate găsi una sau alta dintre aceste șapte. Prima și a doua există în toate faptele al căror rezultat este dobândirea dreaptă a bogăției; prima și a treia există în procrearea copiilor în căsătoria legală; a doua și a treia în faptele obișnuite ale oamenilor lumești. Dintre faptele în care toate trei se combină, se poate remarca creșterea copiilor, deoarece aceasta este deodată o datorie, o sursă de bogăție și o plăcere. K.P. Singha omite orice referire la aceste șapte căi, în timp ce traducătorul din Burdwan, înțelegând greșit *glosa*, o transformă într-un nonsens total.

120 Regele poate ordona unor oameni să facă anumite lucruri. Acești oameni, după ce se supun acelor ordine, se întorc la el pentru a-i raporta ceea ce au realizat. Regele este obligat să le acorde interviuri pentru că i-au ascultat.

oamenii, din nou, în casele lor sunt gospodari. Ca regii, O, Janaka, toți oamenii în casele lor pedepsesc și răsplătesc. Ca regii, și alții au fii și soții și pe ei înșiși și vistierii și prieteni și provizii. În aceste privințe, regele nu este diferit de alți oameni. — Țara este ruinată, — orașul este mistuit de foc, — elefantul principal a murit, — la toate acestea regele cedează tristeții ca și alții, fără a se gândi prea mult că aceste impresii sunt toate datorate ignoranței și erorii. Regele este rar eliberat de tristețile mentale cauzate de dorință, aversiune și frică. De asemenea, este în general afectat de dureri de cap și diverse boli de acest gen. Regele este afectat (ca și alții) de toate cuplurile de opuse (cum ar fi plăcerea și durerea etc.). Se alarmează de orice. Într-adevăr, fiind plină de dușmani și impedimente, împărăția, în timp ce se bucură de ea, regele petrece nopți fără somn. Suveranitatea este, așadar, înzestrată cu o parte extrem de mică de fericire. Mizeria cu care este înzestrată este foarte mare. Este la fel de nestabil ca flăcările care ard hrănite cu paie sau ca bulele de spumă văzute pe suprafața apei. Cine ar dori să obțină suveranitatea, sau, după ce a obținut-o, poate spera să obțină liniștea? Tu consideri că acest regat și acest palat îți aparțin. Gândești, de asemenea, că această armată, această vistierie și acești consilieri îți aparțin. Ale cui sunt, în realitate, și ale cui nu sunt? Aliații, miniștrii, capitala, provinciile, pedeapsa, vistieria și regele, aceste șapte elemente care constituie membrele unui regat există, sprijinindu-se unul pe celălalt, ca trei bețe care se susțin unul pe celălalt. Meritele fiecăruia sunt puse în valoare de meritele celorlalte. Care dintre ele poate fi considerat superior celorlalte? În acele momente, acelea sunt considerate deosebite față de celelalte atunci când un scop important este servit prin mijlocul lor. Superioritatea, pentru moment, se spune că aparține celui a cărui eficacitate este astfel văzută. Cele șapte membre menționate deja, O, cel mai bun dintre regi, și celelalte trei, formând un total de zece, sprijinindu-se unul pe celălalt, se spune că se bucură de regat la fel ca regele însuși.[121] Acel rege care este înzestrat cu mare energie și care este ferm atașat de practicile Kshatriya ar trebui să fie mulțumit cu doar a zecea parte din recolta câmpului supușilor. Alți regi se mulțumesc cu mai puțin de o zecime parte din astfel de producție. Nu este nimeni care să dețină funcția regală fără ca altcineva să o dețină în lume, și nu există niciun regat fără un rege.[122] Dacă nu există regat, nu poate exista dreptate, și dacă nu există dreptate, de unde poate apărea Eliberarea? Orice merit suprem și cel mai sacru aparține regilor și regatelor.[123] Prin conducerea bine a unui regat, un rege dobândește meritul atașat unui sacrificiu de cal cu tot Pământul dăruit ca Dakshina. Dar câți regi își conduc bine regatele? O, conducătorule din Mithila, pot menționa sute și mii de astfel de defecte care se atașează regilor și regatelor. Apoi, din nou, când eu nu am nicio legătură reală nici măcar cu propriul meu corp, cum se poate spune că am vreun contact cu corpurile altora? Nu poți să mă acuți că am încercat să aduc o amestecare a castelor. Ai auzit întreaga religie a Eliberării din gura lui Panchasikha împreună cu mijloacele ei, metodele ei, practicile ei și concluzia ei?[124] Dacă ai învins toate legăturile tale și te-ai eliberat de toate atașamentele, te întreb, O, rege, cum îți păstrezi legăturile cu această umbrelă și cu celelalte apanaje ale regalității? Cred că nu ai ascultat scripturile, sau le-ai ascultat fără niciun folos, sau, poate, ai ascultat alte tratate care arată ca scripturile. Se pare că ești posedat doar de cunoaștere lumească și că, asemenea unui om obișnuit din lume, ești legat de legăturile atingerii și ale soțiilor și reședințelor și altele asemenea. Dacă este adevărat că te-ai eliberat de toate legăturile, ce rău ți-am făcut intrând în persoana ta doar cu Intelectul meu? Cu Yatis, dintre toate ordinele de oameni, obiceiul este să locuiască în locuri nelocuite sau pustii. Ce rău ți-am făcut atunci eu, care, intrând în înțelegerea ta care este cu adevărat cunoaștere reală? Nu te-am atins, O, rege, cu mâinile, brațele sau picioarele, coapsele, O, cel fără de păcat, sau cu vreo altă parte a corpului. Ești născut într-o rasă

---

121 Comentatorul explică faptul că celelalte trei sunt *Vriddhi*, *Kshaya* și *Sthana*, toate decurgând din politică. Unele dintre cele șapte membre sunt neînsuflețite, cum ar fi trezoreria. Dar se spune că trezoreria îi susține pe miniștri, iar miniștrii susțin trezoreria.

122 Prin urmare, când fiecare regat are un rege, și regii sunt și ei mulți, nimeni nu ar trebui să se mândrească cu gândul că este rege.

123 Scopul acestui verset este de a arăta că, întrucât Janaka își conduce regatul fără a fi atașat de acesta, el nu poate revendica meritul care aparține regilor.

124 *Upaya* sau mijloacele implică aici atitudinea de a sta jos (ca în Yoga). *Upanishad* sau metoda implică *sravana* și *mañana* (Le), ascultare și gândire. *Upasanga* sau practicile implică diferitele ramuri ale *Dhyanei* etc. *Nischaya* sau concluzia se referă la Brahma.

înaltă. Ai pudoare. Ai previziune. Indiferent dacă actul a fost bun sau rău, intrarea mea în corpul tău a fost una privată, privindu-ne doar pe noi doi. Nu a fost nepotrivit din partea ta să publici acel act privat în fața întregii tale curți? Acești Brahmani sunt toți vrednici de respect. Ei sunt predecesorii de frunte. Și tu ești îndreptățit să-i respecți, fiind regele lor. Arătându-le reverență, ești îndreptățit să primești reverență de la ei. Reflectând la toate acestea, nu era potrivit din partea ta să proclami în fața acestor fruntași faptul acestei întâlniri între două persoane de sexe diferite, dacă, într-adevăr, cunoști regulile de cuviință în ceea ce privește vorbirea. O, rege al Mithilei, stau în tine fără să te ating deloc, asemenea unei picături de apă pe o frunză de lotus care stă pe ea fără să o ude deloc. Dacă, în ciuda instrucțiunilor lui Panchasikha din ordinul călugăresc, cunoașterea ta s-a îndepărtat de obiectele senzoriale de care se raportează? Este clar că ai căzut din modul de viață domestic, dar nu ai atins încă Eliberarea, care este atât de greu de atins. Stai între cele două, prefăcându-te că ai atins scopul Eliberării. Contactul celui eliberat cu altul eliberat, sau al *Purusha* cu *Prakriti*, nu poate duce la o amestecare de genul celei pe care o temi. Numai cei care consideră sufletul identic cu corpul și care cred că diferitele ordine și moduri de viață sunt cu adevărat diferite unul de celălalt, sunt deschiși la eroarea de a presupune că o amestecare este posibilă. Corpul meu este diferit de al tău. Dar sufletul meu nu este diferit de sufletul tău. Când pot realiza acest lucru, nu am cea mai mică îndoială că înțelegerea mea nu stă cu adevărat în a ta, deși am intrat în tine prin Yoga.[125] Un vas este ținut în mână. În vas este lapte. Pe lapte este o muscă. Deși mâna și vasul, vasul și laptele, și laptele și musca există împreună, cu toate acestea, toate sunt distincte una de cealaltă. Vasul nu ia natura laptelui. Nici laptele nu ia natura mușteі. Condiția fiecăruia depinde de sine și nu poate fi modificată niciodată de condiția celuilalt cu care ar putea exista temporar. În acest fel, culoarea și practicile, deși pot exista odată cu și într-o persoană eliberată, nu i se atașează cu adevărat. Cum poate fi posibilă atunci o amestecare a ordinelor în urma acestei uniuni a mea cu tine? Apoi, din nou, nu sunt superior ție la culoare. Nici nu sunt Vaisya, nici Sudra. Eu sunt, O, rege, de același ordin cu tine, născut dintr-o rasă pură. A existat un rege înțelept pe nume Pradhana. Este evident că ai auzit de el. M-am născut în rasa lui, și numele meu este Sulabha. În sacrificiile făcute de strămoșii mei, cel dintâi dintre zei, anume Indra, obișnuia să vină, însoțit de Drona și Satasringa și de Chakradwara (și alte genii conducătoare ale marilor munți). Născută într-o astfel de rasă, s-a constatat că nu s-a putut găsi un soț pentru mine care să fie potrivit pentru mine. Instruită apoi în religia Eliberării, rătăcesc pe Pământ singură, respectând practicile ascezei. Nu practic nicio ipocrizie în ceea ce privește viața de Renunțare. Nu sunt o hoață care își însușește ceea ce aparţine altora. Nu tulbur practicile care aparţin diferitelor ordine. Sunt fermă în practicile care aparţin modului de viaţă căruia îi aparţin în mod corespunzător. Sunt fermă și neclintită în făgăduințele mele. Nu rostesc niciun cuvânt fără a reflecta asupra corectitudinii lui. Nu am venit la tine fără să fi deliberat corespunzător, O, monarhule! Auzind că înțelegerea ta a fost purificată de religia Eliberării, am venit aici din dorința unui beneficiu. Într-adevăr, am venit să te întreb despre Eliberare. Nu spun aceasta pentru a mă glorifica și a-mi umili adversarii. Dar spun aceasta, împinsă doar de sinceritate. Ceea ce spun este că cel care este eliberat nu se îndeletnicește niciodată cu acea măcelărire intelectuală care este implicată într-o dispută dialectică pentru câștig. El, pe de altă parte, este cu adevărat eliberat cel care se dedică lui *Brahma*, acel singur loc al liniștii.[126] Așa cum o persoană din ordinul cerșetorilor locuiește doar o singură noapte într-o casă goală (și pleacă în dimineața următoare), tot în același mod voi locui această o singură noapte în persoana ta (care, așa cum am spus deja, este ca o cameră goală, lipsită de cunoaștere). M-ai onorat cu cuvinte și cu alte ofrande care se cuvin de o gazdă unui oaspete. După ce am dormit această o singură noapte în persoana ta, O, conducător al Mithilei, care este ca și cum ar fi acum propria mea cameră, mâine voi pleca.

Bhishma a continuat: Auzind aceste cuvinte pline de sens excelent și de rațiune, regele Janaka nu a reușit să-i dea niciun răspuns.[127]

---

125 Dezvolt complet acest verset.

126 ***Na*** din a doua linie este conectată cu *Vyayachcchate*.

SECȚIUNEA CCCXXII

Yudhishthira a zis: Cum a ajuns Suka, fiul lui Vyasa, în vremurile de demult, să îmbrățișeze renunțarea? Doresc să-ți aud povestirea. Curiozitatea mea în această privință este de nestăpânit. Se cuvine ca tu, O, tu din neamul lui Kuru, să-mi vorbești despre concluziile referitoare la Nemanifestat (Cauza), Manifestat (Efectele) și Adevărul (sau *Brahma*) care se află în ele, dar nu este atașat de ele, precum și despre faptele lui Narayana, cel născut din sine, așa cum sunt ele cunoscute de înțelegerea ta.

Bhishma a zis: Văzându-și fiul, Suka, trăind fără frică, ca oamenii obișnuiți, în practici pe care aceștia le consideră inofensive, Vyasa l-a învățat întreaga *Vedă* și apoi i-a vorbit într-o zi în aceste cuvinte:

Vyasa a zis: O, fiule, devenind stăpânul simțurilor, să-ți supui frigul și căldura extreme, foamea și setea, și vântul de asemenea, și, după ce le-ai stăpânit (așa cum fac Yoghinii), să practici dreptatea. Să observi cuviincios adevărul și sinceritatea, și lipsa de mânie și răutate, și autocontrolul și asceza, și datoriile de bunătate și compasiune. Odihnește-te în adevăr, ferm devotat dreptății, abandonând orice fel de prefăcătorie și înșelăciune. Să-ți susții viața din ceea ce rămâne din hrană după ce ai hrănit zeii și oaspeții. Corpul tău este la fel de trecător ca spuma de pe suprafața apei. Sufletul *Jiva* stă neatașat în el ca o pasăre pe un copac. Tovărășia tuturor obiectelor plăcute este extrem de scurtă. Atunci de ce, O, fiule, dormi într-o asemenea uitare? Dușmanii tăi sunt precauți și treji și mereu pregătiți (să sară asupra ta) și mereu vigilenți la ocazia lor. De ce ești atât de prost să nu știi asta?[128] Pe măsură ce zilele trec una după alta, perioada vieții tale este micșorată. Într-adevăr, când viața ta este tăiată neîncetat, de ce nu alergi la învățători (pentru a învăța mijloacele de salvare)? Numai cei lipsiți de credință (în existența vieții de apoi) își pun inima în lucrurile acestei lumi care au efectul doar de a spori carnea și sângele. Ei sunt complet nepăsători la tot ce ține de lumea de apoi. Acei oameni care sunt amețiți de înțelegeri greșite afișează un dispreț pentru dreptate. Omul care merge pe urmele acelor persoane rătăcite care s-au îndreptat pe căi deviate și greșite este la fel de afectat ca și ei. Cei însă care sunt mulțumiți, devotați scripturilor, înzestrați cu suflete înalte și posesoare de mare putere, se îndreaptă spre calea dreptății. Să-i slujești cu reverență și să ceri instrucțiuni de la ei. Să acționezi conform instrucțiunilor primite de la acei înțelepți ale căror ochi sunt ațintiți asupra dreptății. Cu înțelegerea curățată prin astfel de lecții și făcută superioară, să-ți restrângi apoi inima care este mereu gata să devieze de la cursul corect. Cei ale căror înțelegeri sunt mereu preocupate de prezent, care privesc neînfricat viitorul ca pe ceva destul de îndepărtat, — cei care nu respectă nicio restricție în ceea ce privește hrana, — sunt cu adevărat persoane lipsite de simț care nu reușesc să înțeleagă că această lume este doar un teren de probă.[129] Reparând la cele șase trepte constituite de Dreptate, să urci acele trepte una câte una. În prezent ești ca un vierme angajat în a-și țese coconul în jurul său și astfel renunțând la orice mijloc de scăpare. Să ții la stânga ta, fără nicio scrupul, ateul care încalcă toate restricțiile, care este situat ca o casă lângă un curent feroce și invadator, (pentru distrugerea pe care o caută), și care (pentru alții) pare să stea ca un bambus cu capul său înalt ridicat în mândrie.[130] Să traversezi cu *pluta Yoga* oceanul lumii ale cărui ape sunt constituite din cele cinci simțuri ale tale. Având Dorința și Mânia și Moartea ca monștrii săi feroce, și având nașterea ca vârtej, Să traversezi, cu pluta Dreptății, lumea afectată de

---

127 Scopul acestui verset este de a arăta că vorbele rostite de Sulabha erau fără răspuns. Pentru a atinge Eliberarea, trebuie să practici o viață de Renunțare în loc să continui în viața domestică.

128 Acești dușmani sunt, desigur, pasiunile.

129 Literal, lumea este doar un loc al acțiunii, ceea ce implică faptul că creaturile, venind aici, trebuie să acționeze: aceste acțiuni duc la recompense și pedepse, atât aici, cât și de apoi. Calea către Eliberare este, așa cum s-a arătat adesea anterior, prin epuizarea consecințelor actelor prin bucurie sau suferință și prin abținerea de la acte ulterioare prin adoptarea religiei *Nivritti*.

130 *Kulapatam* este explicat de comentator ca *Mahanadipuram*. În *Naram* etc., *venumivodahritam* (ca în textul din Bombay) sau *venumivoddhhatam* (ca în textul bengalez) este destul de neinteligibil decât dacă este înțeles în sensul în care l-am înțeles eu. K. P. Singha traduce greșit *Kulapatam*, iar traducătorul din Burdwan înțelege greșit atât *Kulaparam*, cât și *venumivoddhatam*.

Moarte și chinuită de Degenerare, și asupra căreia tunetele constituite de zile și nopți cad neîncetat. Când moartea te caută în fiecare moment, adică atunci când stai jos sau întins, este cert că Moartea te poate face victima sa oricând. De unde îți vei obține salvarea! Ca lupoaica ce smulge un miel. Moartea smulge pe cel care încă se ocupă să adune bogății și încă nemulțumit în satisfacerea plăcerilor sale. Când ești sortit să intri în întuneric, să ții ridicată lampa aprinsă făcută din înțelegere dreaptă și a cărei flacără a fost bine întreținută. Căzut în forme diverse una după alta în lumea oamenilor, o creatură obține cu mare greutate statutul de *Brahmanhood*. Ai obținut acel statut. Fă-ți pe urmă, O, fiule, strădуința de a-l menține (corespunzător).[131] Un Brahman nu s-a născut pentru satisfacerea dorinței. Dimpotrivă, corpul său este destinat să fie supus mortificării și ascezei în această lume, astfel încât fericirea incomparabilă să fie a lui în lumea de apoi. Statutul de *Brahmanhood* este obținut cu ajutorul ascezelor austere și de lungă durată. După ce a obținut acel statut, nimeni nu ar trebui să-și irosească timpul în satisfacerea simțurilor sale. Mereu angajat în asceză și autocontrol și doritor de ceea ce este în binele tău, să trăiești și să acționezi, devotat păcii și liniștii. Perioada vieții fiecărui om este ca un mânz. Natura acelui mânz nu este manifestă. Cele optsprezece elemente (menționate anterior) îi constituie corpul. Natura sa este extrem de subtilă. *Kshana, Truti* și *Nimesha* sunt firele de păr de pe corpul său. Amurgurile constituie articulațiile sale de la umeri; Săptămânile luminate și cele întunecate sunt cei doi ochi ai săi de putere egală. Lunile sunt celelalte membre ale sale. Acel mânz aleargă neîncetat. Dacă ochii tăi nu sunt orbi, contemplând acel mânz care înaintează neîncetat pe cursul său invizibil, orientează-ți inima spre dreptate, după ce ai ascultat ce îți spun învățătorii tăi cu privire la lumea de apoi. Cei care se abat de la dreptate și se comportă neglijent, cei care afișează mereu răutate față de alții și iau căi greșite sunt obligați să își asume corpuri (fizice) în regiunile lui Yama și să sufere diverse aflicțiuni, ca urmare a faptelor lor nedrepte de tot felul.[132] Acel rege care este devotat dreptății și care protejează și pedepsește pe cei buni și pe cei răi cu discernământ, ajunge în acele regiuni care aparțin omului cu fapte drepte. Făcând diverse feluri de fapte bune, el ajunge la o fericire care este fără cusur și care nu poate fi atinsă nici măcar prin mii de nașteri.[133] Câini furioși cu înfățișare înfricoșătoare, ciori cu ciocuri de fier, stoluri de corbi și vulturi și alte păsări, și viermi care sug sânge, îl atacă pe omul care încalcă poruncile părinților și învățătorilor săi atunci când acesta ajunge în iad după moarte.[134] Acel ticălos păcătos care, din neglijența sa, încalcă cele zece limite fixate chiar de Sinele Născut, este obligat să-și petreacă timpul în mare suferință în pustiurile care se află în domeniile regelui Pitrilor.[135] Omul care este pătat de lăcomie, care este îndrăgostit de minciună, care se delectează mereu în înșelăciune și trucuri și care le face rău altora prin ipocrizie și înșelăciune, trebuie să meargă în iadul adânc și să sufere mari chinuri și aflicțiuni pentru faptele sale de răutate. Un astfel de om este forțat să se scalde în râul larg numit Vaitarani ale cărui ape sunt fierbinți, să intre într-o pădure de copaci ale căror frunze sunt ascuțite ca săbiile și apoi să se întindă pe un pat de topoare de luptă. Astfel, el își petrece zilele în iadul înfricoșător, în mare suferință. Tu vezi doar regiunile lui Brahman și ale altor zei, dar ești orb la ceea ce este cel mai înalt (și anume, Eliberarea). Vai, ești mereu orb și la ceea ce aduce Moartea după sine (și anume, decrepitudinea și bătrânețea).[136] Mergi (pe calea Eliberării)! De ce zăbovești? Un teroare înfricoșătoare, distrugătoare a fericirii tale, este în fața ta! Ia măsuri rapide pentru a-ți obține Eliberarea! Curând după moarte, vei fi cu siguranță adus în fața lui Yama la porunca acestuia. Pentru a obține fericirea în lumea de apoi, străduiește-te să atingi dreptatea prin practicarea unor jurăminte dificile și austere. Puternicul Yama, fără a ține

131 Adică, să o susțină prin îndeplinirea îndatoririlor unui brahman.

132 *Prachalita-dharma* etc. se referă la cei care s-au îndepărtat de la dreptate. Traducătorul Burdwan înțelege greșit versetul. *Karanabhih* este *kriabhih*.

133 Comentatorul explică faptul că acest verset este menit să-l asigure pe Yudhishthira că regii sunt competenți să obțină fericirea în lumea viitoare. Comentatorul explică *Anupagatam* ca fiind imposibil de atins nici măcar în mii de nașteri.

134 *Rudhi rapali* sunt viermi care sug sânge. *Uparatam* este mort.

135 Cele zece limite sau porunci, așa cum sunt menționate de Comentator, sunt cinci pozitive, și anume Puritatea, Mulțumirea, Pocăința, Studiul *Vedelor,* Meditația asupra lui Dumnezeu, și cele cinci negative, și anume abținerea de la cruzime, de la neadevăr, de la furt, de la nerespectarea jurămintelor și de la dobândirea de bogății.

136 *Chirasya* este legat gramatical de *na vudhyase,* care înseamnă „că ești mereu orb etc.”. Traducătorul Burdwan îl înțelege complet greșit și îl consideră echivalent cu *achirena*. K. P. Singha îl omite.

seama de suferința altora, ia foarte curând viețile tuturor persoanelor, adică ale tale și ale prietenilor tăi. Nimeni nu poate să i se opună. Curând vântul lui Yama va sufla în fața ta (și te va împinge în prezența sa). Curând vei fi dus în acea prezență înfricoșătoare complet singur. Fă ceea ce va fi pentru binele tău acolo. Unde este acum vântul Morții care va sufla curând în fața ta? (Îți amintești de el?) Curând punctele cardinale, când acel moment sosește, vor începe să se învârtă în fața ochilor tăi. (Îți amintești de asta?) O fiule, curând (când acel moment va veni) *Vedele* tale vor dispărea dinaintea ochilor tăi în timp ce mergi neajutorat în acea prezență temută. Prin urmare, orientează-ți inima spre abstractizarea Yoga, care este înzestrată cu mare excelență.[137] Străduiește-te să obții acea unică comoară, ca să nu trebuiască să regreți la amintirea (după Moarte) faptelor tale trecute, bune și rele, toate caracterizate de eroare.[138] Bătrânețea slăbește foarte curând corpul tău și te deposedează de forță, de membrele tale și de frumusețe. Caută, dar, un singur tezaur. Foarte curând Distrugătorul, cu Boala drept caretă, îți va străpunge și rupe trupul cu mână puternică, pentru a-ți lua viața. Deci, practică penitență austeră. Foarte curând acei lupi teribili care sălășluiesc în trupul tău te vor asalta din toate părțile. Sârguiește-te, dar, să săvârșești fapte de dreptate.[139] Foarte curând vei vedea singur o întunecime deasă, și foarte curând vei vedea copaci de aur pe vârful dealului. Grăbește-te, dar, să săvârșești fapte de dreptate.[140] Foarte curând acei tovarăși răi și dușmani ai tăi (și anume, simțurile), îmbrăcați în haină de prieteni, te vor abate de la viziunea corectă. Străduiește-te, dar, fiule, să dobândești ceea ce este de cel mai înalt bine. Câștigă acea avere care nu se teme nici de regi, nici de hoți, și pe care nu trebuie să o abandonezi nici la Moarte. Câștigată prin faptele proprii, acea avere ce nu trebuie niciodată împărțită între coproprietari. Fiecare se bucură de acea avere (în lumea de apoi) pe care fiecare a câștigat-o pentru sine. O, fiule, dă altora prin care pot ei trăi în lumea de apoi. Dedică-te și tu dobândirii acelei averi care este indestructibilă și durabilă. Nu crede că ar trebui mai întâi să te bucuri de tot felul de plăceri și apoi să-ți îndrepți inima spre Eliberare, căci înainte de a te sătura de plăceri, s-ar putea să fii cuprins de Moarte. Ținând cont de asta, grăbește-te să faci fapte bune.[141] Nici mama, nici fiul, nici rudele, nici prietenii apropiați, chiar și atunci când sunt implorați cu onoruri, nu însoțesc omul care moare. Spre tărâmurile lui Yama trebuie să meargă singur, neînsoțit de nimeni. Doar faptele, bune și rele, pe care le-a făcut înainte de moarte, însoțesc omul care merge în lumea de apoi. Aurul și pietrele prețioase pe care cineva le-a câștigat prin mijloace bune și rele nu devin niciun beneficiu pentru el când trupul său se destramă. Din oamenii care au plecat în lumea de apoi, nu există martor mai bun decât sufletul, pentru toate faptele făcute sau nefăcute în viață. Faptul că sufletul-actor (*Jiva*-sufletul) intră în conștiința-martor când are loc distrugerea corpului, este văzut de inteligența Yoga atunci când yoghinii intră în firmamentul inimilor lor.[142] Chiar și aici, zeul Foc, Soarele și Vântul — acești trei locuiesc în corp. Aceștia, văzând toate practicile vieții cuiva, devin martorii lui. Zilele și Nopțile — cele dintâi caracterizate prin virtutea de a arăta toate lucrurile și cele din urmă caracterizate prin virtutea de a ascunde toate lucrurile — aleargă neîncetat și ating toate lucrurile (micșorându-le astfel perioadele de existență). Fii, dar, atent la datoriile propriei tale stări.[143] Drumul din lumea de apoi (care duce la tărâmurile lui Yama) este infestat de mulți dușmani (sub formă de păsări cu cioc de fier și lupi) și de mulți viermi și insecte dezgustătoare și teribile. Ai grijă de faptele tale, căci numai faptele te vor însoți pe acel drum. Acestea nu trebuie împărtășite cu alții, dar fiecare se bucură sau suferă roadele acelor fapte pe care fiecare le-a făcut el însuși. Așa cum Apsarele și marii Rishi obțin roade de mare

137 Traducătorul din Burdwan oferă o versiune ridicolă a versetului.

138 *Kevalam nidhim* înseamnă literalmente „singura comoară”. Poate implica fie *Samadhi*, fie *Brahma*. Faptele, fie ele bune sau rele, apar toate din eroare. Abținerea de la fapte este adevărata cale către eliberare.

139 Se vorbește despre patimi ca despre lupi.

140 Vederea copacilor aurii este un semn premonitoriu al Morții.

141 Redus literal, versul ar suna astfel: Înainte ca *Yavaka* unui om bogat să fie complet gătită, de fapt, cât timp este încă negătită, s-ar putea să mori. Grăbește-te, așadar. Prin *Yavaka* se înțelege un anumit tip de mâncare făcută din *ghee* și făină sau orz.

142 În versetul 53 se spune că Sufletul este martorul în lumea cealaltă al tuturor acțiunilor și omisiunilor din această viață. În versetul 54, se spune că existența Sufletului atunci când corpul nu există este posibilă, deoarece yoghinii, în Yoga, trăiesc în Sufletul lor, inconștienți cât timp sunt inconștienți de corpurile lor. Intrarea *Chaitanya*-ului activ în acel *Chaitanya* care supraviețuiește ca martor înseamnă moartea corpului.

143 Traducătorul Burdwan oferă o versiune eronată a acestui verset.

fericire, în acelaşi mod, oamenii faptelor drepte, ca roade ale faptelor lor drepte respective, obţin în lumea de apoi care de o luminozitate transcendentă, care se mişcă pretutindeni la voia călăreţilor. Oamenii faptelor fără cusur şi cu suflete curăţate şi naştere pură obţin în lumea următoare roade care corespund faptelor lor drepte din această viaţă. Mergând pe drumul înalt constituit de datoriile vieţii domestice, oamenii dobândesc sfârşituri fericite prin atingerea regiunii lui Prajapati sau a lui Vrihaspati sau a celui cu o sută de sacrificii. Îţi pot da mii şi mii de instrucţiuni. Ştii, însă, că puternicul purificator (şi anume, Dreptatea) ţine toţi oamenii proşti în Întuneric.[144] Ai împlinit douăzeci şi patru de ani. Acum ai douăzeci şi cinci de ani. Roagă-te să-ţi pui la dispoziţie stocul de dreptate. Cel Ce Distruge, care sălăşluieşte în eroare şi neatenţie, foarte curând îţi va lipsi simţurile de puterile lor respective. Fă-ţi datoria înainte ca această împlinire să fie adusă la bun sfârşit, bazându-te doar pe corpul tău.[145] Când este datoria ta să mergi pe acel drum în care tu însuţi vei fi în faţă şi tu însuţi vei fi în spate, ce nevoie mai ai atunci de trupul tău, de soţie şi copii?[146] Când oamenii trebuie să meargă individual şi fără tovarăşi în regiunea lui Yama, este clar că, având în vedere o astfel de situaţie de teroare, ar trebui să cauţi să dobândeşti acea unică comoară (şi anume: Dreptatea sau *Yogasamadhi*). Puernicul Yama, indiferent de suferinţele celorlalţi, smulge din rădăcini pe prietenii şi rudele cuiva. Nimeni nu i se poate opune. Fă-ţi, aşadar, o rezervă de dreptate. Îţi dau aceste învăţături, O, fiu, care sunt în deplină concordanţă cu scripturile pe care le urmez. Observă-le prin acţiuni în conformitate cu sensul lor. Cel ce îşi susţine trupul urmând datoriile stabilite pentru propria sa ordine şi cel ce face donaţii pentru a câştiga orice fructe s-ar ataşa de astfel de acte, se eliberează de consecinţele născute din ignoranţă şi eroare.[147] Cunoaşterea pe care un om cu fapte drepte o dobândeşte din declaraţiile Vedice duce la atotştiinţă. Această atotştiinţă este identică cu ştiinţa celui mai înalt obiect al achiziţiei umane (şi anume: Eliberarea). Învăţătura, transmisă celor recunoscători, a fost benefică (datorită faptului că a dus la dobândirea acelui cel mai înalt obiect al achiziţiei umane).[148] Plăcerea pe care o simte cineva în a trăi printre locuinţele oamenilor este cu adevărat o legătură puternică. Rupând acea legătură, oamenii cu fapte drepte se îndreaptă spre regiuni de mare fericire. Oamenii răi, însă, nu reuşesc să rupă acea legătură. Ce folos ai tu de avere, O, fiu, sau de rude, sau de copii, din moment ce trebuie să mori? Ocupă-te să-ţi cauţi sufletul care este ascuns într-o peşteră. Unde s-au dus toţi bunicii tăi? Fă astăzi ceea ce ai fi lăsat pentru mâine. Fă dimineaţa ceea ce ai fi lăsat pentru după-amiaza. Moartea nu aşteaptă pe nimeni, să vadă dacă şi-a îndeplinit sau nu sarcina. După moarte, urmând trupul (la crematoriu), rudele, cunoscuţii şi prietenii se întorc, aruncându-l pe rugul funerar. Fără scrupule ocoleşte-i pe acei oameni care sunt sceptici, care sunt lipsiţi de compasiune şi care sunt dedicaţi căilor rele, şi străduieşte-te să cauţi, fără lâncezeală sau apatie, ceea ce este pentru binele tău suprem. Aşadar, când lumea este astfel afectată de Moarte, realizează cu toată inima ta dreptatea, ajutat în permanenţă de răbdarea neclintită. Omul care cunoaşte bine mijloacele de a ajunge la Eliberare şi care îşi îndeplineşte datoriile ordinului său, atinge cu siguranţă o mare fericire în lumea cealaltă. Pentru tine care nu recunoşti moartea aflat în dobândirea unui alt corp şi care nu te abaţi de la calea bătătorită de cei drepţi, nu există nimicire. Cel ce sporeşte rezerva de dreptate este cu adevărat înţelept. Acel ce se abate de la dreptate este considerat nebun. Cel care se angajează în realizarea de

144 Cred că sensul este că numai dreptatea poate aduce un om pe calea care duce la fericire şi nu simple instrucţiuni, oricât de repetate ar fi.

145 Comentatorul explică faptul că *Pramadagah* este echivalent cu *Pramadagrihavasin* şi se referă la *Antakah*. *Chamum* este *Indriyasenam*. *Grdhitam* este corp. *Yathagrahitam* este *dehamanatikramya*. În acest verset, *pura* poate însemna fie în viitorul apropiat, fie în curând, sau *pura* poate însemna înainte, adică înainte ca Distrugătorul să-ţi facă simţurile astfel etc.

146 Drumul pe care tu însuţi vei fi în faţă şi tu în spate este drumul Cunoaşterii de Sine. Traducătorul Burdwan nu înţelege cum primul rând ajunge să însemne Cunoaşterea de Sine! Prin urmare, deşi foloseşte cuvântul *amajnana* (urmându-l pe Comentator), totuşi repetă în mod eronat unele dintre cuvintele folosite în rând.

147 Ultimul cuvânt al celui de-al doilea rând este *muchyate* şi nu *yujyate*. Dacă se respectă expresia „*yujyate*”, aceasta ar însemna „eliberat de consecinţele ignoranţei şi erorii, el ar reuşi să-l atingă pe *Brahma*”.

148 Acesta este un vers foarte abstract. L-am redat, urmând exemplul comentatorului Srutam, el explică acest lucru ca fiind „cunoaşterea născută din declaraţii vedice precum *Tattwamasi* etc. *Sarvamasnute* este echivalent cu *samastam Brahmandam vyapnoti*, adică o astfel de cunoaştere duce la *sarvatmyam*, adică omniscienţa *Tadetat* etc., adică omniscienţa este *darsanam* lui *parampwushartha* sau *Moksha*. *Kritajna upadishtam artham* este *Samhitam*.”

fapte bune dobândește raiul și alte recompense ca fruct al acestor fapte; dar cel dedicat faptelor rele trebuie să se scufunde în iad. După ce a dobândit statutul de om, atât de greu de obținut, care este treapta spre rai, trebuie să-și fixeze sufletul pe *Brahma* pentru a nu mai cădea din nou. Acel bărbat a cărui înțelegere, îndreptată spre calea cerului, nu se abate de la ea, este considerat de cei înțelepți ca fiind cu adevărat un om al dreptății, iar când moare, prietenii săi ar trebui să se lase pradă doliului. Acel bărbat a cărui înțelegere nu este neliniștită și care este îndreptată spre *Brahma* și care a ajuns în cer, scapă de un mare Teroare (și anume iadul). Cei care se nasc în lăcașuri de asceți și mor acolo, nu dobândesc multă virtute prin abținerea toată viața de la plăceri și de la satisfacerea dorințelor. El însă, care, deși deține obiecte de plăcere, le aruncă și se angajează în practica penitențelor, reușește să dobândească totul. Fructele penitențelor unui astfel de om sunt, cred eu, mult mai înalte. Maici și tați și fii și soții, cu miile și miile, fiecare a avut și va avea în această lume. Cine au fost, însă, ei și ai cui suntem noi? Sunt singur. Nu am pe nimeni pe care să-l pot numi al meu. Nici nu aparțin nimănui altcuiva. Nu văd persoana al cărei sunt, nici nu văd pe cel pe care să-l pot numi al meu. Ei nu au nicio legătură cu tine. Tu nu ai nicio legătură cu ei.[149] Toate creaturile se nasc în acord cu actele lor din viețile anterioare. Și tu va trebui să pleci de aici (pentru a te naște într-o nouă ordine) determinat de propriile tale acte. În această lume se vede că prietenii și însoțitorii numai ai celor bogați se poartă cu devotament față de cei bogați. Prietenii și însoțitorii, însă, ai celor săraci se îndepărtează încă din timpul vieții celor săraci. Omul comite numeroase fapte rele de dragul soției sale (și copiilor). Din acele fapte rele el suferă multe necazuri atât aici, cât și în lumea de apoi. Înțeleptul vede lumea vieții devastată de acțiunile întreprinse de fiecare ființă vie. Fă, așadar, tu, O, fiule, conform tuturor instrucțiunilor pe care ți le-am dat! Omul înzestrat cu viziune adevărată, văzând această lume doar ca un teren de acțiune, ar trebui, din dorința de fericire în lumea următoare, să facă acte bune. Timpul, exercitându-și puterea irezistibilă, gătește toate creaturile (în cazanul său), cu ajutorul lingurii sale constituită din luni și anotimpuri, soarele drept foc, iar zilele și nopțile drept combustibil, zile și nopți, adică cele care sunt martorele fructelor fiecărui act făcut de fiecare creatură. Pentru ce este averea care nu este dată și care nu este cheltuită? Pentru ce este puterea care nu este folosită pentru a rezista sau a-și subjuga dușmanii? Pentru ce este cunoașterea scripturilor care nu te îndeamnă la fapte de dreptate? Și pentru ce este acel suflet care nu își subjugă simțurile și nu se abține de la fapte rele?

Bhishma a continuat: Auzind aceste cuvinte benefice rostite de cel născut pe insulă (Vyasa), Suka, lăsându-și tatăl, a plecat să caute un învățător care să-l învețe religia Eliberării.[150]

SECȚIUNEA CCCXXIII

Yudhishthira spuse: Dacă există vreo eficacitate în daruri, în jertfe, în penitențe bine îndeplinite și în slujbe datornice aduse învățătorilor și altor seniori venerabili, vorbește-mi despre aceasta, O, bunicule.

Bhishma spuse: O minte asociată cu răul face ca inima să cadă în păcat. În această stare, un om își pângărește faptele și apoi cade într-o mare suferință. Cei ce au săvârșit fapte păcătoase trebuie să se nască în condiții de mare sărăcie. Din foamete în foamete, din durere în durere, din frică în frică este schimbarea lor. Sunt mai morți decât cei deja morți. Înzestrați cu evlavie, cei cu credință, cei cu stăpânire de sine și cei devotați faptelor drepte merg din bucurie în bucurie, din rai în rai, din fericire în fericire. Cei necredincioși trebuie să treacă, bâjbâind, prin regiuni infestate de fiare sălbatice și elefanți și prin ținuturi fără drum pline de șerpi și tâlhari și alte cauze de frică. Ce mai este de spus despre aceștia? Pe de altă parte, cei înzestrați cu reverență pentru zei și oaspeți, cei

149 Sensul este că, în cursul renașterilor noastre repetate, am dobândit aceste relații în mod repetat și le vom dobândi la fel de repetat. Dar, în realitate, suntem complet smulși din legătură cu ele. Unirea lor cu noi este ca unirea bucăților de lemn care plutesc într-un râu, când unite temporar, când separate.

150 *Mokshadaisikam* este explicat de comentator ca *Mokshandeshataram*. K. P. Singha traduce greșit acest cuvânt. Această secțiune se numește *pavakadhyayanam*, adică *chitta-sodhakadhyayanam*, adică lecția care, odată citită și stăpânită, duce la curățarea inimii.

liberali, cei care au respect adecvat față de oamenii buni și cei care fac daruri în jertfe, au pentru ei calea (fericirii) care aparţine oamenilor cu suflet curățat și stăpânit. Cei care nu sunt drepți nu ar trebui consideraţi oameni, la fel cum boabele fără miez nu sunt considerate cereale și cum gândacii nu sunt consideraţi păsări. Faptele pe care cineva le face îl urmează chiar și atunci când aleargă repede. Oricare fapte face cineva, ele stau cu făptuitorul când acesta se culcă. De fapt, păcatele stau când făptuitorul stă și aleargă când acesta aleargă. Păcatele acționează când făptuitorul acționează și, de fapt, îl urmează pe făptuitor ca umbra sa. Oricare fapte face cineva, prin orice mijloace și în orice circumstanțe, sunt sigure să fie însușite și îndurate (în ceea ce privește rodul lor) de către făptuitor în viața următoare. Din toate părțile, Timpul trage neîncetat toate creaturile, respectând cuvenit regula în privința distanței la care sunt aruncate, distanță care este în concordanță cu faptele lor.[151] La fel cum florile și fructele, fără a fi îndemnate, nu suferă niciodată să le treacă timpul potrivit fără a-și arăta prezența, la fel apar faptele pe care cineva le-a făcut în viața trecută la momentul potrivit. Se vede cum apar onoarea și dezonoarea, câștigul și pierderea, distrugerea și creșterea. Nimeni nu le poate rezista (când sosesc). Una dintre ele este de durată, căci trebuie să dispară după ce a apărut. Suferințele pe care le îndură cineva sunt rezultatul faptelor sale. Fericirea pe care o gustă izvorăște din faptele sale. Din momentul în care se află în pântecele mamei, începe să-și însușească și să îndure faptele din viața trecută. Oricare fapte bune și rele face cineva în copilărie, tinerețe sau bătrânețe, el le suportă și le însușește consecințele în viața viitoare în vârste similare. Așa cum vițelul își recunoaște mama chiar dacă aceasta se află printre mii din specia ei, în același mod faptele făcute de cineva în viața sa trecută vin la el în viața viitoare (fără nicio greșeală), chiar dacă ar trăi printre mii din specia sa. Așa cum o bucată de pânză murdară este albită prin spălare în apă, în același mod, cei drepți, curățați prin expunerea continuă la focul posturilor și al penitențelor, obțin în cele din urmă o fericire fără sfârșit. O, tu cu inteligență înaltă, dorințele și scopurile celor ale căror păcate au fost spălate prin penitențe lungi și bine îndeplinite, se împlinesc. Urma celor drepți nu poate fi zărită, la fel ca cea a păsărilor în cer sau a peștilor în apă. Nu este nevoie să vorbești de rău pe alții, nici să amintești cazurile în care alții au greșit. Pe de altă parte, cineva ar trebui să facă întotdeauna ceea ce este plăcut, agreabil și benefic pentru sine însuși. [152]

SECȚIUNEA CCCXXIV

Yudhishthira a zis: Spune-mi, O, străbune, cum s-a născut Suka, cel cu sufletul nobil și practicant al ascezei severe, ca fiu al lui Vyasa, și cum a reușit să atingă cea mai înaltă desăvârșire? Cu ce femeie l-a zămislit Vyasa, înzestrat cu bogăția ascetismului, pe acel fiu al său? Nu știm cine a fost mama lui Suka, nici nu știm nimic despre nașterea acelui ascet cu suflet înalt. Cum s-a întâmplat ca, atunci când era doar un băiețel, mintea lui să se îndrepte spre cunoașterea subtilului (*Brahma*)? Într-adevăr, în această lume nu se poate vedea o a doua persoană în care astfel de predilecții să poată fi observate la o vârstă atât de fragedă. Doresc să aud toate acestea în detaliu, O, tu, cel de mare inteligență. Nu mă satur niciodată să ascult cuvintele tale excelente și asemănătoare cu nectarul. Spune-mi, O, străbunicule, în ordinea potrivită, despre măreția și cunoașterea lui Suka și despre unirea lui cu Sufletul (Suprem)!

Bhishma continuă: Înțelepții nu atașau meritul de ani, de bătrânețe, de avere sau de prieteni. Ei spuneau că acela dintre ei era mare care studia *Vedele*. Tot ceea ce întrebi are la rădăcină penitența. Această penitență, din nou, O, fiu al lui Pandu, izvorăște din înfrânarea simțurilor. Fără îndoială, cineva săvârșește un defect când își dă frâu liber simțurilor. Numai prin reținerea lor se reușește în obținerea succesului. Meritul care însoțește o mie de sacrificii de cai (*Asvamedha*) sau o

151 Timpul, ca agent personificat, aruncă toate creaturile la distanțe inegale. Unele sunt aruncate aproape, iar altele la o distanță mare. Aceste distanțe sunt reglate de natura acțiunilor săvârșite de creaturile aruncate. Unele sunt aruncate printre animale, altele printre oameni. Aruncându-le sau trântindu-le astfel, Timpul le trage din nou, frânghiile fiind mereu în mâinile sale.

152 Ambii traducători vernaculari au înțeles greșit primul rând al acestui verset, deși nu există nicio dificultate în el. *Apastamva* spune *drishto dharma-vyatikrama*; *Sahasanchapurvesham*. Ceea ce spune Bhishma aici este că nu ar trebui să vorbim despre acele exemple de *Vyatikramah* și *Sahasam*.

sută de *Vajapeya* nu poate ajunge nici măcar la a șaisprezecea parte din meritul care provine din Yoga. Voi recita în această ocazie, ție, împrejurările nașterii lui Suka, roadele pe care le-a obținut din penitențele sale și scopul suprem pe care l-a atins (prin faptele sale), subiecte pe care cei cu sufletul necurățat nu le pot înțelege. Odată, pe culmea Meru împodobită cu flori de karnikara, Mahadeva se juca, însoțit de spiritele teribile care îi erau asociate. Fiica regelui munților, și anume zeița Parvati, era și ea acolo. Acolo, în apropierea acelei culmi, cel născut pe insulă (Vyasa) a suferit austerități extraordinare. O, cel mai bun dintre Kurus, devotat practicilor Yogăi, marele ascet, retrăgându-se prin Yoga în propriul Său Suflet și angajat în *Dharana* (concentrarea), a practicat multe penitențe pentru a obține un fiu. Rugăciunea pe care i-a adresat-o marelui Zeu a fost: „O, puternicule, fie să am un fiu care să aibă puterea Focului și a Pământului și a Apei și a Vântului și a Spațiului.” Angajat în cele mai aspre penitențe, înțeleptul născut pe insulă l-a rugat pe acel mare Zeu, la care cei cu sufletul necurățat nu pot ajunge (nu prin cuvinte, ci) prin rezoluția Sa Yoghină. Puternicul Vyasa a rămas acolo timp de o sută de ani, hrănindu-se doar cu aer, angajat în adorarea lui Mahadeva cu forme nenumărate, stăpânul Umei. Acolo au venit toți înțelepții regenerați și regii-înțelepți și Regentul lumii și Sadhyas împreună cu Vasus, și Adityas, Rudras, și Surya și Chandramas, și Maruts, și Oceanele, și Râurile și Aswinii, Zeii, Gandharvas, și Narada și Parvata și *Gandharva* Visvavasu, și Siddhas și Apsaras. Acolo Mahadeva, numit și Rudra, ședea, împodobit cu o ghirlandă superbă de flori de Karnikara, și strălucea cu o lumină asemenea Lunii cu razele sale. În acele păduri încântătoare și cerești, populate de zei și de înțelepți cerești, marele înțelept a rămas, angajat în înalta contemplare Yoghină, din dorința de a obține un fiu. Forța sa nu suferise nicio scădere, nici nu simțea vreo durere. Acesta i-a uimit pe cele trei lumi. În timp ce înțeleptul, posesor de energie inepuizabilă, stătea în Yoga, părul său împletit, din cauza energiei sale, se vedea arzând ca flăcările focului. Ilustrul Markandeya este cel de la care am auzit despre aceasta. El obișnuia mereu să-mi recite faptele zeilor. De aceea, părul împletit al celui cu suflet înalt și născut pe insulă (Krishna), astfel încât a strălucit de energia sa în acea ocazie, pare și astăzi să posede culoarea focului. Încântat de astfel de penitențe și o asemenea devotare, O, Bharata, a înțeleptului, marele Zeu a decis (să-i îndeplinească dorința). Zeul cu Trei Ochi, zâmbind cu plăcere, i-a vorbit și i-a spus: „O, cel născut pe insulă, vei avea un fiu asemenea cum dorești! Posesor de măreție, el va fi la fel de pur ca Focul, ca Vântul, ca Pământul, ca Apa și ca Spațiul! El va poseda conștiința de a fi însuși *Brahma*; înțelegerea și sufletul său vor fi devotate lui *Brahma*, și se va baza complet pe *Brahma*, încât să devină identificabil cu El!”

SECȚIUNEA CCCXXV

Bhishma a spus: Fiul Satyavatîi, obținând acest mare bine de la marele Zeu, se ocupa într-o zi cu frecarea bețelor pentru a face foc. În timp ce era angajat astfel, ilustrul Rishi, O, rege, a zărit pe *Apsara* Ghritachi, care, datorită energiei sale, poseda atunci o frumusețe deosebită. Zărind pe Apsara în acele păduri, ilustrul *Rishi* Vyasa, O, Yudhishthira, a fost cuprins brusc de dorință. Apsara (Ghritachi), văzând inima Rishiului tulburată de dorință, s-a transformat într-un papagal și a venit în acel loc. Chiar dacă a văzut că Apsara era deghizată într-o formă schimbată, dorința care se născuse în inima Rishiului (fără să dispară) s-a răspândit în toate părțile corpului său. Chemându-și toată răbdarea, ascetul a căutat să suprime acea dorință; totuși, cu toate eforturile sale, Vyasa nu a reușit să-și controleze mintea agitată. Datorită inevitabilității a ceea ce urma să se întâmple, inima Rishiului a fost atrasă de forma frumoasă a lui Ghritachi. S-a aplecat mai cu sârguință asupra sarcinii de a face foc pentru a-și suprima emoția, dar în ciuda tuturor eforturilor sale, sămânța sa vitală a ieșit. Acel cel mai bun dintre cei regenerați, totuși, O, rege, a continuat să-și frece bețele fără a simți vreo remușcare pentru ceea ce se întâmplase. Din sămânța care a căzut, i s-a născut un fiu, numit Suka. Datorită circumstanței nașterii sale, el a ajuns să fie numit Suka. Într-adevăr, astfel s-a născut marele ascet, cel mai de frunte dintre Rishi și cel mai înalt dintre Yoghini, din cele două bețe (pe care tatăl său le avea pentru a face foc). Așa cum într-o jertfă un foc arzând își răspândea strălucirea în jur atunci când erau turnate ofrande de unt clarificat, după aceeași manieră s-a născut Suka, arzând de strălucire datorită propriei sale energii. Luând forma și chipul excelent ale tatălui

său, Suka, O, fiu al lui Kuru, cu sufletul curăţat, strălucea ca un foc fără fum. Cea mai de frunte dintre râuri, anume Gangele, O, rege, venind la sânul lui Meru, în forma sa întrupată, l-a scăldat pe Suka (după naştere) cu apele sale. Au căzut din cer, O, fiu al lui Kuru, un toiag de ascet şi o piele de cerb întunecată pentru folosinţa, O, monarh, a lui Suka cel cu suflet înalt. Gandharvii au cântat în mod repetat şi diversele triburi de Apsare au dansat; iar tobele cereşti cu sunete puternice au început să bată. *Gandharvul* Viswavasu, şi Tumvuru şi Varada, şi acei alţi Gandharvi numiţi Haha şi Huhu, l-au lăudat pe Suka la naştere. Regentele lumii cu Indra în frunte au venit acolo, precum şi zeităţile şi Rishii cereşti şi cei regeneraţi. Zeul Vântului a stropit locul cu ploi de flori cereşti. Întreaga lume, mobilă şi imobilă, a fost umplută de bucurie. Marele Mahadeva, cel cu strălucire mare, însoţit de zeiţă şi mişcat de afecţiune, a venit acolo şi, la scurt timp după naşterea fiului Muni-ului, l-a investit cu şnurul sacru. Indra, şeful zeilor, i-a dăruit, din afecţiune, un Kamandalu ceresc de formă excelentă şi câteva veşminte cereşti. Lebede şi Satapatra şi cocori cu miile, şi mulţi papagali şi Chasa, O, Bharata, au plutit deasupra capului său. Înzestrat cu mare splendoare şi inteligenţă, Suka, născut din cele două beţe, a continuat să trăiască acolo, angajat în respectarea atentă a multor jurăminte şi posturi. Imediat ce Suka s-a născut, *Vedele* cu toate misterele lor şi toate rezumatele lor au venit să locuiască în el, O, rege, la fel cum locuiesc în tatăl său. Cu toate acestea, Suka l-a ales pe Brihaspati, cel versat în toate *Vedele* împreună cu ramurile şi comentariile lor, ca învăţător, amintindu-şi practica universală.[153] După ce a studiat toate *Vedele* împreună cu toate misterele şi rezumatele lor, precum şi toate istoriile şi ştiinţa guvernării, O, monarh puternic, marele ascet s-a întors acasă, după ce i-a dat învăţătorului său taxa de studiu. Adoptând jurământul de *Brahmacharin*, el a început apoi să practice cele mai aspre penitenţe, concentrându-şi toată atenţia asupra lor. Chiar şi în copilărie, el a devenit un obiect de respect pentru zei şi Rishi datorită cunoaşterii şi penitenţelor sale. Mintea marelui ascet, O, rege, nu găsea plăcere în cele trei moduri de viaţă, inclusiv cel domestic, având în vedere, aşa cum o făcea, doar religia Eliberării.

SECŢIUNEA CCCXXVI

Bhishma a zis: Gândindu-se la Eliberare, Suka s-a apropiat de tatăl său şi, având umilinţă şi dorind să-şi atingă cel mai înalt bine, şi-a salutat marele învăţător şi i-a spus: ”Eşti versat în religia Eliberării. Discută-mi despre ea, O, ilustre, ca să-mi fie mie pacea supremă a minţii, o puternice!” Auzind aceste cuvinte ale fiului său, marele Rishi i-a spus: ”Studiază, O, fiule, religia Eliberării şi toate datoriile diverse ale vieţii!” La comanda tatălui său, Suka, acel bărbat drept între toţi, a stăpânit toate tratatele despre Yoga, O, Bharata, precum şi ştiinţa promulgată de Kapila. Când Vyasa şi-a văzut fiul posedând strălucirea *Vedelor*, înzestrat cu energia lui *Brahma* şi pe deplin versat în religia Eliberării, i-a spus: ”Du-te la Janaka, stăpânul Mithilei. Regele Mithilei îţi va spune totul pentru Eliberarea ta.” Purtând comanda tatălui său, O, rege, Suka a pornit spre Mithila pentru a întreba pe regele ei despre adevărul datoriilor şi Refugiul Eliberării. Înainte de a pleca, tatăl său i-a mai spus: ”Mergi acolo pe calea pe care o iau oamenii obişnuiţi. Nu recurge la puterea ta de Yoga pentru a merge prin ceruri.” La aceasta, Suka nu a fost deloc surprins (căci era umil din natură). I s-a mai spus că ar trebui să meargă acolo cu simplitate şi nu din dorinţa de plăcere. ”Pe drumul tău, nu căuta prieteni şi soţii, deoarece prietenii şi soţiile sunt cauze de ataşament faţă de lume. Deşi regele Mithilei este unul în ale cărui sacrificii oficiem, totuşi nu ar trebui să ai niciun sentiment de superioritate în timp ce locuieşti cu el. Ar trebui să trăieşti sub direcţia şi în ascultare de el. Chiar el îţi va alunga toate îndoielile.[154] Acel rege este versat în toate datoriile şi bine cunoscut în scripturile despre Eliberare. El este cel pentru care oficiem în sacrificii. Ar trebui să faci fără ezitare ce îţi va porunci.” Astfel instruit, Suka, cu sufletul drept, a pornit spre Mithila pe jos, deşi era capabil să traverseze cerurile deasupra întregii Lumi cu mările ei. Traversând multe dealuri şi munţi, multe râuri şi lacuri, şi multe păduri şi desişuri pline de animale sălbatice şi alte animale, traversând cele

153 Deşi *Vedele* au ajuns la Suka de bunăvoie, totuşi, din respect faţă de obiceiul universal, el a fost obligat să le dobândească în mod oficial de la un învăţător.

154 Vyasa era preotul sau *Ritwija* casei Mithila şi, ca atare, regii din Mithila erau *Yajya* sau *Yajamana* săi. Datoria unui *Yajamana* este de a respecta fiecare membru al familiei preotului. Prin urmare, tatăl îl avertizează pe fiu că, în timp ce trăieşte cu regele din Mithila, nu ar trebui să-şi afirme superioritatea asupra lui în niciun fel.

două Varsha ale lui Meru şi Hari succesiv şi apoi Varsha lui Himavat, a ajuns în cele din urmă la Varsha cunoscută sub numele de Bharata. După ce a văzut multe ţări locuite de Chinezi şi Huni, marele ascet a ajuns în cele din urmă în Aryavarta. În ascultare de poruncile tatălui său şi purtându-le mereu în minte, el şi-a continuat drumul pe Pământ ca o pasăre care trece prin aer. Trecând prin multe oraşe încântătoare şi oraşe populate, a văzut diverse feluri de bogăţii fără să stea să le observe. Pe drumul său a trecut pe lângă multe grădini şi câmpii încântătoare şi multe ape sacre. Nu mult timp a trecut şi a ajuns în ţara Videha, care era protejată de virtuosul şi cu sufletul înalt Janaka. Acolo a văzut multe sate populate şi multe feluri de mâncare şi băutură şi bucate şi locuinţe ale păstorilor de vite pline de oameni şi multe turme de vite. A văzut multe câmpuri pline de orez şi orz şi alte cereale şi multe lacuri şi ape locuite de lebede şi cocori şi împodobite cu nuferi frumoşi. Trecând prin ţara Videha plină de oameni înstăriţi, a ajuns la grădinile încântătoare ale Mithilei, bogate în multe specii de copaci. Plină de elefanţi şi cai şi care şi populată de bărbaţi şi femei, a trecut prin ele fără să stea să observe nimic din ce i se oferea privirii. Purtând acea povară în minte şi locuind neîncetat în ea (şi anume, dorinţa de a stăpâni religia Eliberării), Suka, cu suflet vesel şi bucurându-se doar de examinarea interioară, a ajuns în cele din urmă la Mithila. Ajuns la poartă, a trimis veste prin îngrijitori. Înzestrat cu seninătate sufletească, dedicat contemplaţiei şi Yoga, a intrat în oraş, după ce a obţinut permisiunea. Mergând pe strada principală plină de oameni înstăriţi, a ajuns la palatul regelui şi a intrat în el fără ezitare. Ostaşii îl opriră cu vorbe nepoliticoase. Atunci, Suka, fără nicio supărare, s-a oprit şi a aşteptat. Nici soarele, nici distanţa lungă pe care o parcursese nu-l obosise deloc. Nici foamea, nici setea, nici efortul pe care îl făcuse nu-l slăbiseră. Căldura soarelui nu-l arsese, nu-l durea şi nu-l tulburase în niciun grad. Dintre acei ostaşi era unul care a simţit compasiune pentru el, văzându-l stând acolo ca soarele de la amiază în strălucirea sa. Închinându-i-se cu respect şi salutându-l cum se cuvine, cu mâinile împreunate, l-a condus în prima cameră a palatului. Şezând acolo, Suka, O, fiule, a început să se gândească doar la Eliberare. Depozitar al unei străluciri echilibrate, privea cu ochi egal un loc umbrit şi unul expus la razele soarelui. Foarte curând după aceea, ministrul regelui, venind în acel loc cu mâinile împreunate, l-a condus în a doua cameră a palatului. Acea cameră ducea la o grădină spaţioasă care făcea parte din apartamentele interioare ale palatului. Arăta ca un al doilea Chaitraratha. Frumoase bazine de apă se aflau ici şi colo la intervale regulate. În grădină se aflau copaci încântători, toţi în floare. Însoţitoare ale sale erau grupuri de fecioare de o frumuseţe transcendentă. Ministrul l-a condus pe Suka din a doua cameră în acel loc încântător. După ce le-a poruncit acelor fecioare să-i aducă ascetului un loc de şedere, ministrul l-a lăsat acolo. Acele fecioare bine îmbrăcate aveau trăsături frumoase, şolduri excelente, erau tinere, îmbrăcate în robii roşii de textură fină şi împodobite cu multe podoabe de aur lustruit. Erau foarte pricepute în conversaţii agreabile şi petreceri ameţitoare şi stăpâne desăvârşite ale artelor dansului şi cântecului. Deschizând întotdeauna buzele cu zâmbete, erau egale cu Apsarele în frumuseţe. Foarte pricepute în toate actele de descântece, capabile să citească gândurile bărbaţilor cărora le slujeau, înzestrate cu orice împlinire, cincizeci de fecioare de un ordin foarte superior şi de moravuri uşoare îl înconjurau pe ascet. Oferindu-i apă pentru spălarea picioarelor şi venerându-l respectuos cu ofranda obiectelor obişnuite, l-au mulţumit cu bucate excelente potrivite pentru anotimp. După ce a mâncat, acele fecioare l-au condus apoi, una câte una, pe rând, prin grădină, arătându-i fiecare obiect de interes, O, Bharata. Jucându-se, râzând şi cântând, acele fecioare, care cunoşteau gândurile tuturor bărbaţilor, l-au distrat pe acel ascet de suflet nobil şi de bun augur. Ascetul cu suflet pur, născut din beţele de foc, atent la datoria sa fără nicio scăpare, având-şi toate simţurile sub control deplin şi un stăpân desăvârşit al mâniei sale, nu a fost nici plăcut, nici înfuriat de toate acestea. Apoi, acele femei cele mai frumoase i-au oferit un loc excelent. După ce şi-a spălat picioarele şi celelalte membre, Suka şi-a rostit rugăciunile de seară, s-a aşezat pe acel loc minunat şi a început să se gândească la scopul pentru care venise acolo. În prima parte a nopţii, s-a dedicat Yoga. Ascetul puternic a petrecut mijlocul nopţii dormind. Trezindu-se foarte repede din somn, a urmat ritualurile necesare de curăţare a corpului şi, deşi înconjurat de acele femei frumoase, s-a dedicat din nou Yoga. Astfel, O, Bharata, fiul lui Krishna născut din insulă a petrecut partea a doua a acelei zile şi întreaga noapte în palatul regelui Janaka.

SECȚIUNEA CCCXXVII

Bhishma spuse: A doua zi dimineață, regele Janaka, O, Bharata, însoțit de ministrul său și de întreaga casă, a venit la Suka, punându-și preotul în frunte. Aducând cu el scaune scumpe și diverse feluri de bijuterii și pietre prețioase, și purtând pe capul său ingredientele pentru Arghya, monarhul s-a apropiat de fiul venerabilului său învățător. Regele, luând cu propriile sale mâini, din mâinile preotului său, acel scaun împodobit cu multe pietre prețioase, acoperit cu un cearșaf excelent, frumos în toate părțile și extrem de scump, l-a prezentat cu mare reverență fiului învățătorului său, Suka. După ce fiul lui Krishna (născut pe insulă) s-a așezat pe el, regele i s-a închinat conform riturilor prescrise. Mai întâi oferindu-i apă pentru a-și spăla picioarele, i-a prezentat apoi Arghya și vaci. Ascetul a acceptat acea venerație oferită cu riturile și *mantrele* cuvenite. Acel prim dintre cei reînnoiți, după ce a acceptat astfel venerația oferită de rege și a luat și vacile care i-au fost prezentate, și-a salutat pe urmă monarhul. Dotat cu o mare energie, el a întrebat apoi despre bunăstarea și prosperitatea regelui. Într-adevăr, O, rege, Suka și-a cuprins în întrebarea sa bunăstarea supușilor și funcționarilor monarhului. Primind permisiunea lui Suka, Janaka a șezut cu toți supușii săi. Înzestrat cu un suflet înalt și de neam mare, monarhul, cu mâinile împreunate, a șezut pe pământul gol și a întrebat despre bunăstarea și prosperitatea necurmată a fiului lui Vyasa. Monarhul l-a întrebat apoi pe oaspetele său despre scopul vizitei sale.

Suka a spus: Binecuvântat să fii, tatăl meu mi-a zis că Yajamana-ul său, suveranul Videhas, cunoscut în toată lumea sub numele de Janaka, este versat în religia Eliberării. M-a poruncit să vin la el fără întârziere, dacă am vreo îndoială care necesită soluționare în privința religiei fie a *Pravritti* (participarea la lume), fie a *Nivritti* (retragerea din lume). Mi-a dat de înțeles că regele Mithilei îmi va alunga toate îndoielile. Prin urmare, am venit aici, la porunca tatălui meu, cu scopul de a învăța de la tine. Se cuvine ție, O, cel mai drept dintre toți oamenii, să mă înveți! Care sunt datoriile unui Brahmana și care este esența acelor datorii care au ca scopul Eliberarea? Cum poate fi obținută Eliberarea? Se poate obține cu ajutorul cunoașterii sau cu ajutorul penitențelor?

Janaka a spus: Ascultă care sunt datoriile unui Brahmana din momentul nașterii sale. După ce i se pune șnurul sacru, O, fiule, el ar trebui să-și îndrepte atenția către studiul *Vedelor.* Practicând penitențe și slujindu-și cu devotament învățătorul și respectând datoriile *Brahmacharyya* (viața de celibatar student), O, puternicule, el ar trebui să-și achite datoria față de zeități și Pitri (strămoși), și să renunțe la orice răutate. După ce a studiat *Vedele* cu atenție și și-a subjugat simțurile, și după ce i-a dat învățătorului taxa pentru învățătură, el ar trebui să se întoarcă acasă, cu permisiunea învățătorului. Întorcându-se acasă, ar trebui să se ocupe de viața casnică și, luând o soție, să se limiteze la aceasta, și să trăiască eliberându-se de orice fel de răutate, și după ce și-a stabilit focul domestic. Trăind în viața casnică, ar trebui să procreeze fii și nepoți. După aceea, ar trebui să se retragă în pădure și să continue să venereze aceleași focuri și să-și primească oaspeții cu ospitalitate cordială. Trăind drept în pădure, el ar trebui în cele din urmă să-și stabilească focul în suflet și, eliberat de toate perechile de contrarii și renunțând la toate atașamentele de suflet, să-și petreacă zilele în modul numit *Sannyasa*, care este altfel numit modul lui *Brahma*.

Suka a zis: Dacă cineva reușește să ajungă la o înțelegere curățată prin studiul scripturilor și la concepții adevărate despre toate lucrurile, și dacă inima reușește să se elibereze permanent de efectele tuturor perechilor de opuși, mai este necesar ca o astfel de persoană să adopte, pe rând, cele trei moduri de viață numite *Brahmacharya*, *Gṛihastha* și *Vānaprastha*? Aceasta te întreb. Se cuvine să-mi spui. Într-adevăr, O, conducător de oameni, spune-mi aceasta conform adevăratului sens al *Vedelor*!

Janaka a zis: Fără ajutorul unei înțelegeri curățate prin studiul scripturilor și fără acea concepție adevărată despre toate lucrurile cunoscută sub numele de *Vijñāna*, atingerea Eliberării este imposibilă. Acea înțelegere curățată, din nou, se spune, este de neobținut fără legătura cu un învățător. Învățătorul este cârmaciul, iar cunoașterea este barca (cu ajutorul cărora și pe care se

reuşeşte traversarea oceanului lumii). După ce a dobândit acea barcă, omul este încoronat cu succes. Într-adevăr, după ce a traversat oceanul, poate renunţa la amândouă. Pentru a preveni distrugerea tuturor lumilor şi pentru a preveni distrugerea faptelor (de care depinde lumea), datorinţele aferente celor patru moduri de viaţă au fost practicate de către cei înţelepţi din vechime. Prin renunţarea la faptele, bune şi rele, conform acestei ordini de fapte, omul reuşeşte, pe parcursul multor naşteri, să atingă Eliberarea.[155] Bărbatul care, prin penitenţe efectuate pe parcursul multor naşteri, reuşeşte să obţină o minte, o înţelegere şi un suflet curăţate, cu siguranţă devine capabil să atingă Eliberarea (într-o nouă naştere) chiar în primul mod, adică *Brahmacharya*.[156] Când, după ce a atins o înţelegere curăţată, Eliberarea îi aparţine şi, ca urmare a acesteia, devine posesorul cunoaşterii referitoare la toate lucrurile vizibile, ce obiect de dorit mai există pentru a fi atins prin observarea celorlalte trei moduri de viaţă?[157] Omul trebuie să lepede întotdeauna defectele născute din atributele *Rajas* şi *Tamas*. Aderând la calea *Sattwa*, trebuie să cunoască Sinele prin Sine.[158] Văzându-şi sinele în toate creaturile şi toate creaturile în sinele său, omul trebuie să trăiască (fără a fi ataşat de nimic) asemenea animalelor acvatice care trăiesc în apă fără a fi udate de acel element. Cel care reuşeşte să transcende toate perechile de atribute şi să reziste influenţei lor, reuşeşte să lepede toate ataşamentele şi atinge fericirea infinită în lumea cealaltă, mergând acolo ca o pasăre care se înalţă în cer de jos. În această privinţă, există o zicătoare cântată de mult de regele Yayati şi reţinută, O, tată, de toate persoanele care cunosc scripturile referitoare la Eliberare. Raza strălucitoare (adică Sufletul Suprem) există în Sufletul propriu şi nicăieri altundeva. Ea există în mod egal în toate creaturile. Omul o poate vedea singur dacă inima lui este devotată Yoga. Când o persoană trăieşte în aşa fel încât alta nu este inspirată de frică la vederea sa, şi când o persoană nu este ea însăşi inspirată de frică la vederea altora, când o persoană încetează să nutrească dorinţă şi ură, atunci se spune că atinge *Brahma*. Când o persoană încetează să nutrească o atitudine păcătoasă faţă de toate creaturile în gând, cuvânt şi faptă, atunci se spune că atinge *Brahma*.[159] Prin reţinerea minţii şi a sufletului, prin lepădarea răutăţii care stupefiază mintea şi prin lepădarea dorinţei şi a stupefacţiei, se spune că se atinge *Brahma*. Când o persoană adoptă o atitudine egală în privinţa tuturor obiectelor de auz şi vedere (şi a celorlalte operaţiuni ale simţurilor) precum şi în privinţa tuturor fiinţelor vii şi transcende toate perechile de opuşi, atunci se spune că atinge *Brahma*. Când o persoană priveşte cu ochi egali la laudă şi ocară, aur şi fier, fericire şi suferinţă, căldură şi frig, bine şi rău, agreabil şi dezagreabil, viaţă şi moarte, atunci se spune că atinge *Brahma*. Cel care respectă datoriile ordinelor de asceţi trebuie să-şi reţină simţurile şi mintea la fel ca o broască ţestoasă care-şi retrage membrele întinse.[160] Aşa cum o casă învăluită în întuneric poate fi văzută cu ajutorul unei lămpi aprinse, în acelaşi mod sufletul poate fi văzut cu ajutorul lămpii înţelegerii. O, cel mai ilustru dintre cei înţelepţi, văd că toată această cunoaştere pe care ţi-o comunic se află în tine. Orice altceva trebuie să ştie cel care doreşte să înveţe religia Eliberării, tu deja o ştii. O, Rishi reînnoit, sunt convins că prin harul învăţătorului tău şi prin instrucţiunile pe care le-ai primit, tu ai transcens deja toate obiectele simţurilor.[161] O, mare ascet, prin graţia acelui tată al tău, am atins omniscienţa şi de aceea am reuşit să te cunosc. Cunoaşterea ta este mult mai mare decât crezi că ai. Şi percepţiile tale care rezultă din intuiţie sunt mult mai mari decât crezi că ai. Puterea ta, de asemenea, este mult mai mare decât eşti conştient că ai. Fie din cauza vârstei tale fragede, fie din cauza îndoielilor pe care nu ai reuşit să le risipeşti, fie din cauza fricii care provine din neatingerea Eliberării, nu eşti conştient de acea cunoaştere datorată intuiţiei, deşi ea a apărut în mintea ta. După ce îndoielile cuiva sunt alungate de persoane ca noi, reuşeşte să deschidă nodurile inimii sale şi apoi, printr-un efort drept,

155 Este sigur că trebuie să abandonezi toate actele înainte de a putea atinge Eliberarea. Dar atunci actele nu ar trebui abandonate deodată. Conform acestei ordini, ele ar trebui abandonate, adică în ordinea diferitelor moduri.

156 *Karanele* sunt facultăţile interioare.

157 Adică, atunci când eliberarea şi omniscienţa au fost atinse chiar în primul mod de viaţă, nu mai există nicio nevoie de conformare la celelalte trei moduri de viaţă.

158 Adică, a contempla Sufletul Suprem prin propriul său suflet.

159 În loc de *papakam*, unele texte citesc *pavakam*, adică natura focului.

160 După *manasa*, se înţelege *saha*. Nu înseamnă că simţurile trebuie să fie controlate de minte, dar cuvintele implică faptul că mintea şi simţurile trebuie să fie controlate. K. P. Singha redă corect versul. Traducătorul Burdwan, ca de obicei, este neglijent.

161 K. P. Singha sare peste acest verset.

ajunge să conştientizeze acea cunoaştere. În ceea ce te priveşte pe tine, eşti unul care a dobândit deja cunoaştere. Inteligenţa ta este stabilă şi liniştită. Eşti liber de lăcomie. Cu toate acestea, O, Brahmane, nimeni nu reuşeşte să atingă *Brahma*, care este cel mai înalt obiect de dobândit, fără efort. Tu nu vezi nicio deosebire între fericire şi tristeţe. Nu eşti lacom. Nu ai dorinţa de a dansa şi de a cânta. Nu ai ataşamente. Nu ai ataşament faţă de prieteni. Nu îţi este frică de lucrurile care inspiră frică. O, binecuvântatule, văd că tratezi cu egalitate un bulgăre de aur şi o bucată de pământ. Eu şi alte persoane înzestrate cu înţelepciune, te vedem stabilit pe cea mai înaltă şi indestructibilă cale a liniştii. Rămâi, O, Brahmane, în acele datorii care îi aduc Brahmanului rodul care ar trebui să-i fie, şi care este identic cu esenţa obiectului reprezentat de Eliberare. Ce altceva mai ai să mă întrebi?

SECŢIUNEA CCCXXVIII

Bhishma a spus: Ascultând aceste cuvinte ale regelui Janaka, Suka, cu sufletul curăţit şi cu concluziile stabilite, a început să rămână în Sinele său prin Sinele său, văzând într-adevăr Sinele prin Sine.[162] Scopul său fiind atins, a devenit fericit şi liniştit şi, fără a-i mai pune întrebări lui Janaka, s-a îndreptat spre nord, către munţii Himavat, cu viteza vântului şi ca vântul.[163] Aceşti munţi abundau în diverse triburi de Apsare şi răsunau de multe sunete înalte. Plini de mii de Kinnara şi Bhringaraja[164] erau împodobiţi, în plus, cu mulţi Magdu şi Khanjarita şi mulţi Jivajivaka de nuanţe pestriţe. Şi erau şi mulţi păuni cu culori minunate, care îşi rosteau strigătele lor ascuţite, dar melodioase. Multe stoluri de lebede, precum şi multe roiuri de Kokila (cucuvele) vesele împodobeau locul. Prinţul păsărilor, şi anume Garuda, locuia pe acel vârf în permanenţă. Cei patru regenţi ai lumii, zeităţile şi diversele clase de Rishi veneau mereu acolo din dorinţa de a face bine lumii. Acolo, înaltul suflet Vishnu îndurase cele mai grele asceze pentru scopul de a obţine un fiu. Acolo, comandantul suprem al armatei cereşti, numit Kumara, în anii săi timpurii, disprețuind cele trei lumi împreună cu toţi locuitorii cereşti, şi-a aruncat sulița, străpungând Pământul cu ea. Aruncându-şi sulița, Skanda, adresându-se universului, a spus: ”Dacă există cineva superior mie în putere, sau care îi preţuieşte pe Brahmani, sau care poate fi comparat cu mine în devotamentul faţă de Brahmani şi *Vedă*, sau care posedă o energie asemănătoare cu a mea, să ridice această suliţă sau măcar să o clatine!” Auzind această provocare, cele trei lumi s-au umplut de neliniște, iar toate creaturile s-au întrebat una pe alta: Cine va ridica această suliţă? — Vishnu a văzut pe toţi zeii, Asura şi Rakshasa tulburaţi în simţuri şi minte. El a reflectat asupra celei mai bune acţiuni de întreprins în circumstanţe. Neputând suporta această provocare în ceea ce priveşte aruncarea suliţei, şi-a îndreptat privirea către Skanda, fiul zeului Focului. Vishnu, cu suflet pur, a apucat sulița strălucitoare cu mâna stângă şi a început să o clatine. Când sulița era clătinată astfel de Vishnu, posesorul unei mari puteri, întregul Pământ cu munţii, pădurile şi mări s-a zguduit de suliţă. Deşi Vishnu era pe deplin capabil să ridice sulița, el s-a mulţumit doar să o clatine. În aceasta, puternicul domn a păstrat onoarea lui Skanda intactă. După ce a clătinat-o el însuşi, divinul Vishnu, adresându-i-se lui Prahlada, a spus: ”Priveşte puterea lui Kumara! Nimeni altcineva din univers nu poate ridica această suliţă!” Neputând suporta asta, Prahlada a hotărât să ridice sulița. A apucat-o, dar nu a putut să o clatine deloc. Răcnind puternic, a căzut pe vârful dealului leşinat. Într-adevăr, fiul lui Hiranya-kasipu a căzut pe Pământ. Mergând spre partea nordică a acelor munţi măreţi, Mahadeva, având taurul ca semn, îndurase cele mai aspre penitenţe. Aşezământul unde Mahadeva îndurase acele asceze este înconjurat pe toate părţile de un foc arzător. Inaccesibil persoanelor cu suflet necurăţat, acest munte este cunoscut sub numele de Aditya. În jurul lui se află un brâu de foc, lat de zece *Yojanas*, care nu poate fi abordat de Yakshaşi, Rakshasaşi şi Danavaşi. Iluminatul zeu al Focului, înzestrat cu o forţă puternică, locuieşte acolo în persoană, ocupat cu înlăturarea tuturor impedimentelor de pe lângă Mahadeva cel înţelept, care a rămas acolo timp de o mie de ani cereşti, stând tot acest timp într-un singur picior. Locuind în apropierea acestui munte eminent, Mahadeva

162 Adică, şi-a îndreptat privirea sufletului asupra sufletului său şi s-a retras de la orice obiect lumesc.

163 Nu mai mergea ca oamenii obişnuiţi. Fără să se târască pe suportul solid al Pământului, el înainta prin cer.

164 Popular, Bhimaraja, *Lanius Malabaricus*.

cel cu jurăminte înalte (prin asceza sa) a ars zeitățile.[165] La poalele acestor munți, într-un loc retras, fiul lui Parasara, cel cu mare merit ascetic, adică Vyasa, a predat *Vedele* discipolilor săi. Acești discipoli erau binecuvântatul Sumantra, Vaisampayana, Jaimini cel înțelept şi Paila cel cu mare merit ascetic. Suka s-a îndreptat spre acea splendidă sihăstrie unde locuia tatăl său, marele ascet Vyasa, înconjurat de discipolii săi. Șezând în sihăstria sa, Vyasa l-a văzut pe fiul său apropiindu-se ca un foc arzând cu flăcări împrăştiate, sau asemănându-se cu însuşi soarele ca strălucire. Pe măsură ce Suka se apropia, părea că nu atinge nici copacii, nici stâncile muntelui. Complet detaşat de toate obiectele simțurilor, angajat în Yoga, ascetul cu suflet înalt a venit, asemănător în viteză unei săgeți lansate dintr-un arc. Născut din bețele de foc, Suka, apropiindu-se de tatăl său, i-a atins picioarele. Cu formalitățile cuvenite, el i-a salutat apoi pe discipolii tatălui său. Cu mare veselie, el i-a detaliat apoi tatălui său toate amănuntele conversației sale cu regele Janaka. Vyasa, fiul lui Parasara, după sosirea fiului său puternic, a continuat să locuiască acolo pe Himavat, ocupat cu predarea discipolilor săi şi a fiului său. Într-o zi, în timp ce şedea, discipolii săi, toți pricepuți în *Vede*, cu simțurile lor stăpânite şi înzestrați cu suflete liniştite, au stat în jurul lui. Toți stăpâniseră perfect *Vedele* cu ramificațiile lor. Toți erau plini de asceză. Cu mâinile împreunate, i-au adresat învățătorului lor următoarele cuvinte.

Discipolii au spus: ”Prin harul tău am fost înzestrați cu mare energie. Faima noastră s-a răspândit. Vă solicităm o favoare.” Auzind aceste cuvinte ale lor, Rishiul renăscut le-a răspuns, spunând: „Voi, fii, spuneți-mi ce binecuvântare doriți să vă acord!” Auzind acest răspuns al învățătorului lor, discipolii s-au umplut de bucurie. Din nou, plecându-şi capetele înaintea învățătorului şi împreunându-şi mâinile, toți au spus într-un singur glas, O rege, aceste cuvinte minunate: ”Dacă învățătorul nostru s-a bucurat de noi, atunci, O cel mai bun dintre înțelepți, suntem siguri că vom avea succes! Vă solicităm toți, O, mare Rishi, să ne acordați o favoare. Fii binevoitor cu noi. Să nu reuşească niciun al şaselea discipol (în afară de noi cinci) să obțină faimă! Noi suntem patru. Fiul învățătorului nostru este al cincilea. Să strălucească *Vedele* doar în cinci! Aceasta este favoarea pe care o solicităm.” Auzind aceste cuvinte ale discipolilor săi, Vyasa, fiul lui Parasara, înzestrat cu o inteligență deosebită, cunoscător al sensului *Vedelor,* înzestrat cu un suflet drept şi mereu ocupat cu gândirea la cele care aduc beneficii unei persoane în lumea de apoi, le-a spus discipolilor săi aceste cuvinte drepte şi de mare folos: ”*Vedele* ar trebui întotdeauna date celui care este un Brahmana sau celui care dorește să asculte învățăturile vedice, de către cel care dorește cu ardoare să obțină o reședință în regiunea lui Brahman! Voi să vă înmulțiți, ca *Vedele* să se răspândească (prin eforturile voastre). *Vedele* nu ar trebui să fie niciodată predate celui care nu a devenit formal discipol. Nici nu ar trebui să fie date celui care nu este plin de jurăminte bune. Nici nu ar trebui să fie date celui care nu are sufletul curat. Acestea ar trebui cunoscute ca fiind calificările corespunzătoare ale persoanelor care pot fi acceptate ca discipoli (pentru comunicarea cunoştințelor vedice). Nicio ştiință nu ar trebui predată fără o examinare adecvată a caracterului, aşa cum aurul pur este testat prin foc, tăiere şi frecare, tot astfel discipolii ar trebui testați prin naştere şi realizări. Nu vă puneți niciodată discipolii la sarcini la care nu ar trebui să fie puşi, sau sarcini care sunt pline de pericol. Cunoaşterea unui om este întotdeauna proporțională cu înțelegerea şi sârguința sa în studiu. Fie ca toți discipolii să învingă toate dificultățile şi toți să aibă parte de un succes fericit. Voi sunteți capabili să predați scripturile persoanelor din toate ordinele. Numai că, în timp ce predați, adresați-vă unui Brahmana, punându-l în față. Acestea sunt regulile referitoare la studiul *Vedelor.* Aceasta este considerată o sarcină înaltă. *Vedele* au fost create de Cel Născut Singur în scopul de a lăuda zeitățile cu ele. Acel om care, prin stupefierea intelectului, vorbește de rău un Brahmana cunoscător al *Vedelor,* este sigur că va avea parte de umilire în urma acestor vorbe rele. Cel care, ignorând toate regulile drepte, solicită cunoaştere, şi cel care, ignorând regulile drepte, comunică cunoaştere, oricare dintre ei decade şi în locul afecțiunii care ar trebui să predomine între învățător şi discipol, astfel de întrebări şi astfel de comunicări sunt sigure să producă neîncredere şi

165 Se crede că o persoană, prin efectuarea unor penitențe austere, arde cele trei lumi. Ca o consecință a acestui efect al penitențelor, zeitățile superioare au fost întotdeauna obligate de Asura şi Danava să le acorde orice binecuvântări pe care le solicitau.

suspiciune. V-am spus acum totul despre modul în care *Vedele* trebuie studiate şi predate. Ar trebui să acţionaţi astfel faţă de discipolii voştri, având aceste instrucţiuni în minte."

SECŢIUNEA CCCXXIX

Bhishma a spus: Ascultând aceste cuvinte ale învăţătorului lor, ucenicii lui Vyasa, înzestraţi cu vigoare, s-au umplut de bucurie şi s-au îmbrăţişat. Adresându-se unul altuia, au spus: "Ceea ce a fost spus de către ilustrul nostru învăţător în vederea binelui nostru viitor, va dăinui în amintirea noastră şi cu siguranţă vom acţiona în conformitate cu el." După ce şi-au spus acestea unul altuia cu inima plină de bucurie, ucenicii lui Vyasa, care stăpâneau cu desăvârşire arta cuvântului, i-au vorbit din nou învăţătorului lor şi au spus: "Dacă îţi face plăcere, O, puternicule, dorim să ne coborâm de pe acest munte pe Pământ, O, mare ascet, în scopul de a subdiviza *Vedele*!" Auzind aceste cuvinte ale ucenicilor săi, puternicul fiu al lui Parasara le-a răspuns în aceste cuvinte folositoare, care erau totodată pline de dreptate şi de profit: "Puteţi să mergeţi pe Pământ sau în regiunile cereştilor, după cum doriţi. Trebuie să fiţi întotdeauna atenţi, căci *Vedele* sunt astfel încât sunt mereu predispuse să fie greşit înţelese!"[166] Permişi de învăţătorul lor vorbitor de adevăr, ucenicii l-au părăsit după ce l-au înconjurat şi şi-au plecat capetele. Coborând pe Pământ, au efectuat sacrificiul *Agnishtoma* şi alte sacrificii; şi au început să oficieze la sacrificiile Brahmanilor, Kshatriyilor şi Vaidyilor. Petrecându-şi zilele fericiţi în viaţa domestică, au fost trataţi cu mare respect de către Brahmani. Înzestraţi cu mare faimă şi prosperitate, erau angajaţi în predare şi în oficierea la sacrificii. După ce ucenicii săi au plecat, Vyasa a rămas în azilul său, doar cu fiul său în companie. Petrecându-şi zilele în gânduri pline de nelinişte, marele Rishi, înzestrat cu înţelepciune, a tăcut, stând într-un colţ retras al azilului. În acel moment, Narada, mare de merite ascetice, a venit în acel loc pentru a-l vedea pe Vyasa şi, adresându-i-se, i-a rostit aceste cuvinte de sunet melodios.

Narada spuse: "O reînnoit Rishi din rasa lui Vasishtha, de ce sunt sunetele vedice tăcute acum? De ce stai tăcut şi singur, angajat în meditaţie ca unul cuprins de un gând absorbant? Vai, lipsit de ecourile vedice, acest munte şi-a pierdut frumuseţea, la fel cum Luna este lipsită de splendoare când este asaltată de Rahu sau învăluită în praf.[167] Deşi locuit de Rishii cereşti, tot lipsit de sunete vedice, muntele nu mai arată frumos acum, ci seamănă cu un cătun de Nishada.[168] Rishii, zeii şi Gandharva-ii, de asemenea, nu mai strălucesc ca înainte din cauza privării de sunetul vedic!" Auzind aceste cuvinte ale lui Narada, Krishna născut pe insulă a răspuns, spunând: "O mare Rishi, o tu cunoşti declaraţiile *Vedelor*, tot ce ai spus îmi este plăcut şi într-adevăr se cuvine să-mi spui! Tu omniscient, ai văzut totul. Curiozitatea ta cuprinde, de asemenea, toate lucrurile din sfera ei. Tot ce s-a întâmplat vreodată în cele trei lumi îţi este bine cunoscut. Porunceşte-mi atunci, O, reînnoit Rishi, ce am de făcut! Spune-mi, O, reînnoit Rishi, ce ar trebui făcut de mine acum. Despărţit de ucenicii mei, mintea mea a devenit foarte fără veselie acum."

Narada a spus: Pata *Vedelor* este suspendarea recitării lor. Pata Brahmanilor este neîndeplinirea jurămintelor lor. Rasa Valhika este pata Pământului. Curiozitatea este pata femeilor. Tu, împreună cu fiul tău inteligent, recitează *Vedele* şi tu, cu ecourile sunetelor vedice, alungă temerile care provin de la Rakshasa.

Bhishma a continuat: Auzind aceste cuvinte ale lui Narada, Vyasa, cel mai desăvârşit dintre toţi cei cunoscuţi în privinţa datoriilor şi ferm devotat recitării vedice, s-a umplut de bucurie şi i-a răspuns lui Narada, spunând: "*Aşa să fie!*" Împreună cu fiul său Suka, s-a aşezat să recite *Vedele* cu o voce sonoră şi adâncă, respectând toate regulile ortoepiei şi, parcă, umplând cele trei lumi cu acel sunet. Într-o zi, în timp ce tatăl şi fiul, amândoi bine iniţiaţi în toate datoriile, se ocupau cu recitarea

166 Sensul este că, dacă *Vedele* nu sunt studiate în mod constant, este probabil să fie uitate.

167 *Upaplava* este Rahu sau nodul ascendent. În multe părţi ale Indiei Superioare, în special în lunile fierbinţi, cantităţi mari de praf sunt ridicate de vânturi turbionare după-amiaza sau seara, numite *Andhi*, norii de praf acoperă luna ore întregi.

168 Cea mai joasă clasă de oameni, care trăiesc din uciderea animalelor.

Vedelor, s-a iscat un vânt violent care părea a fi împins de vânturile care suflă pe pieptul oceanului. Înţelegând din acest fapt că ora era potrivită pentru recitarea sacră, Vyasa i-a poruncit imediat fiului său să suspende recitarea. Suka, astfel interzis de tatăl său, s-a umplut de curiozitate. L-a întrebat pe tatăl său, zicând: ”O, renăscutule, de unde vine acest vânt? Se cuvine să-mi spui totul despre purtarea Vântului.” Auzind această întrebare a lui Suka, Vyasa s-a umplu de uimire. I-a răspuns lui Suka, spunându-i că un semn prevestitor indica faptul că recitarea *Vedelor* trebuia întreruptă. Ai dobândit viziunea spirituală. Mintea ta, de la sine, s-a curăţat de orice impuritate. Astfel ai fost eliberat de atributele Pasiunii şi Întunericului. Acum te afli în atributele Bunătăţii. Îţi priveşti Sinele cu Sinele tău, aşa cum priveşte cineva propria umbră într-o oglindă. Stând pe Sinele tău, reflectează asupra *Vedelor.* Calea Sufletului Suprem se numeşte *Deva-yana* (calea zeilor). Calea care este alcătuită din atributul *Tamas* se numeşte *Pitri-yana* (calea Pitrilor). Acestea sunt cele două căi în lumea de apoi. Pe una, oamenii merg în rai. Pe cealaltă, oamenii merg în iad. Vânturile suflă pe suprafaţa Pământului şi în cer. Există şapte cursuri în care acestea suflă. Ascultă-mă cum le voi enumera pe rând. Corpul este dotat cu simţurile care sunt dominate de Sadhyas şi de multe mari fiinţe de forţă măreaţă. Aceştia au născut un fiu de neînvins numit *Samana*. Din Samana a apărut un fiu numit *Udana*. Din Udana a apărut *Vyana*, a apărut *Apana* şi, în cele din urmă, din Apana a apărut vântul numit *Prana*. Acest scorcher de neînvins al tuturor duşmanilor, anume Prana, a rămas fără urmaşi. Acum îţi voi recita diferitele funcţii ale acelor vânturi. Vântul este cauza diferitelor funcţii ale tuturor fiinţelor vii, şi deoarece fiinţele vii pot trăi datorită lui, de aceea vântul este numit *Prana* (sau viaţă). Vântul care este primul în enumerarea de mai sus şi care este cunoscut sub numele de *Pravaha* (Samana) propulsează, pe primul curs, masele de nori născute din fum şi căldură. Călătorind prin cer şi venind în contact cu apa din nori, acel vânt se manifestă în sclipire printre fulgerele de lumină.[169] Al doilea vânt numit *Avaha* suflă cu un zgomot puternic. Acesta este vântul care face ca Soma şi celelalte corpuri luminoase să se ridice şi să apară. În interiorul corpului (care este un microcosmos al universului), acel vânt este numit *Udana* de către cei înţelepţi. Vântul care absoarbe apa din cele patru oceane şi, după ce a absorbit-o, o transmite norilor din cer şi care, după ce a transmis-o norilor, o prezintă zeului ploii, este al treilea în enumerare şi cunoscut sub numele de *Udvaha*. Vântul care susţine norii şi îi împarte în porţiuni diverse, care îi topeşte pentru a ploua şi îi solidifică din nou, care este perceput ca sunetul norilor care tună, care există pentru conservarea lumii, asumându-şi forma norilor, care poartă carele tuturor fiinţelor cereşti pe cer, este cunoscut sub numele de *Samvaha*. Al patrulea în enumerare, este înzestrat cu o forţă mare, astfel încât este capabil să sfârşească chiar şi munţii. Al cincilea vânt este plin de forţă şi viteză mare. Este uscat şi smulge şi doboară toţi copacii. Existând odată cu el, norii ajung să fie numiţi *Valahaka*. Acel vânt cauzează fenomene calamitoase de multe feluri şi produce sunete tunătoare în firmament. Este cunoscut sub numele de *Vivaha*. Al şaselea vânt poartă toate apele cereşti în cer şi le împiedică să cadă. Susţinând apele sacre ale Gangelui ceresc, acel vânt suflă, împiedicându-le să aibă o cursă în jos. Oprit de acel vânt de la distanţă, Soarele, care este de fapt sursa a o mie de raze şi care luminează lumea, apare ca un corp luminos cu doar o rază. Prin acţiunea acelui vânt, Luna, după ce se micşorează, se micşorează din nou până când îşi arată discul complet. Acel vânt este cunoscut, O, cel mai de seamă dintre asceţi, sub numele de *Parivaha*.[170] Vântul care ia viaţa tuturor fiinţelor vii când vine ceasul potrivit, pe a cărui urmă merg Moartea şi fiul lui Surya, Yama, care devine sursa nemuririi atinse de Yoginii cu viziune subtilă care se angajează mereu în meditaţia Yoga, cu ajutorul căruia miile de nepoţi ai lui Dakşa, domnul creaturilor, prin cei zece fii ai săi, au reuşit în zilele de demult să ajungă la capetele universului, al cărui atins permite atingerea Eliberării prin eliberarea de obligaţia de a se întoarce în lume, — acel vânt se numeşte *Paravaha*. Cel mai de seamă dintre toate vânturile, el este imposibil de rezistat de către oricine. Minunate sunt toate aceste vânturi, toţi fiind fii ai lui Diti. Capabili să meargă pretutindeni şi să susţină toate lucrurile, ei suflă în jurul tău fără să fie ataşaţi de tine vreodată. Totuşi, acest lucru este extrem de minunat: ca acest munte cel mai de

169 Versetul din textele bengaleze este un triplet. În ediţia Bombay, al treilea rând este exclus din versetul 36. Nu există niciun inconvenient în acest sens, ci doar că ar trebui interpretat ca referindu-se la vântul numit *Samana* sau *Pravaha*.

170 Unele texte spun *Jaytamvarah*. Dacă se acceptă această afirmaţie, ar trebui să fie un adjectiv al lui *Parivaha*, adică cel mai important dintre toate în ceea ce priveşte puterea sau energia.

seamă să fie zguduit brusc de vântul care a început să sufle. Acest vânt este suflarea nărilor lui Vishnu. Când este împins cu viteză, începe să sufle cu mare forță, moment în care întregul univers se agită. De aceea, atunci când vântul începe să sufle cu violență, persoanele cunoscătoare ale *Vedelor* nu recită *Vedele*. *Vedele* sunt o formă de vânt. Dacă sunt rostite cu forță, vântul exterior este torturat.

După ce a rostit aceste cuvinte, fiul puternic al lui Parasara i-a poruncit fiului său (când vântul se oprise) să-și continue recitarea vedică. Apoi a plecat din acel loc pentru a se scufunda în apele Gangelui ceresc.[171]

SECȚIUNEA CCCXXX

Bhishma a spus: După ce Vyasa a părăsit locul acela, Narada, străbătând cerul, a ajuns la Suka, care era ocupat cu studiul scripturilor. Rishi-ul celest a venit cu scopul de a-l întreba pe Suka despre semnificația anumitor pasaje din *Vede*. Văzând că Rishi-ul celest Narada a sosit la locul său de retragere, Suka l-a venerat, oferindu-i Arghya conform riturilor stabilite în *Vede*. Mulțumit de onorurile care i-au fost acordate, Narada s-a adresat lui Suka, spunând: „Spune-mi, O, cel mai drept dintre oameni, prin ce mijloace, O, dragă copile, pot realiza ceea ce este pentru binele tău suprem!” Auzind aceste cuvinte ale lui Narada, Suka i-a răspuns, O, Bharata, astfel: „Se cuvine să mă înveți ceea ce mi-ar putea fi de folos”.

Narada a spus: Cu mult timp în urmă, ilustrul Sanatkumara a spus aceste cuvinte unor Rishi cu sufletul curat care veniseră la el pentru a se interesa de adevăr. Nu există ochi ca cel al cunoașterii. Nu există penitență ca lepădarea. Abținerea de la faptele păcătoase, practica neclintită a dreptății, purtarea bună, îndeplinirea cuvenită a tuturor datoriilor religioase - acestea constituie binele suprem. După ce a obținut starea de om, plină de suferință, cel care se atașează de ea devine năucit; un astfel de om nu reușește niciodată să se elibereze de suferință. Atașamentul (față de lucrurile lumii) este o indicație a suferinței. Înțelegerea unei persoane atașate de lucrurile lumești devine din ce în ce mai încolțită în plasa năucelii. Cel care este încolțit în plasa năucelii ajunge la suferință, atât aici, cât și dincolo. Trebuie, prin toate mijloacele la îndemână, să rețină atât dorința, cât și mânia, dacă dorește să obțină ceea ce este spre binele său. Amândoi (adică dorința și mânia) se nasc doar pentru a distruge binele cuiva.[172] Trebuie să-și protejeze întotdeauna penitențele de mânie și prosperitatea de mândrie. Trebuie să-și protejeze întotdeauna cunoașterea de onoare și dezonoare și sufletul de greșeală.[173] Compasiunea este virtutea supremă. Iertarea este puterea supremă. Cunoașterea de sine este cea mai înaltă cunoaștere. Nu există nimic mai presus de adevăr. Este întotdeauna potrivit să spui adevărul. Este mai bine din nou să spui ceea ce este benefic decât să spui ceea ce este adevărat. Consider că acel lucru este adevărat care este plin de cel mai mare beneficiu în toate creaturile.[174] Acel om este considerat cu adevărat învățat și cu adevărat înzestrat

171 Se spune că râul sacru Ganga are trei cursuri sau pâraie. Unul curge pe suprafața Pământului; al doilea curge prin regiunile inferioare, iar al treilea curge prin cer.

172 Prima linie se continuă cu a doua.

173 Asceza trebuie ferită de mânie. Prin asceză se ajunge la o mare putere. Puterea ascetului este adesea egală cu cea a lui Brahman însuși. Dacă, însă, ascetul se lasă pradă mâniei și blestemă pe cineva din furie, puterea lui se diminuează. Din acest motiv, iertarea este considerată cea mai înaltă virtute pe care o poate practica un brahman. Puterea unui brahman rezidă în iertare. Cunoașterea trebuie, de asemenea, protejată de onoare și dezonorare, adică nu trebuie să primești niciodată onoare pentru cunoașterea ta, adică să faci ceva cu scopul de a obține onoare. În mod similar, nu trebuie să faci niciodată nimic care ar putea avea ca efect dezonorarea cunoașterii tale. Acestea sunt unele dintre cele mai înalte îndatoriri predicate în scripturi.

174 Zicala „*Satyadapi hitam vadet*” este adesea înțeleasă greșit. Scripturile nu spun că adevărul ar trebui sacrificat în favoarea binelui, deoarece o astfel de viziune ar contrazice zicala conform căreia nu există nimic mai presus de adevăr. Zicala se referă la acele cazuri excepționale în care adevărul devine o sursă de rău concret. Povestea lui Rishi, care a spus adevărul cu privire la locul în care se ascundeau anumiți călători, când a fost întrebat de niște tâlhari care voiau să-i omoare pe călători, este un exemplu relevant. Fiul aurarului care a murit cu o minciună pe buze pentru a-i permite prințului său legitim să scape din mâinile urmăritorilor săi a făcut un act meritoriu de loialitate. Apoi, din nou, germenul teoriei utilitariste poate fi detectat în a doua linie a acestui verset.

cu înțelepciune care abandonează orice faptă, care nu se lasă niciodată pradă speranței, care este complet detașat de toate împrejurimile lumești și care a renunțat la tot ce aparține lumii. Acea persoană care, fără a fi atașată de ele, se bucură de toate obiectele simțurilor cu ajutorul simțurilor care sunt complet sub controlul său, care are un suflet liniștit, care nu este niciodată mișcat de bucurie sau suferință, care este angajat în meditație Yoga, care trăiește în compania zeităților care prezidează asupra simțurilor sale și totodată detașat de ele și care, deși înzestrat cu un corp, nu se consideră niciodată identificat cu el, devine eliberat și atinge foarte repede ceea ce este binele suprem. Cel care nu vede niciodată pe alții, nu atinge niciodată pe alții, nu vorbește niciodată cu alții, atinge repede, O, ascet, ceea ce este spre binele tău suprem. Nu trebuie să rănească nicio creatură. Pe de altă parte, trebuie să se comporte cu perfectă prietenie față de toți. După ce a obținut starea de om, nu trebuie să se comporte niciodată ostil față de nicio ființă. O ignorare completă a tuturor lucrurilor (lumești), mulțumirea perfectă, abandonarea oricărei speranțe și răbdarea - acestea constituie binele suprem al celui care și-a subjugat simțurile și a dobândit cunoașterea de sine. Lepădând toate atașamentele, O, copil, subjugă-ți toate simțurile și, prin acest mijloc, atinge fericirea atât aici, cât și dincolo. Cei care sunt liberi de lăcomie nu trebuie să sufere niciodată vreo suferință. Trebuie, prin urmare, să alungi toată lăcomia din sufletul tău. Prin alungarea lăcomiei, O, iubitule și binecuvântatule, vei putea să te eliberezi de suferință și durere. Cel care dorește să cucerească ceea ce este de neatins ar trebui să trăiască dedicându-se penitenței, autodeterminării, tăcerii, subjugării sufletului. O astfel de persoană ar trebui să trăiască în mijlocul atașamentelor fără a fi atașată de ele.[175] Acel Brahmana care trăiește în mijlocul atașamentelor fără a fi atașat de ele și care trăiește întotdeauna în izolare, atinge foarte repede fericirea supremă. Acel om care trăiește în fericire de unul singur în mijlocul creaturilor care sunt văzute delectându-se în vieți de uniune sexuală, ar trebui să fie cunoscut ca o persoană a cărei sete a fost potolită de cunoaștere. Este bine cunoscut faptul că acel om a cărui sete a fost potolită de cunoaștere nu trebuie să se mai bucure niciodată de întristare. Se atinge starea zeilor prin fapte bune; starea de om prin fapte care sunt bune și rele; în timp ce prin fapte pur rele, cineva cade fără scăpare în rândul animalelor inferioare. Întotdeauna asediat de suferință, decrepitudine și moarte, o ființă vie este fiartă în această lume (în cazanul Timpului). Nu știi asta? Frecvent apreciezi ca fiind benefic ceea ce este de fapt dăunător; ceea ce este sigur ceea ce este de fapt nesigur; și ceea ce este de dorit și bun ceea ce este de nedorit și nu bun. Vai, de ce nu te trezești la o înțelegere corectă a acestora? Ca un vierme de mătase care se ascunde în coconul său, tu te ascunzi continuu într-un cocon făcut din nenumăratele tale acțiuni născute din năuceală și eroare. Vai, de ce nu te trezești la o înțelegere corectă a situației tale? Nu este nevoie să te ataşezi de lucrurile acestei lumi. Atașamentul față de obiectele lumești este generator de rău. Omida care își țese un cocon în jurul ei este în cele din urmă distrusă de propria sa faptă. Acei oameni care se ataşează de fii, soții și rude ajung la pierzanie în cele din urmă, la fel cum elefanții sălbatici, scufundați în nămolul unui lac, sunt slăbiți treptat până când sunt ajunși de Moarte. Privește, toate creaturile care se lasă târâte de plasa afecțiunii devin supuse unei mari suferințe, la fel ca peștii de pe uscat, trași acolo cu ajutorul unor mari plase! Rudele, fiii, soțiile, trupul însuși și toate posesiunile stocate cu grijă sunt nepermanente și se dovedesc a fi de niciun folos în lumea cealaltă. Doar faptele, bune și rele, pe care le săvârșești, te urmează în cealaltă lume. Când este sigur că va trebui să pleci neajutorat în cealaltă lume, lăsând în urmă toate aceste lucruri, vai, de ce te laşi ataşat de lucruri atât de nepermanente și fără valoare, fără să acorzi atenție ceea ce constituie averea ta reală și durabilă? Calea pe care va trebui să o parcurgi este fără locuri de odihnă (în care să te poți odihni). Nu există niciun sprijin pe acel drum pe care cineva să îl poată agăța pentru a se susține. Țara prin care trece este necunoscută și nedescoperită. Este, în plus, învăluită în întuneric gros. Vai, cum vei merge pe acel drum fără să te echipezi cu proviziile necesare? Când vei merge pe acel drum, nimeni nu te va urma în spate. Doar faptele tale, bune și rele, te vor urma când vei pleca din această lume pentru cea viitoare. Se caută obiectul suprem al obiectelor prin învățătură, fapte, puritate (atât exterioară, cât și interioară) și de mare cunoaștere. Când acel obiect suprem este atins, se eliberează (de renaștere). Dorința pe care o simți de a trăi în mijlocul aşezărilor omenești este asemenea unui șnur de legătură. Cei care au fapte bune reușesc să rupă acea legătură

175 A cuceri ceea ce este de neînvins înseamnă a ajunge la *Brahma*.

şi să se elibereze. Numai cei născuţi din fapte nelegiuite nu reuşesc să le rupă. Râul vieţii (sau al lumii) este teribil. Frumuseţea personală sau forma constituie malurile sale. Mintea este viteza curentului său. Atingerea constituie insula sa. Gustul constituie curentul său. Mirosul este mâlul său. Sunetul este apa sa. Acea parte anume din el care duce spre cer este însoţită de mari dificultăţi. Trupul este barca prin care trebuie să traversezi acel râu. Iertarea este vâsla prin care trebuie propulsată. Adevărul este lestul care trebuie să stabilizeze acea barcă. Practica dreptăţii este sfoara care trebuie legată de catarg pentru a trage barca pe ape dificile. Dărnicia darului constituie vântul care umflă pânzele acelei bărci. Înzestrată cu viteză mare, este acea barcă cu care trebuie să traversezi râul vieţii. Aruncă departe atât virtutea, cât şi viciul, şi adevărul şi falsitatea. După ce ai aruncat adevărul şi falsitatea, aruncă şi ceea ce le foloseşte pentru a fi aruncate. Aruncând orice scop, aruncă virtutea; aruncă şi păcatul prin aruncarea oricărei dorinţe. Cu ajutorul înţelegerii, aruncă adevărul şi falsitatea; şi, în cele din urmă, aruncă însuşi înţelegerea prin cunoaşterea subiectului suprem (şi anume, Sufletul suprem). Leagă-te de acest corp care are oasele drept piloni; tendoane drept şnururi de legătură; carne şi sânge drept tencuiala exterioară; pielea drept învelişul exterior; plin de urină şi fecale şi, prin urmare, emiţând un miros urât; expus asalturilor bătrâneţii şi tristeţii; sediul bolii şi slăbit de durere; posedând atributul *Rajas* în predominanţă: nepermanent sau nedurabil, şi care serveşte drept locuinţă (temporară) a creaturii dinăuntru. Întreaga această lume materială, şi ceea ce se numeşte *Mahat* sau *Buddhi*, sunt alcătuite din (cele cinci) mari elemente. Ceea ce se numeşte *Mahat* provine din acţiunea Supremei Fiinţe. Cele cinci simţuri, cele trei atribute ale *Tamas, Sattwa* şi *Rajas* – acestea (împreună cu cele menţionate anterior) constituie un număr de şaptesprezece. Aceste şaptesprezece, cunoscute sub numele de Ne-manifest, împreună cu toate cele numite Manifest, adică cele cinci obiecte ale celor cinci simţuri (şi anume, formă, gust, sunet, atingere şi miros), împreună cu Conştiinţa şi Înţelegerea, formează binecunoscutul număr de douăzeci şi patru. Când este înzestrat cu aceste douăzeci şi patru posesiuni, este numit *Jiva* (sau Puman). Cel ce cunoaşte în mod veridic şi în toate detaliile agregatul celor trei (şi anume, Religie, Avere şi Plăcere), precum şi fericirea şi tristeţea, şi viaţa şi moartea, se spune că cunoaşte creşterea şi decăderea. Orice obiecte care pot fi cunoscute ar trebui să fie cunoscute treptat, unul după altul. Toate obiectele percepute de simţuri se numesc Manifest. Orice obiecte care transcend simţurile şi sunt percepute doar prin indicaţiile lor se numesc Ne-manifest. Prin reţinerea simţurilor, se obţine o mare satisfacţie, la fel ca un călător însetat şi uscat la o ploaie delicioasă. După ce şi-a supus simţurile, omul îşi vede sufletul extins pentru a cuprinde toate obiectele, şi toate obiectele în sufletul său. Având rădăcinile în cunoaştere, puterea nu se pierde niciodată a omului care (astfel) vede Supremul în sufletul său – a omului, adică, care vede întotdeauna toate creaturile în toate condiţiile (în propriul său suflet).[176] Cel ce, cu ajutorul cunoaşterii, transcende toate felurile de durere născută din eroare şi stupefiere, nu prinde niciodată vreun rău venind în contact cu toate creaturile.[177] Un astfel de om, având înţelegerea pe deplin manifestată, nu găseşte niciodată vină în felul de comportament care prevalează în lume. Un cunoscător al Eliberării spune că Sufletul Suprem este fără început şi fără sfârşit; că se naşte ca toate creaturile; că locuieşte (ca un martor) în sufletul *Jiva*; că este inactiv şi fără formă. Numai omul care se îndoaie de propriile sale fapte greşite, omoară numeroase creaturi în scopul de a alunga acea tristeţe.[178] În urma unor astfel de sacrificii, cei care le fac trebuie să obţină renaşteri şi trebuie neapărat să îndeplinească nenumărate acte pe toate părţile. Un astfel de om, orbit de eroare şi considerând fericire ceea ce este de fapt o sursă de tristeţe, este în mod continuu nefericit, la fel ca o persoană bolnavă care mănâncă alimente nepotrivite. Un astfel de

176 În *Sruti*, *Paravara* este echivalentul Sufletului Suprem. Citirea corectă este *nasyati* la sfârşitul primului rând şi nu *pasyati*, ca în unele texte bengaleze. Aderând la *pasyati* (care nu dă niciun sens), traducătorul Burdwan oferă o versiune ridicolă şi lipsită de sens a acestui verset, K. P. Singha adoptă, desigur, interpretarea corectă.

177 Acest verset nu este deloc dificil. Sensul este că omul care transcende toate ataşamentele nu ajunge niciodată la necaz dacă este adus în uniune cu alte creaturi. Traducătorul Burdwan oferă o versiune complet lipsită de sens a acestui cuplu.

178 Scopul acestui verset este de a arăta că oamenii cunoaşterii nu efectuează sacrificii, în care, de obicei, un număr mare de creaturi sunt ucise. Bărbaţii căsătoriţi cu religia *Pravriti* efectuează sacrificii. Venind pe lume ca urmare a unor fapte trecute, ei caută fericirea (mergând în rai) pe calea sacrificiilor şi a riturilor religioase. Un număr mare de creaturi sunt ucise, căci pe lângă victimele aparent oferite, un număr infinit de creaturi mai mici şi mai minuscule sunt ucise în focurile sacrificiale şi în cursul celorlalte pregătiri care se fac în cadrul sacrificiilor.

om este presat şi măcinat de actele sale, la fel ca orice substanţă care este frământată. Legat de actele sale, el obţine renaştere, ordinea vieţii sale fiind determinată de natura actelor sale. Suferind multe feluri de torturi, el călătoreşte într-un cerc repetat de renaşteri, la fel ca o roată care se învârte neîncetat. Tu, însă, ţi-ai tăiat toate legăturile. Tu te abţii de la orice fapte! Stăpân pe omniştiinţă şi pe toate lucrurile, fie ca succesul să fie al tău şi să devii eliberat de toate lucrurile existente. Prin subjugarea simţurilor şi puterea penitenţelor lor, mulţi oameni (în vremuri apuse), distrugând legăturile acţiunii, au atins succes înalt şi fericire neîntreruptă.

SECŢIUNEA CCCXXXI

Narada spuse: Ascultând astfel de scripturi care sunt binecuvântate, care aduc linişte, care alungă tristeţea şi care produc fericire, omul dobândeşte o înţelegere pură, iar după ce a atins-o, ajunge la o fericire înaltă. O mie de cauze de tristeţe, o sută de cauze de frică, zi de zi, îl afectează pe cel lipsit de înţelegere, dar nu şi pe cel înzestrat cu înţelepciune şi cunoaştere. Aşadar, ascultă nişte naraţiuni vechi pe care ţi le voi recita, în scopul alungării tristeţilor tale. Dacă cineva îşi poate subjuga înţelegerea, va ajunge cu siguranţă la fericire. Prin asocierea cu ceea ce este nedorit şi prin disocierea de ceea ce este plăcut, doar oamenii cu inteligenţă redusă devin supuşi oricărui fel de tristeţe mintală. Când lucrurile au trecut, nu ar trebui să te întristezi, gândindu-te la meritele lor. Cel care se gândeşte cu afecţiune la astfel de lucruri trecute nu se poate elibera niciodată. Ar trebui să cauţi întotdeauna să descoperi defectele acelor lucruri de care începi să devii ataşat. Ar trebui să consideri întotdeauna astfel de lucruri pline de mari rele. Făcând astfel, ar trebui să te eliberezi rapid de ele. Omul care se întristează pentru ceea ce a trecut nu reuşeşte să dobândească nici bogăţie, nici merit religios, nici renume. Ceea ce nu mai există nu poate fi obţinut. Când astfel de lucruri dispar, ele nu se mai întorc (oricât de acut ar fi regretul pe care îl simţi pentru ele). Creaturile uneori dobândesc şi uneori pierd obiecte lumeşti. Niciun om din această lume nu poate fi întristat de toate evenimentele care i se întâmplă. Mort sau pierdut, cel care se întristează pentru ceea ce a trecut obţine doar tristeţe pentru tristeţe. În loc de o tristeţe, el primeşte două.[179] Acei oameni care, privind cursul vieţii şi al morţii în lume cu ajutorul inteligenţei lor, nu varsă lacrimi, se spune că privesc corect. Astfel de persoane nu trebuie să verse niciodată lacrimi (pentru orice s-ar întâmpla). Când vine o astfel de calamitate, care aduce tristeţe fizică sau mintală, şi care nu poate fi înlăturată nici prin cele mai bune eforturi, ar trebui să încetezi să te gândeşti la ea cu tristeţe. Aceasta este leacul pentru tristeţe: să nu te gândeşti la ea. Gândindu-te la ea, nu o poţi alunga niciodată; dimpotrivă, gândindu-te la tristeţe, o amplifici doar. Tristeţile mintale trebuie ucise prin înţelepciune; în timp ce tristeţea fizică trebuie alungată prin medicamente. Aceasta este puterea cunoaşterii. Nu ar trebui să te comporţi în astfel de chestiuni ca oamenii cu puţină înţelegere. Tinereţea, frumuseţea, viaţa, averea acumulată, sănătatea, asocierea cu cei dragi – toate acestea sunt extrem de trecătoare. Cel înzestrat cu înţelepciune nu ar trebui să le dorească niciodată. Nu ar trebui să plângă în mod individual pentru o întâmplare nefericită care afectează o comunitate întreagă. În loc de a se lăsa pradă tristeţii atunci când aceasta vine, ar trebui să caute să o prevină şi să aplice un remediu de îndată ce vede oportunitatea de a o face. Nu există nicio îndoială că în această viaţă măsura suferinţei este mult mai mare decât cea a fericirii. Nu există nicio îndoială că toţi oamenii manifestă ataşament pentru obiectele simţurilor şi că moartea este considerată neplăcută. Omul care renunţă atât la bucurie, cât şi la tristeţe, se spune că atinge *Brahma*. Când un astfel de om părăseşte această lume, înţelepţii nu se întristează niciodată din cauza lui. În cheltuirea averii este durere. În protejarea ei este durere. În dobândirea ei este durere. De aceea, când averea cuiva se distruge, nu ar trebui să se întristeze pentru ea. Oamenii cu înţelegere redusă, ajungând la diferite grade de bogăţie, nu reuşesc să obţină mulţumirea şi, în cele din urmă, pier în suferinţă. Oamenii înţelepţi, însă, sunt întotdeauna mulţumiţi. Toate combinaţiile sunt sortite să se termine în dizolvare. Toate lucrurile care sunt înalte sunt sortite să cadă şi să devină joase. Uniunea este sortită să se termine în dezbinare, iar viaţa este sortită să se termine în moarte. Setea este de nepotolit. Mulţumirea este cea mai înaltă fericire. De aceea, persoanele înţelepte consideră mulţumirea drept cea mai preţioasă

179 Tristeţea creşte prin indulgenţă.

comoară. Perioada de viață alocată cuiva curge continuu. Nu se oprește în cursul său nici măcar o singură clipă. Când propriul corp nu este durabil, ce altceva (în această lume) ar trebui să consideri durabil? Acei oameni care, reflectând asupra naturii tuturor creaturilor și concluzionând că aceasta este dincolo de înțelegerea minții, își îndreaptă atenția către calea supremă și, pornind pe ea, obțin un progres frumos, nu trebuie să se întristeze.[180] La fel cum un tigru apucă și fuge cu prada sa, Moartea apucă și fuge cu omul care se ocupă de o astfel de ocupație (nefolositoare) și care nu este încă sătul de obiectele dorinței și ale plăcerii. Unul ar trebui să caute întotdeauna să se elibereze de suferință. Ar trebui să caute să înlăture suferința începându-și acțiunile cu bună dispoziție, adică, fără a se întrista în acel timp, eliberat de o anumită suferință, ar trebui să acționeze în așa fel încât să țină suferința la distanță, abținându-se de la toate greșelile de conduită.[181] Bogații și săracii deopotrivă nu găsesc nimic în sunet și atingere, formă, miros și gust, după plăcerea lor imediată.[182] Înainte de uniune, creaturile nu sunt supuse suferinței. De aceea, cel care nu s-a abătut de la natura sa originară, nu se întristează niciodată când acea uniune ia sfârșit.[183] Unul ar trebui să-și rețină apetitul sexual și stomacul cu ajutorul răbdării. Ar trebui să-și protejeze mâinile și picioarele cu ajutorul vederii. Ochii, urechile și celelalte simțuri ar trebui protejate de minte. Mintea și vorbirea ar trebui conduse cu ajutorul înțelepciunii. Renunțând la dragostea și afecțiunea pentru persoanele cunoscute, precum și pentru cele necunoscute, unul ar trebui să se conducă cu umilință. O astfel de persoană se spune că posedă înțelepciune, iar o astfel de persoană găsește cu siguranță fericirea. Omul care este mulțumit de Sinele său[184] care este devotat Yoga, care nu depinde de nimic din afara sinelui, care este fără lăcomie și care se conduce fără ajutorul a ceva în afară de sine, reușește să atingă fericirea.

SECȚIUNEA CCCXXXII

Narada a spus: Când vicisitudinile fericirii și suferinței apar sau dispar, tranzițiile sunt incapabile de a fi prevenite prin înțelepciune, politică sau efort. Fără a permite sinelui să se îndepărteze de natura sa adevărată, ar trebui să depui tot ce poți mai bine pentru a-ți proteja Sinele. Cel care se dedică unui astfel de sprijin și efort nu trebuie să lâncezească niciodată. Considerând Sinele ca fiind ceva drag, ar trebui să încerci întotdeauna să te salvezi de decrepitudine, moarte și boală. Bolile mentale și fizice afectează corpul, ca niște săgeți ascuțite aruncate din arc de un arcaș puternic. Corpul unei persoane chinuită de sete, agitată de agonie, perfect neajutorată și doritoare să-și prelungească viața este târât spre distrugere.[185] Zilele și nopțile fug neîncetat, purtând în curentul lor perioadele de viață ale tuturor ființelor umane. Ca curenții râurilor, acestea curg neîncetat, fără a se întoarce vreodată.[186] Succesiunea neîncetată a celor două cicluri luminoase și întunecate risipește toate creaturile muritoare fără să se oprească nici măcar o clipă în această muncă. Răsărind și apunând zi de zi, Soarele, el însuși neperisabil, gătește continuu bucuriile și suferințele tuturor oamenilor. Nopțile se duc neîncetat, luând cu ele evenimentele bune și rele care i

180 Acesta este un verset foarte îndoielnic. Comentatorul tace. Eu urmăresc sensul așa cum se află la suprafață. Scopul versului pare a fi acesta: există oameni care sunt ocupați cu reflectarea asupra naturii lucrurilor: aceștia ar trebui să știe că o astfel de ocupație este inutilă, căci, cu adevărat, natura lucrurilor este dincolo de înțelegerea minții. Cel mai mare filosof este ignorant în ceea ce privește toate virtuțile unui fir de iarbă, scopul pentru care există, schimbările pe care le suferă în fiecare clipă și de la o zi la alta. Acei oameni, însă, care au o astfel de ocupație neprofitabilă pentru a merge pe cea mai înaltă cale (calea, adică, care duce la *Brahma*) se eliberează de durere.

181 Nu sunt sigur că am înțeles corect acest verset.

182 Ceea ce se dorește a fi spus este că satisfacția simțurilor nu lasă nimic în urmă. Plăcerea durează atâta timp cât contactul obiectelor cu simțurile continuă. Traducătorul Burdwan, nebănuind că cuvântul folosit este *adhana*, oferă o versiune ridicolă.

183 Ceea ce se spune aici este următorul: un om are soți și copii, sau bogății etc.: nu exista nicio durere când acestea nu existau: odată cu unirea sa cu acestea începe durerea sa. Prin urmare, când aceste lucruri dispar, un om inteligent nu ar trebui să se delecteze cu nicio durere. Legăturile sau atașamentele produc întotdeauna durere. Când legăturile sunt rupte sau distruse, nu ar trebui să existe durere.

184 Adică, ale căror plăceri nu depind de obiecte externe, cum ar fi soții/soțiile și copiii.

185 *Vidhhsabhih ispipasabhih*. Provine de la "*dhe*", care înseamnă *a bea*.

186 Vyasa trăia în nordul Indiei și, evident, nu cunoștea mareele care apar în râurile Bengal.

se întâmplă omului, care depind de destin și care sunt neașteptate de el. Dacă roadele faptelor omului nu ar depinde de alte circumstanțe, atunci unul ar obține orice obiect și-ar dori. Chiar și oamenii cu simțuri reținute, isteți și inteligenți, dacă sunt lipsiți de fapte, nu reușesc niciodată să obțină vreun rod.[187] Alții, deși lipsiți de inteligență și neînzestrați cu vreo realizare și care sunt, de fapt, cei mai de jos oameni, sunt văzuți, chiar și atunci când nu tânjesc după succes, încununându-se cu împlinirea tuturor dorințelor lor.[188] Altcineva, care este mereu pregătit să facă acte de vătămare tuturor creaturilor și care se angajează să înșele întreaga lume, este văzut zvârcolindu-se în fericire. Cineva care stă degeaba obține o mare prosperitate; în timp ce altcineva, prin eforturi serioase, este văzut pierzând fructe dorite aproape la îndemână.[189] Asta să o atribui ca fiind una dintre slăbiciunile omului! Sămânța vitală, originară din firea cuiva din vederea unei persoane, ajunge la altă persoană. Când este introdusă în pântece, uneori produce un embrion și uneori nu reușește. Când contactul sexual eșuează, seamănă cu un mango care dă multe flori, dar nu produce niciun fruct.[190] În ceea ce privește unii bărbați care își doresc urmași și care, pentru împlinirea obiectivului lor, se zbat din greu (prin venerarea diverselor zeități), ei nu reușesc să procreeze un embrion în pântece. În schimb, o anumită persoană, care se teme de nașterea unui embrion ca de un șarpe cu otravă virulentă, constată că un fiu longeviv i se naște și care pare a fi el însuși reîntors pe etapele prin care a trecut. Multe persoane cu o dorință arzătoare de urmași și nefericite din acest motiv, după ce au sacrificat multor zeități și au suferit austerități severe, dau naștere în cele din urmă unor copii, purtați cuvenit timp de zece luni lungi (în pântecele soțiilor lor), care se dovedesc a fi niște nenorociți ai rasei lor. Alții, care au fost obținuți prin virtutea unor astfel de rituri și observații binecuvântate, obțin imediat bogății și grâne și diverse alte surse de bucurie câștigate și acumulate de strămoșii lor. Într-un act de contact, când două persoane de sex opus intră în contact unul cu celălalt, embrionul se naște în pântece, ca o calamitate care afectează mama. Foarte curând după încetarea respirației vitale, alte forme fizice posedă creatura încorporată al cărei corp grosier a fost distrus, dar ale cărei fapte au fost toate efectuate cu acel corp grosier făcut din carne și flegmă.[191] La dizolvarea corpului, un alt corp, la fel de destructibil ca cel distrus, este pregătit pentru creatura arsă și distrusă (pentru a migra în el), la fel cum o barcă merge la alta pentru a-și transfera pasagerii celeilalte.[192] Ca urmare a unui act de contact, o picătură de sămânță vitală, lipsită de viață, este aruncată în pântece. Te întreb, prin grija cui sau a ce este ținut embrionul în viață? Partea corpului în care ajunge hrana consumată și unde este digerată este locul unde sălășluiește embrionul, dar nu este digerat acolo. În pântece, printre urină și fecale, șederea cuiva este reglementată de Natură. În ceea ce privește șederea înăuntru sau scăparea de acolo, creatura născută nu este un agent liber. De fapt, în aceste privințe, ea este perfect neajutorată. Unii embrioni cad din uter (într-o stare nedezvoltată). Unii ies vii (și continuă să trăiască). În timp ce în ceea ce privește unii, ei se întâlnesc cu distrugerea în uter, după ce au fost însuflețiți cu viață, ca urmare a faptului că alte corpuri sunt pregătite pentru ei (prin

187 Scopul acestui verset este de a arăta utilitatea și necesitatea acțiunilor. Fără acțiune, nimeni, oricât de inteligent ar fi, nu poate obține vreun rod. Ambii traducători vernaculari oferă versiuni ridicole ale acestui aforism simplu.

188 *Asi* este folosit în sensul de *akansha*.

189 *Naprapyanadhigachchati* este *na aprayam* etc.

190 Nu înțeleg exact în ce se află vina la care se face referire aici. Poate că sensul este acesta. În filosofia hindusă, se spune că sămânța vitală este generată de vederea unei femei dorite. Atunci când are loc un contact sexual cu cineva a cărui vedere nu a originat sămânța vitală, ci cu o alta, acesta nu reușește să fie productiv. Oricine se deda unui astfel de act sexual este de vină.

191 *Parasarirani* are *prapnuvanti* înțeleasă după aceasta. *Chinnavijam* înseamnă a cărui sămânță s-a rupt, adică creatura al cărei corp grosier a fost distrus. Corpul grosier este numit *Vijam* sau sămânța (raiului și iadului). Sensul versetului este că fiecare, după moarte, atinge un corp nou. O creatură nu poate exista niciodată fără ca legăturile corpului să fie atașate de ea. Desigur, lucrurile stau altfel cu persoanele care reușesc să-și atingă Eliberarea prin distrugerea tuturor actelor. Traducătorul Burdwan, urmând cu fidelitate comentatorul, redă corect acest verset. K. P. Singha sare complet peste el.

192 Acesta nu este un verset dificil. Pe de altă parte, comentatorul îl explică cu atenție. K. P. Singha oferă o versiune ridicolă. Traducătorul Burdwan are dreptate. *Nirddagdham* și *vinasyantam* implică muribundul sau mortul. *Jivar paradeham chalachalam ahitam bhavati* înseamnă că un alt corp, la fel de supus distrugerii, este ținut pregătit.

natura faptelor lor.[193] Acel om care, într-un act de contact sexual, injectează fluidul vital, obține din el un fiu sau o fiică. Puietul astfel obținut, când vine vremea, ia parte la un act de congres similar. Când perioada alocată vieții unei persoane se apropie de sfârșit, cele cinci elemente primare ale corpului său ajung la al șaptelea și al nouălea stadiu și apoi încetează să mai fie. Persoana, însă, nu suferă nicio schimbare.[194] Fără îndoială, când oamenii sunt loviți de boli, asemenea animalelor mici asaltate de vânători, ei pierd atunci capacitatea de a se ridica și de a se mișca. Dacă atunci când oamenii sunt bolnavi doresc să cheltuiască chiar și averi imense, medicii, cu cele mai bune eforturi ale lor, nu reușesc să le aline durerea. Chiar și medicii, care sunt bine pregătiți, versanți în scripturile lor și bine echipați cu medicamente excelente, sunt loviți de boală ca animalele asaltate de vânători. Chiar dacă oamenii beau multe astringente și diverse feluri de *ghee* medicinal, se vede cum sunt zdrobiți de decrepitudine ca arborii de către elefanți puternici. Când animalele, păsările, fiarele sălbatice și oamenii săraci sunt loviți de suferințe, cine îi tratează cu medicamente? De fapt, aceștia nu se văd bolnavi. Asemenea animalelor mari care asaltează pe cele mici, afecțiunile se văd lovind chiar și regi teribili, de o energie feroce și de o putere de neînvins. Toți oamenii, lipsiți de puterea de a scoate chiar și strigăte care să indice durerea, și copleșiți de eroare și tristețe, sunt văzuți purtați de curentul feroce în care au fost aruncați. Ființele întrupate, chiar și atunci când caută să învingă natura, nu reușesc să o învingă cu ajutorul averii, al puterii suverane sau al ascezelor cele mai austere.[195] Dacă toate încercările făcute de oameni ar avea succes, atunci oamenii nu ar fi niciodată supuși decrepitudinii, nu ar întâmpina niciodată ceva dezagreabil și, în cele din urmă, ar fi încununați cu împlinirea tuturor dorințelor lor. Toți oamenii doresc să atingă o superioritate graduală în poziție. Pentru a-și satisface această dorință, ei se străduiesc din puterea lor. Rezultatul, însă, nu se potrivește cu dorința.[196] Chiar și oamenii care sunt perfect atenți, cinstiți și curajoși și înzestrați cu putere, sunt văzuți aducând închinare unor oameni îmbătați de mândria avuției și chiar de băuturi alcoolice.[197] Unii oameni sunt văzuți ale căror calamități dispar înainte ca măcar să fie observate sau remarcate de ei. Alții sunt văzuți fără a poseda nicio avere, dar sunt liberi de orice fel de mizerie. O mare disparitate este observabilă în ceea ce privește fructele care așteaptă conjuncțiile faptelor. Unii sunt văzuți purtând vehicule pe umeri, în timp ce alții sunt văzuți călărind pe acele vehicule. Toți oamenii sunt dornici de avuție și prosperitate. Doar câțiva au care (și elefanți și cai) trași (sau mergând) în procesiunile lor. Unii sunt aceia care nu reușesc să aibă o singură soție după ce primele lor soții au murit; în timp ce alții au sute de soții care le aparțin. Mizeria și fericirea sunt cele două lucruri care există una lângă alta. Oamenii au fie mizerie, fie fericire. Privește, acesta este un subiect de minune! Nu-ți permite însă să te lași uluit de eroare la o astfel de privelițte! Renunță la dreptate și la păcat! Renunță și la adevăr și la minciună! După ce ai renunțat la adevăr și minciună, renunță și la lucrul cu ajutorul căruia le-ai renunțat pe cele anterioare! O, cel mai bun dintre Rishi, ți-am spus acum ceea ce este o mare suferință! Cu ajutorul unor astfel de instrucțiuni, zeitățile (care fuseseră toate ființe umane) au reușit să lase Pământul pentru a deveni locuitori ai cerului!

---

193 Dezvolt puțin acest verset pentru a-i sublinia sensul. Ceea ce se spune aici este că unii ies vii din pântece; alții mor acolo înainte de a fi înviați, motivul fiind că faptele lor din viețile trecute le aduc alte trupuri chiar și în acea etapă.

194 Acest verset este cu siguranță un „punct crucial”. Comentatorul, cred, dă dovadă de o ingeniozitate considerabilă în explicarea lui. Ordinea cuvintelor este *Gatayushah tasya sahajatasya pancha saptamim navamim dasam prapnuvanti; tatah na bhavanti; sa na*. Cele zece etape ale vieții unei persoane sunt (1) șederea în uter, (2) nașterea, (3) copilăria, până la 5 ani, (4) copilăria, până la 12 ani, (5) *Pauganda* până la 16 ani, (6) tinerețea, până la 48 de ani, (7) bătrânețea, (8) decrepitudinea, (9) suspendarea respirației, (10) distrugerea corpului.

195 *Niyuktah* înseamnă angajat. Înțeleg că implică angajați în sarcina de a cuceri Natura. Poate însemna, de asemenea, puși în sarcinile lor obișnuite prin influența actelor trecute. Natura se referă aici, desigur, la marile legi cărora le este supusă existența umană, și anume, legea nașterii, a morții, a bolii și a decrepitudinii etc.

196 *Uparyupari* implică o superioritate treptată. Dacă cineva devine bogat, își dorește să fie consilier; dacă este consilier, își dorește să fie prim-ministru; și așa mai departe. Sensul versetului este că dorința omului de a se ridica este insațiabilă.

197 Interpretarea pe care o prefer este „*asathah*” și nu „*sathah*”. Dacă se păstrează ultima interpretare, aceasta ar însemna că ambele descrieri sunt percepute ca fiind o curte pentru cei răi.

Ascultând aceste cuvinte ale lui Narada Suka, înzestrat cu mare inteligență și posesor al liniștii sufletești, a reflectat asupra sensului instrucțiunilor pe care le primise, dar nu a putut ajunge la o concluzie certă. A înțeles că unul suferă o mare nenorocire în urma venirii copiilor și soțiilor; că trebuie să depună un efort mare pentru dobândirea științei și a cunoștințelor vedice. De aceea, s-a întrebat zicând: ”Care este acea stare care este veșnică și eliberată de orice fel de suferință, dar în care există o mare prosperitate?” Reflectând o clipă asupra cursului pe care trebuia să-l urmeze, Suka, care cunoștea bine începutul și sfârșitul tuturor datoriilor, a hotărât să atingă scopul suprem care este plin de cea mai mare fericire. S-a întrebat zicând: ”Cum voi reuși, sfâșiind toate atașamentele și devenind perfect liber, să ating acel scop excelent? Cum voi ajunge, de fapt, la acea stare excelentă din care nu mai există întoarcere în oceanul de diverse feluri de nașteri! Doresc să obțin acea condiție de existență din care nu există întoarcere! Lepădând toate felurile de atașamente, ajuns la certitudine prin reflecție cu ajutorul minții, voi atinge acel scop! Voi atinge acea stare în care «*Sinele tău*» va avea liniște și în care voi putea dăinui etern, fără a fi supus putreziciunii sau schimbării. Este însă cert că acel scop înalt nu poate fi atins fără ajutorul Yoga. Cel ce a atins starea de cunoaștere și iluminare perfectă nu primește niciodată atașamente inferioare prin acțiuni.[198] Voi recurge, așadar, la Yoga și, lepădând acest trup care îmi este reședința actuală, mă voi transforma în vânt și voi intra în acea masă de efluvii reprezentată de păcat.[199] Când *Jiva* intră în acea masă de efluvii, nu mai suferă ca *Shoma*, care, odată cu zeii, cade pe Pământ la epuizarea meritelor și, după ce acumulează din nou suficiente merite, revine în ceruri.[200] Luna este văzută mereu descrescând și apoi crescând din nou. Văzând aceste descreșteri și creșteri care au loc în mod repetat, nu doresc o formă de existență în care există astfel de schimbări. Soarele încălzește toate lumile prin razele sale aspre. Discul său nu suferă niciodată nicio diminuare. Rămânând neschimbat, absoarbe energie din toate lucrurile. Prin urmare, doresc să intru în Soarele de o strălucire orbitoare.[201] Acolo voi trăi, invincibil de toți, iar în sufletul meu interior liber de orice teamă, lepădându-mi acest trup al meu în regiunea solară. Cu marii Rishi voi intra în energia intolerabilă a Soarelui. Declar tuturor creaturilor, acestor copaci, acestor elefanți, acestor munți, Pământului însuși, diferitelor puncte cardinale, cerului, zeităților, Danava, Gandharva, Pisacha, Uraga și Rakshasa, că, într-adevăr, voi intra în toate creaturile din lume.[202] Fie ca toți zeii împreună cu Rishi să vadă azi puterea Yoga mea!” Rostind aceste cuvinte, Suka l-a informat pe Narada de faimă mondială despre intenția sa. Obținând permisiunea lui Narada, Suka s-a îndreptat apoi spre locul unde se afla tatăl său. Ajuns în prezența sa, marele Muni, adică Krishna cel cu suflet înalt și născut pe insulă, Suka a făcut turul în jurul lui și i-a adresat salutările obișnuite. Auzind intenția lui Suka, Rishi cel cu suflet înalt a devenit foarte încântat. Adresându-i-se, marele Rishi a spus: „O, fiu, O, drag fiu, rămâi aici azi ca să te pot privi o vreme pentru a-mi desfăta ochii”. Suka, însă, a fost indiferent la acea cerere. Eliberat de afecțiune și de orice îndoială, a început să se gândească doar la Eliberare și și-a pus inima pe drum. Părăsind pe tatăl său, acel cel mai de frunte dintre Rishi s-a îndreptat apoi spre vastul piept al muntelui Kailasa, care era locuit de mulțimi de asceți încununați de succes.

198 *Avavandhah* reprezintă atașamentele inferioare, implicând cele care aparțin corpului. De fapt, însăși dobândirea corpului este un astfel de atașament. Ceea ce se spune aici este că *Jiva* care a devenit iluminat se eliberează de obligația renașterii sau a contactului cu corpul încă o dată.

199 Masa de strălucire care constituie Soarele nu este altceva decât *Brahma*. *Brahma* este strălucire pură. *Savitri-mandala-madhyavartir-Narayanah* nu înseamnă o zeitate cu o formă fizică în mijlocul strălucirii solare, ci *Brahma* incorporal și universal. Această strălucire este adorată în *Gayatri*.

200 Comentatorul consideră că *Shomah* înseamnă *Shomagath Jivah*. Nu explică restul versetului. Construcția gramaticală nu prezintă nicio dificultate. Dacă *Shomah* este luat în sensul în care îl explică Comentatorul, sensul ar fi acesta. Cel care intră în strălucirea solară nu trebuie să treacă prin nicio schimbare, spre deosebire de *Shomah* și zeități, care trebuie să treacă prin schimbări, căci cad la epuizarea meritelor lor și se înalță din nou atunci când dobândesc din nou merite. Ambii traducători vernaculari au încurcat versetul. Adevărul este că există două căi, *archiradi-margah* și *dhumadi-margah*. Cei care merg pe prima cale ajung la *Brahma* și nu se mai întorc niciodată. În timp ce cei care merg pe a doua cale se bucură de fericire pentru o perioadă de timp și apoi se întorc.

201 Aici, cuvintele Soare și Lună indică cele două căi diferite menționate în nota precedentă.

202 Ceea ce spune Suka aici este că el ar atinge *Brahma* universal și astfel se va identifica cu toate lucrurile.

SECȚIUNEA CCCXXXIII

Bhishma a spus: După ce a urcat pe vârful muntelui, O, Bharata, fiul lui Vyasa s-a așezat pe un loc plat, lipsit de fire de iarbă, și s-a retras din locurile frecventate de alte ființe. În conformitate cu îndrumările scripturilor și cu poruncile stabilite, acel ascet, familiarizat cu ordinea treptată a proceselor succesive ale Yoga, și-a ținut sufletul mai întâi într-un loc, apoi în altul, începând de la picioare și continuând prin toate membrele. Apoi, când Soarele nu răsărise de mult, Suka s-a așezat, cu fața îndreptată spre Est, cu mâinile și picioarele strânse, într-o atitudine umilă. În acel loc unde fiul inteligent al lui Vyasa stătea pregătit să se dedice yoga, nu erau stoluri de păsări, niciun sunet și nicio privelişte respingătoare sau înspăimântătoare. Atunci și-a văzut propriul suflet eliberat de toate atașamentele. Văzând acel lucru suprem dintre toate, a râs de bucurie.[203] S-a pregătit încă o dată pentru Yoga, pentru a atinge calea Eliberării. Devenind marele maestru al Yoga, a transcens elementul spațiului. Apoi l-a înconjurat pe celestul *Rishi* Narada și i-a prezentat acelui Rishi de seamă faptul că s-a dedicat Yoga-ului suprem.

Suka a spus: Am reușit să contemplu calea (Eliberării), m-am dedicat ei. Fii binecuvântat, O, tu, cel bogat în penitențe! Prin harul tău, O, tu, cel de mare splendoare, voi atinge un scop care este extrem de dezirabil!

Bhishma spuse: Primind permisiunea lui Narada, Suka, fiul lui Vyasa născut pe insulă, a salutat pe Rishi-ul celest și s-a așezat din nou la Yoga și a intrat în elementul spațiului. Urcând apoi din pieptul muntelui Kailasa, a zburat în cer. Capabil să străbată bolta cerească, binecuvântatul Suka, cu o hotărâre fermă, s-a identificat apoi cu elementul Vânt. În timp ce acest cel mai de seamă dintre reîntorși, înzestrat cu o strălucire ca a lui Garuda, traversa cerurile cu viteza vântului sau a gândului, toate creaturile și-au aruncat privirile asupra lui. Înzestrat cu splendoarea focului sau a Soarelui, Suka a privit apoi cele trei lumi în întregime ca pe un singur *Brahma* omogen și a continuat pe acest drum lung. Într-adevăr, toate creaturile mobile și nemobile și-au aruncat privirile asupra lui în timp ce mergea cu atenția concentrată și cu o suflet liniștit și fără frică. Toate creaturile, conform orânduirii și puterii lor, l-au venerat cu respect. Locuitorii cerului au plouat asupra lui cu flori cerești. Văzându-l, toate triburile de Apsare și Gandharva s-au umplut de uimire. Rishi-ii încoronați cu succes au fost la fel de uimiți. Și și-au spus: cine este acesta care a atins succesul prin ascezele sale? — Cu privirea retrasă de la propriul corp, dar îndreptată în sus, el ne umple pe toți de plăcere prin privirile sale! — Cu un suflet foarte drept și renumit în cele trei lumi, Suka a mers înainte în tăcere, cu fața spre Est și privirea îndreptată spre soare. Pe măsură ce mergea, părea să umple întreaga boltă cerească cu un zgomot omniprezent. Văzându-l venind în acest fel, toate triburile de Apsare, uimite, O, rege, s-au umplut de uimire. Conduse de Panchachuda și altele, ele l-au privit pe Suka cu ochii măriți de uimire. Și s-au întrebat una pe alta, spunând: ”Ce zeitate este aceasta care a atins un scop atât de înalt? Fără îndoială, el vine aici, eliberat de toate atașamentele și de toate dorințele!” Suka a mers apoi spre munții Malaya unde Urvasi și Purvachitti obișnuiau să locuiască mereu. Ambele, văzând energia fiului marelui Rishi reîntors, s-au umplut de uimire. Și au spus: ”Minunată este această concentrare a atenției (la Yoga) a unui tânăr reîntors care era obișnuit cu recitarea și studiul *Vedelor*! În curând va traversa întreaga boltă cerească ca Luna. A obținut această înțelegere excelentă prin serviciul datornic și prin slujirea umilă față de tatăl său. El este ferm atașat de tatăl său, înzestrat cu asceze austere și este foarte iubit de tatăl său. Vai, de ce a fost trimis de tatăl său neatenților să meargă (astfel) pe un drum de unde nu există întoarcere?” Auzind aceste cuvinte ale lui Urvasi și luând în seamă înțelesul lor, Suka, cel mai de seamă dintre toți cei care cunoșteau datoriile, a privit în jur și a văzut din nou întreaga boltă cerească, întregul Pământ cu munții și apele și pădurile sale, și, de asemenea, toate lacurile și râurile. Toate zeitățile, de ambele sexe, unindu-și mâinile, i-au adus reverențe fiului Rishi-ului născut pe insulă și l-au privit cu uimire și respect. Cel mai de seamă dintre toți oamenii drepți, Suka, adresându-se tuturor acestora, a rostit aceste cuvinte: ”Dacă tatăl meu mă urmează și mă cheamă în mod repetat pe nume,

203 *Jahasa hasam* este un exemplu în sanscrită al guvernării înrudite a verbelor neutre.

toți voi îi veți răspunde în locul meu. Mișcați de afecțiunea pe care o aveți toți pentru mine, îndepliniți această cerere a mea!" Auzind aceste cuvinte ale lui Suka, toate punctele cardinale, toată pădurea, toate mările, toate râurile și toți munții i-au răspuns din toate părțile, spunând: "Acceptăm comanda ta, O, reîntorsule! Așa va fi cum spui! Astfel răspundem la cuvintele rostite de Rishi!"

SECȚIUNEA CCCXXXIV

Bhishma spuse: După ce a vorbit astfel (tuturor lucrurilor), Rishi renăscut prin penitențe austere, și anume Suka, a rămas în victoria sa, lepădând cele patru feluri de defecte. Lepădând și cele opt feluri de *Tamas*, el a eliberat cele cinci feluri de *Rajas*. Înzestrat cu o inteligență mare, el a lepădat apoi atributul *Sattwa*. Toate acestea păreau extrem de minunate. El a locuit apoi în acea stațiune eternă lipsită de atribute, eliberată de orice indicație, adică în *Brahma*, arzând ca un foc fără fum. Meteoriți au început să cadă. Punctele cardinale păreau a fi în flăcări. Pământul se cutremura. Toate aceste fenomene păreau extrem de minunate. Copacii au început să-și arunce crengile și munții vârfurile lor. S-au auzit zgomote puternice (ca de tunet) care păreau să crape munții Himavat. Soarele părea în acel moment lipsit de strălucire. Focul refuza să ardă. Lacurile, râurile și mările erau toate agitate. Vasava a vărsat râur de ploaie cu gust excelent și parfum. O adiere pură a început să bată, purtând parfumuri excelente. Suka, în timp ce mergea prin văzduh, a zărit două vârfuri frumoase, unul aparținând lui Himavat și altul lui Meru. Acestea erau în contact apropiat. Unul dintre ele era făcut din aur și, prin urmare, era galben; celălalt era alb, fiind făcut din argint. Fiecare dintre ele, O, Bharata, avea o sută de *yojanas* înălțime și aceeași măsură în lățime. Într-adevăr, în timp ce Suka călătorea spre nord, a văzut acele două vârfuri frumoase. Cu o inimă neînfricată, el s-a izbit de acele două vârfuri unite una cu alta. Neputând suporta forța, vârfurile s-au rupt brusc în două. Vederea pe care au prezentat-o atunci, O, monarh, a fost extrem de minunată de privit. Suka a străpuns acele vârfuri, căci ele nu i-au putut opri drumul înainte. La aceasta, un zgomot puternic a răsunat în cer, făcut de locuitorii acestuia. Gandharva și Rishi, precum și alții care locuiau pe acel munte, fiind crăpați în două, iar Suka trecând prin el. Într-adevăr, O, Bharata, un zgomot puternic s-a auzit pretutindeni în acel moment, constând în cuvintele - *Excelent, Excelent!* – El a fost adorat de Gandharva și Rishi, de mulțimi de Yaksha și Rakshasa, și de toate triburile Vidyadhara. Întregul firmament s-a umplut de flori cereşti revărsate din cer în momentul în care Suka a străpuns acea barieră impenetrabilă, O, monarh! Rishi-ul cu suflet drept Suka a văzut apoi dintr-o regiune înaltă râul ceresc *Mandakini* de o mare frumusețe, curgând dedesubt printr-o regiune împodobită de multe dumbrăvi și păduri înflorite. În aceste ape multe Apsara frumoase se jucau. Văzându-l pe Suka, care era fără trup, acele ființe aeriene dezbrăcate s-au simțit rușinate. Aflând că Suka pornise călătoria sa cea mare, tatăl său Vyasa, plin de afecțiune, l-a urmat în spate pe acelaşi drum aerian. Între timp, Suka, mergând prin acea regiune a firmamentului care este deasupra regiunii vântului, și-a arătat puterea Yoga și s-a identificat cu *Brahma*.[204] Adoptând calea subtilă a Yoga-ului înalt, Vyasa cu penitențe austere, a ajuns într-o clipă în locul de unde Suka pornise prima dată călătoria sa. Mergând pe acelaşi drum, Vyasa a văzut vârful muntelui crăpat în două prin care Suka a trecut. Întâlnindu-l pe ascetul născut pe o insulă, Rishi au început să-i prezinte realizările fiului său. Vyasa, însă, a început să se lamenteze, strigându-l pe fiul său pe nume și făcând cele trei lumi să răsune de zgomotul pe care îl făcea. Între timp, Suka cel cu suflet drept, care intrase în elemente, devenise sufletul lor și dobândise omniprezența, i-a răspuns tatălui său rostind monosilaba ***Bho*** sub forma unui ecou. La aceasta, întregul univers de creaturi mobile și imobile, rostind monosilaba ***Bho***, a răsunat răspunsul lui Suka. Din acel timp până acum, când se rostesc sunete în peșterile montane sau pe coastele montane, acestea, ca și cum ar răspunde lui Suka, încă le ecou (cu monosilaba ***Bho***). Lepădând toate atributele sunetului, etc., și arătându-și puterile Yoga în felul dispariției sale, Suka a atins astfel cea mai înaltă stațiune. Văzând acea glorie și putere a fiului său cu energie inestimabilă, Vyasa s-a așezat pe coasta muntelui și a început să se gândească la fiul său cu durere. Apsara se jucau pe malurile râului ceresc Mandakini, văzându-l pe Rishi așezat acolo, au devenit toate agitate de rușine profundă și și-au pierdut inima. Unele dintre

204 Rishii știau că înălțimea atmosferei nu este interminabilă.

ele, pentru a-şi ascunde goliciunea, s-au scufundat în râu, altele au intrat în dumbrăvile din apropiere, iar altele şi-au luat repede hainele, văzându-l pe Rishi. (Niciuna dintre ele nu dăduse niciun semn de agitaţie la vederea fiului său). Rishi, văzând aceste mişcări, a înţeles că fiul său fusese eliberat de toate ataşamentele, dar că el însuşi nu era eliberat de ele. La aceasta, s-a umplut de bucurie şi de ruşine. În timp ce Vyasa şedea acolo, binecuvântatul zeu Siva, înarmat cu *Pinaka*, înconjurat din toate părţile de mulţi zei şi Gandharva şi adorat de toţi marii Rishi, a sosit acolo. Mângâindu-l pe Rishi-ul născut pe insulă, care ardea de durere pentru fiul său, Mahadeva i-a zis cuvintele acestea: "Tu mi-ai cerut odinioară un fiu înzestrat cu energia Focului, a Apei, a Vântului şi a Spaţiului; Procreat prin penitenţele tale, fiul care ţi s-a născut era de acelaşi fel. Pornind din graţia Mea, el era pur şi plin de energia *Brahma*. El a atins scopul suprem – un scop pe care nimeni nu îl poate câştiga dacă nu şi-a supus complet simţurile, şi nici nu poate fi câştigat nici măcar de vreunul dintre zei. De ce atunci, O, Rishi renăscut, te mâhneşti pentru acel fiu? Atât timp cât vor exista dealurile, cât va exista oceanul, atâta timp va dăinui nemărită faima fiului tău! Prin graţia Mea, O, mare Rishi, vei vedea în lume o formă umbrită asemănătoare fiului tău, mişcându-se alături de tine şi nedeşertându-se niciun moment!" Astfel fiind înzestrat de ilustrul Rudra însuşi, O, Bharata, Rishi a văzut o umbră a fiului său alături de el. S-a întors de la acel loc, plin de bucurie pentru aceasta. Ţi-am povestit acum, O, şef al rasei lui Bharata, totul despre naşterea şi viaţa lui Suka despre care m-ai întrebat. Rishi-ul ceresc Narada şi marele Yogin Vyasa îmi povestiseră în repetate rânduri toate acestea cu ani în urmă, când subiectul a fost sugerat în cursul conversaţiei. Persoana devotată liniştii aude această istorie sacră legată direct de subiectul Eliberării şi va atinge cu siguranţă scopul suprem.[205]

SECŢIUNEA CCCXXXV

Yudhishthira a spus: Dacă un om este cap de familie sau *brahmacharin*, pustnic în pădure sau cerşetor, şi dacă doreşte să aibă succes, pe ce zeitate ar trebui să o venereze? Cum poate el să dobândească cu siguranţă raiul şi să atingă ceea ce este de cel mai mare folos (şi anume, Eliberarea)? Conform căror rânduieli ar trebui să îndeplinească *homa* în onoarea zeilor şi a Pitris? Care este regiunea în care se merge atunci când cineva devine eliberat? Care este esenţa Eliberării? Ce ar trebui să facă cineva pentru ca, odată ajuns în ceruri, să nu fie nevoit să cadă de acolo? Cine este zeitatea zeilor? Şi cine este Pitri al Pitrilor? Cine este cel care îi este superior, cine este zeitatea zeilor şi Pitri al Pitrilor? Spune-mi toate acestea, O, Străbunicule!

Bhishma spuse: O, tu cel bine instruit în arta întrebărilor, această întrebare pe care mi-ai pus-o, O, fără de păcat, este una care atinge un mister adânc. Nu se poate răspunde la ea cu ajutorul ştiinţei argumentaţiei, chiar dacă cineva s-ar strădui timp de o sută de ani. Fără harul lui Narayana, O, rege, sau o acumulare de cunoaştere înaltă, această întrebare a ta este incapabilă de a i se da un răspuns. Deşi acest subiect este legat de un mister adânc, totuşi, O, ucigaş al duşmanilor, îţi voi expune![206] În acest context este citată istoria veche a discursului dintre Narada şi *Rishi* Narayana. Am auzit de la tatăl meu că în epoca *Krita*, O, monarh, în timpul epocii lui Manu Autonăscut, eternul Narayana, Sufletul universului, s-a născut ca fiu al lui Dharma într-o formă cvadruplă, şi anume: Nara, Narayana, Hari şi Krishna Autonăscut.[207] Dintre toţi, Narayana şi Nara au suferit cele mai severe asceze mergând la lăcaşul himalaian cunoscut sub numele de Vadari, călărind pe carele lor de aur. Fiecare dintre aceste care era dotat cu opt roţi şi era făcut din cele cinci elemente primare

---

205 În această secţiune, Bhishma îi recită lui Yudhishthira faptul plecării lui Suka din această lume şi durerea lui Vyasa la această întâmplare. El vorbeşte despre acest fapt ca despre unul care i-a fost relatat în vremuri trecute atât de Narada, cât şi de Vyasa însuşi. Din aceasta este evident că Suka care i-a recitat *Srimad Bhagavat* lui Parikshit, nepotul lui Arjuna, nu putea fi Suka care era fiul lui Vyasa.

206 Ceea ce spune Bhishma aici este că, fără credinţă, acest subiect este imposibil să fie înţeles.

207 Acesta este un triplet. Ultimul cuvânt al celui de-al treilea rând, şi anume *Swayambhuvah*, se referă la Krishnah, dar nu are o semnificaţie specială. Este un adjectiv folosit mai mult de dragul măsurării decât pentru orice altceva.

şi arăta extraordinar de frumos.[208] Aceşti regi originali ai lumii care se născuseră ca fii ai lui Dharma, deveniseră extrem de slabi în trup din cauza ascezelor pe care le îndepliniseră. Într-adevăr, din cauza acelor asceze şi a energiei lor, înşişi zeii nu le puteau privi. Doar zeul cu care fuseseră mulţumiţi îi putea vedea. Fără îndoială, cu inima sa devotată lor şi împins de o dorinţă arzătoare de a-i vedea, Narada a coborât pe Gandhamadana de pe un vârf al înalţilor munţi Meru şi a rătăcit prin toată lumea. De o viteză mare, el a ajuns în cele din urmă în locul unde se afla lăcaşul din Vadari. Impulsionat de curiozitate, a intrat în acel lăcaş la ora când Nara şi Narayana îşi făceau ritualurile zilnice. El şi-a spus: ”Acesta este cu adevărat lăcaşul acelei Fiinţe în care sunt stabilite toate lumile, inclusiv zeii, Asurii, Gandharvii, Kinnara şi şerpii mari! A existat o singură formă a acestei mari Fiinţe înainte. Această formă s-a născut în patru chipuri pentru extinderea rasei lui Dharma, care au fost crescute de acel zeu. Cât de minunat este că Dharma a fost astfel onorat de aceşti patru mari zei: Nara, Narayana şi Hari şi Krishna! În acest loc Krishna şi Hari au locuit odinioară. Ceilalţi doi, însă, Nara şi Narayana, locuiesc acum aici angajaţi în penitenţe pentru scopul de a-şi spori meritele. Aceştia doi sunt cel mai înalt refugiu al universului. Care poate fi natura ritualurilor zilnice pe care le fac aceştia doi? Ei sunt părinţii tuturor creaturilor şi zeii iluştri ai tuturor fiinţelor. Înzestraţi cu o inteligenţă înaltă, care este zeul pe care îl venerează aceştia doi?"

Cine sunt acei Pitri pe care îi venerează aceşti doi Pitri ai tuturor fiinţelor? Gândindu-se la aceasta în mintea sa şi plin de devoţiune faţă de Narayana, Narada a apărut brusc înaintea celor doi zei. După ce cele două zeităţi şi-au terminat adoraţia faţă de zeităţile şi Rishii lor, s-au uitat la Rishii cereşti sosiţi în retragerea lor. Acesta din urmă a fost onorat cu acele rituri eterne care sunt rânduite în scripturi. Văzând acest comportament extraordinar al celor două zeităţi originale, care se venerau pe sine şi pe alţi zei şi Pitri, ilustrul *Rishi* Narada s-a aşezat acolo, foarte mulţumit de onorurile primite. Cu suflet vesel, şi-a îndreptat apoi privirea spre Narayana şi, închinându-se în faţa lui Mahadeva, a rostit aceste cuvinte.

A spus Narada: În *Vede* şi în *Purane*, în *Anga* şi în *Anga* secundară, eşti cântat cu reverenţă, eşti nenăscut şi etern. Tu eşti Creatorul. Tu eşti mama universului. Eşti întruchiparea Nemuririi şi eşti cel dintâi dintre toate lucrurile. Trecutul şi Viitorul, într-adevăr, întregul univers este stabilit pe Tine! Cele patru moduri de viaţă, O, stăpâne, având cel domestic ca prim, îţi aduc neîncetat jertfe, Tu, care ai forme diverse. Tu eşti tatăl şi mama şi învăţătorul etern al universului. Nu ştim cine este zeul sau Pitriul căruia Tu Îţi aduci jertfe astăzi!

Cel Sfânt a zis: Despre acest subiect nu ar trebui să se spună nimic. Este un mister străvechi. Devotamentul tău faţă de mine este foarte mare. Prin urmare, O, cel regenerat, îţi voi vorbi despre asta în acord cu adevărul. Ceea ce este minuscul, inconceptibil, nemanifestat, nemişcat, durabil, lipsit de orice legătură cu simţurile şi obiectele simţurilor, ceea ce este separat de cele (cinci) elemente — acesta este numit Sufletul lăuntric al tuturor creaturilor existente. Acesta este cunoscut sub numele de *Kshetrajna*. Depăşind cele trei atribute: *Sattwa, Rajas* şi *Tamas*, acesta este considerat *Purusha* în scripturi. Din El a urmat nemanifestatul, O, cel mai de seamă dintre cei regeneraţi, posedând cele trei atribute de *Sattwa, Rajas* şi *Tamas*. Deşi este în realitate nemanifestată, ea este numită *Prakriti* indestructibilă şi sălăşluieşte în toate formele manifestate. Să ştii că Ea este sursa din care amândoi am izvorât. Sufletul omniprezent, care este alcătuit din toate lucrurile existente şi neexistente, este adorat de noi. El este cel pe care îl venerează în toate acele ritualuri pe care le îndeplinim în cinstea zeităţilor şi a Pitriilor. Nu există zeitate sau Pitri mai înalt decât El. O, cel regenerat, El trebuie cunoscut ca sufletul nostru. Pe El îl venerează. Acest curs de datorii urmat de oameni a fost, O, cel regenerat, promulgat de El. Este porunca Lui ca noi să îndeplinim în mod corespunzător toate ritualurile stabilite în ceea ce priveşte zeităţile şi Pitriile.

208 Carele aurii la care se face referire aici sunt corpurile de carne ale celor două zeităţi. Corpul este numit maşină deoarece, la fel ca maşina, este propulsat de o altă forţă decât Sufletul care îl deţine pentru o perioadă de timp, Sufletul fiind inactiv. Este considerat de aur deoarece fiecare se ataşează de el ca de ceva foarte valoros. Cele opt roţi sunt *Avidya* şi restul.

Brahma, Sthanu, Manu, Daksha, Bhrigu, Dharma, Yama, Marichi, Angiras, Atri, Pulastya, Pulaha, Kratu, Vasishtha, Parameshthi, Vivaswat, Shoma, cel numit Karddama, Krodha, Avak şi Krita — aceşti douăzeci şi unu de oameni, numiţi *Prajapatis*, s-au născut primii. Toţi au respectat legea eternă a Zeului Suprem. Respectând în detaliu toate ritualurile care fuseseră rânduite în cinstea zeităţilor şi a Pitriilor, toţi aceşti desăvârşiţi dintre cei regeneraţi au dobândit toate acele scopuri pe care şi le doreau. Locuitorii incorporali ai Raiului însuşi se înclină în faţa acelei Zeităţi Supreme şi, prin graţia Lui, ei ating acele fructe şi acel sfârşit pe care El le hotărăşte pentru ei. Aceasta este concluzia stabilită a scripturilor: aceşti oameni eliberaţi de aceste şapte şi zece atribute (şi anume, cele cinci simţuri de cunoaştere, cele cinci simţuri de acţiune, cele cinci vânturi vitale, mintea şi înţelegerea), care au aruncat toate acţiunile şi sunt lipsiţi de cele cinci şi zece elemente care constituie corpul grosier, se spune că sunt Eliberaţi. Ceea ce Eliberaţii ating ca scop suprem este numit *Kshetrajna*. El este considerat (în scripturi) ca fiind atât posedat, cât şi lipsit de toate atributele. El poate fi înţeles doar prin Cunoaştere. Noi doi am izvorât din El. Cunoscându-L astfel, noi adorăm acel Suflet etern al tuturor lucrurilor. *Vedele* şi toate modurile de viaţă, deşi caracterizate de divergenţe de opinie, toţi Îl venerează cu devoţiune. El este cel care, mişcat iute spre graţie, le conferă scopuri înalte pline de fericire. Acei oameni din această lume care, umpluţi de spiritul Său, devin pe deplin şi definitiv devotaţi Lui, ating scopuri mult mai înalte, căci reuşesc să intre în El şi să se contopească în Sinele Său. Ţi-am vorbit acum, O, Narada, despre misterul înalt, mişcat de dragostea pe care ţi-o port pentru devoţiunea ta faţă de mine. Într-adevăr, în virtutea acelei devoţiuni pe care o împărtăşeşti faţă de mine, ai reuşit să asculţi această cuvântare a mea!

SECŢIUNEA CCCXXXVI

Bhishma a spus: Adresat de Narayana, cea mai importantă dintre fiinţe, cu aceste cuvinte, Narada, cel mai important dintre oameni, i-a spus apoi aceste cuvinte lui Narayana pentru binele lumii.

Narada a spus: ”Fie ca acel obiectiv pentru care tu, O, Fiinţă născută din Sine Însuşi, te-ai născut în patru forme în casa Dharmei! Acum mă voi întoarce (pe Insula Albă) pentru a contempla natura ta originală. Întotdeauna îmi venerez seniorii. Nu am divulgat niciodată secretele altora. O, Stăpâne al universului, am studiat *Vedele* cu atenţie. Am suferit penitenţe austere. Nu am spus niciodată un neadevăr. Aşa cum este rânduit în scripturi, i-am protejat întotdeauna pe cei patru care ar trebui protejaţi.[209] Am avut întotdeauna un comportament egal faţă de prieteni şi duşmani. În totalitate şi definitiv dedicat Lui, acel prim zeu, anume Sufletul Suprem, Îl venerez neîncetat. După ce mi-am curăţat sufletul prin aceste acte de merit special, de ce nu aş reuşi să obţin o vedere a acelui Lord infinit al universului?” Auzind aceste cuvinte ale fiului lui Parameshthi, Narayana, protectorul scripturilor, l-a respins spunându-i: ”Du-te, O Narada!” Înainte de a-l trimite, totuşi, marele zeu L-a venerat pe Rishi-ul celest cu acele rituri şi ceremonii care au fost stabilite în scripturi chiar de El. Narada i-a adus de asemenea omagiile cuvenite vechiului *Rishi* Narayana. După ce astfel de onoruri au fost reciproc acordate şi primite, fiul lui Parameshthi a plecat din acel loc. Înzestrat cu o putere Yoga înaltă, Narada s-a ridicat brusc în firmament şi a ajuns pe culmea munţilor Meru. Mergând într-un loc retras de pe acel vârf, marele ascet s-a odihnit pentru puţin timp. Apoi şi-a aruncat privirea spre direcţia nord-vestică şi a văzut o privelişte extrem de minunată. Spre nord, în oceanul de lapte, există o insulă mare numită Insula Albă. Înţelepţii spun că distanţa ei faţă de munţii Meru este mai mare de douăzeci şi trei de mii de *Yojanas*. Locuitorii acelei tărâm nu au simţuri. Ei trăiesc fără să consume vreun fel de hrană. Ochii lor nu clipesc. Ei emană întotdeauna parfumuri excelente. Trupul lor este alb. Ei sunt curăţaţi de orice păcat. Ei orbesc ochii celor

209 Adică, mâinile, picioarele, stomacul şi organul plăcerii. Se spune că mâinile sunt protejate atunci când sunt împiedicate să comită toate actele nepotrivite; se spune că picioarele sunt protejate în mod corespunzător atunci când sunt împiedicate să atingă toate locurile nepotrivite. Se spune că stomacul este protejat atunci când cineva nu consumă niciodată niciun fel de hrană nepotrivită şi când se abţine de la toate actele rele pentru a-şi potoli foamea. Şi, în cele din urmă, se spune că cineva îşi reţine organul plăcerii atunci când se abţine de la toate actele de acţiune nepotrivite.

păcătoşi care se uită la ei. Oasele şi trupurile lor sunt la fel de tari ca tunetul. Ei tratează onoarea şi batjocura în mod egal. Toţi arată ca şi cum ar fi de origine cerească. Mai mult, toţi sunt înzestraţi cu semne de bun augur şi forţă mare. Capetele lor par a fi ca nişte umbrele. Voci sunt profunde ca cele ale norilor. Fiecare dintre ei are patru *Mushkas*.[210] Tălpile picioarelor lor sunt marcate de sute de linii. Au şaizeci de dinţi, toţi albi (şi mari), şi opt dinţi mai mici. Au multe limbi. Cu acele limbi par să lingă Soarele însuşi, a cărui faţă este îndreptată spre toate direcţiile. Într-adevăr, ei par capabili să devoreze acel zeu din care au izvorât întregul univers, *Vedele*, zeităţile şi Muni dedicaţi atributului de pace.

Yudhishthira a spus: O, bunicele, tu ai spus că acele fiinţe nu au simţuri, că nu mănâncă nimic pentru a-şi întreţine viaţa; că ochii lor nu clipesc; şi că emană întotdeauna parfumuri excelente. Întreb, cum s-au născut? Care este, de asemenea, scopul superior pe care îl ating? O, căpetenie a rasei lui Bharata, sunt semnele acelor oameni care devin emancipaţi aceleaşi cu cele prin care se disting locuitorii Insulei Albe? Îmi risipeşti îndoielile? Curiozitatea pe care o simt este foarte mare. Tu eşti depozitarul tuturor istoriilor şi discursurilor. În ceea ce ne priveşte, depindem în întregime de tine pentru cunoaştere şi instruire!

Bhishma a continuat: Această naraţiune, O, monarh, pe care am auzit-o de la tatăl meu, este extinsă. Voi recita acum în faţa ta. Într-adevăr, este considerată esenţa tuturor naraţiunilor. A fost altădată un rege pe Pământ pe nume Uparichara. El era cunoscut ca prieten al lui Indra, şeful celeştilor. Era devotat lui Narayana, cunoscut şi sub numele de Hari. Respecta toate datoriile stabilite în scripturi. Devotat mereu tatălui său, era mereu atent şi gata de acţiune. A obţinut suveranitatea lumii în urma unui binecuvântare primită de la Narayana. Urmând ritualul *Sattwata* declarat în vremuri străvechi de către Surya însuşi, regele Uparichara obişnuia să Îl venereze pe Zeul zeilor (Narayana), iar după ce se încheia venerarea Lui, obişnuia să Îl adore (cu ce rămânea) pe bunicul universului.[211] După ce îi venera pe Strămoşi (Pitris), îi venera pe Brahmani. Apoi împărţea ofrandele celor dependenţi de el. Cu ce rămânea după ce îi slujea pe aceştia, regele îşi potolea propria foame. Devotat adevărului, monarhul se abţinea să facă rău vreunei creaturi. Cu toată inima, regele era devotat acelui Zeu al zeilor, anume Janarddana, care nu are început, mijloc şi sfârşit, care este Creatorul universului şi care nu are nicio deteriorare de fel. Văzând devotamentul faţă de Narayana al acelui ucigaş de duşmani, şeful divin al celeştilor i-a împărtăşit propriul său loc şi pat. Împărăţia, bogăţiile, soţiile şi animalele sale erau toate considerate de el ca fiind primite de la Narayana. Prin urmare, oferea toate posesiunile sale acelui mare zeu.[212] Adoptând ritualul *Sattwata*, regele Uparichara, cu sufletul concentrat, îndeplinea toate actele sale de sacrificiu şi jurămintele, atât cele opţionale, cât şi cele obligatorii. În locul acelui rege ilustru, mulţi Brahmani de prim rang, bine versaţi în ritualul *Pancharatra*, obişnuiau să mănânce înaintea tuturor celorlalţi hrana oferită zeului Narayana. Atâta timp cât acel ucigaş de duşmani continua să-şi conducă împărăţia cu dreptate, nicio minciună nu-i ieşea vreodată din gură şi niciun gând rău nu-i intra vreodată în minte. Cu membrele sale nu comitea niciodată chiar şi cel mai mic păcat. Cei şapte Rishi renumiţi, anume Marichi, Atri, Angiras, Pulastya, Pulaha, Kratu şi Vasishtha de mare energie, care au ajuns să fie cunoscuţi sub numele de *Chitra-sikhandins*, unindu-se pe pieptul muntelui de prim rang, Meru, au promulgat un tratat excelent despre datorii şi observaţii care era în concordanţă cu cele patru *Vede*. Conţinutul acelui tratat fusese rostit de şapte guri şi constituia cel mai bun compendiu al datoriilor şi observaţiilor umane. Cunoscuţi, aşa cum s-a menţionat deja, sub numele de *Chitra-sikhandins*, aceşti şapte Rishi constituie cele şapte elemente (*Pravriti*) (*Mahat, Ahankara,* etc.), iar Manu născut

---

210 Cuvântul „*Mushka*”, aşa cum este înţeles în mod obişnuit, implică scrotul sau testiculele. Comentatorul Nilakantha presupune că ar putea reprezenta nodul de pe umăr. El crede că expresia implică faptul că locuitorii acestei insule aveau fiecare câte patru braţe.

211 Comentatorul explică ritualul *Sattwata* ca însemnând ritualul *Pancharatra*. *Tachecheshena* sugerează ceea ce a rămas după ce venerarea lui Vishnu s-a încheiat.

212 Adică şi-a dedicat bunurile în slujba lui Narayana şi le-a păstrat ca fiind custodele marelui Dumnezeu. Cu alte cuvinte, nu şi-a considerat niciodată averea ca fiind a sa, ci a fost întotdeauna gata să o dedice tuturor scopurilor bune şi pioase.

din Sine, care este al optulea în enumerare, constituia *Prakriti* originală. Acești opt menţin universul, și aceștia opt au promulgat tratatul menționat. Cu simţurile și minţile lor sub control complet și mereu devotați Yoga, acești opt asceți, cu suflete concentrate, cunosc pe deplin Trecutul, Prezentul și Viitorul și sunt devotați religiei Adevărului.—Aceasta este bine, aceasta este *Brahma*, —aceasta este foarte benefic,—reflectând în mintea lor în acest fel, acei Rishi au creat lumile și știința moralității și a datoriei care guvernează acele lumi. În acel tratat, autorii au discutat despre Religie și Avere și Plăcere, și ulterior și despre Eliberare. Ei au stabilit în el și diversele restricții și limitări menite pentru Pământ, precum și pentru Rai. Ei au compus acel tratat după ce au adorat cu penitențe puternicul și ilustrul Narayana, numit și Hari, timp de o mie de ani cerești, împreună cu mulți alți Rishi. Mulțumit de penitențele și închinarea lor, Narayana a poruncit zeiței vorbirii, și anume Saraswati, să intre în persoana acelor Rishi. Zeița, pentru binele lumilor, a făcut ce i s-a cerut. În urma intrării zeiței vorbirii în persoanele lor, acei Rishi, bine versați în penitențe, au reușit să compună acel tratat suprem în ceea ce privește vocalele, înțelesul și rațiunea.[213] După ce au compus acel tratat sfințit cu silaba ***Om***, Rishii l-au citit mai întâi lui Narayana, care a fost foarte mulțumit de ceea ce a auzit. Cel dintâi dintre toți Ființele le-a vorbit apoi acelor Rishi într-o voce incorporală și le-a spus: ”Excelent este acest tratat pe care l-ați compus, cuprinzând o sută de mii de versuri. Datoriile și practicile tuturor lumilor vor izvorî din această lucrare a voastră! În deplină concordanță cu cele patru *Vede*, și anume *Yajus*, *Sama* și *Atharva* a lui Angiras, tratatul vostru va fi o autoritate în toate lumile în ceea ce privește atât *Pravritti* (activitatea), cât și *Nivritti* (retragerea).[214] În acord cu autoritatea scripturilor, l-am creat pe Brahman din atributul Harului, pe Rudra din Mânia Mea, și pe voi, Voi Brahmani, ca reprezentând elementele *Pravritti* (din *Mahat*, *Ahankara*, etc.), Soarele și Luna, Vântul și Pământul, și Apa și Focul, toate stelele și planetele și constelațiile, tot ce mai este numit prin numele de creaturi și cei care rosteau *Brahma* (sau *Vedele*), toți trăiesc și acționează în sferele lor respective și sunt toți respectați ca autorități. Chiar și acest tratat pe care l-ați compus va fi privit de toate persoanele în același mod, și anume ca o lucrare de cea mai înaltă autoritate. Aceasta este porunca Mea. Ghidat de acest tratat, Sinele Născut Manu va declara lumii cursul datoriilor și practicilor sale. Când Usanas și Brihaspati vor apărea, și ei vor promulga tratatele lor respective despre moralitate și religie, ghidându-se după și citând din acest tratat al vostru.[215] După publicarea tratatului său de către Sinele Născut Manu și a celui de către Usanas, și după publicarea tratatului și de către Brihaspati, această știință compusă de voi va fi dobândită de regele Vasu (cunoscut altfel sub numele de Uparichara). Într-adevăr, voi, cei mai de seamă dintre regenerați, acest rege va dobândi această cunoaștere a acestei lucrări de la Brihaspati. Acel Rege, umplut de toate gândurile bune, va deveni profund devotat Mie. Ghidat de acest tratat, el va îndeplini toate actele și practicile sale religioase. Într-adevăr, acest tratat compus de voi va fi cel mai de seamă dintre toate tratatele despre moralitate și religie. Posesor al excelenței, acest tratat este plin de instrucțiuni pentru dobândirea atât a Averii cât și a Meritului Religios, și este plin de mistere. În consecință cu promulgarea acestui tratat al vostru, veți fi progenitorii unei rase extinse. Regele Uparichara va deveni de asemenea înzestrat cu măreție și prosperitate. La moartea, însă, a acelui rege, acest tratat etern va dispărea din lume. Vă spun toate acestea.” După ce le-a spus aceste cuvinte tuturor acelor Rishi, Narayana invizibil i-a părăsit și a plecat într-un loc care nu le era cunoscut. Atunci, acei părinți ai lumii, acei Rishi care și-au dedicat gândurile scopurilor urmărite de lume, au promulgat cuvenit acel tratat care este originea eternă a tuturor datoriilor și practicilor. Ulterior, când Brihaspati s-a născut în rasa lui Angiras în prima sau epoca *Krita*, cei șapte Rishi l-au însărcinat cu sarcina de a promulga tratatul lor, care era în concordanță cu *Upanishadele* și diferitele

---

213 Adică, tratatul compus de acei Rishi a fost cel mai important de acest fel în ceea ce privește selecția și armonia vocabularului, importanța sau sensul și raționamentele cu care era întărită fiecare afirmație.

214 Există două religii, și anume, cea a lui *Pravritti*, care implică acțiuni și practici, și cea a lui *Niwitti*, care implică o abținere completă de la toate acțiunile și practicile. Ultima este numită și religia Eliberării.

215 Indiferent dacă cei șapte Rishi au compus sau nu vreo lucrare despre moralitate și religie, este cert că nu există în prezent o astfel de lucrare. În afară de această mențiune a lucrării din *Mahabharata*, nu s-a mai făcut nicio referire la ea nicăieri altundeva. Cât despre *Sukra-niti*, aceasta există, iar *niti-sastram*-ul lui Vrihaspati este defunct. Este probabil, totuși, ca înainte de *Saba-niti* să fi existat o lucrare anterioară, scurtă, dacă nu chiar exhaustivă, pe aceleași subiecte.

ramuri ale *Vedelor*. Ei înșiși, care erau susținătorii universului și primii promulgatori ai datoriilor și practicilor religioase, au plecat apoi la locul ales de ei, hotărâți să se dedice penitențelor.

SECȚIUNEA CCCXXXVII

Bhishma a spus: Atunci, la expirarea marelui *Kalpa*, când preotul ceresc Vrihaspati s-a născut în rasa lui Angiras, toți zeii au devenit foarte fericiți. Cuvintele, Vrihat, Brahma și Mahat au același sens.[216] Preotul ceresc, O rege, a ajuns să fie numit Vrihaspati deoarece era înzestrat cu toate aceste atribute. Regele Uparichara, altfel numit Vasu, a devenit un discipol al lui Vrihaspati și curând a devenit cel mai proeminent dintre discipolii săi. Admițându-l ca atare, a început să studieze la picioarele învățătorului său acea știință care a fost compusă de cei șapte Rishi care erau (altfel) cunoscuți sub numele de *Chitrasikhandins*. Cu sufletul curățat de orice fel de rele prin jertfe și alte rituri religioase, el a condus Pământul ca Indra conducând Raiul. Ilustrul rege a efectuat un mare sacrificiu de cai în care învățătorul său Vrihaspati a devenit Hota. Fiii lui Prajapati (*Brahma*), anume Ekata, Dwita și Trita, au devenit Sadasyas la acel sacrificiu.[217] Au existat și alții care au devenit Sadasyas la acel sacrificiu, anume Dhanusha, Raivya, Arvavasu, Parvavasu, *Rishi* Medhatithi, marele *Rishi* Tandya, binecuvântatul *Rishi* Santi, altfel numit Vedasiras, cel mai proeminent dintre Rishi, anume Kapila, care a fost tatăl lui Salihotra, primul Kalpa, Tittiri fratele mai mare al lui Vaisampayana, Kanwa și Devahotra, în total șaisprezece. La acel mare sacrificiu, O, monarh, toate articolele necesare au fost adunate. Niciun animal nu a fost sacrificat în el. Regele așa ordonase. El era plin de compasiune. De minte pură și liberală, renunțase la toate dorințele și cunoștea bine toate riturile. Cerințele acelui sacrificiu constau toate din produsele sălbăticiei. Vechiul Zeu al zeilor (anume Hari), a fost foarte mulțumit de rege din cauza acelui sacrificiu. Incapabil să fie văzut de oricine altcineva, marele Zeu i s-a arătat adoratorului său. Acceptând prin miros, partea care i-a fost oferită, el însuși a luat *Purodasa*.[218] Marele Zeu a luat ofrandele fără a fi văzut de nimeni. La asta, Vrihaspati s-a înfuriat. Luând lingura, a aruncat-o cu violență spre cer și a început să verse lacrimi de mânie. Adresându-i-se regelui Uparichara, el a spus: ”Aici, plasez aceasta ca parte a lui Narayana din ofrandele de sacrificiu. Fără îndoială, El o va lua înaintea ochilor mei.”

Yudhishthira a spus: La marele sacrificiu al lui Uparichara, toți zeii au apărut în formele lor respective pentru a-și lua părțile din ofrandele de sacrificiu și au fost văzuți de toți. De ce s-a întâmplat ca puternicul Hari să acționeze altfel, luându-și partea invizibil?

Bhishma continuă: Când Vrihaspati a cedat furiei, marele rege Vasu și toți Sadasyas (membrii consiliului) săi au încercat să-l împace pe marele Rishi. Cu minți liniștite, toți i-au vorbit lui Vrihaspati, spunând: ”Nu se cuvine să te lași cuprins de mânie. În această eră *Krita*, această mânie în care te-ai lăsat pradă nu ar trebui să fie o trăsătură definitorie pentru nimeni. Marele zeu pentru care ai stabilit partea ofrandelor sacre este el însuși lipsit de mânie. El este imposibil de văzut fie de noi, fie de tine, O Vrihaspati! Numai Acela care devine milostiv îl poate vedea.” Apoi Rishii Ekata, Dwita și Trita, care cunoșteau bine știința moralității și a datoriilor compusă de cei șapte Rishi, s-au adresat acelei adunări și au început următoarea narațiune: ”Noi suntem fiii lui Brahman, zămisliți printr-o poruncă a voinței Sale (și nu în mod obișnuit). Odată ne-am îndreptat spre nord pentru a obține ceea ce este pentru binele nostru suprem. După ce am suferit penitențe timp de mii de ani și am dobândit mare merit ascetic, am stat din nou într-un singur picior, ca niște țăruși de

---

216 „*Paryyaya*” înseamnă literalmente o *listă*. De fapt, în toate lexicoanele sanscrite, cuvintele care exprimă aceleași înțelesuri apar împreună. Aceste liste sunt cunoscute sub numele de „*Paryyaya*”. Cititorul englez își poate face o idee mai clară despre semnificația acestui cuvânt dacă își amintește că într-un lexicon precum „*Thesaurus*”-ul lui Roget, sunt date grupuri de cuvinte care exprimă aceeași semnificație. Astfel de grupuri se numesc „*Paryyaya*”.

217 *Hotri*-ul trebuie să toarne libații pe focul sacrificial, recitând *mantre* în timp. *Sadasya* sunt persoane care urmăresc sacrificiul, adică au grijă ca rânduielile scripturilor să fie respectate în mod corespunzător. Ei sunt ceea ce se numește *Vidhidarsinas*.

218 Unt clarificat oferit în jertfe, cu turte de orz măcinat înmuiate în el.

lemn ficşi. Ţara în care am îndurat cele mai aspre penitenţe se află la nord de munţii Meru şi pe ţărmurile Oceanului de Lapte. Obiectivul pe care îl aveam în minte era cum să-l contemplăm pe divinul Narayana în forma Sa proprie. La finalizarea penitenţelor noastre şi după ce am efectuat abluţiunile finale, o voce incorporală ne-a fost auzită, O, puternice Vrihaspati, deodată adâncă ca a norilor şi extraordinar de dulce şi plină de bucurie pentru inimă. Vocea a spus: «Voi, Brahmani, bine aţi îndeplinit aceste penitenţe cu suflete vesele. Devotaţi lui Narayana, căutaţi să ştiţi cum puteţi reuşi să-L vedeţi pe acest zeu de mare putere! Pe ţărmurile nordice ale Oceanului de Lapte există o insulă de mare splendoare numită Insula Albă. Oamenii care locuiesc pe acea insulă au tenul la fel de alb ca razele Lunii şi sunt devotaţi lui Narayana. Adoratori ai acelui Prim al tuturor Fiinţelor, ei Îi sunt dedicaţi cu sufletul lor întreg. Toţi intră în acest zeu etern şi ilustru cu o mie de raze.[219] Ei sunt lipsiţi de simţuri. Nu se hrănesc cu niciun fel de mâncare. Ochii lor nu clipesc. Corpurile lor emană întotdeauna un parfum. Într-adevăr, locuitorii din Insula Albă cred şi venerează un singur Dumnezeu. Mergeţi acolo, voi asceţi, căci acolo M-am revelat Eu!» Toţi, auzind aceste cuvinte incorporale, am pornit pe calea indicată spre ţara descrisă. Dorind cu ardoare să-L vedem şi cu inimile pline de El, am ajuns în cele din urmă la acea insulă mare numită Insula Albă. Ajunşi acolo, nu am putut vedea nimic. Într-adevăr, vederea noastră a fost orbită de energia marelui zeu şi, în consecinţă, nu L-am putut vedea.[220] La aceasta, ideea, datorită harului Marelui Dumnezeu Însuşi, ne-a venit în minte că cel care nu a suferit penitenţe suficiente nu putea vedea repede pe Narayana. Sub influenţa acestei idei, ne-am apucat din nou să practicăm unele austerităţi severe, potrivite pentru timp şi loc, timp de o sută de ani. După îndeplinirea jurămintelor noastre, am văzut un număr de bărbaţi cu trăsături de bun augur. Toţi erau albi şi arătau ca Luna (la culoare) şi posedau toate semnele de fericire. Mâinile lor erau întotdeauna împreunate în rugăciune. Feţele unora erau întoarse spre Nord şi ale altora spre Est. Ei erau angajaţi în a gândi în tăcere asupra lui *Brahma*.[221] *Yapa* (practica ascetică) efectuată de acele persoane cu suflet înalt era o *yapa* mentală (şi nu consta din recitarea efectivă a *mantrelor* în cuvinte). În consecinţă faptului că inimile lor erau întru totul puse asupra Lui, Hari a devenit extrem de mulţumit de ei. Aurora (strălucirea) emisă de fiecare dintre acei bărbaţi semăna, O, cel mai înalt dintre asceţi, cu splendorile pe care Surya le afişează atunci când vine timpul dizolvării universului. Într-adevăr, ne-am gândit că acea Insulă era casa întregii Energii. Toţi locuitorii erau perfect egali în energie. Nu exista nicio superioritate sau inferioritate între ei.[222] Apoi, dintr-o dată, am văzut din nou o lumină răsărind, care părea a fi strălucirea concentrată a o mie de sori, O, Vrihaspati. Locuitorii, adunându-se, au alergat spre acea lumină, cu mâinile împreunate în atitudine reverenţioasă, plini de bucurie şi rostind singurul cuvânt *Namas* (ne închinăm ţie!). Apoi am auzit un zgomot foarte puternic rostit de toţi împreună. Părea că acei oameni erau angajaţi în oferirea unei jertfe marelui Zeu. În ceea ce ne priveşte pe noi, am fost brusc lipsiţi de simţuri de către Energia Sa. Lipsiţi de vedere, forţă şi toate simţurile, nu puteam vedea sau simţi nimic.[223] Am auzit doar un volum puternic de sunet rostit de locuitorii adunaţi. Spunea: «Victorie ţie, O tu cu ochi asemenea petalelor de lotus! Salve ţie, O Creator al universului! Salve ţie, O, Hrishikesa, O, cel mai de frunte dintre Fiinţe, O, tu care eşti Primul născut!» Chiar

---

219 Profesorul Weber presupune că în această naraţiune a celor trei Rishi, *Ekata*, *Dwita* şi *Trita*, poetul oferă o descriere fie a Italiei, fie a unei insule din Mediterana şi a unui cult creştin la care anumiţi pelerini hinduşi ar fi putut fi martori. Într-adevăr, un autor din *Calcutta Review* a mers până acolo încât să spună că, din cele ce urmează, nu ar fi îndrăzneaţă presupunerea că întregul pasaj se referă la impresia făcută asupra anumitor pelerini hinduşi când au fost martori la celebrarea Euharistiei conform rânduielilor Bisericii Romano-Catolice. Onorabilul K. P. Telang presupune că întregul pasaj se bazează pe imaginaţia poetului. *Ekantabhavepagatah* este interpretat de unii ca închinând la închinătorii Unităţii divine. Nu cred că o astfel de traducere ar fi corectă.

220 Interpretarea din Bombay este ”*tadapratihato abhavat*”. Aceasta pare a fi mai bună decât interpretarea din Bengal ”*tata-apratihata*”. Dacă se respectă interpretarea din Bengal, ”*apratihatah*” ar trebui înţeleasă în sensul de ”*nasti pratihatoyasmat*”. Înţelesul, desigur, ar rămâne acelaşi.

221 *Yapa* înseamnă recitarea în tăcere a anumitor *mantre* sacre sau a numelui unei zeităţi. În cazul locuitorilor de pe Insula Albă, recitarea în tăcere nu era o recitare de *mantre* sau cuvinte, ci era o meditaţie asupra lui *Brahma* incorporală. Următorul vers clarifică acest lucru.

222 Aceasta pare să demonstreze că pelerinii au văzut Republica Romană.

223 Profesorul Weber crede că aceasta se referă la absenţa idolilor sau a imaginilor. Pelerinii nu au văzut acolo zeităţi precum cele din propriile lor temple.

acesta era sunetul pe care l-am auzit, rostit distinct şi în conformitate cu regulile ortoepiei.[224] Între timp, o briză, parfumată şi pură, a suflat, purtând parfumuri de flori cereşti şi de anumite ierburi şi plante care erau de folos în acel moment. Acei oameni, înzestraţi cu mare devoţiune, cu inimi pline de reverenţă, cunoscuţi ai poruncilor stabilite în *Pancharatra*, îl venerau pe marele zeu cu mintea, cuvântul şi fapta.[225] Fără îndoială, Hari apăruse în locul de unde se ridica sunetul pe care l-am auzit. În ceea ce ne priveşte, ameţiţi de Iluzia Sa, nu L-am putut vedea. După ce briza se opri şi jertfa se termină, inimile noastre se tulburară de nelinişte, O, cel mai de frunte al rasei lui Angira. În timp ce stăteam printre acele mii de oameni, toţi de descendenţă pură, nimeni nu ne onora cu o privire sau cu o înclinare a capului. Acei asceţi, cu toţii veseli şi plini de devoţiune şi care practicau atitudinea mentală a Brahmanului, nu ne-au arătat niciun fel de sentiment pentru noi.[226] Eram extrem de obosiţi. Penitenţele ne slăbiseră. În acel moment, o Fiinţă incorporală ne-a vorbit din cer şi ne-a spus aceste cuvinte: «Aceşti oameni albi, care sunt lipsiţi de toate simţurile exterioare, sunt capabili să-L vadă (pe Narayana). Numai acei aleşi ai celor renăscuţi pe care aceşti oameni albi i-au onorat cu privirile lor devin capabili să vadă marele Zeu.[227] Mergeţi de aici, voi Muni, în locul de unde aţi venit. Acel mare Zeu este incapabil să fie văzut vreodată de cel care este lipsit de devoţiune. Incapabil să fie văzut din cauza strălucirii Lui orbitoare, acel ilustru Zeu poate fi văzut doar de acei oameni care în cursul lungilor veacuri reuşesc să i se consacre complet şi exclusiv Lui. Voi, aleşi ai celor renăscuţi, aveţi o mare datorie de îndeplinit. După expirarea acestui *Krita Yuga*, când *Treta Yuga* va veni în cursul ciclului *Vivaswat*, o mare calamitate va lovi lumile. Voi, Muni, va trebui atunci să deveniţi aliaţii zeilor (pentru a alunga acea calamitate).» După ce am auzit aceste cuvinte minunate care erau dulci ca nectarul, ne-am întors curând în locul dorit, prin harul acelui mare Zeu. Când, chiar şi cu ajutorul unor penitenţe atât de austere şi al ofrandelor date cu devoţiune în jertfe, nu am reuşit să îl vedem pe marele Zeu, cum, într-adevăr, puteţi spera să Îl vedeţi atât de uşor? Narayana este o Mare Fiinţă, El este Creatorul universului. El este împodobit în jertfe cu ofrande de unt clarificat şi alte alimente dedicate cu ajutorul *mantrelor* vedice. El nu are început şi nu are sfârşit. El este Neîntrupat. Atât Zeii, cât şi Danavii Îl venerează." Induşi de aceste cuvinte rostite de Ekata şi aprobate de tovarăşii săi, anume Dwita şi Trita, şi solicitaţi şi de ceilalţi Sadasya, înţeleptul Vrihaspati a dus acea jertfă la bun sfârşit după ce a adus cuvenitele închinări Zeilor. Regele Uparichara, de asemenea, după ce şi-a terminat marea jertfă, a început să-şi conducă supuşii cu dreptate. În cele din urmă, lepădându-şi trupul, s-a ridicat la cer. După ceva timp, prin blestemul Brahmanilor, a căzut din acele regiuni ale fericirii şi s-a scufundat adânc în măruntaiele Pământului. Regele Vasu, O, tigru printre monarhi, a fost întotdeauna devotat religiei adevărate. Deşi scufundat adânc în măruntaiele Pământului, devotamentul său faţă de virtute nu s-a diminuat. Mereu devotat lui Narayana şi mereu rostind *mantre* sacre avându-l pe Narayana ca zeitate, el s-a ridicat din nou la cer prin graţia lui Narayana. Ridicându-se din măruntaiele Pământului, regele Vasu, în consecinţă cu cel mai înalt scop pe care l-a atins, a pornit către un loc chiar mai înalt decât regiunea lui Brahman însuşi.[228]

---

224 Profesorul Weber redă greşit cuvintele *Purvaja* şi *sikshaksharaiamanwitah*. Primul cuvânt nu implică, aşa cum îl redă el, fiul cel mare al lui Dumnezeu, ci pur şi simplu primul născut. Se găseşte în aproape fiecare imn din *Mahabharata* dedicat Zeităţii Supreme. Este sinonim cu *Adipurusha*. Apoi, *siksha* etc. nu înseamnă, aşa cum crede el, „însoţit de învăţătură", ci este ştiinţa Ortoepiei şi este unul dintre *Angus* (membrele) *Vedelor. Vedele* au fost întotdeauna cântate melodios, ştiinţa Ortoepiei a fost cultivată de Rishi cu mare grijă.

225 *Pancha-kala*, sau *Pancha-ratra*, sau *Sattwatas vidhi*, înseamnă anumite rânduieli stabilite de Narada şi alţi Rishi cu privire la venerarea lui Narayana.

226 Sensul este acesta; întrucât toţi practicau acea stare de spirit care seamănă cu *Brahma*, nu ne-au privit, adică nici nu ne-au onorat, nici nu ne-au dezonorat.

227 Ambii traducători vernaculari au greşit redând acest verset simplu.

228 Construcţia pare să fie următoarea: *Parangatimanuprapta hi Brahmanah samanantaram naishthikam sthanam* etc. Nu înseamnă, aşa cum spune K. P. Singha, că s-a îndreptat spre regiunea lui Brahman şi nici, aşa cum spune traducătorul Burdwan, că, mergând în regiunea lui Brahman, a atins cel mai înalt scop. Sensul, pe de altă parte, este că, întrucât al său era cel mai înalt scop, el s-a înălţat, prin urmare, într-un loc mai înalt decât regiunea lui Brahman. Sensul simplu este că regele Uparichara a atins identificarea cu *Brahma*.

SECȚIUNEA CCCXXXVIII

Yudhishthira a spus: Dacă marele rege Vasu era atât de devotat lui Narayana, din ce motiv a căzut atunci din ceruri şi de ce a trebuit să se scufunde din nou sub suprafața Pământului?

Bhishma a spus: În legătură cu aceasta, se povestește o veche narațiune, O, Bharata, despre o discuție dintre rishi şi zei. Zeii, odată, adresându-se multor brahmani de seamă, le-au spus că sacrificiile trebuie să fie efectuate prin oferirea de *Ajas* ca victime. Prin cuvântul *Aja* trebuie să se înțeleagă capra şi niciun alt animal.

Rishi au spus: *Sruti* vedic declară că, în sacrificii, ofrandele trebuie să constea din semințe (vegetale). Semințele sunt numite *Ajas*. Nu se cuvine să ucideți capre. „O, zeități, aceasta nu poate fi religia oamenilor buni şi drepți, în care este prevăzută uciderea animalelor. Aceasta este, din nou, era *Krita*. Cum pot fi ucise animalele în această epocă a dreptății?”

Bhishma a continuat: În timp ce acest dialog avea loc între Rishi şi zei, acelaşi rege de frunte, anume Vasu, a fost văzut venind pe acolo. Înzestrat cu mare prosperitate, regele venea prin văzduh, însoțit de trupele, vehiculele şi animalele sale. Văzându-l pe regele Vasu venind în acel loc prin cer, Brahmanii le-au spus zeilor: ”Acesta ne va risipi îndoielile. El oficiază jertfe. El este generos în ofrande. El caută întotdeauna binele tuturor creaturilor. Cum ar putea, într-adevăr, marele Vasu să spună altfel?” După ce şi-au vorbit astfel unul altuia, zeii şi Rishi au mers iute la regele Vasu şi l-au întrebat, spunând: ”O rege, cu ce ar trebui să oficieze cineva jertfe? Ar trebui jertfit cu capra sau cu ierburi şi plante? Tu să ne risipeşti această îndoială. Te-am ales pe tine judecător în această chestiune.” Astfel adresați de ei, Vasu şi-a unit mâinile în umilință şi le-a spus tuturor: ”Spuneți-mi adevărat, voi, cei mai de frunte dintre Brahmani, ce părere aveți în această privință?”

Rishii au spus: Opinia noastră, O, rege, este că jertfele ar trebui să fie făcute cu cereale. Zeii, însă, susțin că jertfele ar trebui să fie făcute cu animale. Tu să ne judeci pe noi şi să ne spui care dintre aceste opinii este corectă.

Bhishma a continuat: Aflând care era opinia zeilor, Vasu, mişcat de părtinire față de ei, a spus că jertfele ar trebui să fie făcute cu animale. La acest răspuns, toți Rishi, înzestrați cu strălucirea Soarelui, s-au înfuriat foarte tare. Adresându-i-se lui Vasu, care stătea pe careta sa şi care (pe nedrept) susținuse partea zeilor, i-au spus: ”Deoarece ai susținut (pe nedrept) partea zeilor, să cazi din cer. Din această zi, O, monarh, vei pierde puterea de a călători prin cer. Prin faptul nostru, vei pătrunde adânc sub suprafața Pământului.” După ce Rishi au rostit aceste cuvinte, regele Uparichara a căzut imediat, O, monarh, şi a intrat într-o gaură în Pământ. Totuşi, la porunca lui Narayana, memoria lui Vasu nu l-a părăsit. Spre norocul lui Vasu, zeii, îndurerați de soarta pecetluită asupra lui de către Brahmani, au început să se gândească angoasat cum ar putea fi neutralizată acea soartă. Ei au spus: ”Acest rege cu suflet înalt a fost blestemat pentru noi. Noi, locuitorii cerului, ar trebui să ne unim pentru a-i aduce binele în schimb pentru ceea ce a făcut el pentru noi.” După ce au stabilit rapid acest lucru în mințile lor cu ajutorul reflecției, zeii s-au îndreptat spre locul unde se afla regele Uparichara. Ajunşi în prezența lui, i-au zis: ”Tu eşti devotat Marelui Zeu al Brahmanilor (anume Narayana). Acel Mare Stăpân al zeilor şi al Asurilor, mulțumit de tine, te va elibera din soarta care ți-a fost pecetluită. Este însă potrivit ca Brahmanii cu suflet înalt să fie cinstiți. Într-adevăr, O, rege, penitențele lor ar trebui să dea roade.[229] Într-adevăr, tu ai căzut deja din cer pe Pământ. Dorim, însă, O, rege, să-ți arătăm o favoare într-un aspect. Atât timp cât tu, O, fără de păcat, vei locui în gaura sa, atâta timp vei primi (hrană cuvenită, prin blestemul nostru)! Acele şuvoaie de unt clarificat pe care Brahmanii cu mintea concentrată le aduc în jertfe împreună cu *mantre* sacre, şi care sunt numite *Vasudhara*, vor fi ale tale, prin grija noastră pentru

229 Adică, atunci când te-au blestemat, blestemul lor ar trebui să dea roade. Nu ar trebui să faci nimic care ar putea avea efectul anulării acelui blestem.

tine! Într-adevăr, slăbiciunea sau necazul nu te vor atinge.[230] În timp ce vei locui, O, rege al regilor, în gaura Pământului, nici foamea, nici setea nu te vor afecta, deoarece vei bea acele şuvoaie de unt clarificat numite *Vasudhara*. Energia ta, de asemenea, va rămâne neclintită. În consecinţă, de asemenea, datorită acestei binecuvântări pe care ţi-o acordăm, Zeul zeilor, şi anume Narayana, va fi mulţumit de tine şi te va duce de aici în regiunea lui Brahman!" După ce i-au acordat aceste binecuvântări regelui, locuitorii cerului, precum şi toţi acei Rishi posedaţi de bogăţia penitenţelor, s-au întors fiecare la locul lor. Apoi Vasu, O, Bharata, a început să-L adore pe Creatorul universului şi să recite în tăcere acele *mantre* sacre care ieşiseră din gura lui Narayana în zilele de demult.[231] Deşi locuia într-o groapă a Pământului, regele Îl venera încă pe Hari, Domnul tuturor zeităţilor, în cele cinci jertfe binecunoscute care se oficiază de cinci ori în fiecare zi, O, ucigaş de duşmani! Ca urmare a acestor adoraţii, Narayana, altfel numit Hari, a fost foarte mulţumit de el, care astfel s-a arătat complet devotat Lui, bazându-se în întregime pe El ca singur refugiu şi care şi-a supus complet simţurile. Ilustrul Vishnu, acel dătător de binecuvântări, apoi adresându-i-se lui Garuda, cel cu viteză mare, întâiul păsărilor, care Îi slujea ca slujitor, i-a rostit aceste cuvinte dezirabile: "O, întâiul păsărilor, O, tu care eşti foarte binecuvântat, ascultă ce am de zis! Există un mare rege cu numele de Vasu, care are suflet drept şi jurăminte rigide. Din cauza mâniei Brahmanilor, el a căzut într-o groapă a Pământului. Brahmanii au fost suficient onoraţi (pentru că blestemul lor a dat roade). Du-te la acel rege acum. La porunca Mea, O, Garuda, mergi la acel întâi dintre regi, şi anume Uparichara, care locuieşte acum într-o gaură a Pământului şi nu mai poate naviga prin cer, şi ridică-l fără întârziere în înaltul cerului." Auzind aceste cuvinte ale lui Vishnu, Garuda, întinzându-şi aripile şi alergând cu viteza vântului, a intrat în acea gaură din Pământ în care locuia regele Vasu. Luând brusc regele, fiul Vinatei a zburat în cer şi acolo l-a eliberat pe rege din ciocul său. În acel moment, regele Uparichara şi-a recăpătat din nou forma celestă şi a reintrat în regiunea lui Brahman. În acest fel, O, fiu al lui Kunti, marele rege a căzut mai întâi din cauza blestemului Brahmanilor pentru o greşeală de vorbă şi s-a ridicat din nou în rai la porunca marelui Zeu (Vishnu). Numai puternicul Domn Hari, întâiul dintre toate Fiinţele, a fost cu devoţiune venerat de el. A fost pentru această venerare devotată că regele a reuşit foarte repede să scape de blestemul pronunţat asupra lui de către Brahmani şi să recâştige regiunile fericite ale lui Brahman.

Bhishma a continuat: Ţi-am povestit astfel totul în legătură cu originea fiilor spirituali ai lui Brahman. Ascultă-mă cu atenţie nedivizată, căci acum îţi voi nara cum Rishiul celest Narada a mers cu mult timp în urmă la Insula Albă.

SECŢIUNEA CCCXXXIX

Bhishma spuse: Ajuns în întinsul tărâm numit Insula Albă, ilustrul Rishi a zărit pe acei oameni albi, posesori ai splendorii lunare (despre care ţi-am vorbit deja). Adorat de ei, Rishiul i-a adorat la rândul său, plecându-şi capul şi cinstindu-i în mintea sa.[232] Dorind să-l vadă pe Narayana, el a început să locuiască acolo, angajat atent în recitarea tăcută a *mantrelor* sacre lui, şi respectând jurăminte de cea mai mare dificultate, cu mintea concentrată, Rishiul regenerat, cu braţele ridicate, a stat în Yoga, şi apoi a cântat următorul imn Domnului universului, Acela care este sufletul atributelor şi lipsit de toate atributele.

Narada a spus: Slavă ţie, O, Dumnezeu al zeilor, O, tu care eşti eliberat de toate faptele! Tu eşti cel lipsit de toate atributele, Martorul tuturor lumilor, numit *Kshetrajna*, cel dintâi dintre toate

---

230 Până în ziua de azi, în multe ritualuri religioase, aceste dâre de *ghee* sunt turnate împreună cu *mantre* recitate în acelaşi timp. Ele se numesc *Vasudhara* şi sunt turnate de-a lungul suprafeţei unui perete. Mai întâi, se trasează o linie roşie ondulată orizontal pe perete. Apoi se fac şapte pete sub acea linie. Apoi, cu polonicul de sacrificiu, se toarnă *ghee* din fiecare dintre pete, astfel încât să se toarne o dâră groasă de-a lungul peretelui. Lungimea acestor dâre este în general de 90 până la 120 cm, iar lăţimea lor de aproximativ 2,5 cm.

231 *Mantrele* recitate de Vasu erau *mantre* vedice.

232 Traducătorul Burdwan, precum şi K. P. Singha, greşesc amândoi în traducerea primului rând al acestui verset. Aceasta nu înseamnă că Narada i-a venerat cu o plecare a capului şi că ei, la rândul lor, l-au venerat mental.

Ființele, Infinitul, numit *Purusha*, marele *Purusha*, cel dintâi dintre toți *Purusha*, sufletul celor trei atribute, numit Cel dintâi, *Amrita* (nectar), numit Nemuritor, numit *Ananta* (Sesha), Spațiul,[233] fără început, Manifest și Nemanifest ca lucruri existente și neexistente, a cărui casă se spune că este în Adevăr,[234] primul dintre zei (Narayana), dătătorul de bogății (sau al rodului faptelor), identificat cu Daksha și alți Stăpâni ai Creației, Aswattha și alte copaci mari, Brahman cu patru fețe, Stăpânul tuturor Ființelor create, Stăpânul Cuvântului,[235] Stăpânul universului (sau Indra), Sufletul atotcuprinzător, Soarele, suflarea numită *Prana*, Stăpânul apelor (adică Varuna), identificat cu Împăratul sau Regele, identificat cu Regii diferitelor puncte cardinale, refugiul universului la dizolvarea în distrugerea finală,[236] Nefisurat (nedeghizat), dătătorul *Vedelor* lui Brahman, identificat cu jertfele și studiile Vedice dobândite de Brahmani cu ajutorul trupurilor lor, identificat cu cele patru ordine principale de zeități, fiecare dintre aceste patru ordine, posesor de efluvii, posesor de mari efluvii, cel căruia i se prezintă cele șapte ofrande mari în jertfe cu *mantre* sacre precum Gayatri, Yama, Chitragupta și alți asistenți ai lui Yama, numit soția lui Yama, acea ordine de zeități numită Tushita, acea altă ordine numită Mahatushita, măcinătorul universal (Moartea), dorința, și toate bolile create pentru a ajuta venirea Morții, sănătatea și lipsa bolii, supus dorinței și pasiunilor, eliberat de influența dorinței și pasiunilor, Infinit în specii și forme, cel care este pedepsit, cel care pedepsește, toate jertfele mai mici (precum *Agnihotra* și altele), toate jertfele mai mari (precum cele numite *Brahma* etc.), toți Ritwijii, originea tuturor jertfelor (adică *Vedele*), focul, inima tuturor jertfelor (adică *mantrele* și imnurile rostite în ele), cel care este lăudat în jertfe, cel care ia părțile din ofrande care i se prezintă, întruchiparea celor cinci jertfe, făcătorul celor cinci secțiuni sau diviziuni ale timpului (adică zi, noapte, lună, anotimp și an), care nu poate fi înțeles decât prin acele scripturi numite *Pancharatra*, cel care nu se ferește niciodată, cel neînvins, doar Minte (fără un cadru fizic), cunoscut doar după nume, Stăpânul însuși al lui Brahman, cel care a îndeplinit toate jurămintele și practicile menționate în *Vede*,[237] cel *Hansa* (purtătorul celor trei bețe), cel *Parama-hansa* (lipsit de bețe), primul dintre toate jertfele, *Sankhya-yoga*, întruchiparea filosofiei *Sankhya*, care locuiește în toate *Jiva*, care trăiește în fiecare inimă, care locuiește în fiecare simț, care plutește pe apa oceanului, care trăiește în *Vede*, care se întinde pe lotus (imaginea oului din care a izvorât universul), Stăpânul universului, și ale cărui trupe merg pretutindeni pentru a-și proteja închinătorii. Tu te naști ca toate creaturile. Ești originea universului (a tuturor creaturilor). Gura ta este foc. Ești focul care circulă prin apele oceanului, ieșind mereu dintr-un cap de Cal. Ești untura sfințită turnată în focul de jertfă. Ești vizitiul (focul sau căldura care împinge corpul și îl face să trăiască și să crească). Ești Vashat. Ești silaba ***Om***. Ești Penitențe. Ești Minte. Ești Chandramas. Tu sfințești untura de jertfă. Ești Soarele. Ești Dikgajas (Elefanții) staționați în cele patru puncte cardinale ale busolei. Tu luminezi punctele cardinale. Tu iluminezi și punctele subsidiare. Ești capul de Cal. Ești primele trei *mantre* din *Rig Veda*. Ești protectorul diferitelor ordine de oameni (adică Brahmani, Kshatriya, Vaisya și Sudra). Ești cele cinci focuri (începând cu *Garhapatya*). Ești Cel care a aprins de trei ori focul de jertfă numit *Ñachi*.[238] Ești refugiul celor șase membre (adică *Vedele*).[239] Ești cel dintâi dintre acei Brahmani angajați în cântarea *Samanelor* în jertfe și alte rituri religioase. Ești *Pragjyotish*, și ești cel care cântă primul *Saman*.[240] Tu respecți acele jurăminte care depind de *Vede* și care sunt respectate de cântăreții *Samanelor.* Tu ești întruchiparea *Upanishadului*, numit cu

233 În sensul că El este nemodificat, așa cum spațiul este o entitate ce nu poate fi modificată în niciun fel.

234 Adică, pe măsură ce comentatorul se extinde, cine este afișat fără nicio modificare, toate celelalte fiind modificări ale Tale Însuți.

235 Adică, de la care a curs vorbirea sau cine este Vrihaspati, preotul ceresc, atât de faimos pentru învățătura și inteligența sa.

236 Adică, casa originală a universului. Ideea este că atunci când vine dizolvarea universală, toate lucrurile își găsesc refugiul în tine. Îl urmez pe comentator în toate interpretările pe care le dă.

237 Adică, cine a efectuat *avabhrita* sau baia finală după îndeplinirea tuturor jurămintelor, ceremoniilor și sacrificiilor.

238 Adică ai adus jertfe.

239 *Vedele* au șase ramuri sau diviziuni.

240 *Pragjyotish* este numele unui anumit *Saman*. Numele lui Rich, care începe cu *Murdhanam* etc., atunci când este cântat, ajunge să fie numit *jeshtha Saman*. Prin urmare, ceea ce se spune *hare* este că tu ești atât cel mai important dintre *Samanas*, cât și cel care cântă acel *Saman*.

numele de *Atharvasiras*. Tu eşti cel care este subiectul celor cinci scripturi principale (şi anume, cele care se referă la închinarea lui Surya, a lui Sakti, a lui Ganesa, a lui Siva şi a lui Vishnu). Eşti numit învăţătorul care trăieşte numai din spuma apei. Eşti un *Valikhilya*.[241] Tu eşti întruchiparea celui care nu a decăzut din Yoga. Tu eşti întruchiparea corectitudinii judecăţii şi a raţionamentului. Tu eşti începutul *Yugelor*, tu eşti mijlocul *Yugelor* şi tu eşti sfârşitul lor. Tu eşti Akhandala (Indra). Tu eşti cei doi *Rishi* Prachina-garbha şi Kausika. Tu eşti Purusthuta, tu eşti Puruhuta, tu eşti meşterul universului. Ai universul ca formă. Mişcările tale sunt infinite. Corpurile tale sunt infinite; tu eşti fără sfârşit şi fără început, şi fără mijloc. Mijlocul tău este nemanifestat. Sfârşitul tău este nemanifestat. Ai jurămintele ca loc de reşedinţă. Tu locuieşti în ocean. Ai căminul tău în Faimă, în Penitenţe, în Stăpânirea de sine, în Prosperitate, în Cunoaştere, în Mari Realizări, şi în Tot ceea ce aparţine universului. Tu eşti Vasudeva. Tu eşti cel care acordă fiecare dorinţă. Tu eşti Hanuman cel care l-a purtat pe Rama pe umerii săi. Tu eşti marele sacrificiu de cai. Îţi iei partea din ofrandele făcute în marile sacrificii.[242] Tu eşti cel care acordă binecuvântări, fericire, bogăţie. Tu eşti devotat lui Hari. Tu eşti Stăpânirea simţurilor. Tu eşti jurăminte şi rânduieli. Tu eşti mortificări, tu eşti mortificări severe, tu eşti mortificări foarte severe.[243] Eşti cel care respectă jurăminte şi ritualuri religioase şi alte acte pioase. Eşti eliberat de toate erorile. Eşti un *Brahmacharin*. Te-ai născut în pântecul lui Prisni. Eşti cel din care au înflorit toate riturile şi actele Vedice. Eşti nenăscut. Tu pătrunzi toate lucrurile. Ochii tăi sunt asupra tuturor lucrurilor. Nu trebuie să fii cuprins de simţuri. Nu eşti supus degradării. Eşti înzestrat cu mare putere. Corpul tău este de o vastitate de neconceput. Eşti sfânt, eşti dincolo de puterea logicii sau a argumentării. Eşti necunoscut. Eşti Cauza primordială. Eşti Creatorul tuturor creaturilor şi eşti distrugătorul lor. Eşti posesorul unor vaste puteri de iluzie. Eşti numit *Chittrasikhandin*. Eşti dătătorul de binecuvântări. Eşti cel care îşi ia partea din ofrandele sacrificiale. Ai obţinut meritul tuturor sacrificiilor. Eşti cel care a fost eliberat de toate îndoielile, Eşti omniprezent. Ai forma unui Brahmana. Îţi plac brahmanii. Ai universul ca formă. Forma ta este foarte vastă. Eşti cel mai mare prieten. Eşti blând cu toţi adoratorii tăi. Eşti marea zeitate a Brahmanilor. Sunt discipolul tău devotat. Îmi doresc să te văd. Slavă ţie care ai forma Eliberării.

SECŢIUNEA CCCXL

Bhishma spuse: Astfel cântat cu nume care nu erau cunoscute de alţii, Divinul Narayana, având universul ca formă, i s-a arătat ascetului Narada. Forma Sa era oarecum mai pură decât luna şi diferită de lună în anumite privinţe. Semăna oarecum cu un foc arzând la complexiune. Stăpânul puternic avea oarecum forma lui Vishti.[244] Semăna în unele privinţe cu penele papagalului şi în altele cu o masă de cristal pur. Semăna în unele privinţe cu un deal de antimoniu şi în altele cu o masă de aur pur. Complexiunea Sa semăna oarecum cu cea a coralului proaspăt format şi era oarecum albă. În unele privinţe, acea complexiune semăna cu nuanţa aurului şi în altele cu cea a *lapis lazuli*. În unele privinţe semăna cu nuanţa *lapis lazuli* albastru şi în altele cu cea a safirului. În unele privinţe semăna cu nuanţa gâtului păunului şi în altele cu cea a unui şir de perle. Purtând aceste tipuri diverse de nuanţe pe fiinţa Sa, Zeul etern a apărut în faţa lui Narada. El avea o mie de ochi şi era înzestrat cu o mare frumuseţe. Avea o sută de capete şi o sută de picioare. Avea o mie de stomace şi o mie de braţe. Părea încă de neconceput pentru minte. Cu una dintre gurile sale a rostit silaba ***Om*** şi apoi *Gayatri* urmând după ***Om***. Cu mintea sub control deplin, marele Zeu, numit cu numele Hari şi Narayana, prin celelalte guri ale Sale, nenumărate la număr, a rostit multe *mantre* din cele patru *Vede* care sunt cunoscute sub numele de *Aranyaka*. Stăpânul tuturor zeităţilor, marele Dumnezeu care este împodobit în sacrificii, ţinea în mâini un altar de sacrificiu, un Kamandalu,

241 În textul din Bombay, cuvântul *Vainagarbha* se citeşte *Vaikhanasa*, care înseamnă o clasă sau sectă de asceţi.

242 Comentatorul explică faptul că prin *Mahayajna* — marele sacrificiu — se înţelege Yoga. Sufletul Jiva este ca libaţia turnată în sacrificiu, căci prin Yoga *Sufletul Jiva* este anihilat şi contopit cu Sufletul Suprem.

243 În tratatele despre *Smriti*, sunt date indicaţii despre aceste trei tipuri sau grade de modificări.

244 Prin acest cuvânt se înţelege o conjuncţie particulară de corpuri cereşti. Această conjuncţie este reprezentată ca având o formă aparte.

câteva pietre prețioase albe, o pereche de sandale, un mănunchi de fire de Kusa, o piele de cerb, o scobitoare şi un foc mic arzând.[245] Cu suflet vesel, acel prim-născut dintre cei reînnoiţi, şi anume Narada, stăpânitor al vorbirii, s-a închinat marelui Dumnezeu şi L-a adorat. Celui al cărui cap era încă plecat în venerație, primul dintre toți zeii, care este liber de deteriorare, i-a spus următoarele cuvinte.

Cel Sfânt a spus: Marii Rişhi, Ekata, Dwita şi Trita, au venit în această lume din dorinţa de a Mă vedea. Ei, însă, nu au putut să-şi îndeplinească dorinţele. Niciun om nu Mă poate vedea în afară de aceia care Îmi sunt devotaţi cu toată inima. În ceea ce te priveşte pe tine, tu eşti într-adevăr cel dintâi dintre toţi cei ce Îmi sunt devotaţi cu sufletul întreg. Acestea sunt trupurile Mele, cele mai bune pe care le asum. Aceştia s-au născut, O, reînnoitule, în casa lui Dharma. Tu să-i venerezi întotdeauna şi să îndeplineşti acele ritualuri care sunt stipulate în orânduiri în privinţa acelei venerări. O, Brahmane, cere-Mi acele binecuvântări pe care le doreşti. Sunt mulţumit de tine astăzi şi îţi apar acum în forma Mea universală, eliberată de stricăciune şi alterare.

Narada a spus: Deoarece, O, Cel Sfânt, am reuşit astăzi să Te văd, consider că am obţinut fără întârziere roadele penitenţelor mele, O, Dumnezeule, ale autocenzurii mele şi ale tuturor jurămintelor şi practicilor pe care le-am îndeplinit. Aceasta este, într-adevăr, cea mai înaltă binecuvântare pe care mi-ai acordat-o, căci Ţi-ai arătat astăzi faţa. O, Stăpâne Etern, Tu, O, Cel Sfânt, ai universul drept ochi. Tu eşti Leul. Forma Ta este identificabilă cu tot. Stăpân, dotat cu putere, Tu eşti măreţ şi infinit.

Bhishma a continuat: După ce S-a arătat astfel lui Narada, fiul lui Parameshthi, marele Zeu i-a vorbit acelui ascet şi i-a spus: ”Pleacă de aici, O, Narada, şi nu zăbovi! Aceşti închinători ai mei, cu chipuri de culoare lunară, sunt lipsiți de toate simțurile şi nu se hrănesc cu niciun fel de mâncare. Ei sunt, de asemenea, toți Eliberați; cu mintea complet concentrată asupra Mea, oamenii ar trebui să Mă gândească. Astfel de închinători nu vor întâmpina niciodată vreo piedică. Aceşti oameni sunt toți încununați cu succes ascetic şi sunt foarte binecuvântați. În vremuri străvechi, ei Mi s-au devotat în totalitate. Ei au fost eliberați de atributele *Rajas* şi *Tamas*. Fără îndoială, ei sunt capabili să intre în Mine şi să se contopească în Sinele Meu”. Acela care nu poate fi văzut cu ochiul, atins cu simțul tactil, mirosit cu simțul olfactiv şi care este dincolo de percepția simțului gustativ; Acela pe care cele trei atribute *Sattwa*, *Rajas* şi *Tamas* nu îl ating, care pătrunde în toate lucrurile şi este Unicul Martor al universului, şi care este descris ca Sufletul întregului univers; Acela care nu este distrus la distrugerea corpurilor tuturor creaturilor, care este nenăscut şi neschimbător şi etern, care este eliberat de toate atributele, care este indivizibil şi întreg; Acela care transcende de douăsprezece subiecte de cercetare şi este considerat al Douăzeci şi Cincelea, care este numit *Purusha*, care este inactiv şi care se spune că este cuprins doar de Cunoaştere, în care primii dintre cei reînnoiți intră şi devin eliberați. Acela care este eternul Suflet Suprem şi este cunoscut sub numele de Vasudeva. Priveşte, O, Narada, măreția şi puterea lui Dumnezeu. El nu este atins niciodată de acte bune sau rele. *Sattwa*, *Rajas* şi *Tamas*, sunt spuse a fi cele trei (originale) atribute. Acestea sălăşluiesc şi acționează în trupurile tuturor creaturilor. Sufletul *Jiva*, numit Kshetrajna, se bucură şi încuviințează acțiunea acestor trei atribute. El, însă, le transcende şi ele nu Îl pot atinge. Eliberat de aceste atribute, El este din nou cel care se bucură de ele şi le încuviințează. După ce le-a creat Însuşi, El este deasupra tuturor. O, Rishi ceresc, Pământul, care este refugiul universului, dispare[246] (când vine ceasul dizolvării universale) în apă, Apa dispare în Lumină, şi Lumina în Vânt, Vântul dispare în Spațiu, şi Spațiul în Minte. Mintea este o creatură măreață şi dispare în Prakriti Nefiabilă. Prakriti Nefiabilă, O, Brahmane, dispare în *Purusha* inactiv. Nu este nimic mai presus de *Purusha* care este Etern. Nu este nimic în univers, mobil sau imobil, care să fie imuabil, în afară de Vasudeva, eternul

245 Cuvântul *Upanaha*, folosit aici în număr dual, a nedumerit multe persoane. Este dificil de înțeles de ce marele Zeu ar trebui să apară cu o pereche de pantofi într-una din mâini. Probabil, *Upanaha*, în timpurile străvechi, era o sandală de lemn, iar ceea ce poetul vrea să spună este că Narayana apărea cu toate cerințele unui *Brahmacharin* asupra sa.

246 Adică, se contopește cu.

Purusha. Înzestrat cu mare putere, Vasudeva este Sufletul tuturor creaturilor. Pământul, Vântul, Spațiul, Apa și Lumina formând-o pe a cincea, elementele primordiale de mare putere. Amestecându-se împreună, ele formează ceea ce se numește corp. Înzestrat cu putere subtilă și invizibil tuturor ochilor, O, Brahmane, puternicul Vasudeva intră apoi în acea combinație de cinci elemente primordiale, numită corp. O astfel de intrare se numește nașterea Sa și a se naște. El face corpul să se miște și să acționeze. Fără o combinație a celor cinci elemente primordiale, niciun corp nu se poate forma vreodată. Fără intrarea *Jiva* în corp, mintea care sălășluiește în el nu îl poate face să se miște și să acționeze. Cel care intră în corp este înzestrat cu mare putere și se numește *Jiva*. El este cunoscut și sub alte nume, anume Sesha și Sankarshana. Cel care se naște din acel Sankarshana, prin propriile sale acțiuni, Sanatkumara, și în care toate creaturile se contopesc la dizolvarea universală, este Mintea tuturor creaturilor și se numește Pradyumna. Din El (adică Pradyumna), se naște Acela care este Creatorul și care este atât Cauză, cât și Efect. Din acesta din urmă, totul, anume universul mobil și imobil, își are originea. Acesta se numește Aniruddha. El este numit și Isana, și El este manifest în toate acțiunile.[247] Acel ilustru, anume Vasudeva, care este numit Kshetrajna și care este eliberat de atribute, ar trebui, O, rege al regilor, să fie cunoscut ca puternicul Sankarshana, atunci când se naște ca *Jiva*.[248] Din Sankarshana se naște Pradyumna care este numit „Cel care se naște ca Minte”. Din Pradyumna este Acela care este Aniruddha. El este Conștiința, El este Iswara (Domnul Suprem). Este din mine că întregul univers mobil și imobil izvorăște. Este din mine, O, Narada, că indestructibilul și destructibilul, existentul și inexistentul curg. Cei care Îmi sunt devotați intră în Mine și devin eliberați. Eu sunt cunoscut ca *Purusha*. Fără acțiuni, Eu sunt al Douăzeci și Cincelea. Transcenzând atributele, sunt întreg și indivizibil. Sunt deasupra tuturor perechilor de atribute opuse și eliberat de toate atașamentele. Aceasta, O, Narada, nu vei reuși să o înțelegi. Mă vezi ca fiind înzestrat cu o formă. Într-o clipă, dacă dorința apare, pot dizolva această formă. Eu sunt Domnul Suprem și Învățătorul universului. Ceea ce vezi la Mine, O, Narada, este doar o iluzie a Mea. Acum par să fiu înzestrat cu atributele tuturor lucrurilor create. Tu nu ești capabil să Mă cunoști. Ți-am dezvăluit în mod corespunzător forma Mea cvadruplă. Eu sunt, O, Narada, Făcătorul, Eu sunt Cauza și Eu sunt Efectul. Sunt totalitatea tuturor ființelor vii. Toate ființele vii își au refugiul în Mine. Nu fie gândul că ai văzut Kshetrajna. Eu pătrud toate lucrurile. O, Brahmane, și sunt Sufletul Jiva al tuturor creaturilor. Când corpurile tuturor creaturilor, oricum, sunt distruse, Eu nu sunt distrus. Acei bărbați foarte binecuvântați care, după ce au obținut succesul ascetic, devin pe deplin dedicați mie, se eliberează de atributele atât ale lui *Rajas*, cât și ale lui *Tamas* și reușesc, din acest motiv, să intre în mine, O, mare ascet. Cel care este numit Hiranyagarbha, care este începutul lumii, care are patru fețe, care nu poate fi înțeles cu ajutorul lui Nirukta, care este altfel numit Brahman, care este o zeitate eternă, este însărcinat cu supravegherea multor dintre preocupările mele. Zeitatea Rudra, născută din mânia mea, provine din fruntea mea. Privește, cei unsprezece Rudra se umflă (de putere) în partea dreaptă a corpului meu. Cei doisprezece Aditya sunt în partea stângă a corpului meu. Privește, cei opt Vasu, acei prezenți dintre zei, sunt în fața mea, și vezi, Nasatya și Dasra, acei doi medici cerești (Aswini Kumars), sunt în spatele meu. Privește, de asemenea, în corpul meu toți Prajapatii și vezi pe cei șapte Rishi la fel. Vezi și *Vedele*, și toate Jertfele numărate în sute, Amrita (nectarul), și toate ierburile și plantele (medicinale), și Pocăințele, și jurămintele și ritualurile de diverse feluri. Vezi, de asemenea, în mine cele opt atribute care indică puterea, adică acelea numite în mod deosebit atributele Stăpânirii, toate locuind împreună în corpul meu în forma lor unită și întruchipată. Vezi și *Sree* și *Lakshmi*, și *Kirti*, și Pământul cu cocoașa sa, precum și pe zeița Saraswati, acea mamă a *Vedelor*, locuind în mine. Privește, O, Narada, Dhruva, acel luminător principal printre cele care rânduiesc firmamentul, precum și toate Oceanele, acele rezervoare de apă, și lacurile, și râurile, locuind în mine. Privește, O, cel mai bun dintre oameni, pe cei patru principali dintre Pitri în formele lor întrupate, precum și

247 Această cosmogonie este în acord cu scripturile *Vaishnava*. Mai presus de toate, fără început este Vasudeva. Din Vasudeva este Sankarshana. Din Sankarashana este Pradyumna. Din Pradyumna este Aniruddha. Unii oameni găsesc în această creație cvadruplă urma distinctă a Trinității creștine. Este foarte dificil, totuși, de spus care doctrină, cea hindusă sau cea creștină, este originală și care este derivată din care.

248 Cititorul este rugat să observe expresia „regele regilor”. Aceasta este evident o greșeală de condei. Întregul discurs este al lui Narayana, iar Narada este ascultătorul.

pe cele trei atribute (ale lui *Sattwa, Rajas* şi *Tamas*) care sunt fără formă locuind în mine. Actele făcute în onoarea Pitrilor sunt superioare (din punct de vedere al meritelor) celor făcute în onoarea zeităţilor. Eu sunt Pilonul atât al zeităţilor, cât şi al Pitrilor, şi exist de la început (adică de la un timp când ei nu erau). Devenind Capul de Cal, rătăcesc prin oceanul de Vest şi cel de Nord şi beau libaţiile jertfelnice turnate cuvenit cu *mantre* şi hrana solidă jertfelnică oferită cu reverenţă şi devoţiune. În vremuri de demult l-am creat pe Brahman care s-a adorat pe Sine în jertfe. Mulţumit de el din acest motiv, i-am acordat multe danii excelente. I-am spus că la începutul *Kalpei* se va naşte din mine ca fiul meu, şi suveranitatea tuturor lumilor îi va reveni, împreună cu acordarea de nume diverse obiectelor diverse în consecinţa începerii existenţei lui *Ahankara*.[249] I-am spus de asemenea că nimeni nu va încălca vreodată limitele şi graniţele pe care le va stabili (pentru observarea creaturilor) şi, mai mult, că va fi dătătorul de danii celor care i-ar cere (în jertfe şi prin fapte potrivite). L-am mai asigurat că va fi un obiect de adoraţie pentru toate zeităţile şi Asura, toţi Rishi şi Pitri, şi creaturile diverse care alcătuiesc creaţia. I-am dat, de asemenea, de înţeles că Mă voi manifesta întotdeauna pentru a îndeplini treburile zeităţilor şi că în acest scop Mă voi lăsa condus de el chiar ca un fiu de către tatăl său.[250] Acordând aceste danii şi alte danii extrem de plăcute lui Brahman de energie incalculabilă, din cauza mulţumirii Mele faţă de el, Eu (din nou) am adoptat cursul dictat de *Nivritti*. *Nivritti* cel mai înalt este identic cu anihilarea tuturor datoriilor şi faptelor. De aceea, adoptând *Nivritti*, cineva ar trebui să se conducă în fericire deplină. Învăţătorii de seamă, cu convingeri stabilite deduse din adevărurile filozofiei *Sankhya*, M-au vorbit ca fiind Kapila înzestrat cu puterea Cunoaşterii, locuind în strălucirea lui Surya, şi concentrat în Yoga.[251] În Chandas (*Vede*) Am fost în mod repetat proslăvit ca ilustrul Hiranyagarbha. În scripturile de Yoga, O, Brahmane, am fost vorbit ca fiind cel care se delectează în Yoga. Eu sunt etern. Asumând o formă care este manifestă, locuiesc, în prezent, în ceruri. La sfârşitul unei mii de *Yuga* voi retrage din nou universul în Mine. După ce voi fi retras toate creaturile, mobile şi imobile, în Mine, voi exista singur cu cunoaşterea numai ca tovarăş. După trecerea veacurilor voi crea din nou universul, cu ajutorul acelei cunoaşteri. Forma Mea a patra creează pe indestructibilul Sesha. Acel Sesha este numit cu numele de Sankarshana. Sankarshana îl creează pe Pradyumna. Din Pradyumna Mă nasc Eu însumi ca Aniruddha. Eu creez (pe Mine Însumi) în mod repetat. Din Aniruddha izvorăşte Brahman. Acesta din urmă se naşte din buricul lui Aniruddha. Din Brahman izvorăsc toate creaturile mobile şi imobile. Ştiţi că Creaţia izvorăşte în acest fel în mod repetat la începutul fiecărui *Kalpa*. Creaţia şi distrugerea se succed una pe alta la fel ca răsăritul şi apusul soarelui în această lume. Apoi, din nou, la fel cum Timpul, înzestrat cu energie incalculabilă, readuce forţat Soarele după dispariţia sa, în acelaşi mod, Eu, asumând forma de mistreţ şi punându-mi la bătaie forţa, voi aduce Pământul cu centura sa de mări înapoi în poziţia sa pentru binele tuturor creaturilor, când aceasta se va scufunda în apă. Mă voi duce apoi să-l ucid pe fiul lui Diti, pe nume Hiranyaksha, plin de mândria puterii.[252] Luând apoi forma de Om-leu (Narsingha), voi ucide, pentru a-i ajuta pe zei, pe Hiranyakashipu, fiul lui Diti, care va fi un mare distrugător de jertfe. Lui Virochana (fiul lui Prahlada) i se va naşte un fiu puternic pe nume Vali. Acel mare Asura nu va putea fi ucis în

---

249 Comentatorul tace. Sensul pare a fi că, aşa cum Brahman trebuie să fie fiul lui Narayana la începutul unei *Kalpa*, când nu există niciun alt obiect mobil sau imobil, acelaşi Brahman trebuie să fie învestit cu stăpânire asupra tuturor lucrurilor pe care el însuşi le-ar crea prin *Ahankara*. Desigur, atâta timp cât Brahman este fără *Ahankara*, nu poate exista Creaţie, adică subiecte mobile şi imobile, care să fie cunoscute sub nume diferite.

250 *Nityada* este întotdeauna. Unii cred că Narayana trebuie să se manifeste întotdeauna pentru a îndeplini misiunea zeităţilor. Acest Pământ nu este singura lume în care sunt necesare astfel de manifestări. În ceea ce priveşte obiectul manifestărilor, există o diferenţă considerabilă de opinie. În *Gita*, marea zeitate însăşi explică faptul că acest obiectiv este de a-i salva pe cei buni şi de a-i distruge pe cei răi. Alţii susţin că acesta este doar un obiectiv secundar, principalul fiind de a bucura inimile celor devotaţi, oferindu-le oportunităţi de a-l venera şi de a-i aplauda faptele şi de a se delecta cu noi bucurii slujindu-i pe închinători.

251 Aceasta este o referinţă la binecunoscuta descriere a lui Narayana ca *Savitrimandalamadhyavartih* etc. Nu este vorba despre Soarele vizibil al cărui disc este menţionat, ci despre acea fântână pură de strălucire, de neconceput pentru strălucirea sa orbitoare, care este implicată.

252 Timpul folosit în original este viitor. Ceea ce se înţelege, însă, este că marea zeitate săvârşeşte aceste acte la începutul fiecărei *Kalpe*, când recreează Pământul. Toate ciclurile sau *Kalpele* sunt similare în ceea ce priveşte incidentele care au loc în ele.

universul întreg format din zei, Asura şi Rakshasa. El îl va alunga pe Sakra (Indra) de la suveranitatea universului. Când, după ce îl va învinge pe Stăpânul lui Sachi, acel Asura va lua asupra sa suveranitatea celor trei lumi, mă voi naşte în pântecele lui Aditi, din Kasyapa, ca al doisprezecelea Aditya. Voi restaura (suveranitatea celor trei lumi de la Vali) lui Indra cu splendoare inegalabilă şi voi reface zeii în staţiile lor respective, O, Narada. În ceea ce-l priveşte pe Vali, cel mai de frunte dintre Danava, care nu va putea fi ucis de toţi zeii, îl voi face să locuiască în regiunile inferioare. În epoca *Treta* mă voi naşte ca Rama în neamul lui Bhrigu şi voi extermina Kshatriya care se vor mândri cu puterea şi posesiunile lor. Spre sfârşitul erei *Treta* şi începutul erei *Dwapara*, mă voi naşte ca Rama, fiul lui Dasaratha, în linia regală a lui Ikshaku. În acel moment, cei doi înţelepţi, fiii lui Prajapati, numiţi Ekata şi Dwita, vor trebui să se nască ca maimuţe, pierzând frumuseţea formei umane, din cauza răului pe care i-l vor fi făcut fratelui lor, Trita. Acele maimuţe care se vor naşte în neamul lui Ekata şi Dwita vor fi înzestrate cu mare forţă şi energie puternică şi vor egala în putere pe însuşi Sakra. Toate acele maimuţe, O, reînnoit, vor deveni aliaţii mei pentru a îndeplini afacerile zeilor. Mă voi duce apoi să ucid teribilul stăpân al Rakshasilor, acel ticălos din neamul lui Pulastya, anume fiorosul Ravana, tronul tuturor lumilor, împreună cu toţi copiii şi supuşii săi. Spre sfârşitul erei *Dwapara* şi începutul erei *Kali*, voi reapărea în lume, născându-mă în oraşul Mathura, pentru a-l ucide pe Kansa. Acolo, după ce voi ucide nenumăraţi Danava care vor fi fost spini în coasta zeilor, mă voi stabili în Kusasthali, în oraşul Dwaraka. În timp ce voi locui în acel oraş, îl voi ucide pe *Asura* Naraka, fiul Pământului – adică pe acela care i-a făcut rău lui Aditi – precum şi pe alţi câţiva Danava pe nume Muru şi Pitha. Ucigând şi pe un alt Danava de frunte, anume stăpânul Pragjyotisha, voi muta oraşul său încântător, bogat în diverse comori, la Dwaraka. Voi supune apoi pe cei doi zei veneraţi de toţi zeii, anume Maheshwara şi Mahasena, care vor deveni ataşaţi de Danava Vana şi îi vor face diverse servicii bune şi care se vor strădui viguros pentru acel adorator al lor.[253] Văzându-l pe Vana, fiul lui Danava Vali, înzestrat cu o mie de braţe, voi distruge apoi pe toţi locuitorii cetăţii Danava numită Saubha.[254] Voi provoca apoi moartea lui Kalayavana, un Danava care va fi înzestrat cu o mare forţă datorită energiei lui Gargya, oh, cel mai prescurtat dintre Brahmani.[255] Un Asura mândru, pe nume Jarasandha, se va arăta ca rege la Girivraja, care se va certa cu toţi ceilalţi regi ai lumii. Moartea lui va fi provocată de mine prin intermediul altcuiva, ghidat de inteligenţa mea. Voi ucide apoi pe Sisupala la sacrificiul regelui Yudhishthira, fiul lui Dharma, la care sacrificiu toţi regii lumii vor aduce tribut. În unele dintre aceste fapte, numai Arjuna, fiul lui Vasava, îmi va fi asistent. Îl voi instala pe Yudhishthira cu toţi fraţii săi în regatul lor ancestral. Oamenii ne vor numi pe mine şi pe Arjuna Narayana şi Nara, când, înzestraţi cu putere, noi doi, exercitându-ne forţa, vom consuma un număr mare de Kshatriya, pentru binele lumii. După ce vom uşura povara Pământului după placul nostru, voi absorbi toţi principalii Sattwata, precum şi Dwaraka, cetatea mea iubită, în mine însumi, amintindu-mi de Cunoaşterea mea cuprinzătoare. Înzestrat cu patru forme, voi realiza astfel multe fapte de mare vitejie şi voi ajunge în cele din urmă în acele regiuni ale fericirii create de mine şi onorate de toţi Brahmanii. Apărând în formele de lebădă, broască ţestoasă, peşte, oh, cel mai prescurtat dintre cei regeneraţi, apoi mă voi arăta ca un mistreţ, apoi ca un Om-leu (Nrisingha), apoi ca un pitic, apoi ca Rama din neamul lui Bhrigu, apoi ca Rama, fiul lui Dasaratha, apoi ca Krishna, vlăstarul neamului Sattwata, şi în cele din urmă ca Kalki. Când auzirile din *Vede* au dispărut din lume, le-am readus. *Vedele* cu auzirile lor au fost recreate de mine în epoca *Krita*. Ele au dispărut din nou sau pot fi auzite doar parţial ici şi colo în *Purane*. Multe dintre cele mai bune apariţii ale mele în lume au

253 Face ca *wara* să fie Mahadeva sau Siva, Mahasena este Kartikeya, generalisimul forţelor cereşti.

254 Vana, fiul lui Vali, era un închinător devotat al lui Mahadeva. Fiica Vlinei, Usha, s-a îndrăgostit de nepotul lui Krishna, Aniruddha. Aniruddha a fost închis de Vana. Pentru a-l salva pe Aniruddha, Krishna s-a luptat cu Vana, după ce i-a învins atât pe Mahadeva, cât şi pe Kartikeya. Cele o mie şi una de braţe ale lui Vana, minus două, au fost retezate de Krishna. Episodul iubirii dintre Aniruddha şi Usha este unul foarte frumos.

255 Saubha era numele unui oraş zburător al Danavasilor. Krishna a dărâmat acest oraş în ocean, ucigându-i pe toţi locuitorii Danava. Cât despre *Kala-yavana*, moartea sa a fost provocată de Krishna în următoarele circumstanţe. Urmărit de Danava, Krishna s-a refugiat într-o peşteră de munte în care dormea un rege al *Satya Yuga*. Intrând în peşteră, Krishna s-a oprit în fruntea regelui adormit. Danava, intrând în peşteră după Krishna, l-a găsit pe regele adormit şi l-a trezit. De îndată ce regele s-a uitat la Danava, acesta din urmă a fost mistuit în cenuşă, căci zeii îi dăduseră regelui o har, şi anume că cel care îl va trezi va fi mistuit de o singură privire a lui.

devenit evenimente din trecut. După ce au realizat binele lumilor în formele în care am apărut, ele s-au reintrodus în Prakriti mea proprie. Brahman (Creatorul) însuşi nu m-a văzut niciodată în această formă a mea, pe care tu, oh Narada, ai văzut-o astăzi datorită devotamentului tău total faţă de mine. Ţi-am spus totul acum, oh Brahmana – ţie care eşti devotat complet mie, ţi-am dezvăluit apariţiile mele vechi şi pe cele viitoare, oh cel mai bun dintre oameni, împreună cu toate misterele lor."

Bhishma a continuat: Zeul sfânt şi ilustru, cu formă universală şi imuabilă, după ce i-a spus aceste cuvinte lui Narada, a dispărut acolo şi atunci. Narada, de asemenea, înzestrat cu mare energie, după ce a obţinut înalta favoare pe care o solicitase, a pornit apoi cu mare viteză spre retragerea numită Vadari, pentru a-i vedea pe Nara şi Narayana. Această mare *Upanishad*, care se armonizează perfect cu cele patru *Vede*, în concordanţă cu *Sankhya-yoga*, şi numită de el drept scripturile *Pancharatra*, şi rostită de Narayana însuşi cu gura sa, a fost repetată de Narada în prezenţa multor ascultători în sălaşul lui Brahman (tatăl său) în exact acelaşi mod în care Narayana (în timp ce acel mare zeu i se arătase) o recitase, şi în care o auzise de la propria Sa gură.

Yudhishthira a spus: Nu cumva Brahma, Creatorul tuturor lucrurilor, fiind înzestrat cu inteligenţă, nu cunoştea această naraţiune minunată despre gloria lui Narayana, pentru că a auzit-o de pe buzele lui Narada? Este străMoşul ilustru al tuturor lumilor în vreun fel diferit sau inferior marelui Narayana? Atunci cum se face că era neştiutor de puterea lui Narayana cu energie inestimabilă?

Bhishma a continuat: Sute şi mii de mari *Kalpa*, sute şi mii de Creaţii şi Dizolvări, O, rege al regilor, s-au scurs şi au devenit incidente ale trecutului.[256] La începutul fiecărui ciclu de Creaţie, Brahma, înzestrat cu mare putere şi care creează toate lucrurile, este amintit (de Narayana). Brahma ştie bine, O, rege, că Narayana, acel cel dintâi dintre toţi zeii, este mult superior lui. El ştie că Narayana este Sufletul Suprem, că El este Domnul Suprem, că El este Creatorul însuşi al lui Brahma. A fost numai în faţa acelei adunări de Rishi, încununaţi cu succes ascetic, care veniseră în sălaşul lui Brahma, că Narada a recitat naraţiunea sa, care este foarte veche şi perfect în concordanţă cu *Vedele*. Zeul Surya, după ce a auzit acea naraţiune de la acei Rishi încununaţi cu succes ascetic,[257] a repetat-o celor şaizeci şi şase de mii de Rishi, O, rege, cu suflete curăţate, care îl urmează. Şi Surya, zeul care dă căldură tuturor lumilor, a repetat acea naraţiune şi acelora care au suflete curăţate, care au fost creaţi (de Brahma) pentru a călători mereu în fruntea lui Surya.[258] Rishi cu suflet nobil care îl urmează pe Surya, O, fiu, au repetat acea naraţiune excelentă zeilor adunaţi pe pieptul lui Meru. Acel cel mai bun dintre asceţi, anume reînnoitul Asita, după ce a auzit naraţiunea de la zei, a repetat-o Pitrilor, O, rege al regilor. Eu am auzit-o de la tatăl meu Santanu, O, fiu, care mi-a recitat-o odinioară. Eu, după ce am auzit-o de la tatăl meu, ţi-am repetat-o ţie, O, Bharata. Zeii şi Muni, care au auzit această naraţiune veche excelentă, care este un *Purana* — toţi îl venerează pe Sufletul Suprem. Această naraţiune, aparţinând Rishilor şi astfel transmisă din unul în altul, nu

256 Ideea Eternităţii fără un început şi un sfârşit conceptibili a fost atât de bine realizată de înţelepţii hinduşi încât însăşi stăpânirea Cerului era pentru ei preocuparea unei clipe. Nimic mai puţin decât fericirea neschimbătoare pentru toate timpurile era obiectivul pe care îl urmăreau. Toate celelalte lucruri şi stări fiind mutabile, şi doar Brahman fiind imuabil, ceea ce căutau era o identificare cu *Brahma*. O astfel de identificare cu Sufletul Suprem era Eliberarea pe care o căutau. Nicio altă religie nu a fost vreodată capabilă să predice un ideal atât de înalt. Preocuparea hindusului este Eternitatea. El consideră existenţa sa aici ca având o durată de doar a milionimea parte dintr-un moment. Cum să prevină renaşterea şi să ajungă la o identificare cu Sufletul Suprem este obiectivul căutării sale.

257 K. P. Singha a înţeles complet greşit sensul versetului 113. Bhishma nu înseamnă cu siguranţă că Brahman nu era familiarizat cu naraţiunea. Ceea ce spune Bhishma este că Narada nu i-a recitat naraţiunea lui Brahman, ci Siddha-ilor adunaţi în lăcaşul lui Brahman.

258 K. P. Singha înţelege complet greşit versetele 115 şi 116. Adevărul este că Surya a recitat naraţiunea celor care îl preced şi celor care îl urmează în călătoria sa prin firmament. K. P. Singha a confundat cele două clase de persoane. Traducătorul Burdwan, ca de obicei, dă greş versetului 116. Interpretarea corectă (aşa cum este dată în textul din Bombay) este *lokan*, construcţia gramaticală fiind *lokan tapatah suryasya* etc. Traducătorul Burdwan îl face pe Surya să repete naraţiunea lumilor create şi plasate înaintea lui Surya.

trebuie, O, rege, să îţi fie comunicată de tine vreunui altuia care nu este un închinător al lui Vasudeva. Această narațiune, O, rege, este cu adevărat esența sutelor de alte narațiuni pe care le-ai auzit de la mine. În zile de demult, O, monarh, zeii şi Asura, uniți împreună, au agitat Oceanul şi au scos la iveală *Amrita*. În acelaşi mod, Brahmana, unindu-se în zile de demult, au scos toate scripturile şi au ridicat această narațiune care seamănă cu nectarul. Cel care citeşte frecvent această narațiune, şi cel care ascultă frecvent, cu atenție concentrată, într-un loc retras şi plin de devoțiune, reuşeşte să devină un locuitor, cu înfățişare de culoarea lunii, al insulei spațioase cunoscută sub numele de Insula Albă. Fără îndoială, un astfel de om reuşeşte să intre în Narayana cu o mie de raze. O persoană bolnavă, ascultând această narațiune de la început, se eliberează de boala sa. Omul care doreşte doar să citească sau să asculte această narațiune obține îndeplinirea tuturor dorințelor sale. Un închinător devotat, citind-o sau ascultând-o, atinge scopul înalt care este rezervat închinătorilor devotați. Şi tu, O, monarh, ar trebui să îl venerezi şi să îl adori mereu pe cel dintâi dintre toate Ființele. El este tatăl şi mama tuturor creaturilor şi este un obiect de reverență pentru întregul univers. Fie ca Dumnezeu etern şi ilustru al Brahmanilor, anume Janarddana cu inteligență înaltă, să fie mulțumit de tine, O, Yudhishthira cu brațe puternice!

Vaisampayana a continuat: Ascultând cea mai bună dintre narațiuni, O, Janamejaya, regele Yudhishthira cel drept şi toți frații săi au devenit devotați lui Narayana. Şi toți, O, Bharata, începând din acea zi practicând meditații tăcute asupra lui Narayana, au rostit aceste cuvinte spre slăvirea Sa, anume: '*Victorie Ființei sfinte şi ilustre*.' El, din nou, care este cel mai bun dintre învățătorii noştri, anume Krishna născut pe insulă, devotat penitenților, a cântat rostind cuvântul Narayana acel înalt maestru demn de a fi recitat în tăcere. Călătorind prin văzduh până la Oceanul de Lapte, care este întotdeauna lăcaşul nectarului, şi închinându-se Marelui Zeu de acolo, s-a întors în propria sa sihăstrie.

Bhishma a continuat: Ți-am repetat acum narațiunea pe care Narada o recitase (în fața conclavului de Rishi adunați în lăcaşul lui Brahman). Această narațiune a coborât de la o persoană la alta din vremuri foarte vechi. Am auzit-o de la tatăl meu, care mi-a repetat-o odinioară.

Suta a continuat: Acum v-am spus tot ce a relatat Vaisampayana lui Janamejaya. După ce a ascultat narațiunea lui Vaisampayana, regele Janamejaya şi-a îndeplinit cuvenit toate datoriile conform ordonanțelor stabilite în scripturi. Voi toți ați suferit penitențe foarte severe şi ați respectat multe jurăminte înalte şi excelente. Şezând în această pădure sacră cunoscută sub numele de Naimisha, sunteți cei mai de frunte dintre toți cei care cunoaştem *Veda*. Voi, cei mai de frunte dintre cei reîntorşi la viață, ați venit toți la acest mare sacrificiu al lui Saunaka. Voi toți Îl adorați şi Îl veneraţi pe Eternul şi Cel Suprem Stăpân al universului în sacrificii excelente, turnând cuvenit libații de unt clarificat în foc cu ajutorul *mantrelor* şi dedicându-le lui Narayana. În ceea ce mă priveşte, am auzit această narațiune excelentă care a coborât din generație în generație, de la tatăl meu, care mi-a recitat-o în vremuri trecute.

SECȚIUNEA CCCXLI

Saunaka a spus: Cum este acel zeu ilustru, şi anume puternicul Narayana, care este pe deplin familiarizat cu *Vedele* şi ramurile lor, în acelaşi timp făcător şi bucuros de sacrificii? Înzestrat cu iertare, el a adoptat din nou religia *Nivritti* (abținere). Într-adevăr, acel sfânt şi puternic este cel care a rânduit el însuşi îndatoririle lui *Nivritti*. De ce atunci i-a făcut pe mulți dintre zeități să ia parte la sacrificii, care, desigur, se datorează tuturor dispoziției lui *Pravritti*? De ce a creat din nou pe unii cu o dispoziție contrară, căci ei urmează rânduielile religiei abținerii? O, Suta, risipeşte această îndoială a noastră. Această îndoială pare a fi eternă şi este legată de un mare mister. Ai auzit toate discursurile despre Narayana, discursuri care sunt în concordanță cu (celelalte) scripturi.[259]

259 Sensul întrebărilor lui Saunaka pare a fi că religia lui Pravritti este opusă celei lui *Nivritti*. Cum se face că ambele au fost create de acelaşi Narayana? Cum se face că i-a creat pe unii cu înclinații de a-l urma pe unul, iar pe

Sauti a spus: O, excelent Saunaka, îți voi recita ce a spus Vaisampayana, discipolul inteligentului Vyasa, când a fost întrebat chiar despre aceste subiecte de regele Janamejaya. După ce a ascultat discursul despre gloria lui Narayana, care este Sufletul tuturor creaturilor întruchipate, Janamejaya, înzestrat cu o mare inteligență și înțelepciune, l-a întrebat pe Vaisampayana chiar despre aceste subiecte.

Janamejaya a zis: Întreaga lume a Ființelor, împreună cu *Brahma*, zeitățile, Asurii și oamenii, par profund atașate de acțiunile despre care s-a spus că produc prosperitate. Eliberarea, O, reînnoitule, a fost spusă de tine ca fiind cea mai înaltă fericire și constând în încetarea existenței. Cei care, dezbrăcați de merit și de demerit, devin eliberați, reușesc, am auzit, să intre în marele Zeu cu o mie de raze. Pare, O, Brahmane, că religia eternă a Eliberării este deosebit de dificil de îndeplinit. Întorcându-se de la ea, toate zeitățile au devenit consumatoare ale libațiilor de unt clarificat turnate cu *mantre* în focurile de sacrificiu și alte ofrande prezentate lor prin aceleași mijloace sau altele similare. Apoi, din nou, Brahman, și Rudra, puternicul Sakra, ucigașul lui Vala, Surya, Chandramas (Stăpânul stelelor), Zeul Vântului, Zeul focului, Zeul Apei, Spațiul Infinit (ca Ființă vie), Universul (ca agent conștient) și ceilalți locuitori ai cerului – se pare că ei nu cunosc calea de a obține anihilarea existenței conștiente, care poate fi realizată prin auto-cunoaștere.[260] Din această cauză, poate, nu s-au angajat pe calea sigură, indestructibilă și imuabilă. Din această cauză, poate, întorcându-se de la acea cale, au adoptat religia *Pravritti*, care duce la o existență conștientă măsurată de timp. Aceasta este, într-adevăr, un mare defect al celor care se dedică acțiunilor, deoarece toate recompensele lor sunt terminate. Această îndoială, O, reînnoitule, este înfiptă în inima mea ca un pumnal. Înlătur-o rostindu-mi câteva discursuri vechi pe această temă. Marea mea curiozitate este să te ascult. Din ce motiv, O, reînnoitule, s-a spus despre zeități că își iau părțile respective din ofrandele de sacrificiu prezentate lor cu ajutorul *mantrelor* în diverse tipuri de sacrificii? De ce sunt adorați locuitorii cerului în sacrificii? Și, O, cel mai bun dintre cei reînnoiți, cui fac ofrande ei înșiși, cei care își iau părțile din ofrandele din sacrificiile făcute în cinstea lor, atunci când ei înșiși săvârșesc mari sacrificii?

Vaisampayana a spus: Întrebarea pe care mi-ai adresat-o, O, conducător de oameni, se referă la un mister adânc. Niciun om care nu a suferit penitențe și care nu este familiarizat cu *Puranele* nu poate răspunde prompt la aceasta. Totuși, îți voi răspunde, recitându-ți ceea ce mi-a spus odată, la o întrebare anterioară, învățătorul meu, Krishna născut pe insulă, cunoscut și sub numele de Vyasa, marele Rishi care a clasificat *Vedele*. Sumanta, și Jaimini, și Paila cu jurăminte ferme, și eu, al patrulea ca număr, și Suka, al cincilea, am fost ucenici ai ilustrului Vyasa. Noi, cinci la număr, înzestrați cu autocontrol și puritate în practici, stăpânisem furia și ne controlasem simțurile. Învățătorul nostru ne învăța *Vedele*, având *Mahabharata* ca a cincea anexă. Odată, în timp ce studiam *Vedele* pe culmea acelui munte suprem, adică Meru încântător, locuit de Siddha și Charana, ne-a apărut aceeași îndoială pe care ai exprimat-o tu astăzi. Prin urmare, l-am întrebat pe învățătorul nostru despre asta. Am auzit răspunsul pe care l-a dat învățătorul nostru. Eu voi recita acum acel răspuns ție, O, Bharata. Auzind aceste cuvinte adresate de către ucenicii săi, risipitorul tuturor tipurilor de întuneric reprezentat de ignoranță, adică binecuvântatul Vyasa, fiul lui Parasara, a rostit aceste cuvinte: „Am suferit penitențe foarte severe, în cele din urmă cele mai aspre. Voi, cei mai buni oameni, cunosc trecutul, prezentul și viitorul. Datorită acelor penitențe ale mele și datorită autocontrolului pe care l-am menținut asupra simțurilor mele în timp ce locuiam pe malurile Oceanului de Lapte, Narayana a fost mulțumit de mine. Ca rezultat al mulțumirii marelui Zeu, a

---

alții cu înclinații de a-i urma pe ceilalți?

260 *Atmanah parinirmitam pralayam* înseamnă distrugerea sau încetarea existențelor care este provocată de autorealizare. Ceea ce spune regele aici este: „Dacă religia lui *Nivritti* este atât de superioară ca urmare a scopului său superior, de ce zeitățile care sunt toate superioare nouă nu au urmărit-o? Au ignorat ele metoda prin care se poate obține Eliberarea? Au ignorat ele mijloacele prin care se poate obține încetarea existenței?” K. P. Singha redă versetul corect. Traducătorul Burdwan îl înțelege greșit, deși repetă cuvintele exacte de la sfârșitul celui de-al doilea rând.

apărut în mintea mea această omniștiință cu privire la Trecut, Prezent și Viitor. Ascultați-mă acum în timp ce vă expun, în ordine, acest neajuns mare care v-a tulburat mințile. Am văzut, cu ochiul cunoașterii, tot ce s-a întâmplat la începutul *Kalpei*. Acela pe care atât cei din *Sankhya*, cât și cei familiarizați cu Yoga îl numesc *Paramatma* (Sufletul Suprem) ajunge să fie considerat Mahapurusha (Marele *Purusha*) datorită propriilor sale acțiuni. Din El izvorăște *Abyakta* (Nemanifestatul), pe care învățații îl numesc Pradhana. Din Nemanifestatul puternic a izvorât, pentru creația tuturor lumilor, Manifestul (*Byakta*). El este numit Aniruddha. Acel Aniruddha este cunoscut de toate creaturile sub numele de *Mahat Atma*. Este acel Aniruddha care, devenind manifest, l-a creat pe Marele Bunic Brahman. Aniruddha este cunoscut și sub un alt nume, adică *Ahankara* (conștiința) și este înzestrat cu tot felul de energie. Pământul, Vântul, Spațiul, Apa și Focul, al cincilea, acestea sunt cele cinci *Mahabhuta* (elemente) care au izvorât din Ahankara. După ce a creat cele cinci *Mahabhuta*, El a creat atributele acestora.[261] Combinând Mahabhuta, El a creat ființe întrupate diverse. Ascultați-mă cum vi le înșir. Marichi, Angiras, Atri, Pulastya, Pulaha, Kratu, Vashistha cel cu suflet nobil și Mann cel născut din sine, acestea trebuie cunoscute ca cele opt *Prakriti*. Pe acestea se sprijină toate lumile. Apoi, Marele Bunic al lumii, adică Brahman, a creat, pentru împlinirea tuturor creaturilor, *Vedele* cu toate ramurile lor, precum și Sacrificiile cu membrele lor. Din aceste opt *Prakriti* a izvorât acest univers vast. Apoi a izvorât Rudra din principiul mâniei, ivindu-se la viață, El a creat încă zece asemenea Lui. Acești unsprezece Rudra sunt numiți cu numele de Vikara-Purusha. Rudra, cele opt Prakriti și diferiții Rishi cerești, ivindu-se la viață, s-au apropiat de Brahman cu scopul de a susține universul și operațiunile sale. Adresându-se Marelui Bunic, ei au spus: «Am fost creați, O, cel sfânt, de tine, O, tu cu putere mare. Spune fiecăruia dintre noi, O, Mare Bunic, jurisdicția respectivă care ne va fi încredințată. Ce jurisdicții anume ai creat tu pentru a supraveghea diferitele afaceri? Fiecare dintre noi ar trebui să fie înzestrat cu ce fel de conștiință și pe care dintre acestea o vom prelua noi? Poruncește și fiecăruia dintre noi măsura puterii pe care trebuie să o avem pentru a ne îndeplini datoriile jurisdicțiilor respective.» Astfel adresați de ei, marele zeu le-a răspuns în felul următor.

Brahman a spus: ”Ați făcut bine, voi, zei, că mi-ați vorbit despre această chestiune. Fiți binecuvântați cu toții! Mă gândeam la acest subiect care v-a preocupat atenția. Cum ar trebui susținute și menținute în funcțiune cele trei lumi? Cum ar trebui utilizată puterea voastră și a mea în acest scop? Să plecăm cu toții din acest loc și să mergem la acea Ființă nemanifestată și cea mai de seamă, care este martorul lumii, pentru a-i căuta protecția. El ne va spune ce este spre binele nostru.” După aceasta, acei zei și Rishi, împreună cu Brahman, au mers pe țărmurile nordice ale Oceanului de lapte, dorind să facă bine celor trei lumi. Ajunși acolo, au început să practice acele penitențe austere care sunt declarate de Brahman în *Vedă*. Aceste penitențe cele mai austere sunt cunoscute sub numele de *Mahaniyama* (cele mai importante jurăminte și ritualuri). Ei stăteau acolo cu mintea fixă, nemișcați ca niște stâlpi de lemn, cu ochii ridicați și brațele întinse în sus. Timp de o mie de ani cerești au fost angajați în acele penitențe severe. La sfârșitul acelei perioade, au auzit aceste cuvinte dulci, în armonie cu *Veda* și ramurile lor.

Cel binecuvântat și sfânt a spus: Voi, zei și Rishi înzestrați cu bogăție ascetică, avându-l pe Brahman alături de voi, după ce v-am urat tuturor bun venit, vă spun aceste cuvinte. Știu ce este în inimile voastre. Într-adevăr, gândurile care vă preocupă sunt pentru binele celor trei lumi. Voi măriți energia și forța voastră investindu-le cu *Pravritti* (predilecție pentru fapte). Voi, zei, ați suferit bine aceste penitențe din dorința de a mă adora. Voi, cei mai de seamă dintre Ființe, bucurați-vă acum de fructele excelente ale austerităților pe care le-ați îndurat. Acest Brahman este Stăpânul tuturor lumilor. Înzestrat cu putere, el este Bunicul tuturor creaturilor. Și voi sunteți cei mai de seamă zei. Faceți cu toții, cu mințile concentrate, sacrificii pentru gloria mea. În jertfele pe care le veți face, dați-mi întotdeauna o parte din ofrandele jertfelnice. Atunci, voi, stăpâni ai creației, vă voi desemna fiecăruia dintre voi jurisdicțiile respective și voi orândui ce va fi spre binele vostru!

---

261 Adică, atributele văzului față de Lumină, gustul față de Apă, sunetul față de Spațiu, pipăitul față de Vânt și mirosul față de Pământ.

Vaisampayana a continuat: Auzind aceste cuvinte ale acelui Zeu al zeilor, toţi acei zei şi mari Rishi şi Brahman au fost umpluţi de o asemenea încântare încât părul de pe trupurile lor s-a ridicat. Imediat au făcut aranjamente pentru un sacrificiu în onoarea lui Vishnu, conform rânduielilor stabilite în *Vede*. În acel sacrificiu, Brahman însuşi a destinat o parte a ofrandelor lui Vishnu. Zeii şi Rishi cereşti, la fel ca Brahman, au destinat porţiuni similare, fiecare, Marelui Zeu. Porţiunile, astfel oferite cu mare reverenţă lui Vishnu, erau, atât ca măsură, cât şi ca calitate a articolelor folosite, conform rânduielilor stabilite pentru epoca *Krita*. Zeii şi Rishi şi Brahman, în acel sacrificiu, L-au adorat pe Marele Zeu ca fiind cel cu pielea de culoarea Soarelui, ca fiind Fiinţa cea dintâi, situat dincolo de atingerea *Tamas*-ului, vast, pătrunzând toate lucrurile, Domnul Suprem al tuturor, dătător de binecuvântări şi plin de putere. Astfel adus la cunoştinţă de ei, Marele Zeu dătător de binecuvântări, invizibil şi fără trup, le-a vorbit zeilor adunaţi din cer şi le-a spus: ”Ofertele dedicate de voi în acest sacrificiu mi-au ajuns pe toate. Sunt mulţumit de voi toţi. Vă voi acorda recompense care, totuşi, vor fi pline de scopuri din care va exista întoarcere.[262] Aceasta va fi trăsătura voastră distinctivă, voi, zei, de astăzi înainte, ca urmare a milei şi bunătăţii Mele faţă de voi. Făcând sacrificii în fiecare *Yuga*, cu mari ofrande, veţi deveni bucurători ai fructelor născute din *Pravritti*. Voi, zei, acei oameni care vor face sacrificii conform rânduielilor *Vedelor*, vă vor da tuturor o parte din ofrandele lor de sacrificiu. În *Veda-sutra* îl fac pe el primitorul (în astfel de sacrificii) al unei părţi similare cu cea pe care el însuşi a oferit-o în acest sacrificiu. Creaţi să vă ocupaţi de afacerile care aparţin jurisdicţiilor voastre respective, susţineţi lumile conform măsurii forţei voastre, dependentă de părţile pe care le primiţi la acele sacrificii. Într-adevăr, luând forţă din acele rituri şi jurăminte care vor fi în vigoare în diferitele lumi, luând naştere din fructele *Pravritti*, continuaţi să susţineţi afacerile acelor lumi.[263] Întăriţi prin sacrificiile care vor fi făcute de oameni, voi Mă veţi întări pe Mine. Acestea sunt gândurile pe care le am pentru voi toţi. În acest scop am creat *Vedele* şi sacrificiile şi plantele şi ierburile. Servit în mod corespunzător cu acestea de către fiinţele umane pe Pământ, zeii vor fi mulţumiţi. Voi, primii dintre zei, până la sfârşitul acestui *Kalpa*, v-am orânduit creaţia, făcând constituţia voastră dependentă de consecinţa religiei *Pravritti*. O primii dintre Fiinţe, vă angajaţi voi, în privinţa jurisdicţiilor voastre respective, în căutarea binelui celor trei lumi. Marichi, Angiras, Atri, Pulastya, Pulaha, Kratu şi Vasishtha – aceşti şapte Rishi au fost creaţi printr-o poruncă a voinţei. Aceştia vor deveni fruntaşii persoanelor cunoscătoare ale *Vedelor*. De fapt, ei vor deveni învăţătorii *Vedelor*. Ei vor fi dedicaţi religiei *Pravritti*, deoarece au fost destinaţi să se consacre actului de a procrea urmaşi. Aceasta este calea eternă pe care o dezvălui creaturilor angajate în fapte şi practici. Puternicul Stăpân însărcinat cu crearea tuturor lumilor se numeşte Aniruddha, Sana, Sanatsujata, Sanaka, Sanandana, Sanatkumara, Kapila şi Sanatana, fiind al şaptelea – aceşti şapte Rishi sunt cunoscuţi ca fiind fiii spirituali ai lui Brahman. Cunoaşterea lor le vine de la sine (fără a depinde de studiu sau efort). Aceşti şapte sunt dedicaţi religiei *Nivritti*. Ei sunt fruntaşii tuturor persoanelor cunoscătoare ale Yoga. Ei posedă, de asemenea, cunoaştere profundă a filozofiei *Sankhya*. Ei sunt învăţătorii scripturilor despre datorie şi ei sunt cei care introduc datoriile religiei *Nivritti* şi le fac să circule în lume. Din Nemanifestat (*Prakriti*) au curs Conştiinţa şi cele trei mari atribute (*Sattwa*, *Rajas* şi *Tamas*). Transcenzând *Prakriti*, El este numit Kshetrajna. Acel Kshetrajna sunt Eu însumi. Calea celor care sunt legaţi de Karma care iese din Ahankara este plină de întoarcere. Pe acea cale, nu se poate ajunge în locul din care nu mai este întoarcere. Diferite creaturi au fost create cu scopuri diferite. Unele sunt destinate căii *Pravritti*, iar altele celei a lui *Nivritti*. În funcţie de calea pe care o urmează o creatură, aşa este şi răsplata pe care o primeşte. Acest Brahman este stăpânul tuturor lumilor. Înzestrat cu putere, El este cel care creează universul.[264] El este mama şi tatăl vostru şi El este bunicul vostru. La comanda mea, El va fi cel care

---

262 *Avritti lakshanam* înseamnă că răsplata care va fi acordată nu va fi Eliberarea, de unde nu există întoarcere, ci o astfel de răsplată (cum ar fi fericirea raiului) de unde va exista o întoarcere pentru fiecare dintre primitori.

263 Faptul că îşi au originea în roadele Pravritti implică faptul că originea lor este în dorinţa lor pentru astfel de fructe care aparţin religiei sau faptelor lui Pravritti.

264 Ceea ce se afirmă aici este că o creatură care urmează calea *Pravritti* nu poate spera să ajungă la locul de unde nu există întoarcere. Calea lui *Nivritti* este capabilă să ajungă la acel loc. Calea *Pravritti* este întotdeauna plină de întoarceri. Cineva poate deveni, mergând pe acea cale, chiar şeful fiinţelor cereşti, dar acest statut nu este etern.

dăruieşte binecuvântări tuturor creaturilor. Fiul Său Rudra, care a ieşit din fruntea Sa la comanda Sa, va susţine, înzestrat cu putere, toate fiinţele create. Mergeţi fiecare în jurisdicţiile voastre şi căutaţi, conform rânduielilor, binele lumilor. Fie ca toate actele scripturale să curgă în toate lumile. Să nu fie nicio întârziere în aceasta. Voi, cei mai de seamă dintre cei, orânduiţi actele tuturor creaturilor şi scopurile pe care acestea trebuie să le atingă în consecinţă. Stabiliţi şi limitele perioadelor pentru care toate creaturile trebuie să trăiască. Această epocă prezentă care a fost stabilită să curgă este cea mai de seamă dintre toate epocile şi ar trebui să fie cunoscută sub numele de *Krita*. În acest *Yuga*, creaturile vii nu ar trebui să fie ucise în jertfele care se vor face. Să fie aşa cum orânduiesc Eu şi să nu fie altfel. În această eră, voi, celeştii, Dreptatea va înflori în întregimea ei.[265] După această eră va veni epoca numită *Treta*. *Vedele*, în acel *Yuga*, vor pierde un sfert. Doar trei dintre ele vor exista. În jertfa care se va face în acea epocă, animalele, după ce vor fi dedicate cu ajutorul *mantrelor* sacre, vor fi ucise. În ceea ce priveşte Dreptatea, ea va pierde un sfert; doar trei sferturi ale acesteia vor înflori. La expirarea *Treta* va veni *Yuga* mixtă cunoscută sub numele de *Dwapara*. În acel *Yuga*, Dreptatea va pierde două sferturi şi doar două sferturi ale ei vor înflori. La expirarea *Dwapara*, *Yuga* care va urma se va numi *Kali yuga*, care va intra sub influenţa constelaţiei Tisya. Dreptatea va pierde trei sferturi din valoarea sa. Doar un sfert al ei va exista în toate locurile."

Când marele Zeu a rostit aceste cuvinte, zeităţile şi Rishii cereşti I s-au adresat şi I-au spus: Dacă doar un sfert din Dreptate va exista în acea epocă în fiecare loc, spune-ne, O, sfântule, unde să mergem atunci şi ce să facem!

Cel binecuvântat şi sfânt a zis: Voi, cei mai de seamă dintre celeşti, în acea epocă, trebuie să mergeţi în locurile unde *Vedele* şi jertfele şi Penitenţele şi Adevărul şi Autocenzura, însoţite de datorii pline de compasiune pentru toate creaturile, vor continua să înflorească. Păcatul nu vă va putea atinge niciodată!

Vyasa a continuat: Astfel porunciţi de marele Zeu, zeităţile împreună cu toţi Rishii şi-au plecat capetele înaintea Lui şi apoi au pornit spre locurile dorite. După ce Rishii şi locuitorii cerului au părăsit acel loc, *Brahma* a rămas acolo, dorind să îl vadă pe marele Zeu eminent în forma lui *Aniruddha*. Cel dintâi dintre zei s-a manifestat apoi înaintea lui Brahmana, asumându-şi o formă care avea un cap *ecvin* vast. Purtând un vas (Kamandalu) şi toiagul triplu, El s-a manifestat înaintea lui Brahma, recitând între timp *Vedele* cu toate ramurile lor. Văzând marele Zeu de energie inestimabilă în acea formă încununată cu un cap *ecvin*, puternicul *Brahma*, Creatorul tuturor lumilor, mişcat de dorinţa de a face bine Creaţiei Sale, L-a venerat pe acel Domn care dăruieşte binefaceri, plecându-şi capul, şi a stat în faţa Lui cu mâinile împreunate în reverenţă. Marele Zeu l-a îmbrăţişat pe *Brahma* şi apoi i-a spus aceste cuvinte.

Celălalt sfânt a spus: "Gândeşte-te cuvenit, O, Brahman, la cursurile faptelor pe care creaturile trebuie să le urmeze. Tu eşti marele ordonator al tuturor Fiinţelor create. Tu eşti stăpânul şi domnul universului. Punând această povară asupra ta, voi fi curând eliberat de angoasă. În astfel de momente, totuşi, când îţi va fi dificil să îndeplineşti scopurile zeităţilor, atunci Mă voi arăta în forme întrupate conform cunoaşterii Mele de Sine." După ce a rostit aceste cuvinte, acea formă măreaţă cu cap de cal a dispărut acolo şi atunci. După ce i-a primit comanda, Brahman a pornit şi el repede spre regiunea sa. Este pentru aceasta, O, binecuvântatule, că Zeitatea eternă, cu lotusul în ombilic, a devenit cel care primeşte prima parte oferită în jertfe şi de aceea a ajuns să fie numit veşnicul susţinător al tuturor Jertfelor. El Însuşi a adoptat religia lui *Nivritti*, scopul după care tânjesc acele creaturi care doresc să obţină fructe indestructibile. În acelaşi timp, El a orânduit religia lui *Pravritti* pentru alţii, cu scopul de a da varietate universului. El este începutul, El este mijlocul şi El este sfârşitul tuturor Fiinţelor create. El este Creatorul lor şi El este singurul lor obiect de meditaţie. El este cel care acţionează şi El este acţiunea. După ce a retras universul în Sine la

---

De la început (dacă se poate concepe un început), milioane şi milioane de Indra au apărut şi au căzut.

265 Literalmente, cu cele patru sferturi întregi.

sfârşitul *Yugăi*, El se culcă, şi trezindu-se la începutul unei alte *Yuga*, El creează din nou universul. Voi toţi plecaţi-vă în faţa acelui luminos care este înzestrat cu un suflet înalt şi care transcende cele trei atribute, care este nenăscut, a cărui formă este universul şi care este adăpostul sau refugiul tuturor locuitorilor cerului. Plecaţi-vă în faţa Celui care este Domnul Suprem al tuturor creaturilor, care este Domnul Adityālor şi al Vasu-lor deopotrivă. Plecaţi-vă în faţa Celui care este Stăpânul Aswinilor şi Stăpânul Maruţilor, care este stăpânul tuturor Jertfelor orânduite în *Vedă* şi Stăpânul Vedānga-lor. Plecaţi-vă în faţa Celui care locuieşte mereu în Ocean şi care este numit Hari, şi al cărui păr este ca firele de iarbă Munja. Plecaţi-vă în faţa Celui care este Pace şi Linişte şi care dăruieşte religia *Moksha* tuturor creaturilor. Plecaţi-vă în faţa Celui care este Stăpânul Penitenţelor, al tuturor formelor de energie şi al Faimei, care este mereu Stăpânul Vorbirii şi Stăpânul tuturor Râurilor de asemenea. Plecaţi-vă în faţa Celui care este numit Kapardin (Rudra), care este Marele Mistreţ, care este Cornul Unic şi care este înzestrat cu mare inteligenţă: care este Soarele, care a luat forma binecunoscută cu cap de cal; şi care este mereu afişat într-o formă cvadruplă. Plecaţi-vă în faţa Celui care este nedezvăluit, care poate fi perceput doar prin cunoaştere, care este şi indestructibil, şi destructibil. Zeitatea supremă, care este imuabilă, pătrunde toate lucrurile. El este Domnul Suprem care poate fi cunoscut doar cu ajutorul ochiului cunoaşterii. Aşa s-a întâmplat că, ajutat de ochiul Cunoaşterii, am zărit în vremuri de demult pe cel mai de frunte dintre zei. Întrebat de voi, v-am spus totul în detaliu, voi, ucenicilor, şi acţionaţi conform cuvintelor mele şi slujiţi cu sârguinţă pe Domnul Suprem numit Hari. Spuneţi-I laudele în cuvinte vedice şi adoraţi-L şi veneraţi-L conform riturilor cuvenite!

Vaishampayana a continuat: Aşa ne-a vorbit organizatorul *Vedelor*, înzestrat cu mare inteligenţă, el, întrebat de noi în acea ocazie. Fiul său, dreptul Suka, şi toţi ucenicii săi (adică noi) l-au ascultat în timp ce ţinea acea prelegere. Învăţătorul nostru, împreună cu noi, O, rege, a adus apoi închinare Marii Divinităţi cu imnuri extrase din cele patru *Vede*. Ţi-am spus astfel tot ce m-ai întrebat. Aşa ne-a vorbit învăţătorul nostru născut pe insulă. Cel care, după ce a rostit cuvintele – *Mă închin Domnului sfânt* –, ascultă frecvent, cu atenţie concentrată, această prelegere sau o citeşte sau o recitează altora, devine înzestrat cu inteligenţă şi sănătate, şi posedă frumuseţe şi forţă. Dacă este bolnav, scapă de acea boală, legat, se eliberează de legăturile sale. Omul care nutreşte dorinţe obţine (aceasta) împlinirea tuturor dorinţelor sale şi atinge cu uşurinţă şi o viaţă lungă. Un Brahman, făcând aceasta, devine versat în toate *Vedele*, iar un Kshatriya este încununat cu succes. Un Vaishya, făcând aceasta, obţine profituri considerabile, iar un Sudra atinge o mare fericire. Un om fără fiu obţine un fiu. O fată obţine un soţ dorit. O femeie însărcinată naşte un fiu. O femeie stearpă zămisleşte şi obţine o bogăţie de fii şi nepoţi. Cel care recitează această prelegere pe drum reuşeşte să parcurgă fericit şi fără niciun impediment drumul său. De fapt, oricine atinge orice obiecte pe care şi le doreşte, dacă citeşte sau recită această naraţiune. Auzind aceste cuvinte ale marelui Rishi, pline de certitudine în concluzie şi care cuprind o relatare a atributelor acelei fiinţe înalte, care este cea mai importantă dintre toate fiinţele, auzind această naraţiune a marii adunări de Rishi şi a celorlalte creaturi cereşti – oamenii devotaţi Divinităţii supreme obţin o mare fericire.

SECŢIUNEA CCCXLII

Janamejaya a spus: O, sfinte, se cuvine să-mi spui semnificaţia acelor nume diverse rostite de marele Rishi Vyasa, împreună cu discipolii săi, când a intonat laudele ilustrului ucigaş al lui Madhu. Doresc să aud acele nume ale lui Hari, acel Domn Suprem al tuturor creaturilor. Într-adevăr, ascultând aceste nume, voi fi sfinţit şi curăţat, asemenea lunii strălucitoare de toamnă.

Vaisampayana a spus: Ascultă, O, rege, care sunt semnificaţiile diverselor nume, datorate atributelor şi actelor, ale lui Hari, aşa cum i le-a explicat însuşi puternicul Hari, cu suflet vesel, lui Phalguna. Acel ucigaş de eroi ostili, şi anume Phalguna, l-a întrebat la un moment dat pe Keshava, întrebând despre semnificaţia unora dintre numele prin care este adorat Keshava cel cu suflet nobil.

Arjuna a spus: O, sfinte, O, ordonatorul suprem al trecutului şi al viitorului. O, Creatorul tuturor fiinţelor, O, cel imuabil, O, Refugiul tuturor acestorLumi, O, Doamne al universului, O, Cel ce risipeşti temerile tuturor oamenilor, doresc să aud de la Tine în detaliu, O, Kesava, semnificaţia tuturor acelor nume ale Tale, O, Dumnezeule, care au fost menţionate de marii Rishi în *Vede* şi *Purana* ca urmare a diverselor acţiuni ale Tale. Nimeni altul decât Tine, O, Doamne, nu este competent să explice semnificaţiile acelor nume.

Sântul a zis: În *Rigveda*, în *Yajurveda*, în *Atharva* şi în *Saman*, în *Purane* şi în *Upanishade*, precum şi în tratatele de Astrologie, O, Arjuna, în scripturile *Sankhya*, în scripturile Yoga, şi în tratatele despre Ştiinţa Vieţii, multe nume au fost menţionate de către marii Rishi. Unele dintre aceste nume sunt derivate din atributele Mele şi altele se referă la faptele Mele. Ascultă, cu atenţie concentrată, O, fără de păcat, care este înţelesul fiecărui nume (în parte) care se referă la faptele Mele. Am să ţi le recit. Se spune că în zilele de demult tu erai jumătate din trupul Meu. Să fie închinăciune Celui de mare slavă, Acela, adică Sufletul Suprem al tuturor creaturilor încarcerate.[266] Să fie închinăciune lui Narayana, Aceluia care este identificabil cu universul, Aceluia care transcende cele trei atribute (primare) (*Sattva*, *Rajas* şi *Tamas*), Aceluia care este, din nou, Sufletul acelor atribute. Din graţia Sa a apărut *Brahma* şi din mânia Sa a ieşit Rudra. El este sursa din care au izvorât toate creaturile mobile şi imobile. O cel mai însemnat dintre toţi oamenii înzestraţi cu *Sattva*, atributul *Sattva* constă din optsprezece şi zece calităţi.[267] Acel atribut este Natura Supremă care are ca suflet Cerul şi Pământul şi reuşeşte prin forţele sale creatoare să susţină universul. Acea Natură este identică cu fructul tuturor faptelor (sub forma diverselor regiuni de fericire pe care creaturile le ating prin faptele lor). Ea este şi purul *Chit*. Ea este nemuritoare şi invincibilă şi este numită Sufletul universului. Din ea izvorăsc toate modificările atât ale Creaţiei, cât şi ale Distrugerii. (Ea este identică cu *Prakriti* sau Natura Mea). Lipsită de sex, Ea sau El este penitenţa pe care oamenii o îndeplinesc. El este şi sacrificiul care se face şi cel ce jertfeşte. El este *Purusha* cel vechi şi infinit. El este numit altfel *Aniruddha* şi este sursa Creaţiei şi Distrugerii universului. Când noaptea lui *Brahma* s-a sfârşit, prin graţia acelei Fiinţe de energie inegalabilă, un lotus a apărut mai întâi, O, tu care ai ochi ca petalele de lotus. În interiorul acelui lotus s-a născut *Brahma*, izvorât din graţia lui Aniruddha. Spre seara zilei lui Brahma, Aniruddha s-a umplut de mânie, şi ca urmare a acestui fapt, din fruntea Sa a ieşit un fiu numit Rudra înzestrat cu puterea de a distruge totul (când vine ora distrugerii). Aceşti doi, adică Brahma şi Rudra, sunt cei mai însemnaţi dintre toţi zeii, izvorâţi respectiv din Bunăvoinţa şi din Mânia (lui Aniruddha). Acţionând conform direcţiei lui Aniruddha, aceşti doi zei creează şi distrug. Deşi capabili să acorde binecuvântări tuturor creaturilor, ei sunt, însă, în ceea ce priveşte preocupările de care se ocupă (adică Creaţia şi Distrugerea), doar instrumente în mâinile lui Aniruddha. (Este Aniruddha cel care face totul, făcându-i pe Brahma şi Rudra agenţi vizibili în raport cu universul). Rudra este numit altfel Kaparddin. El are părul împletit pe cap şi uneori afişează un cap chel. Îi place să locuiască în mijlocul cimitirelor care constituie casa sa. El este un practicant al celor mai aspre legăminte. El este un Yoghin de mare putere şi energie. El este distrugătorul sacrificiului lui Daksha şi cel care a rupt ochii lui Bhaga. O fiu al lui Pandu, Rudra trebuie să fie ştiut că îl are întotdeauna pe Narayana drept Suflet al său. Dacă acel zeu al zeilor, adică Maheswara, este venerat, atunci O, Partha, şi puternicul Narayana este venerat. Eu sunt Sufletul, O, fiu al lui Pandu, al tuturor lumilor, al întregului univers. Rudra, din nou, este Sufletul Meu. De aceea Eu Îl venerez întotdeauna. Dacă nu venerez pe Isana cel propice şi care dă daruri, atunci nimeni nu şi-ar venera propria Mea fiinţă. Ordonanţele pe care le-am stabilit sunt urmate de toate lumile. Aceste ordonanţe trebuie întotdeauna venerate, şi de aceea Eu le venerez. Cel ce îl cunoaşte pe Rudra mă cunoaşte pe Mine, şi cel ce mă cunoaşte pe Mine îl cunoaşte pe Rudra. Cel ce îl urmează pe Rudra Mă urmează pe Mine, Rudra este Narayana. Amândoi sunt unul; iar unul se arată în două forme diferite. Rudra şi Narayana,

266 Această salutare a lui Krishna către Sufletul Suprem este foarte caracteristică. El se salută pe sine salutând Sufletul Suprem.

267 *Sattwa* este atributul dreptăţii. Se spune că este alcătuit din opt şi zece calităţi. Comentatorul le menţionează pe toate.

formând o singură persoană, străbat toate lucrurile arătate şi le pun în mişcare. Nimeni altcineva decât Rudra nu este în stare să-mi acorde o făgăduinţă. O, fiu al lui Pandu. După ce am stabilit aceasta în mintea mea, în zile de demult am adorat pe vechiul şi puternicul Rudra, pentru a obţine făgăduinţa unui fiu. Adorându-l astfel pe Rudra, m-am adorat pe mine însumi. Vishnu nu-şi pleacă niciodată capul înaintea niciunei zeităţi, în afară de propria sa fiinţă. Din acest motiv îl ador pe Rudra (Rudra fiind, precum ţi-am mai spus, propria mea fiinţă). Toate zeităţile, inclusiv Brahma şi Indra, şi zeităţile şi marii Rishi, îl adoră pe Narayana, acea zeitate supremă, numită şi Hari. Vishnu este cel dintâi dintre toate fiinţele trecute, prezente sau viitoare şi ca atare trebuie întotdeauna adorat şi venerat cu respect. Pleacă-ţi capul în faţa lui Vishnu. Pleacă-ţi capul în faţa Celui ce dă protecţie tuturor. Pleacă-ţi capul, O, fiu al lui Kunti, în faţa acelei mari zeităţi care dă binefaceri, acelui suprem dintre zei, care mănâncă jertfele aduse Lui în sacrificii. Am auzit că există patru tipuri de închinători, şi anume: cei dornici de o viaţă religioasă, cei care caută, cei care se străduiesc să înţeleagă ceea ce învaţă şi cei înţelepţi. Dintre toţi, cei devotaţi realizării sinelui şi care nu adoră nicio altă zeitate sunt cei mai de seamă. Eu sunt scopul pe care îl caută, şi deşi se ocupă cu fapte, nu caută niciodată rodul acestora. Celelalte trei categorii de închinători ai mei sunt cei care doresc rodul faptelor lor. Ei ajung în regiuni de mare fericire, dar apoi trebuie să cadă de acolo la epuizarea meritelor lor. Cei dintre închinătorii mei, aşadar, care sunt pe deplin treziţi (şi, ca atare, ştiu că toată fericirea este trecătoare, cu excepţia celei ce poate fi atinsă de cei care ajung una cu mine) obţin ceea ce este suprem (şi de nepreţuit).[268] Cei care sunt treziţi şi a căror conduită afişează o astfel de iluminare, pot fi angajaţi în adorarea lui Brahman sau Mahadeva sau a celorlalte zeităţi care apar în ceruri, dar reuşesc în cele din urmă să ajungă la mine. Ţi-am spus astfel, O, Partha, care sunt deosebirile dintre închinătorii mei. Tu, O, fiu al lui Kunti, şi eu sunt cunoscuţi ca Nara şi Narayana. Amândoi ne-am asumat trupuri omeneşti doar pentru a uşura povara Pământului. Eu sunt pe deplin conştient de cunoaşterea de sine. Ştiu cine sunt şi de unde sunt, O, Bharata. Cunosc religia lui *Nivritti* şi tot ceea ce contribuie la prosperitatea creaturilor. Eu, care sunt etern, sunt singurul Refugiu al tuturor oamenilor. Apele au fost numite Nara, deoarece au izvorât din Cel numit Nara. Şi deoarece apele în trecut au fost refugiul meu, sunt numit, aşadar, Narayana. Întrând în forma Soarelui, acopăr universul cu razele mele. Şi pentru că sunt căminul tuturor creaturilor, sunt numit Vasudeva. Sunt sfârşitul tuturor creaturilor şi tatăl lor, O, Bharata. Pătrund tot firmamentul de sus şi Pământul, O, Partha, şi splendoarea mea transcende orice altă splendoare. Eu sunt Cel, O, Bharata, pe care toate creaturile doresc să-L atingă în momentul morţii. Şi pentru că pătrund întregul univers, am ajuns să fiu numit Vishnu. Dorind să obţină succes prin reţinerea simţurilor, oamenii caută să mă ajungă pe mine, care sunt Cerul şi Pământul şi firmamentul dintre ele. De aceea sunt numit Damodara. Cuvântul *Prisni* include hrana, *Vedele*, apa şi nectarul. Aceste patru sunt întotdeauna în stomacul meu. De aceea sunt numit Prisnigarbha. Rishi au spus că odată, când *Rishi* Trita a fost aruncat într-o fântână de către Ekata şi Dwiti, necăjitul Trita M-a invocat, spunând: ”O, Prisnigarbha, eliberează-l pe căzutul Trita!” Acel prim Rishi, Trita, fiu spiritual al lui Brahma, chemându-mă astfel, a fost salvat din groapă. Razele care emană de la Soarele care dă căldură lumii, de la focul arzător şi de la Lună, constituie părul meu. De aceea cei mai de seamă dintre Brahmani mă numesc Kesava. Cel cu suflet înalt, Utathya, şi-a impregnat soţia şi a dispărut din preajma ei printr-o iluzie a zeilor. Fratele mai mic, Vrihaspati, a apărut apoi în faţa soţiei acelui cu suflet înalt. Copilul din pântecele soţiei lui Utathya, O, fiu al lui Kunti, a cărui trup era deja format din cele cinci elemente primordiale, i-a spus acelui prim dintre Înţelepţi care venise acolo din dorinţa de a se uni trupeşte: „O, dătător de binecuvântări, am intrat deja în acest pântec. Nu se cuvine să o asaltezi pe mama mea.” Auzind aceste cuvinte ale copilului nenăscut, Vrihaspati s-a umplut de mânie şi i-a aruncat o blestemare, spunând: „Deoarece îmi stai în cale acum, când am venit aici din dorinţa de a mă bucura de plăcerile unirii trupeşti, vei fi lovit de orbire, fără îndoială, prin blestemul meu!” Prin acest blestem al primului dintre Înţelepţi, copilul lui Utathya s-a născut orb şi a rămas orb pentru mult timp. Din acest motiv, Înţeleptul a ajuns să fie cunoscut în vechime sub numele de Dirghatamas. El, totuşi, a dobândit cele patru *Vede*, împreună cu membrele lor eterne şi părţile lor subsidiare. După aceea, m-a invocat frecvent folosind acest nume secret al meu. Într-

268 Adică Eliberarea sau identificarea completă cu Sufletul Suprem.

adevăr, conform orânduielii stabilite, m-a chemat în mod repetat cu numele de Kesava. Prin meritul pe care l-a dobândit repetând acest nume, el s-a vindecat de orbire şi a ajuns apoi să fie numit Gotama. Acest nume al meu, aşadar, O, Arjuna, este purtător de binecuvântări pentru cei care îl rostesc printre toţi zeii şi Înţelepţii cu suflet înalt. Zeul Focului (Pofta) şi Shoma (hrana) combinându-se, se transfuză în aceeaşi substanţă. Acesta este motivul pentru care întreaga lume a creaturilor mobile şi nemobile se spune că este prevăzută de aceşti doi zei.[269] În *Purane*, Agni şi Soma sunt prezentate ca fiind complementare unul altuia. De asemenea, se spune că zeii îl au pe Agni ca gură. În consecinţă, aceste două fiinţe, înzestrate cu naturi care duc la unificare, se spune că se potrivesc unul alteia şi susţin universul.

SECŢIUNEA CCCXLIII

Arjuna a spus: Cum au atins Agni şi Shoma, în vremurile de demult, uniformitatea în ceea ce priveşte natura lor originală? Această îndoială mi-a apărut. Ridică-o, O, ucigaş a lui Madhu!

Cel binecuvântat şi sfânt a spus: Îţi voi recita ţie, O, fiu al lui Pandu, o poveste străveche despre întâmplări izvorâte din propria Mea energie. Ascult-o cu atenţie deplină! Când patru mii de *Yuga*, după măsura celor cereşti, se scurg, vine dezintegrarea universului. Manifestul dispare în Ne-manifest. Toate creaturile, mobile şi imobile, întâlnesc distrugerea. Lumina, Pământul, Vântul, toate dispar. Întunericul se răspândeşte peste univers, care devine o singură întindere infinită de apă. Când doar acea imensă întindere de apă există, ca *Brahma* fără al doilea, nu este nici zi, nici noapte. Nu există nici ceva, nici nimic; nici manifest, nici ne-manifest. Atunci numai Brahmanul nediferenţiat exista. Când universul este în această stare, cel dintâi dintre Fiinţe, şi anume, izvorăşte din *Tamas*, eternul şi neschimbătorul Hari, care este combinaţia atributelor (atotputerea şi celelalte), aparţinând lui Narayana, care este indestructibil şi nemuritor, care este fără simţuri, care este de neconceput şi nenăscut, care este adevărul întruchipat plin de compasiune, care este înzestrat cu forma existenţei pe care o au razele gemului numit *Chintamani*, care determină diverse înclinaţii să curgă în direcţii diferite, care este lipsit de principiile ostilităţii şi deteriorării şi mortalităţii şi putreziciunii, care este fără formă şi omniprezent, şi care este înzestrat cu principiul Creaţiei universale şi al Eternităţii fără început, mijloc sau sfârşit. Există autoritate pentru această afirmaţie. *Sruti* declară: ”Zi nu era. Noapte nu era. Ceva nu era. Nimic nu era. La început exista doar *Tamas*[270] sub forma universului, şi ea este noaptea lui Narayana de formă universală.” Acesta este înţelesul cuvântului *Tamas*. Din acel *Purusha* (numit Hari), astfel născut din *Tamas* şi având pe Brahman ca părinte, a pornit în existenţă Fiinţa numită Brahman. Brahman, dorind să creeze creaturi, a făcut să izvorască Agni şi Shoma din proprii Săi ochi. Mai târziu, când creaturile au început să fie create, persoanele create au ieşit în ordinea lor cuvenită ca Brahmani şi Kshatriya. Cel care a început viaţa ca Shoma nu era nimeni altul decât *Brahma*; iar cei care s-au născut ca Brahmani erau toţi Shoma în realitate. Cei care au început să fie ca Kshatriya nu erau nimeni altul decât Agni. Brahmani au fost înzestraţi cu o energie mai mare decât Kshatriya. Dacă întrebi motivul, răspunsul este că această superioritate a Brahmanilor faţă de Kshatriya este un atribut manifest întregii lumi. S-a întâmplat astfel. Brahmanii reprezintă cea mai veche creaţie în ceea ce priveşte oamenii. Nimeni nu a fost creat înainte, care să fie superior Brahmanilor. Cel care oferă hrană în gura unui Brahmana este considerat că varsă ofrande într-un foc arzând (pentru a mulţumi zeităţile). Eu spun că, după ce a

269 Obiectul acestui verset, spune comentatorul, este de a explica semnificaţia cuvântului *Hrishikesa*. Agni este focul digestiv, iar Shoma este hrana. Unindu-se, Agni şi Shoma susţin, prin urmare, universul. Sub forma focului digestiv şi a hranei, Agni şi Shoma sunt doi înveselitori ai universului. Ei sunt numiţi din acest motiv *Hrishi* (în numărul dual). Şi, din moment ce sunt, cum ar fi, kesa sau părul lui Narayana, de aceea este numit Hrishikesa. Toate aceste etimologii sunt foarte fanteziste. În alte părţi, cuvântul Hrishikesa este explicat ca Isa sau stăpânul lui Hrishika sau al simţurilor.

270 *Sat* este existent sau ceva. *Asat* este nimic sau non-existent. În general, aceste două cuvinte sunt folosite pentru a implica Efecte şi Cauze, primele fiind grosiere sau manifeste, iar cele din urmă, subtile sau nemanifeste. *Tamas* aici nu înseamnă unul dintre cele trei atribute primordiale, ci întunericul primordial. Comparaţi cu Manu, *asitidam tamobhutam* etc.

orânduit lucrurile în acest fel, crearea creaturilor a fost înfăptuită de *Brahma*. După ce a stabilit toate Ființele create în pozițiile lor respective, El susține cele trei lumi. Există o declarație în același sens în *Mantrele* din *Sruti*. ”Tu, O, Agni, ești Hotri în sacrificii și binefăcătorul universului. Tu ești binefăcătorul zeităților, al oamenilor și al tuturor lumilor.” Există (și) altă autoritate pentru aceasta. ”Tu ești, O, Agni, Hotriul universului și al jertfelor. Tu ești sursa prin care zeitățile și oamenii fac bine universului.” Agni este cu adevărat Hotriul și cel care îndeplinește jertfele. Agni este din nou *Brahma* jertfei. Nicio ofrandă nu poate fi turnată în focul sacru fără a rosti *mantre*; nu pot exista penitențe fără o persoană care să le îndeplinească; închinarea zeităților, oamenilor și Rishi-lor se realizează prin ofrandele turnate cu *mantre*. De aceea, O, Agni, ai fost considerat Hotriul în jertfe.[271] Tu ești, din nou, toate celelalte *mantre* care au fost declarate în legătură cu riturile Homa ale oamenilor. Pentru Brahmani s-a rânduit datoria de a oficia pentru alții în jertfele pe care aceștia le fac. Celelalte două ordine, și anume Kshatrii și Vaisyii, care sunt cuprinse în clasa celor re-născuți sau de două ori-născuți, nu au aceeași datorie prescrisă pentru ei. De aceea, Brahmanii sunt ca Agni, care susține jertfele. Jertfele (pe care le fac Brahmanii) întăresc zeitățile. Întărite în acest fel, zeitățile aduc roade Pământului (și prin aceasta susțin toate ființele vii). Dar rezultatul care poate fi obținut prin jertfa supremă poate fi realizat și prin gura Brahmanilor. Acea persoană învățată care oferă hrană în gura unui Brahmana se spune că toarnă ofrande în focul sacru pentru a mulțumi zeitățile. În acest fel, Brahmanii au ajuns să fie considerați Agni. Cei care posedă învățătură îl venerează pe Agni. Agni este din nou Vishnu. Intrând în toate creaturile, El le susține suflările vitale. În legătură cu aceasta, există un vers cântat de Sanatkumara. ”Brahman, creând universul, a creat mai întâi Brahmanii. Brahmanii devin nemuritori prin studierea *Vedelor* și se îndreaptă spre cer cu ajutorul acestui studiu. Inteligența, vorbirea, actele și practicile, credința și penitențele Brahmanilor susțin atât Pământul cât și cerul ca niște sfori care susțin nectarul bovin.”[272] Nu există datorie mai înaltă decât Adevărul. Nu există superior mai demn de reverență decât mama. Nu este nimeni mai eficient decât Brahmana pentru a conferi fericirea atât aici, cât și în viitor. Locuitorii acelor tărâmuri unde Brahmanii nu au un mijloc sigur de susținere (din pământuri sau alte tipuri de proprietăți alocate lor) devin foarte nenorociți. Acolo boii nu transportă oamenii sau nu ară, nici vehicule de vreun fel nu îi poartă. Acolo laptele ținut în ulcioare nu este niciodată bătut pentru a face unt. Pe de altă parte, locuitorii sunt deposedați de prosperitate de orice fel și se îndreaptă spre căile hoților (în loc să se poată bucura de binecuvântările păcii).[273] În *Vedanta*, în *Puranas*, în istorisiri și în alte scrieri cu autoritate, se spune că Brahmanii, care sunt sufletele tuturor creaturilor, care sunt creatorii tuturor lucrurilor și care sunt identificabili cu toate obiectele existente, au izvorât din gura lui Narayana. Într-adevăr, se spune că Brahmanii au apărut prima dată în momentul în care marele zeu care dăruiește binecuvântări și-a reținut vorbirea ca penitență, iar celelalte ordine au originat din Brahmani. Brahmanii sunt deasupra zeilor și Asurilor, deoarece au fost creați de mine în forma mea de neexplicat ca *Brahma*. Așa cum am creat zeii și Asurii și marii Rishi, i-am plasat pe Brahmani în locurile lor respective și trebuie să-i pedepsesc ocazional. Drept urmare a asaltului său lasciv asupra *Ahalyei*, Indra a fost blestemat de Gautama, soțul ei, prin care Indra a căpătat o barbă verde pe față. Prin acel blestem al lui Kausika, Indra și-a pierdut și testiculele, pierdere care a fost ulterior (prin bunătatea celorlalți zei) compensată prin substituirea testiculelor unui berbec. Când în jertfa regelui Sarjiati, marele *Rishi* Chyavana a dorit să-i facă pe cei doi frați Aswin părtași la ofrande, Indra s-a opus. După ce Chyavana a insistat, Indra a încercat să-l lovească cu trăsnetul său. Rishi l-a paralizat pe Indra de brațe. Înfuriat de distrugerea jertfei sale de către Rudra, Daksha a început din nou să practice austerități severe și, atingând o putere înaltă, a făcut ca ceva asemănător unui al treilea ochi să apară pe fruntea lui Rudra pentru distrugerea lui Tripura-Asura.[274] Când Rudra s-a pregătit pentru distrugerea orașului triplu al Asurilor, învățătorul Asurilor, anume Usanas,

271 Nu știu dacă am înțeles corect ultima parte a acestei propoziții. Cred că se spune că prin onorarea lui Hari și a *Mantrei*, se onorează zeitățile, oamenii și Rishii. Prin oameni, cred, se face referire la oameni morți sau la Pitrii.

272 Citirea „*vagamhtam*” este o eroare. Citirea corectă este „*gavamritam*”.

273 În vremurile de demult, regii și căpeteniile obișnuiau să atribuie pământuri fără plată de arendă brahmanilor învățați pentru întreținerea lor. Acele țări în care brahmanii nu aveau astfel de pământuri atribuite erau, ca să spunem așa, sub interdicție. Ceea ce se spune în acest verset este că în astfel de țări lipsesc binecuvântările păcii. Locuitorii sunt purtați în vehicule trase de boi și cai.

provocat dincolo de orice suferință, și-a smuls o șuviță de păr îmbâcsit din cap și l-a aruncat spre Rudra. Din acea șuviță de păr îmbâcsit a lui Usanas au izvorât mulți șerpi. Acei șerpi au început să-l muște pe Rudra, la care gâtul lui a devenit albastru. În timpul unei perioade trecute, anume cea legată de Manu cel Născut din Sine,[275] se spune că Narayana îl apucase pe Rudra de gât și de aceea gâtul lui Rudra a devenit albastru. Cu ocazia amestecării Oceanului pentru a ridica *amrita*, Vrihaspati din rasa Angiras a stat pe malurile Oceanului pentru a efectua ritul *Puruscharana*. Când a luat puțină apă pentru *achamana* inițial, apa i s-a părut foarte tulbure. La asta, Vrihaspati s-a supărat și a blestemat Oceanul, spunând: ”De vreme ce tu continui să fii atât de murdar, indiferent de faptul că am venit la tine pentru a te atinge, de vreme ce nu ai devenit limpede și transparent, de aceea din această zi vei fi pătat cu pești, rechini și broaște țestoase și alte viețuitoare acvatice.” De atunci, apele oceanului au fost infestate cu diverse feluri de animale și monștri marini. Viswarupa, fiul lui Tashtri, a devenit odată preot al zeilor. Era înrudit, pe partea mamei, cu Asurii, căci mama lui era fiica unui Asura. În timp ce oferea public zeilor părțile lor din jertfe, în secret oferea părți și Asurilor. Asurii, cu șeful lor Hiranyakasipu în frunte, au mers apoi la sora lor, mama lui Viswarupa, și i-au cerut o binecuvântare, spunând: ”Fiul Viswarupa al lui Tashtri, altfel numit Trisiras, este acum preotul zeilor. În timp ce oferă zeilor părțile lor din jertfe în public, el ne oferă părțile noastre din ele în secret. În consecință, zeitățile sunt înălțate, iar noi suntem slăbiți. Prin urmare, îți stă în putință să-l convingi să ne apere cauza.” Astfel vorbită de ele, mama lui Viswarupa s-a dus la fiul ei, care se afla atunci în pădurile Nandana (ale lui Indra) și i-a zis: ”Cum se face, O, fiu, că te îndeletnicești să înalți cauza dușmanilor tăi și să slăbești pe a unchilor tăi materni? Nu se cuvine să te porți așa.” Viswarupa, astfel înduplecat de mama sa, a socotit că nu trebuie să-i nesocotească vorbele, și ca urmare a acestei reflecții, s-a alăturat părții lui Hiranyakasipu, după ce a adus omagiile cuvenite mamei sale. Regele Hiranyakasipu, la sosirea lui Trisiras, l-a îndepărtat pe vechiul său Hotri, anume Vasishtha, fiul lui Brahma, și l-a numit pe Trisiras în acea funcție. Înfuriat de aceasta, Vasishtha l-a blestemat pe Hiranyakasipu, spunând: ”De vreme ce mă îndepărtezi și numești pe altcineva drept Hotri al tău, acest sacrificiu al tău nu se va îndeplini, și o Ființă ca această nu s-a mai văzut înainte te va ucide!” Ca urmare a acestui blestem, Hiranyakasipu a fost ucis de Vishnu în forma de om-leu. Viswarupa, luând partea rudelor materne, s-a dedicat unor aspre penitențe pentru a-i înălța. Împins de dorința de a-l face să-și încalce jurămintele, Indra i-a trimis multe apsare frumoase. Văzând acele nimfe cerești de o frumusețe transcendentă, inima lui Viswarupa s-a tulburat. În foarte scurt timp, el s-a atașat nespus de mult de ele. Înțelegând că se atașase de ele, nimfele cerești i-au spus într-o zi: ”Nu vom mai zăbovi aici. De fapt, ne vom întoarce în locul de unde am venit.” Cel căruia i s-a spus asta, fiul lui Tashtri, le-a răspuns: ”Unde vreți să mergeți? Rămâneți cu mine. Vă voi face bine.” Auzindu-l spunând așa, Apsarele au răspuns: ”Noi suntem nimfe cerești numite Apsare. Noi l-am ales de mult timp pe ilustrul și darnicul Indra, cel cu mare putere.” Viswarupa le-a spus atunci. ”Chiar în această zi voi orândui ca toți zeii, cu Indra în frunte, să înceteze să mai fie.” Zicând acestea, Trisiras a început să recite mental anumite *Mantre* sacre de mare eficacitate. În virtutea acelor *Mantre*, el a început să crească în energie. Cu una din gurile sale, a început să bea toată Soma pe care Brahmanii angajați în Sacrificii îl turnau pe focurile lor sacre cu ritualuri potrivite. Cu a doua gură, a început să mănânce toată hrana (care era oferită în sacrificii). Cu a treia gură, a început să bea energia tuturor zeilor cu Indra în frunte. Văzându-l umflându-se în energie în fiecare parte a corpului său, întărit de Soma pe care o bea, toți zeii, cu Indra însoțindu-i, s-au îndreptat spre Marele Înțelept Brahma. Ajunși în prezența Sa, I s-au adresat și I-au spus: ”Toată Soma care este oferită cum se cuvine în jertfele făcute pretutindeni este băută de Viswarupa. Noi nu mai primim părțile noastre. Asurii se măresc, în timp ce noi slăbim. Se cuvine, așadar, să orânduiești ce este pentru binele nostru.” După ce zeii au tăcut, Marele Înțelept a răspuns: ”Marele *Rishi* Dadhichi din neamul lui Bhrigu este acum angajat în săvârșirea unor aspre austerități. Mergeți, voi, zei, la el și cereți-i un dar. Aranjați astfel încât el să-și lase trupul. Cu oasele lui va fi

274 Ca urmare a acestui al treilea ochi de pe fruntea lui Rudra, el a ajuns să fie numit *Virupaksha* sau cel urât sau cel cu ochi fioroși.

275 O *Manwantara* este formată din aproximativ 72 de *Chatwyuga*, adică 288 de *yuga* conform măsurătorilor cerești. *Yuga* actuală se numește *Vaivaswat Manwantarah*, adică perioada legată de Manu, fiul lui Vivaswat. La fiecare *Manwantorah* apare un nou Manu. Manu-ul auto-născut era o persoană diferită.

creată o armă nouă numită Trăsnet." Instruiți astfel de Marele Înțelept, zeii s-au îndreptat spre locul unde sfântul *Rishi* Dadhichi își săvârșea austerităţile. Zeii cu Indra în frunte s-au adresat înțeleptului, spunând: "O, sfinte, austerităţile tale, sperăm, sunt bine săvârșite și neîntrerupte." Înțeleptul Dadhichi le-a spus: "Bine ați venit cu toții. Spuneți-mi ce ar trebui să fac pentru voi. Cu siguranță voi face ce veți spune." Ei i-au spus atunci: "Se cuvine să-ți lași trupul pentru binele tuturor lumilor." Astfel solicitat, înțeleptul Dadhichi, care era un mare Yoghin și care privea fericirea și suferința la fel, fără să fie deloc abătut, și-a concentrat Sufletul prin puterea sa de Yoga și și-a părăsit trupul. Când Sufletul său a părăsit locuința sa temporară de lut, Dhatri, luându-i oasele, a creat o armă irezistibilă numită Trăsnet. Cu Trăsnetul astfel făcut din oasele unui Brahmana, care era impenetrabil de alte arme și irezistibil și străbătut de energia lui Vishnu, Indra l-a lovit pe Viswarupa, fiul lui Tashtri. După ce l-a ucis astfel pe fiul lui Tashtri, Indra i-a retezat capul de corp. Din trupul fără viață, însă, al lui Viswarupa, când a fost presat, energia care încă rezida în el a dat naștere unui puternic Asura pe nume Vritra. Vritra a devenit dușmanul lui Indra, dar Indra și pe el l-a ucis cu Trăsnetul. În consecință cu păcatul de Omor de Brahmana, fiind astfel dublat, Indra a fost copleșit de o mare frică și ca urmare a trebuit să abandoneze suveranitatea cerului. A intrat într-o tulpină de lotus rece care creștea în lacul Manas. În virtutea atributului de Yoga al Anima, el a devenit foarte mic și a intrat în fibrele acelei tulpini de lotus.[276] Când stăpânul celor trei lumi, soțul lui Sachi, dispăruse astfel din vedere de teama păcatului de Omor de Brahmana, universul a rămas fără stăpân. Atributele de *Rajas* și *Tamas* au asaltat zeii. *Mantrele* rostite de marii Rishi și-au pierdut orice eficacitate. Rakshasas au apărut pretutindeni. *Vedele* erau pe cale să dispară. Locuitorii tuturor lumilor, fiind lipsiți de un rege, și-au pierdut puterea și au început să devină pradă ușoară pentru Rakshasi și alte Ființe malefice. Atunci zeii și Rishi, unindu-se, l-au făcut pe Nahusha, fiul lui Ayusha, rege al celor trei lumi și l-au încoronat cuvenit ca atare. Nahusha avea pe frunte cinci sute de corpuri cerești de o splendoare arzândă, care aveau virtutea de a deposeda orice creatură de energie. Astfel echipat, Nahusha a continuat să conducă cerul. Cele trei lumi au fost readuse la starea lor normală. Locuitorii universului au devenit din nou fericiți și veseli. Nahusha a spus apoi: „Tot ceea ce obișnuia să se bucure Indra este în fața mea. Doar soția lui, Sachi, nu este aici." După ce a spus acestea, Nahusha s-a îndreptat spre locul unde se afla Sachi și, adresându-i-se, i-a spus: „O, doamnă binecuvântată, am devenit stăpânul zeilor. Primește-mă pe mine." Către el, Sachi i-a răspuns, spunând: „Tu ești, prin natura ta, legat de comportamentul drept. În plus, aparții rasei lui Shoma. Nu se cuvine să asaltezi soția altui bărbat." Nahusha, astfel vorbit de ea, a spus: „Poziția lui Indra este ocupată acum de mine. Meritul de a mă bucura de domniile și toate posesiunile prețioase ale lui Indra îmi aparține. A dori să mă bucur de tine nu este un păcat. Tu erai a lui Indra și, prin urmare, ar trebui să fii a mea." Sachi i-a spus apoi: „Urmez un jurământ care nu a fost încă împlinit. După ce voi face băile finale, voi veni la tine în câteva zile." Extrăgând această promisiune de la soția lui Indra, Nahusha a plecat din prezența ei. Între timp, Sachi, afectată de durere și tristețe, nerăbdătoare să-și găsească soțul și asaltată de frica lui Nahusha, s-a îndreptat spre Vrihaspati (preotul șef al zeilor). La prima vedere, Vrihaspati a înțeles că era cuprinsă de anxietate. Imediat, a recurs la meditația prin Yoga și a aflat că ea era hotărâtă să facă ceea ce era necesar pentru a-și readuce soțul la adevărata sa poziție. Vrihaspati i-a spus apoi: „Echipată cu penitentele și meritul care îți vor reveni ca urmare a acestui jurământ pe care îl urmezi, invoc-o pe zeița care acordă daruri, Upasruti. Invocată de tine, ea se va arăta și îți va arăta unde se află soțul tău." În timp ce urma acel jurământ foarte auster, ea a invocat, cu ajutorul *Mantrelor* potrivite, zeița care acordă daruri, Upasruti. Invocată de Sachi, zeița s-a prezentat în fața ei și a spus: „Sunt aici la comanda ta. Invocată de tine, am venit. Ce dorință dragă îți voi îndeplini?" Înclinându-i-se cu capul, Sachi a spus: „O, doamnă binecuvântată, se cuvine să-mi arăți unde este soțul meu. Tu ești Adevărul. Tu ești Rita." Astfel vorbită, zeița Upasruti a dus-o la lacul Manasa. Ajunsă acolo, i-a arătat lui Sachi pe stăpânul ei Indra, rezidând în fibrele unei tulpini de lotus. Văzându-și soția palidă și slăbită, Indra a devenit extrem de neliniștit. Și stăpânul cerului și-a spus: „Vai, mare este jalea care m-a

276 Prin practicarea Yoga, cineva dobândește anumite puteri supraomenești. Acestea se numesc *Yogaiswaryya*. Printre acestea se numără *Anima*, prin care cineva poate deveni foarte mic; *Laghima*, prin care cineva poate deveni foarte grosolan etc.

cuprins. Am decăzut din poziția care îmi aparține. Această soție a mea, afectată de tristețe din cauza mea, își găsește sinele pierdut și vine la mine aici." Având în vedere acest fir al gândirii, Indra s-a adresat preaiubitei sale soții și i-a spus: "În ce stare te afli acum?" Ea i-a răspuns: "Nahuṣa mă invită să devin soția lui. I-am obținut o amânare de la el, stabilind data la care trebuie să merg la el." Atunci Indra i-a spus: "Du-te și spune-i lui Nahuṣa să vină la tine într-un vehicul nemaivăzut, adică unul la care să fie înhămați anumiți Rishi, și, ajungând la tine în acea stare, să te ia de soție. Indra are multe feluri de vehicule, toate frumoase și încântătoare. Toate acestea te-au purtat. Nahuṣa, totuși, ar trebui să vină pe un vehicul pe care nici însuși Indra nu l-a deținut." Sfătuită astfel de soțul ei, Sachi a părăsit acel loc cu inima plină de bucurie. Indra a intrat din nou în fibrele tulpinii de lotus. Văzând-o pe Regina lui Indra întorcându-se în ceruri, Nahuṣa i-a spus: "Timpul pe care l-ai fixat a trecut." Sachi i-a spus ceea ce îi direcționase Indra. Înhămând o serie de Rishi mari la vehicul, Nahuṣa a plecat din locul său ca să vină acolo unde locuia Sachi. Printre cei mai de seamă Rishi, Agastya, născut într-un vas (ajar), din sămânța vitală a lui Maitravaruna, i-a văzut pe acești Rishi de frunte insultați astfel de Nahuṣa. Nahuṣa l-a lovit cu piciorul. La aceasta, Agastya i-a spus: "Ticălosule, deoarece te-ai dedat la un act extrem de nepotrivit, cazi pe Pământ. Transformă-te într-un șarpe și trăiește în acea formă cât timp vor exista Pământul și dealurile sale." Imediat ce cuvintele marelui Rishi au fost rostite, Nahuṣa a căzut de pe acel vehicul. Cele trei lumi au rămas din nou fără stăpân. Zeii și Rishi au unit forțele și s-au îndreptat spre Vishnu, implorându-l să restabilească pe Indra în funcția sa. Apropiindu-se de el, i-au spus: "O, sfinte, se cuvine să îl salvezi pe Indra, care este copleșit de păcatul uciderii unui Brahmana." Vishnu, care dăruiește binecuvântări, le-a răspuns acelora zicând: "Fie ca Śakra să oficieze un sacrificiu de cai în cinstea lui Vishnu. Atunci el va fi restaurat în poziția sa anterioară." Zeii și Rishii au început să-l caute pe Indra, dar când nu l-au găsit, s-au dus la Sachi și i-au spus: "O, doamnă binecuvântată, du-te la Indra și adu-l aici." Solicitată de ei, Sachi s-a îndreptat din nou spre lacul Manasa. Indra, ridicându-se din lac, s-a dus la Brihaspati. Preotul ceresc Brihaspati a aranjat apoi un mare sacrificiu de cai, înlocuind un cal bun, potrivit pentru sacrificiu, cu o antilopă neagră. Făcându-l pe Indra, stăpânul Maruților, să călărească pe acel cal (salvat de la sacrificiu), Brihaspati l-a condus înapoi în locul său. Stăpânul cerului a fost apoi adus cu laude de către toți zeii și Rishii. El a continuat să domnească în ceruri, curățat de păcatul uciderii unui Brahmana, care a fost împărțit în patru părți și destinat să locuiască în femeie, foc, copaci și vaci. Astfel, Indra, întărit de energia unui Brahmana, a reușit să-și învingă dușmanul (și când, ca urmare a acelui act al său, fusese copleșit de păcat, tocmai energia unui alt Brahmana l-a salvat). Astfel, Indra și-a recăpătat din nou poziția.

În vremuri de demult, în timp ce marele *Rishi* Bharadwaja își făcea rugăciunile lângă Gangele cel ceresc, unul dintre cei trei pași ai lui Vishnu, când acesta și-a asumat forma cu trei picioare, a ajuns în acel loc.[277] Văzând acea priveliște stranie, Bharadwaja l-a atacat pe Vishnu cu un pumn de apă, moment în care pieptul lui Vishnu a primit o urmă (numită *Sreevatsa*).[278] Blestemat de acest prim dintre Rishi, și anume Bhrigu, Agni a fost obligat să devină un devorator al tuturor lucrurilor. Odată, Aditi, mama zeilor, a gătit niște mâncare pentru fiii ei. Ea credea că, mâncând acea mâncare și întăriți de ea, zeii vor reuși să-i omoare pe Asura. După ce mâncarea a fost gătită, Vudha (zeul regent al luminii cerești cunoscut sub acest nume), după ce a terminat de îndeplinit un jurământ auster, s-a prezentat în fața lui Aditi și i-a spus: "Dă-mi de pomană." Aditi, deși rugată astfel pentru mâncare, nu i-a dat niciuna, gândind că nimeni nu ar trebui să mănânce din mâncarea pe care o gătise înainte ca fiii ei, zeii, să o ia primii. Înfuriat de purtarea lui Aditi care a refuzat să-i dea pomană, Vudha, care era *Brahma* însuși prin jurământul auster pe care îl îndeplinise, a blestemat-o, spunând că, deoarece Aditi i-a refuzat *alms*-ul, va avea o durere în pântece când

277 Râul Gange are trei curenți. Unul curge prin cer: unul este vizibil pe Pământ, iar un al treilea curge prin regiunile inferioare. Persoanele din clasele regenerate, atunci când își spun rugăciunile de dimineață, de la amiază sau de seară, trebuie să atingă des apa. Prin urmare, ceea ce se înțelege prin „*Bharadwaja* atingând apa" este că Bharadwaja își spunea rugăciunile. Vishnu și-a asumat forma triplă pentru a-l ademeni pe Vali de suveranitatea universului. Cu un picior a acoperit Pământul, cu altul a acoperit firmamentul. Nu a mai rămas spațiu pentru a-și pune al treilea picior pe el.

278 *Sreevatsa* este un vârtej frumos pe pieptul lui Vishnu.

Vivaswat, în a doua sa naştere în pântecele lui Aditi, se va naşte sub forma unui ou. Aditi i-a reamintit lui Vivaswat în acel moment de blestemul lui Vudha, şi tocmai din acest motiv Vivaswat, zeul care este împodobit în Sraddhas, ieşind din pântecele lui Aditi, a ajuns să fie numit Martanda. Prajapati Daksha a devenit tatăl a şaizeci de fiice. Dintre acestea, treizeci i-au fost date lui Kasyapa; zece lui Dharma; zece lui Mann; şi şapte şi douăzeci lui Shoma. Deşi toate cele şapte şi douăzeci numite Nakshatra şi date lui Shoma erau egale în ceea ce priveşte frumuseţea şi realizările, Shoma s-a ataşat mai mult de una, şi anume Rohini, decât de celelalte. Celelalte soţii ale sale, pline de gelozie, l-au părăsit şi s-au dus la tatăl lor şi l-au informat despre această conduită a soţului lor, spunând: ”O, cel sfânt, deşi toate suntem egale ca frumuseţe, soţul nostru Shoma este ataşat exclusiv de sora noastră Rohini.” Înfuriat de această relatări a fiicelor sale, Rishiul ceresc Daksha l-a blestemat pe Shoma, spunând că de acum înainte boala *ftizie* îl va ataca pe ginerele său şi va locui în el. Prin acest blestem al lui Daksha, *ftizia* l-a atacat pe puternicul Shoma şi i-a intrat în corp. Atacat astfel de *ftizie*, Shoma s-a dus la Daksha. Acesta i-a spus: ”Te-am blestemat din cauza comportamentului tău inegal faţă de soţiile tale.” Rishiul i-a spus apoi lui Shoma: ”Eşti redus de boala *ftizie* care te-a atacat. Există o apă sacră numită Hiranyasarah în oceanul de Vest. Mergând la acea apă sacră, să te înbăiezi acolo.” Sfătuit de Rishi, Shoma a plecat acolo. Ajuns la Hiranyasarah, Soma s-a scăldat în acea apă sacră. Făcându-şi ofrandele, s-a curăţat de păcatul său. Şi deoarece acea apă sacră a fost luminată (*abhasita*) de Shoma, de aceea a fost numită din acea zi Prabhasa. Ca urmare, însă, a blestemului aruncat asupra lui în zilele de demult de către Daksha, Shoma, până în ziua de azi, începe să scadă din noaptea lunii pline până la dispariţia sa totală în noaptea lunii noi, de unde din nou începe să crească până în noaptea lunii pline. Luminozitatea discului lunar de atunci a primit şi ea o pată, deoarece corpul lui Shoma prezintă de atunci anumite pete întunecate. De fapt, discul splendid al lunii a prezentat din acea zi semnul unui iepure (urmă de iepure).

Odată, un Rishi pe nume Sthulasiras se angaja în practici de austerităţi foarte severe pe coastele nordice ale munţilor Meru. În timp ce se angaja în acele austerităţi, o briză pură, încărcată cu tot felul de parfumuri delicioase, a început să sufle acolo şi să-i ventileze corpul. Fiind corpul său ars de austerităţile foarte severe pe care le suporta şi trăind doar din aer, excluzând orice fel de hrană, el a fost foarte încântat ca urmare a acelei brize delicioase care îl înconjura. În timp ce era astfel încântat de briza delicioasă care îl răcorea, copacii din jurul lui (mişcaţi de invidie) şi-au scos florile pentru a face spectacol şi a-i extorca laudele. Nemulţumit de acest comportament al copacilor, deoarece era dictat de invidie, Rishiul i-a blestemat, spunând: ”De acum înainte, nu veţi mai putea să vă scoateţi florile în orice moment.” Pe vremuri, pentru a face bine lumii, Naraiana a luat naştere ca marele *Rishi* Vadavamukha. În timp ce practica austerităţi severe pe coastele lui Meru, el a chemat Oceanul în prezenţa sa. Oceanul, însă, i-a nesocotit chemarea. Înfuriat de acest lucru, Rishiul, cu căldura corpului său, a făcut ca apele Oceanului să devină la fel de sărate la gust ca sudoarea omului. Rishiul a mai spus: ”Apele tale de acum înainte nu vor mai fi potabile. Numai când Capul de Cal, rătăcind înăuntrul tău, îţi va bea apele, ele vor fi dulci ca mierea.” Este din cauza acestui blestem că apele Oceanului sunt şi astăzi sărate la gust şi nu sunt băute de nimeni altcineva decât de Capul de Cal.[279] Fiica, pe nume Uma, a munţilor Himavat, era dorită în căsătorie de Rudra. După ce Himavat i-a promis mâna Umei lui Mahadeva, marele *Rishi* Bhrigu, apropiindu-se de Himavat, i-a spus: ”Dă-mi această fiică a ta de soţie.” Himavat i-a răspuns, spunând: ”Rudra este logodnicul deja ales de mine pentru fiica mea.” Furios de acest răspuns, Bhrigu a spus: ”Deoarece îmi refuzi cererea pentru mâna fiicei tale şi mă insulţi astfel, nu vei mai avea parte de bijuterii şi pietre preţioase.” Până în ziua de azi, în virtutea cuvintelor Rishiului, munţii Himavat nu au nici bijuterii, nici pietre preţioase. Atât de mare este gloria Brahmanilor. Este prin favoarea Brahmanilor că Kshatriyii sunt capabili să posede Pământul etern şi nedeteriorabil ca soţie şi să se bucure de el. Puterea Brahmanilor, din nou, este alcătuită din Agni şi Shoma. Universul este susţinut de acea

279 Scripturile hinduse menţionează existenţa unui cap de cal de proporţii vaste care cutreieră mările. Din gura sa ies constant focuri arzătoare, care beau apa mării. Scoate mereu un zgomot puternic. Se numeşte *Vadava-mukha*. Focul care iese din el se numeşte *Vadavanala*. Apele oceanului sunt ca untul clarificat. Capul de cal le bea aşa cum focul sacrificial bea libaţiile de unt clarificat turnate peste el. Originea focului Vadava este uneori atribuită mâniei lui Urva, un Rishi din rasa Jamadagni. De aceea, este uneori numit foc *Aurvya*.

putere și, prin urmare, este susținut de Agni și Shoma unite. Se spune că Surya și Chandramas sunt ochii lui Naraiana. Razele lui Surya constituie ochii mei. Fiecare dintre ei, anume Soarele și Luna, revigorează și încălzesc universul respectiv. Și deoarece Soarele și Luna încălzesc și revigorează universul, ei au ajuns să fie considerați *Harsha* (bucuria) universului. Este în virtutea acestor fapte ale lui Agni și Shoma care susțin universul că eu am ajuns să fiu numit Hrișikeșa, O, fiu al lui Pandu. Într-adevăr, eu sunt Isana, cel care dă binecuvântări, Creatorul universului.[280] Prin virtutea *Mantrelor* cu care se varsă ofrande de unt clarificat pe focul sacru, iau și îmi apropriez partea (principală) din ofrandele făcute în jertfe. Complexitatea mea este, de asemenea, cea a celei mai importante pietre prețioase numită Harit. Din aceste motive sunt numit Hari. Sunt cea mai înaltă locuință a tuturor creaturilor și sunt considerat de cei versați în scripturi ca fiind identic cu Adevărul sau Nectarul. Sunt, din acest motiv, numit de către Brahmanii învățați înțelepți cu numele de Ritadhama (locuința Adevărului sau Nectarului). Când pe vremuri Pământul s-a scufundat în ape și a dispărut din vedere, eu l-am găsit-o și l-am ridicat din adâncurile Oceanului. De aceea zeii mă venerează sub numele de Govinda. Sipivishta este un alt nume al meu. Cuvântul Sipi indică o persoană care nu are păr pe corp. Cel care pătrunde în toate lucrurile sub forma lui Sipi este cunoscut sub numele de Sipivishta. *Rishi* Yaksha, cu sufletul senin, în multe jertfe M-a invocat sub numele de Sipivishta. Din acest motiv am ajuns să port acest nume secret. Yaksha de mare inteligență, după ce M-a adorat sub numele de Sipivishta, a reușit să restabilească Niruktele care dispăruseră de pe fața Pământului și se scufundaseră în regiunile inferioare. Eu nu M-am născut niciodată. Nu Mă nasc niciodată. Nici nu Mă voi naște vreodată. Eu sunt Kshetrajna tuturor creaturilor. De aceea sunt numit cu numele de Aja (născut).[281] Nu am rostit niciodată nimic josnic sau nimic obscen. Zeița Saraswati, care este adevărul însuși, care este fiica lui Brahma și este numită altfel cu numele de Rita, reprezintă vorbirea Mea și sălășluiește întotdeauna pe limba Mea. Existentul și neexistentul au fost contopite de Mine în Sufletul meu. Rishi care locuiesc în Pushkara, care este considerat lăcașul lui Brahman, M-au numit cu numele de Adevăr. Nu m-am abătut niciodată de la atributul *Sattwa* și să știți că atributul *Sattwa* a curs din Mine. Chiar și în această naștere a Mea, O, Dhananjaya, atributul meu antic *Sattwa* nu M-a părăsit, astfel încât chiar și în această viață, stabilindu-mă pe *Sattwa*, Mă așez la fapte fără să doresc vreodată rodul lor. Curățat de toate păcatele ca prin atributul *Sattwa*, care este natura Mea, pot fi văzut cu ajutorul acelei cunoașteri care provine din adoptarea atributului *Sattwa*. Sunt socotit și printre cei căsătoriți cu acel atribut. Din aceste motive sunt cunoscut sub numele de Sattwata.[282] Eu ar Pământul, asumându-mi forma unui plug mare din fier negru. Și pentru că înfățișarea Mea este neagră, de aceea sunt numit cu numele de Krishna. Am unit Pământul cu Apa, Spațiul cu Mintea și Vântul cu Lumina. De aceea sunt chemat Vaikuntha.[283] Încetarea existenței conștiente separate prin identificarea cu Brahmanul Suprem este cel mai înalt atribut sau condiție pe care un agent viu o poate atinge. Și din moment ce nu M-am abătut niciodată de la acel atribut sau condiție, sunt de aceea numit cu numele de Achyuta.[284] Pământul și Firmamentul sunt cunoscute că se extind în toate direcțiile. Și pentru că le susțin pe amândouă, de aceea sunt numit cu numele de Adhokshaja. Persoanele cunoscătoare ale *Vedelor* și angajate în interpretarea cuvintelor folosite în acele scripturi

---

280 Etimologia cuvântului *Hrishikesa* este explicată astfel. Agni și Shoma sunt numiți cu numele "*Hrishi*" în numărul dual. Se numește Hrishikesa cel care are aceste două nume pentru *kesa* sau părul său. În alte părți, cuvântul este explicat ca Isa sau stăpânul lui Hrishika.

281 Eu sunt Sufletul tuturor creaturilor și, prin urmare, nenăscut, Sufletul fiind Etern, Fără început și Fără sfârșit. De aceea sunt numit Nenăscut.

282 Rasa în care s-a născut Krishna era cunoscută sub numele de Sattwata. Toate aceste etimologii sunt, desigur, extrem de fanteziste. Nu că etimologiile nu corespund regulilor gramaticii sanscrite, ci că nu sunt acceptate de lexicografi. Adevărul este că fiecare rădăcină din sanscrită are o varietate de înțelesuri.

283 Acest verset se referă la *Panchikarana*. Adevărul este că Pământul, Apa, Lumina, Vântul și Spațiul sunt cele cinci elemente primordiale. Fiecare dintre acestea este împărțit în cinci porțiuni, iar porțiunile astfel obținute sunt apoi unite sau amestecate, formând diferitele substanțe ale universului, proporțiile în care sunt amestecate fiind inegale.

284 *Achyuta* a fost tradus în engleză în diverse moduri. Adevăratul său sens este explicat aici. Înțelesul este *neclintit*. Cel care nu se abate niciodată (de la natura sa superioară sau Brahma) este *Achyuta*. Prin urmare, în mod obișnuit, imuabil sau nedeteriorabil este traducerea pe care am adoptat-o.

Mă venerează în jertfe chemându-Mă pe acelaşi nume. Odinioară, marii Rishi, în timp ce erau angajaţi în practici de asceze severe, au spus: ”Nimeni altcineva din univers în afară de puternicul Narayana, nu poate fi numit Adhokshaja.” Untura clarificată care susţine vieţile tuturor creaturilor din univers constituie emanaţia Mea. Din acest motiv Brahmanii cunoscători ai *Vedelor* şi posesoare de suflete concentrate Mă numesc Ghritarchis.[285] Există trei elemente constitutive bine cunoscute ale corpului. Ele au origine în acţiune şi se numesc Fiere, Flegmă şi Vânt. Corpul este numit o uniune a acestor trei. Toate fiinţele vii sunt susţinute de aceste trei, iar când aceste trei devin slăbite, şi fiinţele vii devin slăbite. Din acest motiv toţi cei versaţi în scripturile referitoare la ştiinţa Vieţii Mă numesc Tridhatu.[286] Sfântul Dharma este cunoscut de toate creaturile sub numele de Vrisha, O, Bharata. De aceea sunt numit excelentul Vrisha în lexiconul vedic numit *Nighantuka*. Cuvântul '*Kapi*' semnifică mistreţul cel mai de frunte, iar Dharma este cunoscută altfel sub numele de Vrisha. De aceea, acel stăpân al tuturor creaturilor, anume Kasyapa, strămoşul comun al zeităţilor şi Asurilor, M-a numit Vrishakapi. Zeităţile şi Asurii nu au reuşit niciodată să-i stabilească începutul, mijlocul sau sfârşitul. Din acesta sunt cântat drept Anadi, Amadhya şi Ananta. Sunt Domnul Suprem înzestrat cu putere şi sunt martorul etern al universului (privind succesiunea creaţiilor şi distrugerilor acestuia). Eu ascult întotdeauna cuvinte pure şi sfinte, O, Dhananjaya, şi nu am niciodată în mine nimic păcătos. De aceea mi se dă numele de Suchisravas. Asumându-mi, în zilele de demult, înfăţişarea unui vier cu un singur colţ, O, cel ce amplifici bucuriile celorlalţi, am ridicat Pământul scufundat de pe fundul oceanului. Din acest motiv mi se dă numele de Ekasringa. În timp ce mi-am asumat înfăţişarea unui vier puternic în acest scop, aveam trei cocoaşe pe spate. Într-adevăr, în consecinţă cu această particularitate a formei mele de atunci am ajuns să fiu numit Trikakud (cel cu trei cocoaşe). Cei care sunt iniţiaţi în ştiinţa propovăduită de Kapila numesc Sufletul Suprem *Virincha*. Acel Virincha este numit altfel şi marele Prajapati (sau Brahman). În adevăr, Eu sunt identic cu El, numit Virincha, în consecinţă cu faptul că Eu dau viaţă tuturor fiinţelor vii, căci Eu sunt Creatorul universului. Maeştrii filosofiei *Sankhya*, posesori de cunoştinţe precise (cu privire la toate subiectele), mă numesc pe Mine Kapila cel etern care sălăşluieşte în mijlocul discului solar, având doar Cunoaşterea drept companion.[287] Pe Pământ sunt cunoscut ca fiind identic cu Acela care a fost cântat în versetele *Vedice* drept Hiranyagarbha cel strălucitor şi care este întotdeauna venerat de Yoghini. Sunt considerat întruparea *Vedelor* din *Rig*, care constă din douăzeci şi una de mii de versete. Persoanele iniţiate în *Vede* mă numesc şi întruparea *Vedelor* din *Saman* cu o mie de ramuri. Chiar astfel, Brahmanii învăţaţi care Îmi sunt devotaţi şi care sunt foarte rari Mă cântă în *Aranyakas*.[288] În *Adhyaryus* sunt cântat drept *Yajur-Veda* cu şase zeci şi opt şi şapte şi treizeci de ramuri.[289] Brahmanii învăţaţi iniţiaţi în Atharvans Mă consideră identic cu Atharvans care constă din cinci *Kalpas* şi toate *Krityas*.[290] Toate subdiviziunile care există ale diferitelor *Vede* în ceea ce priveşte ramurile şi toate versetele care alcătuiesc acele ramuri, şi toate vocalele care apar în acele versete, şi toate regulile privind pronunţia, să ştii, O, Dhananjaya, sunt lucrarea Mea. O Partha, cel care se ridică (la începutul Creaţiei din Oceanul de Lapte la chemarea stăruitoare a Brahmanului şi a tuturor zeităţilor) şi care oferă diverse binecuvântări diferitelor zeităţi, nu este altul decât Mine. Eu sunt Cel care este depozitarul ştiinţei silabelor şi a pronunţiei care este tratată

---

285 Untul clarificat este marele susţinător al universului, căci libaţiile turnate pe focul sacrificial susţin zeităţile, iar zeităţile, astfel susţinute, toarnă ploaie care face ca recoltele şi alte alimente să crească, din care, desigur, trăieşte universul creaturilor vii.

286 Elementele constitutive ale corpului, numite *Dhatu*, sunt, desigur, Bila, Flegma şi Vântul. Acestea se datorează acţiunilor, deoarece naşterea însăşi se datorează acţiunilor. Nu poate exista naştere fără corp şi niciun corp fără aceste trei. Prin urmare, aceste trei îşi au originea în acţiuni anterioare neepuizate de plăcere sau rezistenţă.

287 Se spune că Narayana locuieşte întotdeauna în mijlocul *Savitri-mandalei*. Discul solar reprezintă strălucirea sau „cantitatea arzătoare” a lui Milton, la care nici măcar cei mai înalţi îngeri nu pot privi.

288 *Durlabha* poate însemna şi „nu este uşor de atins”: adică, cei care sunt închinătorii mei devotaţi sunt la fel de inaccesibili ca şi mine. Oamenii nu pot obţine uşor harul lor, aşa cum nu îl pot obţine pe al meu.

289 *Yajur-Veda* constă, conform acestui calcul, din o sută una de ramuri.

290 *Kritya* sunt acte de incantaţie, efectuate cu ajutorul *mantrelor Atharvan*. Sunt de mare eficacitate. Brahmanii care sunt familiarizaţi cu *Atharvanii* sunt competenţi, cu ajutorul *Kritya*, să modifice legile Naturii şi să zăpăcească însăşi universul.

în porțiunile suplimentare ale *Vedelor.* Urmând calea indicată de Vamadeva, *Rishi* Panchala cu suflet înalt, prin harul Meu, a obținut de la acea Ființă eternă regulile privind împărțirea silabelor și a cuvintelor (pentru citirea *Vedelor*). Într-adevăr, Galava, născut în rasa Vabhravya, după ce a atins succes ascetic înalt și a obținut un binecuvântare de la Narayana, a compilat regulile privind împărțirea silabelor și a cuvintelor (pentru citirea *Vedelor*). Într-adevăr, Galava, născut în rasa Vabhravya, după ce a atins succesul ascetic înalt și a obținut un binecuvântare de la Narayana, a compilat regulile privind împărțirea silabelor și a cuvintelor, și cele despre accent și intonație în rostire, și a strălucit ca primul savant care cunoștea aceste două subiecte. Kundrika și regele Brahmadatta de mare energie,[291] gândindu-se în mod repetat la tristețea ce însoțește nașterea și moartea, au atins acea prosperitate care este dobândită de cei devotați Yoga, în cursul a șapte nașteri, în virtutea favorii Mele. În zilele de demult, O, Partha, Eu M-am născut dintr-un motiv ca fiu al lui Dharma, O, cel mai de seamă al rasei lui Kuru, și în consecința acestei nașteri a Mea am fost sărbătorit sub numele de Dharmaja. Am luat naștere în două forme, și anume, ca Nara și Narayana. Călătorind pe vehiculul care ajută la îndeplinirea datoriei scripturale și a altor datorii, am practicat, în acele două forme, asceze nemuritoare pe pieptul lui Gandhamadana. [292] Atunci a avut loc marele sacrificiu al lui Daksha. Daksha, însă, în acel sacrificiu al său, a refuzat să-i dea o parte lui Rudra, O, Bharata, din jertfele aduse. Îndemnat de înțeleptul Dadhichi, Rudra a distrus acel sacrificiu. El a aruncat o suliță ale cărei flăcări ardeau în fiecare moment. Acea suliță, consumând toate pregătirile sacrificiului lui Daksha, a venit cu mare forță spre noi (Nara și Narayana) la retragerea de la Vadari. Cu mare violență, acea suliță a căzut apoi pe pieptul lui Narayana. Asaltat de energia acelei sulițe, părul de pe capul lui Narayana a devenit verde. De fapt, în consecință a acestei schimbări de culoare a părului meu, am ajuns să fiu numit cu numele de Munjakesa.[293] Alungată de un strigăt de *Hun* pe care Narayana l-a rostit, sulița, pierzându-și energia, s-a întors în mâinile lui Sankara. Din acest motiv, Rudra s-a mâniat foarte tare și ca urmare s-a repezit spre Rishii Nara și Narayana, înzestrați cu puterea ascezelor severe. Narayana l-a apucat pe Rudra care se repezea la gât cu mâna sa. Apucat de Narayana, stăpânul universului, gâtul lui Rudra și-a schimbat culoarea și a devenit întunecat. De atunci, Rudra a ajuns să fie numit cu numele de Sitikantha. Între timp, Nara, în scopul de a-l distruge pe Rudra, a luat un fir de iarbă și l-a însuflețit cu *Mantre*. Firul de iarbă, astfel însuflețit, s-a transformat într-un topor de luptă măreț. Nara a aruncat brusc acel topor de luptă spre Rudra, dar acesta s-a sfărâmat în bucăți. În consecință faptului că acea armă s-a sfărâmat în bucăți, am ajuns să fiu numit cu numele de Khandaparasu.[294]

Arjuna a spus: În acea bătălie capabilă să aducă distrugerea celor trei lumi, cine a obținut victoria, O, Janarddana, spune-mi și mie aceasta!

Cel binecuvântat și sfânt a spus: Când Rudra și Narayana s-au angajat astfel în luptă, tot universul a fost brusc cuprins de anxietate. Zeul focului a încetat să mai primească jertfele de chiar și cel mai pur unt clarificat turnat cuvenit în jertfe cu ajutorul *Mantrelor* Vedice. *Vedele* nu mai străluceau prin lumină interioară în mințile Rishiilor cu suflete curățate. Atributele *Rajas* și *Tamas* au posedat zeitățile. Pământul a tremurat. Bolta firmamentului părea să se despartă în două. Toți luminătorii au fost privați de splendoarea lor. Creatorul, Brahman, a căzut chiar El de pe scaunul Său. Oceanul însuși s-a uscat. Munții Himavat s-au sfărâmat. Când asemenea oracole sumbre au

291 Calea indicată de Varna este calea *Dhyana* sau a contemplării. Varna este Mahadeva sau Rudra. Panchala este Galava din rasa Vabhravya. Traducătorul Burdwan face o încurcătură cu aceste versete. El îl prezintă pe Galava ca aparținând rasei Kundarika. Adevărul este, așa cum explică Comentatorul, că Kundarika este un nume derivat din cel al Gotrei sau rasei căreia îi aparținea persoana, Panchala este aceeași persoană ca Galava din rasa Vabhravya.

292 În altă parte se spune că Narayana s-a născut în casa Dharmei în patru forme numite Nara, Narayana, Krishna și Hari. *Dharmayanam samarudau* înseamnă a călări pe carul Dharmei, adică a fi înzestrat cu corpuri cu care să îndeplinești toate îndatoririle scripturale.

293 *Munja* înseamnă literalmente *verde* sau o iarbă de un anumit tip.

294 Nara și Narayana erau aceeași persoană. Prin urmare, arma lui Nara fiind sfărâmată în bucăți, Narayana a ajuns să fie numit cu acest nume. În altă parte se explică faptul că Mahadeva este numit Khandaparasu ca urmare a faptului că și-a dat *parasu*-ul (toporul de luptă) lui Rama din rasa lui Bhrigu.

apărut pretutindeni, O, fiu al lui Pandu, Brahma, înconjurat de toate zeităţile şi de Rishi cu suflet înalt, a sosit curând în locul unde se dezlănţuia lupta. Brahma cel cu patru feţe, ce poate fi înţeles doar cu ajutorul Niruktelor, şi-a unit mâinile şi, adresându-i-se lui Rudra, a zis: ”Fie binecuvântate celor trei lumi. Aruncă-ţi armele, O, stăpâne al universului, din dorinţa de a binecuvânta universul. Cel care este nemanifestat, indestructibil, imuabil, suprem, originea universului, uniform şi actorul suprem, cel care transcende toate perechile de opuse şi este inactiv, acela, alegând să fie manifestat, s-a bucurat să îşi asume această formă binecuvântată, (căci deşi dublă, cele două reprezintă aceeaşi formă). Aceşti Nara şi Narayana (formele afişate ale Brahmanului Suprem) s-au născut în rasa lui Dharma. Primii dintre toate zeităţile, aceştia doi sunt practicanţi ai celor mai înalte jurăminte şi înzestraţi cu cele mai severe penitenţe. Dintr-un motiv cunoscut numai de El, Eu însumi m-am născut din atributul Graţiei Sale. Etern ca şi Tine, căci Tu ai existat dintotdeauna de la toate creaţiile trecute, Tu de asemenea te-ai născut din Mânia Sa. Cu mine, aşadar, aceste zeităţi şi toţi marii Rishi, venerează această formă afişată a lui Brahma, şi fie pace tuturor lumilor fără întârziere.” Astfel adresat de către Brahma, Rudra îndată şi-a aruncat focul mâniei sale şi s-a hotărât să Îl mulţumească pe ilustrul şi puternicul Zeu Narayana.[295] Într-adevăr, el s-a pus curând la dispoziţia adorabilului, dătător de binecuvântări şi puternicului Zeu Narayana. Acel Zeu Narayana, dătător de binecuvântări, care i-a ţinut sub control mânia şi simţurile, s-a mulţumit curând şi s-a împăcat cu Rudra. Bine venerat de Rishi, de Brahma şi de toate zeităţile, acel mare Zeu, Stăpânul universului, altfel numit cu numele de Hari, i-a vorbit apoi ilustrului Isana şi i-a spus aceste cuvinte: ” Cel ce te cunoaşte pe tine, Mă cunoaşte pe Mine. Cel ce te urmează pe tine, Mă urmează pe Mine. Nu este nicio diferenţă între tine şi Mine. Nu te gândi niciodată altfel. Semnul făcut de sulița ta pe pieptul Meu va căpăta de azi înainte forma unui vârtej frumos, iar semnul mâinii Mele pe gâtul tău va căpăta de asemenea o formă frumoasă în consecinţa căreia tu vei fi numit de azi înainte cu numele de Sreekantha.”

Cel binecuvântat şi sfânt[296] **a continuat**: După ce şi-au făcut reciproc astfel de semne pe trup, cei doi Rishi, Nara şi Narayana, s-au împrietenit astfel cu Rudra şi, după ce au eliberat zeităţile, şi-au reluat practica penitenţelor cu sufletul liniştit. Ţi-am povestit astfel, O, fiu al Pritha, cum în acea bătălie care a avut loc cu mult timp în urmă între Rudra şi Narayana, cel din urmă a obţinut victoria. Ţi-am spus şi despre numeroasele nume secrete prin care este chemat Narayana şi care sunt semnificaţiile, O, Bharata, ale unuia dintre acele nume, pe care, aşa cum ţi-am spus, Rishi l-au dăruit marelui Zeu. În acest fel, O, fiu al Kunti, luând forme diverse, rătăcesc după voinţa mea pe Pământ, regiunea lui Brahma însuşi şi acea altă regiune înaltă şi eternă a fericirii numită Goloka. Protejat de mine în marea bătălie, tu ai obţinut o mare victorie. Fiinţa pe care, la vremea tuturor bătăliilor tale, ai văzut-o păşind înaintea ta, să ştii, O, fiu al Kunti, că nu este altul decât Rudra, acel zeu al zeilor, numit altfel şi Kaparddin. El este cunoscut şi sub numele de Kala,[297] şi trebuie ştiut ca fiind cel care a izvorât din mânia Mea. Acei duşmani pe care i-ai ucis au fost toţi, în primul rând, ucişi de el.[298] Pleacă-ţi capul înaintea acelui zeu al zeilor, acelui stăpân al Uma, înzestrat cu putere incomensurabilă. Cu sufletul concentrat, pleacă-ţi capul înaintea acelui ilustru Stăpân al universului, acel zeu indestructibil, numit altfel Hari. El nu este altul decât acel zeu care, aşa cum ţi-am spus în repetate rânduri, a izvorât din mânia Mea. Ai auzit înainte, O, Dhananjaya, despre puterea şi energia care reiese în el!

SECŢIUNEA CCCXLIV

Saunaka a spus: O Sauti, minunată este această naraţiune pe care ai recitat-o. Într-adevăr, aceşti asceţi, după ce au auzit-o, s-au umplut cu toţii de uimire. Se spune, O, Sauti, că un discurs care are ca subiect pe Narayana este mai roditor în merite decât pelerinajele la toate locurile sacre şi

295 El a fost încântat să ia formele lui *Rishis* Nara şi Narayana.

296 Adică, cel care îi vorbea lui Arjuna.

297 *Kala* înseamnă literalmente Timp sau Eternitate. Însă, frecvent, înseamnă moarte sau distrugere sau cel care aduce moartea sau distrugerea.

298 Sensul este că Arjuna era doar instrumentul aparent.

băile efectuate în toate apele sfinte de pe Pământ. După ce am ascultat acest discurs al tău care îl are ca subiect pe Narayana, care este sfânt şi capabil să ne cureţe de orice păcat, cu toţii am devenit cu siguranţă sfinţi. Adorat de toate lumile, acel ilustru şi cel mai presărat dintre zei nu poate fi văzut de zei, cu *Brahma* numărându-se printre ei, şi de toţi Rishi. Faptul că Narada a reuşit să obţină o vedere a Zeului Narayana, altfel numit Hari, se datorează, O, fiu al lui Suta, harului deosebit al acelui Domn divin şi puternic. Însă, după ce Rishiul ceresc Narada a reuşit să obţină o vedere a Domnului Suprem al universului, rezidând sub forma lui *Aniruddha*, de ce s-a grăbit din nou (către reşedinţa de la Vadari de pe pieptul lui Himavat) pentru a-i vedea pe cei doi Rishi cei mai de seamă dintre cei pioşi, anume Nara şi Narayana? Spune-ne, O, Sauti, motivul acestui comportament din partea lui Narada.

Sauti a spus: În timpul desfăşurării sacrificiului de şarpe, Janamejaya, fiul regal al lui Parikshit, profitând de un interval în ritualurile sacrificiului şi când toţi Brahmanii înţelepţi se odihneau, O, Saunaka, acel rege al regilor, i s-a adresat bunicului bunicului său, adică lui Krishna născut pe insulă, altfel numit Vyasa, acel ocean de cunoştinţe Vedice, acel ascet cel mai de seamă înzestrat cu putere, şi i-a spus aceste cuvinte.

Janamejaya a zis: După ce Rishiul celest Narada s-a întors de la Insula Albă, reflectând, pe când venea, asupra cuvintelor care i-au fost spuse de sfântul Narayana, ce a mai făcut marele ascet? Ajuns la sihăstria cunoscută sub numele de Vadari, pe coapsa munţilor Himvat, şi văzându-i pe cei doi Rishi, Nara şi Narayana, care se îndeletniceau cu aspre austerităţi în acel loc, cât timp a locuit Narada acolo şi care au fost subiectele discuţiilor dintre el şi cei doi Rishi? Această disertaţie despre Narayana, care este cu adevărat un ocean de cunoaştere, a fost ridicată de intelectul tău prin măcinarea acelei istorii vaste numite *Bharata*, care cuprinde o sută de mii de versuri. Aşa cum untul este obţinut din laptele acru, lemnul de santal din munţii Malaya, Aranyakas din *Vede* şi nectarul din toate ierburile medicinale, în acelaşi mod, O, ocean de austerităţi, această disertaţie asemănătoare nectarului şi care îl are ca subiect pe Narayana, a fost ridicată de tine, O, Brahmane, din diversele istorii şi *Purana* existente în lume. Narayana este Domnul Suprem. Măreţ şi înzestrat cu o mare putere, El este sufletul tuturor creaturilor. Într-adevăr, O, cel mai ilustru dintre cei renăscuţi, energia lui Narayana este irezistibilă. În Narayana, la sfârşitul *Kalpa*, intră toate zeităţile avându-l pe Brahman ca prim, toţi Rishii cu Gandharva, şi toate lucrurile mobile şi imobile. Prin urmare, cred că nu există nimic mai sfânt pe pământ sau în cer, şi nimic mai înalt, decât Narayana. O şedere la toate locurile sfinte de pe Pământ şi băile săvârşite în toate apele sfinte nu aduc atâta merit ca o discuţie care are ca subiect pe Narayana. După ce am ascultat de la început această discuţie despre Hari, domnul universului, care distruge toate păcatele, simţim că am fost curăţiţi de toate păcatele noastre şi sfinţiţi în întregime. Nimic minunat nu a fost realizat de strămoşul meu Dhananjaya, biruitorul în marea bătălie de pe Kurukshetra, căci trebuie amintit că el îl avea pe Vasudeva ca aliat. Cred că nicio persoană nu ar putea avea ceva de neatins în cele trei lumi, care l-a avut ca aliat pe Însuşi Vishnu, acel mare Domn al universului. Strămoşii mei au fost extrem de norocoşi şi lăudabili, deoarece l-au avut pe Însuşi Janarddana având grijă de prosperitatea lor temporală şi spirituală. Adorat de toate lumile, sfântul Narayana poate fi văzut doar cu ajutorul austerităţilor. Totuşi, ei au reuşit să-l vadă pe Narayana, împodobit cu spirala frumoasă de pe piept. Mai norocos decât strămoşii mei a fost Rishiul celest Narada, fiul lui Pramesthi. Într-adevăr, îl felicit pe Narada, care transcende orice distrugere, fiind înzestrat cu o energie nu mică, căci, ducându-se la Insula Albă, reuşise să vadă persoana lui Hari. Într-adevăr, este evident că vederea pe care o obţinuse asupra Domnului Suprem se datora doar harului acelei Fiinţe. Norocos a fost Narada, întrucât reuşise să-l vadă pe Narayana existând în forma lui *Aniruddha*. După ce l-a văzut pe Narayana în acea formă, de ce s-a grăbit Narada din nou la sihăstria Vadari pentru scopul de a-i vedea pe Nara şi Narayana? Care a fost motivul, O, ascet, pentru această mişcare făcută de Narada? Cât timp a locuit Narada, fiul lui Pramesthi, după întoarcerea sa de la Insula Albă şi sosirea la Vadari şi întâlnirea cu cei doi *Rishi* Nara şi Narayana, şi ce conversaţii a avut el cu ei? Ce i-au spus acei doi Rishi cu suflet înalt şi cei mai de frunte? E datoria ta să-mi spui toate acestea!

Vaisampayana spuse:[299] Să fie pace sfântului Vyasa, de o energie nesfârşită. Prin graţia lui voi recita această naraţiune având pe Narayana ca subiect. Ajuns pe Insula Albă, Narada l-a văzut pe Hari cel neschimbător. Părăsind acel loc, s-a grăbit, O, rege, către munţii Meru, având în minte cuvintele grele pe care Paramatma (Domnul Suprem) i le spusese. Ajungând la Meru, s-a umplut de uimire la gândul a ceea ce realizase. Şi şi-a spus în sinea lui: „Ce minune! Călătoria pe care am făcut-o este lungă. După ce am mers atât de departe, m-am întors nevătămat şi sănătos.” De la munţii Meru, a plecat apoi către Gandhamadana. Traversând cerurile, a coborât iute în acea întindere cunoscută sub numele de Vadari. Acolo i-a văzut pe acei zei străvechi, anume, cei doi rishi de frunte (chemaţi Nara şi Narayana), angajaţi în practici de penitenţă, respectând jurăminte înalte şi dedicaţi închinării propriilor lor fiinţe. Ambii, acele arătări adorabile purtau pe piept frumoasele vârtejuri numite *Sreevatsa*, şi ambii aveau părul împletit pe cap. Şi datorită strălucirii cu care luminau lumea, păreau să transcende Soarele însuşi prin energie. Palmele fiecăruia purtau semnul numit *picior de lebădă*. Tălpile picioarelor lor purtau semnul discului. Piepţii lor erau foarte laţi; braţele le ajungeau până la genunchi. Fiecare dintre ei avea patru „*Mushkas*”.[300] Fiecare dintre ei avea şaizeci de dinţi şi patru braţe.[301] Vocea fiecăruia era la fel de profundă ca vuietul norilor. Feţele lor erau extrem de frumoase, frunţile late, sprâncenele deschise la culoare, obrajii bine formaţi şi nasurile lor acviline. Capetele celor doi zei erau mari şi rotunde, asemănătoare unor umbrele deschise. Posesori ai acestor trăsături, ei erau cu siguranţă persoane de o frumuseţe deosebită. Văzându-i, Narada s-a umplut de bucurie. Le-a salutat cu reverenţă şi a fost salutat la rândul său de către ei. L-au primit pe Rishi-ul celestial, spunând „*Bine ai venit*” şi au făcut întrebările obişnuite. Văzându-i pe aceste două fiinţe împlinite, Narada a început să reflecteze în sinea lui: „Aceşti doi Rishi împliniţi par foarte asemănători, ca înfăţişare, cu acei Rishi respectaţi de toţi, pe care i-am văzut în Insula Albă.” Gândind astfel, i-a înconjurat pe amândoi şi apoi s-a aşezat pe excelentul loc făcut din iarbă Kusa care i-a fost oferit. După aceasta, cei doi Rishi, care erau lăcaşuri ale penitenţei, ale faptelor renumite şi ale energiei — şi care erau înzestraţi cu seninătate sufletească şi autocontrol — şi-au îndeplinit riturile matinale. Apoi, cu inimile stăpânite, l-au venerat pe Narada cu apă pentru a-i spăla picioarele şi cu ingredientele obişnuite pentru Arghya. După ce şi-au terminat riturile matinale şi obligaţiile necesare primirii oaspetelui, s-au aşezat pe două scaune făcute din scânduri de lemn.[302] Când cei doi Rishi s-au aşezat, acel loc a început să strălucească cu o frumuseţe deosebită, aşa cum altarul de sacrificiu străluceşte de frumuseţe datorită focului sacru atunci când se toarnă unt clarificat asupra acestuia. Atunci Narayana, văzându-l pe Narada reîmprospătat de oboseală şi aşezat comod şi mulţumit de riturile de ospitalitate pe care le primise, i-a adresat aceste cuvinte.

Nara şi Narayana au spus: Ai văzut tu în Insula Albă *Paramatma* (Sufletul Suprem), care este etern şi divin, şi care este sursa înaltă din care am apărut?

Narada spuse: Am văzut acea Fiinţă frumoasă care este neschimbătoare şi care are universul drept formă. În El sălăşluiesc toate lumile şi toate zeităţile împreună cu Rishii. Chiar şi acum o văd pe acea Fiinţă neschimbătoare, văzându-vă pe amândoi. Acele semne şi indicaţii care îl caracterizează pe Hari însuşi, fără formă nearătată, vă caracterizează pe amândoi care aveţi forme arătate simţurilor.[303] Într-adevăr, văd pe amândoi alături de acel mare Zeu. Trimis de Sufletul Suprem, azi am venit aici. În energie, renume şi frumuseţe, cine altcineva în cele trei lumi L-ar

---

299 Se pare că întrebările lui Janamejaya i-au fost adresate lui Vyasa. Toate ediţiile, însă, îl fac pe Vaisampayana să răspundă la aceste întrebări.

300 E greu de spus ce înseamnă acest cuvânt. Cred, la fel ca comentatorul, că înseamnă *articulaţiile umărului*.

301 Interpretarea în bengaleză este *ashta-bhujau*. Interpretarea în Bombay *ashta-dangshtrau* nu pare a fi corectă. Acceptând interpretarea în bengaleză, cuvântul *mushka* devine clar.

302 *Avyagran* înseamnă *cu suflete liniştite.* Se spune că majoritatea tinerilor îşi părăsesc inimile la început atunci când văd sosit un oaspete respectat, care urmează să fie primit cu onorurile cuvenite. Puţin după aceea, îşi recapătă inimile. În Nara şi Narayana, însă, nimic de acest fel nu s-a întâmplat când l-au văzut prima dată pe Narada, deşi Narada era unul căruia i se cuvenea respect.

303 Nara şi Narayana sunt formele afişate ale lui Hari neafişat.

putea egala pe El în afară de voi doi care v-ați născut în rasa lui Dharma? El mi-a spus întreaga succesiune de datorii referitoare la Kshetrajna. De asemenea, mi-a spus despre toate acele întrupări pe care El le va avea în viitor în această lume. Locuitorii din Insula Albă, pe care i-am văzut, sunt cu toții lipsiți de cele cinci simțuri pe care le posedă oamenii obișnuiți. Toți sunt cu sufletul trezit, înzestrați cu cunoaștere adevărată. Ei sunt, din nou, devotați în întregime Celui dintâi dintre Ființe, adică Domnului Suprem al universului. Ei sunt mereu angajați în adorarea acelei Mari Divinități, iar Aceasta se joacă mereu cu ei. Sufletul sfânt și Suprem este mereu atașat de cei devotați Lui. El este atașat și de cei reîntrupați. Mereu atașat de cei devotați Lui, El se joacă cu acei adoratori ai Săi. Mâncătorul universului, pătrunzând totul, ilustrul Madhava este mereu afectuos față de adoratorii Săi. El este Cel ce Acționează; El este Cauza; și El este efectul. El este înzestrat cu atotputere și splendoare inegalabilă. El este Cauza din care izvorăsc toate lucrurile. El este întruchiparea tuturor poruncilor scripturale. El este întruchiparea tuturor subiectelor. El posedă o mare faimă. Unindu-Se cu penitența, El S-a iluminat cu o splendoare care se spune că reprezintă o energie superioară celei (care se găsește în) Insula Albă. Cu sufletul curățat prin penitență, El a orânduit Pace și Liniște în cele trei lumi. Cu o asemenea înțelegere plină de bun augur, El este angajat în respectarea unui jurământ superior care este întruchiparea sfințeniei. Locul unde El sălășluiește, angajat în cele mai aspre penitențe, nu este încălzit de Soare și nu este luminat de Lună. Acolo vântul nu bate. Construind un altar lat de opt degete, ilustrul Creator al universului practică penitențe acolo, stând într-un picior, cu brațele ridicate, și cu fața spre Est, recitând *Vedele* cu ramurile lor, El este angajat în a practica cele mai severe asceze. Orice ofrande de unt clarificat sau carne sunt turnate în focul de sacrificiu conform poruncilor lui *Brahma*, de către Rishi, de către Pasupati însuși, de către ceilalți zei principali, de către Daitya, Danava și Rakshasa, toate ajung la picioarele acelei mari divinități. Orice ritualuri și acte religioase sunt îndeplinite de către persoanele ale căror suflete îi sunt cu totul devotate, sunt toate primite de acea Mare Divinitate pe capul Său. Nimeni nu-i este mai drag în cele trei lumi decât acele persoane care sunt trezite și posedă suflete înalte. Chiar mai drag îi este Aceluia care Îi este cu totul devotat. Trimis de Acel care este Sufletul Suprem, vin aici. Așa mi-a spus însuși ilustrul și sfântul Hari. De acum înainte voi locui cu voi doi, devotat lui Narayana în forma lui Aniruddha.

SECȚIUNEA CCCXLV

Nara și Narayana au spus: Meritul tău este de cea mai înaltă laudă și ai fost foarte favorizat, de vreme ce L-ai văzut pe însuși puternicul Narayana (în forma lui Aniruddha). Nimeni altcineva, nici măcar *Brahma*, care a izvorât din lotusul primordial, nu a reușit să-L vadă. Acest *Purusha* cel dintâi, înzestrat cu putere și sfințenie, este de origine nemărturisită și incapabil de a fi văzut. Aceste cuvinte pe care ți le spunem sunt foarte adevărate, O, Narada. Nu există nimeni în univers care să-I fie mai drag decât cel care Îl venerează cu devoțiune. Pentru aceasta, O, cel mai bun dintre cei renăscuți, Ți s-a arătat ție. Niciun om nu poate ajunge în ținutul unde Sufletul Suprem se angajează în penitențe, în afară de noi doi, O, cel dintâi dintre cei renăscuți. Datorită faptului că acel loc este înfrumusețat de El, splendoarea sa seamănă cu strălucirea a mii de sori adunați.[304] Din acea Ființă ilustră, O, Brahmane, din Acela care este originea Creatorului universului, O, cel dintâi dintre toți oamenii înzestrați cu iertare, izvorăște atributul iertării care se atașează Pământului.[305] Din acea Ființă ilustră care caută binele tuturor ființelor, a izvorât Rasa (Gustul). Atributul de Rasă se atașează apelor care, la rândul lor, sunt lichide. Din El a izvorât Căldura sau Lumina având atributul de formă sau vedere. Aceasta se atașează soarelui, datorită căreia Soarele devine capabil să strălucească și să dea căldură. Din această Ființă ilustră și cea dintâi a izvorât și Atingerea. Aceasta se atașează Vântului, datorită căruia Vântul se mișcă în lume producând senzația de atingere. Din acest Stăpân puternic al întregului univers a izvorât Sunetul. Acesta se atașează Spațiului, care, ca

304 Cf. descrierea lui Milton a muntelui lui Dumnezeu. Îngerii cei mai înalți nu sunt competenți să-i suporte strălucirea, fiind obligați să-și acopere ochii cu aripile atunci când îl privesc.

305 *Prithvi* sau Pământul este considerat a fi *sarvam saha*. „La fel de iertător ca Pământul” este o formă comună de exprimare în aproape fiecare dialect indian.

urmare, există neacoperit și neîngrădit. Din această Ființă ilustră a izvorât Mintea, care străbate toate Ființele. Aceasta se atașează lui Chandramas, datorită căreia Chandramas ajunge să fie învestit cu atributul de a afișa toate lucrurile. Locul în care divinul Narayana, acel părtaș al ofrandelor și altor daruri făcute în jertfe, sălășluiește având doar Cunoașterea drept companion, a fost numit în *Vede* drept cauza productivă a tuturor lucrurilor sau *Sat*.[306] Calea acelora, O, cel dintâi dintre cei renăscuți, care sunt fără pată și eliberați atât de virtute cât și de păcat, este plină de bunăstare și fericire. Aditya, care este cel care alungă întunericul tuturor lumilor, este considerat a fi ușa (prin care trebuie să treacă Cel Eliberat). Intrând în Aditya, trupurile unor astfel de persoane sunt consumate de focul Său. Apoi devin invizibile, deoarece după aceea nu mai pot fi văzute de nimeni și niciodată. Reduse la atomi invizibili, ele intră apoi (în Narayana sub formă manifestată și rezidând în mijlocul regiunii acoperite de Aditya) în forma lui Aniruddha. Pierzând toate atributele fizice și fiind în întregime transformate în Minte, ele intră apoi în Pradyumna. Ieșind din Pradyumna, acei fruntași dintre cei reîntorși la viață, inclusiv atât cei care cunosc filozofia *Samkhya*, cât și cei devotați Divinității Supreme, intră apoi în *Sankarsana*, care este altfel numit *Jiva*. După aceasta, dezbrăcați de cele trei atribute primare: *Sattwa*, *Rajas* și *Tamas*, acei fruntași dintre ființele reîntoarse la viață intră repede în *Paramatma* (Sufletul Suprem), altfel numit Kshetrajna, care el însuși transcende cele trei atribute primare. Să știi că Vasudeva este Acela când este numit Kshetrajna. Într-adevăr, ar trebui să știi că Vasudeva este lăcașul sau refugiul original al tuturor lucrurilor din univers. Numai cei ale căror minți sunt concentrate, care respectă toată rânduiala retragerii, ale căror simțuri sunt stăpânite și care sunt devotați Unuia reușesc să intre în Vasudeva. Noi doi, O, fruntașule dintre cei reîntorși la viață, ne-am născut în casa lui Dharma. Rezidând în această retragere încântătoare și spațioasă, săvârșim cele mai aspre penitențe. Suntem astfel angajați, O, reîntors la viață, mișcați de dorința de a-i ajuta pe acei așezați ai Divinității Supreme, dragi tuturor zeilor, care vor avea loc în cele trei lumi (pentru a realiza fapte diverse care sunt de neînfăptuit de către orice altă Ființă). În conformitate cu astfel de porunci care sunt neobișnuite și care se aplică numai nouă, O, cel mai bun dintre cei reîntorși la viață, respectăm cuvenit toate jurămintele excelente și înalte, pline de aspre penitențe. Tu, O, Rishi celest, înzestrat cu bogăția penitențelor, ai fost văzut de noi în Insula Albă când erai acolo. După ce L-ai întâlnit pe Narayana, ai luat o rezoluție anume, care ne este cunoscută. În cele trei lumi, cuprinzând ființe mobile și nemobile, nu există nimic care să ne fie necunoscut. Despre binele sau răul care se va întâmpla, care s-a întâmplat sau care se întâmplă, Acel Zeu al zeilor, O, mare ascet, te-a înștiințat!

Vaisampayana a continuat: Auzind aceste cuvinte ale lui Nara și Narayana, amândoi angajați în practica celor mai austere penitențe, Rishiul ceresc Narada și-a unit mâinile în semn de reverență și a devenit complet devotat lui Narayana. El și-a petrecut timpul recitând mental, cu rânduieli cuvenite, nenumărate *Mantre* sacre aprobate de Narayana. Închinându-se Zeității Supreme Narayana și venerându-i și pe cei doi străvechi Rishi care se născuseră în casa lui Dharma, ilustrul *Rishi* Narada, înzestrat cu o mare energie, a continuat să locuiască, astfel angajat, în acea retragere, numită Vadari, de pe pieptul lui Himavat, aparținând lui Nara și Narayana, timp de o mie de ani, măsurat după standardul celor cerești.

SECȚIUNEA CCCXLVI

Vaisampayana a spus: Odată, în timp ce locuia în refugiul lui Nara și Narayana, Narada, fiul lui Pramesthi, după ce a îndeplinit ritualurile și respectarea zeităților, s-a apucat să îndeplinească ulterior ritualurile în cinstea Pitriilor. Văzându-l astfel pregătit, fiul cel mare al Dharmei, și anume puternicul Nara, i s-a adresat, spunând: «Pe cine venerezi, O, cel mai important dintre persoanele regenerate, prin aceste ritualuri și respectarea acestor ritualuri în legătură cu zeitățile și Pitriii? O, cel mai important dintre toate persoanele înzestrate cu inteligență, spune-mi

306 Prin *Sat* se înțeleg toate lucrurile existente. Cuvântul corelativ este *Asat* sau non-existent. Prin urmare, *aught* și *naught* sunt cele mai apropiate de aceste cuvinte. Există multe semnificații secundare, însă ale acestor două cuvinte, *Sat*, de exemplu, indică efecte sau toate obiectele grosiere; iar *asat* indică cauze etc.

aceasta, în conformitate cu scripturile. Ce faci? Care sunt, de asemenea, roadele dorite de tine din acele ritualuri la care te-ai adresat în îndeplinirea lor?»

Narada a spus: Mi-ai spus în altă ocazie că ritualurile şi prescripţiile în onoarea zeităţilor trebuie îndeplinite. Ai spus că ritualurile în onoarea zeităţilor constituie cel mai înalt sacrificiu şi echivalează cu venerarea Sufletului Suprem etern. Instruit de această învăţătură, jertfesc întotdeauna în onoarea lui Vishnu cel etern şi neschimbător, prin aceste ritualuri pe care le săvârşesc în venerarea zeităţilor. Din acestă Zeitate Supremă, *Brahma*, străbunicul tuturor lumilor, şi-a luat naşterea în vremuri străvechi. Acel *Brahma*, altfel numit Prameshthi, plin de veselie, l-a făcut pe tatăl meu (Daksha) să apară. Am fost fiul lui *Brahma*, creat înaintea tuturor celorlalţi, printr-o poruncă a voinţei Sale (deşi a trebuit să mă nasc mai târziu ca fiu al lui Daksha printr-un blestem al acelui Rishi). O, drept şi ilustru, îndeplinesc aceste ritualuri în onoarea Pitrilor pentru Narayana şi în conformitate cu acele ordine stabilite de El însuşi. Ilustrul Narayana este tatăl, mama şi bunicul (tuturor creaturilor). În toate sacrificiile făcute în onoarea Pitrilor, acel Domn al universului este adorat şi venerat. Într-o ocazie, zeităţile, care erau părinţi, şi-au învăţat copiii *Śrutis*. Pierzându-şi cunoştinţele despre *Śrutis*, părinţii au trebuit să le dobândească din nou de la acei fii cărora le comunicaseră ele. În urma acestui incident, fiii, care au trebuit astfel să comunice *Mantrele* părinţilor lor, au dobândit statutul de părinţi (şi tatăl, pentru că a primit *Mantrele* de la fiii săi, a dobândit statutul de fiu).[307] Fără îndoială, ceea ce au făcut zeităţile în acea ocazie vă este bine cunoscut vouă doi. Fiii şi părinţii (în acea ocazie) au trebuit să se venereze reciproc. Întinzând mai întâi câteva fire de iarbă Kuśa, zeităţile şi Pitrii (care erau copiii lor) au aşezat trei *Pindas* pe ele şi în acest fel s-au venerat reciproc. Doresc totuşi să aflu motivul pentru care Pitrii din vremuri străvechi au dobândit numele de *Pindas*.

Nara şi Narayana au spus: Pământul, în vechime, cu centura sa de mări, a dispărut din văz. Govinda, luând înfăţişarea unui mistreţ gigantic, l-a ridicat (cu colţul său puternic). După ce a aşezat Pământul la loc în poziţia sa anterioară, acel *Puruşa* suprem, cu trupul uns cu apă şi noroi, s-a apucat să facă ceea ce era necesar pentru lume şi locuitorii ei. Când soarele a ajuns la meridian, şi, prin urmare, a sosit ora pentru rugăciunile de dimineaţă, Domnul puternic, scuturând brusc trei ghemotoace de noroi de pe colţul său, le-a aşezat pe Pământ, O, Narada, după ce în prealabil răspândise pe el anumite fire de iarbă. Vishnu cel puternic a închinat acele ghemotoace de noroi sieşi, conform riturilor stabilite în orânduirea eternă. Considerând cele trei ghemotoace de noroi pe care Domnul puternic le scuturase de pe colţii săi drept Pinda, el însuşi a efectuat apoi ritul de închinare, şezând cu faţa spre Est, folosind seminţe de susan cu miez uleios, care au apărut din căldura propriului său corp. Acel zeu suprem, apoi, mânat de dorinţa de a stabili reguli de conduită pentru locuitorii celor trei lumi, a rostit aceste cuvinte:

Vrişakapi a spus: ”Eu sunt Creatorul lumilor. Sunt hotărât să creez pe aceia care vor fi numiţi Părinţi (Pitriş).” Zicând aceste cuvinte, el a început să se gândească la acele înalte orânduiri care vor trebui să reglementeze riturile ce trebuie înfăptuite în onoarea Părinţilor. În timp ce era astfel angajat, a văzut că cele trei ghemotoace de noroi, scăpate de la colţul său, au căzut spre Sud. El şi-a spus apoi: ”Aceste ghemotoace, scăpate de la colţul meu, au căzut pe Pământ, în direcţia sudică a suprafeţei sale. Pornind de la aceasta, declar că acestea trebuie să fie cunoscute de acum înainte sub numele de Părinţi (Pitriş). Fie ca aceste trei, care nu au o formă anume şi sunt doar rotunde, să fie privite ca Părinţi (Pitriş) în lume. Astfel creez Părinţii (Pitriş) nemuritori. Eu sunt tatăl, bunicul şi străbunicul şi ar trebui să fiu considerat rezidând în aceşti trei *Pinda*. Nu este nimeni mai presus de mine. Pe cine aş putea eu însumi să venerez sau să ador cu rituri? Cine îmi este, de asemenea, tatăl în univers? Eu însumi sunt bunicul meu. Eu sunt, într-adevăr, Bunicul cel

307 Povestea spune că odată, zeităţile, în ajunul plecării într-o campanie împotriva Asurilor, au transmis *Vedele* copiilor lor, Agnishatta şi altora. Din cauza perioadei îndelungate petrecute pe câmpul de luptă, au uitat *Vedele* lor. Întorcându-se în ceruri, au fost nevoiţi să le dobândească din nou de la propriii copii şi discipoli. Scripturile declară că învăţătorul este întotdeauna tatăl, iar discipolul este fiul. Diferenţa de vârstă nu ar perturba relaţia. Un tânăr de şaisprezece ani ar putea fi astfel tatăl unui octogenar. La brahmani, respectul se datorează cunoaşterii, nu vârstei.

Mare și Tatăl. Eu sunt cauza unică (a întregului univers).” După ce a rostit aceste cuvinte, acel Zeu al zeilor, pe nume Vrișakapi, a oferit acei Pinda, O, învățatule Brahman, pe pieptul munților Varaha, cu rituri elaborate. Prin acele rituri, El S-a închinat propriei Sale ființe și, terminând închinarea, a dispărut acolo și atunci. De aceea Părinții (Pitriș) au ajuns să fie numiți *Pinda*. Aceasta este temelia denumirii. În conformitate cu cuvintele rostite de Vrișakapi în acea ocazie, Părinții (Pitriș) primesc închinarea oferită de toți. Cei care îndeplinesc jertfe în onoarea și venerează Părinții (Pitriș), zeitățile, învățătorul sau alți oaspeți în vârstă venerați sosiți acasă, vacile, Brahmanii superiori, zeița Pământ și mamele lor, în gând, cuvânt și faptă, se spune că îl venerează și îi aduc jertfă lui Vishnu însuși. Pătrunzând trupurile tuturor ființelor existente, ilustrul Domn este Sufletul tuturor lucrurilor. Neclintit de fericire sau de suferință, atitudinea Sa față de toți este egală. Înzestrat cu măreție și având un suflet mare, Narayana a fost numit sufletul tuturor lucrurilor din univers.

SECȚIUNEA CCCXLVII

Vaisampayana spuse: Auzind aceste cuvinte ale lui Nara și Narayana, *Rishi* Narada s-a umplut de devoțiune față de Ființa Supremă. Într-adevăr, cu tot sufletul său s-a dedicat lui Narayana. După ce a locuit un mileniu întreg în retragerea lui Nara și Narayana, după ce l-a văzut pe Hari imuabil și a auzit discursul excelent având ca subiect pe Narayana, Rishiul ceresc s-a retras în propria sa reședință de pe coasta Himavatului. Acei maeștri ai ascezei, Nara și Narayana, însă, au continuat să locuiască în retragerea lor încântătoare din Vadari, angajați în practicarea celor mai severe austerități. Tu ești născut în neamul Pandavașilor. Ești de energie inepuizabilă. O, perpetuator al neamului Pandavașilor, după ce ai ascultat acest discurs despre Narayana de la început, cu siguranță ți-ai curățat toate păcatele și sufletul ți s-a sfințit. Al lui nu este nici această lume, nici lumea de dincolo, O, cel mai bun dintre regi, cel care urăște în loc să iubească și să venereze pe Hari imuabil. Strămoșii acelei persoane care îl urăște pe Narayana, care este cel mai de frunte dintre zei și care este numit altfel Hari, se scufundă în iad pentru eternitate. O, tigru printre oameni, Vishnu este sufletul tuturor ființelor. Cum, atunci, poate Vishnu să fie urât, căci urându-l pe el, ți-ai urî propriul sine. Cel care este învățătorul nostru, adică *Rishiul* Vyasa, fiul Gandhavati, ne-a recitat el însuși acest discurs despre gloria lui Narayana, acea glorie care este cea mai înaltă și care este imuabilă. Eu l-am auzit de la el și ți l-am recitat exact așa cum l-am auzit, O, nesăvârșit de păcat. Acest cult, cu misterele sale și cu rezumatul detaliilor sale, a fost obținut de Narada, O, rege, de la acel Domn al universului, adică Narayana însuși. Acestea sunt detaliile acestui cult măreț. Ți l-am explicat înainte, O, cel mai de seamă dintre regi, în *Hari-Gita*, cu o referire scurtă la prevederile sale.[308] Să știi că Krishna născut pe insulă, altfel numit Vyasa, este Narayana pe Pământ. Cine altcineva, O, tigru printre regi, ar putea întocmi o astfel de lucrare ca *Mahabharata*? Cine altcineva, în afară de acel Rishi puternic, ar putea diserta despre diferitele feluri de datorii și culte pentru respectarea și adoptarea oamenilor? Tu ai hotărât să săvârșești un mare sacrificiu. Să meargă acel sacrificiu al tău așa cum este hotărât de tine. După ce ai ascultat diferitele feluri de datorii și culte, lasă-ți Sacrificiul Calului să decurgă.

Sauti a continuat: Acel rege minunat, auzind acest mare discurs, a început toate acele ritualuri prescrise în orânduire, pentru împlinirea marelui său sacrificiu. Întrebat de tine, O, Saunaka, ți-am recitat cuvenit ție și tuturor acestor Rishi care locuiesc în pădurea Naimisha, acel mare discurs având pe Narayana ca subiect. În trecut, Narada îl recitase învățătorului meu în auzul multor Rishi și a fiilor lui Pandu și în prezența lui Krishna și Bhishma.[309] Zeul Suprem Narayana este Domnul tuturor Rishilor de frunte și al celor trei lumi. El este susținătorul Pământului însuși de proporții vaste. El este lăcașul Sthuti-urilor și al atributului de umilință. El este marele lăcaș al tuturor acelor orânduieli ce trebuie practicate pentru a ajunge la liniștea inimii, precum și al tuturor

308 *Hari-Gita* este *Bhagavad-Gita*. Uneori este numită și *Narayana-Gita*.

309 Nu este clar cine este Guru-ul la care se face referire în acest verset. Comentatorul crede că este vorba de Vrihaspati, învățătorul ființelor cerești. Învățătorul ceresc nu a venit niciodată la Pandavi. Este probabil că se referă fie la Vyasa, fie la Vaisampayana.

celor ce poartă numele de Yama. El este întotdeauna însoțit de cei mai de frunte dintre cei regenerați. Fie ca acest mare zeu să îți fie refugiul. Hari face întotdeauna ceea ce este plăcut și benefic locuitorilor cerului. El este întotdeauna ucigașul acelor Asura (care devin anevoioși pentru cele trei lumi). El este lăcașul penitențelor. El posedă o mare faimă. El este ucigașul Daity-lor cunoscuți sub numele de Madhu și Kaitabha. El este cel ce hotărăște scopurile atinse de persoanele care cunosc și respectă datoriile scripturale și pe celelalte. El alungă temerile tuturor persoanelor. El primește cele mai de frunte ofrande dedicate în sacrificii. El este refugiul și protecția ta. El este înzestrat cu atribute. El este eliberat de atribute. El este înzestrat cu o formă cvadruplă. El împărtășește meritele rezultate din dedicarea iazurilor și din respectarea unor rituri religioase similare. Neînfrânt și posedând o mare putere, El este cel ce hotărăște întotdeauna scopul accesibil numai Sufletului, al Rishilor cu fapte drepte. El este martorul lumilor. El este nenăscut. El este *Purusha* cel vechi. Înzestrat cu culoarea Soarelui, El este Domnul Suprem și este refugiul tuturor. Înclinați-vă cu toții capetele înaintea Lui, deoarece Acela care a izvorât din ape (și anume Narayana însuși) își pleacă capul înaintea Lui.[310] El este originea universului. El este Ființa numită *Amrita*. El este minuscul. El este refugiul de care depind toate lucrurile. El este acea Unică Ființă căreia i se atașează atributul de imutabilitate. *Sankhya* și Yoginii, cu suflete reținute, Îl țin pe cel etern în înțelegerile lor.

SECȚIUNEA CCCXLVIII

Janamejaya a zis: Am auzit de la tine gloria Sufletului divin și Suprem. Am auzit și despre nașterea Zeității Supreme în casa lui Dharma, sub forma lui Nara și Narayana. Am auzit de la tine și despre originea *Pinda* din puternicul Baraha (Mistrețul) (forma pe care Zeitatea supremă o luase pentru a ridica Pământul scufundat). Am auzit de la tine despre acei zei și Rishi care au fost orânduiți pentru religia *Pravritti* și despre cei care au fost orânduiți pentru religia *Nivritti*. Tu ne-ai vorbit, O, cel renăscut, și despre alte subiecte. Ne-ai vorbit și despre acea formă vastă, cu cap de cal, a lui Vishnu, cel care primește libațiile și alte ofrande făcute în jertfe – forma, anume, care a apărut în marele ocean din Nord-Est. Această formă a fost văzută de ilustrul Brahman, cunoscut și sub numele de Parameshthi. Dar care au fost caracteristicile exacte și ce energie, a cărei asemănare nu mai fusese văzută printre toate marile obiecte, a avut acea formă pe care Hari, susținătorul universului, a arătat-o atunci pe acel vas? Ce a făcut, O, ascetule, Brahman, după ce a văzut această zeitate supremă, pe cel a cărui asemănare nu mai fusese văzută, pe cel cu energie inestimabilă, pe cel cu cap de cal și pe cel care era Sacralitatea însăși? O, cel renăscut, această îndoială ne-a apărut în minte cu privire la acest subiect vechi de cunoaștere. O, tu cu inteligența cea mai aleasă, pentru ce motiv Zeitatea supremă a luat acea formă și i s-a arătat în ea lui Brahman? Cu siguranță ne-ai sfințit vorbindu-ne despre aceste diverse subiecte sacre! [311]

Sauti a zis: Îți voi recita acea istorie veche, care este perfect în concordanță cu *Vedele* și pe care ilustrul Vaisampayana a recitat-o fiului lui Parikshit, cu ocazia marelui sacrificiu al șarpelui. După ce a auzit relatarea despre forma puternică a lui Vishnu, înzestrată cu cap de cal, și fiul regelui Parikshit avusese aceeași îndoială și îi pusese aceleași întrebări lui Vaisampayana.

Janamejaya a spus: Spune-mi, O, cel mai bun dintre oameni, din ce motiv a apărut Hari în acea formă măreață, înzestrată cu cap de cal, pe care *Brahma*, Creatorul, a văzut-o pe țărmul marelui Ocean nordic, cu ocazia pe care ai menționat-o?

---

310 În aceste versete, vorbitorul se referă la Vasudeva. Martorul lumilor înseamnă că el a fost martor la nenumărate Creații și Distrugeri și va fi martor la ele de-a lungul eternității.

311 Această vorbire este de fapt cea a lui Saunaka. Unele texte incorecte o prezintă ca fiind vorbirea lui Janamejaya. Următoarea vorbire este cea a lui Sauti, deși textele menționate mai sus o fac a lui Vaisampayana. Este adevărat că în vorbire apare vocativul „Brahman”, dar o putem considera cu ușurință o eroare de condei. K. P. Singha face corectura. Traducătorul Burdwan, fără a percepe absurditatea, aderă la textele incorecte.

Vaisampayana a spus: Toate obiectele existente, O, rege, în această lume, sunt rezultatul unei combinații a celor cinci elemente primordiale, o combinație datorată inteligenței Stăpânului Suprem. Puternicul Narayana, înzestrat cu infinitate, este Stăpânul Suprem și Creatorul universului. El este Sufletul lăuntric al tuturor lucrurilor și dătătorul de binecuvântări. Dezbrăcat de atribute, El este din nou înzestrat cu ele. Ascultă acum, O, cel mai bun dintre regi, cum îți voi nara cum se aduce nimicirea tuturor lucrurilor. La început, elementul Pământ se contopește în Apă și nimic nu se mai vede în afară de o singură vastă întindere de Apă pe toate părțile. Apa apoi se contopește în Căldură, iar Căldura în Vânt. Vântul apoi se contopește în Spațiu, care la rândul său, se contopește în Minte. Mintea se contopește în Manifest (numit altfel Conștiință sau Ego). Manifestul se contopește în Necomprimat (sau *Prakriti*). Necomprimatul (sau *Prakriti*) se contopește în *Purusha* (*Jivatman*), iar Purusha se contopește în Sufletul Suprem (sau Brahman). Apoi întunericul se întinde pe fața universului și nimic nu poate fi perceput. Din acel Întuneric primordial se naște *Brahma* (înzestrat cu principiul Creației). Întunericul este primordial și plin de nemurire. *Brahma* care se naște din Întunericul primordial se dezvoltă (prin propria sa potență) în ideea universului și își asumă forma de *Purusha*. Un astfel de *Purusha* este numit *Aniruddha*. Dezbrăcat de sex, este numit altfel *Pradhana* (Suprem sau Primar). Acesta este cunoscut și sub numele de Manifest, sau combinația triplelor atribute, O, cel mai bun dintre regi. El există având Cunoașterea doar ca tovarăș. Acest Binecuvântat și puternic Făptuitor este numit altfel Viswaksena sau Hari. Cedând somnului-Yoga, El se întinde pe ape. Apoi El se gândește la Creația Universului de fenomene diversificate și plin de atribute nenumărate. În timp ce El se angajează în gândirea Creației, El își amintește de atributele Sale înalte. Din aceasta izvorăște *Brahma* cu patru fețe, reprezentând Conștiința lui Aniruddha. Binecuvântatul *Brahma*, numit altfel Hiranyagarbha, este Străbunicul tuturor lumilor. Înzestrat cu ochi ca petalele de lotus, El se naște în interiorul Lotusului care izvorăște din (buricul lui) Aniruddha. Așezat pe acel Lotus, binecuvântatul, puternicul și eternul *Brahma*, de un aspect minunat, a văzut că apele erau pe toate părțile. Adoptând atributul *Sattva*, *Brahma*, numit altfel Parameshthi, a început apoi să creeze universul. În Lotusul primordial care era înzestrat cu strălucirea Soarelui, două picături de apă fuseseră aruncate de Narayana, care erau pline de mare merit. Binecuvântatul Narayana, fără început și fără sfârșit și transcenzând distrugerea, și-a aruncat privirea asupra acelor două picături de apă. Una dintre acele două picături de apă, de formă foarte frumoasă și strălucitoare, semăna cu o picătură de miere. Din acea picătură s-a născut, la porunca lui Narayana, un Daitya pe nume Madhu, alcătuit din atributul *Tamas* (Întuneric). Cealaltă picătură de apă din interiorul Lotusului era foarte tare. Din ea s-a născut Daitya Kaitabha, alcătuit din atributul *Rajas*. Înzestrați astfel cu atributele *Tamas* și *Rajas*, cei doi Daitya, posesori de forță și înarmați cu bâte, imediat după nașterea lor, au început să rătăcească în acel vast Lotus primordial. Ei l-au zărit în interior pe *Brahma* de strălucire nenumărată, angajat în crearea celor patru *Vede*, fiecare înzestrată cu forma cea mai încântătoare. Cei doi Asura de frunte, cu corpuri vizibile, văzând cele patru Vede, le-au apucat brusc în văzul Creatorului lor. Cei doi Danava puternici, având *Vedele* eterne în mână, s-au scufundat repede în oceanul de ape pe care l-au văzut și au mers la fundul acestuia. Văzând *Vedele* luate cu forța, *Brahma* a fost plin de tristețe. Lipsit astfel de *Vede*, Brahma a rostit apoi Domnului Suprem aceste cuvinte.

Brahma spuse: ”*Vedele* sunt ochii mei mari. *Vedele* sunt puterea mea mare. *Vedele* sunt refugiul meu mare. *Vedele* sunt Brahmanul meu înalt. Toate *Vedele*, însă, mi-au fost luate cu forța de către cei doi Danava. Deprivate de *Vede*, lumile pe care le-am creat au fost învăluite în întuneric. Fără *Vede* (lângă mine), cum voi reuși să fac Creația mea excelentă să prindă viață? Vai, mare este durerea pe care o sufăr în urma pierderii *Vedelor* (prin astfel de mijloace). Inima mea este foarte afectată. A devenit lăcașul unei mari triste ți. Cine este cel care mă va salva din acest ocean de jale în care sunt scufundat din cauza pierderii suferite? Cine este cel care îmi va aduce *Vedele* pe care le-am pierdut? Cine este cel care va avea milă de mine? ” În timp ce Brahma rostea aceste cuvinte, O, cel mai bun dintre regi, soluția i-a apărut brusc în minte, O, cel mai de seamă dintre cei înțelepți, să îl laude pe Hari prin aceste cuvinte. Apoi, puternicul *Brahma*, cu mâinile împreunate în semn de reverență și apucând picioarele strămoșului său, a cântat acest imn suprem în onoarea lui Narayana.

Brahma a continuat: ”Mă închin ţie, O, inimă a lui Brahman. Mă închin ţie care eşti născut înaintea mea. Tu eşti originea universului. Tu eşti prima dintre toate sălaşele. Tu, O, puternice, eşti oceanul de Yoga cu toate ramurile sale. Tu eşti Creatorul atât a ceea ce este Manifest, cât şi a ceea ce este Nemanifest. Tu păşeşti pe calea a cărei însemnătate este de neconceput. Tu eşti consumatorul universului. Tu eşti *Antaralock*-ul (Sufletul Interior) al tuturor creaturilor. Tu eşti fără nicio origine. Tu eşti refugiul universului. Tu eşti născut din tine însuţi; căci origine nu ai alta decât pe tine însuţi. În ceea ce mă priveşte, eu am apărut prin Harul tău. Din tine am primit eu naşterea. Prima mea naştere din tine, care este considerată sacră de toţi cei reîntorşi la viaţă, a fost datorită unei porunci a Minţii tale. A doua mea naştere în zile demult apuse a fost din ochii tăi. Prin Harul tău, a treia mea naştere a fost din vorbirea ta. A patra mea naştere, O, puternice Stăpâne, a fost din urechile tale. A cincea mea naştere, excelentă în toate privinţele, a fost din nasul tău. O, Stăpâne, a şasea mea naştere a fost, prin tine, dintr-un ou. Aceasta este a şaptea mea naştere. Ea a avut loc, O, Stăpâne, în acest Lotus, şi este menită să stimuleze intelectul şi dorinţele tuturor fiinţelor. La fiecare Creaţie mă nasc din tine ca fiul tău, O, tu cel lipsit de cele trei atribute. Într-adevăr, O, cu ochi de lotus, mă nasc ca fiu al tău cel mai mare, alcătuit din *Sattva*, cel mai de seamă dintre cele trei atribute. Tu eşti înzestrat cu acea natură care este Supremă. Tu te naşti din tine însuţi. Eu am fost creat de tine. *Vedele* sunt ochii mei. De aceea, eu transcend Timpul însuşi. Acele *Vede*, care îmi constituie ochii, mi-au fost luate. De aceea, am orbit. Trezeşte-te din acest somn Yoga. Dă-mi înapoi ochii. Sunt drag ţie şi tu îmi eşti drag mie.” Astfel lăudat de Brahma, ilustrul *Purusha*, cu faţa întoarsă spre toate părţile, şi-a scuturat atunci somnul, hotărât să recupereze *Vedele* (de la Daitya care le smulseseră cu forţa). Aplicându-şi puterea sa de Yoga, el a luat o a doua formă. Corpul său, echipat cu un nas excelent, a devenit la fel de strălucitor ca Luna. El a luat o cap de cal de mare strălucire, care era sălaşul *Vedelor*. Firmamentul, cu toţi luminătorii şi constelaţiile sale, a devenit coroana capului său. Şuviţele sale de păr erau lungi şi căzătoare şi aveau splendoarea razelor Soarelui. Regiunile de sus şi de jos au devenit cele două urechi ale sale. Pământul i-a devenit fruntea. Cele două râuri Gange şi Saraswati au devenit şoldurile sale. Cele două oceane au devenit cele două sprâncene ale sale. Soarele şi Luna au devenit cei doi ochi ai săi. Silaba ***Om*** a devenit memoria şi inteligenţa Sa. Fulgerul a devenit limba Sa. Pitris care sorbeau Soma au devenit, se spune, dinţii Săi. Cele două regiuni ale fericirii, şi anume Goloka şi Brahmaloka, au devenit buzele Sale superioare şi inferioare. Noaptea teribilă care urmează distrugerii universale şi care transcende cele trei atribute a devenit gâtul Său. Asumându-şi această formă înzestrată cu cap de cal şi având lucruri diverse drept membrele Sale diverse, Domnul universului a dispărut acolo pe loc şi a pornit spre regiunile inferioare. Ajungând în acele regiuni, El s-a dedicat Yoga Înaltă. Adoptând o voce reglementată de regulile ştiinţei numite Siksha, El a început să rostească cu voce tare *Mantre* Vedice. Pronunţia Sa era distinctă şi reverbera prin aer şi era dulce în fiecare privinţă. Sunetul vocii Sale umplea regiunea inferioară de la un capăt la altul. Înzestrat cu proprietăţile tuturor elementelor, era productiv de mari beneficii. Cei doi Asura, făcând un acord cu *Vedele* referitor la momentul în care le vor ridica din nou, le-au aruncat în regiunea inferioară şi au alergat spre locul de unde veneau acele sunete. Între timp, O, rege, Stăpânul Suprem cu cap de cal, altfel numit Hari, care se afla în regiunea inferioară, a ridicat toate *Vedele*. Întorcându-se acolo unde se afla Brahma, I-a dat *Vedele*. După ce i-a înapoiat *Vedele* lui Brahma, Stăpânul Suprem s-a întors din nou la natura Sa. Stăpânul Suprem şi-a aşezat forma cu cap de cal în regiunea nord-estică a marelui ocean. După ce (în acest fel) a aşezat pe cel care era lăcaşul *Vedelor*, El a redevenit forma cu cap de cal care fusese.[312] Cei doi Danava Madhu şi Kaitabha, negăsind-ul pe cel de la care proveneau acele sunete, s-au întors repede în acel loc. Şi-au aruncat privirile în jur, dar au văzut că locul pe care aruncaseră *Vedele* era gol. Cei doi fruntaşi dintre fiinţele puternice, adoptând o viteză mare de mişcare, s-au ridicat din regiunea inferioară. Întorcându-se acolo unde era Lotusul primordial care îi dăduse naştere, au văzut pe Fiinţa plină de putere, Creatorul originar, stând sub forma lui Aniruddha, cu ten

312 Este dificil de stabilit lectura acestui verset. Textele bengaleze au *alayah*, ediţia din Bombay are *alayam*. În orice caz, versetul 58 pare să contrazică versetul precedent. Dacă, după ce a recurs la *Vede* şi la Brahmana, Narayana şi-a recăpătat propria natură, unde ar mai fi forma sa cu cap de cal?

frumos şi înzestrat cu o splendoare asemănătoare cu a Lunii. De putere nemăsurabilă, El era sub influenţa somnului Yoghic, corpul Său întins pe ape şi ocupând un spaţiu la fel de vast ca ele. Posesor al unei mari străluciri şi înzestrat cu atributul *Sattwa* fără pată, corpul Stăpânului Suprem se odihnea pe gluga excelentă a unui şarpe care părea să emită flăcări de foc datorită splendorii ce-i aparţinea. Văzându-L pe Domnul astfel culcat, cei doi fruntaşi dintre Danava au scos un Râs puternic. Înzestraţi cu atributele *Rajas* şi *Tamas,* ei au spus: «Acesta este acel Mirean cu chip alb. Acum doarme. Fără îndoială, acesta a luat *Vedele* din regiunea inferioară. Al cui este El? Ale Cărui este el? Cine este el? De ce doarme el astfel pe capul unui şarpe?». Rostind aceste cuvinte, cei doi Danava l-au trezit pe Hari din somnul său de Yoga. Cel dintâi dintre Fiinţe (şi anume Narayana), deşteptat astfel, a înţeles că cei doi Danava intenţionau să aibă o confruntare cu el în luptă. Văzând pe cei doi fruntaşi ai Asurilor pregătiţi să lupte cu el, şi-a pus şi el mintea să le satisfacă dorinţa. Atunci a avut loc o confruntare între aceştia doi pe de o parte şi Narayana pe de altă parte. *Asurii* Madhu şi Kaitabha erau întruchipări ale atributelor *Rajas* şi Tamas. Narayana i-a ucis pe amândoi pentru a-l satisface pe *Brahma*. De atunci a fost numit cu numele de Madhusudana (ucigaşul lui Madhu). După ce a îndeplinit nimicirea celor doi Asuri şi i-a înapoiat *Vedele* lui Brahma, Fiinţa Supremă a alungat tristeţea lui *Brahma*. Ajutat apoi de Hari şi asistat de *Vede*, Brahma a creat toate lumile cu creaturile lor mobile şi nemobile. După aceasta, Hari, acordându-i Marelui Bunic inteligenţa de cea mai înaltă ordine referitoare la Creaţie, a dispărut acolo şi atunci pentru a merge în locul de unde venise. Aşa s-a făcut că Narayana, luând forma echipată cu cap de cal, i-a ucis pe cei doi *Danava* Madhu şi Kaitabha (şi a dispărut din vederea lui *Brahma*). O dată, însă, a luat din nou aceeaşi formă pentru a face să curgă în univers religia lui *Pravritti*.

Astfel, binecuvântatul Hari şi-a asumat în zilele de demult acea formă măreaţă cu cap de cal. Aceasta, dintre toate formele Sale, înzestrată cu putere, este celebrată ca fiind cea mai străveche. Persoana care ascultă frecvent sau recită mental această istorie a preluării formei echipate cu cap de cal de către Narayana, nu-şi va uita niciodată cunoştinţele vedice sau de altă natură. După ce a adorat cu cele mai austere penitenţe ilustrul zeu cu cap de cal, *Rishi* Panchala (cunoscut şi ca Galava) a dobândit ştiinţa *Krama* urmând calea indicată de zeu (Rudra).[313] Ţi-am istorisit astfel, O rege, vechea poveste a lui Hayasiras, în conformitate cu *Vedele*, despre care m-ai întrebat. Orice forme doreşte să-şi asume Zeul Suprem în vederea orânduirii diverselor afaceri ale universului, El îşi asumă acele forme imediat în Sine, prin exercitarea puterilor Sale inerente. Zeul Suprem, înzestrat cu toată prosperitatea, este receptaculul *Vedelor.* El este şi receptaculul Penitenţelor. Puternicul Hari este Yoga. El este întruchiparea filozofiei *Sankhya*. El este acel Para Brahman de care auzim. Adevărul are Narayana ca refugiu. Rita are Narayana ca suflet. Religia *Nivritti*, în care nu există întoarcere, are Narayana ca înaltă locuinţă. Cealaltă religie care are la bază *Pravritti*, are la fel pe Narayana ca suflet. Cel mai de frunte dintre toate atributele care aparţin elementului Pământ este mirosul. Mirosul îl are pe Narayana ca suflet. Atributele Apei, O, rege, se numesc Gusturi (de diverse feluri). Aceste Gusturi îl au pe Narayana ca suflet. Atributul principal al Luminii este forma. Forma îl are de asemenea pe Narayana ca suflet. Atingerea, care este atributul Vântului, se spune că îl are pe Narayana ca suflet. Sunetul, care este un atribut al spaţiului, la fel ca celelalte, îl are pe Narayana ca suflet. Mintea, care este atributul nemanifestului (*Prakriti*), îl are de asemenea pe Narayana ca suflet. Timpul care este calculat prin mişcarea luminătorilor cereşti are la fel pe Narayana ca suflet. Zeii conducători ai Faimei, ai Frumuseţii şi ai Prosperităţii au acelaşi Zeu Suprem ca suflet. Atât filozofia *Sankhya* cât şi Yoga îl au pe Narayana ca suflet. Fiinţa Supremă este cauza a toate acestea, ca *Purusha*. El este din nou cauza a tot, ca Pradhana (sau Prakriti). El este Swabhaba (baza pe care se sprijină toate lucrurile). El este cel care face, sau agentul, şi este cauza diversităţii care se vede în univers. El este diferitele feluri de energie care acţionează în univers. În aceste cinci feluri, El este acea influenţă invizibilă care controlează totul, despre care oamenii

313 Ambii traducători vernaculari oferă versiuni ridicole ale acestui verset. K. P. Singha îl consideră pe Panchala rege şi înţelege versetul ca însemnând că regele Panchala şi-a recâştigat regatul prin harul lui Narayana. Traducătorul Burdwan greşeşte, ca de obicei, luând krama ca implicând *gati* sau sfârşit. Adevărul este că acest verset repetă ceea ce s-a spus deja în versetele 100-102 ale secţiunii 343 ante. *Krama* înseamnă ştiinţa cu ajutorul căreia cuvintele folosite în Vede sunt separate unele de altele.

vorbesc. Cei care se ocupă cu investigarea diverselor subiecte de cercetare cu ajutorul unor raționamente de largă aplicabilitate, îl consideră pe Hari identic cu cele cinci raționamente menționate mai sus și ca refugiu final al tuturor lucrurilor. Într-adevăr, puternicul Narayana, înzestrat cu cea mai înaltă putere Yoga, este unicul subiect (de cercetare). Gândurile locuitorului tuturor lumilor, inclusiv *Brahma* și Rishi cu suflet înalt, ale celor care sunt Sankhya și Yogini, ale celor care sunt Yati, și în general ale celor care cunosc Sufletul, sunt pe deplin cunoscute de Kesava, dar niciunul dintre aceștia nu poate cunoaște gândurile Sale. Oricare fapte sunt înfăptuite în onoarea zeilor sau a Pitriilor, oricare daruri sunt făcute, oricare penitențe sunt îndeplinite, au pe Vishnu ca refugiu – care este stabilit pe propriile Sale supreme ordonanțe. El este numit Vasudeva deoarece este locuința tuturor creaturilor. El este nemutabil. El este Suprem. El este cel mai de frunte dintre Rishi. El este înzestrat cu cea mai înaltă putere. Se spune că transcende cele trei atribute. Așa cum Timpul (care curge lin fără niciun semn) își asumă indicații atunci când se manifestă sub forma anotimpurilor succesive, tot astfel El, deși în realitate lipsit de atribute (pentru a Se manifesta) – Nici măcar acele suflete înalte nu reușesc să-i înțeleagă mișcările. Numai acei Rishi de frunte care au cunoașterea Sufletelor lor reușesc să vadă în inimile lor acel *Purusha* care transcende toate atributele.

SECȚIUNEA CCCXLIX

Janamejaya a spus: Cel ilustru Hari devine binevoitor față de cei care I se dedică cu întreaga lor ființă. El acceptă, de asemenea, toată închinarea care I se aduce în conformitate cu orânduiala. Acei oameni care și-au ars combustibilul,[314] care sunt lipsiți atât de merit cât și de demerit, care au atins Cunoașterea transmisă de la învățător la învățător – aceşti oameni ating întotdeauna scopul care se numește al patrulea, anume esența *Purushottama* sau Vasudeva,[315] prin celelalte trei. Acei oameni, însă, care I se dedică lui Narayana cu întreaga lor ființă ating imediat scopul suprem.[316] Fără îndoială, religia devotamentului pare superioară (celei a Cunoașterii) și îi este foarte dragă lui Narayana. Aceștia, fără a parcurge cele trei etape succesive (ale lui *Aniruddha*, *Pradyumna* și *Sankarshana*), îl ating imediat pe nemuritorul Hari. Scopul atins de Brahmani, care, urmând rânduielile cuvenite, studiază *Vedele* cu *Upanishadele* conform regulilor stabilite pentru astfel de studiu, și de cei care adoptă religia Yatis, este inferior, cred, celui atins de persoanele dedicate lui Hari cu întreaga lor ființă. Cine a promulgat prima dată această religie a Devotamentului? A fost vreun zeu sau vreun Rishi care a declarat-o? Care sunt practicile celor despre care se spune că sunt dedicați cu întreaga lor ființă? Când au început acele practici? Am îndoieli pe aceste subiecte. Tu să le înlături. Marea mea curiozitate este să te aud explicând punctele diverse.[317]

Vaisampayana a spus: Când diversele divizii ale armatelor Pandava și Kuru au fost aliniate pentru luptă și când Arjuna a devenit descurajat, sfântul însuși a explicat problema a ceea ce este scopul final și ceea ce nu este scopul final atins de persoanele cu caractere diferite. Ți-am recitat înainte cuvintele sfântului. Religia propovăduită de sfânt cu acea ocazie este dificil de înțeles. Oamenii cu sufletul necurățat nu o pot înțelege deloc. Creând această religie cu mult timp în urmă, adică în epoca *Krita*, în deplină concordanță cu *Samanele*, ea este purtată, O, rege, de către Stăpânul

---

314 „Cei care și-au ars combustibilul” înseamnă oameni care s-au eliberat de dorință. „*Param paryyagati*” înseamnă cunoaștere transmisă de la învățător la învățător.

315 Vasudeva este numit al patrulea deoarece sub El se află *Sankarshana, Pradyumna* și *Aniruddha*.

316 Ceea ce este afirmat în aceste două versete este diferența dintre scopurile celor care se bazează pe Cunoaștere și cele care sunt devotate Narayana cu întregul lor suflet. Primii ajung la Vasudeva, este adevărat, dar apoi trebuie să treacă treptat prin celelalte trei, unul după altul, și anume *Aniruddha, Pradyumna* și *Sankarshana*. Cei din urmă, însă, ajung imediat la Vasudeva. Este curios de observat cum traducătorul Burdwan, cu comentariul din fața sa și din care citează, înțelege complet greșit al doilea vers. Nici versiunea lui K. P. Singha nu este clară, deși nu este incorectă.

317 Cuvântul *Ekantin* este explicat de comentator ca însemnând un închinător al *nishkamei*, adică cineva care adoră Divinitatea Supremă fără așteptarea vreunui rod. Nu poate exista însă nicio eroare în a-l descrie ca fiind devotat cu tot sufletul său. O astfel de devoțiune implică, cu adevărat, închinarea la *nishkama*.

Suprem, adică Narayana, însuşi. Acest subiect a fost ridicat de binecuvântatul Partha către Narada (pentru discursul acestuia din urmă) în mijlocul Rishi-ilor şi în prezenţa lui Krishna şi a lui Bhishma. Învăţătorul meu, adică Krishna născut pe insulă, a auzit ce a spus Narada. Primind-o de la Rishii cereşti, O, cel mai bun dintre regi, învăţătorul meu mi-a transmis-o exact în acelaşi mod în care o obţinuse de la Rishi-ul ceresc. Voi recita acum fiinţei tale, O, monarhule, în acelaşi mod în care a fost primită de la Narada. Ascultă, aşadar, de mine. În acel *Kalpa* când Brahma Creatorul, O, rege, s-a născut în mintea lui Narayana şi a ieşit din gura acestuia din urmă, Narayana însuşi a efectuat, O, Bharata, riturile Sale *Daiva* şi *Paitra* în conformitate cu această religie. Acei Rishi care trăiau din spuma apei au obţinut-o atunci de la Narayana. De la Rishii care se hrăneau cu spumă, această religie a fost obţinută de acei Rishi care sunt cunoscuţi sub numele de *Vaikanasa*. De la Vaikanasa, Shoma a primit-o. După aceea, ea a dispărut din univers. După a doua naştere a lui *Brahma*, adică atunci când a izvorât din ochii lui Narayana, O, rege, Marele Părinte (adică *Brahma*) a primit apoi această religie de la Shoma. După ce a primit-o astfel, *Brahma* a transmis această religie, care îl are pe Narayana drept suflet, lui Rudra. În epoca *Krita* a acelui *Kalpa* antic, Rudra, dedicat Yoga, O, monarhule, a comunicat-o tuturor acelor Rishi care sunt cunoscuţi sub numele de *Valikhilya*. Prin iluzia lui Narayana, ea a dispărut din nou din univers. În a treia naştere a lui *Brahma*, care a fost datorată vorbirii lui Narayana, această religie a reînviat din nou, O, rege, din Narayana însuşi. Atunci un Rishi cu numele Suparna a obţinut-o de la cel dintâi dintre Fiinţe. Rishi-ul Suparna obişnuia să recite această excelentă religie, acest cult suprem, de trei ori pe zi. În consecinţă, aceasta a ajuns să fie cunoscută sub numele de Trisauparna în lume. Această religie a fost menţionată în *Rigveda*. Datoriile pe care le impune sunt extrem de greu de îndeplinit. De la Rishi Suparna, această religie eternă a fost obţinută, O, cel mai bun dintre oameni, de către Zeul vântului, susţinătorul vieţilor tuturor creaturilor din univers. Zeul vântului a comunicat-o acelor Rishi care trăiesc din ce rămâne din jertfe după ce hrănesc oaspeţii şi pe alţii. De la acei Rishi, această excelentă religie a fost obţinută de Marele Ocean. Ea a dispărut din nou din univers şi s-a contopit în Narayana. În următoarea naştere a lui Brahman, cu suflet mare, când a izvorât din urechea lui Narayana, ascultă, O, şef al oamenilor, ce s-a întâmplat în acel *Kalpa*. Strălucitorul Narayana, altfel numit Hari, când a hotărât Crearea, s-a gândit la o Fiinţă care ar fi destul de puternică să creeze universul. Gândindu-se la asta, o Fiinţă a izvorât din urechile Lui capabilă să creeze universul. Stăpânul tuturor l-a numit *Brahma*. Adresându-i-se lui *Brahma*, Supremul Narayana i-a spus: „Tu, O, fiule, creează tot felul de creaturi din gura şi picioarele tale. O tu cu făgăduinţe excelente, voi face ceea ce va fi benefic pentru tine, căci îţi voi împărtăşi atât energie, cât şi tărie suficientă pentru a te face competent pentru această sarcină. Primeşte de la mine şi această religie excelentă cunoscută sub numele de *Sattwata*. Ajutat de această religie, creează epoca *Krita* şi orânduieşte-o cuvenit.” Astfel abordat fiind, *Brahma* a înclinat capul înaintea ilustrului Hari, zeul zeilor, şi a primit de la el acest cult cel mai de frunte, cu toate misterele şi rezumatul detaliilor acestuia, împreună cu *Arnyakalele*, adică acel cult care a izvorât din gura lui Narayana. Narayana l-a instruit apoi pe *Brahma*, de energie inegalabilă, în acel cult şi, adresându-i-se, i-a spus: „Tu eşti creatorul datoriilor care trebuie îndeplinite în Yuga-urile respective.” După ce i-a spus acestea lui *Brahma*, Narayana a dispărut şi s-a îndreptat spre acel loc care este dincolo de atingerea lui *Tamas*, unde locuieşte Cel NeManifestat şi care este cunoscut de oamenii faptelor lipsite de dorinţa rodurilor. După aceasta, binefăcătorul *Brahma*, Marele Părinte al lumilor, a creat lumile diferite cu creaturile lor mobile şi nemobile. Epoca ce a început prima a fost foarte propice şi a ajuns să fie numită *Krita*. În acea epocă, religia *Sattwa* exista, cuprinzând întregul univers.[318] Cu ajutorul acelei religii primordiale a dreptăţii, *Brahma*, Creatorul tuturor lumilor, L-a venerat pe Domnul tuturor zeităţilor, adică pe puternicul Narayana, numit şi Hari. Apoi, pentru răspândirea acelei religii şi dorind să aducă beneficii lumilor, Brahman l-a instruit în acel cult pe Manu care este cunoscut sub numele de Swarochish. Swarochish-Manu, acel Domn al tuturor lumilor, cel mai de frunte dintre toţi oamenii înzestraţi cu putere, a transmis apoi cu bucurie cunoaşterea acelui cult fiului său, O, rege, care era cunoscut sub numele de Sankhapada. Fiul lui Manu, adică Sankhapada, a comunicat cunoaşterea acestuia fiului său Suvarnabha, care era Stăpânul punctelor cardinale şi secundare ale

318 Adică, toate creaturile erau drepte şi pline de compasiune. În acea epocă nu exista nimic rău.

busolei. Când, la expirarea Yuga-ului *Krita*, a venit *Treta*, acel cult a dispărut din nou din lume. Într-o naştere ulterioară a lui Brahma, O, cel mai bun dintre regi, adică cea care a rezultat din nasul lui Narayana, O, Bharata, ilustrul şi puternicul Narayana sau Hari, cu ochi asemănători petalelor de lotus, a cântat El Însuşi această religie în prezenţa lui *Brahma*. Apoi fiul lui *Brahma*, creat printr-o poruncă a voinţei Sale, adică Sanatkumara, a studiat acest cult. De la Sanatkumara, Prajapati Virana, la începutul epocii *Krita*, O, tigru printre Kurus, a obţinut acest cult. Virana, studiindu-l astfel, l-a predat ascetului Raivya. Raivya, la rândul său, l-a împărtăşit fiului său cu suflet pur, cu bune făgăduinţe şi inteligenţă mare, adică lui Kukshi, acel drept Stăpân al punctelor cardinale şi secundare ale busolei. După aceasta, acest cult, născut din gura lui Narayana, a dispărut din nou din lume. În următoarea naştere a lui *Brahma*, adică cea care a rezultat dintr-un ou născut din Hari, acest cult a ieşit din nou din gura lui Narayana. A fost primit de *Brahma*, O, rege, şi practicat cu sfinţenie în toate detaliile de către el. *Brahma* l-a comunicat apoi, O, monarh, acelor Rishi care sunt cunoscuţi sub numele de Varhishada. De la Varhishada a fost obţinut de un Brahmana bine versat în *Sama-Veda* şi cunoscut sub numele de Jeshthya. Şi pentru că era bine versat în *Samane*, de aceea era cunoscut şi sub numele de *Jeshthya-Samavrata Hari*.[319] De la Brahmana cunoscut sub numele de Jeshthya, acest cult a fost obţinut de un rege cu numele de Avikampana. După aceasta, acest cult, provenit de la puternicul Hari, a dispărut din nou din lume. În a şaptea naştere a lui Brahma datorată lotusului, O, rege, care a izvorât din buricul lui Narayana, acest cult a fost din nou declarat de Narayana Însuşi, Marelui Părinte cu suflet pur, Creatorul tuturor lumilor, la începutul acestui *Kalpa*. Marele Părinte l-a dat în vremurile străvechi lui Daksha (unul dintre fiii săi creaţi printr-o poruncă a voinţei Sale). Daksha, la rândul său, a transmis-o celui mai mare dintre toţi fiii fiicelor sale, O, monarhule, şi anume lui Aditya, care este mai în vârstă decât Savitri. De la Aditya, Vivaswat a primit-o. La începutul epocii *Treta Yuga*, Vivaswat a transmis cunoştinţele acestui cult lui Manu. Manu, pentru protecţia şi susţinerea tuturor lumilor, i-a dat-o apoi fiului său Ikshaku.[320] Promulgat de Ikshaku, acest cult se răspândeşte în întreaga lume. Când va veni distrugerea universală, se va întoarce din nou la Narayana şi se va contopi în El. Religia pe care o urmează şi o practică Yatii, ţi-a fost povestită înainte, O, cel mai bun dintre regi, în *Hari Gita*, cu toate orânduielile ei pe scurt. Înţeleptul ceresc Narada a primit-o de la acel Stăpân al universului, şi anume Narayana Însuşi, O, rege, cu toate misterele şi rezumatele detaliilor ei. Astfel, O, monarhule, acest cult suprem este primordial şi etern. Dificil de înţeles uşor şi extrem de dificil de practicat, el este întotdeauna susţinut de persoanele ataşate de atributul *Sattwa*. Prin fapte bine înfăptuite şi îndeplinite cu o cunoaştere deplină a datoriilor şi în care nu există nicio vătămare adusă vreunei creaturi, Hari, Supremul Domn, este mulţumit. Unii îl venerează pe Narayana ca având o singură formă, şi anume cea a lui Aniruddha. Unii îl venerează ca având două forme, şi anume cele ale lui Aniruddha şi Pradyumna. Unii îl venerează ca având trei forme, şi anume Aniruddha, Pradyumna şi Sankarshana. Un al patrulea grup îl venerează ca având patru forme, şi anume Aniruddha, Pradyumna, Sankarshana şi Vasudeva. Hari este El Însuşi Kshetrajna (Sufletul). El este fără părţi (fiind mereu complet). El este *Jiva* în toate creaturile, transcenzând cele cinci elemente primare. El este Mintea, O, monarhule, care direcţionează şi controlează cele cinci simţuri. Înzestrat cu cea mai înaltă inteligenţă, El este Cel care Ordonă universul şi Creatorul acestuia. El este atât activ, cât şi inactiv. El este atât Cauza, cât şi Efectul. El este unicul *Purusha* imuabil, care se joacă după cum doreşte, O, rege. Astfel ţi-am recitat religia Devoţaţilor lipsiţi de dorinţe, O, cel mai bun dintre regi, imposibil de înţeles de către sufletele necurăţate, dar aceasta am dobândit-o prin graţia învăţătorului meu. Persoanele care sunt devotate lui Narayana cu sufletul întreg sunt foarte rare, O, rege. Dacă, O, fiu al rasei lui Kuru, lumea ar fi fost plină de astfel de persoane, care sunt pline de compasiune universală, care sunt înzestrate cu cunoaşterea sufletului şi care sunt mereu angajate în a face bine celorlalţi, atunci epoca *Krita* s-ar fi instalat. Toţi oamenii s-ar fi dedicat îndeplinirii faptelor fără dorinţa de rod. Chiar în acest mod, O, monarhule, acel suprem dintre persoanele regenerate (şi anume ilustrul Vyasa), învăţătorul meu, pe deplin versat în toate datoriile, i-a vorbit regelui

319 Unul dintre cei mai importanţi *samani* este numit Jeshthya. O persoană familiarizată cu *samanul* Jeshthya ar avea acest nume.

320 Ikshaku a fost strămoşul rasei solare a regilor.

Yudhishthira cel drept despre această religie a Devotamentului, în prezența multor Rishi și sub ascultarea lui Krishna și Bhishma. El o obținuse de la înțeleptul ceresc Narada, înzestrat cu bogăția penitențelor. Acele persoane care sunt devotate lui Narayana cu întregul lor suflet și sunt lipsite de dorințe reușesc să atingă regiunea acelui cel mai înalt zeu, identic cu *Brahma*, de culoare pură, înzestrat cu strălucirea lunii și cu imuabilitate.

Janamejaya a spus: Văd că acele persoane regenerate ale căror suflete s-au trezit practică diverse feluri de datorii. De ce se întâmplă ca alți Brahmani, în loc să practice acele datorii, să se dedice respectării altor feluri de jurăminte și rituri?

Vaisampayana spuse: Trei feluri de dispoziție, O, monarh, au fost create în ceea ce privește toate creaturile întrupate, și anume: aceea care se referă la atributul *Sattwa*, aceea care se referă la atributul *Rajas* și, în cele din urmă, aceea care se referă la atributul *Tamas*, O, Bharata. În ceea ce privește creaturile întrupate, O, perpetuator al rasei lui Kuru, cel dintâi este acela care este legat de atributul *Sattwa*, căci, O, tigru printre oameni, este sigur că el va ajunge la Eliberare. Este cu ajutorul acestui atribut al lui *Sattwa* că cel înzestrat cu el reușește să înțeleagă persoana care cunoaște *Brahma*. În ceea ce privește Eliberarea, aceasta depinde în totalitate de Narayana. De aceea, cei care aspiră la Eliberare sunt considerați a fi alcătuiți din atributul *Sattwa*. Gândindu-se la Purushottama, cel dintâi dintre Ființe, omul care este devotat cu întreaga sa suflet lui Narayana, dobândește o mare înțelepciune. Acei oameni înzestrați cu înțelepciune, care s-au îndreptat spre practicile Yati-lor și spre religia Eliberării – acei oameni cu setea potolită, găsesc întotdeauna că Hari îi favorizează cu împlinirea dorinței lor.[321] Acel om supus nașterii (și morții) asupra căruia Hari aruncă o privire binevoitoare trebuie cunoscut ca fiind înzestrat cu atributul *Sattwa* și devotat dobândirii Eliberării. Religia urmată de o persoană care este devotată cu întregul său suflet lui Narayana este considerată similară sau egală în merit cu sistemul Sankhyașilor. Adoptând acea religie, se atinge cel mai înalt scop și se atinge Eliberarea care are pe Narayana ca suflet. Acea persoană asupra căreia Narayana privește cu compasiune reușește să se trezească.[322] Nimeni, O, rege, nu poate să se trezească prin propria sa dorință. Natura care aparține atât lui *Rajas*, cât și lui *Tamas* este spusă a fi amestecată. Hari nu aruncă niciodată o privire plină de bunătate asupra persoanei supuse nașterii (și morții) care este înzestrată cu o astfel de natură mixtă și care are, din acest motiv, principiul *Pravritti* în el. Numai *Brahma*, Marele Strămoș al lumilor, privește persoana care este supusă nașterii și morții din cauza minții sale copleșite de cele două atribute inferioare, *Rajas* și *Tamas*.[323] Fără îndoială, zeitățile și Rishii sunt legați de atributele *Sattwa*, O, cel mai bun dintre regi. Dar cei care sunt lipsiți de acest atribut în forma sa subtilă sunt întotdeauna considerați a avea o natură schimbătoare.[324]

Janamejaya spuse: Cum poate unul afectat de principiul schimbării să reușească să îl atingă pe acel Purushottama (cel dintâi dintre Purusha)? Spune-mi toate acestea, ceea ce, fără îndoială, îți este cunoscut. Discută-mi și despre Pravritti în ordine.

Vaisampayana spuse: Ceea ce este al douăzeci și cincilea (în enumerarea subiectelor așa cum este făcută în sistemul *Sankhya*) și anume, când reușește să se abțină complet de la acțiuni,

---

321 Această dorință, desigur, se leagă de dobândirea Eliberării. *Yoga-kshema* înseamnă literalmente dobândirea a ceea ce este dorit și protejarea a ceea ce a fost dobândit.

322 *Buddha* sau *Pratibuddha* înseamnă literalmente *trezit*. Sensul, desigur, este că o astfel de persoană a reușit să scape de toate impuritățile și dorințele. El a fost, ca să spunem așa, trezit din somnul ignoranței sau al întunericului.

323 Cei care urmează religia lui *Pravritti* dobândesc raiul etc. prin meritele lor. Meritele însă sunt epuizabile. Prin urmare, trebuie să cadă din rai. Creatorul *Brahma* își aruncă privirea asupra (ilizibil - JBH) celor care îl urmează pe *Pravritti*. Religia lui *Nivritti*, însă, duce la Eliberare. Narayana este cel care privește asupra oamenilor care se îndreaptă spre *Nivritti*.

324 Ceea ce se afirmă aici este că zeitățile și Rishii sunt cu siguranță înzestrați cu *Sattwa*. Dar acea *Sattwa* are o formă măreață. Prin urmare, ei nu pot atinge Eliberarea. Doar acea *Sattwa*, care are o formă subtilă, duce la Eliberare. Zeitățile, fără a putea atinge Eliberarea, rămân într-o stare schimbătoare sau plină de schimbări.

reușește să atingă *Purushottama*, care este extrem de subtil, care este învestit cu atributul *Sattwa* (în forma sa subtilă) și care este plin de esențele simbolizate de trei litere ale alfabetului (și anume **A**, **U** și **M**). Sistemul *Sankhya*, *Aranyaka-Veda* și scripturile *Pancharatra*, sunt toate una și aceeași și formează părți ale unui întreg. Aceasta este religia celor care sunt devotați cu sufletul lor întreg lui Narayana, religia care îl are pe Narayana ca esență.[325] Ca valurile oceanului, ridicându-se din ocean, se îndepărtează de el doar pentru a se întoarce la el în cele din urmă, tot așa diversele tipuri de cunoaștere, izvorâte din Narayana, se întorc la Narayana în cele din urmă. Ți-am explicat astfel, O, fiu al rasei lui Kuru, ce este religia *Sattwa*. Dacă ești competent pentru ea, O, Bharata, practică acea religie cuvenit. Tot așa l-a explicat binecuvântatul Narada învățătorului meu – Krishna născut pe insulă – cursul etern și neschimbător, numit *Ekanta* (care se termină în Unu), urmat de cei Albi [326] precum și de Yatii înveșmântați în galben. Vyasa, mulțumit de fiul lui Dharma, Yudhishthira, i-a transmis această religie regelui Yudhishthira cel drept, care era înzestrat cu o mare inteligență. Primind-o de la învățătorul meu, am transmis-o și ție! O, cel mai bun dintre regi, această religie este, din aceste motive, extrem de dificil de practicat. Alții, auzind-o, devin la fel de derutați cum ai fost și tu. Este Krishna cel care este protectorul universului și cel care îl înșală. El este cel care distruge și cauza, O, monarh.

SECȚIUNEA CCCL

Janamejaya a spus: Sistemul *Sankhya*, scripturile *Pancharatra* și *Aranyaka-Veda* - aceste sisteme diferite de cunoaștere sau religie, O, regenerați Rishi, sunt actuale în lume. Oare toate aceste sisteme predică același curs al îndatoririlor sau cursurile îndatoririlor predicate de ele sunt, O, ascetule, diferite unele de altele? Întrebat de mine, vorbește-mi despre *Pravritti* în ordinea cuvenită!

Vaisampayana a spus: Mă închin marelui Rishi care risipește întunericului și pe care Satyavati l-a născut lui Parasara în mijlocul unei insule, care posedă o mare cunoaștere și este înzestrat cu o mare generozitate sufletească. Învățații spun că el este originea străvechiului *Brahma*; că este a șasea formă a lui Narayana; că este cel mai important dintre Rishi; că este înzestrat cu puterea Yoga; că, fiind singurul fiu al părinților săi, este o porțiune întrupată a lui Narayana; și că, născut în circumstanțe extraordinare pe o insulă, este receptaculul inepuizabil al *Vedelor.* În epoca *Krita*, Narayana, cu o mare putere și o energie puternică, l-a creat ca fiu al său. Cu adevărat, Vyasa, cel cu suflet nobil, este nenăscut și străvechi și este receptaculul inepuizabil al *Vedelor*!

Janamejaya a spus: O, cel mai bun dintre oamenii regenerați, tu ai spus mai devreme că *Rishi* Vasishtha a avut un fiu pe nume Saktri și că Saktri a avut un fiu pe nume Parasara și că Parasara a avut un fiu pe nume Krishna, născut pe insulă, înzestrat cu mari merite ascetice. Îmi spui din nou că Vyasa este fiul lui Narayana. Întreb, oare într-o naștere anterioară Vyasa, cu o energie incomensurabilă, a izvorât din Narayana? O, tu, cu o mare inteligență, povestește-mi despre nașterea lui Vyasa care i s-a datorat lui Narayana!

Vaisampayana spuse: Dorind să înțeleagă semnificația *Śrutis*, învățătorul meu, acel ocean de asceze, care era extrem de devotat respectării tuturor datoriilor scripturale și dobândirii cunoștințelor, a locuit o perioadă într-o anumită regiune a munților Himavat. Înzestrat cu o inteligență deosebită, el obosise de penitențele sale din cauza efortului mare pus pe energiile sale, provocat de compunerea *Mahabharatei*. În acel moment, Sumanta și Jaimini și Paila, cu promisiuni ferme, și cu mine ca al patrulea, și Śuka, propriul său fiu, îl îngrijeau. Cu toții, O, rege, văzând oboseala simțită de învățătorul nostru, i-am fost de ajutor cu sârguință, angajați în a face tot ce era necesar pentru a alunga acea oboseală a sa. Înconjurat de acești ucenici ai săi, Vyasa strălucea în

325 Adică, practicile care constituie religia *ekantinilor* nu sunt cu adevărat diferite de cele stabilite în scripturile menționate mai sus.

326 Cine sunt albii la care se face referire în acest pasaj? Comentatorul explică faptul că acest cuvânt se referă la persoanele care duc un stil de viață domestic. *Yati* poartă robe colorate în galben sau roșu-gălbui. Gospodarii, însă, folosesc țesături albe. Cuvântul ar putea însemna și locuitorii Insulei Albe.

frumusețe pe pieptul munților Himavat, asemenea Domnului tuturor ființelor fantomatice, adică Mahadeva, în mijlocul acelor asistenți fantomatici ai săi. După ce a recapitulat *Vedele* cu toate ramurile lor, precum și semnificațiile tuturor Versurilor din *Mahabharata*, într-o zi, cu atenție deplină, ne-am apropiat de învățătorul nostru care, stăpânindu-și simțurile, era uneori absorbit în gânduri. Profitând de o pauză în conversație, i-am cerut acelui fruntaș al celor regenerați să ne explice semnificațiile *Vedelor* și Versurilor din *Mahabharata* și să ne relateze și întâmplările nașterii sale din Narayana. Fiind versat în toate subiectele de cercetare, el ne-a vorbit mai întâi despre interpretările *Śrutis* și ale *Mahabharatei*, apoi s-a apucat să ne relateze următoarele întâmplări legate de nașterea sa din Narayana.

Vyasa a spus: Ascultați, voi, ucenici, această narațiune supremă, această cea mai bună istorie care se referă din nou la nașterea unui Rishi. Această narațiune, aparținând erei *Krita*, mi-a devenit cunoscută prin asceza mea, voi, cei regenerați. Cu ocazia celei de-a șaptea creații, adică cea care a rezultat din Lotusul primordial, Narayana, înzestrat cu cele mai aspre penitențe, transcenzând atât binele, cât și răul, și posedând o splendoare de neegalat, L-a creat mai întâi pe *Brahma* din ombilicul Său. După ce *Brahma* a început să se nască, Narayana i-a spus: „Tu ai ieșit din ombilicul Meu. Înzestrat cu putere în ceea ce privește creația, pune-te la treabă pentru a crea diverse feluri de creaturi, raționale și irarionale.” Astfel vorbit de către autorul existenței sale, *Brahma*, cu mintea plină de neliniște, a simțit dificultatea sarcinii sale și a devenit reticent să facă ceea ce începuse. Înclinându-și capul înaintea lui Hari, care dăruiește binecuvântări, ilustrul Domn al universului, *Brahma* i-a spus următoarele cuvinte: „Mă închin în fața Ta, O, Domn al zeilor, dar te întreb ce putere am eu să creez diverse creaturi? Nu am înțelepciune. Tu dispune ce trebuie dispus în vederea acestui lucru.” Astfel vorbit de către *Brahma*, Domnul universului, adică Narayana, a dispărut acolo și atunci din fața lui *Brahma*. Domnul Suprem, zeul zeilor, șeful celor înzestrați cu inteligență, a început apoi să gândească. Zeița Inteligenței a apărut imediat înaintea puternicului Narayana. El însuși transcenzând toată Yoga, Narayana apoi, prin forța Yogăi, a aplicat corect Zeița Inteligenței. Ilustrul și puternicul și imuabilul Hari, adresându-se Zeiței Inteligenței, care era înzestrată cu activitate și bunătate și toată puterea Yogăi, i-a spus aceste cuvinte: „Pentru împlinirea sarcinii de a crea toate lumile, intră în *Brahma*.” Astfel poruncit de către Domnul Suprem, Inteligența a intrat imediat în *Brahma*. Când Hari a văzut că *Brahma* s-a unit cu Inteligența, I-a vorbit din nou, spunându-i: „Creează acum diverse feluri de creaturi.” Răspunzând lui Narayana prin rostirea cuvântului „*Da*”, *Brahma* a acceptat cu respect comanda progenitorului său. Narayana a dispărut apoi din prezența lui *Brahma* și într-o clipă s-a reîntors în locul său, cunoscut sub numele de Deva (Lumină sau Splendoare). Revenind la propria Sa dispoziție (a Nemanifestului), Hari a rămas în acea stare de unime. După ce sarcina creației a fost îndeplinită de *Brahma*, însă, un alt gând i-a apărut în minte lui Narayana. Într-adevăr, el a reflectat în acest fel: „*Brahma*, altfel numit Parameshthi, a creat toate aceste creaturi, compuse din Daitya, Danava, Gandharva și Rakshasa. Pământul nevoiaș a devenit povară grea din cauza greutății creaturilor. Mulți dintre Daitya, Danava și Rakshasa de pe Pământ vor fi înzestrați cu mare forță. Înzestrați cu penitențe, ei vor reuși, la diverse momente, să dobândească multe binecuvântări excelente. Umflați de mândrie și putere în urma acestor binecuvântări pe care le vor obține, ei vor asupri și vor necăji zeitățile și pe Rishi înzestrați cu forță ascetică. Prin urmare, este potrivit ca eu, din când în când, să ușurez povara Pământului, asumându-mi diverse forme pe rând, după cum va cere ocazia. Voi îndeplini această sarcină pedepsind pe cei răi și susținând pe cei drepți. (Astfel îngrijit de mine), Pământul, care este întruchiparea Adevărului, va reuși să-și ducă sarcina creaturilor. Asumând forma unui șarpe puternic, Eu însumi trebuie să susțin Pământul în spațiul gol. Susținut de mine astfel, el va susține întreaga creație, mobilă și imobilă. Întrupându-mă pe Pământ, prin urmare, în forme diferite, va trebui să o salvez de pericol în astfel de momente.” După ce a reflectat în acest fel, ilustrul ucigaș al lui Madhu a creat în mintea sa diverse forme în care să apară din timp în timp pentru a îndeplini sarcina în vedere. „Asumând forma unui Mistreț, a unui Om-Leu, a unui Pitic și a unor ființe umane, voi potoli sau voi ucide astfel de dușmani ai zeităților care vor deveni răi și necăjiți.” După aceasta, Creatorul original al universului a rostit din nou silaba, ***Bho***, făcând să răsune atmosfera de

ea. Din această silabă a vorbirii (Saraswati) a apărut un Rishi pe nume Sarasvat. Fiul, astfel născut din Vorbirea lui Narayana, a ajuns să fie numit şi *Apantara-tamas*. Înzestrat cu o putere mare, el cunoştea perfect trecutul, prezentul şi viitorul. Ferm în îndeplinirea jurămintelor, el era sincer în vorbire.[327] Acelui Rishi care, după naştere, se înclinase înaintea lui Narayana, acesta din urmă, care era Creatorul original al tuturor zeităţilor şi poseda o natură imuabilă, i-a spus acele cuvinte: „Tu ar trebui să-ţi îndrepţi atenţia către distribuirea *Vedelor,* O, cel mai de seamă dintre toţi cei înzestraţi cu inteligenţă."[328] Fă tu, aşadar, O, ascetule, ceea ce îţi poruncesc." – În obedienţă faţă de această poruncă a Stăpânului Suprem din a Cărui Vorbire Rishi Apantara-tamas a luat naştere, acesta din urmă, în *Kalpa* numită după Manu cel Născut din Sine, a distribuit şi aranjat *Vedele*. Pentru acel act al Rishi-ului, ilustrul Hari s-a bucurat de el, la fel ca şi pentru penitenţele sale bine îndeplinite, pentru jurământul şi practicile sale, şi pentru stăpânirea simţurilor sau pasiunilor sale. Adresându-i-se, Narayana a spus: „În fiecare *Manvantara,* O, fiule, tu vei acţiona astfel în ceea ce priveşte *Vedele*. Tu vei fi, în consecinţă, pentru acest act al tău, imuabil, O, reînnoit, şi incapabil de a fi transcenzat de nimeni. Când va începe era *Kali*, anumiţi prinţi din linia lui Bharata, care vor fi numiţi Kaurava, se vor naşte din tine. Ei vor fi renumiţi pe Pământ ca prinţi cu suflet înalt, conducând regate puternice. Născuţi din tine, dezbinări vor izbucni între ei, ducând la distrugerea lor reciprocă, cu excepţia ta. O, cel mai de frunte dintre cei reînviaţi,[329] în acea eră, înzestrat cu penitenţe austere, vei împărţi *Vedele* în diverse clase. Într-adevăr, în acea epocă întunecată, înfăţişarea ta va deveni întunecată. Vei face să curgă diverse feluri de datorii şi diverse feluri de cunoştinţe. Deşi înzestrat cu penitenţe austere, nu vei putea niciodată să te eliberezi de dorinţă şi de ataşamentul faţă de lume. Fiul tău, însă, va fi eliberat de orice ataşament, asemenea Sufletului Suprem, prin harul lui Madhava. Nu va fi altfel. Acela pe care brahmanii învăţaţi îl numesc fiul născut din mintea Marelui Bunic, anume Vasishtha, înzestrat cu mare inteligenţă şi asemenea unei mări de penitenţe, şi a cărui splendoare îl transcende pe cel al Soarelui însuşi, va fi progenitorul unei rase din care se va naşte un mare Rishi numit Parasara, posesor de energie şi putere măreaţă. Acel cel mai de frunte dintre oameni, acea mare de Vede, acel lăcaş al penitenţelor, va deveni tatăl tău (când te vei naşte în era *Kali*). Te vei naşte ca fiu al unei fecioare care locuieşte în casa tatălui ei, printr-un act de uniune cu marele Rishi Parasara. Nu vei avea îndoieli cu privire la semnificaţiile lucrurilor trecute, prezente şi viitoare. Înzestrat cu penitenţe şi instruit de mine, vei vedea întâmplările a mii şi mii de ere apuse de mult. Vei vedea prin mii şi mii de ere şi în viitor. În acea naştere, mă vei vedea pe Mine, o, ascete, — pe Mine care sunt fără naştere şi moarte, — întrupat pe Pământ (ca Krishna din rasa Yadu), înarmat cu discul. Toate acestea ţi se vor întâmpla ţie, O, ascete, prin meritul care va fi al tău în consecinţa devotamentului tău neîncetat faţă de Mine. Aceste cuvinte ale Mele nu vor fi niciodată altfel. Vei fi una dintre creaturile cele mai de seamă. Marea va fi faima ta. Soni (Saturn), fiul lui Surya, se va naşte într-un *Kalpa* viitor ca marele Manu al acelei perioade. În timpul acelui *Manvantara*, O, fiule, vei fi superior, în ceea ce priveşte meritele, chiar şi Manilor din diferitele perioade. Fără îndoială, vei fi aşa prin harul Meu. Tot ceea ce există în lume reprezintă rezultatul străduinţei Mele. Gândurile altora s-ar putea să nu corespundă cu faptele lor. În ceea ce Mă priveşte pe Mine, Eu ordon întotdeauna ceea ce gândesc, fără cel mai mic impediment!"[330] După ce a spus aceste cuvinte Rishiului Apantara-tamas, numit altfel Saraswat, Stăpânul Suprem l-a trimis, spunându-i: "Mergi. Eu sunt cel care s-a născut ca Apantara-tamas prin porunca lui Hari. Încă o dată m-am născut ca celebrul Krishna-Dvaipayana, un deliciu pentru rasa lui Vasishtha."[331]

---

327 Numele *Apantara-tamas* implică pe cineva a cărui întuneric sau ignoranţă a fost risipită.

328 *Vedakhyane Srutih kcuyya*, literalmente, cred, înseamnă că ar trebui să-ţi îndrepţi urechile către descrierea *Vedelor,* ceea ce implică faptul că ar trebui să te dedici unei distribuţii sau aranjamente a imnurilor şi *mantrelor* vedice.

329 Este dificil de înţeles care este sensul precis al expresiei *twamrite*. Literal înseamnă *fără tine*. Totuşi, dacă vorbitorul vrea să spună că toţi prinţii vor fi distruşi, cu excepţia ta, sau că vor fi distruşi fără ca tu să fii prezent printre ei, sau că o astfel de distrugere îi va ajunge fără ca tu să fii cauza ei, este dificil de stabilit.

330 *Anyo hanyam chintayati* pare să însemne că gândurile altora nu corespund cu acţiunile lor.

331 Aproape că nu este necesar să remarcăm faptul că termenul „*nandana*" înseamnă atât *fii*, cât şi *încântător.* Sensul etimologic este, desigur, *încântător.* Fiul sau nepotul este numit astfel deoarece este o sursă de încântare pentru tată sau bunic, alături de ceilalţi membri ai familiei. În versetul 58, "*nandana*" pare a fi folosit în sensul de *încântător.*

V-am spus astfel, dragii mei discipoli, circumstanţele primei Mele naşteri care a fost datorată harului lui Narayana, în aşa fel încât am fost o parte a lui Narayana însuşi. Voi, cei mai de frunte dintre cei înţelepţi, am îndurat, în vremuri străvechi, cele mai austere penitenţe, cu ajutorul celei mai înalte abstracţii a minţii. Voi, fiii, mişcat de marea Mea afecţiune pentru voi care sunteţi devotaţi Mie cu reverenţă, v-am spus tot ce aţi dorit să ştiţi de la Mine, anume, prima Mea naştere în zile de demult şi cealaltă naştere ulterioară (anume, cea prezentă)!

Vaisampayana a continuat: Ţie ţi-am povestit, O, monarh, circumstanţele referitoare la naşterea anterioară a venerabilului nostru învăţător, Vyasa, cu gândul nestemat, aşa cum ai întrebat. Ascultă-mă încă o dată. Există diverse tipuri de culte, O, rege înţelept, care poartă diverse nume precum *Sankhya*, Yoga, *Pancha-ratra*, *Vedele* şi *Pasupati*. Promulgatorul cultului *Sankhya* este considerat a fi marele *Rishi* Kapila. Hiranyagarbha primordial, şi nimeni altul, este cel care a promulgat sistemul Yoga. *Rishi* Apantara-tamas este considerat învăţătorul *Vedelor*, unii îl numesc pe acel Rishi cu numele de *Prachina-garbha*. Cultul cunoscut sub numele de *Pasupata* a fost promulgat de Domnul Uma, stăpânul tuturor creaturilor, adică veselul Siva, cunoscut şi sub numele de Sreekantha, fiul lui *Brahma*. Ilustrul Narayana este însuşi promulgatorul cultului, în totalitatea sa, cuprins în scripturile *Pancharatra*. În toate aceste culte, O, cel mai ilustru dintre regi, se vede că puternicul Narayana este unicul obiect de expunere. Conform scripturilor acestor culte şi măsura cunoaşterii pe care o conţin, Narayana este singurul obiect de închinare pe care îl promovează. Acei oameni ale căror viziuni, O, rege, sunt orbite de întuneric, nu reuşesc să înţeleagă că Narayana este Sufletul Suprem care pătrunde întreaga lume. Acei oameni înţelepţi care sunt autorii scripturilor spun că Narayana, care este un Rishi, este unicul obiect de închinare plină de reverenţă în univers. Eu spun că nu există nicio altă fiinţă ca El. Zeitatea Supremă, numită Hari, sălăşluieşte în inimile celor care au reuşit (cu ajutorul scripturilor şi al inferenţei) să alunge toate îndoielile. Madhava nu sălăşluieşte niciodată în inimile celor care sunt sub vraja îndoielilor şi care ar contesta totul cu ajutorul dialecticii false. Cei care cunosc scripturile *Pancharatra*, care respectă cuvenit datoriile stabilite în ele şi care sunt devotaţi lui Narayana cu întreaga lor fiinţă, reuşesc să intre în Narayana. Sistemele *Sankhya* şi Yoga sunt eterne. Toate *Vedele*, din nou, O, monarh, sunt eterne. Rishi, în toate aceste sisteme de cult, au declarat că această lume existentă din veacuri este Sinele lui Narayana. Trebuie să ştii că fie faptele, bune sau rele, sunt stipulate în *Vede* şi orice se întâmplă în cer şi pe Pământ, între cer şi ape, sunt toate cauzate şi izvorăsc din acel vechi *Rishi* Narayana.

SECŢIUNEA CCCLI

Janamejaya a spus: O, regeneratule, există mulţi *Purusha* sau există doar unul? Cine, în univers, este cel mai important dintre *Purusha*? Care, din nou, se spune că este sursa tuturor lucrurilor?

Vaisampayana a spus: În speculaţiile sistemelor *Sankhya* şi Yoga au fost menţionate mai mulţi *Purusha*, O, bijuterie a rasei lui Kuru. Cei care urmează aceste sisteme nu acceptă că există un singur *Purusha* în univers.[332] În acelaşi mod în care se spune că mulţii *Purusha* au o singură origine în *Purusha* Suprem, se poate spune că acest univers întreg este identic cu acel *Purusha* unic cu atribute superioare. Voi explica acest lucru acum, după ce m-am închinat în faţa învăţătorului meu Vyasa, acel prim dintre Rishi, care cunoaşte sufletul, înzestrat cu penitenţe, autocontrolat şi demn de veneraţie. Această speculaţie despre *Purusha*, O, rege, se găseşte în toate *Vedele*. Este bine cunoscut că este identică cu Rita şi Adevărul. Cel mai de seamă dintre Rishi, anume Vyasa, s-a gândit la aceasta. După ce s-au ocupat de reflecţia asupra a ceea ce se numeşte Adhyatma, diverşi Rishi, O, rege, având-l pe Kapila ca prim, şi-au exprimat opiniile pe acest subiect, atât în general, cât şi în

332 Comentatorul explică aceste versete în felul următor. În ceea ce priveşte scopurile obişnuite, atât *Sankhya*, cât şi yoghinii vorbesc despre mulţi *Purusha*. În realitate, însă, în scopul celui mai înalt adevăr, există un singur *Purusha*. Nu văd această limitare în versul în sine. Adevărul este că ceea ce spune comentatorul trebuie văzut în următorul Verset.

particular. Prin grația lui Vyasa cu energie inegalabilă, îți voi expune pe scurt ceea ce a spus Vyasa despre această chestiune a Unicității lui *Purusha*. În acest context este citată vechea narațiune a discuției dintre *Brahma*, O, rege, și Mahadeva cu Trei Ochi. În mijlocul Oceanului de lapte, există un munte foarte înalt, de o mare strălucire, ca cea a aurului, cunoscut, O, monarh, sub numele de *Vaijayanta*. Mergând acolo singur, din propria sa reședință de mare splendoare și fericire, ilustrul zeu *Brahma* își petrecea foarte des timpul, angajat în gândirea cursului lui Adhyatma. În timp ce *Brahma* cel cu patru fețe și cu mare intelect stătea acolo, fiul său Mahadeva, care se născuse din fruntea lui, l-a întâlnit într-o zi în timpul rătăcirilor sale prin univers. În vremuri străvechi, Shiva cel cu Trei Ochi, înzestrat cu putere și Yoga înaltă, în timp ce se deplasa pe cer, l-a văzut pe *Brahma* șezând pe acel munte și, prin urmare, a coborât rapid pe vârf. Cu inima veselă, s-a prezentat înaintea progenitorului său și i-a venerat picioarele. Văzându-l pe Mahadeva prostrat la picioarele sale, *Brahma* l-a ridicat cu mâna stângă. După ce l-a ridicat astfel pe Mahadeva, *Brahma*, acel stăpân puternic și unic al tuturor creaturilor, i-a vorbit fiului său, pe care îl întâlnise după mult timp, în aceste cuvinte.

StrăMoşul a zis: Fii bine venit, O, tu, cel cu brațe puternice. Cu noroc să te văd venind în prezența mea după atâta timp. Sper, O, fiule, că totul este în regulă cu penitențele și cu studiile și recitările tale vedice. Tu ești mereu atent la cele mai austere penitențe. De aceea te întreb despre progresul și bunăstarea acelor penitențe ale tale!

Rudra a zis: O, ilustre, prin harul tău, totul este bine cu penitențele și studiile mele vedice. Este bine și pentru univers. Am văzut fața ta ilustră cu mult timp în urmă în propria ta casă de fericire și strălucire. Vin de acolo pe acest munte care este acum locuința picioarelor tale.[333] O mare curiozitate mi-a stârnit această retragere a ta într-un loc atât de singuratic din regiunea ta obișnuită de fericire și splendoare. Motivul trebuie să fie mare, O, Străмoşule, pentru un astfel de act din partea ta. Propria ta locuință principală este liberă de durerile foamei și ale setei și este locuită de zei și de Asura, de Rishi cu splendoare incalculabilă precum și de Gandharva și Apsara. Părăsind un astfel de loc de fericire, tu locuiești singur pe acest munte cel mai de seamă. Cauza nu poate fi decât gravă.

Brahma a zis: Acest munte cel mai de seamă, numit *Vaijayanta*, este întotdeauna reședința mea. Aici, cu mintea concentrată, meditez asupra unuia *Puruşha* universal, cu proporții infinite.

Rudra a zis: Ești născut din tine însuți. Mulți sunt Puruşii pe care i-ai creat. Alții din nou, O, *Brahma*, sunt creați de tine. *Purusha* Infinit, însă, despre care vorbești, este unul și singur. Cine este acel *Purusha* cel mai de seamă, O, *Brahma*, pe care îl meditezi? Marea curiozitate mă cuprinde pe acest subiect. Te rog, alungă îndoiala care mi-a stăpânit mintea.

Brahma a zis: O, fiule, mulți sunt acei *Puruşi* despre care vorbești. Unul *Purusha*, însă, la care mă gândesc, transcende toți *Puruşii* și este invizibil. *Puruşii* mulți care există în univers au acest unul *Purusha* ca bază; și din moment ce se spune că acest unul *Purusha* este sursa din care au izvorât toți *Puruşii* nenumărați, de aceea toți aceștia din urmă, dacă reușesc să se dezbrace de atribute, devin capabili să intre în acel unul *Purusha* care este identificat cu universul, care este suprem, care este cel mai de seamă dintre cei de seamă, care este etern și care este el însuși dezbrăcat și deasupra tuturor atributelor.

SECȚIUNEA CCCLII

Brahma a zis: Ascultă, O, fiu, cum este indicat acel *Puruşa*. El este etern și neschimbător, El

333 „Lăcașul picioarelor tale” înseamnă „lăcașul tău”. Până în ziua de azi, când menționează persoane care merită respect, hindușii le numesc „picioarele lui cutare”.

este nealterabil şi nemăsurat. El pătrunde toate lucrurile.[334] O, cel mai bun dintre toate făpturile, acel *Puruşa* nu poate fi văzut de tine, sau de mine, sau de alţii. Cei înzestraţi cu înţelegere şi simţuri, dar lipsiţi de autocontrol şi de liniştea sufletului, nu pot ajunge să-L vadă. Se spune că *Puruşa* Suprem poate fi văzut doar cu ajutorul cunoaşterii. Deşi lipsit de corp, El locuieşte în fiecare corp. Deşi locuieşte, din nou, în corpuri, El nu este atins niciodată de acţiunile săvârşite de acele corpuri. El este *Antaratma* (sufletul interior) al meu. El este sufletul tău lăuntric. El este Martorul omniscient care locuieşte în toate fiinţele întrupate şi este angajat în a le observa faptele. Nimeni nu îl poate prinde sau înţelege vreodată. Universul este coroana capului Său. Universul este braţele Sale. Universul sunt picioarele Sale. Universul sunt ochii Săi. Universul este nasul Său. Singur şi unic, El rătăceşte prin toate *Kshetra-ele* (Corpurile) neîngrădit de nicio limitare a voinţei Sale şi cum doreşte. *Kshetra* este un alt nume pentru corp. Şi deoarece El cunoaşte toate *Kshetra-ele*, precum şi toate faptele bune şi rele, de aceea, Cel care este sufletul Yoga este numit cu numele de *Kshetrajna*.[335] Nimeni nu reuşeşte să perceapă cum intră în fiinţele întrupate şi cum iese din ele. În conformitate cu modul *Sankhya*, precum şi cu ajutorul Yoga şi cu respectarea cuvenită a orânduirilor prescrise de acesta, sunt angajat să meditez asupra cauzei acelui *Puruşa*, dar, vai, nu sunt capabil să înţeleg acea cauză, oricât de excelentă ar fi. Voi vorbi însă, după măsura cunoaşterii mele, despre acel *Puruşa* etern şi despre Unicitatea şi măreţia Sa supremă. Învăţaţii vorbesc despre El ca fiind un singur Puruşa. Acea Fiinţă eternă unică merită denumirea de *Mahapurusha* (Marele *Puruşa* suprem). Focul este un element, dar se poate vedea cum se aprinde în o mie de locuri în o mie de circumstanţe diferite. Soarele este unul şi singur, dar razele Sale se extind asupra întregului univers. Tăcerile sunt de natură diversă, dar ele au o singură origine comună din care au izvorât. Vântul este unul, dar suflă în forme diverse în lume. Oceanul cel mare este unicul părinte al tuturor apelor din lume văzute în diverse circumstanţe. Lipsit de atribute, acel singur *Puruşa* este universul manifestat în infinitate. Din El curgând, universul infinit intră din nou în acel singur *Puruşa* care transcende toate atributele, când vine vremea distrugerii sale. Prin renunţarea la conştiinţa de corp şi de simţuri, prin renunţarea la toate faptele bune şi rele, prin renunţarea atât la adevăr, cât şi la fals, reuşeşte cineva să se dezbrace de atribute. Persoana care realizează acel *Puruşa* de neconceput şi îi înţelege existenţa subtilă în forma cvadruplă de *Aniruddha*, *Pradyumna*, *Sankarshana* şi Vasudeva, şi care, ca urmare a acestei înţelegeri, atinge liniştea perfectă a inimii, reuşeşte să intre şi să se identifice cu acel singur *Puruşa* minunat. Unii oameni înzestraţi cu erudiţie îl numesc suflet suprem. Alţii îl consideră sufletul unic. Un al treilea grup de erudiţi îl descriu ca fiind sufletul.[336] Adevărul este că Acela care este Sufletul Suprem este întotdeauna lipsit de atribute. El este Narayana. El este sufletul universal şi El este *Puruşa* unic. El nu este niciodată afectat de roadele faptelor, la fel cum frunza de lotus nu este niciodată udată de apa pe care cineva o aruncă asupra ei. *Karamta* (Sufletul acţionant) este diferit. Acel Suflet este uneori angajat în fapte şi când reuşeşte să renunţe la fapte atinge Eliberarea sau identitatea cu Sufletul Suprem. Sufletul activ este înzestrat cu cele şapte şi zece posesii.[337] Astfel se spune că există nenumărate feluri de *Puruşa* în ordine. În realitate, însă, există un singur *Puruşa*. El este lăcaşul tuturor orânduirilor în ceea ce priveşte universul. El este obiectul suprem al cunoaşterii. El este în acelaşi timp cunoscătorul şi obiectul ce trebuie cunoscut. El este în acelaşi timp cel care gândeşte şi obiectul gândirii. El este cel care mănâncă şi hrana care este mâncată. El este cel care miroase şi mirosul care este mirosit. El este în acelaşi timp cel care atinge şi obiectul atins. El este agentul care vede şi obiectul care este văzut. El este cel care aude şi

---

334 Comentatorul explică sensul cuvintelor folosite în acest verset în felul următor — El este numit *Purusha*, datorită atributului plenitudinii eterne, deoarece nu are nici început, nici sfârşit; imuabil, deoarece nu există nicio schimbare în el; nedeteriorabil, deoarece nu are un corp care să poată fi supus descompunerii; incomensurabil, deoarece mintea nu-l poate concepe în plenitudinea Sa.

335 Faptele se numesc semințe. Semințele produc copaci. Faptele duc la dobândirea corpurilor. Prin urmare, pentru producerea corpurilor, faptele operează ca semințele.

336 Sensul pare a fi acesta: în sistemul Yoga El este numit Sufletul Suprem, căci yoghinii afirmă existenţa a două suflete, *Jivatman* şi Sufletul Suprem, şi afirmă superioritatea acestuia din urmă faţă de primul. *Sankhya* consideră sufletul Jiva şi Sufletul Suprem ca fiind unul şi acelaşi lucru. O a treia clasă de oameni gândeşte totul ca fiind Suflet, neexistând nicio diferenţă între Sufletul unic şi universul manifestat în infinit.

337 Sufletul care acționează este ascuns în *Linga-sahra*, cu care devine când o ființă umană, când o zeitate, când un animal etc., iar cele zece posesiuni sunt cinci *prana*, mintea, inteligența și zece organe de simț.

obiectul care este auzit. El este cel care concepe şi obiectul care este conceput. El posedă atribute şi este lipsit de ele. Ceea ce a fost numit anterior, O, fiu, Pradhana, şi este mama lui *Mahat tattwa* nu este altceva decât strălucirea Sufletului Suprem; deoarece El este cel care este etern, fără distrugere şi fără sfârşit şi întotdeauna neschimbător. El este cel care creează orânduirea primară chiar şi în privinţa lui Dhatri. Brahmani învăţaţi Îl numesc cu numele de *Aniruddha*. Orice fapte, înzestrate cu merite excelente şi pline de binecuvântări, care izvorăsc în lume din *Vede*, au fost cauzate de El.[338] Toţi zeii şi toţi Rishii, cu suflete liniştite, ocupând locurile lor pe altar, Îi dedică prima parte a jertfelor lor.[339] Eu, *Brahma*, maestrul primar al tuturor făpturilor, am apărut din El, şi tu ai apărut din mine. Din mine au izvorât universul cu toate creaturile sale mobile şi nemişcate, şi toate *Vedele*, O, fiu, cu misterele lor. Împărţit în patru părţi (şi anume, *Aniruddha*, *Pradyumna*, *Sankarshana* şi Vasudeva), El se joacă după cum doreşte. Acel ilustru şi divin Domn este chiar aşa, trezit prin propria Sa cunoaştere. Ţi-am răspuns astfel, O, fiu, conform întrebărilor tale şi conform modului în care chestiunea este expusă în sistemul *Sankhya* şi în filozofia Yoga.

SECŢIUNEA CCCLIII

Sauti a spus: După ce Vaisampayana i-a explicat regelui Janamejaya în acest fel gloria lui Narayana, a început să discute despre un alt subiect, recitând întrebarea lui Yudhishthira şi răspunsul pe care Bhishma l-a dat în prezenţa tuturor Pandava şi Rishi, precum şi a lui Krishna însuşi. Într-adevăr, Vaisampayana a început prin a spune ceea ce urmează.[340]

Yudhishthira a spus: Ne-ai vorbit, O, străvechiule, despre îndatoririle aferente religiei Eliberării. Se cuvine acum să ne spui care sunt îndatoririle principale ale persoanelor aparţinând diferitelor moduri de viaţă![341]

Bhishma a spus: Datoriile rânduite pentru fiecare mod de viaţă sunt capabile, dacă sunt îndeplinite bine, să ducă la cer şi la fructul înalt al Adevărului. Datoriile care sunt ca atâtea uşi către mari jertfe şi daruri, şi nicio practică inculcată de ele nu este zadarnică în privinţa consecinţelor. Cel care adoptă anumite datorii cu credinţă statornică şi fermă, laudă aceste datorii adoptate de el, excluzând pe celelalte, O, şef al rasei lui Bharata. Această temă în particular, despre care doreşti să vorbesc, a fost în vremuri străvechi subiect de conversaţie între rishi-ul ceresc Narada şi şeful zeilor, anume Indra. Marele *rishi* Narada, O, rege, venerat de întreaga lume, este un *siddha*, adică *sadhana*-ul său şi-a atins împlinirea. El rătăceşte prin toate lumile, neobstrucţionat de nimic, asemenea vântului omniprezent. Odată, el a plecat la sălaşul lui Indra. Datorită onorurilor cuvenite din partea şefului zeilor, el s-a aşezat aproape de gazda sa. Văzându-l aşezat în largul său şi fără oboseală, stăpânul lui Sachi i-a adresat cuvintele: „O, mare rishi, ai văzut ceva minunat, O, fără de păcat? O, rishi reînnoit, încununat cu succes ascetic, tu rătăceşti, mişcat de curiozitate, prin universul obiectelor mobile şi nemişcate, văzând toate lucrurile. O, rishi ceresc, nu există nimic în univers care să îţi fie necunoscut. Spune-mi, aşadar, despre vreun incident minunat pe care s-ar putea să îl fi văzut, auzit sau simţit.” Astfel întrebat, Narada, acel cel mai vestit dintre vorbitori, O, rege, a început să recite şefului zeilor istoria extinsă care urmează. Ascultă-mă acum cum recit acea poveste pe care Narada a spus-o înaintea lui Indra. O voi relata în acelaşi mod în care rishi-ul ceresc a povestit-o şi cu acelaşi scop pe care l-a avut şi el!

---

338 Comentatorul presupune că *Dhaturadyam Vidhanam* implică ceea ce este cunoscut sub numele de *Mahat*, adică existenţa *Jiva* înainte de apariţia conştiinţei Egoului.

339 *Pragyansa* este o anumită parte a altarului. Ambii traducători vernaculari omit cuvântul în traducerile lor.

340 Această porţiune nu apare în toate textele. Am considerat potrivit să o adaug pentru a explica legătura. Majoritatea textelor încep brusc prin a spune — Yudhishthira a spus etc. etc.

341 Scopul întrebării este de a stabili care este cel mai important dintre toate modurile de viaţă. Deşi Renunţarea a fost descrisă ca fiind cel mai bun dintre toate modurile de viaţă, totuşi, îndatoririle acelui mod sunt extrem de dificil de practicat. Prin urmare, Yudhishthira doreşte să ştie dacă îndatoririle oricărui alt mod de viaţă pot fi considerate superioare.

SECȚIUNEA CCCLIV

Bhishma spuse: Într-un oraș excelent numit Mahapadma, situat în partea de sud a râului Gange, locuia, O, cel mai bun dintre oameni, un Brahmana cu sufletul concentrat. Născut în rasa lui Atri, era înzestrat cu amabilitate. Toate îndoielile îi fuseseră alungate (prin credinţă şi contemplaţie) şi era foarte versat în calea pe care trebuia să o urmeze. Respectând întotdeauna datoriile religioase, îşi avea furia sub control perfect. Mereu mulţumit, era stăpânul complet al simţurilor sale. Dedicat penitenţelor şi studiului *Vedelor,* era onorat de toţi oamenii buni. Obţinea avere prin mijloace drepte, iar conduita sa în toate privinţele corespundea modului său de viaţă şi ordinului căruia îi aparţinea. Familia din care provenea era mare şi renumită. Avea multe rude şi cunoştinţe, şi mulţi copii şi soţii. Comportamentul său era întotdeauna respectabil şi fără cusur. Observând că avea mulţi copii, Brahmanul s-a dedicat realizării actelor religioase la o scară largă. Observanţele sale religioase, O, rege, se refereau la obiceiurile propriei sale familii.[342] Brahmanul medita că trei feluri de datorii au fost stabilite pentru a fi respectate. Erau, în primul rând, datoriile stipulate în *Vede* cu privire la ordinul în care se născuse şi modul de viaţă pe care îl urma (şi anume, un Brahmana în respectarea vieţii de familie). Erau, în al doilea rând, datoriile prescrise în scripturi, şi anume cele numite în mod special *Dharmasastre*. Şi, în al treilea rând, erau acele datorii pe care le-au urmat bărbaţi eminenţi şi veneraţi din vremurile de demult, chiar dacă nu se găseau nici în *Vede*, nici în scripturi.[343] ”Pe care dintre aceste datorii să le urmez? Care dintre ele, odată urmate de mine, sunt susceptibile de a-mi aduce beneficiu? Care ar trebui să fie refugiu anume?” Gânduri de acest fel îl tulburau mereu. El nu îşi putea rezolva îndoielile. În timp ce era tulburat de astfel de reflecţii, un Brahmana cu sufletul concentrat şi respectând o religie foarte superioară, i-a venit în casă ca oaspete. Gospodarul şi-a onorat oaspetele cuvenit, conform acelor orânduieli de venerare care sunt stabilite în scripturi. Văzându-şi oaspetele odihnit şi aşezat în largul său, gazda i-a adresat următoarele cuvinte.

Brahmanul a zis: O, fără de păcat, am devenit deosebit de ataşat de tine în urma dulceaţei conversaţiei tale. Tu ai devenit prietenul meu. Ascultă-mă, căci vreau să-ţi spun ceva. O, cel mai ilustru dintre Brahmanas, după ce am predat fiului meu îndatoririle de gospodar, doresc să îndeplinesc cele mai înalte datorii ale omului. Care ar trebui să fie calea mea, O, cel regenerat? Bazându-mă pe sufletul *Jiva*, doresc să ajung la existenţa în sufletul cel unic (suprem). Vai, legat de legăturile ataşamentului, nu am inima să mă apuc efectiv să îndeplinesc această sarcină.[344] Şi, deoarece cea mai bună parte a vieţii mele a trecut în respectarea vieţii casnice, doresc să dedic rămăşiţa vieţii mele pentru a obţine mijloacele necesare cheltuielilor călătoriei mele pentru timpul ce va veni. Dorinţa mi-a apărut în minte de a traversa oceanul lumii. Vai, de unde voi găsi pluta religiei (cu care să-mi îndeplinesc scopurile)? Auzind că chiar şi zeităţile sunt persecutate şi puse să sufere roadele faptelor lor, şi văzând şirurile de stindarde şi steaguri ale lui Yama plutind deasupra capetelor tuturor creaturilor, inima mea nu mai găseşte plăcere în diversele obiecte de plăcere cu care intră în contact. Văzând de asemenea că Yatii depind pentru subzistenţa lor de milosteniile obţinute în timpul cerşetoriei lor, nu am respect nici pentru religia Yatiilor. O, onorat oaspete al

---

342 Obiceiurile familiale sunt întotdeauna respectate cu mare grijă. Chiar şi atunci când sunt incompatibile cu rânduielile scripturilor, astfel de obiceiuri nu îşi pierd forţa obligatorie. Oricât de reprobabilă ar fi vânzarea unei fiice sau a unei surori, marele rege Salya, când a dăruit-o pe sora sa Madri lui Pandu, a insistat să ia o sumă de bani, invocând obiceiul familial nu doar ca o scuză, ci ca ceva obligatoriu. Până în ziua de azi, animalele sunt sacrificate în sacrificiile multor familii care urmează credinţa Vaishnava, justificarea fiind obiceiul familial.

343 Vedele, strict vorbind, nu sunt scripturi, deoarece sunt auzite, scripturile fiind acele ordonanţe care sunt scrise. Desigur, *Vedele* au fost redactate în scris, dar, cu toate acestea, ele continuă să fie numite *Srutis*, aşa cum Legea Comună a Angliei, deşi redactată în scris, este încă numită lege nescrisă etc. etc.

344 Unele texte interpretează în mod eronat „*sthitah*” pentru „*sthitim*”. „*Eka eva atmani sthitim kartum*”, tradus literal, înseamnă *a atinge existenţa într-unul singur suflet*. Aceasta înseamnă a realiza uniunea *Jiva*-Suflet cu „Sufletul Suprem”. ”Bazându-mă pe Suflet, voi încerca să exist în un singur Suflet”, pe scurt, înseamnă că voi încerca să unesc *Jiva* cu Sufletul Suprem. Diferenţa dintre *Kankhami* şi *Ichcchemi* este bine ilustrată de comentator, referindu-se la cazul omului cu stomacul slab care tânjeşte după hrană de tot felul, dar care nu doreşte să mănânce de teama de a nu-şi agrava boala.

meu, tu, ajutat de acea religie care se bazează pe inteligență și rațiune, pune-mă pe calea respectării unui anumit set de datorii și practici![345]

Bhishma a continuat: Înzestrat cu mare înțelepciune, oaspetele, auzind această vorbă a gazdei sale care era în conformitate cu dreapta cuviință, a rostit aceste cuvinte dulci cu o voce melodioasă.

Oaspetele a spus: Și eu sunt nedumerit în privința acestui subiect. Același gând îmi ocupă mintea. Nu pot ajunge la concluzii definitive. Raiul are multe porți. Unii aplaudă Eliberarea. Unii oameni regenerați laudă roadele ce pot fi obținute prin îndeplinirea jertfelor. Unii se refugiază în modul de viață al sihăstriei. Unii, din nou, se îndreaptă spre modul de viață casnic. Unii se bazează pe meritele ce pot fi obținute prin îndeplinirea datoriilor regilor. Unii se bazează pe roadele acelei culturi care constă în reținerea sufletului. Unii cred că meritele rezultate din ascultarea cuviincioasă față de dascăli și bătrâni sunt eficiente. Unii își impun restricții asupra vorbirii. Unii, slujindu-și cu dăruire mamele și tații, au ajuns în rai. Unii au urcat în rai prin practicarea datoriei compasiunii, iar alții prin practicarea Adevărului. Unii se avântă în luptă și, după ce își dau viața, au atins raiul. Unii, din nou, atingând succesul prin practicarea jurământului numit *Unccha*, s-au îndreptat pe calea raiului. Unii s-au dedicat studiului *Vedelor.* Înzestrați cu fericire și dedicați unui astfel de studiu, acești oameni, posesori de inteligență, cu suflete liniștite și având simțurile sub control deplin, ajung în rai. Alții, caracterizați prin simplitate și adevăr, au fost uciși de oameni vicleni. Înzestrați cu suflete pure, acești oameni ai adevărului și simplității au devenit rezidenți onorați ai raiului. În această lume, se vede că oamenii ajung în rai printr-o mie de porți ale datoriei, toate larg deschise. Înțelegerea mea a fost tulburată de întrebarea ta, ca un norișor pufos în fața vântului.

SECȚIUNEA CCCLV

Oaspetele a continuat: Cu toate acestea, O, Brahmana, mă voi strădui să te instruiesc cum se cuvine. Ascultă-mă în timp ce îți recit ceea ce am auzit de la învățătorul meu. În locul unde, în cursul unei creații anterioare, a fost pusă în mișcare roata dreptății, în pădurea cunoscută sub numele de Naimisha și care este situată pe malurile Gomati, există un oraș numit după Naga. Acolo, în acea regiune, toate zeitățile, fiind adunate, au săvârșit în vremurile de demult un mare sacrificiu. Acolo, cel mai important dintre regii pământești, Mandhatri, l-a învins pe Indra, șeful ființelor cerești. Un Naga puternic, cu suflet drept, locuiește în orașul care se află în acea regiune. Acel mare Naga este cunoscut sub numele de Padmanabha sau Padma. Umblând pe calea triplă (a faptelor, cunoașterii și adorării), el satisface toate creaturile în gând, cuvânt și faptă. Reflectând asupra tuturor lucrurilor cu mare grijă, el îi protejează pe cei drepți și îi pedepsește pe cei răi adoptând cvadrupla politică a concilierii, provocând disensiuni, oferirea de daruri sau mită și folosirea forței. Mergând acolo, ar trebui să-i pui întrebările pe care le dorești. El îți va arăta cu adevărat care este cea mai înaltă religie. Acel Naga este întotdeauna îndrăgostit de oaspeți. Înzestrat cu o mare inteligență, este bine versat în scripturi. Posedă toate virtuțile dezirabile, asemenea cărora nu se observă la nicio altă persoană. Prin fire, este întotdeauna respectuos față de acele îndatoriri care sunt îndeplinite cu sau în apă.[346] Este devotat studiului *Vedelor.* Este înzestrat cu penitențe și autocontrol. Are o mare bogăție. Face sacrificii, oferă daruri, se abține de la a provoca rău și practică iertarea. Conduita sa este excelentă în toate privințele. Sincer în vorbire și lipsit de răutate, comportamentul său este bun, iar simțurile sale sunt sub control adecvat. Mănâncă după ce își hrănește toți oaspeții și servitorii. Este amabil în vorbire. Are cunoștințe despre ceea ce este benefic, ceea ce este simplu și corect și ceea ce este demn de reproș. El evaluează ceea ce face și ceea ce lasă nefăcut. El nu

345 *Sattwikani* se referă la zeități și la alte persoane care sunt înzestrate cu atributul *Sattwa*. *Samyujyamanani* se referă la nașterile și morțile lor ca zeități și oameni, în consecință a roadelor culese ale acțiunilor săvârșite. Niryyatyamanani este tulburat sau afectat în urma unor astfel de nașteri și morți. Rândurile de standarde și steaguri ale lui Yama se referă la diversele boli care afectează toate creaturile.

346 Comentatorul explică faptul că *nityah-salilah* înseamnă *pură ca apa*. Cred că acesta nu este sensul cuvântului aici.

acționează niciodată cu ostilitate față de nimeni. El este întotdeauna angajat să facă ceea ce este benefic pentru toate creaturile. El aparține unei familii la fel de pure și nealterate ca apa unui lac din mijlocul Gangelui.

SECȚIUNEA CCCLVI

Gazda a răspuns: Am auzit cuvintele tale, atât de mângâietoare, cu atâta satisfacție pe câtă simte o persoană foarte încărcată când povara îi este luată de pe cap sau de pe umeri. Satisfacția pe care o simte un călător care a parcurs un drum lung pe jos când se întinde pe un pat, aceea pe care o simte o persoană când găsește un loc unde să se așeze după ce a stat mult timp în picioare din lipsă de spațiu, sau aceea pe care o simte o persoană însetată când găsește un pahar cu apă rece, sau aceea pe care o simte un om flămând când i se aduce mâncare gustoasă, sau aceea pe care o simte un oaspete când i se așază în față o farfurie cu mâncare dorită la momentul potrivit, sau aceea pe care o simte un bătrân când, după multă dorință, primește un fiu, sau aceea pe care o experimentează cineva când se întâlnește cu un prieten drag sau o rudă de care devenise extrem de îngrijorat, se aseamănă cu cea cu care am fost umplut în urma acestor cuvinte rostite de tine.[347] Am ascultat ca un om cu privirea în sus ceea ce a căzut de pe buzele tale și meditez asupra semnificației lor. Cu aceste cuvinte înțelepte, tu m-ai instruit cu adevărat! Da, voi face ceea ce mi-ai poruncit. Poți pleca mâine în zori, petrecând noaptea fericit cu mine și alungându-ți oboseala printr-o astfel de odihnă. Privește, razele divine ale lui Surya au fost parțial estompate și zeul zilei își continuă cursul descendent!

Bhishma a continuat: Îngrijit cu ospitalitate de acel Brahmana, oaspetele învățat, O, ucigaș de dușmani, și-a petrecut acea noapte în compania gazdei sale. Într-adevăr, amândoi și-au petrecut noaptea fericiți, conversând cu veselie unul cu celălalt pe tema datoriilor celui de-al patrulea mod de viață, și anume *Sannyasa* (Renunțarea). Conversația lor era atât de captivantă încât noaptea a trecut ca și cum ar fi fost zi. Când a venit zorii, oaspetele a fost onorat cu ritualurile cuvenite de către Brahmana, al cărui suflet era nerăbdător să îndeplinească ceea ce (conform discursului oaspetelui) era considerat benefic pentru el. După ce și-a luat rămas bun de la oaspetele său, dreptul Brahmana, hotărât să-și atingă scopul, și-a luat la revedere de la rudele și partenerii săi și a plecat la timp spre sălașul acelui fruntaș dintre Naga, având inima fixată cu tărie asupra lui.

SECȚIUNEA CCCLVII

Bhishma spuse: Înaintând prin multe păduri încântătoare și lacuri și ape sfinte, Brahmanul a ajuns în cele din urmă la reședința unui anumit ascet. Ajuns acolo, l-a întrebat, în cuvinte potrivite, despre Naga de care auzise de la oaspetele său, și, instruit de acesta, și-a continuat călătoria. Cu o idee clară despre scopul călătoriei sale, Brahmanul a ajuns apoi la casa Naga-ului. Intrat acolo cuvenit, s-a anunțat în cuvinte potrivite, spunând: „Ho! Cine este acolo! Sunt un Brahman, venit aici ca oaspete!” Auzind aceste cuvinte, soția castă a Naga-ului, înzestrată cu o mare frumusețe și devotată îndeplinirii tuturor datoriilor, s-a arătat. Mereu atentă la datoriile ospitalității, l-a venerat pe oaspete cu riturile cuvenite și, primindu-l, a spus: „Ce pot face pentru tine?”

Brahmanul a spus: ”O, doamnă, sunt suficient de onorat de tine prin cuvintele dulci pe care mi le-ai spus. Oboseala călătoriei mele a fost, de asemenea, alungată. Doresc, O, doamnă binecuvântată, să-l văd pe excelentul tău soț. Acesta este scopul meu înalt. Acesta este singurul obiect al dorinței mele. Din acest motiv am venit astăzi la reședința Naga-ului, soțul tău.” Soția

347 Este de remarcat faptul că cuvântul „*atithi*”, care este tradus „oaspete” aici și în alte părți, înseamnă o persoană care intră fără invitație în locuința unui stăpân de familie. Un astfel de individ este adorabil. Toate zeitățile locuiesc în persoana sa. Se presupune că el îl favorizează pe stăpânul de familie oferindu-i oportunitatea de a îndeplini ritualurile ospitalității. Indiferent de respectul acordat unui oaspete, acesta nu se poate aștepta să fie servit cu mâncare până când stăpânul de familie nu a făcut tot posibilul să-l servească atât de somptuos pe cât i-au permis circumstanțele. Prin urmare, până când mâncarea i se pune în față, oaspetele devine foarte flămând.

Naga-ului a spus: „Prea cinstitule domn, soțul meu a plecat să tragă carul lui Surya timp de o lună. O, învățate Brahman, el se va întoarce în cincisprezece zile și, fără îndoială, se va arăta ție. Ți-am spus astfel motivul absenței soțului meu de acasă. Oricum ar fi, ce altceva pot să fac pentru tine? Spune-mi asta!”

Brahmanul a spus: „O, doamnă castă, am venit aici cu scopul de a-ți vedea soțul. O, venerabilă doamnă, voi locui în pădurea adiacentă, așteptându-i întoarcerea. Când soțul tău se va întoarce, te rog să-i spui că am sosit în acest loc împins de dorința de a-l vedea. De asemenea, ar trebui să mă informezi despre întoarcerea lui când se va întâmpla acest lucru. O, doamnă binecuvântată, voi locui până atunci pe malurile Gomatului, așteptând întoarcerea lui și trăind tot timpul cu hrană frugală.” După ce i-a spus acest lucru în mod repetat soției Naga-ului, cel mai eminent dintre Brahmanii s-a îndreptat spre malurile Gomatului pentru a locui acolo până la momentul întoarcerii Naga-ului.

SECȚIUNEA CCCLVIII

Bhishma a continuat: Nāgașii orașului au devenit extrem de îngrijorați când au văzut că acel Brahmana, devotat practicii ascezei, continua să locuiască în pădure, abținându-se în totalitate de la mâncare, în așteptarea sosirii șefului Naga. Toate rudele și cunoscuții marelui Naga, inclusiv fratele, copiii și soția sa, adunându-se, s-au îndreptat spre locul unde se afla Brahmana. Ajunși pe malurile Gomatīi, l-au văzut pe acel om reîntinerit șezând într-un loc retras, abținându-se de la orice fel de mâncare, respectând în același timp jurăminte excelente și angajat în recitarea tăcută a anumitor *Mantre*. Apropiindu-se de prezența Brahmanului și oferindu-i închinarea cuvenită, rudele și cunoscuții marelui Naga i-au rostit aceste cuvinte pline de sinceritate: ”O, Brahmana, înzestrat cu bogăția ascezei, aceasta este a șasea zi de la sosirea ta aici, dar nu spui nici un cuvânt despre mâncarea ta, O, reînnoit prin naștere. Ești devotat dreptății. Ai venit la noi. Noi doi suntem aici în slujba ta. Este absolut necesar să îndeplinim datoriile ospitalității față de tine. Suntem toți rude ale șefului Naga cu care ai o treabă. Rădăcini sau fructe, frunze, sau apă, sau orez sau carne, O, cel mai bun dintre Brahmanas, este datoria ta să iei pentru hrană. Din cauza faptului că locuiești în această pădure în astfel de circumstanțe de totală abținere de la mâncare, întreaga comunitate de Nāgași, tineri și bătrâni, este afectată, deoarece acest post al tău implică neglijența noastră de a îndeplini datoriile ospitalității. Nu avem printre noi pe nimeni vinovat de uciderea unui Brahmana. Niciunul dintre noi nu a pierdut vreodată un fiu imediat după naștere. Nimeni nu s-a născut în rasa noastră care să fi mâncat înainte de a servi zeitățile sau oaspeții sau rudele sosite la el acasă.”

Brahmanul a spus: „În urma acestor rugăminți ale voastre, pot fi considerat că mi-am întrerupt postul. Mai lipsesc opt zile până când regele Naga se va întoarce.[348] Dacă, la expirarea celei de-a opta nopți de acum înainte, regele Naga nu se va întoarce, atunci îmi voi întrerupe postul mâncând. Într-adevăr, acest jurământ de a mă abține de la orice mâncare pe care îl respect este în urma considerației mele pentru regele Naga. Voi nu ar trebui să vă întristați pentru ceea ce fac. Voi toți să vă întoarceți de unde ați venit. Acest jurământ al meu este pentru el. Voi nu ar trebui să faceți nimic în urma căruia acest jurământ al meu să fie încălcat.” Adunații Naga, astfel adresați de Brahman, au fost trimiși de el, și atunci, O, cel mai ilustru dintre oameni, ei s-au întors la reședințele lor.

SECȚIUNEA CCCLIX

Bhishma spuse: După expirarea perioadei de cincisprezece zile întregi, șeful Naga (Padmanabha), terminându-și sarcina de a trage carul lui Surya și obținând permisiunea acestuia, s-a întors acasă. Văzându-l venind înapoi, soția sa i-a ieșit în întâmpinare în grabă pentru a-i spăla picioarele și a-și îndeplini cu sârguință alte sarcini de același gen. După ce a terminat aceste sarcini,

348 Unele texte bengaleze au *dwigunam* pentru *dwiruna*. Înțelesul este *mai mic de zece pe doi*.

s-a așezat lângă el. Naga, atunci, odihnit de oboseală, s-a adresat soției sale devotate și castă, spunând: ”Sper, draga mea soție, că în lipsa mea nu ai neglijat venerarea zeităților și ospătarea oaspeților în conformitate cu instrucțiunile pe care ți le-am dat și conform orânduielilor stabilite în scripturi. Sper că, fără a ceda acelei înțelegeri necurățate care este naturală persoanelor de sexul tău, ai rămas fermă în îndeplinirea datoriilor de ospitalitate în timpul absenței mele de acasă. Am încredere că nu ai depășit barierele datoriei și neprihănirii.”

Soția Naga a spus: „Datoria discipolilor este să asigure cu reverență învățătorul lor îndeplinindu-i poruncile; a Brahmanilor este să studieze *Vedele* și să le țină minte; a servitorilor este să se supună comenzilor stăpânilor lor; a regelui este să-și protejeze poporul prin ocrotirea celor buni și pedepsirea celor răi. Se spune că datoriile unui Kshatriya cuprind protejarea tuturor creaturilor de nedreptate și opresiune. Datoria Sudra este să slujească cu umilință persoanele din cele trei ordine regenerate, și anume: Brahmani, Kshatriya și Vaisya. Religia gospodarului, O, șef al Nagailor, constă în a face bine tuturor creaturilor. Frugalitatea în alimentație și respectarea cu sfințenie a jurămintelor în ordinea cuvenită constituie merit (pentru persoane de toate clasele) datorită legăturii care există între simțuri și datoriile religiei.[349] «Cine sunt eu? De unde am venit? Ce sunt alții pentru mine și ce sunt eu pentru alții?» acestea sunt gândurile la care mintea trebuie să fie mereu îndreptată de către cel ce duce o viață care duce la Eliberare. Castitatea și supunerea față de soț constituie cea mai înaltă datorie a soției. Prin instrucțiunile tale, O, șef al Nagailor, am învățat bine acest lucru. Eu, așadar, care îmi cunosc bine datoria și care te am pe tine ca soț — pe tine care ești devotat neprihănirii,— O, cum aș putea eu, abătându-mă de la calea datoriei, să păşesc pe calea neascultării și păcatului? În timpul absenței tale de acasă, închinăciunile aduse zeităților nu au suferit niciun fel de lipsă. De asemenea, fără cea mai mică neglijență, am îndeplinit datoriile de ospitalitate față de persoanele sosite ca oaspeți în casa ta. Acum cincisprezece zile un Brahmana a venit aici. Nu mi-a dezvăluit scopul său. El dorește să se întâlnească cu tine. Locuind între timp pe malurile Gomatului, el așteaptă cu nerăbdare întoarcerea ta. Cu jurăminte rigide, acel Brahmana șade acolo, angajat în recitarea *Vedelor.* O, șef al Nagailor, i-am făcut o promisiune că te voi trimite la el de îndată ce te vei întoarce acasă. Auzind aceste cuvinte ale mele, O, cel mai bun dintre Naga, se cuvine să mergi acolo. O, tu care strălucești cu ochii tăi, se cuvine să-i acorzi acelui regenerat scopul care l-a adus aici!”[350]

SECȚIUNEA CCCLX

Naga a spus: O, tu cu zâmbete dulci, pentru cine ai luat pe acel Brahmana? Este el într-adevăr o ființă umană sau este vreun zeu care a venit aici deghizat în Brahmana? O, tu de mare renume, cine dintre oamenii muritori ar dori să mă vadă sau ar fi în stare pentru acest scop? Poate un om muritor, dorind să mă vadă, să-ți lase o astfel de poruncă despre a mă trimite la el pentru a-l vizita la locul unde locuiește? Dintre zei și Asuraşi și Rishițele cerești, O, doamnă amabilă, Naga sunt înzestrați cu mare energie. Înzestrați cu viteză mare, sunt înzestrați din nou cu un miros excelent. Merită să fie venerați. Ei sunt capabili să acorde binecuvântări. Într-adevăr, și noi merităm să fim urmați în urma noastră. Îți spun, O, doamnă, că suntem incapabili de a fi văzuți de ființe umane.[351]

---

349 Acest verset pare a fi ininteligibil. Cred că sensul este acesta. Frugalitatea hranei și respectarea jurămintelor constituie merit pentru persoanele de toate clasele sociale. Acestea implică reținerea simțurilor, căci dacă simțurile nu sunt reținute, nimeni nu poate respecta jurămintele sau practica frugalitatea. Există, așadar, o legătură între îndatoririle religiei și simțuri.

350 *Darsana-sravas* înseamnă cel care aude cu ochiul. Se crede că Naga sau șerpii nu au urechi, ci își folosesc ochii atât pentru a vedea, cât și pentru a auzi. Cine erau Naga din *Mahabharata* sau *Purana*, este dificil de stabilit. Se pare că au fost un ordin superior de ființe, avându-și locuința în regiunile inferioare.

351 Semnificația lui *annyayinah* este că ar trebui să fim urmați de ceilalți, adică merităm să mergem în fruntea altora.

Soția șefului Naga a spus: Judecând după simplitatea și sinceritatea lui, știu că acel Brahmana nu este vreun zeu care trăiește din aer. O, tu cu mare mânie, știu și acestea, anume că te venerează cu toată inima lui. Inima lui este setată pe realizarea unui obiectiv care depinde de ajutorul tău. Așa cum pasărea numită Chataka, care iubește ploaia, așteaptă cu nerăbdare o ploaie (pentru a-și potoli setea), la fel așteaptă și acel Brahmana întâlnirea cu tine.[352] Fie ca nicio calamitate să nu-l lovească din cauza incapacității sale de a te vedea. Nicio persoană născută ca tine într-o familie respectabilă nu poate fi considerată respectabilă prin neglijarea unui oaspete sosit la casa lui.[353] Lepădând acea mânie care îți este firească, se cuvine să mergi și să-l vezi pe acel Brahmana. Nu se cuvine să te lași mistuit de dezamăgirea acelui Brahmana. Regele sau prințul, refuzând să șteargă lacrimile persoanelor care vin la el în speranța de alinare, își atrag păcatul de avort. Abținându-se de la vorbă, se dobândește înțelepciune. Practicând dania, se dobândește mare renume. Aderând la adevărul vorbelor, se dobândește darul elocvenței și se ajunge a fi onorat în cer. Donația de pământ aduce acel scop înalt care este hotărât pentru Rishi care duc modul de viață sacru. Câștigând avere prin mijloace drepte, se reușește în atingerea multor fructe de dorit. Făcând în întregime ceea ce este benefic pentru sine, se poate evita mersul în iad. Așa spun cei drepți.

Naga a spus: Nu aveam aroganță din cauza mândriei. În consecință, totuși, din cauza nașterii mele, măsura aroganței mele era considerabilă. De mânie, care se naște din dorință, O, doamnă binecuvântată, eu nu am deloc. Totul a fost consumat de focul instrucțiunilor tale excelente. Nu văd, O, doamnă binecuvântată, nicio întunecime care să fie mai groasă decât mânia. În consecință, totuși, din cauza faptului că Naga avea exces de mânie, aceștia au devenit obiect de reproș pentru toți oamenii.[354] Abătându-se sub influența mâniei, Ravana cu zece capete și de mare forță a devenit rivalul lui Sakra și din acest motiv a fost ucis de Rama în luptă. Auzind că Rishi Rama din rasa lui Bhrigu a intrat în apartamentele interioare ale palatului lor pentru a lua vițelul vacii Homa a tatălui lor, fiii lui Karttaviryya, cedând mâniei, au considerat acea intrare o insultă adusă casei lor regale și, ca urmare a acestei consecințe, au fost distruși de Rama. Într-adevăr, Karttaviryya de mare forță, asemenea lui Indra cu O Mie de Ochi, din cauza faptului că a cedat mâniei, a fost ucis în luptă de Rama din rasa lui Jamadagni. Într-adevăr, O, doamnă amabilă, la cuvintele tale mi-am stăpânit mânia, acel inamic al ascezelor, acel distrugător a tot ce este benefic pentru mine. Mă laud foarte mult, deoarece, O, cu ochi mari, sunt norocos să te am pe tine ca soție – pe tine care ești înzestrată cu fiecare virtute și care ai merite inepuizabile. Mă voi îndrepta acum spre locul unde stă Brahmana. Cu siguranță îi voi adresa Brahmanului cuvinte potrivite și cu siguranță va pleca de aici, dorințele sale fiind împlinite.

SECȚIUNEA CCCLXI

Bhishma spuse: După ce i-a spus aceste cuvinte dragii sale soții, șeful Nāgilor s-a îndreptat spre locul unde stătea Brahmanul în așteptarea unei audiențe cu el. Pe măsură ce înainta, el se gândea la Brahman și se întreba care putea fi treaba care îl adusese în orașul Nāgilor. Ajuns în fața lui, O, șef al oamenilor, acel Nāga eminent, devotat prin natura sa dreptății, i-a vorbit oaspetelui său cu cuvinte dulci, zicând: ”O, Brahman, nu te lăsa cuprins de mânie. Îți vorbesc în pace. Nu te supăra. După cine ai venit aici? Care este scopul tău? Venind la tine, te întreb cu dragoste, O, reînnoit în duh, pe cine venerezi în acest loc retras de pe malurile Gomatului!”

352 Pasărea indiană Chataka are o gaură naturală în partea superioară a gâtului său lung, drept urmare se vede că stă mereu cu ciocurile în sus, astfel încât partea superioară a gâtului ține gaura acoperită. Chataka este incapabilă să-și potolească setea într-un lac sau râu, deoarece nu își poate îndoi gâtul. Apa de ploaie este ceea ce trebuie să bea. Strigătul său este strident și ascuțit, dar nu lipsit de dulceață. „*Phate-e-ek-jal*” se presupune că este strigătul pe care îl scoate. Când Chataka plânge, ascultătorii așteaptă ploaie. Așteptarea nerăbdătoare față de orice este întotdeauna comparată cu așteptarea Chataka pentru apa de ploaie.

353 Traducătorul Burdwan redă eronat acest verset. Comentatorul explică faptul că *hitwa* este echivalent cu *vina* și rezumă sensul primului rând în aceste cuvinte, și anume, *twaddarsanam vina asya kopi vighnomabhut*. În al doilea rând, *naprayupasate* este egal cu *paritajya na aste*.

354 Este păcat că nici măcar astfel de versete nu au fost redate corect de traducătorul din Burdwan. K. P. Singha redă sensul corect, dar traducerea nu este exactă.

Brahmanul a răspuns: Să știi că numele meu este Dharmaranya și că am venit aici pentru a avea o întrevedere cu Nāga Padmanabha, O, cel mai eminent dintre toți reînnoiții în duh. Am o treabă cu el. Am auzit că nu este acasă și că, prin urmare, nu sunt acum lângă locul unde se află. Ca un Chataka care așteaptă norii, aștept pe cel pe care îl consider drag mie. Pentru a alunga tot răul de la el și a aduce ceea ce este benefic pentru el, recit *Vedele* până când el vine și sunt în Yoga și îmi petrec timpul fericit."

Nāga a spus: Într-adevăr, purtarea ta este excepțional de bună. Ești pios și devotat binelui tuturor celor drepți. O, Brahman foarte binecuvântat, toată lauda ți se cuvine. Tu îl privești pe Nāga cu ochi de afecțiune. Eu sunt acel Nāga, O, înțelepte Rishi, pe care îl cauți. Poruncește-mi, cum dorești, în legătură cu ceea ce îți face plăcere și ce ar trebui să fac pentru tine. După ce am aflat de la soția mea că ești aici, am venit în acest loc, O, reînnoit în duh, pentru a te vedea. Când ai venit aici, ești sigur că vei pleca de aici cu scopul îndeplinit. Ți se cuvine, O, cel mai eminent dintre cei reînnoiți în duh, să mă folosești în orice sarcină cu toată încrederea. Toți am fost cumpărați de tine cu meritele tale,[355] de vreme ce tu, neglijând ceea ce este pentru binele tău, ți-ai dedicat timpul căutând binele nostru.

Brahmanul a răspuns: O, Nāga foarte binecuvântat, am venit aici, mișcat de dorința de a te vedea. Am venit aici, necunoscător în toate, pentru a te întreba ceva, O, Nāga, bazându-mă pe sufletul *Jiva*, doresc să ajung la Sufletul Suprem, care este scopul sufletului *Jiva*. Nu sunt atașat, nici detașat de lume.[356] Tu strălucești cu strălucirea meritelor tale acoperite de faimă pură, — cu o strălucire care este la fel de agreabilă ca cea a lunii. O, tu care trăiești numai din aer, răspunde mai întâi la o întrebare pe care vreau să ți-o pun. Apoi îți voi spune scopul care m-a adus aici!

SECȚIUNEA CCCLXII

Brahmanul a zis: Pleci pentru a trage carul cu o singură roată al lui Vivaswat, la rândul tău. Se cuvine să-mi povestești ceva minunat pe care l-ai observat în regiunile pe care le străbați!

Naga a spus: Divinul Surya este refugiul sau casa a nenumărate minuni. Toate creaturile care locuiesc în cele trei lumi au izvorât din Surya. Nenumărați *Muni*, încununați cu succes ascetic, împreună cu toți zeii, sălășluiesc în razele lui Surya ca păsările care se așează pe ramurile copacilor. Ce poate fi mai minunat, în afară de aceasta, că Vântul puternic, emanând din Surya, își găsește refugiul în raza Sa și de acolo se întinde peste univers? Ce poate fi mai minunat decât aceasta, O, Rishi regenerat, că Surya, împărțind Vântul în multe porțiuni, din dorința de a face bine tuturor creaturilor, creează ploaia care cade în anotimpul ploios? Ce poate fi mai minunat decât aceasta, că Sufletul Suprem, din interiorul discului solar, el însuși scăldat în strălucire aprinsă, privește universul? Ce poate fi mai minunat decât aceasta, că Surya are o rază întunecată care se transformă în nori încărcați cu ploaie și varsă averse de ploaie când vine anotimpul? Ce poate fi mai minunat decât aceasta, că, după ce bea timp de opt luni ploaia pe care o varsă, o varsă din nou în anotimpul ploios? În anumite raze ale lui Surya, se spune că locuiește Sufletul universului. De la El este sămânța tuturor lucrurilor și El este cel care susține Pământul cu toate creaturile sale mobile și imobile. Ce poate fi mai minunat, O, Brahmane, decât aceasta, că cel dintâi dintre *Purusha*, etern și cu brațe puternice, înzestrat cu o strălucire excesivă, etern și fără început și fără sfârșit, sălășluiește în Surya? Ascultă totuși, îți voi spune acum un lucru. Este minunea minunilor. Am văzut-o pe cerul senin, datorită apropierii mele de Surya. În vremuri apuse, într-o zi la ora prânzului, în timp ce Surya strălucea în toată gloria Sa și dădea căldură la toate, am văzut un Fiu venind spre Surya, care părea să strălucească cu o strălucire egală cu cea a lui Surya însuși. Făcând să sclipească toate

355 O formă de exprimare care înseamnă „suntem sclavii tăi".

356 *Atmanam* este Brahma; *atmasthah* înseamnă „a se baza pe Suflet", adică retras din toate obiectele lumești; *atmanogatim* implică sfârșitul sufletului *Jiva*, adică Sufletul Suprem; ultimul este un adjectiv al lui *atmanam*.

lumile cu gloria Sa şi umplându-le cu energia Sa, a venit, aşa cum ţi-am spus deja, spre Surya, sfâşiind firmamentul, parcă pentru a-şi croi drum prin el. Razele care emanau din corpul Său păreau să semene cu strălucirea aprinsă a ofrandelor de *ghee* turnate în focul de sacrificiu. Datorită energiei şi splendorii Sale, nu putea fi privit. Forma Sa părea de nedescris. Într-adevăr, ne-a apărut ca un al doilea Surya. Imediat ce s-a apropiat, Surya şi-a întins cele două mâini (pentru a-l primi cu respect). Pentru a-l onora pe Surya la rândul său, şi el şi-a întins mâna dreaptă. Aceasta din urmă, pătrunzând prin firmament, a intrat în discul lui Surya. Amestecându-se apoi cu energia lui Surya, părea să se transforme în Sinele lui Surya. Când cele două energii s-au întâlnit astfel, am fost atât de derutaţi încât nu am mai putut distinge care era care. Într-adevăr, nu am putut să ne dăm seama care era Surya pe care Îl purtam pe carul nostru şi care era Fiinţa pe care o văzusem venind prin cer. Plini de confuzie, l-am întrebat pe Surya, spunând: „O, ilustre, cine este această Fiinţă care S-a amestecat cu Tine şi S-a transformat în al doilea Sine al Tău?”

SECȚIUNEA CCCLXIII

Surya a spus: ”Această Fiinţă nu este zeul focului, nu este un Asura. Nici nu este un Naga. El este un Brahmana care a ajuns în cer ca urmare a încununării cu succes în respectarea jurământului numit *Unccha*.[357] Această persoană se hrănise cu fructe şi rădăcini şi cu frunzele căzute ale copacilor. Uneori se hrănise doar cu apă, alteori doar cu aer, petrecându-şi zilele cu sufletul concentrat. Zeul Mahadeva fusese mulţumit de el prin recitarea constantă a *Samhitālor.* El se străduise să îndeplinească acele fapte care duc în cer. Prin meritele acelor fapte a ajuns acum în cer. Fără avere şi fără niciun fel de dorinţă, el respectase jurământul numit *Unccha* în ceea ce priveşte subzistenţa sa. Acest învăţat Brahmana, O, Naga, fusese devotat binelui tuturor creaturilor. Nici zeităţile, nici Gandharva, nici Asura, nici Naga nu pot fi considerate superioare acelor creaturi care ajung la acest scop excelent de a intra în discul solar?” Chiar aşa, O regeneratule, a fost incidentul minunat pe care l-am văzut în acea ocazie. Acel Brahmana, care a fost încununat cu succes prin respectarea jurământului *Unccha* şi care a obţinut astfel un scop pe care îl dobândesc persoanele încununate cu succes ascetic, până în ziua de azi, O, regeneratule, se învârte în jurul Pământului, rămânând în discul lui Surya!

NOTĂ: *Nu exista secţiunea CCCLXIV în ediția sursă. — JBH*

SECȚIUNEA CCCLXV

Brahmana a spus: Fără îndoială, acest lucru este minunat, O, Naga, am fost foarte încântat să te ascult. Prin aceste cuvinte ale tale, care sunt încărcate de semnificaţii subtile, mi-ai arătat calea pe care trebuie să o urmez. Binecuvântat fii tu, doresc să plec de aici, O, cel mai bun dintre Naga, ar trebui să îmi aduci aminte din când în când şi să întrebi de mine trimiţându-ţi slujitorul.

Naga a spus: Obiectul care te-a adus mai sus este încă în pieptul tău, căci nu mi l-ai divulgat încă. Unde te vei duce deci? Spune-mi, O, reînnoitule, ce trebuie să fac eu şi care este acel obiect care te-a adus aici. După îndeplinirea treburilor tale, oricare ar fi ele, exprimate sau neexprimate în cuvinte, poţi pleca, O, cel dintâi dintre cei reînnoiţi, salutându-mă şi fiind iertat de mine cu bucurie, O, tu cu închinări excelente. Ţi-a apărut o prietenie pentru mine. O, Rishi reînnoit, nu ţi se cuvine să pleci din acest loc după ce m-ai văzut doar pe mine, stând tu sub umbra acestui copac. Ţi-am devenit drag şi tu mi-ai devenit drag, fără îndoială. Toţi oamenii din acest oraş sunt ai tăi. Ce obiecţie este deci, O, fără de păcat, să petreci o vreme în casa mea?

---

357 În secțiunile anterioare s-a explicat că jurământul *Unccha* constă în a se hrăni cu cereale culese de pe câmpuri după ce porumbul a fost secerat şi luat de proprietari. Este un jurământ foarte dificil de respectat. Prin urmare, meritul ataşat lui este foarte mare.

Brahmanul a spus: Este chiar așa, O, tu cu mare înțelepciune, O, Naga care ai dobândit cunoașterea sufletului. Este foarte adevărat că zeitățile nu sunt superioare ție în niciun fel. Cel care ești tu, sunt eu, la fel cum cel care sunt eu este cu adevărat tu. Eu, tu și toate celelalte creaturi, toți vom ajunge să intrăm în Sufletul Suprem. O, șef al Nagașilor, o îndoială mi-a pătruns în minte în legătură cu cea mai bună metodă pentru a dobândi dreptatea sau meritul. Această îndoială a fost alungată de discursul tău, căci am învățat valoarea legământului *Unccha*. Voi urma de acum înainte ceea ce este atât de eficace în ceea ce privește consecințele benefice. Aceasta, O, binecuvântatule, a devenit acum concluzia mea sigură, bazată pe raționamente excelente. Îți cer permisiunea de a pleca. Fii binecuvântat. Obiectivul meu a fost atins, O, Naga.

Bhishma a spus: După ce a salutat în acest fel pe cel dintâi dintre Nagași, Brahmanul (pe nume Dharmaranya), hotărât să urmeze modul de viață *Unccha*, s-a îndreptat, O, rege, spre Chyavana din rasa lui Bhrigu, din dorința de a fi instruit și inițiat formal în acel legământ.[358] Chyavana a îndeplinit riturile *Samskara* ale Brahmanului și l-a inițiat formal în modul de viață *Unccha*. Fiul lui Bhrigu, O, monarh, a recitat această istorie regelui Janaka în locul său. Regele Janaka, la rândul său, i-a povestit-o Rishiului ceresc Narada, cel cu suflet înalt. Rishiul ceresc Narada, de asemenea, cu fapte fără pată, mergând odată în locuința lui Indra, șeful zeităților, i-a dat această istorie lui Indra când acesta a întrebat. Șeful zeilor, obținând-o astfel de la Narada, a recitat această istorie binecuvântată în fața unui conclav format din toți barzii brahmanilor, O, monarh. În acea ocazie, din nou, a confruntării mele groaznice cu Rama din rasa lui Bhrigu (pe câmpul de la Kurukshetra), Vasușii cerești, O, rege, mi-au recitat această istorie.[359] Întrebat de tine, O, cel dintâi dintre cei drepți, am recitat această istorie care este excelentă și sacră și plină de mare merit. Mă întrebasei despre ce constituie cea mai înaltă datorie, O, rege. Această istorie este răspunsul meu la întrebarea ta. Un om curajos a fost, O, monarh, cel care s-a dedicat practicii legământului *Unccha* în acest fel, fără așteptarea vreunui rod. Hotărât, acel Brahmin, instruit de șeful Nagașilor în acest fel despre datoria sa, s-a dedicat practicii *Yama* și *Niyama* și, hrănindu-se între timp cu mâncarea permisă de legământul *Unccha*, a plecat într-o altă pădure.

Sfârșitul lui Santi Parva.

358 Inițierea formală sau *diksha* este o ceremonie de mare importanță. Niciun sacrificiu sau jurământ, niciun rit religios nu poate fi îndeplinit fără *diksha*. Ritul *diksha* se efectuează cu asistența unui învățător sau a unui preot. În părăsirea modului domestic pentru viața de pustnic din pădure, *diksha* este necesară. În urma jurământului *Unccha*, acest rit este necesar. Orice act religios îndeplinit de cineva fără a fi trecut prin *diksha* formală devine steril în ceea ce privește rezultatele.

359 Bhishma a răpit, cu puterea brațelor sale, cele trei fiice ale regelui din Kasi, și anume Amva, Amvika și Amvalika. El dorea să le căsătorească pe prințese cu fratele său, Vichitravirya. Prințesa cea mai mare, după ce anterior îl alesese pe regele Salwa drept stăpân al ei, a fost eliberată. Când, însă, s-a prezentat în fața iubitului ei, acesta din urmă a refuzat să o ia de soție. Prin urmare, ea i-a cerut lui Rama să se răzbune pe Bhishma, pe care îl considera autorul nedreptăților ei. Rama i-a susținut cauza și a luptat cu Bhishma, dar a fost obligat să recunoască înfrângerea din mâna adversarului său, care era discipolul său în arme. Pentru detalii mai complete, vezi *Amvopakhyana Parvan* în *Udyoga Parvan*.

TRADUCERE REALIZATĂ CU:

Notele de subsol au fost traduse cu: